

XOSÉ
SOTO
ANDIÓN

UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
FACULTADE DE FILOLOXÍA

CONSTRUCCIÓN INTRANSITIVAS
*Contribución a un diccionario
analítico de construcións verbais*

CONSTRUCCIÓN INTRANSITIVAS

Contribución a un diccionario analítico de construcións verbais

Volume I

*Volume
I*

XOSÉ SOTO ANDIÓN

UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
FACULTADE DE FILOLOXÍA

CONSTRUCCIÓN
INTRANSITIVAS
*Contribución a un
diccionario
analítico de
construccións verbais*

Volume I

XOSÉ SOTO ANDIÓN

UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
FACULTADE DE FILOLOXÍA

CONSTRUCCIÓN
INTRANSITIVAS
*Contribución a un
diccionario
analítico de
construcións verbais*

Vº e Pr.

*Tese de doutoramento realizada por D.
Xosé Soto Andión baixo a dirección da
Dra. Dª. Rosario Álvarez Blanco*

a meus pais e a Ana
aos que se sobrepoñen ás adversidades

PRESENTACIÓN

Os estudos sobre a lingua galega están dando moitos e cada vez máis importantes resultados nestes últimos anos. Das manifestacións casuais e esporádicas pasamos á produción sistemática de traballos en e sobre o galego, que fan posible na actualidade falarmos dunha lingüística de noso, lingüística que en calidade e proporcionalidade se quere ir medindo sen complexos coas restantes da contorna.

Calquera pode comprobar como foi medrando a publicación de dicionarios convencionais ou de revistas especializadas e de cultura. Tamén contamos con mellores gramáticas e obras monográficas, que comprenden temáticas diversas dentro dun abano que vai dende a análise de categorías gramaticais coma o verbo, o pronome, as preposicións... ata a cláusula, a construción e o texto.

Todo isto explica que ás veces miremos para o que está laborado apracéndonos nel, porque comparámo-la abastanza de hogano con situacións de antano en que a ausencia era o denominador común. Mais a nosa teoría gramatical estase facendo e as pescudas arredor da semántica e da sintaxe da cláusula en galego labraron aínda moi poucas leiras. O caso concreto da sintaxe e da semántica, centradas na análise da construción en canto expresión de mecanismos correlacionados con estruturas de contido, resulta dos máis paradigmáticos, quedando sempre á marxe, entre a indecisión e o baleiro, en favor xeralmente das contribucións que incidiron con forza nos aspectos léxicos e nas variedades dialectais.

Porén a inqueda e o inconformismo hannos acirrar decontino a procurar novos e máis altos cumios. Dende este presuposto, devece nos por dar outro paso máis no carreiro polo que camiñamos devagar coa investigación que arestora presentamos¹.

¹ Quero agradecer á Dra. Rosario Álvarez a dirección desta tese, así como as observacións feitas e os folgos transmitidos. Tamén quero deixar constancia do meu agradecemento a todos aqueles colegas, amigos e familiares que me apoiaron, deles aprendín e sigo aprendendo.

INTRODUCCIÓN

Calquera actividade ou logro científico ten como alicerces, *lato sensu*, distintos piares: un proceso de selección do obxecto de estudo, uns certos procedementos metodolóxicos que son os medios e os modos empregados, un determinado modelo teórico a través do que analizámo-los datos recollidos, e uns obxectivos que acadar. Deseguido imos deternos nestas partes máis polo miúdo.

1. Selección do tema

Nunca resulta doada a escolla dun tema para investigar. De ordinario tentamos conxuga-las nosas apetencias persoais co interese académico (e social) da materia tratada. Neste caso, o relevo científico do tema elixido coidamos que quedará fóra de dúbida para calquera profesional da lingüística. O tratamento monográfico da *intransitividade* como noción teórica, proxectada aquí na elaboración dun dicionario de construcións, non ten precedentes na lingüística galega nin en moitas da nosa contorna. É verdade que lingüísticas próximas á nosa xa abordaron o concepto de transitividade maila súa aplicación a determinado tipo de verbos e de construcións, sen chegaren por certo a unha solución definitiva e clarificadora sobre que é ou a que unidades se aplica a etiqueta *transitividade*, existindo aínda hoxe posturas encontradas e aspectos sen clarexar. Pero o estudo da cara oposta do fenómeno, a intransitividade, apenas chegou a prender e non foi obxecto de reflexións en profundidade nalgunhas linguas, sobre todo na galega, en que non dispoñemos de ningunha investigación integramente centrada na cuestión. En xeral, poucos autores se achegaron ao problema da intransitividade dun modo reflexivo, pausado e directo, sen o acubillaren baixo o teito da transitividade, e aínda foron menos os que se detiveron en analizar construcións intransitivas partindo duns presupostos teóricos concretados nunha serie de atributos a seguir na análise destas estruturas.

Canto á elaboración de dicionarios de construcións, en galego practicamente non existen, de aí que o seu adiamento se volva inxustificable. Nas linguas próximas prestóuselle meirande atención (vid. capítulo 3) a este tipo de investigación e moitas delas teñen entre os seus proxectos máis inmediatos a elaboración, revisión e publicación de novos e máis completos dicionarios de construcións.

Malia o seu carácter especializado, un dicionario de construcións é unha obra práctica, útil e conveniente para unha lingua que aspire á súa plena normalización e recoñecemento nacional e internacional. Dela pode tirar proveito calquera estudante nativo ou estranxeiro, todo profesional que traballe coa palabra e tódolos lingüistas sen excepción: aos lexicógrafos axúdalles a compoñe-las definicións de maneira máis precisa e íntegra, aos gramáticos sérvelles de apoio na preparación de gramáticas e

outras monografías sobre sintaxe ou semántica da construción. Tamén os tradutores, mestres e profesores de idiomas se poden beneficiar de distintas maneiras. Por último, debemos insistir no feito de que, en linguas minorizadas como a nosa, contar con dicionarios de construcións supón unha contribución máis ao proceso de normalización, abeira o galego ás demais linguas de Europa e asemade proxéctao cara ás avangardas da ciencia lingüística.

2. Metodoloxía

Se lles botamos unha ollada ás múltiples publicacións de lingüística (en distintos idiomas) que viñeron a lume ao longo dos últimos anos, comprobáremo-la alta frecuencia de traballos que centran as súas pescudas quer na oralidade, quer na lingua escrita xunto á oral e á conversacional (Bibe *et al.* 1999), quer no contraste de ámbalas dúas (Jahandarie 1999). Este tipo de estudos require dun labor previo baseado en investigacións de orientación empírica, consistentes na recompilación de mostras orais e escritas para a posterior elaboración de corpóra lingüísticos coma o que aquí expoñemos.

2.1. Corpus

O corpus que compuxemos xurdiu dunha investigación empírica que atendeu á recollida de mostras procedentes da lingua escrita, nomeadamente literaria e xornalística, e da lingua oral.

En paralelo fomos deseñando unha base de datos coas propiedades que vertebrarían a descrición e análise das construcións intransitivas tiradas desas mostras. A base de datos foi estruturada en trinta campos. Para cubrilos arbitramos convencións (símbolos, abreviaturas...) co fin de avanzar máis rapidamente. Aínda así, ao botar man de tantos atributos, foi preciso investir tempo e paciencia para analizar e revisar tódalas construcións do dicionario.

O corpus que serve de base ao dicionario analítico está formado por preto de dez mil exemplos do galego oral e escrito, que suman un total aproximado de cincocentos lemas coas súas correspondentes acepcións. A recompilación foi unha tarefa demorada e laboriosa, como sempre o é a constitución de corpóra lingüísticos (Rossini 2000: 15-131; Tognini-Bonelli 2001).

Tocante ao galego oral, o labor empírico de recolleita constou de dúas fases. Na primeira realizamos traballo de campo e obtivemos un total de vinte horas de gravacións e notas. Esta colleita fixémosla aos poucos entre os anos 1996-2000, ben seleccionando informantes procedentes de diversos lugares, ben gravando ou anotando de maneira non dirixida, isto é, aproveitando unha viaxe a/por determinado lugar para realizar entrevistas a algúns nativos; así que con esta compilación, coa da nosa memoria de licenciatura e coa efectuada por outros investigadores, reunimos mostras de puntos xeográficos coma os seguintes:

- A Coruña: Baio, Camariñas, Carballo, Cardamo (Oroso), Carnota, Castelo de San Felipe (Ferrol), Castiñeiras (Ribeira), Cordeiro (Valga), Coristanco, Muros, Noia, Padrón, Pontedeume, Santiago, Sofán (Carballo), Vedra, Zas.

- Lugo: A Fonsagrada, Barreiros, Castro de Rei, Cervantes, Cervo, Guntín, Lugo capital, Monforte, Monterroso, Negueira de Muñiz, O Corgo, Os Ancares, O Cebreiro, Pol, Ribadeo, Sober, Vilalba.
- Ourense: A Limia, Allariz, A Mezquita, Baños de Molgas, Castrelo do Val, Chandrexa, Larouco, Lobios, O Barco, Ourense capital, O Carballiño, Rubiá de Valdeorras, Verín, Vilardevós, Xunqueira de Ambía.
- Pontevedra: Aciveiro (Forcarei), A Estrada, Cachafeiro (Forcarei), Cerdedo, Covas (Forcarei), Forcarei capital, Freixeira (Forcarei), Goián (Tomiño), Lalín, Loureiro (Cotobade), Millarada (Forcarei), Mondariz, O Grove, Redondela, Ribadumia, Salvaterra, Soutelo (Forcarei), Tui, Vigo, Xinzo (Ponteareas).

As nosas entrevistas tiveron lugar nalgún espazo apartado da rúa, no domicilio dos entrevistados e mesmo en centros escolares, de xeito individual ou por parellas. Os informantes son de diversas idades e de ámbolos sexos.

O modelo de entrevista foi ou totalmente dirixida, preguntando dun cuestionario con temática sobre todo etnográfica, ou semidirixida, falando sobre algo que moitas veces se relacionaba co sitio en que estabamos, ou por último non dirixida, isto é, un diálogo espontáneo co entrevistado.

As fitas foron despois transcritas dunha maneira fundamentalmente ortográfica, é dicir, coas convencións de escrita do galego, pero respectando a presenza de certos vulgarismos, variantes diatópicas e trazos fonéticos coma gheada ou seseo (cfr. o método de recolleita e transcripción en Vaux&Cooper 1999; Soto Andión 2003). Máis adiante procedemos a extraer delas os exemplos que, xunto aos das notas apañadas, serían exportados á base de datos con vistas á súa posterior manipulación.

Foi na segunda fase na que complementámo-las gravacións e transcripcións propias con outras xa recollidas e transcritas en obras (teses, memorias de licenciatura, estudos dialectais, artigos...) de diversas autorías (cfr. bibliografía) e no TILG. As gravacións de autores distintos a nós abranguían unha rede máis ampla de lugares pertencentes ás catro provincias e ao galego exterior, e convertéronse nun engadido perfecto ao labor previo que puxeramos en práctica. Deste xeito, incrementamos considerablemente tanto o número de informantes e mostras como a súa diversidade xeográfica e xeracional.

Emporiso, convén advertir de que boa parte do material escolmado no pretendeu ser distintivo de ningunha área dialectal nin de ningún grupo de idade, de aí que ás veces se poida localizar unha mesma construción por toda a xeografía galega e en falantes de distintas idades. O volume de datos gramaticais que contén a microestrutura deste dicionario aconsellounos deixar para máis adiante o tratamento rigoroso das variantes xeracionais e diatópicas segundo as áreas e subáreas.

As mostras de lingua escrita proceden de obras literarias de xénero narrativo dos últimos vinte e cinco anos, que baixo o noso punto de vista son ricas léxicas e estruturalmente (outras das que non botamos man tamén o son). Deixamos á marxe xéneros coma o teatro e a poesía, xa que de ordinario presentan menor cantidade e diversidade de mostras cá narrativa. Outras fontes escritas foron varios números da revista *Tempos Novos* e dos xornais *O Correo Galego*, *A Nosa Terra* e *A Peneira* así coma algúns dicionarios. A superposición de dicionarios é moi importante para complementar e reduci-las fallas que sempre reflicte un corpus limitado de fontes literarias e orais, que nunca ha recoller, por vasto que sexa, nin tódalas alternativas da fala nin as múltiples posibilidades da lingua.

O expurgo realizámolo manualmente nun primeiro momento. Logo, sen omitir este labor, automatizámolo proceso escaneando textos e someténdoo a un programa de concordancia e listaxe de verbos no seu contexto.

Resultou así un corpus variado, cumprido e cun alto grao de representatividade para elaborar un dicionario descritivo analítico de construcións intransitivas. Conxugar fontes orais e escritas semella o criterio máis atinado para executar investigacións de sesgo gramatical, xa que permite acadar datos heteroxéneos cuxa comparanza e contraste filtra mellores resultados e proporciona unha perspectiva máis ampla e rigorosa do obxecto de estudo, alén de ser unha liña de investigación moi seguida nos últimos anos para a elaboración de gramáticas, dicionarios e estudos lingüísticos varios (cfr. os xa citados Bibe *et al.* 1999; Jahandarie 1999...).

Na última fase do proceso axudámonos de corpus coma o TILG, en menor medida do CLUVI (Corpus Lingüístico da Universidade de Vigo) por seren os seus textos de linguaxe xurídica e administrativa; emporiso se non botamos man de xeito exclusivo e sistemático dos corpóra computerizados que ás veces as institucións poñen á disposición dos investigadores foi polas seguintes razóns: non existiren na rede (ou descoñecemos nós) cando comezamos a meter datos deste traballo, dispoñermos de mostras representativas, tanto de fontes orais coma escritas, que *motu proprio* fomos recollendo ao longo dos anos empregándonos sempre unha metodoloxía de traballo de carácter empírico e ás veces selectivo sobre a realidade que se nos presentaba (vid. algúns presupostos teóricos en Caravedo 1999; Mc Enery&Wilson 2001; De Kock 2001); a arela por crear un repertorio persoal que puidera ser continuamente ampliado, profundado e aproveitado para novos traballos; a comodidade de te-los textos na propia computadora coas convencións que un arbitre; o enriquecemento formativo que esta experiencia supón. A cambio destas vantaxes a pexa máis significativa foi a ralentización do labor que se ía desenvolvendo, o cansazo e o adiamento no seu remate.

2.2. Modelo

O modelo empregado deriva dunha concepción de interrelación entre sintaxe, semántica e léxico, concepción que partindo do predicado aborda a construción na súa totalidade e convértea no eixe da análise gramatical. Falamos dunha liña de tendencia preferentemente funcionalista, por veces cognitivista, e construcionista que, coma Langacker (1991), considera indisociable o léxico da gramática do mesmo xeito que non se pode afasta-la estrutura sintáctica da semántica; que coma Lyons (1993) entende que o significado oracional é resultado do significado léxico e gramatical, é dicir, do significado dos lexemas constituintes e das construcións gramaticais que relacionan sintagmáticamente eses lexemas; que seguindo a Goldberg (1995, 2005) e Kay (1997) defende que a construción é o elemento básico e central da teoría lingüística, e dende ela chégase ata as funcións semánticas e sintácticas (que deixan de ser aprioris da análise gramatical), pragmáticas e discursivas; que coma Van Valin&Lapolla (1997) pensa que a sintaxe hase estudar de modo interdisciplinar coa semántica e cos fenómenos de índole pragmático, sen que isto supoña mingua-la validez e consideración da sintaxe como disciplina autónoma dentro das ciencias da linguaxe; que igual ca Faber&Mairal (1999) tenta conxuga-lo significado de cada lexema, as propiedades semánticas e a estrutura conceptual ou cognitiva coa estrutura sintáctica; e que coma Croft (2001: 128) busca establecer unha interrelación entre a estrutura conceptual baseada nas experiencias do falante, e a estrutura sintáctica e semántica.

Entre as múltiples formas de poder actualizar estas teorías, escollemos unha que cingue o seu obxecto de estudo ao terreo das construcións intransitivas, moi pouco examinadas de xeito monográfico, dende unha dobre consideración: ampla en canto que se basea nunha visión abarcadora e transversal da intransitividade, aplicable ás construcións intransitivas prototípicas (as de esquema *suxeito-predicado*, tamén denominadas inergativas e inacusativas), ás estruturas de cero argumentos, ás estruturas pronominais (agás as reflexivas e recíprocas de complemento directo), ás atributivas, pasivas, de complemento prepositivo, complemento circunstancial e indirecto; e unha consideración restritiva e delimitativa da intransitividade como concepto e como noción fronte a outros fenómenos gramaticais.

Dende estes presupostos, achegaremos un repaso teórico-crítico da noción de *intransitividade* expoñendo asemade a nosa postura sobre desta cuestión. Despois consideraremos unha serie de parámetros que, partindo do deseño dunha base de datos, constitúen o cerne de estudo das construcións intransitivas. Isto verterá nun modelo analítico-indutivo de exposición de datos que dará como resultado a *contribución ao dicionario analítico de construcións intransitivas*. Nel quixemos plasmar estruturas intransitivas de diferentes tipos, o que significa que boa parte dos contidos, exemplos, esquemas sintácticos e semánticos, valores aspectuais, etc. característicos destas construcións serán atopados aquí polo lector.

Para rematar, nas últimas páxinas ofrecemos, agrupados por esquemas sintácticos e semánticos, e dispostos en columnas para a súa mellor visualización, tódolos verbos recollidos no dicionario, co seu número de acepción (se non figura número ningún significa que o esquema se aplica a tódalas acepcións do verbo) así coma unha conclusión que pon fin a esta obra.

Se cadra existen fallas ou bótanse de menos certas entradas, informacións... que, seguindo teorías e criterios discrepantes cos nosos, poderían estar e non figuran, como ocorre por exemplo con algunhas construcións que presentan significados similares con verbos distintos (“acontecer/ocorrer”), nas que, en xeral, optamos por introducir só unha delas.

Outrosí é posible manifestar desacordo con diversos criterios e argumentacións que sostemos, mormente naqueles temas máis espiñentos da gramática, pero as nosas son propostas se se quere “por aproximación”, é dicir, nin absolutas nin incontestables mais si coa meirande parte de verdade que nos foi posible acadar.

Secasí, ningunha investigación queda definitivamente concluída, a revisión é un proceso continuo, pois as teorías e os enfoques mudan e con eles o modo de aborda-lo obxecto de estudo que é a lingua, así que pretendemos porfiar na cuestión en vindeiros traballos.

3. Obxectivos

O porqué da realización deste tipo de obra é algo que en certa medida xustificamos arriba e vai na procura dun duplo obxectivo:

- i) Un obxectivo inmediato:
 - Describir e analizar construcións intransitivas, que o galego en particular e a lingüística dos nosos días en xeral desatenderon en favor das transitivas.
 - Contribuír a delimitar dun xeito máis preciso a noción de intransitividade fronte á de transitividade así coma o tipo de construcións ás que se debe aplicar esta noción.

- Producir un dicionario de construcións descritivo analítico que sirva para un mellor coñecemento das estruturas da lingua galega contemporánea, e en particular das estruturas intransitivas (moi abundantes nesta lingua).
- ii) Un obxectivo mediato:
- Estimula-la realización dun gran dicionario de construcións en galego, unha obra útil e indispensable, que elaboraron e están a elaborar outras grandes linguas e que o galego tamén ha de exhibir con garbo.
 - Abrir posibilidades canto a vías de investigación, no sentido de servir de impulso a novos estudos: a devandita ampliación a un dicionario de construcións en galego, a contribución a un repertorio convencional de léxico que considere aspectos da construción nas entradas e subentradas, a contribución a estudos teóricos e gramaticais descritivos, pescudas de carácter diatópico (as construcións segundo as distintas falas), contrastivo (comparanza de estruturas entre lingua oral e lingua escrita, entre niveis de lingua, entre esquemas que presenten puntos en común ou diverxentes na mesma lingua e con outras linguas (cfr. Monjour 1999), entre dicionarios de construcións, etc.), pragmáticos (construcións que expresen actitude e sentimento, relación, procesos, construcións de suxeito experimentante e afectado en relación coa orde de palabras...), estudos varios sobre particularidades de determinadas funcións semánticas e sintácticas mailas súas combinacións, valores aspectuais, etc.
 - Servir de base á creación de novas ferramentas informáticas como correctores, tradutores automáticos, marcadores e analizadores de textos..., que precisen de datos concretos sobre a estrutura da lingua.
 - Auxiliar a calquera usuario da lingua (estudante nativo e estranxeiro, profesor, tradutor, escritor, xornalista) que nun momento dado necesite saber do funcionamento de certa construción verbal. Non obstante, cómpre advertir de que un traballo coma este, na fase actual, constitúe unha obra de acceso restrinxido a uns poucos especialistas. O achegamento total aos usuarios, a divulgación nun sentido amplo, hase concretar máis adiante, coa posta en marcha dun labor de simplificación e síntese de contidos complexos así coma de terminoloxía e conceptos altamente especializados ou abstractos.
 - Contribuír a normaliza-lo uso do galego así como á súa proxección e prestixio no ámbito científico nacional e internacional.

4. Límites

Marcámo-la estrema deixando fóra dos propósitos deste traballo a discriminación de áreas dialectais consonte as construcións estudadas, os niveis e rexistros de lingua, que tamén un dicionario de estruturas pode abordar nas súas entradas así coma o tratamento exhaustivo das construcións pasivas e con “se”. Esta delimitación do obxecto de estudo e dos obxectivos xustifícase polo que antes dixemos: a xa copiosa información gramatical que contén a microestrutura deste dicionario aconsella adiar para outro momento certos contidos, manténdomos así unha liña compacta, homoxénea, centrada na exposición e explicación de datos de corte estritamente gramatical e sintáctico-semántico.

O feito de nos cingir ás construcións intransitivas obedece ao que dixemos no apartado de “selección do tema”. En ocasións, referímonos tamén a construcións transitivas cando é preciso contrastar unhas con outras para describir mellor as intransitivas.

Dentro do que significa este enfoque gramatical, a meirande atención concentrámola no establecemento sistemático de esquemas semánticos e sintácticos para cada construción así coma nas características prototípicas do suxeito, do complemento e nos valores aspectuais. Ademais é de xustiza resalta-lo importante esforzo lexicográfico desenvolvido, que se evidencia nas definicións dos lemas, predicados de estruturas, un labor que afasta este dicionario doutros de construcións en que a definición non existe, é extremadamente sintética ou deriva do lexema verbal máis ca da construción. Por tanto, a nosa arela foi definir tomando como base a construción e a partir dun corpus, sen obvia-la débeda cos repertorios léxicos precedentes. Ilustramos con exemplos cada significado, o que implica dar a coñece-lo seu contexto (feito que axuda a comprender e entende-lo uso das entradas), e sinalamos claramente a fonte para certifica-la verosimilitude deses exemplos (tampouco fan isto tódolos dicionarios); as poucas excepcións en que a fonte non aparece marcada débense a que os exemplos son da nosa autoría. En definitiva, tratamos de ofrecer un prototipo de dicionario de *construcións descritivo analítico*, que constitúe unha produción inédita en galego.

CAPÍTULO 1

A NOCIÓN DE INTRANSITIVIDADE: REVISIÓN TEÓRICO-CRÍTICA

Preámbulo

Inda que o galego se considera unha lingua de tipo acusativo, fértil en construcións transitivas, a intransitividade como noción abstracta e as construcións intransitivas como actualización desa noción teñen tamén un papel fundamental á hora de os falantes conceptualizaren a realidade a través desta lingua.

O fenómeno da transitividade ten sido e está a ser tratado por múltiples autores e escolas, que pola súa vez foron revelando diversos aspectos sobre o concepto de intransitividade, que aquí nos ocupa; pero a aproximación ao devandito concepto realizouse dun modo tanxencial, sucinto e pouco significativo. Dende esta premisa, imos expoñer unha síntese crítica dalgunhas teorías sobre a noción de intransitividade, que directa ou indirectamente se recollen en varias das correntes, obras e autores máis representativos da lingüística contemporánea.

Antes de nada, debemos reparar en que existen dous tipos de crítica: a interna e a externa. Mediante a interna aceptámo-los presupostos teóricos e/ou metodolóxicos dos autores estudados e deseguido presentámo-las posibles incoherencias ou limitacións. Coa externa enfocámo-la obra científica de que se trate dende outra perspectiva teórica ou metodolóxica para demostrarmos cal perspectiva é a máis axeitada. En liñas xerais, a nosa crítica persegue a simbiose de ámbolos dous xeitos de proceder, con lixeira inclinación cara á crítica externa. Secasí, o fin último non é o de poñer de manifesto incoherencias nas obras manexadas, senón presenta-lo xeito de abordaren (en xeral fano de maneira indirecta) esta cuestión á luz das nosas premisas teóricas. Todo isto dirixido a dar a coñece-la dimensión ampla ou reducida deste concepto, o seu ámbito de aplicación na gramática e o tipo de unidades –construcións– que ordinariamente abrangue.

1. A noción de intransitividade na gramática

1.1. A noción de intransitividade na gramática tradicional

A gramática tradicional parte de conceptos que foran aplicados ao estudo das linguas clásicas, coma o latín e o grego. Posteriormente as pescudas de gramática tradicional na península ibérica tiveron como espello as gramáticas francesas, que serviron de fonte para a importación de etiquetas funcionais: *obxecto*, *complemento indirecto*, *complemento directo*, etc. Hogano a gramática tradicional recibe múltiples críticas motivadas polo afán de superación dos estudosos: críticas á mestura dos planos sintáctico, semántico e informativo, á imprecisión na caracterización dalgúns funcións sintácticas coma o suxeito, ccircunstancial, compl. indirecto, compl. directo... e dalgúns papeis semánticos coma o axente, críticas ás incoherencias na clasificación da oración composta, etc. Así e todo, moitos dos presupostos da gramática tradicional seguen a ter absoluta validez e continúan servindo de impulso a múltiples investigacións lingüísticas. A noción de intransitividade non foi obxecto de ningún estudo monográfico, mais áchanse referencias dende outros ámbitos de análise gramatical que obrigan a non prescindirmos deste apartado.

1.1.1. Andrés Bello, *Gramática de la lengua castellana*

Bello designa co nome de “atributo” o que nós chamamos verbo. O suxeito e o atributo unidos forman a “proposición”. Para Bello o verbo é unha clase de palabra que designa o atributo da proposición, indicando asemade o número e a persoa do suxeito mailo tempo do mesmo atributo.

Cando clasifica as proposicións fala de proposicións regulares (vgr. eu existo) e irregulares ou anómalas (vgr. houbo festas) segundo presenten ou non suxeito respectivamente (p. 223ss.). As proposicións regulares son divididas en “transitivas” ou “activas”, nas que o verbo está modificado por un acusativo, e “intransitivas” que son as que non amosan complemento acusativo (vgr. eu existo). Outros verbos que no seu uso ordinario só aparecen en construcións intransitivas son tamén “estar”, “permanecer”, “nacer”, “morror”..., chamados a imitación da gramática latina “intransitivos” ou “neutros”. Sinala igualmente Bello que os verbos activos ou transitivos se usan a miúdo como intransitivos considerándose a acción como un simple estado (vgr. “el que ama, desea y teme, y por consiguiente padece...”), pero pódense atopar de xeito análogo verbos neutros ou intransitivos que accidentalmente deixan de selo e forman construcións activas que desenvolven un acusativo tácito (vgr. suspirar aromas).

A proposición regular transitiva subdivídease en “oblicua, refleja y recíproca, según lo sea el complemento acusativo” (p. 233).

Moitos verbos intransitivos son susceptibles de apareceren nunha construción que el chama cuasi-reflexa (vgr. quedarse, atreverse, irse). Outras construcións regulares causi-reflexas son as de terceira persoa, formadas con verbos activos, que segundo o autor “invierten el significado del verbo y lo hacen meramente pasivo: se admira la elocuencia; se apetecen las distinciones; se promulgaron sabias leyes. De la reflexividad significada por los elementos gramaticales, la idea de acción se desvanece, y queda solamente la idea de pasión, o de modificación recibida” (p. 238).

Antes de entrar a analiza-las proposicións irregulares anómalas, Bello establece tres tipos de verbos: o activo ou transitivo (admite no seu uso ordinario acusativos oblicuos,

como “ver”, “oir”, “amar”), reflejo (leva constantemente os acusativos complementarios reflexos “me”, “nos”, “te”, “os”, “se”, como “jactarse”, “atreverse”, “arrepentirse”), intransitivo ou neutro (o que de ordinario non leva acusativo ou só certos acusativos en circunstancias particulares, como “ser”, “estar”, “vivir”).

Para Bello algunhas construcións de terceira persoa singular ou plural poden ser intransitivas, transitivas e oblicuas (vgr. “anuncian la caída del ministerio”. Outras están en singular e teñen forma pasiva e significado activo (vgr. “se duerme”, “se baila”).

As proposicións irregulares anómalas (p. 239ss.) son, segundo Bello, aquelas en que non se expresa nin se sobreentende o suxeito, nelas aparecen tamén os chamados verbos intransitivos, que son os unipersoais como “chover”, “tronar”, “amencer”, “anoitecer”, “nevar”... e verbos impersoais en terceira persoa (vgr. cantan na casa veciña). Fóra do seu contexto natural poden presentar un suxeito: “tronaba la artillería”, “sus ojos relampagueaban”.

Hai por último verbos que se usan como intransitivos, pero poden presentar un acusativo que desenvolve o significado do verbo e leva algún tipo de modificación para non ser redundante (vgr. pelexar un duro combate, vivir unha mala vida, morrer unha boa morte, durmi-lo sono da morte...).

En resumo, a clasificación sintáctica elaborada por Bello é a seguinte:

Proposición: Regular e Irregular.

i) Regular: Transitivas e Intransitivas.

Transitivas: oblicua (non se identifica o suxeito co complemento), reflexa (reflexa: identifícase o suxeito co complemento, cuasi-reflexa: forma reflexa, pero non significado: atreverse, alegrarse), recíproca.

ii) Irregular: transitiva e intransitiva.

A partir desta exposición da teoría de Bello, podemos comprobar o interesante que resulta a clasificación que establece da proposición, que se converte nunha das primeiras tentativas de aborda-la oración dende o punto de vista da súa estrutura interna. Algúns dos verbos que funcionan como predicados de estruturas intransitivas, dos que nós botaremos man, reciben unha primeira explicación e aproximación na súa gramática.

As principais críticas que lle podemos formular a esta teoría son:

- A intransitividade aparece considerada tanto no nivel oracional (un subtipo de proposición) coma no nivel das clases de palabra (un subtipo de verbo).
- Establece o carácter intransitivo do verbo baseándose nun criterio exclusivamente sintáctico ou formal e cunha denominación quizabes pouco precisa (visto dende as nosas premisas actuais) ao defini-lo verbo intransitivo unicamente como aquel que non presenta acusativo.
- Non considera como estruturas intransitivas as construcións con verbos pronominais como “atreverse”, “arrepentirse”... porque entende que os pronomes atónos poden funcionar como complementos acusativos e directos, aínda que ao mesmo tempo sinale que moitos verbos intransitivos como “quedarse, irse...” funcionan en construcións que chama cuasi-reflexas.

1.1.2. RAE, *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*

Badia i Margarit, *Gramàtica de la llengua catalana*

Seguindo a liña establecida por Gili Gaya, o *Esbozo* distingue entre verbos de predicación completa, que non levan complementos (vgr. “el niño duerme”), e verbos de predicación incompleta, que si os levan (vgr. “el niño duerme en la cuna”).

Ao establece-los complementos do verbo, esta obra define o complemento ou obxecto directo dicindo que é o vocábulo que precisa a significación do verbo transitivo e denota tamén o obxecto (persoa, animal ou cousa) en que recae directamente a acción expresada por aquel (vgr. “Juan dio una limosna a nuestro vecino”). Chámase directo porque “en él se cumple y termina la acción del verbo, y ambos forman una unidad sintáctica: verbo+objeto directo. [...] Un procedimiento práctico y sencillo para distinguir en castellano si una palabra es complemento directo o indirecto consiste en invertir la construcción de la oración, poniendo el verbo en pasiva y como sujeto la palabra que dudamos si es o no complemento directo: una limosna fue dada a nuestro vecino” (pp. 371-372).

Esta obra discrimina tamén entre verbos intransitivos e verbos transitivos (p. 377). Os primeiros dísenos que son aqueles que non presentan a función sintáctica de complemento directo. Ademais, afirma o *Esbozo*, os verbos poden estar usados como intransitivos ou como transitivos conforme a intención expresiva do falante en cada ocasión concreta da fala real. O verbo transitivo que non leva complemento directo denomínase absoluto. Os dicionarios rexistran o uso transitivo ou intransitivo de cada unha das acepcións dun verbo, pero este emprego depende sobre todo da significación, e o significado dalgúns verbos como “morir”, “vivir”, “dormir”..., que son intransitivos por natureza, dificulta que poidan aparecer cun obxecto directo externo ao suxeito, inda que ás veces se poida extraer da propia significación do verbo.

A parte das oracións de verbo intransitivo e transitivo distingue o *Esbozo* as seguintes oracións:

- i) Oracións de verbo en construción pasiva: “cuando el interés principal del que habla está en el objeto de la acción y no en el sujeto. [...] El sujeto en estas oraciones recibe o sufre la acción verbal que otro ejecuta, por esto se denomina *sujeto paciente*: el actor fue aplaudidísimo”.
- ii) Pasiva reflexa: cun suxeito en terceira persoa de singular ou plural, presenza de *se* e verbo en voz activa: “se firmó la paz”, “se han divulgado las noticias”. Segundo o *Esbozo* pode existir interese polo axente e diremos por exemplo “se firmó la paz por los embajadores”.
- iii) Oracións de verbo reflexivo: cun suxeito que é asemade axente e paciente e un verbo en voz activa: “yo me lavo”.
- iv) Oracións de verbo recíproco: son idénticas na forma ás reflexivas, das que se distinguen porque dous ou máis suxeitos executan a acción do verbo e pola súa vez recíbena: “Pedro y Juan se tutean”.
- v) Oracións impersoais: cun suxeito que non se expresa nin se sobreentende polo contexto ou a situación dos interlocutores: “llaman a la puerta”. Pode ser impersoal activa (“se vende botellas”) ou impersoal pasiva concordando o verbo co sintagma nominal (“se venden botellas”).
- vi) Oracións de verbo unipersoal: usadas en terceira persoa de singular e nas formas non persoais (“tronar”, “granizar”, “hubo fiestas”, “hace calor”, “es temprano”).

Badia i Margarit aborda dentro do apartado que dedica á oración gramatical as que chama “parts de l’oració”, entre as que se atopa o verbo. Posteriormente refírese aos complementos verbais e aos verbos das oracións de predicado verbal (p. 114) que divide en dous grandes grupos:

- a) Verbos de predicación completa ou intransitivos, que se caracterizan por que a “acción non passa més enllà”, malia que poden levar un complemento opcional. Son os que

outras gramáticas do catalán cualifican como verbos de construción endocéntrica (López 1999: 140).

b) Verbos de predicación incompleta, chamados transitivos por mor de que a “acció passa en un altre terme” e por tanto van acompañados dun complemento directo.

Afirma tamén o autor que os verbos transitivos poden ter un emprego absoluto, polo que reciben o nome de neutros, sen que deixen de ser transitivos.

No capítulo 12 estuda o que denomina “l’oració simple” (pp. 247-302). Clasifica as oracións segundo dous criterios: o criterio subxectivo ou persoal (“la manera”) e o obxectivo ou gramatical (“el fet”). Polo primeiro criterio, as oracións poden ser enunciativas (afirmativas ou negativas), exclamativas, irrealis (de posibilidade, probabilidade e dubitativas), interrogativas (propias: xerais ou parciais) e volitivas (optativas que expresan desexo e exhortativas). Polo segundo, discrimina oracións de predicado nominal e de predicado verbal.

A análise das oracións de predicado nominal parte da consideración da función de atributo e designa como verbos atributivos “ésser” e “estar”, que habitualmente realizan a función de cópula (p. 265); nomea tamén outros verbos que adxectiva de pseudocopulativos (“seguir”, “restar”, “manifestar-se”, “semblar”...). As oracións con “ésser” revelan propiedade permanente, sen cambio e con valor imperfectivo. As de “estar” designan propiedade transitoria ou accidental, resultado dun cambio e expresan valor perfectivo.

As oracións de predicado verbal poden ser activas, pasivas, pronominais, de suxeito incerto e sen suxeito. Dentro das oracións activas son cualificadas de intransitivas as que define como oracións de estado (“medrar”, “vivir”), malia que poden tamén presentar un acusativo interno (vgr. *vivi-la vida*).

Referíndose ás oracións activas, sitúa as de verbo de movemento como pertencentes á categoría das intransitivas (p. 287), a pesar de que poden ofrecer acepcións transitivas (vgr. *baixar do piso correndo*; *baixa-las maletas*). Nas activas aparecen así mesmo as oracións “de verbs transitius” que son para o autor as que teñen un verbo de predicación incompleta, é dicir, que non poden prescindir de enuncia-lo obxecto da acción e que teñen que completa-lo seu sentido cun compl. directo.

Dentro das oracións de predicado verbal tamén se abordan as oracións pasivas, as pasivas reflexivas (co verbo en activa, terceira persoa singular ou plural, pronome “es” ou “se”: “la meva actitud s’ha justificat pel president”), oracións pronominais, de suxeito incerto (que poden ter unha interpretación activa ou pasiva) e as oracións sen suxeito (con verbo en uso impersonal; con verbos impersonais gramaticais como “haver”, “fer”, “ésser”; con verbos impersonais naturais como “nevar”). As oracións pronominais subdivídense en reflexivas propias, recíprocas e reflexivas por extensión. Entre estas últimas distingue o autor as de interese, as de verbos unicamente reflexivos (“atreverse”, “queixarse”) e as de verbo intransitivo (p. 295) que permiten diferenciar acepcións do mesmo verbo segundo se use ou non o clítico (“volver / volverse”).

A partir da lectura destas obras é mester resalta-lo esforzo por acadar unha cada vez máis completa clasificación e definición da coñecida tradicionalmente como oración simple e dos seus subtipos.

A presenza/ausencia de complemento directo como criterio para delimitar estruturas transitivas e intransitivas segue a ser un argumento capital do que nos servimos, aínda que a diferenza da gramática tradicional manexamos novos tipos de probas e razoamentos.

O establecemento e explicación das distintas clases de construcións impersoais e unipersoais resulta de grande utilidade no estudo da intransitividade.

Dende unha perspectiva máis crítica, diremos que tanto para o *Esbozo* como para Badia i Margarit a intransitividade non presenta un estatus categorial de seu, sitúase a cabalo entre os verbos de predicación completa, os que non levan complementos, e os de predicación incompleta, aqueles que si os levan, pero poden ser usados sen eles en construcións absolutas. Emporiso, máis ca de dúas variantes da mesma construción (vgr. pintar [intr.] / pintar un cadro [tr.]) debemos falar de dúas construcións distintas sintacticamente (esquema sintáctico diferente con ausencia ou presenza de complemento directo) e semanticamente (hábito, caracterización, atelicidade fronte a actividade ocasional, telicidade).

A intransitividade está caracterizada como fenómeno inherente a unha determinada clase de verbos, sobre todo os que se denominan *intransitivos* e *intransitivos por natureza*, por tanto os autores sitúanse no nivel das clases de palabra e non no da construción, como pensamos que debe ser.

Os procedementos que a obra da Academia establece para intransitiviza-la construción, como son o da elisión de complemento directo dun verbo que adoita funcionar con el e o da ausencia dun complemento aglutinado no lexema (bailar [un baile], cantar [unha canción], granizar...), non parecen os auténticos procedementos de intransitivización (se esta denominación se considera acertada), ao non volveren a construción tan intransitiva como pode ocorrer coa presenza de *se* e coa pasiva.

A intransitividade no *Esbozo* maniféstase como unha noción flutuante e pouco delimitada ao se establece-lo feito de que depende tanto do falante coma da situación real.

A intransitividade restrínxese a un compartimento estanco, o dos verbos intransitivos fronte ao dos verbos transitivos, diferenciada do ámbito das construcións pronominais, impersoais, atributivas e pasivas, que tamén se chegan a intransitivizar segundo comprobaron autores como Givon (1990: 552ss.) cando analizan polo miúdo algúns procesos de intransitivización en relación coa voz, e Dixon&Aikhenvald (2000) ao mostrar estudos de linguas que incrementan ou reducen o número de argumentos cando a cláusula se volve causativa, pasiva, reflexiva, impersoal, ou por derivación ao se engadiren prefixos e sufixos ao verbo, etc.

Badia i Margarit sitúa as que chama oracións intransitivas nas oracións activas, ora ben as construcións intransitivas non teñen por que ser só activas. Alén disto a súa caracterización dos verbos de movemento como verbos intransitivos e paralelamente o feito de deriva-los conceptos de transitividade e intransitividade do significado etimolóxico (idea de *paso* ou *tránsito cara a outra entidade* [transitivo < transire] e por tanto de que a acción dun verbo pasa ou non pasa máis alá) resultan antagónicos, xa que tanto os verbos de movemento coma outro tipo de verbos funcionan nalgúñas construcións intransitivas cun significado que precisa doutras funcións (dicimos “ir á festa”, e non “ir”; dicimos “volverse vello”, non “volverse”; usamos “carecer de sentido”, non “carecer”, e “consistir en dúas probas”, non “consistir”...). Doutra banda e en relación coa idea do significado etimolóxico, convén lembrar que existen construcións que revelan paso ou tránsito e non por iso son entendidas como transitivas, conforme acontece coas atributivas (vgr. Xoán parece listo), e existen construcións que son transitivas e non manifestan tránsito, como ocorre coas reflexivas, nas que a acción queda no suxeito (vgr. María lávase).

Por último, cabe dicir que ao definiren o verbo intransitivo como aquel que carece de complemento directo, a intransitividade só está considerada dende o punto de vista

formal ou do esquema sintáctico, sen que semelle terse en conta a dimensión semántica (significado, esquema e papel semántico).

1.1.3. Vázquez Cuesta&Mendes da Luz, *Gramática da língua portuguesa*

Celso Cunha&Lindley Cintra, *Nova gramática do português contemporâneo*

Vázquez Cuesta e Mendes da Luz distinguen na sintaxe do verbo os verbos intransitivos e os transitivos (p. 518). Segundo as autoras é difícil trazar unha liña divisoria entre ámbalas dúas clases dado que os verbos intransitivos poden asumir funcións transitivas, sobre todo en metáforas poéticas e frases populares en que un complemento aumenta a forza expresiva (vgr. *cala a boca*; *chorou lágrimas amargas*); por outra banda, os verbos tipicamente transitivos tamén son susceptibles de seren empregados intransitivamente.

Ás veces os verbos transitivos polo seu significado transformáronse en intransitivos ao longo da historia da lingua e levan o seu antigo complemento directo rexido por unha preposición (“creio no que me dizes”; “pegou na caneta”).

Noutro subapartado do verbo tratan os chamados verbos reflexos e os de voz activa e pasiva. En relación cos primeiros dinnos que en portugués son excepcionais as oracións reflexas indirectas, isto é, aquelas en que o reflexivo desempeña a función de complemento indirecto en troques de directo. A voz activa é preferida polo portugués á pasiva. Esta última fórmase co verbo auxiliar “ser”, din as autores, e mais con “se” e axente non expreso. Esta construción é a máis utilizada en portugués cando o suxeito é inanimado. Cos verbos intransitivos o pronome “se” forma expresións impersoais que serven para anunciar un suxeito indeterminado (p. 524).

Cunha e Cintra separan, dentro do predicado, o predicado nominal (con verbos de estado), o predicado verbal e o predicado verbo-nominal (con predicativo do suxeito).

O predicado nominal está formado por un “verbo de ligação+predicativo”. Este “verbo de ligação” establece a unión entre dúas palabras ou expresións de carácter nominal, e pode ser de estado transitorio (estar, andar), de mudanza de estado (tornarse), de continuidade de estado (permanecer, continuar) e de aparencia de estado (parecer).

O predicado verbal ten como núcleo un verbo significativo, que é o que lle achega unha idea nova ao suxeito. Estes verbos significativos poden ser intransitivos e transitivos (p. 136). Afirmen os autores que os transitivos son aqueles en que o proceso verbal non está integramente contido neles e transmítese a outros elementos. Estes verbos transitivos poden ser directos (a acción transmítese a outros elementos da oración directamente: “invejaba os homens”), indirectos (a acción transita para outros elementos por medio de preposición: “assistiam à cena”), directos ou indirectos ao mesmo tempo (a acción transita para outros elementos da oración directa e indirectamente asemade: “apenas lhe aconselho prudência”).

O predicado verbo-nominal contrúese con “verbo de ligação” e mais predicativo do suxeito (“riu despreocupado”).

Os verbos que teñen a acción integramente contida na propia forma verbal son verbos intransitivos, é dicir, non transitivos, porque o proceso non vai máis alá do verbo. Os autores sinalan que a transitividade verbal está feita de acordo co texto e non illadamente, o que significa que un mesmo verbo pode estar empregado intransitivamente (vgr. “perdoai sempre”) ou transitivamente (vgr. “perdoai as ofensas”), con obxecto directo ou con obxecto indirecto (p. 139). O obxecto directo é definido como aquel complemento dun verbo transitivo directo, que normalmente vai ligado ao verbo sen preposición e indica o ser cara ao que se dirixe a acción verbal.

Por último, a pasiva e os verbos de estado son estudados baixo a etiqueta “actitude do suxeito”, e dentro da que designan como “voz reflexiva” introducen os verbos reflexivos e os pronominais (p. 405). Nun apartado diferente (p. 442) ao da voz reflexiva aparecen os verbos impersoais, unipersoais e defectivos.

Estes autores e autoras elaboran unha serie de caracterizacións do portugués que resulta moi útil para nós, por seren aplicables ao galego nunha elevada porcentaxe de casos, dada a proximidade entre ámbolos dous sistemas (véxase por exemplo a excepcionalidade da reflexividade indirecta, a preferencia pola voz activa fronte á pasiva, etc.).

Canto a outros aspectos, mostran poucas novidades en comparanza cos autores que vimos arriba. Podemos destaca-la consideración que presentan da transitividade (e xa que logo da intransitividade) en función do texto e non illadamente, un feito que implica ter en conta non só o verbo senón tamén a construción, mesmo que sexa de maneira indirecta. En Cunha e Cintra o obxecto directo está contemplado como unha entidade directamente ligada ao verbo. Trátase dunha propiedade que a nós nos axudará a distinguilo do complemento prepositivo que non adoita estar tan directamente ligado ao verbo.

Dende unha perspectiva máis crítica diremos que Vázquez Cuesta&Mendes da Luz e Cunha&Cintra tamén asocian a intransitividade cun subtipo de verbos e continúan a considerala como un concepto sintáctico fluctuante entre verbos intransitivos e verbos transitivos sen complemento directo.

A intransitividade é manexada como unha noción limitada e non parecen estendela a ningún tipo de formas pronominais, impersoais, atributivas nin da chamada voz pasiva.

Os verbos intransitivos son entendidos como aqueles verbos de acción contida na propia forma verbal. Esta afirmación débese precisar dicindo que nin tódolos verbos intransitivos son de acción nin o evento designado polo verbo está sempre contido na propia forma verbal, senón que pode adquiri-lo seu significado pleno ao xuntarse con outros complementos da construción, conforme acontece naquelas estruturas que presentan complementos obrigatorios en relación de interdependencia, que é o que ocorre ás veces co complemento prepositivo, complemento circunstancial, compl. indirecto e atributo.

Os verbos seguidos de complementos prepositivos parecen definitivamente considerados por Vázquez Cuesta&Mendes da Luz como pertencentes ao grupo dos intransitivos, no entanto dentro deses verbos conviría diferenciarlo grupo dos que constitúen estruturas intransitivas propiamente ditas dos daqueles que son variantes formais de estruturas transitivas e que mostran pequenos matices semánticos que apenas os separan dos de complemento directo sen preposición ou con preposición “a” (vgr. coida o neno; mira o neno / coida do neno; mira polo neno / cóidao; mírao).

1.2. A noción de intransitividade na gramática funcional

Na actualidade existen moitas ramificacións dentro desta corrente (Butler *et al.* 1999, García Velasco 2003); alén dos lingüistas en que nos imos deter abaixo, poden citarse a modo de introdución sucinta algúns autores e tendencias que sobrancean polos seus distintos xeitos de se achegaren aos fenómenos gramaticais en xeral e ao da (in)transitividade en particular:

i) O estruturalismo propiamente dito de Tesnière e a glosemática de Helmslev.

Tesnière identifica a intransitividade cos verbos monovalentes e ámbolos dous autores fan referencias á transitividade e intransitividade dende o punto de vista da rección do verbo co seu obxecto directo e da ausencia de obxecto directo respectivamente.

ii) O funcionalismo de Dik e a gramática sistémica de Halliday.

Fronte á gramática tradicional, estes autores prestan especial atención ás dimensións sintáctica, semántica e pragmática ou informativa así como á súa interrelación; ademais defenden que os fenómenos de transitividade e intransitividade hanse de aplicar á cláusula na súa totalidade.

A gramática de Dik é funcionalista, pero tamén concede importancia ás cuestións formais. Afirmar que o sistema gramatical ten unha organización interna funcional e propón a utilización de funcións gramaticais en tres niveis diferentes (funcións semánticas, equivalentes a roles temáticos ou de caso; funcións pragmáticas, que constitúen o carácter informativo dos constituíntes que conforman unha expresión lingüística (tópico e foco); funcións sintácticas cunha caracterización de corte semántico). Para Dik non hai sintaxe autónoma, hai dependencia entre a compoñente sintáctica e a semántica, aínda que o seu funcionalismo non exclúe a existencia de principios internos á sintaxe.

Halliday di que a linguaxe se organiza de modo funcional para satisfacer necesidades humanas. Ao contrario dos cognitivistas, sostén que é a propia linguaxe a que impón unha organización sobre a realidade percibida e non son as propiedades da mente as que se manifestan no sistema gramatical. Este autor toma en consideración tanto a lingua escrita como a oral, establece a existencia dunha rede sistémica, composta por un conxunto de trazos lóxico-semánticos seleccionables, que concorren nun determinado esquema sintáctico oracional, deste modo aborda a intransitividade na dimensión da cláusula (p. 163ss.), non da palabra.

iii) A gramática de casos representada, entre outros, por Fillmore, Taylor e Feuillet.

Parte dunhas funcións semánticas universais (casos profundos) como son o *axentivo*, *factitivo*, *resultativo*, *dativo*, *estativo*, *locativo*..., que xeran unhas determinadas funcións sintácticas superficiais (suxeito, compl. indirecto, etc.). Dende esta perspectiva a intransitividade vese como noción máis semántica ca sintáctica, e implicaría a ausencia de certos papeis semánticos na construción.

iv) A gramática relacional de Perlmutter e B. Comrie.

Defende que as estruturas intransitivas derivan sintacticamente das transitivas básicas a partir da promoción do complemento directo a suxeito, o que significa que existe unha función suxeito superficial que se corresponde cun complemento directo da estrutura profunda (vgr. *María abanea a maceira / a maceira abanea*).

v) A gramática prototípica, con figuras como Hopper&Thomson, Givón, Van Valin.

Examina a intransitividade como un “continuum” que vai dende a máis alta transitividade á máis baixa transitividade, na que estarían supostamente as construcións intransitivas, o que significa nega-la posible oposición entre as dúas nocións e entre os dous tipos de construcións.

vi) Outras ponlas relacionadas coas anteriores son a gramática léxico-funcional (Bresnan, Andrews...), de carácter formal, matemático, que prioriza as funcións sintácticas e préstalles pouca atención aos aspectos semánticos e pragmáticos; a gramática da construción e a gramática cognitiva (Langacker, Kay, Golberg...), que pretende asocia-lo plano sintáctico co semántico, non separa-la lingua das restantes habilidades cognitivas e ter en conta a relación entre o léxico e a gramática así como a analoxía entre a experiencia humana e a gramática.

Deseguido, imos ver máis polo miúdo algúns autores de corte funcional que se aproximan en maior ou menor medida a moitos destes presupostos.

1. 2. 1. L. Tesnière, *Elementos de sintaxis estrutural*

No capítulo valencia e voz (p. 411ss.) distingue Tesnière verbos sen actante, verbos con un actante, verbos con dous actantes e verbos con tres actantes. A natureza do verbo que rexe estes actantes varía segundo rexa un, dous ou tres. Ese número de actantes que o verbo pode rexer, di o autor, é o que se chama a valencia do verbo. O verbo determina sintacticamente os demais elementos subordinados. A partir de aquí clasifica os verbos en: avalentes, monovalentes, bivalentes e trivalentes. Os avalentes son aqueles que carecen de actantes, é dicir, os unipersoais como “neva”, “chove”, porque expresan un proceso que se desenvolve na natureza, con independencia de calquera actante. Os verbos monovalentes son verbos con un actante e coinciden cos designados pola gramática tradicional como verbos neutros ou intransitivos, deste xeito cun verbo como “viaxar” en “Alfredo viaxa” non podemos concibir que o proceso que expresa interese a outro actante á parte de “Alfredo” porque non se pode “viaxar algo” nin “viaxar a alguén”. Segue dicindo Tesnière que os verbos con un actante adoitan ser verbos de estado, pero tamén poden ser verbos de acción. Ás veces o único actante do verbo remite, en realidade, a un segundo actante (complemento) máis ca a un suxeito, por exemplo en “il faut une loi”, o sintagma nominal representa, para o autor, un complemento directo (proba: ¿que fai falla? – fai falla unha lei.). O verbo “cambiar” aparece concibido como verbo de un actante cando se constrúe cun complemento prepositivo precedido de “de” en “Alfredo cambia de chaqueta” e como verbo de dous actantes en “Alfredo cambia a chaqueta”.

Nos apartados seguintes fala Tesnière dos verbos transitivos, dos verbos trivalentes como “dicir” e “dar” e das diátenses pasiva, reflexiva, recíproca e causativa, que son incluídas na transitividade. Por último trata a diátese recesiva que diminúe en un o número de actantes, como ocorre co reflexivo “se” (“se tromper” equivocarse, “s’effrayer” asustarse) ou cos verbos en que non se expresa o segundo actante, ben por un feito de fala ben porque está incorporado semanticamente no verbo.

O fundamental da obra de Tesnière é a teoría da conexión, a representación xerárquica da frase e a translación. Representa un gran avance en relación coa gramática tradicional a súa concepción dos verbos, posto que agora se ten máis en conta a construción cá suposta natureza dun verbo dado. A construción convértese para Tesnière nun “*petit drame*” que comporta “*procès*”, “*acteurs*” e “*circonstances*”, (cfr. Rousseau&Portine 2001), uns e outros esixidos ou escusados polo verbo. Con todo, tende a situar a intransitividade nun compartimento estanco como é o dos verbos monovalentes, sen que semelle considerar como intransitivas construcións bivalentes con atributo, complemento prepositivo e complemento indirecto (vgr. a María gústalle o caviar).

Asocia a intransitividade cos verbos denominados monovalentes, pero non se posiciona con demasiada clareza sobre os supostos usos intransitivos da forma *se*, que inclúe no apartado da diátese recesiva, nin sobre a consideración das estruturas con complementos prepositivos (vgr. a solución radica en obedecer; falamos de fútbol; a proba consiste en acertar dúas preguntas). Por outra banda, as explicacións caen en ocasións nun excesivo formalismo con limitadas análises de carácter semántico, se as comparamos coas dadas por Dik (1997: 105ss.) que fala de “agent, positioner, force, processed, goal, recipient, location, source, reference, direction”, e ofrece unha clasificación aspectual “mode of action”: “dynamic, telic, momentaneous, control, experience... “.

1. 2. 2. Mário Vilela, *Gramática da língua portuguesa*

Vilela emprega unha noción de construción tirada da Escola de Praga, segundo a que “as unidades do plano inferior tenham por função “construir” as unidades do plano superior, e que as unidades do plano superior sejam compostas de unidades do plano inferior, podendo assim as unidades do plano inferior ser classificadas de acordo com a sua função nas unidades do plano superior”.

Di que o léxico fornece configuracións frásicas precisas debido á súa valencia (p. 23). As unidades do léxico póñense en conexión entre si obedecendo a varios modelos de construción, de acordo coas previsións do significado léxico (a valencia). A valencia é definida como a capacidade que posúen as palabras para estableceren, dende o seu significado léxico, determinadas relacións con outras palabras.

No plano sintáctico, Vilela distingue “grupos de palavras e frases”. Os primeiros son grupos substantivais (“a flor ressequida”), grupos verbais (“meu dito meu feito”) e grupos adxectivais (“ávido de vingança”). Os grupos de frases son os que dispoñen de predicatividade e modalidade.

Os predicados son os que indican a valencia e os que determinan as funcións e os papeis frásicos. Nos elementos frásicos dependentes do predicado, o autor diferencia os actantes (elementos que dependen da valencia e que poden ser obrigatorios ou facultativos) dos circunstantes (complementos libres).

A partir da páxina 47 do seu manual aborda a “gramática da palavra”. Neste apartado clasifica os verbos dende o punto de vista do significado xenérico e dende o punto de vista da valencia.

A partir do significado xenérico dos lexemas verbais, discrimina verbos de acción (“aqueles em que a processualidade tem como ponto de partida um agente, implicam um fazer”), verbos de proceso (“designam mudança nas entidades às quais os verbos se aplicam e implicam um acontecer, um passar-se com”), verbos de estado (“verbos com que se configura verbalmente a duração de um ser, a permanência de um estado, sem que con isso se implique a completa imutabilidade”). Hai verbos que poden pertencer a máis dunha clase, como por exemplo os chamados causativos e ergativos (“enriquecer”, “empalidecer”).

A clasificación verbal dende o punto de vista da valencia do verbo parte do significado léxico desta categoría e por medio dela o autor clasifica os verbos (p. 64) en avalentes (non existen ningún actante: “nevar”, “relampejar”), monovalentes (presentan un actante obrigatorio: “dormir”, “voar”), verbos bivalentes (poden ter un actante obrigatorio: “ele passa a vida a ler”, ou os dous obrigatorios: “ele acabou por mandar aparar a relva”), e verbos trivalentes (posúen dous actantes obrigatorios e un facultativo: “ele compra todos os dias batatas [ao merceiro]”, ou posúen os tres actantes obrigatorios: “ele coloca sempre os livros na estante”).

Máis adiante, no apartado dedicado á rexencia verbal, Vilela fai fincapé na necesidade de distinguir “valência” de “regência” (p. 71), esta última sería a parte linearizada e exterior da valencia, é dicir, a compoñente sintáctica e morfosintáctica da valencia. Critica o feito de que moitas gramáticas non sigan criterios coherentes á hora de designa-los verbos intransitivos, designación na que inclúen adoito tódolos verbos que non son transitivos. Segundo Vilela a denominación verbo intransitivo debe reservarse para os verbos monovalentes, nos que unicamente é de presenza obrigatoria o suxeito (vgr. dormir). Cualifica de verbos transitivos os predicados nucleados por verbos seguidos de complemento prepositivo (vgr. queixarse de, pensar en, contactar con) e

chámalles transitivos adverbiais aos direccionais do tipo de “entrar en”, “chegar a”, “partir de”, “ir para”, “ir a”..., aos verbos situativos como “vivir en”, “encontrarse en” e aos modais como por exemplo “comportarse ben”, “encontrarse ben”, “vivir ben”...

O autor volve ao tema da intransitividade cando trata as construcións causativas e afirma que unha gran parte dos chamados verbos causativos admite unha construción transitiva ou bivalente, a causativa, e unha construción intransitiva ou monovalente na que o suxeito remite ao complemento directo orixinario (vgr. o sol seca a roupa → a roupa seca [ao sol]), se ben a oposición transitivo/intransitivo tamén se pode realizar por medios léxicos: “matar/morrer, derrubar/cair, afugentar/fugir...”.

Separa tamén Vilela un grupo de verbos que segundo el se debe discriminar dos verbos intransitivos normais, e son aqueles que algunhas gramáticas denominan inacusativos ou ergativos, entre os que están verbos como faltar (vgr. falta café), crecer (vgr. crecen as flores aquí), verbos existenciais como “existir”, “ocorrer”, “acontecer”, verbos de entrada en escena como “chegar”, “aparecer”, “entrar”, “xurdir”, etc. Chégase a considerar ese suxeito como un auténtico complemento directo por ir posposto ao predicado e porque non é un argumento externo, coma os suxeitos dos verbos intransitivos normais, senón que é proxección do verbo.

Noutro apartado fala da reflexividade (p. 75) na que inclúe a reciprocidade e os verbos pronominais.

Dentro do apartado denominado “gramática da frase” profundiza nos aspectos “sintáctico-semánticos” da construción e establece as funcións semánticas ou “papeis temáticos” (p. 350ss.): *axente*, *experienciador*, *beneficiario*, *destinatario*, *posicionador*, *resultativo*, *instrumento*, *eventivo*, *locativo*, etc.

O que máis valoramos para os noso fins da excelente teoría de Vilela son os conceptos de “valencia” e “rexencia verbal” así como as magníficas análises que realiza dos verbos do portugués, servíndose dos papeis sintácticos e semánticos dos elementos que integran a construción e tendo en conta o significado léxico do verbo que actúa como predicado.

Vilela continúa a liña de Tesnière no que se refire á clasificación verbal segundo o número de actantes. Igual ca Tesnière tende a identifica-los verbos monovalentes cos verbos intransitivos, un feito que para nós non dá conta daqueles predicados que teñen máis dun argumento, non sendo ningún deles o complemento directo, como ocorre nas construcións con predicativo, atributo e complemento indirecto (vgr. a María interésalle a política). A oposición transitivo/intransitivo realizada por medios léxicos (vgr. matar/morrer) pódese integrar nunha estrutura de máis dun argumento dado que tolera unha lectura causativa: “matar” entendido como “facer que alguén morra” conforme se vén indicando dende hai anos (Lakoff 1968, Lyons 1971, Cano 1987).

Dende a nosa perspectiva teórica non queda clarexada abondo a consideración como verbos transitivos de certos verbos pronominais como “arrepentirse”, “queixarse”... e mais dos que o autor chama transitivos adverbiais (“entrar en”, “chegar a”, “vivir en”, etc.). Consideramos que se trata de estruturas intransitivas dado que tanto a forma coma os esquemas e papeis semánticos e a relación que establecen estes complementos co seu predicado son distintos dos que vinculan o complemento directo co predicado.

A consideración da valencia verbal na descrición lingüística (cfr. tamén Zic-Fuchs 1993; Fisher 1997: 40ss.; Dixon&Aikhenvald 2000) significa un avance para estudar a intransitividade así como a observación dos papeis temáticos na construción (Fisher 1997: 5-65), inda que dende o noso enfoque o autor semelle partir ás veces do verbo como clase de palabra (léxico-semántica) máis ca da construción (sintaxe), e neste

sentido siga a falar con moita frecuencia de verbos intransitivos e transitivos, fronte a unha orientación que tome como base a construción e que se fundamente na “predicación” (Bowers 2001) como concepto de relación entre ámbalas dimensións e entre os dous constitúntes principais da cláusula: o suxeito e o predicado.

1.2.3. P. Hopper&S.Thompson, “Transitivity...” e *Syntax and Semantics. Studies in transitivity*
B. Pottier, *Lingüística geral, teoria e descrição e Semántica general*

Hopper&Thompson estudan a intransitividade como un concepto complexo, analizable en diferentes compoñentes e aplicable ás distintas cláusulas. Establecen unha serie de parámetros de transitividade, a xeito de criterios apriorísticos, que permiten situa-las construcións en niveis de alta ou de baixa transitividade (intransitivas): “Transitivity, then, viewed in the most conventional and traditional way possible –as a matter of carrying over or transferring an action from one participant to another– can be broken down into its component parts, each focusing on a different facet of this carrying over in a different part of the clause. Taken together, they allow clauses to be characterized as MORE as LESS transitive” (1980: 253). A transitividade é unha propiedade da cláusula que permite unha gradación variable en función dos seguintes parámetros:

	HIGH	LOW
PARTICIPANTS	2 or more, A and O.	1 participant
KINESIS	Action	Non action
ASPECT	Telic	Atelic
PUNCTUALITY	Punctual	Non punctual
VOLITIONALITY	Volitional	Non volitional
AFFIRMATION	Affirmative	Negative
MODE	Realis	Irrealis
AGENCY	A high in potency	A low in potency
AFFECTEDNESS OF O	O totally affected	O not affected
INDIVIDUATION OF O	O high individuated	O non individuated

A última propiedade desdóbrase pola súa vez nos seguintes trazos:

INDIVIDUATED	NON INDIVIDUATED
Proper	Common
Human, animate	inanimate
concrete	abstract
singular	plural
count	mass
Referential, definite	Non referential

Os autores sitúan a intransitividade nun extremo do continuum semántico que vai dende a máis alta transitividade á máis baixa transitividade, con independencia da forma que presente a construción. Deste modo “Susan left”, construción que consta de un argumento, é menos intransitiva ca “Jerry likes beer”, que ten dous argumentos. Para eles a transitividade prototípica caracterízase pola presenza dun axente (A) que controla unha acción que se dirixe cara a un paciente (O) individualizado e afectado totalmente

por esa acción. A partir deste esquema básico prodúcense variantes que diminúen en maior ou menor grao a transitividade da construción.

A postura de B. Pottier está moi próxima a esta. Na primeira das obras que traemos aquí (p. 210), a intransitividade é definida como unha propiedade semántica que orienta unha substancia cara a un punto, sen suxerilo nin marcalo implicitamente como se fai na transitividade:

- Intransitivo: “dormir”; “(estar) gordo”.

- Transitivo: “tomar (algo)”; “(estar) capacitado (para algo)”.

Tamén afirma o autor que a intransitividade pode sufrir un proceso aparente de transitividade, posto que un mesmo lexema é capaz de aparecer como intransitivo, sendo o suxeito non potente (vgr. “o doente sarou”), ou como transitivo (vgr. “o médico sarou”), actuando o suxeito como potente. Dáse unha situación parecida en “o frango assa” / “asso o frango”. Nesta última existe un “assar” transitivo alternando cunha construción factitiva “fazer assar”.

Máis adiante caracteriza a transitividade polo que chama “módulo casual”, que previamente (p. 122) definira como aqueles elementos ligados nunha construción dada. Por exemplo a secuencia “ele foi a París no Natal” presenta dous elementos ligados semanticamente que son “ir” e “París”, namentres que “no Natal” está desligado do verbo “ir”; un verbo como “depositar” implica “*depositar* algo em alguma parte”, un verbo como “dar” supón “*dar* algo a alguém”. Tamén os substantivos derivados de verbos conservan este mesmo módulo: “o *depósito* de algo em alguma parte”.

Na segunda obra mencionada, Pottier sostén que a transitividade forma parte dun eixe continuo que vai dende un máximo ata un mínimo, en que se situaría a intransitividade (p. 54). En ámbolos polos estarían por unha banda a transitividade plena, con aparición do sintagma obxecto, e por outra a intransitividade absoluta, isto é, as construcións monovalentes ou avalentes:

MAX

MIN

a)

b)

c)

d)

encontrar

matar

comer

andar

Por último, volve sinalar que un mesmo lexema pode ser polimodular, é dicir, entrar en varios “módulos actanciais” (p. 126), que equivalen ao que outros investigadores denominan valencia (vgr. os prezos baixan; Xoán baixa a cabeza; Xoán baixa a maleta). Esta noción de “módulo actancial” é válida así mesmo para adxectivos e para substantivos: “apto para o servizo”; “aptitude para o servizo”. A sintaxe será a disciplina que estude as construcións que se deriven destes módulos.

Os actantes defíneos como os diferentes participantes semánticos do evento, cuxa presenza se distribúe sobre un eixo que vai dende o “necesario” ao “fortuíto”. Os actantes presentan como propiedades semánticas dous parámetros que son a potencia (inherente ao lexema) e o control (volición). Deste modo para “Juan” temos +potencia, +control; para “lume” teremos +potencia e –control; e para “mesa” haberá –potencia e –control.

Os verbos do tipo de “comer” posúen para Pottier unha transitividade inherente ao concepto, aínda que non expresémo-lo paciente. Así pois, un lexema entraña un *saber*, cuxa extensión pode depender do enunciador. Pode dicirse, seguindo o autor, que en potencia un lexema abarca un *abano de posibles* (p. 127) que serán máis ou menos actualizados a través das eleccións actanciais e aspectuais.

Da proposta de Hopper&Thomson resúltanos moi valioso o establecemento de parámetros para defini-lo grao de (in)transitividade, parámetros que son aplicables a calquera análise de construcións intransitivas. Da de Pottier destacámo-lo estudo das ligazóns semánticas que se producen na construción, o carácter polimodular dos verbos e as súas posibilidades de se actualizaren.

Na teoría destes autores a intransitividade defínese como unha noción semántica supeditada á transitividade e non presenta un estatus categorial de seu, deste modo tódalas construcións son transitivas en maior ou menor grao, ao non se establecer unha oposición clara e delimitada entre ámbolos tipos de estruturas. Tampoco queda ben precisada a situación dos complementos prepositivos nin a das construcións pronominais, pasivas e atributivas en relación co tema que nos ocupa. En liñas xerais, a intransitividade parece asociarse só coa ausencia de obxecto e cos verbos monoactanciais, algo que tamén se deduce da consideración que defenden da transitividade, abordada dende unha perspectiva moi semántica: acción controlada e executada por un axente sobre un paciente. Nós entendemos que esta noción se debe abordar dende unha perspectiva tanto semántica coma sintáctica (referida ás diferenzas de significante manifestadas nos esquemas sintácticos). Por último, hai que sinalar que non tódolos parámetros establecidos por Hopper&Thomson son da mesma relevancia para delimitar e analizar construcións intransitivas, non tódalas construcións intransitivas son atéticas, non puntuais, non activas, etc. consonte se deduce dos parámetros de baixa transitividade.

1. 2. 4. B. Comrie, *Universales del lenguaje y tipología lingüística*

Este autor exemplifica a interacción entre roles semánticos, roles pragmáticos, relacións gramaticais e casos morfolóxicos, e afirma que o inglés ten moitos verbos que se poden utilizar de forma transitiva ou intransitiva (p. 114). Cando se usan como transitivos o suxeito será *axente*, cando se empregan como intransitivos o suxeito será *paciente*: “John opened the door / the door opened”. Ao comparar o inglés co ruso, Comrie observa que para expresar parecidos ou idénticos roles semánticos mediante construcións sintácticas distintas, o ruso, a diferenza do inglés, ten que inserir no verbo unha marca explícita do distinto rol semántico das relacións gramaticais. Deste xeito, en correspondencia cunha construción transitiva de suxeito axente como “Tania zakryla dubovuiu dver” (Tania pechou a porta de carballo), a construción intransitiva con suxeito paciente require do verbo o sufixo “-s’ ”: “Dubovaia dver’ zakryla-s’ ” (a porta de carballo pechouse).

Examinando diferentes sistemas de marcas de caso para comproba-la súa difusión nas linguas do mundo, o autor afirma que na construción intransitiva só existe un argumento, de maneira que, dende o punto de vista funcional, no hai necesidade de marcar este sintagma nominal con ningún caso para distinguilo doutros sintagmas nominais. Na construción transitiva, en cambio, hai dous sintagmas nominais e pode producirse ambigüidade se non utilizámo-la marca de caso ou algún outro procedemento como a orde de palabras (p. 182). Por outra banda, a función discriminadora da marca de caso móstrase máis claramente na construción transitiva, na que se debe distinguir entre axente e paciente, ca na intransitiva, en que só aparece o suxeito. A clase máis natural de construción transitiva é aquela en que o axente ten animacidade e definitude altas e o paciente é máis baixo en animacidade e definitude; calquera desviación desta norma conduce a unha construción máis marcada.

En relación coas construcións causativas di que en xeral o suxeito dun verbo transitivo ten máis control có dun verbo intransitivo e moitos verbos intransitivos expresan situacións sobre as que o suxeito non ten ningún control (vgr. *John is tall*), a pesar de que tamén existen outras accións intransitivas potencialmente controlables (vgr. *John went*).

Os presupostos desenvolto por Comrie teñen un carácter universal e sempre poden ser adaptados, *mutatis mutandis*, ao galego. Para os intereses da nosa investigación resultan de proveito os papeis semánticos que manexa e a interacción deles con roles pragmáticos e gramaticais. Así mesmo resúltannos moi produtivas nocións como a de *control* e as súas aplicacións.

Comrie establece uns roles semánticos básicos, como son *axente* e *paciente*, cos que se corresponderían respectivamente as construcións prototípicas transitivas e intransitivas, unha postura de máximos que se achega á doutros autores (cfr. Croft 1991), que se serven dunha serie de categorías semánticas e conceptuais de carácter universal, subxacentes ás diversas categorías sintácticas que presentan as linguas.

A partir de aquí, identifícase a intransitividade unicamente coas construcións monovalentes e con aquelas estruturas en que predomina o suxeito paciente, algo que nós estamos poñendo en dúbida nesta exposición, aínda que ese tipo de estruturas sexan prototípicas da intransitividade.

Cando afirma que o inglés posúe verbos que se poden utilizar de xeito transitivo e intransitivo non semella establecer unha oposición clara entre estruturas intransitivas e transitivas, co que a intransitividade (e a transitividade, cfr. Espinosa 1997) aparece como un valor inherente a un determinado tipo de verbos ou clase de palabra e non tanto como un valor que derive da interrelación dos participantes da construción.

1.2.5. C. Hernández Alonso, *Gramática funcional del español*

Hernández Alonso dedica o capítulo IX da súa gramática ás nocións de intransitividade e transitividade. Di que se adoitan clasifica-los verbos en intransitivos e transitivos segundo o tipo de oración que formen. Dende este punto de vista a maior parte dos verbos pode conformar oracións intransitivas ou transitivas (vgr. comemos ás dúas / comemos un bo xantar), a pesar de que algúns verbos quedaron fixados nunha soa destas estruturas. Continúa explicando o autor que como a transitividade supón a presenza dun complemento obxecto directo, é o que el chama sintagma verbal o que posúe ou non a transitividade. Así pois, no sintagma verbal hai dúas estruturas fundamentais, a primeira analítica e a segunda sintética:

$$\begin{aligned} &+V + SN_2 (\pm SN_3 \pm SN_4) \\ &+V (\pm SN_3 \pm SN_4) \end{aligned}$$

Neste mesmo capítulo, desenvolve un estudo das estruturas transitivas, atributivas e pasivas para rematar coas intransitivas.

As transitivas son estruturas predicativas cuxo verbo, que adoita posuír unha grande extensión significativa, necesita dun complemento que delimite, precise e concrete a significación. Débense caracterizar dende tres ángulos fundamentais: o sintáctico ou funcional, o semántico e o categorial. Dende o punto de vista semántico as estruturas transitivas poden significar acción, proceso e estado (estas últimas menos frecuentes). Como variantes de estruturas transitivas o autor sitúa as reflexivas e as recíprocas.

As atributivas son estruturas formadas cos verbos “ser” e “estar” mais un atributo. Para Hernández Alonso nin o verbo é unha simple cópula, como defenden algúns, nin o

predicado ten carácter nominal. A atribución é unha forma de predicación cuns verbos moi determinados, desemantizados parcialmente. Trátase dunhas estruturas paralelas ás transitivas, aínda que nas atributivas o atributo modifica máis directamente o seu suxeito que o obxecto directo o seu, por causa da desemantización do verbo atributivo. Doutra banda, “ser” e “estar” tamén poden formar estruturas intransitivas de significado estativo. Hernández Alonso distingue tres grupos de atributivas:

- As adscritivas, que cualifican ou precisan o suxeito (vgr. Xoán é avogado).
- As ecuativas, que identifican o atributo co suxeito (vgr. Xoán é o director).
- As ecuacionais ou especificativas, que presentan unha identificación dos dous termos focalizando enfaticamente un deles (vgr. Meu irmán mercou un coche estupendo en primavera → meu irmán foi o que mercou un coche estupendo en primavera; un coche estupendo é o que mercou meu irmán en primavera; en primavera é cando meu irmán mercou un coche estupendo; comprar un coche estupendo é o que fixo meu irmán en primavera).

Un grupo á parte constitúeno as que denomina “cuasiatributivas”; nelas o verbo está parcialmente desemantizado (vgr. anda namorado; chegou cansado; quedamos amigos). As pasivas enténdeseas, seguindo as teses de Alarcos, como similares ás atributivas, sobre todo as pasivas con “ser”, pois en ámbalas dúas o que vai á dereita do verbo “ser” pode conmutarse polo clítico átono “o” (a noticia é falsa → éo; a noticia foi divulgada polos xornais → foino) e o núcleo verbal tamén resulta conmutable (vgr. a casa é destruída / a casa está destruída / a casa parece destruída / a casa quedou destruída). Deste xeito, a pasiva perifrástica e a atributiva maniféstanse nunha soa estrutura formal e funcional, aínda que poidan ter liñas semánticas diferentes.

A respecto das intransitivas, Hernández Alonso afirma que as estruturas intransitivas ou sintéticas no sintagma verbal non teñen a función de *SN2*. Poden ir acompañadas de complementos *SN3* ou *SN4*, pero estes complementos non modifican a súa estrutura. Aínda que as intransitivas foron definidas en negativo, “non transitivas”, é indubidable que dende o punto de vista semántico a intransitiva é máis rica e expresiva cá transitiva, pois nunha soa unidade o verbo sintetiza o que as outras expresan en dúas.

Hai verbos que de maneira permanente ocupan estruturas intransitivas, pero a maioría deles soporta ámbalas dúas, a analítica e a sintética. Remata o apartado establecendo unha serie de grupos de intransitivas dende o punto de vista da significación do verbo (p. 220):

- Con verbos de contido dinámico, expresado por verbos de movemento sen complemento directo: “correr, andar, pasear”...
- Con verbos de contido estativo, que significan situación, estado ou xeito de comportarse: “quedar, permanecer, estar, medrar”...
- Con verbos neutros que serían os restantes verbos que adoitan formar estruturas intransitivas: “morrer, chorar”...

Noutros capítulos Hernández Alonso achégase ás estruturas con forma reflexiva, dicindo que as estruturas intransitivas poden levar un complemento pronominal reflexivo en función *SN3* e que este elemento achega valor enfático ao manifesta-la vontade do suxeito no proceso verbal, a súa inmediatez, etc. (vgr. non te subas aí).

As impersonais, que son tratadas no capítulo VIII, defíneas o autor como oracións ou “nexus” que carecen de forma de expresión no suxeito. Discrimina as seguintes clases:

i) Impersonais de fenómenos meteorolóxicos como “chove”, “trona”. Para Hernández Alonso non teñen suxeito gramatical debido a que o falante centra a súa atención no proceso, sen importarlle o axente ou forza que o produce. Trátase dun suxeito cero, e non dun suxeito elíptico do tipo de “a natureza, Deus...”

ii) Impersoais gramaticalizadas, con verbos como “haber”, “ser”, “ir”, “facer” (vgr. hai tempo que non vén; hai que traballar; é de día; houbo boas festas; vai frío; fixo calor). Os verbos están case desementizados e segundo comenta o autor funcionan a modo de auxiliar. As que teñen un significado existencial equivalente a “existen festas” non deben ser interpretadas como oracións intransitivas con suxeito, a pesar da posible equivalencia con estruturas paralelas doutras linguas como a latina.

iii) Impersoais de forma reflexa. Son estruturas con forma reflexiva e en terceira persoa de singular sen suxeito (vgr. vívese ben aquí; non se traballa os domingos). Afirmar Hernández Alonso que se trata de oracións de suxeito cero, non de suxeito indeterminado. Entre estas impersoais o autor atopa as seguintes construcións (p. 194):

- Estruturas intransitivas (vgr. estase ben neste lugar).
- Estrutura transitiva con complemento prepositivo animado (vgr. castigouse ao culpable).
- Estrutura transitiva con complemento sen preposición e en plural (vgr. véndese pisos).
- Estruturas transitivas con complemento non prepositivo en singular (vgr. véndese un piso). A concordancia crea ambigüidade entre a súa consideración como pasiva reflexa, co sintagma nominal en función de suxeito, ou como impersoal co sintagma nominal en función de complemento. O contexto pode determina-lo valor predominante.

A perspectiva funcional de Hernández Alonso sèrvese de presupostos teóricos e análises (de considerable transparencia expositiva) que se axustan en grande medida á nosa percepción dos feitos lingüísticos.

Pensamos, igual ca Hernández Alonso, que resulta algo desproporcionado o feito de clasificar as construcións en dous grandes grupos (predicativas e atributivas). Por iso manexamos un concepto amplo e transversal da intransitividade, que resulte aplicable ás dúas clases de estruturas (predicativas e atributivas) así como ás pasivas e a certas construcións pronominais.

O autor parece aproxima-las estruturas atributivas e pasivas á transitividade máis que á intransitividade, algo que se opón á definición que ofrece da primeira noción (“entendemos por *transitivas* aquelas estruturas predicativas cuyo verbo necesita un complemento que delimite, precise y concrete la significación. [...] Ese elemento complementario con función delimitadora del verbo es el objeto directo”, p. 198). Se a transitividade significa a presenza dun complemento directo, seguindo os criterios do autor, a ausencia desta función nas cláusulas atributivas e pasivas debería abondar para considerar estas estruturas como intransitivas. O mesmo cabe dicir das estruturas pronominais. Por outra banda, poñer en paralelo as atributivas coas transitivas, como fai o autor (“en esencia *ser*, *estar* forman una estructura analítica paralela a las transitivas”, p. 203) non resulta moi convincente para nós, que vemos entre elas máis diverxencias ca paralelismos: diferenzas de esquema sintáctico e semántico, de valores aspectuais, de grao de obrigatoriedade dos compoñentes do esquema, de nivel de control do suxeito, de rixidez na orde das compoñentes, de presenza/ausencia de concordancia entre os elementos que van á esquerda e á dereita do verbo.

O autor cualifica de intransitivas algunhas pronominais como “estase ben neste lugar” e de transitivas outras pronominais como “véndese un piso”. Neste último caso en que se cruza a activa coa pasiva, dende a nosa perspectiva resulta menos defendible a caracterización definitiva da estrutura como transitiva, por iso designaremos como intransitiva esta construción cando o contexto permita unha lectura pasiva (ocorre con frecuencia se o sintagma nominal precede o predicado).

Concordamos con Hernández Alonso en que o verbo das estruturas atributivas é máis ca unha simple cópula, como sostíña a gramática tradicional, que está desemantizado só de xeito parcial e que a atribución tamén é un xeito de predicación. Isto axuda dalgunha maneira a que estas estruturas poidan ser analizadas tamén dende conceptos coma o da intransitividade.

Hernández Alonso contempla a intransitividade non tanto dende a clase de palabra verbo coma dende a *construción*. Ademais destina un apartado explícito ao estudo do fenómeno na súa gramática, con independencia do verbo como categoría morfolóxica. Secasí, a análise que fai desta noción é moi reducida, só dúas ou tres páxinas. Estamos de acordo en parte coa afirmación de que as estruturas intransitivas teñen un verbo que sintetiza nunha soa unidade o que as outras expresan en dúas, posto que só é aplicable a un tipo de construcións intransitivas e non contempla a existencia de estruturas intransitivas bivalentes nas que tamén se fan necesarias as dúas unidades (vgr. a María interésalle a medicina; Xoán vai na festa). Isto xustifica que autor sosteña que os complementos das intransitivas non modifican a estrutura da oración, pois está aplicando unha concepción restrinxida da intransitividade ao se referir en exclusiva ás intransitivas prototípicas, con funcións sintácticas prescindibles, salvo as de suxeito e predicado.

Canto á clasificación que elabora das intransitivas, en que distingue os devanditos tres grupos partindo da significación verbal, notamos que resulta limitada e xenérica. Xenérica por ser unha clasificación de carácter semántico e aspectual, que parte do lexema verbal e por conseguinte dunha clase de palabra, e que resulta menos axeitada para a unha teoría que estableza a construción como punto de partida. Limitada porque non conxuga os aspectos formais, a estrutura sintáctica da cláusula, cos semánticos, o esquema e os papeis semánticos, que aquí o autor apenas parece ter en consideración, un feito que o distancia doutros funcionalistas como Halliday (1994: 109, 144ss. 2004: 175ss.), que distingue tres categorías sintácticas básicas: “process (verbal group), participants (nominal group), circumstances (adverbial group and prepositional phrase)”, e a partir delas establece outras máis específicas: “actor, initiator, goal, agent, beneficiary (recipient, client), range, attribuent...”.

1.3. A noción de intransitividade na gramática xenerativa

A gramática xenerativa válese duns presupostos teóricos que condicionan o seu punto de vista sobre a noción de intransitividade, consonte veremos máis abaixo. Esta teoría gramatical achega unha idea denominada “reglas de selección”, que conforme indica o seu nome seleccionan un determinado elemento nunha estrutura dada de acordo cos trazos semánticos dos distintos elementos que forman o contexto; desta maneira podemos dicir “Xoán camiña pola congostra”, pero non “*a congostra camiña por Xoán”. Chomsky e Harris tamén falan de regras de movemento de constituíntes ou transformacións, de tal maneira que “telefonou onte María” derivaría de “María telefonou onte” a través dunha transformación de inversión do suxeito.

Cada núcleo léxico debe ir asociado a unha especificación tanto do tipo de argumentos con que é compatible coma da categoría de cada un deles, de aí que un verbo como “depende” seleccione sintagmas preposicionais, non nominais. Os nomes tamén implican redes argumentais (vgr. a destrución de Cartago polos romanos / *a destrución polos romanos) igual cós adxectivos (vgr. un bo libro é *difícil de atopar*). Isto supón que a obrigatoriedade ou opcionalidade dos argumentos debe estar en función do tipo de

interpretación que lle conveña ao núcleo (Cfr. Longa&Lorenzo 1996, Radford 1997, D’Introno 2001).

Outra ramificación actual da gramática xenerativa, a teoría da optimalidade, defende a existencia dun conxunto universal de restricións que cada lingua xerarquiza nunha ordenación ou ranking diferente (Gilbers&Hoop 1998; Longa 1999).

Os xenerativistas adoitan criticarlles aos funcionalistas a súa escasa formalización. A énfase na forma supón que as relacións gramaticais poden ser estudadas con independencia do seu significado e do uso que os falantes realizan delas no contexto comunicativo. Para boa parte dos formalistas a gramática é autónoma e independente do significado; a sintaxe ten os seus principios independentes, o sistema sintáctico conta con regras combinatorias non derivables de aspectos semánticos, pragmáticos e discursivos, alén disto a función dunha determinada construción no discurso semella un dato pouco relevante.

Con estes argumentos teóricos parece deducirse que a intransitividade estará condicionada polo tipo de verbo que seleccionemos do lexicón, o que implica estarmos diante dun problema situado no ámbito da estrutura superficial, de carácter sintáctico ou formal.

1. 3. I. M. L. Hernanz & J. M. Brucart, *La sintaxis: la oración simple*

Para os xenerativistas en xeral e para estes autores en particular a oración é unha unidade teórica da gramática que resulta dun proceso de abstracción a partir dos enunciados producidos en calquera acto de enunciación; é o símbolo inicial dun sistema de regras dotado dunha estrutura definida e capaz de recibir unha interpretación semántica e fonética.

A estrutura da oración obedece a dous constituíntes básicos, que son o *SN* e o *SV*. Neste mesmo apartado sobre a estrutura da oración (p. 64), os autores achéganse ás oracións impersoais e establecen dúas grandes clases: a primeira presenta unha serie de pezas verbais cunha posición de suxeito baleira, sen flexión de número e persoa, ora de modo permanente (verbos meteorolóxicos), ora en certos usos específicos (vgr. está nubrado; vai frío; é de noite). A segunda clase é a das denominadas oracións de pasiva reflexa, que se manifestan formalmente por medio dunha marca pronominal “se” unida ao verbo en terceira persoa, e que se deben distinguir dos usos anómalos con “se” sen concordancia entre predicado e sintagma nominal (vgr. bailábase tangos en París); neste último caso, Hernanz e Brucart ven unha estrutura activa impersoal coa posición de suxeito baleira. Rematan o apartado criticando a consideración como impersoais que teñen algunhas gramáticas de construcións coloquiais, que segundo eles deberían ser entendidas como procedementos utilizados polo emisor para evitar a alusión directa ao sintagma nominal suxeito (vgr. cando vas de compras, gastas máis do previsto; por aí din que é un mentirán; un non vai matarse por eles).

Dentro do *SV* os autores definen as nocións de atribución e predicación, que xenericamente se corresponden coa clásica distinción entre oracións atributivas e predicativas. Despois de estudaren o comportamento do sintagma verbal atributivo, analizan o sintagma verbal predicativo (p. 232), que se organiza arredor dun núcleo, o verbo, que é o que configura a estrutura de todo este sintagma. O verbo implica unha serie de argumentos, cun número deles que variará en función de factores idiosincrásicos, desta maneira “ladrar” constrúese cun só argumento, “matar” con dous e “prometer” ou “invitar” con tres. Cada un dos argumentos esixidos polo verbo –tanto o argumento externo, o suxeito, coma os argumentos internos, os complementos–

reciben del un papel temático (axente, tema, paciente). O verbo, finalmente, determina o marco estrutural en que se integran os seus argumentos internos, e ten unha serie de complementos que están en relación coa súa estrutura léxica (complementos subcategorizados) e outros que aparecen máis externos a ese núcleo verbal (complementos non subcategorizados). Dentro dos complementos subcategorizados alúdese á intransitividade. Os autores pasan revista ás críticas formuladas contra a gramática tradicional polas definicións dadas para verbo intransitivo e verbo transitivo, mais tales críticas, afirman, non supoñen negar-la existencia dunha base semántica para o concepto de intransitividade ou transitividade. Fan súas as palabras de Blinkenberg ao sosteren que o termo transitivo implica dúas faces: unha de índole semántica –o carácter incompleto dun determinado elemento– e outra sintáctica –a cohesión estrutural entre os dous elementos da oración–. Neste sentido, para eles a transitividade non ten por que cingirse a verbos que levan complemento directo senón que poderá comprender unidades léxicas como “agradar, interesar, convir, urxir”... que se constrúen con dativo e tamén poderá incluí-los complementos preposicionais de certos predicados (vgr. lamentarse da desgraza; encontrarse co libro) nos que no substancial a natureza da relación entre verbo e complemento non se ve alterada pola preposición. Para o caso do complemento preposicional falan de transitividade directa e para o segundo de transitividade indirecta.

Hernanz&Brucart consideran que a noción de réxime está implícita na transitividade, por iso para eles esta noción non pode quedar limitada ás relacións establecidas entre o núcleo do *SV* e os elementos dependentes del. Deste modo, aplicárase a substantivos e adxectivos verbais que admitan regularmente unha forma de determinación moi semellante á exercida polos complementos sobre o verbo (“desear algo / deseo de algo / deseoso de algo”). A diferenza máis destacable entre transitividade verbal e nominal está en que a última é sempre indirecta.

Os autores tamén afrontan o dilema de se a (in)transitividade se debe fundamentar na natureza semántica do verbo, como defende a gramática tradicional, ou na organización sintáctica do sintagma verbal. Para os autores o carácter intransitivo ou transitivo dun verbo é un feito idiosincrásico (p. 247) que se debe reproducir na entrada que no lexicón corresponde a cada peza léxica.

Por último, estudan dentro do *SV* os complementos do verbo subcategorizados e non subcategorizados. Para os primeiros delimitan os complementos directo, indirecto e preposicional.

O complemento directo defíneno como un *SN*, que ademais pode adoptar-las formas de clítico acusativo cando se pronominaliza e pode pasar a suxeito dunha oración pasiva (se ben o criterio da pasiva só é relevante cando aparece o esquema semántico *axente-acción-paciente*, esquema básico da definición tradicional de obxecto directo). No mesmo apartado do complemento directo estudan os verbos bivalentes, que de acordo cos autores poden presentar ou non complemento directo; a ausencia/presenza do complemento non depende do sentido do verbo senón da situación concreta, e sería máis lóxico falar de usos intransitivos e usos transitivos. Constatan que o suxeito dalgunhas estruturas intransitivas mantén co verbo idéntica relación semántica cá que se produce entre o verbo e o obxecto das estruturas transitivas (p. 254); esta correlación explícanla polo valor causativo que adoptan certas formas verbais (vgr. a herdanza fixo aumenta-lo patrimonio de Xoán / a herdanza fixo que aumentase o patrimonio de Xoán; a crise económica fixo diminuí-lo seu poder adquisitivo / a crise económica fixo que diminuíse o seu poder adquisitivo).

O complemento indirecto insírense nas construcións de dobre transitividade, nas que o verbo subcategoriza dous argumentos internos (vgr. prometer, prohibir).

O complemento preposicional está vinculado á transitividade de réxime preposicional. Afirmar que vai introducido por preposicións semanticamente baleiras como “a, de, en, con, por”..., e que a especial conexión entre complemento preposicional e verbo explica a relativa permeabilidade que ás veces existe entre esta función e a de complemento directo, de aí que certos verbos toleren un uso transitivo con compl. directo e con complemento preposicional: discutir / discutir de, crer / crer en, dubidar / dubidar de, pensar / pensar en.

En relación cos complementos do verbo subcategorizados, os autores abordan o ccircunstancial, que caracterizan pola súa heteroxeneidade. Dentro deste delimitan un ccircunstancial externo ao sintagma verbal, que funciona como modificador oracional (vgr. desgraciadamente, todo rematou), e un ccircunstancial que é froito das esixencias léxicas do verbo (vgr. viste elegantemente; vai a Vigo) e que denominan “pseudo-circunstancial”.

A mellor achega da teoría de Hernanz e Brucart para nós é a descrición (por veces con moito didactismo) que realizan da estrutura oracional e dos seus constituíntes básicos, conxugando principios e nocións do xenerativismo con outros tirados da gramática tradicional (véxanse as etiquetas de acusativo e dativo referidas a complemento directo e indirecto).

Dende un punto de vista máis crítico, diremos que a posición de Hernanz e Brucart significa unha concepción ampla da noción de transitividade, ou dito doutro xeito unha limitación do concepto de intransitividade, pois a primeira comprende moitas construcións (para nós intransitivas) nucleadas por verbos que presentan complemento indirecto obrigatorio (vgr. gustar, agradar, interesar) e complemento prepositivo.

Seguen a identifica-la intransitividade coa ausencia de *SN* na construción: *V+ [-]*, fronte ao transitivo *V+ [SN]*, pois dedúcese dalgunhas das súas afirmacións que calquera predicado que leve un complemento que o complete sintáctica e semanticamente constitúe unha estrutura transitiva, de maneira que quedarían fóra aquelas construcións que posúen un ou dous argumentos e que dende a nosa perspectiva non conforman construcións transitivas como sucede con “María quérelle moito a Carlos”, “convenlle saír canto antes” e outros predicados que xa vimos. Seguindo esta liña, convén dicir que as contrucións atributivas, que sempre se empregan con argumentos á dereita do verbo, deberían en coherencia ser cualificadas polos autores como transitivas. Neste traballo, partindo dunha concepción transversal da intransitividade, que engloba construcións atributivas e predicativas, analizámolas como estruturas intransitivas. Amais disto, asocia-la transitividade coa noción de réxime e coa necesidade de cubrir ocos que están incompletos supón partir dunha definición etimolóxica (unha acción que vai cara a un paciente, unha acción que vai máis alá do suxeito) e non encaixa ben coa semántica das estruturas atributivas, como acabamos de ver, nin coa das reflexivas (lavarse) nas que a acción non vai máis alá do suxeito senón que queda nel.

Cando os autores afirman que a natureza da relación entre verbo e complemento non se ve alterada polo emprego de preposición, semella que non aprecian os novos matices semánticos e aspectuais que a miúdo aparecen coa preposición. Tanto a forma coma o contido varían con moitos predicados segundo vaian ou non seguidos de preposición, tamén pode varia-lo grao de afección (total ou parcial) do complemento, mesmo estes aquí empregados poden presentar ambigüidades e diferenzas en castelán e en galego,

compárese “encontrouse co libro” (-intencionalidade, +puntualidade) / “encontrou o libro” (+intencionalidade, -puntualidade).

Por último, asegurar que a intransitividade é un feito idiosincrásico do verbo supón unha vez máis non tomar como criterio a construción. Reflecti-lo carácter intransitivo e transitivo dun verbo no dicionario pode ser necesario, pero quizabes pouco preciso na formulación que dan os autores; o que habería que revelar sería a estrutura sintáctico-semántica de cada acepción.

1. 3. 2. J. Lyons, *Introducción en la lingüística teórica*
Introducción al lenguaje y a la lingüística

A respecto da primeira obra, Lyons aborda no apartado 8 (p. 347) as que denomina funcións gramaticais. Para el existen na oración uns constituíntes nucleares, que son o suxeito mailo predicado, e uns constituíntes adxuntos ou extranucleares.

En relación coa teoría tradicional do suxeito e do predicado, comproba que tanto as oracións transitivas como as intransitivas responden á pregunta de "que fai X?" (vgr. Xoán matou a Pedro; Xoán fuxiu→que fixo Xoán?).

Lyons clasifica os verbos (p. 362) do seguinte modo: verbos de un lugar, que requiren un só nominal (vgr. morrer), son os intransitivos da gramática tradicional; verbos de dous lugares, que serían os transitivos da gramática tradicional; e verbos de tres lugares (vgr. dar, poñer), que se combinan coas funcións de suxeito, complemento directo e complemento indirecto. Ao mesmo tempo, critica a definición de transitividade da gramática tradicional: acción expresada por un verbo que pasa dun axente a un paciente. Esta definición semántica só se cumpre nalgúñas construcións (“I hit you”), pero non noutras moitas (“I love you”; “I see you; “I hear you”).

Lyons parte dunha descrición transformacional da lingua e establece o que denomina “relación sintáctica ergativa”, que significa que o suxeito dos chamados verbos intransitivos se converte en obxecto dos verbos transitivos correspondentes ao se introducir un novo suxeito ergativo como axente (ou causa) da acción referida: “the stone moved” a pedra moveuse / “John moved the stone” Xoán moveu a pedra. Isto significa que unha oración transitiva se pode derivar sintacticamente dunha intransitiva por medio da transformación ergativa ou causativa; polo tanto, as oracións intransitivas e transitivas poden relacionarse entre si pola noción de causatividade, como ilustra o verbo “to move”. Noutros casos, a relación intransitivo/transitivo está lexicalizada e aparecen dous verbos distintos (“to die / to kill” morrer/matar).

Canto aos nominais (actantes), di Lyons que tanto nas oracións intransitivas coma nas transitivas debemos diferenciar nominais animados e inanimados. Os primeiros poden ser axentivos e non axentivos namentres que os segundos só poden ser non axentivos.

Existen verbos en inglés (vgr. “eat” comer) que se poden usar intransitiva ou transitivamente (vgr. nunca comemos ás cinco / nunca comemos caviar ás cinco). Para Lyons un verbo coma este é transitivo de modo inherente, pero o seu obxecto pode ser eliminado na que el chama “construción pseudointransitiva absoluta” (p. 374). Outra clase de verbos que en inglés se empregan de xeito intransitivo ou transitivo son os reflexivos (“to shave...”), que en galego aparecen coa forma “se” (vgr. o barbeiro afeitouse antes de almorzar / o barbeiro afeitou a dez homes antes de almorzar). O contexto ou marcas formais como “himself” a *si mesmo* determinan a reflexividade. Tamén afirma que convén diferencia-las construcións orientadas cara ao axente (vgr. Xoán lava a roupa) das orientadas cara ao proceso (vgr. a roupa lávase ben).

Nas páxinas seguintes (p. 381), achégase ás que denomina construcións de tres lugares e afirma que da mesma maneira que as construcións de dous lugares se poden derivar das de un lugar (ou construcións intransitivas) por medio da noción de causatividade, tamén as construcións de tres lugares se poden derivar das de dous lugares por medio dunha aplicación ulterior da mesma noción.

Outra das cuestións que o autor toca nesta obra, relacionando a causatividade coa (in)transitividade, é a que se refire a aquelas construcións ambiguas dende o punto de vista sintáctico (vgr. Xoán fai come-lo capón), debido a que “comer” admite eliminación do obxecto. Aquí subxace, segundo Lyons, a oración pseudointransitiva “o capón come”.

Os verbos de un lugar ou intransitivos deben clasificarse no léxico de acordo coa súa capacidade de combinación con nominais a base da tripla distinción seguinte: a) axentivo ou non axentivo: “Bill moved”; b) só axentivo: “Bill died”; c) só non axentivo: “the horse jumped”.

Remata as páxinas que aquí nos interesan dedicadas ao verbo, analizando as construcións existenciais, locativas e posesivas (p. 401). Para Lyons o verbo “ser” ten catro funcións: existencial, identificante, atributiva e locativa. As tres últimas moitos lingüistas agrúpanas baixo o nome de copulativas. As locativas teñen ademais un paralelismo estrutural coas posesivas: “the book is John’s” / “the book is on the table”.

Na segunda das obras que mencionamos, *Introducción al lenguaje y a la lingüística*, o autor detense no capítulo 4 (p. 87) en diversos conceptos de sintaxe e de gramática. Para el a función das regras gramaticais dunha lingua consiste en especifica-los respectivos determinantes de gramaticalidade. A gramática xenerativa establéceos xerando tódalas oracións da lingua e asignando a cada unha, no proceso mesmo da súa xeración, unha descrición estrutural. Para especifica-los determinantes da gramaticalidade nunha lingua dada, aduce unha serie de nocións ou conceptos gramaticais, que teñen moitos deles a súa orixe na gramática tradicional. A partir de aquí, comeza por clasifica-las oracións partindo da dimensión da estrutura e da dimensión da función (p. 99). De acordo coa estrutura, as oracións son simples e non simples, as non simples poden ser complexas e compostas. Segundo a función, discrimina declarativas, interrogativas, imperativas, etc. A oración simple consta dunha soa cláusula e a oración complexa mínima consta de dúas cláusulas, unha subordinada á outra. A oración composta mínima consta de dúas ou máis cláusulas coordinadas. Lyons denomina oración combinada aquela que abrangue as compostas e as complexas e emprega as nocións de subordinación e coordinación non só para a clasificación de oracións senón tamén para o interior das propias oracións.

Despois de fixarse nos diversos tipos de relacións sintácticas, como son as constitutivas (relacións da parte ou constituínte co todo) e as de dependencia (danse entre o rexente e un ou máis elementos dependentes, por exemplo os verbos transitivos rexen o seu obxecto), examina a distinción tradicional entre verbos transitivos e intransitivos e xeneralízaa en dous sentidos: primeiro, incluíndo o verbo na clase máis ampla de “predicadores” e así subclasifica-los predicadores segundo a súa valencia, isto é, polo número e a natureza das súas unidades dependentes como son o suxeito, obxecto directo ou obxecto indirecto. Desta maneira, verbos como “chover”, “nevar” son de valencia 0, un verbo intransitivo como “morrer” será para el de valencia 1, un verbo transitivo como “comer” será de valencia 2 e verbos como “dar”, “poñer” terán valencia 3. Na definición de valencia entran tanto dependentes que sexan frases nominais coma outros que son complementos adverbiais de lugar, tempo, etc.

Da teoría de Lyons resúltanos proveitosa toda a análise que realiza das construcións verbais: a distinción entre constituíntes nucleares e adxuntos, os lugares que poden ter os distintos verbos, a importancia concedida á semántica en sentido amplo (trazos semánticos das entidades nominais, valores aspectuais), os conceptos e regras gramaticais e as transformacións que se poden operar nas estruturas e que permiten poñer en relación unhas con outras a través de conceptos como a ergatividade ou a causatividade. Facemos nosa a súa reprobación ao concepto tradicional de transitividade como acción que pasa dun axente a un paciente.

Situándonos nunha perspectiva máis crítica, hai que dicir que se se fan deriva-las estruturas transitivas das intransitivas non se explica por que manifestan tantas diverxencias: esquemas e papeis sintácticos e semánticos distintos, valores aspectuais diverxentes, contidos opostos.

Cando Lyons se refire aos verbos como transitivos e intransitivos, podemos inferi-lo seguinte:

- Parece tomar como base a clase de palabra verbo máis que a construción e continúa coa liña aberta pola gramática tradicional canto á clasificación dos verbos en intransitivos e transitivos. Daquela sitúa o problema no eido léxico-semántico e da morfosintaxe antes ca no da sintaxe (cfr. tamén unha clasificación próxima a esta en Faria *et al.* 1996: 270, na que os autores elaboran unha descrición do verbo partindo de criterios distribucionais e baseada nos *esquemas sintáctico-semánticos* ou propiedades de subcategorización da forma verbal, malia que continúen usando as denominacións de *verbos intransitivos* que definen un esquema [sv V] e *verbos transitivos* que definen sintagmas verbais do tipo [sv V SN], e mostren unha postura vacilante para o lector á hora de incluír quer como intransitivas quer como transitivas estruturas do tipo [sv V SPREP]).

- Non cualifica de intransitivos aqueles verbos (predicados) que posúen valencia 2 e 3, é dicir, que poden esixir máis dun lugar ou dun actante, que para nós constitúen estruturas intransitivas, como son os que presentan obrigatoriamente no seu esquema sintáctico as funcións de complemento prepositivo, compl. indirecto, ccircunstancial, atributo e predicativo.

Cando o autor menciona os nominais (actantes) e determina que os inanimados son non axentivos (no sentido de causa) non concreta unha explicación para casos como “a chuvia / o vento faime volver para a casa; a dor obriga a retroceder”, en que o suxeito axentivo (forza) é inanimado.

No tocante aos reflexivos, a distinción de Lyons é pouco útil para o galego, que utiliza a forma “se” nestas construcións, forma que pode dar lugar tanto a unha estrutura intransitiva como a unha transitiva. Alén disto, e por existir a solución con “se”, con moi poucas estruturas se emprega o sintagma “a si mesmo” para determina-la reflexividade dunha construción.

1. 3. 3. Noam Chomsky, *Aspectos de la teoría de la sintaxis*

R.L. Hadlich, *Gramática transformativa del español*

Chomsky basea a súa teoría sintáctica nas “regras de selección”, polas que nunha estrutura dada se selecciona un determinado elemento de acordo cos trazos semánticos dos elementos que forman o contexto (\pm animado, \pm humano, \pm contable), por iso é posible “Xoán admira a sinceridade” e non “a sinceridade admira a Xoán”. Así pois, as regras de selección definen unha “relación de selección” entre dúas posicións dunha

Para Chomsky a semántica carece dunha función decisiva na sintaxe. Doutra banda, os autores que estamos vendo seguen a empregar os presupostos da gramática tradicional no tocante á consideración da intransitividade fundamentalmente como valor inherente a certas formas verbais e non como característica deducible de ou aplicable á construción. En relación coa pasiva, Hadlich non especifica se aqueles verbos que non se poden pasivizar (“haber”, “chover”) se deben cualificar de intransitivos ou de transitivos. Cando se detén nos diferentes usos da forma “se” non explica os seus posibles empregos e significados dentro de estruturas intransitivas ou como suposto marcador de estruturas intransitivas, véxanse os exemplos “en Galicia cómese moi tarde” ou “miña nai xa se foi”, entre outros.

1. 4. A noción de intransitividade nas gramáticas galegas

As gramáticas galegas seguen unha liña de corte tradicional, funcional ou ecléctico. O tema que abordamos non foi obxecto de ningunha investigación monográfica, pero existen importantes traballos nos que é posible dar con referencias que permiten coñecer o estado de opinión dos lingüistas sobre os feitos examinados.

1. 4. 1. Saco e Arce, *Gramática gallega*

Lugrís Freire, *Gramática do idioma galego*

Entre as primeiras gramáticas do galego quizabes sexan estas as máis destacables, por iso nos imos deter nelas, malia que tamén haxa outras ben coñecidas e estudadas (cfr. Fernández Salgado 2006).

No apartado dedicado ao verbo (p. 172) Saco e Arce destaca que nalgúns oracións, sobre todo interrogativas, o galego expresa un suxeito que o castelán tende a omitir e que é o pronome persoal (“ti acabaches? / ¿acabaste?”). Outras veces non se expresa cando en castelán aparece (“xa hai que está enfermo / ya hace *tiempo* que está enfermo”).

Di Saco e Arce que os galegos marxinan a voz pasiva fronte á activa e o pronome “se” unido ao verbo activo (“fixose a paz” en vez de “a paz foi feita”).

Nun novo apartado titulado “régimen del verbo” (p. 184) comenta que moitos verbos esixen ir seguidos dalgúna palabra que complete a súa significación. Aquí define o autor os complementos verbais e delimita complemento ou réxime directo fronte a complemento ou réxime indirecto. O primeiro refírese a aquela palabra que completa a significación do verbo e na que recae a acción expresada por este. O segundo é o que expresa algunha modificación da acción ou indica o obxecto en que a acción recae directamente.

Máis adiante, sinala que son verbos transitivos aqueles que poden traer complemento directo e verbos intransitivos ou neutros os que non admiten máis có indirecto. Cando o complemento principal dun verbo é o mesmo suxeito representado por un pronome en acusativo, o verbo chámase reflexivo (“folgarse, afacerse”).

Di Saco e Arce que o galego mostra maior tendencia có castelán ao uso de construcións intransitivas, desta maneira verbos que en castelán son transitivos como “aborrecer (vgr. aborrezco la mentira), odiar (vgr. odio este manxar), apetecer...” constrúense en galego como intransitivos (vgr. a mentira aborréceme; esa comida apetéce-me). Esta diverxencia de construción supón outra de significado: en galego aparecen como causados (causar odio, excita-lo apetito) e en castelán aparecen como sentidos (ter odio, ter gana).

Seguindo coa comparanza entre galego e castelán, Saco e Arce pon de manifesto que a forma reflexiva que algúns verbos transitivos adquiren en castelán cando a súa acción se refire ao suxeito, en galego non se utiliza, e eses verbos empréganse como intransitivos (p. 185): “se cansó → o criado xa cansou”; “se secaron → secaron as fontes”. Así mesmo, algunhas oracións que en castelán se transforman en pasivas co pronome “se”, perden en galego esta palabra usándose no seu lugar verbos neutros ou intransitivos: “se me olvidó su nombre → esquecín o seu nome; se le aumentaron los bienes → aumentáronlle os bens”.

Noutro apartado fala dos que denomina complementos indirectos (p. 186), e afirma que se xuntan ao verbo mediante algunha preposición, que varía segundo as relacións expresadas e a significación do verbo (vgr. afacerse ao traballo; botou man del; esta vila imítase con Santiago; mirou pró ceo).

Por último Saco e Arce comenta algo sobre os verbos que poden ter como réxime, en vez de nome, outro verbo colocado quer en infinitivo con preposición ou sen ela quer en indicativo ou subxuntivo, mediante algunha conxunción tácita ou expresa (vgr. quero sair; botou a correr).

Na gramática de LUGRÍS, o autor efectúa unha descrición dos modos e dos tempos verbais, para, deseguido, tratar dalgunhas particularidades do réxime do verbo (p. 98). Sinala LUGRÍS que “aborrecer, apetecer, odiar, mintir” adoptan en galego algunhas veces a forma neutra ou intransitiva (vgr. a loita entre irmás aborréceme / aborrezo a loita entre irmás; o xantar á hora de costume apetéceme / apetezo o xantar).

Tamén se empregan en galego como intransitivos, no canto de reflexivos, verbos que teñen a súa acción referida ao suxeito (vgr. o reló xa parou; o fidalgo de pazos xa empobreceu; a roupa xa enxoitou), censurando construcións como “o fidalgo xa se empobreceu; o reló xa se parou”, etc. Así mesmo débese dicir “esqueceume cantos homes iban; a meu sogro aumentáronlle os bés” e hase de evitar “esquecéuseme cantos homes iban; a meu sogro aumentáronselle os bés”.

A gramática de Saco e Arce está considerada polos estudosos como a primeira obra gramatical da lingua galega elaborada con certo rigor por un especialista. Isto significa para nós un punto de partida esencial para examinala gramática do galego en xeral e a das construcións verbais en particular.

Canto ao tema que nos ocupa, observamos que ámbalas dúas gramáticas seguen os postulados da tradición gramatical á hora de se achegaren aos feitos lingüísticos, e no tocante á súa posición sobre a intransitividade evidencian uns contidos bastante similares:

- Mostran unha postura reduccionista cando identifican o verbo cun tipo de palabra que unicamente expresa acción.
- A intransitividade sitúase no nivel da morfosintaxe e da léxico-semántica antes ca no da sintaxe ao vir determinada pola clase de palabra verbo. Esta concepción dos verbos como transitivos ou intransitivos de seu, por natureza, implica unha consideración apriorística do fenómeno e maniféstase contraria á posibilidade de que a intransitividade derive da construción (verbo+participantes).
- O criterio para establece-lo carácter intransitivo dos verbos é exclusivamente formal: ausencia de complemento directo. Pero alén deste criterio a intransitividade distínguese da transitividade polas diverxencias que mostra a construción na forma (ausencia de preposición ou inventario moi limitado / presenza de preposición) e nos matices de contido, pola substitución pronominal, pasivización e tematización, así coma polo

significado e grao cohesión sintáctico-semántico (e se cadra rítmica) entre predicado/complemento directo e predicado/complemento non directo.

- Afirmar que os verbos intransitivos non admiten máis complemento có indirecto, o que significa non ter en conta moitas estruturas, para nós intransitivas, nas que funcionan outros complementos distintos do indirecto, como son as estruturas pronominais, pasivas, de compl. prepositivo, de ccircunstancial, de predicativo.
- Cando Saco e Arce afronta o estudo dos complementos indirectos (p. 186 da súa gramática) está a empregar criterios da época, que difiren dos actuais, de tal maneira que para eses casos de funcións esixidas polo predicado de acordo cunha determinada estrutura clausal, nós adoitamos emprega-la denominación de complementos prepositivos e non de complementos indirectos.
- Son interesantes, porén hoxe ben sabidas, as breves notas que escriben os autores sobre dos usos intransitivos dalgúns verbos como “apetecer, aborrecer”, das formas reflexivas e mais da forma “se”, por significaren un pequeno e primeiro achegamento ao estudo do fenómeno da intransitividade que agora estamos a examinar.

1. 4. 2. R. Carballo Calero, *Gramática elemental del gallego común*

R. Álvarez & X. L. Regueira & H. Monteagudo, *Gramática galega*

R. Álvarez & X. Xove, *Gramática da lingua galega*

A gramática de Carballo Calero foi no seu momento un manual de grande difusión entre os especialistas de lingua galega, no entanto resulta insubstancial canto ao tratamento das estruturas verbais, e supón neste eido un retroceso en relación coa monografía de Saco e Arce. O autor xustifica esta ausencia polo carácter xenérico da obra: “el régimen de los verbos gallegos no siempre se corresponde con el de sus equivalentes castellanos, pero sería inadecuado intentar aquí un catálogo de construcciones verbales, dado el carácter general y elemental de este libro” (p. 311). Unicamente son destacables algunhas referencias aos verbos reflexivos e pronominais no tocante á presenza e omisión do pronome complemento, poñendo en paralelismo o galego co castelán, como xa vimos nos gramáticos precedentes. Así e todo, a orientación e os conceptos manexados ao longo do libro fan presupoñer que a postura de Carballo Calero é similar á dos autores que acabamos de ver.

Na *Gramática galega* os autores parten dun esquema de base tradicional ao que incorporan conceptos de tipo funcional para describi-la morfoloxía e a sintaxe do galego. A respecto da noción de intransitividade, as referencias máis claras obsérvanse na descrición do comportamento dalgúns verbos transitivos e intransitivos cos pronomes reflexivos “me, te, se, nos, vos, se” (p. 178ss.).

Dentro do correspondente apartado do verbo, os autores diferencian (pp. 295-296):

- i) Dende o punto de vista sintáctico: verbos transitivos e intransitivos (segundo o verbo necesite un complemento directo ou non para realiza-la predicación completa), verbos reflexivos, recíprocos e impersoais (de acordo coa maneira de se referir ao suxeito).
- ii) Dende o punto de vista semántico, aínda que con repercusións sintácticas: verbos que admiten suxeito animado, entre os que estarían os que levan suxeito de persoa (“falar, chorar”), e verbos que non toleran suxeito animado (“brillar, estourar”).
- iii) Dende o punto de vista do modo de acción: verbos incoativos, frecuentativos ou iterativos, perfectivos e imperfectivos.

No apartado de sintaxe (p. 515) diferencian as seguintes unidades sintácticas: oración, cláusula, frase e palabra. As cláusulas poden ser simples e complexas. As oracións son monoclausais e policlausais (compostas, bipolares e xustapostas).

Máis adiante definen o suxeito como a frase nominal que indica quen realiza a acción do verbo ou que cousa dá orixe a esa acción; o complemento ou obxecto directo como a frase nominal que determina e restrinxe o significado expresado polo verbo, indicando sobre quen ou que recae a acción verbal; o suplemento como un tipo de obxecto directo cunha preposición distinta de “a”; o complemento ou obxecto indirecto como unha frase preposicional introducida pola preposición “a”, que indica o beneficiario, o destinatario da acción verbal, o posuidor do obxecto directo ou unha referencia espacial, unha relación de parentesco ou veciñanza e outras relacións que involucran o obxecto directo; o atributo como o predicado nominal ou adxectivo que aparece con verbos estativos e de identificación (ser, estar, quedar); o predicativo como o adxectivo ou substantivo que funciona como atributo do suxeito ou do obxecto directo e como complemento modal do verbo; o complemento circunstancial como unha función oblicua, satélite, desempeñada por unha frase nominal, unha frase preposicional, un adverbio ou un adxectivo en función adverbial; por último, o complemento axente como unha función de estruturas pasivas, realizada por unha frase preposicional introducida por “de” ou “por”.

A *Gramática da lingua galega* detense na análise da oración entre as páxinas 69-220. Os autores describen as funcións sintácticas, semánticas e informativas da oración simple, os esquemas, a modalidade oracional e a estrutura da frase. O capítulo V dedicado ao tratamento das “palabras” (p. 221ss.) constitúe en moitos apartados unha morfosintaxe da palabra. Aquí estúdase o verbo e as clases de verbos (p. 238), dísenos que “os verbos agrúpanse en clases sintagmáticas ou combinatorias distintas segundo o número e tipo de constituíntes que requiren (clases sintácticas), segundo o significado do tema e a súa combinación con outras unidades (clases semánticas) ou segundo as variantes de expresión dos morfemas flexivos e do tema verbal ao se combinaren entre si na palabra de discurso (clases morfolóxicas)”. Un pouco máis adiante, afirmase que segundo as diferentes construcións (combinacións sintagmáticas) a que dan lugar na oración, os verbos clasifícanse tradicionalmente en copulativos, impersonais, transitivos, intransitivos, pronominais. Un mesmo verbo pode pertencer a clases diferentes segundo a acepción e a construción en que se insira, daquela serán verbos copulativos os que carecen de significado léxico e precisan dun atributo portador do contido predicativo, verbos impersonais os que carecen de suxeito, verbos transitivos os que se constrúen con OD, verbos intransitivos os que exclúen o OD e verbos pronominais os que na súa construción precisan dos pronomes “me, nos, te, vos, se”. Esta clasificación de base tradicional cualifícanla Álvarez e Xove de heteroxénea, dado que non segue un único criterio, e de asistemática posto que non considera outras clases sintácticas, deste xeito un verbo pronominal pode pola súa vez esixir complemento preposicional (“esquecerse de algo”). Disto infírese que “unha clasificación sintáctica máis coherente e completa debe ter como base o número e o tipo sintáctico dos constituíntes (argumentos) que require o verbo”.

Canto ao seu significado, os verbos poden designar accións, procesos, estados e posicións.

A *Gramática galega* sentou as bases dos modernos estudos lingüísticos sobre o galego. Dende Saco e Arce ningunha gramática foi elaborada con tanto criterio e rigor científico, por iso segue a se-lo fundamento e punto de partida de calquera investigación sobre o galego.

A *Gramática da lingua galega* segue esta tendencia, recolle as mellores contribucións da obra precedente, ampliándoa e superándoa con novas achegas que en moitos puntos discorren en paralelo coa liña de investigación que nós seguimos.

Nos dous traballos citados a intransitividade asóciase coa ausencia de complemento directo na oración, o que significa un concepto desta noción máis abarcador có doutros estudos, ao se considerar como intransitivas máis construcións cás propiamente monoclausais.

A *Gramática da lingua galega* presta máis atención á estrutura oracional, as páxinas 69-220 constitúen unha auténtica análise da oración en galego, dende unha perspectiva funcional que non descoida presupostos tradicionais; ademais o exame das funcións sintácticas e semánticas adquire máis relevancia ca nas gramáticas anteriores. Algunha función semántica como a de “suplemento”, que aparecía na gramática de 1986, foi precisada e substituída pola nova función de complemento preposicional, non atribuíble a construcións transitivas.

Nestas obras téndese a asocia-la intransitividade cun subtipo de verbos, os denominados verbos intransitivos, neste sentido a intransitividade parece restrinxirse ao contorno da palabra, pero os autores da *Gramática da lingua galega* xustifican claramente o uso destas posturas tradicionais, que cualifican de heteroxéneas e asistemáticas, e que por inercia todos adoitamos seguir nalgunha medida.

Na *Gramática galega* algunhas funcións sintácticas caracterízanse por estaren desempeñadas por unha frase nominal. Os autores poderían estar pensando na unidade prototípica que aí funciona, pois sabemos que o suxeito e o complemento directo tanto poden estar representados por unha frase nominal coma por unha cláusula. Así mesmo, a definición que dan nesta obra do suxeito e do complemento (realizar ou recibir a acción do verbo) é moi semántica, parte dun concepto tradicional polo que se consideraba que todo verbo designaba acción e todo suxeito era axente. Na actualidade esta concepción foise superando.

Por último, comprobamos que na *Gramática da lingua galega* se bota man con acerto da semántica oracional para analiza-los verbos e a construción, o que significa implicitamente considera-los niveis sintáctico e semántico para o estudo da intransitividade. Como defende Langacker (1991: 275-306): non se pode coñecer-la linguaxe sen coñecer-las restantes habilidades cognitivas, por ende no se poderá estudar-la estrutura sintáctica sen ter en conta a estrutura semántica.

1. 4. 3. Costa Casas&González Refoxo&Morán Fraga&Rábade Castiñeira, *Nova gramática para a aprendizaxe da lingua*

Os autores da *Nova gramática* establecen unha clasificación dos verbos segundo catro criterios: formais, sintácticos, semánticos e sintáctico-semánticos.

De acordo con criterios formais os verbos son: regulares e irregulares.

Por criterios sintácticos (p. 146) os verbos son clasificados do seguinte modo:

i) Intransitivos: van en cláusulas que non precisan dun complemento para a expresión plena do verbo no enunciado (“o vello morreu”). Engaden os autores que con carácter restritivo e pouco axeitado acostuma denominarse transitivo o verbo que leva complemento directo e intransitivo o que non se constrúe con este complemento (pp.14 e 147).

ii) Transitivos son os que van en cláusulas que levan un complemento para a expresión plena do verbo no enunciado e poden ser:

- directos: constrúense con complemento directo (“Silvia come pan”).

- indirectos: constrúense con complemento indirecto (“o xogador fala ao treinador no campo”).
- duplos: constrúense con complemento directo e indirecto (“lanzou a pedra a un amigo”).
- predicativos: constrúense cunha frase nominal funcionando como predicativo (“achei importante o seu labor”).
- circunstanciais: precisan dun complemento circunstancial para a súa complementación (“Afonso vai en Lugo; chegou á praza asinalada”).
- Reflexivos e recíprocos: levan un reflexivo en función de complemento directo (“lavou-se ao erguer-se”).

iii) Impersoais: os que non teñen suxeito, explícito ou implícito (“cumpre falarmos deso; chove miudiño”).

Por criterios semánticos distínguense os verbos que indican acción, sexa esta momentánea (“caer”), sexa durativa (“falar”) ou iterativa (“repenicar”), e os que sinalan accións, fenómenos ou estados (“amañecer”).

Segundo criterios sintáctico-semánticos, os verbos poden ser auxiliares e auxiliados, con suxeito animado (“o rapaz cismaba no asunto”) ou con suxeito inanimado (“o sol loce”).

Ó abordaren o estudo da cláusula simple, dentro dos temas que dedican á sintaxe, aparece algunha referencia ao concepto de intransitividade (p. 283). Clasifican as cláusulas en simples, complexas, compostas e bipolares. As cláusulas simples posúen unha función nuclear de predicado e nelas poden aparecer as funcións de suxeito, compl. directo, compl. indirecto, ccircunstancial e predicativo. Pola existencia ou ausencia de certas funcións no seu interior, as cláusulas simples poden ser transitivas (directas, indirectas, duplas, circunstanciais, predicativas), intransitivas e impersoais. Segundo criterios sintácticos, as cláusulas poden ser pasivas (con suxeito paciente ou término do verbo) e activas (con suxeito de calquera outro tipo). Conforme a criterios fónicos, pragmáticos e semánticos os autores falan de cláusulas declarativas, exclamativas, interrogativas e imperativas.

A conclusión é que temos diante un interesante traballo sobre a estrutura da cláusula en galego, un punto de vista que contrasta co das gramáticas mostradas noutros apartados. O devandito contraste resulta enriquecedor para o investigador que busca distintas perspectivas, converxentes ou diverxentes da propia, para explica-los fenómenos lingüísticos, máxime en linguas coma o galego en que non abundan esta clase de estudos.

A postura dos autores sobre os conceptos de intransitividade e transitividade é vacilante ao seguiren tanto os criterios da gramática tradicional xa revisados e discriminar verbos intransitivos e transitivos coma ao mesmo tempo desbotaren eses mesmos criterios cando falan, fundamentándose na construción, de cláusulas intransitivas e transitivas.

Identifican a intransitividade unicamente coas estruturas dun só argumento, dito doutro xeito, presentan un concepto restrinxido desta noción ao incluíren dentro das transitivas aquelas que van nucleadas por predicados seguidos de complementos preposicionais ou locativos, así coma tódolos verbos con pronomes reflexivos, os chamados impersoais e aqueles aos que se lles supón un complemento directo na súa estrutura profunda (“falar”).

Canto aos criterios semánticos que manexan, só toman en consideración os que se definen a partir do lexema verbal, feito derivado da perspectiva morfolóxica que adoptan; ora ben non se contempla nin a estrutura semántica nin os papeis semánticos

da construción. En relación con isto, podemos suxerir que os criterios sintácticos e os sintáctico-semánticos no teñen por que separarse se analizámo-los verbos como predicados que funcionan nunhas determinadas estruturas sintácticas coas que se corresponden certas estruturas semánticas (cfr. Van Valin&Lapolla 1997: 317ss.)

1. 4. 4. Freixeiro Mato, *Gramática da lingua galega II. Morfosintaxe*

Ao examina-las funcións sintácticas da frase na cláusula, Freixeiro define o suxeito (p. 629ss.) como aquilo que indica quen ou que cousa protagoniza a acción verbal, clarexando que o suxeito pode non ser axente. A frase que desempeña a función de suxeito é para el a frase nominal. O complemento directo indica “quén ou qué cousa suporta a acción verbal, isto é, sobre quén ou sobre qué recai tal acción sen a protagonizar”. Freixeiro distingue tamén a función de suplemento, que para el establece unha relación semántica análoga á do complemento directo, por tanto é un complemento directo con preposición (“en, con, de, por”, etc). Sostén que complemento directo e suplemento non son dúas expresións diferentes dunha mesma función sintáctica senón dúas funcións distintas, malia si seren dúas manifestacións diversas dun mesmo fenómeno de natureza sintáctica como é a transitividade. Daquela, di Freixeiro, fronte á intransitividade de “o neno fala”, témo-la transitividade con complemento directo de “o neno fala galego” e a transitividade con suplemento de “o neno fala de Galiza”.

Despois do tratamento das funcións sintácticas, presenta unha clasificación das cláusulas de acordo con varios criterios (p. 649ss.) tomando como base o manual de Costa Casas *et al.*

Consonte a presenza ou ausencia de certas funcións no seu interior establece os seguintes tipos:

- i) Cláusulas transitivas directas: as que se constrúen con complemento directo (“a rapariga colle margaridas”) ou suplemento (“a marisqueira apañaba nas ameixas”).
- Cláusulas transitivas indirectas: aquelas que se constrúen con complemento indirecto (“o treinador faloulles aos futbolistas no vestiario”).
- Cláusulas transitivas duplas: as que se constrúen con complemento directo ou suplemento e con complemento indirecto (“Henrique regaloulle unha xoia á noiva”).
- Cláusulas transitivas circunstanciais: as que precisan dun complemento circunstancial para a súa plena significación (“O Alberte vai en Rianxo”).
- Cláusulas transitivas predicativas: son as que levan unha frase nominal en función de complemento predicativo (“Antía chegou esgotada”).
- ii) Cláusulas intransitivas: non necesitan de ningún complemento para a plena significación do enunciado (“nace un novo día”).
- iii) Cláusulas impersonais: non teñen suxeito implícito nin explícito (“choveu moito”).

Atendendo a criterios semánticos as cláusulas clasifícanse en:

- i) Pasivas: se teñen un suxeito paciente (“a muralla foi derrubada polos operarios”).
- ii) Activas: se posúen un suxeito de calquera outro tipo (“o aparelador fixo os planos da casa”).

Dende o punto de vista semántico-pragmático, o autor diferencia cláusulas declarativas ou enunciativas, cláusulas interrogativas, exclamativas, imperativas ou exhortativas.

Segundo a estrutura da cláusula discrimina cláusulas simples, complexas, compostas e bipolares.

Por último, ao referirse á estilística do enunciado, isto é, as posibilidades de expresión da frase e da cláusula, afirma (p. 668) que a expresividade varía segundo os verbos sexan transitivos ou intransitivos. Os verbos intransitivos concentran a acción no

suxeito sen trasladarse fóra del; expresan fenómenos existenciais (“o avó morreu”), manifestacións emocionais (“Uxío chora”), ou pensamentos e manifestacións orais (“o poeta soña”).

Freixeiro presenta algunhas outras referencias á intransitividade ao falar do suplemento (p. 639), da clasificación dos verbos (p. 305) e dos verbos con pronomes reflexivos (p. 160), pero non engade ningunha consideración nova que sexa distinta da que acabamos de expoñer.

Aínda que no esencial non concordemos coa postura de Freixeiro en relación co fenómeno lingüístico que aquí nos ocupa, a súa magnífica exposición achega moitos datos que contribúen a un mellor coñecemento das nocións de intransitividade e transitividade, axudando á súa máis exacta comprensión e delimitación.

Igual que xa vimos en Costa *et al.*, a obra de Freixeiro Mato tampouco se define con clareza sobre o concepto de intransitividade, ao aplicar tanto criterios tradicionais polos que, dende a dimensión da palabra (morfosintaxe e léxico-semántica), diferencia verbos intransitivos e transitivos, e pola súa vez rexeitar eses mesmos criterios cando discrimina, centrándose na construción, cláusulas intransitivas e transitivas.

Asocia a intransitividade coas cláusulas que non presentan complementos e concentran toda a acción no suxeito, é dicir, defende unha concepción restrinxida desta noción e así inclúe entre as transitivas aquelas cláusulas que están nucleadas por predicados seguidos tanto de complementos directos coma de complementos prepositivos, locativos, complementos indirectos e predicativos.

Coidamos que admiti-la existencia de transitividade indirecta e circunstancial supón aceptar como propias da transitividade unha serie de preposicións que para nós son impropias das estruturas transitivas, significa obvia-las diferenzas formais e de matices de contido entre presenza/ausencia de preposición, implica negarlle competencia á proba da substitución pronominal, pois estas construcións non a admiten, supón invalidar de maneira absoluta a conversión a pasiva e a transformación temática, que tampouco aceptan; e finalmente significa non considera-lo distinto nivel de cohesión sintáctico-semántico existente entre predicado e complemento directo e entre predicado e complemento prepositivo.

Esta concepción da transitividade que utiliza Freixeiro e que tamén se atopa nas súas definicións de suxeito e complemento directo ten unha base etimolóxica e semántica que implica a existencia dunha acción que pasa (ou non pasa tratándose de estruturas intransitivas) dun axente cara a un paciente. Tal concepción é discutible visto que non tódalas construcións transitivas expresan unha acción (como acontece coas de estado), non tódolos suxeitos son axentes, nin tódolos complementos directos son receptores ou pacientes dunha acción (“María padece gripe; non ten cartos”).

Por último, na teoría deste autor, as construcións pronominais, impersonais, pasivas e atributivas parecen tamén quedar fóra do ámbito das construcións intransitivas, en harmonía coa súa concepción restritiva –derivada da perspectiva semántico-etimolóxica que adopta– da noción de intransitividade.

1.5. Recapitulación e conclusión

1.5.1. Vimos que a gramática tradicional aplica conceptos derivados primeiro das linguas clásicas (latín e grego) e despois, no caso dos idiomas ibéricos, das gramáticas francesas. Sobre a noción de *intransitividade* apenas se elaboraron monografías; as

referencias a este fenómeno áchanse por vía indirecta, a través das análises que se realizan da oración simple, do verbo e das funcións sintácticas.

Nos estudos de corte tradicional a intransitividade non semella presentar un estatus categorial de seu, como nós pretendemos outorgarlle, de maneira que nalgúns manuais aplicase tanto aos denominados verbos de predicación completa (sen complemento) coma aos verbos de predicación incompleta (acostuman presentar complemento, pero poden prescindir del en construcións absolutas: “María pinta”).

En relación con estes casos, consideramos que un predicado coma “pintar” dará lugar a unha construción transitiva, con suxeito axente controlador, en “María pinta un cadro” e tamén en “María pinta” se designa unha actividade ocasional e valor aspectual télico, cun complemento directo latente deducible do contexto (vgr. limpou, pintou [algo] e mais fixo a comida); trátase polo tanto de dúas variantes dunha mesma construción. Fronte a isto, a mesma estrutura formal “María pinta” designando hábito, caracterización, valor aspectual atélico (te-lo hábito de pintar, ser pintora) formará unha construción intransitiva sen o tal complemento latente; non é unha variante da transitiva senón unha estrutura distinta, só coincidentes ámbalas dúas na forma. Nesta situación están outros predicados que poden funcionar en construcións cun só argumento como é o caso de “escribir, cantar, ler”, que ás veces desenvolven un compl. directo a partir do seu lexema (vgr. canta unha canción) dando orixe a outra construción que agora é transitiva.

Algo diferente parece o comportamento de “comer”, pois “María come” poucas veces se entende como hábito e caracterización dun individuo (aínda que en ocasións rexistremos expresións do tipo de “esa come, eh, come” no sentido de comer en moita cantidade, que estarían na liña dunha estrutura intransitiva). Outros verbos como “escribir, ler, beber, nadar” si que permiten máis doadamente construcións de lectura intransitiva expresando un hábito ou a caracterización do individuo representado no suxeito (vgr. Xoán bebe [é bebedor, ten o hábito de beber]). O mesmo acontece con “bailar”, un predicado que aglutinou no seu lexema o posible complemento directo (bailar [un baile]).

Un novo paso no proceso de fusión e adhesión do complemento directo ao lexema verbal represéntano predicados como “vivir”, “morrer”, “soñar”, que na actualidade funcionan en estruturas intransitivas ao non se sentir latente un complemento directo, agás en certas expresións literarias e metafóricas (vgr. soñar un soño; vivi-la vida; morrer unha morte cruel, etc.).

Por último, verbos como “saltar” forman sempre construcións intransitivas (ninguén di “saltar un salto”), quitado aqueles casos en que funciona un compl. directo externo ao verbo (vgr. saltou nove metros nas últimas probas).

Na gramática tradicional, a noción de intransitividade aplícase tanto no nivel da cláusula –oración en sentido tradicional– coma no das clases de palabra, e constitúese nun fenómeno inherente ao subtipo de verbos chamado intransitivo; non é pois un concepto de carácter semántico-sintáctico aplicable á construción.

A gramática tradicional define a (in)transitividade tomando como base o criterio da ausencia/presenza de complemento directo na oración, un criterio que é exclusivamente formal. Esta contribución segue a ser unha das probas clave para delimita-la noción que aquí nos ocupa, pero debemos precisar que para distinguir unha estrutura intransitiva doutra transitiva, máis ca nota-la ausencia/presenza dunha certa función sintáctica, temos que comprobar se se producen variacións relevantes nos esquemas sintácticos e semánticos de ámbalas estruturas.

Na gramática tradicional a intransitividade aparece situada nun compartimento estanco, o dos verbos intransitivos, oposto ao dos transitivos e diferenciada do ámbito das construcións pasivas, atributivas, pronominais e unipersoais, ás que non semella aplicárselles tal etiqueta.

1.5.2. Fronte aos estudos de corte tradicional, algunhas correntes do funcionalismo, que xermolan en Tesnière, e tratados xenerativistas coma os examinados manexan novos criterios e enfoques que nalgúns aspectos difiren dos da gramática tradicional e noutros son continuadores desta corrente (séndolles aplicable en tales casos a mesma crítica que acabamos de expoñer). Tesnière conxuga a importancia que lle concede á natureza do verbo co valor outorgado á construción. Outros, para explica-la estrutura da cláusula, toman como base ben a dimensión semántica ben a sintáctica.

Para moitos autores funcionalistas e xenerativistas as funcións sintácticas e os papeis semánticos da cláusula están determinados máis polo verbo ca pola construción. Os xenerativistas entenden que os verbos implican redes argumentais e restricións de combinación, o que significa subordina-la construción ao tipo de verbo que seleccionemos do lexicón. Algúns lingüistas de orientación funcional limitan a noción de intransitividade a un subtipo de verbo chamado monoactancial ou monoargumental, cualificando de transitivas as estruturas con predicados seguidos de complemento indirecto, circunstancial e prepositivo, e situando á parte as estruturas *ceroactanciais*, que non queda moi claro se tamén son intransitivas ou se pertencen a outra dimensión nocional.

O xenerativismo de autores como Hernaz&Brucart (1987) así coma o funcionalismo de Blinkenberg (proxectado en Cano Aguilar 1987) e Vilela (1999) valoran e toman como base a *construción* ao estableceren unha vinculación sintáctico-semántica entre verbo e complementación cando sinalan que o termo *transitivo* implica unha vertente semántica, que vén dada polo carácter incompleto do verbo, e outra sintáctica, que é a cohesión estrutural entre os elementos da cláusula; por iso a transitividade abrangue non só as estruturas de complemento directo senón tamén as de compl. indirecto, circunstancial e compl. prepositivo. Pero para nós este punto de vista supón unha consideración restrinxida da intransitividade e xa que logo desvíase dos presupostos que estamos a defender neste traballo.

As gramáticas do galego sérvense de criterios de corte tradicional, funcional ou ecléctico. Os puntos de vista e os resultados en ocasións diverxen por se basearen en xeitos opostos de aborda-lo obxecto de estudo, o que implica discrepancias na consideración do que é intransitivo e non intransitivo.

1.5.3. Se por fin nos formulámo-la pregunta de a que construcións se ha de aplicar a cualificación de (in)transitivas, podemos contestar botando man tanto do que vimos dicindo dende o comezo coma das argumentacións que sintetizamos a continuación.

Algúns investigadores, partindo dunha concepción restritiva, exclusivamente semántica e etimolóxica (*transitivo* < *transire*: o que transita máis alá de; a acción que pasa dun axente a un paciente), etiquetan de construcións intransitivas só as construcións monovalentes ou monoargumentais. O problema comeza ao non diciren polo xeral ren das estruturas ceroargumentais (neva, chove...). Así mesmo, dende esta perspectiva, as estruturas reflexivas nunca serían transitivas dado que a acción nunca pasa a un segundo argumento senón que queda no suxeito (vgr. Carme lávase e Airas peitéase); algo parecido se pode afirmar para estruturas de estado, situación, atributivas, de caracterización e identificación, de existencia (vgr. María parece lista; a casa está no

cume da montaña; o can está enfermo; Xosé é avogado; no monte abundan os toxos), en que funciona un argumento distinto do suxeito, pero non existe un evento que transite cara a el, e aínda no caso de admitirmos que se produce ese tránsito cara a un segundo argumento, a súa habitual e tradicional non consideración como transitivas o que fai é sementar novas dúbidas sobre a validez deste criterio.

Alén do anterior, estas definicións de corte semántico polas que a transitividade é a propiedade semántica daqueles verbos que expresan unha acción que parte dun *axente* cara a un *paciente* ou *término*, non xustifican por que existen cláusulas transitivas e intransitivas con verbos que non designan acción, nin construcións que requiren complementación sen implicaren a actuación dun axente sobre un paciente (vgr. parece lista), nin por último construcións co papel de paciente ou afectado sobre as que non actúa un axente (vgr. enfermar, padecer).

Pola contra, outros autores, dende unha perspectiva máis ampla e abarcadora, na que nos incluimos, perspectiva que podemos entender como *transversal*, consideran construcións intransitivas as denominadas ceroargumentais, as monoargumentais inergativas cuxo suxeito ten propiedades características de tal función (vgr. María sorrí), as monoargumentais inacusativas cuxo único argumento ten propiedades de compl. directo e suxeito (vgr. a roupa seca / o sol seca a roupa), as biargumentais de complemento indirecto e circunstancial, as de complemento prepositivo agás unhas poucas en que esta función resulta intercambiable por complemento directo e por clítico acusativo sen que apenas se produzan cambios relevantes (vgr. coida do neno / coida o neno / cóidao), algunhas construcións con verbos pronominais agás as reflexivas directas en que suxeito e complemento son correferentes (vgr. María peitéase), as atributivas (con atributo e predicativo) e as de voz pasiva. Estas estruturas, fronte ás transitivas que presentan un evento (compl. directo) que transita directamente cara a un participante, e un esquema semántico prototípico *axente-acción-afectado*, manifestan esquemas sintácticos e semánticos diferentes, novos valores aspectuais (sobre todo atelicidade para boa parte das intransitivas e telicidade para moitas transitivas), na meirande parte dos casos non permiten a substitución pronominal por clítico acusativo nin deixan resto pronominal na conversión temática, toleran en xeral máis doadamente as mudanzas de orde dos seus argumentos sen que se introduzan novos elementos (comp. o escándalo chegou con ela / con ela chegou o escándalo; María comeu o pastel / o pastel comeuno María) e a transformación a unha cláusula de participio (María comeu a sopa e saíu→comida a sopa, saíu). Amais disto, a cohesión semántico-sintáctica (e talvez rítmica) entre predicado e complemento non directo tende a ser menos estreita cá que se produce entre predicado e complemento directo.

Doutra banda, entendemos que o fenómeno da intransitividade debe ser abordado dende a dimensión da *construción* (Jackendoff 1990; Goldberg 1995 e 2005; Croff 1997; Hale&Keyser 2002; Borer 2004), situa-la interrelación dos elementos da estrutura clausal como eixe da análise gramatical –Halliday (1967: 38) xa dicía o seguinte: “transitivity is concerned with the type of process expressed in the clause, with the participants in this process, animate and inanimate, and with various attributes and circumstances of the process and the participants”– e facer derivar da construción, máis ca do verbo unicamente, as funcións sintácticas, semánticas e pragmáticas (Kay 1997). Defendemos que a presenza de distintos participantes na construción non se debe só ao verbo: os nomes, os adxectivos e as preposicións poden precisar dun complemento ou modificador en forma de frase ou cláusula (a nai de Pepe; fiel ás súas ideas; contra o

país; listo para actuar), tamén noutras linguas (“a good book to read is hard to find”, cfr. Landan 1999: 333-359).

Seguindo estas premisas, a consideración e aplicación da noción de intransitividade non se corresponderá coa delimitación dun subtipo de verbo, senón que dependerá da actualización dun predicado nunha determinada construción ou estrutura clausal, e para iso hai que ter en conta as dimensións sintáctica e semántica, e tamén pragmática (ámbito extraclausal) cando nos poida fornecer novas esclarecedoras en relación co feito analizado. Fronte aos modelos máis formais – o de Chomsky e a escola de Massachusetts (cfr. Chomsky, *op. cit.*; Lasnik 2000...) e os matemáticos de certas orientacións da gramática léxico-funcional (LFG, cfr. Bresnan 2000)– que, acadando excelentes resultados, recoñecen e enfatizan a existencia dun ámbito sintáctico propiamente dito e abordan o estudo dos fenómenos sintácticos dende un punto de vista autónomo, o enfoque que seguimos para estudar a intransitividade é o que se basea no modelo interdisciplinar que ten en conta esoutras compoñentes que interactúan: sintaxe, semántica (Levin&Rappaport 1995; Faber&Mairal 1999), léxico e en ocasións tamén aqueles fenómenos integrados no eido da estilística e da pragmática (Lapa 1984, Leech 1998, Escandell 1999), isto é, os factores de tipo contextual e situacional que inclúen o emisor, o destinatario, o enunciado, a intención, o contorno ou contexto extraverbal, e que condicionan en moitos casos a orde de palabras e o significado. Por un camiño semellante xa ían hai anos as afirmacións de Hopper&Thomson (1980: 251): “Transitivity involves a number of components [...] These components are all concerned with the effectiveness with which an action takes place, e.g. the punctuality and telicity of the verb, the conscious activity of the agent, and the referentiality and degree of affectedness of the object”. Así que fronte a modelos exclusivamente formais é inevitable argüír que as funcións sintácticas se poden establecer coa axuda da semántica (véxase a función de *axente*) e que os lindes entre unhas e outras funcións sintácticas clarifícanse en moitas ocasións dende a semántica.

Tamén nos convencen bastantes presupostos da gramática da construción e da gramática cognitiva (Langacker 1991: 275-306; Kay 1997; Goldberg 1995, 2005), que se centran na construción e pretenden asocia-lo plano sintáctico co semántico, non separa-la lingua das restantes habilidades cognitivas e ter en conta a relación entre o léxico e a gramática así como a conexión entre a experiencia humana e a gramática.

A partir desta perspectiva, convén ter en conta que resulta máis preciso falar de construcións intransitivas ca de verbos intransitivos ou verbos transitivos empregados intransitivamente, aínda que por razóns de carácter práctico e pola forza do costume se siga en ocasións a empregar esta denominación, séndomos conscientes da súa imprecisión.

CAPÍTULO 2

DESCRIPCIÓN E ANÁLISE DE CONSTRUCCIÓN INTRANSITIVAS

2. Atributos que serven de base a unha análise de construcións intransitivas

Para describir e analizar construcións intransitivas cómpre considerármolos distintos aspectos que se pretenden desenvolver na investigación así coma os resultados particulares que se desexen acadar. A partir desta premisa estruturamos unha base de datos cunha serie de atributos, que serve de modelo de análise de construcións intransitivas para dar conta do seu comportamento no galego dos nosos días. A orientación que reciba o traballo determinará a maior ou menor produtividade de cada un dos parámetros establecidos.

Deseguido, indicámo-las propiedades que podemos definir en función das partes argumentais. Distribuímo-las en tres grupos interdependentes, segundo se refiran en primeiro lugar ao predicado e á construción, en segundo lugar ao suxeito e por último á complementación, dende unha perspectiva baseada fundamentalmente na teoría da construción e xa que logo de orientación semántico-sintáctica e léxica.

2.1. Propiedades do predicado e da construción

2.1.1. Verbo

Obviamente introducímo-la correspondente forma verbal documentada tanto na lingua oral coma na escrita. O criterio para selecciona-las entradas marcouno a frecuencia de uso da devandita forma no noso corpus, alén do feito de perseguirmos unha certa representatividade de distintos esquemas e construcións intransitivas máis ou menos prototípicas.

Se nos baseamos na *construción* para elaborar un dicionario de construcións pode semellar paradoxico, nunha primeira impresión, que a estruturación sexa por verbos e non por tipos de construcións; pero a análise non parte da consideración do verbo só como lexema senón tamén como predicado da cláusula, un predicado que de acordo coa estrutura na que se insira dará lugar a múltiples acepcións, adquirirá diferentes valores semánticos (acción, proceso, estado...) e participará en diversos esquemas semántico-

sintácticos. Doutra banda, a agrupación por verbos é un proceder habitual dos dicionarios de construcións, con independencia dos seus puntos de partida teóricos, alén do feito de volve-la consulta máis cómoda e dota-la obra de meirande pragmatismo, rebaixando en parte o seu grao técnico (sen privala da condición de traballo especializado) e chegando así a máis usuarios, aínda que isto non sexa o prioritario nesta fase da investigación.

2.1.2. *Construción intransitiva e construción transitiva*

Aínda que só nos interesan aqueles verbos núcleos de predicado de estruturas intransitivas, cómpre significar con cada lema qué formas verbais aparecen unicamente en construcións intransitivas e cales se poden manifestar en ámbalas dúas, o que Blinkenberg (1960) denominou bivalencia funcional. Existe unha mancha de verbos que mudan de construción ao mesmo tempo que trocan o significado (vgr. *fixar/fixarse*, *levar/levarse*, *apartar/apartarse*...), outros nada máis ca funcionan en estruturas intransitivas (vgr. *nevar*, *ir*, *vir*, *consistir*...), e un terceiro grupo manifesta vacilacións, é dicir, participa en construcións intransitivas pola forma aínda que a función complemento directo semelle quedar a miúdo latente (son os casos de “*comer*, *escribir*, *ler*, *soñar*, *pintar*”...).

2.1.3. *Carácter semántico*

Supón establecer unha caracterización semántica do verbo que se está a tratar dende o punto de vista do significado léxico (Levin 1993: 111-276); para iso previamente elaboramos unha agrupación de verbos que poden funcionar en estruturas intransitivas, tanto polo significado e valor aspectual derivado do propio lexema coma polo contido que adquiren na construción en que se insiren ao entraren en relación con determinados suxeitos e complementos; por exemplo un verbo coma “*abrir*” transmite acción en “*a exposición abriuse ás cinco*” e estado en “*o volume ábrese con ilustracións de Castelao*”.

Así pois, comprobaremos como o contido derivado de cada predicado contribúe a determina-la estrutura semántica e sintáctica (Levin 1993) e viceversa. Contemplaremos tanto os usos denominados rectos e prototípicos coma aqueloutros desviados, dislocados, metafóricos ou nocionais máis relevantes. Os usos figurados contribúen a que ás veces se produzan achegamentos e similitudes entre construcións nucleadas por predicados diferentes, por exemplo “*basearse*” pode ser predicado dunha construción similar á dalgunha acepción de “*descansar*”.

A nómima pode ser simple: verbos de acción, estado, proceso, ou ser case tan extensa como a de verbos que funcionen en galego en estruturas intransitivas. Exemplificaremos algúns tipos a xeito de pequena mostra, séndomos conscientes dos problemas que estas clasificacións presentan (Vilela 1992), coma o de que un mesmo verbo poida entrar en varios grupos ou que ás veces quizabes se teña máis en conta o significado referencial có derivado da construción en que funciona como predicado.

- (1) Verbos de movemento e desprazamento: *correr*, *trotar*, *camiñar*, *percorrer*, *andar*, *pasear*, *circular*...
 - De movemento corporal: *anicarse*, *encollerse*, *deitarse*, *contraerse*, *acenar*, *xesticular*, *copear*...
 - De movemento de separación: *partir*, *saír*, *marchar*, *separarse*, *fuxir*, *afastarse*, *abortar*...

- De movemento vertical: subir, baixar, auñar, gabear, desmontar, apear, debagutar...
- (2) Verbos de chegada: chegar, achegarse, vir, arribar, abeirar, aproar, acudir, aterrar, retornar...
- (3) Verbos de entrada: entrar, penetrar, pasar, introducirse, ingresar, acceder...
- (4) Verbos de aparición: aparecer, asomar, emerxer, apuntar, despuntar, rebentar, agromar...
- (5) Verbos de acontecemento: acontecer, suceder, pasar, darse, ocorrer, transcorrer, entroidar...
- (6) Verbos de permanencia: durar, perdurar, permanecer, manterse, parar, quedar...
- (7) Verbos de carencia ou ausencia: carecer, escasear, faltar, rarear, minguar...
- (8) Verbos de inicio: empezar, encomezar, principiar, nacer, orixinarse, saír, ameter...
- (9) Verbos de presenza: abundar, proliferar, pulular, sobrar, chegar, abastar ...
- (10) Verbos de localización: estar, residir, habitar, acharse, atoparse, encontrarse...
- (11) Verbos de proceso: medrar, podreecer, florecer, murchar, cocer, adelgazar, engordar, agonizar, amolecer, encanecer, enmocecer...
- (12) Verbos de relación ou alternancia: combinar, alternar, asociarse, convivir, relacionarse, participar...
- (13) Verbos de predominio: dominar, predominar, preponderar, sobresaír...
- (14) Verbos de percepción: oír, escoitar, cheirar, recender, feder, alcatrear...
- (15) Verbos de visibilidade: ver, destacar, debuxarse, fitar, mirar, ollar, perfilarse, abesullar, espreitar...
- (16) Verbos de son: soar, vibrar, renxer, bater, zunir, zumbiar, zoar, bruar, agruar, aturular, algarear, garular, barullar...
- (17) Verbos de brillo, luminosidade e cor: alborecer, branquear, clarear, refulxir, escintilar, lucir, resplandecer, alumear, arrubiar...
- (18) Verbos de lingua: falar, latricar, esbardallar, conversar, cotifar, dialogar, parrafear, contestar, responder, aludir, referirse...
- (19) Verbos de existencia: ser, existir, coexistir, vivir, subsistir...
- (20) Verbos de coñecemento: pensar, cavar, cismar, meditar, razoar, ...
- (21) Verbos de comparecencia: comparecer, estar, presentarse, ir, vir, acudir, asistir...
- (22) Verbos de funcionamento: funcionar, andar, ir, marchar, traballar...
- (23) Verbos de afección psíquica e emotiva: aledarse, enfadarse, gozar, temer, atreverse, arrepentirse, padecer, sufrir, queixarse, apetecer, degorar, doer, preocuparse, interesar, alegrar, urxir, molestar...
- (24) Verbos de afección física: enfermar, tuser, espirrar, trousar, arrotar, impar, supurar...
- (25) Verbos de conduta: portarse, comportarse, obrar, proceder, actuar, presumir...
- (26) Verbos de progreso: progresar, marchar, evolucionar, prosperar, avanzar...
- (27) Verbos de actividade: xogar, brincar, saltar, acampar, traballar, remar, apostar...
- (28) Verbos de renuncia: renunciar, abdicar, dimitir, cesar, claudicar, desistir, amuar, transixir...
- (29) Verbos de dimensión: alargar, anhear, aumentar, dilatar, ensanchar...
- (30) Verbos meteorolóxicos: anoitecer, amencer, chover, nevar, tronar...
- (31) Verbos de coincidencia: coincidir, cadrar, converxer, casar, convir, concordar...

2.1.4. Aceptión

A aceptación ou subentrada é o significado que adquire, de acordo coa estrutura clausal, a forma verbal en cuestión. Cada aceptación dun mesmo verbo pode participar en construcións similares ou diferentes que levan asociados esquemas sintácticos e semánticos diverxentes. Traballar con esta propiedade implica o manexo de dicionarios convencionais de léxico tanto da propia lingua coma doutras linguas, alén de glosarios, vocabularios, fontes escritas e orais, etc., que proporcionen información e que axuden a definir.

2.1.5. Aspectualidade

Con este termo, que se comeza a empregar dende Maslov (1978), englobamos tanto o aspecto léxico ou *aktionsart* (modo do evento), derivado do lexema verbal en función de predicado, coma o aspecto gramatical derivado de procedementos morfolóxicos e sintácticos: suxeito (axente/non axente, continuo/non continuo...) e complementos, presenza de “se”, perífrases verbais, perífrases modais, negación, número, adverbios e locucións adverbiais, afixos derivativos e flexivos, tempos verbais.

Dik (1997: 221) emprega o termo aspectualidade para referir todo tipo de distincións aspectuais, tanto as expresadas léxica coma gramaticalmente, e reserva o de aspecto para aquelas distincións aspectuais que reciben expresión por medios gramaticais e non léxicos. A partir de aquí, discrimina cinco áreas de aspectualidade:

- Tipo de estado de cousas.
- Aspecto perfectivo e imperfectivo (progresivo, habitual, iterativo, continuo).
- Aspecto fasal (ingresivo, progresivo, continuo, egresivo).
- Aspecto perspectivo (prospectivo, prospectivo inmediato, perfecto recente, perfecto).
- Aspecto cuantificativo (habitual, semelfactivo, frecuentativo, distributivo).

Autores como Verkuyl (1993: 12ss.) delimitan un aspecto interno (“inner aspect”) que engloba o conxunto de verbo + argumentos, e un aspecto externo (“outer aspect”) que vén dado, segundo el, por outros elementos ligados menos estreitamente ao verbo como son os modificadores temporais (vgr. estudou *ata o amencer*).

Rothstein (2004: 1) toma como base para o seu estudo das clases aspectuais a distinción de Smith de 1991 e afirma o seguinte: “the distinction I am interested in here is not format but semantic, and is more or less the distinction formulated by Smith (1991) as a distinction between situation aspect and viewpoint aspect (...). Lexical aspect, sometimes called *aktionsart* and corresponding to Smith’s situation aspect, cover distinctions between properties of event of event-types denoted by verbal expressions, which linguistics have tried to capture by classifying verbs into verb classes. Grammatical aspect, in particular the contrast between perfective and imperfective, concerns the distinction in perspective on events, or Smith’s *viewpoint aspect*”.

A aspectualidade contribúe a explica-lo funcionamento da construción dando información sobre o modo de se desenvolver un evento (aspectualidade cualitativa), e sobre a súa distribución no tempo –duración, intensidade, etc.– (aspectualidade cuantitativa). Para as nosas análises teremos en conta preferentemente o aspecto derivado do lexema verbal e despois os valores prototípicos do aspecto gramatical segundo a construción. Un *modus operandi* que pretenda expoñer as múltiples posibilidades da aspectualidade en cada estrutura sería extenso, mesmo inabarcable e nalgúns casos pouco práctico e relevante.

Partindo das coñecidas catro clases situacionais de Vendler (1967): *activities* (actividades xerais sen límite inherente: “andar”), *accomplishments* (eventos que

presentan duración e punto de culminación: “comer unha laranxa”), *states* (eventos sen culminación implícita: “querer”), *achievements* (eventos puntuais: “morrer”), que habitualmente se reducen a tres (accións, estados, procesos, cfr. Moreno Cabrera 1997: 164ss), podemos manexarnos neste campo cos seguintes contidos (cfr. Cohen 1993; Pottier 1993; Pustejovsky 1995; Dik 1997; De Miguel 1999, Bertinetto&Delfitto 2000, Thieroff 2000):

i) Estativo / dinámico

O evento estático é aquel que se dá de forma homoxénea ao longo do tempo, sen mostrar cambio nin proceso. Xeralmente non resulta compatible coa perífrase *estar+xerundio*, coas formas do imperativo, coa locución *pouco e pouco* nin cos adverbios de vontade como *adrede*, *espontaneamente* (vgr. a casa é de seu tío).

O evento estativo atópase mormente con predicados que funcionan en construcións que indican estado ou situación (“estar, ser, faltar, quedar, permanecer”...), duración (“continuar, durar, seguir”...) e atributivas (“ser, parecerse, asemellarse”...). A negación tamén lle pode conferir á construción características próximas ás das estruturas estativas, ao se rodea-lo evento dun certo grao de estativización (vgr. María non saíu durante unha semana) que anula determinadas propiedades que están na base do valor dinámico da equivalente construción afirmativa (Cunha 2004: 2131-2140).

O evento dinámico é aquel que implica unha actividade ou un cambio (proceso), en ocasións de dimensión psicolóxica ou mental, que se manifesta nuns resultados. Os eventos dinámicos compóñense de distintas fases, expresadas por múltiples procedementos: raíz, afixos verbais, perífrases, frases adverbiais e preposicionais, presenza de “se”. Estas fases son:

- Inceptiva ou ingresiva: sinala a fase inicial do evento (vgr. amencer, empezar a, irse)
- Media: constitúe a fase intermedia do evento (vgr. estar+xerundio, seguir+xerundio, envellecer, medrar).
- Terminativa, resultativa, cesativa: focaliza a fase final, o resultado obtido (vgr. chegar, anoiteceu, anoiteceu de todo, volveuse tolo, converterse nunha boa persoa), ou o cesamento dun evento (vgr. parou de fumar).

ii) Perfectivo / imperfectivo

O evento perfectivo é aquel que se presenta como concluído (vgr. nadou) e o imperfectivo como non concluído (vgr. está brincando).

iii) Puntual ou instantáneo / durativo ou progresivo

Eventos puntuais (“pontos” en Mateus *et al.* 2002: 134) son os que acontecen nun momento preciso de modo instantáneo, como o seu propio nome indica (vgr. morrer, estourar). Eventos durativos (cfr. Bertinetto 2001) son os que expresan duración e se estenden ao longo dun período de tempo, con independencia de se progresan ou non progresan e de se teñen ou non un remate (vgr. andar, respirar, enmoecer).

iv) Atélico / télico

Un evento resulta atélico cando se mantén e dura un tempo non determinado (vivir). Ao carecer dun límite soporta a miúdo a complementación con *durante* (vgr. saltou durante vinte minutos) e con adverbios como *engorde*, *con coidado*. A atelicidade é característica doutros eventos que en función do seu comportamento máis específico teñen novas denominacións, conforme veremos deseguido (habitual cando constitúe un hábito, progresivo cando manifesta un proceso: envellecer). En palabras de Rothstein

(2004: 7) “atelic eventualities once they have started, they can go on indefinitely, since the nature of the eventuality itself does not determine its endpoint”.

Un evento resulta télico cando non mostra permanencia (chegar) nin manifesta duración. A telicidade tende a implicar unha concreción temporal ou unha limitación espacial (vgr. vai na feira) e pode incluír eventos de carácter instantáneo que en tal caso reciben o nome de eventos puntuais. En palabras de Rothstein (2004: 7) “telic eventualities are movements towards an endpoint where the properties of the endpoint are determined by the description of the event. (...) The telic point is often called the *culmination* or *set terminal point*. Achievements and accomplishments are [+telic], and states and activities are [-telic]”.

Unha mesma construción manifesta en ocasións valor aspectual télico ou atélico. Será a contorna da mensaxe e o contexto extralingüístico os que axuden a determinar de cal deles se trata: a néboa vaise (de súpeto, instantaneamente) / a néboa vaise (pouco e pouco); o teito cede (pola explosión, neste momento) / o teito cede (proceso paulatino de cesamento de resistencia).

v) Simple e semelfactivo / iterativo, múltiple, intermitente

O evento simple é o que consta só dunha fase (vgr. asubiar, morrer, nacer). O iterativo é aquel que se compón de varias realizacións. A realización pode ser múltiple e frecuente (vgr. metrallar, sesear, tatear) ou ser intermitente cando o evento se interrompe e se renova (vgr. respirar, bocexar, pestanexar). Aceptan con frecuencia a complementación con “reiteradamente”, “cuantificador+vez” (varias veces, moitas veces, tantas veces, unha e outra vez).

vi) Habitual

O evento habitual é o que se repite cunha determinada frecuencia constituíndo un hábito (vgr. camiña unha hora tódolos días). Todo hábito implica unha certa repetición, mais non toda repetición supón un hábito.

vii) Permanente

O evento permanente é aquel que ocorre de maneira constante. Pode ser xenérico cando se refire a unha especie (vgr. os ríos discorren cara ao mar) ou non xenérico cando alude a individuos (vgr. o río discorre cara ao Miño).

viii) Non intensivo / intensivo / atenuativo

Estas tres clases fan referencia ao grao de intensidade do evento, é dicir, á intensidade normal, superior e inferior á normal respectivamente (vgr. chove / arroia, chove máis / barruza, chove miúdo). Aceptan xeralmente a complementación con “intensamente”, “cada vez máis”, “cada vez menos”.

2.1.6. Voz

Con esta propiedade damos conta dalgunhas das posibilidades de construción do predicado (presenza de “se”, emprego de pasiva), constituíndose a voz na categoría que marca no verbo os distintos modos de concibi-las relacións entre predicado e participantes. Manexámo-los tres tipos básicos de voz: activa, media e pasiva.

A pasiva en galego, francés e noutras linguas próximas (Keenan 1985; Postal 1986; Gaatone 1998; Dimitrova-Vulchanova 1999; Araújo 2001) volve intransitiva a construción mediante a presenza de “se”, na pasiva sintética, ou mediante a reorganización dos participantes na pasiva analítica, situando antes do verbo a entidade

afectada ou efectuada e quedando o axente ou en posición posverbal ou na indeterminación.

Pode discutirse se a pasiva ten que ser estudada dentro dos parámetros da transitividade ou da intransitividade. A pasiva podería ser considerada unha construción transitiva por semellar ter, nas súas formas prototípicas, o mesmo esquema semántico cá activa transitiva (*axente-acción-afectado* “María comeu o caldo” / *afectado-acción-axente* “o caldo foi comido por María”), porque parece designa-la mesma realidade extralingüística e mostrar un “transire” dende un axente cara a un afectado, con independencia da orde en que se exprese. Alén disto, a reconversión a pasiva foi un dos procedementos que decontino se esgrimiu para tratar de identifica-los complementos directos e as cláusulas transitivas.

Secasí, os argumentos que nos levan a xulga-las pasivas como construcións intransitivas son máis numerosos có que atopamos para contemplalas como transitivas, de aí que teñan cabida no noso dicionario. Eses argumentos son os seguintes:

- i) O esquema sintáctico da construción activa transitiva é distinto do da pasiva (intransitiva), polo que se infíre que non se trata de idéntica estrutura: *suxeito-predicado-complemento directo* fronte a *suxeito-predicado-complemento axente*.
- ii) A ausencia de complemento directo no esquema da estrutura pasiva non permite aplica-la proba da substitución pronominal por un clítico de acusativo.
- iii) Se a activa transitiva e a pasiva fosen ámbalas dúas unha mesma construción transitiva (dada a volta ou posta á inversa), non se explica por que moitas construcións transitivas non resisten a conversión a pasiva. Están neste caso as estruturas con predicados que indican posesión (ter, posuír), percepción (ver, oír, sentir), existencia/presenza (existir, haber) e as denominadas reflexivas propias.
- iv) Do mesmo xeito que se falaba da voz media e de “se” como posibles procedementos de intransitivización, tamén podería ser posible seguindo este mesmo argumento detransitivizar cun procedemento coma o da voz pasiva.
- v) Outra proba de que se trata de dúas construcións ben diferenciadas dánola o feito de que se volvémo-lo complemento [-definido], a construción resulta válida na voz activa, mais non na pasiva: María comeu o caldo / María comeu caldo → *caldo foi comido por María.
- vi) A transitividade é un fenómeno que se adoita asociar coa voz activa e cunha orde prototípica de argumentos, por iso a orde da construción pasiva con axente marcado e posposto ao predicado non é o proceder habitual das construcións transitivas.
- vii) Amais da diverxencia entre as dúas estruturas canto ao esquema sintáctico haina tamén a respecto do esquema informativo e pragmático, ao se producir un cambio na dirección do evento expresado: *dende* o suxeito na activa transitiva, e *cara ao* suxeito na pasiva.
- viii) A activa transitiva presenta un verbo semanticamente pleno e admite a supresión do papel semántico *afectado* (vgr. María comeu o caldo → María comeu). A pasiva analítica está próxima ás estruturas atributivas (máis dun autor cualifica esta construción de semiatributiva) dado que o verbo en participio concorda co suxeito e o verbo en forma persoal é “ser” con escasa carga semántica. Por outra banda, a pasiva non consente a supresión do

- papel semántico *afectado* (o caldo foi comido por María → *foi comido por María).
- ix) Relacionado co anterior, está o feito de que a pasiva poida presentar un esquema semántico de estado (un estado de cousas), que non coincide co da activa transitiva (unha acción) da que se tenta derivar. De aquí provén, así mesmo, a súa proximidade coas construcións atributivas.
 - x) A denominada pasiva perifrástica está moi próxima ou sitúase no ámbito das construcións inacusativas (presentan suxeito paciente e un verbo que indica estado ou proceso), construcións que moitos autores como Perlmutter ou Mendikoetxea cualifican de intransitivas.
 - xi) Por último, a activa transitiva e a pasiva distáncianse por feitos de aspectualidade. Non se aprecia ningún problema na cláusula activa “María comeu o caldo” ou “María come o caldo”, porén na pasiva o uso do valor imperfectivo fai que a construción resulte máis forzada (comp. “o caldo foi comido por María” / “o caldo é comido por María”). En liñas xerais, cando o auxiliar ten valor imperfectivo tende a adquirir unha interpretación puntual (vgr. arestora é adiantado o corredor xermano), habitual, iterativo ou permanente (vgr. tódolos anos é elixida raíña das festas; as folgas non son apoiadas polos gobernos). De non ser así, en bastantes casos a estrutura pasiva con valor imperfectivo non se acepta (vgr. *a casa de meu avó é herdada por miña nai).

A pasiva con “se”, que se constrúe con suxeito en terceira persoa de singular ou plural, o clítico e o verbo en forma activa concordando co suxeito, é de uso máis frecuente cá pasiva perifrástica. No discurso oral, a pasiva analítica perdeu terreo en favor da estrutura con “se”. Amais doutras causas (a construción con “se” ten menos restricións aspectuais), convén ter en conta que a espontaneidade da lingua oral prima solucións coma esta, máis reducidas e económicas cás ofrecidas pola pasiva perifrástica.

Un factor que distingue a pasiva con “se” da analítica é o feito de a solución con “se” empregarse en predicados de valor xeral, de carácter sentencioso ou universal, namentres que a pasiva analítica denota máis ben eventos concretos e puntuais. Así mesmo favorece o emprego da pasiva con “se” o feito de que o valor aspectual do predicado sexa iterativo ou habitual (vgr. falouse moito da súa relación; tódolos días se dixo que ía chover), que o enunciado adquira valor xeral, sobre todo se existe un verbo modal (vgr. adoita durmirse pouco cando se está nervioso), e que o suxeito mostre relación directa co complemento interno do predicado que funciona na cláusula (vgr. os cen metros braza máis rápidos nadáronse onte nos campionatos de Galicia / ?Os cen metros espalda máis rápidos foron nadados onte nos campionatos de Galicia). Fronte a isto, a pasiva analítica ou perifrástica prefire eventos de carácter singular, predicados máis dinámicos, con axentes explícitos ou implícitos cuxa intervención está latente.

A denominada voz media, que manifesta trazos da activa e da pasiva, procede da gramática grega e designaba unha determinada categoría flexiva do verbo. No entanto, trátase de *construcións* e non de subtipos de verbos abordados dende a súa estrutura léxico-semántica.

A voz media está representada por estruturas formalmente activas (vgr. o monte arde) e por estruturas pronominais con presenza de “se” e suxeito afectado polo evento descrito (Kemmer 1993; Ackema&Schoorlemmer 1994; Sánchez López 2002); son predicados como “erguerse”, “aledarse”, verbos seguidos de compl. prepositivo chamados dende

M. Silverstein (1976) “antipasivos” (vgr. esqueceuse do recado), predicados que participan en estruturas anticausativas nas que o proceso se desenvolve espontaneamente, sen axente (vgr. algo fixo que se enrugase a roupa → a roupa enrugouse).

Ás veces prodúcense discusións sobre o tipo de predicado que está na orixe das construcións medias. Mendikoetxea (1999) sostén que as estruturas de voz media, tanto no inglés coma no español, están sempre formadas por predicados que expresan algún tipo de acción, e autores como Catalá *et al.* (2002) afirman que tamén poden aparecer outras clases de verbos.

Algúns lingüistas (García Miguel 1995: 119-123) delimitan tres acepcións principais de voz media:

- Media interna: presenta un suxeito afectado de trazo [\pm animado], sen consideración dun axente que realice o proceso, aínda que pode existir un papel semántico de causa (vgr. avergoñarse).
- Media activa: é a que se corresponde coas tradicionais reflexivas e recíprocas. Nela funciona un suxeito afectado e axente de trazo [+animado] (vgr. peitearse).
- Media pasiva: é a que a gramática tradicional denomina pasiva reflexa. Presenta un suxeito paciente co trazo [-animado] e un axente distinto del ou indeterminado (vgr. os libros véndense ben).

Poden rexistrarse casos que están no límite por seren capaces de ofrecer unha interpretación media ou pasiva: a porta pechouse (de seu) / a porta pechouse (foi pechada por alguén); o contexto en moitos casos é determinante para establecérmola correcta interpretación. Outras veces documéntanse xa construcións absolutas que inciden no evento propiamente dito (vgr. María quíxase) xa construcións de complemento que desenvolven o tema ou asunto do evento maila posible causa que o provoca (vgr. quíxase da comida).

2.1.7. Tempo e temporalidade

Trátase dunha categoría deíctica que localiza un evento no tempo con relación a outros tempos, especialmente o da fala. Indica o momento en que se desenvolve aquilo que expresa un emisor, dito doutro xeito, marca a referencia temporal do evento sinalado na construción, tomando como punto de partida o momento de fala (Álvarez&Xove 2002). A partir de aquí podemos comproba-la posible relación existente entre algunhas estruturas e contextos sintácticos maila presenza de determinados tempos do verbo. Tamén en determinados fenómenos lingüísticos se pode manifestar unha interdependencia do tempo coa aspectualidade e o modo (estas interrelacións son analizadas por Costa Campos 1997 a propósito do adverbio “xa”, das oposicións entre perfecto simple/composto, etc.).

Os tempos verbais non sinalan fragmentacións nin medicións do tempo físico senón orde secuencial dos acontecementos e relacións temporais con respecto ao punto cero ou a outra referencia. S. Fleischman (1998: 11) define o tempo verbal como “a deictic category whose function is the linear sequencing of events in an utterance or a discourse”.

As formas verbais que sinalan e delimitan o tempo son formas finitas e as que non o fan (infinitivo, xerundio, participio) son infinitas. Existen tres tempos básicos que son presente, pretérito e futuro, mais unhas relacións de anterioridade, simultaneidade e posterioridade a un referente. Neste tipo de movementos os tempos verbais suspenden unhas características e adquiren outras sen alterar en de forma substancial a estrutura do

sistema. O protagonista destes desprazamentos é o falante que enxúza os acontecementos como posibles, incertos, eventuais, hipotéticos...

Un caso particular de ausencia de relación temporal co acto de fala é o establecido polo infinitivo ao carecer de desinencias de tempo, de aí que teña que suplir habitualmente esta carencia botando man da significación do verbo a que se refire (Hernanz 1999).

2.1.8. *Modo*

O modo expresa a actitude do falante en relación co feito que enuncia. Bybee&Fleischman (1995) caracterizan este modo ou modalidade como un ámbito semántico que achega distintos matices ao valor semántico neutro da declaración, e que son expresados polas linguas mediante a entoación e a través diversas categorías morfolóxicas, léxicas, sintácticas, etc. É dicir, a idea de modalidade recobre unha extensa variedade de conceptos tales como a posibilidade, probabilidade, hipótese, necesidade, desexo, obriga, intención... Estas nocións modais actúan como unha sobrecarga de significado engadido a unha cláusula declarativa. Palmer (1986: 16) formula a modalidade en termos de gramaticalización das actitudes e opinións subxectivas do falante: “modality could, that is to say, be defined as the grammatialization of the speaker’s (subjective) attitudes and opinions”.

Aquí faremos referencia aos modos tradicionais: indicativo que enuncia a cláusula como verdadeira, subxuntivo que a enuncia como eventual e imperativo que a formula como unha obriga para alguén. Cando sexan relevantes dentro da orientación do noso traballo hanse considera-los valores modais (Veiga 1986: 82-94; Álvarez&Xove 2002: 261ss.), comprobando os seus efectos na construción obxecto de estudo.

2.1.9. *Persoa*

A persoa sinala quen é o emisor e mailo receptor do enunciado no proceso de enunciación (Simone 1993: 254). Marcamos, pois, os contidos de primeira, segunda, terceira persoa singular ou plural (P1, P2, P3) e non persoa (NP), isto é, infinitivo, xerundio e participio. A persoa é outra característica morfolóxica do verbo que, coma o modo e o tempo, pode estar condicionada pola estrutura clausal e por factores pragmáticos conforme acontece nos tratamentos (Álvarez 1999), podendo ter repercusións no significado xeral da construción.

Neste apartado destacan sobre todo aquelas construcións intransitivas con verbos que se presentan nunha única persoa designando ou acontecer e existencia (vgr. aquí acontece/pasa/ocorre algo) ou obriga, necesidade e posibilidade a través de perífrases, verbos modais (vgr. hai que andar; pode que veña) e verbos con dativo e cláusula de infinitivo (vgr. úrxeme coller o tren; convenlle, cómprelle facer iso, cfr. Rigau 1999). Estes predicados que aparecen en forma impersoal, aínda que na construción se rexistre persoa (urxe, cómpre...) son nalgúns casos clasificados en dúas modalidades: impersoais absolutos (nevar, chover...) e impersoais relativos. Os primeiros están case que desligados de toda persoa, os segundos manifestan algo de persoa, polo xeral cun dativo que representa a persoa implicada, e acostuman designar necesidade, obriga, permisión. Tamén sobresaen outras construcións que só se usan en terceira persoa de singular ou plural, ben con suxeito cero que refire fenómenos meteorolóxicos e designa tempo (vgr. neva; hoxe anoiteceu tarde; vai frío; é tarde; hai dous meses), ben con suxeito, axente ou persoa indeterminados en singular (vgr. se un espabila ten éxito), en plural (vgr. chaman aí fóra) e na segunda persoa tanto con suxeito implícito (vgr. se estudas aprobas) coma explícito (vgr. aquí se ti non berras non che fan caso). O feito de que a P2 apareza con

estes usos referíndose non a un individuo senón de modo xenérico a tódolos individuos téñeno explicado algúns autores (Kitagawa&Lehrer 1990) botando man do problema das limitacións con que conta o paradigma pronominal das linguas indoeuropeas fronte a outras como as orientais que posúen diversidade de elementos gramaticais para representaren estas variacións.

2.1.10. *Carácter pronominal*

Vén sendo tradicional que o termo pronominal designe as construcións en que funciona un predicado incrementado por un clítico reflexivo; pero estamos diante dunha denominación de carácter formal cuxo contido abrangue distintos modelos:

i) Verbos e construcións pronominais en sentido puro, que usan sempre un clítico sen función sintáctica, referido ao suxeito, e que van cun complemento prepositivo (vgr. arrepentirse de, queixarse de, atreverse a) ou sen el (vgr. desmaiarse, suicidarse). Todas elas forman estruturas intransitivas prototípicas. Próximas a elas están as construcións do tipo de “erguerse” (levantarse da cama), distinto de “erguer a alguén”, e de “erguino da cama” (fixen que se erguese).

ii) Construcións transitivas que poden presentar no seu esquema as funcións de complemento directo e máis ocasionalmente indirecto. Nesta situación atópanse tanto estruturas en que se produce unha correferencia entre suxeito e complemento directo (reflexivas directas, vgr. meteuse na cama con día), e de modo inusual entre suxeito e complemento indirecto (reflexivas indirectas, vgr. pregúntome se virá hoxe) coma construcións en que os argumentos alternan os seus papeis de axente e afectado (recíprocas da gramática tradicional, vgr. ódianse e golpeáronse).

iii) Estruturas con clítico seguido de complemento prepositivo. Nalgunhas pode operarse unha conversión entre suxeito e complemento prepositivo (vgr. acórdome daqueles tempos / aqueles tempos acórdanme). Noutras coma “xuntouse con ela; pegouse a ela” prodúcese ás veces certa vacilación entre a súa consideración como transitiva e intransitiva; porén esta construción diferénciase das reflexivas en que non admite o sintagma “a si mesmo” posto que non se trata unicamente dunha acción exercida sobre a persoa senón dunha decisión e posterior execución dun acto no que participa un mesmo, e distínguese das transitivas en que non sempre é doada a substitución por clítico acusativo dado que os matices de contido diverxen (vgr. xúntase con María no bar [reunirse, atoparse] / xunteino con María no bar [agrupeino, reunino con María no bar?]); ademais nas transitivas a forma é distinta e os papeis semánticos teñen referentes que non coinciden. Tamén é posible unha interpretación pasiva, con sux. non animado e axente indeterminado. Finalmente, o clítico pode engadir un contido novo (comp. pegarse a alguén [xuntarse]/ pegar algo a alguén [adherir con pagamento] / pegar unha persoa a alguén [pouco habitual ou metafórico]).

iv) Construcións que impersonalizan; son as denominadas impersoais activas e pasivas (vgr. alúgase pisos en Santiago; esas casas vendéronse onte; aquí trabállase moito) (Mendikoetxea 1999; Cidrás 2001; Frías&López Silva 2001).

Autores como Cidrás (2003) diferencian pronomes de clíticos. Os clíticos, entre os que se atopa “se”, son morfemas marcadores de función sintáctica, pero non desempeñan tal función de seu. Dende esta premisa, existirán tres tipos de construcións nas que participa o clítico: as primeiras son as de “se” reflexivas e recíprocas en que o clítico actúa como morfema flexional obxectivo, as segundas son as de “se” de sentido impersonal como morfema flexional subxectivo e as terceiras son as de “se” marcador léxico que dá lugar ás estruturas estritamente pronominais.

Sexa como sexa, as diferenzas entre os distintos tipos de “se” son unhas veces máis terminolóxicas ca conceptuais e outras veces obedecen a diferentes criterios que se manexan nas clasificacións.

As construcións reflexivas propiamente ditas son transitivas así como as que se constrúen cun suxeito de carácter animado, axentivo e con control, cun predicado que designa unha actividade ou evento de carácter externo ao individuo, e cun clítico conmutable por un pronome acusativo (Sanz&Laca 2002). Ora ben, danse casos que están no límite (vgr. uniuse á revolta popular [actitude] / uniu os amigos á revolta popular [acción]).

En liñas xerais, o abano de posibilidades aquí vai dende aquelas estruturas reflexivas propiamente ditas que presentan un axente que realiza unha acción sobre si mesmo, dando lugar a unha construción transitiva, ata aquelas outras estruturas intransitivas, quer inacusativas nas que o suxeito non é un axente que actúa sobre si mesmo senón un experimentante que pode ter ou non detrás un causante ou forza: “a fiestra pechouse” (Pustejovsky&Busa 1995), quer estruturas con emprego ou non de clítico, cuxa presenza lle outorga un significado particular, ás veces difícil de precisar conforme acontece cos verbos de movemento en que o clítico acentúa o punto de orixe, por iso con moitos verbos cando esta orixe se explicita tende a aparecer un clítico na construción (vgr. marchou / marchou[se] da casa): ir (desprazarse cara a un lugar) / irse (saír dun lugar, afastarse del); pechouse a porta (de seu: inacusativa) / pechouse a porta (alguén a pechou intencionadamente [activa e transitiva], foi pechada por alguén [pasiva]). Noutros casos o que fai o clítico é acentuarlo desenvolvemento do proceso de seu no suxeito (vgr. a roupa secou / a roupa secouse).

As chamadas intransitivas inergativas relaciónanse coas transitivas. Nelas suprímese a función sintáctica de complemento directo (vgr. María escribe libros→María escribe) e o esquema semántico pode pasar a adquirir novos valores coma o de *caracterizado-caracterización*. As intransitivas inacusativas ou ergativas presentan un só argumento, que mantén co verbo unha relación idéntica á establecida co complemento da construción transitiva (vgr. Ana ferveu o leite / o leite ferveu).

Moitas inacusativas ou ergativas empréganse con “se” en galego e nomeadamente en español, a pesar de que a respecto disto o galego está máis próximo ao inglés á hora de prescindir de marcadores coma “se” en contextos en que o emprega o español (vgr. La cuerda se rompió / the string broke / a corda rompeu). De suprimírmolo argumento nas inacusativas igual ca nas inergativas a construción muda totalmente (vgr. o presidente baixou os soldos / o presidente baixou).

Alén do anterior, nas construcións inacusativas con “se” é habitual que funcione algún tipo de complementación (vgr. sempre se come calado; ése feliz de vacacións).

A gramática tradicional cualificaba de ordinario algúns destes “se” como intransitivizadores. Esta denominación non parece moi acertada por causa de que a súa acción aplícase ao suxeito axentivo ou causativo, non ao complemento directo; e cando

desaparece o compl. directo, como acontece na chamada pola tradición pasiva reflexa, débese a que xa antes se eliminou o suxeito, isto explica que se poida aplicar a construcións que non levan compl. directo e mais que non se atope con predicados impersoais (vgr. *névase e vaise frío). Secasí, un estudo sistemático dos comportamentos de “se” precisaría da elaboración dunha casuística propia a partir de máis mostras específicas e dun tratamento particular que neste momento nos desviaría parcialmente do noso centro de atención.

2.1.11. Tipo de pronome

Cando a construción é pronominal debemos precisar cal é o clítico. Os clíticos teñen implicacións na construción dende moitos ámbitos: por medio da concordancia, da indeterminación de persoa, suxeito e axente, do tratamento, do carácter pronominal da estrutura, do redobro sobre todo na dimensión pragmática (Álvarez 1980 e 2000), da marca de funcións sintácticas e semánticas, etc. As súas propias características e restricións semántico-sintácticas, como son o carácter definido e a ausencia de determinante (Lyons 1999), tamén poden volverse relevantes para a estrutura. Así pois, resulta conveniente nun dicionario analítico sinalarmos se a construción leva algún incremento pronominal e as consecuencias que ten isto a nivel semántico e sintáctico.

2.1.12. En perífrase

Interesa facer constar se o predicado da cláusula constitúe unha perífrase, sen entrarmos na problemática da delimitación dos auxiliares (Barroso 1994), porque isto incide na construción que se está a tratar.

A perífrase verbal é unha “unidade verbal” (Álvarez&Xove 2002: 335ss.) constituída por un verbo auxiliado, xeralmente en infinitivo, xerundio ou participio, e un ou mais verbos auxiliares, portadores dos morfemas de modo-tempo e número-persoa. O verbo auxiliar precede polo regular o auxiliado e vai unido a el directamente ou por medio dalgún relacionante (preposición e conxuncións “e” ou “que”).

Dende o punto de vista sintáctico e funcional as perífrases requiren unicidade sintáctica e semántica, constitúen un só predicado e un único significado léxico, integran un verbo auxiliar que non leva constituíntes sintácticos propios, non se intercalan elementos entre os seus constituíntes bardante clíticos e relacionantes, e o participio do verbo auxiliado adoita ser invariable á concordancia.

Podemos atoparnos con diversos tipos de perífrases (Barroso 1994; Freixeiro 2000; Álvarez&Xove 2002): as modais de obriga, as de tempo anterior ou posterior, as de aspectualidade (de valor inceptivo, medio ou terminativo, resultativo, inminente), as de aliñamento, disposición resultante, demarcación, as iterativas e pasivas.

A presenza dunha perífrase pasiva converte a construción en intransitiva e engádelle novos papeis semánticos ao suxeito e mais ao complemento. As perífrases pasivas por excelencia eran “ser+participio” e “estar+participio”. Na actualidade enténdese que só o é a primeira delas, malia que non tódalas combinacións de “ser+participio” dan en perífrase. A segunda, na maior parte dos contextos, coincide formal e semanticamente coas estruturas atributivas nas funcións de atributo ou de predicativo e coas estruturas locativas de ccircunstancial, de aí que a miúdo sexa desbotada como perífrase pasiva *stricto sensu*. En xeral a construción con “estar” indica o resultado dunha acción e non tolera a presenza de axente introducido pola preposición “por”, que se asocia coa expresión dunha acción (vgr. *a casa está destruída polos obreiros). A construción con “ser” sinala tanto o resultado como a acción e permite a presenza de axente (Fisher

1999; Araújo 2001). Moitas estruturas intransitivas consenten a construción con “estar” indicando un estado resultante (vgr. o neno está medrado), pero non a construción con “ser” (vgr. o neno foi medrado). En ocasións tamén se poñen en paralelo as construcións pasivas coas inacusativas ou ergativas (vgr. a casa foi vendida / a casa vendeuse). Outro tipo de perífrases que se documenta é o das denominadas perífrases paratáticas (Merlan 1999), que se constrúen preferentemente con verbos de movemento (vgr. vai e dille que non pasa nada, que cara!).

2.1.13. Esquema sintáctico

Os esquemas son estruturas combinatorias formadas por relacións sintagmáticas e funcións. Así pois, os esquemas sintácticos son os moldes sintácticos en que se organiza unha expresión, isto é, o esquema de funcións sintácticas desempeñadas polos participantes da construción ou actantes (Lazard 1994, 1998). O esquema sintáctico dunha construción depende tanto do lexema verbal do predicado elixido coma dos restantes participantes desa construción, é dicir, suxeito e complementos. Tamén é posible defender que a delimitación dalgunhas funcións sintácticas (é ben coñecido o caso do *axente*) e a fronteira entre elas depende en ocasións da propia semántica, de aí a súa imbricación.

Para un verbo e unha construción establecemos cadanseu esquema ou esquemas prototípicos, sen desbota-la posibilidade de que poidan existir outros, máis ou menos usuais, que non recolle o noso corpus. Para as estruturas intransitivas delimitaremos preferentemente esquemas do seguinte tipo:

1) Esquemas sintácticos ceroargumentais.

Son aqueles que non seleccionan ningún argumento fóra do predicado: *-predicado*.

Son característicos de verbos que expresan fenómenos meteorolóxicos. En ocasións presentan un papel semántico de afectado ou beneficiado/prexudicado (vgr. choveulles).

2) Esquemas sintácticos monoargumentais.

Teñen un só argumento obrigatorio: *suxeito-predicado*.

Destacan aquí as chamadas dende Perlmutter (1980) estruturas inergativas, caracterizadas pola presenza dun axente que controla os feitos expresados: chorar, saltar, túsir... (Mendivil 2004); as denominadas ergativas ou inacusativas, con ou sen “se” (Sadler&Spencer 1998: 217ss; Ritter&Rosen 2000), que denotan estados e procesos (vgr. aparecer, medrar) ou presentan un único argumento co papel semántico de afectado, paciente ou experimentante (Dixon 1994), que se corresponde co complemento directo dunha construción transitiva: a manteiga derrétese / a calor derrete a manteiga (Levin/Rappaport Hovav 1995; Demonte 2002; Alexiadou 2003); por último están as estruturas con significado propiamente existencial ou de presenza/ausencia (vgr. sobra arrogancia e falta sentido común).

A este esquema pertencen igualmente as construcións con verbos que formalmente non presentan complemento directo (“default arguments” de Pustejovsky 1998) ben por estar incorporado ao lexema verbal (vgr. o soldado dispara) ben por non se materializar para evitar reduplicacións (vgr. soñar un soño), pretender manifestar un valor atético ou querer servir de caracterizador do suxeito (vgr. María bebe [é bebedora]).

Tamén pertencen a este grupo aquelas construcións de esquema *verbo/cópula-atributo* que designan locación temporal e cuantificación (vgr. son as tres; é cedo).

3) Esquemas sintácticos biargumentais.

Esixen a presenza de dous argumentos. A ausencia dun deles provoca unha estrutura agramatical ou de contido distinto. Son esquemas coma os que indicamos deseguido:

- *Suxeito-predicado-compl. indirecto*: caracteriza fundamentalmente as estruturas que traducen un proceso mental ou un efecto producido por algo (vgr. preocúpame, úrxeme, alédame, interésame...), conveniencia ou responsabilidade (vgr. convenme, tócame, correspóndeme, atánguenos...), existencia ou presenza (vgr. sóbrame, fáltame, chégame...), certas estruturas con verbos de movemento (vgr. veume unha carta, escapoulle o can...) e estruturas que designan acontecemento (vgr. presentóusenos un problema, pasoulles algo).
- *Suxeito-predicado-compl. prepositivo*. Son estruturas cun complemento introducido por unha preposición e cunha semántica particular. A ausencia da devandita preposición orixina unha secuencia agramatical ou de significado distinto.
- *Suxeito-predicado-ccircunstancial*. Son estruturas preferentemente modais e de tipo locativo (espacial ou temporal) nas que o complemento se pode conmutar por un adverbio de modo, lugar ou tempo.
- *Suxeito-verbo/cópula/relacionante-atributo*, *suxeito-predicado-predicativo*. Ámbolos dous esquemas constitúen estruturas atributivas. O primeiro preséntase ordinariamente cos verbos “ser”, “estar” e algún outro como “parecer”, indicando unha caracterización ou identificación da entidade [\pm animada] que funciona como suxeito. O segundo abrangue un maior número de verbos e dá conta do estado ou do modo de estar da entidade representada no suxeito.

Estes esquemas sintácticos prototípicos poden ser ampliados con novas funcións sintácticas máis ou menos obrigatorias segundo os contextos; nalgúns casos non mudan o contido da secuencia primitiva senón que engaden nova información (vgr. falou dos seus exames / falou dos seus exames cos amigos). Dende esta premisa, podemos delimitar esquemas sintácticos intransitivos das seguintes características:

- *Suxeito-predicado-compl. prepositivo-ccircunstancial* (vgr. falei de música co meu curmán).
- *Suxeito-predicado-ccircunstancial-ccircunstancial* (vgr. foi dende Santiago a Andorra en coche).
- *Suxeito-predicado-compl. indirecto-compl. prepositivo* (vgr. pediulle a santo Antón polo seu fillo).
- *Suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial* (vgr. Sara saíunos á praza do Obradoiro).
- *Suxeito-predicado-compl. indirecto-predicativo* (vgr. o abrigo válelle de saia).
- *Suxeito-predicado-atributo-compl. indirecto* (vgr. o exame pareceume moi doado).
- *Suxeito-predicado-predicativo-compl. prepositivo* (vgr. fíxose amiga das árbores).
- *Suxeito-predicado-predicativo-ccircunstancial* (vgr. a túa foto viña mal no xornal).

2.1.14. Esquema semántico

2.1.14.1. Paralelamente aos esquemas sintácticos, debemos dar conta dos esquemas semánticos de cada construción, isto é, dos diferentes moldes que agrupan os papeis semánticos exercidos polos argumentos (Jackendoff 1990).

Os esquemas semánticos, aínda que finitos, presentan unha grande multiplicidade dende a perspectiva maximalista que defendemos; o seu grao de diversidade derivará da relevancia, produtividade e sistematicidade que posúan na lingua. Acomodarse a un

número moi reducido de papeis semánticos, como defenden as posturas minimalistas, é verdade que resulta útil para o seu manexo así como para a aprendizaxe e a didáctica da lingua á hora de lles explicarmos semántica e sintaxe aos alumnos, pero parece menos rigoroso e exacto no traballo científico pola súa imprecisión e xeneralidade. Así mesmo convén, na medida do posible, determina-los papeis semánticos a partir do corpus e dos usos lingüísticos, non proceder á inversa tentando adaptar a lingua a presupostos e esquemas teóricos previamente establecidos (por veces para linguas afastadas), case sempre xenéricos, de concreción vaga e de alcance limitado, dando por sentado que son eses e non outros os máis axeitados.

Non sempre se produce unha correspondencia biunívoca entre funcións ou esquemas semánticos e sintácticos, por iso un mesmo esquema semántico pode ser aplicado a varias construcións sintácticas e ás veces diferentes esquemas semánticos poden converxer nunha mesma estrutura sintáctica; xa que logo “Pepe rosma” pode ter como esquema semántico *produtor de son-produción de son, axente-acción, caracterizado-caracterización, portador de actitude-actitude* (se pensamos nalgúen que rosma por estar enfadado ou en desacordo con algo). Algo parecido acontece cos papeis semánticos de cada esquema, dado que poden superpoñerse uns a outros ou variar conforme a construción en que se insiran, é dicir, só a contorna, a intención da mensaxe e outros referentes nos axudarán a discriminar cal adquire maior relevancia. Deste modo, un predicado coma “loitar” é capaz de levar emparellada unha acción, unha actitude e unha conduta; “gritar” pode implicar quer unha acción con axente quer unha produción de son cun produtor de son cando non se transmite a idea dunha acción cunha finalidade concreta senón a dun simple ruído; moitos dativos ou complementos indirectos parecen sinalar á vez un destinatario, afectado e beneficiado/prexudicado (vgr. apuntoulle á cabeza); e un predicado de acción admite noutro esquema ser de estado ou situación (vgr. a vaca entrou na corte; o tendón entra no óso e ascende ata o lado oposto).

As etiquetas empregadas para cada papel semántico constitúen, pois, un inventario amplo pero finito, e procurámolas axustar ao máximo aos significados xerados polas construcións (vid. tamén un resumo en Soto Andión 2006: 29-47). Así e todo, nos esquemas semánticos sempre son posibles outras análises que impliquen novas matizacións e alteracións, que estean en función do contexto, da estrutura informativa e pragmática e ata da corrente teórica que se aplique. Neste sentido, Dik (1997: 114) ofrece os seguintes “estados de cousas”:

- Situación: inclúe posicións e estados.
- Evento: inclúe accións que pola súa vez poden ser actividades e realizacións.
- Proceso: dinamismo e cambio.

Dende esta premisa, imos reproducir deseguido a maioría dos esquemas semánticos prototípicos de estruturas intransitivas, que se poden achar no dicionario analítico, a partir do corpus manexado. Como adoita acontecer coas funcións sintácticas, estes papeis semánticos son obrigatorios sempre ou sono conforme os contextos e as construcións ou resultan de uso moi frecuente aínda que non sexan estritamente obrigatorios. Unha exposición máis polo miúdo atópase ao final da obra no correspondente apartado.

De cero e un papel:

- *Acción meteorolóxica e temporal* (vgr. alustra, neva, anoitece).
- *Loc. temporal* (vgr. é tarde; son as tres).
- *Acción-forza* (vgr. abriuse co vento).

- *Forza-acción* (vgr. o vento sopra).
- *Axente-acción* (vgr. María traballa bastante).
- *Axente-acción verbal* (vgr. bruaban, xuraban e insultábano).
- *Axente-acción[movemento corporal]* (vgr. volveuse cara ao muro).
- *Axente-acción[movemento con desprazamento]* (vgr. camiñaron toda a noite)
- *Axente-acción[movemento de partida]* (vgr. zarpar).
- *Axente-acción[movemento ascendente]* (vgr. subir).
- *Axente-acción[movemento indeterminado]* (vgr. vagar).
- *Axente-acción[movemento vertical]* (vgr. agatuñar).
- *Afectado-acción* (vgr. a cheminea abanea; o gran rebentou).
- *Evento-acción* (vgr. ocorrer, acontecer).
- *Experimentante-proceso* (vgr. a vide medra moito; mellorar, empeorar, engordar, aumentar, acentuar, quecer, secar...).
- *Caracterizado-caracterización* (vgr. María pinta; Carlos tatexa).
- *Portador de sentimento-sentimento* (vgr. adoecer, obsesionarse)
- *Portador de estado-estado* (vgr. a cafeteira non funciona; Xacobe está enfermo).
- *Portador de actitude/conduta-actitude/conduta* (vgr. abandonarse, obedecer).
- *Produtor de son-produción de son* (vgr. estalar, ruxir, soar, zoar).
- *Portador de existencia/presenza-existencia/presenza* (vgr. sobrar, abundar, faltar).
- *Portador de relación-relación* (vgr. Sofía e Laura enténdense e harmonizan).
- *Produtor de efecto-produción de efecto* (vgr. abafar, brillar, alimentar)
- *Situado-situación* (vgr. a sala e o cuarto comunícanse).

De dous papeis:

- *Axente-acción-orixe* (vgr. fuxir, escapar).
- *Axente-acción-afectado/destinatario/beneficiado ou prexudicado* (vgr. atinoulle á man; bérrolle a súa irmá; asubíalle ao picadiscos).
- *Axente-acción-loc. espacial / dirección / loc. temporal / tránsito / modo / cuantificación / comitativo / medio / fin / campo ou materia* (vgr. arribar, dirixirse, comezar, ir, moverse, optar, saltar, torcer, vivir, volver, xirar, xogar, desenvolverse en inglés...).
- *Axente-acción-término/obxectivo/obxecto*(vgr. anda detrás de ti; loitan por Galicia; lémbrome dos favores que me fixeches).
- *Afectado-acción-loc. espacial e temporal/resultado/orixe/fin/modo/destino/asunto e campo/medio/beneficiado ou prexudicado/causa...* (vgr. amenceu canso; espertou ás catro; o proxecto saíu mal; a resistencia nace da paciencia; el naceu para futbolista; a vila arde en festas; a denuncia vai no xulgado; a conversa xirou arredor da economía; a piscina cubriuse de follas; abriuselle a saia).
- *Evento-acción-loc. temporal e espacial/modo/resultado/afectado/término...* (vgr. a festa cadrou en sábado; iso non se dá en Galicia; a festa cadrou ben; facelo resultaría beneficioso; caeulle esa desgraza; o que di el non cadra co que di o pai).
- *Portador de actitude/conduta-actitude/conduta-término/afectado* (vgr. seu irmán volve por el; tropeza cos compañeiros; non lles obedece).
- *Portador de actitude/conduta-actitude/conduta-oposición/modo/campo/término/obxectivo* (vgr. manifestouse contra a suba das taxas; comportarse mal; vacilar en algo; abandonouse á bebida; optou por saír).

- *Portador de sentimento-sentimento-causa/modo/loc. espacial/campo/afectado/obxectivo/término...* (vgr. alampaba coa sede; séntese enferma; ela non se encontra aquí; a ela quérelle; adoecen por exclusivas; gusta do viño).
- *Situado-situación-locación espacial/dirección/modo...* (vgr. Xoán está en Italia; a fiestra ábrese para o campo).
- *Portador de existencia/presenza-existencia/presenza-loc. espacial/cuantificación/afectado/término...* (vgr. existen agrupacións de voluntarios en Galicia; somos sete; a este home fáltalle unha perna; carecedes de valor).
- *Portador de relación-relación-término/modo* (vgr. ten que tratar cos superiores; alterna coa prima; Felipe e Rosa andan xuntos).
- *Experimentante-proceso-loc. espacial/meta/campo ou aspecto/modo/afectado* (vgr. non se adapta na Coruña; a cepa chegou a parra; aumentou en altura; segue traballando de albanel; adorméceme unha perna).
- *Produtor de efecto-produción de efecto-afectado/modo/beneficiado ou prexudicado/término* (vgr. a saúde dos seus preocúpalle; cheira ben; apértalle o pantalón; as medidas axudarán a restablece-la economía).
- *Portador de estado-estado-locación espacial/modo/cuantificación/término/procedencia...* (vgr. o soldado xacía no chan; o libro comeza coa morte do protagonista; o anguilacho está a sete euros; componse de cinco partes; o home descende do mono).
- *Caracterizado-caracterización-caracterizador* (vgr. a bolsa é grande; viste con modestia; entende por Xocas).
- *Identificado-identificación-identificador* (vgr. cofete é a parte da popa; ela parece unha artista).

Do mesmo xeito que vimos para os esquemas sintácticos, é posible obter esquemas semánticos de tres papeis co seguinte grao de presenza: papeis obrigatorios sempre, obrigatorios só en certos contextos ou acepcións e non obrigatorios pero si moi usuais. Velaquí os principais que rexistra o noso corpus:

- *Axente-acción-beneficiado-término* (vgr. axudeille a gaña-los cartos).
- *Axente-acción-afectado-loc. espacial/modo* (vgr. atinouille na man; andanlle encima).
- *Axente-acción-medio-loc. espacial* (vgr. non deas con iso aí).
- *Axente-acción-dirección-fin* (vgr. fun a Lugo face-los exames).
- *Axente-acción-destinatario-asunto ou materia* (vgr. faloulles das características das plantas).
- *Produtor de efecto-produción de efecto-afectado-modo* (vgr. non lle sentou ben a comida).
- *Portador de relación-relación-afectado/oposición-campo ou aspecto* (vgr. non hai quen lle compita en intelixencia; a pequena compite coa grande en intelixencia).
- *Portador de relación-relación-término-modo* (vgr. Esperanza lévase moi mal con súa cuñada).
- *Portador de existencia/presenza-existencia/presenza-afectado-evento* (vgr. fáltalle un tema para remata-lo temario).
- *Portador de estado-estado-afectado-modo* (vgr. séntache ben esa camisa).
- *Axente-acción-afectado-modo* (vgr. algo lle anda na cabeza).

- *Axente-acción-oposición-meta/fin/campo* (vgr. Xerais compite con Galaxia por lidera-lo sector; compite con eles para lidera-lo sector; compite cun alemán en mil metros).
- *Axente-acción-dirección-fin* (vgr. van ao café á leria).
- *Axente-acción-término-campo ou materia* (vgr. colabora con todos vós na realización de actividades benéficas).
- *Axente-acción-término-modo* (vgr. fundiuse con ela nunha forte aperta)
- *Caracterizado-caracterización-afectado-caracterizador* (vgr. o vestido estalle longo).
- *Experimentante-proceso-meta-término* (vgr. fíxose amiga dos ladróns).
- *Portador de estado-estado-modo-loc. espacial* (vgr. a túa foto viña moi ben no xornal).
- *Situado-situación-loc. temporal-loc. espacial/modo* (vgr. estiveron tres anos no cárcere; estivo dous anos no paro).
- *Afectado-acción-modo-loc. espacial* (vgr. deu de fociños na porta).
- *Afectado-acción-término-loc. espacial* (vgr. cadrou con ela no igrexario)

2.1.14.2. O *estado* é un macropapel semántico que polo xeral se aplica a condicións que carecen de desenvolvemento temporal interno; podemos falar da súa duración, pero non do seu progreso ou culminación. Como di Rothstein (2004: 14): “states or stative eventualities are cumulative and non-dynamic, i.e. [-telic, -stages]. They are also totally homogeneous”. Os *estados* designan a condición dunha entidade ou individuo, situacións (vgr. está en Santiago), caracterizacións –características ou propiedades (vgr. está moi guapa)– atribuídas aos devanditos entidades ou individuos cuxo papel semántico é o de *situados*, *portadores de estado* e *caracterizados*. Tamén se poden considerar estados as construcións de posesión (vgr. a casa pertécelle a seu pai; a carteira é del), de dimensión espacial ou temporal (vgr. a estrada esténdese ata Vilagarcía) e a existencia cuxo suxeito manifesta o papel de *portador de existencia* (vgr. existir, haber). Os sentimentos poden reflectir accións denominadas de tipo psíquico, mais tamén estados, de tal modo que construcións nucleadas por verbos como “acharse”, “atoparse”, “sentirse” responden en xeral a estados. A diferenza está en que nuns casos se superpón o sentimento (vgr. séntese triste) e noutras o estado propiamente dito (vgr. séntese ben). Por último, cabe engadir que os estados poden ter carácter permanente ou temporal e seren consecuencia dun proceso ou acción previos: “acougar”, “aquedar”, “parar”... adoitan formar construcións en que o estado é consecuencia dunha actividade anterior.

Os *procesos* representan o tránsito dun estado a outro protagonizado por un individuo ou entidade (*experimentantes*). Os procesos poden ser de diversas clases segundo o cambio experimentado pola entidade suxeito en relación cunha determinada propiedade ou calidade. En ocasións unha mesma estrutura implica asemade dous procesos paralelos ou superpostos, deste modo “enfraquecer” tanto pode mostrar un valor diminutivo coma tamén empeorativo; “adensar” é un proceso diminutivo na medida en que algo reduce o seu volume facéndose máis denso e un proceso aumentativo se nos fixamos máis no feito de adquirir máis densidade unha entidade; “abrandar” traduce un proceso diminutivo cando unha entidade diminúe a súa dureza, e modificativo de esa mesma entidade mudar ou modifica-lo seu estado inicial.

Nós aquí imos discriminar os seguintes tipos de procesos:

- i. Adquisitivo ou aumentativo e privativo ou diminutivo: o primeiro par dáse cando unha entidade ben adquire unha propiedade que non tiña ben a aumenta en volume ou extensión (vgr. engordar, anhear). O segundo par atopámolo cando unha entidade ou perde e diminúe unha propiedade ou reduce o seu volume e extensión (vgr. enfraquecer, minguar, apoucar).
- ii. Intensificativo e atenuativo: acontece se unha entidade aumenta ou diminúe o grao e a intensidade en que posúe unha determinada propiedade ou calidade (vgr. acentuarse, agravarse, recruar, abrandar).
- iii. Transformativo e modificativo: cando unha entidade experimenta unha transformación do seu estado (vgr. evaporarse, callar, converterse, cambiar en) ou unha modificación (vgr. clarexar algo o cabelo, asentar un viño).
- iv. Mellorativo e empeorativo: vese nunha entidade que experimenta mellora ou empeoramento do seu estado (vgr. progresar, aliviar, subir; encetarse, empeorar).
- v. Adaptativo: supón que unha entidade se adapta a unha nova situación ou medio (vgr. afacerse, adaptarse, acostumarse).
- vi. Continuativo: é aquel proceso que, a diferenza dos anteriores, non manifesta mudanza nin alteración na entidade ou individuo en que se desenvolve (vgr. durar, continuar, perdurar...).

As *accións* indican actividade e dinamismo, de tipo físico ou mental, dunha persoa ou dunha entidade (os que a tradición denomina *axentes* e *forzas*). Podemos dicir que “activities, like states, are atelic, but unlike states, they are dynamic” (Rothstein 2004: 17). A *acción* é un macropapel xenérico que pola súa versatilidade pode solaparse ou asimilarse noutros coma o de *produtor de efecto*, *produtor de son*, *portador de sentimento*.

Os *eventos* son os distintos feitos que comportan procesos ou accións. Ás veces, os eventos aparecen a carón dos estados como tipos de acontecemento. Algúns autores (Croft 1991; Moreno Cabrera 1997; Van Hout 2002...) sérvense desta denominación para, dende unha perspectiva ampla, abordalos como categorías semánticas e conceptuais que determinan esquemas e tipos eventivos en función dos participantes e establecen relacións eventivas de acordo cos valores temporais. En moitas ocasións confúndense, presentan interferencias e puntos de contacto co papel de afectado; o propio contido de entrámbolos dous derivado da construción será o que mellor os distinga, deste modo o suxeito de “a guerra estalou” funcionará máis como evento ca como afectado.

Relacionado directamente co que acabamos de ver, está un determinado tipo de construcións que merecen certa atención por estaren moi rexistradas no corpus e seren pouco tratadas dende o enfoque que nós presentamos, estamos a nos referir ás de *actitude e conduta* (Soto Andión 2005: 171-202), *relación* (Soto Andión 2006: 1788-1812) e *sentimento* (Soto Andión 2007: 405-426), cuxos suxeitos exercerán os respectivos papeis semánticos de *portador de actitude/conduta*, *portador de relación* e *portador de sentimento*. Participan en esquemas estativos e dinámicos, isto é, que representan un estado ou unha acción.

A respecto disto, convén lembrar que as accións non son só físicas senón tamén mentais (pensar, cavilar), pois o individuo que as realiza executa un esforzo de carácter mental, que pode producir cansazo e esgotamento coma calquera acción física. Nesta liña están moitas estruturas do dicionario, ás que brevemente nos queremos referir aquí, como son as de sentimento, relación, actitude e conduta.

Comezamos por estas últimas recordando que as actitudes humanas constan de tres compoñentes: cognitiva, afectiva e condutual. A compoñente cognitiva engloba percepcións e coñecementos; a afectiva inclúe sentimentos, emocións e afectos; a condutual son as disposicións, intencións e plans de acción do individuo (Baker 1992: 12ss.; Morales 1994: 495-621).

O que acabamos de expoñer permítenos comprobar as estreitas relacións existentes entre actitudes e condutas; trátase de eventos moi próximos, o primeiro de carácter máis psíquico có segundo. A proximidade entre actitudes e condutas xa foi posta en evidencia nos anos trinta do século pasado por R. T. Lapiere (traballo recollido en Fishein 1967: 26-31). Tamén Perloff (2003: 36ss.) defende a influencia das actitudes nas condutas e nas accións. Eagly e Chaiken (1998: 269) afirman que “attitudes express passions and hates, attractions and repulsions, likes and dislikes”.

Nós aquí imos considerar a actitude como a postura corporal e a disposición anímica adoptada pola entidade suxeito ante alguén ou ante algo, e a conduta como un modo de comportarse e de conducirse.

Así pois, como os lindes entre actitudes e condutas non sempre resultan nidos e evidentes na lingua, nas análises presentaremos mostras variadas dunhas e doutras. Isto implica que nos atoparemos con construcións que son preferentemente de actitude ou de conduta; outras transmiten as dúas, superpoñendo conduta a actitude e viceversa; as terceiras semellan amosar tamén ámbalas nocións, pero funcionando á par (en bastantes casos unha conduta discorre en paralelo a unha actitude ou á inversa); e as últimas reproducen unha determinada actitude ou conduta que subxace a certo tipo de acción, estado e sentimento.

As construcións de *sentimento* tamén se documentan bastante en galego. O sentimento era entendido pola filosofía racionalista como unha opinión derivada da sensación e xurdida na conciencia do ser humano ao contactar coa experiencia. Dende os séculos XVIII e XIX o sentimento adoita considerarse como unha convicción forte, de orixe afectiva, e como unha forma de coñecemento afectivo ligado á sensación ou á intuición, sen relación co coñecemento racional e científico, pero co que se pode complementar.

Segundo Castilla del Pino (2005: 23) sentir é un proceso con dúas partes: a experiencia cognitivo-emocional que o obxecto provoca e os efectos que a devandita experiencia desencadea no organismo. Este mesmo autor nomea a proposta do filósofo Max Scheler, quen distingue (*op. cit.*: 286) sentimentos sensíbles, corporais e vitais, os puramente anímicos e os espirituais. Os primeiros son os que derivan das sensacións (dor, calor, frío). Os corporais son os ligados a estados do corpo (dor dun órgano) e os vitais ás súas funcións; un sentimento vital sería o que non se localiza nun punto do corpo senón que provén da percepción da totalidade do funcionamento corporal (benestar, malestar, esgotamento, vitalidade...). Un sentimento anímico é estar triste, desesperado, tranquilo; afectan ao “eu” corporal. Por último, os sentimentos espirituais son os que atinxen á totalidade da persoa e do ser (por exemplo a felicidade).

A fala dos individuos é rica en expresións, verbos e estruturas lingüísticas que traducen sentimento nalgunha das variantes seguintes: sentimentos de aburrimiento, odio e repugnancia, enfado, dor, desexo, amor, arrepentimento, orgullo, sospeita e desconfianza, lamento e queixa, compaixón, cariño, desesperanza, gozo, gusto, obsesión, ofensa, rabia, simpatía, temor... Para determinados autores estes diversos tipos agrúpanse en tres grandes clases: sentimentos que producen agrado, desagrado e neutros (Mathieu 2000: 39).

As persoas controlan ata certo punto o que senten e a única forma de o comunicaren é a través da expresión. Esta expresión de sentimentos e afeccións é unha esixencia do proceso emocional. Para A. M. Abrantes (1999) hai que falar de motivacións fisiolóxicas, culturais e da experiencia do mundo do individuo. Segundo M. C. Pires (2000) afeccións coma os desexos teñen unha existencia espontánea e poden ser causados interna ou externamente; amais diso os desexos e intencións están sempre determinados ou mediados pola crenza e o pensamento.

Sexa como for, prodúcese ás veces neste punto importantes diferenzas entre as culturas. Marina e López Penas (2000: 44ss.), recollendo datos de distintos autores, explican que nas culturas máis dadas á introspección e cunha psicoloxía popular rica, os termos e expresións referidos ao sentimento resultan habituais. Palmer e Occhi (1999) despois de reuniren traballos que analizan a expresión do sentimento en distintos colectivos e linguas, nomeadamente de Oriente, dende un punto de vista cognitivo e pragmático, comprobaron como os falantes de tagalog ou de xaponés conceptualizan as emocións a través do léxico e de certas expresións gramaticais (fonéticas, morfolóxicas e sintácticas).

As construcións intransitivas de sentimento mostran un valor aspectual estativo e dinámico, é dicir, funcionan en estruturas de estado (gustar), proceso ou acción (arrepentirse de, adoeecer por, doerse de...), con preferencia de uso por estas últimas. Algúns investigadores presentan similares disxuntivas. Henk Vanhoe (2004) elabora unha clasificación dos verbos psicolóxicos, próximos e ás veces coincidentes cos de sentimento, en tres subtipos: os da clase de “temer” (en xeral transitivos), os da clase de “preocupar” e os da clase de “agradar” (estes últimos funcionando con dativo e ás veces con voz media). O autor sostén que os verbos da clase de “temer” (odiar, amar, adorar...) e “agradar” (gustar, apetecer) semellan estados e os da clase de “preocupar” (asustar, fascinar) aseméllanse aspectualmente aos logros. Parafraseando a M. Brekke (*op. cit.* 2004: 47) diremos que os verbos psicolóxicos poden ter unha interpretación estativa que denota un estado emotivo, e outra non estativa que denota proceso psicolóxico que dará lugar a un estado emotivo.

Doutro punto de vista, o sentimento pode ser presentado de varias maneiras. En “ese problema preocúpalle” o suxeito ten o papel semántico de *produtor de efecto*, porque hai algo que produce unha preocupación; pero en “preocúpase por ese problema” o sux. ten o papel semántico de *portador de sentimento*, dado que posúe ou desenvolve un sentimento de preocupación que se proxecta nunha entidade.

Por último, rexistramos moitas construcións das denominadas de *relación*. Este termo vén definido así nos dicionarios convencionais:

“Aquilo que liga dous ou máis elementos entre si, que fai que dous ou máis elementos teñan algo que ver entre si” (Diccionario da Real Academia Galega 1997: 1005).

“A 2 Caractère de deux ou plusieurs choses entre lesquelles existe un lien. 3. Liaison entre deux points géographiques. B.1. Lien de dépendance ou d’influence réciproque (entre des personnes). 2. Connaissance, fréquentation d’une personne. 3. Personne avec laquelle on est en relation, on a des relations d’habitude, d’intérêt. C. Tout ce qui, dans l’activité d’un être vivant implique une interdépendance, une interaction”. (Le Petit Robert 2004: 2226).

- “1. The state or condition of being related or the manner in which things are related [...] 5 the position, association, connection, or status of one person or thing with regard to another or others” (Collins English Dictionary 2005: 1365).

A partir de aquí un dos novos subtipos semánticos que establecemos no dicionario, vinculado tanto coa clase das accións coma coa dos estados, é o referido a aquelas construcións que indican *relación*, na liña dos significados antes mencionados. Son construcións polo xeral de dous participantes, cunha función sintáctica de complemento prepositivo, en menor medida circunstancial e complemento indirecto, ou de un participante con suxeito plural ou composto que asimila dous ou máis deles (vgr. Airas sae con Antía /Airas e Antía saen). Dan lugar, xa que logo, a esquemas de relación dinámicos aquelas construcións nucleadas por predicados como “acompañarse, alternar, amigarse, andar, conectar, confundirse, conxeniarse, darse, entenderse, intimar, levarse, mesturarse, relacionarse, saír, tirar, xuntarse”... e formarán esquemas de relación de estado as estruturas que integran predicados como “asemellarse, cadrar, combinar, compaxinar, competir, contraponerse, corresponder, harmonizar, imitarse, ir, parecerse, pegar, saír, unirse”...

En definitiva, todas estas clases representan categorías semánticas (Carpenter 1997), que se poden recategorizar unhas noutras, o que significa que un mesmo predicado é capaz de funcionar en esquemas semánticos diferentes: “María anda” é unha *acción* que implica movemento, “María xa anda” [porque ten un ano] comporta a adquisición dunha determinada propiedade, habilidade; “a comida enfría” traduce un *proceso*, “a comida está fría” designa un *estado*; “a temperatura descende” mostra un *proceso*, pero “a estrada descende” manifesta unha *situación*; “crucei pola ponte de Tui” expresa a *acción* dun axente, en cambio “fixeron unha ponte que cruza o río Sar” amosa unha *situación*; “Elías coxea” reflicte tanto *acción* coma *caracterización* dun individuo; “o caldeiro deita” revela unha *acción* e un *estado* do suxeito.

Algunhas clases destacan pola súa alta frecuencia dentro das estruturas intransitivas, é o caso das accións ou actividades e dentro destas do subtipo que constitúe o movemento. A tipoloxía do movemento reproducena diversos autores como Tesnière (1959), Talmy (1985), Lamiroy (1991), Schack Rasmussen (1992), Cifuentes (1999), Crego (2000) e Morimoto (2001).

Tesnière diferencia un movemento intrínseco relacionado coas condicións somáticas do suxeito (para percorrer unha certa distancia o home anda, o peixe nada, o paxaro voa) dun movemento extrínseco que ten que ver co espazo (arriba/abaixo, dereita/esquerda, diante/detrás, ir/vir...).

L. Talmy di que os verbos de movemento das diferentes linguas poden clasificarse en dúas grandes clases, a saber: os “verb framing” e os “satellite framing” (con módulo de traxectoria). Ao primeiro grupo pertencen as linguas romances, ao segundo o inglés.

Schack Rasmussen distingue un movemento direccional dun movemento non direccional.

Lamiroy (1991: 65ss.) fala de desprazamento centrado no espazo (con pares direccionais como ir/vir, entrar/saír, subir/baixar...), modo de desprazamento centrado no suxeito (con verbos como camiñar, nadar, correr, fuxir...), movemento corporal ou cambio de postura (volverse, sentarse, axeonllarse...).

Na mesma liña, Crego (2000: 116) discrimina dentro das construcións de movemento as que expresan desprazamento das que designan modo de desprazamento e clasifica os verbos de movemento en *causativos*, que son os que indican desprazamento – direccional (vgr. dirixirse, subir, baixar...), situacional (vgr. erguerse, deitarse, sentarse, volverse...) ou modo de desprazamento (vgr. pasear, voar...)–, e *non causativos* que pola súa vez poden sinalar desprazamento direccional (vgr. ir, vir, saír, caer...) ou modo de

desprazamento (vgr. andar, camiñar, nadar...). Uns e outros comportan unha serie de combinacións e restricións, segundo os contidos e os esquemas en que funcionen, que poderemos comprobar no dicionario analítico.

Por último, Morimoto relaciona o comportamento sintáctico dos verbos co seu significado léxico. A partir de aquí centra as súas pescudas nos verbos de movemento non causativos, que son a) verbos de desprazamento como “ir, vir, entrar, saír, subir, baixar, afastarse, achegarse, partir, chegar, cruzar”, etc., que posúen unha traxectoria determinada; b) verbos de maneira de moverse, que fan referencia ao xeito de se mover, e son do tipo 1 como “camiñar, andar, correr, nadar, pasear, voar...”, que expresan un desprazamento ou traxectoria indeterminada; e do tipo 2 como “tremar, axitarse, ondear, patalear, balancearse...”, que non expresan ningunha traxectoria senón un movemento interno ao obxecto.

Cando a expresión do movemento é moi fecunda e matizada, segundo acontece en linguas coma o ruso que contan ademais cunha notable riqueza aspectual, os verbos de movemento poden chegar a expresar de seu por exemplo dúas formas de imperfectivo, matiza-lo medio de transporte, o modo e a continuidade do movemento, a vinculación do movemento a puntos de referencia espaciais, etc. (cfr. Luque 2001: 203).

2.1.15. Tipo de cláusula

Esta propiedade serve para saber se o verbo que estamos a analizar funciona como predicado dunha oración simple, principal ou subordinada, empregando terminoloxía tradicional, ou se funciona nunha cláusula simple, complexa, composta e bipolar, se falamos dende unha perspectiva funcional. Estas diferentes posibilidades determinan a forma do propio verbo e a estrutura da cláusula; podemos dicir “se María bulise chegabamos decontado”, pero non “*María bulise moito”, ou podemos empregar cláusula incrustada encabezada por “a” con verbos de dirección (vgr. vai a que lle dean algo), pero non podemos valernos deste tipo de cláusula con verbos de desprazamento como “andar”, “camiñar”... (vgr. *camiña a que lle dean algo) por non estaren orientados a un punto concreto do espazo (Lamiroy 1991, Delbecque&Lamiroy 1999).

2.1.16. Modalidade

Con este parámetro facemos referencia a unha categoría lingüística que posúe diversos enfoques e formulacións gramaticais (cfr. entre outros Palmer 1986; Veiga 1990; Moura Neves 2000; Álvarez&Xove 2002). Aquí utilizamos esta etiqueta para referírmonos tanto ao modo de considera-la predicación por parte do falante (a modalidade do enunciado: indicativas, de posibilidade, dubitativas, exhortativas e optativas) como á actitude do suxeito respecto do que se predica (a modalidade da enunciación: afirmativas, negativas, interrogativas e exclamativas). Son contidos que determinan a forma do verbo e inflúen na construción, aínda que como afirma Lyons (1997: 204) cómpre non confundi-lo tipo de cláusula e o modo malia existir relación entre ámbolos dous, xa que son dimensións independentes da estrutura gramatical da cláusula.

2.1.17. Concordancia e número

A concordancia é a relación entre dúas ou máis palabras, baseada na repetición en cada unha delas dun signo morfolóxico e desinencial situado ao final da palabra, sen necesidade de que se reitere a súa expresión fónica ou gráfica (Martínez 1999). Dende outro punto de vista (Peres&Moia 1995), dicimos que existe concordancia entre dúas

expresións lingüísticas cando posúen propiedades en común que actúan como condición necesaria para a gramaticalidade do discurso.

Valémonos en ocasións desta propiedade pensando sobre todo nos casos de vacilación entre presenza/ausencia de concordancia, que se poden achar tanto na lingua oral coma na escrita entre diferentes unidades da construción. Son problemas relativos á concordancia entre suxeito e predicado, predicado e complementos, as concordancias dentro da frase nominal, concordancias lóxicas (vgr. a maioría estiveron... / a maioría estivo...), etc.

Un caso particular de concordancia é aquel que se produce nalgunhas cláusulas pronominais (vgr. véndese casas no Courel), que se poden tratar como construcións transitivas, activas e impersoais, ou como construcións intransitivas pasivas que, por analoxía con outras impersoais transitivas de complemento animado, presentan falta de concordancia (Cidrás 1992). Se o suxeito manifesta concordancia co verbo e se antepón ao predicado a construción aproxímase a unha intransitiva pasiva con axente indeterminado.

Outro tipo de concordancia anómala pode observarse tamén en estruturas causativas, con verbos de percepción (vgr. dende aquí séntese/séntense asubiar nenos) e con verbos modais que vacilan entre a consideración intransitiva-pasiva e a transitiva (vgr. débese analizar / débense analizar estas propostas).

O número é unha categoría gramatical que ten como función básica indicar cantidade cardinal. Está presente en unidades coma o substantivo, adxectivo, artigo, pronome ou verbo. Interesa ter presente este parámetro polas súas implicacións na sintaxe, visto que é importante para a concordancia do suxeito co predicado ou do núcleo cos seus adxacentes. Por outra banda, o número posúe unha serie de valores lóxico-semánticos que están determinados pola natureza do predicado seleccionado (Simone 1993: 264), o que explica que non poidamos combinar na mesma construción un predicado xenérico con outro referido a un individuo único: “o cabalo é un animal resistente / o cabalo chegou primeiro / *o cabalo, que é un animal resistente, chegou primeiro”. Amais disto, o cambio de número tamén pode permitir unha mudanza da estrutura e paralelamente do significado (vgr. esas patacas sobran / con esas patacas sobra).

2.1.18. *Exemplo e fonte*

Mostrámo-lo exemplo, tirado da lingua oral ou da escrita, que se corresponda coa construción tratada. Ordinariamente preséntanse varias mostras para cada acepción e construción co fin de coñecer variantes semántico-sintácticas.

A fonte, xa oral co lugar e a idade do informante, xa escrita coa obra e o número de páxina de onde foi tirada a construción que se está analizando indicárase con cada exemplo; cando isto non ocorre así débese a que é da nosa autoría. Polo de agora queda fóra dos obxectivos desta investigación a delimitación de áreas xeográficas ou dialectais para as construcións estudadas. As mostras proceden de diferentes lugares de toda Galicia, pero non teñen por que ser distintivas desas zonas, de aí que algunhas sexa posible achalas noutros puntos do país. De modo análogo e consonte se explica no correspondente apartado da introdución tampouco recolleemos variantes asociadas a niveis e rexistros de uso, nin realizamos un contraste explícito entre lingua escrita e lingua oral. Son todos eles aspectos que dan xogo abondo para seren abordados en investigacións posteriores.

2.2. Propiedades do suxeito

2.2.1. Tipo e subtipo de unidade

O suxeito é a entidade da que se predica algo, de aí que na estrutura informativa non marcada coincida co tema.

O suxeito como función sintáctica constitúe unha entidade abstracta que se actualiza na construción por medio de procedementos concretos e marcas formais de carácter prototípico, que en galego son a concordancia co predicado en número e persoa, o caso nos pronomes persoais, a orde e a ausencia de rección.

Así pois, baixo este parámetro imos significa-lo tipo e subtipo de unidade que desempeña a función de suxeito na estrutura intransitiva, unidades que non son exclusivas desta función. Estas unidades son cero, frase nominal sen preposición e unha cláusula de predicado flexivo (ás veces encabezada por “que”: gústalle que digas iso) ou non flexivo –en maior medida de xerundio e infinitivo (obrigatorio con certos predicados como “tocar, pertencer, corresponder...”)-. Como subtipo de unidade podemos atopar un substantivo, as distintas clases de pronomes, un relativo (“que, cal, quen...”) encabezando unha cláusula, un verbo en infinitivo e un “o” invariable máis conxunción ou infinitivo.

Existen construcións que cun mesmo predicado poden ter un suxeito cero e un sux. representado por algún tipo de unidade. As da primeira clase son as de existencia, que pretenden cuantificar (vgr. abunda con dous tomates). As da segunda están representadas por aquelas en que o tal suxeito é unha entidade animada, cuxa presenza se ve reforzada na construción por un clítico e que transmite a idea dunha certa suficiencia de cara a un determinado fin (vgr. eu abóndome para botalos de aquí).

Un caso particular é o do infinitivo non flexionado, pois ao carecer de desinencias flexivas e non poder establecer concordancia con outras unidades provoca dificultades canto á identificación da unidade suxeito (Hernanz 1999: 2212ss.). Nestas circunstancias o suxeito do infinitivo pode ser un sintagma nominal controlador, correferente nas estruturas intransitivas con outro da denominada cláusula principal, sintagma que pode ser un complemento indirecto ou dativo (vgr. *á nena* asústalle durmir soa; gústalle pasear de noite; urxíalle marchar canto antes; vainos ser difícil chegar a tempo), o suxeito dun verbo rexente (vgr. cansouse de traballar; conta con entrar ás sete; renunciou a saír de noite; confórmase con quedar segundo), un participante ou modificador –que funciona dentro dunha construción atributiva (vgr. o gusto *dela* é chegar ao máis alto), temporal (vgr. as ambicións *dela* esvaéronse ao chegar a aquela vila), etc.– Por veces o suxeito do infinitivo acada un valor xenérico e indefinido (vgr. durmir despois de comer é saudable) ou está explícito (vgr. ter que un actuar así é penoso; ao saír eu da casa comezou a chover).

Outra cuestión conflitiva neste apartado é a da posible existencia dalgúns suxeitos con preposición (cfr. Gutiérrez Ordóñez 1997: 95-140). Vexamos algúns puntos que xeran polémica:

i) Con “ata” (vgr. ata ti saltas). Existe o problema da súa consideración como preposición, pois é conmutable por adverbios como “mesmo”, “aínda”, “tamén” e pode coaparecer con preposicións (vgr. rise ata de ti; salta ata coas mans). Pero consideralo adverbio é problemático xa que posúe carácter átono, non ten usos autónomos, carece de mobilidade e non pode ser tematizado nunha construción ecuativa. Tamén se ten cualificado de reforzo da conxunción copulativa. A solución parece estar no

recoñecemento da presenza latente dun cuantificador “todos” ou dun colectivo que sería o suxeito (vgr. todos ata ti riades; un grupo de nenos, ata os meus, rían a cachón)

ii) “Dende...a/ata” (vgr. viñeron dende nenos a maiores). A preposición semella formar parte do suxeito; pero seguramente habería que pensar nun elemento elidido (vgr. viñeron todos dende nenos a maiores).

iii) “Máis de, menos de, cerca de... + numeral ou nome” (vgr. viñeron máis de vinte homes). Son ás veces considerados suxeitos, pero o seu carácter é adverbial dado que poden ser substituídos por adverbios como “aproximadamente, case...” e inciden máis no numeral que modifica o substantivo ca en toda a frase.

iv) “De...a, entre...e” (vgr. viñeron de cinco a dez guerrilleiros; chegaron entre vinte e trinta homes). Aínda que semellan suxeitos con preposición pola concordancia, o sux. é en realidade o nome, pois as preposicións só lles afectan aos numerais e poden conmutarse por cero (vgr. viñeron guerrilleiros).

v) “Entre” (vgr. entre os dous sairemos de aquí). Pode sosterse que é suxeito pola concordancia co verbo e pola dificultade de introducir outro suxeito (vgr. ?nós entre os dous sairemos de aquí). Quizabes son atributos ou ccircunstanciais porque, malia a dificultade, non existe total imposibilidade de introducir certos suxeitos (vgr. vós, entre as dúas, sairedes adiante), conmutarse por adverbio modal (vgr. sairemos de aquí así) respondendo a unha pregunta con “como” (vgr. como sairemos de aquí?), posuír certa liberdade posicional propia do ccircunstancial (vgr. vós sairedes entre as dúas de aquí / vós sairedes de aquí entre as dúas), admitir unha estrutura ecuativa do tipo “entre ti e eu é como sairemos de aquí” e non do tipo “*entre ti e eu somos quen sairemos de aquí”.

vi) “Abondar, chegar, bastar” (vgr. abunda un/con un, chega un/con un, basta un/con un) son predicados aos que se lles ten asignado algún suxeito con preposición, pois non hai posibilidade de introducir un suxeito diferente nin un “se” impesoal (que coexistiría co suxeito). O problema para chegar a considerar suxeitos estes sintagmas con preposición está en que a preposición impide a concordancia (vgr. abundan dez homes / abunda con dez homes) e fai que o verbo se comporte como impersoal. É posible consideralos compl. prepositivos, pero a rexencia vacila (vgr. abundan dez/abonda con dez), así que entendemos que son construcións de existencia/presenza con suxeito (vgr. abundan, chegan dez) ou con ccircunstancial de “cuantificación, asunto”, etc. (vgr. abunda/ chega con dez).

vii) Preposición seguida de infinitivo (vgr. non me cadrou de pasar por alí). Son casos en que non é rara a falla da preposición (vgr. non me cadrou pasar por alí). De estar presente, coidamos que funciona un nome implícito modificado pola devandita preposición (vgr. non me cadrou [a ocasión, a circunstancia, o feito] de pasar por alí).

2.2.2. Suxeito explícito, cero, implícito, indeterminado

Se o suxeito está formalizado na súa cláusula falamos de suxeito explícito.

Se o suxeito non aparece pode ser suxeito cero, que é o que reflicten certas construcións impersoais que designan fenómenos meteorolóxicos e algunhas expresións temporais. As construcións con “haber” de contido existencial seguido de frase nominal pensamos que son construcións transitivas, por mor de seren conmutables por un clítico acusativo e non manifestaren concordancia a frase mailo predicado (vgr. hai festas hoxe).

As estruturas con verbos que designan fenómenos atmosféricos carecen en galego de suxeito, aínda que noutras linguas o presenten: “il pleuve”; “it rains” (vid. Lambert 1998: 305ss.). En moitas ocasións a tradición gramatical e algúns autores (Ruwet 1989)

apelaron a suxeitos que designan forzas da natureza ou que se derivan do propio lexema verbal (vgr. a neve neva; a neve cae).

O suxeito pode existir, quedando omitido para evitarmos reiteracións innecesarias del ao resultar coñecido polo contexto ou a través dos morfemas de número e persoa do predicado verbal. É o que se denomina suxeito implícito ou elíptico. O galego tolera esta omisión con carácter xeral cos verbos en modo persoal, fronte a outras linguas coma o inglés ou o francés en que esta posibilidade resulta menos doada.

Finalmente, o suxeito pode estar indeterminado ou porque se descoñece ou porque non se quere expresar. Este caso dáse coa terceira persoa de plural, coa terceira de singular ou plural con “se” e ás veces coa segunda persoa de singular (vgr. caes no erro sen te decatarse).

2.2.3. *Suxeito definido e non definido*

Unha entidade é definida se a podemos identificar como única ou específica e indefinida cando non se pode identificar como tal. Serán, xa que logo, unidades definidas por exemplo os nomes propios, os pronomes persoais, demostrativos, posesivos e as frases con determinante. Serán non definidas as frases co indefinido “un” ou a frase nominal sen determinante. O trazo de definitude repercute en moitos casos na posición do suxeito e no seu funcionamento como tema (Lazard 1994; López Meirama 1997). Compárese:

Soaron gaitas / *gaitas soaron (sux. indefinido e posposición).

Soaron as gaitas / as gaitas soaron (sux. definido e anteposición ou posposición).

Existen construcións, como acontece coas que indican acción mental, conduta e sentimento, en que o suxeito non pode ser indefinido e carece de determinante (vgr. *dóenme brazos, *preocúpame problema, *gústannlle mirabeis...).

Para investigadoras como Laca (1999) a ausencia de artigo na frase nominal suxeito é pouco corrente e resulta máis habitual en posición posverbal. As mostras de non presenza de artigo co suxeito preverbal documéntanse sobre todo en pasaxes descritivas da prosa narrativa. Estes suxeitos adoitan ir acompañados de modificadores (vgr. brillantes luces anunciaron a súa chegada) ou funcionar en estruturas coordinadas (vgr. funcionarios e parados protestaron pola política de emprego).

2.2.4. *Suxeito preverbal e posverbal*

Esta propiedade fai referencia á orde de constituíntes na construción (Siewierska 1998), que é a disposición lineal, sintagmática dos participantes. As linguas sérvense da orde como un recurso para manifestaren relacións entre os elementos.

Do que se trata é de poñer de relevo a posición do suxeito con respecto ao predicado para comproba-las súas implicacións na construción (Lambrecht 1994), implicacións que poden determinar variacións no significado e no tipo de estrutura, como se ve en certas construcións pronominais: estas casas véndense (teñen a propiedade de se venderen ben por seren moi boas, moi baratas, etc.) / véndense estas casas (son vendidas por alguén). Outro exemplo do que estamos a tratar é o das pasivas con “se”, nas que resulta máis frecuente o funcionamento dalgún ccircunstancial cando o sux. se antepón ao predicado (vgr. realizouse a rodaxe / a rodaxe realizouse onte).

Moitas estruturas intransitivas permiten a mobilidade distribucional do suxeito, que se pode situar tanto en posición preverbal coma posverbal (Hernanz&Brucart 1987). Ámbalas dúas posicións están determinadas por diversos trazos cuxa maior ou menor relevancia dependerá de cada construción en particular e que son os seguintes:

i. Os valores aspectuais: terminativo (vgr. pasou a treboada).

ii. A voz.

As estruturas medias ou pasivas poden favorecer a posposición (Baltin 2001: 229ss.).

iii. A entoación e a modalidade clausal.

Interrogativas, exclamativas e imperativas prefiren levarlo suxeito posposto.

iv. A estrutura informativa.

O esquema prototípico da enunciación é *tema/tópico-comentario*. Mais esta orde pode variar en función do que pretenda transmitir o emisor, do centro de atención que estableza para comunicar a súa mensaxe e do foco, que é aquela información, descoñecida polo interlocutor, que se pon de relevo. Estes elementos determinarán que o suxeito teña máis ou menos relevancia ca outros participantes e en consecuencia que se sitúe antes ou despois do predicado. É o que se vén denominando topicalización e inversión de suxeito-verbo (Contreras 1978; D'Introno 2001: 132).

v. O carácter semántico do verbo e da construción.

Aínda que a orde habitual da construción en galego é *suxeito-predicado*, o carácter semántico dalgúns verbos e construcións pode determinar a disposición dos participantes, tanto en galego coma noutras linguas (Bossong 1998; Tortora 1999), por conseguinte acostuman presentar o suxeito anteposto ao predicado as estruturas con verbos de movemento e suxeito animado (vgr. andar, correr, fuxir, ir, saír, saltar, marchar, volver...), con verbos de son e lingua (vgr. falar, ladrar, porfiar, ouvear...), con verbos de sentimento (vgr. chorar, rabiarse, desexar, querer...), con verbos de accións corporais (vgr. cuspir, respirar, tusir...), etc. Fronte a isto, o suxeito tende a pospoñerse naquelas construcións en que é unha entidade sen control, cunha función próxima á do obxecto das estruturas transitivas e ocupando a súa posición; estarían aquí, entre outras, moitas construcións pronominais e dun só argumento con significado de presenza/ausencia (vgr. abunda o millo en América), comezo (vgr. empezou a película), movemento (vgr. sae o sol, chega o tren), proceso (vgr. ferve o leite), estado (vgr. brilla o sol), proceso mental (vgr. gústalle o caldo), estado (vgr. atópase mal túa irmá), acción puntual (vgr. estalou a bomba), etc.

vi. O emprego de dativo.

En certas construcións axuda a que o suxeito opte por unha disposición posverbal antes ca preverbal. Compárense os exemplos expostos a seguir para observar que a anteposición do suxeito ao predicado resulta algo máis marcada: *cústalle facelo ben / facelo ben cústalle / gústache Xacobe / Xacobe gústache*.

vii. Trazos semánticos do suxeito como a animación e o control.

Un suxeito non animado e sen control é doado que vaia posposto (vgr. viñeron as chuvias; chega o autobús).

viii. A definitude.

Tamén incide na posición do sux. o seu carácter definido ou non definido, segundo vimos na alínea precedente ao presentarmos un suxeito posposto non definido (vgr. soaron gaitas).

2.2.5. Papeis e trazos semánticos do suxeito

Mediante este parámetro introducimos unha serie de conceptos aplicables á unidade que funciona como suxeito nunha estrutura dada. Reciben o nome de funcións semánticas,

papeis semánticos e papeis, funcións ou roles temáticos. Autores como Cook&Newson (1996: 172) nomean os de *tema* (cousa que é movida pola acción), *paciente* (persoa ou cousa afectada pola acción), *axente* (persoa ou cousa que realiza a acción), etc. e sinalan a existencia de papeis semánticos iniciais como *axente*, *causa*, *instrumento*, *orixe*, *experimentante* fronte a papeis non iniciais ou termos como *paciente*, *resultado*, *tema*, *meta*. Perlmutter&Postal asocian os papeis semánticos coas relacións sintácticas e afirman que estas relacións sintácticas básicas (suxeito e obxecto) están determinadas pola estrutura semántica da oración. Dik (1997: 118ss.) establece unha división entre funcións semánticas nucleares e satélites. Entre as primeiras están *axente*, *posicionador*, *forza*, *proceso*. Moreno Cabrera (2003: 249ss.) engade que as funcións semánticas teñen unha fundamentación locativa e son catro: *orixe*, *meta*, *locatum*, *transitum*. A partir delas discrimina distintos subtipos de papeis como *ablativo*, *causa*, *paciente* (entidade que experimenta un cambio de lugar ou propiedade), *axente* (entidade que orixina ou controla un proceso)...

En definitiva, segundo as distintas concepcións teóricas atoparémonos cunha ou con outra serie de papeis semánticos. Algúns dos que nomeamos son tamén manexados polos investigadores que acabamos de sinalar e por outros coma Jackendoff (1990), Halliday (1994: 109ss.); Palmer (1994); Fisher (1997: 60-65); Vilela (1999)...

Certos papeis do suxeito son así mesmo asumibles polo complemento, podendo muda-la posición de acordo coa complexidade e as características da estrutura (Gruber 2001). Hai autores (Van Valin/Lapolla 1997: 140ss.) que agrupan os papeis semánticos en dous macropapeis (*macrorole*) ou protofuncións semánticas como son *actor* e *undergoer*. O *actor* refírese ao suxeito e nel estarían representadas sobre todo as funcións de *agent*, *experiencer*, *instrument*, *perceptor*, *observer*, *recipient*, *source* ou *force*. No *undergoer* están as funcións de *paciente* e *afectado*. Outros autores aluden case ao mesmo utilizando a denominación ben de casos e papeis temáticos (Primus 1999) ben de *hyperroles*, que son *agentive* e *patientive* (Kibrik 1997: 290ss.). Secasí, as fronteiras entre moitos papeis non son absolutamente nidas nin están totalmente delimitadas, polo que en ocasións se produce un continuum e/ou unha superposición entre eles que dificulta establecer lindes meridianos e definitivos. Tendo en conta isto e seguindo a postura maximalista que defendemos, nós imos servirnos aquí dos seguintes papeis semánticos para o suxeito:

- *Axente*. É o papel semántico que lle corresponde a quen realiza unha acción, que pode ter un fin explícito ou implícito.
- *Forza*. É o papel atribuíble a calquera fenómeno, xeralmente natural e sen control, que provoca un resultado.
- *Experimentante*. Denominamos así o papel ou macropapel que designa a entidade animada ou non animada que experimenta un determinado proceso físico ou psicolóxico (cfr. Soto Andión 2006: 961-971). Moreno Cabrera dá varias definicións deste papel semántico citando diversos autores (2003: 307ss.): entidade que experimenta algún estado psicolóxico (Radford 1988); entidade que recibe, acepta, experimenta ou sofre o efecto dunha acción (Palmer 1994); criatura que experimenta unha emoción ou percepción (Blake 1994); receptor dun estímulo cognitivo (Whaley 1997). É un papel semántico próximo aos de *portador de actitude*, *portador de sentimento* dos esquemas que reflicten procesos sentimentais, actitudinais, etc. A diferenza atópase en que o *experimentante* se aplica a procesos como tales, namentres os outros dous se concretan en accións ou estados de tipo psíquico.

- *Afectado*. É o papel que se aplica á entidade animada ou non animada afectada polo influxo dunha acción ou estado. En construcións que expresan sentimento (vgr. dóelle a perna), conduta, actitude, pode aproximarse e case confundirse con outros papeis como *portador de sentimento*, *portador de actitude/conduta*.
- *Produtor de son*. Corresponde a unha entidade, nomeadamente inanimada, que produce un determinado fenómeno físico consistente nun son.
- *Produtor de efecto*. É o papel semántico referido á entidade ou individuo que produce en algo e en alguén un efecto, resultado ou impresión. Pode funcionar en esquemas dinámicos, que teñen detrás algún tipo de acción, e en esquemas de estado que equivalen a ser ou resultar dunha maneira (vgr. a túa cara sóame). Nalgunhas construcións funciona á par de ou superposto ao papel de *caracterizado* (vgr. as mazás saben horrible).
- *Portador de conduta*. Con este papel designámo-lo individuo que se conduce ou comporta dun modo concreto. En boa parte das construcións as condutas e as actitudes converxen, por iso en bastantes ocasións as aglutinamos no papel *portador de actitude/conduta*.
- *Portador de actitude*. É un papel semántico que incide na disposición de ánimo que ten unha persoa, o que significa que a actitude precede a conduta; resulta así algo máis psíquico e abstracto. Con todo, ámbolos papeis están moi próximos, de tal maneira que na maior parte das construcións actitude e conduta van parellas coma dúas caras dunha moeda. Con frecuencia superponse ou solábase algún novo papel semántico como axente, portador de sentimento... Só en cada construción se pode determinar dun xeito particular cal é o primario e cal o secundario.
- *Portador de sentimento*. Este papel semántico identifica os suxeitos animados que funcionan en esquemas de sentimento (vgr. adoecer, arrepentirse, laiarse, gostar de, rabiarse, temer...). Segundo o tipo de construción, o *portador de sentimento* pode agochar un valor axentivo ou afectado.
- *Portador de estado*. É un papel semántico característico de esquemas estativos, alude a entidades ou individuos que presentan un certo estado ou condición.
- *Portador de existencia/presenza*. Este papel semántico é tamén propio de esquemas estativos e refírese a existencia e presenza ou non de individuos. Convén distinguilo do de *portador de estado*, diverxencia que vén dada polo propio contido de ámbolos dous: estado (vgr. as mazás están podres), existencia (vgr. abundan as mazás aquí).
- *Portador de relación*. É o papel semántico que mostra a persoa ou entidade que manifesta relación (conexión, correspondencia, trato, comunicación...) con algo ou alguén.
- *Causante*. Aplícase a unha entidade animada e non animada que induce ou motiva unha acción, proceso ou estado. Cando se trata dunha entidade humana rexístrase con frecuencia en estruturas intransitivas de tipo causativo como instigador e indutor (vid. entre outros Kemmer&Verhagen 1994; Song 1996; Soto Andión 2000, Regueira 2001, Sousa 2004). En construcións intransitivas de proceso/acción mental ou con verbos denominados psicolóxicos (aledarse, preocuparse, asustarse, cfr. tamén Mendes 2002: 21ss.) que funcionan cun suxeito non axentivo e de baixo control pode rexistrarse con este papel semántico unha frase preposicional de estrutura (con+fn): preocúpase coa túa tardanza.
- *Caracterizado, identificado*. Con estes papeis semánticos aludimos a unha entidade animada ou non animada que resulta caracterizada ou cualificada por outra e que se identifica con outra. Nunha mesma construción, o *caracterizador* pode solaparse ou

superpoñerse a outros papeis semánticos coma o *produtor de efecto* (vgr. esas flores cheiran/alcatrean/feden moito).

- *Evento*. Con este termo facemos referencia a un macropapel semántico que, por unha banda alude a calquera acción ou proceso, é dicir, trátase dun papel do predicado verbal, e por outra banda designa unha función semántica concreta, neste caso do suxeito, que remite a un acontecemento, suceso, caso, etc., frecuente con verbos como “acontecer, suceder, ocorrer, pasar”.
- *Situado*. É un papel semántico que indica a entidade animada ou non animada que ocupa unha determinada situación ou posición no espazo. Por isto último é polo que se diferenza do *portador de estado*, que fai máis fincapé nun determinado estado da entidade ou individuo representados no suxeito.

Alén destes papeis, teranse en conta outros trazos semánticos diversos, que restrinxen o nome en función de suxeito para a súa aparición con determinados predicados (Galmiche&Kleiber 1996; Bosque 1999; Fernández Leboráns 1999). Cinguímonos nomeadamente aos prototípicos de cada construción e ás veces considerámo-los usos figurados máis relevantes e frecuentes. Estarán aquí polo menos trazos coma os seguintes:

- *Control*. É unha noción tirada de Comrie (1989: 59ss.), para quen designa *grosso modo* o dominio que un axente manifesta sobre un evento ou situación descritos polo verbo co que se relacionan. Este autor discrimina entre control total (caer no chan deliberadamente), control potencial (caer por descoido), non control (caer por causa dun empurrón); así a todo non é posible coñecer en tódalas construcións qué tipo de control presenta o suxeito. Do devandito pódese inferir que o control é unha noción moi ligada aos conceptos de volición e intencionalidade, por conseguinte vinculada a suxeitos fundamentalmente animados, humanos e axentivos; secasí para entidades animadas non humanas adoptamos en xeral un trazo de control positivo dado que son eles os que optan, aínda que dun modo instintivo, por realizar ou non unha acción. O control convértese moitas veces nun dos factores que axuda a determina-lo carácter intransitivo ou transitivo dunha construción; desta maneira “virarse contra alguén” permite unha lectura transitiva se considerámo-la existencia dun suxeito axente que realiza adrede unha acción sobre si mesmo, e adquire unha lectura intransitiva se entendemos que hai un suxeito experimentante, que chega a un estado como consecuencia dunha evolución inconsciente, realizada sen intención nin propósito.

O control, igual cá axentividade, adoita pertencer ao suxeito. Pero en determinadas construcións con dativo (vgr. sandouille a perna) e sobre todo de compl. prepositivo con suxeito plural ou composto (vgr. Pepe amigouse con María; o can agarrouse co gato) os individuos protagonistas poden adquiri-lo mesmo grao de control, axentividade e afección.

- *Animación*. É outro factor que pode ocasionar cambios e restricións na construción por ter estreita relación con distintos parámetros como son os papeis semánticos, a noción de control, o subtipo de unidade, a persoa, etc. Por exemplo, o papel semántico de fin constrúese con sux. animado (con preferencia humano). Distínguese por unha dobre oposición [+animado] ([±humano]) / [-animado].
- Os restantes pares de clases do substantivo:
 - Concretos/abstractos: conforme sexan ou non perceptibles, observables e localizables no espazo como obxectos físicos.

- Propio/común: segundo nomeen seres únicos na súa especie, individualizándoos, e especies, ou seres concretos dunha especie e abstraccións.
- Continuo/discontinuo: consonte designen entidades (materia, masa, substancia) non enumerables por eles ou entidades (discretas) enumerables por eles.
- Individual/colectivo: segundo seleccionen ben unha entidade dunha especie ou unha clase de individuos, ben unha pluralidade de entidades consideradas coma un todo formando un conxunto.

2.3. Propiedades da complementación

2.3.1. Tipo e subtipo de unidade

Os complementos son funcións sintácticas da cláusula que “complementan” e precisan outras funcións básicas como son o suxeito e o predicado, actuando así como proxeccións destes constituíntes clausais (Porto Dapena 1994). Daquela entran neste apartado o tipo e subtipo de unidade do complemento ou complementos que aparezan na construción: cláusula de verbo finito ou non finito, frase nominal, frase preposicional, frase adverbial, frase adxectiva.

2.3.2. Complemento obrigatorio e non obrigatorio

Nas estruturas intransitivas operan participantes en función de complemento que son opcionais (vgr. o atleta corre bastante), obrigatorios tanto dende o punto de vista sintáctico coma semántico (vgr. encántame o marisco), e opcionais ou obrigatorios de acordo coas características da construción (vgr. subiu ata a cima cunha corda [opcional] / foi cunha corda co que subiu ata a cima [obrigatorio, participante focalizado]).

Algúns complementos e papeis semánticos non obrigatorios presentan un grao de opcionalidade que pode variar dende os máis opcionais (vgr. antes na casa xantaba ás tres) ata os menos opcionais e máis predicibles.

Relacionado co parámetro da opcionalidade está o do carácter ausente e implícito do complemento. Dunha banda, dicimos que o complemento pode non ter unha realización fonética na cláusula porque resulta predicible ou recoñecible a través do contexto ou contorna, evitándonos deste xeito reiteracións, como ocorre nas estruturas coordinadas. Doutra banda hai veces en que a ausencia de complemento depende tanto da estrutura e do predicado en conxunto coma do noso coñecemento da realidade extralingüística, isto é, do contexto extraverbal ou contorna (Coseriu 1989, Leech 1998, Escandell 1999). Esta situación xera un dilema canto á cualificación de certas construcións como intransitivas ou transitivas. Exemplos como “María le e Xosé escribe” poden ser estruturas intransitivas pola forma e transitivas polo fondo ao remitiren a un esquema de actividade e axentividade con presenza de complemento directo (lese algo, escíbese algo). Pero tamén se poden volver intransitivas polo fondo se entendemos que responden a un esquema que se centra no evento mesmo, cun contido de hábito e caracterización, no que a ausencia de complemento carece de relevancia: María le e corre→María ten o hábito de ler (é lectora) e de correr (é corredora ou deportista). Por último, rexístranse construcións de tipo antipasivo (vgr. Xosé soña; Xosé súa; Carlos berra) que na sincronía actual poden interioriza-lo complemento directo no verbo (vgr. soñar [un soño] suar [suor], berrar [un berro]) dando lugar a estruturas intransitivas monoargumentais, sen complemento presente nin latente.

En resumo, predicados coma “pintar, ler, soñar...” xerarán unha construción transitiva en estruturas como as seguintes: “Carme pinta un lenzo”, “le un unha novela e soña que está de vacacións”; e tamén en “Carme pinta e soña” se entendemos que existe unha actividade ocasional, puntual e valor aspectual télico, cun complemento directo latente (vgr. limpou, pintou [algo] e mais fixo as camas; ao deitarme soñei). Trátase polo tanto de dúas variantes dunha única construción. Fronte a isto, a mesma estrutura formal “Antía pinta e corre” designando hábito, caracterización, valor aspectual atélico (te-lo hábito de pintar [ser pintora], de nadar [ser nadadora]) configura unha construción intransitiva sen ningún complemento latente; non é unha variante da transitiva senón unha estrutura distinta, só coincidentes ámbalas dúas no significante. Próximo, pero algo diferente parece o comportamento de “comer”, xa que “María come” poucas veces é entendido como hábito e caracterización dun suxeito (aínda que en ocasións rexistremos expresións do tipo de “esa come, eh, come” no sentido de adoitar comer en moita cantidade, que estarían na liña dunha estrutura intransitiva). Os verbos como “escribir, ler, beber, andar, cantar, nadar” permiten máis doadamente a lectura intransitiva cando expresan un hábito ou caracterización do suxeito. O mesmo acontece con “bailar”, un predicado que aglutinou no seu lexema o posible compl. directo (vgr. bailar [un baile]). Un novo paso na mesma liña de proceso de fusión e adhesión do complemento directo ao lexema verbal represéntano predicados como “vivir, morrer, soñar”, que na actualidade funcionan en estruturas intransitivas ao non se sentir latente un complemento directo, agás en certas expresións literarias e metafóricas (vgr. soñar un soño; vivi-la vida; morrer unha morte cruel, etc.). Por último, verbos como “saltar” forman sempre construcións intransitivas en canto que non desenvolven un compl. directo interno (ninguén di “saltar un salto”), inda que é posible a estrutura transitiva cun compl. directo externo (vgr. o atleta saltou oito metros/o que lle puxeron no segundo intento).

Os autores barallan en ocasións múltiples etiquetas para se referiren aos complementos obrigatorios e non obrigatorios. García Miguel (1995) fala de *participantes centraís* ou *valenciais* fronte a *non valenciais*. Tesnière (1959), Busse (1994) e Vilela (1999) empregan a denominación de *actantes* e *circunstantes*. Dik (1997) distingue *argumentos* de *satélites*: os satélites poden ir dende o nivel 1 ao nivel 4 en función da súa maior ou menor proximidade ao predicado e segundo se refiran á actitude do falante con respecto á construción ou ao acto de fala. Fisher (1997: 44ss.) diferencia *complementos* (“he lives in Paris”) de *adxuntos* (“He fell in love in Paris”) de acordo co seu carácter obrigatorio ou opcional. Pustejovsky (1998) e Rodrigues (2001) empregan as denominacións de *argumentos* e *adxuntos* (opcionais), o mesmo ca Mateus *et al.* (2003), que separan *argumentos* de *adxuntos* (modificadores ou circunstantes) e seguindo a liña de Pustejovsky discriminan argumentos obrigatorios (“verdadeiros argumentos”, vgr. o atleta corre) de argumentos non obrigatorios, que pola súa vez se dividen en “argumentos por defeito” (contribúen a describi-lo significado da construción, vgr. gravou un ficheiro *nun cd*) e “argumentos sombra” (incorporados no lexema do predicado, pero con posibilidade de se explicitaren, vgr. chovía *unha chuvia* miúda). En definitiva, todo isto orixina diverxencias entre os verbos e as estruturas, das que ha dar conta un dicionario analítico de construcións.

2.3.3. Complemento preverbal e posverbal

Paralelamente ao suxeito, os complementos poden preceder ou segui-lo predicado verbal, aínda que a posición prototípica sexa esta última. En ocasións a orde

distribucional do complemento na construción intransitiva pode influír na posición do suxeito. Deste modo, podemos dicir tanto “María chamou” como “chamou María”, pero cando existe un complemento a aceptabilidade natural da secuencia baixa uns graos segundo onde se sitúe sintagmaticamente (comp. María chamou ás nove / ás nove chamou María /?chamou ás nove María /?chamou María ás nove).

Como xa comentamos arriba a respecto do suxeito, a modalidade da cláusula, a voz, a estrutura informativa, o tipo de construción, a función sintáctica e semántica do complemento, etc., condicionan esta mobilidade distribucional, da que debemos dar explicación nun dicionario analítico de construcións.

2.3.4. Función sintáctica do complemento

Con esta propiedade sinalámo-lo tipo de complemento que aparece na construción intransitiva de acordo coa función sintáctica que desempeña, xa que logo falamos de ccircunstancial, compl. prepositivo, complemento indirecto, atributo, predicativo e axente. As diferenzas entres elas non sempre son nítidas, como detallaremos abaixo con algúns casos, de aí que cada vez xurdan máis lingüistas que se valen de etiquetas globalizadoras denominadas *macrofuncións* –macrofunción da complementación, macrofunción da oblicuidade...–, que pretenden conciliar dentro de si subtipos de funcións que converxen nalgúns aspectos (aínda que diverxen noutros).

2.3.4.1. *O complemento circunstancial* é unha función clausal que adoita estar representada formalmente por unha frase adverbial, frase preposicional e cláusula. Nas súas formas prototípicas resulta conmutable por un adverbio e vai posposto ao predicado, aínda que posúe bastante liberdade distribucional.

O ccircunstancial pode engadirlle diferentes contidos á construción (Porto Dapena 1995) e pode funcionar máis de un con cada predicado. En moitas ocasións os varios contidos con que nos atopamos obedecen tanto ao semantismo do verbo e da construción coma ao emprego dunha determinada preposición ou locución prepositiva, é o que acontece mormente cos verbos de movemento, que se serven de preposicións coma, entre outras, as seguintes:

- “A”. Funciona cun ccircunstancial que indica unha traxectoria de destino. O obxecto ou lugar de referencia é o punto de chegada (vgr. vou a Vigo). Este mesmo ccircunstancial de destino tamén se descobre con outras preposicións como “subir enriba da silla”; “ir detrás do palleiro”.
- “Ata”. Funciona en ccircunstanciais que sinalan o límite final dunha traxectoria, quedando incluído por forza o percorrido anterior a este límite final (vgr. cheguei ata aquí).
- “Cara a”, “en dirección a”. Aparecen en ccircunstanciais que designan traxectoria de orientación no espazo sinalado polo punto de referencia.
- “Contra”. Funciona en ccircunstanciais cos que expresamos unha traxectoria de aproximación espacial ou temporal (vgr. marchan contra a cidade; saen contra as sete).
- “De”. Aparece en ccircunstanciais sinalando o punto de partida dunha traxectoria (vgr. veño de Ourense).
- “Dende”. Funciona con ccircunstanciais que precisan o límite inicial dunha traxectoria, inversa á de “ata”, que inclúe un percorrido extensivo posterior ao devandito límite (vgr. caeu dende o alto da casa). Comparte moitos usos con “de”, sobre todo o significado direccional de afastamento. A principal diferenza está en que “dende” manifesta afastamento espacial con extensión a partir dun punto orixe, e “de” neste contexto só indica a dirección dese afastamento.

- “Para”. Expresa unha traxectoria direccional, con intencionalidade e vontade por parte do axente, de aí que digamos “foron cara a Vigo sen querer” e non “foron para Vigo sen querer”. Jackendof (1976: 141) expresa algo parecido en relación coas preposicións inglesas “toward” e “for” (“Max run toward/for home) cando afirma que a primeira sinala dirección física e a segunda dirección mental.

- “Por”. Funciona en ccircunstanciais que expresan traxectoria de extensión. A entidade introducida pola preposición designa o marco espacial da traxectoria (vgr. viaxou por Europa) e se está en plural pode facer referencia a puntos distribuídos ao longo dunha traxectoria (vgr. viaxou polas provincias andaluzas). O ccircunstancial con significado de extensión ou espazo abarcado tamén se pode expresar mediante preposicións en correlación marcando os puntos extremos (vgr. de Vigo a Coruña; dende aquí ata Coruña), por “entre” (vgr. entre Vigo e Santiago), etc. Outra función desta preposición é a de tránsito, coincidente ás veces coa que ten “a través de” (vgr. ir a Cataluña por/a través de Cantabria).

Relacionado co significado de extensión, está o de distancia, que identifica cuantitativamente a lonxitude que unha traxectoria ocupa no espazo. Deste xeito, é doado topar con ccircunstanciais do tipo de “percorreu tres quilómetros dende a cima e nadou mil metros ata aquela rocha”, que son chamados complementos directos por admitiren a substitución pronominal por clítico acusativo (percorreunos; nadounos) e ccircunstanciais dado que se conmutan por un adverbio (percorreu bastante; nadou moito). Cando o emisor pretende referi-lo obxecto da acción ou movemento, aquilo que realiza e que está directamente afectado polo evento sinalado no predicado, con independencia de que poida ser ou non modificado por cuantificación (vgr. nadou bastantes metros), falaremos de complemento directo e de construción transitiva. Se o que quere transmitir é unha simple cuantificación adverbial do realizado, non o que realizou, parece preferible optar pola función de ccircunstancial. Secasí, a anfiboloxía que deriva de construcións como “percorrín vinte quilómetros” pode clarexala o contexto, outros complementos e a interpretación que delas fagamos. Daquela inclinarémonos por cualificar de ccircunstancial casos como “percorrín vinte quilómetros onte, moito camiñei!” e de compl. directo estruturas como “nadei mil metros; conseguino, puiden nadalos!”. Cando se trata de complementos de contido temporal (vgr. nadou dúas horas) non se aprecia a posible afección dese complemento (?nadounas), por iso a distancia co predicado é maior e dáse unha equivalencia con secuencias como “nadou durante dúas horas”.

Construcións parecidas, que xeran por veces polémica consonte as interpretacións e paráfrases que se realicen, son as do tipo de “pesa oitenta quilos e mide dous metros”. Son construcións a medio camiño entre a función de compl. directo e a de ccircunstancial, cun complemento por regra xeral de carácter obrigatorio, e suxeito non axentivo, sen control, que poden manifestar estado e tamén caracterización. Nelas o habitual é conmuta-lo complemento por unha frase adverbial que responde á pregunta ¿canto? (canto pesa e mide? pesa pouco e mide moito), o que nos achegaría ao complemento circunstancial (para outros complemento adverbial); pero tamén se conmuta por un pronome acusativo, feito que nos leva cara ao compl. directo (pésaos e mídeos); de igual modo é posible preguntar con ¿qué? (que pesa e mide?, pesa vinte quilos e mide un metro).

Neste traballo seguimos a respecto disto unha postura próxima á tradicional e consideramos estas construcións máis achegadas á transitividade, por iso non son obxecto de análise en profundidade.

O ccircunstancial pode resultar moi versátil, adaptándose á meirande parte das construcións da lingua, ou ser moi restritivo e funcionar só nun número limitado delas. Desta maneira, un ccircunstancial que sinale orixe aparecerá en estruturas con verbo de movemento (vgr. vén de Ourense) e non cun de situación (vgr. *está de Ourense). Así mesmo, o ccircunstancial pode presentar carácter opcional (vgr. gústalle camiñar tódolos días) ou obrigatorio (vgr. vive en Vigo; vai a Marín; vén de Tui).

O ccircunstancial traduce por veces feitos e realidades que parecen asemellarse aos expresados polo complemento directo (vgr. pasa-lo túnel / pasar polo túnel; cruza-la ponte / cruzar pola ponte [en ámbalas dúas hai un túnel que alguén pasa e unha ponte que alguén cruza]), de aí que existan autores que sitúen estes pares baixo o manto da transitividade baseándose nunha suposta identidade de estrutura profunda entre as dúas funcións. En troques como os puntos en común non superan as discordancias (diferenzas formais, de matices de contido que implican grao de afección [obxecto que se cruza ou se pasa sen necesidade de toca-lo fisicamente / tránsito ou lugar por onde se cruza ou pasa fisicamente] e de valores aspectuais) nós mantemos polo xeral separadas ámbalas funcións e considerámo-la construción con ccircunstancial como intransitiva.

Outra función coa que o ccircunstancial pode entrar en conflito é o complemento prepositivo. Distínguese del pola predominancia do contido físico (local, temporal, modal...) sobre o nocional que a miúdo presenta o compl. prepositivo, polo seu carácter frecuentemente non obrigatorio e polo feito de ser substituído por un adverbio con ou sen preposición: vive en Vigo → vive alí / vén de Ourense → vén de alí; cun referente nome común a opción é dobre: vive na cidade → vive nela / vive aí; marchou da casa → marchou dela / marchou de alí.

Emporiso, os criterios, que son probas por aproximación, nunca resultan absolutos, definitivos nin excluínates, así que nalgúnhas construcións as vacilacións resólvense dun xeito ou doutro de acordo con aqueles que prioricemos, co seu grao de consistencia e coas interpretacións que defendamos. Analicémo-los seguintes exemplos:

- a) “O control de Baltar límitase ao corenta por cento”.
- b) “O abstencionismo deriva da dispersión do hábitat galego”.
- c) “El límitase a recoñece-lo corpo”.
- d) “Ingresou no cárcere”.
- e) “A chousa linda co río”.
- f) “Dirixiuse a Ourense”.
- g) “Dirixiuse ás persoas afectadas”.

Atopamos en a), b), c) unha función compl. prepositivo baseándonos na rexencia e no papel semántico de *término*. Pero o primeiro exemplo ofrece máis interpretacións, pois o verbo leva preposición e asemade un complemento que cuantifica de carácter adverbial, algo característico (inda que non exclusivo) do ccircunstancial. Mesmo esta construción media ten interpretacións pasivas que a aproximan tamén a unha función ccircunstancial (vgr. a participación límitase ao corenta por cento / é limitada por alguén ao corenta por cento).

En d), e), o complemento precisa de preposición e admite ser substituído pola tal preposición seguida de pronome tónico (ingresou nela; linda con el), conque poderían ser entendidos como complementos prepositivos, pero considerámoslos ccircunstanciais debido ao forte contido de carácter locativo, físico e de situación.

Por último, f), g) mostran dous exemplos dun mesmo predicado que opera coas dúas funcións sintácticas que estamos a abordar. Nos dous casos existe rexencia preposicional, agora ben f) considerámo-lo ccircunstancial por ter contido locativo direccional e soporta-la substitución por adverbio (diríxese alí), namentres que g)

cualificámolo de compl. prepositivo por mor de que hai unha estrutura de verbo pronominal seguido de frase preposicional, porque nesta estrutura de verbo pronominal o complemento permite ser trocado por preposición e pronome tónico (dirixiuse a elas), por reflectir un contido máis nocional e de proxección de algo (a vista, o discurso, a argumentación) cara a un individuo (dicir algo a alguén oral ou por escrito) e non lugar físico. En g) existe ademais a posibilidade de considera-la función de complemento indirecto, visto que o referente é humano e o complemento ten a posibilidade de se conmutar por “lle/lles” (dirixiuselles); mais esta pronominalización resulta algo forzada ou pouco natural, o contido de proxección é significativo e a rexencia preposicional moi forte (comp. dirixiuse a min/*dirixiuse; achegouse a min/achegouse).

O ccircunstancial pode confundirse co predicativo en estruturas como as seguintes: “volveuse gordo; púxose fea; saíron prexudicados”. Nelas superponse un proceso en desenvolvemento que acada o punto final cun estado do individuo (estado ao que se chega tamén mediante un proceso previo). Se entendemos que prima o estado ou a caracterización e o complemento é unha frase adxectiva concordando en xénero e número co suxeito, estaremos a falar da existencia dunha función predicativo. En troques, se estimamos que se desenvolve un proceso que chega ata un punto final marcado polo complemento, daquela haberá que pensar nunha función ccircunstancial co papel semántico de meta ou resultado.

Tamén teñen recibido a denominación de ccircunstanciais certas partículas e locucións, que poden ser adverbios, preposicións ou ámbalas dúas categorías, cuxa análise sobrepasaría os niveis da cláusula e entraría a formar parte da gramática do discurso. Son elementos lingüísticos heteroxéneos, constituídos por unha ou máis palabras, que teñen como misión ou modificaren externamente toda a cláusula (vgr. afortunadamente, non perdeu o tren; en realidade, fora mellor non ter ido) ou marcaren relacións dentro dun parágrafo e entre parágrafos (doutra banda, por fin, polo demais, por un lado, así mesmo, de igual forma, por último, aínda por riba, mesmo...). A algúns deles os gramáticos chamábanlles modificadores oracionais, atributos oracionais e complementos oracionais por afectaren a toda a secuencia e situárense á marxe dela. Ultimamente, amais desta denominación, óptase por etiquetas como a de elementos de cohesión, conectores discursivos, marcadores textuais, enlaces discursivos, etc. Teñen como misión estrutura-la información, vincular diferentes partes do discurso, reformular-la información, condiciona-la parte do texto que introducen e poñer de manifesto a relación entre os participantes da conversa. Vexamos unhas secuencias como exemplo:

“*En realidade*, iso que fixeche non me pareceu ben”.

“Non puido supera-la proba. *Porén* continúa co mesmo humor”.

“*Ben*, creo que por hoxe é dabondo”.

“*Primeiro* hai que decidirse. *Despois* actuar”.

“Non mellorou os resultados. *De feito* o favorito quedou na primeira fase”.

“*Sinceramente*, non creo que o consiga”.

“*Mira*, eu non sei nada diso, entendiches?”

2.3.4.2. *O complemento prepositivo*, tamén chamado complemento preposicional, e obxecto preposicional por autores partidarios da transitividade preposicional (Alarcos 1994), designa aquela función sintáctica constituída formalmente por unha frase preposicional introducida por preposicións como “a, con, de, en, por, sobre...”. Nalgunhas estruturas aparece só unha delas, o que significa que a muda de preposición implicará un troco semántico e un cambio de construción e/ou de predicado, noutras é posible a alternancia, expresando significados moi próximos (vgr. falar de/sobre/acerca

de...; discrepar de/sobre/en/acerca de...). Ás veces son o contido maila clase e categoría do complemento os que determinan o emprego dunha ou doutra preposición (vgr. atreverse cun asunto / atreverse a facelo).

O complemento prepositivo adoita ser unha función de presenza obrigatoria debido a que a súa conmutación por cero volve a construción agramatical ou faille varia-lo contido. Nalgúns casos a ausencia formal desta función non revela presenza cero senón latencia e pode ser recoñecida a través do contexto ou da realidade externa da mensaxe.

O compl. prepositivo vai situado despois do verbo nos seus usos prototípicos e admite ser conmutado por un pronome tónico ou adverbio, precedidos ámbolos dous de preposición. Este criterio confúndese cun dos procedementos de identificación do ccircunstancial, no sentido de que en certas construcións o compl. prepositivo pode ser conmutado por un adverbio (vgr. baseareime nesa fórmula / baseareime nela / baseareime aí) e o ccircunstancial pola súa vez mantén a preposición característica do compl. prepositivo (vgr. vén de Ourense / vén de alí). A principal diverxencia vén dada polo feito de que o compl. prepositivo presenta máis proximidade semántica ao predicado có ccircunstancial, é dicir, expresado dun xeito gráfico o evento quere botarse enriba do complemento (vgr. apelou ao Tribunal Supremo) e tende a se empregar cunha única preposición (vgr. basearse nos feitos → basearse neles; martelar en algo, etc.), se ben existen excepcións (vgr. falar de cinema / falar sobre cinema); en cambio o ccircunstancial en bastantes casos admite alternancias, aínda que poidan implicar novos matices de contido (vgr. vou a Lugo / vou para Lugo / vou deica Lugo) e a relación co predicado resulta algo máis externa (vgr. apelou contra a sentenza). En usos nocionais a conmutación pode presentar niveis de aceptabilidade, dependendo ás veces do grao de fixación ou lexicalización que adquira a estrutura (vgr. fuxir dos problemas / fuxir deles; saír de dúbidas /?saír delas).

O compl. prepositivo e o circunstancial poden chegar a se enredar nalgunhas construcións pronominais como “quéixase do vicio que ten a xente”. Nestas estruturas malia que o complemento manifesta un certo valor de causa, este contido vese solapado en favor doutro que sobrancea, que é o da proxección dun sentimento (de queixa) sobre unha entidade. Pola contra, as construcións como “quéixase co mal tempo” e “quéixase polo mal tempo” atraen para o primeiro plano a causa, por iso nos decidimos aquí polo ccircunstancial.

O compl. prepositivo tamén pode presentar cruzamentos, vacilacións e confusións co complemento directo. De aquí deriva a discusión existente entre os autores sobre a consideración de certas estruturas como intransitivas ou transitivas –con denominacións como transitividade directa, indirecta (Vilela 1999), preposicional (Blinkenberg 1960, Cano Aguilar 1987). No entanto, o grao de diverxencia entre ámbalas funcións supera o de converxencia, o que dificulta poder encaixalas dentro do mesmo parámetro da transitividade. En liñas xerais, a relación do compl. prepositivo co verbo en función de predicado é menos inmediata cá que demostra o complemento directo co seu predicado. O compl. prepositivo está algo máis distante do predicado có complemento directo no sentido de verse menos afectado na súa totalidade (vgr. sabe de matemáticas [afección parcial] / sabe matemáticas [afección total]; acabei con María, agora aténdote [podemos entender afección parcial] / acabei a María [entendemos maior afección: arruineille a vida]). En palabras de Lazard, a diferenza entre a construción directa (vgr. to shoot a rabbit; travailler sa thèse) e a oblicua está no feito de que a oblicua indica unha acción

“less clearly successful” e “suggests a conative action rather than an effective one or less direct effect on the patient” (Lazard 2002: 158).

Alén disto, o compl. prepositivo vai sempre introducido por unha preposición que ás veces varía segundo a construción de que se trate e que introduce xeralmente algún matiz de contido –as formas gramaticais poucas veces son sinónimas (Golberg 1994)–, namentres o complemento directo ou non leva preposición ou só leva “a” e algunha outra en determinados casos (en francés por exemplo “a” ou “de”, cfr. Dugas 2001). O compl. prepositivo adoita presentar valor aspectual atélico namentres o complemento directo tende a manifestar valores télicos. O compl. prepositivo conmútase por un pronome precedido de preposición e o complemento directo faíno por un clítico de acusativo. Na tematización o compl. prepositivo non necesita reduplicación pronominal, en cambio o complemento directo si precisa dela en bastantes casos (vgr. *creo en María*→*en María creo*; *creo a María*→*a María créoa*). O compl. prepositivo non admite conversión a pasiva, o complemento directo admítea en bastantes construcións. Outra proba que serve para separalas é que ámbalas dúas poden funcionar na mesma cláusula. Fronte a isto, documéntanse tanto na lingua oral coma na escrita casos en que estas funcións están moi próximas, e son os constituídos por aquelas estruturas, sobre todo de actividade, que case non varían de significado (agás cambios nas preposicións e nalgúns valores aspectuais e de telicidade) conforme empreguemos un complemento sen preposición ou con preposición, e que algúns autores (Cidrás 1998) cualifican de transitivas (vgr. *tirar co libro*; *sachar nas patacas*; *comer no pan*; *coidar do neno*) por referiren unha realidade similar, admitiren conmutación pronominal e xeralmente conversión a pasiva (vgr. *coidouno seu irmán*; *o neno foi coidado por seu irmán*).

As alternancias de uso entre compl. prepositivo e complemento directo, ou dito doutro xeito a xénese das estruturas con e sen preposición, foi explicada por algúns investigadores mediante argumentos de base diacrónica, recorrendo ora a etapas intermedias no cambio das estruturas sintácticas (Hernández Alonso 1990) ora a vacilacións da lingua popular acompañadas de diversas analoxías que se foron producindo ao longo do tempo (Martínez 2002).

Tamén se poden producir alternancias entre compl. prepositivo e compl. directo, que veñen determinadas polo contido que expresa o complemento. Cando sinala enfermidades rexístranse varianzas entre ámbalas funcións (vgr. *padece de artrite* / *padece artrite*) ou non (vgr. *padece dos nervios* / **padece nervios*). A principal diferenza está en que a primeira indica o nome dunha enfermidade como tal, mentres que a segunda refire unha parte do corpo que identifica esa doenza.

O complemento prepositivo pode entrar en conflito co predicativo. Non debemos esquecer que moitos predicativos están representados por frases preposicionais, pospostas ao predicado, conmutables por “preposición+iso”. Referímonos a estruturas como “*están a non facer nada*→*están a iso*; *andan a arrapaña-lo todo*→*andan a iso*”. A presenza obrigatoria do sintagma con preposición e a conmutación por un pronome do término da preposición son argumentos a favor da súa consideración como compl. prepositivo. Porén, o feito de termos unha frase designadora dun evento que caracteriza o suxeito, que emprega verbos como “*estar*” e “*andar*” (ás veces con menor carga léxica da habitual) e que pode presentar valor estativo, parece aproximala á función de predicativo. O contorno e a situación contextual ou conversacional en que se insire permite en ocasións desface-la ambigüidade.

Por último, existen construcións con verbo en forma persoal seguido de preposición mais infinitivo que poden dar lugar a unha función de complemento prepositivo (vgr. desistiu de prepara-lo exame→desistiu diso) ou constituíren quer un complexo verbal doutro tipo quer unha construción transitiva, a pesar de non varia-la preposición nin o infinitivo (vgr. deixou de nadar →*deixou diso).

2.3.4.3. *O complemento indirecto* é unha función clausal que pode ter carácter obrigatorio ou non obrigatorio. Algúns autores (Langacker 1991: 327) definen esta función dende unha perspectiva semántico cognitiva indicando que se trata dun experimentador activo no dominio de chegada. Para outros (Vázquez Rozas 1995) é un participante central da cláusula que pode acadalo estatus de valencial e nuclear ou non valencial, isto é, que a súa presenza está ou non esixida polo predicado. Os terceiros (Demonte 1994) establecen dous grandes tipos de complementos indirectos: un compl. indirecto 1 no que estarían predicados de transferencia (vgr. pertencer, sorrir...) e un compl. indirecto 2 que inclúe predicados que denotan creación, destrución ou preparación (vgr. arrepentirse, escapar, ocorrerse, esquecerse...). Por último, mencionámo-los que consideran esta función como un “complemento de obxecto segundo” (Dennis&Sancier-Chateau 1994), que acompaña ao que chaman o “obxecto primeiro”, presupoñendo sempre a existencia dun complemento directo a carón do indirecto, e os que a consideran, dende un punto de vista semántico, como un “complemento de atribución” (Le Goffic 1993) que sinala a quen lle concerne a acción (vid. problema terminolóxico en Pino 1999: 274-289).

Formalmente o complemento indirecto está representado por un dativo e por unha frase preposicional de estrutura (a+fn), non (para+fn) cuxa función é circunstancial co papel semántico de beneficiado/prexudicado ou destinatario, que pode ser conmutada ou reduplicada polos dativos “me, te, che, lle, nos, vos, lles”. O clítico pode ser optativo (vgr. o libro pertence a María / o libro pertécelle a María) ou tender á obrigatoriedade en construcións que tematizan o complemento indirecto (vgr. a min non me pertence iso). Outra característica das estruturas intransitivas de complemento indirecto é que non resultan pasivizables.

A tradición gramatical hispánica e/ou románica acostuma distinguir unha función complemento indirecto doutra función dativo; pero algunhas investigacións avogan por integralas nunha única función ou macrofunción dado que o complemento indirecto pode, polo xeral, pronominalizarse en dativo e ter este como marcador redundante de función (vgr. saltoulle a Luís por encima do lombo). É a postura que seguimos neste traballo. Separar dativo de complemento indirecto é tamén unha opción válida cuxa xustificación pasa por razoamentos coma os seguintes:

- Que o complemento indirecto e o dativo poden coaparecer sen se estorbaren, o que significaría que están en dimensións distintas.
- Que o dativo é obrigatorio semanticamente (valencial ou argumental) e o complemento indirecto é opcional (nin valencial nin argumental). Dito doutra maneira, só existe unha única función que é a de complemento indirecto, que pasará a se chamar dativo cando non estea esixida polo verbo.
- Que o complemento indirecto é unha función nominal e como tal pode manifestarse por medio de frase nominal ou de clítico, pero o dativo é unha función pronominal e sempre actúa como clítico.
- Que o dativo pode funcionar en contextos nos que apenas o fai o compl. indirecto (vgr. xa se vos foi o rapaz?).

- Que o compl. indirecto sería unha función incluída dentro dunha macrofunción sintáctica denominada *dativo*, é dicir, que existen dúas funcións sintácticas distintas relacionadas por sincretismo, o que significa que poden ser desempeñadas por un mesmo complemento.

Documéntanse construcións cun complemento de estrutura (a+fn) que son confusas e vacilan entre a consideración funcional como compl. prepositivo ou como compl. indirecto (vgr. unirse ao rei / unirse a el / unírselle; achegarse á parede / achegarse a ela / ?achegárselle; bater nel / baterlle; arrepoñerse ao pai / arrepoñerse a el / arrepoñérselle). Acabamos de ver parte disto unhas páxinas atrás. Parece que a proximidade entre predicado e preposición canto á rexencia aconsella tratar estas frases preposicionais preferentemente como complemento prepositivo. Amais disto, a estrutura con compl. prepositivo presenta un suxeito máis activo que se proxecta ou dirixe cara a un término ou límite estático, moitas veces inanimado, en troques a estrutura con complemento indirecto prefere un referente animado, que tolera máis doadamente a substitución por dativo. Por último, hai que ter en conta que en ocasións se producen diverxencias de contido entre a construción de complemento indirecto e a construción coa función de complemento prepositivo.

Relacionadas coas anteriores, están construcións con predicados como “saír, parecer, seguir...”, que formalmente parecen compl. indirecto (vgr. sae a súa nai [sáelle]; parécese ao pai [paréceselle]; o que lle segue a ela en idade chámase Pepe) ao ser posible nelas a presenza de dativo ou a substitución do complemento por un dativo. Con todo, a rexencia preposicional, a maior facilidade para a substitución por clítico antes ca por dativo (comp. sae a súa nai / se a ela / ?sáelle) aconsella falar dunha función compl. prepositivo, de valor aspectual estativo e sen control, en detrimento da de complemento indirecto.

Cando o complemento representa a persoa ou entidade beneficiada, prexudicada e destinataria dunha acción, o compl. indirecto pode alternar co ccircunstancial (votou polo Bloque / votoulle ao Bloque). O primeiro caso revela un complemento algo máis próximo ao verbo, na liña do compl. prepositivo; equivale a elixir, ser partidario, estar a prol ou en contra de alguén ou de algo (vgr. voto por volvermos para a casa), manter un certo pensamento. O segundo refire un pouco mellor o destinatario da acción e resulta menos próximo ao predicado de o compararmos co anterior. Ás veces este destinatario está formalmente representado por unha frase nominal sen determinante (vgr. eles votan Bloque) que pode actuar como caracterizador do individuo representado no suxeito.

2.3.4.4. Atributo e predicativo. Son dúas funcións sintácticas que participan dunha relación de atribución, que é unha conexión de interdependencia entre funcións, dentro das construcións denominadas atributivas.

O *atributo* funciona nas estruturas atributivas chamadas de predicado nominal pola gramática tradicional, que son aquelas intransitivas cuxa principal función é a de atributo cun verbo cópula. Falamos de construcións que non lle impoñen restricións de selección ao seu suxeito, van con verbos que non posúen plena carga semántica e en consecuencia poden unirse aos atributos formando un único predicado complexo; son verbos que serven de auxiliares de predicación.

O atributo é unha función obrigatoria. Pode constituír un evento, sendo así funciona unha cláusula introducida por “que”, de participio, de relativo ou de infinitivo (vgr. o asunto foi que eles chegaron primeiro; eu fun quen saltou por riba da mesa; a educación non é achantar e calar), e tamén unha entidade cos trazos semánticos [\pm animado],

[±concreto], [±continuo], en ocasións acompañada dalgún dativo de solidariedade (vgr. *éche moi bo rapaz*), que está representada por unha frase adverbial nucleada sobre todo por adverbios de modo como “mellor, peor, ben...” (vgr. *é mellor que veñas*), lugar e tempo (vgr. *o festival é aquí*; *a entrega de premios foi hoxe*), por unha frase adxectiva nucleada por adxectivos como “bo, malo, igual...”, por unha frase nominal nucleada por un substantivo (vgr. *Carlos é médico*), e por unha frase preposicional que vai tanto con suxeito non animado (vgr. *o iogur é sen azucre*; *este deseño é con manga longa*) coma animado (vgr. *Carlos é de bo carácter*; *Iván é de moito durmir*).

O atributo soporta regularmente a conmutación polo clítico “o” e en ocasións polo demostrativo neutro “iso” (vgr. *está triste→estao*; *é alto→éoo*; *é profesor→é iso*). Expresa un estado que se concreta na *caracterización* ou adscrición de propiedade ou de clase (vgr. *María é rubia*; *Dosinda é profesora*), na *identificación* recta ou inversa (vgr. *Carme é a morena*; *a morena é Carme*) e para moitos autores tamén na *localización* espacial ou temporal (vgr. *é tarde*; *son as catro*; *é aquí*).

O atributo de propiedade dá conta de calquera tipo de calidade ou trazo diferenciador e de individuación. Son frecuentes aquí frases adxectivas ou preposicionais que sinalan calidade física (vgr. *é rubio*), psíquica (vgr. *es parvo completo*), sensorial (vgr. *está doce*), certo estado e comportamento (vgr. *está solteiro*; *está vello*; *é vulgar*), materia (vgr. *o anel é de ouro*), contido (vgr. *a botella é de viño*), medida (vgr. *o seu peso é de tres quilos*), pertenza (vgr. *a casa é de seu pai*), finalidade (vgr. *o reloxo é para Carlos*), etc. Bastantes destes atributos responden á pregunta con “como?” (vgr. *Como é Xan?* -*é rubio*; *como está a torta?* -*está moi doce*) e admiten expansión cun sintagma introducido por “coma” (vgr. *é rubio coma seu pai*).

O atributo clasificador serve para caracteriza-lo suxeito como pertencente a unha determinada clase, que pode ser profesión (vgr. *Pedro é filólogo*), nacionalidade (vgr. *é galego*), lugar de nacemento (vgr. *é vigués*), relixión (vgr. *é católica*), clase social (vgr. *é burgués*), corrente política (vgr. *é anarquista*), institución ou escola (vgr. *é renacentista*), marca (vgr. *ese coche é un Mercedes*), por veces co reforzo de “todo” ou con sufixos (vgr. *ese coche é todo un Mercedes*; *é un cochazo*). Este atributo está constituído en moitas ocasións por unha frase nominal non definida (vgr. *Pedro é tradutor*; *Pedro é un tradutor*), de referente humano, que fai fincapé en cuestións sociais, profesionais... A devandita frase nominal con “un” ten un valor menos episódico, máis estable e non resiste referencias espazo-temporais (vgr. *é tradutor as fins de semana* / *?é un tradutor as fins de semana*).

O atributo de función identificadora establece unha relación de identificación entre dúas entidades, que son referenciais (vgr. *Pedro é o filólogo*; *o filólogo é Pedro*). Moitas veces responde á pregunta “quen?” e “que?” conforme o referente do suxeito sexa respectivamente humano ou inanimado.

O atributo de función localizadora aparece polo regular en construcións reducidas, sen suxeito, de carácter temporal (vgr. *xa é tarde*; *xa é hora*; *é xoves*) e uso impersoal. A cópula e mailo nome dan lugar a un papel semántico de *locación temporal*. Emporiso, expresións deste tipo e doutro como “son eu”, “somos nós”, “son cousas da vida”, que semellan identificar momentos temporais, individuos, entidades, eventos... poden ofrecer en ocasións unha lectura predicativa na que o verbo “ser” denota presenza ou existencia co sintagma poscopular como suxeito.

Próximas a estas aparecen as estruturas reducidas con “é que”, cuxo elemento identificado non expreso pode ser un sintagma como “causa”, “razón” ou un feito e circunstancia que están no contexto comunicativo previo e que de cando en vez se

concretan nunha frase ou cláusula (vgr. o problema/a cuestión/a verdade/o que ocorre *é que...*).

O atributo funciona prototipicamente cos verbos “ser” e “estar”, que se diferencian entre si por valores aspectuais e de contido, indicando respectivamente propiedade e estado, ou por valores pragmáticos (Raposo&Uriagereka 1995). A consideración destes verbos como copulativos semanticamente baleiros non sempre é doada de soste dado que en ocasións teñen significado pleno e mesmo cando semellan non posuílo as estruturas en que participan adoptan múltiples contidos. Hernández Alonso (1996) é dos que defenden que o verbo das estruturas copulativas é máis ca unha simple cópula, está só parcialmente desemantizado e por tanto a atribución resulta ser unha forma de predicación.

Existen sintagmas que remiten á mesma realidade, pero trocan o subtipo de unidade pasando de frase nominal con “ser” (vgr. Xoán é albanel) a frase preposicional con “estar” (vgr. Xoán está de albanel) traducindo respectivamente propiedade e limitación temporal. Con certos adverbios a construción con “estar” é susceptible de interpretacións: “Pepe está sempre serio” aproxímase aos valores de “Pepe é serio”, mais non chega a constituír unha propiedade do suxeito como ocorre co verbo “ser”.

Documéntanse verbos que en usos non rectos poden adquirir valor copulativo ou atributivo como “andar”, “parecer”. Nalgúns estudos gramaticais figuran tamén os denominados *pseudocopulativos* ou *semiatributivos* como son “semellar”, “quedar”, “resultar”, “volverse”, “poñerse”, “chegar”, etc., que reciben este nome por seren case nulos semanticamente ou estaren moi gramaticalizados. Autores como Penadés (1994) parten dunha consideración ampla da noción de atributo e enumeran unha copiosa lista de verbos acompañados desta función sintáctica, que agrupan en dúas grandes clases, de acordo co seu significado: verbos atributivos de acción pura e non pura fronte a verbos atributivos de non acción, que poden indicar proceso ou non proceso.

Un problema que se debate é o da posible equivalencia entre estruturas atributivas e pasivas. Nas atributivas con “ser” e nas pasivas podemos conmuta-lo que vai despois do verbo por “o” (vgr. o libro foi publicado / foino), tamén é posible conmuta-los núcleos verbais (vgr. a casa foi destruída / a casa quedou destruída / a casa está destruída), os dous verbos están desemantizados e funcionan como auxiliares achegando morfemas de tempo, modo, número, persoa, aspectualidade, precisan doutra forma verbal ao non poder ir sós e con eles a forma léxica plena é a que marca as restricións do suxeito. Pero existen diverxencias que de momento nos resultan máis convincentes para abordarmos pasivas e atributivas por separado, como é que o verbo “ser” das perífrases funciona con verbos non persoais, expresa accións ou procesos e non propiedades ou estados; á parte disto están as variacións na forma, os trocos de esquema semántico e papeis semánticos, os cambios de valores aspectuais, o distinto comportamento ao recibiren a negación, a diferente capacidade de transformación á forma reflexa e a non sempre identidade de substitución entre forma atributiva e pasiva: María é presumida (é, é así) / María é castigada (?é, é así).

Gutiérrez Ordóñez (2002: 289ss.) sinala que a atribución é unha relación funcional que inclúe diversas manifestacións ou subclases. É posible distinguir tres tipos de construcións atributivas co verbo “ser”: ecuativas (vgr. Xoán é o porteiro), adscritivas (vgr. Xoán é porteiro) e modais (vgr. Xoán é fracucho). Di tamén que a expresión da pasividade non estaría en ningún destes grupos, por iso convén crearmos un novo, o das atributivas pasivas. A secuencia “César foi vencido” presenta un complemento que concorda co suxeito, constrúese co verbo “ser”, realiza unha predicación externa e

resulta substituíble polo referente pronominal “o”, pero ao ser pasivo non resiste a coordinación con outro atributo (vgr. *César foi vencido e valente).

Tamén xeran certa polémica as construcións con “parecer”. Poden ser atributivas xa que permiten a conmutación por “o”, en analoxía con “ser” e “estar”, ou admitiren outras interpretacións: unha propiamente atributiva na que o contido fai énfase na percepción externa ou aparencia (vgr. parece listo) e outra máis predicativa que fai fincapé quer na *relación* de semellanza entre dúas persoas ou entidades, funcionando aquí unha estrutura pronominal con complemento rexido (vgr. Carlos parécese a seu pai), quer na percepción interna, opinión, impresión que algo ou alguén lle produce a unha persoa, neste caso a estrutura funciona cun dativo (vgr. paréceme algo mentirán). Polo regular, os nomes de clase aceptan de modo máis natural “parecer” de percepción externa (comp. Luís parece cura / ?Luís paréceme cura). O mesmo pode ocorrer cando o atributo é un sintagma identificativo (comp. isto parece un compás / ?isto paréceme un compás) e con algunhas frases preposicionais con “de” (comp. este viño parece do Ribeiro / ?este viño paréceme do Ribeiro). Con tempos verbais de pasado en moitos casos é máis restritivo un “parecer” con valor obxectivo e de percepción externa (comp. Adrián pareceume moi simpático / ?Adrián pareceu moi simpático). As perífrases de aspectualidade progresiva (estar+xerundio) funcionan mellor con “parecer” subxectivo ou de percepción interna ca co de percepción externa (comp. o ciclo de Buñuel estame parecendo moi bo / ? o ciclo de Buñuel está parecendo moi bo). Por último, en certos contextos abreviados “parecer” pode funcionar con valor de percepción interna (comp. a reforma da catedral está moi ben, ¿non che parece? / *¿non parece?).

Doutra banda, cando “parecer” vai seguido de infinitivo (vgr. teu curmán parece estudar moito) a construción achégase a unha estrutura transitiva por se conmuta-lo complemento pola completiva “que” (vgr. parece que estuda moito) e por clítico acusativo (vgr. paréceo). Así e todo son posibles outras propostas:

- a) Que o infinitivo sexa atributo e por conseguinte termos unha construción atributiva. A favor deste posicionamento está o feito de que nesta estrutura o infinitivo presenta certas analoxías cos adxectivos (vgr. teu curmán é estudoso) e por veces semella non adquirir contido semántico pleno. En contra que non admite a construción fendida (comp. o que parece teu curmán é estudoso / ?o que parece teu curmán é estudar moito).
- b) Que o infinitivo conforme un complexo verbal, con “parecer” como semiauxiliar ou modal expresando o probable e o incerto. O problema está en que os modais son pouco proclives a paráfrases de relativa equivalencia con completivas (vgr. teu curmán parece estudar moito → teu curmán parece que estuda moito; *teu curmán debe que estudar moito”) e a conmutacións polo neutro “iso” (vgr. teu curmán parece estudar moito→iso parece / teu curmán debe estudar moito→*iso debe).

Amais de todo o anterior, convén ter en conta que a estrutura con “parecer” seguido de infinitivo nalgúns casos non resiste o emprego de dativo e o valor de percepción interna (vgr. *teu curmán paréceme estudar moito) e noutros casos con infinitivo transitivo esíxeo (vgr. pareceume verte).

Inmobilizado na terceira persoa e sen suxeito explícito (vgr. parece querer chover), non se constrúe con dativo (vgr. *paréceme querer chover) e convida a pensar en varias posibilidades: que o infinitivo sexa suxeito (vgr. iso parece), que sexa complemento directo (vgr. paréceo; parece que quere chover), que forme un complexo verbal de contido de dúbida ou probabilidade (vgr. parece querer chover / debe querer chover / pode querer chover).

Ás veces prodúcense confusións entre atributo e complemento circunstancial en certas construcións con “ser” e con outros verbos non atributivos que se poden achegar a tal valor como “ir” (vgr. no verán é cando vou de vacacións; a desobediencia vai na súa maneira de ser; iso non vai con el). Os argumentos a favor de considerar atributo a frase preposicional son:

- No primeiro exemplo (vgr. no verán é cando vou de vacacións), o propio emprego do verbo “ser” así coma o carácter atributivo que se deriva do seu uso e a estrutura focalizada nunha construción que se axusta ao molde das *atributivas fendidas*.

- Nos demais exemplos, o esquema semántico de *caracterización* que presentan e a non exención dunha función de verbo cópula que pode posuír “ir”.

As razóns a prol do ccircunstancial son o emprego da propia frase preposicional e o contido de tempo (algo característico aínda que non exclusivo da función ccircunstancial), a ausencia de concordancia en xénero e número co outro participante da estrutura, a posibilidade de que en certas construcións o verbo estea pouco desemantizado e mesmo poida ser substituído por outros verbos con pleno significado léxico, a dificultade de focalizar moitas das estruturas con “ir”, e por último o feito de que a focalización non sexa algo único das estruturas atributivas dado que boa parte dos ccircunstanciais permítana. Para os nosos fins son tratadas como construcións intransitivas, con independencia de que nuns casos ou noutros prime máis ou menos o significado atributivo.

O *predicativo* é unha función clausal que se atopa en construcións con predicados verbais semanticamente plenos que adoitan expresar accións ou procesos. Modifica tanto o predicado coma o suxeito, co que concorda en xénero e número.

Por máis que esta función non é exclusiva de ningunha categoría, acostuma funcionar unha frase adxectiva, unha frase ou cláusula introducida por “como” (vgr. quéixase del como alumno) e tamén unha frase preposicional (vgr. entende por Xan).

Tanto nas construcións intransitivas coma nas restantes construcións o predicativo pode ter un estatus opcional (vgr. María corre nerviosa) ou obrigatorio (vgr. volveuse tola). A súa orde prototípica na cláusula é a de posposición ao predicado, ben en posición final absoluta ben adxacente ao verbo (vgr. saíu da cama suado / saíu suado da cama), a miúdo con suxeito preverbal. Para evitarmos ambigüidades de contido e de funcións (predicativo *vs* modificador), que con frecuencia se dan con adxectivos referidos a individuos ou a cousas, é recomendable unha única disposición: saíu suada da cama / saíu da cama suada (dobre significado), a chegada triste da moza / a chegada da moza triste.

Pode resultar difícil discriminalo predicativo do atributo e do ccircunstancial que expresa modo. Verbo desta cuestión existen múltiples puntos de vista en boa parte das linguas europeas. De o cotexarmos co atributo, o predicativo permite nalgúns casos a omisión, non se commuta por “o”, mantén unha relación dobre (co suxeito e co verbo), mesmo é capaz de asumir valor adverbial como adverbio de maneira (cfr. Di Tullio 2002) e en ocasións tolera cambios de orde, malia os dobres significados, que non ocorren co atributo e que o achegan ao suxeito co que concorda (vgr. as vacas paran ceibas / as vacas ceibas paran).

Gutiérrez Ordóñez (1997: 273-277) recolleu distintas interpretacións que operan con criterios coma os seguintes: grao de predicación semántica (menor para o atributo), obrigatoriedade (maior para o atributo), conmutación por clítico “o” e presenza das formas “ser”, “estar”, “parecer” (aplicables ao atributo).

Fronte ao ccircunstancial, o predicativo ten un carácter máis atributivo, expresa un estado do suxeito e concorda con el, namentres o ccircunstancial presenta un valor aspectual dinámico, incide na maneira de se desenvolver un evento, e en ocasións pode conmutarse con facilidade por un adverbio en “-mente” sen que mude o contido.

Alén disto, existen construcións intransitivas en que o predicativo apenas ten cabida, como son as que sinalan existencia con verbos como “existir”, “abundar”, “faltar” e as que indican proceso ou actividade psíquica con verbos como “adoecer”, “queixarse”, “laiarse”.

Tampouco resultan inusuais os cruzamentos e/ou vacilacións entre predicativo, compl. prepositivo e ccircunstancial en construcións de frase preposicional con estrutura (de/por+fn/fadx): “anda de peón”, “vai de enfermeira”, “vai de guapo”, “fai de rico”, “presume de intelixente”, “pasa por despistada”, “entende por Xan”. En relación co ccircunstancial remitimos ás argumentacións dadas neste apartado e nos precedentes; así e todo, engadiremos que construcións como “anda de peón”, “fai de rico” manifestan aspectualidade dinámica e reproducen unha acción (mesmo con movemento) que é un modo de acción, o que achega a frase preposicional á función de ccircunstancial. En defensa da consideración desta estrutura como predicativo podemos argüí-la sensible *caracterización* que se percibe do suxeito. A prol do complemento prepositivo cabe alega-lo feito de que ás veces esta función pode concorrer coa de predicativo (vgr. vai moi contenta de enfermeira; presume orgulloso de intelixente), que existe unha estrutura con preposición rexida polo verbo, en ocasións semilexicalizada, que hai unha frase preposicional cuxo segundo elemento permite a conmutación pronominal (vgr. vai diso, presume diso, entende por iso), e que é posible atopar valores e papeis semánticos moi propios do compl. prepositivo coma o de *portador de actitude/conducta* (vgr. presume de intelixente; vai de guapo).

Defende-la existencia dunha función predicativo en estruturas como “entende por Xan”, “andan polos do Coto” obedece a que o complemento é capaz de modificar asemade o predicado mailo suxeito; que o valor semántico de *caracterización*, non exclusivo pero si característico da función predicativo, adquire grande relevancia; que admite a concordancia (vgr. Mario pasa por despistado; Maria entende por Xana); e que é posible a atributiva con “como” co complemento anteposto e focalizado (vgr. por Xan é como entende) e maila tematización (vgr. por Xan entende), trazos estes que resultan de máis difícil aplicación a moitos complementos prepositivos (vgr. carece de sensatez / *de sensatez carece / *de sensatez é como carece; baseouse en feitos falsos / *en feitos falsos baseouse / *en feitos falsos é como se baseou...).

Nós empregaremos como principal criterio (sabéndomos que ningún é absoluto nin definitivo) para adscribi-las construcións desta clase a unha ou outra función o valor semántico predominante, daquela cando se superpoñen o aspecto dinámico e o papel de modo de acción falaremos de ccircunstancial (vgr. anda de peón; fai de rico), se a *caracterización* pasa a primeiro plano, acompañada da concordancia, inclinarémonos pola función predicativo (vgr. ela anda por Xana), e as restantes que obedezan aos criterios citados serán de complemento prepositivo (vgr. vai de guapa).

2.3.4.5. *O complemento axente* é unha función clausal con denominación semántica, que se rexistra en construcións intransitivas de voz pasiva analítica e de participio, cunhas propiedades similares ás do suxeito axente e forza da voz activa (vgr. a muralla foi destruída polo exército; as tellas foron removidas polo vento).

A unidade que funciona como complemento axente é unha frase preposicional de estrutura (por+fn/cláus. de relativo).

Esta función adquire un carácter indeterminado nas construcións pasivas sintéticas con “se” (vgr. estes pisos vendéronse onte).

2.3.5. Papeis e trazos semánticos do complemento

Baixo estes parámetros pretendemos indica-los papeis e trazos semánticos que o complemento desenvolve na construción intransitiva. O ccircunstancial é a función sintáctica que máis papeis semánticos proporciona.

Cotexando distintos autores comprobamos que existen diverxencias na cantidade e na denominación dos papeis semánticos, aínda que sen variacións extremas no substancial. Neste sentido, Croft (1991) discrimina os seguintes papeis: *axente pasivo, causa, resultado, propósito, benefactivo, medio, modo, instrumento, comitativo*. Halliday (1994) delimita tres categorías sintácticas básicas: *process, participant, circumstance* e a partir delas especifica outras novas: *actor, initiator, goal, agent, beneficiary (recipient, client), range, attribuent...* Porto Dapena (1995) asínalle ao ccircunstancial múltiples papeis semánticos, a saber: *lugar, tempo, modo, final, causal, instrumental, comitativo, cuantitativo, distributivo* (vgr. manda pasar de dous en dous), *inclinación e oposición* (vgr. fala a favor del; loita contra os mouros), *substitución e equivalencia* (vgr. irei mañá en vez de hoxe; dorme en lugar de estudar), *campo ou aspecto* (vgr. aumentou en tamaño), *tema ou materia* (vgr. destes feitos falarei despois), *adición, exclusión e concesión* (vgr. ademais de estudar traballa; os gastos, comida á parte, van a cen euros; estaba alegre a pesar do disgusto). Dik (1997) distingue *agent, positioner, force, processed, goal, recipient, location, source, reference, direction...* Van Valin&Lapolla (1997) establecen as macrofuncións *actor* e *paciente*, o *paciente* agruparía as de *paciente* ou *afectado, orixe, meta, lugar, dirección...* Vilela (1999) manexa etiquetas e contidos coma os de *afectado, posuidor, beneficiario, destinatario, instrumento, dirección, destino, posicionador, resultativo, eventivo, locativo...* Álvarez&Xove (2002) delimitan os de *axente, forza, paciente, posicionado, receptor, benefactario, causa, fin, locativo, orixe, tránsito, localización de tempo, modo, instrumento, compañía, cantidade, condición, concesión, consecuencia*. Moreno Cabrera (2003: 250ss.), tomando como base a concepción aristotélica do movemento, destaca tamén algúns dos papeis xa vistos e ademais concreta que a *meta* é o estado locativo ou atributivo ao que se despraza ou accede unha entidade; o *paciente* é a entidade que experimenta ese cambio de lugar ou de propiedade; a *orixe* é o estado locativo ou atributivo dende o que se despraza unha entidade ou que ve modificado unha entidade; o *axente* é a entidade que orixina ou controla un proceso e ese proceso ten unha orixe ou lugar de orixe, cun destino ou lugar de destino e un traxecto.

A partir de aquí, seguindo a liña maximalista que nos impuxemos, ímonos valer dos seguintes papeis semánticos para o complemento:

- *Axente e forza*. Son dous papeis que sinalan respectivamente a entidade animada, e non animada sobre todo en contextos figurados, que realiza ou provoca unha acción. O primeiro funciona en construcións de pasiva analítica, namentres o segundo resulta habitual nas de voz media (vgr. a porta abriuse co vento; as plantas estragáronse coa saraiba). O tipo e subtipo de unidade que os representa é unha frase preposicional de estrutura (con/por+fn).
- *Término*. Con carácter xeral, empregamos esta etiqueta para facermos referencia á entidade animada ou inanimada na que desemboca, se proxecta ou converxe calquera tipo de evento, incluído o derivado de esquemas de relación (vgr. tratar con alguén). É un papel semántico característico da función sintáctica compl. prepositivo, malia que o compl. prepositivo pode desempeñar tamén algún outro

papel semántico, en ocasións próximo aos do ccircunstancial. Formalmente adoita estar representado por unha frase preposicional de estrutura (a, con, de, en, sobre, acerca de...+ fr. nom.): fala daquel asunto; trata de química; versa sobre a economía actual. Nalgunhas construcións converxe co papel de *obxectivo* (vgr. adoece por boas fotos do seu ídolo), *obxecto* (vgr. carece de boas ideas), *asunto* (vgr. afondou en temas relacionados co mar).

- *Obxecto*. É un papel semántico característico do compl. prepositivo. Está próximo ao de *término*, pero diferénciase del en que co papel *obxecto* aludimos a unha entidade que se constitúe en obxecto dunha acción física ou mental (acordarse de, cismar en...) e dun estado (comporse de, consistir en, entender de...).
- *Obxectivo*. Trátase dun papel que actúa coa función de ccircunstancial. Ás veces está próximo ao de *fin*, tamén pode referi-lo papel semántico dunha entidade animada ou non animada (un propósito) que se procura e persegue (vgr. vai para médico; andan detrás del). En certas construcións funciona co compl. prepositivo marcando acción, actitude/conducta e sentimento, aproximándose así ao papel semántico de *término*; a diferenza con este último está en precisar se aquilo en que se proxecta a acción constitúe ou non un obxectivo como tal da entidade representada no suxeito.
- *Destino*. Este papel semántico sinala o punto e o lugar cara ao que algo ou alguén se dirixe e que polo xeral alcanza (vgr. vai a Viveiro; vai á misa). Distínguese do papel semántico de dirección polo feito de que esta indica sempre un lugar cara ao que se dirixe a entidade en función de suxeito, pero non un punto acadado. En determinadas construcións parece cruzarse co papel de *modo* (vgr. foi por letras).
- *Destinatario*. Indica a persoa que recibe algo. Resulta frecuente nas frases prepositivas con *para+fn* (vgr. este regalo é para Carlos). Ás veces o destinatario complementase co *beneficiado* e *prexudicado*, polo que os tres poden estar formalmente representados por *para+fn* e por *lle...a+fn* (vgr. a casa quedou para María / a casa quedoulle a María). As funcións sintácticas coas que pode estar relacionado son dativo ou compl. indirecto e ccircunstancial, diferenciándose entre si por leves matices.
- *Beneficiado* e *prexudicado*. Entrámbolos papeis sinalan respectivamente o individuo que resulta beneficiado ou prexudicado por algún tipo de evento. Son habituais co dativo ou complemento indirecto e nas estruturas de *para +fn*.
- *Inclinación* e *oposición*. Son papeis semánticos que traducen unha relación quer de axuda e disposición favorable, quer de antagonismo e enfrontamento (vgr. falou a favor del; loitou contra el).
- *Posuidor*. Sinala o individuo que posúe algo ou que é dono de algo. É un papel semántico frecuente na función sintáctica compl. indirecto e nos dativos (vgr. roubáronlle a carteira; o piso pertencelle) (Lamiroy&Delbecque 1998, König&Haspelmath 1998). Nalgunhas construcións pode converxer co *destinatario* e co *beneficiado* (vgr. quedoulle toda a herdanza).
- *Afectado*. Este papel semántico designa a entidade animada ou non animada que recibe algún tipo de afección, sen que esta sexa necesariamente de dano ou de proveito, como adoita acontecer co beneficiado e co prexudicado. Nalgunhas construcións pode confluír ou aproximarse ao papel de *término*.
- *Caracterizador* e *identificador*. Os dous son papeis semánticos do complemento, que caracterizan e identifican a entidade en función de suxeito. Aparecen maioritariamente, non exclusivamente, en construcións atributivas.

- *Modo*. Trátase dun papel semántico que expresa a maneira de se realizar ou desenvolver unha acción ou proceso, neste caso resulta característico do ccircunstancial. Tamén expresa o modo de estar propio das estruturas atributivas ou de estado.
- *Resultado, meta*. Son papeis semánticos próximos que aluden á meta e ao resultado en canto punto final dunha acción ou proceso (vgr. non saíu ben; deu en tolo; acabou por morrer; fixose de noite). Nalgunhas construcións o papel *meta/resultado* pode confluír ou superpoñerse ao papel de *modo* (vgr. saíulles mal), noutras a *meta* non equivale ao resultado senón que se identifica co remate dun movemento, a consecución dun obxectivo e o destino acadado.
- *Causa*. Expresa a causa dunha acción, estado ou proceso; tamén pode recibirlo nome de *orixe*. Este papel semántico é usual coa función sintáctica ccircunstancial e ten a estrutura (preposición/conxunción + fn/cláus.), sendo as preposicións e conxuncións as seguintes: por, con, de, a causa de, por culpa de, debido a, porque, como...
- *Causante, estímulo*. Este papel semántico está próximo ao de *causa*. Fai referencia a unha entidade animada (un instigador) ou non animada (unha forza) que inflúe no proceder e na actuación doutra (vgr. fíxome saír).
- *Locación espacial e temporal*. Con estes macropapeis que engloban ou se superpoñen a outros papeis semánticos marcámo-las coordenadas espazo-temporais do evento. En ámbolos dous podemos delimita-la *situación* (superior/inferior, anterior/posterior...) dunha entidade animada ou non animada no espazo e no tempo, a *dirección* cara á que se move, a *orixe/procedencia* dende a que se move, o *tránsito* ou espazo a través do que a entidade se move, a *meta/destino* ou punto de chegada e a *orde* espacial e temporal dun evento ou dunha entidade (vgr. vas ti detrás; foi primeiro o ovo ou a galiña?).
- *Cuantificación*. Este papel semántico aplícase a expresións que designan cantidade de elementos; intensidade e grao dunha acción, dun estado ou dun proceso; contextos que implican reiteración (vgr. vai moito á piscina); peso, prezo, capacidade e medida.
- *Distributivo*. É un papel semántico que manifesta converxencias co de *modo* e *cuantificación*, se ben no *distributivo* predomina o contido de disposición e reparto sobre calquera outro (vgr. saen de dúas en dúas; o quilo vale a sete euros).
- *Fin*. Con este papel noméase a entidade, xeralmente non animada, que implica finalidade, é dicir, aquilo para o que algo está feito ou concibido; baixo este contido tamén se achega ao de *obxectivo*. Este papel semántico está representado ordinariamente por unha cláusula introducida por “a, para, para que, a fin de que” ou por unha frase preposicional de estrutura (para+fn): “estuda para médico”.
- *Comitativo*. Expresa a entidade ou individuo que acompaña, colabora ou concorre nunha situación ou evento con outra entidade ou persoa designada polo suxeito. Formalmente está representado por unha frase preposicional de estrutura (con, na compañía de, xunto a...+ fn).
- *Medio ou instrumento*. Indicamos con este papel semántico tanto o instrumento propiamente dito coma o medio de que se vale un axente para realizar unha acción. Formalmente está representado por unha frase preposicional de estrutura (con, por, mediante, por medio de, a través de...+ fn).
- *Substitución e equivalencia*. Son papeis que dan conta da entidade animada ou non animada que está substituíndo a outra ou que ten equivalencia con ela. O segundo deles conflúe a miúdo co de *cuantificación*. Formalmente están representados por unha frase preposicional de estrutura (por, en lugar de, en vez de...+ fr. nom./ fr.

adv./cláus.): dorme en vez de estudar; irei venres en lugar de luns; el só vale por tres.

- *Campo, aspecto, materia, ámbito, asunto*. Serven para referir un determinado eido da realidade. Ás veces poden coincidir co papel semántico de *locación espacial* de carácter nocional. Formalmente tenden a estar representados por unha frase preposicional de estrutura (en+fn): graduouse en matemáticas; recuperouse da enfermidade; andan no contrabando; cadrei con ela niso.
- *Evento*. Fai referencia a algún tipo de acontecemento. Polo común vai asociado coa función sintáctica ccircunstancial (vgr. aínda falta algo de tempo para conferencia).
- *Adición e exclusión*. Son dous papeis semánticos que presentan a entidade que se engade ou se resta a outra. Documéntanse nunha frase preposicional de estrutura (ademais de+fn/cláus.), (menos, agás, fóra, excepto...+ fn/cláus.): ademais de teu pai veu túa nai; aprobaron todos menos ela.
- *Condición, concesión, consecuencia*. Expresan respectivamente o requisito para que se dea un evento, así como a restrición e consecuencia de algo. Formalmente están representados por nexos prepositivos ou conxuntivos entre os que destacan “se, como, aínda que, a pesar de que, por máis que, tanto...que...”.

Po último, teremos en conta os trazos semánticos do substantivo, de acordo coas restricións esixidas polas súas respectivas estruturas e segundo os condicionamentos impostos pola construción. Delimitaremos pares opositivos que xa temos explicado ao ve-las propiedades do suxeito: [\pm animado], [\pm humano], [\pm concreto], [\pm continuo], [\pm común], [\pm colectivo], etc.

CAPÍTULO 3

DICCIONARIO ANALÍTICO DE CONSTRUCCIÓN INTRANSITIVAS

3.1. Dicionarios de construcións vs dicionarios convencionais de unidades léxicas

Aínda que os dicionarios convencionais de unidades léxicas exemplifican en moitas ocasións as súas definicións e proporcionan mostras de estruturas que se insiren plenamente no ámbito dos denominados dicionarios de construcións, a grandes trazos podemos considerar dous modelos de obras que rexistran nas súas entradas cuestións relacionadas co ámbito da construción, moitos deles son repertorios derivados de corpóra computacionais (Leech 1997; Garside 1997; Dipper 2000).

O primeiro tipo está constituído polos dicionarios de construcións propiamente ditos, aos que nos referiremos abaixo e que son o obxectivo da nosa investigación; os segundos son os dicionarios convencionais de unidades léxicas, nos que tamén é doado achar información sobre a construción, pero de modo limitado e asistemático.

3.1.1. Comezando polos últimos, comprobamos que os dicionarios de unidades léxicas introducen algunha información gramatical relativa a estruturas, sobre todo nas entradas e subentradas verbais, que se corresponde coa fornecida polos denominados dicionarios sintácticos ou de construcións e que supón a plena interrelación do léxico coa construción. Dende esta premisa, podemos discriminar dous tipos de obras que introducen información relacionada coa estrutura oracional, dunha banda os propios dicionarios de construcións e da outra os repertorios convencionais de unidades léxicas, que poden achegar para cada lema, amais dos contidos estritamente semánticos constituídos pola definición, outros de carácter etimolóxico, fonético, morfolóxico, estilístico, de uso... (cfr. Alvar 1993; Porto Dapena 2002; Medina 2003) así como tamén sintácticos ou relativos á construción. A finalidade desta información é complementala definición e melloralas entrada dando conta do seu contorno semántico-sintáctico. Neste sentido afirma Azorín Fernández (2003: 50-51): “ni la sintaxis puede formular explicaciones significativas acerca de los diferentes tipos de construcciones sin tener en cuenta la semántica combinatoria de las piezas léxicas que podrían formar parte de aquellas ni, a la inversa, en la descripción del léxico se puede prescindir de los entornos sintácticos de las palabras [...] Si uno de los objetivos básicos del diccionario consiste

en deslindar todas as acepciones de las piezas léxicas, no cabe duda de que las diferencias que revelan los entornos sintácticos pueden constituir una pauta clara para que el lexicógrafo lleve a cabo ese fundamental objetivo. Además es tarea del diccionario explicitar esas mismas acepciones al usuario de manera que este no sólo pueda identificarlas en los textos, sino también utilizarlas de manera adecuada cuando lo necesite. Para ambos cometidos, resulta útil (a veces incluso imprescindible) proporcionar información sobre los entornos sintácticos directamente ligados a las acepciones que se están deslindando”.

Co fin de ilustra-lo que dicimos, imos ver algúns deles na súa versión monolingüe en formato papel.

3.1.1.1. Galego

O dicionario clásico por excelencia é o *Diccionario enciclopédico gallego-castellano* (1958) de Eladio Rodríguez. Os contidos de carácter sintáctico maniféstanse na designación do verbo como transitivo, intransitivo, neutro, reflexivo, recíproco, impersoal, defectivo, auxiliar, deponente. Existe tamén información sobre modos e tempos verbais e sobre a persoa (activa, pasiva).

AcadRAR v.n. Conformar una cosa con otra.

Alabarar v.a. Ofuscar, perturbar, deslumbrar la vista con la demasiada luz.

Un precedente do dicionario da Real Academia Galega foi o *Diccionario da lingua galega* de ILG/RAG (1990). Trátase dun pequeno repertorio léxico que organiza a información tomando como base a construción e ofrece contidos gramaticais de carácter sintáctico cando clasifica os verbos en transitivos, intransitivos, pronominais e impersoais. Tamén nas definicións queda implícita a estrutura verbal.

Abonar v.t. e p. Facer que alguén, ou un mesmo, adquira o dereito, mediante pagamento, de poder concorrer a algo ou recibir algún servicio periodicamente. *Abonouse a unha revista literaria.* SIN. **bastar**, **chegar**.

O *Diccionario da Real Academia Galega* (García&González 1997) introduce nas entradas dos verbos datos referidos á estrutura clausal (verbo tr., intr., pr.) e dentro dun apartado non sistemático de OBS. proxecta información dalgunhas rexencias verbais (consistir en, contar con...) así coma de certos trazos semánticos (+animado, +humano).

contar v.i. **10.** Incluir [algo ou alguén] [na participación de certa cousa]. OBS. Emprégase seguido da preposición *con*. *Para realizar este proxecto é necesario contar con el.*

tratar v.i. **8.** Procurar realizar ou conseguir [certa cousa]. OBS. Úsase seguido da preposición *de*. *Tratou de evita-la liorta. Non trates de fuxir.*

O *Gran diccionario xerais da lingua* (2000) inclúe nas súas entradas certa información gramatical referida á construción, que contribúe a un mellor coñecemento e uso da palabra definida. Deste modo fala de “verbo tr., intr., pr.”, e das preposicións que se constrúen con algunhas acepcións:

BAIXAR v.t., v.i., v.p. **12.** Desmontar, deixar de ir montado nun vehículo ou animal (*baixou do cabalo; baixámonos na próxima estación*).

GUIAR v.i. **8.** *fig.* Seguido da preposición *de*, deixarse levar por algo ou alguén (*guiarse do cheiro*). **9.** Seguido da preposición *por*, confiar en alguén seguindo os seus consellos (*guíate por min*).

3.1.1.2. Portugués

Destacámo-lo *Novo dicionário da língua portuguesa* (1999) de Aurélio Buarque, aínda que ofrece moi pouca información sobre a construción. Clasifica as acepcións dos verbos en “pr., intr., tr. directo ou indirecto”, e préstalle algunha atención á rexencia verbal.

Coar. V. T. d. **1.** Fazar passar através de filtro ou coador. T. i. **7.** Penetrar pouco a pouco; introducir-se: *ouvia as palavras injustas e o ódio a comer-lhe na alma*. **8.** Passar através; introducir-se: “pelos vidros cõa-se a luz baça do crepúsculo”.

Outro coñecido dicionario de portugués é o *Dicionário da língua portuguesa contemporânea* (2001) da Academia das Ciências de Lisboa. Presentámolo aquí como un tipo de dicionario que apenas inclúe información sintáctica nos seus artigos. As entradas de verbos van seguidas da indicación de clase, pero non da subclase (tr., intr., pr.) nin de observacións sobre o emprego de preposicións e complementos.

Abar v. (De *aba+suf. -ar*). P. Us. Pôr aba em; guarnecer de abas. *Abar um chapéu*.

Máis contidos sintácticos presenta o *Dicionário Houaiss da língua portuguesa* (2001). As entradas verbais levan indicacións de tipo e subtipo de clase: transitivo directo (t.d.), transitivo indirecto (t.i.), transitivo directo predicativo (t.d.pred.), bitransitivo (bit.), intransitivo (int.), pronominal (pron). Todos estes subtipos pódense combinar uns cos outros (por exemplo t. i. int. e pron). Sinala ademais a potencialidade que ten cada verbo de funcionar con obxecto directo, indirecto e cun determinado suxeito (*vid.* os exemplos “exigir” e “grugulejar”). Por último introduce rexencias, malia que se repitan, en tódalas acepcións, tanto as que denomina “regências acopladas” (exemplo en “advertir”) como as “regências múltiplas” (rg. mt.). Os verbos puramente pronominais inclúen o clítico “se” na entrada, de maneira que atoparemos “suicidar-se” e non “suicidar”.

Advertir v. [...] **1** t. d. bit. e int. informar (alguma coisa) a; avisar [...]

Casar v. [...] **4** rg. mt. e pron. fazer condizer ou condizer, combinar(se), harmonizar-se <especializara-se em c. idéias antagônicas> <casava a coragem à inteligência> <preto e amarelo nao casam> <verde casa com azul> [...]

Exigir v. [...] **2** bit. determinar (algo) a (alguém) por ordem ou intimação; impor <exigiu-lhe completo silêncio> [...]

Grugulejar v. **1** int. soltar a voz (o peru) [...]

3.1.1.3. Español

O *Diccionario Salamanca de la lengua española* (1996) introduce información sintáctica para, a modo de dicionario de dúbidas, axuda-lo usuario a construír frases sen cometer erros. Trátase de observacións breves entre parénteses que van despois do número de cada acepción, e son o réxime verbal (con negriña as preposicións), o modo verbal e aspectos da atribución cos verbos “ser” e “estar”. Tamén achega algunhas veces información semántica (entre corchetes ou ángulos) referida ao suxeito e ao complemento, que axuda a debuxa-la contorna do verbo. Outra información sintáctica, que incide na construción e no verbo, aparece tanto en lemas gramaticais (preposición,

conxunción) coma en lemas nominais (posición de adxectivos, carácter contable, número).

Abalanzarse v. *prnl.* Dirigirse <una persona, un animal o una cosa> hacia [una persona, un animal o una cosa] con rapidez o violencia: *Me abalancé **hacia** la ventana. Se abalanzó **sobre** el contrario.*

Abjurar v. *tr. / intr.* Abandonar <una persona> [una creencia] públicamente: *El hombre abjuró **de** su fe. Este político ha abjurado (**de**) sus principios liberales y ahora es un apóstol de la socialdemocracia.*

Moi parecido é o *Diccionario general de la lengua española* (1997) da editorial Vox. Podemos atopar referencias á construción cando sinala o carácter transitivo, intransitivo, pronominal, recíproco, unipersoal e frecuentativo dos verbos. Inclúe tamén detalles sobre o modo e o tempo así coma notas gramaticais anunciadas polos signos <>.

Abarse (de *jaba!*) *prnl.* Inus. Apartarse, quitarse del paso. <> Verbo defectivo; se utiliza únicamente en el infinitivo y en el imperativo.

Abjurar (l. *Abiurare*) *tr.* Retratar con juramento [una doctrina religiosa]: *abjuró el calvinismo.* 2. p. ex. Renunciar solemnemente un error, opinión o estado: *~ el sacerdocio.* <> Modernamente se usa como intr. *~ de la poesía.*

O *Diccionario de uso del español* (1998) de María Moliner amosa distintas indicacións sobre a construción de certas voces, nomeadamente combinacións de verbos e adxectivos co seu réxime preposicional e combinacións de palabras cos verbos de que dependen. Así mesmo proporciona anotacións morfosintácticas referidas ao numero (nomes que só se empregan en plural, ou en singular e plural aludindo a distintas realidades). Tampouco faltan marcas gramaticais como as de verbo transitivo, intransitivo, pronominal, pronominal recíproco. Nas acepcións en que se manexan datos sobre o uso pronominal do verbo, explícase cando ese verbo aparece con pronome reflexivo, cando ten emprego pasivo ou impersoal, cando é reflexivo transitivo e cando se volve recíproco.

abogar (del latín “advocare”; “por, a favor, en favor de”) intr. Hablar en favor de algo o de alguien: “No necesita que nadie abogue por él. El orador abogó por un reparto más equitativo de las cargas”. [...]

declinar (del lat. “declinare”) [...] 6. tr. GRAM. Poner una palabra declinable en los **distintos** *casos. ☉ (en forma pronominal pasiva o impersonal con “se”) Ser declinable una palabra. Puede llevar un complemento con “por”: “Se declina por la tercera declinación”.

O *Diccionario de la lengua española* (2001) da Real Academia Española proporciona información sobre a construción ao dar conta do tipo de verbo (transitivo, intransitivo, pronominal) e ao recolle-lo réxime preposicional dalgúns verbos así coma os “usos obligados de ciertos segmentos” (tomo I, preámbulo, LI).

constituir 4. p. us. Con la prep. *en* y los nombres *apuro*, *obligación* y otros análogos, obligar a alguien a hacer algo. // 5. *prnl.* seguido de una de las preposiciones *en* o *por*, asumir obligación, cargo o cuidado. SE CONSTITUYÓ EN *fiador*; SE CONSTITUYÓ POR *su guardador*.

O *Diccionario del español actual* (1999) de Manuel Seco reflicte o tipo de verbo en canto á súa función: “tr., intr., copulativo, pr.”, con indicacións entre corchetes naqueles

casos en que as considera “elementos habituales de contorno”, con adición de información sintáctico-semántica referida ora á función sintáctica (suxeito, complemento, complemento con preposición, etc.) e á agrupación das acepcións de acordo coas súas propias alternativas sintácticas, ora a cambios de categoría, empregos absolutos de verbos e construcións preferentes. Esta información sobre o contorno inclúese tanto cos verbos coma cos nomes e vai situada despois da definición.

abdicar **A** *tr.* **1.** traspasar [un soberano (*suj*) su reino, el trono o la corona (*cd*) a otra persona (*compl* EN)].

B *intr* **3.** [1 y esp. 2] [algo (*compl* DE)].

abanderar **B** *intr pr* **4** Unirse [a una causa (*compl* EN)].

padecer *intr.* **5.** tratarse de [alguien o algo (*suj.*)]

lego –ga **I** *adj* **1** [Pers.] ignorante o que tiene pocos conocimientos [de una materia (*compl* EN)].

3.1.1.4. Catalán

O *Diccionari de la llengua catalana* (1997) do Institut d’Estudis Catalans ofrece, de maneira non sistemática, algunhas indicacións sintácticas nos artigos, coas que dá conta do tipo de verbo (transitivo, intransitivo, pronominal, transitivo pronominal). Así mesmo precisa algunha combinación verbal entre parénteses.

Abandonar. [...] Renunciar (a una cosa). *Abandonar el mon* [...]

Abellir *v. intr.* Venir de grat, despertar un desig o apetit, produir una temptació. *No li abellirá res del que poden oferir-li. No t’abelleixen els plaers mundanals.* | *pron.* Tornar-se benvolent envers alguna cosa, endolcir-se. *A la fi s’abellí a fer-ho.* | **abellir-se el cor a algú** Abellir-se. *A la fi el cor se li abellí a fer-ho.*

3.1.1.5. Francés

Podemos considera-lo *Trésor de la langue française* (1971), que é un completísimo dicionario con moita e variada información lexicográfica. Alén dos contidos ordinarios de calquera repertorio, é posible achar nas entradas referencias á ortografía, fonética, etimoloxía e historia así como frecuencias, ámbitos de uso, estilo, bibliografía... e tamén información sintáctica. Sobre esta última o *Trésor* indica os empregos transitivos, intransitivos, absolutos, atributivos e pronominais de cada verbo. Tamén dá conta, cando o considera pertinente, de funcións sintácticas (suxeito, compl. directo, compl. indirecto, ccircunstancial...), de funcións e trazos semánticos das distintas partes da construción (predicados de estado, acción...; nomes e complementos que son \pm animado, \pm humano, \pm colectivo...) e da orde dos argumentos na cláusula. Como as entradas son moi extensas, presentámo-lo extracto dunha a modo de exemplo.

ABAISSE, verbe trans.

I. – *Sens propre* [En parlant d’une descente dans l’espace] et *p. ext. ou anal.* [d’une baisse de l’importance, de la quantité, de l’intensité, de la valeur phys., physiol. ou écon.]

A. – *Emploi trans.* [L’obj. est normalement un nom de chose ; le suj. est le plus souvent un nom d’être animé, plus rarement un nom de chose] Faire descendre (une chose) à un niveau inférieur (considéré comme un terme provisoire ou définitif). [...]

II. – *Au fig.*

A. – *Emploi trans.* [Le suj. et l’obj. désignent une pers. ou l’activité, la qualité, etc., d’une pers.] [...]

B. – *Emploi réfl.* [Le suj. est un nom de pers.]

1. [Sans compl. indiquant une action] (Se décider, consentir, se laisser aller à) faire descendre à un niveau inférieur la valeur attaché à sa propre pers. [...]

O dicionario *Le Petit Robert* (2004) expón certa información gramatical de carácter sintáctico nas súas entradas: verbo transitivo, intransitivo, pronominal, absoluto; e algunhas rexencias.

Abuser I. V. tr. ind. User mal, avec excès. *User d'une chose sans en abuser.*

II. PAR EXT. V. tr. dir. Tromper (qqn) en abusant de sa crédulité. *Chercher à abuser qqn.*

Abattre IV. S'abattre (sur). v. pr. **1.** Tomber tout d'un coup [...] **2.** Tomber brutalement, être jeter (sur). *Une grosse pluie s'abattit sur le jardin.*

Abonder v. intr. **1.** Être en abondance... **2º** Abonder de, en: avoir ou produire (qqch.) en abondance. *Pays qui abonde en vigne.* **3º** Absolt. *Abonder dans le sens de qqn:* parler dans le même sens que lui, être tout à fait de son avis.

3.1.1.6. Italiano

Sobresae o dicionario *Lo Zingarelli* (1996). Trátase dun repertorio que introduce contidos gramaticais (verbo transitivo, intransitivo, pronominal, auxiliar, pasivo, defectivo...) e rexencia verbal de preposición e conxunción en casos que considera dúbidosos: “il vocabolario indica con una notazione semplice ma intuitiva le reggenze più frequentemente usate”, e en ocasións tamén “il tempo o il modo del verbo che segue la congiunzione” (p. 11). Exemplos:

abboccare B v. intr. (aus. avere) **I.** (assol.;+a) Attaccarsi con la bocca mordendo l'esca: *i pesci abboccano all'amo.*

C abboccarsi v. rifl. rec. (assol.;+con) **I.** Incontrarsi con qlcu. per discutire: *i deputati s'abboccarono prima della seduta.*

Outro coñecido dicionario italiano é o *Nuovissimo vocabolario illustrato della lingua italiana* (Devoto&Oli 1997). Sinala para os verbos o seu carácter transitivo, intransitivo, reflexivo, absoluto (“abdicò in favore del figlio”), auxiliar e impersonal. Nesta liña mostra tamén indicacións de voz media, valéndose das etiquetas medio transitivo e medio intransitivo. Ademais marca o modo e o tempo verbais.

Abbarbicare <ab-bar-bi-cà-re> v. intr.. (*abbàrbico, abbàrbichi, ecc.*; aus. avere). **1.** Mettere le radici. **2. medio intr.** (fig.). Stabilirsi o resistere saldamente in un luogo: *s'è abbarbicato in casa mia*; attaccarsi con passione e tenacia: *si a. a ogni uomo che incontra*. [Der. di *barba*, col. pref. *a(d)-*].

3.1.1.7. Inglés

Destacámo-lo *Collins English dictionary and thesaurus* (1998) e o *Cambridge international dictionary of English* (2001). O primeiro proporciona referencias sobre a construción ao incluír nas entradas dos verbos as distincións de verbo tr., intr., cópula, as preposicións con que adoitan ser empregados e as construcións de “phrasal verbs” distinguidas do seguinte modo: tr. adv./prep. (turn on, take for), intr. adv./prep. (break off, turn on). Exemplos:

converse vb. (intr. often followed by *with*). **1.** to engage in conversation (with).

break off ...**3.** (intr. adv.) to stop abruptly: *he broke off in the middle of his speech.*

O dicionario de *Cambridge* ofrece máis cantidade de información sobre a construción, desta maneira os datos introducidos entre corchetes diante dos verbos están próximos a esquemas sintácticos: [+clause] (verbo seguido de cláusula), [+obj+adj], [+obj+infinitive without *to*] (verbo seguido de obxecto e de infinitivo sen *to*), [+that clause], [always adv/prep] (verbo que vai obrigatoriamente cun adverbio ou preposición), [L only+n], [L only+adj] (verbos que só poden preceder un nome ou un adxectivo), etc. Esta información pode situarse antes da definición, o que significa que serve para tódolos usos da palabra, ou pode aparecer despois dun exemplo, o que quere dicir que só se aplica a un uso concreto da palabra.

Informa acerca de se a construción é activa ou pasiva, de se o verbo vai seguido dun adverbio ou dunha preposición nas denominadas “phrasal verbs”, da posición dos adverbios dubidosos, do carácter transitivo ou intransitivo do verbo e da unidade que lle segue (preposición, cláusula, infinitivo). Vexamos algún exemplo:

attend [T; I+prep] *Tom, could you attend to the customers, please?* [always+prep].

3.1.1.8. Concluimos este apartado afirmando que este xeito de proceder ten unha dobre interpretación: en primeiro lugar reconece a relevancia da construción para completa-la información de carácter léxico que ofrecen os dicionarios de unidades léxicas dirixidos a un número de usuarios amplo. En segundo lugar, convértese nun precedente do que serán os dicionarios de construcións como tales. A partir de aquí podemos formularnos a seguinte pregunta: dicionarios de construcións de seu ou construcións dentro dos dicionarios convencionais de uso común? Seguramente as dúas opcións son tan necesarias coma posibles, sen que se exclúan.

Canto á relevancia da información semántico-sintáctica, cuxa utilización parece que vai *in crescendo* nos dicionarios convencionais, pódese pensar que manexala converte o dicionario nunha obra inaccesible para o lector medio e limítalo a un público especialista. Certamente ese será o usuario que máis proveito tire destes contidos, pero non debemos esquecernos de que resulta igual de especializado proporcionar, como fan boa parte dos dicionarios, información etimolóxica, fonética, certos contidos gramaticais e anotacións referidas a verbo pronominal, transitivo e intransitivo. A respecto disto afirma Seco (1995: 30) que “el simple hecho de asignar a un verbo la etiqueta *transitivo* o *intransitivo* implica la suposición de que el lector tiene unas nociones de sintaxis que, según mi experiencia, no suelen ocupar un lugar en la cabeza del ciudadano medio. Lo que ocurre es que el lector va derecho a las definiciones y se contenta con que estas le ayuden a interpretar la palabra que no entendía”.

Así pois, a información relativa á construción nos dicionarios convencionais non ten por que supoñer un atranco para o usuario normal, dado que se non lle interesa sempre pode decidir non lela. En cambio, pode ser de moita axuda para outros lectores de certa formación e cultos que buscan “algo máis” sobre un determinado vocábulo e que son os que con maior frecuencia se serven do dicionario, como son os lectores de formación alta, os alumnos de bacharelato e de universidade, estudantes de linguas propias ou estranxeiras (cfr. Bogaards / Van der Kloot 2001), mestres e profesores, tradutores e correctores, lingüistas e xornalistas.

3.1.2. Pese a que o galego carece polo de agora de dicionarios de construcións *stricto sensu* (sacado unha achega de Riveiro 2002) e de dicionarios de verbos en que se introduza información abonda sobre sintaxe e semántica verbal e da construción, nas linguas próximas a elaboración destas obras suscitou dende hai tempo o interese dos lingüistas. Existe unha tipoloxía de dicionarios de verbos e construcións de múltiples

características (Cuervo 1953; Célérrier&Maillard 1979; Schumacher 1986; Caput 1988; Borba 1990; Ventura&Caseiro 1990; Collins 1990; Helbig&Schenkel 1991; Garrudo 1991; Busse 1994; Luft 1995; Nández 1995; Fernandes 2001...). Imos ver algúns deles engorde co fin de situar e contrasta-la nosa investigación con outras (Cfr. tamén Soto Andión 2004: 529-551).

3.1.2.1 Para o español existe O *Diccionario de construcción y régimen de la lengua castellana* (1953) de Cuervo. É unha obra estruturada en entradas que son verbos. En primeiro lugar presenta as distintas acepcións que posúe cada lexema verbal e deseguido vai acepción por acepción amosando a información gramatical e a definición, con exemplos tirados da literatura.

En cada acepción indica entre parénteses o tipo de verbo (trans., intrans., reflex, recípr., pr., pasiva, pasiva refl., etc.), o modo, tempo, tipo de oración así como as preposicións que o acompañan, tanto preposicións rexentes coma non rexentes, que poden designar lugar, tempo, modo, etc. Inclúe ampla información sobre os distintos contidos asociados a cada unha das preposicións que aparecen nos distintos contidos verbais.

Cat. *manera*, fr. *manière*, it. *maniera*, port. *maneira*.

§

MANIFESTAR. v. Las acepciones se distribuyen de la siguiente manera: a) Declarar, dar a conocer por medio de la palabra, b) descubrir, poner a la vista (*Evocar*: ζ), c) mostrar, dar a entender, significar (*Demostrar*: ε).

a) Declarar, dar a conocer por medio de la palabra (*trans.*). α) × «Y así el alma de sus deseos, afectos y gemidos se quiere aquí aprouechar como de mensajeros que tan bien sauen manifestar lo secreto de el corazón a su Amado.» Juan de la Cruz, *Cántico espiritual* (Cl. C. 55. 35). × «Siempre, Cipión, te he tenido por discreto y por amigo, y ahora más que nunca, pues como amigo quieres decirme tus sucesos y saber los míos, y como discreto has repartido el tiempo, donde podamos manifestarlos.» Cerv. *Coloq.* 2 (Cl. C. 36. 214). × «Yo creo haber hallado motivos suficientes para no dejarme arrastrar sobre este asunto de la autoridad de Mateo de París. Mas para manifestarlos es preciso proponer primero en compendio el suceso del soldado Oeno.» Feijóo, *Teatro crit.* 3 (Cl. C. 67. 113). × «I nunca manifestó mejor su grande idea que quando, en boca del canónigo de Toledo, habló desta manera.» Mayáns, *Vida de Cerv.* p. 128. × «Para manifestarlo convendrá descender a algunas divisiones más circunstanciadas de los mismos medios.» Arteaga, *Belleza ideal*, 2 (Cl. C. 122. 22). × «Solo le escribí, que Clara, | Manifestando deseos | De ser religiosa, estaba | Resuelta a empezar muy pronto | Su noviciado.» Mor. *La mojig.* p. 168. × «Grave cuestión podríamos mover aquí sobre este contraste, base de tan larga lucha: nosotros la decidiríamos en nuestro pobre juicio manifestando algunas verdades que podrían saber mal.» Larra, *Artíc. polít. y soc.* (Cl. C. 77. 268). × «Una comisión de accionistas de Buenos Aires vino a La Rioja para

realizar esta empresa, y desde luego manifestó su deseo de ser presentada a Quiroga.» D. F. Sarmiento, *Facundo*, 2. 2 (p. 105). × «Hacia tiempo que tenía esta sospecha: pero como no ganaba nada con manifestarla, la ocultaba.» Baroja, *La busca*, p. 19. × «Deseando manifestar su adhesión a cierto novelista ilustre, escribióle.» Ramón y Cajal, *Charlas de café*, 11 (p. 278). × «Y alguien ha manifestado su sospecha de que, con el tiempo, acaso se llegue a hacer de ella [la Virgen María] algo así como una persona divina más.» Unamuno, *Del sen. trág. vida*, 8 (p. 140). × «Definimos el lenguaje como el medio que nos sirve para manifestar nuestros pensamientos.» Ortega y Gasset, *Rebel. de las masas*, p. 20. — αα) El acus. es una prop. indicativa. × «Pero lo que acaba de quitar toda duda, es la adición seu sol et luna, cuyas voces, cayando también, como no deja dudas el contexto, debajo del adjetivo ahí, manifiestan que el papa entendió la doctrina de Virgilio de hombres habitadores de otro globo.» Feijóo, *Cartas eruditas* (Cl. C. 85. 98). × «Los buenos ingenios --- harán lo que únicamente baste para manifestar que saben escribir con acierto, y que no quieren escribir.» Mor. *La comedia nueva*, p. 90. × «Estas profundas consideraciones me han movido a manifestar quán útiles son los gramáticos.» Forner, *Los gramáticos* (Cl. C. 168. 6). × «El negrito, que ya tenía noticia de mi próximo viaje, manifestó que lo único que deseaba era que le permitieran acompañarme.» Isaacs, *María*, p. 193. × «Abre el sabio la ventana, y, cubriendo después un papel de fórmulas mágicas, manifiesta que hará descender la luna hasta muy cerca.» Lugones, *Obr. poét. compl.* p. 346. × «Estuvo pensando en Gumerinda obstinadamente y en un momento manifestó que iba a ordenar que la llamaran, pero el domingo, junto con los comuneros, llegó Casiana llevando al niño.» Alegría, *El mundo es ancho y ajeno*, 16 (p. 596). — Además con dat. × «El vencedor, que aparece | Lleno ante vos de amargura, | Manifestaros ofrece | Que sabe lo que merece | Doña Isabel de Segura.» Hartz, *Aman-tes de Teruel* (Cl. Ebro, 53. 77). × «Al sentarnos a la mesa manifesté a D*** que deseaba continuar el viaje la misma tarde si era posible.» Isaacs,

Drama nuevo, p. 154. × «Echose a reír llorando cuando le manifesté esta curiosidad y prosiguió de este modo.» P. Galdós, *Lo prohibido* (Cl. Castal. 34. 56). × «Sí, Justino amigo, tienes razón, la tienes muy sobrada al pensar y decir lo que acabas de manifestarme.» M. F. Suárez, *Sueños*, 2 (p. 88). × «No se lo había dicho porque ya tenía la firme resolución de no hacerle caso, y así se lo manifesté.» Yáñez, *Al filo del agua*, p. 431. — Además con *en*, para indicar el modo. × «La dama, muy francesa y muy mujer, le manifestó en los mejores términos la imposibilidad en que se hallaba para aceptar su corte.» Rueda Vargas, *Lentus in umbra*, p. 134. — El medio. × «Los señores que componen dicha Academia manifestaron su grande admiración en las grandes alabanzas que le prodigaron.» Feijóo, *Cartas eruditas* (Cl. C. 85. 184). — Además con una prop. interrogativa. × «Teniendo un día oportunidad le suplicó muy encarescidamente que le hiciese tan señalada merced de manifestalle de qué prosapia descendía.» Timoneda, *El Patrañuelo*, 11 (Cl. C. 101. 120). — δδ) Con la prep. *con*, para indicar: — el medio. × «Todos los que no tienen verdadero conocimiento de la honra deste mundo muestran su poco saber manifestando con su boca aquel grossero hablar que dize: A la razón de mi compadre me atengo.» *Tirante el Blanco* (Cl. C. 189. 94). × «Pues el sin ventura Sireno, en cuanto la pastora con el dulce canto manifestava sus antiguas cuitas y sospiros, no dexava de dallos tan a menudo que Selvagia y Silvano eran poca parte para consolalle.» Montem. *Diana*, p. 97. — El modo. × «Manifestó así, con una fuerza seguramente desproporcionada y una voz que lo dejó estupefacto, su punto de vista.» Mallea, *El vínculo*, p. 77. — εε) Con *de*, para indicar origen. × «Al prouerbio contra la poesía y música está ya bastantemente respondido en lo de atrás; y al de agora de los tripudios, responderé en diziendo que los hombres manifiestan sus conceptos de tres maneras.» L. Pinciano, *Philosophia* (BALH. 21. 109). — ζζ) Con *en*, para indicar el modo. × «Así, de que lloraron al anciano | Dan elocuente prueba. | ¿Quién pondrá en duda su dolor, que, a voces, | En coro manifiestan?» Zorrilla de S. Martín,

Tabaré, 3. 2 (p. 139). — ηη) Con *por*, para indicar el medio. × «Porque los antiguos escribían con un punzón llamado en castellano estilo, esta palabra se toma por la manera misma de escribir, o de manifestar los pensamientos por escrito.» Hermosilla, *Arte de hablar*, 1. 3 (p. 225). × «Eso maniéstelo por escrito. Y ahora váyanse.» Rulfo, *El llano en llamas*, p. 13. — Además con dat. × «Resueltas vnas Religiosas a cometer vna culpa grave, recibieron tan grande luz del Cielo, para que se retraxessen de passar a la execución, que arrepentidas, y penitentes, passaron luego a manifestarla por la confesión a su Santa Abadesa.» Berg. *Ant.* 2. 6. 5 (p. 117). — β) *Pas.* Con la prep. *con*, para indicar el medio. × «Porque nunca pasión bien sentida pudo ser bien manifestada con la lengua del que la padesce.» Montem. *Diana*, p. 77. — γ) *Pas. refl.* Con *en*. Además con una prop. indicativa. × «En ella se manifiesta que el padre | De don Prudencio desea | La conclusión de la boda | Para quebrar.» Gonz. del Castillo, *La madre hipócr.* (Obr. 3. 96). — αα) Con la expresión *por medio de*. × «Manifestose su Divinidad en el Bautismo, por medio de aquella voz del Cielo que la declaró.» Isla, *Año christ.* 6 (p. 68). — δ) *Refl.* × «Tomé la carta que había escrito. La hice pedazos. Escribí una en que me manifestaba dispuesto a desempeñar la comisión; la puse en la estafeta, y partí.» Marroquín, *Blas Gil*, 23 (p. 267). — ε) *Part.* × «Tengo también manifestado no ser verdad que sólo por medio del tacto podamos hacer la transición del mundo interior al exterior.» Balmes, *Filos. fund.* (BAC. 37. 229). — αα) Con dat. × «Se observa así que la definición no es fácil, y que no andaba tal vez muy descaminado el sujeto aquel de nuestra adolescencia cuando nos manifestó ser romanticismo lo que procede de Roma.» Núñez, *Artíc. polít.* (p. 157). — ββ) Con la prep. *con*. × «Todo esto, estudiado con conciencia, manifestado con discreción, tiene que contribuir a la conservación de lo bueno y a la reparación de lo indebido.» S. Pérez, *Selec. escr. disc.* p. 98. — γγ) Con *en*, para indicar el tiempo. × «Declaré a los padres el extremado amor que siempre tuve a su hermosa hija, las veras con que procuré mostrarle la lim-

É un diccionario analítico fundamentalmente de réxime preposicional, que integra moi polo miúdo valores preposicionais con abundante exemplificación. Aínda que proporciona contidos gramaticais non manexa, en congruencia co que se facía na súa época, esquemas sintácticos nin semánticos, nin información sobre as características do suxeito da construción, e cingúese sobre todo ao complemento e aos valores das preposicións de acordo co seu contexto.

O *Diccionario de construcciones sintácticas del español. Preposiciones* (1995) de Nández é un dicionario de verbos e nomes seguidos de preposicións (rexidas ou non) nos seus exemplos. Presentamos unha mostra que reflicte a estrutura:

caminar	a Sevilla
	a su ruina
	a pie
	bajo las estrellas
	de pie
	en grupo
	hacia Sevilla
	para Sevilla
	por la acera

Trátase dunha obra moi sinxela nas súas entradas. Redúcese a unha lista de preposicións nos seus contextos habituais, sen explicacións gramaticais, definicións nin esquemas sintácticos e semánticos.

Por último, indicamos para o castelán o traballo de Emile Slager *Pequeño diccionario de construcciones preposicionales* (1997). É unha obra de verbos, nomes e adverbios seguidos dunha ou máis preposicións fixas rexidas. As entradas están ordenadas alfabeticamente e dotadas de exemplos coa súa procedencia. Nalgunhas delas sinala a categoría gramatical para distinguir homónimos. Os exemplos introducidos en cada unha poden ser un só ou varios cando se queren ilustrar distintos contidos, combinacións e contornos sintácticos.

abominar | ~ **de** Rehuir esta costumbre, de la que muchos abominan (...) P., 28039630, 30.

abrigar | ~ **(se) con** (...) pasea por Madrid abrigado con una gabardina que le imitó a Humphrey Bogart (...) P. Sem., 210288, 24.

consistir (cfr.: [adj.] consistente 1) | ~ **en** La segunda etapa consistió en una encuesta (...) P. Neg., 010490, 3; (...) comunicarse consiste en codificar y descodificar información (...) VEI, 17; (...) el derecho a la propia opinión consiste en que ésta sea escuchada y discutida (...) FSV, 137.

É unha obra que só se limita aos verbos, nomes e adverbios rexidos, sen considerar outro tipo de construcións sen rexencia ou con rexencia variable. Non dá información sintáctica nin semántica, tampouco presenta definicións nin realiza ningunha análise da construción.

3.1.2.2. Para o francés Célérier&Maillard elaboraron o *Dictionnaire des structures fondamentales du français* (1979) que pretende ofrecer un repertorio de estruturas do francés contemporáneo, sobre todo do discurso escrito. As entradas deste dicionario pertencen a diferentes categorías gramaticais (verbos, adverbios, nomes, pronomes, adxectivos, conxuncións...). Non presenta definicións, pero si exemplos. Sérvese duns primitivos esquemas sintácticos e de información gramatical varia: categoría, tipo de verbo (activo, pasivo, impersonal, pronominal...), principais preposicións, conxuncións que aparecen cos verbos así coma os contextos fundamentais de uso dalgúns nomes, pronomes, adverbios, adxectivos, verbos auxiliares. Indica tamén o carácter obrigatorio ou optativo dalgúns elementos.

Velaquí uns exemplos:

accepter

1. 1° *V* qqn : La directrice a accepté votre fille. 2° *V* qqch : J'accepte (cette fonction). 3° *V* que subj : J'accepte que vous nous quittiez. 4° *V* de inf : il acceptera de vous laisser partir. 5° *V* qqch de qqn : Elle a accepté de son fils cette exigence. (*De la part de.*) 6° *V* de qqn que subj : Le père a accepté de son fils qu'il aille au théâtre. (*De la part de.*) 7° *V N prép*: Nous vous acceptons parmi nos collègues. 8° *V N prép att*: Nous vous acceptons come gendre. (*En tant que. Pour.*) 2. **S'accepter** – Une telle conduite ne peut s'accepter. 3. **Etre accepté** – 1° *V prép att* : J'ai été accepté comme comptable. 2° IMPERS que subj : il est officiellement accepté que l'on parte en vacances.

agir

1. 1° *V* : Le remède agit lentement. 2° *Vprep*: ■ vous devez agir sur lui pour qu'il prenne une decision. ■ Il faudra agir pour ce programme auprès du Conseil. 3° *Vprép att*: il a agi un home responsable. 2. **S'agir** - IMPERS- 1° *Vde N*: il s'agit de votre père, et d'une vieille histoire. Voice ce dont il s'agit. (*Il est question*). 2° *V de inf*: il s'agit de se taire. (*il faut*). 3° *neg V* que subj: il ne s'agit pas que tu tombes. 4° **S'agissant de** – *S'agissant de* votre nomination, je ne sais rien. (*Quant à. En ce que concerne. Au sujet de.*)

Aínda que a información sintáctica e gramatical resulta diversa, este dicionario non mostra esquemas semánticos, valores aspectuais nin elabora análises do suxeito e dos complementos con certa profundidade. Tampouco introduce definicións nas súas entradas.

Un moi interesante dicionario de construcións verbais é o *Französisches verblexikon* (1983) de Busse&Dubost, que está baseado no concepto de “valencia verbal”. As entradas van acompañadas de cadanseu esquema sintáctico. A través de símbolos arbitrados polos autores infórmase do tipo de suxeito (de persoa ou de cousa), das preposicións e adverbios que poden acompañar o predicado, dos subtipos de unidades (adxectivo, infinitivo, adverbio...), do número en relación coa construción, dos tempos verbais das subordinadas, da condición de auxiliar do verbo, do carácter facultativo dalgúns complementos, das estruturas atributivas, causativas, pasivas así coma de verbos modais e pronominais. Dá conta dalgúns papeis semánticos dos complementos como locativo, dirección... e de certos trazos semánticos do substantivo relevantes nalgúns construcións (concreto, abstracto...). Finalmente atópase indicación do nivel de lingua ao que pertence a construción do verbo que se está analizando (familiar, literario, arcaico, inusual, popular, neoloxismo...) e exemplos.

• accélérer (2) N - V - N		beschleunigen La fièvre accélère le rythme du coeur. Lisbonne souhaite que Paris intervienne pour accélérer la mise à sa disposition de crédits européens/LeM/. N-V-Ø K: Jean accélère (sc.: la vitesse de la voiture).
accentuer ^a (2) N - V - (N)		betonen Accentuez la dernière syllabe! Accentuez correctement!
• accentuer ^b (2) N - V - N		hervorheben, verstärken, (Krise) verschärfen La lumière accentue les contours de la montagne. Les mesures prises ne font qu'accentuer la tendance actuelle à l'inflation. La grève accentue encore la crise actuelle.
• accepter (2/2+A) Nqn - V - Nqc/qn		annehmen, akzeptieren, (Risiko) in Kauf, auf sich nehmen J'accepte votre proposition, votre excuse. Les beaux-parents n'ont jamais accepté leur gendre. Savoir accepter des risques. s. einverstanden/bereit erklären, einverstanden sein mit Accepterez-vous que je fasse cette demande, cette démarche? Accepterez-vous de faire cette démarche à ma place?
que S Kj x1 de Inf 1		Je l'accepte volontiers comme/pour collaborateur. Accepter comme raisonnable une proposition.
N - V - Nqn - comme/pour n Nqc - comme adj		jm zujubeln, Fig.: etw begrüßen La foule acclame les cosmonautes. La presse entière a acclamé les nouvelles mesures fiscales. N-V-N-n: Loc.: acclamer qn roi: jn zum König ausrufen
acclamer (2) N - V - N		(an ein Klima) gewöhnen, akklimatisieren Acclimater un oiseau exotique aux températures nordiques. Acclimater une plante. Fig.: Il s'acclimate à son travail.
acclimater (3) N - V - N - (à N)		vertraut werden Ils ont fini par s'accointer malgré leurs divergences. Tâchez de vous accointer d'avec lui. s. mit jm einlassen Il s'est accointé de cette fille.
s'accointer (1) Nqn-pl - se V ♦Nqn - se V - à/avec Nqn ♦Nqn - se V - de Nqn	LIT FAM	
accoler (2) N - V - Nqc-pl-2 ♦N - V - V - à N		zusammen-, neben-, aneinanderbinden, -bauen, -fügen, -tun... Accoler deux bâtiments, deux péniches. Accoler les deux parties d'une photo déchirée. anlegen, -binden, -bauen an, Fig.: verbinden mit, (Ohr) legen an Accoler une péniche à une autre. Accoler son oreille à la porte du voisin. Accoler un portail à une église. Fig.: accoler un mot à une idée, un souvenir à une sensation. N-V-(N): accoler (la vigne): Reben hochbinden
accommoder ¹ (2) N - V - N		(Speisen) zubereiten Accommoder une truite avec du beurre.
accommoder ² (2) N - V - N		schlichten Accommoder un différend.
• accommoder ³ (3/1) N - V - N - (à/sur N) ♦ N - V N - V - N - à N ♦Nqn - se V - à Nqc/qn avec Nqc/qn ♦Nqn - se V - de Nqc		(Auge) anpassen an, (Objektiv) einstellen Accommoder l'oeil, la vision, le regard à/sur un objet lointain. Accommoder le microscope (sur un bacille). Pour l'oeil, l'infini commence...à la distance à partir de laquelle il n'a plus besoin d'accommoder/R. Prat, L'Optique/. anpassen an Accommoder ses gestes au sens de ses paroles. s. anpassen an S'accommoder à une nouvelle situation, à un nouveau directeur. s. (rheinisch) arrangieren mit, einen modus vivendi finden S'accommoder avec la religion, l'ordre établi, son entourage. s. abfinden mit, s. schicken in Il s'accommode mal du sort qui lui est fait. Il s'accommode de tout.
• accompagner ^a (2+L/2/3) Nqn - V - Nqn -(qp) Nqc - V - Nqn Nqc - V - Nqc Nqn - V - Nqc/qn-de Nqc(de qn) Nqn - V - Nqc - de Nqc ♦Nqc - se V - de Nqc		begleiten Accompagner quelqu'un à la gare. Etre sorti d'une grande école, cela vous accompagne toute la vie. Un sourire accompagnait son adieu. Les garçons accompagnèrent de ricanements le vieux jusqu'à la porte. Le public accompagna le spectacle de sifflements. Accompanyer ses paroles de gestes expressifs. Accompagner le repas d'un vin, la viande d'une sauce chasseur. begleitet sein von, einhergehen mit Ses paroles s'accompagnent de gestes expressifs. Cette maladie s'accompagne d'une forte fièvre.

Sendo un magnífico diccionario, a case totalidade da información é de orde formal (sintáctica) e non ofrece esquemas semánticos na liña que aquí propoñemos nin

tampouco datos sobre os valores aspectuais máis comúns. Tamén botamos de menos unhas definicións máis completas, as que presenta son xeralmente a base de sinónimos.

Finalmente, para o francés podemos falar do *Dictionnaire des verbes français* (1988) de Caput. Trátase dun dicionario de verbos conxugados e de construcións. A información que inclúe sobre a construción é de catro tipos:

- i) construción absoluta: a do verbo que non precisa de complemento, aínda que pode levar algún adverbio ou circunstancial: “il parle (tout le temps, en public...)”.
- ii) construción simple directa: verbo seguido de complemento e sen preposición. Este é o caso tamén do atributo: “prendre un livre”.
- iii) construción simple indirecta: verbo seguido de complemento con preposición. O mesmo para o atributo: “parler à ses amis”.
- iv) construción múltiple: o verbo vai seguido de varios complementos: “donner un os à son chien”.

Esta información acompaña cada entrada. No entanto prescinde de definicións e de esquemas semánticos. Existe un esquema básico de funcións sintácticas e de construcións, con información de preposicións cando aparecen. Exemplos:

abonder

C.ABSOLUE: *les fruits abondent cette année.*

C. SIMPLE INDIRECTE

V.+**dans**+complément: *abonder dans le sens de quelqu'un.*

V.+**en**+complément: *abonder en renseignements.*

loger

C. SIMPLE DIRECTE

V. + complément : *loger une employée de maison.*

Emploi pronominal: **se** loger (accord = P).

C. SIMPLE INDIRECTE

V. + lieu : *loger **en** banlieue.*

CONSTRUCTION MULTIPLE

V. + compl. – lieu: *loger une balle **dans** le canon.*

Emploi pronominal: **se** loger +lieu: ***se** loger **près de** son lieu de travail* (accord = P).

3.1.2.3. Para o inglés citámo-lo excelente *Diccionario sintáctico del verbo inglés* (1991) de F. Garrudo. É un dicionario dos verbos ingleses de grande frecuencia e dos que presentan máis dificultades. As entradas son tanto verbos simples como “phrasal verbs”. O número de subentradas está en función dos contidos e dos complementos de cada un dos verbos tratados. Indica funcións (**A** adverbial libre, **CS** complemento do suxeito, **OC** complemento do obxecto, **OPC** complemento preposicional do obxecto, **PO** obxecto preposicional...) e esquemas sintácticos, tipos e subtipos de unidade (cláusula de infinitivo, cláusula de xerundio, **GN** grupo nominal, **GP** grupo preposicional, **ADV** grupo adverbial, **ADJ** grupo adxectivo...) así coma o que chama “modelos de complementación verbal” (entre barras /Ø/ intransitivo, /Ä/ intransitivo adverbial, /O/ monotransitivo, /PO/ verbo preposicional transitivo, /ÄO/ verbo formando grupo cun adverbio e obxecto, /OO/ verbo ditransitivo, /C/ copulativo, /PC/ copulativo preposicional...). Establece o carácter obrigatorio ou opcional –entre parénteses– das unidades e o seu grao de frecuencia (signo + para as de alta frecuencia).

Marca os distintos tipos de relacións (reciprocidade, causatividade, reversibilidade, elisión...) entre os modelos sintácticos e as entradas léxicas mediante frechas.

Informa sobre nivel de lingua (arcaico, coloquial, formal, pexorativo...), ámbitos de uso (relixión, militar, comercio, deporte, ciencia, legal...) e acompaña un breve significado en español.

Comprobemos isto en distintas entradas:

LITIGATE 1 /Ø/ (téc. n.: litigar, contender judicialmente; ir al juzgado)

← **LITIGATE 2 /O/** Elisión de O

S + litigate + (A)

The person who litigates in a court of justice is called a litigator.

LITIGATE 2 /O/ (pleitear, litigar)

S + litigate + O + (A)

O = GN

REDDEN 1 /Ø/ + (enrojecer, ruborizarse)

↔ **REDDEN 2 /O/** Causatividade

S + redden + (A)

The sky reddened ■ His face reddened with anger.

TAKE 2 /Ø/ + (cuajar, agarrar, prender; resultar, hacer efecto; morder el anzuelo)

S + take + (A)

The seedlings did non take ■ This sedative needs some time to take ■ The fish are not taking.

Lexía: TAKE AND DO sth (Am. E. col.: coger y hacer algo) if you don't tell me the secret, I will take an tell mom (...cojo y se lo digo a mamá).

TAKE 4 /OO/ /O(PO)/ + (llevar)

← **TAKE 2 /O/** Inserción de Beneficiario

/OO/: S + take + O1 + O2 + (A)

/O(PO)/: S + take + O2 + (TO + O1) + (A)

O1 = GN; O2 = GN

Take him a cup of coffee ■ The reports were taken to the boss.

Trátase dun completo diccionario de construcións verbais. As críticas que pode recibir son que é unha obra excesivamente formal (sintáctica), non presenta esquemas semánticos nin valores aspectuais de xeito sistemático, aínda que esporadicamente dá conta dalgúns fenómenos semánticos que lle afectan á complementación verbal partindo da gramática de casos, de aí que atopemos ás veces información sobre papeis semánticos coma os de axente, forza, afectado, efecto, beneficiario, locativo, receptor... As definicións ofrécese en bastantes casos mediante sinónimos, por iso resultan excesivamente breves. Os exemplos proceden na súa totalidade de dicionarios, non conta cunha base de corpus oral e escrito actual que o sosteña. Coidamos que conxugando as tres fontes (escrita, oral, dicionarios) se acadan resultados máis verosímiles, vivos, auténticos e rigorosos.

Así mesmo, igual ca noutras obras que xa vimos o emprego de abundantes símbolos e abreviaturas dificulta o manexo as primeiras veces e obriga o usuario a volver cara ao índice de contino. Unha presentación formal máis analítica emendaría esta pequena pexa, aínda que a obra precisaría de máis páxinas en formato libro (este problema non sería tal en versión electrónica).

En inglés existen tamén os denominados dicionarios de “phrasal verbs”, que son obras de gramática e léxico resultado dunha combinación de verbo con partículas adverbiais ou preposicionais (about, after, along, at, below, for, in, of, out of [dúas partículas], past, round, to, up...), de xeito separable ou inseparable, dando lugar a un novo significado distinto do que posuía o verbo simple.

O *dictionary of English phrasal verbs*... (1980) de McArthur/Atkins presenta unha listaxe destes verbos, clasificados inicialmente en transitivos e intransitivos. Manexa algunha información gramatical a respecto do carácter pasivo dos verbos, categorial (nome ou adxectivo, nome composto), se resulta ou non separable e exemplos. Introduce tamén entre parénteses un breve significado.

ask for *vt fus (request)* He asked for the money

A pexa principal en comparanza co prototipo que defendemos aquí é que non considera esquemas sintácticos nin semánticos, así mesmo a información gramatical resulta limitada e carece de definicións amplas.

O *Collins Cobuild dictionary of phrasal verbs* (1990) é máis extenso có precedente. Está organizado alfabeticamente por verbos seguidos de partícula. Mostra definicións explicativas (“explanations”) que indican o tipo de suxeito e complemento de cada entrada. Introduce exemplos dun corpus de textos de lingua escrita e lingua oral. Dá contidos gramaticais: categoría gramatical (nome, adxectivo, adverbio, preposición), información acerca de se a “phrasal verb” se utiliza nunha construción pasiva, ergativa, recíproca e reflexiva, separa as “phrasal verbs” en transitivas e intransitivas, e presenta esquemas sintácticos formados por categorías gramaticais, non por funcións sintácticas:

V+ADV+N

V+PRON+ADV: they called me in four questioning

V+ADV: é un verbo intransitivo con adverbio

V+PREP: é un verbo intransitivo con preposición.

V+REFL+ADV: I shut myself away in a library that night

V+NUC+ADV: I took Andrea out to dinner one evening.

V+PREP

HAS PASSIVE: verbo intransitivo con preposición que adoita ir en pasiva.

V+ADV+N

ERGATIVE: verbo ergativo con adverbio que pode ir seguido de obxecto.

Observemos como se reflicte isto nalgúñas entradas.

dry off. When something wet dries off , the moisture that was on its surface disappears. EG <i>I'll walk the dog for a while till she dries off... As soon as the sweat dries off, you get hot... She took one of the big towels and dried him off.</i>	V+ADV V+N+ADV V+PRON+ADV ERGATIVE
---	--

dry up. 1 if something dries up or if something dries it up , it loses all the moisture that was in it. Eg <i>My mouth always dries up under stress... She tried drying her hair in front of the gas fire, but the gas dried it and frizzled the ends... It dried up the ends.</i>	V+AD V+PRON+ADV V+N+ADV V+ADV+N ERGATIVE
--	--

Este bo dicionario non opta por mostrar esquemas semánticos, valores aspectuais nin funcións sintácticas propiamente ditas, aínda que se deducen do esquema de categorías gramaticais. Tampouco caracteriza analiticamente o suxeito nin os complementos, nin introduce definicións *stricto sensu* senón explicacións dirixidas a un falante non nativo.

3.1.2.4. En Alemán existen distintos dicionarios de construcións que adoitan ter como base o concepto de valencia verbal.

O *Verben in Feldern. Valenzwörterbuch zur syntax und semantik deutscher verben* (1986) editado por H. Schumacher clasifica primeiramente os verbos en campos e subcampos que aluden a nocións semánticas como existencia, relación, identidade e equivalencia, diferenza e cambio, acción, expresión, necesidade... Inclúe información sintáctica referida a casos e preposicións que forman parte da estrutura de cada verbo, o que equivale aos nosos esquemas sintácticos. Introduce exemplos, as variantes en voz pasiva e valores semánticos (individual/colectivo, abstracto/concreto, etc.), e morfolóxicos (singular, plural) relativos ás entidades que funcionan na estrutura valencial do verbo. O menos representado son os valores aspectuais, os papeis semánticos dos correspondentes casos tamén están pouco explicitados.

Comprobemos isto nunha entrada.

	BETRACHTEN ALS	
	betrachtet - betrachtete - hat betrachtet	
SBP	<u>betrachten</u>	NomE AkkE PrädE als
S+P	Der a _{NomE} betrachtet den x _{AkkE} als den/einen y _{PrädE} .	a nimmt aufgrund einer Bewertung an, daß x y ist
Belt	NomE	a: geistig handlungsfähiges Individuum/Institution
	AkkE	x: [keine Beschränkung]
	SE mit stellungsbed. Korr. es daß - Satz/Infinitivsatz mit zu/ w - Fragesatz/ob - Fragesatz	Sachverhalt
	PrädE: als - Gruppe mit NG im Nom/Akk	y: abstraktes Individuum
	als - Gruppe mit AdjG	Eigenschaft
Anm	<p>- Wenn bei reflexivem Gebrauch die AkkE durch ein Reflexivpronomen aktualisiert wird und die als - Gruppe der PrädE eine NG enthält, steht diese öfters im Nominativ: <i>Er betrachtet sich als ein Gegner dieser Tendenzen.</i></p> <p>- Die AkkSE: w-Fragesatz/ob-Fragesatz kommt fast nur dann vor, wenn die PrädE Ausdrücke wie <i>Frage, Problem, fraglich</i> enthält: <i>Wir betrachten es als ein noch ungelöstes Problem, welcher Theorie hier der Vorzug gegeben werden soll.</i></p> <p>- Steht in der als-Gruppe der PrädE eine NG im Akk mit bestimmtem Artikel, bezeichnet der Satz eine Identitätsrelation: <i>Ich betrachte diese Alternative als das kleinere Übel.</i> Steht dagegen in der NG der unbestimmte Artikel, bezeichnet der Satz eine Einordnungsrelation: <i>Ich betrachte diesen Vorschlag als eine gute Alternative.</i></p> <p>- Steht in der PrädE eine AdjG, so ist y eine Eigenschaft, die eine Menge von abstrakten Individuen spezifiziert, von der x Element oder Teilmenge ist: <i>Damit können wir das Thema als abgeschlossen betrachten.</i> Steht das Adjektiv im Positiv, so drückt dies die fragliche Eigenschaft direkt aus. Falls das Adjektiv im Komparativ oder Superlativ steht, so wird auf die Eigenschaft in einem bestimmten Grade Bezug genommen: <i>Im Vergleich zu anderen Lösungsmöglichkeiten betrachte ich diesen Weg als problematischer.</i></p>	
passK	werden - Passiv	
	Der x wird (von dem a) als der/ein y betrachtet.	
	sein - Passiv	
	Der x ist als der/ein y betrachtet.	
Anm	- Wenn y durch eine als-Gruppe mit NG repräsentiert wird, steht diese im Passivsatz immer im Nominativ: <i>Man betrachtet ihn als einen aussichtsreichen Kandidaten.</i> → <i>Er wird als ein aussichtsreicher Kandidat betrachtet.</i>	
TextB	<p>Es ist bezeichnend, daß schon Rousseau die Arbeitsteilung als die entscheidende Ursache für den Kulturzerfall betrachtet hat [...]. (Bollnow, Maß, S. 61)</p> <p>Das bedeutet dann, daß man auch den Menschen als einen seelischen Mechanismus betrachtet, dessen Reaktionen man voraussieht [...]. (Bollnow, Maß, S. 103)</p>	

Outro coñecido diccionario alemán que aborda a construción é o *Wörterbuch zur valenz und distribution deutscher verben* (1991) de Helbig&Schenkel. Agrupa os verbos por nocións semánticas e contidos afíns (sprechen, besprechen, versprechen, telefonieren, reden, diskutieren, rufen... [falar, pronunciar unha conferencia, prometer, telefonar, falar, discutir, chamar...]). Con cada entrada verbal establece as súas variantes (V1, V2, V3) así coma os diferentes casos esixidos polo verbo (nominativo, dativo...), a clase de palabra (artigo, substantivo, adxectivo, adverbio, infinitivo, participio...), as

preposicións con que se emprega o devandito verbo, o carácter semántico do nome (animado, humano, abstracto...), algúns papeis semánticos como locativo, tempo, dirección e destino, causa..., exemplos e diversas notas gramaticais explicativas no rodapé.

<p>2. Am offenkundigsten sind die Unterschiede zwischen „sagen“ einerseits (mit NS und Sd möglich) und „reden“ andererseits (mit Sd nicht möglich, aber mit freiem Adj): „*Er sagt <i>lange</i>, daß ...“ – „Er spricht (redet) <i>lange</i>“. Im Unterschied zu „sprechen“ und „reden“ fordert „sagen“ immer einen Mitspieler mehr (meist NS, seltener Sa). „sagen“ ist objekt- bzw. inhaltsgerichteter, „reden“ und „sprechen“ dagegen akzentuieren den Vorgang selbst stärker.</p> <p>3. Wenn Sa auftritt, ist Abstr bei allen drei Verben möglich, – Anim nur bei „sagen“, Hum nur bei „sprechen“.</p> <p>4. Die Unterschiede zwischen „reden“ und „sprechen“ sind weniger deutlich distributionell greifbar: Wenn Sn → Abstr, dann immer „sprechen“ (nicht „reden“), wenn Sa → Hum, dann immer „sprechen“ (nicht „reden“), wenn p = aus, dann immer „sprechen“ (nicht „reden“). Da der distributionelle Unterschied gering ist, sind beide Verben praktisch auch oft austauschbar. Die geringen Distributionsunterschiede („sprechen“ läßt abstraktere Umgebungen zu) weisen auf einen Stilunterschied, d. h. auf eine höhere Stil-schicht bei „sprechen“.</p> <p>5. Die oben genannten Präpositionen „mit“, „zu“ und „vor“ können gekoppelt werden mit „von“ und „über“: „Er redet mit ihm über seinen Freund“. Dadurch entsteht fakultative Dreiwertigkeit (vgl. auch Anm. 5 zu „sprechen“).</p>	<p>rufen</p> <p>I. rufen₁₊₍₂₎₋₃ (V1 = anrufen [konkret])</p> <p>II. rufen → Sn, (Sa/p₁S/NS_{daß}), (p₂S)</p> <p>III. Sn → Hum (Der Vater ruft.) Sa → + Anim (Er ruft den Freund, die Katze.) p₁ = nach, p₁Sd → 1. + Anim (Er ruft nach dem Freund, nach dem Pferd.) 2. – Anim (Er ruft nach dem Essen.) NS → Act (Die Polizei ruft, daß der Dieb stehenbleiben soll.) p₂ = zu, p₂Sd → Abstr (Er ruft sie zu Tisch.)</p>
<p>diskutieren</p> <p>I. diskutieren₁₊₍₂₎₋₃</p> <p>II. diskutieren → Sn, (Sa/p₁S/NS_{daß}, w, ob), (p₂S)</p> <p>III. Sn → 1. Hum (Die Studenten diskutieren.) 2. Abstr (als Hum) (Die VEBs diskutieren den Plan.) Sa → Abstr (Sie diskutieren die Aufgaben.) p₁ = über</p> <p>p₁Sa → keine Selektionsbeschränkungen (Sie diskutieren über den Studenten, die Schafe, die Messenmagistrale, einen Vorschlag, den Institutsrat, das Boxen.)</p> <p>NS → Act (Sie diskutieren darüber, daß die Leistungen nachgelassen haben wer die Funktion übernehmen soll ob eine Leistungsverbesserung möglich ist.)</p> <p>p₂ = mit p₂Sd → Hum (Er diskutiert mit seinem Freund die Probleme.)</p>	<p>I. rufen₁₊₍₁₎₋₂ (V2 = ermahnen [übertragen])</p> <p>II. rufen → Sn, (Sa)</p> <p>III. Sn → 1. Abstr (als Hum) (Der Staat ruft seine Bürger.) 2. Abstr (Die Pflicht ruft.) Sa → Hum (Die Pflicht ruft die Soldaten.)</p> <p>I. rufen₃ (V3 = erinnern)</p> <p>II. rufen → Sn, Sa, pS</p> <p>III. Sn → 1. Hum (Der Vater ruft dem Sohn die letzte Aussprache ins Gedächtnis.) 2. Abstr (als Hum) (Das Institut ruft dem Studenten seine Aufgaben in Erinnerung.) Sa → Abstr (Er ruft ihm die Arbeit ins Bewußtsein.) p = in, pSa → Abstr (Er ruft ihm sein Versprechen ins Gedächtnis.)</p>
<p>Anmerkung: Es schließen einander aus Sa und p₁S: Die Studenten diskutieren den Plan über die Kulturaufgaben (= Attribut), Sa und NS: *Die Studenten diskutieren den Plan, daß sie sich verbessern wollen.)</p>	<p>Anmerkungen:</p> <p>1. Bei V 1 kann p₂S nur auftreten, wenn als 2. Mitspieler Sa, nicht aber, wenn als 2. Mitspieler p₁S oder NS erscheint.</p> <p>2. Bei V 3 ist pS auf wenige abstrakte Substantive beschränkt (Erinnerung, Gewissen, Gedächtnis u. ä.).</p> <p>3. Der bei V 3 auftauchende Dativ muß als frei angesprochen werden: „Der Vater ruft dem Sohn die Aussprache in das Gedächtnis“ – „Er ruft die Aussprache in das Gedächtnis des Sohnes“.</p>

Malia estas notas a información que presenta este dicionario é máis sintética cá que mostraba o referido anteriormente. Os esquemas casuais remiten a esquemas sintácticos. Os esquemas semánticos son moi limitados (fundamentalmente os papeis semánticos dos que chamamos complementos prepositivos e circunstanciais), aínda que deducibles da restante información gramatical que proporciona. Aos valores aspectuais tampouco se lles concede excesiva relevancia.

Por último, existe outra obra que trata os verbos e a construción verbal en alemán, esta vez redactada en español: *Verbos alemanes. Dicionario de conjugación y complementación* (2001) de Braucek&Castell, que expón na segunda parte unha listaxe alfabética de verbos cos seus complementos, o tipo de preposición que levan, o caso que rexen, se son pronominais, reflexivos ou recíprocos, e exemplos. Trátase dunha obra sobre todo encamiñada a resolver dúbidas para estudantes estranxeiros de alemán, resultando máis sintética e limitada cás anteriores.

Vexamos unha mostra:

arbeiten*trabajar**trabajar [de algo]:* Pr [als+n]*trabajar [en algo]:* P [an+d]*trabajar [a favor/en contra de algo]:* P [für/gegen+a]**sich <ac>beraten***consultar [algo con alguien]:* P [über+a] – P [mit+d]

3.1.2.5. En catalán podemos considera-lo *Diccionari d'ús dels verbs catalans* (1999) de J. Ginebra&A. Montserrat. Proporciona información sobre construcións con compl. directo, compl. indirecto, compl. preposicional, predicado sen complemento, construcións pronominais, verbos rexidos por determinadas preposicións ou por outros complementos (complement de manera, complement quantificador). Cada entrada, agrupada por orde alfabética, e subentrada informan sobre o complemento ou conxunto de complementos correspondentes a cada acepción e do seu carácter obrigatorio [] ou opcional (). Tamén indica a súa referencia a persoa ou a cousa e dá conta do valor pronominal, reflexivo, recíproco e defectivo dos verbos. Por último ofrece breves definicións e exemplos.

Observemos algunhas entradas.

consistir 1. *consistir [en una cosa]* o bé *[a+oració d'infinitiu]* <una cosa> Ser. *La cerimònia consisteix en uns parlaments i en el llurament de diplomesa. Les seves possessions consistien en tres cases i dues finques. La felicitat consisteix en molt poques coses. La felicitat consisteix a saber superar els problemes.*

optar 1. *optar [a una cosa]* o bé *[a+oració d'infinitiu]* Aspirar. *El candidat optava a una càtedra de grec. És una poesia que opta al primer premi. Opta a ser elegit com a representant.* 2. *optar [entre algú o entre una cosa]* (expressat en plural o coordinant els elements) Escollir (entre possibilitats que s' exclouen). *Noia, non pots tindre dos xicots: hauràs d'optar. A l'hora de demanar destinació, vaig haver d'optar entre dos llocs igualment dolents. He d'optar entre quedar-me aquí o anar-me'n (o bé entre quedar-me aquí i anar-me'n). Ha d'optar entre que l'operin ara o al setembre.* 3 *optar [per algú o per una cosa]* o bé *[per + oració]* o bé *[perquè + oració]* Escollir. *Si he d'escollir candidat, opto pel que m'ofereixi més garanties. Al final hem optat per la solució més difícil. Ha optat per anar-hi. Va optar perquè li enviéssim un missatger.*

Non traballa con esquemas sintácticos e semánticos nin con valores aspectuais. A información que achega sobre a construción céntrase só no complemento e no tipo de preposición, sen entrar a analizar polo miúdo o suxeito de cada verbo e as súas repercusións na estrutura da cláusula. As definicións son demasiado breves.

3.1.2.6. Os dicionarios de construcións e verbos do portugués son heteroxéneos tanto na cantidade coma nas características da información que manexan sobre a construción.

Un deles é o *Dicionário Dom Quixote dos verbos da língua portuguesa* (1999) de Guedes&Guedes. Unha obra de paradigmas verbais conxugados, coas rexencias usuais de cada verbo no rodapé, información que sintetiza ao final da obra nunha lista ou índice xeral de verbos.

Velaquí algún modelo:

ceder-regências usuais: *ceder a, ceder de, ceder em.*

chamar-regências usuais: *chamar de, chamar por.*

cessar- regências usuais: *cessar com*, *cessar de*.

Ten unha orientación máis morfolóxica ca semántico-sintáctica, por iso non brinda esquemas sintácticos nin semánticos, nin sequera se achan nel definicións.

Ventura&Caseiro elaboraron un *Dicionário de verbos seguidos de preposições* (1990), que constitúe unha guía práctica para o emprego correcto das preposicións cos verbos. Presenta os verbos organizados alfabeticamente, seguidos das preposicións coas que se constrúen, unha definición ou explicación (ás veces en forma de sinónimo) do contido do lexema e un exemplo.

degenerar em-passar para peor.

Ex. a gripe que ele apanhou degenerou em pneumonia.

deitar a (+infin.)- começar a.

Ex. Deitou a correr quando verificou que já estava atrasado.

deitar alg. c. a/em – pôr alg. c. em, colocar alg. c. em.

Ex. Deitei os jornais ao/no lixo depois de os ler.

deitar para – dar para.

Ex. a janela deita para o parque.

Fronte á obra anterior, este traballo ten como centro de análise a rexencia verbal, as construcións de carácter preposicional; no entanto tampouco considera os esquemas sintácticos e semánticos, nin as funcións sintácticas e os valores aspectuais.

O *Dicionário de verbos e regimes* (2001) de F. Fernandes está tamén orientado a resolver dúbidas fundamentalmente de rexencia. A carón do lema informa do tipo de verbo (intransitivo, relativo, birrelativo, transitivo, transitivo-relativo, predicativo, transitivo-predicativo, pronominal). Indica a preposición que aparece con determinado número verbos (“cair para, cair em, caír onde”) e detense nas súas diverxencias de significado. Presenta definicións e exemplos.

En relación co tipo de verbo, o autor elabora a seguinte clasificación dos verbos:

- i) Intransitivo: verbo que aparece sen complemento ou só cun adxunto adverbial prescindible para formar sentido.
- ii) Relativo: verbo que se constrúe seguido dun complemento preposicionado (complemento terminativo ou obxecto indirecto), que recibe indirectamente a acción do verbo: “batia no Alfredo. Negocia em papeis. O navio largou do porto. Caminhei por montes e vales”. Considera o adxunto adverbial tamén complemento terminativo.
- iii) Birrelativo: verbo cuxa significación vén dada pola suma de dous complementos indirectos.
- iv) Transitivo: verbo que se constrúe cun complemento xeralmente non preposicionado chamado directo.
- v) Transitivo-relativo: verbo ao que se adxuntan un obxecto directo e un complemento terminativo: “os farrapos que o vestiam non o resguardavam do frio”.
- vi) Predicativo: verbo que ten por complemento un substantivo, adxectivo ou adverbio indicando unha calidade ou estado do suxeito: “parece o mundo un tumulto. O negócio vai bem”.
- vii) Transitivo-predicativo: verbo que ten obxecto directo e adxunto predicativo: “julgar alguém bom”.

viii) Pronominal: “verbo que se constrúe seguido dun pronome oblícuo da mesma persoa que a do suxeito: “lavou-se, vestiu-se, calçou as botas. Apenas se viu dentro daquele recinto...”.

Estes son algúns exemplos:

Abanicar Transitivo-abanar con leque. Intransitivo-abanicar o toureiro-mover o capote de un lado para outro. Pronominal- o mesmo que abanar-se.

Cair *Intransitivo*- Ir ao chao // *Relativo* – Ir de cima (para baixo) em virtude do próprio peso: Cair *ao* poço. Cair o lenço *no* chao. Cair *pela* escada. Cair *sobre* o telhado. Todos os objetos tendem a cair *para* o centro da terra// Incurrir: Cair *em erro*./ Capítular: a fortaleza caiu *em* poder do inimigo...

Este dicionario límitase fundamentalmente á rexencia verbal. Non dá esquemas semánticos nin funcións e esquemas sintácticos. Tampouco mostra valores aspectuais nin realiza análises detidas da construción.

O *Dicionário prático de regência verbal* (1995) de Celso Pedro Luft define na introdución os conceptos de rexencia nominal e rexencia verbal. Establece o que chama “padrões oracionais” (esquemas sintácticos) que poden ser verbais (S V, S V OD, S V OI, S V OD OI...), nominais (os de predicativo) e mixtos (verbo-nominais cun núcleo verbal e outro nominal: “a criança acordou febril”).

Ó lado dos padrões oracionais elabora unha clasificación dos verbos: persoal/impersoal, nocional/predicativo, transitivo/intransitivo, transitivo directo/transitivo indirecto mediante convencións arbitradas coma por exemplo TD (transitivo directo), TDP (transitivo directo predicativo: “gosto dela alegre”), Int Pred (intransitivo predicativo: “Amanheci gripado”). (p. 10):

1- Estruturas verbais

persoais

O [S V] = verbo persoal intransitivo (**Int**)

O [S V OD] = verbo persoal transitivo directo (**TD**)

O [S V OI] e O [S V OI¹ OI²] = verbo persoal transitivo indirecto (**TI**)

O [S V OD OI] e O [S V OD OI¹ OI²] = verbo persoal transitivo directo e indirecto (**TDI**)

impersoais

O [V] = verbo impersoal intransitivo (**Imp Int**)

O [V OD] = verbo impersoal transitivo directo (**Imp TD**)

O [V OI] = verbo impersoal transitivo indirecto (**Imp TI**)

2- Estruturas nominais

persoais

O [S V PRV_{pred} Pvo] = verbo persoal predicativo (**Pred**)

impersoais

O [V_{pred} Pvo] = verbo impersoal predicativo (**Imp Pred**)

3. Estruturas verbo-nominais

O [S V Pvo] = verbo persoal intransitivo predicativo (**Int Pred**)

O [S V OD Pvo] = verbo persoal transitivo directo predicativo (**TD Pred**)

O [S V OI Pvo] = verbo persoal transitivo indirecto predicativo (**TI Pred**)

Amais desta clasificación verbal, na entrada aparece unha definición breve mediante sinónimos e dá exemplos.

Velaquí algúns casos:

abancar 1. T (Dp) I: *abancar(-se) a, em...* **TDp** ou **Int:** *abancar(-se)*. Tomar assento; sentar-se (com intención de demorar): *abancaram-se à mesa e iniciaram as conversações. Abancaram-se na varanda.*

abandonar-se 1. TD: *abandoná-lo. (...)* **4. TDpI** *abandonarse a un vicio.*

abater TD: *abatê-lo. T(Dp)I:* *abater(-se) de, em, sobre...*(deixar ou fazer) cair ou descer, vir abaixo.

A pesar de que nos brinda algunhas referencias semánticas carece de esquemas semánticos e non indica valores aspectuais. Tampouco mostra esquemas sintácticos, aínda que se deducen funcións sintácticas da clasificación verbal das entradas. É unha obra que se entende máis como un dicionario de rexencia verbal ca como un dicionario de construcións en sentido estrito.

O *Dicionário sintático de verbos portugueses* (1994) de W. Busse é un dos que máis se achega á idea que temos de dicionario de construcións. O autor manexa funcións e esquemas sintácticos, dá conta do seu carácter obrigatorio ou opcional (entre parénteses) informa das preposicións rexentes, do tipo de construción verbal (tr., intr., pr.) e bota man do papel semántico dos complementos (L lugar, M modal, D dirección, T temporal, Q cantidade). Indica trazos semánticos do suxeito relativos a humano/non humano (p: persoas, c: cousas) ou individual/colectivo (este último representado por pl). Sinala tamén a estrutura sintáctica do complemento, isto é, se contén outras unidades no seu interior, se emprega negación e se se trata dunha estrutura interrogativa indirecta. Finalmente recolle exemplos en portugués e alemán procedentes de fontes escritas. Non utiliza definicións nin valores aspectuais nin esquemas semánticos propiamente ditos.

Consideremos algúns exemplos das estruturas que emprega a través dun par de entradas.

Nc – V	O verão acabou
Fi – V	Nessa noite aconteceu que me perdi
Np-V-Padj	O teu pai anda descontente contigo
N-V-contra N	O touro acometeu contra o cavaleiro
N-V-L	O vestido é tão comprido que arrastra pelo chão
N-V-D	Seguida pela velha Julia acorre à porta
N-V-Np-de Nc	Nada o arrancava da sua profunda melancolia
N-V-N-Qem	Avaliei o colar em cinco contos

abastecer [abastar]

contido en alemán

₁Np-V-N-(de, com N) *Quem, senão os mercadores, a abastece de tabaco e pilhas para o transistor?*_[np] *A cooperativa abasteceu de fruta todos os supermercados da vila. Os retalhistas abasteceram o mercado com bacalhau impróprio para consumo.*

₂Np- Vse- (de, com N) *A minha prima abasteceu-se de fruta no supermercado. Abasteceram-se com fruta para a viagem. Abasteceu-se (do necessário) para um mês.*

₃Nc- V- N *O caudal do rio Cávado, de onde é captada a água que abastece o concelho de Esposende, tem vindo a diminuir.*

Caber

información sobre a conxugación do verbo.

contido en alemán.

₁N-V-Lem *Estes objectos não caberão na sacola. Semelhante coisa não cabe na cabeça de ninguém!*

² N-V-Lpor...	<i>Não creio que caiba por aquela porta. O carro coube pelo portão. O rato coube através do buraco.</i>
³ Nc-V-a Ncp	<i>A min coube-me metade do bolo. Isso coube-me por herança. Para ele só à sessão. As responsabilidades cabem-lhe inteiramente. Sejamos eficientes e desmedidos nos trabalhos e esforços que nos couberem. [dp] Coube à Maria a vez de jogar. A mim coube-me o papel mais difícil. Em certa medida cabe a esta época a designação de “idade heróica”. Para ele só à irmã cabiam culpas pela morte da mãe. [bc]</i>
⁴ I-V-a Np	<i>Cabe-lhe agora esperar pelo melhor</i>
⁵ N-V	<i>Cabe agora uma palavra sobre as ideias de Oswald de Andrade. [es]</i>
⁶ I-V	<i>Cabe agora perguntar se ficou tudo bem entendido</i>

A principal eiva desta excelente obra é que non contén definicións nas súas entradas, tampouco información acerca dos valores aspectuais prototípicos nin esquemas semánticos como tales.

3.1.2.7. En galego, a última contribución que veu a lume foi o *Diccionario Cumio de construcións preposicionais* (2002) de X. Riveiro. Trátase dun dicionario de rexencia tanto de verbos coma de nomes, adverbios, pronomes e outras preposicións.

Despois dunha introdución na que asenta os presupostos teóricos manexados, o autor estrutura a obra por lemas en orde alfabética. En cada entrada indica a categoría gramatical verbal (transitivo, intransitivo, pronominal), a preposición que lle segue ao verbo correspondente, un exemplo, ás veces unha breve definición e en ocasións algunha observación sobre a construción. Por último, manexa información relativa á corrección e incorrección no emprego dalgúns verbos con determinadas preposicións: *esperar a alguén / esperar; *definir de→definir como.

É fundamentalmente un dicionario de réxime preposicional. Como norma xeral non define nas entradas. Non aparecen trazos nin esquemas sintácticos e semánticos, nin anotacións sobre o suxeito e o complemento. Os contidos sobre valores aspectuais redúcense a algúns casos esporádicos que o autor considera máis relevantes.

Exemplos:

encirrar v.t. **en** (acción durativa) Andou a encirrar nos compañeiros ata que se enfadaron e lle zoscaron.

enfociñar v.i. **contra/en** (*caer de fociños*) Enfociñou contra o / no chan.

falta s.f. **de** O país estaba moi pobre, tiña falta de todo.

3.1.2.8. Podemos concluír dicindo que os máis dos dicionarios de construcións sono de rexencias verbais, verbos seguidos das súas preposicións, en xeral de carácter máis sintético ca analítico, algúns nin sequera proporcionan definicións. Os traballos de Cuervo, polo seu modo analítico de exposición de datos, de Busse para o portugués e francés así coma os dicionarios valenciais do alemán e o de F. Garrudo para o inglés son as propostas que máis se achegan á idea que temos do que debe ser un dicionario de construcións baseado na tal *construción*.

3.2. Proposta de dicionario analítico de construcións

3.2.1. Unha nova alancada na elaboración de dicionarios de construcións é a que representa a realización dun dicionario analítico, xa que debido á súa dimensión

descriptivo-analítica, isto é, de definición, exemplificación a partir dun corpus e análise de estruturas, vólvese unha obra de meirande amplitude, complexidade e profundidade no que respecta á información gramatical e estrutural, resultando ao mesmo tempo algo máis doada de manexar polo usuario dado o seu carácter explicativo e por estar menos sometida a símbolos e convencións de autor.

Unha vez determinada a perspectiva teórica, definidas as propiedades e estudadas outras propostas de dicionario, imos ao eido propiamente empírico que se plasma nunha microestrutura que dá lugar ao dicionario analítico de construcións. Nel pretendemos dar mostra dalgunhas das construcións intransitivas prototípicas do galego, contribuíndo asemade á elaboración e desenvolvemento dun gran dicionario de construcións para a lingua galega. Como dixemos na introdución, tentamos reproducir un conxunto heteroxéneo de estruturas intransitivas, que dea conta da variedade e da diversidade existente neste eido; pero unha escolla sempre implica omisións, así que ha de haber construcións que algúns boten de menos, entradas e subentradas que quizabes outros non atopen e análises que alguén discuta. Sexa como sexa grande parte dos predicados recollidos son de alta frecuencia na lingua (cfr. Bugarín 2007), daquela de uso habitual. A partir de aquí e tomando como base as propiedades expostas no capítulo 2, elaboramos unha ficha coa microestrutura do dicionario analítico de construcións intransitivas.

Lema V [tipo de construción en que funciona]

1. Subentrada [xeralmente por orde de frecuencia e situando primeiro as non pronominais]

Significado específico de cada construción

i) *Exemplos*

-lingua escrita (obra e páxina) ou lingua oral (lugar e idade do informante)

Esquema sintáctico e esquema semántico

- SUXEITO [principais características sintácticas e semánticas: tipo e subtipo de unidade, definitude, orde, número, trazos semánticos...]

- COMPLEMENTACIÓN [principais características sintácticas e semánticas: tipo e subtipo de unidade, grao de obrigatoriedade, estrutura, orde, trazos semánticos, participantes opcionais...]

- OUTRAS CARACTERÍSTICAS DA CONSTRUCIÓN: voz, valor pronominal e uso de *se*, significado; distintos valores que sexan pertinentes (tipo de acción ou proceso, perífrases, persoa, tempo, modo, número, negación...). Valores aspectuais

3.2.2. Canto á macroestrutura, o dicionario está organizado en lemas, coas súas correspondentes acepcións. O lema vai en infinitivo e con letra grosa, a continuación o tipo de construción en que participa (intransitiva ou transitiva, aínda que só nos centramos nas primeiras). Posteriormente introducímo-las acepcións de cada lema derivadas das diferentes construcións, numeradas correlativamente e en cor negra, figurando en primeiro lugar as non pronominais e despois as pronominais. A orde das subentradas determinouna, de ordinario, o número de aparicións e de uso no noso corpus, así coma o seu carácter de acepción básica fronte a derivada.

As subentradas van acompañadas de un ou de varios exemplos, que levan un tamaño de letra máis reducido e están en cursiva e sangrados. Coas mostras aparece xa cadanseu número de páxina e a obra da que foi tirada xa o lugar en que foi recollida e a idade do informante. Hai investigadores que optan por ofrecer estas referencias só na bibliografía

final; é unha posibilidade, no entanto coidamos que o proceder utilizado permite dar fe de modo máis convincente da existencia dos exemplos recompilados; con todo hai mostras (moi contadas) no dicionario que non teñen indicación ningunha, porque foron inventadas botando man do noso coñecemento da lingua e da competencia que temos como falantes. Esta maneira de actuar empregámola cando non tiñamos no corpus determinada construción ou acepción que, por outra banda, coñeciamos e sabiamos que existía.

Para definir axudámonos non só da información achegada polos falantes e tirada dos textos senón tamén da fornecida por obras lexicográficas de diversas linguas como galego, portugués, castelán, catalán, italiano, francés e inglés, así como da técnica de definir empregada nelas (cfr., entre outros, Alonso 1995; Xove 1995; RAG 1997; Feixó 1999; Carballeira 2000; Santamarina 2000; Ferreira 1999; RAE 1992; Seco 1999; Lo Zingarelli 1996; Le Petit Robert 2004; Collins 1989).

Os esquemas sintácticos e semánticos van en cursiva. A introdución destes datos é un dos aspectos que distingue este dicionario da maioría dos seus precedentes. Cando algunha función sintáctica e semántica se coloca entre parénteses significa que é moi frecuente, mais non obrigatoria. Os restantes contidos están en letra de tipo e tamaño normal, e examinan os distintos compoñentes da construción. A análise realizámola para cada acepción por separado. As partes da entrada ou subentrada (definición, exemplos, esquemas, suxeito, complementación, construción en xeral) van en alíneas distintas, formando parágrafos independentes, seguindo o formato da ficha precedente.

3.2.3. Vexamos, pois, a continuación o prototipo de dicionario de que estamos a falar.

A

Abafar Cintr./Ctr.

1. Experimentar un proceso de falla de alento, atafegarse, sufocarse.

i) *correu ata abafar* (DRAG2)

ii) *vou tan abrigado que abafo* (GDXL2)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso privativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Pode estar representado por unha frase nominal ou por unha cláusula. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [\pm humano], [+concreto], [\pm común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o funcionamento dalgún ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. prep. de estrutura (de/con/por+fn), cun referente [-animado] e [+continuo], co papel semántico de causa (vgr. abafamos de/con/pola calor). Máis opcional é a presenza doutros ccircunstanciais co papel semántico de locación espacial e temporal (vgr. hoxe aquí abafamos), modo e cuantificación (vgr. abafaba moitísimo), condición (vgr. sen a túa axuda abafaría), concesión, consecuencia (vgr. abafaba tanto que se mareaba)...

A construción ten forma activa e valor medio, cun suxeito que experimenta un determinado proceso consistente na progresiva privacidade de aire para respirar. Admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. aquí abáfase coa calor). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo, a miúdo intensivo.

2. Dar unha cousa mal alento e caracterizarse por iso, alcatrear, feder.

i) *Retira iso de aí, que abafa*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto* e *caracterizado-caracterización*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], en ocasións [+animado], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces rexístrase algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. moito abafa), tamén causa (vgr. abafa por non se lavar), loc. espacial e temporal, consecuencia (vgr. abafaba tanto que nos arredamos).

A construción é activa, cun suxeito que é produtor dun determinado efecto e que é asemade unha entidade ou individuo caracterizados polo seu cheiro. Non adoita usarse con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico en canto produtor dun efecto, estativo en canto caracterizado, atético, intensivo.

Abalar Cintr./Ctr.

1. Estar en movemento de balanceo, oscilar sen cambiar de lugar, abanearse.

i) *moi preto de onde eu me atopaba, abalábase un bote de escarba, duns cinco metros de eslora* (BE91)

ii) *Nada turba o silencio. Tan só unhas xestas que se abalan contra a brisa denuncian o movemento de algo que non quere ser visto* (OCT133)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado, favorecido pola presenza de *se* e polo semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control]. Cos trazos semánticos [+humano] e [+control] a construción vólvese transitiva (vgr. abálase na súa silla).

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona ou está latente un papel semántico forza ou causante que determina o movemento da entidade en función de suxeito (vgr. abalábase coas ondas). De xeito opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de locación espacial (i), temporal, cuantificación e modo (vgr. o barco abalábase fortemente), oposición (ii), condición (vgr. co teu apoio non se abalaría), concesión, consecuencia (vgr. abalábase tanto que mareaba).

A construción ten forma pronominal. Sinala un movemento oscilante, sen desprazamento do lugar en que se está. Úsase na P3 singular ou plural, cun *se* invariable que centra a acción no suxeito e pon de relevo o seu papel de afectado, evitando o funcionamento dun compl. directo na estrutura. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intermitente, ás veces intensivo.

Abandonar Cintr./Ctr.

1. Ser deixado algo de lado.

i) *Vai unha presa, agora non vai que xa se abandonou* (ACIVEIRO-FORCAREI75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Posponse con frecuencia ao predicado debido ao semantismo da construción e á presenza de *se* e posúe os trazos semánticos [-animado] [+concreto], [+común], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona en moitas ocasións un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal (vgr. aquí este ano xa se abandonaron as terras), modo, causa (vgr. abandonáronse as terras por falla de xente nova), fin, condición, concesión, consecuencia.

A construción ten significado medio e forma pronominal. Úsase na P3 singular ou plural, cun *se* invariable e axente indeterminado. É frecuente con tempos verbais de pasado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico conforme adquira ou non duración a acción; inceptivo, medio ou terminativo segundo a acción se sitúe nun momento inicial, medio ou final (vgr. comeza a se abandonar / estase abandonando / xa se abandonou).

2. Descoidar unha persoa a súa hixiene.

ii) *abandonouse de tal xeito que parece un farrapeiro* (DRAG3)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de actitude/conduta-actitude/conduta*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona en moitas ocasións algún ccircunstancial co papel semántico de locación espacial e temporal, modo (ii), cuantificación (vgr. daquela abandonouse moito), causa (vgr. co desánimo abandonouse), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda se abandonaría), condición (vgr. coa túa axuda non se abandonaría).

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que anula a presenza do compl. directo e contribúe a establecer unha oposición de contido con outras acepcións deste mesmo verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e xeralmente atético; a presenza de clítico pode implicar valor inceptivo (vgr. abandonarse non é bo; como se abandone vaino pasar mal [dar en abandonarse]).

3. Entregarse a algunha paixón ou vicio.

iii) *abandonouse á bebida* (GDXL4)

iv) *retomar o lugar que lle correspondía nese todo para alí abandonarse á bebida* (BEIR94)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude/conduta-actitude/conduta-término*.

O suxeito está nestes exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), definida ou non definida e posposta ao predicado na orde non marcada. O seu referente ten os trazos semánticos [-animado], [±concreto], [-continuo] ou [+continuo] en (iii), e adoita ser un nome relativo ao campo semántico dos vicios ou paixóns. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. abandonouse moito á bebida), loc. espacial e temporal (vgr. este ano na facultade abandonouse á bebida), causa (vgr. abandonouse á bebida pola depresión), adición (vgr. abandonouse á bebida ademais de ao tabaco)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que pon de relevo o sux., impide o funcionamento do compl. directo e contribúe a establecer unha oposición de contido con outras acepcións deste mesmo verbo. O suxeito resulta máis activo e con meirande grao de vontade có das construcións de acepcións precedentes. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e xeralmente atético por existir duración; a presenza do clítico pode implicar en bastantes casos valor inceptivo.

Abanear Cintr./Ctr.

1. Moverse dun lado para outro alguén ou algo, oscilar.

i) *chegou zungando en coche e ao baixar creo que abaneaba* (ESC22)

ii) *E non tardamos en notar como todo o edificio abaneaba, pero moi amodiño, sen sacudidas...* (ESC62)

iii) *Eu ben vía o sorriso de Rojet Ulmannei, á luz vermella da lámpada que se abaneaba no teito* (BE170)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita ir anteposto ao predicado; a posposición resulta máis doada con sux. non animado e presenza de *se*. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [±humano], [-animado], [+concreto], [±común], [-control], [control parcial] con sux. animado que xeralmente non abanea intencionadamente.

O complemento non é obrigatorio. Moitas veces funciona un ccircunstancial, representado sobre todo por unha fr. prep. de estrutura (con/por+fn), que ten o papel

semántico de causativo ou forza (vgr. a lancha abanea coas ondas; ese abanea coa borracheira). Así mesmo son posibles papeis semánticos coma os de cuantificación (vgr. abanea moito a bandeira), modo (ii), loc. espacial (iii), tempo, condición (vgr. coa túa axuda non abanearía), consecuencia (vgr. abaneaba tanto que caeu), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda abanearía). Tamén pode funcionar algún predicativo (vgr. abaneaba temeroso) e un compl. ind. de referente [+animado] e [+concreto], co papel semántico de afectado e ás veces posuidor (vgr. a ese barco abanéalle moito a vela).

A construción presenta un movemento repetido, sen desprazamento da entidade en función de suxeito; con animados trátase dun movemento corporal oscilante. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado ou para reforza-la presenza do sux. e mailo seu papel de afectado (vgr. a barca abanéase coas ondas). Os valores *aispectuais* prototípicos son os de dinámico, atético, iterativo; ás veces intensivo.

Abater Cintr./Ctr.

1. Caer rápida e violentamente sobre algo ou alguén.

i) *contra o cabo da rúa de Santiago, abateuse sobre min unha tristeza invencible* (MFB30)

ii) *O crepúsculo de Natal abateuse rápido sobre os Arcos, con calíxines de neve e de tristura* (ARR170)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente/forza-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito a través dunha frase nominal definida e non definida. Acostuma estar representado por nomes de sentido negativo (tristeza, desgraza...). Adoita precede-lo predicado; pódese pospoñer favorecido pola presenza de *se* así como pola non animación e non definitude. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado] en contextos figurados, [+concreto], [+continuo], [+control], [-control] con suxeitos non animados.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., xeralmente posposta ao predicado, con menos frecuencia anteposta, de estrutura (sobre+fn), que ten un referente [+animado] e [+concreto] e sinala o individuo ou entidade en que se proxecta a acción. Existe a posibilidade de que haxa outros argumentos opcionais en función de ccircunstancial cos papeis semánticos de modo (vgr. hoxe a tristeza abateuse rapidamente sobre el), loc. temporal, causa, fin (vgr. abateuse sobre el para reduci-lo), condición, concesión, consecuencia..., así coma un predicativo do sux. (vgr. abateuse sixiloso sobre el). Menos usual é a presenza dun dativo ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado ou beneficiado, e un predicativo do suxeito indicando o estado do meso (vgr. abateuse enfurecida sobre el).

A construción é activa, cun sux. axentivo. Indica un movemento descendente. Ten forma pronominal, cun clítico invariable, ou variable en número e persoa cando o sux. é humano. O clítico pon de relevo o sux. e o seu papel de axente. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, en moitas ocasións inceptivo, puntual e intensivo.

2. Virse abaixo unha cousa, derrubarse.

iii) *Co temporal abateuse o teito da casa* (DRAG4)

iv) *Co vento a cornixa abateuse sobre a beirarrúa*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha frase nominal definida. Pode situarse diante ou detrás do predicado. Favorecen a posposición o semantismo da construción con presenza de *se* e a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta habitual o funcionamento dun ccircunstancial, de referente xeralmente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que

sinala ou o causante da acción ou o lugar físico. Ámbolos dous papeis semánticos poden aparecer na mesma cláusula. O causante vai situado moitas veces antes do predicado. De maneira menos usual pode acompañar tamén un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico normalmente de prexudicado. Por último en ocasións atópase un predicativo dando conta do estado do sux. (vgr. a cheminea abateuse derruída sobre o xardín).

A construción ten forma pronominal e valor medio. Sinala un movemento descendente e constrúese cun clítico en P3 singular ou plural, que reforza o papel de afectado do sux. e impide que a acción pase a outro argumento da cláusula. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico; o valor puntual está presente en moitos casos; ás veces o emprego de *se*, co verbo sobre todo en presente, outórgalle valor inceptivo (vgr. a cornixa abátese [comeza a abaterse] sobre a rúa).

3. Experimentar unha caída de ánimo, desmoralizarse.

v) *con tantos desgustos abateuse todo* (DRAG4)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso psíquico empeorativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado; pódese pospoñer cando o emisor centra a atención no proceso mesmo ou nun causante. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [-control].

O complemento ten carácter opcional. Cando aparece adoita estar representado por unha fr. prep. de estrutura (a causa de, con, por + fn), de referente [-animado], [\pm concreto] e [\pm continuo], que indica o causante do proceso. Tende a se pospoñer ao predicado, pero pode ir diante se o emisor o quere poñer de relevo como en (v). Pode haber outros argumentos de carácter máis marxinal en función de ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como son o de modo, loc. temporal e espacial, fin, condición (vgr. coa túa axuda non se abatería), concesión (vgr. abateríase mesmo coa túa axuda), consecuencia (vgr. abateuse tanto que deu pena)..., así coma un predicativo que expresa un determinado estado do sux. e un dativo ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado (vgr. abatéuselle a filla coa desgraza que tivo).

A construción ten forma pronominal e valor medio, cun clítico variable en número e persoa que centra no sux. o proceso psíquico expresado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces tamén inceptivo e intensivo.

Abeberar Cintr./Ctr.

1. Tomar bebida.

i) *Rapina libros e véndellos ós pequenos burgueses que abeberan nos cafés de Coronel Ceano...*(MFB245)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-locación espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non é en xeral obrigatorio, con todo nalgúns construcións como a de relativo exemplificada en (i) o predicado adoita ser precisado ou completado por algún ccircunstancial, a miúdo posposto ao predicado, co papel semántico de loc. espacial. Tamén poden acompañar outros ccircunstanciais con papeis semánticos como loc. temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. abeberan coa calor), fin (vgr. abeberan moito para se aledar)... Con menos frecuencia aparece un dativo e/ou compl. ind. e un predicativo (vgr. abeberan cansos no café do coronel).

A construción está na voz activa e admite *se* indicando sux. indeterminado. A construción intransitiva non é tan usual como a transitiva co contido de “leva-lo gando a

beber” (vgr. vai abebera-las vacas). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual.

Abeirar Cintr./Ctr.

1. Botar un animal a correr por causa da picadela dalgúns insectos.

i) *hai que ceiba-las vacas á tardiña para que non abeiren* (GDXL6)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Sitúase en posición preverbal na orde non marcada e ten os trazos semánticos [+animado] e [-humano], [+concreto], xeralmente [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar de xeito opcional algún ccircunstancial co papel semántico de causante (está case sempre latente a fr. nominal *os insectos*), modo, loc. espacial e temporal, condición, consecuencia... Tamén un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado (vgr. abeiroulle o gando) e algún predicativo do suxeito.

A construción está na voz activa e implica un movemento non direccional con desprazamento. Úsase en P3 singular ou plural e admite *se* sinalando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo implique ou non duración. En moitas ocasións tamén se reflicten os valores inceptivo e iterativo.

2. Fuxir, afastarse de algo.

ii) *estreita rúa momentaneamente tomada por recrutas que abeiraran da disciplina cuartelaria* (MFB39)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-orixe*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. representada por un pronome relativo que remite a unha entidade non definida. Sitúase en posición preverbal na orde non marcada e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento tende a se empregar e está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que designa a orixe ou o punto de separación da entidade en función de suxeito. Con carácter máis marxinal poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de causa (vgr. por medo ao castigo hoxe non abeiraron do cuartel os recrutas), modo, loc. espacial ou temporal, condición (vgr. co teu consello non aberarían da disciplina), concesión (vgr. mesmo co teu consello abeirarían da disciplina), consecuencia...

A construción é activa. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo implique ou non duración. En ocasións tamén se reflicten os valores inceptivo e iterativo.

3. Acollelse, ampararse nalgunha cousa.

iii) *abeirouse no artigo 3 para defenderse* (GDXL6)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece aquí implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio, está desempeñado por unha fr. prep. posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), cun referente [-animado], [+concreto], [+continuo], que indica unha entidade –lei, regulamento... – á que alguén se acolle para a súa defensa, seguridade, beneficio, etc. En moitos casos tamén acompañan de maneira opcional outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de fin (iii), loc. temporal, modo

(vgr. abeirouse acertadamente no artigo 3), causa (vgr. por ignorancia non se abeirou como debía no artigo 3), condición (vgr. co teu apoio non se abeiraría no artigo 3), concesión, campo ou aspecto (vgr. canto á herdanza abeiráronse no artigo 3)...

A construción é activa. Aparece baixo a forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que pon de relevo o papel de protagonista do suxeito, sendo esta función e non outra a executora e receptora da acción expresada. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico ou atélico consonte o evento reflecta ou non duración. Ás veces tamén inceptivo e iterativo.

Aboiar Cintr.

1. Flotar, saír á superficie.

i) *o forense dictaminou que o cadáver aboiaba nunha poza de morfina* (TN17,65)

ii) *ningún fío clarea a procesión dos tabeiróns que a cada pouco aboian fascinados polos focos distantes* (OCT358)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *situado-situación* e *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a presenta-la orde prototípica de anteposición ao predicado. Os seus trazos semánticos son [+animado], xeralmente [+concreto], [+común], [-control], [+control] no caso de entidades animadas que por propia vontade realicen esta acción.

O complemento non é obrigatorio, pero en moitos casos resulta habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, representado principalmente por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), co papel semántico de locación espacial. Poden tamén funcionar outros ccircunstanciais de carácter máis marxinal cos papeis semánticos de loc. temporal e frecuencia, modo, causa, e un predicativo sinalando un determinado estado do suxeito.

A construción ten carácter estativo en casos como (i) significando “flotar” e activo con sux. axentivo nas do tipo de (ii) “saír á superficie”. Non é corrente o uso de *se* agás para sinalar algúns casos de sux. indeterminado con entidades animadas. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico (i); dinámico, télico, intermitente en construcións como (ii) que presentan maior actividade e iniciativa por parte do suxeito.

2. Flotar algo inmaterial no ambiente.

iii) *aínda que o corazón baixe á atmosfera e a pedra se arrastre á intemperie (...) algo aboiará sempre na intimidade* (TN12, 70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Tende a se antepoñer ao predicado, pero pode pospoñerse con facilidade debido á non animación e non axentividade, así como ao seu carácter non definido nalgúns casos. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta habitual o funcionamento dun ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, representado a miúdo por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que ten como papel semántico o de loc. espacial ou nocional. Poden tamén acompañar outros ccircunstanciais de carácter máis marxinal cos papeis semánticos de loc. temporal e frecuencia, modo, causa, condición..., e un predicativo sinalando un determinado estado do suxeito (vgr. algo aboiaba enrarecido no ambiente).

A construción ten carácter xeralmente estativo e úsase na P3 singular ou plural. Non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

Abolar Cintr./Ctr.**1.** Quedar unha comida mal cocida, crúa por dentro.

i) *Estes xerelos aboláronse todos* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, sendo o esquema semántico *afectado-acción resultativa*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción así como á non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, modo, causa (vgr. aboláronse coa calor), condición (vgr. co teu traballo non se abolarían os xurelos), concesión, consecuencia (vgr. aboláronse tanto que os tiramos)...

A construción ten forma activa e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural. Pode adquirir valor pronominal, cun *se* que contribúe a centra-la acción no suxeito, reforzando aínda máis o seu papel de afectado e o valor resultativo. Os valores aspectuais son dinámico, télico, resultativo, ás veces intensivo.

Abondar Cintr.**1.** Ser suficiente, chegar.

i) *Viñeron contigo e abonda* (OCT199)

ii) *abonda con dous tomates para esta ensalada*

iii) *xa abonda de parvadas por hoxe*

iv) *aínda que todos escribisemos con esa vontade de universalidade, iso non abondaría para equiparar o sistema literario galego co irlandés* (TN12, 50)

v) *abondaba que o chamasen sempre dende lonxe por algún dos seus moitos alcumes para encirralo* (OCG25-11-98, 4)

vi) *eu abóndome para facelo*

O esquema sintáctico é *predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado*. O respectivo esquema semántico é *existencia/presenza-campo/aspecto/asunto/cuantificación; portador de existencia/presenza-existencia/presenza*.

O suxeito pode ser cero, estar implícito ou explícito mediante unha fr. nom. e unha cláus. introducida por *que*. Adoita precede-lo predicado; a posposición é habitual tratándose dunha cláusula. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio en boa parte destas construcións. Nas que non presentan suxeito acostuma funcionar un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (con, de+fn/cláus.), cun referente [+animado] e [+concreto], que mostra a suficiencia de algo concretado nun asunto, aspecto ou cantidade. Tamén se rexistra bastantes veces o emprego dalgún adv. modalizador (vgr. xa abonda). Nas que teñen sux. e non precisan de complemento, adoita aparecer de maneira opcional algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal (vgr. abonda polo de agora), causa (vgr. abonda por iso), fin (vi), condición (vgr. coa túa axuda abondaría para facelo), concesión (vgr. mesmo coa teu apoi non abondaría para facelo)... As cláusulas máis usuais no complemento son as de infinitivo e as introducidas por *que* (vgr. abonda con facelo; abonda con que o fagas). Tampouco é raro atoparmos exemplos en que este predicado vai acompañado dun pronome dativo (vgr. non me abonda; non lle abonda; non nos abonda).

A construción úsase mormente na P3 singular ou plural, sobre todo en tempos de presente ou pretérito. Con sux. animado admite variación de persoa e *se* para dar conta do seu carácter indeterminado; tamén son posibles exemplos como (vi) nos que se pon

de relevo o suxeito (a capacidade ou suficiencia do individuo que o representa) a través do uso dun clítico, feito que implica o cambio de P3 a P1 ou P2. As construcións con negación son recorrentes (vgr. iso non abunda). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico, intensivo.

2. Haber cousas ou persoas en grande cantidade.

vii) *Nas nosas feiras o que abundan son nixerianos a nos vender bombíns* (OCG11-03-99, 56)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado; a posposición é habitual con sux. non definido (vgr. abundan homes dese tipo). Os seus trazos semánticos son variables: [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [\pm continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, cuantificación (vgr. hoxe en día abundan moito aquí os romenos), causa (vgr. abundan aquí os romenos por falla de traballo no seu país), condición (vgr. coa aplicación desas políticas non abundarían os romenos), concesión (vgr. mesmo coa aplicación desas políticas abundarían aquí os romenos), consecuencia...

A construción ten forma activa e valor de estado concretado na existencia/presenza dunha entidade ou individuo. Úsase na P3 singular ou plural, a miúdo en tempos de presente ou pretérito e non admite o emprego de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico, intensivo.

Aborrecer Cintr./Ctr.

1. Aburrirse, manifestar sentimento de aburrimiento.

i) *miña nai (...) xa quería vir prá casa porque s' aburría* (GOIÁN44)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado, agás cando o sux. é non definido (vgr. con iso aborrecése calquera). Caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial co papel semántico de causa (vgr. con iso aborrecése calquera), loc. espacial ou temporal, modo e cuantificación (vgr. aborrecíase moitísimo na festa a esas horas), condición (vgr. coa túa compañía non se aborrecería), concesión (vgr. mesmo coa túa compañía aborreceríase), consecuencia (vgr. aborrecese tanto que se foi)... Menos corrente é a presenza dun dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico xeralmente de prexudicado (vgr. aborrecíase o neno alí sentado), e aínda menos o emprego dun predicativo do suxeito.

A construción ten forma pronominal e voz media, cun *se* variable en número e persoa que contribúe a centra-lo sentimento expresado no suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces intensivo e inceptivo (con *se* ou perífrase, vgr. aborrecése / empeza a aborrecerse).

2. Fartarse, enfadarse con alguén; sentir odio, noxo ou repugnancia dunha cousa ou dunha persoa.

ii) *aborreceuse coa moza e liscou*

iii) *Amaro empeza a aborrecerse de que o seu rei desculpe os outros de horrorosas traízoas* (MDR168)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado, agás cando se tematiza o complemento e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.), cun referente [+humano], [+concreto] e [±común], que designa o individuo contra o que alguén expresa un sentimento de enfado; tamén pode estar representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente que pode ser un evento, tratándose dunha cláus., ou unha entidade cos trazos [±animado], [±concreto] e [±común], que sinala o receptor (e ás veces a causa) do sentimento indicado. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo e cuantificación (vgr. aborrecese moito diso), loc. temporal e espacial, condición (vgr. co teu apoio non se aborrecería coa moza), concesión (vgr. mesmo co teu apoio aborreceríase coa moza), consecuencia...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que contribúe a reforza-lo papel do sux. como participante no evento e como protagonista dun sentimento que se proxecta cara á entidade representada noutro argumento da cláusula. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo se manifeste ou non duración, ás veces intensivo e iterativo.

3. Contaminarse unha ferida, encetarse.

iv) *o corte que tiña na man aborrecéuselle* (DRAG8)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode ir anteposto ou posposto ao predicado. A posposición favorécea a non animación do sux., a presenza de dativo e o propio semantismo da construción. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Úsase a miúdo un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado. Menos habitual é o emprego dalgún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo e cuantificación, causa (vgr. aborrecéusello moito o corte polo frío), loc. espacial e temporal, condición (vgr. cos teus coidados non se lle aborrecería o corte), concesión (vgr. mesmo cos teus coidados aborrecéuselle o corte), consecuencia (vgr. aborréceselle o corte tanto que non aguanta).

A construción ten forma pronominal. Emprégase na voz media, en P3 singular ou plural e centra o proceso no suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Abortar Cintr./Ctr.

1. Expulsar un feto morto ou que está sen formar.

i) *seica abortou ás tres semanas de preñada* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción e afectado-acción*.

O suxeito está implícito neste exemplo. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [±humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece pode tratarse dun adverbio modalizador (vgr. xa abortou) ou dun ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial, temporal, causa (vgr. abortou dese xeito por medo), modo, condición (vgr. co teu apoio non abortaría), concesión (vgr. mesmo co teu apoio abortaría), fin (vgr. abortou para evitar problemas), etc. Menos común é a presenza dun dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado (vgr. dixeron que lle abortara unha vaca).

A construción ten significado activo, cun suxeito que actúa sobre si mesmo voluntariamente, ou ten valor medio, cun sux. que se ve afectado involuntariamente por un feito. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

2. Saír mal unha cousa ou non te-lo seu resultado agardado.

ii) *o golpe de estado abortou por falta de apoios* (DRAG8)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado segundo os intereses informativos do emisor. A posposición favorécea o semantismo da construción e a non animación. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio; cando aparece pode tratarse dun adverbio modalizador ou dun ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, temporal, causa (vgr. abortou o golpe por falta de apoios), modo, condición (vgr. con seu apoio o golpe non abortaría), concesión (vgr. mesmo co seu apoio o golpe abortaría), etc. Resulta habitual o papel semántico de causa, que se converte en axente da construción transitiva (vgr. a falta de apoios abortou o golpe de estado).

A construción ten valor medio, cun sux. afectado por un determinado evento que se traduce nunha acción. Admite *se* outorgándolle á construción sentido pasivo con axente indeterminado. A ausencia de *se* permite a aparición da pasiva analítica co papel semántico de axente (vgr. o golpe de estado foi abortado polo parlamento). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

Abraiar Cintr./Ctr.

1. Producir abraio unha cousa.

i) *vánsenos caendo os mitos (...) imos madurando nós e aquilo que abraiaba remata véndose na súa normalidade intrínseca* (TN17, 66)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito aparece explícito mediante un pronome relativo. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición favorécea a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é de presenza obrigatoria; pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo e cuantificación (vgr. abraiba moito por espectacular), loc. espacial e temporal, condición, concesión, consecuencia (vgr. abraiba tanto que semellaba anormal)...

A construción é activa, úsase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, intensivo, atélico ou télico segundo se reflecta ou non duración.

2. Pasmarse, asombrarse con algo.

ii) *abraiei diante daquela beleza* (DRAG8)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-causante*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é de presenza obrigatoria baixo esta acepción. Funciona un ccircunstancial de estrutura (ante, con, en, perante, en presenza de+fn), cun referente xeralmente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que sinala a entidade causante do actitude de asombro que se transmite.

A construción ten forma activa e un valor medio. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico –considerando a actitude como unha acción de tipo psíquico–, intensivo, atético ou tético conforme se reflicta ou non duración.

Abrandar Cintr./Ctr.

1. Poñerse branda unha cousa, diminuí-la súa dureza.

i) *o liño había que poñelo en feixes e levalo ó río, era pa que ablandara alí* (O PINO67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito preséntase implícito por ser coñecido a través da construción precedente. Vai anteposto ou posposto ao predicado. A posposición pode obedecer á non animación do sux. e ás prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+animado] nos usos figurados que inclúen a persoas, [+concreto], [-continuo] ou [+continuo] vgr. (i), [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Opcionalmente pode aparecer algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como locación espacial (i) e temporal, causa (vgr. *abrandar* coa calor), modo e cuantificación (vgr. *abrandou* bastante), condición (vgr. *co teu traballo abrandaría* bastante), concesión (vgr. *mesmo co teu traballo non abrandaría*), consecuencia (vgr. *abrandou* tanto que se desfixo)... Ás veces tamén funciona un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado ou beneficiado/prexudicado (vgr. *abrandoulle* moito o liño e non lle serviu).

A construción ten carácter medio, adoita empregarse na P3 singular ou plural. É posible o uso de *se* con significado pasivo e axente indeterminado; algunhas estruturas admiten a pasiva analítica con axente (vgr. *a dor foi abrandada* coas pastillas). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atético, atenuativo.

2. Minguar, diminuí-la intensidade e dureza de algo, amolecer unha persoa.

ii) *abrandar* o vento (GDXL12)

iii) *con ese xarabe parece que me ablandou algo a tos* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito explícitase nestes exemplos mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado pola súa non animación, pola tematización dun complemento ou polas prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+continuo], [-control] agás con algún sux. humano.

O complemento non resulta obrigatorio; funciona ás veces un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como causa, loc. espacial e temporal, modo (vgr. *abrandoulle* totalmente a tose), cuantificación, condición (vgr. *coa túa axuda abrandaría* esa tose), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda el non abrandaría* nin cedería), consecuencia (vgr. *a tose abrandar* tanto que xa desaparece)... Tamén é habitual a presenza dun dativo e/ou un compl. ind., de referente animado, co papel semántico de beneficiado ou prexudicado.

A construción ten valor medio e adoita empregarse na P3 singular ou plural. A variación de persoa acontece con suxeitos humanos (vgr. *convenceume* e *abrandei*). É posible a presenza de *se* para indicar sux. indeterminado humano. Outras veces o clítico pode adquirir significado pasivo e axente indeterminado; algunhas estruturas tamén admiten a pasiva analítica con axente (vgr. *a tose foi abrandada* co xarope). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atético, atenuativo.

Abrazar Cintr./Ctr.**1.** Xuntarse nun abrazo, agarrarse a algo ou a alguén.i) *abrázase ó Fidel e Á Laura* (OCT197)ii) *abrazouse co curmá como nunca fixera antes*iii) *el fixo un empujo, así pa tras, como que tiña pistola, e eu abraceime nel* (FEÁS59)iv) *ibas pó río e entón agharrabámonos e abrazabámonos á roca pa pasar...* (LALÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, con, en + fn), cun referente [+animado], [+común], [+concreto], [-concreto] e [+continuo] en enunciados metafóricos que manifestan contidos próximos a “converterse a” (vgr. abrazouse ao mal). Opcionalmente pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo (vgr. onte na casa abrazouse fortemente ao curmán para desafogar), fin, causa (vgr. abrazouse a el co medo), condición (vgr. co teu apoio abrazárame a el), concesión, consecuencia (vgr. abrazouse a el tanto que se tranquilizou), exclusión (vgr. abrazouse a todos menos a el), substitución (vgr. abrazouse a seu irmán en vez de a seu pai)...

A construción é activa, con suxeito axentivo. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa. Fronte á estrutura transitiva (abrazar a alguén), a intransitiva pronominal presenta un axente que inicia a acción con dirección a un receptor pasivo, algo que resulta máis evidente na estrutura con *en*. Coa construción pronominal esta acción mostra tamén máis intensidade (apretarse contra alguén), por iso é habitual en contextos en que o suxeito manifesta medo, sorpresa moi forte, dor ou pena intensos (vgr. cando viu aquilo abrazouse a/con seu irmán), en que se agarra a algo con desesperación ou para auxiliarse (iii). Nestes contextos, o pronome contribúe a acentuar estes valores e a reforza-la iniciativa da entidade en función de suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, intensivo, iterativo en casos como (ii) polo emprego do sintagma *outra vez*.

Abrir Cintr./Ctr.**1.** Inicia-las súas actividades por primeira vez ou de modo habitual un establecemento, organismo, etc.i) *a farmacia abre ás nove* (FORCAREI34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra as súas prioridades informativas nun complemento ou na acción (vgr. ás nove abre a farmacia; abriu a farmacia). A non animación e a non axentividade tamén favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], en ocasións [+continuo] vgr. a Xunta abre ás oito, [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, aínda que é frecuente a presenza dalgún adverbio modalizador (vgr. xa abriu) e dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial (vgr. aquí abren ás nove), causa (vgr. a farmacia non abriu por falla de persoal), modo (vgr. o café abriu o luns con tódalas atencións), condición (vgr. coa túa axuda o negocio abriría mañá), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda o negocia non podería abrir mañá)..., ás veces adquire certo valor distributivo (vgr. polas tardes só abre os mércores). Pode rexistrarse un dativo, con referente

animado, dando conta da entidade beneficiada ou prexudicada (vgr. por fin abriulles ese supermercado diante da casa).

A construción ten valor medio. Preséntase na P3 singular ou plural, cun sux. non axentivo. É posible o uso de *se* con significado pasivo e axente indeterminado. Sen *se* e con verbo en pretérito ou futuro tamén acepta doadamente unha lectura pasiva (vgr. a farmacia abriu en maio / a farmacia foi aberta en maio). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces permanente (vgr. abre sempre ás oito).

2. Comezar a desaparece-las nubes ou a néboa para mellora-lo tempo.

ii) *A ver se abre o día e podemos ir pá veigha* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado favorecido polo semantismo da construción e pola non animación. Aadoita aparecer unha entidade referida a tempo ou natureza (día, ceo, nubes), deste xeito os seus trazos semánticos son [-animado], [+común], [-continuo], [+continuo] vgr. a ver se abre o ceo, [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode acompañar de xeito opcional algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial (vgr. no norte de inverno abre tarde o día), modo (vgr. abrir pouco e pouco), causa (vgr. non abriu pola néboa), condición (vgr. coa axuda do vento abriría o día), concesión (vgr. mesmo coa axuda do vento non abriría o día), consecuencia (vgr. o día abriu tanto que fomos ao río), distribución (vgr. as nubes foron abrindo de tres en tres)...

A construción ten forma activa e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. É habitual o seu emprego en perífrases (está abrindo, vai abrir, empeza a abrir...). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, inceptivo, atélico ou télico consonte se transmita ou non duración da acción.

3. Formarse unha abertura nunha cousa; fender.

iii) *a khía que ten por dentro vaise estreitando e as khías van abrindo* (RIBEIRA24)

iv) *meteu gabelas de toxos ó medio, veña, veña, pa que non abriran, porque hai que calcalos* (LALÍN70)

v) *liu na peneda aquela e abriuse a peneda ó medio* (AMES86)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*. Tamén pode reflectir un esquema *caracterizado-caracterización* (vgr. “co paso do tempo as paredes sempre abren” implica que teñen esa característica).

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. O semantismo da construción coa presenza de *se* así como a non animación e a pouca axentividade do sux. facilitan a posposición ao predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+común], [+concreto], [-continuo] ou [+continuo] vgr. a madeira abre coa calor, [-control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. a trabe abriu coa calor), modo e cuantificación (vgr. coa calor deste tempo abren moito), loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa axuda do frío non abrirían as trabes), concesión (vgr. mesmo coa axuda do frío non abrirían as trabes), consecuencia (vgr. as paredes abriron tanto que tivemos que as arranxar de novo), distribución (vgr. van abrindo de dúas en dúas)...

A construción ten forma activa e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural. O suxeito resulta afectado por unha acción, da que podemos coñecer ou non o causante e o axente. A acción pode servir de caracterización do propio suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo (conforme os casos inceptivo, medio ou terminativo).

4. Botar gromos as plantas, abrollar.

vi) *botou unhas guías bastante longas e este ano tamén secou. Empezou a abrir e secou de contado* (PN77)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode ir en posición preverbal ou posverbal. A posposición favorece sobre todo a non animación e o interese do emisor centrado no proceso. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito optativo pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. co frío non abriron ben), condición (vgr. coa axuda da calor abriría), concesión (vgr. mesmo coa axuda da calor non abriría), consecuencia (vgr. a planta abriu tanto que a recollemos para o invernadoiro), distribución (vgr. as ponlas foron abrindo de dúas en dúas)... Tamén se rexistra algún dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado e posuidor (vgr. abríronme as flores que plantei) e por último ás veces un predicativo do suxeito.

A construción ten forma activa e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo inceptivo.

5. Separarse unha cousa móbil que tapaba un espazo libre.

vii) *Estas portas non se abren hasta que Dios traiga o día* (OUROL55)

viii) *todo o corpo se me ourizou de minúsculas vinchocas. A porta abriuse dun golpe* (ARR167)

ix) *a ventana non abre, non sei qué lle pasa* (LOUREIRO-COTOBAD80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*. Tamén é posible *portador de estado-estado* en estruturas do tipo de (ix).

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición favorece sobre todo o semantismo da construción coa presenza de *se* e tamén a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. este ano as portas abren mal coa ferruxe), condición (vgr. coa axuda dun bo aceite as portas abrirían), concesión (vgr. mesmo coa axuda de aceite esa porta non abriría), modo (vgr. a ventá abre mal por aquí), loc. espacial e temporal, medio (vgr. abre con ese manubrio)...

A construción ten valor medio e emprégase na P3 singular ou plural, sen clítico ou con *se* invariable e axente indeterminado. Tamén pode adquirir significado pasivo. Existe unha variante activa, próxima ás construcións transitivas, con suxeito axentivo, función de dativo con referente animado, e de ccircunstancial; os papeis semánticos respectivos son os de beneficiado ou prexudicado e loc. espacial. Son papeis que neutralizan a presenza de compl. dir. (vgr. *abreume pola porta de dentro*, FEAS74). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, atético cando se expresa duración (vgr. a porta foise abrindo pouco e pouco), puntual (vii); estativo e atético cando o esquema semántico implica estado.

6. Separarse dúas cousas que estaban xuntas ou descubrirse unha cousa que estaba cuberta.

x) *non foi obedecida polos ollos, que se lle abrían máis pola súa conta* (ESC10)

xi) *algúns con tan mala sorte como a Rocío, que se lle abriu a saia en forma de paracaidas amortiguando o solago nas augas do Miño* (TN6, 7)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción*, *afectado-acción-beneficiado/prexudicado/posuidor*.

O suxeito aparece explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida e non definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción con presenza de *se*, de dativo e á non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras acostuma estar representado por un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, que designa o posuidor e beneficiado ou prexudicado pola acción expresada. Con carácter máis opcional acompaña algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa (vgr. alí coa sorpresa abríanselle os ollos), loc. espacial e temporal, consecuencia (vgr. abríronselle os ollos tanto que chamaba a atención), condición, concesión, adición (vgr. abríuselle a saia ademais do chaqueta)...

A construción ten forma activa e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural. Ten forma pronominal, cun *se* invariable que contribúe a poñer de relevo o papel de afectado do sux. centrando nel a acción e excluindo a presenza dun axente que a realice. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico consonte se manifeste ou non duración, en moitas ocasións inceptivo.

7. Comezar un momento, un novo período, unha determinada actividade.

xii) *ábrese agora un período para unha responsable exposición e debate de ideas* (TN6, 46)

xiii) *ábrese un novo marco de referencia política de consecuencias aínda incertas* (TN17, 19)

xiv) *na prisión do príncipe abrírase unha loita polo poder* (BE264)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. non definida. Vai posposto ao predicado debido ao semantismo da construción así coma polo carácter indefinido e non animado do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar opcionalmente algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de locación temporal e espacial, modo, fin, causa (vgr. co novo goberno ábrese unha prometedora etapa), condición (vgr. co voso apoio abriríase un novo período), concesión (vgr. mesmo co voso apoio non se abriría un novo período), campo ou asunto (vgr. abrése un novo período canto a responsabilidades políticas)...

A construción ten valor medio e forma pronominal. Úsase na P3 singular ou plural, cun clítico que centra a acción no sux. e pon de relevo o seu carácter de evento. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, ingresivo, atético ou télico conforme implique ou non duración.

8. Dar cara a un lugar, mirar en dirección a un lugar.

xv) *dúas fiestras oxivais abríanse cara o campo dos moimentos de pedra* (BE125)

xvi) *distinguía eu con claridade uns batentes que se abrían a un balcón con xeranos* (BE126)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, sendo o esquema semántico *situado-situación-dirección*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado polas prioridades informativas do emisor e favorecido pola non animación. Os seus trazos semánticos son [-humano], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado xeralmente por unha fr. prep. de estrutura (a, cara a, contra, para...+ fn), que expresa o espazo ou lugar ao que dá ou se comunica unha cousa.

A construción é pronominal, úsase na P3 singular ou plural, cun *se* invariable que contribúe a centra-la situación descrita no suxeito, poñendo de relevo a súa presenza nos feitos. Os valores aspectuais prototípicos son os de estativo e atético.

9. Iniciarse un libro, obra de teatro, exposición...

xvii) *O volume ábrese cun prólogo de excepción de Neira Vilas* (OCG04-02-99, 5R)

xviii) *xa abriu a exposición de novos valores no auditorio*

xix) *a semana do teatro abriuse cun discurso do Presidente*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico é para esquemas de un argumento *afectado-acción e portador de estado-estado*; para esquemas biargumentais *portador de estado-estado-modo, afectado-acción-modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición acontece cando o emisor centra a atención no estado ou na acción; tamén a favorece a presenza de *se* e a non animación. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [+concreto], [\pm común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións (vgr. abriuse a exposición). Noutras como (xvii) funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), que indica o modo de principiar un libro, obra de teatro, etc. De maneira opcional poden acompañar novos ccircunstanciais con papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, causa (vgr. a exposición ábrese ás cinco por se-la mañá festiva), destinatario (vgr. a exposición ábrese para todos vós), condición (vgr. coa túa colaboración abríriase a exposición), concesión (vgr. mesmo coa túa colaboración non se abriría a exposición), ...

A construción úsase na P3 singular ou plural. A miúdo cun *se* invariable que centra o estado reflectido no suxeito e contribúe a outorgarlle á construción o significado que posúe. Tamén pode adquirir valor pasivo con axente indeterminado. Transmite ora unha acción (algo dá comezo; algo é comezado) ora un estado (algo está iniciado dun determinado xeito); a partir de aquí os valores aspectuais serán respectivamente dinámico, télico e estativo, atético.

10. Sufrir un dano unha articulación ou un membro.

xx) *abréuselle unha man e levámolo onda a compostora* (COVAS-FORCAREI75)

xxi) *ó caer así, a man abriu e tivemos que atendelo*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción, afectado-acción-prexudicado*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favoréce a non animación do suxeito, a presenza de dativo e a non definitude. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio nas construcións nas que co predicado e co sux. abunda para acadar un contido. Nas demais está representado por un dativo e/ou compl. ind., de referente [+animado] e [\pm humano], que indica o posuidor e asemade o prexudicado pola acción. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, co papel semántico de causa (vgr. onte abriuselle a man co/polo esforzo que fixo), loc. espacial ou temporal, modo (vgr. ábreselle a man esquerda doadamente), condición (vgr. coa túa axuda non se lle abriría a man), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda abríriaselle a man), consecuencia (vgr. abriuselle a man tanto que laiaba coa dor)...

A construción ten carácter medio. Úsase na P3 singular ou plural, a miúdo cun *se* que reforza o papel de afectado do suxeito e centra nel a acción. O sux. fai referencia a unha parte inalienable do corpo, feito que determina o emprego dun dativo de valor posesivo.

Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple, moitas veces puntual e tamén intensivo.

11. Aceptar de bo grao as ideas alleas e as innovacións.

xxi) *ábrese ós adiantos informáticos* (GDXL13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control]. En enunciados figurados os trazos poden ser [-animado], [±concreto], [±continuo], [±colectivo] (vgr. a ciencia ábrese aos novos adiantos; a Universidade ábrese ás novas tecnoloxías; a escola ábrese ás tendencias da pedagogía anglosaxona).

O complemento ten carácter obrigatorio. Funciona como tal unha fr. prep. de estrutura (a+fn), en xeral precedida de determinante, cun referente [-animado] que traduce a idea, innovación, etc. en que se proxecta a actitude de aceptación manifestada polo individuo ou entidade en función de suxeito.

A construción ten carácter pronominal, cun clítico variable en número e persoa que reforza a presenza do sux. e centra nel a actitude que se expresa. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico (adopción dunha aptitude en canto acción psíquica, máis dinámica ca estática), atélico, ás veces intensivo ou atenuativo (vgr. ábrese moito/pouco aos adiantos informáticos).

Abrollar Cintr.

1. Botar gromos unha planta ou árbore.

i) *as choivas levantaron e empezaron a abrollar as flores e os gomos dos carballos* (CLN20)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción, á tematización dun complemento e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [±común], [+concreto], ou [-concreto] en enunciados figurados, [-control].

O complemento ten carácter opcional. Cando se emprega está representado a miúdo por un ccircunstancial co papel semántico de locación espacial e temporal, modo, causa, (vgr. na primavera co sol abrollan rapidamente algunhas plantas), condición (vgr. coa axuda do sol abrollarían as plantas), concesión (vgr. mesmo coa axuda do sol non abrollarían as plantas), consecuencia (vgr. esas plantas abrollaron tanto que dá gusto velas)... Máis infrecuente resulta o uso dun dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado/prexudicado e ás veces posuidor (vgr. abrolláronlle as árbores da leira), e o uso dun predicativo do sux. sinalando estado (vgr. abrollaron fermosas as árbores).

A construción úsase na voz media, en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, inceptivo; xenérico e permanente en (i).

2. Aparecer algo, xurdir, brotar... xeralmente de ou nalgún punto.

ii) *ollos que o contemplaban a través do esparto furado, e as voces que abrollaban das bocas ocultas* (MFB155)

iii) *sentou a carón del agardando que a luz abrollara nos seus ollos* (EBO137)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*. O respectivo esquema semántico é *experimentante-proceso modificativo*, *experimentante-proceso modificativo-orixe*, *loc. espacial*....

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción, á tematización dun complemento e á

non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], ou [-concreto] en enunciados figurados, [+continuo], [-control].

O complemento pode ter carácter opcional ou obrigatorio. Cando se emprega está representado a miúdo por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), co papel semántico de orixe ou procedencia, e (en+fn) que marca o lugar en que algo acontece. Con carácter máis opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. a luz abrollaba lentamente nos seus ollos), causa (vgr. coa tristura a luz non abrollaba nos seus ollos)... e un predicativo sinalando un estado do sux. (vgr. as voces abrollaban feroces das súas bocas).

A construción é de voz media e úsase na P3 singular ou plural. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, inceptivo; tamén pode adquirir valor puntual.

Abundar Cintr.

1. Haber grande cantidade dunha cousa.

i) *Pero a troita, esa si que abundaba no río do granxeo* (COVAS-FORCAREI80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza*.

O suxeito está neste exemplo representado por unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado; pódese pospoñer debido á non animación do sux. e á anteposición dalgún complemento (vgr. nestes ríos abunda o salmón). Os trazos semánticos do suxeito son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, se ben é frecuente algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (abunda moito; pouco abunda), loc. espacial e temporal (vgr. antes aquí abundaba a perdiz), causa (vgr. coa peste non abundan os coellos), condición (vgr. coa axuda do bo tempo abundarían as andoriñas), consecuencia (vgr. o coello abunda tanto que se ven por tódolos montes galegos)...

A construción é de estado, úsase na P3 singular ou plural, non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo.

2. Dar razoamentos profundando en algo para demostrar que se está de acordo cunha opinión.

ii) *o secretario abundou nas palabras do presidente* (DRAG12)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio; está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que alude a un feito precedente que se ve confirmado e ratificado polo expresado na construción actual. De xeito marxinal pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. hoxe abundou seriamente nas palabras do presidente), cuantificación, loc. espacial e temporal, fin (vgr. abundou nese tema para explicalo mellor), causa (vgr. coa desidia xa non abundou no tema), condición (vgr. co teu apoio abundarei no tema), concesión, consecuencia (vgr. abundou nese tema tanto que xa aburría)...

A construción é activa con sux. axentivo. Admite variación de número e persoa e emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo.

Aburrir Cintr./Ctr.**1. Producir aburrimiento.**

i) *O presidente de IC-V Rafael Ribó coincidiu en que Pujol aburre* (OCG03-03-99, 20)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Sitúase xeralmente en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación (vgr. *aburre moito*), loc. temporal e espacial, causa (vgr. *onte con ese tema aburría*)....

A construción está próxima a estruturas transitivas de complemento directo latente. Considerámola intransitiva cando, xunto ao seu carácter activo, implica unha característica da entidade en función de suxeito, é dicir, cando unha persoa (non voluntariamente) ten unha maneira de ser ou cando unha cousa posúe unhas características innatas que producen un resultado, neste caso aburrimiento.

A construción presenta un sux. produtor involuntario dun efecto, que serve para caracterizalo de xeito ocasional ou permanente. Os valores aspectuais son dinámico, atético, habitual; ás veces intensivo.

2. Sentir aburrimiento.

ii) *Ahora a mocedá dice que s'aburre* (GOIÁN79)

iii) *Nós naqueles tempos non nos aburrimos nunca* (GOIÁN44)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado. Pódese pospoñer por o emisor centra-la súa atención no predicado e mais nalgún complemento da cláus. e pola presenza de *se*, que contribúe á posposición do sux. (vgr. *agora abúrrese a xente nova nas festas*). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación ((vgr. *abúrrese moito*), loc. espacial e temporal, causa (vgr. *nas festas os novos abúrrense coas orquestras*), condición (vgr. *coa chegada de xente nova non se aburrirían*), concesión (vgr. *mesmo coa chegada de xente nova aburriríanse*), consecuencia (vgr. *aburríanse tanto que liscaron*)... Ás veces rexístrase algún dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. *abúrreselle o rapaz*).

A construción é pronominal, con significado de voz media e un clítico variable en número e persoa, que centra o proceso no sux. e reforza o seu papel de portador de sentimento, que se desenvolve nel de seu ou causado por algo externo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico (en canto acción ou proceso psíquico que se desenvolve nun individuo), atético, ás veces intensivo e tamén habitual (vgr. *abúrrese moito os domingos*).

Abusar Cintr.**1. Excederse con algo, usar indebidamente unha cousa.**

i) *Nesta casa abúsase un chisco do picante* (MFB215)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo indeterminado. Vai xeralmente en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento ten carácter obrigatorio, aínda que pode non se explicitar e quedar latente (vgr. come con sal, pero sen abusar [do sal]). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e con frecuencia [+continuo] vgr. abusa do sal, que sinala a entidade sobre a que o sux. actúa indebidamente. Poden así mesmo acompañar outros complementos opcionais, sobre todo un ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal (vgr. daquela abusaba moito do picante), causa (vgr. co frío abusa do picante), fin (vgr. abusa da túa confianza para os seus propósitos), condición (vgr. cos teus coidados non abusaría dos doces), concesión (vgr. mesmo cos teus coidados abusaría dos doces), consecuencia (vgr. abusou dos doces tanto que agora é diabético)...

A construción é activa, admite a presenza de *se* para indicar sux. indeterminado. Resulta frecuente o emprego deste predicado en construcións modais, con negación e co modo imperativo (vgr. non debes abusar da súa confianza; non podes abusar dos doces). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo; en moitas ocasións habitual e iterativo.

2. Aproveitarse dunha persoa para tirarlle algún proveito.

ii) *que non abuse tanto dos máis pequenos* (CACHAFEIRO-FORCAREI16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Vai xeralmente en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+continuo], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [+humano] e [+común], que sinala a persoa da que alguén se aproveita. Poden aparecer tamén na construción outros complementos opcionais, sobre todo un ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, fin (vgr. abusa deles para os seus beneficios), loc. temporal e espacial, causa (vgr. abusa deles por prepotencia), condición (vgr. coa túa vixilancia non abusaría dos máis pequenos), concesión (vgr. mesmo coa túa vixilancia abusaría dos máis pequenos), consecuencia (vgr. abusa dos máis pequenos tanto que un día vai ter problemas), substitución (vgr. abusa dos máis pequenos en vez de estudar), adición (vgr. abusa dos máis pequenos ademai de roubar)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que proxecta a acción nun individuo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo; ás veces habitual e iterativo.

Abxurar Cintr.

1. Renunciar a algo moi importante como principios, crenzas, ideoloxía, etc.

i) *El non abxuraba do seu nome, pero pensaba...* (EBO17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-obxecto*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é de uso obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado], [+continuo] e con frecuencia [-concreto], que sinala o obxecto da renuncia. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. abxurou doadamente do seu nome polo que fixo), condición (vgr. co teu consello non abxuraría do seu nome), concesión...

A construción é activa, cun sux. axentivo que proxecta a acción nunha entidade que se constitúe en obxecto de renuncia. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

Acabar Cintr./Ctr.

1. Chegar á fin, rematar; ser concluída ou rematada unha cousa.

- i) *o teu traballo xa acabou* (OCT347)
- ii) *de todas formas os ciclos políticos acaban* (TN12, 34)
- iii) *non sei se che farán xa esti-ano porque este curso acabou xa* (MUROS17)
- iv) *Antonio, acabáronseme os alimentos, ein ter que te tirar ó mar* (O CEBREIRO)
- v) *Agora costureiriña o teu amor acabouse* (SALCEDA DE CASELAS63)
- vi) *entonces cando acabou o baile (...) mandaban salir á xente* (CASTELO SAN FELIPE-FERROL71)
- vii) *a casa acabouse aínda este ano, pero quedou ben* (COVAS-FORCAREI40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso privativo*, e *afectado-acción* en construcións pasivas.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. A súa posición é a preverbal ou a posverbal en cláusulas con presenza de *se* e nas que se inverte a orde da secuencia para tematizar un complemento. A non animación do sux. tamén favorece a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode acompañar algún adverbio modalizador, un ccircunstancial co papel semántico de locación temporal, en ocasións reforzando o momento do remate (vgr. *acabouse xa*; *acabouse agora mesmo*) ou marcando a duración (vgr. *esta roupa non se acaba na vida dos nacidos* [Forcarei]); causa, modo (vgr. *o teu traballo acabou así por falla de investimento*), prexudicado ou beneficiado con *para* (vgr. *este traballo acabouse para ti*), condición (vgr. *coa túa axuda este traballo non acabaría*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda este traballo acabaría*). Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. *acabóuselle o traballo*).

A construción ten en xeral valor medio. Úsase na P3 singular ou plural, cun suxeito non axentivo. Admite *se* invariable reforzando o papel de experimentante do sux., o desenvolvemento de seu do proceso e o remate definitivo da acción. Noutras estruturas o clítico vai asociado á voz pasiva (vii) con axente indeterminado.

Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo; ás veces intensifícanse os valores terminativo e puntual por medio dun adverbio ou locución adverbial (vgr. *acabouse de todo*, *totalmente*, *definitivamente*; *acabouse neste instante*).

2. Perde-las forzas unha persoa ou un animal.

- viii) *Eu aghora xa nada, dendes que s'un acaba non hai máis para ond'ire* (ACIVEIRO-FORCAREI82)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso privativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ao predicado ou pospoñerse debido á presenza de *se*, á non definitude do sux. (vgr. *acábase un*) e á tematización dun complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con carácter opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, causa (vgr. *cos anos acabouse*), modo e cuantificación (vgr. *moito se acabou ese home*), condición (vgr. *cos teus coidados ela non se acabaría tan axiña*), concesión (vgr. *mesmo cos teus coidados a velliña acabárase igual*)...

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun clítico variable en número e persoa, que pon de relevo o papel de experimentante do sux. e noutros casos tamén o comezo do proceso terminativo expresado. Nesta construción con sux. animado a presenza do clítico é a que contribúe a darlle á cláusula o significado indicado en (2). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo; ás veces intensifícase o valor terminativo por medio dun adverbio ou locución adverbial (vgr. *acabeime de todo*). Outras veces o clítico remarca o comezo do proceso privativo terminativo.

3. Ter algo ou alguén certo fin ou remate, mostrar ou chegar a un determinado estado.

ix) *Igual vós acabades peor, asasinós* (PN187)

x) *a roupa pelexa polos espazos e ermóbélase, acaba sucia de tanto bater; cómpre levala outra vez ao río* (MDB152)

xi) *aquilo acabou nunha denuncia penal que salferiu a Cuiña* (TN12, 34)

xii) *aqueles que rexeitaban cooperar (...) acaban no cárcere un tempo* (OCG11-03-99, 6R)

xiii) *a veigha acaba nun valado* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co dobre esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-meta, situado-situación-loc. espacial* en construcións do modelo de (xiii).

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita situarse en posición preverbal e os seus trazos semánticos son moi variables: [+animado], [+concreto], [+común], [+continuo], [-control]; tratándose de entidades humanas pode haber certo control do proceso, sobre todo cando o sux. está representado por máis dun individuo (vgr. *acabaron a berros*). En boa parte dos casos a meta ou punto aos que se chega resultan alleos á vontade directa.

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. (*acabou ben, mal, peor...*; *acabaron a golpes, a berros...*), unha cláus. de participio ou xerundio (vgr. *acabou marchando da casa*), e unha fr. prep. de estrutura (en, con + fn), (por + cláus. de inf.) (vgr. *acabou por morrer*), que expresan unha meta en forma de evento, situación, lugar en que algo ou alguén desemboca. Ás veces a meta leva parello o modo de remata-lo proceso (vgr. *a película acaba coa morte da protagonista*). Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. *por culpa túa acabou no cárcere*), substitución (vgr. *en vez de lograr saír da droga acabou no cárcere*), adición (vgr. *amais de golpeado acabou no cárcere*), condición (vgr. *coa túa axuda non acabaría no cárcere*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda acabaría no cárcere*)...

A construción tanto pode mostrar un evento terminativo como a situación locativa dunha entidade (xiii). Admite *se* para indicar sux. animado indeterminado. Cando se refire a persoas é habitual o emprego de tempos con valor de futuro e enunciados de posibilidade e predicción negativa para o individuo (vgr. *como siga así vai acabar mal; ha de acabar na droga*). Os valores aspectuais prototípicos son, nos procesos, dinámico e terminativo; nas situacións, estativo e atélico.

4. Dar fin a algo, destruír.

xiv) *despois pararon de chamarme porque acababa cuas obeyas* (OSCOS)

xv) *a que acabou coa vida do cabalo Tordo cando crebou a mau no portelo* (MDB70)

xvi) *axiña a República acabará cos señoritos* (PN20)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [-continuo] ou [+continuo] vgr. *a fame acabou co país*, [+concreto], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [\pm animado], [\pm concreto] e [\pm continuo], que expresa a entidade á que se lle dá fin. En ocasións acompaña tamén un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, modo (vgr. acabou con todo deste xeito), causa (vgr. acabou coa vida do cabalo por rabia), fin (vgr. acabou con todo para fuxir), condición (vgr. coa túa axuda non acabaría con todo), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda acabaría con todo), substitución (vgr. o xeo acabou con el en vez de coa febre)... Menos frecuente é un dativo (vgr. axiña lle acabou con todo) que indica o individuo prexudicado e un predicativo dando conta do estado do suxeito (vgr. acabou encabuxado con todo o que tiña diante).

A construción é activa, con suxeito axentivo. Sendo o sux. animado admite *se* para indica-lo seu carácter indeterminado. O esquema semántico está próximo ao da construción transitiva de compl. dir., porén existen outras diferenzas importantes: a estrutura de cprepositivo resulta máis difícil de pronominalizar (acabou coas ovelas → acabou con elas / acabounas?), atópase máis distante do predicado cá de compl. dir., non deixa resto pronominal ao ser tematizada (vgr. co arroz acabei / o arroz acabeino), admite unha paráfrase próxima a “en relación co arroz, acabei [agora paso a outra cousa]” que a construción de compl. dir. non admite, por último o contido de “destruír” só se pode aplicar á construción de cprepositivo. Alén disto, cando o complemento é [\pm humano] a estrutura de cprepositivo resulta menos afectada polo predicado e admite a paráfrase “remata-lo que estaba facendo con alguén” (vgr. acabei con María, agora aténdote) namentres a estrutura de compl. dir. ten meirande grao de afección chegando a significar “arruinar a alguén, darlle un forte disgusto” (vgr. acabei a María).

Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, terminativo, télico.

Acaecer Cintr.

1. Acontecer, ocorrer.

i) *O limpeiro de vellos acaecía no mes de sanxoán* (MFB164)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *evento-acción, evento-acción-loc. temporal/espacial*...

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode ir anteposto ou posposto ao predicado. A posposición favorécea sobre todo o semantismo da construción e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións en que sux. e verbo abundan para transmiti-lo contido aquí expresado (vgr. acaeceu o agardado). Nas demais acostuma estar representado por un ccircunstancial con distintos papeis semánticos como son os de loc. temporal, espacial, cuantificación (vgr. non acaeceu nada), modo (vgr. a cousa acaeceu así porque quixeron), causa, condición, concesión...

A construción reflicte un evento que ten lugar. Úsase na P3 singular ou plural e nas formas non persoais, non admite a presenza de *se* e os valores aspectuais prototípicos son os de dinámico, télico; ás veces danse outros valores como iterativo, habitual.

Acampar Cintr.

1. Instalarse ao aire libre nun campamento ou tenda de campaña.

i) *ái acamparon os romanos, subindo na ruta que veu desde León* (O CORGO75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-loc. espacial/temporal*...

O suxeito aparece explícito neste exemplo mediante unha fr. nom. definida. Xeralmente antepónse ao predicado agás nos casos en que se tematiza algún complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións centradas só no feito mesmo de instalarse ao aire libre. Noutras adoita aparecer para sinalar sobre todo o marco espacial ou temporal en que se desenvolve a acción. Con carácter máis opcional pode acompañar algún adv. modalizaron (vgr. xa acampamos) e algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de comitativo (vgr. acampeí cos meus amigos), modo (vgr. acampamos así pola chuva), causa, fin (vgr. acampeí aquí para a miña comodidade), condición, concesión, substitución (vgr. acampamos deste lado en lugar daquel).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite a presenza de *se* (vgr. se se acampa aí pode haber multa) indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico; ás veces iterativo e habitual.

Acceder Cintr.

1. Ceder ao que outro quere ou a unha apetencia.

i) *O último día accedeu a fumar un cigarro e deu unhas voltas* (DEUS29)

ii) *Por fin accederon ás súas peticións* (GDXL22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita antepoñerse ao predicado agás en casos de tematización do complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn/cláus. de inf.) e ten como referente un evento, tratándose dunha cláus., ou unha entidade, tratándose dunha frase, cos trazos semánticos [-animado], a miúdo [-concreto], [\pm continuo], que expresa un desexo ou apetencia. De maneira opcional tamén pode acompañar un adv. modalizador e algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, causa, modo (vgr. accedeu de boa gana a fumar por cortesía), fin, loc. espacial, medio (vgr. no instituto accedeu a facelo mediante presión para saír), comitativo, condición (vgr. coa túa axuda accedería ás nosas peticións), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non accedería ás nosas peticións), substitución (vgr. accedeu ás nosas peticións en vez de ás túas), adición (vgr. accedeu ás nosas peticións ademais de ás túas)... Ás veces rexístrase o funcionamento dun predicativo do suxeito (vgr. accedeu contento ás nosas peticións).

A construción ten carácter activo, cun sux. axentivo que concreta a acción nunha actitude de cesamento a un desexo ou apetencia. Admite *se* (vgr. se se accede aos seus proxectos...non che digo eu...) indicando indeterminación do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico (acción mental acompañada dalgún evento físico), télico; ás veces reflíctense valores como puntual (vgr. accedín a iso en canto mo dixó).

2. Entrar, ter acceso a unha institución, asociación, etc.

iii) *Antes quizais accedía á Universidade a xente que tiña recursos económicos* (SANTIAGO27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Antepónse ao predicado agás en casos de tematización do complemento ou de suxeito non definido.

Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), que ten como referente unha entidade de trazos [-animado] e [\pm concreto], que

designa unha institución, asociación, etc., á que alguén ten acceso. De maneira opcional tamén pode acompañar un ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal (vgr. o ano pasado en Santiago accedeu sen problemas á carreira que quería), loc. espacial, causa (vgr. accedeu á Sociedade por teimosía), comitativo, medio (vgr. accedeu ao club coa muller por medio dun amigo), condición (vgr. coa túa axuda accedería ao club), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non accedería ao club)... Menos habitual é o funcionamento dun predicativo do suxeito (vgr. accedeu contento á Universidade).

A construción ten carácter activo, cun sux. axentivo que proxecta a acción cara a un término concretado nun destino de acceso. Admite *se* (vgr. accédese á Universidade) marcando indeterminación do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

3. Pasar a unha condición ou grao superior.

iv) *para que os cambios na estrutura do Estado contemplan a posibilidade de que Galicia acceda ó trato que lle corresponde* (TN17, 30)

v) *Accedeu ó cargo de maxistrado* (GDXL22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado agás en casos de tematización do complemento ou de suxeito non definido. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado] en exemplos como (iv) que adoitan actuar á maneira dos entes animados, [+concreto], [+común], [+control], [-control] se a mellora non depende do sux. senón doutra entidade superior.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), ten como referente unha entidade cos trazos [-animado] e [+concreto], e indica unha mellora, xeralmente en forma de cargo ao que alguén chega. De maneira opcional tamén pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, modo, causa (vgr. accedeu con gusto ao cargo de maxistrado grazas á recomendación dun amigo), loc. espacial, medio, comitativo (vgr. accedeu con ela ao cargo por medio dun amigo), condición (vgr. co teu apoio accedería ao cargo de subdirector), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non accedería ao cargo de subdirector), etc.

A construción é activa, implica unha acción que se proxecta na mellora da condición profesional e admite *se* marcando indeterminación do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo se implica o remate dunha acción que se vén desenvolvendo.

Acender Cintr./Ctr.

1. Empezar a arder unha cousa ou facer que dea en arder.

i) *Por máis que o intento non me acende o lume* (DRAG17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Sitúase en posición preverbal ou posverbal. A posposición favorece o semantismo da construción, o desexo de prioriza-lo evento predicado por parte do emisor e a non animación do suxeito. Os seus principais trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control]. En construcións figuradas en que se alude ao fenómeno de “ruborizarse un individuo” aparece o trazo semántico [+humano], e o control é parcial (vid. a entrada “ruborizar”).

O complemento non é de presenza obrigatoria. Ás veces pode aparecer un dativo ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de beneficiado ou prexudicado

pola acción, e un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. hoxe acende moi mal o lume pola néboa), condición (vgr. coa axuda do sol ese lume acendería ben), concesión (vgr. mesmo coa axuda do sol ese lume non acendería ben), consecuencia...

A construción úsase na P3 singular ou plural. A presenza de *se* invariable é opcional tanto se a acción acontece de seu (vgr. acendeu(se) o lume no monte) coma se está motivada por unha causa coñecida (vgr. acendeu(se) o lume no monte con este sol) ou descoñecida e contribúe a centra-la devandita acción no suxeito. Cando o contido é pasivo o clítico adoita estar presente marcando ademais axente indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual ou inceptivo (vgr. xa acende o lume [empeza a acender]).

2. Iluminarse, poñerse a funcionar unha cousa de seu ou facer que se ilumine e se poña a traballar.

ii) *cando as luces se acenderon para facer un descanso, (...), marchamos cada un polo seu lado* (BE266)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Sitúase en posición preverbal ou posverbal. A posposición favorece o semantismo da construción e a non animación do suxeito, así coma o desexo de prioriza-la acción por parte do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces pode funcionar un dativo ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. non se lle acendeu a tele), e un ccircunstancial co papel semántico de causa (vgr. onte acendéronse as luces do coche co golpe), modo, loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa axuda acenderíase ben o ordenador), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se acendería o ordenador), consecuencia, substitución (vgr. acendeuse a pantalla en vez da CPU), adición (vgr. mira, acendeuse a radio ademais do ordenador), exclusión (vgr. acendéronse tódolos ordenadores menos o teu)...

A construción ten forma pronominal e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural. A presenza de *se* invariable é opcional cando a acción acontece de seu (vgr. a calefacción acendeuse/acendeu [porque estaba programada]) ou está motivada por unha causa descoñecida. Sendo o contido pasivo o clítico tende a estar presente marcando ademais axente animado indeterminado (vgr. a calefacción acendeuse ás nove [foi acendida ás nove]). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, inceptivo, iterativo (vgr. a calefacción acende tódolos días ás sete).

Acentuar Cintr./Ctr.

1. Facerse máis intenso, ir a máis.

i) *E no caso de Galicia dá a impresión de que esa actitude se acentuou moitísimo* (TN6, 29)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso intensificativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado (vgr. dá a impresión de que se acentuou moitísimo esa actitude) conforme queiramos remarcar máis a entidade afectada ou o proceso descrito. A posposición está favorecida pola presenza de *se* mailo semantismo da construción e a non animación do suxeito. O sux. caracterízase polos trazos semánticos [-animado], [±concreto], [±común], [±continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o emprego dun ccircunstancial co papel semántico de cuantificación e modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. cos anos acentuouse o seu radicalismo), condición (vgr. cos teus comentarios non se acentuaría o

seu radicalismo), concesión (vgr. mesmo cos teus comentarios acentuaríase o seu radicalismo), consecuencia (vgr. o seu radicalismo acentuouse tanto que foi destituído), substitución (vgr. acentuouse o seu radicalismo en vez do seu pacifismo)...

A construción é de voz media. Úsase na P3 singular ou plural, e ten carácter pronominal cun *se* invariable que reforza o valor intensivo do proceso descrito e céntralo no experimentante sux. ao non permitir que se proxecte cara a un segundo argumento. En ocasións a cláusula tamén pode adquirir valor pasivo, cun suxeito afectado por unha acción que realiza un axente indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Acertar Cintr./Ctr.

1. Tocar algo ou a alguén cun proxectil.

- i) *Non dispón de boas armas como para acertar de lonxe* (AGOSTO59)
- ii) *As botellas frascáronse contra a parede, non lle acertei con ningunha* (MFB180)
- iii) *Tirei a frecha e acertei na diana.*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. ind., suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico respectivo é *axente-acción, axente-acción-afectado, axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita ir anteposto ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial]. A posibilidade de controlar un acerto é moi baixa, pero é posible acadar unha mellora (podemos non acertar nunha diana, aínda que o desexemos; porén é posible adestrar e logra-los medios para chegar a acertar).

O complemento non resulta obrigatorio naquelas construcións como (i) que están centradas na acción mesma, aínda que nelas case sempre queda latente algún tipo de complemento. Nas restantes funciona quer un dativo ou compl. ind., de referente [+animado], indicando a entidade afectada pola acción, quer un ccircunstancial de estrutura (en+fn), que sinala o punto onde se acerta. De xeito máis opcional tamén poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de medio, modo e cuantificación (vgr. *onde nas atraccións da feira acertei moitas veces cos dardos*), loc. temporal e espacial, causa, condición (vgr. *coa túa axuda acertaría*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non lle acertaría*), consecuencia (vgr. *acertou tanto que levou tódolos premios*), substitución (vgr. *acertou na parede en lugar de na diana*)...

A construción é activa, cun sux. axentivo. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual.

2. Atopar algo ou alguén que se buscaba.

- iv) *Acertou coa rúa despois de moitas voltas* (GDXL26)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial]. O control non é total xa que, coma na acepción precedente, a sorte e os medios que poña o individuo inflúen na realización do evento.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] que sinala a entidade ou individuo que se estaban a procurar. De xeito opcional acompañan outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo (vgr. *onde acertei moi ben coa rúa*), causa (vgr. *non acertei coa rúa polo meu despiste*), substitución (vgr. *acertei coa tenda vella no canto de coa nova*), condición (vgr. *coa túa axuda acertaría coa rúa*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non acertaría coa rúa*)...

A construción é activa, cun sux. de baixa axentividade. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual.

3. Actuar dunha maneira que logo se confirma como adecuada, atinar.

v) *Acertaches comprando ese traxe que che queda de marabilla* (COVAS-FORCAREI65)

vi) *acertaches coa compra dese coche* (FORCAREI34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-modo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita ir anteposto ao predicado. A posposición resulta máis común cando o complemento é unha cláus. (vgr. *comprando ese traxe acertei*) ou cando o emisor quere resalta-lo evento co que atinou (vgr. *coa compra dese traxe acertei*). Os trazos semánticos do sux. son [+animado], [+concreto], [±común], [control parcial].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha cláus. de inf. ou xerundio, e por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), que mostra un evento realizado por alguén e que máis tarde se confirma como un acerto.

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual.

Achar Cintr./Ctr.

1. Estar nun determinado lugar, situación ou maneira.

i) *Adosado a unha das paredes achábase o catre, no que depositen o meu colchón* (BE11)

ii) *Áchome ben de saúde* (DRAG19)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-predicativo*, co respectivo esquema semántico *situado-situación-locación espacial, portador de estado-estado-modo*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Ocupa a posición preverbal e a posverbal cando as prioridades informativas do emisor tematizan un complemento. Os seus trazos semánticos son [±animado], [+concreto] en enunciados non figurados, [±común], [-control] para cousas, [control parcial] tratándose de persoas. O complemento é de presenza obrigatoria. Está representado ou por un ccircunstancial que expresa o lugar en que algo ou alguén se sitúa, ou por un predicativo representado por unha fr. adv. ou fr. adx. que sinalan o modo de estar dunha entidade ou individuo.

A construción é pronominal. Úsase cun clítico invariable ou variable en número e persoa con entidades animadas, que actúa como formante lexemático do verbo, pois a súa omisión muda o contido, de tal xeito que se xera un par opositivo entre os significados que acabamos de ver e o de “achar” como verbo que funciona en contruicións transitivas que significan “dar con algo”. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

Achicar Cintr./Ctr.

1. Ir a menos, apoucar, devecer.

i) *achícase cos nervios e por encima non come...* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado; a posposición dáse sobre todo coa presenza de dativo e de sux. non animado (vgr. *achícaselles a auga*). Os seus trazos semánticos son [±animado], [±continuo], [+concreto] ou [-concreto] en enunciados figurados, [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces aparece opcionalmente un ccircunstancial co papel semántico de causa (i), loc. temporal e espacial, modo (vgr. a

auga do depósito achícase rapidamente), cuantificación (vgr. a fonte achica moito este verán), condición (vgr. coa axuda da calor achicarase a auga), concesión (vgr. mesmo coa axuda da calor non se achicará a auga acumulada), consecuencia (vgr. achicou tanto que secou), etc. Tamén pode rexistrarse un dativo e/ou compl. ind. co papel de afectado (vgr. achícaselles a auga do depósito) e un predicativo do suxeito (vgr. achícase canso na súa casa).

A construción ten carácter pronominal; indica un proceso de tipo diminutivo que se desenvolve de seu en algo ou en alguén. En ocasións aparece un papel semántico de causante que se converte en axente mudando a construción de voz media a voz activa (vgr. a fonte achícase coa calor / a calor achica a fonte). Os valores aspectuais prototípicos son os de dinámico, progresivo diminutivo (segundo as fases inceptivo, medio, terminativo), atético.

Aclarar Cintr./Ctr.

1. Volverse claro o que antes era escuro.

i) *Agora aclaroulle o pelo, pero de pequeno tiña o negro* (DRAG20)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer con facilidade ao predicado debido ao semantismo da construción, á non animación e non definitude do sux. e á anteposición dun dativo ou dun compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+común], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún adv. modalizador (vgr. xa lle aclarou o pelo) e un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, cuantificación, modo (vgr. aclaroulle o pelo moito e ben co champú), causa, condición (vgr. coa axuda dun bo perruqueiro aclaríalle o pelo), concesión (vgr. mesmo coa axuda dun bo perruqueiro non lle aclararía o pelo), consecuencia (vgr. o pelo aclarou tanto que mellorou a súa aparencia), etc. É frecuente a presenza dun dativo ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado.

A construción ten valor medio. Úsase na P3 singular ou plural. Pódense escoitar variantes pronominais, cun *se* que centra aínda máis o evento no sux., reforzando o seu papel de experimentante (vgr. aclaróuselle o pelo). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo.

2. Solucionarse un problema.

ii) *Ó final aclarouse todo, el dixo que nunca máis lle creía a unha veciña...* (PONTEDEUME41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer con facilidade ao predicado debido ao semantismo da construción, á non animación e non definitude do suxeito á anteposición dun dativo ou compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+común], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Opcionalmente pode funcionar algún adv. modalizador e un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, modo, medio (vgr. hoxe todo se lle aclarou moi ben con esas probas), causa, condición (vgr. coa axuda das probas aclarárase o problema), concesión (vgr. mesmo coa axuda das probas non se aclararía ese problema), consecuencia (vgr. todo se aclarou tanto que marchamos tranquilos), campo ou aspecto (vgr. aclarouse todo en relación coas últimas mortes), exclusión (vgr. aclarouse todo menos iso que dis)... Tamén pode aparecer un dativo ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado/prexudicado.

A construción ten valor medio. Úsase na P3 singular ou plural, cun *se* invariable que pon de relevo o papel de afectado do suxeito. Tamén admite unha lectura pasiva con axente indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, resultativo.

3. Abrir e mellora-lo día, despexar.

iii) *En canto aclarar un chisco marchamos* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Pódese pospoñer con facilidade ao predicado debido ao semantismo da construción, á non animación ou non definitude do suxeito, á tematización dun complemento e á anteposición dun dativo ou compl. indirecto. O sux. adoita estar representado por un substantivo como *tempo*, *día* e os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+común] e [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa, cuantificación e modo (vgr. o día aclarou bastante ben polo aire norte), condición, consecuencia (vgr. aclarou tanto o día que saímos), adición (vgr. o tempo aclarou ademais de quecer), substitución (vgr. o tempo aclarou en lugar de quecer)... Tamén pode funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado (vgr. se o día nos aclara saímos de paseo).

A construción ten significado medio. Úsase na P3 singular. Non admite *se* e os seus valores aspectuais son dinámico, progresivo inceptivo, atélico.

Acoller Cintr./Ctr.

1. Abeirarse, ampararse en algo ou en alguén.

i) *acolleuse ao dereito de habeas corpus* (SANTIAGO35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece aquí implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), cun referente [-animado], [+concreto], [+continuo], que indica unha entidade –lei, regulamento... – á que alguén se abeira para a súa defensa, seguridade, beneficio, etc. En moitos casos tamén acompañan de maneira opcional outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de fin (vgr. daquela acolleuse a esa lei para se salvar), loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. ese día por descoido non se acolleu debidamente ao regulamento), condición (vgr. co teu apoio acolleríase ao dereito de habeas corpus), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non se acollería ao dereito de habeas corpus), adición, exclusión (vgr. acolleuse a tódolos dereitos menos a un), medio (vgr. acolleuse a ese dereito mediante un recurso)...

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e centra a acción no suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico ou atélico consonte o evento reflecta ou non duración, ás veces tamén iterativo.

Acontecer Cintr.

1. Ocorrer, ter lugar un feito.

i) *aconteceran demasiadas cousas na vila* (EBO360)

ii) *despois de todo o que che aconteceu nos últimos anos, conservas...* (TN6, 26)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita pospoñerse ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero habitualmente aparece algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial, temporal, (vgr. aconteceu nos últimos anos), modo, causa (vgr. o quentamento acontece así polo cambio climático), condición (vgr. co teu apoio iso non acontecería), concesión (vgr. mesmo co teu apoio acontecería iso), exclusión (vgr. aconteceu todo iso menos o que tiña que acontecer)... Tamén pode funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado, beneficiado/prexudicado (vgr. acontecéranlle demasiadas cousas).

A construción úsase na P3 singular ou plural, cun suxeito non axentivo. Non admite a presenza de *se* e os seus valores aspectuais son dinámico, atético ou télico segundo implique ou non duración. Ás veces adquire valor simple e puntual (vgr. aconteceu nun instante), e iterativo (vgr. acontece en repetidas ocasións).

Acordar Cintr./Ctr.

1. Deixar de estar durmindo, espertar, volver en si.

- i) *como cando acordas no leito e non tes présa por te ergueres* (BE108)
- ii) *dixo o neno maior abrindo moito os ollos como se acordase dun soño* (ESC20)
- iii) *A muller acordou sobresaltada* (ARR111)
- iv) *acordou gracias a litro e medio de auga mineral de Verín que Libardino Romero botou no seu rostro* (EBO239)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito en (iii) mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] porque “espertar” ou “volver en si” non sempre depende da vontade do suxeito.

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece está representado sobre todo por un ccircunstancial co papel semántico de orixe (ii), loc. temporal ou espacial (i), modo, causa, condición (vgr. cos teus gritos acordaría), concesión (vgr. mesmo cos teus gritos non acordaría), exclusión (vgr. acordaron todos menos ela)... Tamén é posible un predicativo dando conta do estado do suxeito (iii).

A construción ten significado medio. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, simple e puntual.

2. Caer na conta, decatarse.

- v) *E acordamos tarde, pero aínda anduvemos dúas semanas a elas* (CANGAS14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] porque podemos ter vontade de decatarnos de algo e esquecermos de facelo.

O complemento non resulta obrigatorio, cando aparece pode estar representado por un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, modo, causa (vgr. alí acordastes a tempo porque vos avisaron), campo ou aspecto (vgr. acordastes tarde no relativo a eles), condición (vgr. co teu aviso acordarían a tempo), concesión (vgr. mesmo co teu aviso non acordarían a tempo)...

A construción é activa, con meirande carga axentiva cá construción da acepción precedente nucleada por este mesmo verbo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple e puntual.

3. Cambiar de idea.

- vi) *Se acordas inda me chamas* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito e adoita precede-lo predicado. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece pode estar representado por un adv. modalizador (vgr. xa acordou) e por un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial (vgr. se mañá na casa acordas, chámame), causa (vgr. acordou por ese comentario), condición (vgr. co teu consello acordaría), concesión (vgr. mesmo co teu consello non acordaría)...

A construción é activa. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, ás veces puntual.

4. Vir ou traer algo á mente.

vii) *Eso acórdase sempre e non se olvida nunca* (SOBER52)

viii) *Non me acordou chamarte*

viii) *Eu acórdome a ter pantalós de liño* (ACIVEIRO-FORCAREI69)

ix) *Eu acórdome das vodas, de face-las vodas* (SOUTELO-FORCAREI42)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción mental*, *afectado/evento-acción-afectado*, *axente-acción mental-objeto*.

O suxeito está explícito nestes exemplos. Adoita precede-lo predicado; a posposición dáse sobre todo con sux. non animado e non definido (vgr. acorda todo) e con cláusula de infinitivo. Cando é unha cláusula sinala un evento, cando se trata dun nome mostra os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [-continuo], [+continuo] en exemplos como “a xente acórdase sempre do malo”, [+control]. En construcións como a exemplificada en (vii) os trazos mudan e temos [-animado] xa que o sux. constitúe o obxecto do recordo, con algún dativo como entidade posuidora dese recordo (vgr. iso acórdalle sempre), [±común], [±concreto], [-control].

O complemento pode estar ausente en construcións do tipo de (vii). Nas demais é habitual o emprego dalgún dativo ou compl. indirecto indicando a persoa afectada, que pode estar acompañado dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, cuantificación e modo (vgr. iso acorda ben). Noutras construcións funciona un cprepositivo, representado por unha fr. prep. de estrutura (a+cláus.), (de+fn/cláus.), cun referente que designa un evento ou é un nome cos trazos [±animado], [±concreto], indicando a entidade que alguén recorda. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico principalmente de modo (vgr. acórdome ben diso), cuantificación (vgr. daquela acordábame moitas veces del), loc. temporal, causa (vgr. hoxe acórdome del por este regalo), fin, consecuencia (vgr. acordeime dela tanto que chorei), condición, concesión...

A construción indica unha acción de tipo mental. Poden existir nela dous papeis de afectado, un para entidades e outro para persoas. Úsase na P3 singular ou plural cando o sux. é inanimado. Con sux. humano é variable en número/persoa. No primeiro caso o emprego de *se* é opcional (vgr. iso acorda sempre / iso acórdase sempre); a súa presenza outórgalle certo valor pasivo á construción. No segundo caso, o clítico varía en número e persoa, determina a presenza do compl. prepositivo, enfatiza e pon de relevo a persoa que realiza a acción mental de recordar. Fronte a isto está a construción transitiva de compl. dir. que incide máis directamente no recordo e no seu afastamento temporal (vgr. acordo ver coches seiscientos circulando por Santiago). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual; ás veces iterativo e habitual.

Acougar Cintr.

1. Descansar, repousar, estar tranquilo.

i) *Acougan naquel paso criaturas que veñen do lusco fusco do mundo* (ESC167)

ii) *Sentábase e acougaba unha miga aquí e acolá para botar unha parolada* (BE118)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Sitúase xeralmente en posición preverbal, pero pódese pospoñer cando o emisor prima a información do estado e cando o sux. é non definido. Os seus trazos semánticos son [+animado], normalmente [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, modo (vgr. *acouga moi tranquilamente ata a noite*), cuantificación, fin (vgr. *acouga un pouco para seguir*), causa (vgr. *acougan por estaren cansos*), condición (vgr. *co teu consello acougaría un pouco*), concesión (vgr. *mesmo co teu consello non acougaría*)...

A construción mostra un estado de descanso e tranquilidade dun individuo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

Actuar Cintr.

1. Realizar unha acción, un procedemento xudicial, unha actuación ou un papel nunha obra, película, etc.

i) *Actuou con presteza, arrimando o caxato á parede* (MFB144)

ii) *maxistrado da Coruña que actuara nun preito relacionado cunhas casas...* (DEUS257)

iii) *O músico Serafín Carballo actúa hoxe ás once da noite no pub Dadó-Dadá* (OCG04-03-99, 43)

iv) *viches a película? Actúa Marlon Brando*

v) *Ana Torrén actuou cuando era unha nena en La Colmena* (BAIO18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*; *axente-acción-modo/loc. espacial/loc. temporal*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Aadoita precede-lo predicado cando significa “realizar unha acción” e pode antecedelo ou seguilo baixo os demais contidos (vgr. *Luar na lubre actúa hoxe / hoxe actúa Luar na lubre / actúa hoxe Luar na lubre*; *Tosar actúa nesa película / nesa película actúa Tosar / actúa Tosar nesa película*). Os seus trazos semánticos son en usos rectos [+animado], xeralmente [+humano], en ocasións aplícase a entidades non humanas (vgr. *o león actuou con cautela cazando a cebra*), [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras adoita existir algún tipo de precisión modal, temporal, etc. Nestes casos está representado por un adv. modalizador e por un ou varios ccircunstanciais (vgr. *actúa hoxe ás oito na Quintana*), que se concretan en fr. adverbial e preposicional de estrutura (de/como+fn) co papel semántico de modo (vgr. exemplo (i) / *actúa de panadeiro / actúa como panadeiro*), e de estrutura (con+fn), referente [±animado], que designa a entidade receptora da acción do suxeito (vgr. *actúa así cos irmáns*). Outros papeis semánticos que se rexistran son os de loc. espacial e temporal, cuantificación, causa, comitativo (vgr. *actúa bastante cos primos por confianza*), fin (vgr. *actúa para recadar fondos*), destinatario (vgr. *actúa para os nenos*), condición (vgr. *co teu apoio actuaría*), concesión (vgr. *mesmo co teu apoio non actuaría*), consecuencia (vgr. *actuou tanto que cansou*), exclusión (vgr. *actuaron todos menos el*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual ou iterativo (vgr. *agora actúa moito de policía na serie*).

2. Operar sobre algo producindo uns efectos.

vi) *con máis exactitude despois de que os obreiros actuasen sobre un valo* (OCG04-03-99, 5)

vii) *a droga actúa na mente producindo alucinacións*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial/modo...*

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe trazos semánticos variables: [+animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar, aínda que a súa presenza adoita quedar latente (vgr. a droga sempre actúa [sobre algo]). Nas restantes construcións funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (en/sobre+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que expresa a entidade na o sux. opera. Na mesma construción poden acompañar de xeito opcional outros ccircunstanciais co papel semántico principalmente de modo (vgr. a droga actúa rapidamente no cerebro), cuantificación, causa, fin (vgr. actuaron moito sobre o muro para derrubalo), condición (vgr. co teu apoio actuarían sobre esa sociedade), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non actuarían sobre esa sociedade), consecuencia (vgr. actuaron nese organización tanto que acabou por pechar), exclusión (vgr. actúa sobre todo o corpo menos sobre as articulacións), medio (vgr. actúa sobre a mente por medio de mareos).

A construción é activa, cun sux. axentivo. Admite *se* con sux. animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces intensivo (vgr. a droga actúa fortemente no cerebro) e iterativo (vgr. actuaron moitas veces sobre o muro para derrubalo).

3. Manter un certo comportamento ou modo de actuación.

viii) *Se a Mesa actúa en consecuencia sumará máis apoios* (TN12, 69)

ix) *E xa que logo vulnerable se os demais actúan como é debido* (TN6, 48)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *portador de conduta-conduta-modo*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+común], [+continuo], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado sobre todo por unha fr. adv., fr. prep. e por un cláusula, que expresan a maneira de actuar e comportarse a entidade en función de suxeito. De maneira opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de causa (vgr. hoxe actuaron así por ciúmes), loc. temporal e espacial, fin (alí na reunión actuaches ben para acada-lo posto), substitución (vgr. actuou con firmeza en vez de con medida), campo ou aspecto (vgr. actuou ben no referente á defensa da ría), condición (vgr. co teu consello non actuaría así), concesión (vgr. mesmo co teu consello actuaría así)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual e iterativo.

Acudir Cintr.

1. Ir ou vir a un lugar en resposta a un chamamento ou por interese propio.

i) *leva meses disculpándose para non acudir ás ceas que o gobernador organiza* (DEUS30)

ii) *non lle facía caso dos recados, non lle acudía ás citas* (ESC84)

iii) *A corporación municipal da Coruña acudiu en pleno a recibir a monarca* (TN20, 14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-destino*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], xeralmente [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, se ben nalgúns casos non se explicita quedando latente ou deducíndose polo contexto (vgr. leva meses desculpándose para non acudir [a algo ou a algún sitio]. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn/cláus.), cun referente [-animado], que expresa un destino espacial ou nocional ao que alguén se dirixe. Non é infrecuente a presenza doutros ccircunstanciais marxinais con diferentes papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, modo, comitativo (vgr. acudiron cos amigos á cea), fin (onte acudimos á cita desta maneira para saudalo), causa (vgr. non acudimos á festa por enfermidade de miña sogra), condición (vgr. coa túa invitación acudiría á festa), concesión (vgr. mesmo coa túa invitación non acudiría á festa), etc.

A construción é activa, cun suxeito axentivo que xeralmente conleva movemento con desprazamento. Admite *se* como marca de indeterminación do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo se reflecta ou non duración, ás veces iterativo ou habitual.

2. Recorrer a algo ou a alguén.

iv) *Sempre acoden a el cando teñen algún problema* (DRAG26)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), cun referente de trazos [+animado], que sinala a persoa ou cousa dos que alguén bota man. De xeito opcional tamén poden funcionar outros ccircunstanciais cos papeis semánticos sobre todo de loc. espacial ou temporal, fin, causa (vgr. hoxe acudiron a avogados polo asunto da casa), modo (vgr. acudimos de bo grao a el), comitativo (vgr. acudimos a eles coa familia), medio (vgr. acudimos a el por medio de meu primo), condición (vgr. co teu consello acudiría á policía), concesión (vgr. mesmo co teu consello non acudiría á policía), exclusión (vgr. xa acudiron a tódolos sitios menos a ese)...

A construción é activa, con suxeito axentivo. Admite *se* como marca de indeterminación do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo e habitual.

3. Ir no auxilio de alguén, socorrer.

v) *gracias que lle acudiron se non daquela morría* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *axente-acción-beneficiado*.

O suxeito está neste exemplo implícito ou indeterminado. Acostuma precede-lo predicado, aínda que o emprego de dativo ou compl. ind. favorece en moitos casos a posposición (vgr. dixerón que a Carlos non lle acudira María senón Sonia). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, se ben nalgúns casos non se explicita por quedar latente ou deducirse do contexto (vgr. acúdide [lle, a alguén], veciños, que o matan). Está representado por un dativo e/ou compl. ind. que é unha fr. prep. de estrutura (a+fn) e que expresa a entidade animada socorrida. Por extensión tamén se aplica a entidades non animadas (vgr. acúdelle ao leite, que se bota). Con este mesmo contido rexístrase a estrutura (en+fn) vgr. acudiron na súa axuda, que implica en bastantes casos un dobre papel semántico de lugar e finalidade (acudir a un sitio para axudar). Non é infrecuente

a presenza doutros ccircunstanciais marxinais con diferentes papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, modo (vgr. hoxe acudímoslle así como cho digo), comitativo (vgr. acudinlle con ela), medio (vgr. acudinlle por medio dun salvavidas), causa (vgr. acudíronlle polo aviso que deron), fin (vgr. acudinlle para facelo calar se non...), exclusión (vgr. acudíronlle a todos menos a el), condición (vgr. coa túa axuda acudíralle), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non lle acudiría)...

A construción é activa, cun suxeito axentivo que xeralmente conleva movemento con desprazamento. Admite *se* como marca de indeterminación do suxeito. É corrente atoparse con estruturas exhortativas en modo imperativo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo se reflicta ou non duración; ás veces iterativo, habitual.

Adaptar Cintr./Ctr.

1. Acomodarse unha cousa a outra.

i) *Información e publicidade adaptáronse durante os quince días de campaña ó propio discurso que tentaba influír no mercado dos votos* (TN6, 66)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *experimentante-proceso adaptativo-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Acostuma precede-lo predicado na orde non marcada e caracterízase polos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [+continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. En ocasións non se explicita por quedar latente e resultar coñecido polo contexto (vgr. a verdade é que el adaptouse [a algo]). Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), cun referente xeralmente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que expresa a entidade á que unha cousa se acomoda. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial, co papel semántico de modo (vgr. adaptarse ben a algo), loc. espacial ou temporal (i), causa (vgr. non se adaptou por falla de recursos)...

A construción é pronominal. Úsase en P3 singular ou plural, cun *se* que facilita a aparición do compl. prepositivo, reforza a presenza do suxeito e centra nel o desenvolvemento do proceso. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –inceptivo (empezar a adaptarse), medio, terminativo (acabar de adaptarse).

2. Cadrar unha cousa noutra, axustarse, encaixar.

ii) *Esa máquina non se adapta a un establecemento tan pequeno* (SOUTELO-FORCAREI20)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Precede o predicado na orde non marcada e caracterízase polos trazos semánticos [-animado], xeralmente [+concreto], [+común] e [-continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que expresa a entidade na que unha cousa encaixa. Pode acompañar algún ccircunstancial, co papel semántico de modo (vgr. o moble non se adapta ben ao espazo), causa (vgr. a máquina non se adapta ao espazo polas súas dimensións), exclusión (vgr. adaptación a calquera espazo menos a este), medio (vgr. adaptaríase a este espazo por medio duns arranxos)...

A construción é pronominal. Úsase na P3 singular ou plural, cun *se* invariable que contribúe a determina-las aparicións do compl. prepositivo, alén de reforza-la presenza do suxeito e centrar nel o proceso. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

3. Afacerse a unhas novas condicións, medio, lugar, etc.

iii) *Di que non se adapta á vida da capital* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

iv) *seica non se adapta en Santiago*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *experimentante-proceso adaptativo-término*, *experimentante-proceso adaptativo-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Acostuma antepoñerse ao predicado; a posposición obedece ás preferencias informativas do emisor (vgr. di que en Santiago el non se adapta). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+continuo], [control parcial].

O complemento resulta obrigatorio, aínda que ás veces pode non se explicitar por quedar latente. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), con ou sen determinante, (en+fn), e por unha fr. adv. (vgr. non se adapta aquí), cun referente xeralmente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que expresa o medio, as novas condicións e o lugar aos que unha persoa se acomoda; neste último caso ás veces co compl. prep. implícito (vgr. María non se adapta aquí [á vida de aquí]). De xeito opcional pode acompañar un ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. adaptarse ben á vida do campo), causa (vgr. non se adapta á vida da capital pola contaminación), exclusión (vgr. adaptouse a todo menos a cociñar), condición (vgr. coa túa axuda adaptaría en Santiago), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se adaptaría a iso), consecuencia (vgr. adaptouse á vida da aldea tanto que xa non quere marchar).

A construción é pronominal, cun *se* variable en número e persoa que facilita a presenza do complemento e centra nel o proceso. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –inceptivo (empezar a adaptarse, medio, terminativo (acabar de adaptarse).

Adelgazar Cintr./Ctr.

1. Diminuír peso.

i) *Adelgazou moito con tantos disgustos* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], aplícase a [+humano], [+concreto], [+común], [+control], [+control], [control parcial] se o proceso obedece a unha enfermidade.

O complemento non resulta obrigatorio, se ben non é infrecuente un ccircunstancial co papel semántico de causa (i), modo e cuantificación (i), fin (vgr. adelgaza para o seu ben), substitución (vgr. adelgaza en vez de engordar), adición (vgr. adelgazou ademais de medrar), condición (vgr. co teu apoio adelgazaría), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non adelgazaría), consecuencia (vgr. adelgazou tanto que mete medo)...

A construción ten valor medio e admite *se* como marcador de suxeito indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo –inceptivo (vgr. empeza a adelgazar), medio (vgr. está adelgazando), terminativo é menos usual–, atenuativo, ás veces intensivo (en canto intensificación do proceso diminutivo).

2. Perder grosor unha cousa.

ii) *A columna adelgázase e cruza, o comandante levando catro dedos...* (OCT13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Precede o predicado, pero ás veces pode seguilo facilitado pola non animación e non axentividade

do suxeito. Caracterízase polos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia aparece algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, substitución, consecuencia (vgr. a columna adelgazouse tanto que non se vía de lonxe)... A construción admite *se* como marcador de sux. indeterminado ou como reforzo do papel experimentante do sux. e do proceso diminutivo operado nel. Tamén pode adquirir significado pasivo con suxeito indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo –inceptivo medio (vgr. está adelgazando), terminativo é menos usual–, atenuativo, ás veces intensivo (en canto intensificación do proceso atenuativo).

Adensar Cintr./Ctr.

1. Facerse unha cousa máis densa, concentrarse.

- i) *vestiu a camisa de encaixe sobre o peito moreno no que se adensaban manchas de velo escurísimo* (BE111)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. non definida, feito que favorece a súa posposición ao predicado, xunto á presenza de *se* e á non animación. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], xeralmente [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente o funcionamento dun ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial para indicar onde ten lugar ou onde se sitúa o proceso descrito. Tamén poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. temporal, causa (vgr. as manchas adensábanse moito coa calor), condición, consecuencia (vgr. as manchas adensábanse tanto que non se vía a auténtica cor da camisa)...

A construción ten significado medio e forma pronominal. Úsase en P3 singular ou plural, cun *se* que pon de relevo o sux. e centra nel o proceso, ás veces tamén serve para marca-lo seu comezo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Adestrar Cintr./Ctr.

1. Exercer unha determinada práctica.

- i) *Sempre adestramos moi tensos e ben* (OCG04-02-99, 48)
ii) *Hoxe adestreí con menos molestias e espero poder xogar en Santander* (OCG11-03-99, 46)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Adoita ir anteposto ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio; cando aparece acostuma funcionar como tal un ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, co papel semántico de modo (vgr. adestrar duramente), locación espacial e temporal, medio, comitativo, fin (vgr. hoxe adestrou cos compañeiros para non aburrirse), causa (vgr. non adestrou por dores), condición (vgr. co teu apoio adestraría), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non adestraría), consecuencia (vgr. adestrou tanto que cansou), exclusión (vgr. adestraron todos menos dous)... En menor medida rexístrase algún predicativo expresando un estado do suxeito (vgr. adestrou aburrido toda a mañá).

A construción é activa, con suxeito axentivo. Admite *se* invariable como marcador de suxeito indeterminado. Cando o clítico é variable pon de relevo o suxeito, centrando nel aínda máis o evento, individualizándoo (comp. adestreí cos compañeiros [en grupo e

facendo o que eles fan] / adestreime cos compañeiros [en grupo, pero con atención personalizada cara ao meu adestramento]). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces habitual, intensivo.

Adiantar Cintr./Ctr.

1. Avanzar, progresar unha persoa ou unha cousa.

i) *Pois si que adiantaches mentres eu andaba aos baños!* (PN18)

ii) *A medicina adiantou moito nos últimos anos* (LOUREIRO-COTOBADÉ90)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [\pm animado], [\pm humano], [\pm concreto], [\pm continuo], [\pm control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación (vgr. adiantar moito), modo, causa (vgr. adiantaron así por causa dos avances tecnolóxicos); tamén pode haber un papel semántico de loc. temporal (vgr. na actualidade a medicina adiantou moito) así como de campo ou asunto cunha fr. prep. de estrutura (en+fn) (vgr. a medicina adiantou nos tratamentos preventivos; este ano adiantei moito en matemáticas), condición (vgr. co apoio do goberno a investigación adiantaría), concesión (vgr. mesmo co apoio do goberno a investigación non adiantaría), consecuencia (vgr. Galicia adiantou tanto que non se coñece)...

A construción ten valor medio, admite *se* para indicar suxeito indeterminado e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

2. Caracterizarse un reloxo por marca-la hora antes do que lle corresponde.

iii) *O reló da sala adianta* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado. A posposición obedece ás prioridades informativas do emisor (vgr. seica adianta o reloxo da sala) e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece tende a estar representado por un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. adianta moito), causa, loc. temporal (vgr. hoxe o reloxo adiantou polo golpe recibido onte), condición (vgr. cos teus arranxos o reloxo non adiantaría), concesión (vgr. mesmo cos teus arranxos o reloxo adiantaría bastante)...

A construción ten valor medio. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo (vgr. o reloxo adianta moitas veces).

3. Vir antes do agardado, anticiparse.

iv) *Vaites, seica xa hai quen se adiantou a me pillar o sitio* (CULP37)

v) *Este ano adiantouse o vrau* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito. Pódese pospoñer ao predicado debido á presenza de *se*, á non animación dalgúns suxeitos e ao centro de atención que o emisor pode establecer no predicado ou nalgún complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [\pm humano], [-animado], xeralmente [+concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento non resulta obrigatorio. A miúdo funciona un ccircunstancial co papel semántico de fin (vgr. hoxe adianteime para non me ver sorprendido), loc. espacial e

temporal, modo, causa (vgr. *adiantouse ben por medo*), condición (vgr. *coa túa axuda adiantaríame*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non me adiantaría*), consecuencia (vgr. *adiantouse tanto que deu a nota*)...

A construción reflicte un valor medio e activo, con presenza de *se* variable en número e persoa, que resalta o papel axentivo do suxeito como protagonista dos feitos, centrando nel a acción expresada. Con *sux.* animado o clítico actúa como formante lexemático do verbo dun xeito similar a outros verbos como “anticiparse”. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces puntual.

Adobar Cintr./Ctr.

1. Ser adobada unha comida.

i) *or güesos pícanse, bien picados. E despois adóbanse nunha maseira* (PARADASECA-BIERZO)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito, por aparecer no contexto precedente. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece a non animación do *sux.* e a presenza de *se*. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial, modo, fin (vgr. *esa carne adóbase ben con allo para que gañe sabor*), medio, cuantificación, causa (vgr. *adóbase por darlle saber*), condición (vgr. *coa túa axuda adobaríase mellor*), concesión, consecuencia (vgr. *adobouse tanto que fedía*)...

A construción emprégase cun *se* invariable que lle outorga contido pasivo e axente indeterminado que se supón de carácter [+humano]. Admite tamén unha variante de pasiva analítica con axente determinado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico segundo se reflicta ou non duración, ás veces iterativo.

Adoecer Cintr.

1. Contrae-la enfermidade da rabia.

i) *O can adoeceu, meu pobre* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e caracterízase en usos rectos polos trazos semánticos [+animado], [-humano], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. *adoece coa dor*), modo (vgr. *adoecía a laios*), cuantificación, loc. espacial e temporal (vgr. *onte moito adoeceu*), condición (vgr. *coa túa axuda non adoecería*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non adoecería*), consecuencia (vgr. *adoecía tanto que daba pena*).

A construción é de voz media, cun suxeito afectado por unha acción eventual. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico segundo se manifeste ou non duración, intensivo.

2. Sentir moita dor, desesperarse por causa de algo.

ii) *Vinme como puiden para a aldea berrando co fol na cabeza. E en chegando adoecín* (PN124)

iii) *que eu estoupe coma unha castaña, que eu adoeza coma os cans, si hai antre vós...* (A ESTRADA55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos pode atoparse algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, causa (vgr. onte adoecía moitísimo por esta ferida), loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa axuda non adoecería así), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda adoecería así), consecuencia (adoeceu tanto que se quedou)...

A construción ten significado medio, cun sux. afectado por un evento de tipo psíquico que se concreta nun sentimento de dor. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo.

3. Desexar con afán, devecer por algo.

iv) *sobre todo cando as revistas adoecen por exclusivas* (OCG03-03-99, 46)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-obxectivo*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase en usos rectos polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. En ocasións pódense rexistrar expresións de tipo metonímico como en (iv), *revistas* por *periodistas*, nas que o suxeito actúa coma se fose animado.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn/cláus.), cun referente [+animado] e [+concreto], que expresa un obxectivo que un individuo desexa acadar. De maneira opcional pode atoparse algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, modo e cuantificación (vgr. coa estrea da nova película adoecen como voíres por exclusivas do protagonista), loc. espacial e temporal, consecuencia (vgr. adoecía por esa exclusiva tanto que non durmía). En menor medida rexístrase algún predicativo do sux. (vgr. adoecen voraces por exclusivas).

A construción presenta un sux. pouco axentivo, portador dun sentimento de desexo forte por algo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico –proceso ou acción psíquica–, atético, intensivo.

Adormecer Cintr.

1. Pasar a un estado de repouso caracterizado pola suspensión da consciencia; empezar a durmir.

i) *unha intelixencia inqueda, que espertou un día ó sono de Galicia para non adormecer máis* (TN1, 28)

ii) *xa outras seis sentinelas adormecen a douscentos pasos á outra banda da cala* (OCT361)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece implícito nestes exemplos. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra a atención no proceso ou nalgunha circunstancia que o rodea (vgr. cando adormeceron os gardas entraron). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado] en usos non rectos, xeralmente [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con carácter opcional ten cabida algún adv. modalizador e un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. adormeceu con toda tranquilidade), causa (vgr. adormeceu co cansazo), loc. espacial ou temporal, exclusión (vgr. todos adormeceron menos el), condición (vgr. coas túas cancións adormecería), concesión (vgr. mesmo coas túas cancións non adormecería),

consecuencia (vgr. adormeceu tanto que non se enteirou dos ruídos). Menos frecuente é un predicativo do suxeito (vgr. adormeceu canso no leito).

A construción ten significado de voz media, cun suxeito non axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo xeralmente inceptivo, ás veces terminativo (vgr. xa adormeceu).

2. Pasar a quedar insensible un membro.

iii) *Adormeceume este pé tras da casa de Tomé, carghadiño de madeira pa queimar os da ribeira* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-afectado/posuidor*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado polo semantismo da construción con presenza dun dativo e/ou compl. indirecto; tamén a non definitude como en (iii) favorece a posposición. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un pronomes dativo e/ou compl. ind., referido tanto ao posuidor dunha propiedade inalienable, unha parte do corpo, coma ao afectado polo proceso descrito. Con carácter opcional ten cabida nesta construción algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. adormeceume rapidamente a perna co frío), condición (vgr. coa túa axuda non me adormecería esta perna), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda seguro que me adormecería esta perna), consecuencia (vgr. adormeceume tanto a man que non a sinto).

A construción ten valor medio, cun suxeito non axentivo. Úsase en P3 singular ou plural. Rexístranse casos con *se* que poñen de relevo o papel de experimentante do suxeito e o desenvolvemento de seu do proceso (vgr. adormecéuseme a man). Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo xeralmente inceptivo e tamén terminativo (vgr. xa me adormeceu a perna).

Afacar Cintr./Ctr.

1. Adquirir un hábito, acostumarse a algo.

i) *ten a penas vinte anos e afixose desde hai meses á espera da vellifia morena* (MDB21)

ii) *arengando as milicias coas palabras antigas que todos se afixeran a seguir como propias* (OCT202)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *experimentante-proceso adaptativo-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son en usos rectos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] na constr. intransitiva por non se algo realizado totalmente adrede.

O complemento é obrigatorio, aínda que ás veces pode non se explicitar por quedar latente e recoñecido no contexto (vgr. non lle deas tantos regalos que se afai [a eles]). Funciona como tal unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn/cláus.), que expresa a entidade, lugar ou evento aos que se adapta o suxeito. De maneira opcional pode acompañar en moitas ocasións algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. non se afai nada ben a seguir só), loc. espacial e temporal, causa (vgr. aquí non se afai a esta profesión por ser tan esixente), condición (vgr. sen a túa axuda non se afaría a se erguer cedo), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se afaría a se erguer cedo).

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que centra o proceso nun individuo que o desenvolve de seu. Os valores aspectuais prototípicos son

dinámico, atético, progresivo: inceptivo, medio (vgr. estase afacendo a vivir só), terminativo (vgr. xa se afixo a vivir só).

2. Ambientarse, familiarizarse, adaptarse a un novo medio.

iii) *hai que baixar por unhos seis quilómetros de curvas terroríficas, que a min me dá moito medo, pero, va, pouco a pouco xa me vou afacendo, non* (PONTEDEUME41)

iv) *non se afai en Ourense*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *experimentante-proceso adaptativo-término*, *experimentante-proceso adaptativo-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado; a posposición obedece ás preferencias informativas do emisor (vgr. di que en Ourense el non se afai). Os seus trazos semánticos son en usos rectos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial].

O complemento pode non se explicitar como en (iii), aínda que a súa presenza sempre queda latente. Habitualmente funciona como tal unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn/cláus.) e (en+fn), así como unha fr. adv. (vgr. non se afai aquí), que expresan a entidade, lugar ou evento aos que se acomoda e cos que se familiariza un individuo. Tamén pode acompañar de maneira opcional un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa, condición, consecuencia...

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa que centra o proceso no suxeito e pon de relevo o seu papel de experimentante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo: inceptivo, medio, terminativo (vgr. xa se afixo a vivir en Vigo).

Afalar Cintr.

1. Estimular un animal para que faga certa cousa.

i) *a min conócenme, entón chámamas usted i-eu afálolle, e así foi...* (LALÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.*, co esquema semántico *axente-acción-afectado*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. representada por un pronome persoal. Normalmente anteponse ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control]; ás veces rexístrase o trazo [-humano] (vgr. o can afálalle ao gando).

O complemento é obrigatorio. Está representado por un pronome dativo e/ou por un compl. ind. que é unha fr. prep. de estrutura (a+fn), con referente [+animado] e [-humano]. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos coma o de modo (vgr. afálalle ben ao gando), fin (vgr. afálalle para que vaian cara á corte), causa (vgr. onte non lle afalou por preguiza), loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa axuda afalaríalle), consecuencia (vgr. afaloulle tanto que cansou), medio (vgr. afálalle coa vara)...

A construción é activa, con suxeito axentivo. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces intensivo, iterativo e habitual.

Afectar Cintr./Ctr.

1. Producirlle dano, impresión, influencia, cambio... algo a alguén

i) *No fondo dos seus ollos descubrín con rabia algo que nunca antes me afectara: o desprezo* (ESC64)

ii) *esti ano a chuvia non lle afectou ás patacas* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. non definida e definida. Nalgunhas ocasións pode estar representado por unha cláus. sobre todo de infinitivo (vgr. tirar lixo indiscriminadamente pode afectarlle ao cambio climático). Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece o centro de atención establecido polo emisor, a presenza de dativo e a non definitude dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+animado], que sinala o individuo ou entidade que se ven afectados ou prexudicados por algo. Con carácter opcional pode acompañar algún adv. modalizador e un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa, exclusión (vgr. afectoulle a todo menos ás patacas), substitución (vgr. afectoulle ao millo en vez de ás patacas), condición (vgr. coa túa axuda o lume non lle afectaría así á nosa casa), concesión, consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Atópanse moitos exemplos con negación. Non se emprega con *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces iterativo e intensivo.

Aferrar Cintr./Ctr.

1. Agarrarse con forza a algo.

- i) *Ese brazo que se aferraba ás miñas costelas nunha revolta de sono non me vai acompañar* (MFB37)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Adoita situarse antes do predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e xeralmente [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado] e a miúdo [+concreto], que designa a entidade á que alguén se aferra. É posible a presenza de argumentos de carácter optativo en función de ccircunstancial expresando contidos de modo (vgr. nalquel momento aferrouse fortemente á miña cintura), causa (vgr. aferrábase a min por medo), fin (vgr. alí aferrouse ao meu brazo para non caer), loc. temporal e espacial, medio (vgr. aferrouse á rocha por medio da corda), condición, concesión, consecuencia (vgr. aferrouse a el tanto que caeron os dous)... Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e ás veces posuidor (vgr. aferrémelle á cintura).

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo, favorece a presenza do complemento con preposición e reforza a participación do suxeito na acción. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

2. Valerse dos demais para conseguir un fin determinado.

- ii) *Aferrábase ós demais como último recurso* (DRAG36)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita situarse antes do predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Desempeña esta función unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+animado], [+concreto] e [+común], que indica a persoa da que alguén se vale. É posible a presenza de ccircunstanciais de carácter optativo que expresan contidos de modo (vgr. aferrábase premeditadamente ao compañeiro), cuantificación, causa, fin (vgr. neste traballo sempre se aferrou aos demais para acadar

os seus propósitos), loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa axuda non se aferraría aos demais), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda aferrárase aos demais), consecuencia (vgr. aferrouse aos demais tanto que tivo problemas). Menos frecuente é o emprego dalgún predicativo do suxeito (vgr. aferrábase desesperado ao irmán).

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo e reforza a participación do axente na acción. Os valores aspectuais prototípicos son os de dinámico, atético, ás veces iterativo e habitual.

3. Porfiar teimudamente nunha idea.

iii) *Aferrouse á idea de que xa non era útil* (GDXL56)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Acostuma situarse antes do predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), cun referente [-animado] e [-concreto], que sinala aquilo no que alguén mantén unha actitude de porfía. É posible o emprego dalgún ccircunstancial, de carácter opcional, co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. aferrouse demasiado a esa idea), causa (vgr. aferrouse a esas ideas por convicción), fin, loc. temporal e espacial, condición (vgr. co teu consello non se aferraría a esas ideas para triunfar), concesión, consecuencia (vgr. aférrase a esa idea tanto que se obsesiona).

A construción é pronominal, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo, resulta variable en número e persoa, favorece a presenza de complemento con preposición e reforza a participación do suxeito na acción. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico (acción mental), atético, intensivo e iterativo.

4. Engancharse unha cousa noutra.

iv) *A rede de pescar aferrouse no fondo* (DRAG36)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado; pódese pospoñer debido ás prioridades informativas do emisor e favorecido pola non animación (vgr. mira, aferrouse a rede no fondo). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Desempeña esta función unha fr. prep., xeralmente posposta ao predicado, de estrutura (a/en+fn), a miúdo con determinante, e cun referente [-animado], [+concreto], que indica o punto en que algo queda enganchado. É posible a presenza de argumentos opcionais que expresen os contidos de modo (vgr. a rede aferrouse fortemente á rocha), causa (vgr. aferrouse no fondo por causa das rochas), loc. espacial e temporal...

A construción é pronominal, cun clítico en P3 singular ou plural que actúa como formante lexemático do verbo e pon de relevo a participación do axente. As construcións de suxeito humano presentan unha acción con carga de intencionalidade, namentres as de suxeito non animado coma esta reflicten unha acción casual. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico (vgr. aferrouse durante un momento/nese instante á rocha) segundo se reflicta ou non duración, ás veces intensivo.

Afogar Cintr./Ctr.

1. Perde-la vida por non respirar, sobre todo nun líquido.

i) *Afoga un mariñeiro galego no Atlántico sur* (OCG04-03-99)

- ii) *Acudide que afogamos! berran, urran os presos da cadea pedindo auxilio coa auga chegándolles ao peito* (PN69)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito preséntase nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor quere poñer de relevo o evento representado polo predicado e cando o sux. é non definido ou non animado. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia aparece un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa (vgr. afogou así por falla de prevención), modo, condición (vgr. coa túa axuda non afogaríase), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda afogaríase). Tamén pode funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado (vgr. afogoulle un fillo na mar) e posuidor (vgr. afogoulle o can).

A construción ten forma activa e significado próximo ao da voz media, con sux. non axentivo. Admite *se* para indicar indeterminación do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple e puntual.

2. Sentir afogo pola dificultade para respirar; presentar afogo na voz.

- iii) *unha señora que ía no autobús e á cal se lle afogara coa calor unha galiña que levaba* (DEUS149)

- iv) *Non, Mario. Non... afogouse a voz da Helena no acorde final da orquestra* (CULP11)

- v) *Adrián!...afogóuselle a voz nun berro desesperado a Marisa* (CULP16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito preséntase nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor quere poñer de relevo a información do evento; tamén favorece a posposición a presenza de *se* así como a non definitude e a non animación. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia aparece un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa (vgr. afógase a voz co vento), modo, condición, concesión, consecuencia (vgr. afogóuselle a voz tanto que non se oíu). Tamén pode funcionar un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de prexudicado e posuidor como en (iii, v).

A construción ten carácter medio. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Outras veces presenta unha forma pronominal, cun clítico que centra o evento no suxeito converténdoo en participante único dos feitos sen ningunha intervención externa e poñendo de relevo o seu papel de afectado. Noutros casos o clítico reforza a papel axentivo, afectado e intencionado do suxeito volvendo a construción transitiva. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e puntual; tamén atélico cando se mostra duración (vgr. afogóuselle a voz durante os minutos seguintes), ás veces ineptivo (comezo de algo ou comezo do remate de algo) e intensivo.

Afondar Cintr./Ctr.

1. Ir para o fondo, somerxerse.

- i) *un día a lancha varou, se cadra era mellor que afondara no meo do mar* (OCT366)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está implícito neste exemplo, ben porque resulta coñecido polas desinencias verbais ben porque sabemos del polo contexto precedente. Precede xeralmente o predicado; posponse cando o emisor centra a atención na acción (vgr. mira, afondou o barco). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Poden aparecer argumentos opcionais coma por exemplo un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, causa (vgr. coa tormenta afondou onte un barco), modo, condición, concesión (vgr. mesmo co bo tempo o barco afondaría)...; e un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico sobre todo de prexudicado.

A construción ten significado medio, cun suxeito non axentivo. Admite *se* para indicar sux. animado indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

2. Analizar algo con profundidade.

ii) *afondou moito en temas relacionados co mar* (VIGO27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), posposta ao predicado e cun referente [-animado] e [\pm concreto] que designa o ámbito no que alguén profunda. Nesta estrutura poden aparecer de maneira opcional outros ccircunstanciais en posición preverbal ou posverbal, expresando contidos como cuantificación e modo, fin (vgr. afondou no tema para facerse entender), causa (vgr. afonda neses temas por gusto seu), adición (vgr. afonda en temas marítimos ademais de noutros relacionados coa terra), substitución (vgr. afondou en cuestións técnicas en vez de en cuestións deportivas), exclusión (vgr. afondou en todos eses temas agás no máis importante), condición (vgr. coa túa colaboración afondaría máis neses temas), concesión (vgr. mesmo coa túa colaboración non afondaría neses temas), consecuencia (vgr. afondou neses temas tanto que xa aburría).

A construción ten significado activo, cun suxeito axentivo. Admite a presenza de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico e intensivo.

Afrouxar Cintr./Ctr.

1. Ir cedendo ou poñéndose frouxo.

i) *o tornillo que puxeches no armario afloxou* (COVAS-FORCAREI40)

ii) *Castromao berra, a corda afrouxa, o mariñeiro vírase co susto* (OCT366)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso atenuativo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición é debida á non animación e non axentividade do suxeito e ao centro de atención establecido polo emisor no predicado (vgr. afrouxou o cable). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non é de uso obrigatorio. Ás veces pode acompañar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, loc. espacial e temporal (vgr. onte á mañá afrouxou a corda por estar mal atada), modo e cuantificación, condición (vgr. coa túa colaboración o nó afrouxaría), concesión (vgr. mesmo coa túa colaboración ese nó non afrouxaría), consecuencia (vgr. o nó afrouxou tanto que a corda soltouse).

A construción ten forma activa e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural, cun sux. non axentivo. Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, atenuativo, progresivo: inceptivo (vgr. afrouxa o nó), medio (está afrouxando o nó), terminativo (vgr. afrouxou de todo).

2. Perder algo ou alguén forza, vigor e intensidade.

iii) *Cando a luz da cociña se apaga, afrouxan os fíos dos corpos e o lume da lareira prende nos ollos coma un feitizo* (OCP68)

iv) *non afrouxes na recta final*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso atenuativo*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao centro de atención establecido polo emisor no evento e favorecido pola non animación dalgúns suxeitos. Caracterízase polos trazos semánticos [+animado], [+concreto], xeralmente [-control], [+control] en casos como (vgr. este ano afrouxa algo nos estudos).

O complemento non é de uso obrigatorio. Pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. este ano afrouxa moito por vago), modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa túa axuda non afrouxaría na recta final), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda afrouxaría na recta final), consecuencia (vgr. afrouxou tanto que perdeu suspendeu)... Con suxeito animado, segundo vimos, é frecuente un complemento de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] que designa o ámbito ou materia en que se realiza a acción (vgr. afrouxou en lingua).

A construción ten valor medio. Admite a presenza de *se* con sux. animado para indica-lo seu carácter indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, atenuativo, progresivo (segundo os casos inceptivo, medio ou terminativo (vgr. afroxou)), intensivo.

Agardar Cintr./Ctr.

1. Permanecer nun estado que consiste en deixar pasa-lo tempo ata que algo ocorra, esperar.

i) *O home agardou un momento* (EBO29)

ii) *A artillería agarda, camuflada nos montes* (OCT341)

iii) *andando...cara ó lugar onde agardaban as demais testemuñas* (DEUS260)

iv) *na outra beira, onde agarda a súa muller mirando tamén pola ventá* (DEUS12)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode ir en posición posverbal en cláusulas de relativo ou en construcións nas que o emisor resalta algún complemento. Os seus trazos semánticos prototípicos son [+animado], [+concreto], [+común], [+control]. En enunciados figurados, con valores metafóricos e metonímicos empréganse suxeitos non animados (vgr. o barco non agarda; o éxito non agarda).

O complemento non resulta obrigatorio. Adoita funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, marcando a duración do estado indicado e o punto límite no tempo, a miúdo a través dunha fr. prep. de estrutura (a/ata+fn/cláus.: vgr. agarda ata a noite; agarda ata que veña) ou dunha fr. adv. (vgr. agarda un pouco). Outros papeis son os de modo (vgr. agarda lendo para non aburrirte), fin, causa, comitativo (vgr. agarda con ela por se veñen), condición (vgr. coa túa compañía agardaría mellor), concesión (vgr. mesmo coa túa compañía non agardaría contento), consecuencia (vgr. agardou tanto que cansou). Tamén pode estar presente un predicativo do suxeito (vgr. agardou cansado ata ás dez).

A construción é de estado. Admite *se* para indicar sux. animado indeterminado. É bastante habitual na modalidade exhortativa, no modo imperativo e en cláusulas negativas. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético; ás veces intensivo.

Agarrar Cintr./Ctr.**1. Botar raíces unha planta e medrar.**

- i) *depende o enraizamento que colla a cepa, porque claro non tódalas cepas agarran igual* (RIBADUMIA45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado; a posposición obedece ao interese informativo do emisor e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio; son frecuentes argumentos en función de ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal e espacial (vgr. nesa terra agarran moi ben tódalas plantas), causa (vgr. coa chuvia a cepa agarrou ben), condición (vgr. coa axuda da chuvia a cepa agarraría ben), concesión (vgr. mesmo coa axuda da chuvia a cepa non agarraría ben)...

A construción ten forma activa, cun significado próximo ao da voz media. Úsase na P3 singular ou plural. Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (inceptivo: a cepa agarra, medio: a cepa está agarrando, terminativo: as cepas xa agarraron).

2. Empreña-la femia dun animal.

- ii) *Era becerras, todo becerrñas ..., despois andáballe pronto ó boi, agharraba e xa tes unha vaca aí con poucos meses* (ACIVEIRO-FORCAREI69)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, se ben non é infrecuente algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal, causa (vgr. este ano con tantos coidados agarrou ben), condición, concesión...

A construción ten forma activa, cun significado próximo ao da voz media. Úsase na P3 singular ou plural. Pode admitir *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e simple.

3. Quedar ou estar fortemente enganchada unha cousa noutra.

- iii) *despois os canciles que agarran no xugo* (MONDOÑEDO60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-locación espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado agás cando o emisor centra a atención no complemento (vgr. no xugo agarran os canciles). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento tende a se empregar baixo este contido. Está representado normalmente por unha fr. adv. ou prep. de estrutura (en+fn) co papel semántico de loc. espacial; en menor medida tamén modo (vgr. o arame non agarrou ben), causa (vgr. non agarra ben pola auga), condición (vgr. coa túa axuda agarraría ben), concesión, consecuencia (vgr. agarrou tanto que non se soltaba)...

A construción é de estado. Úsase na P3 singular ou plural, cun sux. non axentivo. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, intensivo.

4. Suxeitarse con forza a algo ou a alguén; valerse de algo ou de alguén.

- v) *Tu vai coas maus i así que chegues al tabique agárrate* (NEGUEIRA)

- vi) *saleu o chaval do medio dun pavieiro, akhárrate a el, e así como se akharrou xa...* (O GROVE67)

vii) *Ghustábame máis o Ghosé, pero como non tiña outro, eu agarrábame ó que viña* (BAÑOS DE MOLGAS65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. A posición habitual é a preverbal. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], xeralmente [+concreto], [+común], [+control] para entidades humanas.

O complemento non se explicita cando queda latente por se recoñecer a través do contexto (v). Nos demais casos posponse ao predicado e está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (a+cláus.), que designa a entidade na que se proxecta a acción, ás veces cun trasfondo locativo ou nocional, e de medio (vgr. agarrouse ao que puido para saír adiante). De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. agarrouse ben a el), causa (vgr. non se agarrou a iso por descoido), condición (vgr. co seu apoio agarraríase a el), concesión, consecuencia (vgr. agarrouse a el tanto que os dous tiveron problemas).

A construción ten carácter pronominal, cun clítico que centra o evento no suxeito, realza a súa participación nos feitos e contribúe á presenza de compl. prepositivo na cláusula así como a diferencia-lo contido desta acepción das demais. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, inceptivo na maioría das que empregan clítico.

5. Pelexar con outro individuo.

viii) *O can agarrouse co gato* (DRAG41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e [+humano], xeralmente [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio cando o suxeito é plural ou composto (vgr. o can e o gato agarráronse). Nos demais casos posponse ao predicado e está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] e [+humano], que designa o individuo ao que outro se enfronta. De maneira opcional tamén pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. hoxe agarrouse forte con Pepe por esa moza), substitución (vgr. mira, agarrouse con Pepe en vez de con Luís), condición (vgr. co teu consello non se agarraría con Pepe), concesión (vgr. mesmo co teu consello agarraríase con Pepe), consecuencia (vgr. agarrouse con Pepe tanto que se mancaron)...

A construción é pronominal, cun clítico que centra o evento no suxeito, realza a súa participación nos feitos e contribúe á presenza do compl. prepositivo na estrutura. Para este mesmo contido tamén se opta por unha construción recíproca de cprepositivo con emprego só de clítico (vgr. Pepe e mais Carlos agarráronse → Pepe agarrouse con Carlos e Carlos agarrouse con Pepe). Fronte a construcións con verbos como *pelexar* que non admiten clítico (*pelexarse), *agarrar* si o admite, pero a diferenza do primeiro sitúa o evento no momento previo á pelexa ou no estrito comezo dela (o clítico pode implicar aspectualidade inceptiva). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, inceptivo na maioría das que empregan clítico; ás veces intensivo e iterativo.

6. Agudizárselle a alguén unha enfermidade.

ix) *vaia tos que se lle agharrou* (CACHAFEIRO-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co esquema semántico *axente/forza-acción-afectado*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante un pronome relativo. Pode preceder ou segui-lo predicado; a posposición está favorecida polo semantismo da construción

con presenza de dativo e/ou compl. ind. e pola non animación e non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], a miúdo [+continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou compl. ind., cun referente cun referente [+animado] e [+concreto] que designa a entidade afectada pola acción. En ocasións pode acompañar un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial (vgr. vai tose que se lle agarrou no peito). De maneira aínda máis opcional poden empregarse outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de modo (vgr. a tose agarróuselle forte co frío), causa, loc. temporal e espacial, condición (vgr. cos teus coidados non se lle agarraría a tose), concesión (vgr. mesmo cos teus coidados se lle agarraría esa tose), consecuencia (vgr. esa tose agarróuselle tanto que ingresou no hospital)...

A construción ten carácter pronominal, cun clítico que centra a acción no suxeito, realza a súa participación nos feitos e contribúe á presenza de compl. prepositivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Agradar Cintr./Ctr.

1. Producir agrado, satisfacer.

i) *Ó cabalo coñécese que lle agrada a paisaxe* (OCT180)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, cun esquema semántico *produtor dun efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Tende a se pospoñer ao predicado polo semantismo da construción que adoita antepoñe-lo dativo e ás veces pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento está representado por un dativo e/ou compl. ind., de referente [+humano], que ademais ten certo control sobre o evento ao poder decidir se lle resulta ou non agradable. Opcionalmente pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo (vgr. hoxe agrádalle moito), loc. temporal e espacial, causa (vgr. agrádalle esa paisaxe pola cor), exclusión (vgr. agrádalle toda a casa menos o faiado), consecuencia (vgr. agradoulle tanto que lle fixo unha foto)...

A construción é activa, cun suxeito de carácter axentivo en canto produtor dun efecto sobre alguén. Úsase na P3 singular ou plural, non admite a presenza de *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, en ocasións intensivo.

Agravar Cintr./Ctr.

1. Facerse máis grave unha situación ou enfermidade.

i) *Nas ribeiras do Cunene, o estado do doente agravouse de xeito alarmante* (MFB217)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza de *se* e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio; así e todo son frecuentes as aparicións de argumentos en forma de ccircunstancial co papel semántico de moda (vgr. agravouse fortemente) e cuantificación, causa (vgr. agravouse moito a túa doenza cos anos), loc. espacial e temporal, campo ou aspecto (vgr. este mes o seu estado agravouse moito no referente a sensibilidade motora), condición (vgr. coa túa axuda o seu estado non se

agravaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda o seu estado agravaríase), consecuencia (vgr. o seu estado agravouse tanto que vai falecer)...

A construción é de voz media. Úsase na P3 singular ou plural, cun *se* invariable que enfatiza o significado expresado polo verbo, centra nel o proceso e intensifica a participación do suxeito sen a colaboración de ningún outro axente externo, agás un posible causante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo – inceptivo en moitas ocasións por *se*–, intensivo.

Agromar Cintr.

1. Aflorar unha planta.

i) *As pedras teñen un tisne verde e agroman herbas nas xunturas e gretas* (OCP82)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está explícito neste exemplo a través dunha fr. nom. non definida. Pode situarse antes ou despois do predicado. A posposición está favorecida pola non animación e non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece adoita tratarse dun ccircunstancial cos papeis semánticos de modo, locación espacial ou temporal, causa (vgr. coa chuva agroman moi ben as herbas nas xuntas), condición (vgr. sen a axuda da chuva non agromarían esas herbas), consecuencia...

A construción ten significado medio. Úsase na P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo inceptivo.

2. Comezar a manifestarse algo.

ii) *frenética actividade nas agrupacións onde agromaron comités de apoio a un e a outro candidato* (TN12, 73)

iii) *unha idade na que dificilmente agroman os renovos do desexo* (MFB174)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece explícito nestes exemplos a través dunha fr. nom. definida e non definida. Pódese situar en posición preverbal e posverbal. A posición posverbal é característica dos suxeitos non definidos ou que están en cláusulas incrustadas e con complementos tematizados. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [±concreto], [±continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar un ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de modo e cuantificación (vgr. agroman con dificultade boas ideas nesta reunión), loc. espacial e temporal, causa (vgr. coa desidia non agroman as boas ideas), condición (vgr. coa colaboración de todos agromarían boas ideas), concesión (vgr. mesmo coa colaboración de todos aquí nunca agromarían boas ideas), consecuencia...

A construción está próxima á voz media. Úsase na P3 singular e plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo inceptivo.

Agruar Cintr.

1. Emitir agrúos ou aturuxos.

i) *o demo, piñaseche en forma de animal (...) e botábache aghrúgh coma persona. Aghruábache* (MAZARICOS46)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito por ser coñecido a través do contexto. Adoita ir en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [-continuo], [+continuo] en (vgr. a xente agrúa), [+control].

O complemento non resulta obrigatorio; é frecuente o emprego dalgún dativo e/ou compl. ind., de referente animado, indicando a persoa a quen se dirixen os agrúos. Tamén pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo (vgr. agrúa fortemente), fin (vgr. agrúan para que os vexan), cuantificación, causa (vgr. agrúan coa alegría), condición, concesión, consecuencia (vgr. agruaban tanto que se oían lonxe), adición (vgr. agruaban ademais de cantar)...

A construción é activa, con suxeito axentivo. É habitual en tempos de presente e pretérito. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, iterativo e ás veces intensivo.

Aguantar Cintr./Ctr.

1. Permanecer sen variacións e resisti-lo paso do tempo, estar ben nun sitio, durar.

- i) *o barco estaba estable (...) akhuantouse o barco estable* (O GROVE67)
- ii) *unha que fixen dun pau, vale calquera pau, pero que s'aguante* (ACIVEIRO-FORCAREI76)
- iii) *a figueira aínda aguanta*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *portador de estado-estado* e *experimentante-proceso continuativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado; ás veces favorecen a posposición as prioridades informativas do emisor, a presenza de *se* e os casos de non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+continuo], en xeral [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio; en ocasións funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. a táboa aguántase ben aquí), loc. espacial e temporal, causa (vgr. con esta calma hoxe un aguanta ben), condición (vgr. co teu apoio aguantaríase), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non se aguantaría), medio (vgr. aguántouse mediante contrapesos)...

A construción pode ser de estado ou adquirir significado medio reflectindo un proceso que continúa. Con sux. non animado úsase na P3 singular ou plural, cun clítico que intensifica a presenza do suxeito referindo a el o estado ou proceso descritos. As construcións con sux. animado, papel semántico axente e control (vgr. aguántome sen caer) están máis próximas a construcións transitivas. A variante non pronominal pode considerarse intransitiva (vgr. o barco aguanta [aínda dura]) ou aproximarse a unha estrutura transitiva por quedar nela o complemento directo moi latente (vgr. o barco aguantou [o temporal, a avaría...] e chegou a porto). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético; cando está máis marcado o proceso os valores son dinámico, atético.

Agudizar Cintr./Ctr.

1. Facerse unha cousa máis aguda, intensificarse.

- i) *O proceso disgregador, que xa se enxergaba nos últimos tempos do felipismo, agudízase terriblemente gracias á crise* (OCG25-11-98, 2)
- ii) *a dor do meu homebreiro agudizouse de tal forma que de novo perdín o sentido* (BE132)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso intensificativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode ir anteposto ou posposto ao predicado. O emprego de *se*, o semantismo da construción e a

non animación do sux. facilitan a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, causa (vgr. hoxe a dor agudizouse moito co frío), loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa túa axuda a dor non se lle agudizaría), concesión (vgr. mesmo coas vosas axudas a crise agudizaríase este ano), consecuencia (vgr. a crise económica agudizouse tanto que ralentizou o progreso)... En construcións referidas a enfermidades, problemas, etc. é frecuente que apareza un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. a dor agudizóuselle terriblemente).

A construción é pronominal, úsase na P3 singular ou plural, cun *se* invariable que volve a construción intransitiva e implica totalmente o suxeito no proceso descrito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo –inceptivo ou medio–, atético, intensivo.

Alampar Cintr.

1. Producir brillos.

i) *resplandor da manchea de candelabros que alampaban a carón do altar* (ESC12)

ii) *colo alto no que alampaban, brillantes, as insignias da arma de infantaría* (ARR112)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese situar en posición posverbal en cláusula incrustada de relativo que coloca en primeira posición o complemento; tamén favorece a posposición a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Aadoita funcionar un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, causa, modo, condición, concesión, consecuencia (vgr. alampaban tanto que chamaban a atención). Menos habitual é o emprego dun predicativo do suxeito como en (ii).

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural, non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético e intensivo.

2. Sentir moitas ganas de comer ou beber.

iii) *Alampaba coa sede* (DRAG49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-causante*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Aadoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control] por se tratar dun sentimento que xorde sen premeditación nin desexo.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un ccircunstancial xeralmente de estrutura (con+fn), co papel semántico de causante. Máis opcionalmente poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, loc. temporal e espacial, condición, concesión, consecuencia (vgr. onde alampaba coa sede tanto que desfalecía), etc. Menos habitual é o emprego dun predicativo do suxeito (vgr. onde alampaba calado coa fame).

A construción é activa, admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. alámpase coa sede). Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico –acción psíquica–, atético e intensivo.

Alborotar Cintr./Ctr.

1. Facer barullo, algarear.

- i) *Nos cines alborotan as bolsas de caramelos, soan pitidos nos concertos* (TN12, 6)
- ii) *que lle quixera baixar un baloucazo no lombo nada máis que por alborotar un pouco* (CULP61)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Normalmente antepónse ao predicado, agás cando o emisor prioriza a acción ou algunha circunstancia. Os seus trazos semánticos son variables: [\pm animado], [\pm humano], [\pm concreto], [\pm común], [+control] con suxeito animado.

O complemento non resulta obrigatorio, se ben adoita funcionar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de causa (vgr. alborotaban así coa ledicia), loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, fin (vgr. alborotaban moito para protestaren o resultado), condición (vgr. con teu consello non alborotarían), concesión (vgr. mesmo co teu consello alborotarían), consecuencia (vgr. alborataban tanto que non deixaban escoitar)...

A construción é activa, con sux. axentivo e admite *se* como marcador de sux. indeterminado (vgr. nos concertos alborótase moito). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atéllico, moitas veces intensivo.

2. Axitarse unha persoa ou desordenarse unha cousa.

- iii) *alborotouse cando a veu* (FORCAREI34)
- iv) *tiña a seguridade de que a visión dos pelos rebeldes que se lle alborotaban a el no cogote...* (DEUS89)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico é *afectado-acción*.

O suxeito aparece implícito e explícito a través dun pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Xeralmente antepónse ao predicado e os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm humano], [+concreto], [+control] con suxeito animado. O grao de control do sux. animado é menor por se tratar dunha reacción espontánea, en xeral non predicible nin controlable. Se a reacción fose voluntaria o sux. sería un axente de construción transitiva.

O complemento non resulta obrigatorio; adoita funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, loc. espacial e temporal (vgr. onde alborotouse moito coa mala nova), modo e cuantificación, condición (vgr. co teu apoio non se alborotaría así), concesión, consecuencia (vgr. alborotouse tanto que metía medo). Tamén se rexistra en ocasións un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado pola acción (iv).

A construción é pronominal, cun clítico variable ou invariable que resalta a participación do suxeito, o seu papel de afectado e centra nel o evento desencadeado por un causante externo animado ou non animado. A consideración destas construcións como intransitivas deriva da inexistencia dun axente que realice unha acción mormente voluntaria e controlable sobre un afectado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atéllico; resáltase a miúdo o valor inceptivo, isto é, entrar nun estado de axitación como reacción ante algo.

Alcatrear Cintr.

1. Producir mal cheiro.

- i) *soficar os muros (...) que alcatrean a estábulo* (MFB216)
- ii) *non se pode entrar porque a casa cheira que alcatrea* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto* e *caracterizado-caracterización*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a se situar anteposto ao predicado e os seus trazos semánticos son xeralmente [-animado], en ocasións [+animado], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces emprégase un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn) e valor modal, tamén pode aparecer un papel semántico de causa, loc. espacial e temporal, condición, concesión, consecuencia (vgr. *alcatreaba tanto que me retirei*)...

A construción é activa, cun sux. produtor dun efecto. En moitos casos serve para caracterizar unha entidade polo mal cheiro que produce. Non adoita usarse con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico en canto produtor dun efecto, atético, intensivo.

Alimentar Cintr./Ctr.

1. Ser nutritivo para o organismo.

i) *O peixe alimenta moito* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto* e *caracterizado-caracterización*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [-continuo] ou [+continuo] como en (i), [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Opcionalmente adoita aparecer algún ccircunstancial representado por frases adverbiais nucleadas por un cuantificador ou frases preposicionais introducidas por preposición (de, con), locucións prepositivas (a base de...) vgr. *aliméntase de auga/con auga/a base de auga*, co papel semántico sobre todo de medio, modo e cuantificación, causa (vgr. *non alimenta por falla de vitaminas*), consecuencia (vgr. *alimenta tanto que paga a pena mercarlo*)...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural, a miúdo en estruturas de valor xenérico e universal, co que o sux. destas construcións, alén de produtor dun efecto, convértese en entidade caracterizada pola súa condición de ser nutritivo. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son, co esquema semántico de produción de efecto: dinámico e atético; baixo un esquema de caracterización: estativo, atético. Con frecuencia reflíctese un valor intensivo.

Aliviar Cintr./Ctr.

1. Facerse algo máis leve ou menos grave.

i) *Nunca choveu que non aliviasse* (OUROL55)

ii) *co xarope que tomou alivioulle moito a tose* (DRAG59)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso atenuativo*.

O suxeito aparece implícito e explícito, en posición preverbal ou posverbal. A posposición obedece á presenza de dativo ou compl. ind., á tematización dun complemento e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un ccircunstancial a través dunha fr. prep., dunha fr. adv. e dunha fr. nom., co papel semántico sobre todo de cuantificación (moito, un pouco...), causa, consecuencia (vgr. *alivioulle tanto que se aledou*), loc. temporal e espacial, condición (vgr. *co teu auxilio aliviaríalle*), concesión (vgr. *mesmo co teu auxilio non lle aliviaría*). Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico xeralmente de beneficiado.

A construción úsase na P3 singular ou plural. A presenza de *se* pode rexistrarse en estruturas de significado pasivo e noutras con valor medio que pretenden poñer de relevo o papel de experimentante do suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo, atenuativo. Con *se* pode adquirir valor inceptivo (vgr. *co xarope aliviaselle a tose*).

Almorzar Cintr./Ctr.**1.** Toma-lo almorzo.

i) *hasta que almorzaban fartábanse de mallar* (VERÍN65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Normalmente antepónse ao predicado. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, aínda que é frecuente que apareza algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal (vgr. almorza ás nove) e espacial (vgr. almorza na casa), modo (vgr. almorza a base de cereais), cuantificación (vgr. almorza moito), comitativo (vgr. almorza coa muller), fin, causa (vgr. non almorza por preguiza), condición (vgr. co teu consello almorzaría mellor), concesión (vgr. mesmo co teu consello non almorzaría mellor), consecuencia (vgr. almorzou tanto que se atopou mal)...

A construción é activa. Admite a presenza de *se* como marcador de sux. indeterminado (vgr. nesta casa almórzase moi tarde). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces aparecen outros valores como habitual, intensivo.

Alongar Cintr./Ctr.**1.** Facerse máis longo, prolongarse.

i) *nesta circunstancia envilecedora que se alonga sempre idéntica a si mesma* (BE116)

ii) *E fòronselle alongando os brazos e o nariz, como o tempo* (MDB158)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso aumentativo*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante un pronome relativo e unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado polo semantismo da construción e pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar opcionalmente un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de tempo e duración, causa (vgr. coa morte dela alongouse o seu padecemento), modo e cuantificación, loc. espacial, condición (vgr. coa túa axuda non se alongaría o seu padecemento), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda alongaríase o teu padecemento), consecuencia... Ás veces tamén funciona un dativo e/ou un compl. ind., de referente animado, co papel semántico de prexudicado/beneficiado (vgr. alongóuselle o padecemento).

A construción ten valor medio e forma pronominal, cun *se* na P3 singular ou plural que intensifica a participación do sux. e o seu papel de experimentante, centrando nel o proceso. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Alpeirar Cintr.**1.** Erguerse, madrugar.

i) *de madrugada, os que máis alpeiraran no vilar, acharon enforcado da póla...* (ARR17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pronome relativo. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación e modo, causa, fin, loc. espacial e temporal...

A construción é activa; admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico; tamén pode mostrar un valor habitual.

Alternar Cintr./Ctr.**1. Relacionarse, ter trato e realizar vida social.**

i) *alghún estudante que era amigo meu ou alternaba con el, faláballe en ghallego* (ACIVEIRO-FORCAREI63)

ii) *antes alternaba máis, agora non quere ver a nadie* (FORCAREI34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, correspondéndolle o esquema semántico *portador de relación-relación e portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Tende a se situar antes do predicado e fai referencia a unha entidade cos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+continuo] en vgr. a xente alterna pouco, [+control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións que acadan pleno significado sen a presenza do complemento ou que presentan mediante o plural os distintos individuos postos en relación (vgr. a xente agora alterna pouco; Pedro e María xa non alternan). Nas demais aparece un cprepositivo representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+humano] que expresa a segunda entidade dunha alternancia, relación ou sucesión. O complemento pode te-lo trazo [+control] e así adquiri-la construción valores próximos aos da reciprocidade, se ben aquí a relación non é simultánea senón que parte primeiramente do suxeito, vai da entidade en función de suxeito cara á entidade en función de complemento. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (vgr. María alterna moito cos amigos), causa (vgr. alterna cos amigos de Vigo por gusto dela), fin (vgr. gústalle alternar coa xente para ter amigos), loc. espacial e temporal, substitución (vgr. alterna cos amigos de fóra en vez de cos veciños), exclusión (vgr. daquela alternaba con todos menos cos veciños da porta), condición (vgr. cos teus consellos alternaría con todos os veciños), concesión, consecuencia (vgr. alterna con eles tanto que semellan ter unha grande amizade)...

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. agora alétnase máis ca antes). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, habitual, ás veces intensivo.

2. Suceder unha cousa despois doutra.

iii) *o cacho de ceo que se podía ver ao seu través revelaba a presenza de enormes nubes negras que alternaban con algún claro momentáneo* (BE20)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de relación-relación, portador de relación-relación-término*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante un pronome relativo que remite a unha frase nominal non definida. Tende a se situar antes do predicado, pero tamén se atopan exemplos en que vai despois (vgr. na primavera alterna a chuvia co sol), posición favorecida pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [±concreto], [±continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio naquelas construcións que adquieren pleno significado sen a presenza do complemento ou que se valen do plural e dun sux. composto (vgr. en marzo alternan sol e chuvia). Nas demais está representado por unha fr. prep., de referente [-animado], que expresa a segunda entidade dunha alternancia ou sucesión. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo (vgr. hoxe alterna así o sol coa chuvia), causa, consecuencia...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural. Pode aparecer *se* acentuando os papeis do suxeito de participante, alternante e iniciador dun evento de alternancia (vgr. as nubes alternábanse cos claros). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, habitual, intermitente e ás veces intensivo.

Alucinar Cintr./Ctr.

1. Ver ou sentir algo que case non se cre; sufrir alucinacións.

i) *Os chicos alucinaron, iban allí cos profesores estos i alucinaban* (BAIO18)

ii) *a xente alucina con Baltar* (TN20, 7)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*. O esquema semántico pode ser *afectado-acción* cando vemos, sentimos ou sufrimos alucinacións; *portador de estado-estado* cando alguén está enfermo e en consecuencia sofre alucinacións.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Xeralmente precede o predicado. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+continuo] en (ii), [+común], [control parcial] dado que a situación descrita non depende exclusivamente da vontade do suxeito senón que pode derivar dun elemento externo, animado ou non animado, que semanticamente funciona como causante.

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial co papel semántico de causa, sobre todo mediante fr. prep. de estrutura (con+fn); outras veces a causa vén precisada por medio dunha cláusula empregada no contexto precedente ou seguinte (vgr. *alucinamos ao sabe-lo resultado*). Outros papeis semánticos que se poden documentar nesta construción son os de loc. temporal e espacial, modo (vgr. *alucina como che digo*), cuantificación, condición (vgr. *coa túa axuda económica alucinaría*), concesión, consecuencia (vgr. *alucina tanto que non se cre*)...

A construción ten forma activa e un significado próximo tanto ao da voz media como ao dos estados. Admite a presenza de *se* como marcador de sux. indeterminado (vgr. *con esas novas alucínase*). Os valores aspectuais prototípicos son, cando nos referimos ás sensacións que lle afectan a un individuo, dinámico, atético e intensivo; cando queremos facer alusión ao estado de alguén, estativo e atético.

Alumar Cintr./Ctr.

1. Producir luz.

i) *tu teís un foco que non aluma máis que un coco* (OSCOS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto* e *portador de estado-estado* cando indica “condición en que está”.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que ten como referente unha fr. nom. non definida. Pode anteceder ou segui-lo predicado segundo as prioridades informativas establecidas polo emisor (vgr. *o foco non aluma / non aluma o foco*). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia atópase un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo (vgr. *alumar pouco, ben...*), causa (vgr. *non aluma por falta de pilas*), loc. espacial e temporal, condición (vgr. *cos teus arranxos alumaría*), concesión (vgr. *mesmo cos teus arranxos non alumaría*), consecuencia (vgr. *alumaba tanto que fería a vista*)...

A construción é activa, úsase na P3 singular ou plural e non admite a presenza de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo. Se a construción reflicte un estado do suxeito (vgr. *o foco non aluma*) os valores son estativo, atético.

2. Chegar a beber de máis, emborracharse.

ii) *Alumouse co viño que tomou* (GDXL98)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] dado que experimenta un proceso que se desenvolve nel sen clara volición nin intención (alguén consome alcohol e sen se decatar bebe de máis, acaba borracho).

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces funciona un ccircunstancial co papel semántico de cuantificación e modo (vgr. *alumouse moito*), causa (ii), loc. espacial e temporal, condición, concesión, consecuencia...

A construción ten valor medio. Admite variación de número e persoa e presenza de *se* para indicar sux. indeterminado. Alén disto ten forma pronominal cun clítico que centra o proceso no suxeito e pon de relevo o seu papel de experimentante. Fronte á actual estrutura intransitiva na que o sux. é un experimentante, sen volición, intención nin propósito de realizar un feito que acada un resultado non buscado, na transitiva existe intención e volición por parte dun axente que realiza unha acción sobre si mesmo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo –inceptivo, medio, terminativo se a construción incide no remate do proceso.

3. Pegarlle a alguén.

iii) *Vaite prá casa que che alumo* (COVAS-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.* e o esquema semántico *axente-acción-afectado*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que ten como referente unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou un compl. ind. de referente animado que designa o individuo ao que se lle pega. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. *alumoulle forte*), medio (vgr. *alumoulle coa vara*), tempo, duración e frecuencia (vgr. *alúmalle tódolos días*), loc. espacial, condición (vgr. *coa túa axuda non lle alumarían*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda alumaríanlle*), consecuencia (vgr. *alumáronlle tanto que sangrou*)...

A construción é activa, con suxeito axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico conforme manifeste ou non duración; tamén pode presentar valores iterativo e intensivo.

Alustrar Cintr.

1. Producírense lóstregos.

i) *cando mete os fuciños nunha máquina é igual que trone ca que alustre* (OCT19)

O esquema sintáctico é *predicado* e o esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero. Funciona só un predicado que pertence aos denominados semanticamente verbos meteorolóxicos ou verbos unipersoais.

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación e modo, causa, tempo e duración (vgr. *alustrou forte toda a noite*), loc. espacial (vgr. *coa treboada onte alustrou en Vigo*), consecuencia (vgr. *alustrou tanto que daba medo*)... Ás veces emprégase un dativo e/ou un compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. *alustroulles durante toda a xornada*).

A construción é activa, úsase na P3 e non se emprega con *se*. Resulta frecuente en perífrases con valor inminente (vgr. *quere alustrar*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, en ocasións intensivo.

2. Producir un brillo intenso e momentáneo.

ii) *os seus ollos alustraron nun momento de emoción* (DRAG65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode anteceder ou segui-lo predicado segundo as prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo, causa (vgr. *os seus ollos alustraron intensamente coa emoción*), loc. temporal e espacial, consecuencia (vgr. *os seus ollos alustraron tanto que o delataron*)...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual e intensivo.

Alzar Cintr./Ctr.

1. Elevarse, sobresaír, erguerse unha cousa por encima doutra material ou inmaterialmente.

i) *Habería de xurar que eran tres e non dúas as voces que se alzaban naquel lugar* (EBO143)

ii) *Nas catro esquinas alzábase cadansúa torre, con trapos de cores a xeito de bandeiras* (ESC98)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *experimentante-proceso aumentativo, situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese situar en posición posverbal cando o falante centra a atención informativa nun complemento; tamén o sux. non animado favorece a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nas construcións de suxeito experimentante, aínda que nelas pode funcionar opcionalmente algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal, modo, condición, consecuencia... Noutras construcións de carácter máis situacional e locativo aparece un ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), (sobre+fn) co papel semántico de locación espacial. A carón deste complemento tamén se rexistran exemplos cun predicativo do suxeito indicando un estado do mesmo (vgr. *álzase maxestosa sobre o horizonte*).

A construción é pronominal, cun *se* invariable que se converte en formante lexemático en construcións de estado como (ii); noutras pon de relevo o suxeito, centra nel o proceso e outórgalle valor aspectual inceptivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atélico, inceptivo; cando se reflicte estado os valores son estativo, atélico.

2. Arrepoñerse contra unha autoridade, rebelarse.

iii) *liamos todos, as novelas dos labregos de Rennes que se alzaban contra os avoítores recadadores de rendas, contra os explotadores franceses, nos romances* (BE208)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (contra+fn/cláus.), cun referente [+humano] que designa a persoa que ten autoridade, ou [-animado] e [±concreto] que refire o poder, a autoridade en si mesma. De maneira opcional poden acompañar diversos ccircunstanciais cos papeis semánticos de modo, causa, comitativo (vgr. alzouse con ela iradamente contra min), fin, loc. espacial e temporal (vgr. hai anos en Galicia os labregos alzáronse contra a opresión dos señores para melloraren a súa situación). Tamén se rexistran exemplos con predicativo indicando un estado do suxeito (vgr. álzanse rebeldes contra a tiranía).

A construción é pronominal, cun *se* variable que pon de relevo o suxeito, centra nel a acción e en ocasións outórgalle valor aspectual inceptivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, a miúdo inceptivo.

Amansar Cintr./Ctr.

1. Perder ou diminuí-lo carácter violento, calmarse.

i) *andiveron facendo algunhas azañías. Pero despois xa amansaron* (OSCOS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso atenuativo*.

O suxeito está neste exemplo indeterminado. Adoita precede-lo predicado, pero pode ir posposto cando se pretende poñer de relevo o proceso reflectido e cando o sux. é non animado (vgr. amansou a treboada, podemos saír). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [±humano], [-animado], xeralmente [+concreto], [±común], [±control]. Cando o suxeito é [+humano] adquire ás veces un certo valor despectivo e pexorativo (vgr. por fin esa muller amansou).

O complemento non resulta obrigatorio; en moitos casos funciona un adv. modalizador ou un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. foi amansando con dificultades polos anos), condición (vgr. sen ese aviso non amansaría), concesión (vgr. mesmo con ese aviso non amansaría), consecuencia (vgr. realmente amansou tanto que non se sente)...

A construción mostra un suxeito non axentivo. Admite *se* para indica-lo seu carácter indeterminado. Con este predicado son posibles construcións tanto de pasiva sintética con *se* coma de pasiva analítica (vgr. a vaca amansouse; a vaca foi amansada). Os valores aspectuais son dinámico, progresivo, atético, atenuativo.

Amarrar Cintr./Ctr.

1. Arribar, atracar.

i) *os ventos serán máis fortes, o que fará que moitos pesqueiros amarren* (OCG25-11-98, 8)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado (vgr. iso fará que amarren moitos pesqueiros). A posposición está favorecida pola non animación e non definitude do suxeito así coma polas prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Habitualmente funciona algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo (vgr. mañá amarra ben polo temporal), loc. espacial e temporal (vgr. co teu permiso amarraría en Rianxo), concesión (vgr. mesmo co teu permiso non amarraría en Rianxo), medio (vgr. amarraron con dous cabos), consecuencia...

A construción é activa. Pode adquirir valor pasivo (os barcos amarran / os barcos son amarrados) cun axente coñecido ou descoñecido. É posible a presenza de *se* con significado pasivo e axente indeterminado (vgr. a flota amárrase cedo). Os valores aspectuais son dinámico, atético ou télico segundo se manifeste ou non duración, terminativo dende a perspectiva de remate dunha singradura ou dunha faena.

Amencer~amañecer Cintr.

1. Aparece-la primeira luz do día.

- i) *do mesmo modo que cada mañá amence o sol sobre xeadas que fan cristal...* (ARR25)
- ii) *Aquela noite anoiteceu cun camiño do reino en mans alleas, e ó que o día amenceu tiñámolo nas nosas* (MDR161)

O esquema sintáctico é *predicado, suxeito-predicado*, co respectivo esquema semántico *acción meteorolóxica, experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito pode ser cero, quedar implícito e explicitarse como nestes exemplos a través dunha fr. nom. definida. Vai situado despois do predicado cando se tematiza un complemento ou se centra o interese da mensaxe no verbo; tamén a non animación do sux. e ás veces a non definitude favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, aínda que adoita funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. amenceu chovendo), tempo (vgr. amenceu tarde), loc. espacial (vgr. amañece en Santiago), condición (vgr. sen a presenza de néboa amañecería máis cedo), concesión (vgr. mesmo coa presenza de néboa amañecería cedo).

A construción úsase na P3 singular ou plural. Non admite a presenza de *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, inceptivo.

2. Espertar dunha determinada maneira, nun determinado lugar ou tempo.

- iii) *Deitouse na cama, dixo: bueno, con ben amaneza* (FEÁS49)
- iv) *amenceu canso*
- v) *Unhas cantareñas, era de medo, amañecía a xente polos camiños cando era o día de ano novo* (RUBIÁ67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo e suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción-modo e afectado-acción-loc. espacial, temporal*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento é obrigatorio. Pode funcionar como tal un predicativo, posposto ao predicado, que indica un modo de estado do suxeito, e tamén un ccircunstancial co papel semántico principalmente de loc. espacial, temporal (vgr. amencín ás seis), modo (vgr. amenceu cun pesadelo), causa (vgr. amenceu coa luz do día). Con carácter máis opcional poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial (vgr. hoxe na casa amencín ás seis), condición (vgr. sen a túa axuda amencería tarde), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda amencería tarde)...

A construción admite a presenza de *se* como marcador de suxeito indeterminado (vgr. despois da movida amañécese con sede). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, inceptivo, atético ou télico segundo se manifeste ou non duración (vgr. fun amañecendo pouco e pouco; soñaba e amañecín nese instante).

Amigar Cintr./Ctr.

1. Xuntarse para facer vida de matrimonio, arrimarse.

- i) *amighouse cunha muller máis vella ca el* (SOUTELO-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de relación-relación*, *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito, xeralmente antepónse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non é obrigatorio nas construcións que presentan sux. plural ou composto (vgr. Pepe e María amigáronse). Nas demais está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.), cun referente [+humano] que constitúe o segundo termo dunha relación recíproca que ten o suxeito como punto de partida. Ademais poden funcionar opcionalmente ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de causa (vgr. amigáronse por amor), loc. temporal e espacial, modo, fin (vgr. amigouse con el a cegas para deixa-la casa dos pais). Ás veces rexístrase un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado, en ocasións expresando matiz pexorativo (vgr. amigóuselle a filla este ano).

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e pon de relevo o papel de protagonista do suxeito, nalgúns casos marcando valor aspectual inceptivo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, algunhas veces inceptivo.

Amolecer Cintr./Ctr.

1. Poñerse mol unha cousa; diminuí-la firmeza ou fortaleza de algo ou de alguén.

i) *ulideiras a bacoriño, estrume, cinsa, pote dos nabos onde amolece todo* (MDB11)

ii) *desconxelouse o vello, amoleceulle a face engurrada en sucros profundos* (MFB140)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso atenuativo*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pódese situar en posición posverbal favorecido pola non animación e non definitude; o semantismo da construción tamén facilita a posposición. O suxeito ten como referente unha entidade con trazos semánticos variables: [±animado], [±humano], [+concreto], [-concreto] en certas construcións figuradas (vgr. a xustiza amolece), [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial co papel semántico de causa ou causante, principalmente a través dunha fr. prep. de estrutura (con+fn) vgr. a manteiga amoleceu coa calor. Transformando a construción en transitiva o papel de causa muda para axente (vgr. a calor amoleceu a manteiga). Outros papeis que poden aparecer son os de modo e cuantificación, loc. temporal e espacial (vgr. aí amolece moito a froita), condición (vgr. sen a presenza de calor non amolecería), concesión (vgr. mesmo sen a presenza de calor amolecería), consecuencia (vgr. amoleceu tanto que non serviu). Algo menos frecuente é a presenza dun dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado, ás veces tamén posuidor (ii).

A construción ten valor medio, cun sux. non axentivo. Admite *se* para indicar sux. animado indeterminado ou significado pasivo con axente indeterminado (vgr. a verdura amoleceuse con auga quente). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo).

Amosar Cintr./Ctr.

1. Poñerse de relevo, manifestarse algo.

i) *facíase unha clareira, a fraga calveaba, amosábase o lombo dun enorme penedo* (BE22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *situado-situación*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese situar en posición preverbal ou posverbal. A posposición está favorecida pola presenza de *se*, a non animación do suxeito e o interese informativo do emisor (como en (i) que prioriza a información transmitida polo verbo). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], ou [-concreto] vgr. por fin amosouse a verdade, [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente a presenza dun ou máis ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial e temporal (vgr. nese instante amosouse unha enorme casa entre as árbores), modo, causa, medio (vgr. a ponla amósase pola ventá).

A construción ten valor medio e forma pronominal, cun *se* que pon de relevo a presenza do suxeito, centra nel a situación presentada e contribúe a outorgarlle á construción un significado diferente ou doutras que presentan este mesmo verbo. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

2. Verse, aparecer algo ou alguén dun determinado xeito.

ii) *Londragoll era unha estatua mentres a tras del o Lago se amosaba en esplendor innumerábel* (BE29)

iii) *Abriu os brazos cara o ceo e entre estes e cada un dos seus costados amosouse unha membrana igualmente lucente e escamenta* (BE28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito aparece aquí explícito e representado por unha fr. nom. de carácter definido. Pódese situar en posición preverbal e posverbal. A posposición obedece ao interese informativo do emisor e está favorecida pola presenza de *se* e a non animación. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [+concreto] ou [-concreto] vgr. por fin a verdade amosouse limpa, [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un predicativo desempeñado xeralmente por unha fr. adxectiva, adverbial ou preposicional, que caracteriza dalgunha maneira unha entidade ou individuo. É posible tamén a presenza dun ccircunstancial de estrutura (con+fn/cláus.), cun referente [+animado], que indica sobre todo o individuo receptor/destinatario dunha determinada actitude (vgr. amosouse arrogante con todos nós). De maneira máis opcional acompaña ás veces un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. daquela amosouse contento coa noticia), loc. espacial e temporal, fin (vgr. alí amosouse afable para quedar ben), adición (vgr. amouse con nós afable ademais de farturento), condición (vgr. coa túa presenza amosaríase cortés), concesión (vgr. mesmo coa túa presenza non se amosaría cortés)...

A construción é pronominal, cun *se* que pon de relevo o suxeito e a súa presenza como entidade caracterizada. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

Anchear Cintr./Ctr.

1. Facerse algo ou alguén máis ancho, ensanchar.

i) *Entra home paleiro e os espacios medran, anchean, abren* (MDB130)

ii) *A carga anchéase por riba dos fungueiros e ultrapasa a metade do camiño* (OCT13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso aumentativo*, e *afectado-acción* nas estruturas de significado pasivo.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición está favorecida pola non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+común], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, se ben funciona en moitos casos un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. *ancheou* moito, bastante...), causa (vgr. *o xersei ancheou co lavado*), loc. espacial e temporal, condición (vgr. *coa axuda dese lavado anchearía*), concesión (vgr. *mesmo con ese lavado non anchearía*), consecuencia (vgr. *o xersei ancheoume tanto que o tiven que tirar*)... Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado, posuidor (vgr. *ancheoulle o xersei*).

A construción ten significado medio e suxeito non axentivo. Admite *se* para reforza-lo papel de afectado do suxeito, indicar sux. indeterminado referido a persoas ou presentar significado pasivo con axente indeterminado. É posible o uso dunha estrutura pasiva analítica con compl. axente (vgr. *a estrada foi ancheada polas máquinas*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Andar Cintr./Ctr.

1. Circular un vehículo.

i) *Cando hai festa por alí os coches non andan* (LALÍN79)

ii) *Cuando estaba por aquí malamente andaban os camiões* (GOIÁN82)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adóitase situar en posición preverbal. Pódese pospoñer ao predicado debido á non definitude e non animación do suxeito, á tematización dalgún complemento (ii) ou á posta de relevo do verbo como elemento primario da información (vgr. *non andan os camiões*). Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico fundamentalmente de modo e cuantificación (vgr. *os camiões andan mal por aquí*), loc. espacial ou temporal, causa (vgr. *hoje coa lama non andan os coches polo camiño*), fin, condición (vgr. *coa axuda dese mecánico o coche andaría*), concesión (vgr. *mesmo coa axuda do mecánico o coche non andaría*), consecuencia (vgr. *o coche andou tanto que se acabou*).

A construción ten forma activa e úsase na P3 singular ou plural. Presenta un suxeito con movemento e desprazamento, participante nos feitos, pero non axentivo de seu por ter detrás un causante de carácter animado. Non se usa con *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

2. Circular un rumor ou un conto, diñeiro, unha materia prima ou calquera outra cousa susceptible de ir de boca en boca ou de man en man.

iii) *Dixeron que a muller lle escapara con outro, andaba o conto ese* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

iv) *Os cartos non andaban, andaba sólo a mercancía* (FORCAREI50)

v) *xa que andan informes segundo os cais este home...* (BE104)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita situarse en posición preverbal. Pódese pospoñer ao predicado debido á non definitude e non animación do suxeito, á tematización dalgún complemento ou á posta de relevo do verbo como elemento primario da información (vgr. *non andan os cartos*). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. espacial ou temporal (vgr. *daquela andaban mal os cartos*), causa (vgr. *coa folga non andan as mercadorías*), fin (vgr. *andaba o conto ese para beneficio dalgúns*), condición (vgr. *co voso silencio non andaría o conto*), concesión (vgr. *mesmo co voso silencio andaría o conto eses*),

consecuencia (vgr. andou o conto dela tanto que tivo que fuxir do lugar), substitución (vgr. andaba a comida en vez dos cartos), exclusión (vgr. daquela andaba de todo menos os cartos)...

A construción ten forma activa e úsase na P3 singular ou plural. Ás veces equivale a unha solución sintética (anda-lo conto → rumorearse, murmurarse). Presenta un suxeito con movemento e desprazamento, participante nos feitos, mais non axentivo de seu por ter detrás un causante de carácter animado. Non se usa con *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético.

3. Desprazarse camiñando ou a través dun medio de transporte; ir dun sitio a outro.

vi) *Saltaba a tapia, andaba ata a cidade e pillaba un dos mellores* (OCP14)

vii) *Logo andou paseniño, de costas* (OCP81)

viii) *Os gardas e os homes da casa andan polo prado, atendendo nos cabalos* (OCT228)

ix) *Á nena co espanto non lle andaban as pernas* (ESC10)

x) *Ultimamente ando nun mercedes, nun catrocentos* (O GROVE28)

xi) *Todo o que tiña gastárao en mercar un rabaño de ovellas que andaban ó seu aire ata a noite* (ESC28)

xii) *Os Foucellas andaban por onde cadraba* (RÁBADE67)

xiii) *Anda de aquí para alá e ve o que hai fóra* (TN6, 27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción[desprazamento], axente-acción[desprazamento]-locación espacial, modo...*

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Sitúase en posición preverbal e posponse ao predicado cando se tematiza un dativo e/ou compl. ind. ou outros complementos e mais cando se centra a atención na acción reflectida polo verbo. Os seus trazos semánticos son [+animado], [-animado] referido a unha parte do corpo que manifesta mobilidade (ix), [+humano], [+concreto], [+común], [+control], [-control] no caso de entidades non humanas.

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións, por se referiren á posibilidade que ten un individuo de camiñar (vgr. a nena anda [antes non andaba por ser un recién nacido] ou por non necesitaren ningún complemento que precise o que se quere dicir (vgr. veña, anda). Noutros casos funciona un ccircunstancial co papel semántico de tránsito, dirección e límite máis ou menos determinado (vgr. botou a andar cara diante; botou a andar cara á casa), traxecto (vgr. andar da casa ao garaxe), loc. temporal, modo –incide tanto no xeito de se desprazar coma na liberdade para facelo–, causa, cuantificación (vgr. andar moito), medio –cando o desprazamento se produce nun medio de transporte–, comitativo (vgr. gústalle andar con alguén de noite), fin (vgr. anda tódolos días para perder peso), condición (vgr. coa túa axuda andaría máis), concesión (vgr. mesmo co teu consello non andaría máis), consecuencia (vgr. andou tanto que cansou).

Tamén pode atoparse un ccircunstancial representado fundamentalmente por unha fr. prep. de estrutura (por+fn/cláusula), (de+fn/fadv), que sinala un ou varios lugares polos que alguén se despraza, sen dirección nin traxecto precisos. Posponse ao predicado, sendo inusual a anteposición (vgr. anda polo prado / polo prado anda?; anda de acá para alá / de acá para alá anda?). Esta construción actúa por veces co dobre significado de axudar a caracterizar un individuo, aplicándose tanto a persoas inqueadas que traballan moito (vgr. el non para, anda de aquí para alá) como a outras que non se centran no traballo e están continuamente movéndose (vgr. anda dun lado para outro e non fai nada).

A construción é mormente activa, cun suxeito axentivo que conleva un movemento con desprazamento. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais

prototípicos son dinámico, atético; ás veces intensivo e habitual (vgr. sempre anda un pouco polas mañás), inceptivo (vgr. botouse a andar).

4. Perseguir a alguén de preto para capturalo ou para establecer unha relación.

xiv) *Despois os guardias xa andaban encima del* (LALÍN79)

xv) *Daquela andaba todo o día detrás de min* (ACIVEIRO-FORCAREI70)

xvi) *Daquela si que era, andabas atrás das rapazas por alí e tal* (SOFÁN-CARBALLO42)

xvii) *Andábanoslle encima, pero non o collemos* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción-obxectivo e axente-acción-afectado-modo*.

O suxeito está implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por un ccircunstancial, posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. de estrutura (encima de+fn), (detrás de/atrás de+fn), ou está desempeñado por un compl. ind. cun pronome dativo e/ou unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] que sinala o individuo obxectivo de achegamento ou persecución. Cando funciona o compl. ind. a estrutura presenta un adverbio modal e localizador que dá conta da proximidade entre o axente e o afectado. Con carácter optativo, tamén poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. andaban encima del por múltiples roubos), fin (vgr. andaba detrás dela para os seus intereses), condición (vgr. coa túa axuda andaríanlle encima), concesión (vgr. mesmo co teu silencio andaríanlle encima), distribución (vgr. andábanlle detrás de dous en dous)...

A construción é activa, con suxeito axentivo. Ten asociado un matiz de conduta e proceder nas estruturas como a de (xvi). Admite o uso de *se* indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo canto a proximidade.

5. Rebulir unha idea na cabeza, pensar en algo.

xviii) *Quen sabe o que lle anda na cabeza* (OCP37)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial-compl. indirecto*, e o esquema semántico *axente-acción mental-loc. espacial-afectado/posuidor*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A non animación e a presenza de dativo contribúen á posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [-concreto], [-continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio, está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), que sinala unha parte do individuo e asemade forma unha unidade de significado co verbo. Tamén adoita funcionar un dativo e/ou compl. ind., de referente [+humano], que alude ao posuidor —o que anda na cabeza del / o que anda na súa cabeza— e afectado pola acción psíquica descrita. De maneira máis opcional pode aparecer un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. andalle aloucadamente na cabeza polos ciúmes)...

A construción é activa e úsase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético. Ás veces reflíctense outros valores como intensivo, habitual, iterativo, inceptivo.

6. Remexer alguén nunha cousa.

xix) *está quieto, non andes nas botellas* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que sinala a entidade na que alguén pon as súas mans para remexer. De maneira opcional tamén pode acompañar un dativo e/ou compl. ind., de referente [+humano], que alude ao beneficiado ou prexudicado (vgr. non lle andes nas cousas), así coma un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa, modo (vgr. non andes así nas botellas polo teu ben), fin, condición (vgr. co teu consello o neno non andaría na auga), concesión (vgr. mesmo co teu consello o neno andaría na auga fría), consecuencia (vgr. anda na auga fría tanto que enfermou), etc.

A construción é activa, con sux. axentivo e úsase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético. Ás veces reflíctense outros valores como intensivo, iterativo, inceptivo.

7. Pasar ou transcorre-lo tempo.

xx) *andando o tempo (...) a sumisión do representante portugués aos intereses de España foi total* (ARR76)

xxi) *Despois sóubose todo o que lle pasara, alá tempo andando* (ACIVEIRO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso continuativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Nesta acepción o sux. é un nome pertencente ao campo semántico de tempo (tempo, anos, días). Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición está favorecida pola non animación, a modalidade da cláusula e o uso de xerundio con suxeito definido (xx). Os seus trazos semánticos son [-animado], [-concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un ccircunstancial con papeis semánticos coma o de modo, loc. temporal ou espacial (vgr. parece que na aldea o tempo anda devagar), causa, beneficiado ou prexudicado (vgr. os anos andan para todos)...

A construción úsase na P3 singular e plural. A construción con xerundio *tempo andando* equivale a *co paso do tempo* e serve para situar de maneira imprecisa no tempo o acontecemento de que se fala. Non se emprega con *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

8. Moverse á procura de algo ou de alguén.

xxii) *andaban en busca de Eduardo* (TEO70)

xxiii) *perdín os mistos e ando detrás deles* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-obxectivo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en busca de+fn), (detrás de+fn), (á procura de+fn), cun referente [+animado], [+concreto], que sinala a persoa ou entidade que alguén desexa acadar, ou porque non a ten ou porque a perdeu. De xeito opcional poden acompañar distintos ccircunstanciais co papel semántico de modo, causa (vgr. anda todo apurado detrás del por débedas), fin, loc. espacial e temporal, condición (vgr. co teu consello hoxe non andaría detrás del para que lle pagases)...

A construción é activa con suxeito axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Na sincronía actual da lingua *andar á busca de*, *andar á procura de* forman dentro das

construcións intransitivas unhas locucións equivalentes aos verbos “buscar e procurar (algo ou a alguén)”, núcleos do predicado de construcións transitivas. Porén a distancia entre o complemento desta cláusula e o predicado é maior cá que se establece entre compl. directo e predicado da cláusula transitiva; por outra banda, a construción intransitiva céntrase no evento de buscar como fin inmediato de andar, namentres a transitiva se centra directamente en buscar algo ou alguén. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico.

9. Exercer un traballo ou unha determinada profesión, realizar unha actividade.

- xxiv) *Andábamos ó racú, á sardiña* (O GROVE67)
- xxv) *Entonces el colleu un soldado que lle andaba ás uvas* (O GROVE67)
- xxvi) *Primeiro, meu pai andaba co carbón* (ACIVEIRO-FORCAREI78)
- xxvii) *Non me acordo se os pais eran, se andaban ó mar ou eran obreiros...* (PONTEDEUME41).
- xxviii) *Andabamos todo o día na sacha* (RUBIÁ67)
- xxix) *Vas aí ó muelle e vas mirando as nasas da altura onde andan ó cangrexo real* (O GROVE67)
- xxx) *Toda a miña vida anduven na rampla* (SADA70)
- xxxi) *Os fillos, un andaba de viaxante de pieles* (GUNTÍN84)
- xxxii) *Entonces o fillo que tamén andaba na política, que iara don Mariano Ordóñez...* (GOIÁN79)
- xxxiii) *Díxome: non, iou non ando en contrabando* (GOIÁN82)
- xxxiv) *As mulleres andaban co liño* (ARR64)
- xxxv) *porque lle viña o fillo que andaba na obra e non tiña para lle dar ás doce* (ARR127)
- xxxvi) *Anduven nun barco moitos anos* (O GROVE67)
- xxxvii) *Ese morreu equí na casa. Andaba cunha máquina de mallar* (GUNTÍN84)
- xxxviii) *Teño andado tamén co tirapedras ese* (ACIVEIRO-FORCAREI38)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-ámbito, obxectivo, locación espacial, medio*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), (con+fn), (en+fn), (de+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que sinala a actividade que realiza un individuo a través do ámbito, obxectivo, medio ou lugar en que se desenvolve. Entre algunhas estruturas pódense producir ás veces alternancias (vgr. andar ao mar/andar no mar, andar co carbón/andar no carbón). Noutros casos en que o complemento se refire a unha profesión ou condición máis que a unha actividade non se dá esta alternancia (vgr. andaba de mozo de servizo/* andaba en, con mozo de servizo). En ocasións, a alternancia orixina distintos matices de significado (vgr. andar á sardiña, andar ao cangrexo: pescar sardiñas, cangrexos / andar coa sardiña, andar cos cangrexos: comerciar ou realizar calquera actividade con este peixe / anda con Luís que ten moitos choios: traballa con el ou no grupo que el dirixe). Cando o complemento non ten a posibilidade de ser animado o contido pode variar (vgr. andar ao carbón: buscar carbón / andar co carbón: traballar con este mineral / andar ás uvas: roubar esta froita). Coa estrutura (en+fn) o contido de subtracción resulta máis esvaído (cfr. colleu un soldado que lle andaba nas uvas [remexer, tocar] / colleu un soldado que lle andaba ás uvas [subtraer]).

A variación de número no complemento tamén pode determinar diferenzas de contido nalgunhas estruturas, deste xeito se o complemento aparece en plural significará “subtraer, roubar” (vgr. andar ás mazás), e se aparece en singular aludirá á actividade de recollida (vgr. andar á mazá). Por último, o complemento pode non designar necesariamente un oficio senón un xogo ou un medio co que se xoga, que constitúe un pasatempo lúdico que se practica regularmente (xxxviii). Con carácter opcional poden

acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, comitativo (vgr. antes andaba ao carbón á forza con seu pai), causa (vgr. andaba ao carbón por necesidade), fin, condición (vgr. coa esa axuda económica non andaría ao carbón para sobrevivir), concesión (vgr. mesmo con esa axuda económica andaría ao carbón), consecuencia (vgr. andou ao carbón tanto que acabou enfermo), distribución (vgr. andaban á sardiña de dous en dous), etc. En ocasións un dativo (vgr. o fillo ándalle no mar) e un predicativo do suxeito (vgr. anda farto ao carbón).

A construción é activa, con suxeito axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. andábase coa sardiña). Próximas a este tipo son as construcións en que andar aparece baixo a modalidade interrogativa (vgr. ¿A que andas, Samuel?, OCP94), cun interlocutor que demanda información ou solicita unha explicación sobre unha acción ou actividade que está a realiza-lo suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico; habitual naquelas actividades que se practican ou realizan de maneira regular (vgr. andar coa bicicleta tódolos días), permanente cando se trata dunha actividade cotiá e fixa. Tamén pode adquirir-los valores inceptivo ou terminativo segundo incida no comezo ou no remate da actividade, e intensivo (vgr. andabamos moito ao peixe).

10. Manter relación amorosa con outra persoa, saír con alguén.

xxxix) *a min dixérome que Carlos e María andaban xuntos* (COVAS-FORCAREI64)

xL) *Se soubera Eudilio de Cotaresco que o cura lle anda ca muller* (CHANDREXA23)

xLi) *Enforcara aqueles dous cristiáns por ciúmes de que un e outro lle andaran coa Dorinda* (ARR40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de relación-relación-modo, portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e pode incluí-los diferentes membros que participan na relación, neste caso irá en plural ou estará composto por varias unidades. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adx. en función de predicativo, concordando en xénero e número co suxeito plural ou composto, e indicando o modo de estar dous individuos. Outras veces está representado por unha fr. prep. en función de compl. prepositivo, de estrutura (con+fn/cláus.), cun referente [+humano], [±común], que indica a persoa coa que alguén mantén relación amorosa ou de trato e amizade. En paralelo con estas estruturas documéntase a construción “andar en amores” na que se enfatiza a relación sentimental (vgr. unha foto de súa avoa Carlota cando tiña dezaoito anos e andaba en amores co que despois acabaría sendo o avó Gonzalo, DEUS33). Con carácter opcional pode acompañar un dativo, de referente animado, co papel semántico de prexudicado ou beneficiado (vgr. ándalle cun home que non lle queren os pais), e algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, causa (vgr. anda con María por intereses), fin (vgr. anda con María só para o seu divertimento), condición (vgr. co teu apoio andaría con María), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non andaría con María), consecuencia (vgr. andou con María tanto que non a quere ver máis), exclusión (vgr. andou con todas menos con María)...

A construción é activa. A estrutura de predicativo presenta unha relación entre individuos co mesmo nivel de axentividade, mentres que a estrutura de compl. prepositivo mostra esa relación partindo do suxeito e por tanto con meirande grao de axentividade nel. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces inceptivo ou terminativo (vgr. empezou a/deixou de andar con esa moza).

11. Acompañarse de alguén.

xLii) *é millor que non andes con esa xente* (ACIVEIRO-FORCAREI69)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.), cun referente [+humano] e [±común], que sinala o individuo que adoita andar na compañía de alguén, frecuentar certos ambientes, etc. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación (vgr. non andes moito con esa xente), loc. espacial ou temporal, causa (vgr. anda con esa xente por intereses), fin (vgr. anda con esa xente para o seu beneficio), condición (vgr. con teu consello non andaría con esa xente), concesión (vgr. mesmo co teu consello andaría con esa xente), consecuencia (vgr. andou con esa xente tanto que xa se candou deles), exclusión (vgr. anda con esa xente menos con Lola), substitución (vgr. anda con esta xente en vez de cos teus colegas)...

A construción é activa. Presenta unha relación de compañía e amizade que parte do suxeito cara a outro individuo ou grupo. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces ineptivo ou terminativo (vgr. empezou a/deixou de andar con esa xente).

12. Estar ou sentirse namorado de alguén.

xLiii) *A cousa é que había un terceiro, outro que andaba por ela* (ESC84).

xLiv) *Todos supuñan que fixera tal por posuír a Dorinda, pola que andara louco en vida* (ARR36)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, posponse ao predicado ou antepónse en construcións de relativo que sitúan o pronome na primeira posición dentro da cláusula, preto do antecedente. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), cun referente [+humano] e [±común], que alude á persoa da que alguén se sente namorado. Nalgunhas construcións (vgr. anda tola por el) refórzase o sentimento aquí exposto mediante unha fr. adx., concordando en xénero e número co suxeito, que enfatiza o sentimento de namoramento a través do modo de estar namorado. De xeito máis opcional pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma o de loc. temporal e espacial, causa (vgr. anda por ela polos casos), fin (vgr. anda por ela para pasalo ben), condición (vgr. co teu consello non andaría por ela), concesión, consecuencia...

A construción expresa un determinado sentimento do individuo, e manifesta un contido próximo ao das estruturas atributivas, aínda que con meirande carga de dinamismo (vgr. anda tolo por ela / está tolo por ela). Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, en ocasións intensivo.

13. Estar próximo a unha cantidade que sinala idade, medida, prezo, etc.

xLv) *O García pensa que pode andar á beira dos noventa anos* (OCT18)

xLvi) *Unha vella sentou a carón de min..., andaría nos oitenta* (TN12, 6)

xLvii) *O tempo de espera ata que o neno por fin viaxa a Galicia anda entre os doce e os quince meses* (TN17, 13)

xLviii) *Ese piso andará polos trinta millós, ó estar no centro...* (FORCAREI50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-cuantificación[idade, medida, prezo, duración...]*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Aadoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a beira de/arredor de/preto de/en/por...+fn), que indica unha cantidade aproximativa referida a medida, idade, prezo, etc. Tamén poden funcionar de xeito opcional outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa túa axuda o tempo de espera non andaría entre os doce e os quince meses), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda o tempo de espera non andaría entre os doce e os quince meses), causa (vgr. andará en vinte millóns pola suba do IVE), substitución (vgr. andará nos oitenta en lugar de nos setenta)...

A construción pódese usar con *se* para indicar sux. animado indeterminado (vgr. se se anda nos oitenta hai que se coidar moito). Pode ver reforzado o seu contido aproximativo e impreciso mediante a perífrase con *poder* ou mediante o uso de tempos que indican posibilidade e probabilidade (vgr. andará..., andaría...). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

14. Estar nun lugar.

xLix) *¿Onde andas, vieja?* (OCP37)

L) *Eramos rapaces, andabamos na escuela* (O GROVE59)

Li) *Acordámonos Tarsio e mais un amigo meu de aquí que anda na miña clase* (CANGAS14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-locación espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Por extensión tamén se aplica a entidades co trazo [-animado], [-control] (vgr. onde anda o coitelo?), [-concreto] (vgr. onde lle andará o sentido común?).

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. ou prep. de estrutura (en+fn), que indica o punto do espazo onde se atopa un individuo, (por+fn/fadv), que dá conta dun lugar aproximado e impreciso (vgr. teu primo anda por aquí). Poden funcionar opcionalmente outros ccircunstanciais con diversos papeis semánticos como loc. temporal (vgr. onde andabas onte?), comitativo (vgr. anda na escola con outros dous), modo, causa (vgr. andan no faiado con xenio pola túa culpa), condición, concesión...

A construción é similar ás de *estar* mais complemento locativo, se ben esta última presenta con máis claridade o valor de estadía nun sitio. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Nalgúns casos o complemento adquire un dobre significado, como acontece en “andar na escola”, que tamén se refire aos anos da infancia. Os valores aspectuais son estativo e atético.

15. Funcionar ou non un obxecto mecánico.

Lii) *o reló da sala non anda* (COVAS-FORCAREI64)

Liii) *O coche anda moi ben* (SANTIAGO27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Aadoita situarse en posición preverbal, aínda que non é infrecuente a posposición pola non animación do sux. ou polas prioridades informativas do emisor (vgr. anda retrasado o reloxo). Caracterízase polos trazos semánticos [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, sobre todo en estruturas negativas. Naquelas que presentan algún complemento adoita funcionar un ccircunstancial co papel semántico de modo, que asemade pode actuar como caracterizador do suxeito (vgr. os reloxos suízos andan ben). Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. non lle anda o coche).

A construción ten forma activa e implica algún tipo de movemento. Úsase na P3 singular ou plural. Non se emprega con *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético.

16. Facer, realizar, arranxar, ocuparse de algo.

Liv) *Non goza dun marco fiscal e laboral homoxéneo, pero todo se andará* (TN12, 41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida. Acostuma precedelo predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, fin, causa...

A construción presenta unha acción que aínda non se levou a cabo, pero que se pretende realizar. Resulta frecuente co verbo en futuro en estruturas de valor sentencioso e xenérico. O suxeito é non axentivo. A persoa é a terceira e a estrutura ten un *se* invariable, que pode adquirir significado pasivo e axente indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

17. Atoparse dunha determinada maneira que se expresa.

Lv) *Cando el tardaba en vir á Auguela, a meniña andaba triste* (ARR97)

Lvi) *falábamos eso, de que andaba mal o pulpo* (CANGAS14)

Lvii) *Na Capela da Terceira Orde Franciscana andan aboiados os bancos e baten nos vidros da porta* (PN73)

Lviii) *Xacobe non anda moi ben da cabeza* (PN160)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo*, co esquema semántico *portador de estado-estado-modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado e posponse sobre todo cando se tematiza algún complemento ou cando se centra a atención no estado propiamente dito. Os trazos semánticos do suxeito poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto] ou [-concreto] vgr. o transporte anda mal, [+continuo], [-control], [+control] cando é humano.

O complemento resulta obrigatorio. Adoita estar representado por unha fr. adx., fr. adv. ou fr. prep. (de, con, sen, como...+fn), que expresa o modo de se atopar a entidade que funciona como suxeito. Con carácter opcional pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto, co papel semántico de afectado e un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, duración prolongada ou curta, loc. espacial, causa (vgr. hoxe anda triste pola morte do seu gato), condición (vgr. coa túa axuda andaría ledó), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non andaría ledó), campo ou aspecto (vgr. anda mal de cartos), etc.

A construción presenta un determinado estado e admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

18. Actuar do xeito que se indica.

Lix) *Pois hai que andar con coidado con esas armas que de contado vén unha desgracia* (PN56)

Lx) *Mañá escoitareivos os consellos, mais por agora andade ó voso gusto* (MDR47)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de conduta-conduta-modo*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Xeralmente sitúase en posición preverbal e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Adoita estar desempeñado por unha fr. prep. ou fr. adv., que expresan unha determinada maneira de actuar. Opcionalmente poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. anda con coidado estes días por causa del), fin (vgr. anda con xeito para non ter problemas), condición (vgr. co teu consello andaría con coidado), concesión (vgr. mesmo co teu consello non andaría con coidado)...

A construción é activa, cun suxeito que mostra un determinado proceder. É habitual no modo imperativo e en contextos en que o emisor aconsella a un interlocutor sobre o xeito de actuar. Pódese empregar con *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético.

19. Caracterizarse alguén por un determinado apodo.

Lxi) *viven aí arriba, andan polos de María do Coto* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Tende a precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-humano] aplicado ás veces a nomes de animais domésticos (vgr. como se chama o can?, aínda non lle puxemos nome, anda por Tito), [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Desempeña tal función unha fr. prep. de estrutura (por+fn), nucleada por un nome [+animado] e xeralmente [+propio], en singular, con ou sen artigo, que caracteriza o suxeito a través dun apodo. Opcionalmente pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. antes co muíño andaban por Os do Muíño)...

A construción mostra a caracterización dun individuo. Adoita empregarse en tempos de presente ou pretérito. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

Anicarse Cintr./Ctr.

1. Encollerse dobrando as pernas, aniñarse.

i) *a vella anicouse ó pé da lareira e puxo a traballar as enxivas* (MFB154)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito é unha fr. nom. de carácter definido. Os seus principais trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, loc. temporal e duración (vgr. anicouse no chan un pouco), fin, causa, modo (vgr. anicouse con coidado pola auga para non se manchar), condición (vgr. coa túa axuda anicariase), concesión, consecuencia (vgr. anicouse tanto que agora non se levanta)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento corporal. Ten carácter pronominal, cun clítico variable en número e persoa que se constitúe en formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico; ás veces iterativo.

2. Acovardarse, non ser quen de facer algo por medo.

ii) *non te aniques e faino canto antes*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Tende a precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de modo e cuantificación (vgr. non te aniques tanto), causa (vgr. non te aniques polo que che dixo), tempo e duración, condición (vgr. co teu

apoio non se anicarían), concesión (vgr. mesmo co teu apoio anicaríanse), consecuencia (vgr. anicáronse tanto que daban pena). Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado/prexudicado (vgr. anicóuselle ao inimigo).

A construción ten valor medio e carácter pronominal, cun clítico variable en número e persoa que se constitúe en formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético canto se reflicte duración da acción, télico cando a acción se centra nun momento concreto en que alguén se acovarda. Moitas veces tamén se atopa o valor iterativo e intensivo.

Aniñarse Cintr.

1. Agacharse as galiñas para poñe-los ovos, protexe-los pitos, etc.

i) *as galiñas aniñaron no poleiro* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+animado], [-humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar un ccircunstancial, xeralmente posposto ao predicado, co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, así coma de modo e cuantificación, causa (vgr. non aniñaron co frío), condición (vgr. coa túa axuda aniñarían), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non aniñarían), consecuencia (vgr. aniñaron tanto que sorprenderon), distribución (vgr. aniñaron de dúas en dúas). Con menos frecuencia aparece un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado/prexudicado (vgr. non lle aniñaron onde quería).

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase en P3 singular ou plural. En ocasións presenta valor xenérico (vgr. as galiñas aniñan). Non admite o emprego de *se* nin son posibles construcións pasivas nucleadas por este verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; tamén se poden reflecti-los valores habitual ou iterativo.

2. Face-lo seu niño unha ave e vivir nel.

ii) *levaba unha semana ao axexo dunha bubela e por fin descubrira o sitio onde aniñaba* (ESC102)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado. É corrente a posposición con sux. non definido (vgr. aniñou unha andoriña na nosa casa). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [-humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos funciona algún ccircunstancial, xeralmente posposto ao predicado, co papel semántico de loc. espacial ou temporal (vgr. aniñan no verán), modo (vgr. aniñan con facilidade), cuantificación (vgr. aniñaron moito este ano), causa (vgr. aniñan polo bo tempo), fin (vgr. aniñan para criaren), consecuencia... Con menos frecuencia funciona un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de beneficiado/prexudicado (vgr. aniñáronlle as andoriñas na casa).

A construción é activa, con sux. xeralmente axentivo. Úsase na P3 singular ou plural. Pode adquirir valor xenérico (vgr. as aves aniñan). Non admite o emprego de *se* nin é posible a construción pasiva nucleada por este verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; tamén se poden reflecti-los valores habitual ou iterativo.

3. Existir algo nunha persoa.

iii) *pero a súa paixón aniñaba en todos nós* (TN6, 93)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, correspondéndolle o esquema semántico *portador de existencia-existencia-loc. espacial*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado, pero pode pospoñerse con facilidade pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], frecuentemente [-concreto] e [+continuo], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado xeralmente por un ccircunstancial, posposto ao predicado, que presenta habitualmente a estrutura (en+fn), e pode adquirir un dobre papel semántico, por unha banda locativo espacial [-animado] e por outra banda entidade afectada de referente [+animado] e [+humano]. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como causa, modo (vgr. por culpa diso a envexa aniña ferozmente nel), loc. temporal...

A construción ten carácter existencial. Úsase en P3 singular ou plural. Non admite o emprego de *se* nin é posible a construción pasiva. Os valores aspectuais prototípicos son en estruturas figuradas deste tipo preferentemente estativo e atético.

4. Encollerse dobrando as pernas, anicarse.

iv) *Eu sempre ía á cama dos meus pais. Aniñábame do lado dela, pero non durmía* (ESC156)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, loc. temporal e duración (vgr. aniñouse no chan un pouco), modo, fin, causa, (vgr. aniñouse polo medo a ser visto), condición, concesión, consecuencia (vgr. a vella aniñouse tanto que agora non se levanta)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento corporal. Ten carácter pronominal, cun clítico variable en número e persoa que se constitúe en formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces iterativo.

Anoitecer Cintr.

1. Facerse de noite.

i) *no vrau durmíanse moi poucas horas, por aí catro ou cinco horas, porque anoitece máis pronto* (ACIVEIRO-FORCAREI72)

O esquema sintáctico é *predicado* e o esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero nesta construción.

O complemento non resulta obrigatorio, aínda que adoita funcionar algún ccircunstancial, situado antes ou despois do predicado, co papel semántico de loc. espacial, loc. temporal e frecuencia, causa, modo (vgr. como é de inverno anoitece con chuvia). Tamén aquí pode atoparse un dativo e/ou un compl. ind. co papel de afectado polos feitos descritos (vgr. anoiteceulles andando).

A construción é unipersoal en P3. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, inceptivo, progresivo e atético; tamén é frecuente o valor habitual (vgr. de inverno anoitece ás seis).

2. Estar nalgún sitio ou situación cando se fai de noite.

ii) *decíanos o papá: correde ou habedes de anoitecer na veigha* (COVAS-FORCAREI64)

iii) *anoitecemos traballando* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-loc. espacial, modo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita ir antes do predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio, ten carácter [-animado] e adoita funcionar como tal un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), (por+fn), cláusula de xerundio, etc. Opcionalmente poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de causa (vgr. coa présa por rematar onte anoitecemos traballando), loc. temporal, condición (vgr. coa túa axuda non anoitecería traballando), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda anoitecería traballando).

A construción é activa e admite variación de número e persoa. Tamén é posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. no verán anoitécese na veiga traballando). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, xeralmente inceptivo; ás veces iterativo (vgr. sempre anoitecedes na veiga).

Apagar Cintr./Ctr.

1. Deixar de haber luz ou lume.

i) *Repicaran en faíscas as súas coroas de loureiro. Agora apagábanse ciscadas polo val como vagalumes morriñentos* (ESC86)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción e experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito aparece implícito. Pode ir anteposto ao predicado ou pospoñerse con facilidade debido ao semantismo da construción con presenza de *se* e á non animación e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [±continuo], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio; ás veces funciona un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa, modo (vgr. a vela apagouse totalmente co aire da porta), condición (vgr. coa túa axuda apagaríase antes), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se apagaría antes), consecuencia... Tamén se pode presentar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e beneficiado/prexudicado (vgr. apagóuselle a candeia).

A construción ten forma pronominal e valor medio. Úsase na P3 singular ou plural, con presenza dun *se* invariable en número e persoa. O clítico pode outorgalle á construción significado pasivo con axente indeterminado, outras veces pon de relevo o suxeito mailo seu papel de afectado e experimentante, centrando nel o evento, que se desenvolve de seu ou estimulado por un causante; por último, o clítico pode marcar valor aspectual inceptivo. É posible con esta acepción a construción pasiva analítica non pronominal, con axente/forza (vgr. o misto foi apagado polo vento).

Os valores aspectuais prototípicos nas estruturas que reflicten proceso son dinámico, atético, progresivo –en fase inceptiva en moitos casos, media, terminativa. Nas que non mostran proceso os valores son dinámico, télico, puntual.

2. Deixar de funcionar un aparello eléctrico ou mecánico.

ii) *A luz da sala apagouse* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *afectado-acción e experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito aparece implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ao predicado ou pospoñerse con facilidade debido ao semantismo da construción con presenza de *se* así como á non animación e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [±continuo], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, modo, causa (vgr. a luz apagouse totalmente coa treboada), condición, concesión... En ocasións tamén funciona

un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado e beneficiado ou prexudicado (vgr. apagóuselle a estufa por non ter gas).

A construción ten forma pronominal e valor medio. Úsase na P3 singular ou plural, con presenza de *se* invariable en número e persoa. O clítico pode presentar significado pasivo cun axente indeterminado; outras veces pon de relevo o suxeito e o seu papel de afectado e experimentante, centrando nel o evento, que se desenvolve de seu ou estimulado por un causante. Finalmente, o clítico pode marcar valor aspectual inceptivo. É posible a construción pasiva analítica non pronominal, con axente/forza (vgr. as luces foron apagadas polo encargado). Os valores aspectuais prototípicos son nas estruturas que reflicten proceso: dinámico, atético, progresivo –en fase inceptiva en moitos casos, media ou terminativa. Nas que non mostran proceso os valores son dinámico, télico, puntual.

3. Desaparecer ou facerse máis feble unha inquedanza, sentimento ou un desexo.

iii) *Son un vello, meu irmanciño. Os lumes de antano xa se apagaron de todo* (OCT16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico dobre que pode ser *afectado-acción* e *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito aparece implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Posponse con facilidade ao predicado debido ao semantismo da construción con presenza de *se* así como á non animación e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+continuo], xeralmente [-concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. a ilusión apágase coa derrota), modo, condición (vgr. coa túa colaboración non se apagarían as súas ilusións), concesión (vgr. mesmo co teu apoio apagaríanse as súas ilusións), consecuencia... Tamén se pode presentar un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado e beneficiado ou prexudicado.

A construción ten forma pronominal e valor medio. Úsase na P3 singular ou plural, cun *se* invariable en número e persoa. O clítico pode contribuír a volver a construción de significado pasivo e axente indeterminado, outras veces pon de relevo o suxeito mailo seu papel de afectado e experimentante, centrando nel o evento, que se desenvolve de seu ou estimulado por un causante. Por último, o clítico pode marcar valor aspectual inceptivo. É posible a construción pasiva analítica non pronominal, co papel semántico de axente/forza (vgr. a ilusión foi apagada polos anos). Os valores aspectuais prototípicos son nas estruturas que reflicten proceso: dinámico, atético, progresivo – en fase inceptiva en moitos casos, ou media ou terminativa. Nas que non mostran proceso os valores son dinámico, télico, puntual.

Apañar Cintr./Ctr.

1. Recibir un golpe ou unha tunda.

i) *ti non te metas se non queres apañar* (FORCAREI34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces aparece algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo (vgr. onte apañaches forte), causa (vgr. apañou por falar), condición (vgr. cos teus comentarios apañarías), concesión (vgr. mesmo sen os teus comentarios apañarías), consecuencia (vgr. apañou tanto que se rendiu), distribución (vgr. apañaron de dous en dous), exclusión (vgr. apañaron todos menos ela)...

A construción ten forma activa, con valor próximo ao da voz media. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Pode interpretarse que o predicado ten asumido no seu lexema un compl. dir. (vgr. ten coidado que vas apañar [unhas labazadas]) que case nunca se manifesta formalmente por ser innecesario para a gramaticalidade e comprensión da secuencia. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple e noutros contextos iterativo.

2. Amañarse para resolver algo.

ii) *Subimos no coche...chegou ó Fontelo, pois alá se apañou que nin o coche pagou* (FEÁS57)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións funciona algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo (vgr. apañase moi ben), causa, condición (vgr. sen a túa axuda non se apañaría ben), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se apañaría ben), fin, medio (vgr. apañouse con pouco para conseguilo)...

A construción téncarácter pronominal, cun clítico variable en número e persoa que se constitúe en formante lexemático do verbo, contribuíndo a darlle á construción un contido específico que a diferencia das restantes construcións intransitivas e transitivas nas que participa como predicado este mesmo verbo. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico.

3. Desenvolverse, subsistir a pesar das dificultades, arranxarse.

iii) *o ano pasado apañámonos todo o inverno sin traer máis leña* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece aquí implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa, fin, medio (vgr. apañámonos como puidemos co que había para ir tirando), condición (vgr. sen a túa axuda non se apañarían), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se apañarían)...

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que se constitúe en formante lexemático do verbo, contribuíndo a darlle á construción un contido específico que a diferencia das restantes construcións intransitivas e transitivas nas que participa como predicado este mesmo verbo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico.

Aparecer Cintr.

1. Poñerse á vista unha persoa ou cousa, verse.

i) *entonces cheghou a unha finca ghrande e apareçiulle unha lus* (MAZARICOS46)

ii) *Por tras das medeiras aparece unha mociña en cabelos* (OCT30)

iii) *e nesto aparecen dous ghuardias por detrás daqueles ramalleiros* (LALÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *afectado-acción* e *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Sitúase posposto ao predicado cando o centro da información é a acción ou algunha circunstancia; a non animación do sux. tamén favorece a súa posposición. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], normalmente [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con carácter opcional aparecen principalmente un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado, e un ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. onte coa

chuvia apareceu unha mancha na parede), condición (vgr. sen o teu lavado aparecerían as manchas), concesión (vgr. mesmo co teu lavado aparecerían as manchas), consecuencia, distribución (vgr. as manchas apareceron de dúas en dúas)...

A construción ten forma activa, cun sux. axentivo e con control tratándose de individuos que se poñen á vista, e afectado sen control cando son entidades, en xeral non animadas, que se ven. Úsase ben en P3 singular e plural ben con variación de número e persoa. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, télico.

2. Presentarse alguén que faltaba ou polo que se estaba agardando.

iv) *Conque xa déranse as once da mañá i o outro inda non aparecía* (O CEBREIRO)

v) *dispoise, apareceu, xa estaban as papas frías* (MARÍN60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita situarse antes do predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, se ben pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de locación espacial e temporal (vgr. apareceu na reunión ás tres), modo, causa, comitativo (vgr. apareceu ben vestido cos amigos na reunión), condición (vgr. sen o teu consello non aparecería na reunión), concesión (vgr. mesmo co teu consello non aparecería na reunión), distribución (vgr. apareceron na reunión de dous en dous), exclusión (vgr. apareceron na reunión todos menos el), adición (vgr. alí apareceron teus tíos ademais de teus pais)... Tamén pode funcionar un predicativo do sux. (vgr. apareceu enfadado na reunión).

A construción é activa, cun sux. axentivo en canto implica presentarse nalgún sitio. Non se emprega con *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e puntual.

3. Manifestarse algo por primeira vez, saír, publicarse.

vi) *cada vez son máis os títulos que aparecen en galego* (TN20, 27)

vii) *na sección de cartas ó director do día seguinte apareceu unha nota firmada por iniciais* (DEUS251)

viii) *só apareceron tres páxinas diarias...cubertas con información de axencia* (TN6, 67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito móstrase nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción e favorecido pola non animación e non definitude. Os seus principais trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Tende a funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo (vi), cuantificación, causa (vgr. eses volumes apareceron pola túa colaboración), condición (vgr. coa subvención da Xunta aparecerían), concesión (vgr. mesmo coa subvención da Xunta non aparecerían), distribución (vgr. os volumes irán aparecendo de tres en tres), exclusión (vgr. apareceron todos menos o volume tres)...

A construción ten forma activa e significado próximo ao da voz media. Úsase en P3 singular ou plural. Non se emprega *se* nin a pasiva e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

4. Ser ou non atopado algo ou alguén que se perdera.

ix) *dixeron que a meteran nun queixón e a chave non apareceu* (O PEREIRO18)

x) *aghora aparecume o demo do pendiente cando xa me esquecera del* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está explícito nestes exemplos mediante unha fr. nom. definida. Sitúase moitas veces en posición posverbal, posición favorecida pola non axentividade do sux. e

nalgúns casos pola non animación e polas prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o emprego dun ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial, temporal (vgr. non apareceu nunca máis), causa (vgr. o pendente apareceu co aspirador), condición (vgr. coa túa axuda aparecería), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non aparecería), distribución (vgr. foron aparecendo de dúas en dúas)... Tamén adoita funcionar un predicativo do sux. (vgr. apareceu roto) e un pronome dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de beneficiado/prexudicado consonte a construción sexa afirmativa ou negativa.

A construción ten forma activa e valor medio. Non se utiliza con *se*. Son frecuentes algúns usos con perífrase de obriga (vgr. se se perdeu, el ten que aparecer). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, télico, simple.

5. Atoparse nun sitio, ir dar a un lugar.

xi) *¿e donde estamos? Estámosche en Moujá e así foron e cando veu o día apareceron en Pantín e miña nai xa non podía andar máis?* (CASTELO SAN FELIPE71)

xii) *cunha longa camiñada aparecín nas inmediacións de San Pablo* (MFB18)

xiii) *houbo persoas que foron dar a volta pola estrada de Trives e apareceron pola traseira do camposanto* (DEUS16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-locación espacial*.

O suxeito móstrase nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] por o suxeito non se dirixir conscientemente ao lugar sinalado polo complemento.

O complemento resulta obrigatorio para mante-lo contido sinalado nesta acepción. Está representado xeralmente por unha fr. prep. con estruturas do tipo de (en+fn), (por+fn), (cerca de+fn)... e papel semántico de loc. espacial, ás veces con valor aproximativo. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, causa (vgr. hoxe á mañá co pesadelo fun aparecer no chan), condición (vgr. coa túa axuda non aparecería alí), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda seguramente non aparecería alí)...

A construción ten forma activa e non se emprega con *se* nin na voz pasiva. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, en ocasións pode entenderse un valor terminativo (por acaba-lo suxeito nun sitio concreto despois de efectuar un movemento).

6. Presentarse mostrando certo aspecto.

xiv) *deixárono alí a durmir, a nevar, á plomañán apareceu cheo de neve por riba* (GOIÁN72)

xv) *O animal aparecía achicado no chan* (ESC156)

xvi) *Aparece vestida cunha especie de polisón branco que recolle polos laterais...* (DEUS21)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo*, cun esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito móstrase nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita ir precedendo o predicado e os seus principais trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado] vgr. pola mañá apareceu o monte todo xead, [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado xeralmente por unha fr. adx. ou fr. prep., a miúdo de estrutura (con+fn), e por un sintagma comparativo encabezado por “como”, que expresan un determinado xeito de caracteriza-lo suxeito. Opcionalmente poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. espacial ou temporal, causa, fin, modo (vgr. onte na voda apareceu vestida así para impresionar), condición (vgr. coa túa axuda non aparecería achicado no chan), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda aparecería achicado no chan)...

A construción pode adquirir valor activo e medio. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

7. Presentárselle a alguén unha aparición.

xvii) *Hai xente vella que di que si que veu xente morta que apareceu, pero no sei* (ACIVEIRO-FORCAREI25)

xviii) *falábase de moitas cousas que daban medo..., así de que aparecían personas que xa morreran había tempo* (O GROVE28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está aquí explícito a través dunha fr. nom. non definida. Vai en posición preverbal e posverbal; esta última vese favorecida polo carácter non definido do sux. e polas prioridades informativas do emisor. Os seus principais trazos semánticos son [+animado] e [+humano] por se referir xeralmente a persoas ou entes divinos que no intre da aparición carecen de vida real; [-concreto] por se tratar comunmente dunha entidade non palpable, inmaterial; [+control] que estará en función da intencionalidade e da capacidade de decisión que se lle outorgue á entidade.

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un dativo e/ou compl. ind., de referente [+humano], que ten o papel semántico de afectado pola acción indicada. Tamén é habitual que funcione algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo (vgr. nesa película a pantasma aparecía con cadeas para asustar máis), condición (vgr. sen a axuda dese cura a pantasma aparecería), concesión (vgr. mesmo coa axuda dese cura a pantasma aparecería), consecuencia (vgr. disque a pantasma aparecía tanto que fuxían todos dese lugar)...

A construción úsase normalmente en P3 singular ou plural. Pode presentar carácter pronominal, cun *se* invariable en número e persoa que reforza a participación do sux. e o valor aspectual de puntualidade. Con *se* tamén se volve máis frecuente o emprego de clíticos de dativo marcando as funcións de afectado e destinatario. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, ás veces inceptivo e iterativo (vgr. aparecéuselle varias veces a Virxe).

Apartar Cintr./Ctr.

1. Deixar espazo libre.

i) *vou chamar ahora ó cabo de la huardia civil, ie apartai todos* (GOIÁN66)

ii) *aparta, déixame pasar* (FORCAREI34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado pola non definitude do sux. e polo uso do modo imperativo. Os seus principais trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial, posposto ao predicado, representado sobre todo por unha fr. prep. de estrutura (de+fadv), (para+fadv/fn), co papel semántico de loc. espacial de orixe e dirección (aparta de aí; aparta para atrás...); maior grao de opcionalidade amosan outros papeis semánticos coma o de modo (vgr. tes que apartar así), consecuencia (vgr. apartou tanto que tropezou), comitativo (vgr. aparta comigo para acó), etc.

A construción é activa, expresa un movemento de separación e admite empregos pronominais para indicar sux. indeterminado. Con sux. axente, afectado e control a estrutura coincide coas transitivas de compl. dir. (vgr. Pedro apartouse[apartouno] para deixar pasa-lo coche). Pódese empregar tamén a voz pasiva sintética con *se* ou analítica (vgr. fun apartado para un lado). É habitual a modalidade exhortativa e o modo

imperativo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico cando se manifesta duración (estase apartando), télico no caso contrario, e ás veces puntual.

2. Situarse lonxe ou máis lonxe de algo ou de alguén.

iii) *apartou do home con noxo, sentía con vergonza a mancha pegañenta da súa suor* (ESC175)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción-orixe*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+animado], xeralmente [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn/fadv./cláus.), cun referente [+animado] que expresa o lugar, entidade ou persoa dos que se algúen se afasta.

A construción é activa. Admite a presenza de *se* para indicar sux. indeterminado. Pode presentar contido pasivo (vgr. foi apartada dese home) e volverse transitiva con *se* (vgr. apartouse del) cando existe por parte do emisor vontade de realizar unha acción e cando considerámo-la propia persoa como unha entidade (paciente) sobre a que se actúa coma se fose externa ao axente. A acción tradúcese nun movemento de afastamento do suxeito con respecto a un punto de referencia. Tratándose de espazo a separación entre ámbolos dous puntos é máis ampla e definitiva cá reflectida na acepción (1). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

3. Desunirse dúas persoas no plano sentimental, ideolóxico, etc.

v) *o certo é que aparteí dela, non a miraba no traballo, non lle acudía ás citas* (ESC84)

vi) *oín que se apartaran, aghora o peor son os fillos* (SOUTELO-FORCAREI 55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-orixe*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. é plural, composto, ou inclúe a varios individuos que realizan a acción. Presentándose en singular, cun pronome e referíndose a un individuo, o complemento pode estar ausente, aínda que a súa presenza adoita quedar latente (vgr. Carlos apartouse [de algúen] equivale a “Carlos está separado”). Noutras casos, o complemento está explícito mediante unha fr. prep. de estrutura (de+fn), posposta ao predicado, e caracterizada polos trazos semánticos [+animado] e [+humano], que se sitúa como referente do punto de separación. Fronte á construción en plural en que os dous individuos poden te-la iniciativa, nestoutra con complemento a iniciativa sae do sux. cara a o complemento.

A construción é activa, con sux. axentivo. Pódese presentar en forma pronominal, con clítico optativo se o sux. se refire a un único individuo (vgr. aparteí/aparteíme dela) e con clítico obrigatorio se o sux. inclúe a máis dun individuo (vgr. apartáronse [un do outro]). No primeiro caso, o grao de axentividade e control do sux. é maior có do complemento, que reflicte meirande afección. En cambio, co sux. plural ou composto os individuos que protagonizan a acción presentan o mesmo nivel de control, axentividade e afección.

A contrución é activa, con sux. axentivo. Pódese empregar na voz pasiva analítica (vgr. fun apartado dela) e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

4. Colle alguén outro camiño.

vii) *entón apartan á esquerda e ó chegaren á escola... será tan ben que pregunten* (OCT11)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-dirección*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado; pódese pospoñer ao predicado sobre todo cando é non animado e

non definido. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento está representado por un ccircunstancial que precisa o significado da construción. Vai posposto ao predicado e acostuma ser unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (por+fn/fadv), (de+fn), co papel semántico de loc. espacial e direccional. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal (vgr. aos cinco minutos apartas á esquerda así), comitativo (vgr. despois aparta á dereita con eles), causa, fin (vgr. co atraso aparteí á dereita para atallar), condición (vgr. sen as túas indicacións apartaría á esquerda), (vgr. mesmo sen as túas indicacións apartaría á esquerda)... En ocasións aparece un predicativo dando conta do estado dun individuo (vgr. apartou canso á esquerda).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite a presenza de *se* expresando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

5. Haber unha desviación.

viii) *un pouco despois dela aparta un camiño bastante principal...* (OCT12)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-dirección*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado por ser non animado e ás veces non definido. Os seus principais trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento precisa o significado da construción mediante algún ccircunstancial, sobre todo posposto ao predicado, que adoita estar representado principalmente por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (por+fn/fadv), (de+fn), co papel semántico de loc. espacial direccional, en ocasións reforzado por outro ccircunstancial opcional (vgr. o camiño aparta aí abaixo á esquerda).

A construción reflicte un estado. Úsase na P3 singular ou plural, cun sux. non axentivo. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atelico.

6. Abandonar unha actividade, hábito, estilo...

ix) *O seguinte, a Ribeira do Berbés, cunha vista que se aparta da técnica clásica...e quere me recordar a algún impresionista* (MONTERROSO40)

x) *Apartou das malas compañías* (DRAG93)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-orixe*.

O suxeito aparece implícito e explícito por medio dun pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son, en contextos non figurados, [+humano], [+concreto], [+común], [+control]; en contextos figurados ou resultado de significado por extensión (ix), a meirande parte destes trazos pódese volver negativa.

O complemento resulta obrigatorio para mante-lo contido desta acepción. Está constituído por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), posposta ao predicado, que ten como referente unha entidade cos trazos [+animado] e [+concreto], que adoita designar actividade, hábito ou estilo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa (vgr. apartou totalmente do comunismo pola cuestión monetaria), modo, loc. espacial e temporal, condición (vgr. co teu consello apartaría desas ideas)... e algún predicativo do suxeito (vgr. apartou farto desas ideas).

A construción é activa. Sinala unha separación dun punto orixe nocional. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Tamén o admite con sux. non animado para poñer de relevo o individuo que abandona algo. A presenza do clítico pode volver transitiva a construción cando a entidade en función de sux. é animada, axentiva e con control. É posible o emprego da voz pasiva analítica (vgr. foi apartado da bebida por

seus irmáns). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico; atélico cando se reflicte duración en casos como vgr. pouco e pouco aparta das malas compañías.

Apear Cintr./Ctr.

1. Baixar dun animal ou dun vehículo.

i) *Daquela, que eses señores apeen e leven os cabalos aí pró pradelo* (OCT19)

ii) *¿E como queres que uns anciáns coma nós apeen sen agarrarse?* (OCT181)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico é *axente-acción*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita ir antes do predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. É usual a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico de orixe ou punto de partida (vgr. apeou amodo do cabalo). De maneira máis opcional tamén poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, modo, causa, fin (vgr. pola chuvia apeou co paraugas para non mollarse), condición (vgr. sen a túa axuda a vella non apearía do vehículo), concesión..., comitativo (vgr. apeou do cabalo coa moza)... e ás veces un predicativo do sux. (vgr. apeou enfadado do cabalo).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento descendente. Admite a voz pasiva analítica (vgr. foi apeado do cabalo). Baixo a forma pronominal, con sux. axente e control, que asemade se converte na entidade afectada sobre a que un individuo proxecta a acción, a construción vólvese transitiva (vgr. apeouse do cabalo). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

Apelar Cintr./Ctr.

1. Recorrer a un tribunal superior para anular ou revisar unha sentenza.

i) *Din que van apelar*

ii) *Apelou contra a sentenza porque a consideraba inxusta* (DRAG94)

iii) *Apelou ao Tribunal Superior de Xustiza*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-oposición*, *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Tende a se situar antes do predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando expresa o contido de “realizar unha apelación”. Nos demais casos, está representado ora por un ccircunstancial, posposto ao predicado, que é unha fr. prep. de estrutura (contra+fn), co papel semántico de oposición, ora por un compl. prepositivo, representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] e [+común], que expresa a entidade á que se recorre. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, fin, loc. espacial e temporal, modo (vgr. apelou ao Tribunal con toda xustiza para non ceder), condición (vgr. sen o teu apoio non apelaría contra esa sentenza), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non apelaría contra esa sentenza), consecuencia (vgr. apelou tanto que acabou canso)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico segundo se reflicta ou non duración (estar apelando/apelar nun momento), ás veces tamén iterativo.

2. Recorrer a algo ou a alguén para conseguir unha cousa.

iv) *Eu apelo agora á súa condición de home político, de preso político da Resistencia de Tagen Ata* (BE260)

v) *O adestrador do Barcelona apelou á motivación dos seus xogadores para sacar adiante un encontro de copa* (OCG04-02-99, 47)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito por medio dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un compl. prepositivo, que é unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [±animado] e [±concreto], que expresa a entidade á que se recorre. De maneira opcional pode funcionar tamén algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, fin, loc. espacial e temporal, modo (vgr. *apelou duramente ao seu orgullo de xogadores pola última derrota*), condición (vgr. *co teu apoio apelaría á motivación dos xogadores*), concesión (vgr. *mesmo sen o teu apoio el apelaría á motivación dos xogadores*), consecuencia (vgr. *apelou á motivación dos xogadores tanto que gañaron*), adición (vgr. *apelou ao seu orgullo ademais de á súa motivación*), substitución (vgr. *apelou ao seu orgullo en lugar de á súa motivación*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo se reflecta ou non duración, ás veces tamén iterativo.

3. Xustificar un fin ou unha actitude presentando algo como argumento.

vi) *pensando sempre en que vai un a morrer... apela ó alcohol pra beber e apela ó tabaco pra fumar todo o que se pode...* (O CORGO75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-medio*.

O suxeito aparece implícito. Vai situado xeralmente antes do predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), posposta ao predicado e cun referente [-animado] e [±concreto], que expresa a entidade á que se recorre como medio para outra cousa. De maneira opcional pode funcionar tamén algún ccircunstancial co papel semántico de causa, fin, modo (vgr. *co estrés agora apela fortemente ao tabaco para liberarse da presión*), loc. espacial e temporal, substitución, condición (vgr. *coa túa axuda non apelaría ao tabaco*), concesión, consecuencia, adición (vgr. *apela ao tabaco ademais de ao alcohol para supera-lo estrés*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo se reflecta ou non duración (estar apelando /apelar nun momento), ás veces tamén iterativo e intensivo.

Apertar Cintr./Ctr.

1. Apurar, bulir.

i) *temos que apertar para chegar con tempo* (GDXL147)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción e portador de actitude-actitude*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Vai xeralmente anteposto ao predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. É usual a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de fin, causa, modo (vgr. *cos nervios apertas forte para chegar axiña*), loc. espacial e temporal, condición, consecuencia...

A construción é activa con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico segundo se manifeste ou non duración, intensivo.

2. Quedar unha cousa moi axustada.

ii) *tocáronse ostentosamente nas súas partes, coma se lles apertara o tiro do pantalón na colloada* (BE17)

iii) *ese tipo de xerseis apertan moito*

iv) *un zapato tan axustado sempre aperta no pé*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto, produtor de efecto-produción de efecto-prexudicado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Pode precede-lo predicado ou situarse en posición posverbal dentro dunha estrutura comparativa. A posposición favorece a non animación do sux. e a anteposición do compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións (vgr. *ese pantalón aperta [moito; na perna]*). Nas restantes adoita estar representado por un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, que sinala o individuo que se ve, neste caso, prexudicado por algo. De maneira algo máis opcional pode acompañar un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial (vgr. *o zapato aperta no pé*), e en menor medida tamén outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de modo (vgr. *aperta fortemente*), cuantificación (vgr. *aperta moito*), loc. temporal...

A construción é activa, con sux. de carácter axentivo. Úsase na P3 sing. ou plural. Non se utiliza con *se* nin na voz pasiva. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, intensivo.

3. Ser algo forte e intenso.

v) *Cando a canícula aperta pega o lume* (TN17, 6)

vi) *e dixenll'eu: ó que lles aperte a fame xa virán* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto, produtor de efecto-produción de efecto-prexudicado*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado (vgr. *cando aperta a canícula... / cando a canícula aperta...*); a posposición está favorecida pola non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona un pronome dativo e/ou un compl. ind. que sinala o individuo ou entidade que sofre algo forte e intenso. De xeito máis opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial ou temporal, cuantificación e modo (vgr. *cando a fame che aperte forte no estómago xa verás*), causa (vgr. *co traballo forte aperta a fame*), consecuencia (vgr. *a sede apértame tanto que marea*)...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural. Non se utiliza con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, intensivo.

4. Poñerse moi xuntos, adaptarse ao espazo de que se dispón, repartirse.

vii) *o coche era pequeno, pero apretabámonos e cabiamos todos* (SOUTELO-FORCAREI60)

viii) *non lles quitaría os bens que precisaren pra vivir; pero que deberían apertarse un pouco e facer sitio prós galegos novos, porque a terra abundaba pra manterse máis xente...* (MDR225)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece implícito nestes exemplos. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, modo, fin, causa (vgr. co frío apertámonos), condición, concesión, consecuencia (vgr. apertáronse tanto que non cabían)...

A construción é activa. Aparece baixo a forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que contribúe a establecer un contido específico para esta construción. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

5. Ter dificultades para evacua-lo intestino, estrinxir.

ix) *Apertouse do ventre e sentíase moi incómodo* (DRAG95)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero adoita empregarse algún ccircunstancial representado por unha fr. prep., que indica unha parte do corpo que dá orixe ao significado indicado nesta acepción. Outros papeis semánticos son os de modo e cuantificación, causa (vgr. coa mazá apertouse moito do ventre), condición, concesión, consecuencia...

A construción emprégase baixo a forma pronominal, cun clítico que centra o estado indicado no sux. e contribúe a darlle á construción o significado particular que mostra nesta acepción. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

Apetecer Cintr./Ctr.

1. Ter gana de algo, producir algo un efecto de apetencia.

i) *Apeteceume escribirche, pero non sei se será boa idea cartearse* (MFB42)

ii) *Nas escolas non se lles aprende case nada, xa que ós profesores non lles apetece dar clases* (TN17, 15)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.*, cun esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha cláus. de infinitivo. Tamén pode estar representado por unha cláus. introducida por *que* (vgr. apetécame que veñas á miña casa) e por unha fr. nom. con ou sen determinante (vgr. apetécame un bocadillo de peituga; apetécame carne guisada). Adoita pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción así coma ao seu carácter non animado e non axentivo. Reflicte un evento tratándose dunha cláusula e sendo un nome mostra os trazos semánticos [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento está representado por un pronome dativo e/ou un compl. ind., de referente animado, que sinala o individuo afectado por un determinado desexo. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. apetécame moito escribirche), loc. temporal e espacial, causa (vgr. de inverno coa morriña apetecíame moito escribirche), fin, condición (vgr. sen o seu apoio non me apetería facelo), concesión (vgr. mesmo co seu apoio non me apetería facelo), consecuencia (vgr. apetecíame tanto que o fixen)...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural. Non se emprega con *se* nin na voz pasiva e os valores aspectuais prototípicos son dinámico (en canto produtor dun efecto anímico), atético, ás veces intensivo e iterativo.

Aplaudir Cintr./Ctr.

1. Bate-las mans en sinal de admiración ou recoñecemento.

i) *Ramón Cabanillas está presente e aplaude entusiasticamente na sesión en que alguén propón nomear presidente...* (TN6, 71)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode aparecer un ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. aplaudiron con ganas), cuantificación (vgr. aplaudiron moito), fin, causa (vgr. aplauden porque lles gusta), loc. temporal e espacial, condición (vgr. sen a túa actuación non aplaudiría), consecuencia (vgr. aplaudiron tanto que cansaron), concesión (vgr. mesmo sen a túa actuación aplaudiría). Tampouco é infrecuente o funcionamento dun dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de beneficiado ou destinatario da acción (vgr. aplaudíronlles a tódolos músicos).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* expresando suxeito indeterminado. Con este predicado tamén é posible a pasiva analítica (vgr. foi moi aplaudido). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces intensivo e iterativo.

Aplicar Cintr./Ctr.

1. Poñer esforzo na realización dunha cousa.

i) *Da mañá á noite aplicábase na tarefa, só co acougo de xantar* (ESC98)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*. A acción leva emparellada unha determinada actitude do suxeito, de aí que exista tamén o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita ir situado antes do predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode ás veces estar ausente (vgr. para aprobar hai que aplicarse), pero a súa presenza resulta moi latente. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [±concreto], que designa a materia ou entidade obxecto dos esforzos dun individuo. Con carácter máis opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de fin, modo (vgr. aplicarse con esforzo na tarefa para rematala), causa, loc. espacial ou temporal, condición (vgr. sen a túa axuda non se aplicaría nos estudos), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se aplicaría nos estudos), consecuencia...

A construción é activa, cun sux. axentivo que asemade se manifesta como portador dunha determinada actitude canto a esforzo e empeño na realización de algo. Emprégase con *se* variable en número e persoa, un clítico que lle outorga á construción un significado particular que a opón ás restantes construcións con este verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, intensivo, atético.

2. Centra-los esforzos sobre algo determinado.

ii) *resolveron con mallar exclusivamente no meu tórax e aplicáronse con precisión sobre as partes xenitais* (BE18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita ir situado antes do predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (sobre+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que designa a entidade sobre a que un individuo executa unha acción. Con carácter máis opcional pode aparecer algún

ccircunstancial co papel semántico de modo, fin, causa, loc. espacial ou temporal, condición, consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Emprégase cun *se* variable en número e persoa, que lle outorga á construción un significado particular que a opón ás restantes construcións con este verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Apoderarse Cintr./Ctr.

1. Apropriarse, facerse con algo.

i) *A escuridade apodérase agora da rúa* (DEUS269)

ii) *fixoo rolar polo chan da primeira hostia que lle remangou tras de esquivá-la acometida, e incluso se apoderou da ferramenta do agresor* (AGOSTO22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e posúe en usos rectos os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control]; en contextos figurados como (i) pode presenta-los trazos [-animado] e [+concreto].

O complemento resulta obrigatorio. Vai posposto ao predicado e está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente [+animado] e [+concreto], que indica a entidade da que alguén se apropia. Con carácter opcional funciona en ocasións sobre todo un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo (vgr. daquela apoderouse a traizón do seu capital para vingarse), medio, fin, condición (vgr. coa túa axuda apoderárase da cidade), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda apoderárase da cidade)... Tamén un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. apoderóuselle do posto).

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase cun *se* variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo, favorecendo a presenza do compl. prepositivo e contribuíndo a outorgarlle á construción un significado oposto ás restantes con este mesmo verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e tético.

Apoiar Cintr./Ctr.

1. Sosterse unha persoa ou cousa noutra.

i) *Apoiábase nunha mulata e faltáballe unha perna* (BE278)

ii) *apóiasse nunha vara para camiñar*

iii) *a columna apóiasse na parede*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-loc. espacial, axente-acción-medio, situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito aparece implícito e explícito en (iii) mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe trazos semánticos moi variables: [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que designa a entidade ou individuo en que algo ou alguén se sostén. Opcionalmente funciona ás veces algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como fin, modo e cuantificación (vgr. apóiasse moito na vara para camiñar), loc. espacial ou temporal, condición (vgr. coa túa colaboración non se apoiaría na vara), concesión (vgr. mesmo coa túa colaboración apoiárame na vara para camiñar), consecuencia...

A construción ten polo xeral forma pronominal, cun *se* variable ou non consonte a animación do suxeito, que centra a acción nese suxeito poñendo de relevo o seu papel

axentivo/afectado e contribuíndo a outorgarlle o significado indicado. Pode carecer de pronome, sobre todo en estruturas de estado con sux. non animado (vgr. a columna apoia na parede). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual. Noutras construcións como a exemplificada en (iii) o carácter axentivo do sux. desaparece e o valor aspectual é estativo.

2. Te-la súa base, descansar en algo, fundamentarse.

iv) *Eu apóiome no que ela me conta*

v) *Os meus métodos apóianse nunha correcta avaliación dos feitos* (MFB200)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término* e *portador de estado-estado-término*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a precede-lo predicado e posúe trazos semánticos variables: [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [\pm concreto], que indica a entidade en que algo ou alguén se basea. Opcionalmente funciona algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como fin, modo (vgr. apoiouse con forza nos seus argumentos para non cambiar), cuantificación, loc. espacial ou temporal, condición, concesión, consecuencia, adición (vgr. apóiome no que me conta ademais de no que vin), substitución (vgr. apóiase niso en lugar de no que ve)...

A construción aparece baixo a forma pronominal, cun *se* invariable na P3 cando o sux. é non animado, ou variable en número e persoa con sux. animado, e que contribúe a determina-lo contido desta acepción opoñéndoo ás outras. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético tratándose de sux. animado e axentivo; nos restantes casos estativo e atético.

Apostar Cintr./Ctr.

1. Realizar unha aposta.

i) *As rexións que apostaron medraron máis axiña* (TN12, 34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece nestes exemplo explícito e definido. Adoita precede-lo predicado e ten en usos rectos os trazos semánticos [\pm humano], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control]. En usos figurados e en significados tomados por extensión estes trazos poden adquiri-lo valor contrario.

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. apostar forte), causa (vgr. aposta por afección), fin (vgr. apostaron para gañar), loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa colaboración apostaría), concesión, consecuencia (vgr. apostaron tanto que se preocuparon despois)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que mostra asemade un certo proceso mental de decisión. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces intensivo e iterativo.

2. Decidirse por algo ou alguén.

ii) *a organización nacionalista emprazará ó goberno a que aposte pola potenciación da capacidade productiva dos estaleiros* (OCG25-11-98, 7)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Tende a se antepoñer ao predicado e os seus trazos semánticos son [\pm humano], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), cun referente [\pm animado] e [\pm concreto], que expresa o receptor dunha opción ou decisión. De maneira opcional pode acompañar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, causa (vgr. coa crise aérea aposta fortemente polo impulso do naval), fin, loc. temporal e espacial, condición (vgr. sen a túa axuda non apostaría por ela), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non apostaría por ela), consecuencia (vgr. apostou por ela tanto que agora agarda o máximo), substitución (vgr. apostou polo sector agrícola en lugar de polo industrial), adición (vgr. apostou polo sector agrícola ademais de polo industrial)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que mostra asemade un certo proceso mental de decisión. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces intensivo.

Apoucar Cintr./Ctr.

1. Minguar, ir algo a menos.

i) *Apoucou de súpeto a luz e da nada do Mar de Fóra embestiu unha tormenta* (ESC9)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode ir en posición preverbal e posverbal cando o emisor centra o interese no evento designado polo predicado; a non animación do sux. tamén favorece a posposición. Os seus principais trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio; opcionalmente aparecen argumentos en forma de ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. foi apoucando progresivamente), loc. temporal ou espacial, causa (vgr. coa chuvia apoucan as madeiras), condición (vgr. coa túa axuda non apoucaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda apoucaría), consecuencia (vgr. a maceira apoucou tanto que non se coñece)...

A construción ten valor medio e pode aparecer en forma pronominal, enfatizando o papel de experimentante do suxeito. Úsase na P3 singular ou plural e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo diminutivo, ás veces intensivo.

2. Sentirse inferior, acovardarse.

ii) *Defende os teus criterios e non apouques* (DRAG99)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo* e tamén *portador de actitude-actitude*.

O suxeito está implícito. Adoita precede-lo predicado, podéndose pospoñer cando o emisor centra o interese informativo no evento designado polo verbo. Os seus principais trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio; opcionalmente pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal ou espacial, causa, consecuencia, condición (vgr. sen a túa axuda apoucaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda apoucaría), consecuencia (vgr. apouca tanto que enferma)...

A construción é media. Pode adquirir forma pronominal, cun clítico que enfatiza o papel de experimentante do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo diminutivo, ás veces intensivo e iterativo.

Apropiarse Cintr.

1. Tomar alguén certa cousa para si.

i) *A vila de Portozás enteira apropiouse das noites dos luns nas salas de estar* (TN20, 12)

ii) *Mr. Chambers admite que se apropiou da pedra, que a roubou do cofre* (MFB226)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe como trazos semánticos prototípicos os de [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control]. Os trazos de animación e control son negativos en enunciados figurados como (i).

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado], ben material (vgr. apropiouse das miñas terras) ben inmaterial (ii), que alude á entidade que alguén colle para si. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa, modo, fin (vgr. por necesidade apropiouse do pan para comer), condición (vgr. sen a túa advertencia apropiárase das miñas terras), concesión (vgr. mesmo coa túa advertencia apropiárase das miñas terras), consecuencia, substitución (vgr. apropiouse das túas terras en lugar de mercalas)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e reforza ademais o seu papel axentivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico; ás veces iterativo.

Aproveitar Cintr./Ctr.

1. Prestar unha comida, resultar algo de proveito.

i) *Que vos aproveite, empezastes sin nós* (COVAS-FORCAREI40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, cun esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode anteceder ou segui-lo predicado. A posposición favorécea a presenza de dativo e/ou compl. ind. e a non animación do suxeito. Os seus principais trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Ás veces non se explicita, pero sempre queda moi latente (vgr. que [che] aproveite [a ti]). Está representado por un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, que sinala o individuo ao que lle resulta algo de proveito. Con carácter opcional poden funcionar algúns ccircunstanciais con diversos papeis semánticos como son os de loc. temporal ou espacial, cuantificación e modo (vgr. onte aproveitoulle ben a comida), causa (vgr. coa fartura non lle aproveitou a comida), fin, condición, concesión, consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces intensivo e iterativo.

2. Tirar proveito, servirse de algo ou de alguén

ii) *non tiñas que andar pagando a cada sitio que montabas e nós aproveitabámonos de todo, moi guai* (O PEREIRO18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida que é un pronome persoal. Adoita precede-lo predicado e os seus principais trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), posposta ao predicado e cun referente [\pm animado] e [\pm concreto], que designa a entidade da que alguén tira proveito, ás veces como medio para acadar outra cousa. Con carácter máis opcional poden funcionar outros ccircunstanciais con diversos papeis semánticos como

son os de loc. temporal ou espacial, cuantificación e modo, causa, fin (vgr. daquela aproveiteime bastante da súa influencia para o ascenso).

A construción é activa, con sux. axentivo. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que centra o evento no sux., poñendo de relevo ademais o seu papel de axente e posible beneficiado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

3. Ser utilizada unha cousa para algún fin.

iii) *era coma papel de likha, aproveitábase pa eso, pa rasca-las panas, porque nas dornas usábase o piso que se fasía* (O GROVE67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico é *afectado-acción, afectado-acción-fin*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [-animado], xeralmente [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións (vgr. non tires esa comida, que se aproveita). Nas demais tende a estar representado por unha cláus. introducida por *para* ou por unha fr. prep. de estrutura (para+fn) vgr. *esa comida aprovéitase para o can*. Con carácter máis opcional poden funcionar outros ccircunstanciais con diversos papeis semánticos como son os de loc. temporal ou espacial, modo (vgr. *aprovéitase ben para reciclar*), causa, condición (vgr. *sen a túa axuda non se aproveitaría nada*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non se aproveitaría nada*), consecuencia...

A construción úsase na P3 singular ou plural e ten significado pasivo con axente indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Apuntar Cintr./Ctr.

1. Facer puntería cunha arma; dirixir unha arma cara a algo ou alguén.

i) *así non se apunta*

ii) *cando volve de farra cos amigos e se dedica con eles... a xogar á ruleta rusa apuntándolles cun revolver á cabeza* (DEUS143)

iii) *fincou as esporas e apuntoulle co ferro ó corazón* (MDR249)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. ind.*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-afectado*.

O suxeito está implícito. Xeralmente vai precedendo o predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio nas construcións que mostran o significado absoluto de “facer puntería”; con todo non resulta infrecuente algún ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (para+fn) indicando dirección e destinatario (vgr. *apunta para alá*). Nas restantes o complemento está representado por un dativo e/ou por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que sinala o individuo ou entidade afectados polo feito de lles dirixiren unha arma. En moitos casos tamén acompaña un ccircunstancial co papel semántico de medio (iii), loc. espacial (vgr. *apúntalle a ese coello á cabeza*), modo, fin (vgr. *apuntoulle de maneira precisa ao corazón para que non se movese*), causa, loc. temporal, condición (vgr. *coa axuda desa arma apuntaríalle ben*), concesión (vgr. *mesmo con esa arma non lle apuntaría ben*), consecuencia (vgr. *apunteille tanto que lle dei*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Implica un certo movemento corporal que non conleva desprazamento. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

2. Estar unha cousa dirixida nunha determinada dirección.

iv) *A boca que apuntaba contra o mar vólvese agora contra a terra* (OCT362)

v) *Pra aló pra onde apunta a nosa sombra son as terras do sol* (MDR62)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, correspondéndolle o esquema semántico *situado-situación-dirección*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando e emisor centra o interese informativo no complemento. A posposición está ademais favorecida pola non animación e non control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-concreto] en contextos figurados (vgr. a desgraza apunta para nós), con frecuencia [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado a miúdo por unha fr. prep. de estrutura (a, cara a, contra, para + fn/cláus.), indicando o punto direccional cara ao que algo está dirixido.

A construción ten forma activa e significado de estado. Úsase na P3 singular ou plural. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

3. Empezar a se manifestar algo.

v) *Xa apunta o día* (GDXL155)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando se despraza á esquerda un complemento ou un adverbio modalizador; tamén favorece aquí a posposición a non animación e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], habitualmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, se ben é frecuente a presenza dalgún adv. modalizador ou dun ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial ou temporal.

A construción ten forma activa e úsase na P3 singular ou plural. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, inceptivo.

Apurar Cintr./Ctr.

1. Facer algo á presa, bulir.

i) *Mirou uns segundos, pensativo, o mapa, e logo apurou ata a mesa para falar por aquel teléfono* (OCP48)

ii) *alghún panadeiro pa acabar pronto...ou lle bota moita levadura de máis por culpa de que apure máis a fornada* (FORCAREI45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Sitúase en posición preverbal, e posverbal pola non animación do suxeito. Os seus principais trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control]; por extensión poden aparecer-los trazos [-animado], [-control] como en (ii) en que existe unha entidade de natureza humana (o panadeiro) que non coincide co suxeito, pero que actúa como causante da acción que se desenvolve.

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial baixo a forma de fr. prep. e fr. adv., xeralmente en posición posverbal, con papeis semánticos diversos como son sobre todo o de loc. espacial (i), en que a estrutura con “apurar” equivale a unha construción de movemento na que o suxeito se dirixe a un punto no espazo, que constitúe o límite do seu movemento, para acadar un determinado obxectivo; outros papeis semánticos son os de loc. temporal, modo e cuantificación, causa, fin (vgr. apura para chegarmos axiña), condición (vgr. coa túa axuda apuraría máis), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non apuraría máis), consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite a forma pronominal (vgr. *apurouse ata a mesa*) poñendo de relevo o sux. e o seu papel de axente e protagonista dos feitos. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo se manifeste ou non duración, intensivo. O clítico pode outorgarlle á construción un valor aspectual inceptivo (“apurarse para acabar” implica en moitos casos comezar a facer algo máis á présa para rematar).

Aquedar Cintr.

1. Deixar de moverse algo ou alguén, acougar.

i) *faise un intre ave bicéfala, asobí; aquédase por un intre no ar...*(BE30)

ii) *Os cativos non aquedaron en toda a mañá* (DRAG102)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [\pm animado], [\pm humano], xeralmente [\pm concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento non é obrigatorio, porén resulta frecuente a presenza dalgún adv. modalizador (vgr. *xa se aquedou*) e dun ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo (vgr. *aqueda así*), causa (vgr. *cos nervios hoxe non aqueda*), fin, condición (vgr. *coa túa axuda os nenos aquedarían*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda os nenos non aquedarían*)...

A construción é de estado. Non admite a voz pasiva, pero si o emprego de *se* poñendo de relevo o suxeito, o estado que o caracteriza e o momento de entrada nel. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético; ás veces pode adquirir outros valores como inceptivo e intensivo.

Arder Cintr.

1. Estar acendido ou queimarse algo.

i) *Ardía un bon lume na cheminé e os dous homes tiraron as casacas* (ARR168)

ii) *onde arde unha leña boa cinza queda e algo desa cinza...* (PADRÓN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito nestes exemplos mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado favorecido pola non animación, non control e non definitude así coma pola tematización dun complemento. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [\pm concreto], xeralmente [\pm común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Adoita funcionar algún ccircunstancial, posposto ao predicado, co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. *ardeu moito por culpa do vento*), condición (vgr. *sen a axuda do vento non ardería*), concesión (vgr. *mesmo sen a axuda do vento ardería*), consecuencia (vgr. *ardeu tanto que só queda cinza*)...

A construción tem forma activa e significado medio. Emprégase na P3 singular ou plural, no admite *se* e os seus principais valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo, ás veces inceptivo e terminativo (vgr. *empeza a arder; acaba de arder*).

2. Ser combustible unha cousa.

iii) *¿Para que se utilizaba despois ese carbón?- Pra todo, per' ese ardía en si solo* (ACIVEIRO-FORCAREI78)

iv) *a leña de carballo arde, anque sexa verde* (TS188)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [\pm concreto], xeralmente [\pm común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar de maneira opcional algún ccircunstancial, posposto ao predicado, co papel semántico sobre todo de modo; en menor medida causa (vgr. a gasolina arde co lume), condición, consecuencia...

A construción ten forma activa e un significado próximo ao da voz media. Emprégase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Aparece con frecuencia en construcións de carácter xenérico e sentencioso (vgr. a leña verde non arde) nas que se caracteriza o suxeito a través dunha propiedade, característica, etc. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

3. Adoecer, desexar algo ou a alguén, sentir impaciencia.

v) *Otilia ardía de amor por Eduardo e este por Otilia* (ARR171)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn/cláus.), cun referente [+animado] e [+común], que sinala o individuo ou entidade obxecto de desexo de alguén. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, causa...

A construción ten fomra activa e expresa un determinado sentimento dun individuo representado no suxeito. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

4. Estar un lugar moi axitado por algo.

v) *A cidade arde coas festas* (GDXL162)

vi) *A vila arde en festas*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-causa, modo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é de uso moi frecuente e está representado normalmente por algunha fr. prep. de estrutura (por, con, en +fn/cláus.), que sinala a causa dunha determinada acción que afecta á entidade suxeito ou o modo en que se desenvolve a acción. Con carácter opcional pode acompañar algún outro ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. temporal, consecuencia...

A construción ten forma activa e significado próximo ao da voz media. Emprégase en P3 singular ou plural, non admite *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

5. Manter unha esperanza.

vi) *No meu interior ardía unha lapa de confianza* (BE264)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-modo, causa, loc. espacial...*

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado favorecido polo semantismo da construción e pola non animación, non control e en casos como (vi) pola non definitude do sux. así coma pola tematización do complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], ou [-concreto] sobre todo baixo este contido de (5), en xeral [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Adoita estar representado por algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo, causa.

A construción ten forma activa e contido próximo ao da voz media. Emprégase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Armar Cintr./Ctr.**1. Pescar, sobre todo no río, mediante técnicas e procedementos ilegais.**

i) *Iba ás troitas e armáballe de noite* (ACIVEIRO-FORCAREI73)

ii) *ás troitas nunca ll'arimei, non ll'arimei nin me gusta que ll'armen tampouco* (ACIVEIRO-FORCAREI39)

iii) *está prohibido armar.*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non é obrigatorio nalgúñas construcións. Noutras está representado por un pronome dativo e/ou unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cos trazos semánticos [+animado], [-humano] e [+concreto], que sinala a entidade afectada pola acción. Poden funcionar outros argumentos opcionais como frases preposicionais ou adverbiais co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo (vgr. *armeille correndo*), fin, causa, medio (vgr. *armoulle con sedela especial para ver se picaban antes*), condición (vgr. *coa túa axuda armárialle*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda armárialle*), consecuencia (vgr. *ármalle tanto que xa non quedan troitas no río*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Non admite a pasiva con este contido, pero si o emprego de *se* indicando suxeito indeterminado (vgr. *o ano pasado armóuselle bastante ás troitas neste río*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, habitual (i), ás veces iterativo e intensivo.

Arranxar Cintr./Ctr.**1. Buscar moza.**

i) *os que tiñan noiva iban pr'alí pra namorar ca moza; os que non, iban ver se arranxaban.* (GOIAN79)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece implícito neste exemplo. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. espacial ou temporal, fin, condición...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite a presenza de *se* reforzando a participación do individuo na acción e centrando nel os feitos sinalados; tamén é posible para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

2. Amañarse por si mesmo.

ii) *Para facer iso arránxome eu só, non preciso axuda* (SANTIAGO25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado sobre todo cando se tematiza un complemento. Os principais trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente a presenza dun argumento referido ao suxeito, que goza de certa liberdade posicional (*eu só arránxome / eu arránxome só / arránxome eu só*) e funciona como unha fr. adx. reforzando a actitude manifestada por un individuo e excluindo calquera outra participación externa na acción. Precedendo ou seguindo a cláusula nucleada por *arranxar* funciona en moitas ocasións outra cláusula introducida por *para* mediante a cal o sux. xustifica a actitude mostrada para a realización dun feito. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. *arránxome ben só*), medio e causa (vgr. *con iso*

arránxome), condición (vgr. sen a túa axuda non me arranxaría), concesión (vgr. mesmo sen a túa axuda arranxárame)...

A construción é pronominal, cun *se* que reforza a participación do suxeito, centra nel os feitos sinalados e contribúe a darlle á estrutura un significado que a diferencia das restantes acepcións. É posible tamén a presenza de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, en xeral tamén habitual.

3. Chegar a un acordo con alguén.

iii) *arranxádevos dunha vez*

iv) *cumpríame arranxar co Lucas esta noite* (CULP45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito aparece implícito neste exemplo. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. vai en plural ou cando está referido a dous ou máis individuos como en (iii); nestes casos aparece un pronome que remite a un compl. prepositivo de dobre dirección. Nas restantes construcións o complemento está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con+fn) ou por unha fr. nom. nucleada por un pronome tónico (comigo, contigo, connosco...), cun referente de trazos semánticos [+humano] e [±común], que presenta o individuo en que se proxecta o acordo acadado. De maneira opcional poden acompañar tamén outros argumentos en forma de ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. onte non arranxei ben co Lucas por culpa de túa irmá), condición (vgr. co teu apoio arranxaría con el), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non arranxaría con el).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado e os seus valores aspectuais son dinámico, télico.

4. Poñerse unha cousa no estado conveniente.

v) *A ver se se arranxa o tempo* (GDXL173)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece explícito neste exemplo a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción con presenza de *se* e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], con frecuencia [+concreto], [+continuo] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Utilízase en moitas ocasións un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de frecuencia, modo e finalidade (vgr. a ver se se arranxa o tempo axiña, para mañá, esta semana, para saírmos...).

A construción é pronominal, cun *se* invariable en número e persoa que pon de relevo o papel de experimentante do suxeito. Tamén é frecuente a estrutura de modalidade negativa indicando pesar (vgr. non se dá arranxado o tempo). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo; moitas veces dáse un valor inceptivo (de empezar a poñerse ben unha cousa).

5. Conformarse, apañarse con algo ou alguén.

vi) *Unha filla dos caseiros fírialle as voltas e preparárialle o almorzo e o xantar, arranxándose á noite cun café con leite que ela mesma quentaría* (ARR58)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente de trazos semánticos [\pm animado], xeralmente [+concreto] e [\pm común], que expresa a entidade ou individuo cos que alguén se conforma. En moitas ocasións funciona algún argumento frasal ou clausal, precedendo ou seguindo o predicado, co papel semántico sobre todo de fin (vgr. arránxome contigo para este traballo). De xeito máis opcional aparecen distintos ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial ou temporal (vi), modo (vgr. arránxome ben con elas), condición (vgr. coa túa axuda arraxaría ben con dous), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non me arraxaría con eles catro)...

A construción é activa e ten carácter pronominal, cun clítico variable en número e persoa que enfatiza e centra no sux. os feitos sinalados. É posible tamén a presenza de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces habitual.

Arrastrar Cintr./Ctr.

1. Trunfar no xogo da baralla.

i) *Arrastras e quitasme o trunfo que levo* (EBO373)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece implícito neste exemplo. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial, fin (vgr. despois arrastras forte para quitarlle o rei), condición (vgr. co teu sinal arrastraría), concesión (vgr. mesmo co teu sinal non arrastraría), adición (vgr. arrastra ademais de asistir), medio (vgr. arrastra co ás de ouros), substitución (vgr. arrastra en lugar de asistir).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces iterativo.

2. Tocar unha cousa no chan.

ii) *ergue a sábana, que arrasta dese lado* (CACHAFEIRO-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *situado-situación*.

O suxeito está implícito nestes exemplos. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio, se ben resulta frecuente o emprego dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e modo, causa (vgr. arrastra por longa).

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os seus valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

Arrear Cintr./Ctr.

1. Dar golpes, pegar.

i) *Había algún profesor que era un bruto, arreaba, pegaban bastante* (FORCAREI33)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo (vgr. arreaba bastante), loc. espacial ou temporal, causa (vgr. daquela arreaban por calquera cousa), fin (vgr. arreaba para ensinar), condición (vgr. co teu apoio non arrearía), consecuencia... Tamén é posible un

dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado (vgr. a algúns arreábanlles tódolos días).

A construción é activa, con sux. axentivo. Pódese empregar *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, con frecuencia habitual.

2. Poñerse en marcha.

- ii) *Co carromato ibamos hoxe durmir alá...comprabamos...e ó outor día arreabas pr'aquí prá casa* (ACIVEIRO-FORCAREI69)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. En xeral vai anteposto ao predicado e os seus principais trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. arreabas rapidamente), loc. temporal e espacial (ii), causa (vgr. coas présas arrea), fin (vgr. arrea para chegar antes), condición (vgr. sen a túa axuda non arrearía), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non arrearía)...

A construción é activa e implica un movemento normalmente indeterminado. En ocasións documéntanse usos do verbo predicado en xerundio para exhortalo interlocutor a poñerse en acción (vgr. veña, arreando). Pódese empregar *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, inceptivo.

3. Pasar unha mancha.

- iii) *Esa cotra non arrea, a non ser que se lle bote lixivia* (DRAG112)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode precede-lo predicado ou seguilo por causa da non animación do suxeito e do semantismo da construción (vgr. non arrea esa cotra). Os seus principais trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. arrea mal), causa (vgr. arrea ben con lixivia), loc. temporal, condición (vgr. coa axuda de lixivia arrearía), concesión (vgr. mesmo coa axuda de lixivia non arrearía)...

A construción ten forma activa e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural, resultando frecuente o emprego de negación. Non admite *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

Arrecender Cintr.

1. Desprender un cheiro agradable e caracterizarse por iso.

- i) *Untaron o meu corpo cun líquido que arrecendía a rosas cortadas nos xardíns* (BE123)
 ii) *A casa de Mariana...arrecendía en cambio a xasmíns e a cera* (DEUS25)
 iii) *Por onde pasa arrecende*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cos respectivos esquemas semánticos *produtor de efecto-produción de efecto e caracterizado-caracterización*; *produtor de efecto-produción de efecto-modo e caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está implícito en (iii) e explícito en (i, ii) mediante unha fr. nom. definida e non definida. A orde habitual é a de anteposición ao predicado, sendo aquí inusual a posposición. Os seus trazos semánticos son bastante variables: [+animado], [+concreto], [+común], [+continuo], [-control], [+control] cando o individuo provoca adrede que se desprenda un cheiro agradable.

O complemento non é de uso obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona un ccircunstancial, posposto ao predicado, constituído por unha fr. prep. de estrutura

(a+fn), ou por unha cláusula (vgr. arrecende que dá gusto), que mostra aquilo ao que algo ou alguén arrecende e que asemade serve para caracterizalo. Tamén é corrente atopar unha fr. adv. coa construción en modalidade tanto interrogativa coma exclamativa (vgr. como arrecende a casa!) e enunciativa (vgr. arrecende moi ben). Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa (vgr. coa primavera arrence a flores no lugar), condición...

A construción ten forma activa e preséntase xeralmente en P3 singular ou plural. Admite a miúdo *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico en canto produtor dun efecto, estativo en canto amosa unha caracterización de algo ou alguén por desprender un cheiro, atético, ás veces intensivo (vgr. arrecender moito).

Arredar Cintr./Ctr.

1. Poñerse lonxe, afastarse de alguén.

i) *Desa xente hai que arredar* (DRAG112)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-orixe*.

O suxeito neste exemplo é cero. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está constituído por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), posposto ao predicado agás en contextos que tematizan o complemento e cun referente [+animado] e [+concreto], que designa o individuo ou entidade dos que alguén se afasta. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo, causa (vgr. arreda del por culpa da irmá), condición, concesión, loc. espacial e temporal..., así coma un predicativo dando conta do estado do sux. (vgr. arreda canso da muller).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento de separación. Pódese empregar con *se* para indicar sux. indeterminado. Con valor pronominal, sux. axentivo animado e control a estrutura vólvese transitiva. A construción pode aparecer baixo a forma de pasiva analítica e compl. axente (vgr. fun arredado do grupo pola policía). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

2. Medrar, crecer algunha cousa.

ii) *Nesta terra tan seca o millo arreda pouco* (GDXL175)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso aumentativo*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece a non animación e o valor medio da construción. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Son frecuentes algúns ccircunstanciais que baixo a forma de fr. adv. expresan contidos sobre todo de cantidade, loc. espacial ou temporal (vgr. o millo arreda moi cedo aquí), modo, condición (vgr. coa axuda da chuvia axiña arredaría), concesión (vgr. mesmo coa axuda da chuvia o millo non arredaría)...

A construción é activa, úsase en P3 singular ou plural, cun sux. experimentador dos feitos expresados. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo e ás veces inceptivo.

Arrepentirse Cintr.

1. Sentir arrepentimento por algo que se fixo ou que se deixou de facer.

i) *Polo menos vostede arrependese, dixo o Arnal* (ESC96)

ii) *O Fidel arrependese de ter preguntado xusto o que nunca debía* (OCT206)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Vai xeralmente anteposto ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non se explicitar cando o emisor quere facer fincapé no propio sentimento de arrepentimento. Con todo a súa presenza adoita quedar latente (vgr. María arrepentíuse [de algo]). Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn) vgr. arrepiñtese das súas palabras, (de+cláus.[afirmativa ou negativa]) vgr. arrepiñtese de te coñecer / arrepiñtese de non te coñecer, expresando tanto a entidade ou evento en que se proxecta un determinado sentimento coma en ocasións a súa causa. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, causa (vgr. por todo iso arrepiñtese bastante das súas palabras), condición (vgr. co teu consello arrepiñtiríase), concesión (vgr. mesmo co teu consello non se arrepiñtiría), consecuencia (vgr. arrepiñtese das súas palabras tanto que botouse a chorar)...

A construción ten carácter pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico en canto reflicte proceso mental, télico en casos de non duración (vgr. arrepiñtese no momento do que fixo) e atélico se hai duración (vgr. arrepiñtese toda a vida do que fixo), ás veces intensivo (vgr. moito se arrepiñtiu do que fixo) e iterativo.

Arrepoñerse Cintr.

1. Facerlle fronte a algo ou a alguén.

i) *Atrapallado polo medo que lle entrara, pois non sabía moi ben cómo arrepoñerse a aquel inesperado contratempo* (ESC32)

ii) *Arrepúxoselle a seu pai cando o ía castigar* (DRAG114)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito e caracterízase polos trazos semánticos [+animado], xeralmente [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, posponse ao predicado e está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn/cláus.). Ás veces vese reduplicado coa presenza dun pronome dativo, e cun referente [±animado] e [±concreto]. Con carácter opcional pode acompañar un predicativo do sux. (vgr. arrepiñxose enfadado a seu pai) e algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. pola túa culpa non se arrepiñuxo debidamente a aquel contratempo), fin...

A construción é activa; preséntase en forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, en ocasións intensivo.

Arribar Cintr.

1. Chegar un barco ao porto.

i) *Arribaron ó raia-lo día* (DRAG114)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor antepón un complemento, ao que lle concede meirande interese informativo (vgr. ao

raia-lo día arribaron as tres naves); tamén facilita a posposición a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±común], [-control]. O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal. Tamén poden estar presentes outros papeis semánticos coma o de modo (vgr. arribar con dificultades), fin (vgr. arribou para ser reparado), comitativo (vgr. arribaron con outros buques), causa (vgr. non arribaron por culpa do tempo), loc. espacial e temporal...

A construción é activa e presenta un movemento de chegada. Úsase sobre todo na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo.

2. Chegar alguén a algún sitio.

ii) *Os que arribaran a Ébora no principio daquel mes de xuño do setenta e sete...* (EBO355)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito aparece aquí implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando se antepón un complemento polo maior interese informativo que lle concede o emisor. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. adv. ou prep., de estrutura (a+fn), que sinala o lugar e punto de remate dun movemento. Con carácter máis opcional pode estar presente algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal (vgr. arribaron a Ébora ás catro), causa, modo (vgr. arribaron a Ébora con dificultades por causa do tempo), fin, comitativo, substitución (vgr. arribaron a Vigo en lugar de á Coruña), condición (coa túa axuda non arribarían a Ébora con dificultades), concesión...

A construción é activa, variable en número e persoa e admite o emprego de *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo.

Arrincar Cintr./Ctr.

1. Comezar a funcionar unha máquina.

i) *dixo que o coche non arrancaba e collemos un taxis* (CACHAFEIRO-FORCAREI50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando é non animado e cando o emisor centra o interese informativo no evento predicado ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Son frecuentes argumentos en función de ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. o coche arrincoume moi mal onte no garaxe por culpa do frío), condición (vgr. coa túa axuda o coche arrincaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda o coche non arrincaría)...

A construción ten forma activa e significado próximo ao da voz media. Con este verbo tamén pode aparecer a construción pasiva con axente (vgr. o coche foi arrincado polo mecánico). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

2. Poñerse algo ou alguén en movemento, saír dalgunha parte.

ii) *Arrincamos de contado polo meo dun frío neboeiro...* (ARR121)

iii) *Toura, arranca pa diante, a vaca dou outro tironciño è tirou* (LALÍN79)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Pódese pospoñer ao predicado sobre todo con sux. non animado e cando o emisor centra o interese informativo no evento predicado

ou nun complemento. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar algún adverbio modalizador (vgr. arrinca xa) e un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, loc. espacial e dirección (vgr.iii), modo, causa (vgr. arrincamos mal por culpa túa), condición (vgr. coa túa axuda arrincaría decontado), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non arrincaría decontado)...

A construción é activa, con sux. axentivo. É posible nalgunhas estruturas o uso de *se* expresando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico; en bastantes casos está presente un valor inceptivo.

3. Te-la orixe ou procedencia, partir de algo.

iv) *Como poetas vivimos nunha contradición que arrinca mesmo da nosa propia imposibilidade para vivir da poesía* (OCG11-03-99, 10R)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado sobre todo cando o sux. é non animado e cando o emisor centra o interese informativo no evento predicado ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), posposta ao predicado, cun referente [-animado] e [+concreto], co papel semántico de orixe ou procedencia. De xeito opcional tamén pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, modo, causa, condición...

A construción é formalmente activa, con sux. non axentivo. Non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico.

Arriscar Cintr./Ctr.

1. Decidirse a facer algo que ten certo risco.

i) *Arriscouse a atravesalo deserto* (DRAG114)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita situarse antes do predicado e os seus trazos semánticos son [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+cláus.), que expresa un evento no que se proxecta a actitude do suxeito, por veces tamén se constitúe en causa. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo (vgr. arriscouse forte por ela a facelo), fin, condición (vgr. sen a túa axuda non se arriscaría a atravesalo deserto), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se arriscaría a facelo)...

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que pon de relevo a participación do suxeito, centrando nel a actitude indicada. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico en canto proceso mental, simple, atélico ou télico consonte haxa ou non duración.

Arroiar Cintr.

1. Chover moi forte.

i) *onte non podemos salir da casa, aquí arriou todo o día* (COVAS-FORCAREI64)

ii) *Decateime entón de que tería que permanecer o que me restara de vida naquela cadea fría da rúa do Príncipe, sóbor da cal arroia un dioivo constante* (BE21)

O esquema sintáctico é *predicado*, co esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é xeralmente cero. Trátase dunha estrutura propia das construcións que expresan fenómenos meteorolóxicos. Con todo, algunhas como (ii) vólvense monovalentes ao presentaren un suxeito do que carecen os verbos meteorolóxicos; este suxeito é unha extensión do significado léxico do verbo –diluviar implica arroiar. Cando o sux. se explicita, os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio, se ben resultan frecuentes argumentos en función de ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal (ás veces expresando duración e frecuencia), cuantificación e modo, causa (vgr. onte arroiou forte polo trebón), consecuencia.

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural. Non se emprega con *se* nin se constrúe coa voz pasiva. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, intensivo, atético.

2. Caer, espallarse un líquido de xeito intenso ou en grande cantidade.

- iii) *estaban na cama os pelexos, pensou que eran eles e mételles a cada un súa puñalada. Arroiaba o viño pola habitación* (O CEBREIRO)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á non animación e ao semantismo da construción. O suxeito segue a ter como referente unha entidade “líquida” á que lle acontece ou na que ten lugar un determinado tipo de acción. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto], con frecuencia [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Son frecuentes argumentos en función de ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, cuantificación, modo, causa (vgr. coa caída do bocoí arroiou bastante o viño), condición, consecuencia, etc.

A construción é activa; úsase en P3 singular ou plural. Non se emprega con *se* nin na voz pasiva e os seus valores aspectuais son dinámico, intensivo, atético.

Arrumbar Cintr./Ctr.

1. Facer unha cousa moito vulto.

- i) *A vaca, o ubre arrumbaba máis que o taramelo este* (FEÁS59)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode antepoñerse ao predicado, se ben a posposición non é infrecuente (vgr. arrumbaba máis o ubre que o taramelo este) para imprimir un meirande valor expresivo que resalta aínda máis o volume da entidade sometida a xuízo. A posposición está favorecida polo semantismo da construción e pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero adoita aparecer algún argumento, posposto ao predicado, representado sobre todo por un ccircunstancial co papel semántico sobre tod de cuantificación e modo, causa. Tamén funciona ás veces un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e/ou posuidor.

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural, con sux. non axentivo. Non admite o emprego de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

Ascender Cintr./Ctr.

1. Ir cara arriba.

- i) *As hedras ascendían polos troncos* (BE32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado, agás cando o emisor quere centra-lo interese informativo no evento reflectido polo predicado ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces aparecen argumentos baixo a función de ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. ascender rapidamente), loc. espacial, tránsito e destino ou meta; tamén loc. temporal, causa (vgr. as edras ascenden fortemente coas chuvias), etc.

A construción é activa, con sux. axentivo que realiza un movemento ascendente. É posible o emprego de *se* con significación pasiva (vgr. a montaña ascendeuse con dificultade) ou sinalando sux. indeterminado (vgr. ascéndese socialmente con dificultade). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo.

2. Pasar a un lugar máis alto.

ii) *Estaba a punto de amañecer cando o Coronel Junquera ascendeu ao piso alto da vella prisión* (ARR111)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado, agás cando se pretende centra-lo interese informativo no evento reflectido polo verbo predicado ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., normalmente de estrutura (a, ata+fn), co papel semántico de loc. espacial, dirección e destino. De xeito máis opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, modo, fin (vgr. onte ascendeu con xenio ao cume do monte para gozas da panorámica), causa... En ocasións un predicativo sinalando un estado do suxeito (vgr. ascendeu convencido ao piso de arriba).

A construción é activa, con sux. axentivo. É posible o emprego de *se* sinalando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, télico cando o evento incide na meta ou punto de chegada.

3. Aumentar ou incrementarse algo.

iii) *Ascenderán as temperaturas a fin de semana* (DRAG119)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso aumentativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición é habitual con sux. non animado e experimentante como en (iii) e tamén cando o emisor quere centra-lo interese informativo no proceso reflectido polo predicado ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], con frecuencia [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces aparece algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, causa (vgr. con esta onda de calor africana ascenderon moito as temperaturas), loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa axuda do sol ascenderían as temperaturas), concesión, consecuencia (vgr. ascenderon as temperaturas tanto que non damos aguantado), etc.

A construción ten forma activa e úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atético.

4. Medrar social ou profesionalmente.

iv) *Como os futbolistas, ascenderon prodixiosamente na escala social, na económica* (OCG03-03-99, 40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico de modo, ámbito (vgr. ascender socialmente), causa, loc. espacial e temporal (vgr. naqueles anos ascendemos moi rapidamente cos beneficios do negocio), etc.

A construción ten valor medio, cun sux. experimentante. É posible o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. ascéndese con dificultade). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo.

5. Chegar unha cantidade a un punto determinado.

v) *O presuposto para esta produción ascende a 500 millóns de pesetas* (OCG11-03-99, 5R)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de estado-estado-cuantificación*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado. Os casos de posposición danse cando o emisor quere centra-lo interese informativo no estado reflectido polo predicado ou no complemento (vgr. a 500 millóns ascende o presuposto deste ano). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, ata+fn) que sinala numericamente o sux. a través dunha cantidade máxima establecida. De xeito opcional tamén poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo, causa (vgr. este ano os orzamentos ascenderon a 100 millóns polas obras realizadas), condición...

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural. Non admite *se* e os valores aspectuais son estativo e atético.

Asemellar Cintr./Ctr.

1. Imitarse unha persoa ou cousa a outra.

i) *Cuca era a muller que máis se asemellaba á imaxe da fermosura que lle viña á mente* (DEUS23)

ii) *Xa non era un rapaz, senón un home feito e dereito. E se xa antes lle asemellaba ó seu pai* (AGOSTO26)

iii) *se ti queres argüirme que ser bispo en Galiza se pode asemellar a ser maxistrado entre os romanos...* (MDR149)

iv) *Eses dous cadros aseméllanse moito* (DRAG120)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* (iv) e *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de relación-relación* e *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dun pronome relativo, unha cláus. de infinitivo e unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado, favorecido pola non animación, non axentividade e non control así coma pola tematización dalgún complemento. Os seus trazos semánticos son variables: [±animado] e [±humano], [±concreto], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio en estruturas como (iv), que presentan un sux. plural ou composto, que engloba varias entidades postas en relación. Ás veces esa relación explicitase aínda máis con certos reforzos frásicos (vgr. eses dous cadros aseméllanse [un ao outro]). Noutras construcións, como as de (i, ii, iii), resulta obrigatorio e está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), posposta ao predicado e cun referente [±animado] e [±concreto], que amosa o segundo membro

dunha relación de semellanza. Con carácter opcional, tamén pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, e bastante liberdade posicional (vgr. *aseméllase moito a seu pai / aseméllase a seu pai moito / moito se asemella a seu pai*). Co cuantificador *moito* en situación preverbal a secuencia adquire un valor exclamativo, ponderativo, con meirande carga de subxectividade. Non ocorre o mesmo con *pouco* (vgr. *aseméllase pouco a seu pai / pouco se asemella a seu pai*), co que a secuencia mantén máis o valor enunciativo, con menor carga expresiva e ponderativa. Outros papeis semánticos opcionais poden se-los de causa, condición, modo...

A construción aparece maioritariamente baixo a forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo. O clítico fai referencia ao suxeito reforzando coa súa presenza a total similitude deste co término comparado; sen a presenza de *se* a semellanza parece resultar algo máis parcial. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico; intensivo en exemplos como (ii, iv).

Asentar Cintr./Ctr.

1. Quedar unha cousa firme e estable.

- i) *Hai que poñer un papeliño nesa pata da mesa pa que asente ben* (CACHAFEIRO-FORCAREI45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito dentro dunha cláusula incrustada de finalidade. Adoita precede-lo predicado, aínda que a posposición pode darse cando o emisor centra a atención no predicado ou noutro elemento da cláusula (vgr. *xa asenta ben a mesa*). Os seus principais trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero con frecuencia acostuma usarse algún ccircunstancial, posposto ao predicado, desempeñado sobre todo por unha fr. adv. (vgr. *asenta ben, mal...*) co papel semántico de modo. Tamén pode rexistrarse o papel semántico de causa (vgr. *a mesa asenta mal co chan así*), condición (vgr. *coa túa axuda asentaría ben*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non asentaría ben*)...

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural. É posible o emprego de *se* indicando axente indeterminado e contido pasivo (vgr. *a mesa asentouse ben*). Este predicado tamén pode funcionar en construcións intransitivas de pasiva analítica cun axente explícito ou implícito (vgr. *a mesa foi asentada*). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

2. Volverse claro un viño ao iren as partículas en suspensión cara ao fondo.

- ii) *O viño xa asentou* (DRAG120)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece explícito e representado por unha fr. nom. definida. Pode precede-lo predicado, se ben a posposición é posible pola anteposición dun adverbio (cfr. *asentou o viño / xa asentou o viño*) e vese favorecida pola non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode aparecer un argumento opcional en forma de adv. modalizador e de ccircunstancial desempeñado preferentemente por unha fr. adv. e prep., co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial (vgr. *neses bocois asenta moi ben o viño*), causa (vgr. *no asenta ben por culpa da calor*), condición, concesión, consecuencia...

A construción ten carácter medio e úsase en P3 singular. Admite o emprego de *se* (vgr. o viño xa se asentou), que enfatiza o total remate do proceso e o papel de experimentante do sux., centrando nel o proceso. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo).

3. Prestar ou non unha comida.

iii) *Enfermara de noite porque non lle asentara ben a comida* (SOUTELO-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-modo, produtor de efecto-produción de efecto-afectado-modo*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. de carácter definido. Pode precedelo predicado ou seguilo debido á presenza dun dativo e/ou compl. ind. situado antes do predicado, á modalidade negativa da cláusula e á non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un ccircunstancial constituído por unha fr. adv. (moi ben, mal, fatal...), posposta ao predicado na orde non marcada, que indica o modo de prestar unha comida. Pode non se explicitar nalgúns construcións, pero a súa presenza adoita quedar moi latente (vgr. a comida non lle asentou [ben]). Noutras construcións funciona ademais un dativo e/ou compl. ind. constituído por unha fr. prep. (a+fn), cun referente [+animado], [±humano], [-control] e co papel semántico de afectado. Con carácter máis opcional rexístranse outros ccircunstanciais con diversos papeis semánticos coma os de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. co frío asenta mal a comida), condición (vgr. sen a axuda do xarope asentaríalle mal a comida), concesión (vgr. mesmo coa axuda do xarope asentaríalle mal a comida), consecuencia...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural. Non se emprega con *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo se reflicta ou non duración, ás veces intensivo.

4. Adaptarse a roupa ben ou mal ao corpo.

iv) *A min aséntame moi ben a roupa negra* (FORCAREI50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-modo, produtor de efecto-produción de efecto-afectado-modo*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Sitúase xeralmente en posición posverbal debido ao semantismo da construción e favorecido pola ausencia de axentividade, animación e control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv., posposta ao predicado, que expresa contido de modo. Noutras construcións funciona ademais un dativo e/ou compl. ind. que é unha fr. prep., de referente animado, que indica o individuo afectado polo evento descrito. En moitas construcións pode aparecer un ou outro destes complementos: só ccircunstancial en contextos con valor xenérico (vgr. a roupa negra asenta ben), só dativo ás veces en contextos negativos (vgr. ese traxe non lle asenta). Por último, poden acompañar outros argumentos máis opcionais en función de ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, temporal (vgr. a roupa negra asenta moi ben de inverno), causa (vgr. non lle asenta ben pola cor), condición, consecuencia...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural. Non se utiliza con *se* nin baixo a forma pasiva. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

5. Apoiarse, te-la base en algo.

v) *a esplanada onde se asenta o edificio máis grande está chea de carros...* (OCT191)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. A posposición está favorecida polo funcionamento do sux. dentro dunha cláusula incrustada que sitúa o complemento en posición inicial; tamén favorece a posposición a non animación, non axentividade e non control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], con frecuencia [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. En cláusulas simples non marcadas posponse ao predicado e está representado por unha fr. adv. ou por unha fr. prep. de estrutura (en, sobre+fn), sinalando o lugar ou punto de apoio da entidade en función de suxeito. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, modo, causa...

A construción é de estado. Úsase na P3 singular ou plural. Aparece en forma pronominal poñendo de relevo así o contido de situación e estado da entidade suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

6. Establecerse nun sitio, arraigarse.

vi) *A xente das cidades asentouse nas terras baleiras sen esa cisma da propiedade privada* (OCT38)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Xeralmente antepónse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. En casos como (vi) aparece o trazo [+continuo].

O complemento resulta obrigatorio, habitualmente posponse ao predicado, pero pódese antepoñer en cláusulas incrustadas e conforme os criterios de atención e de preferencia informativa do falante (vgr. din que nas terras baldeiras se asentou a xente das cidades). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn) ou por unha fr. adv. (aquí, acolá...), co papel semántico de locación espacial. Con carácter opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo, fin, causa (vgr. co clima asentáronse a disgusto nestas terras), condición, concesión...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que centra a acción no suxeito e reforza a súa presenza na construción. Á par do valor activo con sux. axentivo tamén se reflicte un contido de proceso con sux. experimentante, isto é, denota o proceso de asentamento dun individuo nun lugar. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico; dende o punto de vista do esquema de proceso o valor aspectual é tamén progresivo.

7. Apoiarse, fundamentarse unha cousa noutra.

vii) *un protagonismo político e social que se asenta nun proceso de progresiva deslexitimación do noso sistema democrático* (TN6, 9)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito aparece explícito mediante un pronome relativo. Normalmente antepónse ao predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio, posponse ao predicado na orde non marcada e está representado por unha fr. prep. de estrutura (en, sobre + fn), cos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], sinalando un punto de apoio nocional que constitúe o fundamento de algo. Neste sentido trátase dunha construción paralela á de (5) en que

se impón o contido físico sobre o nocional. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, causa, modo...

A construción úsase na P3 singular ou plural. Ten forma pronominal, cun clítico invariable en número e persoa, que enfatiza o contido expresado e pon de relevo o papel de afectado do suxeito. É posible o emprego da construción pasiva analítica coa presenza implícita ou explícita dun axente (vgr. as probas foron asentadas en feitos concretos). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico, ás veces intensivo.

Asistir Cintr./Ctr.

1. Acudir a un sitio, acto, etc. e estar presente nel.

i) *mentres eu asistía ós acontecementos que che levo relatados, miña querida Esmeraldina...*(BE279)

ii) *ó acto de presentación asistiu tamén a vicerrectora de estudantes* (OCG04-03-99, 13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado; con todo en (ii) está en situación posverbal, a pesar de ser animado, definido, axentivo e con control, debido ás prioridades informativas do falante e á maneira en que decide presenta-los feitos. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio; aínda que a súa presenza se pode escusar formalmente en certos casos en que se recoñece polo contexto (vgr. os de fóra non asistiron), sempre queda latente ou implícito. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que sinala o acto, punto receptor e destino dunha acción que xeralmente implica movemento con desprazamento. De maneira opcional, poden acompañar outros argumentos en forma de ccircunstanciais, que son frases adverbiais nucleadas por un adverbio de contido inclusivo (ii), de modo (vgr. asistín só á conferencia), loc. temporal e espacial (vgr. onte asistín á presentación dun libro); frases preposicionais que expresan contido comitativo (vgr. asistiu á presentación do libro coa súa noiva) e loc. espacial (vgr. mañá asistirei ao funeral polas vítimas na igrexa de Bonaval), condición (vgr. co túa compañía asistiría ao acto), concesión (vgr. mesmo coa túa compañía non asistiría ao acto)... En ocasións rexístrase algún predicativo do sux. en forma de frases adxectivas (vgr. asistín abraiado ao espectáculo) e algún dativo, de referente animado, que mostra o afectado pola acción (vgr. asistílle ao acto de presentación do seu libro).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* invariable expresando sux. indeterminado (vgr. aquí non se asiste ás conferencias). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, ás veces habitual e iterativo.

2. Bota-la carta do mesmo pau en xogos de baralla.

iii) *No tute hai que asistir sempre* (LOUREIRO-COTOBADÉ90)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está implícito neste exemplo. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces aparece algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. asiste ben), loc. temporal e frecuencia, causa (vgr. non asistiu por non poder), fin, condición (vgr. co teu sinal asistiría), concesión, consecuencia, medio (vgr. asistiu ó pau co ás)... Ás veces un predicativo do suxeito (vgr. asistiu disconforme ao pau) e un dativo (vgr. asistiulle á carta que ela botou).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* invariable expresando suxeito indeterminado (vgr. neste xogo non se asiste). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

Aspirar Cintr./Ctr.

1. Ter ansias de querer acadar unha cousa.

i) *eso é ó que eu aspiraría, é unha política de diferenciación* (SANTIAGO40)

ii) *Aínda que el non aspira a esa posteridade terca, as tres vidas...* (MFB48)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Posponse ao predicado, agás en estruturas marcadas ou funcionando dentro dunha cláusula dependente dunha atributiva. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn/cláus.), cun referente de trazos [-animado] e [\pm concreto], que expresa aquilo que se desexa acadar. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo (vgr. co premio aspira seriamente a chegar a máis público), condición (vgr. co teu apoio aspiraría a todo), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non aspiraría a todo)...

A construción é activa, admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. aspirase a todo). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico, ás veces intensivo.

Asubiar Cintr./Ctr.

1. Producir asubíos cos labios ou cun chifre.

i) *O Fidel asubía e o cabalo acode* (OCT180)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está explícito a través dunha fr. nom. definida. Xeralmente antepónse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces funciona un dativo e/ou un compl. ind., que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado, cos trazos semánticos [+animado] e [\pm humano], co papel semántico de destinatario e afectado (vgr. asubíalle ao cabalo). De maneira opcional, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. asubía forte), loc. espacial e temporal, causa, medio, fin (vgr. onte co medo asubiaba para pasa-lo tempo), condición (vgr. coa túa aprobación asubiaría co chifre), concesión, consecuencia, adición (vgr. asubía ademais de cantar)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite a presenza de *se* indicando sux. indeterminado. Con este predicado tamén pode aparece-la construción pasiva analítica (vgr. Xurxo foi asubiado polo público). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico, ás veces iterativo, intensivo (vgr. asubiaba moi forte) e habitual (vgr. asubía camiñando).

2. Emitir un son o vento, zoar.

ii) *durante o trebón o vento asubiaba* (GDXL199)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Xeralmente anteponse ao predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial e temporal, causa (vgr. *onte co temporal o vento asubiaba con forza*), adición...

A construción é activa, non admite a presenza de *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético, ás veces iterativo e intensivo.

3. Protestarlle a alguén mediante asubíos.

iii) *cando non lle gusta a música asubíalle e bérrolle ó picadiscos* (TN6, 93)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *axente-acción-afectado/destinatario*, que ademais implica *portador de conduta-conduta-afectado/destinatario*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Xeralmente anteponse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento pode non se explicitar, pero habitualmente está representado por un dativo e/ou compl. ind., que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado, cos trazos semánticos [+animado] e [\pm humano] e co papel semántico de destinatario e afectado. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. *hoxe asubíalles con tódalas súas forzas*), loc. espacial e temporal, fin, causa (vgr. *asubíelles por inútiles*), condición (vgr. *co teu apoio asubiaríalles*), concesión (vgr. *mesmo co teu apoio non lles asubiaría*), consecuencia (vgr. *asubioulles tanto que se enfadaron*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite a presenza de *se* indicando sux. indeterminado. Este predicado tamén se rexistra en construcións de pasiva analítica (vgr. *Xurxo foi asubiado polo público*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético, ás veces intensivo (vgr. *asubíaballes moi forte*) e habitual.

Atardecer Cintr.

1. Cae-la tarde.

i) *Atardece sobre Fidel Carballo, sentado diante da casa ancestral...* (OCT209)

O esquema sintáctico é *predicado* e o esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero.

O complemento non resulta obrigatorio, pero son frecuentes argumentos opcionais en forma de ccircunstancial, situado en posición posverbal, co papel semántico de modo, loc. espacial (vgr. *atardece lentamente sobre o val*), loc. temporal; e argumentos que sinalan, como en (i), a entidade sobre a que recae a acción. Nesta liña, tamén pode aparecer un pronome dativo (vgr. *atardeceulles antes do previsto*) cun referente animado que indica o destinatario da acción e o beneficiado ou prexudicado.

A construción é activa. Úsase en P3 e non admite o emprego de *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo, ás veces inceptivo.

Atentar Cintr.

1. Cometer atentado contra alguén ou contra algo.

i) *o rapaz da Brigada Amanecer que atentou contra a Casa do Pobo nos últimos meses da República* (DEUS247)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico é *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dun pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., de estrutura (contra+fn/cláus.), cun referente que pode ser [±animado], [±humano], [±concreto], e que sinala o individuo ou entidade en que proxecta a acción o referente do suxeito. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. este ano atentaron con crueza contra a casa do alcalde por culpa das súas manifestacións), condición, consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite a presenza de *se* co valor de sux. indeterminado (vgr. antes atentábase contra as institucións democráticas). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico; ás veces iterativo (vgr. ese comando atentou repetidas veces contra a garda civil).

2. Ir erroneamente contra un principio, regra ou norma establecidos.

- ii) *Hai xente que opina que as matemáticas non teñen sentido nunha carreira como esta, algo que atenta contra o máis elemental dos sentidos* (SANTIAGO28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece explícito a través dun pronome relativo referido a unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra o interese informativo no complemento e en construcións de sux. non animado ou constituído por unha cláus. introducida por *que* ou de infinitivo (vgr. atenta contra a razón dicir esa barbaridade). Os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [-concreto] e [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., de estrutura (contra+fn/cláus.), cun referente que é [-animado], [-concreto] e [±continuo], e que sinala aquilo en que se proxecta a acción da entidade representada no suxeito. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, modo, causa (vgr. con tales propostas os sindicatos atentaron fortemente contra as regras da patronal).

A construción é activa, con sux. axentivo e adoita ir en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico; ás veces iterativo e intensivo.

Atinar Cintr./Ctr.

1. Acertar nun punto ou nunha predición.

- i) *Atineille á man dela* (LOUREIRO-COTOBAD80)
- ii) *atinou en seis das sete preguntas* (LOUREIRO-COTOBAD80)
- iii) *Máis dunha vez acertei-lle no lombo e máis dunha vez atinou-me el na cabeza* (DEMO54)
- iv) *atinou en todo o que dixo* (LOUREIRO-COTOBAD80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto, suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*. O esquema semántico respectivo é *axente-acción-afectado, axente-acción-loc. espacial, axente-acción-afectado-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e posúe os trazos semánticos [±animado], [+concreto], [±común], [-control] con sux. inanimado, [control parcial] con sux. animado. O trazo de control non é totalmente positivo dado que o feito de atinar depende tanto da intencionalidade do axente coma do factor sorte e da casualidade. O suxeito pode ser [-animado] cando se troca o papel semántico de axente polo de instrumento co causador implícito (vgr. a pedra atinou no cristal).

O complemento pode non se expresar formalmente (vgr. María apuntoulle ao branco e atinou), pero a súa presenza queda latente e resulta coñecido polo contexto, de aí que

digamos que tende á obrigatoriedade. O compl. ind. está representado por unha fr. prep. (a+fn) e/ou por un pronome dativo, cun referente animado, que sinala a entidade afectada pola acción. O ccircunstancial adoita estar representado por unha fr. adv. ou prep., de estrutura (a, en + fn), que indica loc. espacial física ou predición acertada. Ás veces tamén acompaña, de xeito opcional, algún ccircunstancial co papel semántico de medio (iii), loc. temporal, condición, consecuencia, causa, modo (vgr. *onte atineille ben a esa mazá*).

A construción é activa, con sux. xeralmente axentivo. Pode admitir a presenza de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, télico.

2. Descubrir, dar co que se andaba procurando, acertar con algo ou a facer algo.

v) *Vían os médicos todos da ciudá, non lle atinaban nunca coa enfermidade* (O CEBREIRO)

vi) *Embaxo ás escuras, craro. Pero atinei d'abrir que se non crísmame* (NEGUEIRA)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial]. O trazo de control non é totalmente positivo dado que o feito de atinar non depende só da intencionalidade do axente senón tamén do factor sorte e da casualidade.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que expresa aquilo co que se acerta. Noutras construcións o predicado está seguido dunha preposición *de* ou *a*, sendo a estrutura (a, de +cláus.) vgr. *non atinei a/de abrir*, e sinala unha acción realizada ou por realizar. Por último, con carácter opcional pode acompañar algún dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado, e un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, modo, causa (vgr. *onte coa escuridade non atinei ben a abrir*), condición (vgr. *co teu apoio atinaría coa enfermidade*), concesión (vgr. *mesmo co teu apoio non atinaría coa enfermidade*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite a presenza de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, télico.

Atraer Cintr./Ctr.

1. Gustarlle a alguén unha persoa ou cousa.

i) *na súa opinión, Clinton é coma un touro ó que lle atraen as vacas do país* (OCG04-03-99, 18)

ii) *Si, todo o que sea deporte físico, pois atraeme* (LUINTRA21)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.*, cun esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito aparece explícito e definido. Resulta habitual que vaia posposto ao predicado polo semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] que alude ao individuo ao que algo lle produce atracción. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. espacial ou temporal, causa (vgr. *antes atraíame moito esa persoa pola súa simpatía*), consecuencia (vgr. *o deporte atraelle tanto que o practica regularmente*).

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural, cun sux. que non sendo axentivo actúa como estímulo dun determinado sentimento de atracción que se desenvolve nun individuo. Non admite a presenza de *se* nin a forma pasiva. Os valores aspectuais son estativo e atélico; ás veces intensivo.

Atreverse Cintr.**1. Ser quen de facer algo sen ter en conta os riscos que conleva.**

- i) *Eu avisaba que llo diría a Nico e ninguén se atrevía a tocarme un pelo* (OCP57)
- ii) *Eramos sete ou oito en cada camioneta, todos con escopetas, e non se atreveron con nosoutros* (OCT24)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita ir anteposto ao predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+cláus.) e (con+fn), cun referente que é un evento ou unha entidade [±animada] e [+humana], que designa o elemento que entraña dificultade, perigo, etc. Vai maioritariamente posposto ao predicado, aínda que a estrutura (con+fn) admite de mellor grao a anteposición por cousa das prioridades informativas do emisor (comp. con nosoutros non se atreve; a tocarlle un pelo non se atreve). De maneira opcional pode acompañar un ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. daquela non se atrevía a dicilo por medo), condición (vgr. co teu apoio atreveríame a dicilo), concesión (vg. Mesmo co teu apoio non me atrevería a dicilo)...

A construción é pronominal, o que favorece a presenza do compl. prepositivo. O clítico é variable en número e persoa e actúa como formante lexemático do verbo. É frecuente aquí o uso da modalidade negativa (vgr. non se atreveron a vir). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, simple.

Aumentar Cintr./Ctr.**1. Facerse algo máis grande ou máis extenso.**

- i) *E en Galicia nin sequera aumenta o emprego* (OCG25-11-98, 8)
- ii) *O uso do galego aumenta entre o alumnado da USC* (OCG25-11-98, 1)
- iii) *Carme esti ano oumentou de peso* (COVAS-FORCAREI80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial* en construcións do tipo de (iii). O respectivo esquema semántico é *experimentante-proceso aumentativo*, *experimentante-proceso aumentativo-campo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á tematización dun complemento, ás prioridades informativas do emisor centradas no proceso predicado e á non animación dalgúns suxeitos. Ten como trazos semánticos prototípicos os de [-animado], [+concreto], ou [-concreto] vgr. “as inxustizas aumentan”, [±continuo], [-control]. En construcións como (iii) tamén pode ser [+animado] e [control parcial] por falla de intencionalidade.

O complemento non resulta obrigatorio, agás en estruturas de sux. animado como (iii), en que funciona un ccircunstancial, posposto ao predicado, que indica a entidade á que alude o predicado e constitúese así no campo ou aspecto relacionado co proceso desenvolvido nun individuo. Esta estrutura é máis frecuente cá transitiva de compl. directo e sux. con control (vgr. Carme este ano aumentou o seu peso). De xeito máis opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. na casa aumentas algo de peso pola tranquilidade que tes), condición (vgr. sen a túa axuda aumentaría de peso), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda aumentaría de peso), etc. A presenza do complemento en estruturas deste tipo vólvese optativa cando o sux. é inanimado (vgr. o gran aumentou [de tamaño]).

A construción úsase a miúdo en P3 singular ou plural. Pode aparecer baixo a forma pasiva (vgr. o salario non foi aumentado como se dixo) e con *se* expresando sux. indeterminado (vgr. con tanta comida auméntase de peso) ou contido pasivo (vgr. o salario non se aumentou como se dixo). Os valores aspectuais que se reflicten son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Avanzar Cintr./Ctr.

1. Irse movendo cara adiante.

i) *Polo camiño de Meira avanza vintecatro homes* (OCT11)

ii) *Dirixíanse a ningures, ou iso crían mentres o coche avanzaba pola estrada* (EBO146)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado; a posposición obedece ás preferencias informativas do emisor por situar en primeiro lugar a acción ou algún complemento. Os trazos semánticos resultan variables: [+animado], [+humano], [+concreto], [+continuo], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia emprégase algún ccircunstancial, de referente animado ou inanimado (vgr. avanza cara a min / cara á parede), co papel semántico sobre todo de loc. espacial, dirección, tránsito e destino, loc. temporal, cuantificación, modo (vgr. avanzar rapidamente), causa (vgr. non avanzan por causa da chuva), comitativo, condición (vgr. coa túa axuda avanzaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non avanzaría), consecuencia (vgr. avanzou tanto que sobrepasou os límites), substitución (vgr. avanzou en lugar de retroceder)... En sentido figurado, algún destes complementos úsase para caracterizar unha parte do corpo designada polo suxeito, perdendo así os contidos de dinamicidade e progresividade que poden reflecti-las anteriores construcións (vgr. a mandíbula, moi dura, avanzaba cara adiante, BE16). Tamén pode aparecer un predicativo dando conta do estado do suxeito (vgr. avanzaban taciturnos amparados na escuridade).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado ou contido pasivo. Con este valor tamén se usa a pasiva analítica co significado de “poñer algo máis adiante, adiantar, anticipar” (vgr. na reunión foi avanzado o novo proxecto). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –principalmente inceptivo ou medio–; ás veces intensivo e iterativo.

2. Progresar, mellorar en algo.

iii) *A arqueoloxía avanzou moitísimo nos últimos anos* (TN17, 48)

iv) *asegurou que cando se avanza no cumprimento da lei se avanza tamén cara á paz* (OCG11-03-99, 20)

v) *Avanzamos no que eu chamo autoidentificación* (TN20, 40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, correspondéndolle o esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*, *experimentante-proceso mellorativo-aspecto*, *campo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito, indeterminado (iv) e explícito mediante unha fr. nom. definida. Precede o predicado ou séguese sobre todo cando o emisor centra o interese nun complemento ou no predicado. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado], [+humano], [+concreto], [+continuo], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando a construción se centra no proceso en si mesmo. Noutros casos en que se indica o campo en que se progresa funciona un ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep., xeralmente posposta ao predicado, de estrutura (en+fn) e cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], sinalando a materia, campo ou aspecto de mellora.

A construción adquire valor activo e medio. Pode estar en P3 singular ou plural e admitir variación de número e persoa. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –principalmente inceptivo ou medio–, ás veces intensivo.

Axudar Cintr./Ctr.

1. Facilitarlle unha persoa ou cousa a alguén acadar un obxectivo.

i) *muchas veces lle axudamos nós, axudámoslle a ghanar muitos cartos a elas* (TOMIÑO66)

ii) *O meu fillo quere levar el a cafetería. Eu axúdolle no que poida asta que se case* (MELIDE38)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-beneficiado-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita ir anteposto ao predicado; a posposición facilítana as prioridades informativas do emisor así como a tematización dalgún complemento e a presenza dun compl. indirecto (vgr. niso axúdolle eu). Os seus trazos semánticos son variables: [+animado], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar nalgunha construción por resultar coñecido a través da contorna da mensaxe, pero a súa presenza queda latente (vgr. eles tamén axudan bastante [a alguén] [en algo] / [a facer algo]). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn/cláus.), (con+fn) vgr. eu axúdolle coa cafetería, (en+fn/cláus.), posposta ao predicado ou anteposta ben por razóns de tipo informativo ben pola presenza doutro complemento de tipo adverbial (vgr. na casa axuda bastante; a limpar axuda algunhas veces). Tamén funciona un dativo e/ou unha fr. prep. (a+fn) indicando o individuo que recibe axuda. O complemento remite a unha entidade cos trazos semánticos [+animado], e [+humano] nas construcións que presentan un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado. Por último, son frecuentes outros argumentos de carácter opcional constituídos por unha fr. adv., prep., cláus. (vgr. axuda o que pode na limpeza da casa), que expresan contidos de modo, cuantificación, frecuencia (vgr. axudámoslle moito tódolos días a remata-los labores), loc. espacial, fin, etc.

A construción presenta un sux. axentivo, que en moitos casos implica tamén unha determinada actitude e conduta. As construcións de sux. humano admiten *se* indicando sux. indeterminado. Tamén é posible con este predicado a forma pasiva (vgr. foi axudado por seu irmán). Os valores aspectuais prototípicos son os de dinamicidade e atelicidade; ademais pódense reflectir outros valores como intensivo e iterativo.

2. Servir para producir un determinado efecto, que se traduce na contribución a que algo sexa máis ou menos doado de acadar.

iv) *estas medidas axudarán a restablece-la economía* (DRAG144)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-término*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita ir anteposto ao predicado; a posposición obedece ás prioridades informativas do emisor que tematiza un complemento ou centra a súa atención no predicado (vgr. non van axudar esas medidas a restablece-la normalidade). Os seus trazos semánticos prototípicos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento pode non se explicitar, pero a súa presenza queda sempre latente ou é ben recoñecible polo contexto. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn/cláus.), habitualmente posposta ao predicado ou anteposta por razóns de tipo informativo, que indica aquilo en que se proxecta a acción, que é unha contribución a un efecto, logro ou resultado. De xeito opcional pode acompañar un dativo e/ou compl. ind.

co papel de beneficiado ou prexudicado (vgr. esas medidas axudáronlle a saír adiante) e algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. temporal e espacial, causa (vgr. esas medidas non lle axudaron moito por impopulares), consecuencia...

A construción é activa, presenta un sux. axentivo e non se usa con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico, ademais pódense reflectir outros valores como intensivo ou pouco intensivo.

3. Valerse de algo ou de alguén para conseguir un fin.

v) *A filla axudouse deles canto pudo hasta que se casou e despois non lle fixo caso ningún ós pais* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece explícito e representado por unha fr. nom. definida. Adoita ir anteposto ao predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), posposta ao predicado e cun referente de trazos semánticos [+animado], [+concreto] e [+común], que designa a persoa ou entidade en que se proxecta a acción do verbo e que actúa a xeito de medio para acadar un fin. Ás veces funcionan outros argumentos de carácter opcional que expresan contidos de modo e cuantificación, frecuencia, loc. espacial e temporal, fin (vgr. daquela axudouse moito deles para soluciona-la súa vida), consecuencia (vgr. axudouse deles tanto que agora arrepíntese).

A construción é activa, con sux. axentivo. Ten carácter pronominal, cun clítico variable en número e persoa que pon de relevo o papel axentivo e afectado do sux. centrando nel a acción e os seus beneficios. Os valores aspectuais prototípicos son os de dinámico, atélico, télico cando non se percibe duración do evento (vgr. axudouse del nese momento, pero nunca máis); pódense reflectir outros valores como intensivo e iterativo.

Azancoar Cintr.

1. Andar ás alancadas.

i) *O Perón azancoaba canto lle permitía o peso da rapariga gordota* (MFB158)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico é *axente-acción*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos prototípicos son [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces empréganse argumentos en función de ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. espacial e dirección, causa, fin. O contido de modo está tamén incluído no lexema verbal (modo de desprazamento).

A construción é activa, con sux. axentivo que implica un movemento con desprazamento. É posible a presenza de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico.

B

Babear

1. Segregar baba pola boca.

i) *Este can debe de estar enfermo que babea moito* (DRAG147)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [-humano], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o emprego dun ccircunstancial representado por unha fr. adv. ou prep., co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo, frecuencia, causa, loc. temporal ou espacial.

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural. Admite *se* indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

2. Ter un sentimento de orgullo por algo ou por alguén.

ii) *Babea cada vez que o ve pola televisión* (GDXL235)

iii) *Babea polo fillo*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*, *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Precede xeralmente o predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións; así e todo nelas é frecuente o emprego dun ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. adv. ou prep., co papel semántico de cuantificación, frecuencia, modo, causa, tempo (vgr. agora babea moito co fillo). Noutras estruturas funciona un cprepositivo, posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), de carácter [+animado], que sinala a entidade ou individuo en que se proxecta un sentimento de orgullo (vgr. Andrés babea por seu pai).

A construción ten forma activa, cun significado próximo ao da voz media. Resulta variable en número e persoa. É posible a presenza de *se* indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, intensivo.

Baduar Cintr.**1.** Esbardarllar; falar moito e sen tino.

- i) *de aquí a unha hora estarei de volta no piso de Santiago e o martes baduarei no Parlamento como se nada* (MFB32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Adóitanse usar algúns argumentos opcionais en función de ccircunstancial baixo a forma de fr. prep., fr. adv., cláus., co papel semántico principalmente de cuantificación e modo, loc. espacial, loc. temporal, fin, condición (vgr. sen o teu apoio non baduaría no parlamento). En menor medida pode aparecer algún predicativo do suxeito (vgr. baduaba serio no parlamento).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza unha acción de tipo verbal. Admite o emprego de *se* (vgr. badúase moito cando non se debe) indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Bailar Cintr./Ctr.**1.** Mover acompañadamente corpo, brazos e pés.

- i) *na porta de Cascallar compraron unha botella e bailaban alí* (CASTELO SAN FELIPE-FERROL71)
 ii) *Mozos o qui-os tiña, e o que non bailaba unha coa outra* (ACIVEIRO-FORCAREI78)
 iii) *Porque xa non podo, porque xa non bailo eu tampouco* (GUNTÍN84)
 iv) *de pequena bailaba, agora deixouno* (SANTIAGO35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito. Adoita ir anteposto ao predicado agás en casos de tematización dun complemento e cando o emisor centra o interese informativo no evento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar un ccircunstancial, representado sobre todo por unha fr. adv. ou prep., co papel semántico de modo (vgr. bailaba ben), cuantificación, loc. espacial (i), loc. temporal (iv), fin (vgr. baila para divertirse), destinatario (vgr. baila para ela), condición (vgr. coa túa axuda bailaríase), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non bailaríase), consecuencia (vgr. bailou tanto que cansou), adición (vgr. bailou ademais de cantar), substitución (vgr. bailou en lugar de cantar), etc. Tamén é frecuente o emprego dunha fr. prep. de estrutura (con+fn), (sen+fn), referida a unha entidade [+humana] e [+concreta], cos papeis semánticos respectivos de comitativo (vgr. bailou con dous amigos) e ausencia (vgr. bailou sen eles).

A construción é activa, con sux. axentivo. Ás veces pode implicar unha caracterización do sux. (de pequena bailaba→de pequena era bailarína). Admite o emprego de *se* indicando suxeito indeterminado (vgr. daquela bailábase pouco). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces iterativo e habitual.

2. Moverse algo ou alguén dun lado para outro.

- iv) *Que tranquiliño está o mar, ¿non si? Iso, aquí dentro -di o rapaz-. Cando saíamos do dique xa bailaremos* (CRIM127)
 v) *Otilia preme coa lingua na dentamía que baila doadamente* (CVAG86)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+control], [-control] con sux. inanimado e con sux. que representa unha entidade animada, pero que realiza unha acción carente de intencionalidade.

O complemento non resulta obrigatorio. É habitual a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. baila así na caixa polo movemento do coche), condición, concesión, consecuencia...

A construción é activa, cun sux. axentivo que se move de xeito indeterminado. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

3. Non dar atopado acougo nun sitio.

vi) *Anda sempre bailando dun traballo noutro* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-locación espacial/modo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [±humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un adv. modalizador ou por unha fr. prep. ou adverbial, posposta ao predicado, de estrutura (de+fn), (de+fadv) en “cambiou tres veces de carreira e baila de aquí para alí”. Con carácter máis opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, causa (vgr. baila de aquí para alí por inmaduro), condición (vgr. sen a túa axuda bailarí de aquí acó para aló), concesión, consecuencia, fin (vgr. baila dunha empresa noutra para a súa mellora)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento indeterminado con desprazamento. En xeral acostuma implicar tamén unha determinada conduta. Admite a presenza de *se* indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo e habitual.

4. Abanear; moverse unha cousa que está pouco segura ou que está frouxa.

vii) *Non te subas a esa silla que che baila* (COVAS-FORCAREI64)

viii) *Ó rapaz xa lle empezaron a baila-los dentes* (COVAS-FORCAREI64)

ix) *A saia báilache moito na cintura* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida, que se pode situar en posición preverbal ou posverbal. A situación posverbal está favorecida polas preferencias informativas do falante, a presenza de dativo e/ou compl. ind. e a súa tematización, así coma polos trazos non marcados do sux. canto a animación e control. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Poden aparecer argumentos opcionais, antepostos ou pospostos ao predicado, en función de ccircunstancial, cos papeis semánticos de cuantificación e modo, loc. espacial e temporal, causa e forza (vgr. a lámpada baila co vento), condición, concesión, consecuencia (vgr. a mesa baila tanto que caeu dela o prato)...; e en función de dativo e/ou compl. ind., de referente animado, cos papeis semánticos de beneficiado/prexudicado e ás veces posuidor. En menor medida un predicativo do suxeito (vgr. os dentes do neno báilanlle inseguros na boca).

A construción é activa, cun suxeito que se ve afectado por un movemento. Non se emprega con *se* nin coa voz pasiva. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, inceptivo en (vii), intensivo en (viii).

5. Reflectirse ou debuxarse unha expresión no rostro de alguén.

x) *Un sorriso enorme baila pola súa cara redonda e lustrosa* (OCT337)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado; a posposición favorécea a non animación e non

definitude do sux. así como as preferencias informativas do falante (vgr. pola súa cara redonda e lustrosa baila un sorriso enorme). Os seus trazos semánticos poden ser nestes usos dislocados [-animado], [+concreto], [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar representado por unha fr. prep., anteposta ou posposta ao predicado, de estrutura (de, en, por...+fn), etc., co papel semántico de loc. espacial. De xeito máis opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, modo, causa, condición...

A construción manifesta un esquema activo, se ben neste uso dislocado tamén fai referencia ao sentimento ou estado anímico dunha persoa. Non aparece con *se* nin baixo a forma pasiva. Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Baixar Cintr./Ctr.

1. Descender algo ou alguén dende un lugar máis alto a outro máis baixo.

- i) *Se baixaba polas escaleiras entraba para a igrexa por unha porta* (SANDÍAS83)
- ii) *voume eu e collín a chavella do carro e baixei cara o cruceiro* (FEÁS59)
- iii) *Se baixara agora unha pouca d'auga canto a agradecía* (O CEBREIRO)
- iv) *estaba eu aí ó portal e baixou tamén por aí unha parexa* (O GROVE75)
- v) *¿Imos arriba?-Non podo. Baixoume a regra* (CRIM25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado; a posposición débese ás prioridades informativas do falante así como á non definitude do suxeito en (iii, iv) e á carencia de control e animación en (iii, v). Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [+concreto], [+continuo], [+control] en (i, ii, iv), [-control] en (iii, v).

O complemento non resulta obrigatorio, pero é frecuente o emprego dun predicativo e dun ccircunstancial representados por unha fr. adx., fr. adv., fr. prep., cláusula, cos papeis semánticos de modo (vgr. baixou a todo correr), orde (vgr. baixou de último), loc. espacial (i), loc. temporal (iii), procedencia (vgr. baixa dende o primeiro andar), dirección (vgr. baixaron cara á aldea), comitativo (vgr. baixa con súa nai), ausencia (vgr. baixa sen carteira), fin (vgr. baixa a almorzar), condición (vgr. sen a túa axuda non baixaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non baixaría). Ás veces funciona un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado e/ou posuidor (vgr. baixoulle o gato á rúa).

A construción é activa, cun sux. xeralmente axentivo que realiza un movemento descendente. Admite a presenza de *se* con sux. animado indicando a súa indeterminación. Con este predicado pode aparecer tamén unha construción de pasiva analítica que expresa o contido de “baixar alguén dun lugar coa axuda doutra persoa” (vgr. o neno tiña medo e foi baixado da árbore polo pai). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces inceptivo en (v) e iterativo.

2. Diminuír algunha cousa (peso, medida, prezo, cantidade, temperatura, velocidade...).

- vi) *se o tempo está frío e está orballando é porque baixaron as temperaturas* (RIBADUMIA45)
- vii) *baixín porque teño problemas das rodillas e teño problemas de huesos* (RIBEIRA55)
- viii) *nunha revolta que traza a estrada para eludir as pistas dun aeroporto, non baixou nunca de cento dez* (MFB15)
- ix) *as voces baixan un pouco ó entraren os novos siareiros* (OCT199)
- x) *Ponteceso continuou con numerosos problemas xa que a pesar de que baixou o nivel de agua...* (OCG11-03-99, 15)
- xi) *Agardaremos un par de horas máis. Mentres baixa algo o sol* (AGOSTO130)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor e ao seu funcionamento nunha cláus. incrustada en que a conxunción pode atrae-lo predicado para o comezo; tamén favorece a posposición os trazos de non animación, non control e non axentividade. Os trazos semánticos do suxeito son variables: [+animado] en casos coma os de (vii, viii), [-animado], [+concreto], [+control] en (vii, viii), [-control] en construcións do tipo de (vi, ix, x, xi).

O complemento non resulta obrigatorio. En construcións con suxeito inanimado como (vi) é frecuente o emprego dun ccircunstancial representado por unha fr. adv. (ix, xi) ou por unha fr. prep. de estrutura (de+fn) vgr. a temperatura baixou de catro graos, (a+fn) vgr. a presión baixou a dúas atmosferas, (ata+fn) vgr. o nivel de auga baixou ata tres. Tamén é habitual un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. baixoulle o colesterol). En construcións intransitivas de sux. animado como (vii, viii) coñécese o contido específico de “baixar” polo contexto precedente e seguinte (vii) ou a través da presenza dun ccircunstancial, posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. coa estrutura (de+fn) como en (viii), (a+fn) vgr. baixei a cincuenta quilos, (ata+fn) vgr. baixei ata cincuenta metros.

A construción está xeralmente na voz media. Admite a presenza de *se* indicando suxeito indeterminado. A voz pasiva é posible tanto con *se* e axente indeterminado (vgr. o prezo da roupa baixouse) coma coa pasiva analítica e axente implícito ou explícito (vgr. tódolos prezos foron baixados a semana pasada). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo; ás veces atenuativo en (ix, xi), inceptivo (vgr. a temperatura comeza a baixar), habitual (vgr. a temperatura sobe no verán e baixo de inverno).

3. Descender de estatus ou de nivel.

xii) *O Celta non baixa, pero o Atlético de Madrid vai baixar a segunda* (CACHAFEIRO-FORCAREI40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado (vgr. baixou o Celta). A posposición favorece o semantismo da construción e a non animación. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio dado que a realidade extralingüística á que remite o sux. fai innecesario o seu uso, pero ás veces precísase o significado do verbo cun ccircunstancial, posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (de+fn) vgr. baixou de primeira a segunda, co papel semántico de loc. espacial de destino e orixe. Con carácter máis opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo, causa (vgr. baixou por mala xestión), condición (vgr. co teu apoio económico non baixaría), concesión (vgr. mesmo co teu apoio económico baixaría)... O papel semántico de causa ou causante que desencadea o feito sinalado queda a miúdo implícito.

A construción admite o uso de *se* indicando suxeito indeterminado e a pasiva analítica cun axente causa en construcións do tipo de “o Celta foi baixado á segunda por decisión da Federación”. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

4. Apearse dun animal ou dun vehículo.

xiii) *Alí ía Rosa, Agustín (...) baixaban do tranvía para coller auga fresca da fonte* (AGOSTO117)

xiv) *Fidel Carballo baixa do cabalo e chámalo polas rédeas* (OCT342)

xv) *A miopía non lle permitiu observar que da camioneta baixaron uns quince ou vinte soldados* (DEUS248)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida (xv). Sitúase en posición preverbal e posverbal en cláusula incrustada e fr. nom. non definida (xv). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., de estrutura (de+fn), que sinala o lugar e punto de partida do movemento e remite a unha entidade [-animada] ou [+animada] e [-humana]. Poden funcionar de xeito opcional outros ccircunstanciais con diferentes papeis semánticos coma modo (vgr. baixei do coche ás carreiras), loc. espacial (vgr. baixei do tren en Toledo), ausencia (vgr. baixei do autobús sen a maleta), comitativo (vgr. baixei do avión con meu tío)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento descendente. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Tamén é posible este predicado en construcións de pasiva analítica (vgr. os pasaxeiros foron baixados do avión). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico cando a acción implica un límite inminente e sen duración, ás veces inceptivo.

5. Dobrarse mirando para o chan.

xvi) *Baixouse o Entendes a auxiliala e lentamente, case con mimo, terminou de librala* (MFB157)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida e posposta ao predicado. As prioridades informativas do falante, o semantismo da construción co seu carácter pronominal e a non animación nalgúns casos favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [+animado], xeralmente [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Adoita aparecer algún ccircunstancial, que pode ser unha cláus. introducida por *a* ou *para* expresando contido de finalidade e unha fr. adv. ou preposicional co papel semántico de modo (vgr. nese momento baixouse decontado a collelo), loc. temporal, causa (vgr. non se baixou a auxiliala por preguiza), condición...

A construción sinala un movemento corporal. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que centra a acción no suxeito e sinala, ás veces, a fase de comezo do movemento. O emprego de clítico volve transitiva a construción con “baixar”, vista noutros apartados, cando ten o significado de movemento con desprazamento descendente; porén non acontece o mesmo cando este movemento é corporal, dado que a acción presenta un carácter máis interno e resulta menos doado facela pasar cara a unha entidade afectada. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces inceptivo e iterativo.

6. Ir de arriba a abaixo.

xvii) *Baixáronselle os pantalós* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. A miúdo posponse ao predicado. As prioridades informativas do falante, o semantismo da construción e a non animación, nalgúns casos, favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un dativo e/ou un compl. ind., referido a unha entidade animada, co papel semántico de afectado e/ou posuidor, e en ocasións algún ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. adv. e prep., co papel semántico sobre todo de modo (vgr. baixouse decontado a collelo), fin, loc. temporal e espacial, causa (vgr. baixáronselle os pantalóns co medo).

A construción mostra un movemento descendente dunha entidade. Ten forma pronominal, cun clítico invariable en número e persoa, que centra a acción no suxeito e sinala ás veces a fase de comezo do movemento. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces inceptivo.

7. Humillarse, rebaixarse a algo ou ante alguén.

xviii) *non se quixo baixar ó traballo e despois nunca tivo nada* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece aquí implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, habitualmente posponse ao predicado, aínda que tamén se pode tematizar (vgr. ao traballo non se quere baixar). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn/cláus.), cun referente [+animado] ou que designa un evento mediante unha cláusula de infinitivo (vgr. non se quixo baixar a traballar nas obras).

A construción ten forma pronominal, o que favorece o funcionamento do compl. prepositivo. A presenza de clítico outórgalle un contido que a opón a outras construcións con este mesmo predicado, amais de poñer de relevo o sux. e centrar nel un proceso actitudinal que asemade en ocasións pode servir para caracterizalo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico (sen movemento físico), atélico ou télico segundo se reflecta ou non duración; ás veces habitual e intensivo.

8. Desprazarse cara ao sur.

xix) *As aves migratorias baixan ata África* (DRAG150)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Xeralmente antepónse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Adoita funcionar un ccircunstancial, representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (ata+fn), co papel semántico de loc. espacial e destino. Tamén pode estar representado por unha fr. nom. ou prep., co papel semántico de loc. temporal e frecuencia (vgr. as aves migratorias baixan ata África [tódolos anos; cada primavera; no inverno]). Outros papeis semánticos que se poden atopar son os de causa (vgr. este ano as aves baixaron tarde polo aumento da temperatura), condición, adición...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento. Tende a usarse en P3 singular ou plural, con sux. animado e non humano. Con *se* indica sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico; ás veces habitual e iterativo (vgr. as aves baixan cada verán).

Barruzar Cintr.

1. Caer chuvia miúda e persistente.

i) *Leva todo o día a barruzar* (DRAG161)

O esquema sintáctico é *predicado*, cun esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero.

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación e modo (vgr. barruzaba con ganas), loc. temporal e espacial (vgr. onte pola tarde barruzaba con intensidade en Santiago), causa (vgr. hoxe non barruzou pola néboa), consecuencia (vgr. barruzaba tanto que nos mollamos máis do agardado). Tamén se pode empregar, como ocorre con *chover* e con outros

predicados destas características, un dativo e/ou compl. ind., sinalando a entidade animada afectada (vgr. barruzoulles todo o camiño).

A construción é activa, úsase en P3 ou en formas non persoais e non permite a presenza de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, atenuativo.

Basear Cintr./Ctr.

1. Tomar unha cousa como fundamento doutra; te-la súa base ou fundamento en algo.

i) *Baseouse nas propostas dadas anteriormente.*

ii) *lexitimación formal" do sometemento ó imperio da lei na que se basea o constitucionalismo liberal* (TN6, 8)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co dobre esquema semántico *axente-acción-término* e *portador de estado-estado-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado. A posposición obedece sobre todo á tematización dalgún complemento por centra-lo emisor nel a atención. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado], [+concreto], [+continuo], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), e cun referente que adoitar ser [-animado], [+concreto] e [+continuo], que sinala a entidade que alguén toma como fundamento (acción) ou na que algo se fundamenta (estado). De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de fin (vgr. aquel día baseouse nesas argumentos para discuti-la proposta); ás veces tamén de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. a democracia baséase totalmente na liberdade por imperio da lei), condición (vgr. coa túa advertencia non se basearía nesas propostas)...

A construción pode sinalar unha acción con sux. animado axentivo ou marcar un estado cando unha entidade non animada ten a súa base noutra. Ten forma pronominal, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo e que pode ser invariable ou variable segundo o carácter [+animado] do suxeito. Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; estativo e atético nas construcións de estado e sux. non animado.

Bastar Cintr.

1. Abondar, ser suficiente algo ou alguén.

i) *Os homes bastan pra cuidar, lo mismo veinte que cen* (A VEIGA65)

ii) *antes non che era coma agora, agora teñen un i-aquil, con aquil xa basta* (BAÑOS DE MOLGAS65)

iii) *¡Bueno, carallo, basta xa de tanta leria!* (BARL135)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e *predicado-ccircunstancial*. O respectivo esquema semántico é *portador de existencia/presenza-existencia/presenza, existencia/presenza-campo/aspecto*.

O suxeito aparece explícito en (i) mediante unha fr. nom. definida. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [+concreto], [+continuo], [-control]. En casos do tipo de (ii, iii) o suxeito é cero.

O complemento resulta obrigatorio e escusa a presenza do suxeito. Está representado por unha fr. preposicional, anteposta ou posposta ao predicado, de estrutura (con, de + fn) e referente [+animado] vgr. basta con dous homes; basta de tonterías; (con+cláusula) vgr. con dicirlles algo xa basta, (de+cláusula) vgr. basta de pasar frío, que expresan o contido de cantidade suficiente de persoas ou de cousas. Tamén se poden usar certos argumentos opcionais, como un dativo e/ou compl. ind., co papel semántico de destinatario (vgr. dous homes bástanlles polo de agora) ou unha cláus. introducida por *para* co papel semántico de finalidade (i).

A construción resulta variable en número e persoa con sux. animado e úsase en P3 singular ou plural nos demais casos. Os seus valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

Batallar Cintr.

1. Combater con armas.

i) *se hai que batallar, un bon cabalo ten moito que facer no campo* (OCT343)

ii) *os cristiáns batallaron contra os mouros*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O respectivo esquema semántico é *axente-acción, axente-acción-oposición*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Normalmente precede o predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Pódese presentar en plural referido a dúas ou máis entidades participantes e escusando a presenza de complemento.

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións con sux. plural ou composto. Noutras funciona un ccircunstancial, xeralmente posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. de estrutura (con, contra + fn/cláus.), cun referente [+animado] que indica o segundo termo dun enfrontamento ou loita (vgr. os nobres galegos batallaron cos irmandiños). Por último, tamén poden funcionar ccircunstanciais con papeis semánticos diversos como loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. neses anos os nobres batallaron fortemente cos irmandiños por mante-los privilexios), fin, condición, consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* para indicar sux. e axente indeterminados. Pode existir un contido de reciprocidade explicitado por sintagmas como “entre si”, “un co outro”, que remite a un esquema semántico con dous axentes e dúas entidades afectadas. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo, ás veces habitual e iterativo.

2. Porfiar, traballar forte para acadar algo.

iii) *Despois de tanto batallar acadou o seu propósito* (DRAG163)

iv) *batallou coa tese ata rematala*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico é *axente-acción, axente-acción-oposición*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode estar ausente ou funcionar un ccircunstancial, xeralmente posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. de estrutura (con, contra + fn/cláus.), cun referente [+animado] que indica o segundo termo dun enfrontamento de carácter nocional. Por último, tamén é frecuente algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de fin (vgr. batallou fortemente para conseguilo), límite (vgr. batallou ata conseguilo), loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, condición (vgr. coa túa axuda non batallaría tanto), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda batallaría así coa tese), consecuencia, substitución (vgr. decidiu batallar directamente coa tese en lugar de coa tesina), adición (vgr. batallou coa tesina ademais de coa tese)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* para indicar sux. e axente indeterminados. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo, ás veces habitual e iterativo.

3. Discutir con alguén.

v) *Son amigos e sempre acaban batallando* (GDXL164)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción verbal; axente-acción verbal-oposición*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control]. Pódese presentar en plural referido a dúas ou máis entidades participantes e escusando a presenza de complemento. O complemento escúsase cando existe un contido de reciprocidade explicitado por sintagmas como “entre si”, “un co outro”, que remite a un esquema semántico con dous axentes e dúas entidades afectadas. Noutras construcións funciona un ccircunstancial, posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.), cun referente [±animado] que indica o segundo termo dun enfrontamento verbal (vgr. batallou co cuñado durante toda a comida). Por último, tamén poden acompañar ccircunstanciais con papeis semánticos diversos como loc. espacial e temporal, modo, cuantificación, fin, condición (vgr. co teu apoio non acabarían batallando), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda acabarían batallando)...

A construción é activa, cun sux. que realiza unha acción de carácter verbal. Admite o emprego de *se* para indicar sux. e axente indeterminados. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo, ás veces habitual e iterativo.

Bater Cintr./Ctr.

1. Dar golpes en algo ou en alguén, brear, petar.

- i) *eles non poderían bater en min sen unha orde explícita* (BE18)
- ii) *quería pescar troitas batendo cun pau na auga* (ESC173)
- iii) *Non me batas* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción-afectado, axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita ir en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cos trazos semánticos [±animado], [±humano], [+concreto], que sinala a persoa ou o punto nos que se proxecta a acción, nos que se bate. Tamén pode funcionar un dativo e/ou un compl. ind., de referente animado, co papel semántico de destinatario e prexudicado. Con carácter opcional aparece un ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo (vgr. bateron nel fortemente), instrumento (ii), cuantificación, loc. temporal e espacial, fin, condición (vgr. coa túa axuda non baterían nel), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda baterían nel), consecuencia, adición (vgr. báteronlle na cara ademais de no lombo), exclusión (vgr. báteronlle no corpo todo agás nas pernas)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Permite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo preferentemente na estrutura con (en+fn); ás veces intensivo.

2. Tropezar contra algo, topar.

- iv) *batín co lombo contra un arcón vello e xa estiven a mercé dela* (MFB181)
- v) *as portadas eran baixiñas e el era moi alto e bateu coa cabeza arriba* (VERÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [±humano], [+concreto], [±común], [control parcial].

O complemento tende á obrigatoriedade de maneira explícita ou implícita; ás veces pódese eludir formalmente (vgr. era moi alto e bateu coa cabeza [en algo]); adoita estar representado por unha fr. adv. (v) e por unha fr. prep. de estrutura (en, con, contra + fn). É frecuente a presenza dun novo ccircunstancial representado por unha fr. prep. de

estrutura (con+fn), cun referente [-animado], que alude xeralmente a unha parte inalienable ou alienable da persoa afectada (vgr. bateu coas costas/co chapeo na viga). Con carácter máis opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, modo, causa (vgr. bateu fortemente contra a porta por despiste)...

A construción ten forma activa, cun sux. próximo ao da voz media, que realiza unha acción sen intención e que se ve afectado por ela. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

3. Dar unha cousa golpes fortes e repetidos contra algo; golpear unha cousa noutra.

vi) *especialmente os penedos do bispo onde máis batían os ecos dos disparos* (AGOSTO50)

vii) *As pingotas baten con forza de abaixo no envoltorio metálico do coche* (CULP67)

viii) *As cadeiras están enriba das mesas e séntense os vasos bater no vertedeiro* (CRIM170)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción, afectado-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado favorecido polo seu funcionamento en cláus. incrustada, pola tematización do complemento e pola non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras como as do tipo das exemplificadas en (vi, vii) aparece para mante-lo contido indicado nesta acepción. Está representado por unha frase adverbial ou prep., de estrutura (contra, en + fn) que indica a entidade ou lugar receptores da acción. A presenza dun sux. plural que implique varias entidades escusa o emprego de complementos (vgr. esas ponlas baten [unha na outra]). De maneira opcional pode acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa, modo, consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e simple en canto que son accións breves que se repiten; tamén se poden reflecti-los valores iterativo e intensivo.

4. Encontrarse casualmente con algo ou con alguén, tropezar con.

ix) *Perdón, di tras bater cun matrimonio xa maior ao saír dunha ruela* (CRIM109)

x) *Unha muller cargada de bolsas bate con el na beirarrúa e dille algo* (CRIM121)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está implícito e explícito a través dunha fr. nom. non definida en (ix). Adoita ir precedendo o predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] que alude á entidade ou persoa coa que alguén se atopa. A carón deste complemento poden funcionar de xeito opcional outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial (vgr. onde batín con eles na rúa), modo, causa (vgr. por despiste batín forte con ela na rúa), condición (vgr. sen o teu aviso batería con ela), concesión (vgr. mesmo co teu aviso batería co farol), consecuencia, adición (vgr. bateu co farol ademais de co cristal)...

A construción é activa, con sux. axentivo que mostra un control parcial en canto que a acción non é intencionada. Admite *se* invariable para indicar sux. indeterminado e os seus valores aspectuais son dinámico, télico, simple.

5. Da-la auga, o sol, a chuvia, o vento, etc. en algo ou en alguén.

xi) *o sol bátelle nos ollos e a penas distingue un gran bigote* (OCT14)

xii) *Un golpe de vento bateume nos ollos* (BE90)

xiii) *a auga bateulle na cara e no pescozo* (DEUS163)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto, suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*. O respectivo esquema semántico é *forza/axente-acción-afectado, forza/axente-acción-loc. espacial, forza/axente-acción-afectado-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado favorecido pola presenza dun dativo e pola non animación e non control (vgr. *bátelle o sol nos ollos*). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Segundo os casos pode estar constituído por unha ou dúas funcións. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), cun referente [\pm animado] e [+concreto], que referido a entidades humanas é frecuente que designe unha parte do individuo. Tamén funciona a miúdo un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. espacial e temporal, causa (vgr. *onte a auga bateulle forte na cara por culpa do vento*), condición (vgr. *coa falla de vento non lle batería a auga na cara*), concesión (vgr. *mesmo coa falla de vento bateríalle a auga na cara*), consecuencia...

A construción é activa, cun sux. forza ou axente. Úsase en P3 singular ou plural, cun sux. que con frecuencia designa fenómenos ou entidades naturais. Non se emprega con *se* nin na voz pasiva. Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico se implica duración (vgr. *a chuvia bátelle na cara durante todo o camiño*), télico e simple no caso contrario; moitas veces reflíctense tamén os valores iterativo e intensivo.

6. Dar no branco, acertar.

xiv) *A frecha bateu no obxectivo* (GDXL267)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-meta*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-control]. Alén do axente hai implícito un causante [+humano].

O complemento resulta obrigatorio, posponse ao predicado e está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [\pm animado] e [+concreto], que se constitúe en punto final ou meta dunha acción. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa, condición (vgr. *coa túa axuda a frecha batería ben no obxectivo*)...

A construción é activa, úsase xeralmente en P3 singular ou plural. Non se emprega con *se* nin na voz pasiva e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple, puntual.

7. Ir dar a un lugar por casualidade.

xv) *Sen saber cómo, fora bater á súa casa* (DRAG164)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), posposta ao predicado e que expresa o lugar ao que alguén chega sen querer. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. *onte por descoido fun bater directamente á súa casa*), condición (vgr. *coa túa axuda non iría bater á súa casa*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda iría bater á súa casa*)...

A construción ten forma activa, cun sux. afectado ou pouco axentivo, que realiza un movemento de chegada e aproxima a construción ás de voz media. Non se emprega con *se* nin baixo a forma pasiva. Tende a usarse en inf. dentro da perífrase “ir+inf.” Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual.

8. Latexa-lo corazón.

xvi) *O corazón bateume nun chouto de ledicia* (BE190)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, cun esquema semántico *axente-acción-afectado*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer con facilidade ao predicado por causa da súa non animación e pola presenza frecuente dalgún dativo. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento adoita estar representado por un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e posuidor. Con carácter máis opcional acostuma funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, causa (vgr. o corazón batíalle forte co susto), consecuencia...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural, non se emprega con *se* nin na voz pasiva e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, télico e simple nun exemplo como (xvi).

9. Enfrontarse dúas ou máis persoas.

xvii) *O Embaixador español non se diu por referido e negouse a se bater comigo* (ARR80)

xviii) *Violentáronse, batéronse con saña e con encarnizamento* (ARR114)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. é plural ou composto e engloba varios individuos. Nos demais casos, funciona un compl. prepositivo, posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn) e referente humano, que expresa o segundo membro en que se proxecta a acción do enfrontamento. Poden aparecer na construción outros complementos opcionais que sinalan contidos de carácter locativo, modal, temporal, causal...

A construción é activa. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que enfatiza e reforza o papel de afectado do suxeito ao centrar nel a acción e o interese da mensaxe. O clítico tamén reforza o papel do sux. de iniciador dunha acción que se dirixe cara a un receptor que pola súa vez tamén é axente. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico; ás veces iterativo e intensivo en (xvii).

Batuxar Cintr./Ctr.

1. Chapuzar; golpear na auga salpicando.

i) *batuxei nas pozas que se conformaban entre lousas* (BE121)

ii) *Un grupo de nenos espidos batexaban na auga entre berros* (DEUS147)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. non definida. Acostuma precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non se explicitar. Noutras construcións funciona un ccircunstancial, representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] que sinala o punto en que se golpea. De maneira opcional pode acompañar

algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, fin, causa (vgr. *onte batexaron forte na auga por diversión*), consecuencia...

A construción é activa, con *sux.* axentivo. Admite *se* para indicar *sux.* indeterminado. Noutros casos a presenza de *se* volve a construción transitiva (vgr. *batuxouse/batuxouno na fonte*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo e ás veces intensivo.

Beber Cintr./Ctr.

1. Inxerir demasiado alcohol.

i) *unha dielas cuando estaba un pouco tocada, que bibía, pois faíana baillar* (GOIÁN79)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción e caracterizado-caracterización*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é opcional. En ocasións pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, causa, fin (vgr. *din que antes bebía moito para esquecer certos problemas*), condición (vgr. *sen o teu apoio non bebería*), concesión (vgr. *mesmo co teu apoio bebería*), consecuencia (vgr. *bebeu tanto que se mareou*)... A ausencia de complemento é corrente co esquema de caracterización, xa que o verbo de seu abonda para caracteriza-lo suxeito (Manuel bebe→ é bebedor, ten o hábito de beber demasiado alcohol).

A construción admite o uso de *se* indicando *sux.* indeterminado, tamén a pasiva analítica con axente significando “inxerir líquido” (vgr. *o viño foi bebido por tódolos comensais*). A carón do esquema de acción, admite nalgúns casos o de caracterización e mesmo o de conduta. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces intensivo e habitual.

2. Documentarse, tomar información dunha fonte.

ii) *debémoslles moitas cousas a xente que nin era arqueólogo nin historiador, nin sequera xente de letras... e aínda bebemos deles* (TN17, 55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-orixe*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de, en + fn), posposta ao predicado e cun referente [+animado] que sinala a entidade ou o individuo dos que alguén toma información. De xeito opcional poden funcionar outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de modo e cuantificación (vgr. *beberon moito de aí*), loc. temporal, causa, fin (vgr. *beberon dos clásicos para a elaboración das súas doutrinas*), condición, consecuencia, concesión, adición (vgr. *beberon dos clásicos ademais dos modernos*), substitución (vgr. *beberon dos clásicos en lugar dos modernos*). A construción admite o uso de *se* indicando *sux.* indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces tamén habitual.

Beneficiar Cintr./Ctr.

1. Tirar algún proveito de algo.

i) *Os alumnos que se benefician deste programa poderán realizar ata 400 horas de prácticas por curso* (OCG04-02-99, 16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida á que alude o pronome relativo. O sux. da construción intransitiva funciona sintacticamente como compl. dir. da construción transitiva, pero sen varia-la súa función semántica (vgr. o programa beneficia os alumnos→os alumnos benefíciense do programa). Adoita precede-lo predicado. A posposición dáse cando se tematiza un complemento (vgr. deste programa benefíciense moitos alumnos). Os seus trazos semánticos son variables: [+animado], [+concreto], [+común], [+control], [-control] cando se adquire un beneficio de xeito indirecto e sen intencionalidade.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [+animado] que expresa a orixe ou o punto do que deriva un beneficio. Con carácter opcional pode tamén acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos como loc. temporal e espacial, causa, modo e cuantificación (vgr. alí benefícieme moito dos seus consellos pola nosa proximidade), condición (vgr. sen a túa axuda non me beneficiaría dos seus consellos), concesión, consecuencia (vgr. benefícieme do seu maxisterio tanto que o admiro), adición (vgr. benefícieme dos seus consellos ademais de do seu saber), exclusión (vgr. benefícieme de todo agás dos seus consellos)...

A construción preséntase baixo a forma pronominal, o que favorece o funcionamento do compl. prepositivo. O clítico é variable en número e persoa, reforza o papel semántico de axente e asemade de beneficiado do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico, ás veces intensivo.

Berrar Cintr./Ctr.

1. Dar berros as persoas, gritar.

i) *O cabo berrou con máis forza que nos outros casos* (BE15)

ii) *os reclusos soben aos tellados e alí berran e manifestan contra o ceo a súa cólera* (BE274)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción verbal*.

O suxeito está explícito e representado por unha fr. nom. definida. Adoita ir antes do predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Poden aparecer argumentos opcionais sobre todo en forma de ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, fin (vgr. berrou para que lle oísen), causa (vgr. berrou por causa túa), condición (vgr. sen a túa axuda berraría), concesión, consecuencia (vgr. berraba tanto que abouxaba)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Pódese empregar con *se* indicando sux. indeterminado (vgr. nas manifestacións bérrase con forza). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, intensivo (con respecto a falar).

2. Gritar chamando por alguén.

iii) *mira que non te durmas, que cuando viñer eu berro por ti* (O CEBREIRO)

iv) *berroulle a súa irmá para que viñese comer*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *axente-acción verbal-término, axente-acción verbal-destinatario*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (por+fn), cun referente [+animado] e xeralmente [+humano], que alude ao individuo que é chamado. Noutras construcións tamén se pode empregar

un dativo e/ou compl. ind. que é unha fr. prep. de estrutura (a+fn). De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de fin (vgr. berrou por el con forza para que se achegase), modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. berrou por el coa rabia), condición, consecuencia (vgr. berrou por ela tanto que ouviron todos), exclusión (vgr. berrou por todos menos por el)...

A construción é activa, con sux. axentivo; admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

3. Discutir con alguén ou chamarlle a atención erguendo a voz.

v) *berraron onte aí de medo, porque seica lle pasou pola veigha sin permiso* (COVAS-FORCAREI63)

vi) *entón el púxose furioso e berrou comigo coma un can* (OCT207)

vii) *cando non lle gusta a música, asubíalle e bérralle ó picadiscos* (TN6, 93)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* (v), *suxeito-predicado-cprepositivo* (vi), *suxeito-predicado-compl. indirecto* (vii). O respectivo esquema semántico é *axente-acción verbal* (v), *axente-acción verbal-término* (vi), *axente-acción verbal-destinatario* (vii).

O suxeito está nestes exemplos implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio na acepción de “discutir dúas persoas”, en que pode aparecer un sux. plural ou composto, que engloba varios individuos que actúan ao mesmo nivel. Cando se explicita o complemento, pode estar representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), posposta ao predicado, cun referente humano que alude ao individuo no que se proxecta a acción, co que alguén discute. Tamén pode funcionar un dativo e/ou un compl. indirecto, de referente humano, representado por unha fr. prep. que sinala o individuo ao que alguén lle chama a atención. De xeito opcional tende a funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, fin (vgr. ese día berrou comigo enerxicamente para defenderse das acusacións), causa (vgr. na casa berrou con eles polo enfado que traía do traballo), loc. espacial e temporal, campo ou aspecto (vgr. berrou con eles polo asunto da venda das terras), condición (vgr. sen a túa presenza berraría con eles), concesión (vgr. mesmo coa túa presenza berraría con eles)... A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. vaise alí e bérراسelle para que cale). Na construción de compl. prepositivo a acción vai dun axente cara a un término que a recibe e na construción con sux. plural existen dous ou máis individuos con similar grao de actividade (berrar un co outro). Os seus valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo.

4. Emitir algúns animais a súa propia voz.

viii) *E por aquí abaixo berraba un bicho* (CORISTANCO85)

ix) *Ai Dior mío xa berrou a pegha, vou morrere!* (ACIVEIRO-FORCAREI69)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito está nestes exemplos explícito e aparece como non definido (viii) e definido (ix). Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor tematiza un complemento ou centra a atención no evento representado polo predicado; tamén o contexto exclamativo de (viii) e a non definitude favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [+animado], [-humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Poden funcionar argumentos opcionais en forma sobre todo de adverbios modalizadores ou ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo e cuantificación (vgr. onte berraba moito a pega detrás da casa), causa (vgr. berraba coa fame), fin (vgr. o animal berraba para recibir comida), consecuencia (vgr. berraba tanto que daba pena ouvi-lo)...

A construción é activa, cun sux. de carácter axentivo. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se* nin na voz pasiva. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, non intensivo; ás veces habitual e iterativo.

Botar Cintr./Ctr.

1. Colle unha determinada dirección.

i) *Os cazadores botaron pola ladeira do medio* (GDXL102)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-dirección*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Adoita estar representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (por+fn/fadv) que sinala unha dirección escollida. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, causa, fin. En menor medida un predicativo do sux. (vgr. os cazadores botaron cansos pola ladeira do medio).

A construción é activa, cun sux. axentivo que implica un desprazamento de tipo direccional. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e simple, en xeral inceptivo.

2. Deitar líquido un recipiente.

ii) *O caldeiro bota* (GDXL102)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *afectado-acción e portador de estado-estado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A non animación do suxeito e a intencionalidade informativa do emisor cando prioriza a información contida no verbo favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial (vgr. bota por ese oco), dirección (vgr. bota para fóra), modo e cuantificación (vgr. o caldeiro bota moito), causa (vgr. o boci bota por culpa do golpe), consecuencia (vgr. botou tanto que se baleirou).

A construción sinala unha acción (un líquido que sae dalgún sitio), presenta forma activa e significado próximo á voz media. Asemade pode amosa-lo estado dunha entidade. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os seus valores aspectuais son dinámico e atélico cando se superpón o valor de acción; estativo e atélico cando se fai fincapé no estado dunha entidade.

3. Estar nun sitio un determinado tempo.

iii) *marchei pa Pontevedra, pá Ebro e botei alí hasta o ochenta e catro* (ACIVEIRO-FORCAREI36)

iv) *non traballábamos máis porque non se podía e alí botábamos outra vez hasta o próximo vrau* (VALGA65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. espacial-loc. temporal*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. xeralmente de estrutura (ata+fn), (ata+fadv) vgr. botei alí ata onte, expresando tempo e duración e mais loc. espacial, conforme vemos nos exemplos documentados. Con carácter máis opcional pode funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de causa, fin, modo

(vgr. alí botei con dificultades un ano por culpa do traballo), fin, condición (vgr. co teu apoio non botaría alí un ano para saír), concesión... En menor medida rexístrase algún predicativo do sux. (vgr. botei contento alí un ano).

A construción é de estado. Indica a situación dun individuo nun lugar e nun determinado momento. Pódese empregar con *se* mostrando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

4. Ser sementado un froito.

v) *O centeno viñase botando en setiembre ou outono* (ACIVEIRO-FORCAREI69)

vi) *Millo botábase moi pouco e patacas tamén* (ACIVEIRO-FORCAREI75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción*; *afectado-acción-loc. temporal, modo, fin...*

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgúnhas destas construcións (vgr. pois a verdade é que millo non se bota). Na meirande parte, é frecuente a presenza dalgún ccircunstancial, representado por unha frase adverbial e preposicional, co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. temporal e espacial, causa (vgr. agora millo aquí non se bota moito por culpa do xabarl), fin, medio (vgr. as patacas bótanse con tractores para bulir máis), condición (vgr. co teu apoio millo botaríase), concesión, consecuencia, adición (vgr. millo botouse ademais de patacas)

A contrución ten valor medio. Úsase en P3 singular ou plural, cun *se* invariable que acada valor pasivo, quedando o axente indeterminado. Alén da interpretación do significado, a orde preverbal da fr. nom. é un factor que contribúe á súa consideración como suxeito e non como compl. directo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces iterativo e habitual (v).

Branquear~branquexar Cintr./Ctr.

1. Tornarse branco ou máis branco, e por ext. adquirir finura unha persoa.

i) *cos anos fora branquexando e xa era completamente case branco* (BE107)

ii) *blanqueou desde que non traballa* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pódese pospoñer ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor e aos trazos de non animación, non control e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente a presenza dun dativo e/ou compl. ind. sinalando a entidade animada afectada (vgr. branquexoulle a camisa), e de ccircunstanciais con papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. branqueou moito con tanto lavado), consecuencia...

A construción reflicte un proceso e adquire valor de voz media. Adoita usarse en P3 singular ou plural. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo.

2. Amosar algo cor branca.

iii) *E branquiáballo a calavera como se xa tivera aí muito morto* (OSCOS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *caracterizado-caracterización*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor e aos trazos de non animación, non control e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún dativo e/ou compl. ind. sinalando a entidade animada afectada, e tamén ccircunstanciais con papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. branqueoulle moito cos anos), consecuencia...

A construción reflicte un estado. Adoita usarse en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico e ás veces intensivo.

Brillar Cintr.

1. Resplandecer un obxecto, producir brillo.

i) *Os azulexos da Quinta brillaban ao sol da tarde con luces de aceiro* (ARR177)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto* e *caracterizado-caracterización*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese situar posposto ao predicado debido ao funcionamento dun dativo e/ou compl. ind., ás prioridades informativas do emisor, e aos trazos de non animación, non axentividade e non control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Son frecuentes argumentos opcionais en función de ccircunstancial, co papel semántico sobre todo de modo, causa, loc. espacial e temporal (vgr. ese metal brillaba onte con moita forza polo sol), consecuencia (vgr. brillaba tanto que fería a vista)... Tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. non lle brillaba a copa como quería).

A construción ten forma activa e úsase en P3 singular ou plural, cun sux. pouco activo. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico, intensivo; en ocasións pódense reflecti-los valores simple, télico, puntual.

2. Sobresaír, destacar por algunha calidade, característica, etc.

ii) *A súa beleza brillaba por riba de tódalas demais* (GDXL311)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese situar posposta ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor e aos trazos sobre todo de non axentividade e non control. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado], [+concreto], [+continuo], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Son frecuentes argumentos opcionais en función de ccircunstancial, co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, causa, loc. espacial e temporal (vgr. eses anos brillaba moito pola súa intelixencia), condición (vgr. coa túa axuda brillaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non brillaría), consecuencia, adición (vgr. brillaba a súa beleza ademais da súa intelixencia)... Ás veces pode funcionar algún dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado e en ocasións posuidor, e en menor medida un predicativo do suxeito (vgr. a súa beleza brillaba fachendosa entre todas as demais).

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Os seus valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico, intensivo.

3. Manifestar unha calidade ou producir unha sensación de forma moi intensa.

iii) *Ó avó brillábanlle os ollos coa risa* (OCT20)

iv) *Brilláronme os ollos de cobiza e de desexo* (BE225)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización* e *asemade produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao funcionamento dun dativo e/ou compl. indirecto, ás prioridades informativas do emisor e aos trazos de non animación e non control. Nesta construción é moi frecuente nos textos a presenza dun suxeito que designa a referida parte inalienable do corpo (os ollos). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, aínda que son frecuentes argumentos opcionais en función de ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, causa, loc. temporal e espacial. En moitas ocasións tamén funciona un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado e ás veces posuidor, expresando certas sensacións dun individuo.

A construción admite unha lectura próxima á voz media en canto sux. caracterizado e á voz activa en canto produtor dun efecto (de brillo ou luz). Úsase en P3 singular ou plural. Non se emprega con *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, intensivo.

Brincar Cintr.

1. Dar brincos, choutar.

i) *O can brincou por riba deles* (EBO135)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico é *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o funcionamento dun ccircunstancial, representado por unha fr. adv. ou preposicional, xeralmente posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), (para+fn), (por+fn), (de+fn) vgr. *brincou da cama*, (con+fn), cos papeis semánticos sobre todo de loc. espacial, orixe e dirección, comitativo (vgr. *brican cos amigos*), modo e cuantificación, loc. temporal, fin (vgr. *brinca moito con eles para que lle dean unha larpeirada*), condición, causa (vgr. *brinca por divertimento*), concesión, consecuencia...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento. Admite a presenza de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, tamén télico e simple en exemplos como (i), iterativo (cando se dan varios brincos).

2. Enredar facendo cousas.

ii) *mentres os demais xogaban e se divertían correndo e brincando* (DEUS148)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Acostuma precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o funcionamento dalgún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal (vgr. *brincan no patín toda a tarde*), modo, comitativo (vgr. *brinca con eles*), fin (vgr. *brincan xuntos para non se aburriren*), causa (vgr. *brincan por divertimento*), consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite a presenza de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces habitual.

Brindar Cintr./Ctr.**1.** Ergue-la copa ou o vaso polo que se bebe e asemade expresar un desexo.

i) *no barrio de Altona...había xente que brindaba con champán pola inminencia da propia derrota* (DEUS29)

ii) *¡brindarei á súa saúde!* (ESC101)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dun pronome relativo, que ten como antecedente unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento, sendo frecuente, non resulta obrigatorio. Cando funciona acostuma estar representado por algún ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn) e referente [±animado], (a+fn) e referente [-animado]. Expresa a entidade pola que se brinda e asemade pode indica-la causa (vgr. brindamos por causa do premio recibido) e o fin cando se expresa un desexo. A carón deste complemento tamén poden aparecer outros ccircunstanciais expresando un contido de finalidade (vgr. brindo por ela para que triunfe), un compl. predicativo (vgr. brindo entusiasmado á túa saúde) e un ccircunstancial con papeis semánticos diversos como medio (i), loc. temporal e espacial, modo, condición (vgr. sen o teu apoio non brindaría), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non brindaría), adición (vgr. brindou por ti ademais de por todos nós), exclusión (vgr. brindou por todos agás por ela), etc.

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. bríndase á súa saúde). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, simple e télico, atélico cando se reflicte duración; ás veces iterativo.

Bulir Cintr.**1.** Facer algo decontado, darse présa.

i) *Téñoos así todos en reás, e quelaro, bole un o que pode* (GUNTÍN84)

ii) *bule axiña, se non quedas aí* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese situar en posición posverbal debido ao centro de atención que establece o emisor e ao carácter non definido do suxeito (i). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Nalgunhas construcións pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación (vgr. bulir moito), fin, loc. espacial e temporal (vgr. daquela buliamos moito para acabar antes), modo (vgr. coa présa bólese máis), causa, condición (vgr. coa túa axuda buliría máis), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non buliría máis), consecuencia (vgr. bule tanto que se trabuca)...

A construción ten carácter activo, con sux. axentivo. Admite a presenza de *se* indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, intensivo.

2. Rebulir, moverse axitadamente

iii) *os ratos non paran de bulir no faiado* (OCP68)

iv) *Marica qué é o que tes, qué na barriga che bole* (BRIÓN68)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese situar en posición posverbal en función do centro de atención que estableza o emisor e dos trazos de non animación, non axentividade e non control. Os seus trazos semánticos son [±animado], [+concreto], [±común], [±control].

O complemento non resulta obrigatorio. Nalgunhas construcións pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado, beneficiado e prexudicado (vgr.

bólenlle ratos no faiado), amais de distintos ccircunstanciais cos papeis semánticos sobre todo de modo, loc. espacial e temporal, causa, fin (vgr. os ratos coa fame bolen no faiado para comer).

A construción ten carácter activo, cun sux. axentivo que realiza un movemento axitado. Admite a presenza de *se* indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, intensivo.

Burlar Cintr./Ctr.

1. Rirse de algo ou de alguén; enganar a alguén.

i) *Cando non hai perigo. Cando o hai seguro que escapa por outro lado. Por iso se burlou e segue a burlarse de nós* (AGOSTO100)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. preposicional, posposta ao predicado, de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente [±animado], que indica o individuo ou a cousa dos que alguén se ri. Con carácter opcional acompaña moitas veces un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, causa, modo (vgr. *onte rinme del coma un tolo coas súas parvadas*), fin, condición (vgr. *coa túa advertencia non me burlaría del*), concesión (vgr. *mesmo coa túa advertencia burlárame del*), consecuencia (vgr. *burleime del tanto que se enfadou*), exclusión (vgr. *burleime de todos agás de ti*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Ten forma pronominal, co clítico como formante lexemático do verbo, que ademais contribúe ao emprego do compl. prepositivo. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, en ocasións intensivo e iterativo.

C

Caber Cintr.

1. Colle dentro ou a través de algo; ter sitio ou lugar.

- i) *botoulle a mao ó carneiro, pero o carneiro non cabía polas rexas da ventana* (RIOBARBA81)
- ii) *en abril águas mil, todas caben nun barril* (TUI70)
- iii) *xa non caben as patacas no pataqueiro* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á non animación e non definitude así como á tematización dun complemento ou dun adv. modalizador. Os seus trazos semánticos poden ser [\pm animado], [\pm humano], en xeral [+concreto], [\pm común], [-control].

O complemento adoita estar presente na construción de maneira explícita ou implícita. Posúe bastante liberdade posicional e pode funcionar como tal unha fr. adv. e máis frecuentemente unha fr. prep., de estrutura (por+fn/fadv), co papel semántico de loc. espacial con presenza de movemento, (en+fn) co papel semántico de loc. espacial en repouso. De xeito máis opcional pode acompañar tamén algún adv. modalizador ou diversos ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, modo, causa (vgr. non cabe por aí de tan alto), condición (vgr. coa túa axuda cabería ben por aquí), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non cabería ben por aquí)...

A construción é de estado. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. por aí non se cabe). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

2. Ser posible algo.

- iv) *non me cabe ningunha dúbida deso* (SANTIAGO28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de existencia-existencia*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Tende a ir posposto ao predicado, dado que nesta construción o verbo que refire a existencia ou non existencia de algo adoita situarse en posición temática seguido do obxecto ou noción dos que se afirma ou nega esa existencia. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], [-continuo] e tamén [+continuo] vgr. aquí non cabe a inxustiza, [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Poden aparecer argumentos opcionais preferentemente un pronome persoal dativo ou unha fr. prep. en función de compl. ind., cun referente animado e co papel semántico de afectado e algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa, condición...

A construción aproxímase ás de estado. Úsase en P3 singular ou plural. Non admite o emprego de *se*. Os valores aspectuais son estativo, atético.

3. Tocarlle a alguén realizar algo.

v) *Cóubolle a honra de asistir* (GDXL327)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *evento-acción-afectado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Posponse ao predicado debido a que nesta construción o evento adoita presentarse antes do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], xeralmente [+común], [-control].

O complemento está representado por un pronome dativo ou por unha fr. prep. en función de compl. ind., que sinala a persoa beneficiada ou prexudicada pola acción. Con carácter máis opcional pode presentarse un adv. modalizador ou un ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal, causa (vgr. hoxe cóubolle a honra de asistir por ser quen é), fin...

A construción mostra un sux. que reflicte algún evento. Úsase en P3 singular ou plural, non permite o uso de *se* e os seus valores aspectuais son dinámico, télico.

CadRAR Cintr./Ctr.

1. Coincidir, vir ben ou mal unha cousa.

i) *Cadrrounos moi ben que non viñese onte* (COVAS-FORCAREI64)

ii) *O sábado non me cadra ben para vernos* (SANTIAGO32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *evento-acción-modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e unha cláusula. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado; a situación posverbal é frecuente debido aos seus trazos semánticos e ao funcionamento dunha cláus. encabezada por *que*. O sux. pode expresar un evento, que é unha cláusula, ou un nome cos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Adoita estar representado por unha fr. adv. (ben, mal...) co papel semántico de modo. Ás veces o complemento vese xustificado por unha nova cláus. de tipo causal ou final introducida por *porque* e *para*, que serven para concretar por que ou para que unha cousa vén mal ou ben. A miúdo aparece tamén na construción un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de beneficiado ou prexudicado.

A construción ten un sux. de carácter eventivo. Úsase en P3 singular ou plural, non permite a presenza de *se* e os seus valores aspectuais son dinámico, télico, intensivo en (i).

2. Coincidir unha cousa con outra ou con determinado momento.

iii) *será como di el, pero a min as contas non me cadran* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

iv) *Este ano o día oito cadra en sábado e vai haber máis xente* (ACIVEIRO-FORCAREI29)

v) *O que di el non cadra co que di seu pai* (CACHAFEIRO-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* en construcións como (iii), *suxeito-predicado-ccircunstancial* en construcións do tipo de (iv), *suxeito-predicado-cprepositivo* en estruturas como (v). O respectivo esquema semántico é *evento-acción*, *evento-acción-loc. temporal*, *evento-acción-término*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida e dunha cláusula. Pódese pospoñer ao predicado cando se antepón un complemento, cando funciona un dativo ou compl. ind. (vgr. non lle cadran as contas / as contas non lle cadran) e cando se ve favorecido polo trazo de non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común] ou [-común] vgr. San Xosé cadra en domingo, [-control].

O complemento non resulta obrigatorio en estruturas do tipo de (iii) e noutras como (vgr. aquí hai varias cuestións que non cadran), en que o sux. é plural ou composto e implica dúas ou máis entidades que coinciden ou non unha coa outra. Noutras construcións o complemento resulta obrigatorio, posponse ao predicado, ten referente non animado e sinala o termo coincidente co expresado no suxeito. Este complemento pode estar representado por unha fr. nom. (vgr. a feira cadra este sábado), unha fr. adv. (vgr. o Entroido cadrou baixo), unha fr. prep. de estrutura (en+fn), (por+fn) vgr. a feira cadra polo domingo de Ramos, (con+fn) vgr. a feira este mes cadra co domingo de Ramos”, (con+cláus.) en (v). Expresan modo, loc. temporal e un evento coincidente ou non co expresado no suxeito. Existe a posibilidade de utilizar outros argumentos opcionais como un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. as contas cadran ben), loc. temporal, causa (vgr. non cadra ben co que dis por culpa diso)... e un dativo ou compl. ind., en construcións como (iii), co papel semántico de prexudicado ou beneficiado.

A construción sinala unha acción que é unha coincidencia (un feito casual que se produce). Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico; ás veces intensivo (vgr. cadrar moi ben) e iterativo.

3. Harmonizar unha cousa con outra.

vi) *esas cores non cadran*

vii) *Esa cor cadra ben con estoutra* (GDXL336)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de relación-relación*, *portador de relación-relación-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando se tematiza e enfatiza o compl. prepositivo (vgr. co verde non cadra o azul). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio en estruturas do tipo de (vi), que presentan un suxeito plural ou composto englobando as varias entidades postas en relación. Nas demais, está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), posposta ao predicado e de referente non animado, que expresa o segundo termo dunha relación. Tamén é corrente o funcionamento dun ccircunstancial, co papel semántico de modo (ben, mal, regular...); a súa ausencia implica sentido negativo ou positivo segundo exista ou non negación (vgr. esta cor non cadra/cadra con aquela). Outros papeis poden se-los de loc. espacial e temporal, causa, condición...

A construción implica unha relación entre varias entidades. Úsase en P3 singular ou plural e non permite a presenza de *se*. Os seus valores aspectuais son estativo, atélico, ás veces intensivo.

4. Atopárense dúas ou máis persoas nun lugar.

viii) *Cadraron no igrexario*

ix) *Cadrou con ela no iglesario* (LOUREIRO-COTOBADÉ40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, *suxeito-predicado-cprepositivo-ccircunstancial*. O esquema semántico respectivo é *afectado-acción-loc. espacial*, *afectado-acción-término-loc. espacial*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio naquelas construcións con verbo en plural ou sux. composto que abrangue as entidades participantes, escusando así a presenza de compl. prepositivo (vgr. cadraron na taberna). Nas demais, o complemento está representado por unha fr. prep., de estrutura (con+fn), referente animado e humano, que sinala a persoa que se atopa con outra nun determinado lugar. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, causa...

A construción é variable en número e persoa. Pode usarse con *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual.

5. Darse casualmente unha circunstancia.

x) *ninguén acudía, a non ser algunha que outra persoa que lle cadrase de pasar polo camiño de volta da fonte* (AGOSTO77)

xi) *o touciño quizá salara, pero o xamón non salaría, salaría o que lle cadrara* (GUNTÍN52)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito, posposto ao predicado e representado por unha cláusula. A posposición está favorecida polo semantismo da construción e pola non animación. Nalgúns casos, a cláus. está introducida pola preposición *de* (x) e funciona como modificador dun núcleo do suxeito implícito (vgr. non me cadrou [a circunstancia, a ocasión] de pasar por alí) que se caracteriza por te-los trazos semánticos [-animado], [-concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Adoita aparecer algún argumento opcional como pode ser un dativo e/ou compl. indirecto, representado por unha fr. prep. (a+fn), co papel semántico de afectado. Poden funcionar de xeito máis opcional outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa...

A construción úsase en P3 singular ou plural, non se emprega con *se* e os seus valores aspectuais son dinámico, puntual, simple; ás veces iterativo (vgr. cadrar algo moitas veces).

6. Coincidir con alguén en algo.

xii) *segundo pasan os días Sor Claudina cadra con ela en que pai perdeu a expresión da palabra* (MDB163)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción mental-término-materia/asunto*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con+fn), cun referente [+humano] que expresa o individuo co que se coincide, e de estrutura (en+fn/cláus.), cun referente [-animado] e [±concreto], que indica o evento ou entidade que supón o punto de coincidencia entre dous ou máis individuos. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. espacial e temporal, causa, condición (vgr. co teu apoi cadraría ben con eles niso)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que mostra unha coincidencia voluntaria con alguén. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atélico. Se a coincidencia resulta puntual o valor aspectual é o de puntual.

Caducar Cintr.

1. Acabarse ou deixar de ser válida unha cousa por sobrepasar un límite temporal.

i) *fronte á rancia España imperial que caducaría co afundimento franquista* (TN12, 8)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante un pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado favorecido pola tematización dun complemento e pola non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente a presenza dun ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. adv., unha fr. nom. (vgr. *caduca o sábado*), unha fr. prep. de estrutura (en+fn) vgr. *caduca en decembro*, (con+fn), (a+fn) vgr. *caduca aos tres meses*, (dentro de + fn), (despois de + fn), co papel semántico de límite temporal. En menor medida condición (vgr. *coa túa axuda non caducaría*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda caducaría*)...

A construción ten forma activa, cun valor próximo ao da voz media. Sinala unha acción que é a fase terminativa dun proceso previo. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo.

Caer Cintr.

1. Moverse unha persoa ou cousa de arriba a abaixo pola acción do seu peso ou por perda de equilibrio; precipitarse, desprenderse.

- i) *Metinme dentro, caíu a tapa con estrépito e permanecín encunado* (MFB181)
- ii) *I entonces según viñamos caíame na carretera* (GUNTÍN84)
- iii) *os engazos de ferro é pa caña-la folla dos árboles que cae* (MONDOÑEDO60)
- iv) *abandona a pluma sobre a mesa e se deixa caer desganado contra o respaldo do sillón* (DEUS42)
- v) *unha meniña de dez anos caeu dunhas escaleiras dunha casa e morreu* (MUROS17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Pódese situar en posición preverbal e posverbal de acordo co centro de atención establecido polo emisor. Os seus trazos semánticos prototípicos son [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Os trazos de non animación, non axentividade e non control, así como as prioridades informativas do falante favorecen a posposición ao predicado. O trazo de control pode ser positivo naqueles casos en que o movemento reflectido por *caer* sexa deliberadamente realizado por parte dun suxeito animado e axente como acontece en (iv), desta maneira o esquema semántico sería *axente-acción*, coa existencia ou non dunha función semántica *causante* (a fatiga, a enfermidade...).

O complemento non resulta obrigatorio, pero é frecuente o emprego de argumentos opcionais como poden ser un dativo ou compl. ind., co papel semántico de afectado, en construcións que sinalan movemento vertical puro (vgr. *caeunos o espello do salón*) e en construcións que expresan movemento de separación dunha parte do corpo indicada polo sux. animado (vgr. *caeuille moito pelo*); un ccircunstancial, posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. con, entre outras, as seguintes estruturas: (de+fn) co papel semántico de modo (vgr. *caeu de fuciños*), (dende+fn/fadv) co papel semántico de orixe ou procedencia (v); (de+fn) co papel semántico de movemento vertical de separación (iii); (a+fn), (contra+fn), (contra+fadv), (ata+fn), (sobre+fn), (en+fn), co papel semántico de dirección sen término de movemento (vgr. *caeu ao precipicio*) e dirección con término de movemento (iv), así coma loc. espacial derriba dun obxecto (ii); (á beira de, diante de, detrás de+fn) co papel semántico de loc. espacial, condición (vgr. *sen a túa axuda non caería a mazá*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non caería a mazá*)... Menos habitual resulta o funcionamento dun predicativo, posposto ao

predicado, representado por unha fr. adx. ou por unha fr. prep., que sinala o estado dunha entidade ou persoa.

A construción aproxímase ás de voz media con sux. afectado. Designa unha acción que se traduce nun movemento vertical. Non se adoita empregar baixo a forma pronominal, aínda que na fala se rexistran algúns exemplos disto. Admite *se* con sux. animado para indicar o seu carácter indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple; en ocasións progresivo e atélico (vgr. cae-lo pelo), inceptivo (vgr. empeza a cae-la folla).

2. Derrubarse unha construción; afundirse.

vi) *levantime, fun mirar e caíra un pedazo de muro* (O GROVE59)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida e posposta ao predicado. Favorece a posposición o centro de atención establecido polo emisor no predicado así como a non animación e non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±común], [-control]. O contido desta acepción obedece á presenza dun sux. representado por un nome pertencente ao campo semántico da construción.

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional funciona en moitas ocasións un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. *onte co vento caeu un cacho de muro onda a casa*), condición (vgr. *coa túa axuda non caería o muro*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda caería o muro*), substitución (vgr. *caeu a cancela en vez do muro*)...

A construción aproxímase á voz media e indica un movemento vertical. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos poden ser dinámico, télico, simple. Tamén estativo e atélico cando responde a un esquema de estado que alude á deteriorada situación física de algo (vgr. *esa casa está caendo*).

3. Vir ou sentar unha cousa dunha determinada maneira.

vii) *debeume caír mal a cena, que despois estiven mal de noite* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

viii) *a chaqueta gris de punto que leva posta cáelle como unha saia arredor da cintura* (DEUS145)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, *suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*, correspondéndolle o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-modo* e *produtor de efecto-produción de efecto-afectado-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. O centro de atención establecido polo emisor e a non animación favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-concreto] vgr. *ese desgusto caeulle mal*, [+común], [-control]. Resulta moi común un nome que pertence ao campo semántico do vestido e da alimentación.

O complemento é obrigatorio. Adoita estar representado ben por unha fr. adv., posposta ao predicado, nucleada por un adverbio ou locución adv., co papel semántico de modo, ben por unha fr. nom. dentro dunha estrutura comparativa. Outros papeis semánticos son os de loc. espacial e temporal, causa (vgr. *onte co frío caeume mal a cea*), condición, concesión, consecuencia (vgr. *caeume a cea tan mal que vomitei*)... Noutras construcións funciona tamén un dativo e/ou compl. ind., co papel semántico de beneficiado ou prexudicado.

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural, xeralmente con tempos de presente e pretérito. Non se utiliza con *se* e os valores aspectuais son variables: en construcións do tipo de (vii) en que algo produce un determinado efecto os valores son dinámico, télico, resultativo; nas do tipo de (viii) son estativo, atélico. Ás veces aparecen outros valores como intensivo (vgr. *a comida caeume fatal*), habitual, iterativo.

4. Ser ou non unha persoa do agrado doutra.

ix) *ó xefe dos eunucos caeulle tanto en gracia aquel galego que...* (MDR268)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.-ccircunstancial*, cun esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado-modo*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición favorécena tanto as prioridades informativas do emisor coma o non control e o funcionamento dun dativo e/ou dun compl. ind. na estrutura. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Funciona como tal un dativo e/ou compl. ind., de referente humano, co papel semántico de destinatario, e un ccircunstancial representado por unha fr. adv. (ben, mal...), posposta ao predicado, que expresa a maneira de lle resultar a alguén. De maneira opcional poden funcionar distintos ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa (vgr. non lle caeu ben por falar tanto), condición (vgr. co teu apoio caeríalle ben), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non lle caería ben)...

A construción é en xeral de estado. Admite o uso de *se* indicando suxeito indeterminado (vgr. se se lle cae ben non hai problema). Os seus valores aspectuais prototípicos son estativo e atético; tamén reflicte os de dinámico, progresivo e inceptivo (vgr. estame empezando a caer ben).

5. Botarse sobre algo ou alguén, atacar.

x) *a grea iracunda caera sobre as adegas secretas da Prisión de Príncipe* (BE280)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado pola tematización do complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (sobre+fn), cun referente [+animado] e [+humano], que expresa a entidade ou individuo nos que se proxecta a acción. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. onte caeron iradamente sobre nós por vinganza), condición (vgr. sen o voso apoio caerían sobre nós), concesión (vgr. mesmo co voso apoio caerían sobre nós)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. cáese sobre o inimigo). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

6. Deixar de resistir, sucumbir.

xi) *na Prisión de Príncipe, naquela que lenta e seguramente caía xa en poder dos sublevados* (BE279)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pronome relativo. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [+concreto], [-concreto] (vgr. a posición caeu en mans do inimigo), [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio, se ben resulta habitual a presenza de ccircunstanciais representados por unha fr. adv. ou preposicional, co papel semántico de modo, loc. temporal e duración (vgr. a prisión caeu en dúas semanas), posesión con referente animado e humano (vgr. caeu en poder do inimigo), causa (vgr. a prisión caeu por culpa dos gardas incompetentes) condición (vgr. sen o voso apoio a prisión caería), concesión (vgr. mesmo co voso apoio a prisión caería)...

A construción ten forma activa, cun sux. afectado que aproxima a construción á voz media. Permite o uso de *se* indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo.

7. Morrer preferentemente en combate.

xii) *Castromao berra, todo mundo berra e hai máis estalos e cae Fidel* (OCT351)

xiii) *Foi un dos primeiros soldados do concello de San Estevo que caeu na guerra* (AGOSTO22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito preséntase explícito. Pódese situar en posición posverbal debido ás prioridades informativas do emisor e á súa non axentividade. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o emprego de argumentos optativos en función de ccircunstancial, co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. o ano pasado caeu como un heroe na guerra por fogo amigo), condición (vgr. sen o teu auxilio caería), concesión (vgr. mesmo co teu auxilio caería)...

A construción ten forma activa, cun sux. non axentivo que aproxima a construción á voz media. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual.

8. Deixar de ser, desaparecer.

xiv) *O ano en que caería o muro de Berlín comezou cun premonitorio e desagradable renacemento do nacionalismo de extrema dereita* (TN12, 47)

xv) *no satenta e cinco, que foi cando caeu a Ditadura...* (LOUREIRO-COTOBAD80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito. Está representado por unha fr. nom. definida, situada nestes exemplos en posición posverbal debido á anteposición do complemento e á non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, loc. temporal e espacial, modo (vgr. ese ano a ditadura caeu con forza pola presión popular), condición (vgr. sen o apoio social a ditadura non caería), concesión (vgr. mesmo sen apoio social a ditadura caería)...

A construción ten forma activa, cun sux. afectado que aproxima á voz media. Úsase xeralmente en P3 singular ou plural. Non se utiliza con *se* e os seus valores aspectuais son dinámico, télico.

9. Decatarse ou non de algo.

xvi) *non caía no chiste, pero despois entendino* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción mental*, *axente-acción mental -asunto*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e presenta os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións en que a súa presenza se escusa para completa-lo significado da cláusula. Noutras é necesario un ccircunstancial, posposto ao predicado, con referente [+concreto], e de estrutura (en+fn), (en+cláusula) vgr. non caio en quen chamou onte, que expresando contidos coma os de materia, tema e asunto percibidos. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa, modo (vgr. con semellante despiste non caía agora ben no conto ese)...

A construción é activa, cun sux. axentivo de carácter mental. Preséntase moitas veces na modalidade negativa indicando a incapacidade de entender unha cousa. Pódese utilizar con *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son

dinámico, puntual, télico, atélico en estruturas negativas como “non caio en quen pode ser”, terminativo en “xa caín no asunto”.

10. Pasar algo ou alguén a unha situación peor; sobrevir unha adversidade a unha persoa.

xvii) *Despois do seu grande éxito caeu no esquecemento* (DRAG201)

xviii) *os jitanos que lle botan unha maldición a un e que lle cae, pero ó burro caeulle* (O GORGO94)

xix) *pouco despois caeulle outra desgracia. A súa muller debeu cansar de aturalo e foise* (MDR43)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* en estruturas do tipo de (xvii), *suxeito-predicado-compl. ind.* en construcións do tipo de (xviii, xix). O esquema semántico respectivo é *experimentante-proceso empeorativo-meta, evento-acción-afectado/prexudicado*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Algunhas construcións presentan o sux. posposto ao predicado debido aos trazos semánticos daquel e mais ao seu carácter non definido, como se reflicte nos exemplos (xix, xx). Os seus trazos semánticos son variables: [+animado], [-animado] en vgr. a casa caeu no abandono, [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento tende a aparecer para mostra-la situación ou adversidade acontecida así como a persoa afectada por ela. Pode estar representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), que ten como referente unha entidade [-animada], [-concreta]; tamén por un pronome dativo e/ou por unha fr. prep. (a+fn), ás veces reforzados por un adv. de lugar (vgr. menuda lle caeu *encima*), que aluden á entidade animada que sofre un infortunio. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa...

Estas construcións reflicten unha actividade ou un proceso que remata nun punto dado. Poden ser variables en número e persoa ou usárense en P3 singular e plural. As de sux. humano admiten *se* indicando indeterminación (vgr. cáese na desgracia). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo. Cando facemos referencia a unha adversidade que sobrevén os valores son preferentemente dinámico e puntual.

11. Incurrir nalgún erro, expoñerse a un dano ou perigo.

xx) *coinciden en parte con algunhas autoexculpacións...: os moitos despropósitos nos que caeron durante a campaña a coalición e o candidato* (TN6, 4)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *afectado-acción-meta*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], xeralmente [+concreto], [+común], [control parcial] en canto que ten capacidade para poñer-los medios para evita-lo erro ou perigo.

O complemento resulta obrigatorio.; Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn). A fr. nom. adoita estar nucleada por un nome cos trazos semánticos [-animado], [+común], [-concreto] (vgr. caer nun vicio; caer na delincuencia), que sinala un determinado erro, dano ou perigo para a entidade en función de suxeito. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa, condición (vgr. co teu apoio non caería así nese erro), concesión (vgr. ata co teu apoio caería nese erro)...

A construción presenta unha acción e un sux. máis afectado ca axente. Resulta variable en número e persoa e admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico; ás veces inceptivo, iterativo e habitual.

12. Estar situado nalgunha parte.

xxi) *haberá que seguir escoitando programas que...dende lugares que nunca caen ó oeste do Padornelo* (TN12, 18)

xxii) *Nigueró e localidades próximas que xa caen na porción portuguesa* (ARR39)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-locación espacial*.

O suxeito aparece explícito e representado por un pronome relativo. Adoita precede-lo predicado, agás cando o emisor quere centra-la atención no complemento. Posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [±común], [-control]. Unha variante desta construción presenta no sux. os trazos [+humano], [±común], [-control] significando “ir dar a un sitio onde non se pensaba” (vgr. fomos caer á fronteira portuguesa).

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. ou por unha fr. adv. (vgr. ese lugar cae moi lonxe), posposta ao predicado, que sinala o punto ou situación de algo.

A construción é de estado ou situación. Non admite o uso de *se*, agás con sux. animado para indica-la súa indeterminación. Con sux. non animado os tempos son normalmente de presente ou formas infinitas. Os valores aspectuais son estativo e atético; con suxeito animado son dinámico e resultativo.

13. Sufrir un engano.

xxiii) *hoxe caerá na trampa e fusilarémolo, xa veredes* (AGOSTO125)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Precede o predicado, agás cando se centra a información na acción. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio (vgr. hoxe ha caer, dígocho eu), se ben con frecuencia funciona algún ccircunstancial, desempeñado por unha fr. prep., de estrutura (en+fn), na que a fr. nom. está nucleada por un nome como “trampa, engano, embuste...”, que se adoita presentar en singular e posúe os trazos semánticos [-animado], [+común], [-concreto]. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. hoxe caerá por parvo).

A construción ten valor medio. É posible o emprego de *se* (vgr. cáese na trampa con facilidade) indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, resultativo; en ocasións iterativo.

14. Baixar unha cousa; debilitarse o valor de algo.

xxiv) *Cae a natalidade en Sudamérica* (TN12, 6)

xxv) *Caeron por sorpresa as accións da Caixa*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo* e *afectado-acción*.

O suxeito está explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese situar en posición posverbal debido á non animación e ás prioridades informativas do emisor que sitúan o proceso precedendo a entidade que o experimenta, de aquí que esta construción apareza moitas veces como titular de información nos medios de comunicación (vgr. caen as accións de Fenosa; caen os prezos). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+común], [-concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. A miúdo funciona algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo e cuantificación (vgr. caeu moito a natalidade), causa (vgr. na actualidade cae fortemente a natalidade polo paro), adición (vgr. caeu a natalidade ademais do paro), exclusión (vgr. cae o paro agás nos novos)...

A construción pode sinalar unha acción ou un proceso. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo cando

se reflicte un proceso; dinámico, télico, puntual se indica unha acción puntual (vgr. *onte caeron os valores de Inditex repentinamente*).

15. Esta-lo día ou unha parte do día chegando á súa fin.

xxvi) *a noite cae sobre Casteldouro* (OCT198)

xxvii) *a tarde caía sobre a enfermería da prisión de Príncipe* (BE106)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Xeralmente alude a unha parte do día. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición acontece cando o emisor centra a atención no proceso (vgr. *cae a noite sobre Vigo*). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Con frecuencia emprégase un ccircunstancial, xeralmente posposto ao predicado, representado por unha fr. prep., co papel semántico de loc. espacial ou punto sobre o que recae o proceso, modo; tamén unha fr. adv. co papel semántico de modo (vgr. *a noite cae lentamente*).

A construción mostra un proceso de tipo físico. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, progresivo, terminativo.

16. Acontecer determinados fenómenos meteorolóxicos.

xxviii) *fôra o sol caía con forza* (AGOSTO72)

xxix) *o luar caía a cachón por entremedias das faias* (BE111)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *forza-acción*.

O suxeito está explícito e representado por unha fr. nom. definida, que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición favorece o semantismo da construción e a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É moi frecuente a presenza dun ccircunstancial, desempeñado por unha fr. adv. ou prep., co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial e temporal, causa.

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, intensivo (vgr. *o sol caía con forza esta tarde*).

17. Colgar, pender.

xxx) *precioso vestido encarnado, cinguido na cintura cun grande pano de seda que lle caía ó longo da perna dereita* (DEUS32)

xxxi) *caeulle até os ombreiros un abanqueiro de luz que era o seu cabelo undoso* (BE272)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito aparece explícito. Pode precede-lo predicado ou seguilo cando o emisor centra o interese no predicado ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control]. É moi usual referido a partes do corpo coma o pelo e mais a prendas de vestir.

O complemento resulta obrigatorio. Desempeña esta función un ccircunstancial xeralmente representado por unha fr. prep. introducida polas preposicións *por*, *ao longo de*, *ata*, entre outras, que expresan os contidos de dimensión, lonxitude, modo e situación da entidade que introducen, e que serven para caracteriza-lo suxeito.

A construción é estativa. Úsase en P3 singular ou plural e non permite o uso de *se*. Os valores aspectuais son estativo, atélico.

18. Entrar nun determinado estado.

xxxii) *as sentinelas caen nun fondo sono* (OCT362)

xxxiii) *inserir varias pullas relaxantes...e dei en caír nunha especie de sopor inqueda* (BE264)

xxxiv) *esforzábase por termar de si sen deixarse caer na desesperación nin no cansancio* (AGOSTO67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *experimentante-proceso transformativo-meta*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control] cando o suxeito se deixa ir intencionadamente cara a un determinado estado, [-control] cando o suxeito entra nun determinado estado sen querer.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn) e trazos semánticos [-animado] e [-concreto], que alude ao estado en que se entra. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa, modo...

A construción ten valor medio e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, inceptivo.

Calar Cintr./Ctr.

1. Deixar de falar e de emitir sons ou ruídos.

i) *Rosa calou un intre, como dando por bo o feitizo* (ESC23)

ii) *calaron os mastíns de Castro Laboreiro* (ARR109)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece explícito e desempeñado por unha fr. nom. definida. Pode antepoñerse ou pospoñerse ao predicado. A posposición obedece á intencionalidade do emisor de establece-lo centro de atención no predicado. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control] cando o sux. cala intencionadamente, [-control] cando o suxeito cala por imposición.

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces emprégase un ccircunstancial representado por unha fr. adv., que expresa un contido de tempo, moi corrente na modalidade exclamativa e no modo imperativo (vgr. cala xa; calou inmediatamente).

A construción é variable en número e persoa. Pódese utilizar con *se* expresando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico (acción de poñerse calado), télico.

2. Non dicir ren; non protestarlle a alguén.

iii) *cala e obedece, muller!* (OCT181)

iv) *a quen lle cala é a seu abuelo* (LOUREIRO-COTOBAD80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e *suxeito-predicado-compl. indirecto*, correspondéndolle o esquema semántico *portador de actitude-actitude* e *portador de actitude-actitude-destinatario*.

O suxeito aparece implícito. Pódese pospoñer ao predicado debido ao emprego do imperativo e de dativo e/ou compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control] cando o sux. cala intencionadamente, [-control] cando o suxeito cala por imposición.

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+humano], [+concreto], [+común], que designa o destinatario da actitude de respecto dun individuo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. onte caloulle por medo), condición (vgr. coa túa presenza calaría), concesión (vgr. mesmo coa túa presenza non calaría)...

A construción é activa. Pódese utilizar con *se* expresando suxeito indeterminado. A forma negativa é frecuente (vgr. non lle cala a ninguén). Os valores aspectuais son dinámico, atético, télico se non se reflicte duración; ás veces habitual e intensivo (vgr. moito cala e moito aguanta).

Callar Cintr./Ctr.**1.** Solidificarse un líquido; formar a neve unha capa no chan.

i) *de noite co frío vai calla-la neve* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso transformativo*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorécena os trazos de non animación, non axentividade e non control así coma o semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], con frecuencia [+continuo], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial, que desempeña diferentes papeis semánticos como loc. espacial e temporal, causa, cuantificación e modo (vgr. a semana pasada, co intenso frío, callou fortemente a neve na estrada), condición (vgr. coa saída do sol non callaría a neve), concesión, consecuencia...

A construción é de voz media. Úsase en P3 singular ou plural, con preferencia en singular. Pode ter forma pronominal co significado de “solidificarse un líquido” (vgr. o leite callouse), facéndose máis incidencia ou na realización do proceso ou no seu comezo (vgr. cállase o leite) así como na afección que se produce no suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo a fase inceptivo, medio, terminativo.

2. Chegar algo a se realizar ou ser aceptado.

ii) *Non é posible que calle este esforzo propagandístico só coa publicidade oficial* (TN20, 4)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso transformativo*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. Favorecen a posposición os trazos de non animación, non axentividade e non control así coma o semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [-animado], con frecuencia [-concreto], xeralmente [+común], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces utilízase algún ccircunstancial desempeñando diferentes papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, causa, modo e cuantificación (vgr. ese esforzo non callou forte pola vosa culpa), condición (vgr. co teu apoio callaría esa idea), concesión...

A construción é de voz media. Úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo a fase inceptivo, medio, terminativo; tamén resultativo.

Cambiar Cintr./Ctr.**1.** Mudar, alterarse unha persoa ou cousa.

i) *No suposto de que non cambie moito a situación socioeconómica... ese resultado non está garantido* (TN6, 47)

ii) *a cousa cambiou a peor* (XOGO159)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso transformativo*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode antepoñerse ou pospoñer ao predicado. A posposición está moitas veces favorecida polos trazos de non control e non axentividade. Os seus trazos semánticos son moi variables: [+animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control] ou con certo control parcial no caso de suxeito humanos.

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións funciona un ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. adv. ou preposicional, cos papeis semánticos de

cuantificación (vgr. a cousa cambiou moito), modo e tendencia (vgr. a cousa cambiou para mellor), medio (vgr. a educación cambiou coa nova lei), loc. espacial e temporal, condición (vgr. sen a túa axuda non cambiaría), concesión, consecuencia (vgr. cambio tanto que non se coñece)...

A construción ten valor medio. Pode aparecer con *se* indicando sux. indeterminado. Son frecuentes construcións nas que o sux. designa tempo atmosférico e fenómenos meteorolóxicos a través de nomes como “tempo” (vgr. non cambia o tempo), “vento”, “lúa” (vgr. ao que cambie a lúa entra o verán), etc. Tamén é corrente o emprego, en singular ou plural, do substantivo “cousa” (vgr. as cousas cambiaron), podendo ter referentes diversos, ás veces con valor indefinido e colectivo. Os valores aspectuais son dinámico, intensivo, atético ou tético segundo haxa duración (cambiar durante un tempo) ou non duración (cambiar nun instante).

2. Volverse distinto con relación ao que se expresa; converterse unha cousa noutra diferente.

iii) *Si a Universidade cambia de plantexamento e vamos a recuperar o que debe ser a Universidade* (SANTIAGO28)

iv) *a súa face cambia da decisión á dúbida* (MDR144)

v) *As alegrías cambiaron en bágoas* (GDXL352)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co dobre esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-asunto/aspecto*; *experimentante-proceso modificativo-meta*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [\pm continuo], [-control], pode adquirir [+control] con sux. humano (vgr. cambiou de táctica).

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, principalmente coa estrutura (de+fn), (en+fn), (a+fn), e referente non animado que sinala ben o asunto en relación co que algo cambia, ben o resultado ao que un cambio dá lugar. Pódense utilizar outros ccircunstanciais opcionais expresando distintos contidos como loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. por ela cambiou totalmente da dúbida á decisión), condición, concesión...

A construción ten valor próximo ao da voz media. Pode aparecer con *se* indicando sux. indeterminado nalgúñas estruturas de suxeito animado; noutras o clítico centra o proceso no sux. poñendo de relevo o seu papel de experimentante e mostrando en ocasións valor aspectual inceptivo. Os valores aspectuais que se reflicten son os de dinámico, progresivo, atético se existe duración (cambiar durante un tempo) ou tético se hai non duración (cambiar nun instante da decisión á dúbida).

3. Mudar de vivenda, traballo, etc.

vi) *Nesa empresa sigo hoxendía, nela cambiei por tres veces de sitio de traballo* (A CORUÑA41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-asunto/aspecto*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Ás veces queda implícito e se recoñece polo contexto (vgr. estiven tamén nesa empresa, pero máis tarde cambiei). Está representado sobre todo por unha fr. adv. ou preposicional, de referente non animado, cos papeis semánticos de cuantificación (vgr. cambiou moitas veces de traballo), loc. espacial e temporal, fin (vgr. o ano pasado cambiou de empresa para mellorar), causa (vgr. cambiou e empresa por culpa do xefe), condición (vgr. co teu asesoramento con

cambiaría de vivenda), concesión (vgr. ata co teu consello cambiaría de vivenda), substitución (vgr. cambiaron de vivenda en vez de coche)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Presenta unha acción que en ocasións pode implicar un movemento con desprazamento. Admite *se* para indicar sux. indeterminado, se ben nalgúñas construcións o clítico pode volver transitiva a cláusula (vgr. cambieime). Os valores aspectuais son dinámico, télico, en ocasións iterativo como en (vi).

Campar Cintr.

1. Lucir, presumir, sobresaír.

i) *por campar rabear* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

ii) *Deixei eu o chaquetón no carro porque campasen ben o xugo e as frechas no peito da miña guerreira* (ARR123)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción* e *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito e implícito. Pódese situar en posición preverbal e posverbal, esta última favorecida pola non animación e non control que en ocasións presenta o suxeito. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], xeralmente [$+$ concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento non resulta obrigatorio; pero é frecuente o uso dalgún ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv., posposta ao predicado, co papel semántico sobre todo de modo (ii), cuantificación (vgr. esa chaqueta campá moito polo corte que ten), loc. espacial ou temporal, fin (vgr. gústalle campar con eses zapatos para que se fixen nel), causa, medio.

A construción pode manifestar significado activo ou de estado. As de sux. animado admiten *se* indicando a súa indeterminación. Os valores aspectuais son dinámico ou estativo, atélico; ás veces intensivo e iterativo.

Cansar Cintr./Ctr.

1. Experimentar cansazo.

i) *Pronunciou cen veces esa palabra, ata que cansou...* (EBO369)

ii) *Se cansas imos máis a modo* (OCT184)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Posponse con frecuencia ao predicado en cláus. dependentes (vgr. se cansa alguén paramos) e cando o emisor prioriza outra información (vgr. de tanto traballar cansei). Os seus trazos semánticos son [$+$ animado] e [\pm humano], ás veces por extensión [$-$ animado] vgr. o motor cansou, [$+$ concreto], [\pm común], [control parcial] na medida en que un individuo arbitra algúns medios para non cansar ou cansar menos.

O complemento non é obrigatorio, se ben resulta habitual algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación (vgr. se cansas moito descansa), causa (sobre todo coa estrutura de+cláus.: cansou de tanto agardar), modo, loc. temporal ou espacial, condición (vgr. co teu apoio non cansaría), consecuencia...

A construción ten significado medio, cun sux. que experimenta un proceso de diminución de forzas. Admite un incremento pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que reforza o papel de experimentante do sux. e a súa participación nos feitos. En ocasións a presenza de clítico muda a estrutura intransitiva media en transitiva activa, acontece cando ese clítico pasa a desempeñar un novo papel

semántico, o de afectado, e o sux. vólvese axentivo e con control. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo, ás veces intensivo.

Carecer Cintr.

1. Ter falta de algo.

i) *A sociedade galega carece dunha cultura visual* (OCG11-03-99, 1R)

ii) *Carecen vostedes de valor bastante, di* (ARR153)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de existencia-existencia-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode situarse en posición posverbal cando o emisor prioriza a información transmitida polo predicado ou polo complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+humano], [+común], [+concreto], [-concreto] vgr. a xustiza carece de apoios, [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn), cun referente [+concreto], [-animado] ou [+animado] (vgr. o exército carece de mulleres), que expresa a entidade ausente ou inexistente. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. carece de valor por tímido)...

A construción reflicte un estado de carencia. Admite *se* indicando sux. indeterminado (vgr. carécese de disciplina nas aulas). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo.

Cargar Cintr./Ctr.

1. Levar unha carga ou peso.

i) *e os criados cargaron coel até o campo do torneo* (BE152)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe uns trazos semánticos variables: [+animado], [+humano], xeralmente [+concreto], [+común], [+control], [-control] con sux. inanimado. Cando o control é positivo ten carácter parcial dado que nesta construción o sux. leva un peso non sempre de xeito voluntario (cargar con algo porque non queda máis remedio).

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado na orde non marcada, de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que expresa a entidade obxecto de carga ou peso. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial, co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa (vgr. cargaron con el por campaña), fin, condición (vgr. coa túa axuda non cargaría eu só con el), concesión, adición (vgr. cargou con el ademais de coa bolsa)...

A construción é activa, cun sux. axentivo e ás veces afectado. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico e atético, en ocasións iterativo e habitual.

2. Ter que asumir unha responsabilidade.

ii) *quíxoa pa ter un fillo, pero despois custoulle cargar con ela* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), na que se proxecta a actitude dun individuo. O seu referente pode ser

[+animado], [+concreto], [-concreto] no caso de nomes frecuentes aquí como “responsabilidade”, “traballo”, “culpa”, “compromiso”, “obriga”. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, causa, fin (vgr. cargou con ela á forza por medo a vinganzas), condición (vgr. co teu apoio non cargaría co problema ese), concesión...

A construción ten carácter activo por o suxeito asumir certa responsabilidade e medio cando se ve case obrigado (suxeito afectado) a asumila. Admite *se* expresando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces inceptivo.

3. Atacar a alguén.

iii) *cando cargaron o un contra o outro coas caras abaixadas sobre os arzáns parecía que en Brocelandia había tremor de terra* (BE155)

iv) *a policía cargou ó final do encontro* (OCG03-03-99, 40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*. O esquema semántico respectivo é *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado, se ben a posposición resulta frecuente cando o sux. é non definido como en (iii). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non se explicitar nalgúnhas construcións. Noutras aparece unha fr. prep. de estrutura (contra+fn) e referente [+humano], que expresa o individuo receptor da acción de atacar. Con carácter opcional tamén aparece algún ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de modo, loc. espacial ou temporal, causa, fin (vgr. onte cargaron con forza contras os manifestantes para escorrentalos), exclusión (vgr. cargaron contra todos agás contra nós), substitución (vgr. cargaron contra a xente que paseaba en vez de contra os manifestantes)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces pódense reflectir os valores intensivo, inceptivo ou medio, iterativo.

4. Causar molestia, amolar.

v) *Xa me carga tanta insistencia* (GDXL379)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita pospoñerse ao predicado, feito que se ve favorecido polas prioridades informativas do emisor (vgr. tanta insistencia xa carga) así como a non definitude, non animación e non control. Os trazos semánticos do suxeito son [-animado], [±concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Aparece con frecuencia un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado, algún adv. modalizador e un ccircunstancial, sobre todo co papel semántico de cuantificación (vgr. tanta insistencia carga bastante), causa (vgr. tanta insistencia carga por insoportable), loc. espacial e temporal...

A construción é activa, cun suxeito que actúa como axentivo en canto produtor dun efecto de molestia. Non é posible o emprego de *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo.

5. Chover abundantemente.

vi) *estivo boa hora, pero de noite vai carchar* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *predicado* e o esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero.

O complemento non é obrigatorio. A miúdo funciona un ccircunstancial, desempeñado por unha fr. prep. ou adv., que expresan cuantificación (vgr. vai cargar moito), modo, loc. temporal ou espacial, causa (vgr. con estas temperaturas hoxe vai cargar)...

A construción úsase ou en P3 ou na non persoa. Non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, intensivo, atético.

Próxima a esta construción, existe outra co significado de “anubrarse para chover”, que mostra forma pronominal, sux. de carácter inanimado e representado por un nome común como “o día”, “o ceo”, “o tempo” (vgr. o día cargouse de nubes). Nela funciona como complemento un ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), (con+fn), precisando o contido do antecedente. Úsase en P3, adoita implicar un proceso e presenta os valores aspectuais dinámico, progresivo, ás veces inceptivo.

6. Chegar a ter unha grande cantidade de algo, producir.

vii) *a festa cargouse de xente* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

viii) *a pereira non cargou coma o ano pasado* (DRAG224)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn), e referente [+animado], [+concreto], expresando a entidade que serve de base ao proceso indicado e que constitúe o contido do designado no suxeito. Tamén pode funcionar unha fr. nom., unha estrutura comparativa, etc., co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial ou temporal, causa (vgr. este ano a pereira non cargou polas xeadas)...

A construción adoita aparecer en P3 singular ou plural. Pode adquirir forma pronominal, cun clítico invariable que pon de relevo o papel de experimentante do sux. e mailo proceso que nel se desenvolve. Con sux. animado e con control a construción aproxímase á transitividade (vgr. María cargouse de fillos). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, intensivo (reforzado polo clítico).

Casar Cintr./Ctr.

1. Contraeren matrimonio dous individuos.

i) *brindaba con outro novio que casaba con ela* (OSCOS)

ii) *Nunca salín de aquí, casei pr'áquí* (ACIVEIRO-FORCAREI69)

iii) *despois esos amigos que casaran en Ferrol pois ós sete meses...* (PONTEDEUME41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Ás veces é composto ou está en plural co verbo tamén en plural, reflectindo máis claramente a existencia de dous participantes na acción (iii).

O complemento non resulta obrigatorio con sux. plural ou composto. Nas demais, ámbolos dous participantes (sux. e compl.) son necesarios e o complemento está representado por unha fr. preposicional, posposta ao predicado, de estrutura (con+fn), que sinala o individuo en que se proxecta a acción como segundo participante. En ocasións aparecen outros argumentos de carácter opcional: un ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep., nominal, adverbial, que expresa lugar e destino (ii), tempo (data, idade) “casou este mes; casou de vinte anos”, modo, causa (vgr. casou con ela por amor), fin, condición (vgr. sen o teu apoio non casaría), concesión (vgr. mesmo

co teu apoio non casaría)...; un predicativo desempeñado por unha fr. adx. (vgr. algunha aquí casou nova).

A construción é activa, con sux. axentivo. Pode aparecer baixo a forma pronominal sen que o contido varíe, agás a maior incidencia que se fai na axentividade e asemade na afección do suxeito así coma no valor aspectual de comezo de cambio de estado. É posible o emprego da pasiva analítica (vgr. foron casados polo alcalde). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

2. Harmonizar, combinar, coincidiren dúas ou máis persoas ou cousas.

iv) *A música e maila estética dos novos grupos musicais galegos casa á perfección coas testemuñas arrincadas dos filósofos do pobo...*(TN6, 93)

v) *nesta colcha verdes e azules casan ben* (LOUREIRO-COTOBADE32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*. O respectivo esquema semántico é *portador de relación-relación*, *portador de relación-relación-término*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando se tematiza un complemento ou se centra o interese no evento representado polo predicado; tamén favorece a posposición a non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+animado] en estruturas do tipo de *non casa con ninguén* significando “non someterse aos dictados de alguén”, [+concreto], [+común], [-control], [+control] con suxeito animado.

O complemento pode ser ou non de uso obrigado. Con suxeito plural ou composto e en P3 singular escúsase moitas veces a súa utilización (vgr. esas cores non casan; parece que iso aquí non casa). Noutras construcións resulta moi común o funcionamento dun compl. prepositivo, cun referente [-animado] e [+concreto], que expresa o segundo elemento dunha relación. Significando “combinar” ou “cadrar” é habitual o emprego dun ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv., co papel semántico de modo (vgr. as cores non casan ben). Este complemento sitúase anteposto ao compl. prepositivo (se está presente) e posposto ao predicado na estrutura non marcada (vgr. as cores verdes non casan ben con esa roupa / ?as cores verdes non casan con esa roupa ben); cando vai modificado por outro adverbio pódese pospoñer ao compl. prepositivo (vgr. as cores verdes non casan con esa roupa demasiado ben).

A construción úsase normalmente en P3 singular ou plural. Admite a variante pronominal cando presenta sux. animado poñendo de relevo o portador da relación (vgr. non se casa con ninguén). Non se adoita empregarla pasiva, agás en contextos moi concretos con significados próximos a “unir, encaixar” (vgr. as pezas foron casadas perfectamente). Os valores aspectuais son estativo, atélico; dinámico se o sux. é animado.

Cear Cintr./Ctr.

1. Andar para atrás.

i) *ten coidado coas coles e cea a modo* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos preséntase un ccircunstancial co papel semántico de modo (i), dirección (vgr. cea contra a parede), que ás veces adquire valor redundante (vgr. cea atrás), loc. temporal e espacial, fin, consecuencia (vgr. non ceas tanto que chocas), causa (vgr. non cea por medo)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento horizontal con desprazamento. Permite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. *céase con coidado e non pasa nada*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

Cebar Cintr./Ctr.

1. Asañarse cunha persoa ou cousa.

- i) *a censura cebou-se nas páxinas de Ínsula e chegou ó cumio da persecución* (GROMOS274)
- ii) *a mala sorte cebouse con eles*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Antepónse xeralmente ao predicado e os seus trazos semánticos son [+animado], [-animado] en construcións figuradas como “a desgraza cebouse nesta familia”, [+concreto], [+continuo], [+común], [+control], [-control] en caso de sux. inanimado.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con, en + fn/cláus.) e referente [+animado] que designa a persoa ou entidade en que se proxecta unha determinada actitude de enfado.

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que contribúe a centra-la actitude no sux. reforzando o seu papel de participante nos feitos. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo.

Ceder Cintr./Ctr.

1. Diminuí-la intensidade de algo.

- i) *Cedeu a febre* (GDXL411)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode ir en posición preverbal ou posverbal. A posposición vén determinada polo centro de atención establecido polo emisor e o semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial, representado sobre todo por unha fr. prep. de estrutura (ante, con, por+fn/cláus.) vgr. *cedeu ante a presión externa*, sinalando causa; (en+fn) con referente [-animado] e [-concreto] vgr. *non cedeu nas súas pretensións iniciais*, expresando o asunto en que se cede; (de+fn) sinalando aquilo que constitúe o obxecto da cesión (vgr. *cedeu dos seus propósitos*). Tamén loc. espacial e temporal, condición (vgr. *coa túa axuda a febre cedería*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda a febre non cedería*), consecuencia (vgr. *a febre cedeu tanto que xa non se nota*)...

A construción ten valor medio. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio, terminativo.

2. Deixar de ofrecer resistencia, adaptarse a unha nova realidade.

- ii) *Otilia sumiuse no tristén, cedeu á inapetencia*,... (ARR174)
- iii) *cederon as columnas e o tellado veuse* (ACIVEIRO-FORCAREI80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo* e *afectado-acción*; *experimentante-proceso adaptativo-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Sitúase en posición preverbal ou posverbal. A posposición vén determinada polo centro de atención establecido polo emisor e o semantismo da construción. Os seus trazos

semánticos poden ser [\pm animado], [\pm concreto], [-concreto] en estruturas como vgr. a xustiza cedeu á barbarie, [\pm común], [+control] en casos como (ii), [-control] en estruturas do tipo de (iii).

O complemento non resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., de estrutura (a+fn/cláus.) e referente [-animado], [\pm concreto], que indica a entidade diante da que se produce o cesamento da resistencia. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. onte cederon totalmente as vigas polo golpe), condición, consecuencia...; tamén un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, e co papel de afectado (vgr. o chan cedeulle e el caeu).

A construción sinala xeralmente un proceso, nun casos de tipo diminutivo en canto que algo diminúe a súa resistencia e noutros de carácter adaptativo por se amoldar algo ou alguén a unha nova realidade. Tamén pode implicar unha acción puntual que lle acontece a unha entidade ou individuo por ela afectados (vgr. houbo unha explosión e o teito cedeu). Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio, terminativo. Ás veces tamén télico, simple e puntual (vgr. houbo unha explosión e o teito cedeu).

Centrar Cintr./Ctr.

1. Concentrar, dirixi-la acción cara a un determinado obxectivo.

i) *A reunión do pleno do Consello do Xacobeo centrouse onte en repasa-las actuacións realizadas ata o momento...*(OCG04-03-99, 39)

ii) *agora céntrase na redacción dunha novela* (SANTIAGO32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece aquí explícito e desempeñado por unha fr. nom. complexa de carácter definido. Adoita precede-lo predicado e posúe uns trazos semánticos variables: [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [+control], [-control] cando o sux. é non animado.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. preposicional, posposta ao predicado, de estrutura (en+fn/cláus.), cun referente que adoita ser [-animado] e [\pm concreto], en ocasións tamén [+animado] vgr. a atención céntrase en María. De xeito opcional tamén pode funcionar algún ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. centrouse niso por presións externas), fin (vgr. centreime totalmente no problema para resolvelo), condición (vgr. sen o teu apoio non me centraría niso), concesión (vgr. a pesar dos teus consellos non se centraría niso), consecuencia, exclusión (vgr. céntrase na lingua agás na fonética), substitución (vgr. céntrase na lingua en vez de na literatura)...

A construción é activa, con suxeito axentivo. Ten forma pronominal, co clítico como formante lexemático do verbo. Cando o suxeito é humano (ii), o pronome pode adquirir un valor aspectual inceptivo (incrementado polo emprego do adverbio *agora* como iniciador dun momento temporal), neste caso a voz aproxímase ao valor de media interna. Cando o suxeito é non animado presenta o papel semántico de afectado e a voz está na liña da chamada pasiva ou media pasiva (vgr. a reunión do pleno centrouse en repasa-las contas / a reunión do pleno foi centrada en repasa-las contas); agora coa presenza de *se* o que podía ser compl. directo na estrutura transitiva activa (os participantes centraron a reunión en repasa-las contas) convértese en suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico conforme se manifeste ou non duración; ás veces tamén se reflicten os valores inceptivo e intensivo.

Cerrar Cintr./Ctr.**1. Poñerse escuro o día porque anoitece ou se anubra.**

i) *e xa a noite cerraba cando deron chegada á nova albergaría de Fonte Sabadón* (MDR333)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece explícito e desempeñado por unha fr. nom. definida, que adoita ter como núcleo un nome pertencente ao campo semántico tempo ou espazo de tempo (día, noite). Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición obedece ao semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio; resulta frecuente o emprego dun adv. modalizador e dun ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado (vgr. contra as sete cerrou o día / cerrou o día contra as sete), co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. co mal tempo cerra antes o día).

A construción úsase en P3 singular ou plural. Admite o emprego de *se* (vgr. contra as sete cerrouse o día) enfatizando o papel de experimentante do sux. e podendo implicar valor aspectual inceptivo. O resto de valores aspectuais son dinámico, progresivo, atético.

2. Curar unha ferida.

ii) *mira, xa che está zarrando o corte* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito aparece aquí explícito e representado por unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. As prioridades informativas do falante e o semantismo da construción favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é de presenza obrigatoria. Pode funcionar un adv. modalizador e un ccircunstancial co papel semántico fundamentalmente de loc. temporal, modo, causa (vgr. está cerrando ben o corte co mercurio), condición (vgr. sen a túa axuda non me cerraría o corte).; e tamén un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado.

A construción ten significado medio. Úsase en P3 singular ou plural. É posible o emprego de *se* (vgr. cerrouse o corte) implicándose máis o suxeito no proceso e adquirindo meirande carácter axentivo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo en fase media como (ii), outras veces en fase terminativa implicando o remate do proceso de curación.

3. Encaixarse, axustarse unha porta, ventá, etc. no marco correspondente; deixar de estar algo aberto.

iii) *esa porta non cerra ben* (VAL DO DUBRA50)

iv) *a porta cérrase co aire* (LOUREIRO-COTOBADA80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *portador de estado-estado-(modo)* en casos como (iii), *axente-acción-(forza/causante)* en (iv).

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese situar antes ou despois do predicado, aínda que en casos como (iv) a posposición resulta máis forzada ca en (iii) (comp. cérrase co aire a porta / non cerra ben esa porta). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En construcións como (iii) é habitual o funcionamento dun ccircunstancial, posposto ao predicado, desempeñado por unha fr. adv. co papel semántico de modo. En estruturas do tipo de (iv) adoita funcionar unha fr. prep. de estrutura (con+fn) e referente non animado, co papel semántico de forza ou

causante. Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind., co papel semántico de afectado (vgr. o paraugas cerrouseme) e de xeito aínda máis opcional outros circunstanciais co papel semántico de loc. temporal ou espacial, condición (vgr. coa túa axuda onte non se cerraría a porta), concesión...

A construción ten significado medio. Úsase en P3 singular ou plural. Admite *se* con distintos matices de contido. Cando a fr. nom. está posposta e se prescinde do complemento, unha estrutura como a de (iv) adquire significados múltiples vacilando entre a súa consideración como intransitiva, transitiva ou pasiva (*cérrase a porta* por si mesma / *cérrase a porta* porque alguén a cerra ou porque foi cerrada por alguén). Se a fr. nom. está anteposta (vgr. a porta *cérrase*) a súa función como sux. parece máis clara e adquire valor axentivo; nesta construción tamén pode existir un papel semántico causante ou forza. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual en (iv), resultativo en (iii).

4. Forma-la cabeza certas hortalizas.

v) *o repolo xa zarrrou de todo, dá gusto velo* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está explícito a través dunha fr. nom. definida. En estruturas como (v) cun complemento tematizado e cun dativo, o sux. adoita pospoñerse ao predicado (vgr. viu canto lle cerrara o repolo); antepoñéndoo á entidade da que se fala resáltase sobre o proceso descrito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É doado atopar un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado ou beneficiado/prexudicado, e un ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv. ou preposicional, co papel semántico sobre todo de cuantificación, modo e tempo (vgr. o repolo cerrounos axiña), causa, consecuencia (vgr. o repolo coa chuvia cerrounos tanto que xa vale para comer).

A construción ten significado medio. Admite a variante con *se* implicando maior axentividade e afección do suxeito. Os valores aspectuais máis destacables son dinámico, atélico, progresivo –inceptivo principalmente con *se*, medio, terminativo en (vi)–, ás veces intensivo.

5. Te-la barba mesta.

vi) *o rei quedóuselle mirando, e viu canto a barba lle cerrara* (MDR351)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. En estruturas cun complemento tematizado e cun dativo, o sux. pode pospoñerse ao predicado (vgr. viu canto lle cerrara a barba); antepoñendo o suxeito á entidade da que se fala resáltase sobre o proceso descrito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado ou beneficiado e prexudicado, e un ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv. ou preposicional, co papel semántico de cuantificación, modo e tempo (vgr. a barba cerroulle moito), causa, consecuencia (vgr. cos anos a barba cerroulle tanto que xa non se afeita).

A construción ten significado medio. Admite a variante con *se* implicando maior axentividade e afección do suxeito. Os valores aspectuais máis destacables son dinámico, atélico, progresivo –inceptivo principalmente con *se*, medio, terminativo–, ás veces intensivo.

6. Deixar de ter actividade un negocio, empresa, etc.

vii) *As fábricas...en Padrón había unha moi importante qu'era a Picusa, agora serrou* (VALGA54)

viii) *mitá das fábricas zarráronse, polo qui é non sei* (O ROSAL64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está implícito nestes exemplos; alude a un nome do campo semántico do negocio e da empresa. Pode preceder ou segui-lo predicado e os seus trazos semánticos máis habituais son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial cos papeis semánticos de causa, loc. temporal ou espacial, modo (vgr. o ano pasado en Vigo cerrou unha fábrica por falla de beneficios), fin (vgr. cerrou para non ter máis perdas), condición (vgr. co teu apoio económico non cerrarían esas fábricas), concesión (vgr. mesmo co teu apoio económico cerrarían esas fábricas)...

A construción ten valor medio. Úsase xeralmente en P3 singular ou plural. Admite *se* con significado pasivo (viii) e axente indeterminado, marcando ademais o punto final do evento. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico; en ocasións aparecen valores atélicos que reflicten duración (vgr. a tenda está cerrando).

Chamar Cintr./Ctr.

1. Petar ou toca-lo timbre para que abran.

i) *I entonces cando eles viron aquilo chamaron á porta* (CASTRO DE REI30)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(ccircunstancial)* e o esquema semántico *axente-acción-(loc. espacial)*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, ben porque xa se coñece a través do contexto, ben porque a súa presenza está latente (vgr. chamaron [ao timbre/teléfono] ás tres da mañá); con frecuencia adoita empregarse para desfacer-la posible ambigüidade con outros contidos coma o de “chamar en voz alta por alguén” (comp. chamaron ás tres da mañá [á porta/por nós]). Está desempeñado por unha fr. prep., xeralmente con determinante, de estrutura (a+fn), que sinala a entidade receptora da acción e asemade locación espacial. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de cuantificación, modo (vgr. onte chamaron á porta moi forte para que lles abrisemos), loc. espacial e temporal, fin, causa (vgr. coa présa chamámosche á porta)..., e algún dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel de afectado.

A construción é activa, con sux. axentivo. É habitual que o verbo estea en P3 de plural sinalando un sux. descoñecido (vgr. chaman á porta, vai mirar quen é). É posible a utilización de *se* en P3 de singular indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atélico; ás veces iterativo, habitual (vgr. antes de entrar chama sempre á porta) e intermitente.

2. Falar por teléfono.

ii) *a ver se podo conseguir eu o teléfono xa e chamamos pa que me estén esperando* (RIBEIRA28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-medio*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra o interese informativo na acción ou nun complemento (vgr. chamo eu por teléfono). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non se explicitar ou estar desempeñado por un ccircunstancial, representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), indicando destino (vgr. chamou á casa), e de estrutura (por+fn) co papel semántico de medio (vgr. chamar por teléfono).

A construción é activa, con sux. axentivo. Resulta moi corrente unha construción transitiva con obxecto de carácter humano, que funciona semanticamente como destinatario (vgr. chamar a alguén por teléfono). Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, habitual en “chama tódolos días de dúas e media a tres”.

3. Sentirse atraído por algo ou por alguén.

iii) *Que os deixen para ti. A min non me chaman os figos* (AGOSTO83)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito aparece explícito e representado por unha fr. nom. definida, situada en posición posverbal. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición está determinada polo centro de atención establecido polo emisor, a presenza dun dativo ou compl. ind. e os trazos de non animación, non axentividade e non control. Os seus trazos semánticos poden ser variables: [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento adoita estar representado por un dativo e/ou fr. preposicional (a+fn), de referente animado e con control, que é a entidade afectada por un sentimento de atracción. A carón deste complemento aparece moitas veces un dativo de solidariedade (vgr. non che me chama nada esa froita) e un ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv. co papel semántico de cuantificación (nada, pouco, moito...). Tamén poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial ou temporal, causa (vgr. hoxe co frío non me chama a froita).

A construción úsase en P3 singular ou plural. É moi frecuente na modalidade negativa. Non admite *se* e os seus valores aspectuais son estativo, atético, en ocasións intensivo.

4. Ter un determinado nome unha persoa ou cousa.

iv) *era un home moi rico, chamábase o tío Andrés de Fragachá* (FEÁS49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo*, cun esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito no contexto precedente mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [+humano], [+común], [-control]. Sinala a entidade que recibe unha denominación.

O complemento resulta obrigatorio. Vai posposto ao predicado e pode estar desempeñado por unha fr. nom., cun núcleo que remite a unha entidade cos trazos semánticos [+animado], [+humano], [+concreto], [-común]; tamén pode funcionar como complemento unha estrutura comparativa (vgr. chámase coma seu avó) e un pronome interrogativo en construcións de modalidade interrogativa (como te chamas?). Outra variante desta construción presenta como complemento un dativo ou compl. ind., de referente [+animado] e [+común], que sinala o nome ou alcume que recibe unha entidade animada ou non animada. É bastante habitual con sux. indeterminado e verbo en P3 plural (vgr. chámanlle o Mil homes).

A construción adoita adquirir forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. A presenza de *se* pode implicar significado pasivo. Tamén é posible a variante pasiva analítica con presenza ou non de axente. Os valores aspectuais son estativo, atético.

Chegar Cintr./Ctr.

1. Remata-lo traxecto ou espazo que se estaba percorrendo.

i) *e despois cheghas a puerto e faise a misma maniobra* (CAMARIÑAS63)

ii) *tiña que chegar a Bretaña a partir daquela prisión* (BE21)

- iii) *Noia din que se chama así porque alí chejara Noé ca súa arca* (NOIA26)
- iv) *Simón e Albar chegaron ao serradoiro uns minutos antes da hora* (ESC80)
- v) *chegamos á casa cansos de tanto bailar*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-meta*. O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. En (iii) sitúase en posición posverbal porque o falante establece como centro de atención o contido de loc. espacial que dende o contexto precedente vén sendo o eixe da conversa. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control], [control parcial] co contido de “ir dar a un sitio sen querer” (vgr. chegou a unha chousa que nunca vira).

O complemento tende á obrigatoriedade; a súa presenza nesta construción sempre está latente, aínda que non se explicita (vgr. por fin chegamos [a algún sitio]). Cando se explicita está desempeñado por unha fr. adv. ou preposicional de estrutura (a+fn) e (preposición de lugar+fn), co papel semántico de meta ou destino final dun movemento e asemade loc. espacial. Se o referente é unha entidade humana, a construción pode adquirir tamén os significados de “falar, entrevistarse con alguén, acceder, establecer contacto” (vgr. non é doado chegar a el; hai que chegar a tódolos votantes). A carón deste, poden aparecer outros argumentos secundarios, principalmente aqueles que expresan contidos de modo (*como* se chega a un sitio) a través dun ccircunstancial representado por unha fr. adv., loc. temporal (*cando* se chega a un sitio); tamén contidos de presenza ou ausencia (*con quen* se chega a un sitio), medio (vgr. a través dun compañeiro de escola cheguei un lote de revistas), procedencia (de/desde+fn: chegou das profundidades), condición (vgr. sen a túa axuda non chegaría alí), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non chegaría alí)... Non é raro atopar un predicativo do suxeito constituído por unha fr. adxectiva que condorda en xénero e número (vgr. Carlos chegou canso á casa).

A construción é activa, cun sux. que remata un movemento ou desprazamento. Permite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual, terminativo cando supón o remate dunha acción que se viña desenvolvendo.

2. Vir unha determinada época, día, tempo ou vir algo que se agardaba.

- vi) *Efetivamente. Chega o domingo, o cura estaba predicando todo furioso...* (CHANDREXA23)
- vii) *cheguei hoxe o contrato* (ESC174)
- viii) *coido que chegou a hora, Amaury* (BE269)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida, con frecuencia posposta ao predicado. “Chegar” é un tipo de verbo que favorece a posposición, da mesma forma que a favorece a non axentividade do sux. e os trazos de non animación e non control. En construcións como as de (vi) adoita estar representado por un nome pertencente ao campo semántico de tempo en sentido amplo, naqueloutras como vgr. *chega-la hora*, *chega-lo turno* o sux. pode sinala-lo momento da morte, o de pagar por algo ou o de ter que facer algo; moitas veces isto especifica un modificador do nome (vgr. chegoulle a hora da confesión). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Nalgunhas estruturas funciona un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado polo evento descrito. Tamén é corrente a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal (vi) ou espacial, modo (vgr. cheguei en boas condicións o paquete), medio (vgr. chegoulle por correo), condición (vgr. sen a túa axuda non me chegaría a carta)...

A construción aproxímase á voz media, con sux. non axentivo e sen control. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, ás veces reforzado (vgr. chegou agora mesmo).

3. Chegar a durar algo ou alguén un tempo determinado.

ix) *nos Quinteiros había viño..., na nosa casa había un vinakhrillo e xa non chekhaba ás mallas* (O GROVE59)

x) *queira Dios que chegue a vello, pero a vello mui velliño* (O CORGO77)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-meta e loc. temporal*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [\pm animado], [\pm humano], [\pm concreto], [\pm común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a/ata+fn) expresando o punto final na duración de algo ou alguén. De maneira opcional, pode funcionar algún outro ccircunstancial co papel semántico de modo, causa, condición (vgr. coa túa axuda chegaría ben a vello)... e un predicativo dando conta dun estado do suxeito (vgr. chegou moi enfermo a vello).

A construción ten forma activa, pero aproxímase á voz media. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

4. Alcanzar unha determinada forma, altura, medida ou cantidade.

xi) *unha cepa pa que chegue a parra fanlle falta pois tres anos* (RIBADUMIA45)

xii) *coa presenza de Coalición Galega o voto nacionalista chegaría ó 23,26%* (TN6, 36)

xiii) *Teñen un beche que lle chega así ó medio do estómago* (FEÁS49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, correspondéndolle os esquemas semánticos *experimentante-proceso transformativo-meta* en estruturas do tipo de (xi), *experimentante-proceso aumentativo-meta* en (xii), *situado-situación-locación espacial* nas do tipo de (xiii).

O suxeito está explícito e desempeñado nestes exemplos por unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe moi variados trazos semánticos: [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento resulta obrigatorio. En construcións como (xi) a posición é máis rixida e o complemento posúe menor liberdade posicional. Pode estar representado por unha fr. prep. de estrutura (a/ata+fn), e referente [-animado], [+concreto], sinalando o remate dun proceso, o punto final dunha medida, o tope dunha cantidade, etc. Nalgúñas construcións en que o sux. é unha parte do individuo, como en (xiii), acostuma funcionar un dativo e/ou compl. ind. que indica o afectado e posuidor.

A construción ten en xeral carácter medio ou estativo. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, terminativo; estativo e atélico en casos como (xiii).

5. Presentar un determinado prezo.

xiv) *Unha vaca boa chega a ochenta mil pesetas. Algunha ten chegado cunha cría mui buena hasta noventa billetes* (LUBIÁN)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *portador de estado-estado-cuantificación*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [\pm animado], [+humano] en casos como “un bo futbolista chega a cen millóns”, xeralmente [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., xeralmente posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), menos frecuente (ata+fn). Esta fr. nom. pódese empregar sen determinante ou con el, establecendo neste último caso un límite máis forte e ponderativo para a cantidade indicada (comp. chega a cen millóns / chega aos cen millóns). Con carácter máis opcional pode funcionar algún ccircunstancial co

papel semántico de loc. temporal ou espacial, modo, causa (vgr. coa suba dos prezos do solo este ano os pisos chegan ben a cincocentos mil euros)...

A construción úsase xeralmente en P3 singular ou plural. Co emprego de *se* adquire o significado de “aproximación a unha cantidade” (vgr. o orzamento chegouse a cinco millóns). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

6. Lograr un certo grao, categoría, etc.

xv) *ese ha de chegar a Papa polo menos* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-meta*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], xeralmente [+humano], [+concreto], [+común], [+control] na medida en que o suxeito posúe a intencionalidade de acadar unha meta, [control parcial] cando a consecución dunha meta non dependa exclusivamente da vontade do suxeito de procurala.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), menos frecuente (ata+fn), que indica o grao ou punto final que alguén acada sobre todo a nivel profesional. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. co que sabe este ano ha chegar ben a catedrático), condición (vgr. coa túa axuda chegaría a catedrático), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non chegaría a catedrático), substitución (vgr. chegou a médico en vez de a catedrático)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Pódese utilizar con *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, terminativo. Con suxeitos de baixa actividade e control, a construción aproxímase aos valores medios, cun suxeito que experimenta unha evolución de mellora cara a un punto.

7. Abondar, ser suficiente.

xvi) *A maior parte do que se colle consumímolos nós e moitas veces non chekha.* (MONDARIZ62)

xvii) *dúas ou tres coma ela chegaban pra servir a parroquia* (OCT30)

xviii) *chega con iso*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, predicado-ccircunstancial*. O esquema respectivo semántico é *portador de existencia-existencia/presenza*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [-control]. O sux. é cero cando funciona un complemento que expresa a entidade en función de existencia (vgr. chega con iso).

O complemento non aparece nalgúns construcións. Noutras funciona como tal unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.) vgr. chega con iso; chega con vir dous, que ten como referente un evento ou unha entidade cos trazos [+animado] e [+continuo], que sinala aquilo cuxa existencia resulta suficiente. Nalgúns construcións funciona unha fr. adverbial ou preposicional, anteposta ou posposta ao predicado (vgr. chega por hoxe; polo de agora chega), marcando o límite temporal do evento. Tampouco é inusual atopar estruturas en que este predicado vaia seguido de cláusulas introducidas por *para* co papel semántico de finalidade ou vaia acompañado de pronomes dativos con referente animado (vgr. non lles chega; non nos chega).

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural, e principalmente tempos de presente ou pretérito. Non admite o emprego de *se*. As construcións con negación son bastante recorrentes. Nas cláusulas encabezadas por *que* o suxeito desaparece en favor do complemento introducido por *con* (vgr. chega con que o avisen unha vez). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo.

8. Introducirse en algo; entrar nun novo apartado, campo, etc.

xix) *Eu cheguei moi tarde ó nacionalismo* (TN6, 26)

xx) *Eu sabía, pero chejaba ós ejercicios e non..., armábame un taladreo e non facía nada* (MUROS17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-meta*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida, que enfatiza a primeira persoa fronte ás demais. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn) e referente [-animado] e [+concreto], que indica o punto de chegada e un punto espacial de carácter nocional. En construcións como a exemplificada en (xix) é corrente a aparición dun ccircunstancial co papel semántico de tempo.

A construción é activa. Admite *se* indicando sux. indeterminado (vgr. aquí chegouse tarde ao nacionalismo). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e terminativo. O valor terminativo ás veces implica asemade un valor real inceptivo (de comezo ou de introdución en algo).

9. Percibir un ruído, unha voz, un cheiro...

xxi) *algún comentario que lle chegara ós oídos* (GOIÁN44)

xxii) *o discurso daquel cretino chegaba agora de forma perfectamente comprensíbel* (BE19)

xxiii) *un cheiro agre de pólvora chegaba ós curros dos cabalos* (OCT342)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co esquema semántico *evento-acción-destinatario*.

O suxeito aparece explícito mediante un pronome relativo e unha fr. nom. non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición facilita a non animación e o centro de atención establecido polo emisor no predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou unha fr. prep. de estrutura (a/ata+fn), referente [+animado] e [+humano], que indica a persoa, animal ou lugar, receptores da sensación perceptiva indicada. Son tamén frecuentes outros argumentos opcionais en función de ccircunstancial co papel semántico de modo, medio, loc. temporal, causa (vgr. alí no alto o ruído chegoume claramente polo vento a favor), condición...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural. Non admite o emprego de *se* con este contido, de tal forma que unha cláus. como “o ruído chégase aos oídos” reflicte o significado de “aproximarse, acercarse”. Os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual.

Chocar Cintr./Ctr.

1. Encontrarse violentamente dous corpos.

i) *entonces chocaran con outros e alí formárase unha pelea* (O GROVE60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-oposición*.

O suxeito aparece aquí implícito. Pódese pospoñer ao predicado sobre todo cando a construción carece de complemento e o verbo está en plural (vgr. chocaron dous autobuses). Os seus trazos semánticos son [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [-control], [+control] se a acción se producise voluntariamente por unha entidade animada.

O complemento pódese escusar cando o sux. mailo verbo están en plural englobando as varias entidades participantes na acción. Cando está explícito desempeña tal función unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con+fn), (contra+fn) e referente

[+animado], [+humano], que actúa como segundo elemento dunha acción que establece unha oposición entre dúas entidades. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, intensivo.

2. Ser contrario a algo.

ii) *Pero iso choca con outro tipo de problemas administrativos ou legais* (TN17, 53)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-oposición*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [-concreto], xeralmente [+común], [+continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Funciona como tal unha fr. prep. de estrutura (con+fn), menos frecuente (contra+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que indica a entidade oposta á representada no suxeito. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, causa...

A construción é de estado. Resulta frecuente en P3 singular ou plural. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo e atélico, ás veces intensivo.

3. Sorprender algo.

iii) *ó mellor indo resulta que me chocaría a película e incluso me chegaría a gustar* (OURENSE27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. É frecuente a posposición, que está favorecida polo semantismo da construción coa presenza dun dativo e o funcionamento da cláusula como incrustada dentro dunha cláus. complexa. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio, aínda que resulta habitual o funcionamento dun dativo e/ou compl. indirecto, anteposto ou posposto ao predicado, sinalando a entidade animada afectada pola sorpresa causada por algo.

A construción úsase en P3 singular ou plural. Non é posible o emprego de *se*. Os valores aspectuais son dinámico en canto produtor dunha certa impresión mental, télico, ás veces intensivo (vgr. chocoume moito a película).

Chorar Cintr./Ctr.

1. Deitar bágoas.

i) *O pequeno botou a chorar de novo* (ESC23)

ii) *convencémolas para que nos puxeran “La Ciudad de la Alegría” e con esa película chorei, eh* (NOCELO18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente a presenza dun argumento desempeñado a miúdo por unha fr. prep. de estrutura (con/de+fn) vgr. chorar de/coa emoción, que desempeña o papel semántico de causante da acción. O referente deste complemento pode ser un evento calquera ou un nome cos trazos [+concreto], [+animado], [+común] ou cos trazos [-animado] e [-concreto] por ser do campo

semántico do sentimento (emoción, riso, gozo, rabia, amargura...). Noutros casos, a relación de causalidade exprésase a través dunha nova construción, quer con valor propiamente causal (vgr. chora porque a trataron mal), quer final (vgr. chora para desafogar). Alén disto, poden funcionar outros argumentos expresando contidos diversos coma modo (vgr. chorei con bágoas ardente, BE280), cuantificación (vgr. chorou moito), loc. espacial (vgr. moito chorou onte) ou temporal, fin, causa, condición, consecuencia (vgr. chorou tanto polo suspenso que me deu pena), etc.

Moi próxima a esta construción, existe outra caracterizada por mostrar un sux. cos trazos [-animado], [+concreto], [+común], [-control] e un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. chórame este ollo). Ás veces tamén presenta un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, cuantificación (vgr. chóranme moito os ollos co fume/polo fume).

A construción ten carácter activo, cun sux. axentivo que realiza unha acción de carácter externo. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. con esa película chórase). Entre os valores aspectuais que se poden reflectir destacámo-los de dinámico, atético, en ocasións inceptivo (i), intensivo (vgr. chorou ata non poder máis), tamén iterativo e habitual.

2. Lamentarse, queixarse (con ou sen bágoas).

iii) *hai que chorar pra que dean algo* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción e portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito aparece neste exemplo indeterminado. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de fin. Con carácter máis opcional, poden funcionar outros argumentos expresando contidos diversos coma modo e cuantificación (vgr. chorou moito), loc. espacial (vgr. moito chorou onte para que llo deran) ou temporal, causa, (vgr. moito chorou co disgusto), adición (vgr. chorou ademais de berrar), substitución (vgr. chorou en lugar de rir), consecuencia, etc.

A construción ten carácter activo, cun sux. axentivo que realiza unha acción asemade externa e interna. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. se non se chora non se mama). Entre os valores aspectuais que se poden reflectir destacámo-los de dinámico, atético, ás veces intensivo, iterativo e habitual.

Chover Cintr.

1. Caer auga das nubes.

i) *alegrámonos que chovera por dormi-la siesta, se non chovía non-a dormíamos* (RUBIÁ67)

ii) *pero jolín choveunos canto quixo ese día* (O PEREIRO18)

O esquema sintáctico é *predicado* e o esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero.

O complemento, cando aparece, adoita ser un ccircunstancial, co papel semántico de modo (vgr. chove miudiño), cuantificación (vgr. chove moito), loc. espacial ou temporal (vgr. choveu todo o sábado en Santiago). Ás veces existe un compl. ind. (ii), de referente humano, co papel semántico de afectado e beneficiado ou prexudicado.

A construción é activa, úsase en P3 singular ou plural. Non admite a presenza de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces inceptivo (vgr. está empezando a chover), terminativo (vgr. parou de chover), intensivo (vgr. chove moitísimo), atenuativo (vgr. chove miúdo), habitual (vgr. chove tódolos invernos), intermitente (vgr. chove aos poucos).

2. Xurdir algo en abundancia.

iii) *chóvenlle os contratos para este verán* (DRAG258)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Con frecuencia posponse ao predicado debido ao semantismo da construción e á non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Nalgunhas construcións pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado/prexudicado. Tamén pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico de finalidade, loc. temporal ou espacial, modo, causa (vgr. *chóvenlle contratos polas súas capacidades*), condición (vgr. *coa túa axuda choberíanme contratos*), (vgr. *mesmo coa túa axuda non me choberían os contratos*)...

A construción é activa, úsase en P3 singular ou plural. Non admite a presenza de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces inceptivo (vgr. *están empezando a chover contratos coa nova fábrica*).

Circular Cintr.

1. Transitar; moverse.

i) *veña, circulen vostedes*

ii) *o camión, do Exército naval, circulaba pola A-9 cando unha avaría...* (OCG04-03-99, 6)

iii) *traelo a Galicia e crear un espectáculo que circule polas rúas do país* (TN12, 77)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-modo*, *tránsito*, *dirección*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Os seus trazos semánticos prototípicos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control]. Cando o sux. é descontinuo o movemento implica desprazamento ou tránsito. Se o suxeito é continuo o movemento pode implicar desprazamento ou transmisión (vgr. *o son circula polo aire*; *a electricidade circula por un tendido eléctrico*).

O complemento non resulta obrigatorio en moitas destas construcións en que verbo e sux. abundan para transmitiren información. Noutras funciona unha fr. prep., xeralmente posposta ao predicado, de estrutura (por, a través de, cara a, contra + fn), que indica tránsito, dirección espacial determinada ou indeterminada; tamén é habitual o papel semántico de modo (vgr. *circulan amodo*).

A construción é activa, cun axente inanimado que protagoniza un movemento con desprazamento, tendo detrás en moitos casos un causante humano. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético.

2. Andar de man en man.

iv) *coexistían en España aínda varios sistemas monetarios de ámbito rexional ao tempo que circulaba abundante moeda europea e ultramarina* (TN12, 42)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida, que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado. A usencia de definitude e animación favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], habitualmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É corrente o emprego dun ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial e temporal, causa (vgr. *coa forza do euro agora o dólar circula algo menos en certos países*), fin, condición (vgr. *coa axuda dos ingleses o euro circularía máis*), concesión...

A construción é de movemento, ten forma activa, cun significado próximo ao da voz media. Úsase en P3 singular ou plural. Non admite *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces terminativo (vgr. a peseta deixou de circular en febreiro), intensivo (vgr. o dólar circula moito na Arxentina).

3. Propagarse unha noticia, información, etc.

v) *para contar despois as historias que circulaban pola cidade* (DEUS258)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante un pronome relativo, que alude a unha fr. nom. definida referida a un campo semántico coma o da información e das noticias. O sux. vai a miúdo posposto ao predicado, ocupando o lugar do complemento na construción activa, e o verbo vai en P3 singular ou plural indicando a indeterminación do axente ou do causante de que algo circule (vgr. a xente propaga moitas historias / a xente fai circular moitas historias / circulan moitas historias). Amais do semantismo da construción tamén inflúen na posposición o carácter inanimado do sux. e a non definición que mostra nalgúns casos (vgr. circulan historias de aparecidos). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+común], [±concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pódense presentar argumentos opcionais coma algún ccircunstancial co papel semántico de tránsito en (iv), modo e cuantificación, causa (vgr. esas historias circulan moito polas aldeas por culpa de xente supersticiosa), condición (vgr. sen a túa axuda non circularía esa nova), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non circularía esa nova)...

A construción úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. O predicado está próximo a un verbo de lingua que alude á divulgación oral de algo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo, iterativo e habitual.

Cismar Cintr.

1. Cavilar obsesivamente; teimar en algo.

i) *Cismaba en certo borracho que lle saíra ó encontro un día* (MFB167)

ii) *Miña nai non se arrimara a el, el non quería, cirmara pr'ali* (SOUTELO-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*. O esquema semántico respectivo é *axente-acción mental*, *axente-acción mental-obxecto*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non é de presenza obrigatoria (vgr. non hai que cismar tanto). Cando aparece funciona un cprepositivo, desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en, para, con, contra + fn/cláus.), (para+fadv), que ten como referente unha entidade [±animada], que sinala a persoa ou entidade, que se constitúen en obxecto da cisma, do evento psíquico de cismar.

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo; ás veces habitual e iterativo.

Cocer Cintr./Ctr.

1. Ferver en auga unha comida ou mete-lo pan no forno.

i) *comín máis carne esta temporada que toda a miña vida –dixo– porque a carne cocouse* (FEÁS49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción con presenza de *se* e á non animación e

non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar opcionalmente algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, cuantificación e modo, causa (vgr. *onte coceuse mal pola auga que lle puxeche*)...

A construción ten forma pronominal e carácter medio, cun *se* invariable que contribúe a centra-lo proceso no sux. e a reforza-lo seu papel de experimentante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo nas diferentes fases de inicial, medio ou terminativo, atético.

2. Cocer ben ou mal un alimento.

ii) *esa carne comprada coce mal, non é coma a da casa* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *experimentante-proceso modificativo, experimentante-proceso modificativo-modo*. Tamén se indica unha caracterización do suxeito e por tanto hai un esquema *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción e á non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o verbo adquire significado pleno (vgr. *esa carne non coce*). Nos demais casos, funciona unha fr. adv., xeralmente posposta ao predicado, que sinala o modo de se desenvolve-lo proceso. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, causa (vgr. *esa carne coce mal por cousa da auga*).

A construción ten carácter medio, valor xenérico e non presenta forma pronominal. Alén de proceso existe unha caracterización do suxeito a través do seu modo de se desenvolver. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo nas diferentes fases de inicial, medio ou terminativo, atético.

Colaborar Cintr.

1. Cooperar con alguén na realización de algo.

i) *as televisións colaboran neste palimpsesto intercalando imaxes* (TN12, 82)

ii) *celebráronse preto de cincuenta exposicións nas que colaboraron case corenta entidades galegas* (OCG11-03-99, 38)

iii) *algunha que outra serpe que pasaba... colaboraba tamén a mantela en garda* (AGOSTO68)

iv) *colabora con todos vós na realización de actividades benéficas*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-término-campo*.

O suxeito móstrase implícito e explícito. Adoita precede-lo predicado, pero pódese pospoñer en casos como (ii) en que funciona dentro dunha cláusula relativa na que se antepón o complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar (vgr. *este home nunca colabora*), aínda que adoita quedar sempre latente (vgr. *colabora [con alguén, en algo]*). Cando se explicita está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), que ten como referente quer entidades animadas coas que alguén establece unha cooperación ou axuda, quer inanimadas, concretas ou non concretas (vgr. *colabora coa causa do pobo palestino*), converténdose nunha extensión e asemade nunha concreción do lexema do verbo. O ccircunstancial que adoita aparecer presenta a estrutura (en+fn), habitualmente posposta

ao predicado, cun referente [\pm animado] que indica o campo en que se colabora. De xeito máis opcional tamén poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de modo –a través de cláus. de xerundio en (i), cuantificación, fin (vgr. colaborou moito con nós no traballo para que acabasemos antes), causa (vgr. non colabora por apatía), condición (vgr. coa túa axuda colaboraría no proxecto), concesión (vgr. ata coa túa axuda el non colaboraría no proxecto), substitución (vgr. colabora coa Xunta en vez de coa Universidade)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Son frecuentes as construcións negativas e as que se forman con perífrases modais de obriga (vgr. non colabora nada; todo o mundo ten que colaborar). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; tamén pode ser iterativo e habitual (vgr. colabora co xornal na elaboración de crónicas), intensivo, inceptivo (vgr. está empezando a colaborar moito connosco na recompilación de datos).

2. Escribir en xornais ou revistas.

v) *colabora nun semanario* (GDXL488)

vi) *colabora cunha revista francesa*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-loc. espacial, comitativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [$+$ humano], [$+$ concreto], [$+$ común], [$+$ control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., de estrutura (en+fn), que sinala o lugar ou entidade en que alguén escribe, e de estrutura (con+fn) expresando a publicación coa que alguén colabora. En ambas estruturas o núcleo é un nome pertencente ao campo semántico “publicación”. De xeito opcional funciona ás veces un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo e cuantificación (vgr. o ano pasado en Vigo colaboraba moito coa revista Grial), causa, fin (vgr. colabora habitualmente con esa revista para méritos), condición (vgr. co teu consello colaboraría na nosa revista), concesión (vgr. mesmo co teu consello non colaboraría nesa revista), consecuencia (vgr. colaborou nesa revista tanto que se fixo coñecido)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; tamén pode ser iterativo e habitual (vgr. colabora tódolos días no xornal), intensivo, inceptivo (vgr. está empezando a colaborar con esta revista).

Comezar Cintr./Ctr.

1. Principiar unha cousa no tempo ou no espazo.

i) *Mentres camiñaba pensou que os seus peores padecementos comezaron hai vinte anos* (EBO19)

ii) *A ilusión é unha cousa que comeza por i e se perde co tempo* (CRIM136)

iii) *o libro comeza coa morte da protagonista* (FORCAREI20)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción; afectado-acción-modo, portador de estado-estado-modo*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante un pronome relativo e unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado con certa facilidade conforme o centro de interese informativo establecido polo emisor (vgr. mañá comeza o Nadal / o Nadal comeza mañá / comeza mañá o Nadal). A posposición é bastante regular cando non funciona ningún complemento (vgr. comezan as festas). A non animación e o semantismo da construción contribúen a que o suxeito se pospoña en

bastantes casos. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona un ccircunstancial representado por unha cláusula (vgr. comeza cando lle di...), fr. nominal, fr. adverbial (vgr. comeza hoxe), fr. preposicional de estrutura (con, en, por + fn/cláus.), indicando modo no referente a orde de carácter espacial ou temporal.

A construción pode adquirir valor medio e de estado. Ás veces úsase con *se* adquirindo significado pasivo con axente indeterminado (vgr. a casa comezouse polo tellado). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, inceptivo. Se a construción mostra un estado os valores son de carácter estativo e atético (vgr. o libro comeza cun preámbulo do autor).

2. Dar alguén un determinado inicio a algo.

iv) *Saquei de tesoirá negra e comecei polo primeiro: "gm chffffs" o ollo dereito vencido, ferida e sangue quente ao chan* (MDB70)

v) *comecei co traballo ás cinco da tarde*

vi) *atentos, comezamos!*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción, axente-acción-modo*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar nalgunhas construcións en que o verbo adquire un significado pleno sen necesidade de se apoiar no complemento (vgr. veña, comezamos). Nas demais está representado por unha fr. prep. de estrutura (con, por+fn/cláus. de inf.), sinalando o modo e a orde en que alguén dá comezo a unha cousa (vgr. comecei por este libro). Ás veces tamén funcionan distintos ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa, fin (vgr. comecei co traballo ás cinco da tarde na casa para mañá entregalo puntualmente), etc.

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza unha acción que implica certa orde. Admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. comezouse polo último). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, inceptivo.

Compadecer Cintr./Ctr.

1. Sentir compaixón, doerse de alguén.

i) *el, meu pobre, compadécese de todos* (ACIVEIRO-FORCAREI70)

ii) *tiña o deber cristián de aborrecer o pecado e compadecerse do pecador* (MDV48)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), posposta ao predicado e cun referente [+animado] que sinala o individuo do que alguén se doe. De xeito opcional pode aparecer tamén algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. compadécese moito de vós), causa (vgr. compadécese de min polo que me pasou), exclusión (vgr. compadécese de todos agás de ti).

A construción é activa, cun sux. que manifesta un determinado sentimento de dor e compaixón. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que pon de relevo o protagonismo do suxeito en relación co término en que proxecta o sentimento. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Competir Cintr.

1. Rivalizar para acadar algunha cousa.

- i) *así como nas actuacións dos artistas noveis da comarca que competirán polo primeiro premio da canción* (OCG11-03-99, 41)
- ii) *alcaldes que se autonomizan organicamente do partido e compiten entre eles para atender ó seu electorado particular* (TN6, 40)
- iii) *Xerais compite con Galaxia por lidera-lo sector editorial; ambos proxectos compiten en grandiosidade*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-ccircunstancial-ccircunstancial*. O esquema semántico respectivo é *axente-acción-meta/fin; axente-acción-oposición-meta/fin/campo*.

O suxeito aparece implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. A extensión desta estrutura a usos figurados (iii) pode ocasionar trocos nestes trazos, presentándose o suxeito como [+animado], [+concreto], [-control].

O complemento resulta obrigatorio, podendo funcionar un ou dous argumentos na complementación. Como primeiro complemento pode aparecer unha fr. preposicional, posposta ao predicado, de estrutura (con+fn) e referente [+animado], que indica a entidade coa que se rivaliza; e de estrutura (entre+fn[pronome reflexivo ou non reflexivo]) con sux. e verbo en plural, e papel semántico de oposición, reforzando a presenza das entidades participantes así como a orientación da acción que protagonizan. Como segundo complemento pode funcionar unha fr. prep. de estrutura (para+fn/cláus.), (por+fn/cláus.), co papel semántico de finalidade e meta da acción, (en+fn) indicando o aspecto ou campo en que se compite (vgr. compite cun alemán en mil metros). Ás veces completan a construción outros argumentos de carácter máis opcional, que expresan fundamentalmente contidos de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, causa (vgr. Xerais non compite con Galaxia por falta de apoio económico), condición (vgr. co teu apoio económico Xerais competiría con Galaxia para lidera-lo mercado galego)...

A construción é activa, con sux. axentivo. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo (vgr. compiten forte por gaña-la copa).

2. Presentarse igualadas dúas persoas ou cousas en calidades ou en perfección.

- iv) *non hai quen lle compita en intelighencia* (COVAS-FORCAREI70)
- v) *a rapaza pequena compite coa grande en intelixencia*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial, suxeito-predicado-ccircunstancial-ccircunstancial*. O esquema semántico respectivo é *portador de relación-relación-afectado-campo/aspecto; portador de relación-relación-oposición-campo/aspecto*.

O suxeito aparece explícito mediante un pronome relativo. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Pode estar representado por un dativo e/ou compl. ind. ou por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con+fn) e referente [+animado] que indica a entidade coa que algo ou alguén se iguala. A estrutura con fr. preposicional sitúa a calidade ou aspecto de que se trate como tema de contenda entre dúas entidades, e así atópase moitas veces en cláusulas negativas (vgr. ninguén compite con el en intelixencia). A estrutura con dativo e/ou compl. ind. incide sobre todo na entidade afectada e caracterizada por unha certa calidade ou característica. Outro complemento está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cuxo referente é un nome de

trazos [-animado] e xeralmente [-concreto], que expresa o campo, calidade ou asunto, obxecto de rivalidade.

A construción establece unha relación de comparanza entre dous ou máis individuos tomando como punto de partida a entidade representada no sux. e como base de comparanza certa calidade ou aspecto; neste sentido aproxímase ás estruturas atributivas de estado e calidade (vgr. *compite con el en intelixencia / é tan intelixente coma el*). É posible nalgúns estruturas o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

Complicar Cintr./Ctr.

1. Volverse unha cousa máis difícil e arrevesada.

- i) *aprendemos a acepta-lo pobre como parte da moblaxe urbana..., pero a cousa complicase moito no inverno* (OCG25-11-98, 46)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito aparece explícito neste exemplo mediante unha fr. nom. definida, que ten moi frecuentemente como núcleo nomes do tipo de “cousa”, “asunto”, “situación”... Pode preceder ou segui-lo predicado (vgr. *a cousa complicouse moito / complicouse moito a cousa*). A posposición favorece o semantismo da construción e os trazos semánticos do suxeito que son [-animado], [-concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial, de liberdade posicional, co papel semántico sobre todo de cuantificación, modo, loc. temporal ou espacial, causa (vgr. *co accidente complicouse a situación máis da conta*), condición (vgr. *coa túa axuda non se complicarían as cousas*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda complicaríanse as cousas*).

A construción ten forma pronominal, cun *se* invariable en P3 singular ou plural, que contribúe a centra-lo proceso no sux. e realza o seu papel semántico de experimentante. Se o suxeito se presenta como animado, axentivo e con control a construción vólvese transitiva (vgr. *Xoán complicouse moito*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atético, en ocasións intensivo. O clítico pode determinar un valor inceptivo (vgr. *o asunto complicase → o asunto empeza a complicarse*).

Compoñer~compor Cintr./Ctr.

1. Estar constituído polo que se indica.

- i) *o carro componse da cabezalla...e das chedas* (GUNTÍN54)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-obxecto*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita situarse en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], con frecuencia [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn) e referente [-animado], [+concreto], que expresa o constituínte ou constituíntes que conforman a entidade en función de suxeito.

A construción ten forma pronominal, cun clítico invariable en P3 singular ou plural que determina a presenza do cprepositivo. Os valores aspectuais son estativo e atético.

Comportar Cintr./Ctr.

1. Manter unha determinada conduta co resto das persoas.

- i) *na mesa, Mariano comportouse aquel día coa naturalidade de sempre* (DEUS150)
ii) *comportouse moi ben cos compañeiros*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, sendo o esquema semántico *portador de conduta-conduta-modo*.

O suxeito está nestes exemplo implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Aadoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode escusarse, entendéndose así o grao positivo (vgr. Mariano comportouse, hai que recoñecelo). Con todo, o habitual é o funcionamento dun ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn) e referente [+animado], e dunha fr. adv. nucleada fundamentalmente polos adverbios *ben*, *mal*, formas en -mente, expresando a maneira de actuar unha persoa con outras (vgr. comportouse ben / delicadamente con nós). Do mesmo xeito tamén se pode empregar unha estrutura comparativa e modal encabezada por *como* seguido de fr. nom. ou cláusula. O núcleo da fr. nom. pode ser un substantivo ou adxectivo (vgr. comportouse como/coma un parvo/coma se fose un neno) que funciona como cláus. modal ou como segundo termo de comparación. De maneira opcional poden rexistrarse outros argumentos en forma de ccircunstancial, con maior liberdade posicional e con papeis semánticos coma os de loc. espacial ou temporal, fin (vgr. compórtase así con vós para chama-la atención), causa (vgr. compórtase así por pasotismo), condición (vgr. co teu consello non se comportaría así), concesión (vgr. mesmo co teu consello comportaríase así).

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que se constitúe en formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, con frecuencia habitual.

Comunicar Cintr./Ctr.

1. Estar un lugar en contacto con outro.

i) *amplo cuarto, con escritorio, que dá a unha galería coa que tamén comunican outras habitacións* (ARR16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *situado-situación, situado-situación -loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Aadoita precede-lo predicado. A posposición pode darse en cláusulas de relativo como (i) nas que se antepón o complemento; tamén favorecen a posposición tanto a non definitude como a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento pódese escusar cando a construción está en plural incluíndo o predicado os diferentes participantes (vgr. estas dúas habitacións comunicanse). Nestes casos resulta habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial representado por unha fr. adverbial e preposicional co papel semántico de loc. espacial, medio e modo (vgr. comunicanse directamente; a través de, por, por medio de + fn). Cando o complemento se explicita funciona unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente segundo os casos [+animado], [+concreto] e [+común], sinalando un lugar físico que se une directa ou indirectamente con outro.

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural. Admite un *se* invariable que en plural pon en relación os participantes nos feitos sinalados e en singular determina o funcionamento dun ccircunstancial de lugar, amais de reforza-la presenza do sux. e o seu papel como tema ou punto de partida da situación exposta. Os valores aspectuais son estativo, atético.

2. Relacionarse cos demais intercambiando información.

ii) *as abellas comunicanse por medio de signos...* (DRAG290)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+común], [+control].

O complemento pódese escusar cando se presentan sux. composto ou sux. e verbo en plural incluíndo os diferentes participantes (ii). Nas demais construcións funciona unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con+fn), cun referente xeralmente [+animado] e [+humano], [+concreto] e [+común], sinalando un individuo interlocutor do proceso comunicativo (vgr. comunicouse con todos nós). Tanto nas construcións de compl. prepositivo como nas que non o explicitan resulta habitual o funcionamento non obrigatorio dalgún ccircunstancial co papel semántico de medio (a través de, por, por medio de + fn), loc. temporal e frecuencia, modo, causa (vgr. comunícanse ben por señas por causa de precaución), fin (vgr. ese día comunicouse con ela por señas para que non o descubrisen).

A construción é activa e admite variación de número e persoa. Presenta un *se* invariable opcional (vgr. comuníquei/me con María), que en plural pon en relación os participantes nos feitos sinalados e en singular determina o funcionamento do compl. prepositivo, reforza o papel axentivo e participante do sux. nos feitos. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces habitual, iterativo, intensivo.

3. Esta-lo teléfono en uso cando alguén chama.

iii) *comunica e non podemos falar* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece tanto as prioridades informativas do emisor como a non definitude do sux. e os seus trazos semánticos, que son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Opcionalmente pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de frecuencia e duración (vgr. está comunicando toda a tarde), en menor medida loc. espacial, modo, causa (vgr. non comunica ben por avaría).

A construción ten forma activa e un significado que a aproxima á voz media. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces iterativo (vgr. comunicaba varias veces).

Concentrar Cintr./Ctr.

1. Fixa-la atención nunha cousa.

i) *sobre todo concentreime nas novas militares, tema sempre ameno...* (MFB224)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción mental*, *axente-acción mental-obxecto*.

O suxeito aparece implícito nestes exemplos. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o emisor incide na acción mental en si mesma (vgr. non me podo concentrar). Cando o complemento está explícito funciona como tal unha fr. preposicional, posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), con referente non animado, e de estrutura (en+cláus.) vgr. concéntrate no que debes, indicando respectivamente a entidade e o evento que se constitúen en obxectos da actividade mental. Tamén é frecuente que a carón da cláus. intransitiva funcione outra introducida por *para* expresando finalidade (vgr. concéntrate para aprobar). Por último, rexístrase a miúdo algún ccircunstancial optativo co papel semántico sobre todo de modo (vgr. concéntrate no problema como é debido), loc. espacial e temporal, causa

(vgr. *onte non se concentrou ben pola dor de costas*), condición (vgr. *coa túa axuda concentrárame mellor nos temas*), concesión (vgr. *ata coa túa axuda non me concentraría mellor nos temas*)...

A construción presenta forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, moitas veces inceptivo pola presenza de *se*; tamén pode implicar valor intensivo con respecto a pensar (concentrarse equivale a pensar dun xeito máis profundo e meditado).

2. Estar algo xunto ou concentrado nun punto ou lugar.

ii) *As chinchetas vermellas concentrábanse, a xeito de colar, no pescozo do animal...*(ESC48)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado; pero pode pospoñerse favorecido pola non animación e non definitude do suxeito así como polo centro de atención establecido polo emisor (vgr. *concentrábanse chinchetas vermellas no pescozo do animal*). Os seus trazos semánticos prototípicos son [-animado], [+concreto], [-concreto] e [+continuo] por extensión en casos como “*toda a envexa se concentra neles*”, [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., en xeral posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), que indica o lugar onde acontece o feito sinalado. Por último rexístrase ás veces algún ccircunstancial opcional co papel semántico de modo, loc. temporal, causa (vgr. *esas herbas concéntranse na beira dos ríos pola humidade*).

A construción presenta forma pronominal, cun clítico invariable en P3 singular ou plural. Cando o sux. é animado e con control esta construción vólvese transitiva e adquire o contido de “reunir ou reunirse alguén nun lugar”; con este contido pode presentar tamén valor e forma pasivos e sux. indeterminado (vgr. *os xogadores concentráronse na Toxa*; *os xogadores foron concentrados na Toxa*). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, intensivo.

Confiar Cintr./Ctr.

1. Mostrar unha actitude de confianza en algo, agardar que se produza algún feito.

i) *eu fora educado para confiar na ciencia e na sabiduría experimental* (BE14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece neste exemplo explicitado na cláusula anterior mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e presenta os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Vai xeralmente posposto ao predicado e está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn/cláus.), tendo como referente un nome cos trazos [-animado], [±concreto] e [±continuo], no que alguén pon a súa confianza, ou tendo como referente un evento (vgr. *confío en que veña*) que alguén agarda que se produza ou que non. De maneira opcional, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. temporal, fin (vgr. *agora confía moito na ciencia para salvarse*), causa (vgr. *non confía en nada por parvo*).

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético. Poden aparecer outros valores como intensivo (vgr. *confía moito nas súas posibilidades*), ou valores que inciden na entrada

do estado –inceptivo vgr. *empeza a confiar nas súas posibilidades*– e no seu remate –terminativo vgr. *deixou de confiar en si mesmo*.

2. Fiarse de alguén ou dun mesmo.

ii) *Confía en Hrutgy Simplicíissimus aínda que sexa un Cabo e o consideres lixo mau de Terra Ancha* (BE19)

iii) *Pero a comadre non se confiou e mirara na sartén...*(BECERREÁ14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de actitude-actitude*, *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e presenta os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións como (iii) con forma pronominal e que centran o evento no mesmo suxeito. Nas estruturas de complemento, este vai xeralmente posposto ao predicado e está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn/cláus.), tendo como referente un nome cos trazos [+animado], [+concreto] e [+común], que sinala o individuo en quen se confía. De maneira opcional, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. temporal, causa, fin (vgr. *por conveniencia confía moito en nós para ese traballo*), condición (vgr. *co teu apoio confiaría máis en ti*), concesión (vgr. *mesmo co teu apoio non confiaría en ti*), consecuencia (vgr. *confía en ti tanto que se deixa levar*), exclusión (vgr. *confía en todos agás en ti*)...

A construción mostra un estado de confianza dun individuo noutra persoa ou nun mesmo. Ás veces ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que pon de relevo o carácter participante e afectado do suxeito. En todas é posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Con certa frecuencia atópase o emprego de perífrases con valor obrigativo e de posibilidade ou imposibilidade, tanto con referencia ao emisor coma ao interlocutor (vgr. *tes que confiar nel; pode confiar en min*). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico. Poden aparecer outros valores como intensivo (vgr. *confía moito en min*), ou valores que inciden na entrada do estado –inceptivo (vgr. *empeza a confiarse*)– e no seu remate –terminativo (vgr. *deixou de confiar nela*).

Consistir Cintr.

1. Fundamentarse unha cousa noutra.

i) *dixo que o mal non consistía na realización de actos ruíns...*(DEUS260)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-obxecto*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Vai xeralmente anteposto ao predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] e [-continuo], ou tamén [-concreto] e [+continuo] vgr. *a xustiza consiste no respecto mutuo entre os homes*, [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn/cláus.) e referente [-animado], que indica aquilo en que se fundamenta unha entidade.

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural e non é posible o emprego de *se*. Os valores aspectuais son estativo, atélico.

2. Estar formado por.

ii) *o exame consiste en tres preguntas e un tema a desenvolver* (DRAG303)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-obxecto*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Vai xeralmente anteposto ao predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de referente non animado e estrutura (en+fn/cláus.), indicando a composición da entidade representada no suxeito.

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural. Non é posible o emprego de *se*. Con este contido é frecuente a utilización do predicado en infinitivo formando perífrase prospectiva con *ir* (vgr. o exame vai consistir en tres preguntas). Os valores aspectuais son estativo, atético.

Contar Cintr./Ctr.

1. Dici-los números.

i) *e contou ata dez e foi a modo* (ESC16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(ccircunstancial)*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio; pero resulta frecuente o emprego dun ccircunstancial, desempeñado por unha fr. prep., con diferentes papeis semánticos como meta (i), orixe e meta (vgr. conta dende un ata cen), modo e fin (vgr. contaba cos dedos para acabar antes), ás veces causa (vgr. non conta por preguiza), loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa túa axuda contaría ata dez), concesión, consecuencia (vgr. contou tanto que cansou).

A construción é activa, con sux. axentivo; admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, xeralmente atético.

2. Ser computadas cousas ou persoas.

ii) *os afiliados dos verdes contábanse por decenas* (TN6, 60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(ccircunstancial)*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición (vgr. contábanse por dúcias as persoas que alí había) favorece o semantismo da construción con presenza de *se*. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], xeralmente [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio, se ben resulta frecuente o emprego dun ccircunstancial con diferentes papeis semánticos, sobre todo modo e cuantificación (ii), ás veces loc. espacial e temporal, causa, condición...

A construción ten contido pasivo e axente indeterminado. A miúdo sinala pouca cantidade de persoas ou cousas (vgr. mira, os teus amigos cóntanse). Pode ter forma sintética con *se* ou analítica. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético.

3. Ter importancia.

iii) *Agora mesmo hai vinteseite cabezas mallores, pero non contan, contan pó saneamento gandeiro e pa facer número* (ACIVEIRO-FORCAREI29)

iv) *nese cruceiro non contan os amigos nin os favores* (ESC17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode precede-lo predicado ou seguilo pola tematización dun complemento así como pola non axentividade e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+humano], [+concreto], [-concreto] vgr. a amizade aquí non conta, [-control].

A presenza de complemento non resulta obrigatoria, se ben moitas veces aparece un ccircunstancial co papel semántico de finalidade (para+fn/cláus.), cuantificación (vgr. iso conta pouco), causa. Nas estruturas negativas xeralmente escúsase (vgr. eses non contan).

A construción reflicte un determinado estado de cousas en relación co seu valor e importancia. Admite variación de número e persoa. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

4. Dispoñer de algo ou de alguén.

v) *eu xa lle dixeran que contasen co noso trator pó que faga falta* (COVAS-FORCAREI64)

vi) *destacar o traballo realizado en COPE-Vigo nos tempos en que contaba con xente como Carlos Freixanes* (TN12, 21)

vii) *para realizar este proxecto é necesario contar con el* (DRAG308)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-obxecto*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio, xeralmente posponse ao predicado, aínda que se pode tematizar. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [-animado] ou [+animado] vgr. conto con catro homes para este labor, que indica o individuo ou entidade que está a disposición doutro. A carón deste compl. prepositivo aparece a miúdo un ccircunstancial opcional encabezado por *para*, co papel semántico de finalidade; en menor medida rexístranse papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, causa, substitución (vgr. por vinganza contaron con ela en vez de con vós), exclusión (vgr. contaron con todos menos contigo)...

A construción ten valor fundamentalmente estativo. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo e atético.

5. Ter confianza en alguén ou en que algo aconteza.

viii) *supoño que poderei contar con vós* (COVAS-FORCAREI36)

ix) *conto con que veñan*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, tendo como esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está aquí implícito. Sitúase normalmente antes do predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio; está desempeñado por unha fr. prep., de estrutura (con+fn) e referente [+animado], [+humano], [+concreto], e de estrutura (con+cláus.) vgr. conto con chegar, (con que+cláus.), que indican o individuo, entidade ou evento nos que alguén deposita a súa confianza. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de fin, loc. espacial e temporal, causa (vgr. por causa diso non conto hoxe con chegar para vos ver).

A construción reflicte o estado de confianza dun individuo. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo e atético.

Continuar Cintr./Ctr.

1. Seguir, permanecer e persistir algo ou alguén.

i) *agardemos que o proceso lóxico continúe* (TN6, 90)

ii) *asegurou Caneda... que o técnico santiagués continuará no club* (OCG11-03-99, 48)

iii) *eu penso que a maioría dos estudantes continúan na Universidade por falta de alternativas* (SANTIAGO28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle os esquemas semánticos *experimentante-proceso continuativo, portador de estado-estado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra a información no proceso ou nun complemento (vgr. continúan as manifestacións). Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas destas construcións é frecuente a presenza dun ccircunstancial, representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), expresando valores de adición e modo (vgr. o programa musical continúa o venres cunha nova actuación). Tamén se rexistra a estrutura (en+fn) vgr. continúa no oficio de seu pai, que presenta sentido locativo puro ou nocional aludindo ao campo ou materia que constitúen o interese e a ocupación dalguén. Outras estruturas son (por+fn) expresando contido de movemento a través dun espazo, (sen+fn/cláus.) expresando ausencia e modo (vgr. continúa sen falar), unha fr. adv. expresando contido de modo (vgr. continúa disimuladamente). Por último documéntanse cláusulas que mostran un papel semántico de loc. temporal, comitativo (vgr. continúa con María), causa (vgr. con este tempo continuará a seca), finalidade, etc.

A construción pode reflecti-lo proceso dunha entidade animada que segue o seu curso (vgr. continúa nese traballo), ou presenta-la continuación dun estado de algo que tamén segue adiante sen alteracións (vgr. a casa continúa en pé). Con sux. animado permite o uso de *se* indicando indeterminación. O clítico tamén pode adquirir valor pasivo (vgr. o proceso político continúaase). Algunhas construcións con compl. prepositivo parecen máis próximas a estruturas transitivas de obxecto afectado (vgr. continúa coa tarefa / continúa a tarefa) que a estruturas intransitivas. A principal diferenza é que nas de compl. directo tanto a implicación da acción no complemento como a proximidade co predicado é maior. Os valores aspectuais son, cando a construción reflecte proceso, dinámico, progresivo medio, atético. Cando reflecte estado son estativo, atético.

Converter Cintr./Ctr.

1. Transformarse en algo.

i) *a historia dunha princesa chinesa que fuxiu co amante prohibido converténdose en rula* (ESC25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *experimentante-proceso transformativo-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+animado] en contextos figurados como (i), [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn). A frase nominal a miúdo móstrase como non definida e posúe como referente un nome que pode ser [+animado], [+concreto], sinalando o punto ao que chega a transformación que se dá no suxeito. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. axiña se converteu en rula por amor)...

A construción ten forma pronominal e valor medio, cun clítico que imposibilita a presenza de compl. directo, centra o proceso no suxeito e reforza o valor aspectual progresivo que se desenvolve nel. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (segundo as fases inceptivo medio ou terminativo).

2. Chegar a ser unha determinada cousa.

ii) *Manue , un veciño da aldea de Santos,...quen da noite para a mañá... se convertera nun dos cabecillas do grupo de falanxistas...* (AGOSTO15)

iii) *a Resistencia gardaba memorias moi afectuosas de min e que a miña persoa convertérase xa nun símbolo do internacionalismo proletario...* (BE266)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *experimentante-proceso transformativo-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten uns trazos semánticos que poden ser [+animado], [-animado] vgr. “Santiago converteuse en centro de peregrinacións na Idade Media”, [+concreto], [-concreto] vgr. “a liberdade tense convertido na bandeira dos oprimidos”, [±común], [+control], [-control] en construcións de valor pasivo e naquelas que mostran un suxeito carente de intencionalidade e axentividade.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), na que a fr. nom. a miúdo se mostra como non definida e posúe como referente un nome que pode ser [±animado], [±concreto], sinalando o punto ao que chega a transformación que se dá na entidade en función de suxeito. De xeito opcional pode acompañar ao compl. prepositivo algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. por esa ofensa convertérase cos anos nun home agresivo).

A construción ten forma pronominal e valor medio, cun clítico que imposibilita a presenza de compl. directo, centra o proceso no sux. e reforza o valor aspectual progresivo que nel se desenvolve. Este predicado pode funcionar tamén en estruturas pasivas sintéticas, con axente indeterminado, así coma en estruturas de pasiva analítica, co suxeito como paciente (vgr. fun convertido en miliciano). Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo (con frecuencia terminativo).

3. Asumir novas ideas ou crenzas.

iv) *converteuse ó cristianismo* (GDXL544)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *experimentante-proceso transformativo-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], con certa frecuencia presenta o trazo [+colectivo] vgr. “o pobo galego converteuse ao cristianismo”, [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. preposicional, posposta ao predicado e de estrutura (a+fn); a fr. nom. adoita ser definida e ter como referente un nome cos trazos [-animado], [-concreto], expresando un determinado cambio de pensamento que experimenta o suxeito de modo involuntario ou forzado. De forma opcional, pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo, loc. temporal e espacial, fin (vgr. naquel ano converteuse ao protestantismo con tódalas consecuencias para vivir outra experiencia), causa, condición (vgr. coa túa axuda converteríase ao cristianismo por fe), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se convertería ao cristianismo).

A construción ten valor medio e forma pronominal, cun clítico que centra o proceso evolutivo experimentado polo sux. nel mesmo e que reforza o seu carácter afectado así coma o seu valor aspectual progresivo. Tamén pode adquirir contidos próximos á pasiva, con axente indeterminado. É posible igualmente o uso deste predicado en estruturas de pasiva analítica, co suxeito como paciente (vgr. fun convertido ao cristianismo). Con suxeito axente e control a construción vólvese transitiva ao expresar unha acción executada intencionalmente por un individuo sobre si mesmo ou sobre outro (vgr. convertinme ao cristianismo / convertino ao cristianismo). Os valores

aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo).

Convir Cintr.

1. Cumprir, ser conveniente e adecuado.

- i) *convén que todos cantedes, un após do outro, as estrofes...* (BE242)
- ii) *Non me conviña executar ningún movemento precipitado* (BE150)
- iii) *convén leva-la moa sempre redonda* (O CORGO70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *portador de estado-estado, portador de estado-estado-afectado/beneficiado/prexudicado*.

O suxeito pode estar desempeñado por unha cláus. introducida por *que*, por unha cláus. de infinitivo e por unha fr. nominal. Cando o sux. está representado por unha cláusula sitúase posposto ao predicado; cando é unha fr. nom. atópanse con facilidade as dúas posicións (vgr. *convenme esta carreira / esta carreira convenme*). A situación posverbal favorécea o propio semantismo da construción, o emprego dunha cláus. con esta función de suxeito, a non definitude (comp. *convenme unha carreira / unha carreira convenme*) e os trazos semánticos de non axentividade, non animación e non control. Se o núcleo desta fr. nom. é animado prefírese a anteposición, aínda que son posibles as dúas (comp. *Xosé convennos para o posto de defensa / Convennos Xosé para o posto de defensa / para o posto de defensa convennos Xosé*). Os trazos semánticos do sux. son [\pm animado] e [\pm humano], [\pm concreto] e [-continuo], [-concreto] e [\pm continuo] en (vgr. o barullo non lle convén), [\pm común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio en moitas destas construcións. Noutras funciona un dativo e/ou un compl. indirecto, de referente [\pm animado], co papel semántico de beneficiado/prexudicado por alguén ou por algunha cousa. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación, reforzando a idea de conveniencia ou non conveniencia (vgr. *convenlle moito; non lle convén nada*), finalidade (vgr. *non lle convén para a súa saúde*), causa (vgr. *convenlle por intereses*).

A construción emprégase en P3 singular ou plural. Non se utiliza o perfecto, dado que se acostuma presenta-los feitos con carácter prospectivo, nin é posible o uso de *se*. Son bastante recurrentes as cláusulas con negación, sobre todo presentando valor xenérico de advertencia e aviso (vgr. *non convén saír de noite*). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo.

2. Mostrarse conforme con algo.

- iv) *aínda que non me guste teño que convir no que dis porque é a pura verdade* (DRAG317)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece implícito, adoita ir antes do predicado e caracterízase polos trazos semánticos [\pm humano], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+cláus.) que expresa o evento co que o sux. manifesta o seu acordo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. *hoxe teño que convir totalmente no que dis polo visto antes*).

A construción mostra unha actitude de conformidade dun individuo. É posible o emprego de *se* expresando sux. indeterminado. Admítese a variación de persoa no verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, tético, ás veces puntual.

Correr Cintr./Ctr.**1. Desprazarse a pé rapidamente; andar dun sitio para outro á présa.**

i) *Botouse a correr e cando chegou á porta da frauga salía o señor...* (BECERREÁ14)

ii) *apretou a correr pra onde o enterrador, e dixo...* (VERÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(circunstancial)*, co esquema semántico *axente-acción-(modo, loc. espacial...)*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. En usos figurados os trazos poden variar: [-animado], [-concreto], [+continuo]: a xustiza corre detrás dos delinquentes.

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces o contexto axuda a delimitar un contido coincidente con “brincar, corricar” (vgr. mentres os demais xogaban e se divertían correndo e brincando DEUS148). Con todo, resulta frecuente a presenza dalgún ccircunstancial desempeñando diferentes papeis semánticos como son orixe, dirección e meta mediante unha fr. prep. de estrutura (prep.+ fn/fadv/cláus.). Entre as preposicións máis correntes aquí figuran *a, ata, cara a, contra, de, desde, detrás de, en dirección a, para*. O referente pode sinalar un lugar ou unha entidade de carácter animado. O significado de dirección pode ser de carácter nocional (vgr. cun BNG...que cara a el correron a maior parte dos novos electores, T6,53). Con preposicións como *tras, detrás de* pode adquirir contidos próximos a “perseguir” (vgr. correu como puido Don Xil tralo furtivo, ESC102). En certos casos, pódense percibir matices diferenciais (vgr. ir cara á casa [dirección física] / ir para a casa [ademais da traxectoria espacial implica “dirección mental, actitude”]). Locación espacial mediante unha fr. prep. de estrutura (prep.+fn/fadv). As preposicións que máis aparecen son *a través de, contra, en, entre, por*. Modo, presenza, ausencia: cunha cláus. ou fr. nom. introducida por *como* (vgr. En San Xoán corre o sol como o can, OUROL55), unha fr. adv. e prep. introducida sobre todo por *con, en, sen*. Cuantificación, cunha fr. adv. nucleada por adverbios como *moito, pouco, bastante, abondo*, que están en consonancia co significado léxico do verbo, de aí que non sexa habitual vgr. “corre amodo”. Medio, sobre todo mediante fr. prep. de estrutura (con+fn) vgr. corre moito co coche, (con+cláus.). Finalidade, cunha cláusula introducida por *para* (vgr. teñen que correr para escapar, OCG11-03-99, 12R). Condición (vgr. coa túa axuda correría máis), concesión, consecuencia (vgr. correu tanto que cansou)... Rexístrase tamén algún predicativo do sux. constituído por unha fr. adx. (vgr. puideron ver a lebre correr inmaculada, ESC12; corrín enlouquecido á pousada, ARR.166).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento. Admite *se* indicando sux. indeterminado (vgr. no partido correuse moito). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; inceptivo en (i), terminativo (vgr. acabar de correr), intensivo (en relación con *andar*), en ocasións habitual (vgr. corre tódalas mañás) e iterativo.

2. Ir a moita velocidade.

iii) *os coches aghora corren moito e así veñen os accidentes* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

iv) *Non corras tanto co coche*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(ccircunstancial)*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción-(modo, loc. espacial...)*, ás veces *caracterizado-caracterización*.

O suxeito aparece explícito. Adoita precede-lo predicado. Pódese pospoñer cando o emisor centra a atención na acción ou nun complemento (vgr. agora corren demasiado os coches). Os seus trazos semánticos poden ser [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. En exemplos coma (iii) o sux. presenta os trazos [-animado], [+concreto],

[±común], [-control], protagonizando o movemento, pero asemade converténdose nun medio ou instrumento que ten detrás un papel semántico causante, de carácter [+humano], estímulo primario e controlador dese movemento. Os suxeitos de exemplos como (iii) adoitan ser un nome pertencente aos campos semánticos vehículo, aparello, máquina.

O complemento non resulta obrigatorio. Con todo, resulta frecuente a presenza dalgún ccircunstancial desempeñando diferentes papeis semánticos como loc. espacial mediante unha fr. prep. de estrutura (prep.+fn/fadv) vgr. corre moito pola autoestrada; modo, presenza, ausencia, cunha cláus. ou fr. nom. introducida por *como* (vgr. corre coma unha frecha) e unha fr. adv. e prep. introducida sobre todo por *con*, *en*, *sen*; cuantificación cunha fr. adv. nucleada por adverbios como *moito*, *pouco*, *bastante*, *abondo*, que están en consonancia co significado léxico do verbo, de aí que non sexa habitual vgr. “corre amodo”; medio sobre todo mediante fr. prep. de estrutura (con+fn) vgr. corre moito co coche, (con+cláus.); finalidade cunha cláusula introducida por *para* (vgr. corre moito para chegar antes); causa (vgr. corre por ter moito motor), condición (vgr. corre tanto que consome en exceso).

A construción é activa, con sux. axentivo ou caracterizador cando tratamos de caracteriza-lo suxeito por posuí-lo feito de ser moi veloz correr moito. Con sux. animado admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. na fórmula 1 córrese moito). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual e iterativo.

3. Participar nunha carreira.

iv) *Nesta proba corren corenta ciclistas* (DRAG326)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Posponse ao predicado en contidos coma o exemplificado en (iv) que centran a atención informativa no evento – carreira, competición, proba. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [±humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento acostuma ser obrigatorio. Está representado por un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn/fadv), sinalando o lugar en que se participa, xeralmente unha carreira ou competición. Con carácter máis opcional tamén pode indicar orixe, dirección e meta, mediante unha fr. prep. de estrutura (prep.+fn/fadv/cláus.); entre as preposicións máis correntes aquí figuran *a*, *ata*, *de*, *desde*, *en dirección a*, *para* (vgr. os ciclistas corren hoxe de Vigo a Salamanca); tránsito coas preposicións *a través de*, *entre*, *por* (vgr. onte na proba correron por Castela); modo (vgr. os corenta ciclistas corren con casco); cuantificación cunha fr. adv. nucleada por adverbios como *moito*, *pouco*, *bastante* (vgr. os corenta ciclistas da proba corren moitísimo); medio sobre todo mediante fr. prep. de estrutura (con+fn) vgr. corren con bicis de aluminio; finalidade (vgr. corren no tour para gañalo); condición (vgr. co teu apoio correría no tour); concesión (vgr. mesmo co apoio dun espónsor non correría no tour); comitativo (vgr. correu no tour con varios amigos); substitución (vgr. correu no tour en vez de na volta). Rexístrase igualmente algún predicativo do sux. constituído por unha fr. adx. (vgr. corre confiado no tour).

A construción é activa, con sux. normalmente axentivo. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. na proba correuse moito). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo, habitual (vgr. habitualmente corre no tour), iterativo (vgr. correu moitas veces na volta).

4. Apresurarse a facer algo.

v) *se non te-la cena feita, corre ben, vaina facer* (FIGUEIRAS-SANTIAGO75)

vi) *corre a coller os álbumes e tenta pechalos* (TN17, 15)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-fín, modo...*

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado, agás en casos de modalidade exhortativa, e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio, se ben nalgunha ocasión pode non se explicitar por ser coñecido ou por abondar o contexto extraoracional para clarexa-lo sentido (vgr. *ala, veña, corre* [para diante; para algún fin]). Está representado por algún ccircunstancial desempeñado por unha fr. adverbial (v) cos papeis semánticos de modo, tempo breve (vgr. *corre axiña dicirillo*) e por unha cláus. de infinitivo ou fr. preposicional co papel de fin (a, para+cláus.). De xeito máis opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de causa (vgr. *corre facelo por ela*), loc. espacial e temporal...

A construción é activa, con sux. axentivo. A acción implica un movemento e unha determinada predisposición de ánimo, que se traduce en actuar rapidamente, equivalendo a *bulir*. Admite *se* indicando sux. indeterminado. A miúdo emprégase na modalidade exhortativa e implica a presenza dun novo papel semántico *estímulo* amais do de axente. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, intensivo.

5. Espallarse, circular certos rumores ou noticias.

vii) *corría por Ébora o remusmús do interese do pintor de cadaleitos pola filla daquel francés* (EBO360)

viii) *Na praza de Pontevedra correu a voz de que baixaba un home dacabalo* (ESC168)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á tematización do complemento (viii) por causa das prioridades informativas do emisor e facilitado pola non animación do suxeito. Tamén é moi común o emprego de suxeitos representados por frases nominais non definidas, en plural, que favorecen a situación posverbal (vgr. *corren rumores de que...; corren noticias de que...*). O sux. adoita ser un nome pertencente ao campo semántico *rumor* e os seus trazos semánticos son [-animado], [+común], [±continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas construcións funciona un ccircunstancial con distintos papeis semánticos coma o de loc. temporal e espacial (vii), modo (vgr. *correu decontado a noticia*), causa (vgr. *a noticia correu por culpa vosa*), consecuencia (vgr. *a voz correu tanto que todos se enteiraron*), condición (vgr. *coa túa colaboración a noticia correría máis*)...

A construción é activa, cun sux. que reflicte un movemento non direccional e úsase en P3 singular ou plural. Admite o emprego de *se* reflectindo contido pasivo con axente indeterminado (vgr. *a noticia correuse por toda a vila*). Tamén é posible con este verbo a pasiva analítica con axente explícito ou non. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces durativo (vgr. *correu moito tempo o rumor ese*), iterativo (vgr. *corre moitas veces o rumor ese*) e intensivo.

6. Circular, moverse algo, discurrir.

ix) *colle a parte da máquina por arriba, así con algo de escape pa que corra o pan pa baixo* (GUNTÍN60)

x) *aínda que corría unha brisa suave do norte, volvía innecesario o groso xersei* (DEUS34)

xi) *Ao pé daquela devesa nemorosa corría un río manso* (BE32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito e representado por unha fr. nom. definida e non definida (x, xi). Pódese pospoñer ao predicado por causa da tematización do complemento (xi) derivada do centro de atención informativo establecido polo emisor,

así como pola non animación e non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial, sobre todo cos papeis semánticos de dirección, loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. co cambio de tempo corría unha brisa forte), consecuencia... Ás veces un predicativo do sux. indicando o estado do mesmo (vgr. corría unha brisa fresca do norte).

A construción é activa, cun sux. que reflicte un movemento, direccional ou non. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, permanente en (xi).

7. Transcorre-lo tempo, o día, as horas, etc.

xii) *Laura non cre moito en atracadores nos tempos que corren* (OCT181)

xiii) *corría o mes de outubro de 1979 e o primeiro libro...* (TN17, 46)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, resultando o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado, sobre todo cando a fr. nom. é non definida (vgr. corren malos tempos para a lírica) e cando se especifican momentos temporais concretos como en (xiii). Os seus trazos semánticos, desempeñados por un nome do campo semántico de tempo, son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, dirección e meta, loc. espacial; un predicativo indicando o estado do sux. (vgr. corría frío o mes de novembro alí en Vigo), e un dativo e/ou compl. ind. de referente humano (vgr. corrialle o verán moi rapidamente) que sinala o individuo afectado polo paso do tempo.

A construción é activa, nela o movemento implica discorrer temporal. Úsase en P3 singular ou plural. Non é posible o emprego de *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, durativo.

8. Levar, dirixir, ocuparse de algo.

xiv) *agora xa lle corre a filla co neghocio* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor adianta a información presentada no complemento ou centra o interese na entidade afectada. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., de estrutura (con+fn), referente [-animado] e [+concreto], que indica a ocupación que alguén ten ou vai ter dende un determinado momento. De maneira opcional, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa (vgr. hoxe corre ela magnificamente co negocio por causa da morte do pai), fin, loc. espacial ou temporal, condición...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces habitual.

Corresponder Cintr.

1. Manter unha determinada relación de pertenza, incumbencia, competencia ou concordancia co que se expresa.

i) *o labrador corresponde ó saúdo con garboso ademán* (OCT13)

ii) *o control de Baltar non se limita ó 40 % de representación que lle corresponde á Deputación* (TN6, 22)

iii) *non estando o chao do comedor debidamente inclinado, como corresponde a un salón de proxección normal* (BE265)

iv) *os obxectos e os feitos desmesurados non se corresponden coa grandeza dos xigantes nin coa estatura sobrehumana dos deuses* (DEUS250)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind. e suxeito-predicado-cprepositivo*. O respectivo esquema semántico é *axente-acción-destinatario, portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito e implícito; pode estar desempeñado por unha fr. nom. ou por unha cláusula. Habitualmente precede o predicado, agás en casos nos que se tematiza o complemento para establecer un determinado centro de atención informativo. Os seus trazos semánticos son [+animado] cando unha persoa responde reciprocamente a outra (i), [-animado], [+concreto], [+común], [+control] en construcións como (i), [-control] en (ii, iii, iv).

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado ben por un compl. prepositivo ben por un dativo e/ou compl. ind. representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado], que indica o individuo ou entidade co que se mantén a relación de que se trata. O compl. prepositivo está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, con + fn). Fronte ao compl. indirecto, case sempre ten como referente un nome que se caracteriza polos trazos [-animado], [+concreto], [-control], e o seu papel semántico non é o de destinatario (beneficiado ou prexudicado) senón o de segundo membro dunha relación de carácter simétrico e semellante, así como de distribución regular xunguida a través do verbo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. espacial e temporal, causa (vgr. hoxe non corresponde ben ao saúdo por enfado)...

A construción é activa ou de estado. Admite *se* con sux. animado indicando indeterminación. De presentar carácter activo e axentivo, como acontece en (i), os valores aspectuais son dinámico e télico; no caso contrario úsase en P3 singular ou plural, cos valores aspectuais estativo e atélico.

Coxear Cintr.

1. Andar inclinado por ter unha doenza nun pé ou nunha perna.

i) *Despois as vacas coxiaban, collían materia e botaban o demo de tempo...* (O CORGO73)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces adoita empregarse unha función ccircunstancial con diversos papeis semánticos como modo, causa (vgr. coxea polo golpe), loc. espacial (ii) e temporal, condición (vgr. coa túa axuda xa non coxearía), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda coxearía), consecuencia (vgr. coxea tanto que non anda)... É frecuente un ccircunstancial que serve para indica-lo membro preciso da afección (vgr. coxea da perna dereita).

A construción é fundamentalmente de estado e asemade pode implica-la caracterización dun individuo (alguén coxea→alguén caracterízase por ser coxo). Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico, permanente cando se coxea sempre por ter esa eiva física. A presenza dun adverbio ou dunha estrutura comparativa pode implicar valor intensivo (vgr. coxea moito).

2. Non asentar ben unha cousa.

ii) *a mesa coxea dese lado, ponlle un papeliño por baixo* (LOUREIRO-COTOBADÉ90)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], xeralmente [+común] e [-continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces emprégase algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como modo e cuantificación, causa (vgr. coxea bastante por causa desa pata defectuosa), loc. espacial (ii), consecuencia...

A construción é fundamentalmente de estado e asemade pode implica-la caracterización dunha entidade (algo coxea→algo caracterízase por estar coxo). Úsase en P3 singular ou plural. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético. A presenza dun adverbio ou dunha estrutura comparativa pode implicar valor intensivo (vgr. coxea moito).

Cravar Cintr./Ctr.

1. Chantarse, introducirse nun obxecto.

i) *Disparou. A bala foise cravar no tronco, a poucos centímetros por riba da cabeza da mestra* (AGOSTO126)

ii) *Tiñano enxesado de arriba abaixo, só coa cara descuberta, coma unha momia. Fora dando tumbos coma un pelele de serrín e cravárase nos ferros dunha reixa. Daba pena vela.* (OCP13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [+común], en xeral [+concreto], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. preposicional ou adverbial que sinala o lugar en que algo ou alguén se crava. Pode tratarse dun obxecto con punta como acontece en (ii) ou sen ela como en (i). A acción pode implicar apenas desprazamento ou moito desprazamento da entidade suxeito, neste caso o complemento actúa tamén como meta ou punto de destino. De xeito opcional acompaña ás veces algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal, medio, causa (vgr. ese día coa présa cravouse forte co coitelo no brazo), condición (vgr. co teu aviso non se cravaría), concesión (vgr. mesmo co teu aviso cravaríase), adición (vgr. ademais de se rascar cravouse), consecuencia...

A construción é pronominal, cun sux. que se ve afectado por unha acción. Presenta un clítico variable en número e persoa, que pon de relevo o suxeito e o seu papel de protagonista nos feitos.

2. Espetárselle a alguén no corpo un obxecto con punta, e por extensión calquera outra cousa.

ii) *Sentiu que o corazón lle saltaba aloucadamente no peito e que unha dor fina coma unha agulla se lle cravaba no medio do esternón* (DEUS265)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial* e o esquema semántico *forza/axente-acción-afectado-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode preceder ou seguilo predicado. A posposición está favorecida polo semantismo da construción e pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [+concreto] e [-continuo], por extensión como en (ii) [-concreto] e [+continuo], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por dúas funcións: un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, que sinala o individuo afectado

involuntariamente por unha acción e un ccircunstancial constituído por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), que indica o punto ou lugar do corpo en que se crava algo. De xeito opcional pode acompañar algún outro ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo (vgr. *naquel instante cravóuselle con forza a punta no pé*), causa (vgr. *por despiste cravóuselle a punta no pé*), condición (vgr. *co teu aviso non se lle cravaría a punta no pé*), concesión (vgr. *mesmo co teu aviso cravaríase a punta no pé*), consecuencia (vgr. *cravóuselle esa punta no pé tanto que enfermou dous meses*)... A construción é pronominal, cun *se* invariable que pon de relevo o suxeito e o seu papel de protagonista nos feitos expresados. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

Crebar

1. Abrírense fendas ou roturas nunha cousa.

i) *tratando de non facer ruído, anque o terreo requeitado polo sol cedía ás pisadas, co rumor de cousa seca que creba* (AGOSTO104)

ii) *As falas do Amadeo crebáronselle na gorxa* (CULP141)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición obedece ao semantismo da construción e á non animación do suxeito. Posúe os trazos semánticos [-animado], en xeral [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia aparece algún dativo e/ou compl. indirecto, normalmente de referente animado, co papel semántico de prexudicado. De xeito opcional, tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, causa (vgr. *co vento crebou unha ponla*), condición (vgr. *coa túa axuda a ponla non crebaría*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda a ponla crebaría*), substitución (vgr. *a ponla crebou en vez de resistir*)...

A construción ten valor medio. Pode ser ou non pronominal. A presenza de clítico acentúa o papel de afectado do suxeito e centra nel a totalidade da acción. Os valores aspectuais son dinámico, télico; ás veces o clítico outórgalle un valor inceptivo.

2. Ter lugar a creba dunha empresa.

iii) *ultimamente crebaron moitos negocios* (GDXL575)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición obedece ao semantismo da construción así como á non animación e ás veces á non definitude. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa (vgr. *este ano a empresa crebou totalmente polas débedas*), modo, loc. espacial e temporal, condición (vgr. *coas túas vendas crebaría a compañía*), concesión (vgr. *mesmo coas túas vendas non crebaría a compañía*)... En ocasións un dativo sinalando o individuo prexudicado (vgr. *ao teu fillo crebou a compañía*).

A construción ten valor medio. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

Crer Cintr./Ctr.

1. Manifestar crenza, convicción en alguén ou en algo.

i) *Laura non cre moito en atracadores nos tempos que corren* (OCT181)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción mental-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn/cláus.), cun referente [±animado] que sinala a entidade ou individuo nos que alguén proxecta a súa crenza, fe, confianza, etc. En ocasións alude á divindade (vgr. cre en Deus). De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. cre niso bastante), loc. espacial e temporal (vgr. daquela cría moito en ti), causa (vgr. non cre en ti por mentireiro), fin (vgr. cre en ti para a súa seguridade), condición (vgr. co teu apoio crería en ti), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non crería en ti), consecuencia (vgr. cre en ti tanto que te acompañará nesa aventura).

A construción é activa, cun sux. que realiza unha actividade de tipo mental. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, en ocasións intensivo.

Criar Cintr./Ctr.

1. Procrear, ter descendencia, incrementarse o número dalgunha cousa.

i) *os pardais non criaron este ano*

ii) *como nas corredoiras esas críanse silvas, críanse arbustos deses e tal* (CENLLE, OURENSE87)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción e afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece a presenza de *se* e as prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [±humano], [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. En ocasións funciona algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa (vgr. este ano co frío os pardais non criaron na canle), modo, condición (vgr. coa axuda do bo tempo os pardais criarían), concesión (vgr. mesmo coa axuda do bo tempo os pardais non criarían)... Tamén se pode atopar algún dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de afectado (vgr. críanselle silvas no muro da casa).

A construción é activa, con sux. axentivo. Pode admitir *se* para poñer de relevo o papel do suxeito de protagonista dos feitos expresados. Os valores aspectuais son dinámico, atético ou télico segundo se manifeste ou non duración.

2. Pasa-los primeiros anos da vida.

iii) *eu crieime no medio dos carros e das anciñas* (MONDOÑEDO60)

iv) *unha sobriña miña que che lle levaba vintedous meses, quiriámonos xuntas* (GUNTÍN84)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-loc. espacial, modo...*

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [±humano], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un ccircunstancial que sinala sobre todo o lugar en que a acción acontece ou o modo de se desenvolver. Ás veces tamén condición (vgr. sen a túa axuda criaríase moito peor), causa (vgr. criáronse mal pola falla de súa nai), loc. temporal...

A construción ten forma pronominal, cun significado próximo ao da voz media e cun clítico variable en número e persoa que pon de relevo o suxeito e o seu papel de afectado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

Croar Cintr.

1. Producir determinados sons algúns animais.

- i) *Revoaba algún morcego entre as paredes das casas en ruínas. Croaban os sapos nas hortas. Ladraba un can ó lonxe* (AGOSTO76)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado; a posposición obedece ás prioridades informativas que o emisor establece no predicado. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [-humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. de noite e co bo tempo as ras croaban animadamente), fin (vgr. croan para se comunicaren), condición, concesión, consecuencia (vgr. croaban tanto que molestaban). En menor medida pode atoparse un predicativo que sinala un determinado estado do suxeito (vgr. croaban afervoadas na horta).

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo.

Cruzar Cintr./Ctr.

1. Pasar por algún sitio.

- i) *levaba a idea de cruzar en Tui pola ponte* (OCT207)
ii) *polo que a liña que as une vai de norte a sur e a perpendicular (da Catedral a Raxoi) cruza de leste a oeste* (OCG03-03-99)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co dobre esquema semántico *axente-acción-loc. espacial* e *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [±humano], [-animado], [+concreto], [±común], [±control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado xeralmente por unha fr. prep. de estrutura (a través de, de, por + fn) que acostuma sinalar espazo ou lugar polo que alguén pasa ou no que algo se sitúa. De maneira opcional pode aparecer algún outro ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, modo (vgr. ese día crucei axiña pola ponte), fin, causa (vgr. coas présas xa crucei pola ponte para chegar antes), condición (vgr. coa túa axuda cruzaría pola ponte), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non cruzaría pola ponte)...

A construción pode ser activa ou reflectir un estado. Admite *se* con sux. animado para indica-lo seu carácter indeterminado. Os valores aspectuais poden ser dinámico, atético ou tético segundo se manifeste ou non duración. Nas estruturas de situación o valor aspectual é estativo e atético.

2. Atravesarse algo ou alguén diante.

- iii) *Cruzóusenos un coche diante e chocamos* (DRAG341)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. A miúdo posponse ao predicado debido ao semantismo da construción e á frecuente non animación e non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos son variables:

[+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control] ou [control parcial] se un individuo se cruza inconscientemente.

O complemento non é estritamente obrigatorio, aínda que en moitos casos aparece algún ccircunstancial representado por unha fr. adv. co papel semántico de loc. espacial, e un dativo e/ou compl. indirecto sinalando o afectado pola acción. De xeito máis opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo, causa (vgr. *onte coa néboa cruzóusenos un coche e case chocamos*), condición (vgr. *co teu aviso non se nos cruzaría ese coche*), concesión (vgr. *mesmo co teu aviso cruzárase diante*)...

A construción presenta forma pronominal cun *se* que enfatiza o papel de protagonista do suxeito e contribúe a outorgarlle á construción o significado que presenta (comp. *cruzou un coche (pasar) / cruzouse un coche (atravesarse)*). Con sux. animado admite *se* para indica-lo seu carácter indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

3. Formar unha cruz ao se xuntar nun punto dúas ou máis entidades.

iv) *a folla relumbra e nela espéllanse dous lóstregos que veñen de se cruzar no ceo coma unha aspa* (BE95)

v) *a carretera de Lalín crúzase aí embaixo coa de Silleda* (FORCAREI35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de estado-estado*, *portador de estado-estado-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], en xeral [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nas construcións que inclúen as entidades participantes, con sux. composto ou en plural; así e todo é frecuente a presenza dalgún compl. circunstancial co papel semántico de loc. espacial. Nas restantes funciona un compl. prepositivo desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn) sinalando unha entidade que está cruzada con outra. En ocasións tamén funciona un ccircunstancial marcando o punto en que as dúas entidades se xuntan no espazo.

A construción reflicte un determinado estado de dúas entidades, en xeral con algunha referencia a un punto do espazo. Non se emprega con *se* e os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

4. Atopárense, coincidiren persoas ou cousas nun determinado punto.

vi) *cando volveu, que se cruzou cos nenos camiño da escola traía posto o borsalino...* (ESC165)

vii) *Engurrou a fronte e os seus ollos aceirados cruzáronse cos de Leonardo* (AGOSTO106)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado. Pódese pospoñer cando o emisor centra a atención no verbo ou no complemento (vgr. *de repente cruzáronse as miradas dos dous*). Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é opcional cando o sux. é plural ou composto (vgr. *as súas miradas cruzáronse / a mirada del e mais a dela cruzáronse*). Nas demais construcións aparece unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.) e referente [+animado], que sinala o individuo ou entidade en que se proxecta a acción de se atopar. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como modo, loc. espacial ou temporal (vgr. *a verdade é que onte se cruzou voluntariamente con nós na saída*), cuantificación (vgr. *crúzome con ela moitas veces*), causa (vgr. *cruzouse con ela*

polo seu despiste), condición (vgr. co teu aviso non se cruzaría con ela), concesión (vgr. mesmo co teu aviso cruzaríase con ela). Ás veces rexístrase algún dativo ou compl. ind. sinalando o afectado ou posuidor (vgr. cruzóuselle a mirada coa túa).

A construción é activa, cun sux. que na constr. intransitiva realiza a acción de xeito non intencionado. Emprégase cun clítico, variable en número e persoa, que pon de relevo o suxeito e contribúe a centrar nel a acción. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico cando implica duración (vgr. cruzáronse as nosas miradas un bo anaco), télico no caso contrario (vgr. nese intre cruzáronse as nosas miradas), iterativo (vgr. crúzome con ela tódolos días no mesmo sitio).

Cubrir Cintr./Ctr.

1. Abondar, da-los suficientes beneficios en relación cos gastos ocasionados.

i) *el xa tiña os seus trinta è cinco anos e a el siempre lle cubría* (FORCAREI66)

ii) *ahora non cubre te-la discotèca* (SOUTELO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha cláus. de infinitivo. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición é máis frecuente cando o sux. é unha cláus. de infinitivo; a non animación tamén favorece a posposición. Os seus trazos semánticos implican un estado e cando se trata dun nome os máis característicos son os de [-animado] e [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar algún dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado, certos adverbios modalizadores (vgr. iso xa non lle cubre) e algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. a el cubríalle ben o negocio), loc. espacial e temporal, causa (vgr. hoxe non cobre por falla de clientes), condición (vgr. co teu apoio económico cubriríame), concesión (vgr. mesmo co teu apoio económico non me cubriría), consecuencia (vgr. cubríalle tanto que decidiron continuar)...

A construción é de estado, refíre a suficiencia ou rendibilidade dun negocio, actividade... Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son estativo e atélico.

2. Taparse unha superficie, encherse de algo.

iii) *a piscina cubriuse de follas*

iv) *os libros cubríronse de pó*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-medio*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode precede-lo predicado ou segui-lo cando o emisor centra a atención na acción (vgr. cubríronse de pó os libros); a non animación do sux. tamén favorece a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común] e [-continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio na meirande parte destas construcións. Certos contextos poden evita-la súa presenza por reiterativa (vgr. mira, caeu a folla e cubriuse a piscina). Tende a estar representado por unha fr. prep. de estrutura (con/de+fn), cun referente [-animado] e [+continuo] vgr. cubriuse de follas / cubriuse de folla, que sinala a entidade que serve de medio para a realización da acción. En bastantes casos está latente ou indeterminada outra entidade que na construción activa sería causante, axente ou forza (vgr. o vento cubriu de follas o chan; o paso do tempo cubriu de pó os libros). De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo (vgr. hoxe cubriuse totalmente de neve), causa, condición,

concesión, consecuencia (vgr. o pío cubriuse tanto de herba que non se vía)... Ás veces un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. cubriuselle a piscina de follas).

A construción ten forma activa e significado medio, cun sux. afectado por unha acción. Úsase na P3 singular ou plural, cun *se* que pon de relevo o papel de afectado do suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, atético ou télico conforme se reflicta ou non duración na acción.

3. Acadar fama, diñeiro, etc. con algo.

v) *Con ese libro cubriuse de gloria* (GDXL591)

vi) *xa é o desmadre dende que nas eleccións do 93 o PP empezou a cubrirse de gloria atacando indiscriminadamente ós socialistas* (PENEIRA223, 3)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-medio*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] con sux. animados.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo] (vgr. cubriuse de cartos / cubriuse de gloria), que sinala o medio a través do que un individuo acada algo de éxito voluntario ou involuntario. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (v), modo (vgr. este ano cubriuse totalmente de gloria), loc. espacial e temporal, condición (vgr. co teu apoio cubriríase de cartos), concesión, consecuencia (vgr. cubriuse de cartos tanto que se acabou por xubilar).

A construción ten significado medio, cun clítico variable en número e persoa que pon de relevo o papel de afectado do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Cumprir Cintr./Ctr.

1. Convir, serlle bo, ter necesidade do que se di.

i) *Compren unhas regras de reparto e de transparencia* (TN6, 13)

ii) *Cadaquén pide o que lle cómpre* (TN6, 29)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *portador de estado-estado, portador de estado-estado-afectado/beneficiado/prexudicado*.

O suxeito está nestes exemplos desempeñado por unha cláus. introducida por *que*, por unha cláus. de infinitivo e por unha fr. nominal. De se tratar dunha cláus. vai posposto ao predicado; sendo unha fr. nom. atópanse con facilidade as dúas posicións (vgr. cómprelle este negocio / este negocio cómprelle). A situación posverbal favorécea o propio semantismo da construción co emprego dunha cláus. nesta función de suxeito, así como a non definitude (comp. cómprelle unha carreira así / unha carreira así cómprelle), non axentividade e non animación. Aínda que menos frecuente, se o núcleo desta fr. nom. é animado, prefírese a anteposición, se ben son posibles as dúas (comp. Carlos cómprelles para o posto de directivo / cómprelles Carlos para o posto de directivo / para o posto de directivo cómprelles Carlos). Os trazos semánticos do sux. son en xeral [-animado], pero tamén é posible [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio en moitas destas construcións. Noutras funciona un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+animado], que indica a persoa ou entidade que resulta afectada, beneficiada ou prexudicada polo estado de cousas descrito. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel

semántico de cuantificación, reforzando a idea de conveniencia ou non conveniencia (vgr. cómpre moito facelo; non lles cómpre nada iso), finalidade (vgr. non cómpre para a nosa saúde), causa (vgr. por coherencia cómpren unhas regras axeitadas).

A construción é de estado. Emprégase na P3 singular ou plural. Son habituais os tempos con valor de presente e prospectivo. Non é posible o uso de *se* e os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico, ás veces intensivo.

2. Segui-lo que dictaminan as regras, facer alguén o que se agardaba.

iii) *Teu avó e teu bisavó cumpriron no seu tempo* (OCT339)

iv) *Eles saben que cumpriron ben* (OCT32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. non cumpriu por ignorancia), fin (vgr. cumpriron para ter tranquilidade), condición (vgr. co teu consello cumpriría ben), concesión (vgr. mesmo co teu consello non había cumprir ben), campo ou aspecto (vgr. cumpriu no tocante a rendemento académico).

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, ás veces intensivo.

3. Verificarse, ter lugar un acontecemento que se agardaba.

v) *Existen persoas que visitan unha cidade agardando que se cumpran con minucia os anticipos do folleto turístico* (MFB12)

vi) *Como muller a súa carreira musical non sería fácil, prognóstico que se cumpriu* (OCG, 11-03-99, 8R)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición é bastante frecuente debido ao semantismo da construción e favorecido polo emprego de *se* e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con carácter opcional pode funcionar un dativo ou compl. ind., co papel semántico de afectado, implicando un individuo no evento (vgr. cumpriuselle o prognóstico), e algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo (vgr. onte cumpriuselle totalmente o prognóstico do mes pasado), causa (vgr. non se cumpriron os prognósticos por falla de interese), condición (vgr. co teu apoio cumpríranse os prognósticos), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non se cumprían os meus prognósticos).

A construción ten forma pronominal e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural cun clítico que contribúe a centra-la acción no suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, télico, simple.

4. Chegar ao cabo un prazo de tempo.

vii) *Cúmplense hoxe os dous anos da morte de Manuel* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *evento-acción-loc. temporal*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición é bastante frecuente debido ao semantismo da construción e está favorecida polo emprego de *se* e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio, aínda que en certas construcións adoita aparecer un adv. modalizador en vez de complemento de tempo (vgr. os dous anos da súa morte xa se cumpriron / os dous anos da súa morte non se cumpriron aínda). Nas demais sinálase un prazo de tempo que chega ao cabo e que está marcado por un ccircunstancial representado por unha fr. adverbial. Con carácter opcional pode acompañar algún outro ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. cumpríronse ben os dous anos da súa morte), concesión (vgr. o tempo cumpríuse malia a nosa vontade).

A construción ten forma pronominal e significado medio. Úsase na P3 singular ou plural, cun clítico que contribúe a poñer de relevo o evento representado no sux. centrando nel a acción. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

Curar Cintr./Ctr.

1. Poñerse ben de saúde, superar unha doenza, sandar

i) *Co tratamento que Hrutgy Simplicissimus che está a administrar curarás en dous días* (BE19)

ii) *a tose foi curada co xarope*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*. O esquema semántico é *experimentante-proceso mellorativo*, e nas estruturas pasivas *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe trazos semánticos moi variables: [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-continuo], [+continuo] vgr. (ii), [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Nas estruturas pasivas acostuma funcionar un ccircunstancial co papel semántico de causa. Nas demais é doado atopar algún adv. modalizador (vgr. xa curei) ou un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e duración (i), modo (vgr. curou moi ben), campo ou aspecto representado por unha fr. prep. (vgr. xa curou da gripe), loc. espacial (vgr. curarás no hospital), fin (vgr. tes que curar para ir de festa), causa, condición (vgr. co teu apoio curaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non curaría). Ás veces aparece un dativo dando conta do beneficiado ou prexudicado (vgr. aínda non lle curou o fillo).

A construción pode adquirir significado medio ou pasivo. Admite *se* con sux. animado para indica-la súa indeterminación. Outras veces o *se* aparece como reforzo do papel experimentante do sux. excluindo a participación dun axente externo (vgr. a tose cúrase en dous días) Os valores aspectuais son dinámico, atélico, télico e terminativo se o consideramos como a fase final dunha acción ou proceso.

Curtir Cintr./Ctr.

1. Endurecerse as peles, o liño...

i) *as peles cúrtense co frío*

ii) *ripábase e botábase no río...en aghua pa que curtise no río* (ACIVEIRO-FORCAREI72)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado, aínda que non resulta infrecuente a posposición co causante anteposto (vgr. co frío cúrtense as peles). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. A miúdo aparece algún ccircunstancial co papel semántico de causa, loc. espacial, loc. temporal, modo, fin (vgr. esas peles curtíronse moi ben co frío para abrigos), condición (vgr. coa axuda do frío as peles curtíranse mellor), concesión (vgr. mesmo coa axuda do frío as peles non se curtirían mellor), consecuencia...

A construción ten carácter medio, úsase na P3 singular ou plural, cun clítico que pon de relevo o papel de experimentante do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

2. Experimenta-las persoas os efectos dos elementos naturais e por extensión das desgrazas e penalidades

iii) *Co frío córtese un*

iv) *foise curtindo na vida cos traballos*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado. A posposición favorece a non definitude do suxeito e o feito de que o emisor centre o interese no verbo ou nalgún complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con todo, é frecuente o emprego dalgún ccircunstancial co papel semántico de causa, loc. espacial e temporal, modo (vgr. por aqueles anos curtiuse duramente traballando na fábrica), condición, concesión, consecuencia (vgr. curtiuse tanto que se volveu insensible)...

A construción ten carácter medio, cun clítico variable en número e persoa que pon de relevo o papel de experimentante do suxeito. Os seus valores aspectuais son dinámico, atético, por veces intensivo.

Cuspir Cintr./Ctr.

1. Lanzar cuspe ou algunha outra substancia pola boca; por ext. desprezar algo.

i) *Así é Dario Fo, ese gran comediante do noso tempo, que lle cuspiu ó gran poder capitalista* (TN6,85)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida representada por un pronome relativo. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces aparece un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado, un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como modo, causa, fin, loc. espacial e temporal (vgr. onte coa rabia ata cuspiu no chan), condición (vgr. co teu consello non cuspiría no chan), concesión, consecuencia, substitución (vgr. cuspiu no chan en lugar de no pano), adición (vgr. cuspiu no chan ademais de nas mans)..., e en menor medida un predicativo dando conta do estado do sux. (vgr. cuspiu suorento nas mans para seguir traballando).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. se se cuspe para riba cae nos fuciños). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico conforme se perciba ou non duración, ás veces iterativo.

Custar Cintr./Ctr.

1. Resultar un esforzo a realización de algo.

i) *eu xa levo tres anos traballando e, bueno, si, costoume un pouco saír da casa* (OURENSE25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *evento-acción*, *evento-acción-afectado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha cláus. de infinitivo. Pode preceder ou segui-lo predicado segundo os intereses informativos do emisor (vgr. custa saír da casa / saír da casa custa. É frecuente a posposición polo semantismo da construción. A presenza de dativo e o funcionamento do infinitivo como sux. facilitan en moitas estruturas a posición posverbal; tamén a facilita en certa medida a presenza

dun complemento anteposto (vgr. pola mañá custa saír da casa). Os trazos semánticos do sux., ao se tratar dunha cláusula, refiren un evento.

O complemento non resulta obrigatorio na meirande parte das construcións. Noutras adoita aparecer un dativo que sinala a persoa á que algo lle supón un esforzo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, modo e cuantificación (vgr. hoxe custa bastante saca-lo carné), causa (vgr. custoulle por despistado), condición (vgr. coa túa axuda custaríame pouco), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda realizalo custaría bastante), consecuencia (vgr. custáballe aprobar tanto que o deixou).

A construción é activa, cun sux. axentivo en canto que indica un evento. Non admite *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético.

D

Dar Cintr./Ctr.

1. Producir algo rendibilidade económica e abondar para vivir.

i) *o oficio de zapateiro non me daba* (ACIVEIRO-FORCAREI78)

ii) *temos moi bos bienes, pero daquela os bienes daban pouco* (ACIVEIRO-FORCAREI78)

iii) *e daban moito os castiñeiros, que agora están a mitá deles perdidos* (RUBIÁ67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido aos trazos semánticos negativos de animación e control e ao centro de atención informativa establecido polo emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces funciona un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+humano], co papel semántico de beneficiado ou prexudicado, e un ccircunstancial co papel semántico de cuantificación, loc. temporal ou espacial, causa (vgr. *ese traballo non lle dá por afastado*), condición (vgr. *coa túa axuda ese traballo daría*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda ese traballo non daría*), consecuencia (vgr. *ese oficio dá tanto que merece o esforzo*). Tamén resulta frecuente unha cláus. introducida por *para* (vgr. *non dá para vivir*) indicando a suficiencia e rendibilidade de algo para un determinado fin.

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural e non permite o uso de *se*. É frecuente a presenza de negación para indica-la nula ou insuficiente rendibilidade de algo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo en (iii), atenuativo en (ii).

2. Saber face-la actividade que se indica.

iv) *E doulle a ferreiro, eu doulle a tódolos oficios* (ACIVEIRO-FORCAREI78)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *axente-acción-destinatario*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por un dativo e/ou compl. indirecto e por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), posposta ao predicado e cun referente non animado que expresa a profesión ou actividade que pode desempeñar un individuo. Ao mesmo tempo aparece tamén un dativo, xeralmente inmovilizado en singular cando se refire ao oficio en cuestión (vgr. *nós dámoslles a ferreiros). Con carácter opcional pode funcionar tamén un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. a iso non lle dou moi ben), loc. espacial ou temporal, causa (vgr. ao baloncesto non lle dá por baixiña)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Dende o punto de vista do significado, o verbo mailo complemento forman unha estrutura lexicalizada co contido que se indica. Admite *se* sinalando sux. indeterminado (vgr. dásele a ferreiro). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

3. Resultar algo axeitado ás calidades de alguén.

v) *pasabámolo moi ben, como os estudos dábanseme bastante ben* (PONTEDEUME41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.-(ccircunstancial)* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado-(modo)*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito. Pódese pospoñer ao predicado, sobre todo por funcionar un dativo e/ou compl. indirecto, por o sux. ser non axentivo, non animado e ás veces tratarse dunha cláus. de infinitivo (vgr. dásele mal estudar). Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Está representado por un pronome dativo e/ou un compl. indirecto, de referente animado e afectado polo evento. Aínda que non é obrigatorio (vgr. os estudos non se lle dan), en moitos casos emprégase un ccircunstancial que indica o modo de se producir o efecto sinalado. Con carácter máis opcional poden funcionar tamén outros ccircunstanciais co papel semántico de causa, loc. espacial ou temporal, medio (vgr. estudar con apuntamentos dásele ben), condición (vgr. co teu apoio daríasele ben a lingua), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non se lle daría o inglés), exclusión (vgr. dásele todo menos traballar), adición (vgr. dásele ben o inglés ademais do francés)...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural, cun *se* invariable que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, en ocasións intensivo.

4. Acertar, baterlle a algo ou a alguén.

vi) *tiroulle un tiro e diulle nunha pata de adiante* (VERÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto-(ccircunstancial)*, resultando un esquema semántico *axente-acción-afectado-(loc. espacial)*.

O suxeito aparece implícito. Anteponse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+animado], [-animado] en construcións nas que se pode supoñer a participación dun axente humano co sux. funcionando como instrumento (vgr. a pedra que tirou Carlos deulle na cabeza) e noutras de carácter inanimado co sux. facendo as veces de axente e instrumento que realiza unha acción, pero que carece de control (vgr. caeu unha tella e deulle na cabeza); [\pm concreto], [\pm común], [+control] cando se bate con total intención, [-control] cando se lanza un obxecto e se bate sen querer ou en algo/alguén distinto do que se pretendía.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por un pronome dativo ou por un compl. ind. de estrutura (a+fn) que fai referencia á entidade [\pm animada] que recibe o golpe, impacto, etc. Con carácter opcional tamén se emprega en moitas ocasións un ccircunstancial de estrutura (en+fn) co papel semántico de loc. espacial e (con+fn) co

papel semántico de medio. En ocasións pode acompañar algún outro ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, causa (vgr. cos nervios non lle dei)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Pode admitir *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple, ás veces iterativo.

5. Golpearse; bater en algo do modo que se indica.

vii) *ó caír dou na cabeza e mancouse* (COVAS-FORCAREI38)

viii) *Por iso non dá coa cabeza contra as paredes dunha habitación* (MFB12)

ix) *deu de fociños na porta* (GDXL605)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e *suxeito-predicado-ccircunstancial-ccircunstancial*. O respectivo esquema semántico é *afectado-acción-loc. espacial*, *afectado-acción-modo-loc. espacial*.

O suxeito aparece implícito, adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn) expresando o receptor do golpe, que a miúdo é unha parte do corpo, e (contra+fn) indicando o punto en que se detén a acción. Tamén é frecuente a construción cun ccircunstancial de estrutura (con+fn), (de+fn), que fai referencia a unha parte inalienable do individuo, adquirindo o papel semántico de modo. De xeito máis opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. onte por culpa túa deu forte na cabeza), condición (vgr. co teu aviso non daría na cabeza)...

A construción ten valor medio, cun sux. afectado pola acción. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces intensivo pola presenza dun modificador adverbial (vgr. deu moi forte contra a parede).

6. Realizar unha actividade.

x) *dous dábanlle á corda e todos saltábamos, e o que perdía daba* (SOUTELO-FORCAREI22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co esquema semántico *axente-acción-destinatario*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar en ocasións, pero a súa presenza queda latente na construción. Está representado por un dativo e unha fr. prep. de estrutura (a+fn), nucleada por un nome cos trazos semánticos [-animado], [+común], que expresa a entidade receptora da acción. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, fin (vgr. no parque dous dábanlle forte á corda para o seu divertimento), causa...

A construción é activa, con sux. axentivo. Permite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, iterativo e ás veces intensivo.

7. Ter unha determinada orientación.

xi) *ten ventás, unha fiestra que dá ó nacente* (PADRÓN70)

xii) *a casa aghora seica é inda pa alá á esquerda, dá á mirma calle* (LALÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante un pronome relativo (xi). Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], con frecuencia [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), que sinala o lugar ou o punto cardinal cara ao que unha cousa está orientada.

A construción é de estado ou situación. Úsase en P3 singular ou plural, non se emprega con *se* e os seus valores aspectuais son estativo, atético.

8. Converterse no que se indica.

xiii) *e así fixo moitas fortunas, e outros deron en ladrós...* (LALÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, resultando o esquema semántico *experimentante-proceso transformativo-término*.

O suxeito aparece aquí explícito a través dunha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn) e referente animado representado por un nome (substantivo ou adxectivo) concreto ou non concreto (vgr. *deron en vagos*), que sinala aquilo en que se transforma un individuo, principalmente a súa personalidade, comportamento ou modo de ser. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, loc. temporal, condición (vgr. *sen a túa axuda daría en ladrón*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda daría en ladrón*)...

A construción ten forma activa, cun significado de carácter medio. Non se emprega con *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, resultativo.

9. Tocar, untar, pasar algo por algunha parte.

xiv) *ese fikhado, donde deras ti con eso, en calquera corte que tuveras ou ferida... non había medisina nin médico que a curara máis* (O GROVE67)

O esquema sintáctico prototípico é *suxeito-predicado-ccircunstancial-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-medio-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito. Pódese situar en posición posverbal pola tematización dun ccircunstancial debido ás prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio con este contido. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), posposta ao predicado e de referente non animado. Tamén adoita aparecer unha fr. prep. ou adv. que sinala o punto e lugar da acción expresada. Outras veces o que funciona é un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de destinatario (vgr. *deulle coa pomada na ferida para calmarlle a dor*). Con carácter máis opcional pode acompañar algún novo ccircunstancial sinalando modo, causa, fin, loc. temporal...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, con frecuencia tamén iterativo e intensivo.

10. Ter unha determinada medida, chegar.

xv) *a burra ó meterse no regato dáballo a auga por debaixo das tetas* (PARAMOS-TUI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado pola tematización dun complemento, a presenza de dativo ou compl. ind. anteposto ao predicado e a non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±continuo], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Acostuma desempeñar esta función unha fr. adv. ou preposicional, que ten como referente unha entidade [±animada] que sinala o punto ata o que algo chega. En ocasións tamén aparece un dativo e/ou compl. indirecto, co papel semántico de afectado pola situación que se describe.

A construción é de estado ou situación. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

11. Sobrevir un determinado estado físico ou anímico; sufrir unha enfermidade.

xvi) *a min dáme a risa con eso, coño* (ACIVEIRO-FORCAREI40)

xvii) *seica lle dou un infarto e non puderon facer nada por el* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *evento-acción; evento-acción-afectado*.

O suxeito está neste exemplo explícito e representado por unha fr. nom. definida e non definida, que se tende a pospoñer ao predicado polo semantismo da construción (comp. dá o riso con iso / con iso dá o riso / o riso dá con iso?). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgúñas construcións (vgr. a verdade é que con iso dá o riso). Noutras funciona un dativo e/ou compl. indirecto, cuxo referente é unha entidade de trazos semánticos [+animado], [+común], [-control], co papel semántico de afectado. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, causa (vgr. con iso deume moito o riso onte).

A construción é activa, cun sux. que mostra un determinado evento físico ou anímico. Úsase na P3 singular ou plural, non admite o emprego de *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, simple, télico.

12. Atopar algo ou a alguén.

xviii) *comprenda que a policía axiña dará co pión desta casa...* (MFB207)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está explícito e desempeñado por unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), posposta ao predicado na orde non marcada e cun referente de trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+común], que indica a entidade ou individuo atopados por un axente. De maneira opcional poden aparecer outros argumentos en funcion de ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, modo, medio (vgr. deron con el a través das pegadas), causa (vgr. hoxe deron co fuxido por unhas pegadas), condición (vgr. coa túa axuda darían con el), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non darían con el), exclusión (vgr. ás dez deron con todos menos con el)....

A construción é activa, con sux. axentivo. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, simple.

13. Entenderse con alguén ou acomodarse nun sitio, actividade, etc.

xix) *o home chegou ó monte, deuse cos pastores e comprou un carneiro* (RIOBARBA81)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), xeralmente posposta ao predicado e cun referente de trazos semánticos [+animado] e [+concreto], que sinala a persoa, entidade ou lugar cos que alguén se relaciona dalgún xeito. Ás veces funciona algún ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv. co papel semántico de modo (vgr. deuse moi ben cos pastores), loc. espacial e temporal, causa...

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, por veces inceptivo, atético, en ocasións intensivo (vgr. darse moi ben con alguén).

14. Ser capaz de nacer e medrar ben un froito.

xx) *no noso eixido non se dan as patacas* (LOUREIRO-COTOBADÉ90)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción*, *afectado-acción-loc. espacial e temporal/modo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado por se centra-la atención no lugar ou tempo en que acontece a acción; tamén o semantismo da construción e a non animación do sux. favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], ás veces [+continuo] vgr. no eixido non se dá a leituga, [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio naquelas construcións en que o verbo adquire significado pleno. Noutras precisa ser complementado, nestes casos está representado por un ccircunstancial, que é unha fr. adv. ou fr. prep. co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal (vgr. aquí non se dan as patacas en maio); ás veces tamén modo (vgr. danse ben as uvas) e en menor medida causa, condición (vgr. coa axuda do bo tempo daríanse as patacas), concesión (vgr. mesmo coa axuda do bo tempo non se darían as patacas)...

A construción é pronominal, úsase en P3 singular ou plural, cun *se* invariable que actúa como formante lexemático do verbo. Resulta frecuente a cláusula negativa para declárala pouca produtividade dunha entidade. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; tamén pode ser intensivo e permanente (vgr. aquí sempre se deron moi ben as patacas).

15. Producirse, acontecer algo.

xxi) *hai que ter moito coidado tamén con certos anticlericalismos xuvenís que se dan en Galicia* (TN1, 28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *evento-acción*, *evento-acción-loc. temporal, espacial, modo....*

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pronome relativo. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece o semantismo da construción e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], [\pm común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona algún ccircunstancial representado xeralmente por unha fr. adverbial e preposicional de estrutura (en+fn), (entre+fn), etc., que expresa loc. física ou nocional (vgr. o botellón dáse entre os xoves), loc. temporal e frecuencia, modo e cuantificación (vgr. ese caso deuse así antes moitas veces), causa, condición...

A construción ten forma pronominal e úsase en P3 singular ou plural, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais poden ser diversos: dinámico, tético se o evento é rápido e limitado, atético cando mostra duración, puntual ou durativo segundo o evento aconteza momentaneamente ou se prolongue, intensivo (vgr. darse algo con moita forza), iterativo (vgr. o caso deuse moitas veces).

16. Entregarse plenamente ao que se expresa

xxii) *déronse á vagancia e non aprobaron nada* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude/conduta-actitude/conduta-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado], [+concreto], [+común], que expresa un cambio de conduta e de hábitos dun individuo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. daquela déronse moito á vagancia por covardes), condición (vgr. coa túa axuda non se darían á vagancia), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda daríanse á vagancia)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, inceptivo; ás veces tamén intensivo, habitual e iterativo.

Decatarse Cintr.

1. Reparar, apercibirse de algo.

i) *decateime con tristura infinita de que alí tampouco había ningún preso político* (BE102)

ii) *decateime de seguida de que un opa era inequivocamente un oficial...* (BE10)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción mental-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] dado que pode existir certa intencionalidade de se apercibir ou se-lo apercibimento totalmente casual.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente que indica un evento cando se trata dunha cláus. ou que sendo un nome ten os trazos semánticos [-animado] e [+concreto], e que refire aquilo do que alguén se apercibe. Poden funcionar opcionalmente outros argumentos en función de predicativo do sux. e ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal ou espacial, causa.

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais son dinámico, puntual, simple, télico.

Dedicar Cintr./Ctr.

1. Exercer certa ocupación ou entregarse a unha cousa.

i) *as mulleres tando os homes agrupados non tein que salir al campo, dedícanse ás faenas da casa...* (A VEIGA65)

ii) *O medio de vida da xente de aquí, pois depende, uns dedícanse nas leiras, outros...* (VALGA54)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida (ii). Vai xeralmente precedendo o predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está constituído por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (a+cláus.), cun referente que expresa un evento ou mostra unha entidade cos trazos [-animado] e [+concreto], indicando un tipo de dedicación que se traduce nunha certa actividade ou profesión. En bastantes casos a fr. nom. semella ter latente unha cláus. transitiva (vgr. dedícase ás faenas da casa→dedícase a realiza-las faenas da casa; dedícase á oposición→dedícase a prepara-la oposición). Non se fai tan frecuente o exemplo mostrado en (ii) cunha fr. prep. de estrutura (en+fn), que incide menos no

término e máis no lugar en que se desenvolve a actividade, reflectindo ademais un valor aspectual iterativo. Este predicado permite a substitución por outros como “traballar” (vgr. uns traballan nas leiras). Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, causa (vgr. agora non se dedica moito ao traballo do campo por preguiza), condición (vgr. co teu consello dedicárase máis aos estudos), concesión (vgr. mesmo co teu consello non se dedicaría máis aos estudos)...En menor medida un dativo dando conta do afectado (vgr. o rapaz dedícaselle á pintura).

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces habitual (vgr. as fins de semana dedícase a correr), iterativo e intensivo.

Defender Cintr./Ctr.

1. Ser quen de realizar algunha cousa, desenvolverse en algo ou con algo.

i) *Eue castellano fáloo se fai falta, o que pasa que tampouco non se defende un como é debido neso* (SOUTELO-FORCAREI68)

ii) *non se defende ben en inglés.*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-materia/campo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. non definida referida ao emisor. Adoita precede-lo predicado. A posposición obedece ao centro de interese que o emisor establece no complemento ou no predicado e á non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], en xeral [+concreto], [+común], [+control].

O complemento en ocasións pode non se explicitar por estar presente no contexto precedente ou quedar latente. Está representado por unha fr. prep., de referente non animado, e estrutura (en+fn) vgr. *deféndese nos estudos*, (con+fn) vgr. *deféndome co inglés*, situada xeralmente en posición posverbal, que expresa o asunto no que alguén se manexa. Noutros moitos casos rexístrase unha cláus. de xerundio acompañando a construción intransitiva (vgr. *deféndome ben facendo moitas cousas á vez*) indicando a materia na que un axente é quen de se apañar. Por último, tamén se emprega con certa asiduidade un ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv. (ben, mal) ou fr. prep. co papel semántico de modo, así como unha frase ou cláus. introducida por *como* expresando comparación e modo (vgr. *deféndese como un valente*; *deféndese no traballo como pode*). De xeito máis opcional pode acompañar un papel semántico de loc. espacial e temporal, causa, condición...

A construción é pronominal, con sux. axentivo. Emprégase cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces intensivo, habitual e iterativo.

Delourar~deloirar Cintr./Ctr.

1. Secarse unha cousa ao sol ou ao aire.

i) *fun colga-la roupa pa que se deloire* (COVAS-FORCAREI65)

ii) *Está a secar, dentro dun pouco xa delourou* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado, pero pódese dala posposición por cousa do semantismo da construción e da non animación do suxeito (vgr. *con esta calor deloira a roupa*). Os seus trazos semánticos son [-animado],

[+concreto], ás veces [+colectivo] e [+continuo] vgr. o gran deloura ben no verán; a roupa deloura ben con aire quente, [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións funciona un ccircunstancial co papel semántico fundamentalmente de modo (ben, mal), loc. espacial ou temporal, causa (vgr. con este día deloura ben a terra), condición (vgr. coa axuda do sol delouraría a roupa), concesión (vgr. mesmo coa axuda do sol non delouraría a roupa), consecuencia (vgr. a roupa delourou tanto que tiven que recollela axiña)...

A construción ten valor medio e pode presentar carácter pronominal, poñendo de relevo o desenvolvemento do proceso no suxeito e o papel de experimentante de seu nun proceso de modificación dunha propiedade (de estar húmido pasa a estar seco). Ás veces explícitase un causante, xeralmente unha forza da natureza (o sol, o bo tempo, o aire...) que na construción transitiva aparece en función de suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo–, atético, ás veces intensivo.

Depender Cintr.

1. Estar subordinado a algo ou alguén; estar condicionado por algo ou por alguén.

i) *A relación entre as emisoras locais e as grandes cadeas das que dependen varían segundo cada caso* (TN12, 19)

ii) *O control da COPE...case o setenta por cento depende dos bispos españois* (TN12, 20)

iii) *o mirmo que pasa cando empeza a brotar a viña, depende da primavera como despois depende do vran* (RIBADUMIA45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito. Pode estar desempeñado por unha fr. nom. ou por unha cláusula. Vai xeralmente anteposto ao predicado e posúe uns trazos semánticos variables: [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio, posponse ao predicado na orde non marcada e está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente que pode reflecti-los trazos [+animado], [+concreto], [+común] e [+control] cando se trata dun individuo condicionador ou o subordinante dos feitos. De xeito opcional pode acompañar algún adv. modalizador e un ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, causa, loc. espacial e temporal (vgr. hoxe a nosa axenda depende moito de vosoutros por expertos no tema), condición (vgr. coa túa axuda xa non dependería deles), concesión (vgr. mesmo coa túa colaboración dependería deles)...

A construción é de estado. Admite a presenza de *se* indicando un sux. indeterminado de carácter animado (vgr. ás veces depéndese das circunstancias). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético. Tamén pode adquirir valor intensivo e atenuativo (vgr. depender moito ou moi pouco de algo ou de alguén), terminativo (vgr. xa non depende dos pais).

Derivar Cintr./Ctr.

1. Apartarse algo da dirección que levaba, desviarse.

i) *a inicial e nostálgica viaxe que emprendera para retirar a néboa dunha parte da miña memoria familiar comezaba a derivar cara un periplo de desenfreno* (ARMINV26)

ii) *o proxectil derivou máis do esperado e errou o albo* (DRAG371)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción* e *afectado-acción-dirección*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [-concreto] en usos figurados (vgr. a xustiza derivou cara á incuria), xeralmente [+común], [-control].

O complemento é opcional naquelas construcións que centran a acción exclusivamente no feito de desviarse (vgr. o proxectil derivou e puido acontecer unha desgraza). Nas demais resulta obrigatorio e está representado por un ccircunstancial, posposto ao predicado, que indica a nova dirección que colle a entidade en función de suxeito. Tamén poden funcionar de xeito opcional outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de modo, causa (vgr. onte o proxectil derivou polo vento forte), loc. temporal ou espacial, condición... En ocasións un dativo sinalando a entidade afectada (vgr. a conversa derivoulles cara a asuntos privados).

A construción ten forma activa e significado próximo ao da voz media. Úsase en P3 singular ou plural. Ás veces preséntase cun causante implícito e outras veces sen el, manifestando unha acción que se produce de seu e que protagoniza unha entidade que aquí funciona como suxeito. Admite *se* con significado pasivo e axente indeterminado (vgr. a conversa derivouse [foi desviada] cara a outros asuntos). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico (se a cláus. reflicte o momento de se produci-lo evento), atélico (se a cláus. reflicte un evento que se está producindo), ás veces intensivo.

2. Proceder do que se indica, provir.

iii) *o abstencionismo derivaba da dispersión do hábitat galego e as malas comunicacións do país* (TN6, 35)

iv) *pero ese inconveniente deriva de que o meu informador vivía en Angola* (MFB190)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Aadoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. preposicional, con ou sen determinante, de estrutura (de+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que designa a procedencia de algo.

A construción úsase en P3 singular ou plural e sinala un estado do sux. alusivo á súa procedencia. É frecuente o emprego da forma causativa, con *se* indicando axente indeterminado (vgr. o abstencionismo faise derivar da dispersión do hábitat). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

3. Acabar en, te-lo resultado que se indica.

v) *imaxes e conceptos que a morte suscitaba na Europa que derivou na reforma protestante de Lutero* (TN6, 81)

vi) *Requíán, turbado polo ton dramático en que derivara a conversa* (ESC97)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Aadoita precede-lo predicado. Pódese pospoñer cando o emisor centra a atención no complemento; tamén favorecen a posposición a non axentividade e non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio; funciona como tal unha fr. prep. de estrutura (en+fn), con ou sen determinante e cun referente [-animado], [+concreto], [+continuo], que indica o resultado dun proceso que se desenvolve no suxeito. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre de causa, loc. espacial e temporal (vgr. hoxe a conversa derivou en forte discusión por culpa vosa), condición...

A construción ten significado medio, cun sux. non axentivo que experimenta unha determinada modificación que acaba nun resultado. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, télico se a construción incide no

momento do resultado, atético se fai fincapé no seu desenvolvemento (vgr. a conversa está derivando en discusión), resultativo.

Derreter Cintr./Ctr.

1. Pasar de estado sólido a líquido.

- i) *eran dúas ponlas de fikhado, deste fikhado que se derretía en por si mismo. Poñíalo ó sol e xa se derretía e...* (O GROVE67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *experimentante-proceso transformativo*.

O suxeito preséntase neste exemplo explícito mediante un pronome relativo. Pódese pospoñer ao predicado, segundo ocorre en (i) co pronome persoal, por unha banda para afastarse do clítico que funciona na construción inmediata como compl. dir. e que tamén remite ao suxeito (poñíalo), e por outra para reforza-lo valor reflexivo, ocupando o lugar do sintagma *por si mesmo* que tamén se pospón ao predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-continuo], [+continuo] en exemplos como “a neve derrétese”, [-control]; en construcións do tipo de (i) emprégase un papel semántico forza (o sol), causante indirecto do evento.

O complemento non é obrigatorio. Pode funcionar opcionalmente algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, que na voz activa funciona como sux. dunha cláus. transitiva (vgr. a neve derrétese co sol / o sol derrete a neve); tamén son comúns papeis semánticos coma os de modo, loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa axuda do sol a neve derretería decontado), concesión (vgr. mesmo coa axuda do sol a neve non se derretería ben), substitución (vgr. a neve derrétese en lugar de callar)...

A construción aparece baixo a forma pronominal, cun *se* que reforza a presenza do sux. na cláusula así coma o seu papel de experimentante. É posible o emprego da pasiva analítica con este predicado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo, inceptivo en (i), terminativo cando o progreso chegou ao seu límite (vgr. xa se derreteu o xeo).

2. Reflectir un forte sentimento por algo ou alguén.

- ii) *derrétese por seu país* (COVAS-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. preposicional, posposta ao predicado na orde non marcada, de estrutura (por+fn), cun referente [+humano] e [\pm común], que indica o individuo obxecto de devezo, e de estrutura (por+cláus.) vgr. derrétese por ir de viaxe, sinalando un evento que alguén desexa realizar ou ver cumprido. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, causa (vgr. antes cos ciúmes derretíase bastante por ela), condición, consecuencia...

A construción aparece baixo a forma pronominal, cun *se* que reforza a presenza do sux. na cláus. así coma o seu papel de portador de sentimento; tamén determina o uso do compl. prepositivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico –acción ou proceso mental–, atético, intensivo.

Desaparecer Cintr.

1. Deixar de existir; pecha-la actividade de algo.

- i) *Hai un peixe que desapareceu, que non se ve, que era a khata* (O GROVE67)
ii) *Desapareceu o YA...e desapareceu o Banco Urquijo...* (TN20, 42)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *experimentante-proceso privativo e afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. No exemplo (ii) a posposición está facilitada pola enumeración que fai o emisor, centrando a atención máis no evento designado polo predicado ca no suxeito ao que lle acontece. Tamén favorece a posposición o feito de centra-lo interese informativo no evento e algúns trazos semánticos como a non animación e a non axentividade. Os trazos semánticos do sux. son [+animado], [+concreto], [-concreto] vgr. a fame non desaparece de África, [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente a presenza de argumentos opcionais, preferentemente en función de ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. foi unha revista que desapareceu de súpeto o ano pasado por causas descoñecidas), condición (vgr. co teu apoio económico non desaparecería a revista), concesión (vgr. mesmo co teu apoio económico desaparecería a revista).

A construción ten forma activa e significado de voz media. Pode admitir *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo cando reflicte a fase final dun proceso de existencia, puntual e simple (vgr. a luz desapareceu nun instante).

2. Poñerse dun xeito non visible, irse.

iii) *ti desapareces, fas un burato no tellado e vas á casa da Marica* (FEÁS49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado; pódese pospoñer cando o emisor centra a atención na acción (vgr. desapareceu a moza). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. En construcións figurados os trazos poden variar: [-animado], [-concreto] vgr. a fame non desaparece de África, [-control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente a presenza de argumentos opcionais en función de ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal (vgr. a esa hora desapareceu de alí), modo (vgr. desapareceu rapidamente), fin, causa (vgr. desapareceu co medo para evitar problemas), condición (vgr. coa túa axuda non desaparecería), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda desaparecería)... En ocasións funciona un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, que sinala a persoa beneficiada ou prexudicada (vgr. desapareceulles onte o gato).

A construción é activa, con sux. axentivo. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual e simple (vgr. desapareceu nun instante).

3. Non saber onde se atopa, estar desaparecido.

iv) *avisou do descubrimento do cadáver da moza, que desapareceu o xoves 25 de febreiro* (OCG03-03-99, 21)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. Favorecen a posposición o centro de atención establecido polo emisor no estado e a non definitude dalgúns suxeitos (vgr. desapareceu unha moza). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], en xeral [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. desapareceu totalmente), causa, condición (vgr. coa

túa colaboración non desaparecería), concesión... En ocasións funciona un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, sinalando a persoa beneficiada ou prexudicada (vgr. desaparecelles a filla).

A construción pode presentar ou non actividade, cun sux. axentivo e non axentivo. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual e simple (vgr. desapareceu nun instante).

4. Quedar oculto.

v) *A cruz vermella de Caballero de Santiago enrugábaselle, case desaparecía, baixo a teta esquerda* (ARR122)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *situado-situación*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra o interese informativo na situación máis ca no situado. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm común], en xeral [\pm concreto] e [-control].

O complemento non é de uso obrigatorio. Resulta frecuente a presenza dalgún adv. modalizador e dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. coa distancia as casas desaparecían)... En ocasións un dativo, de referente animado, indicando a entidade afectada (vgr. a cicatriz desaparecíalle debaixo da camisa).

A construción mostra a situación física dunha entidade, cun suxeito non axentivo que se usa en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

Descansar Cintr./Ctr.

1. Deixar de realizar unha actividade para poderse recuperar; repousar, non traballar.

i) *hai que andar tantos quilómetros, en tal punto paramos e descansamos* (GOIÁN82)

ii) *os coitelos ben poden descansar* (OCT359)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. A doita precede-lo predicado. Os seus trazos semánticos son [\pm animado] e [\pm humano], [\pm concreto], [-continuo], [\pm común], [+control]. En enunciados metonímicos e figurados os trazos poden variar: [-animado] e [-concreto] (vgr. a maldade nunca descansa), [+continuo] (vgr. non botamos froito este ano, hai que deixar que a terra descanse), [-control].

O complemento non é obrigatorio, se ben moitas veces funciona un ccircunstancial desempeñando diferentes papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo (vgr. descansa como é debido), cuantificación (vgr. non descansa nada), fin (vgr. descansa para despois continuar), causa (vgr. non descansa polos nervios), condición (vgr. co teu apoio descansaríase), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non descansaríase), consecuencia (vgr. descansou tanto que xa quere actividade)...

A construción é de estado. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Son frecuentes as cláus. en que un emisor se dirixe a un interlocutor na modalidade exhortativa ou por medio de certas perífrases, dándolle consello ou rogándolle (vgr. descansa; debes descansar; tamén hai que descansar). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico; ás veces aparecen outros como habitual (vgr. as fins de semana descanso), iterativo (vgr. descansa cada hora), etc.

2. Estar nun sitio sen ser utilizado.

iii) *voltouse cara a unha mesiña de mármore na que descansaba un fonógrafo* (ARR110)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode precede-lo predicado ou segui-lo en estruturas de relativo como (iii); tamén facilita a posposición a non definitude e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [-continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por un ccircunstancial, con frecuencia de estrutura (en+fn), indicando loc. espacial. De xeito opcional poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo (vgr. ese fonógrafo descansa moi ben aí), causa (vgr. non descansa polos nervios).

A construción presenta a situación dunha entidade. Non admite *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

3. Ter descanso e tranquilidade dunha preocupación, liberarse, prender no sono.

iv) *cunha boa ducha descansa un* (COVAS-FORCAREI64)

v) *non podía desfacerme dun permanente estado de tensión que me obrigaba a descansar máis do que unha boa saúde permite* (CAMIÑO131)

vi) *o colchón era de palla, pero unha cousa durísima que non había quen descansase* (VERÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, resultando o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito aparece implícito e explícito. En (iv) funciona como suxeito un pronome persoal non definido. O carácter indefinido e indeterminado así como a tematización do complemento polas preferencias informativas do emisor determinan a situación posverbal do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control] cando o individuo procura deliberadamente a sensación de tranquilidade e acougo que se indica, [control parcial] en construcións do tipo de (v) nas que detrás do axente existe outro papel semántico, estímulo ou causante, que obriga a actuar dun determinado xeito.

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico de modo, medio (iv), loc. espacial e temporal, causa (vgr. non descansas polo colchón), etc., que axuda a determina-lo contido da construción (comp. esta noite non descansei “durmir” / despois da comida descanso “durmi-la sesta” / coa ducha descansei “relaxarse”). Noutras ocasións é o contexto precedente ou seguinte o que discrimina distintas variantes de contido.

A construción é de estado. Admite *se* indicando sux. indeterminado (vgr. aquí descánsase mal). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético. Outros valores que aparecen en ocasións son o de habitual (vgr. despois de comer descanso), iterativo e intensivo.

4. Estar soterrado, xacer, repousar.

vii) *que Dios lle dé a gloria, que descanse en pas como descansan os meus si Dios quier* (SADA82)

viii) *consagrada a un constante arranxo da antiga capela en cuxa cripta descansaban Otilia e Eduardo, os amantes,...* (ARR175)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *portador de estado-estado*, *portador de estado-estado-loc. espacial, modo*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito (viii) mediante unha fr. nom. composta e definida. Pódese situar en posición posverbal por funcionar dentro dunha cláus. de relativo que tematiza o complemento, e tamén debido aos trazos de non axentividade e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio nalgúñas construcións. Noutras escúsase porque abonda coa información facilitada polo contexto precedente e seguinte ou co coñecemento que posúe o falante da realidade externa á mensaxe. Cando funciona o complemento adoita tratarse dalgún ccircunstancial representado preferentemente por unha fr. prep. e fr. adv., co papel semántico sobre todo de loc. espacial (viii) e modo (vii), que permiten precisa-lo actual contido de “descansar” fronte a outras acepcións (comp. Otilia e Eduardo descansan, “durmir; facer un alto no traballo” / Otilia e Eduardo descansan en paz, “xacer”).

A construción ten forma activa e sinala un estado. Admite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Non se usa a primeira persoa, agás en contextos con valor de futuridade; a máis habitual é a terceira, a segunda adoita utilizarse en enunciados exclamativos e de desexo (vgr. descansa en paz). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo.

5. Estar unha cousa fisicamente apoiada noutra.

ix) *a viga descansa na parede principal da casa* (GDXL645)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar representado por unha fr. adv. ou máis comunmente por unha fr. prep. de estrutura (contra, en, sobre + fn) sinalando o punto en que algo se apoia. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa (vgr. esa viga non descansa ben na parede por causa do baixo teito)...

A construción é de estado. Non se emprega con *se* e úsase en P3 singular ou plural. Adoita empregarse en tempos de presente e os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

6. Apoiarse alguén noutra persoa cedéndolle responsabilidades.

x) *desde que enfermou descansa moito no fillo da casa* (GDXL645)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+ fn), cun referente [+animado], [+concreto] e [+común], que sinala o individuo en que se proxecta a acción, neste caso de apoio e dependencia. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, causa, fin, loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa túa axuda non descansaría así nos familiares)...

A construción é activa. Pódese empregar con *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético; ás veces habitual, iterativo e intensivo.

7. Te-la súa base ou fundamento en algo.

xi) *ese poder político abrumador descansa nas interrelacións básicas dos factores e variables xa nomeados* (TN6, 51)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *portador de estado-estado-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que expresa unha idea, noción, dato, que serve de fundamento a algo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, causa, loc. espacial e temporal. A construción é de estado. Non se emprega con *se* e úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico; ás veces habitual, iterativo e intensivo.

Descender Cintr./Ctr.

1. Ir de arriba para abaixo, baixar.

- i) *Descín ao patio* (BE121)
- ii) *a pesar de que os dous descenderon na táboa, a mellor posición do atlético e o feito de xogar na casa fai prognostica-la súa victoria* (OCG11-03-99, 46)
- iii) *o coche comezou a descender abaneando o fociño* (OCP95)
- iv) *vin que descía un pano moi mesto de néboa e de gris tristura* (BE106)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado; pódese pospoñer cando o emisor centra o interese na acción ou nalgún complemento, tamén favorecen a posposición a ausencia de control e animación dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [+concreto], [+continuo], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o emprego dun predicativo e dun ccircunstancial representados por unha fr. adx., fr. adv., fr. prep., cláusula, cos papeis semánticos de modo (vgr. *descendeu a todo correr*; *descendeu contento*; *a auga descende fría*), orde (vgr. *descendeu de último*), loc. espacial e temporal, procedencia (vgr. *descende dende o primeiro andar*), dirección (vgr. *descenderon cara á aldea*), comitativo (vgr. *descende con súa nai*), ausencia (vgr. *descende sen camiseta*), fin (vgr. *descende para recoller a pá*), condición (vgr. *sen a túa axuda non descendería*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non descendería*)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento descendente. Admite a presenza de *se* con sux. animado indicando a súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces inceptivo e iterativo.

2. Diminuír algo (peso, medida, prezo, temperatura, velocidade...) en cantidade ou intensidade.

- iv) *o número de matriculacións descendeu por primeira vez no presente decenio ata situarse nos 42000 alumnos* (OCG25-11-98, 1)
- v) *a temperatura desceu vertixinosamente* (ARR25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción e ao trazos de non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son variables: [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o emprego dun ccircunstancial sinalando un límite e representado por unha fr. adv. ou fr. prep. de estrutura (de+fn) vgr. *a temperatura descendeu de catro graos*, (a+fn) vgr. *a presión descendeu a dúas*

atmosferas, (ata+fn) vgr. o nivel de auga descendeu ata tres..., modo, causa (vgr. a temperatura descendeu polo aire polar), condición (vgr. coa axuda da administración non descendería o número de matriculados), concesión (vgr. mesmo coa axuda da administración descendería o número de matriculados), consecuencia (vgr. o número de matriculados descendeu tanto que tivo perdas a Universidade)... Tamén é habitual un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. descendeulles o número de matriculados).

A construción é de voz media. Non admite a presenza de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo; ás veces atenuativo (vgr. descendeu pouco a temperatura), inceptivo (vgr. a temperatura comeza a descender), habitual (vgr. a temperatura sobe no verán e descende de inverno).

3. Baixar de estatus, de nivel ou de inclinación.

vi) *O Celta non descenderá este ano*

vii) *O terreo descía unha miga, facendo un requeixo de toxo mol, cativo* (BE32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción, situado-situación*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado (vgr. descendeu o Celta). A posposición favorécea o semantismo da construción e a non animación. Os seus trazos semánticos son [+animado], en xeral [+concreto] e [-continuo], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio dado que a realidade extralingüística á que remite o sux. fai innecesario o seu uso, pero ás veces precísase o significado da construción cun ccircunstancial, posposto ao predicado, representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (de+fn) vgr. descendeu de primeira a segunda, co papel semántico de loc. espacial de destino e orixe. Con carácter máis opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. descendeu por mala xestión), condición (vgr. co voso apoio económico non descendería), concesión (vgr. mesmo co voso apoio económico descendería)... O papel semántico de causa ou causante que desencadea o feito sinalado queda a miúdo implícito.

A construción pode presentar carácter medio ou mostra-la situación física dunha entidade. Admite o uso de *se* con sux. animado indicando a súa indeterminación. Con este predicado é posible a pasiva analítica cun axente causa determinado ou non (vgr. o Celta foi descendido á segunda por decisión da Federación). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

4. Proceder da entidade que se expresa.

viii) *non deixaría de amalos e facerlles xustiza como a irmáns naturais que eran por descenderen de Adán e Eva* (MDR224)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está implícito e remite en exemplos como (i) a unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Desempeña tal función unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), que ten como referente unha entidade cos trazos [+animado], [+concreto] (i), ou tamén [-animado] e [-concreto] (vgr. descende de liñaxe nobre), que sinala o individuo ou entidade que se constitúen en punto de procedencia ou orixe.

A construción ten forma activa e valor de estado. Admite *se* con sux. animado para indica-lo seu carácter indeterminado. Os valores aspectuais son estativo e atético.

Desconfiar Cintr.**1.** Recear de alguén ou de algo.

i) *Desconfiábase do que viña de fóra* (ESC45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, resultando o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece neste exemplo indeterminado. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), podendo ter como referente un evento ou unha entidade cos trazos semánticos [±animado], [±concreto], [±común], que sinala o individuo ou a entidade en que se proxecta a actitude de receo dun individuo. En moitos casos o compl. prepositivo adquire asemade un papel semántico de causa, desencadeador directo do sentimento de desconfianza que se produce no suxeito. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, modo e cuantificación, causa (vgr. desconfío moito del por iso), consecuencia (vgr. desconfías del tanto que non vas), exclusión (vgr. desconfío de todos menos del)...

A construción é de voz activa. Admite a presenza de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. aquí desconfíase de todo o mundo). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, en ocasións intensivo.

Desenvolver Cintr./Ctr.**1.** Manexarse en algo dun xeito determinado.

i) *a xente está acostumbrada a falar este galego...pa poñerse a falar do outro cóstalle un pouco máis, non se desenvolve tan ben* (ACIVEIRO-FORCAREI25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-campo/aspecto*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+colectivo] en casos como (i), [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), (con+fn), indicando o tema, asunto, eido en que alguén se manexa (vgr. desenvólvese ben en inglés / co inglés). Ás veces é unha estrutura modal (como+fn), sinalando o campo ou profesión que se lle dá ben a un individuo (vgr. desenvólvese como tradutor). Así mesmo, para os contidos que estamos mostrando, emprégase moitas veces unha cláusula nucleada por un xerundio (vgr. desenvólvese falando galego). Resulta frecuente que a carón deste ccircunstancial funcione outro co papel semántico de modo, que tamén é moi común na modalidade negativa (vgr. non se desenvolve ben como actor). De xeito máis opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa (vgr. en Inglaterra non se desenvolveu en inglés por tímido), condición (vgr. coa túa axuda desenvolveríame mellor en inglés), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non me desenvolvería mellor en inglés)...

A construción é pronominal, cun sux. axentivo e un clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. O clítico pon de relevo o papel de protagonista dos feitos do suxeito, centrando nel a acción. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces habitual e intensivo.

2. Deixar de estar envolta unha cousa.

ii) *anda con coidado, que se desenvolve o paquete* (COVAS-FORCAREI34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito e representado por unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A situación posverbal está favorecida polo seu

funcionamento nunha cláus. incrustada como en (ii) e polo semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Poden funcionar argumentos de carácter opcional con diferentes papeis semánticos coma o de modo, medio (vgr. o paquete desenvólvese ben co gancho este), causa (vgr. o paquete desenvólvese con tanto movemento), loc. temporal e espacial... Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind. (vgr. desenvólveselle o paquete).

A construción ten forma pronominal, cun clítico invariable en P3 singular ou plural, que reforza o papel semántico de afectado do suxeito e centra nel os feitos expresados. Con este predicado é posible a pasiva analítica (vgr. o paquete foi desenvolvido onte) cun axente coñecido ou non. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético se hai duración (vgr. o paquete desenvólvese), télico no caso contrario (vgr. nese instante desenvólvese o paquete).

3. Transcorrer algo dun modo ou nun lugar.

iii) *só unha circunstancia imprevista fixo que os acontecementos se desenvolveran daquel xeito* (DEUS15)

iv) *A acción da novela desenvólvese en Auria* (GDXL660)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *experimentante-proceso continuativo-loc. espacial, modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito e desempeñado por unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e presenta os trazos semánticos [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha frase ou cláusula co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial e temporal, causa (vgr. a acción desenvólvese en Vigo por desexo do director), condición...

A construción é de voz media. Úsase en P3 singular ou plural. Ten forma pronominal, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo.

4. Progresar, medrar.

v) *As plantas nacen, desenvólvense e morren* (DRAG392)

vi) *As nacións pobres tardan en desenvolverse* (DRAG392)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito e desempeñado por unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Cando aparece resulta frecuente no esquema prototípico a presenza dun ccircunstancial, posposto ao predicado na orde non marcada, con papeis semánticos coma os de modo e cuantificación, loc. temporal e espacial, causa (vgr. as nacións pobres tardan bastante en se desenvolver pola corrupción), condición (vgr. coa axuda da ONU África non tardaría en se desenvolver), concesión (vgr. mesmo coa axuda da ONU África tardaría en se desenvolver)...

A construción é de voz media. Úsase en P3 singular ou plural e resulta tamén común a variante negativa. Presenta forma pronominal, cun *se* que actúa como formante lexemático do verbo. Pode adquirir valor pasivo con axente indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo –frecuentemente en fase media.

Desesperar Cintr./Ctr.

1. Perde-la esperanza por conseguir algo; sentir ansiedade, impaciencia, rabia ou ira.

i) *despois foi o lobo, meteulle un ferro relucente no cu, e arrancou a correr que se desesperaba* (VERÍN70)

ii) *Unha vez que abriu a escotilla e divisou a barriada (...) xa desespera de acordar* (MFB13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*, *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está implícito nestes exemplos. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [-humano] en (i) por se tratar dun enunciado figurado extraído dun conto popular, [+concreto], [+común], [+control], [control parcial] cando a acción non se somete totalmente á vontade e ao dominio dun individuo.

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras está representado por unha fr. prep. de estrutura (de, por + fn/cláus.), cun referente que sinala un evento, tratándose dunha cláusula, ou é un nome de trazos [+animado], e que indica o individuo ou entidade en que se proxecta o sentimento de desesperanza de alguén, en ocasións tamén a causa. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. espacial ou temporal, causa (vgr. *desespereime totalmente co que me dixeron*), condición (vgr. *co teu apoio non se desesperaría*), concesión (vgr. *mesmo co teu apoio desesperárase*), consecuencia (vgr. *desesperáronse tanto que se renderon*)...

A construción é frecuente na modalidade exhortativa e con negación (vgr. *non desesperes, todo se amañará*). Pode aparecer sen clítico ou adquirir forma pronominal acentuando o papel de afectado do sux. e ás veces dándolle á estrutura valor inceptivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico –acción mental–, atético, ás veces inceptivo, intensivo en relación con enfadarse.

Despedir Cintr./Ctr.

1. Dicar palabras ou realizar xestos ao dicirlle adeus a alguén.

i) *bueno, Pepe, bueno, que ben tocaches ayer, xa parece que te despedías de todos* (CASTELO DE SAN FELIPE-FERROL71)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Vai xeralmente precedendo o predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio, se ben en certos contextos pódese escusar quedando latente (vgr. *teño que marchar, despídome [de vós]*). Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), cuxo referente é unha entidade cos trazos [+animado] e [+común], en ocasións [-animado] (vgr. *despediuse da súa casa*), e que mostran aquilo do que alguén se despide. Ás veces funcionan outros argumentos opcionais, principalmente un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial (vgr. *mañá despídete con xeito de María*), fin, causa, consecuencia (vgr. *despediuse dela tanto que chorou*), exclusión (vgr. *despediuse de todos menos dela*).

A construción mostra unha actividade de carácter físico, que consiste en dicirlle adeus a alguén ou a algo. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e determina a presenza explícita ou implícita de compl. prepositivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético.

2. Dar por improbable o feito de conseguir unha cousa.

ii) *se llo prestaches a el, despídete do libro* (GDXL676)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Vai xeralmente precedendo o predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), que ten como referente un evento ou unha entidade cos trazos [-animado], [±concreto], [±común]. Poden aparecer outros argumentos opcionais, principalmente un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. hoxe coa festa despídete totalmente do disco que lle deixaches).

A construción mostra unha determinada actitude perante un feito. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e simple.

Devanar Cintr.

1. Moverse dun lado para outro.

- i) *o cabalo vai millor polo regho..., porque ar vacas van devanando pa un lado e pa outro* (ACIVEIRO-FORCAREI36)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non é obrigatorio, pois o lexema do propio verbo indica o feito de se mover dun lado para outro. A miúdo funciona algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, fin, causa (vgr. cos nervios devana dun lado para outro para non conseguir ren), condición (vgr. coa túa axuda non devanaría tanto)...

A construción é activa, cun sux. que realiza un movemento indeterminado. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces iterativo e intensivo.

Dicir Cintr./Ctr.

1. Caracterizarse algo por sentar ben, lucir.

- i) *esas saias da feira non din ben* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado. A posposición é posible principalmente cando o emisor quere poñer de relevo a caracterización sobre o caracterizado (vgr. non din ben esas saias da feira). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común] e [+concreto], [-continuo], ás veces [+continuo] vgr. a roupa negra di ben, [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. do tipo de ben, mal, ás veces tamén unha fr. adx. concordando en xénero e número (vgr. a chaqueta branca di moi fea agora de inverno), que caracteriza a entidade suxeito. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa (vgr. a chaqueta di mal con esa mancha), loc. espacial e temporal...

A construción é de estado. Non admite *se*. Resulta frecuente con negación e os seus valores aspectuais son estativo e atélico.

Dimitir Cintr.

1. Cesar nun cargo.

- i) *García Sabell dimiteu como presidente da Academia Galega,...* (TN6, 70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado, agás cando a atención informativa se centra na acción (vgr. dimitiu o presidente). Caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non é obrigatorio, se ben resulta habitual algún ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn) sinalando o cargo que se abandona (vgr. dimitiu de presidente); tamén é corrente un predicativo de estrutura (como+fn), para indica-lo posto que ostentaba un individuo no momento de cesar nel. De xeito máis opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa (vgr. onde dimitiu en Vigo o conselleiro de pesca por asuntos persoais), condición (vgr. co teu apoio non dimitiría), concesión (vgr. mesmo co teu apoio dimitiría), distribución (vgr. dimitiron de dous en dous), adición (vgr. dimitiron os conselleiros ademais dos secretarios), exclusión (vgr. dimitiron todos agás o subdirector)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. non se dimite sen avisar). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

Dirixir Cintr./Ctr.

1. Colle unha determinada dirección.

i) *Despois dirixímonos ás cabalerizas e saímos ás campinas* (MFB219)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-dirección*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [\pm humano], [-animado] vgr. o mísil diríxese a Kabul, [+concreto], [\pm común], [+control], [-control] tratándose de entidades non animadas.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente de trazos [-animado], [\pm locativo], [\pm común], [+concreto], [-concreto] en construcións figuradas (vgr. diríxese cara á súa perdición), que sinala a dirección cara á que alguén ou algo vai. Con frecuencia úsanse outros argumentos optativos en función de ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. espacial e temporal (vgr. ás cinco dirixinme rapidamente en coche a Sicilia), fin, medio, causa (vgr. dirixinme á parada por medo a perde-lo bus), condición, concesión... Tamén se rexistra algún predicativo do suxeito (vgr. dirixiuse desconcertado para o sur).

A construción é pronominal, con sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e intensifica os papeis de axentivo e afectado do suxeito, imposibilitando o funcionamento de complemento directo. A construción pode adquirir significado pasivo e incrementarse coa presenza implícita ou explícita dun novo papel semántico axente, sendo tamén posible a utilización da pasiva analítica (vgr. o mísil dirixiuse a Kabul / o mísil foi dirixido a Kabul). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, atélico cando implica duración (vgr. o mísil estase dirixindo a Kabul).

2. Dicir a alguén algo oralmente ou por escrito.

ii) *o goberno local dirixiuse ás oito persoas afectadas para facilitarlles...* (OCG04-03-99, 5)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cuxos trazos son [+humano], [+concreto], [\pm común], e que sinala un individuo ao que alguén lle di algo. Con frecuencia úsanse outros argumentos optativos en función de predicativo (vgr. dirixiuse alporizada a eles) e ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial, fin, medio, causa (vgr. non se dirixiu a través da tele aos afectados por vergoña), condición (vgr. coa túa presión o goberno dirixiríase a eles), concesión (vgr. mesmo coa túa presión o goberno non se dirixiría a eles), distribución (vgr. dirixíronse de dous en dous a nós), exclusión (vgr. dirixiouse a todos menos a nós).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza unha actividade de expresión oral ou escrita. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e intensifica os papeis axentivo e afectado do suxeito, imposibilitando o funcionamento de complemento directo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual e iterativo.

Discutir Cintr./Ctr.

1. Da-las súas opinións e argumentos varias persoas, disputar; falar alporizadamente dúas ou máis persoas sobre un tema.

i) *no instante en que acabou a película empezaron a discutir por unha insignificancia* (DEUS20)

ii) *para nobres cabaleiros que discuten sobre asuntos banais* (EBO373)

iii) *Carlos discute con Pepe sobre o partido do domingo*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*, *axente-acción-asunto*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo e unha fr. nom. definida. Vai xeralmente precedendo o predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non é obrigatorio cando o predicado incide sobre a acción verbal, quedando o obxecto incorporado no propio verbo, e cando o sux. é plural ou composto (vgr. Carlos e Pepe discuten). Nas demais construcións o complemento faise explícito a través dunha fr. prep. de estrutura (de+fn), (sobre, acerca de+fn), cun referente [-animado] e [\pm concreto], que indica o tema ou asunto da discusión. Tamén pode funcionar outro complemento, á par do anterior ou só, representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), que refire a persoa ou persoas coas que se discute (vgr. discutiu coa irmá; discutiu coa irmá de política). En moitas ocasións acompañan outros argumentos opcionais en función de predicativo (vgr. discutía enfadada sobre ese tema) e de ccircunstancial co papel semántico de causa (ii), modo (vgr. discutir con vehemencia), cuantificación (vgr. discutir moito), loc. espacial e temporal, fin (vgr. discutiu para convencelo), condición...

A construción é activa, cun sux. axentivo e unha acción de tipo verbal. Pódese utilizar *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo significando rifar; tamén pode adquirir valor inceptivo (ii), terminativo (vgr. xa acabaron de discutir), iterativo ou habitual (vgr. sempre discuten de fútbol despois de comer).

Doer Cintr.

1. Producirse un sentimento de dor física ou moral, laiarse.

i) *Moito me doi a cabeza, moito me doi o pescozo* (SANTIAGO78)

ii) *Doeume moi adentro a súa ironía e obedecín* (BE106)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto e produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. É moi común que estea tamén desempeñado por unha cláus. introducida por *que* (vgr. dóeme que te vaías) e por unha cláus. de infinitivo (vgr. doeulle ter que facelo). En exemplos coma (i) o carácter definido do suxeito obedece a que o seu referente alude a unha parte do individuo, a unha propiedade inalienable remarcada polo artigo determinado. O sux. adoita situarse en posición posverbal, posición favorecida polo semantismo da construción e polos seus trazos semánticos, que son [-animado], [\pm concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio en enunciados xenéricos (vgr. doe ter que emigrar). Nos demais casos, está representado por un pronome dativo e/ou unha fr. prep. (a+fn), anteposta ou posposta ao predicado, cuxo referente é unha entidade cos trazos semánticos [+animado], [+concreto], [\pm común], [-control], que sinala a persoa que sofre unha dor. Tamén é corrente que funcione, con carácter opcional, algún ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de modo e cuantificación, tempo e duración, loc. espacial con sux. non determinado (vgr. dóeme moito aquí), causa (vgr. doeulle toda a tarde co frío), condición (vgr. coa túa axuda non lle doería o brazo), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda doeríalle o brazo), substitución (vgr. dóelle o brazo en vez da man), adición (vgr. dóelle o brazo ademais da man)...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se* nin se emprega con sux. sen determinante (vgr. *dóeme cabeza). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico –acción ou proceso mental–, atético; pode ser tamén intensivo en (i), télico e puntual (vgr. doeume un intre o pinchazo e nada máis), durativo (vgr. doe seguido), iterativo (vgr. tódolos días me doe a espalda á noite).

2. Compadecerse de algo ou de alguén.

iii) *Dóese do mal alleo* (GDXL719)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente que pode ser [\pm animado], [\pm humano], [\pm concreto], que indica o receptor do sentimento de dor e ás veces tamén a causa do mesmo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, causa (vgr. dóese moito de ti por amizade que se non...), loc. espacial e temporal...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como intensificador dun determinado sentimento, que o suxeito proxecta ([+control]) e asemade recibe, en relación con algo ou alguén. Non se emprega con sux. sen determinante (vgr. *dóeme cabeza). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico (acción mental), atético.

Durar Cintr.

1. Estar acontecendo algo durante un tempo.

i) *as sesións facíanse en castelán, esa fase durou case ata o período de Domingo* (TN6, 71)

ii) *as noticias duran un minuto ou minuto e medio...* (OCG04-03-99,53)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *experimentante-proceso continuativo-loc. temporal*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. O semantismo da construción e a non animación do suxeito favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento tende á obrigatoriedade. Está representado xeralmente por algún adv. modalizador e por algunha fr. adverbial, nominal ou fr. preposicional así como por unha cláusula e unha estrutura comparativa, que sinalan tempo, duración e límite temporal da entidade de que se fala. De xeito máis opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, causa (vgr. hoxe as noticias duran menos tempo por causa da folga), consecuencia (vgr. as noticias duran tanto que cansan).

A construción é de voz media. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Son frecuentes as construcións negativas e con adverbios modalizadores (vgr. non durou moito; xa durou bastante; aínda ten que durar máis). Os valores aspectuais son dinámico, atético.

2. Seguir existindo algo ou alguén.

iii) *hai xa quen o bebe na primeira semana, outros inda lle dura quince días ou un mes* (MONDARIZ62)

iv) *se lle vén esa enfermidade pouco pode durar* (LOUREIRO-COTOBADA80).

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *experimentante-proceso continuativo*, *experimentante-proceso continuativo-loc. temporal*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado; a posposición acontece cando o emisor centra o interese no proceso ou no tempo (vgr. durou pouco tempo esa muller; pouco tempo durou esa muller). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgúnhas construcións. Noutras adoita funcionar algún adv. modalizador e sobre todo un ccircunstancial co papel semántico de tempo, duración e límite temporal; en menor medida modo e causa (vgr. pouco durará con esa enfermidade). Está representado xeralmente por unha fr. adv., fr. prep., unha fr. nom. cun referente de tempo, precedido ou non de numeral, e unha estrutura comparativa. De xeito opcional pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, indicando o afectado polo proceso.

A construción é de voz media. Admite *se* indicando sux. indeterminado e úsase en P3 singular ou plural. Son habituais as construción negativas e con adverbios modalizadores (vgr. non durou moito; xa durou bastante; aínda ten que durar máis). Os valores aspectuais son dinámico, atético.

3. Resistí-lo paso do tempo e os efectos do uso.

v) *a cociña económica témola dende hai moitos anos..., estas duran moito* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *experimentante-proceso continuativo*, *experimentante-proceso continuativo-loc. temporal*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado; a posposición dáse cando o emisor centra o interese informativo no proceso (vgr. duran moito estas cociñas). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento pode non se empregar nalgúnhas construcións que centran a información unicamente no proceso (vgr. esas cociñas non duran). Nas demais funciona algún adv. modalizador (vgr. xa durou o seu) e algún ccircunstancial co papel semántico

de tempo, duración e límite temporal (vgr. durou catro anos). Está representado xeralmente por unha fr. adv., fr. prep., unha fr. nom. cun referente de tempo e precedida ou non de numeral, así coma unha estrutura comparativa (vgr. as cociñas económicas duran máis cás de butano). De maneira máis opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial, causa (vgr. aquí estas cociñas duran tempo abondo polo material que levan)..., así coma un dativo e/ou compl. ind. dando conta da persoa afectada (vgr. duroulle moito a cociña).

A construción é de voz media. En xeral non se emprega con *se* e predomina o uso da P3 singular ou plural. Son frecuentes as construcións negativas e con adverbios modalizadores (vgr. non dura moito; aínda ten que durar máis). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

Durmir Cintr./Ctr.

1. Repousar suspendendo momentaneamente a consciencia.

i) *e alí durmín sentado, arrimado ós fusiles, a primeira noite* (GUNTÍN84)

ii) *tiñan dúas camas, nunha cama durmía o vello e a vella e na outra dormían or dous rapaces* (CASTRELO DO VAL50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado. A posposición obedece sobre todo á tematización dalgún complemento ou do verbo por establecer neles o emisor o centro de atención. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, con diversos papeis semánticos como son os de loc. espacial e temporal (vgr. durmiu unha hora no banco), cuantificación (vgr. dorme moito), comitativo (vgr. o neno dorme coa avoa), modo, causa (vgr. non dorme cos nervios), condición (vgr. coa túa axuda dormiría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non dormiría), consecuencia (vgr. dorme tanto que xa non come)... En menor medida tamén pode funcionar algún predicativo do suxeito (vgr. durmiu silenciosa toda a noite) e un dativo de referente animado dando indicando un individuo afectado (vgr. hoxe non lle durmiu o neno).

A construción é activa, cun sux. axentivo que suspende toda actividade para repousar. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético. Pode adquirir outros valores como intensivo ou atenuativo con certos adverbios (vgr. dorme profundamente; dorme moi pouco), intermitente (vgr. dorme aos poucos), habitual (vgr. dorme despois de comer), de entrada nun estado (vgr. empeza a durmir).

2. Quedar nun lugar pasando a noite.

iii) *Fomos de caza, eu e o Llovo, e dormimos nunha casa en Fontefría* (VERÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado; pódese pospoñer pola tematización dun complemento ou do verbo, debido ao centro de atención que o emisor establece nel ou na acción. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento téndese a empregar nesta acepción. Está representado por unha fr. prep. e adverbial que expresan o lugar onde acontece unha certa acción. Alén disto, poden aparecer de xeito máis opcional outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de tempo e duración (vgr. durmimos dúas noites nese hotel), comitativo, modo, fin (vgr.

durmimos comodamente nun hotel para estarmos descansados), causa (vgr. non durmimos aí por medo), condición (vgr. coa túa compañía dormiría aí), concesión (vgr. mesmo coa túa compañía non durmiría aí)... En menor medida tamén pode funcionar algún predicativo do suxeito e un dativo e/ou compl. ind. (vgr. dormímoslle contentos na casa).

A construción é activa. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

3. Non enteirarse, non estar espabilados.

iv) *os que asisten parecen reflexionar profundamente a seguir das miñas leucións, mais en realidade dormen no pupitre cos ollos abertos* (ARR41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. En ocasións funciona opcionalmente algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo, causa. En menor medida tamén pode funcionar algún predicativo do suxeito e algún dativo (vgr. que non lle durma así ao mestre).

A construción reflicte un determinado estado dun individuo. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

4. Estar insensible unha parte do corpo.

v) *durméuseme unha man* (CACHAFEIRO-FORCAREI40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-afectado*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Alude a unha parte inalienable do individuo. Pódese pospoñer ao predicado polo semantismo da construción coa presenza de *se*, de dativo e ás veces de sux. non animado. En certos casos a non definitude tamén favorece a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento téndese a empregar baixo este contido. Está representado por un dativo e/ou un compl. ind., de referente animado, que sinala o individuo [\pm humano] afectado por un proceso. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial, loc. temporal e duración (vgr. durméuseme una man case media hora), causa (vgr. na cociña coa calor durméuseme unha perna), consecuencia (vgr. durméuseme a perna tanto que me doía), adición (vgr. durméuseme a perna ademais do brazo)...

A construción reflicte un determinado proceso que afecta a unha parte dun individuo. Ten forma pronominal e voz media cun *se* en P3 singular ou plural. A presenza de *se* tamén pode sinalar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético. Pode adquirir outros valores como inceptivo con *se* ou mediante o uso de perífrases, intensivo (vgr. durméuseme profundamente unha man), iterativo.

E

Emigrar Cintr.

1. Irse a outro país, xeralmente por razóns de traballo.

i) *quixen emigrar pra América, e tiña dezaseis anos, que emigraban casi todos os de edá de dezaseis anos pa riba* (O CORGO75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. A orde habitual é a de anteposición ao predicado. Pódese pospoñer coma en (i) por centra-lo emisor a atención na acción mesma. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. Pode funcionar de xeito opcional algún ccircunstancial representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a, para + fn), que expresa o punto de destino dun movemento, no caso de *para* dando idea de permanencia nese lugar de destino. Tamén é frecuente o ccircunstancial representado por unha fr. adv., fr. nom. ou fr. prep. co papel semántico de loc. temporal (época, estación, ano, mes...), cuantificación (vgr. emigrar moito), modo (vgr. emigraban cunha man diante e outra detrás), causa (vgr. emigraban por necesidade), fin (vgr. emigrar para mellorar de vida), condición (vgr. co apoio do goberno non emigrarían), concesión (vgr. ata co apoio do goberno emigrarían)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un desprazamento. Pódese utilizar con *se* indicando sux. indeterminado (vgr. hogano emígrase coma antes). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces habitual e iterativo (vgr. os que estaban en Suíza emigraban tódolos invernos).

2. Mudar de hábitat certas especies animais.

ii) *Hai moitas aves que ó remata-lo verán emigran a países cálidos* (DRAG449)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. A orde habitual é a de anteposición ao predicado. Pódese pospoñer por centra-lo emisor a atención na acción mesma. Os seus trazos semánticos son [+animado], [-humano], [+concreto], [+continuo], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. En moitas ocasións funciona de xeito opcional algún ccircunstancial representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a,

para + fn), expresando o punto de destino dun movemento, que no caso de *para* dá idea de permanencia no lugar de destino. Tamén é frecuente algún ccircunstancial representado por unha fr. adv., fr. nom. ou fr. prep. co papel semántico de loc. temporal (época, estación, ano, mes...), cuantificación (vgr. emigrar moito), modo (vgr. emigraban en bandadas), causa (vgr. emigraban pola calor), fin (vgr. emigraban para procura-la calor), distribución (vgr. emigraban de dúas en dúas bandadas).

A construción adoita empregarse con sux. en plural designando cada un dos membros da especie ou en singular designando a especie mesma (vgr. a andoriña emigra tódolos anos). A construción é activa, con sux. axentivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces habitual e iterativo (vgr. as aves emigran tódolos invernos).

Empeorar Cintr./Ctr.

1. Poñerse peor algo ou alguén que estaba mal.

i) *pedíndolles ós seus correligionarios que aguantaran, incluso anque a situación empeore* (OCG04-03-99, 18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito preséntase explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando é non animado e cando o falante centra a atención informativa no proceso mesmo (vgr. empeorou a situación). Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona, de xeito opcional, un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de prexudicado, e un ccircunstancial cos papeis semánticos de cuantificación, modo, loc. temporal (vgr. onte empeorou radicalmente) e espacial, causa (vgr. empeorou moito máis no hospital con ese tratamento), condición (vgr. coa axuda do tratamento non empeoraría), concesión (vgr. mesmo coa axuda do tratamento empeoraría)...

A construción ten valor medio. Admite o emprego de *se* con sux. animado indicando a súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo –inceptivo ou medio–, intensivo.

Encargar Cintr./Ctr.

1. Ocuparse de algo ou de alguén.

i) *o monaguillo era o que se encargaba de ir abrir a igreia* (VIVEIRO77)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, resultando o esquema semántico *axente-acción-obxectivo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado, podéndose pospoñer cando o emisor centra a atención informativa na acción (vgr. encárgome eu de facelo). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), tendo como referente unha entidade [+animada] e [+concreta], que se converte no obxectivo de atención e acción dun individuo, e de estrutura (de+cláus.) expresando un evento que o sux. pretende realizar.

A construción é activa, con sux. axentivo. Ten forma pronominal, cun clítico que determina a presenza do compl. prepositivo e centra o protagonismo da acción no suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico (ter un encargo durante un tempo), télico cando non se reflicte duración, ás veces iterativo (vgr. encargueime eu diso varias veces).

Encher Cintr./Ctr.**1.** Mostrarse unha cousa total ou parcialmente chea, en abundancia.

- i) *notaba que a boca se me enchía de auga* (BE121)
- ii) *que tiveron en Balías nun cortejo de cabras y enchéronse de pulgas das cabras* (OSCOS)
- iii) *mira, encheuse o caldeiro*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción, afectado-acción-modo*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando presenta as características semánticas de non animación, non control e non axentividade, e cando vai con *se* e cun dativo e/ou compl. ind. (vgr. *notaba que se me enchía a boca de auga*). A posposición ao complemento resulta máis forzada (vgr. *notaba que se me enchía de auga a boca*); así a todo o centro de atención informativa que estableza o emisor determinará unha ou outra colocación. Os trazos semánticos do sux. poden ser [\pm animado], [\pm humano], [+concreto], [\pm común], [-control]. Co trazo [+control] e sendo axente, a construción tórnase transitiva reflexiva.

O complemento non é obrigatorio. Nalgunhas construcións pode funcionar algún ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (de, con + fn), posposto ao predicado, e que remite a unha entidade [\pm animada] que indica o elemento ou conxunto de elementos que afectan a algo ou alguén. A carón do anterior tamén pode aparece-lo papel semántico de cuantificación (pouco, moito, bastante). Outra función que se rexistra é a de dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado e ás veces posuidor da entidade explicitada no suxeito (vgr. *éncheselle a boca de auga*).

A construción é de voz media. Ten forma pronominal, cun clítico en P3 singular ou plural. O emprego de *se* intensifica o papel de afectado do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo (segundo a fase inceptivo, medio ou terminativo).

2. Insistir en algo ata fartarse.

- iii) *enchime de berrar por el* (SOUTELO-FORCAREI67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito mediante unha fr. nom. definida. Aadoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+cláus.), que remite a un evento que provoca un sentimento de fatura no suxeito.

A construción é pronominal, cun sux. axentivo e cun clítico variable en número e persoa que reforza o papel de axente do suxeito e determina a presenza de compl. prepositivo outorgándolle á construción un significado que a opón a outras con este predicado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, iterativo.

Encontrar Cintr./Ctr.**1.** Atoparse con algo ou con alguén; atopárense dous individuos.

- i) *Sen embargo non se encontra coas risadas que humillan ós escolares* (MFB11)
- ii) *por exemplo encontreime en Mallorca cunhas personas que foran da reconversión de Astano* (SOFÁN42)
- iii) *foron máis adiante e encontraron cun rapaz e díxolle...* (VERÍN70)
- iv) *encontráronse unha vez un can e un zorro...* (MACEDA74)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorécea o semantismo da construción con presenza de *se*, o feito de se presenta-lo sux. como non definido e o de centra-la atención informativa no verbo (vgr. encontráronse onte Pedro e María). Os trazos semánticos do sux. son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-concreto] en enunciados figurados, [+control] cando dous individuos deciden atoparse intencionadamente, [control parcial] se a acción resulta casual.

O complemento non é obrigatorio en construcións de reciprocidade con sux. composto e verbo en plural, que teñen latente unha estrutura de complemento prepositivo (vgr. Pepe e María encontráronse [Pepe encontrouse con María e María con Pepe]). Nos demais casos a función de complemento está desempeñada por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.) e referente [+animado], [+concreto], que sinala o individuo ou a entidade cos que alguén se atopa. Con carácter marxinal, pode funcionar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial ou temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. encontráronse ás agachadas moitas veces por mor da vixilancia do comité), condición (vgr. sen a túa axuda non se encontraría con el), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se encontraría con el)...

A construción preséntase xeralmente baixo a forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Tamén é posible o emprego da voz activa sen clítico (iii), sentíndose a estrutura próxima a unha transitiva con compl. directo e sen clítico (vgr. encontrei unhas persoas en Mallorca). Na estrutura de compl. prepositivo a acción que implica o encontro do individuo representado no sux. co que aparece no término resulta máis frontal, directa, espontánea e non intencionada. Por outra banda, coa presenza do clítico o suxeito vese afectado en maior grao en relación cos feitos que se describen. Fronte a isto, a construción transitiva presupón un suxeito axentivo que acaba encontrando algo ou a alguén como resultado dunha busca previa. O uso dos tempos verbais adquire relevancia nestas construcións, de tal xeito que en pretérito o encontro resultou casual ou intencionado (vgr. encontreime con ela na praia), en futuro adoita ser premeditado (vgr. encontrareime con ela na praia). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, ás veces adquire valor iterativo (vgr. hoxe encontreime con María varias veces).

2. Estar nun lugar determinado.

v) *un home de 41 anos...encóntrase en prisión desde a pasada fin de semana* (OCG04-03-99, 21)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, resultando o esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [+control] segundo a situación sexa voluntaria ou non.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. ou fr. prep. de estrutura (en+fn), indicando o lugar en que se atopa un individuo. Con carácter máis opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, modo, causa (vgr. encóntrase na prisión por asasinato); en ocasións un predicativo do sux. (vgr. encóntrase incomunicado na prisión).

A construción ten carácter pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, incidindo na situación dalguén, que en moitas ocasións non é procurada. Fronte a esta estrutura, a construción con *estar* (vgr. está en prisión) presenta o evento de maneira máis descritiva e externa ao sux. así como menos casual. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico.

3. Sentirse, verse dunha maneira determinada.

vi) *dixo que se encontrara mal na clase* (LOUREIRO-COTOBADÉ45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-modo*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e responde aos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [-control]. Se o sux. é non humano prefírese *estar* a *encontrarse* (vgr. o can está mal / o can encóntrase mal) dado que non existe o mesmo proceso de consciencia e de recoñecemento do estado en que unha entidade animada se atopa.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. adv. (ben, mal) ou fr. prep. (vgr. encóntrase sen traballo), que incide no estado en que se atopa o suxeito nun momento dado. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial ou temporal, causa (vgr. di que se encontra mal pola calor), condición (vgr. coa túa axuda non se encontraría mal), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda encontraríase mal), adición (vgr. encontrouse mareado ademais de canso), ausencia e presenza (vgr. con/sen ela encóntrase mal)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que centra o sentimento no suxeito e pon de relevo o seu papel de afectado. Esta construción móstrase próxima ás estruturas atributivas con *estar*, se ben no caso da estrutura con *encontrarse* o estado que se describe resulta máis interno e sentido polo suxeito así como máis casual, momentáneo e pouco agardado (comp. encontrarse mal / estar mal). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, télico e puntual cando o evento é momentáneo; tamén pode adquirir valor inceptivo, iterativo (vgr. encóntrase moitas veces canso) e intensivo (vgr. encóntrase moi ben).

4. Sentirse a gusto, sentirse identificado con algo.

vii) *non me encontraba naquela casa* (GDXL770)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-loc. espacial, modo...*

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado. A posposición é frecuente cando o emisor quere centrar a información no estado (vgr. non me encontraba eu naquela casa). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar representado por unha cláusula de xerundio indicando modo (vgr. di que non se encontra facendo ese traballo), tamén por unha fr. prep. e fr. adv. cos papeis semánticos sobre todo de loc. espacial, comitativo, presenza e ausencia (vgr. con/sen ela non me encontro).

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que contribúe a centrar o estado no suxeito. É frecuente o uso de estruturas negativas dando idea dun sentimento que non satisface a un individuo. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

Enfadar Cintr./Ctr.

1. Poñerse de mal humor.

i) *eu enfadeime ben porque viñan todos encima del* (O CORGO90)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida concretada nun pronome persoal de primeira persoa que o enfatiza. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Poden aparecer algúns argumentos optativos sobre todo en función de ccircunstancial cos papeis semánticos principalmente de causa,

modo e cuantificación, loc. temporal ou espacial (vgr. *onte enfadeime moito co que me contaron*), condición (vgr. *coas esas túas bromas non se enfadaría*), concesión (vgr. *mesmo coas túas bromas enfadaríase*)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que centra o proceso actitudinal no individuo ao que alude o suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico –proceso interno de actitude–, ás veces inceptivo (vgr. *nese momento enfadeime [empecei a estar enfadado]*), intensivo, habitual e iterativo (vgr. *enfádase moitas veces*).

2. Poñerse a mal con alguén.

ii) *mais deuse conta do que o rei facía, e enfadouse con el* (MDR202)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, resultando o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non se fai obrigatorio cando o sux. é composto e o verbo está en plural (vgr. *María e Carlos enfadáronse*). Neste caso o clítico asume os valores do compl. prepositivo, se ben agora o proceso actitudinal non parte do sux. senón que é simultáneo para os dous participantes (comp. *María e Carlos enfadáronse / María enfadouse con Carlos*). Nos restantes casos, o complemento está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con+fn) e referente [+humano], [+concreto], [+común], que sinala o individuo co que alguén se pon a mal. Poden aparecer outros argumentos optativos en función de circunstancial cos papeis semánticos sobre todo de loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. *hoxe enfadouse moito con ela por ciúmes*), substitución (vgr. *enfadouse con ela en lugar de co irmán*), adición (vgr. *enfadouse con ela ademais de co irmán*), exclusión (vgr. *enfadouse con todos menos con ela*), condición (vgr. *co teu consello non se enfadaría con ela*), concesión (vgr. *mesmo co teu consello enfadaríase con ela*)... O papel semántico de causa pode adquirir-la función de sux. dunha construción transitiva e causativa (vgr. *enfadouse con el por ciúmes / os ciúmes enfadárona con el*).

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que centra o proceso actitudinal no suxeito. Moitas veces reflicte tamén a fase inceptiva do proceso. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico –proceso interno de actitude ou sentimento–, ás veces inceptivo, intensivo, habitual e iterativo.

Enfermar Cintr./Ctr.

1. Empeora-la saúde por coller unha enfermidade.

i) *despois foi cando enfermei e xa tuven que retirarme antes de tempo* (VALGA65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito aparece implícito. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición vese favorecida polo semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] en canto que o sux. pode poñerlos medios para reduci-las posibilidades de que o evento aconteza, pero non pode evitalo totalmente.

O complemento non resulta obrigatorio; ás veces funciona na cláus. un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado, que tende a leva-lo sux. posposto (vgr. *a María enfermoulle súa nai*), e un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como causa, loc. espacial e temporal (vgr. *onte enfermou na alameda co frío*), modo, consecuencia, condición (vgr. *como non poña camiseta ha enfermarse*)...

A construción ten carácter medio e pódese usar con *se* para indicar de sux. indeterminado (vgr. con iso enfermase). Os valores aspectuais son dinámico, télico, en ocasións ingresivo e intensivo.

Engordar Cintr./Ctr.

1. Gañar quilos.

- i) *deixa que engorde un pouquiño, home, porque non teño nada que comer* (MIÑOTOS-OUROL70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control], [control parcial] naqueles casos en que o sux. gaña quilos sen intencionalidade de facelo (como acontece en certo tipo de cambios de metabolismo ou de enfermidades que producen aumento de peso).

O complemento non resulta obrigatorio. É corrente a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (vgr. engordou moito; engordou dez quilos), modo (vgr. engordou de xeito esaxerado), loc. temporal e espacial, causa (vgr. engordou coa medicación), fin (vgr. dixo que ía engordar para gañar algún quilo), condición (vgr. cos teus consellos non engordaría), concesión (vgr. mesmo co teu consello non engordaría)...

A construción é de voz media, agás naqueles casos en que é posible o emprego da pasiva analítica con sux. paciente e non humano (vgr. o becerro foi engordado de présa para matalo). Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo –inceptivo ou medio–, atélico, ás veces intensivo.

Entender Cintr./Ctr.

1. Saber, ter coñecementos de algo; ocuparse de algo.

- i) *pois mire non sabiamos, que nosoutros non entendemos desto* (GUNTÍN54)
 ii) *mais un rei entendendo en cousas de labranza, contando grans de millo..., eso nunca se viu nin se debía ver* (MDR186)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-obxecto*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado], [+concreto], en moitas ocasións sen determinante (vgr. entendemos de coches / *entendemos dos coches), que expresa o obxecto do entendemento ou do saber dun individuo. Próxima a esta construción, aparece a exemplificada en (ii), na que o complemento presenta a estrutura (en+fn), cun referente tamén [-animado], [+concreto] e non definido. Resulta un pouco máis externa ao predicado cá que foi analizada en primeiro lugar, cunha menor carga nos aspectos psíquico e de coñecemento e con máis acento no desempeño dunha determinada función por parte do suxeito, estando próxima aos valores de materia que posúe a preposición *en*. Con carácter opcional tamén se rexistra en ocasións algún ccircunstancial representado por unha fr. adv. co papel semántico sobre todo de cuantificación (vgr. daquela entendía bastante de cans), modo, causa e loc. temporal.

A construción ten forma activa e sinala un estado. Atópase moitas veces na modalidade negativa (vgr. non entendo moito diso). Pódese utilizar con *se* indicando sux.

indeterminado. Os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo ou atenuativo.

2. Conxeniarse con alguén ou cun mesmo e, por extensión, manter relacións amorosas en segredo.

iii) *ó non saber moito, o home non se entendía moito co nós* (VALGA65)

iv) *dúas irmãs estanqueiras que non deran casado e colleran mesmo a sona de se entenderen por demais* (MDB77)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, resultando o esquema semántico *portador de relación-relación, portador de relación-relación-término*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida (iii). Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. está desempeñado por unha fr. nom. composta co verbo en plural (iv), nestes casos a estrutura pronominal sintética remite a outra na que funciona un compl. prepositivo con sux. singular e na que se establece unha distribución regular de relación entre dous individuos (vgr. Pedro e María enténdense → Pedro enténdese con María e María enténdese con Pedro). Tampouco se explicita ningún complemento cando a relación de entendemento se dirixe a un mesmo, ao suxeito. Aínda que esta construción se sente próxima á reflexiva, en realidade remite a unha estrutura na que funciona un compl. prepositivo con valor comitativo, non un complemento directo (cfr. *aparta, que eu enténdome* → *eu enténdome comigo / eu enténdome a min*). A estrutura de compl. prepositivo nunca equivale a *comprender*, a de compl. directo é intercambiable por este verbo e resulta máis próxima ao predicado. A respecto das anteriores, a construción que se mostra en (iii) é analítica; nela o complemento ten carácter obrigatorio e está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.), posposta ao predicado na orde non marcada e cun referente [+humano], [+concreto], [±común], con ou sen determinante, que sinala o segundo membro dunha relación entre dúas persoas. Por último, pode funcionar opcionalmente algún ccircunstancial representado por unha fr. prep. ou adv. (ben, mal, moito, algo) co papel semántico de cuantificación e modo, que matiza o grao e a maneira en que se produce a relación de entendemento, e co papel semántico de loc. temporal, causa (vgr. *enténdome con ela por afinidade ideolóxica*), medio (vgr. *entendíase con ela por medio da irmá*)...

A construción é activa e pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo determinando, co verbo en singular, a presenza de compl. prepositivo, e co verbo mailo suxeito en plural a ausencia de complemento. Aparece moitas veces na modalidade negativa. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual, iterativo e intensivo.

3. Facer caso unha persoa cando a chaman por un determinado nome.

v) *entende por Manuel* (GDXL788)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo*, cun esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (por+fn), que expresa un modo de denominación pola que resulta caracterizado o individuo en función de suxeito, que adoita ser unha entidade animada á que se alude mediante un nome propio ou un apelativo, con determinante ou sen el. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico

sobre todo de modo, tempo, causa..., ou un adv. modalizador (vgr. antes seica entendía por Manuel).

A construción é de estado. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo, atético.

Entrar Cintr.

1. Pasar de fóra para dentro.

i) *comprou unha nova gaita, entrou pola casa adiante* (O PINO101)

ii) *están nunha habitación na que entran unhor raios de sol...* (MONTERROSO40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado. A posposición débese ao centro de atención que se establece na acción ou nun complemento; tamén axuda a non definitude e non animación. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [+control], [-control] tratándose de entidades non animadas.

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona moitas veces un ccircunstancial que presenta a maioría de papeis semánticos que lle caben a esta función, como son loc. espacial e dirección, loc. temporal, modo, medio, causa (vgr. non entra por grande), condición (vgr. coa túa axuda entraría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non entraría), distribución (vgr. entraron de dous en dous), exclusión (vgr. entraron todos menos eu), etc., sendo máis corrente o primeiro deles derivado do lexema verbal que indica movemento direccional cara ao interior. Tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. entroulle un ladrón na casa), e un predicativo caracterizador do sux. (vgr. entrou canso no despacho).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento direccional cara ao interior. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

2. Caber unha cousa por un sitio, coller.

iii) *Tan grande era que houbo que traelo na cuberta. Non entraba pola porta da neveira* (TN12, 80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *portador de estado-estado-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode precede-lo predicado ou seguilo cando o emisor centra a información no estado designado polo verbo, principalmente en cláus. negativas (vgr. non entra a mesa pola porta). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio, aínda que en ocasións pode non se explicitar por quedar latente e resultar coñecido polo contexto. Está representado sobre todo por unha fr. prep. ou adverbial que sinalan loc. espacial e/ou dirección (vgr. ese moble non entra por aquí; non entra aquí). De xeito máis opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de modo (vgr. o armario entra mal pola porta), causa (vgr. non entra por largo), condición (vgr. coa túa axuda entraría pola porta). Tamén pode funcionar un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. non lle entra pola porta).

A construción úsase en P3 singular ou plural. Expresa un estado e unha caracterización do suxeito relativa sobre todo á dimensión. Emprégase en moitas ocasións con cláus. negativa. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

3. Ingresar nunha agrupación, institución, etc.

iv) *si un rapaz non está preparado para entrar na Universidade non debería entrar* (SANTIAGO28)

v) *creo que entrou no mundo do cine polo feito de triunfar na música* (OURENSE27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito destes exemplos está implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), xeralmente con determinante (vgr. *entrar en Universidade) e que posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [±común], ás veces [+colectivo] por indicala agrupación, institución, etc. en que alguén ingresa. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. este ano entrou con tódolas honras na Academia polos seus méritos), condición (vgr. sen a túa axuda non entraría na Universidade), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non entraría na Universidade), medio (vgr. entrou no Exército por medio dun amigo)...

A construción é activa, con sux. axentivo. É posible unha variante de significado pasivo co suxeito como afectado (vgr. Carlos entrou en prisión [foi levado ao cárcere]). Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, simple.

4. Ser ou formar parte de algo.

vi) *o seghuro tamén entra no precio que che dixeran* (LOUREIRO-COTOBADA32)

vii) *un libro que non entre no ensino non chega nin ós cincocentos exemplares* (TN12, 51)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [±animado], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente que presenta os trazos semánticos [-animado] e [+concreto], expresando a entidade da que algo forma parte dalgún xeito. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, causa, loc. espacial e temporal (vgr. hoxe entra de cheo no prezo coas rebaixas que temos). Tamén pode aparecer un dativo sinalando o individuo beneficiado ou prexudicado ou indicando solidariedade (vgr. o seguro non lles entra no prezo).

A construción é de estado. Úsase sobre todo en P3 singular ou plural e non admite *se*. En menor medida, existen estruturas variables en número e persoa, que posúen un suxeito animado (vgr. eu non entro neses grupos) e que admitirían un *se* de indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico.

5. Aparecer un sentimento ou sensación de algo que se indica.

viii) *dixo o rato un pouco atrapallado polo medo que lle entrara* (ESC32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.*, resultando o esquema semántico *evento-acción-afectado*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante un pronome relativo anteposto ao predicado; así e todo a posposición é bastante común tanto polos seus trazos semánticos coma polo seu carácter moitas veces non definido (vgr. entroulle medo) e polo semantismo da construción coa presenza dun dativo e/ou dun compl. ind., ás veces antepostos ao predicado. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], xeralmente [-concreto] e [+común], [-control].

O complemento tende a se empregar na construción para indica-lo individuo que se ve afectado por un determinado sentimento ou sensación. Está representado por un pronome dativo e/ou por unha fr. prep. (a+fn), cuxo referente acostuma ser [+animado]

e [+humano], [+concreto], [-control]. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa (vgr. entroulle medo con tanta guerra)...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural, cun sux. que designa un evento como sensación, sentimento...; en ocasións está próxima a estouta transitiva con perífrase (cfr. éntrame fame / estou empezando a ter fame). Na primeira a acción é o centro de atención do falante, converténdose a sensación experimentada en sux. da construción. Aquí existe, en moitas ocasións, implícita ou explicitamente un estímulo que desencadea a devandita acción (vgr. éntrame fame [ao ve-la comida]). Fronte a isto, na estrutura transitiva o centro de atención constitúeo o individuo afectado pola acción, converténdose o sux. en obxecto do mesmo. Agora non se sente a presenza de ningún estímulo desencadeante, dado que o evento se desenvolve de seu como algo natural na persoa. A construción non se utiliza con *se* e os valores aspectuais son dinámico, inceptivo, en ocasións télico e puntual; outras veces reflíctese un valor progresivo (vgr. estame entrando fame).

6. Achegarse ao seu comezo un estado, situación ou un período temporal.

ix) *Entraba o verán radiante* (ESC101)

x) *saleu pó mar, entroulle o mal tempo e o home po'r naufragou* (O GROVE60)

xi) *ó entrar na vellez xa se acabou todo...* (COVAS-FORCAREI85)

xii) *se pasamos a un sistema de cupo, a continuación entramos en crack* (TN6, 62)

xiii) *0 rio entraba nun transo grisallo, medrado sobre a forza da maré* (MDB41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* (ix, x), *suxeito-predicado-cprepositivo* (xi, xii, xiii). O esquema semántico respectivo é *forza-acción*, *experimentante-proceso modificativo-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra a atención no evento; a posposición tamén se ve favorecida pola non definitude do sux. (vgr. entra un verán radiante) e pola non animación. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é facultativo nalgunhas construcións de sux. non animado como (ix, x); aquí poden funcionar argumentos optativos en función de predicativo, ccircunstancial, compl. ind., cos papeis semánticos de estado, modo, loc. espacial e temporal, afectado (vgr. nese momento entroulles fortemente o vento). Nas restantes construcións, sobre todo nas de suxeito animado, o complemento está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que é a situación ou estado nos que algo ou alguén empeza a estar.

A construción pode ter carácter activo ou medio. Admite *se* en estruturas de sux. animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, inceptivo, télico, ás veces puntual. A entrada nun estado prodúcese de xeito inesperado e fortuíto (x) ou como resultado dun proceso natural que se vén desenvolvendo periodicamente (ix) ou que é consecuencia dunha determinada evolución.

7. Entender unha cousa, darse ben ou mal algo.

xiv) *as matemáticas é que non lle entran e non lle entran* (CACHAFEIRO-FORCAREI45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.* e o esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto-afectado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Con frecuencia alude a unha materia ou tema académicos. Pódese pospoñer ao predicado con facilidade debido ao funcionamento dun dativo e/ou compl. ind. moitas veces precedendo o predicado, así

como á non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un pronome dativo ou fr. prep. (a+fn), cun referente [+humano], que expresa a persoa que é capaz ou incapaz de asimilar algo. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo (vgr. antes entrábanlle moi mal as matemáticas por medo a esa materia), causa, medio (vgr. con estes exercicios éntralle mellor o inglés), condición (vgr. coa túa axuda entraríanlle mellor as matemáticas), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non lle entrarían as matemáticas), exclusión (vgr. éntralle todo menos o inglés)...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural. Resulta habitual o emprego de cláusulas negativas. Non é posible o uso de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético cando implica duración (darse mal unha cousa), télico e puntual (non entender algo nun intre concreto).

8. Poñer algo como materia de exame ou dentro dun temario.

xv) *Platón entra fiño, nunha osión ou noutra e Marx sejuero que tamén* (MUROS17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. É corrente que apareza un nome relativo a materia ou tema académicos. Pódese pospoñer ao predicado con facilidade debido á non animación e non axentividade do suxeito así como ao centro de atención que establece o emisor no verbo ou nun complemento (vgr. na selectividade entra Platón; seica non entra Platón na selectividade). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], con frecuencia [+continuo], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial de estrutura (en+fn) e referente [-animado], [+concreto], indicando a proba que inclúe unha determinada materia ou tema, e que é introducida por un axente non explícito (vgr. Platón entra no exame [alguén pon a Platón no exame]). Tamén pode funcionar algún adv. modalizador e outros ccircunstanciais co papel sobre todo de loc. temporal (vgr. mañá non entra Platón no exame), modo, causa (vgr. Platón entrou por importante).

A construción aproxímase á voz media por ter sux. afectado. Úsase en P3 singular ou plural. É frecuente o emprego de cláus. negativas. Non é posible o uso de *se* e os valores aspectuais son dinámico, télico, ás veces iterativo.

Entumecer~entumar Cintr./Ctr.

1. Quedar ríxido e sen movemento o corpo ou unha parte do corpo por causa de inactividade, frío, etc.

i) *estando sentado entúmanse as pernas* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Posponse con frecuencia ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza de *se* e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas construcións funciona un dativo ou un compl. ind. co papel semántico de afectado, así coma un ccircunstancial de estrutura (con, por, por causa de...+ fn) de referente [-animado] e [-concreto] co papel semántico de causa. Tamén é habitual o emprego dunha cláus. temporal, de participio ou de xerundio para indicar causa ou para situa-lo momento en que adoita acontecer-lo proceso descrito (vgr. cando estou parado / estando parado / parado entumécense as pernas).

A construción está na voz media e ten forma pronominal, cun clítico en P3 singular ou plural que centra o proceso no suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo – inceptivo (vgr. *estáselle entumecendo a perna*), medio, terminativo (vgr. *entumecéuselle de todo a perna*)-, atético; ás veces intensivo, habitual e iterativo.

Equivocar Cintr./Ctr.

1. Trabucarse, facer algo distinto do que se pretendía.

i) *mirando o dibujo non te equivocas* (MUROS17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado agás cando se centra o interese nun complemento ou na acción (vgr. *onte equivocouse ela*). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] dado que non sempre hai intencionalidade na equivocación e non sempre é controlable.

O complemento non é obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar un ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. prep. de estrutura (en+fn) (vgr. *equivoqueime no problema*), que amosa un carácter locativo nocional, e (de+fn) (vgr. *equivocouse de día*), sinalando o campo ou asunto no que alguén se equivoca, que pode incluír un momento temporal. En ambas as dúas o referente é [-animado], [+concreto], e expresa aquilo que constitúe o obxecto da equivocación. Poden acompañar máis argumentos opcionais, sobre todo en forma de ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. *equivocouse coma un parvo*), frecuencia e cuantificación (vgr. *equivocouse moitas veces*), causa (vgr. *equivocouse por confiado*), condición (vgr. *co teu consello non se equivocaría*), concesión (vgr. *mesmo co teu consello equivocárase*)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, de tal maneira que o sux. ten o dobre papel semántico de axente e afectado por realizar unha acción involuntaria que ten consecuencias nel. Os valores aspectuais son dinámico, télico e puntual; moitas veces adquire valor habitual e iterativo (vgr. *equivocámonos a miúdo*), e intensivo.

2. Xulgar indebidamente algo ou a alguén.

ii) *aí equivoqueime con ela* (LOUREIRO-COTOBAD45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-campo, asunto*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio para manter este contido, a non ser que haxa outros elementos no contexto que permitan a súa elisión, sobreentendéndose o que queremos dicir (vgr. *pensei que era mal tipo, pero equivoqueime*). Funciona aquí unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado], [+concreto] e [+común], que sinala o campo ou asunto nos que alguén se equivoca, neste caso referido a unha persoa ou á súa forma de pensar e actuar.

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, de tal maneira que o sux. ten o dobre papel semántico de axente, mostrando certo grao de actividade psíquica, e afectado por ser o individuo que sofre a equivocación involuntaria. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e puntual; moitas veces adquire valor habitual, iterativo (vgr. *equivocámonos a miúdo*) e intensivo.

Erguer Cintr./Ctr.

1. Levantarse, saír da cama.

i) *meu fillo...ergue de aí que te van matar*, (OCT 351)

ii) *E ergueuse Simón coa alba e atendeu os animais* (ESC79)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado, pospoñéndose cando o emisor centra o interese na acción. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [+control], [-control] tratándose de entidades non animadas.

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de afectado (vgr. *erguéuselle a saia*), un predicativo (vgr. *erque canso do chan*) e un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. espacial de orixe (vgr. *ergue de aí*) ou temporal (vgr. *érguese tarde*), modo, causa (vgr. *xa non ergue de aí por preguiza*)... Nalgúns casos, o complemento de causa desta construción media correspóndese co *sux.*, no papel de axente ou forza, da construción activa transitiva (vgr. *a saia erguéuselle co vento / o vento ergueulle a saia*).

A construción é media, cun *sux.* que realiza un movemento corporal ascendente. Pode adquirir ou non forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo opoñendo esta acepción a outras con este mesmo predicado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces iterativo e habitual.

2. Ser construído algo.

iii) *Altas moles de pedra erguéranse alí pola mao de homes xigantescos* (BE124)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, resultando o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Posponse a miúdo ao predicado polo semantismo da construción e favorecido pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Pode funcionar ás veces un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. *o castelo ergueuse en predra por mandado del*), fin, condición..., e tratándose de pasiva analítica sen *se*, un complemento con preposición (por+fn), co papel semántico de axente e cun referente de trazos [+humano] e [+control].

A construción ten forma pronominal, cun *se* que reflicte valor pasivo e axente indeterminado. Tamén é posible con este predicado a pasiva analítica sen *se*. Se prescindimos do axente e trocámo-lo indicativo antepretérito polo presente ou polo copretérito, o valor da estrutura con *se* transfórmase en medio, co contido de “elevarse, sobresaír” (cfr. *altas moles de pedra erguéranse alí / altas moles de pedra érguense alí*).

Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, resultativo.

3. Elevarse ou sobresaír unha cousa nalgún sitio.

iv) *o mesmo vento que os arremuxaba cara ó monte, máis alá da torre da igrexa que se erguía no alto do primeiro dunha serie de outeiros* (DEUS149)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-locación espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito por medio dun pronome relativo. Acostuma designar unha obra ou accidente xeográfico. Pódese pospoñer ao predicado polo semantismo da construción con presenza de *se* e polo centro de atención que o emisor sitúa no predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común] e [-continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por un ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, co papel semántico sobre todo de loc. espacial e ás veces modo.

En ocasións aparece un predicativo dando conta do estado dunha entidade (vgr. a torre érguese inclinada).

A construción presenta forma pronominal, cun *se* en P3 singular ou plural que contribúe a lle dar á construción o significado particular aquí exposto. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

4. Arrepoñerse contra unha imposición, idea, autoridade.

v) *cada vez son máis as voces que se erguen contra o sistema de mercado* (TN12, 32)

vi) *contra as imposicións duns pobos sobre outros débese erguer con firmeza o sistema cultural e político democrático* (OCG04-03-99, 4)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, resultando o esquema semántico *portador de conduta-conduta-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [-animado] en casos de metonimia como (v, vi), ás veces [+colectivo], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, agás que o contexto clarexe o contido. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (contra+fn), cun referente [+animado] e [+concreto] cando se trata de rebelarse contra alguén, e [-animado], [-concreto] cando a rebelión se produce contra unha idea, inxustiza, etc. De maneira opcional tamén pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, fin, loc. temporal e espacial, causa, ás veces comitativo.

A construción é activa e reflicte unha conduta. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e centra o protagonismo da acción e da conduta no suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, atélico se o evento se manifesta con duración; con frecuencia tamén adquire valor inceptivo, iterativo, intensivo.

Escapar Cintr.

1. Saír do lugar en que se estaba, fuxir.

i) *fôí o pequeno mirar a ver cómo estaban os chikorosos, e os chikorosos xa non estaban no nido, xa escaparan* (SANTA COMBA-LUGO69)

ii) *está mal da cabeza – choromicou o Folión-, se non a pecho escápase da casa* (MFB155)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está implícito nestes exemplos. Antepónse ao predicado na orde non marcada e téndese a pospoñer en cláus. de relativo que adiantan o complemento (vgr. había unha cova por onde escapaban os mouros). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio, pero en moitas cláusulas funcionan certos argumentos precisando o contido da construción. Deste xeito, podemos atopar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. escapáronlle as vacas elí on señor, O CORGO69). Tamén acostuma funcionar algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos, como poden ser orixe (vgr. ela xa che escapou do baile, FORCAREI92), loc. espacial e tránsito (vgr. os outros escaparon por unha porta, LALÍN70), destino e dirección (vgr. eu escapein para unde tía as obeyas, OSCOS), comitativo (vgr. escapabamos con miña abuela, ACIVEIRO-FORCAREI31), ausencia (vgr. eu escapein sin mazás cul medo, OSCOS), modo (vgr. escapou volada, VERÍN70), loc. temporal, causa, fin (vgr. escapou co medo para non velo diante), condición (vgr. coa túa axuda non escaparía), concesión, consecuencia... Tamén se rexistra algún ccircunstancial, indicando modo e presenza, representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente que adoita ser [-animado] e [+concreto] significando “saír dun lugar con algo, furtando algo” (vgr. escapou coa carteira). Resulta máis frecuente cando funciona na

construción un dativo ou compl. ind. (vgr. a muller díxolle que lle escapara con dúas perdices, BECERREÁ14).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento. Pódese empregar con *se* indicando sux. indeterminado ou reforzando a presenza do sux. mailo seu papel de protagonista dos feitos. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, atélico se implica duración (vgr. estar escapando), ás veces inceptivo e iterativo (vgr. escápase tódalas fins de semana).

2. Conseguir saír dunha situación difícil..

iii) *escapei das súas proposicións escaldantes atravesando a rúa* (MFB39)

iv) *escapeille á morte de milaghre* (COVAS-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *axente-acción-término, axente-acción-afectado*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Anteponse xeralmente ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), xeralmente con determinante e cun referente [+animado] e [+concreto], e de estrutura (a+fn), en ocasións reduplicada mediante un pronome dativo, cun referente das mesmas características cá anterior, sinalando aquilo en que se proxecta a acción, a conxuntura da que se libra un individuo. Na estrutura de compl. ind. o referente do complemento está próximo á animación e actúa como unha entidade afectada e asemade punto nocional do que alguén se afasta. Tamén resulta frecuente a presenza doutros ccircunstanciais de carácter opcional con papeis semánticos coma os de modo, loc. temporal ou espacial, comitativo, causa, medio, condición (vgr. coa tua axuda escaparíalle á morte)...

A construción é activa, con sux. axentivo e admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico; tamén pode ser simple e puntual.

3. Estar fóra do entendemento ou do alcance de alguén.

v) *escapa á miña comprensión –admitín– que un home mate a outro a sangue frío...* (MFB212)

vi) *non se me escapaba, nembargantes, o feito de que Rojet Ulmannei era un azerrata...* (BE103)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo, suxeito-predicado-compl. indirecto*. O esquema semántico respectivo é *portador de estado-estado-término, portador de estado-estado-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha cláus. encabezada por *que* (v) e por *o feito de que* (vi). Aparece habitualmente en situación posverbal por tratarse dunha cláusula; noutros casos o centro de interese informativo do emisor, a presenza de dativo e a non animación favorecen a posposición. O sux. representado por unha cláus. expresa un evento e o que está constituído por un nome pode presenta-los trazos semánticos [-animado], [+concreto], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), que adoita levar determinante e ter como referente unha entidade cos trazos [-animado], [+concreto], sinalando aquilo en que se proxecta un estado, que é a entidade que se sitúa fóra do entendemento. Adoita ir acompañado dalgún posesivo que lle outorga o valor de propiedade inalienable do individuo. Tamén se pode empregar un pronome dativo cun referente de trazos [+humano], [+concreto], [-control], sinalando o individuo que non é quen de entender algo. Finalmente, poden aparecer argumentos optativos en función de ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo, causa... e en función de dativo ou compl. ind., indicando o individuo afectado pola acción que se expresa.

A construción adoita ter carácter activo. A presenza de *se* é opcional en estruturas do tipo de (v) e habitual nas do tipo de (vi) con algún dativo. Aparece en P3 singular ou plural e actúa como intensificador do suxeito reforzando o seu protagonismo nos feitos. Os valores aspectuais son dinámico, simple e télico; en ocasións iterativo (vgr. os seus misterios escapan repetidas veces á miña comprensión), ás veces inceptivo polo emprego de *se*.

4. Descontrolarse unha cousa ou soltarse algo que se tiña.

vii) *pondo moreas e ghobernalas pa que non escapase o lume* (SOUTELO-FORCAREI60)

viii) *pillao ben polas rendas, non deixes que escape o cabalo* (ESC162)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *forza-acción, axente-acción*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición obedece ao centro de interese informativo do emisor e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Poden aparecer argumentos opcionais en función de ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. con este sol de xullo escápache rapidamente o lume), consecuencia. Tamén pode funcionar algún dativo e/ou compl. ind., xeralmente co papel semántico de afectado e ás veces posuidor (vgr. non deixes que che escape o cabalo).

A construción adoita ter carácter activo. Aparece en moitos casos *se* como intensificador do suxeito e reforzo do seu protagonismo nos feitos. Os valores aspectuais son dinámico, simple e télico, ás veces inceptivo polo emprego de *se*.

5. Quedarlle unha peza de roupa pequena a alguén para vestir.

ix) *ese pantalón axiña lle escapa a este rapaz* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-afectado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado con facilidade debido ao semantismo da construción co funcionamento dun dativo e aos trazos de non axentividade e non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un pronome dativo e/ou unha fr. prep. (a+fn), de referente [+humano] e [\pm común], que indica o individuo a quen lle queda pequena unha peza de roupa. De maneira opcional poden funcionar outros argumentos, principalmente baixo a forma de adv. modalizador e de ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. temporal, modo, causa.

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son estativo, atélico.

Escasear Cintr.

1. Haber pouca cantidade, ir a menos.

i) *cada un fai por aí cada cousa que non ten traza e a augha escasea* (ACIVEIRO-FORCAREI72)

ii) *E os anos da posguerra, claro, necesitábase, porque escaseaba de todo* (O CORGO75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. En (ii) o sux. está formado por unha unidade elíptica mailo seu modificador, próxima a unha estrutura partitiva do tipo de “escaseaba algo de todo”. Pódese pospoñer ao predicado polo centro de atención informativa que establece o emisor así coma polo

semantismo da construción e polo carácter non animado dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial, que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado, cos papeis semánticos sobre todo de loc. espacial ou temporal, expresando o lugar ou o momento en que hai falla dunha cousa ou de individuos, modo e cuantificación (vgr. escasea moito ese tipo de xente polas características da sociedade actual), causa, consecuencia.

A construción ten significado medio e úsase en P3 singular ou plural. Non permite o uso de *se*. Os valores aspectuais son estativo, atético; moitas veces aparecen os valores inceptivo (vgr. empeza a escasear a auga), habitual e iterativo (vgr. tódolos veráns escasea aquí a auga), intensivo.

Escribir Cintr./Ctr.

1. Exerce-la actividade de representar ideas por escrito para comunicar algo.

i) *¿É vostede poeta? Preguntou con alegre sorpresa o Arnal, ¿escribe?* (ESC96)

ii) *tampouco ningún sabe fóra de aquí da xente galega que escribe* (TN12, 49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción, caracterizado-caracterización*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. non definida. Na orde non marcada adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+colectivo] en exemplos como (ii), [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. temporal e frecuencia, loc. espacial, causa (vgr. escribe por pracer), fin, condición (vgr. co teu consello escribiría), concesión (vgr. mesmo co teu consello non escribiría)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza unha actividade de forma habitual e que serve para caracterizalo (neste caso como escritor). Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, habitual; co esquema de caracterización transmite ademais un valor permanente.

Esfarelar~esfarolar Cintr.

1. Desfacerse unha cousa en cachos moi pequenos.

i) *a boroa esfarélase* (DRAG491)

ii) *estas rosquillas esfarólanse* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción con presenza de *se* así como á non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con carácter opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, cuantificación, causa, loc. temporal e espacial, etc. así coma un dativo co papel semántico de afectado (vgr. esfarelóuselle a bola).

A construción está na voz media e úsase en P3 singular ou plural. Ten forma pronominal, cun *se* que pon de relevo o papel experimentante do suxeito, centrando nel o desenvolvemento do proceso. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo –inceptivo, medio ou terminativo–, atético, ás veces intensivo.

Esforzarse Cintr.**1. Facer esforzo, traballar forte por conseguir algo.**

- i) *entonces, é que non te esforzabas nada, eh* (O PEREIRO18)
- ii) *Esforceime por apartalo daquela tentación absurda,...* (MFB218)
- iii) *o comandante sente un nó de emoción na gorxa e ten que esforzarse pra contestar...* (OCT19)
- iv) *¿Acaso non tiña o doutor Rojet Ullmannei a obriga de comprender o meu caso e de se esforzar en atoparlle resolución?* (BE103)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de actitude-actitude*, *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está implícito. Non é habitual atopalo posposto ao predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións, aínda que ás veces funciona nelas algún ccircunstancial co papel semántico de fin (iii), modo e cuantificación conforme vemos en (i), causa (vgr. non se esforza por vago), campo (vgr. só se esforza en matemáticas), condición (vgr. co teu consello esforzariase máis), concesión (vgr. mesmo co teu consello non se esforzaria), consecuencia (vgr. esforzouse tanto que cansou). Noutras estruturas, o complemento é menos externo ao predicado; trátase dun compl. prepositivo que está representado por unha fr. prep. de estrutura (en, por +fn/cláus.), que ten como referente unha entidade [+animada] ou un evento, e que sinala aquilo que se pretende acadar, ás veces implica tamén causa. Resulta menos externa ao predicado porque nela o evento proxéctase máis directamente no complemento, poñendo meirande énfase no término ca na finalidade. O cambio de orde resulta menos forzado nas estruturas externas de ccircunstancial de fin ca nas de compl. prepositivo (comp. *esfórzase para aprobar / para aprobar esfórzase*; *esfórzase por aprobar / por aprobar esfórzase*; *esfórzase para que ela estude / para que ela estude esfórzase*; *esfórzase por que ela estude / por que ela estude esfórzase*).

A construción é de voz media. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, contribuíndo a situa-lo evento no sux. e na dimensión mental do individuo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo; ás veces habitual ou iterativo.

Espertar Cintr./Ctr.**1. Deixar de durmir.**

- i) *antes de que ela espertase completamente e se puxese a escoitar...* (DEUS269)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida representada por un pronome persoal. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control] ou [control parcial] segundo se deixe de durmir intencionadamente (usar un espertador) ou non (espertar por un ruído).

O complemento non resulta obrigatorio, aínda que é común o funcionamento dalgún ccircunstancial cos papeis semánticos de loc. temporal (principalmente indicando hora), loc. espacial, modo, causa (vgr. espertou rapidamente co ruído das máquinas), medio (vgr. espertou co espertador), condición...

A construción reflicte unha actividade de tipo psíquico que consiste en activa-la mente. Admite se indicando sux. indeterminado e mais pasiva analítica co sux. no papel de afectado e un complemento funcionando semanticamente como axente ou causante (vgr. foi espertado polo ruído das obras). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico,

télico e puntual, en ocasións iterativo (vgr. de noite esperta cada dúas horas), habitual (vgr. esperta ás sete).

2. Espeli-lo ánimo.

ii) *como non esperte non sei qué ha ser dela* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio, aínda que resulta habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, fin (vgr. hai que espertar para a loita), causa, condición (vgr. coa túa axuda espertaría)...

A construción reflicte unha actividade de tipo psíquico máis acentuada ca na anterior acepción, que consiste en espabila-la mente. É frecuente o uso de cláus. negativas (vgr. como non esperte vaino pasar mal). É posible *se* unicamente para indicar sux. indeterminado (vgr. se non se esperta mal andamos). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e puntual.

Esquecer Cintr./Ctr.

1. Non lembrar algo, non ter en conta unha cousa, non lembrarse de alguén por non lle ter afecto.

i) *segundo vai entrando na vila vaise esquecendo tamén de ser malo* (OCT192)

ii) *Todo era un caramelo para que este parvo se esquecera de si mesmo...* (CAMIÑO80)

iii) *esqueceume o paraghuas na capilla* (COVAS-FORCAREI70)

iv) *esqueceulle decirmo* (LOUREIRO-COTOBAD80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *axente-acción-término, afectado-acción-prexudicado*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e unha cláus. de infinitivo. Ás veces está tamén constituído por unha cláus. introducida por *que*, ordinariamente en indicativo (vgr. esqueceume que ías vir). Pode precede-lo predicado ou seguilo. A posposición é debida ao semantismo da construción coa presenza de clítico e de dativo así como á non animación e non axentividade. O suxeito pode referir un evento cando se trata dunha cláusula ou aludir a unha entidade cos trazos [+animado], [+concreto], [+común], [control parcial].

O complemento resulta obrigatorio. Pode tratarse dun dativo e/ou compl. ind. representado por unha fr. prep. (a+fn), cun referente de trazos [+humano] e [-control], que alude ao individuo protagonista do esquecemento. Igualmente pode funcionar un compl. prepositivo determinado pola presenza do clítico, posposto ao predicado na orde non marcada, e representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente que sinala un evento non recordado ou unha entidade non lembrada e que segundo a construción pode te-los trazos [+animado], [+concreto], [+común]. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa (vgr. onte coa présa esqueceulle dicirmo), condición (vgr. co teu aviso non lle esquecería), concesión (vgr. mesmo co teu aviso esqueceríalle)...

A construción pode aparecer na voz activa ou na voz media con clítico, mantendo este a variación e a concordancia de número e persoa co suxeito, cando é animado. Nesta construción o sux. convértese no centro de atención do falante, polo que se establece así unha dobre proxección, dunha banda o proceso indicado polo verbo desenvólvese sobre o sux. e da outra proxéctase nun evento (cláusula) ou nunha entidade afectada (fr. nom.) que se constitúen en protagonistas da mensaxe transmitida. Este compl. prepositivo

precedido de clítico resulta máis externo ao predicado có compl. directo da estrutura transitiva, que presenta unha única proxección, coa que a acción mental designada polo verbo se prolonga no compl. directo, máis unido ao predicado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico (actividade mental), télico e puntual se o esquecemento se produce nun instante, atélico se nos referimos a un esquecemento prolongado.

Estalar Cintr./Ctr.

1. Producírense ruídos secos ou estalos.

- i) *dos brazos, dos corpos dos cegos que os arrandeaban. Un chavear... Un chavear coma de ósos que estalasen* (CULP23)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado segundo as preferencias informativas do emisor. A non definitude e a presenza de dativo favorecen a posposición (vgr. estaloume un dedo). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces pode funcionar algún dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de afectado, e un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, modo (vgr. algunha madeira estala forte co lume), loc. espacial e temporal, consecuencia (vgr. estala tanto que se escoita de lonxe).

A construción é activa. Non admite *se* e úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, simple, puntual, en moitas ocasións iterativo (repetición de estalos).

2. Estourar facendo un forte ruído, rebentar.

- i) *xa o ceo se ennegrecía todo, xa a treboada estalaba con forza* (BE156)
ii) *Eu sentía os nervos a ponto de estalar. Estalar estalaron os tronos* (ARR164)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *forza-acción, afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición obedece ás prioridades informativas do emisor, á presenza dun dativo e ás veces á non definitude. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+animado] en certos enunciados figurados (vgr. vas estalar coma unha castaña), [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións funciona algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. onte en Vigo estalou unha bombona por un escape de gas). Outras veces aparece un adv. modalizador e un dativo e/ou un compl. indirecto co papel semántico de afectado (vgr. estaloulle o petardo nas mans).

A construción pode ter un significado activo ou próximo á voz media. Úsase xeralmente en P3 singular ou plural e non admite *se*. En construcións causativas funciona un causante que desencadea a acción (vgr. Manuel fixo estala-lo petardo). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual e simple.

3. Acontecer algo de xeito repentino e violento.

- i) *Un irmán máis novo, que entrara en quintas antes de estalá-la guerra* (AGOSTO22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode pospoñerse con facilidade ao predicado polo semantismo da construción e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-control].

O complemento é facultativo. Pode funcionar un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de prexudicado e un ccircunstancial cos papeis semánticos

sobre todo de modo, loc. espacial ou temporal, causa (vgr. estalou a guerra en Oriente polo petróleo), condición (vgr. coa axuda de Europa non estalaría a guerra en Oriente), concesión (vgr. mesmo coa axuda de Europa estalaría a guerra en Oriente).

A construción aproxímase ás de voz media. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, simple, ás veces intensivo.

Estar Cintr.

1. Atoparse nun lugar, situación ou circunstancia; resultar unha cousa da maneira que se indica.

- i) *o señor caporal de Parderrubias non está* (OCT184)
- ii) *Dios está en tódolos sitios* (TRIACASTELA41)
- iii) *come e bebe e estate aí* (O CEBREIRO)
- iv) *díxenche que estaba a un régimen e que tiña que baixar trinta quilos* (RIBEIRA50)
- v) *Rosa estaba de pé á beira da mesa* (ESC29)
- vi) *se ben se mira nunca tan ben estivemos* (OCT35)
- vii) *notamos que as augas non están rizadas, senón lisas coma un metal* (BE28)
- viii) *ese vestido paréceme que che está un pouco largo* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* (i), *suxeito-predicado-ccircunstancial* (ii, iii), *suxeito-predicado-atributo* (iv, v, vi, vii), *suxeito-predicado-compl. ind.-atributo* (viii).

O esquema semántico respectivo é *portador de existencia-existencia/presenza, situado-situación-loc. espacial, caracterizado-caracterización-caracterizador, caracterizado-caracterización-afectado-caracterizador*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor quere tematizar e/ou focalizar algún complemento (vgr. de pé estou eu mellor). Os seus trazos semánticos varían segundo os contextos e poden ser [\pm animado] e [\pm humano], [-animado], [\pm continuo], [+concreto], [-concreto] en enunciados figurados (vgr. o terror está vivo), [\pm común], [\pm control].

O complemento pode non se explicitar cando o significado é o de “atoparse nun lugar”, pois a situación en que se produce o discurso posibilita que se poida recoñecer (vgr. fun á túa casa e dixéronme que non estabas [na casa]). Nos demais casos a presenza de complemento (circunstancial ou atributo) faise obrigatoria. Coa función de ccircunstancial acostuma funcionar unha fr. prep., con ou sen determinante, e unha fr. adv., co papel semántico de loc. espacial. Este papel semántico pode ser de carácter nocional (vgr. o problema está no que diga o xefe; o problema está en que non pode vir). O mesmo cabe dicir das estruturas introducidas por *para* (para+fn/cláus.) que acompañan a *estar*. Son moi frecuentes na modalidade negativa e reflicten unha situación concreta –ánimica, económica, social, de estado...– do suxeito (vgr. non estou para bromas; non están agora para mercar piso). Na función de atributo atópase unha cláusula, unha fr. adx. (vii), fr. adv. (vi) ou fr. prep. introducida por *a, con, de, en, sen...*, seguidas de frase ou cláus., dando conta dun determinado estado do suxeito.

A construción pode aparecer baixo a forma pronominal (iii), cun pronome variable en número e persoa, que pon de relevo a permanencia do sux. nun determinado estado ou nun lugar. É frecuente na modalidade exhortativa (vgr. estate quieta) para influír no comportamento do receptor. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico. Pódense reflecti-los valores inceptivo ou terminativo conforme a situación ou o estado se mostren no inicio ou no remate, e resultativo segundo resulte unha cousa.

2. Atoparse algo no seu remate.

- ix) *ala vinde, que xa está a comida* (COVAS-FORCAREI65)
- x) *O coche xa está listo, sentín que falaba o mecánico* (OCP66)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, resultando o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Posponse ao predicado cando se tematiza e/ou focaliza un estado ou un adv. ou un complemento cos que o emisor pretende recalca-lo punto final do proceso. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. A situación externa que rodea o enunciado e o referente do sux. como unha entidade que require un proceso previo para a súa presentación ou posta a punto facilitan a total comprensión da mensaxe sen necesidade de coñecermos máis datos (por iso é posible “está o coche” [está arranxado o coche], pero non *está o mar). Ás veces pode aparecer un predicativo representado por unha fr. adx., que concorda en xénero e número con verbo e suxeito, aproximándose a construción a unha estrutura atributiva, que se caracteriza por perde-lo verbo algunha consistencia semántica que fai desvia-lo centro significativo da construción e maila atención do emisor e do receptor cara ao sux. e cara ao predicativo. Porén, dende o punta de vista sintáctico, o verbo non perde forza xa que resulta autosuficiente para se constituír en predicado, conforme vemos en (ix). Igualmente, resulta frecuente nesta construción o emprego dalgún adv. modalizador (ix) que reforza o remate do proceso, por iso precede o predicado na cláus. afirmativa, con independencia da colocación do suxeito.

A construción úsase en P3 singular ou plural, non admite *se* nin a forma pronominal. É moi corrente en indicativo presente e tamén nas modalidades enunciativa, interrogativa e exclamativa. Os valores aspectuais son estativo, atético, fase terminativa (en ocasións reforzada por adverbios).

3. Botar certo tempo nalgún sitio ou facendo algo.

xii) *voltamos a Santiago despois de estar tres anos polo mundo adiante* (A ESTRADA32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. temporal-loc. espacial e modo*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Acostuman funcionar dous ccircunstanciais, representados por unha fr. prep. e adverbial, expresando duración temporal e lugar, modo ou ocupación. Tamén pode funcionar unha cláus. de xerundio indicando algo que estivo ou está a realizar un individuo (vgr. estivemos tres anos dando a volta ao mundo). De xeito máis opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de causa, fin, condición...

A construción indica un estado. Admite a presenza de *se* cando o suxeito ten referente animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais son estativo e atético, ás veces iterativo.

4. Atoparse alguén nunha data ou unha cousa a certa distancia, tempo, prezo, etc.

xiii) *Amáis que xa estamos a mediados de agosto e por estas datas...* (AGOSTO78)

xiiii) *Esa casa estaba un pouco máis alta cá miña, estaba así a unhas cincuenta metros* (POL68)

xv) *Como está a media hora a xente vai e vén tódolos días* (NOIA26)

xvi) *o anguilacho está a mil pesetas o quilo* (MARÍN63)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-cuantificación*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Non é habitual aquí a posposición. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adverbial ou preposicional de estrutura (a, en + fn), que indica algún tipo cuantificación temporal, espacial, etc., en xeral concretada nunha data, distancia, prezo... En casos coma o exemplificado en (xv) adquire significado distributivo ao se indica-lo valor dunha unidade en relación co peso en quilogramos. Neste exemplo a orde pode cambiar segundo se trate da resposta a unha pregunta (vgr. a como está o quilo de ollomol?, está a nove euros o quilo), ou dunha aseveración (vgr. o quilo de ollomol está a nove euros). Cfr. tamén algúns valores de *ir*.

A construción indica un estado. Admite a presenza de *se* cando o suxeito ten referente animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético, ás veces iterativo.

Estorbar Cintr./Ctr.

1. Producir molestia, entorpecer.

i) *agora déixote que se cadra estamos estorbando* (OCT340)

ii) *o banco de carpinteiro leva catro pés...plomaos polo asunto de traballar pola parte de diante pa que non estorben pó carpinteiro pa traballar* (GUNTÍN60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *produtor dun efecto-produción de efecto, produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+común], [+concreto], [-concreto] por extensión de significado (vgr. as verdades estórballe), [+control], [-control] en suxeitos non animados e naqueles animados que non mostran intencionalidade nin desexo de estorbar.

O complemento resulta obrigatorio, agás nalgúns construcións en que queda latente (vgr. sae de aí que estorbos ([aos que pasan por aquí]) ou que centran de maneira xenérica o interese informativo no evento. Nas restantes, funciona un dativo e/ou compl. ind. (a+fn), que pode ter como referente unha entidade cos trazos [+animado] vgr. estórbanos a todos, [-animado] vgr. ese ladrillo estórballe ao coche para pasar, [+concreto], [+común], indicando a entidade que resulta afectada ou prexudicada. Nalgúns estruturas tamén pode funcionar, a carón da cláus. intransitiva, unha fr. nom. ou unha cláus. de infinitivo introducida por *para*, que denota unha entidade que se ve entorpecida ou un evento que se pretende executar e que se ve dificultado por algo ou alguén designado no suxeito (vgr. a mesa estórballe para pasar).

A construción ter carácter activo, cun suxeito axentivo que actúa como produtor dun efecto noutra entidade. Admite o uso de *se* con sux. animado indicando o seu carácter indeterminado (vgr. aí estórbase). Resulta frecuente o emprego de cláus. negativa e interrogativa ben para dirixirse ao receptor en actitude tranquilizadora (vgr. ti non estorbos) ben para inquirir del opinión acerca de se está producindo molestia ou non (vgr. estorbámosche aquí?). Os valores aspectuais son dinámico en canto produtor dun efecto; dende outro punto de vista é estativo por reflecti-lo estado ou a situación dunha entidade; atético, ás veces intensivo e iterativo.

Estoupar~estourar Cintr./Ctr.

1. Romper algo facendo un ruído forte; rebentar por estar moi cheo.

i) *estoupa a dinamita ante as portadas negras* (OCT364)

ii) *se vos metedes todos, o coche vai estoupar* (SOUTELO-FORCAREI40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado se é non definido ou se o emisor centra o interese informativo no evento ou nun complemento (vgr. estoupou a bombona). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+animado] en certos enunciados figurados (vgr. vas estoupar se comes tanto), [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. onte en Vigo estoupou unha bombona por causa dun escape de gas)... Outras veces aparece un adv. modalizador, e un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. estoupoulle un fogo nas mans).

A construción ten significado medio e úsase xeralmente en P3 singular ou plural. Non admite o emprego de *se*. En construcións causativas funciona un causante que desencadea a acción (vgr. Manuel fixo estoupa-lo fogo). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual e simple.

2. Realizar ou producirse unha acción que manifesta dor, alegría...

iii) *o Lino sentía como se lle fose estoupar a cabeza* (CULPABLE59)

iv) *o hemicycle estourou nunha gargallada* (MDB28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* (iii), *suxeito-predicado-ccircunstancial* (iv), co respectivo esquema semántico *afectado-acción-prexudicado, axente-acción-modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. En estruturas como (iii) en que funciona un dativo e/ou compl. ind. e un suxeito referido a unha entidade inalienable resulta frecuente que o sux. se pospoña ao predicado. Os seus trazos semánticos son [+animado], os exemplos como (iv) son casos de metonimia, [+concreto], [+común], [+control] (iv), [-control] (iii).

O complemento é obrigatorio. Está representado en casos como (iii) por un pronome dativo ou por unha fr. prep. cun referente de trazos [+animado] e [-control], que sinala o individuo que sofre algún tipo de aflicción. En estruturas como (iv) funciona como complemento unha fr. prep. con determinante ou sen el (vgr. estoupamos en gargalladas), que remite a unha entidade cos trazos [-animado] e [+concreto], que sinala o modo de se desenvolver unha acción.

A construción pódese empregar con *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual e simple, ás veces intensivo.

3. Acontecer algo de xeito repentino e violento.

v) *o escándalo estoupou en todo o concello de Nigueiroá* (ARR33)

vi) *foi así como lle estourou a rebelion de alcaldes* (TN6, 18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción; a non animación tamén favorece a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento é facultativo. Pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado e papel semántico de prexudicado (vi) ou un ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de modo, loc. espacial ou temporal, causa (vgr. o escándalo estoupou polas publicacións da prensa).

A construción ten valor medio. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual, simple, ás veces intensivo.

Esvarar Cintr.

1. Deslizarse, moverse algo ou alguén sobre unha superficie lisa ou mollada perdendo o control.

- i) *na caleya das Puntigas, na porta de Xan Rico eu esvarei e cayín* (OSCOs)
- ii) *tiña así o vaso, ervaroume e rompeu* (FORCAREI40)
- iii) *O seu home fai esvarar o dedo pola folla dun coitelo* (CRIM90)
- iv) *déixame que diga lento, moi lento, esta palabra, que esvare pola miña boca este son...* (EBO137)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado, feito que favorecen algunhas construcións causativas como (iii) así coma o enunciado marcado que inverte a orde buscando determinados efectos (iv) e a non animación dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control], [+control] con sux. animado e axente agás en casos como (1) en que a acción non é intencionada nin voluntaria.

O complemento non resulta obrigatorio. Nalgunhas construcións tende a funcionar un ccircunstancial de estrutura (por+fn), co papel semántico de tránsito e (en+fn) co papel semántico de loc. espacial. Tamén poden aparecer outros papeis semánticos coma os de loc. temporal, modo, causa (vgr. *esvarei cara atrás por culpa do xeo*), condición (vgr. *coa túa axuda non esvararía*), concesión, consecuencia (vgr. *esvara tanto que non se colle*). En exemplos como (ii) o complemento adoita te-la estrutura (de+fn), presenta o papel semántico de orixe e ademais está definido polo artigo que lle engade valor de posesión sobre a entidade que funciona como suxeito (vgr. *esvaroume da man*). En construcións coma esta última de sux. inanimado, resulta frecuente o emprego dun dativo e/ou compl. ind., que ten como referente unha entidade cos trazos [+animado], [+concreto], [-control] e papel semántico de afectado e/ou prexudicado. Por último, en casos como (iii) existe tamén a función *causativo* que actúa sobre o sux. do infinitivo obrigándolle a realizar un determinado acto.

A construción é sobre todo de voz media. Admite *se* indicando sux. indeterminado (vgr. *no xeo esvárase*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, ás veces télico, simple e puntual en (i, ii), atélico e durativo en (iii, iv); en moitas ocasións danse os valores iterativo (vgr. *cando chove esváralle moitas veces o coche na rampa do garaxe*), permanente (vgr. *o xeo esvara*), intensivo.

Evolucionar Cintr.

1. Pasar a outro estado progresivamente, ir a mellor.

- i) *ímoslles comentar dúas palabras que teñen a mesma orixe, pero evolucionaron dunha maneira distinta* (OCG04-03-99, 4)
- ii) *Mentres María Panín Belmonte evoluciona favorablemente das contusións provocadas polo derrubamento...* (OCG04-03-99, 5)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto] e [+común], [-concreto] (vgr. *algunhas ideas non evolucionan*), [-control].

O complemento non é obrigatorio. Adoita funcionar algún ccircunstancial, posposto ao predicado, preferentemente co papel semántico sobre todo de modo (i), asunto (ii), loc. espacial e temporal, cuantificación (vgr. *evolucinou moito este ano con esas melloras*), causa, comitativo (vgr. *evoluciona cos tempos*), condición (vgr. *coa túa axuda*).

evolucionaría mellor), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non evolucionaría mellor), consecuencia (vgr. evolucionou tanto que non se cre).

A construción ten significado medio. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Existir Cintr.

1. Ser verdadeiro ou real, ter vida.

i) *os seus dirixentes se decataron de que, no político, no cultural e no socioeconómico, Galicia existe* (TN6, 48)

ii) *ollos rasgados e verdes que poderían entoleceme se non fose que ti existes* (BE28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de existencia-existencia*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. En moitos casos posponse ao predicado polo semantismo da construción, a non definición (vgr. existe un lugar...) e os trazos de non animación e non axentividade. A anteposición en casos como (ii) explícase pola énfase e pola pretensión de destacar cun pronome a entidade en función de suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [+colectivo], [-control] agás con suxeitos de trazo [+humano] en que o individuo pode dispoñer da súa existencia como tal.

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente o emprego dalgún ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. existe desa maneira por causas descoñecidas)...

A construción é de estado. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Rexístranse moitos exemplos de cláus. negativas (vgr. nunca existiu nada parecido). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

2. Haber, atoparse nalgún sitio.

iii) *existen persoas que visitan unha cidade agardando que se cumpran con minucia os anticipos do folleto turístico* (MFB12)

iv) *existen aquí nel pueblo unhas agrupacións que tan encamiñadas a ser a pauta pra irse mellorando* (A VEIGA65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *portador de existencia-existencia*, *portador de existencia-existencia-loc. espacial*.

O suxeito está explícito a través dunha fr. nom. non definida. En moitos casos posponse ao predicado polo semantismo da construción, a non definición do sux. (vgr. existe un lugar...) e ás veces a non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [+colectivo], [-control] agás con suxeitos de trazo [+humano] en que o individuo pode dispoñer da súa existencia como tal.

O complemento non é obrigatorio nalgúns construcións. Noutras é habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial. Dun xeito máis opcional tamén poden funcionar outros ccircunstanciais con diferentes papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo, causa...

A construción é de estado e admite *se* indicando sux. indeterminado. Rexístranse tamén moitos exemplos de cláus. negativas (vgr. nunca existiron neste lugar esas bandas). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

Extinguir Cintr./Ctr.

1. Desaparecer unha cousa ou un ser vivo engorde.

i) *aínda que a sensación de sorpresa que o groso cigano produciu en min non se extinguisse,...* (BE257)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso privativo*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado con facilidade, dependendo do centro de atención informativo que estableza o emisor. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [-humano], [-animado], [+concreto] ou [-concreto] en enunciados figurados como (i), [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal (vgr. *onte extinguíuseme o contrato*) ou espacial, modo, causa (vgr. *a balea extínguese coas capturas incontroladas*), condición (vgr. *coa colaboración de todos non se extinguirían as baleas*), concesión (vgr. *malia a colaboración de todos extinguiríanse as baleas*)...

A construción ten carácter pronominal e úsase na voz media, cun *se* en P3 singular ou plural. Fronte á variante transitiva en que funciona un sux. axente, a miúdo humano, agora o sux. experimenta un proceso de seu, reforzado polo clítico, podendo tamén funcionar á parte un causante dese proceso. Os valores aspectuais son dinámico, terminativo. A presenza de *se* implica ás veces un valor inceptivo, isto é, de comezo da fase terminal do proceso.

F

Facer Cintr./Ctr.

1. Converterse, chegar a ser, resultar.

- i) *cando se faga maior ha de querer vivir sola* (COVAS-FORCAREI64)
- ii) *Aprendeus atallos e fíxose, moi nova, amiga dos carreiros e das árbores* (MDB162)
- iii) *é unha cara que se me fai conocida* (SOUTELO-FORCAREI57)
- iv) *despois xa se fixo de día e houbo que erguerse* (FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* (i), *suxeito-predicado-predicativo-cprepositivo* (ii), *suxeito-predicado-compl. indirecto-predicativo* (iii), *predicado-ccircunstancial* en (iv).

O esquema semántico respectivo é *experimentante-proceso transformativo-meta* (i), *experimentante-proceso modificativo-modo-término* (ii), *caracterizado-caracterización-afectado-caracterizador* (iii), *acción-resultado* (iv).

O suxeito é cero nas estruturas do tipo de (iv). Noutras construcións exemplificadas aquí aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. representada por un pronome relativo. Nas estruturas co contido de “resultar” e dativo ou compl. indirecto, o sux. inanimado pódese atopar con facilidade posposto ao predicado e mais ao complemento, que posúe meirande carga de animación e control (vgr. *fáiseme coñecida esa cara*). Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [+común], [+concreto], [-concreto] en casos como (vgr. *a súa sinceridade fíxoseme rara*), [-control], [+control] nalgúns casos de sux. humano que poden exercer control sobre o evento.

O complemento resulta obrigatorio. En estruturas como a exemplificada en (i) funciona un ccircunstancial que indica a meta dun proceso ao que chega unha entidade. En exemplos do tipo de (ii) o proceso chega a un determinado modo de repercutir nun término de carácter animado. Aquí o sux. alén de experimentante con control parcial pode adquirir certo carácter axentivo con máis grao de control. No caso de (iii) o complemento concorda en xénero, número e persoa co suxeito, e o verbo cede parte do seu contido semántico, aproximándose ás estruturas atributivas (vgr. *esa cara éme coñecida*). Por último, pode funcionar tamén nestas construcións un ccircunstancial, posposto ao predicado, ben de carácter obrigatorio (iv) desempeñado por unha fr. adv. sen determinante e con prep. ou sen ela (vgr. *fíxose de noite; fíxose noite*), expresando tempo e fenómeno meteorolóxico, ben optativo en forma de adv. modalizador ou de

frase con diferentes papeis semánticos como loc. espacial e temporal, causa (vgr. fíxose de noite ás seis con tanta nube negra no ceo), modo, condición (vgr. coa teu consello non se faría amiga deles), concesión... Nalgunhas construcións tende a funcionar un dativo ou compl. ind., que actúa como afectado ou destinatario dun determinado evento (vgr. fáiseme coñecido; fíxoselle de noite).

A construción é xeralmente de voz media. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que xeralmente actúa como formante lexemático do verbo, establecendo unha oposición de significado con outras construcións non pronominais deste mesmo predicado. O emprego do clítico centra o proceso no sux. e reforza o seu papel de experimentante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e resultativo cando se dá conta da conclusión do proceso, atélico e progresivo cando se reflicte a súa duración.

2. Interpretar ou actuar dun modo.

v) *Fai de rico galán*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-modo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Precede o predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), moitas veces sen determinante, que pode concordar co suxeito e que refire o modo de actuar, de interpretar un papel alguén. De xeito opcional pode acompañar algún novo ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, causa, fin, substitución, adición (vgr. aquí fai de rico ademais de malo por causas que descoñecemos)...

A construción é activa, con suxeito axentivo. Admite *se* para indicar suxeito ou axente indeterminados. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, en ocasións iterativo.

Falar Cintr./Ctr.

1. Expresarse mediante palabras ou outros procedementos.

i) *A televisión ten que estar sempre acesa e sempre soando... e ten que haber un presentador que fale, unha orquestra que toque...* (TN6, 89)

ii) *falo só mentres ando* (ESC96)

iii) *o señor Reinaldo fala pausadamente* (OCT34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción verbal*.

O suxeito está implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o verbo incide no acto de expresarse en si mesmo. Noutras construcións adoita funcionar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, ben para precisa-lo contido do verbo (i, iii), o idioma en que alguén se expresa (en+fn) vgr. fala en inglés, ben para explicitar un xeito de se expresar distinto ao das palabras (vgr. fala por xestos). Neste último caso pódese empregar unha fr. prep., sen determinante e en plural, de estrutura (por+fn), ou pódese usar unha fr. prep., con determinante, de estrutura (con+fn), cun referente en singular ou plural (vgr. fala coa mirada; fala cos ollos). Ás veces o predicado maila fr. adv. ou fr. prep. chegan a formar frases feitas (vgr. falar claro; falar con siso...). Por último, poden funcionar na construción outros ccircunstanciais, en forma de frase ou cláus., con papeis semánticos como cuantificación (vgr. falar moito), loc. espacial e temporal, fin, causa (vgr. fala

baixo por medo), condición (vgr. co teu apoio falaría máis), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non falaría máis)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* indicando sux. indeterminado (vgr. aquí fálase moito, pero non se actúa). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; poden aparecer outros valores segundo o contexto como inceptivo e terminativo, atenuativo e intensivo.

2. Comunicarse con alguén, dialogar con outra persoa de algo, dirixi-la palabra a unha ou varias persoas, ter trato con alguén.

iv) *Sentan e falan* (MDB169)

v) *Deixa eso e ven falar coa xente* (OCT19)

vi) *decidinme a falar con el de negocios* (CAMIÑOS11)

vii) *Nós dende aquela non falamos máis con eles, non nos gustou o que fixeron* (CACHAFEIRO-FORCAREI75)

viii) *Faláballe á xente por cima do ombreiro* (BE102)

ix) *mentres lle falaba das características botánicas da planta, el quedou mirando fixamente para ela* (DEUS34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* (iv), *suxeito-predicado-cprepositivo* (v, vii), *suxeito-predicado-cprepositivo-ccircunstancial* (vi), *suxeito-predicado-compl. ind.-cprepositivo* (ix).

O esquema semántico respectivo é *axente-acción verbal* (iv), *axente-acción verbal-término* (v, vii), *axente-acción verbal-término-asunto/materia* (vi), *axente-acción verbal-destinatario-asunto/materia* (ix).

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida representada por un pronome tónico. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando a construción ten un sux. composto ou plural como en (iv), dado que se sobreentende a presenza dun emisor e dun receptor. Nos demais casos, o emprego do complemento faise obrigatorio para obte-los contidos sinalados. Pode estar desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), ser \pm definido, cun referente de trazos [+humano], [+concreto] e [+común], sinalando o individuo co que alguén establece comunicación e ten trato, que pode ser un mesmo (vgr. fala con el; fala consigo). Así mesmo, pode funcionar unha fr. preposicional, \pm definida, de estrutura (de, sobre + fn), cun referente que é ou [-animado] e [+concreto], ou [+animado], tanto referido ao suxeito como a outro individuo (vgr. fala de si mesmo; fala de seu tío); ou de estrutura (de+cláusula) expresando un evento (vgr. falabamos de ir mañá ao cine). Na mesma construción poden funcionar ambas as dúas frases preposicionais (vgr. falar con alguén de algo).

Outra función que se adoita rexistrar nas construcións nucleadas polo predicado *falar* é a de dativo ou compl. indirecto, cun referente que pode ser [+humano], [+concreto] e [+común], co papel semántico de receptor pasivo da mensaxe -alternando coa construción de compl. prepositivo (con+fn) que reflicte un valor bidireccional no acto de falar ao participaren os dous membros do proceso comunicativo; tamén o referente pode ser [+colectivo] cando se trata dun individuo ou dun grupo de individuos aos que alguén lles diserta ou fala sobre un tema, asunto, etc. Por último, é corrente que funcione nalgunhas construcións un ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (para+fn), co papel semántico de destinatario (vgr. fala para todos nós) e de estrutura (por+fn), co papel semántico de substitución (vgr. falo por todo o equipo). Outros papeis semánticos que son habituais, pero máis opcionais, son sobre todo o de frecuencia (vgr. fala moitas veces das súas afeccións), modo (vgr. fala moi ben de seu tío), causa (vgr. non se falan por desconfianza).

A construción é activa, con sux. axentivo. Rexístrase en moitas ocasións con cláusulas negativas. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. aquí fálase con calquera). O clítico tamén pode aparecer ás veces con variación de número e persoa co verbo en singular ou plural. Segundo haxa ou non complemento (vgr. Carlos e Luís non se fan; non nos falamos con María) a construción amosará unha acción de tipo bidireccional (vgr. Carlos non se fala con Luís e Luís non se fala con Carlos) ou unidireccional (vgr. Nós non falamos con María). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético. Pode existir valor iterativo e habitual (vgr. fala con ela tódalas fins de semana), intensivo (vgr. fala moito de fútbol).

3. Manter unha relación amorosa con alguén.

x) *daquela era cando falaba xa con teu abuelo, daquela inda estaba solteira* (LALÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción verbal*, *axente-acción verbal-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio (vgr. hai un ano que xa non fan) cando o sux. mailo o verbo están en plural, dado que se sobreentende a presenza do emisor e do receptor. Nos demais casos o complemento está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente de trazos [+humano], [+concreto], [±común], que sinala o individuo co que alguén mantén unha relación amorosa. Así mesmo, pode funcionar de xeito opcional algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de duración (vgr. falou moitos anos con ese home), modo (vgr. ela falou con el moi correctamente), causa (vgr. falou con ela por amor), fin (vgr. falou con el para a satisfacción dos seus pais).

A construción é activa, con sux. axentivo. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

4. Afalar, dirixir voces e acenos aos animais.

xi) *unha vez fun cos cochos...e despois faleilles a todos prá casa* (O CORGO69)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *axente-acción verbal-destinatario*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] e [-humano], que é o animal ao que o emisor se dirixe para que camiñe. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, medio (vgr. onte faloulle ao gando coa vara que ti lle fixeches), causa, modo, fin (vgr. como chovía falácheslles ás vacas a vareadas para que non se mollasen).

A construción é activa, con suxeito axentivo. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo se manifeste ou non duración; tamén pode adquirir valor iterativo e intensivo.

Fallar Cintr./Ctr.

1. Non obte-lo resultado agardado, fracasar.

i) *en economía hai unhas leis que nunca fallan: todo o que sobe, baixa, todo é cíclico* (TN12, 33)

ii) *o Celta fallou nos penaltis, se non pasaba* (SANTIAGO40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida e dun pronome relativo. Pódese pospoñer ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor, ao semantismo da construción co uso de dativo e/ou dun compl. ind. así como á

non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado], [-continuo], [+continuo] en (vgr. falla a auga en certos países de África), [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Documentase en moitas ocasións un dativo e/ou compl. ind., de referente [+animado], co papel semántico de prexudicado, máis frecuente naquelas estruturas coas que expresámo-lo feito de que unha persoa non cumpra co que se agardaba dela (vgr. Carlos falloume). Tamén é habitual nesta construción un ccircunstancial de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] que indica a parte dunha totalidade na que alguén non logra bos resultados (vgr. fallou nos penaltis, onde “os penaltis” son unha parte do partido de fútbol). Por último, poden funcionar outros ccircunstanciais con diversos papeis semánticos como cuantificación e frecuencia (vgr. falla a miúdo), modo (vgr. fallou de súpeto), causa (vgr. fallou por despistado), loc. espacial ou temporal.

A construción ten significado medio. Permite o uso de *se* indicando sux. indeterminado animado (vgr. nesa proba fállase bastante). Son frecuentes os casos de cláus. negativa (vgr. ese non falla; nunca fallou). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico; en ocasións iterativo.

2. Non funcionar, ir a menos algo.

iii) *o motor do seu coche fallou cando máis falta lle facía* (OCG25-11-98, 34)

iv) *é que claro a miña vista xa me falla, namais o aixofre é moito máis amarelo có azucre* (RAMIRÁS64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *afectado-acción* e *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción así como á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+continuo], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar opcionalmente un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado, por exemplo cando unha máquina deixa de funcionar (vgr. o coche falloulle) ou cando o emisor se refire ás aptitudes físicas e psíquicas del ou doutro individuo (vgr. fállame moito a memoria), establecendo nalgúns casos o pronome dativo unha marca redundante de propiedade inalienable co posesivo (iv). Por último, pode funcionar algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como cuantificación e frecuencia (vgr. falla a miúdo), modo (vgr. fallou repentinamente), causa (vgr. falla por vello), loc. espacial ou temporal.

A construción ten significado medio. Non se rexistra con *se*. Son frecuentes os casos de cláus. negativa (vgr. este coche nunca me fallou). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, atélico e progresivo cando implica duración indo a menos; ás veces iterativo.

Faltar Cintr.

1. Non estar unha persoa ou cousa no seu sitio.

i) *hasta o domingo non se daban conta que faltaba o cura* (FEÁS49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(ccircunstancial)* e o esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza-(loc. espacial)*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción, co funcionamento nalgúns casos dun dativo e/ou compl. ind. que vai antes do predicado, e á non animación. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [-concreto] (vgr. fáltame valor), [+continuo], [+común], [-control], [+control] cando o sux. é animado e non está intencionadamente nun lugar.

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial de estrutura (de+fn), co papel semántico de loc. espacial (vgr. falta o cura da igrexa), e un dativo e/ou compl. indirecto, cun referente [\pm animado] e [\pm concreto], co papel semántico de afectado; esta última construción resulta frecuente para expresa-la ausencia ou morte dun familiar (vgr. faltoulle o pai dende os catro anos). Finalmente poden funcionar de xeito máis opcional e esporádico outros ccircunstanciais con papeis semánticos como tempo, causa (vgr. onte faltou o xiz do seu sitio por roubo), cuantificación (vgr. faltou moito por enfermidade).

A construción ten un significado existencial, de ausencia. O emprego de *se* é posible cando se fai referencia a un sux. animado de carácter indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

2. Non atoparse nun lugar por non ter asistido.

ii) *non sei si sabíamos moita ou pouca contabilidade, pero á súa clase nunca faltábamos* (PONTEDEUME41)

iii) *Fáltanme moitos meniños á escola* (ARR32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza-loc. espacial*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción e favorecido nalgúns casos pola non definitude así coma polo funcionamento dun dativo e/ou compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [\pm animado] e [\pm humano], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento pode quedar latente ou explicitarse mediante un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), xeralmente con determinante, expresando o receptor dunha ausencia que a miúdo é un lugar físico ao que alguén non acode. De xeito opcional pode aparecer un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de beneficiado ou prexudicado. Finalmente poden funcionar outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma loc. temporal, causa, cuantificación (vgr. faltou moito á escola por enfermidade), finalidade (vgr. faltou á clase para non examinarse), condición (vgr. co teu consello non faltaría tanto), concesión (vgr. mesmo co teu consello el faltaría seguramente)...

A construción ten un significado existencial, de ausencia. A presenza de *se* é posible para indicar indeterminación do suxeito (vgr. fáltase moito á escola). Os valores aspectuais están próximos aos de dinámico e atético; tamén se reflicte moitas veces o valor iterativo e intensivo.

3. Non haber ou non ter abondo dalgunha cousa.

iv) *fáltalle altura política e intelectual a ese nacionalismo e sóbralle toda esa...* (TN1, 21)

v) *tratábase dun personaxe moi baixiño, ao que lle faltaba unha perna* (BE14)

vi) *Na perruquería maior de Boapedre están os vidros rotos pola luz que falta* (MDB80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, correspondéndolle o esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza, portador de existencia/presenza-existencia/presenza-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pódese pospoñer ao predicado por mor do semantismo da construción co funcionamento, nalgúns casos, dun dativo e/ou compl. ind. que pode ir antes do predicado, así como pola non definitude dalgúns suxeitos e mais pola súa non animación. En situación posverbal danse construcións en que a presenza/ausencia de artigo resulta relevante, deste modo “falta o pan” indica que non hai nada de pan, namentres que “falta pan” sinala que hai pan, pero non é dabondo. Os trazos semánticos

do sux. son [-animado], [+concreto] ou [-concreto] vgr. fáltame valor, [-continuo] ou [+continuo] vgr. (vi), [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+animado] e [+concreto], co papel semántico de afectado. Finalmente poden funcionar de xeito máis opcional algúns ccircunstanciais con papeis semánticos como loc. espacial e temporal, causa, cuantificación (vgr. faltou moito a luz na casa polo temporal).

A construción ten un significado existencial, de ausencia. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son estativo e atético; moitas veces intensivo e iterativo (vgr. faltou a luz moitas veces este mes).

4. Quedar un tempo, espazo, asunto sen realizar, para chegar a un sitio ou para que aconteza algo.

vii) *Ela estaba aínda na solaina, demorada coas flores, porque faltaban trinta e seis minutos polo reloxo da sala* (MDB43)

viii) *o seu amigo iría comprobando aquela noite o tempo que faltaba para que viñesen buscalo* (DEUS266)

ix) *está afortunadamente despertando un pouco a xente, pero falta muito inda camín que andar* (PIANTÓN-A VEIGA)

x) *fáltalle un tema para rematar o temario* (SANTIAGO36)

O esquema sintáctico é *predicado-ccircunstancial-ccircunstancial, suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*. O esquema semántico respectivo é *existencia/presenza-cuantificación-evento, portador de existencia/presenza-existencia/presenza-evento, portador de existencia/presenza-existencia/presenza-afectado-evento*.

O suxeito pode ser cero, aparecer implícito ou explícito. Pode estar representado por unha cláus. que designa un evento (vgr. falta que digan a verdade para remata-lo xuízo) ou por unha fr. nom. a miúdo non definida. O semantismo da construción determina moi a miúdo a súa posposición. O suxeito pode referir un evento ou remitir a unha entidade cos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento tende a estar presente de maneira implícita ou explícita. Funciona como tal un ccircunstancial que indica tempo, medida, distancia... ou un ccircunstancial de estrutura (para+fn/cláus.), tanto en posición preverbal coma posverbal, e de estrutura (por+cláus.) (vgr. falta un grupo por actuar), en posición posverbal. O papel semántico que desempeñan é o de loc. espacial ou o de evento que está pendente de se realizar. Noutras construcións funciona un dativo e/ou compl. ind. (x) co papel semántico de afectado pola ausencia que se indica.

A construción úsase en P3 singular ou plural, ben con sux. cero, ben con sux. non activo. Non admite *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

5. Ofender a unha persoa.

xi) *Estás a faltarlle ao respeito ao rei, miserábel Amaury* (BE55)

xii) *ese pobre home veu cheo de malos fumes, e nunca unha palabra dixo amable. (...) Tampouco non é que me faltase... Mais chegas ti, e vólvese de mel* (MDR14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *axente-acción-prexudicado*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Anteponse ao predicado na orde non marcada e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un pronome dativo e/ou unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+humano] e [+común]. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e

cuantificación, loc. temporal e espacial, causa (vgr. coa confianza faltoume), condición (vgr. co teu consello non me faltaría)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico conforme haxa ou non duración na acción; ás veces puntual, intensivo e iterativo.

6. Non cumprir con algo, non ser fiel a algo.

- xiii) *Confabuleime co xuíz para negar a existencia de Ermesinda, e non faltamos demasiado á verdade* (MFB192)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita antepoñerse ao predicado. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn/cláus.), cun referente de trazos [-animado] e [±concreto], que indica un evento ou un feito non cumpridos. De xeito opcional pode funcionar un dativo e/ou compl. ind., co papel semántico de afectado (vgr. non lle faltei ao prometido).

A construción é activa. Aparece moitas veces coa negación para expresa-lo cumprimento do que se indica. É posible *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, ás veces iterativo.

Ferver Cintr./Ctr.

1. Producir burbullas un líquido pola calor; cocerse algo e fermentar unha cousa.

- i) *Métense nunha pota hasta que ferven, así que ferven quítanse* (GUNTÍN52)
 ii) *é porque baixaron as temperaturas e en vez de ferver o viño no ghavexo, no mosto se chama...* (RIBADUMIA45)
 iii) *Nas leiras ferven, baixo a chuva, moreas xa dispostas para darlle de comer á terra* (OCP107)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida, que se sitúa anteposta ou posposta ao predicado. A posposición está determinada en (ii) polo contexto sintáctico -en vez de...- e os trazos de non axentividade e non animación; en casos como (iii) pola non definitude. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±continuo], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo e cuantificación, loc. temporal e espacial, causa (vgr. ferve coa calor), condición (vgr. coa axuda da calor fervería), consecuencia (vgr. ferveu tanto que se estragou)..., e máis ocasionalmente un dativo e/ou compl. ind. co papel de afectado. En construcións como a de (i), pódese presupoñer un papel semántico causativo que está na orixe do proceso. Fronte a isto, en cláus. do tipo de (ii, iii) o proceso desenvólvese de seu, sen a intervención de ningún estímulo de carácter animado, aínda que pode existir unha causa de tipo natural coma por exemplo en (iii) a chuva.

A construción é de voz media e úsase en P3 singular ou plural. A presenza de *se* pode outorgarlle á construción significado pasivo con axente indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, permanente (vgr. a auga ferve a cen graos).

2. Sentir alguén unha calor moi forte.

- iv) *por veces parecía que a cabeza lle fervía* (AGOSTO66)
 v) *Custáballe alentar e o sangue fervíalle* (AGOSTO63)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-afectado*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. A miúdo posponse ao predicado polo semantismo da construción, a presenza dun dativo e/ou compl. ind. e a non animación dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio para mante-lo contido sinalado. Está representado por un dativo e/ou compl. indirecto, de referente humano, que actúa como afectado por un estado reflectido polo predicado e en ocasións como posuidor en relación co suxeito. Así mesmo, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, cuantificación, causa (vgr. con esa noticia ferveulle moito a cabeza).

A construción é de voz media e non se adoita utilizar con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

3. Existir, haber moita actividade, bulicio, etc.

vi) *Casteldouro ferve de actividade, de ruídos e de vida* (OCT202)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao centro de atención que o emisor pode establecer no verbo e favorecido pola non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, así e todo funciona a miúdo un ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep. que mostra como estruturas máis comúns (con, de + fn), expresando causa e modo en relación co estado que se indica. A carón desta función son posibles outros ccircunstanciais designando contidos diversos como loc. espacial e temporal, cuantificación, condición...

A construción sinala un estado de cousas referente a algo e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son estativo, atético.

4. Sentir un desexo ou unha paixón con moita intensidade.

vii) *Amable fervía por volver, temía que o tráfico non nos deixase chegar a tempo de facer a compra en Alcampo* (MFB58)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-obxectivo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn/cláus.), expresando aquilo que constitúe o anhelos intenso dun individuo.

A construción é activa (actividade mental de sentimento intenso). Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Figurar Cintr.

1. Mostra-la aparencia de algo ou de alguén.

i) *A pedra laxe figuraba un navío e...* (MDB149)

ii) *E soñei dous soños, Esmeraldina do meu corazón. No primeiro eu figuraba un home maior como eu o son agora,* (BE169)

iii) *Por certo, ¿prefire figurar como xefe de departamento ou con algún apodo particular?* (CAMIÑO207)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-atributo* (i, ii), *suxeito-predicado-predicativo* (iii), cun esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado e os seus trazos semánticos poden ser

[+animado] e [+humano], [-animado], [+continuo], [+concreto], [-concreto] en enunciados figurados, [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Pode estar desempeñado por varias unidades como son cláusula, fr. nominal, fr. adx. e fr. prep., a miúdo non definidas. O seu referente remite a unha entidade cos trazos [+animado] e [+concreto], que mostra a aparencia da entidade suxeito.

A construción é de estado. Admite *se* cando o sux. é animado para indicar que está indeterminado. No primeiro esquema sintáctico establécese unha caracterización pola relación establecida entre o suxeito e o atributo, mediante a que este caracteriza a entidade suxeito clasificándoa dentro dun determinado grupo, sendo posible a substitución por un clítico acusativo, en masculino singular. No segundo esquema dáse unha predicación, o verbo ten máis carga de significado léxico e a construción dá conta do estado do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

2. Estar entre determinadas persoas ou nun sitio.

iv) *¿Que querría dicir aquela sentencia que figuraba na primeira páxina de todos os xornais...?* (EBO355)

v) *exitosas xestións para que a Ponte Vella de Auria figure no billete de vinte euros* (TN6, 7)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado agás cando se tematiza o complemento. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio, posponse ao predicado e pode estar desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [+animado] e [+concreto]; (entre+fn/cláus.), cun referente en plural que pode ser [+animado] e [+concreto], e indica-lo lugar en que aparece unha entidade.

A construción mostra a situación de algo ou alguén. Pódese usar con *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo, atético.

Fixar Cintr./Ctr.

1. Poñer atención en algo ou en alguén.

i) *Bótome avenida do Correo abaixo, tentando fixarme nos portais* (CAMIÑO167)

ii) *fixádevos con atención nos seus cabelos* (ESC17)

iii) *ese periodista qué melena tan recortada ten, dálle pró lado, ten un corte cuadrado. Xa me fighei máis veces que hoxe* (CARNOTA50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co dobre esquema semántico *portador de actitude-actitude-término* e *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio; ás veces escúsase formalmente, pero a súa presenza sempre queda latente (iii). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), que pode amosa-los trazos [+animado], [+concreto] ou [-concreto] (vgr. *fixate na súa beleza*), sinalando unha entidade receptora da atención dun individuo. Tamén funciona en moitas ocasións, con carácter opcional, un ccircunstancial, posposto ao predicado e antecedendo ou precedendo o compl. prepositivo, co papel semántico de modo ou cuantificación (vgr. *fixarse con atención; fixarse ben; fixarse moito*). Igualmente poden funcionar outros ccircunstanciais con papeis semánticos diversos como loc. temporal ou espacial, fin, causa...

A construción presenta carácter activo, con sux. axentivo. Reflicte unha actividade física e unha actitude. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo e resalta a participación do suxeito así coma o seu papel de protagonista nos feitos expresados. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, intensivo -sobre todo en relación con mirar-, atético se implica duración, ás veces iterativo e habitual (vgr. *fixome sempre nos escaparates das librarías ao camiñar*).

2. Ser fixado, cravado algo.

iv) *Os novos carteis fixaranse esta tarde nas paredes*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nas construcións con *se* que teñen axente indeterminado. Con carácter opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, fin, causa (vgr. *os carteis fixéronse onte de xeito oculto por causa da reunión*)... A construción con *se* é unha pasiva sintética equivalente á correspondente analítica con axente coñecido ou descoñecido (os novos carteis fixéronse / os novos carteis foron fixados). Noutras construcións, que son de pasiva analítica e axente coñecido, ás veces funciona un compl. axente representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), que mostra o autor dos feitos expresados (vgr. *a próxima reunión foi fixada polos compromisarios*).

A construción é pasiva. O *se* ten valor de pasiva sintética e non permite a presenza de axente. O punto de vista do emisor así coma o centro de atención que se estableza e as súas prioridades informativas contribúen a determinar en moitos casos o carácter intransitivo ou transitivo desta construción. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou tético segundo se manifeste ou non duración.

3. Ser definida ou acordada por alguén certa cousa.

v) *A próxima reunión aínda non foi fixada*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], xeralmente [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con carácter opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. *a reunión foi fixada axeitadamente para mañá por causa da túa ausencia hoxe*), fin, condición (vgr. *sen a túa axuda non se fixaría a reunión*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non se fixaría a reunión*)... A construción con *se* é unha pasiva sintética equivalente á correspondente analítica con axente coñecido ou descoñecido (vgr. *a reunión aínda non se fixou*). Nas construcións de pasiva analítica e axente coñecido ás veces funciona un compl. axente representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), que mostra o autor dos feitos expresados (vgr. *a próxima reunión foi fixada polos compromisarios*).

A construción é pasiva. Admite *se* con valor de pasiva sintética excusando a presenza de axente. O punto de vista do emisor así coma o centro de atención que se estableza e as súas prioridades informativas contribúen a determinar en moitos casos o carácter intransitivo ou transitivo destas construcións. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou tético segundo se manifeste ou non duración.

Fracasar Cintr.**1.** Fallar, non ter éxito algo ou alguén.

i) *o exército máis e mellor vencido de Europa, o que fracasou desde Felipe II en todas e cada unha das misións* (ARR153)

ii) *os científicos da axencia espacial estadounidense tratan de averiguar-las causas que fixeron que esta misión fracase* (OCG11-03-99, 39)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece aquí explícito a través dunha fr. nom. definida. Cando é non animado e o emisor prioriza informativamente o evento resulta doada a posposición (vgr. fracasaron tódalas probas). Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial con papeis semánticos diversos como causa, modo, loc. espacial ou temporal, cuantificación... Con sux. animado resulta frecuente un complemento co papel semántico de materia ou área en que algo acontece; ese complemento está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), que tamén pode funcionar como sux. (vgr. María fracasou no seu proxecto / o proxecto de María fracasou), non afectando a totalidade do fracaso só a un único individuo. Igualmente pode funcionar un dativo e/ou un compl. ind. que remite a unha entidade animada, co papel semántico de prexudicado pola falla de éxito de alguén.

A construción ten significado medio. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, resultativo.

Funcionar Cintr.**1.** Realizar un mecanismo a súa función e, por extensión, calquera outra cousa ou persoa.

i) *non deixaron que funcionaran radios* (GOIÁN79)

ii) *Pero son institucións que funcionan con lóxicas parecidas* (TN6, 49)

iii) *e si eu me autoanimo a min mesmo automaticamente eu funciono* (SANTIAGO40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción* e *afectado-acción*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida e definida, representada ben por un nome ben por un pronome persoal ou relativo. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece o semantismo dalgunhas construcións así como a non animación do suxeito (vgr. non funciona a radio) e a non definitude. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control]; en enunciados figurados podemos atopa-los trazos [+animado], [-concreto].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é frecuente o emprego dalgún ccircunstancial co papel semántico de modo, preferentemente con frases adverbiais como *ben*, *mal*; cuantificación sobre todo con *moito*, *pouco*, *bastante*; causa, loc. temporal e espacial, condición (vgr. sen a túa axuda non funcionaría), concesión... Así mesmo, funciona ás veces un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. o negocio estalle funcionando de marabilla).

A construción pode presentarse na voz activa ou media. Úsase en P3 singular ou plural. Admite *se* para indicar sux. indeterminado en contextos figurados de sux. animado (vgr. sen almorzo funciónase mal). Rexístranse con frecuencia cláus. negativas que inciden no estado do suxeito máis ca na acción (vgr. o aparello non funciona [o aparello está estragado]). Os valores aspectuais son dinámico, atélico, télico cando non se transmite duración (vgr. a televisión funcionou un momento e volveuse apagar); tamén pode adquiri-lo valor iterativo e intermitente (vgr. funciona aos poucos), intensivo.

2. Ir ben ou mal unha cousa; obter ou non resultados.

iv) *Graciela Cañás... reconece que o tráfico de nenos funciona moito nos estados rusos* (TN17, 14)

v) *imos para adiante. Pero sempre hai cousas que funcionan mal* (TN12, 32)

vi) *a idea non funcionou e foi despedido ós seis meses* (TN6, 20)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida e definida, representada ben por un nome ben por un pronome persoal ou relativo. En ocasións posponse ao predicado debido ao centro de atención establecido polo emisor así como á non animación do suxeito (vgr. non funcionan ben as cousas). Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o emprego dalgún ccircunstancial co papel semántico de modo, con frases adverbiais como *ben*, *mal*, *causa*, *loc. temporal* e *espacial* (vgr. en Galicia aínda hoxe hai cousas que funcionan mal). Así mesmo, aparece ás veces na construción un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. o negocio estalle funcionando de marabilla).

A construción é de voz media. Úsase na P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Rexístrase con frecuencia en cláus. negativas (vgr. o negocio non funcionou). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Fundir Cintr./Ctr.

1. Converterse en líquido un corpo sólido.

i) *a manteigha fundeuse coa calor* (CACHAFEIRO-FORCAREI40)

ii) *e vexo a Carolina consumirse en verde e lila e ao xelo dos martinis fundirse nun branco que tira a negro* (OCP8)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso transformativo*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas construcións funciona un ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con, por, a causa de + fn), co papel semántico de causa. Tamén poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de modo, *loc. temporal* e *espacial*, resultado (vgr. o xeo fundiuse rapidamente en auga). En menor medida, podemos atopar algún dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado e ás veces posuidor con respecto á entidade que funciona como suxeito.

A construción é de voz media e úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –inceptivo, medio, terminativo e ás veces resultativo (vgr. o xeo fundiuse en auga).

2. Unirse, xuntarse dúas persoas ou cousas nun todo.

iii) *A lingua, entón, ao -coma tal- escomenzar así, fundíase co ceo da boca igual ca na maldición xeremiaca* (ARR60)

iv) *Logo fundíronse nunha aperta emocionada na que se contiña todo o seu pasado de camaradaxe* (ARR173)

v) *fundiuse con ela nunha forte aperta*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, *suxeito-predicado-cprepositivo-ccircunstancial*. O respectivo esquema semántico é *axente-acción*, *axente-acción-término*, *axente-acción-término-modo*.

O suxeito aparece implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [\pm animado], [$+$ concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por un compl. prepositivo representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn). Non se explicita cando o verbo está en plural e o sux. comprende varios individuos (vgr. Caixa Pontevedra e Caixa Vigo fundíronse) que protagonizan unha acción consistente nunha síntese ou reagrupamento. Nas construcións en que se explicita o compl. prepositivo maniféstase unha entidade, de referente [\pm animado], que expresa o segundo membro da acción de reagrupamento. Nalgunhas construcións, a carón do compl. prepositivo, implícito ou explícito, funciona algún ccircunstancial de estrutura (en+fn) e referente [-animado], que expresa o modo de se desenvolver e remata-la acción (vgr. Caixanova fundiuse con Caixa Galicia nunha nova sociedade).

A construción ten carácter pronominal, cun *se* que reforza o papel axentivo do suxeito e asemade o de afectado por unha acción. Nas construcións de sux. animado a acción está provocada polo sux. axente, nas de sux. inanimado pode existir un axente que actúa coma se se animizase sen ter que recorrer a ningún causante externo, aínda que moitas veces se poida presupoñer a súa existencia. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético cando hai duración, télico e resultativo (vgr. os dous bancos galegos fundíronse nunha nova sociedade).

3. Afundirse; penetrar nun corpo; ir para o fondo.

vi) *atenta ao puñetazo de dor no ventre, cotenos que se funden nas entranas...* (ESC87)

vii) *dixeron que se fundira un barco ruso.*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción*, *afectado-acción-loc. espacial*...

O suxeito aparece neste exemplo explícito a través dun pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nominal non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. Favorecen a posposición o semantismo da construción e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [$+$ concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento resulta obrigatorio nalgunhas destas construcións e vólvese opcional noutras. Acostuma estar desempeñado por unha frase adverbial ou preposicional, que expresan sobre todo o lugar da acción, a dirección, a causa e o tempo (vgr. a semana pasada fundiuse un barco por exceso de carga).

A construción é pronominal, cun *se* que actúa como formante lexemático do verbo e reforza o papel de afectado do suxeito. Cando o sux. é animado indica tamén a súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético cando se manifesta duración e télico no caso contrario, ás veces inceptivo pola presenza de *se* (vgr. o barco fúndese).

4. Arruinarse economicamente.

viii) *a este paso a empresa fúndese*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. O semantismo da construción e a non animación do suxeito favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [$+$ concreto], [\pm común], [control parcial].

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, modo (vgr. a empresa hase fundir totalmente con esas cargas fiscais), loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa axuda a empresa non se fundiría), concesión (vgr. mesmo coa vosa axuda a empresa fundiríase)...

A construción ten valor medio e forma pronominal, cun *se* variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, contribuíndo a outorgarlle á construción un significado que a diferencia das restantes. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico conforme se manifeste ou non duración.

5. Perde-lo ánimo e as forzas.

ix) *que espabile, que como se funda halle ser moito peor*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, modo (vgr. fundiuse totalmente con esa nova), loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa axuda non se fundiría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda fundiríase)...

A construción é pronominal, ten valor medio y presenta un *se* variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, contribuíndo a outorgarlle á construción un significado que a diferencia das restantes. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico conforme se manifeste ou non duración.

Fuxir Cintr.

1. Afastarse rapidamente de algo ou de alguén para evitalo.

i) *as mulleres fuxiran del como da lepra* (MFB45)

ii) *fúxenlle ao traballo*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *axente-acción-orixe*, *axente-acción-afectado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar, aínda que a súa presenza adoita quedar latente (vgr. veña, fuxide [de aquí]). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn) sinalando a entidade ou individuo dos que alguén se afasta. En moitas ocasións non implica movemento físico, senón que expresa a idea de apartarse de alguén ou de algo (vgr. hai que fuxir da mentira). Noutras construcións o complemento é un dativo e/ou compl. ind. de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que indica a entidade ou individuo (vgr. a seu pai si que lle foxe) aos que alguén tenta evitar. Por último, de xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo, loc. espacial e temporal, dirección e destino (vgr. fuxiu do lume para as brasas). Con menos frecuencia é posible atopar unha función de predicativo, expresando o estado do sux. nun momento dado (vgr. fóxelle temeroso ás probas médicas).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. É frecuente en cláus. negativa, exclamativa e exhortativa (vgr. non fuxas; fuxe de aí). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico segundo se manifeste ou non duración, intensivo na realización da acción, ás veces habitual (vgr. as fins de semana foxe para a aldea).

2. Escapar correndo dun lugar.

iii) *unha prostituta, un preso que fuxira do cárcere, a esposa embarazada* (EBO364)

iv) *non debe ignorar tampouco que os asaltantes eran máis de quince e que a maioría deles puideron fuxir nunha camioneta pola estrada de Trives* (DEUS15)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-orixe*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar, aínda que a súa presenza adoita quedar latente. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), co papel semántico de orixe ou procedencia. O seu referente é unha entidade non animada, un lugar do que alguén escapa. De xeito máis opcional tamén poden aparecer outros papeis semánticos coma os de destino e dirección, tránsito (iv), loc. temporal ou espacial, medio, comitativo (vgr. fuxiu do cárcere con dous amigos para América), fin, modo, causa (vgr. por non recibir diñeiro fuxiu da casa para facerse ver). Por último, é posible atopar un predicativo dando conta do estado do sux. nun momento dado.

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. É frecuente en cláus. negativa e exclamativa (vgr. non fuxas da casa). Os valores aspectuais son dinámico, atético ou télico segundo se transmita ou non duración.

G

Gabear~agabear

1. Subir utilizando pés e mans, ou brazos e patas no caso dos animais.

i) *tamén con moita parsimonia púxose a gabear polo tubo do gas* (ESC29)

ii) *Seis enormes lagartos que a escuridade anegra gabea en silencio polos rochedos* (OCT358)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción* e *axente-acción-loc. espacial, tránsito, destino...*

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pódese pospoñer con facilidade ao predicado e mais aos complementos cando o emisor centra o interese informativo no evento (vgr. gabea en silencio polos rochedos seis enormes lagartos). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio, pero resulta frecuente a presenza dalgún ccircunstancial desempeñado por unha fr. preposicional, xeralmente con determinante, de estrutura (a, por + fn) e referente [-animado] e [+concreto], indicando loc. espacial, tránsito, dirección. Tamén é corrente a estrutura (para+fn/cláus.), co papel semántico de dirección (vgr. gabea cara á cima do rochedo), destino, finalidade. Por último, poden funcionar outros argumentos opcionais en forma de cláusula, fr. adverbial e preposicional, etc. expresando contido modal, temporal, causa, cuantificación, medio, condición (vgr. co teu consello non gabearía)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento vertical. É posible *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético. Ás veces tamén se reflicten outros valores como inceptivo, terminativo, iterativo, segundo o movemento comece, remate ou se repita.

2. Subiren plantas ou calquera outra cousa por unha parede, árbore, etc.

iii) *As casas agabea pró castelo en intrincadas renques* (OCT198)

iv) *cando os negros agavea para instalárense no peito. Xustamente por riba do corazón* (CAMIÑO159)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-loc. espacial, tránsito, destino....*

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer con facilidade ao predicado e mais aos complementos cando o emisor centra o interese informativo no evento (vgr. gabean pola parede as hedras todas). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] e [-continuo], [+continuo] en casos como (vgr. a carriza gabea polas árbores), [-control].

O complemento non é obrigatorio, pero resulta frecuente a presenza dalgún ccircunstancial desempeñado por unha fr. preposicional, xeralmente con determinante, de estrutura (a, por + fn) e referente [-animado] e [+concreto], indicando loc. espacial, tránsito, dirección. Tamén é corrente a estrutura (para+fn/cláus.), co papel semántico de dirección. Por último, poden funcionar de xeito máis ocasional outros argumentos en forma de cláusula, fr. adverbial ou preposicional, etc., co papel semántico de modo e cuantificación, loc. temporal, causa (vgr. co abandono destes anos as hedras foron agabeando mansamente pola parede), medio...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento vertical. Non se usa con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético; ás veces tamén se reflicten outros valores como inceptivo (vgr. as hedras comezan a gabear por esas vellas paredes), medio ou terminativo, segundo o movemento comece, estea en tránsito ou remate.

Galopar Cintr.

1. Ir ao galope un animal ou a persoa que vai derriba del.

- i) *a revista coa imaxe brillante, en papel cuché, de Estefanía de Mónaco galopando co seu gardacostas* (MFB11)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Aadoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Cando o sux. é humano o auténtico axente do movemento é a entidade non humana, actuando o primeiro como causativo e indutor de que o animal galope.

O complemento non é obrigatorio. Resulta habitual algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como comitativo (i), loc. espacial e tránsito, destino, modo (vgr. ese día cabalgou ledamente para o seu lugar de destino), cuantificación, tempo, causa...; tamén funciona en ocasións un predicativo (vgr. galopa concentrado pola chaira).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza unha acción concretada nun movemento con desprazamento. Admite o uso de *se* invariable indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo en relación con “trotar”.

Ganar~gañar Cintr./Ctr.

1. Experimentar mellora unha persoa ou cousa.

- i) *ghanou moito dende que casou, parece outra* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)
ii) *moito ghanou a casa dende que lle puxestes ese tellado!* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición está determinada pola modalidade (ii), a voz media e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. En ocasións pode funcionar unha cláus. expresando un evento que marca o punto de inicio no tempo e asemade a causa dun acontecemento.

Tamén pode funcionar unha fr. prep. de estrutura (en+fn) vgr. ultimamente gañou en educación; con ou sen determinante e cun referente [-animado], [+concreto], que indica aquilo en que se produce a mellora dunha entidade ou individuo. Outra estrutura é (con, sen + fn), cun referente que adoita ser [-animado] e [+concreto], cos papeis semánticos de presenza, ausencia e causa do proceso que acontece nunha entidade ou individuo. Por último, existe a posibilidade de empregar outros argumentos optativos como ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de cuantificación (vgr. gaña moito co pelo curto), modo...

A construción está na voz media. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

2. Ser ou mostrarse superior a alguén en algo.

iii) *o festival Mozart da Coruña gaña por goleada a calquera outro* (OCG04-03-99, 43)

iv) *o noso ghánalle ó dela en estudioso, tenche bo ver!* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de relación-relación-afectado-campo/aspecto*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Establécese unha relación de comparación na que funciona principalmente un dativo ou compl. ind., de refente [+animado] e un ccircunstancial representado ben por unha claús. que expresa un evento referido ao eido en que unha persoa se mostra superior a outra, ben por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), que pode ir sen determinante e ter como referente unha entidade cos trazos [-concreto] e [+continuo], expresando o ámbito que serve de base de comparación para a relación establecida. Por último, existe a posibilidade de empregar outros argumentos optativos como ccircunstanciais co papel semántico de cuantificación, modo, causa.

A construción reflicte unha relación entre distintas entidades, que dá conta dun estado de cousas. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo e atético.

Gastar Cintr./Ctr.

1. Consumirse, estragarse unha cousa.

i) *gastouseme o forro do abrigo* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. A posposición é bastante habitual e débese ao semantismo da construción coa presenza de *se* e de dativo e/ou compl. indirecto, así coma aos trazos de non animación e non control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-continuo], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Funciona con frecuencia un dativo e/ou un compl. ind., representado por unha fr. prep. (a+fn), co papel semántico de afectado e ás veces posuidor. Tamén é doado atopar algún ccircunstancial representado por unha frase ou cláusula cos papeis semánticos sobre todo de causa (vgr. gastouse de tanto poñelo), modo, cuantificación, loc. temporal e espacial.

A construción está na voz media, cun *se* invariable en número e persoa e un sux. funcionando como experimentante dun proceso que implica modificación de tipo empeorativo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo – segundo as fases inceptivo, medio, terminativo–, ás veces intensivo.

Gotear Cintr.**1. Pingar ou deixar pingar un líquido.**

i) *a billa goteou toda a noite* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

ii) *tapa ese aceite, que gotea* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona moitas veces algún ccircunstancial desempeñado por unha cláus. ou unha frase, co papel semántico de loc. temporal e duración (i), cuantificación (vgr. a billa gotea moito), loc. espacial, modo (vgr. esa auga está goteando continuamente), causa (vgr. gotea porque se picou a goma), distribución (vgr. gotea de dous en dous minutos). Tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+animado], co papel semántico de afectado (vgr. ao boci gotéalle a billa).

As estruturas do tipo da exemplificada en (i), cun sux. que semella asumi-las funcións de afectado e ás veces causante, están próximas a estruturas transitivas, pois nelas o verbo é portador do propio obxecto (vgr. a billa gotea [auga] toda a noite); aquí o suxeito convértese ademais nun medio a través do que se pon de manifesto un obxecto subxacente. Nas construcións do tipo de (ii) o sux. é o afectado e maila entidade que se pretende situar como centro de atención e primeiro plano da información (compárese: a canle goteou [auga] toda a noite; a auga da canle goteou toda a noite; a auga goteou pola fenda da canle toda a noite).

A construción úsase na P3 singular ou plural, non admite *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, intermitente. Pódense reflectir outros valores como atenuativo (vgr. a billa gotea un pouco) e intensivo (vgr. a billa agora está goteando moito).

Gozar Cintr./Ctr.**1. Ter un sentimento de pracer con algo ou facendo algunha cousa.**

i) *xentes coas costelas cubertas por nóminas do Estado..., pero que gozan coa trastada de adquirir tomos pispados* (MFB246)

ii) *existen tipos repugnantes que gozan meténdose co goberno de turno* (TN20, 6)

iii) *Goza de vantaxes fiscais*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-modo/cuantificación/causa*, *portador de estado-estado-término*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. desempeñada por un pronome relativo que ten como antecedente unha entidade non definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+continuo] en (i), [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Ás veces pode non se explicitar, pero a súa presenza queda latente. Está representado por un ccircunstancial desempeñado por unha cláus. de verbo finito ou infinito, ou por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), co papel semántico de causa e modo. Tamén poden rexistrarse outros papeis semánticos como son, sobre todo, os de cuantificación (vgr. onte gozou moito), loc. espacial ou temporal, condición, concesión, campo ou asunto (vgr. goza de vantaxes fiscais no asunto da declaración)... Noutras construcións funciona un compl. prepositivo (vgr. goza da vida; goza dalgunhas vantaxes fiscais), cuxo valor transitivo (vgr. goza-la vida; posuír vantaxes fiscais) está latente. Fronte á construción de compl. directo, a de compl. prepositivo pode carecer de determinante (vgr. goza de vantaxes fiscais) e non

necesariamente se ve afectada a totalidade do complemento senón só unha parte (vgr. goza-la vida [toda] / gozar da vida [dunha parte dela]); alén diso, a construción de compl. prepositivo resulta máis estativa e atética cá outra, que implica meirande grao de dinamismo, telicidade e control por parte do suxeito.

A construción sinala unha acción de tipo mental. Admite o emprego de *se* invariable indicando sux. indeterminado. Designando actividade mental os valores aspectuais son dinámico e atético; moitas veces adquire valor intensivo e iterativo. Noutros casos (vgr. gozar de boa saúde; gozar de vantaxes fiscais) o valor é máis de estado (posesión de algo) e atético.

Graduar Cintr./Ctr.

1. Adquirir un grao académico, militar, etc.

i) *este ano vaise graduar en Filoloxía Galega* (SANTIAGO30)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita ir anteposto ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), en moitas ocasións sen determinante, posposta ao predicado e co papel semántico de área ou materia en que se desenvolve o evento que se indica. Outra estrutura é (de+fn) vgr. gradúase de tenente, tamén en moitos casos sen determinante, e que expresa o grao ou nivel acadado por un individuo nunha determinada escala. Por último, poden acompañar outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma o de loc. espacial e temporal (vgr. graduouse este ano na escola naval de Marín), modo, condición (vgr. sen a túa axuda non se graduaría)... Tamén é posible o emprego dun dativo e/ou compl. ind. (vgr. graduóuselle un fillo este ano).

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. O sux. é afectado e asemade protagonista activo do evento de graduarse, que asemade supón a fase final dun proceso previo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, tético, terminativo.

Grallar Cintr.

1. Berra-lo corvo.

i) *Media hora e xa estaban as pegas e os corvos a grallar nas cadeiras das terrazas...*(MDB73)

ii) *grallaban pesadas aves polas bouzas ao irmos engordioño* (ARR121)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida (ii). Adoita precede-lo predicado, agás cando o emisor quere poñer de relevo o evento (vgr. mira, grallan os corvos) ou o complemento en certas cláusulas dependentes (vgr. mira como grallan os corvos). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [-humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece adoita estar desempeñado por un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. espacial fixa ou aproximada (i, ii), loc. temporal, modo, cuantificación, causa (vgr. grallaban coa fame), fin, consecuencia (vgr. grallan tanto que asustan).

A construción é activa e úsase en P3 singular ou plural. Os seus valores aspectuais son dinámico, atético; ás veces habitual e intensivo.

Gritar Cintr.**1. Levanta-la voz máis do normal, lanzar gritos.**

- i) *marcharon eles tres pola outra porta, coma nos decesos da praza arrastran o touro cando a xente grita e...* (MDB41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado. A posposición obedece ás prioridades informativas do emisor que centra a atención no evento ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+continuo] en casos como (i), [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+humano] co papel semántico de afectado e destinatario (vgr. gritoulle a súa irmá), que indica o individuo ao que alguén lle lanza gritos. Tamén pode aparecer un ccircunstancial, representado por unha fr. nom., fr. adverbial ou fr. prep. de estrutura (con, de + fn) (vgr. grita coa/de dor), co papel semántico de causa (vgr. grita coa dor), loc. espacial e temporal, cuantificación (vgr. gritou moito), modo (vgr. gritou fortemente), fin (vgr. gritoulle para que obedecese), consecuencia...

A construción é de voz activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo, ás veces iterativo.

Gurrar Cintr.**1. Exercer forza sobre algo ou alguén.**

- i) *Mamá gurraba na porta e ó que abriu unha regandixa...* (MFB179)
 ii) *puxéralle a man no ombro e acompañáralo endeica as casas do lugar, marchando os dous, o peneque co neno asustado, en zigzag e gurrando como xugo de vacas lionas* (MFB167)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. A orde habitual é a de anteposición ao predicado. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [±humano], [+concreto], [±común], [+control]. En enunciados figurados pode ser [-animado] e [+continuo] (vgr. o vento gurraba na ventá)

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial, de referente [±animado], desempeñando diferentes papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal, modo, oposición ou entidade contra os que se exerce unha forza en frases preposicionais de estrutura (contra, en + fn), fin inmediato coas preposicións *por* e *para* (vgr. gurraba por entrar), causa, cuantificación sobre todo con frases adverbiais (vgr. gurras tanto que cansas), coparticipación nunha acción co verbo en plural e preposición *entre* (vgr. gurraban ben forte entre as dúas), condición (vgr. coa túa axuda gurraría menos), etc. Tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [±animado], co papel semántico de afectado, e un predicativo referido ao modo de estar do suxeito (vgr. Iria gurraba na porta enfadada).

A construción está na voz activa, con sux. axentivo ou forza (vgr. o vento gurraba na ventá). Atópanse moitos casos na modalidade exhortativa, con ou sen negación (vgr. veña, gurra; non gures así). Admite a presenza de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo.

2. Porfiar, insistir con teima en algo.

- iii) *non gures porque non che imos deixar ir* (DRAG608)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces pode funcionar un ccircunstancial, desempeñando diferentes papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal, modo, fin inmediato coas preposicións *por* e *para* (vgr. gurraba por facelo), causa, cuantificación (vgr. non gurres moito porque non o vas conseguir). Tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e un predicativo referido ao modo de estar do suxeito (vgr. Ela gurráballe segura de si mesma).

A construción é activa, con sux. axentivo. Atópanse moitos casos na modalidade exhortativa e con negación (vgr. veña, gurra; non gurres). Admite a presenza de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo.

Gustar Cintr.

1. Resultar algo agradable ou alguén atractivo.

i) *a el non lle gustaba que ela se sentase á súa esquerda* (DEUS20)

ii) *Non me gustaba a labranza* (OCT184)

iii) *empezou a engordar, o desastre pareceulle insoportable; nunca lle gustou a xente gorda nin mal aseada* (DEUS25)

iv) *xa tía dez ou doci anos, xa me gustaban as nenas máis que as ovelas* (OSCOS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *producción de efecto-afectado-produtor de efecto*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e unha cláusula. Non admite a conmutación de artigo por cero (vgr. *gústanlle castañas). A orde habitual é a posposición ao predicado e ao compl. indirecto. Esta situación posverbal obedece ao semantismo da construción así como á presenza de dativo e/ou compl. indirecto, que a miúdo se tematiza e redobra nunha fr. preposicional, e aos trazos de non axentividade e non control. O suxeito pode ser un evento representado por unha cláusula (vgr. non me gusta que faga iso) ou un nome cuxo referente posúe trazos semánticos variables como [+animado] e [±humano], [-animado], [±concreto], [+continuo] en (ii, iii), [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou un compl. ind. de estrutura (a+fn), que precede o suxeito e ten como referente unha entidade cos trazos [+animado] e [±humano], e indica o individuo ao que algo ou alguén lle resulta agradable. Ás veces funciona de maneira opcional un ccircunstancial con papeis semánticos como cuantificación, loc. espacial e temporal (vgr. hoxe a labranza non gusta moito nalgunhas zonas de Galicia polas dificultades orográficas), causa, fin.

A construción está na voz activa, presenta o compl. ind. como afectado, estando o sentimento xeralmente no primeiro plano cun carácter permanente e total. Resulta frecuente a modalidade interrogativa e a presenza de negación así coma o funcionamento da construción nunha estrutura comparativa na que se poñen en correlación dous obxectos ou individuos coa entidade que funciona como afectado, asumindo un determinado sentimento cara a eles. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, moitas veces intensivo.

2. Sentir pracer ou afección por algo ou alguén

v) *¿seica gusta do viño doce esa raposa?* (ESC23)

vi) *os toros, home si, eu nunca fun porque nunca justei deles, pero supoño que...* (NOIA26)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito aparece implícito. A orde habitual é a anteposición ao predicado e ao complemento. O suxeito pode representar un evento ou ser un nome cos trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio. En enunciados interrogativos en que o emisor se dirixe a un destinatario para ofrecerlle algo pode escusarse, ao ser coñecido polo contexto (vgr. *gostas?*). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+cláus.), expresando un evento, actividade, etc., que resulta atractivo para o suxeito; (de+fn) sinalando unha entidade que tamén resulta atraente para o sux. e que se caracteriza polos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo]. De xeito opcional tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación, causa (vgr. *gosto moito dese viño pola súa suavidade*), loc. espacial e temporal, fin, exclusión (vgr. *gosta de todas as bebidas agás do viño verde*).

A construción está na voz activa. Nas estruturas de compl. prepositivo o individuo portador de sentimento está no primeiro plano da información mentres que nas construcións de compl. indirecto o obxecto produtor da afección móstrase marxinal. O sux. tamén resulta algo máis axentivo e con maior grao de control ca nas construcións de compl. indirecto. Por último, a construción de compl. indirecto implica un sentimento permanente e total, namentres a de compl. prepositivo presenta o sentimento como apetencia ocasional e parcial. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Resulta frecuente a modalidade interrogativa e a presenza de negación. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético e moitas veces intensivo, cun menor grao de estatividade e duración ca nas estruturas de (1).

H

Habitar Cintr./Ctr.

1. Residir nun determinado lugar.

- i) *Diciase que un dos homes máis eminentes que habitaban na cidade...* (DEUS252)
- ii) *En Ébora habitaba só a nostalxia* (EBO357)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-locación espacial*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra a atención no complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [-concreto] en contextos figurados como (ii), [+colectivo] e [+continuo] en certos casos (vgr. a xente habita cada vez menos nas aldeas), [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [+locativo], [+concreto], [+común], que indica un determinado lugar. Con carácter máis opcional poden funcionar outros ccircunstancias con papeis semánticos como loc. temporal, modo, causa (vgr. habitaban comodamente no campo pola carestía da vida urbana)...

A construción emprégase na voz activa e admite *se* indicando sux. indeterminado. Este predicado é posible en estruturas de pasiva analítica co significado próximo ao de “ocupar” (vgr. algunhas casas do Courel xa foron habitadas) e sux. [-animado], afectado e con presenza ou non de axente. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético. Na construción de pasiva analítica reflíctese un valor dinámico.

Harmonizar Cintr./Ctr.

1. Estar en harmonía, compenetrarse.

- i) *dedos longos de capador ou músico que harmonizaban en habelencia coas palabras* (MDB38)
- ii) *eses dous non harmonizan ben* (GDXL1037)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*. O esquema semántico respectivo é *portador de relación-relación, portador de relación-relación-término*.

O suxeito está explícito e representado nestes exemplos por unha fr. nom. definida mais un pronome relativo. Adoita mante-la orde prototípica de anteposición ao predicado e

caracterízase polos trazos semánticos [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [-control], [+control] con algúns sux. humanos que teñen a posibilidade de establecer unha relación ou de modificala.

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. presenta máis dun referente, ben sexa a través dunha unidade composta, ben sexa en plural concordando co verbo; nestes casos é corrente o funcionamento dalgún ccircunstancial representado por unha fr. prep. ou fr. adv. co papel semántico de modo. Nas restantes construcións, como as do tipo de (i), con sux. en singular ou plural, funciona un compl. prepositivo desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), con ou sen determinante, e cun referente [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], que sinala o segundo membro da relación en que se proxecta a relación. Aínda que opcional tamén aquí é frecuente o uso dalgún ccircunstancial co papel semántico de modo.

A construción indica un estado de cousas a través dunha relación. Admite un *se* que contribúe a determinar ou reflecti-la función de compl. prepositivo e os dous termos postos en relación (vgr. esas cores non se harmonizan). Os valores aspectuais son estativo e atélico, ás veces intensivo.

I

Igualar Cintr./Ctr.

1. Estar ao mesmo nivel dúas persoas ou dúas cousas.

- i) *As torres igualan en altura* (Dicionario cast.-gal. RAG518)
- ii) *En cuestión de meses chegou a igualarse con el* (DRAG628)
- iii) *hoxe iguálase a eles en cartos*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de relación-relación*, *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten trazos semánticos variables: [+animado] e [+humano], [-animado], [-continuo] e [+concreto], ou tamén [+continuo] e [-concreto] vgr. a nobreza iguálase á virtude, [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio en construcións non pronominais como a exemplificada en (i). Con todo, é frecuente o emprego dalgún ccircunstancial co papel semántico de campo ou aspecto, é dicir, o eido en que dúas persoas ou cousas aparecen ao mesmo nivel. Tampouco resulta inusual a presenza de adverbios modalizadores (vgr. as torres xa igualan). Nas construcións pronominais o complemento é opcional cando o suxeito é composto ou plural e vai referido ás dúas entidades postas en relación. Nos demais casos, funciona un compl. prepositivo de estrutura (a, con + fn), que sinala o individuo ou entidade cos que o suxeito se pon ao mesmo nivel. De xeito opcional tamén pode acompañar un ccircunstancial, a miúdo representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), co papel semántico de campo ou aspecto (vgr. iguálase a seu curmá en cartos), é dicir, aquilo no que se equiparan as dúas entidades ou individuos.

A construción pode ser pronominal ou non pronominal (vgr. xa iguala un co outro). A primeira úsase cun *se* que enfatiza a presenza do suxeito no estado descrito. En cláusulas nas que o sux. manifesta maior grao de control, intencionalidade e actividade a construción vólvese máis transitiva. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

Importar Cintr./Ctr.

1. Resultar algo ou alguén de importancia.

- i) *Non souben cómo dicirlle que non me importa a súa esterilidade* (MFB30)
- ii) *Ti arregla a túa vida que a miña nada che importa* (VIVEIRO86)
- iii) *non me importaba que nese proceso corran os anos* (CAMIÑO135)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto, produtor de efecto-producción de efecto-afectado*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha cláus. e unha fr. nominal definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado con facilidade en función do centro de atención que estableza o emisor; por outra banda, o semantismo da construción con presenza de dativo e/ou compl. ind. así coma os trazos de non animación e non axentividade fan que a situación posverbal non resulte forzada. Cando o sux. está representado por unha cláus. implica un evento; cando se trata dun nome os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio en estruturas de significado xenérico non aplicable a un único individuo (vgr. *que se vaia, non importa*). Nas restantes adoita funcionar un dativo e/ou un compl. indirecto, de referente [+humano], afectado e con control sobre aquilo que interesa ou non interesa para el. Tamén pode funcionar, de xeito opcional, un ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv. co papel semántico de cuantificación (vgr. *impórtame pouco; non me importa nada*). Con esta mesma función poden aparecer outros papeis semánticos como son os de loc. temporal e espacial, modo, causa, fin (vgr. *co que oín xa non me importa o que digas para te achegares*)...

A construción úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Resulta común o emprego da negación. Os valores aspectuais son dinámico en canto produtor dun efecto nun individuo, atético. Son frecuentes os valores intensivo ou atenuativo mediante frases adverbiais (vgr. *importa moito; non importa nada*).

2. Causar molestia.

- iv) *Se non che importa, quedaría por aquí para logo botar unha ollada* (ESC157)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto-afectado*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado con facilidade en función do centro de atención que estableza o emisor; por outra banda o semantismo da construción coa presenza de dativo e/ou compl. ind. así coma os trazos de non animación e non axentividade do sux. fan que a situación posverbal non resulte forzada. Cando o sux. está representado por unha cláus. implica un evento; tratándose dun nome os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento está representado por un dativo e/ou un compl. indirecto, de referente [+humano], afectado e con control sobre aquilo que interesa ou non interesa para el. Tamén pode funcionar, aínda que de maneira opcional, un ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv., co papel semántico de cuantificación (vgr. *non me importa nada que o fagas*). Baixo esta mesma función poden aparecer outros papeis semánticos como son os de loc. temporal e espacial, modo, causa, fin...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Resulta frecuente o emprego da negación e dunha cláus. condicional con *se* e da modalidade interrogativa dado que se inquire a conivencia e permisión do receptor. Os valores aspectuais son dinámico en canto produtor dun efecto nun individuo, atético. Son frecuentes os valores intensivo ou atenuativo mediante frases adverbiais (vgr. *importame moito que o fagas; non importa nada que o fagas*).

3. Manifestar interese por algo ou por alguén.

v) *eles viven tranquilos, non se importan por ninguén* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, sendo o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece implícito e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado na orde non marcada e de estrutura (por+fn/cláus.), cun referente que pode designar un evento, unha entidade [-animada] e [±concreta] ou un individuo polos que alguén se interesa.

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo, adquirindo unha dobre proxección, isto é, como elemento que determina a presenza do complemento e asemade que pon de relevo o suxeito, centrando nel unha determinada actitude e reforzando o seu papel de afectado e axente interesado por algo ou alguén. Os valores aspectuais son dinámico e atético.

Inchar Cintr./Ctr.

1. Aumentar de volume unha parte do corpo ou unha entidade por se encher de aire, gas, etc.

i) *ó outro día xa iaran carnavales, inchoulle a cara de tal maneira que os ollos tiñaos cerrados de inchazón* (GOIÁN44)

ii) *As gamelas randean co amarre. Son charabiscas, táboas que inchan e saben levar o carrexo* (MDB20)

iii) *sóplalle pa que se inche, burro* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida ou non definida. Aparece con frecuencia posposto ao predicado debido ao semantismo da construción con presenza de dativo e/ou compl. ind. así coma aos trazos semánticos de non animación e non control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un dativo e/ou un compl. ind., sobre todo cando o sux. se refire a entidades inalienables ou a partes do corpo, co papel semántico de afectado e posuidor. Tamén resulta habitual o uso dun ccircunstancial desempeñado por unha cláus. ou por unha frase co papel semántico de cuantificación, causa (vgr. *inchou moito coa calor*), modo, comparación, loc. espacial e temporal... Nas construcións como a exemplificada en (iii) o ccircunstancial adquire a miúdo o papel semántico de medio e causa a través dunha frase ou dunha cláusula (vgr. *o fol ínchase con aire; o globo ínchase coa bombona*).

As estruturas do tipo das exemplificadas en (i, ii) reflicten un proceso de carácter interno, cun sux. experimentante e o complemento como causante. As do tipo (iii) mostran forma pronominal, cun *se* invariable en número e persoa, sendo aquí o proceso máis externo, isto é, que vai dende fóra para dentro (comp. *o fol inchouse* → *o fol colleu aire [de fóra] / a perna inchou [dende dentro]*), por iso a presenza de *se* pode presentar un significado ambiguo entre contido medio e pasivo con complemento axente ou con axente indeterminado (vgr. *o globo inchouse [foi inchado] con aire*). Os valores aspectuais son dinámico, progresivo, atético. Ocasionalmente poden rexistrarse outros valores como intensivo e iterativo; ás veces inceptivo por *se*.

Incidir Cintr.

1. Facer fincapé nun tema ou nunha cuestión.

- i) *Tamén Faro de Vigo incidiu na esixencia dun debate televisivo que non se celebrou* (TN6, 68)
- ii) *Os CAF inciden na necesidade de potencia-la participación do estudiantado nas institucións de goberno da Universidade...* (OCG11-03-99, 11)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado], [-animado] en estruturas do tipo de (i) por causa de metonimia, [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente que adoita ser [-animado], [±concreto], que indica o asunto no que alguén pon insistencia. En paralelo ao compl. prepositivo tamén pode funcionar de xeito opcional un dativo e/ou compl. ind. e máis comunmente un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como cuantificación e modo, loc. temporal e espacial, fin (vgr. na reunión incidiron bastante no problema para os seus apoios), causa, condición (vgr. co teu consello non incidiría niso)...

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético ou télico conforme exista ou non duración, moitas veces iterativo e intensivo.

Influir Cintr.

1. Producir algo ou alguén un efecto nunha cousa ou nunha persoa.

- i) *Depende, quizais a poesía tahitiana inflúa negativamente na vista dun óculo en particular* (EBO139)
- ii) *o tema que tocou, que foi o da emigración, este é un tema que a min me inflúe moito* (MONFORTE53)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-término*, *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Pode pospoñerse ao predicado pola tematización do compl. indirecto redobrado. Os seus trazos semánticos son [±animado], [+concreto] e [±común], [-concreto], [+control] con sux. animado que reflicte intencionalidade e volición, [-control] principalmente con suxeitos inanimados.

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado na orde non marcada, de estrutura (en+fn/cláus.), cun referente que pode indicar un evento ou por se tratar dun nome presenta-los trazos [±animado], [±concreto]; noutras construcións funciona un dativo e/ou compl. indirecto, xeralmente de referente humano. Con ambas funcións preténdese dar conta da entidade ou do individuo, que se ven afectados por outra persoa ou por outra entidade. Xunto a estes argumentos resulta habitual a presenza, con carácter opcional, dalgún ccircunstancial representado por unha cláus. ou frase co papel semántico de cuantificación (ii), que é habitual cando funciona un compl. indirecto, modo (i), causa, fin, loc. espacial, temporal, etc.

A construción é activa. Admite *se* con sux. animado para indicar que está indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético. Pódense reflectir outros valores como télico e puntual (vgr. ese xesto influíu en min), intensivo (ii), iterativo, permanente (vgr. a bolsa inflúe na economía).

Ingresar Cintr./Ctr.

1. Entrar ou pasar a formar parte dun centro, institución, asociación, etc. para recibir determinados servizos.

- i) *o terrorista Baldo ingresará en prisión tras ser extraditado* (OCG25-11-98, 21)
- ii) *eu estouche por apostar que o Iglesias ingresa na Real Academia Española* (BAIO18)
- iii) *aínda non ingresou no hospital*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-loc. espacial, afectado-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e posúe os trazos semánticos [+animado], xeralmente [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. preposicional, posposta ao predicado, de referente [-animado], [+concreto], [+común], que expresa o lugar físico e sobre todo nocional (entidade, asociación...) ao que alguén accede ou do que pasa a formar parte.

A construción pode ter carácter activo, cun sux. axente volitivo, ou medio cun sux. afectado (vgr. María ingresou no hospital). Con este verbo é posible tamén a construción pasiva (alguén é ingresado nalgún sitio), implicando un movemento de transición cara ao interior dun lugar. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

Iniciar Cintr./Ctr.

1. Principiar ou ser principiada unha cousa.

- i) *A discusión iniciouse como unha simple conversa, sen reproches...* (DEUS20)
- ii) *A obra literaria de Dieste iniciouse a partir do relato breve* (OCG04-02-99, 41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción, afectado-acción-modo/loc. temporal/espacial*.

O suxeito está explícito nestes exemplos mediante unha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como modo, loc. temporal ou espacial. En menor medida pode funcionar tamén algún adv. modalizador ou un ccircunstancial co papel de causa (vgr. a discusión iniciouse polos teus comentarios). En estruturas de claro contido pasivo rexístranse ccircunstanciais opcionais co papel de fin, loc. espacial e temporal (vgr. onte iniciouse o debate definitivo para dar remate aos orzamentos)...

A construción ten valor medio e forma pronominal, cun *se* invariable en número e persoa que pon de relevo a presenza do suxeito. Tamén pode adquirir significado pasivo con axente indeterminado e equivaler a unha construción analítica con ou sen axente (vgr. a discusión iniciouse/foi iniciada sen reproches polos convidados). Os valores aspectuais son dinámico, inceptivo. O momento de inicio como tal é télico ao non ter por que implicar duración.

Insistir Cintr.

1. Repetir unha acción ou recalcar algo; teimar ou persistir en algo.

- i) *as mulleres enloitadas alí presentes insisten no pranto e na potencia dos eloxios que improvisan da morte* (BE63)
- ii) *Insisto en que Vde. non deba acochar desconfianza verbo dos meus sentimentos por Dorinda* (ARR33)
- iii) *Nembargantes, eu insistía en ve-lo soute de castiñeiros, e estes eran enormes* (BE36)

iv) *Tratábase, pois logo, de dificultar tales censións e de insistir sobre a vindicación lusitana do Couto Mixto* (ARR78)

v) *El insistiu, erguéndose xa e falando co camareiro para que lle anotase a cea,...* (CAMIÑO17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co dobre esquema semántico *axente-acción-término* e *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o centro de atención establecido polo emisor está no complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Ás veces pode non se explicitar por estar latente, sendo recoñecible ben polo contexto ben a través da realidade externa á mensaxe. Está desempeñado por unha fr. prep., con ou sen determinante, de estrutura (en+cláus.), (en+fn), menos frecuente (sobre+fn), cun referente que designa un evento ou unha entidade cos trazos [-animado] e [+concreto], expresando acción, tema ou asunto que alguén reitera ou no que alguén pon énfase, interese, etc. Nalgunhas construcións tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. a eses hailles que insistir bastante) ou un ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (vgr. insistiron moito nese aspecto), loc. espacial e temporal, modo, causa, fin (vgr. insistiulle seriamente para que quedase).

A construción é activa con sux. axentivo e asemade portador de actitude. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, iterativo, intensivo.

Interesar Cintr./Ctr.

1. Suscitar algo ou alguén interese.

i) *eses datos non interesan*

ii) *ese teléfono de fíos interésame moito* (OCT337)

iii) *han de desculpar que traia a colación un tema que non interesa a ninguén* (TN6, 7)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*, *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nominal definida e non definida en (iii). Posponse con facilidade ao predicado debido ao semantismo da construción, á presenza habitual dun dativo e/ou compl. indirecto e á frecuente non animación. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é opcional nalgunhas construcións. De xeito opcional, pode funcionar un ccircunstancial sobre todo de cuantificación e modo (vgr. esa información non interesa nada), fin (vgr. esa persoa non interesa nada para este traballo). Noutras construcións, o complemento está representado por un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+animado], que sinala a persoa que ten ou non interese en algo ou en alguén.

A construción é activa, cun suxeito que posúe certo carácter axentivo en canto produtor dun determinado efecto no complemento. Non se usa con *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético.

2. Mostrar interese por algo.

iii) *cheguei á conclusión de que canta máis xente se interese nun asunto máis banal é este* (MFB22)

iv) *cando teño un examen e hai un partido non lle presto atención, interésome sólo polo resultado e nada máis* (VEDRA16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nominal. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. preposicional de estrutura (en, por + fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que sinala a entidade obxecto de interese de alguén. Con carácter opcional tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación, causa, fin (vgr. *interésase moito pola informática para os seus traballos*).

A construción é pronominal, con sux. axentivo e un clítico variable en número e persoa, que pon de relevo o suxeito e contribúe a determina-la presenza do complemento prepositivo. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, en ocasións intensivo.

Interpretar Cintr./Ctr.

1. Ser deducido o significado de algo.

- i) *os datos que se analizan e interpretan neste informe xornalístico proceden dun total de 4932 entrevistas...*(TN1, 19)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida, que se pode situar como tema ou na posición do obxecto. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Adoita funcionar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo, loc. espacial, temporal, fin, orixe.... Tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. ind., co papel semántico de afectado. Xeralmente está latente un papel semántico axente, de referente animado e con control, executor da acción sinalada polo predicado.

A construción emprégase con *se* invariable en número e persoa, presentando significado pasivo e axente indeterminado. O sux. afectado concorda co verbo e vai anteposto ao predicado. Cando aparece o papel semántico de modo, representado sintacticamente por un claús. introducida por *como*, resulta máis claro o significado pasivo (vgr. *esas palabras interpretáronse como unha declaración de guerra*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces iterativo e intensivo.

Intervir Cintr./Ctr.

1. Participar en algo ou ter influencia nun asunto.

- i) *Borrell entrevistou onte nunha mesa redonda do congreso sobre “unha Unión Europea máis democrática e eficaz”* (OCG03-03-99, 21)
 ii) *Leal interveu en nome de Curro e leu o xa disposto* (MDB43)
 iii) *non creo que nesa gama tan ampla de formas de pronunciar a mesma frase interveña soamente a diferenza do timbre...*(CAMIÑO84)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor prioriza informativamente o expresado polo complemento; tamén favorecen a posposición os trazos de non animación e non control. Os seus trazos semánticos son diversos: [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [-continuo], [+continuo] (vgr. *a luz intervéñ no crecemento das plantas*), [+control].

O complemento é obrigatorio, aínda que en ocasións non se explicita por quedar moi latente (vgr. *quixo intervir [na disputa] para que non pelexasen*). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), con ou sen determinante e cun referente de trazos [-

animado], [\pm concreto], que sinala o asunto, actividade, etc. en que alguén participa ou ten influencia. Á par desta función, resulta frecuente algún ccircunstancial co papel semántico de presenza e comitativo (vgr. intervir con algo ou alguén), ausencia e substitución (ii), oposición (vgr. interviñeron na discusión contra min), loc. temporal ou espacial, cuantificación, modo (vgr. ese factor interviu activamente na resolución do conflito), causa (vgr. non interviu na mesa redonda por timidez), fin, condición (vgr. co teu apoio interviría na mesa redonda), concesión.

A construción emprégase na voz activa e admite *se* para indicar sux. indeterminado. Fronte á construción transitiva con este mesmo verbo (vgr. interviñeron unha conta do banco) en que o sux. é axente, posúe control e a acción –télica– pasa á totalidade do obxecto, na construción intransitiva de compl. prepositivo prima o significado de acción do predicado sobre o do complemento, que ademais non se ve afectado totalmente senón só parcialmente, e o control mailo carácter axentivo do sux. poden non existir ou seren de menor grao. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces iterativo e intensivo.

Ir Cintr.

1. Desprazarse cara a un sitio andando ou nun medio de transporte.

- i) *toda a noite tragh do carneiro e o carneiro non ía prá casa* (MAZARICOS46)
- ii) *ovella que vas pró monte, co rabo tápa-la cona e pa que o demo non te leve unha centella te coma* (COVAS-FORCAREI65)
- iii) *non teño morriña de Ourense, de vez en cando tamén vou alí* (OURENSE27)
- iv) *polo fin de semana vou a Vedra* (VEDRA16)
- v) *Rosa foi á parte da cociña e volveu cun cazo* (ESC155)
- vi) *episodio gracioso acontecido naquela viaxe, protagonizado por unha señora que ía no autobús* (DEUS149)
- vii) *á misa vaise no coche, antes íbase andando* (COVAS-FORCAREI64)
- viii) *Se cansas imos máis a modo* (OCT184)

O esquema sintáctico prototípico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-dirección, modo...*

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida en (vi). Acostuma ir en posición preverbal e posúe como principais trazos semánticos os de [\pm animado] e [\pm humano], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control], [-control] tratándose de entidades non humanas nas que o control non depende unicamente do sux. senón tamén dun causante [\pm humano].

O complemento resulta obrigatorio, aínda que ás veces pode non se explicitar por ser coñecido a través do contexto ou doutros referentes da mensaxe. Está representado por unha fr. adv. que sinala destino, e por unha fr. prep. de estrutura (cara a, en dirección a, para...+ fn) indicando dirección, (a+fn) destino, (ata+fn) mostrando o punto límite do desprazamento, (a través de, por + fn) co papel semántico de tránsito, (de, dende + fn) indicando orixe ou punto de partida, posición (vgr. vou diante de ti), medio – fundamentalmente un medio de transporte–, comitativo (vgr. foi connosco a Lugo), orde (vgr. foi a Lugo primeiro). O complemento sitúase en posición posverbal, pero non é inusual a anteposición da fr. prep. (vgr. pero elas así coma agora á taberna non ían). En cambio resulta pouco aceptable a anteposición da fr. adv. en contextos destas características (vgr. *de vez en cando alí vou) a non ser que se introduza outra partícula (vgr. de vez en cando alí tamén vou).

A construción emprégase na voz activa e sinala un movemento con desprazamento. Admite a presenza de *se* para indicar sux. indeterminado e para intensifica-la presenza do sux. no movemento de partida dun lugar. Os valores aspectuais máis frecuentes son

os de dinámico e atético, inceptivo con *se*; ocasionalmente poden darse outros valores como habitual e iterativo, intermitente.

2. Desprazarse a un lugar cunha finalidade concreta.

ix) *ahora xa van pá taberna toma-lo café con leite* (SOUTELO-FORCAREI60)

x) *e fun á barbería para que o Leonardo me fixera un bon afeitado* (BE264)

xi) *fume pa Lugo, fume facer os exames de ingreso* (POL68)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-dirección-fín*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, para + fn), que sinala a dirección e o punto de destino do desprazamento dun individuo. Un segundo complemento está representado por unha cláus. introducida por *para que* con verbo en forma persoal, ou por unha fr. prep. de estrutura (a, para + cláus. de infinitivo), sinalando a finalidade do desprazamento. Se suprimímo-lo complemento de lugar e dirección, a estrutura sitúase nos lindes da construción perifrástica con valor de intencionalidade (vgr. *ir toma-lo café*).

A construción é activa, admite a presenza dun clítico variable en número e persoa reforzando a idea de marcha e partida do individuo representado no suxeito. Non se emprega negación diante do infinitivo, aínda que si se pode utilizar diante do verbo de movemento (vgr. *non me fun para Lugo facer os exames* / **funme para Lugo non facer os exames* / **fun non facer os exames*). Os valores aspectuais prototípicos son os de dinámico, atético, ás veces *se* marca un valor ingresivo.

3. Marchar, abandonar un lugar, saír.

xii) *tanto andas vouse, vouse, xa te puidiches ter ido*. (OUROL84)

xiii) *e finalmente sinálalle o camiño para que se vaia* (DEUS144)

xiv) *vaite, viaxeiro, non queiras coñecer Torre de Kerjean* (BE25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ocasionalmente pode funcionar algún dativo de interese (vgr. *váiteme de aquí*) ou algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, ás veces reforzando o punto de partida e o momento (vgr. *empinxa, repinxa vaite de aquí, ceniza do lar anda atrás de ti*), causa, fin, modo (vgr. *vouse rapidamente*), comitativo, condición (vgr. *sen a túa axuda iríase*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase cun clítico variable en número e persoa que fai innecesaria a existencia dun complemento. Esta construción é moi empregada en tempos de imperativo na modalidade exhortativa, cando un emisor se dirixe a un interlocutor para cominalo a abandona-lo lugar en que está. Os valores aspectuais son dinámico, atético; o clítico pode acentua-lo valor aspectual inceptivo.

4. Moverse de maneira xenérica e indeterminada ou nunha atracción.

xv) *Se vai, vai e se non vai queda* (NOIA76)

xvi) *tropesan nun e tropesan en calquera porque non ven cando van* (NOIA76)

xvii) *ese día tamén vou nas barcas* (CERDEDO10)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-medio*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio nalgúns estruturas como (xv), pero si noutras como (xvii) en que aparece desempeñado por un ccircunstancial que indica o medio en que alguén se move, neste caso para divertirse. Con carácter opcional poden funcionar

outros ccircunstanciais con diversos papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, causa, fin, modo e cuantificación (vgr. o neno vai moito nas barcas para se divertir), adición (vgr. vai nas barcas ademais de na montaña rusa), substitución (vgr. vai nas barcas en lugar de na montaña rusa)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento non direccional. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético.

5. Pasar por algún sitio.

xviii) *Mira, aí o vai* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

xix) *Velaí a vai, xusto á hora que che dixen* (CACHAFEIRO-FORCAREI40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial, tránsito*.

O suxeito aparece aquí implícito. Pode pospoñerse ao predicado por centrarse a miúdo a información no complemento, que xeralmente é de carácter adverbial. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio dentro deste contido. Pode estar representado por un fr. preposicional ou adverbial e tamén aparece con frecuencia un pronome, variable en xénero e número, referido ao suxeito, en ocasións con valor despectivo; resulta habitual cando o emisor quere chama-la atención do interlocutor sobre alguén que pasa. Con carácter opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. espacial, dirección, loc. temporal, modo.

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un desprazamento. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético.

6. Desprazarse a algún lugar para realizar un determinado traballo ou procurar algunha cousa.

xx) *o crego e maila criada foron ós garabullíños* (TORDOIA83)

xxi) *os domingos pola mañá mentres os demais ían na misa sentabamos nuns tallos na eira* (ESC99)

xxii) *aínda saliches o domingo pasado ou non fuche á follateira* (LUÍNTRA21)

xxiii) *non estiven porque fun á madeira* (O CORGO78)

xxiv) *ó outro día con medo e todo xa se foi ó mare* (SADA70)

xxv) *o Mauser terciado coma quen vai aos coellos* (BE263)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-destino*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito, indeterminado e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Tende a se situar en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado na orde non marcada, de estrutura (a+fn), indicando dirección e destino, (en+fn) indicando o lugar, acto, actividade, etc. en que se está. Tamén pode funcionar de xeito opcional algún outro ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, comitativo, orde, causa, fin (vgr. foi con ela á leña para o lume), condición... Ás veces rexístrase un dativo co papel de afectado ou destinatario (vgr. funlle á madeira) e un predicativo do suxeito (vgr. foi contento aos cogumelos).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual (vgr. vai á misa tódolos días).

7. Desprazarse á procura de algo ou alguén.

xxvi) *esperade aquí, que vou polo coche* (SANTIAGO38)

xxvii) *vai buscar un carneiro e despois quéntaste. E foi por un carneiro* (VERÍN70)

xxviii) *eran os carabineiros daquela época, que eran os que iban detrás del pois andaban sejidó detrás da muller* (NOIA26)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-destino*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (detrás de, por + fn), cun referente [±animado] e xeralmente [+concreto], que se constitúe no destino, meta e en moitos casos na causa última do desprazamento. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo... En menor medida pode rexistrarse algún dativo e un predicativo do suxeito (vgr. foille contento polo coche).

A construción é activa, cun sux. axentivo que se despraza ou para traer algo da súa posesión ou coa idea de buscar, ás veces con certa ansia, algo ou alguén que fuxiu, que se perdeu ou que non se posúe (vgr. foron todos detrás da medalla de ouro). Neste caso a intencionalidade sobreponse ao contido de desprazamento. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

8. Asistir a un determinado lugar, acontecemento, acto, etc.

xxxix) *fóronme á miña voda máis de cincuenta mozos e mozas* (SOUTELO-FORCAREI60)

xxx) *as nenas das Casas Novas van todas xuntas á misa* (SANTIAGO78)

xxxi) *meus primos foron todos á escola aquí* (PONTEDEUME41)

xxxii) *Como é así unha festa, así salvaxe, van os forasteiros tamén e levan un pau ghrande* (CERDEDO55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-destino*.

O suxeito está explícito nestes exemplos a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra a súa atención informativa no evento ou no complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), posposta ao predicado e cun referente [-animado], que sinala o acontecemento, actividade, etc. ao que alguén asiste. Con carácter opcional pode funcionar un dativo e/ou compl. ind., co papel semántico de afectado así como algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. non foron á festa ben preparados pola présa), fin, substitución (vgr. foron á festa en vez de á misa)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que se despraza para asistir a algún tipo de acto. Pódese empregar con *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, ás veces habitual.

9. Ser enviada ou mandada unha cousa a alguén ou a algunha parte.

xxxiii) *a denuncia vai no xulgado* (SANTIAGO78)

xxxiv) *o contrato foi a Madrí* (PONTEDEUME41)

xxxv) *ei che vai o desafío, nena do pano marelo* (SANTIAGO78)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, correspondéndolle o esquema semántico *afectado-acción-destino*.

O suxeito está explícito nestes exemplos mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], [±concreto], con frecuencia [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. ou fr. prep. de estrutura (a, en+fn) que sinala un lugar como límite ou destino da entidade en función de suxeito. A fr. prep. introducida por *en* non admite o pretérito co contido que estamos a ver neste apartado (vgr. ?a denuncia foi no xulgado) nin a forma *se* (vgr. a denuncia vaise no xulgado), sendo o presente o tempo non marcado neste contexto (vgr. a

denuncia vai no xulgado / a denuncia vai ao xulgado). De xeito máis opcional tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. (vgr. aí vai a denuncia da que che falei / aí que che vai a denuncia da que che falei), de referente animado, que explicita o individuo que vai recibi-la cousa enviada. Con carácter tamén opcional poden aparecer outros ccircunstanciais con diversos papeis semánticos como loc. temporal, modo, medio (vgr. a carta vai hoxe no xulgado por correo certificado), condición (vgr. sen a túa axuda o contrato non iría a Madrid)...

A construción ten forma activa e significado de carácter medio ou pasivo (vgr. a denuncia vai no xulgado / a denuncia foi enviada ao xulgado). A persoa é a terceira e o axente non se coñece. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

10. Dirixirse a un sitio para tentar subtraer unha cousa, roubar.

xxxvi) *tiña un sacristán que lle iba á caixa das ánimas e iballe tamén ó viño* (FEÁS49)

xxxvii) *entráronlle na casa e fóronlle ós cartos* (FORCAREI50)

xxxviii) *pa que o gato non vaia ó leite* (SOBER70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-destino*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [+humano], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Aparece baixo a forma dunha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado] que sinala aquilo que algúen procura para si. Vai inmediatamente posposto ao predicado ou separado del por algún argumento, con frecuencia un dativo, que ten o papel semántico de prexudicado. Tamén poden funcionar outros ccircunstanciais con distintos papeis semánticos como loc. temporal e frecuencia (vgr. íalle aos cartos tódolos días), loc. espacial, modo e cuantificación, causa, fin...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. váiselle aos cartos). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces iterativo e habitual.

11. Exercer un determinado oficio ou desempeñar unha profesión.

xxxix) *o oficio de zapateiro non me daba e fume de canteiro* (ACIVEIRO-FORCAREI78)

xL) *ós trece anos xa fun de peón da-lo barro a Lugo* (ACIVEIRO-FORCAREI75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Precede o predicado nas estruturas non marcadas e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, vai posposto ao predicado e está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), sen determinante, que indica o tipo de profesión que vai exercer-lo individuo representado no suxeito. Tamén adoita aparecer, con carácter opcional, algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e destino (xL), loc. temporal (xL), causa, fin.

A construción admite a presenza de *se* para indicar sux. indeterminado ou para intensifica-la participación do sux. centrando nel o evento. Os valores aspectuais son dinámico, atélico; a presenza de *se* outórgalle a miúdo valor inceptivo.

12. Pasar para o curso seguinte.

xLi) *cando fun para sexto xa non me gustaba tanto estudar* (VEDRA16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-destino*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e ten como principais trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (para+fn), que indica o punto de destino dun movemento nocional. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, tempo, causa... e algún predicativo do suxeito (vgr. foi contento para sexto).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

13. Realizar uns estudos, prepararse para unha profesión.

xLii) *a min dixérome que iba pa cura, non sei se é certo ou non* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-destino*.

O suxeito está neste exemplo implícito e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (para+fn), que indica o punto de destino dun movemento nocional. Opcionalmente pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal, causa, condición (vgr. sen o teu consello non iría para cura)... Máis ocasional é un dativo (vgr. o fillo vaille para cura) e un predicativo do suxeito (vgr. está indo convencido para cura).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico.

14. Elixir, escoller unha opción ou ámbito de estudo e traballo.

xLiii) *Case todos foran pola Mariña, por aquel entón* (BE14)

xLiv) *en terceiro fun por ciencias* (LALÍN18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-destino*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita antepoñerse ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (por+fn), cun referente [-animado] que sinala destino no sentido da escolla dunha profesión, estudos, etc., realizada por un individuo. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, espacial, modo, causa (vgr. daquela fun por ciencias porque me gustaban máis), en menor medida un dativo (vgr. o rapaz vaille por artes) e un predicativo do suxeito (vgr. vai convencido por humanidades).

A construción é activa, con sux. axentivo. Pódese usar con *se* indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

15. Funcionar, servir, valer unha cousa.

xLv) *o motor xa non vai, agora cansou* (COVAS-FORCAREI40)

xLvi) *¿Que, vai ou non vai?* (ACIVEIRO-FORCAREI75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e pode pospoñerse en contextos, con frecuencia negativos, nos que se prioriza a información transmitida polo verbo (vgr. non vai o motor). Os seus trazos semánticos son [-animado], [±concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar algún complemento modalizador (vgr. veña, agora xa vai) e algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. vai ben), causa, medio (vgr. con iso non vai).

A construción ten forma activa, cun significado de voz media. Úsase na P3 singular ou plural. Tendo referente animado emprégase a primeira de plural, que se atopa cando o emisor quere participar dos feitos co interlocutor (vgr. a ver, como imos?). Tamén se rexistra na modalidade interrogativa cun *el* invariable (vgr. el vai ou non vai?). Os valores aspectuais son dinámico, atético.

16. Desenvolverse, evolucionar dunha determinada maneira.

xLvii) *¿como van os estudos?* (GDXL1132)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-modo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. A posposición pode deberse á modalidade interrogativa da cláusula ou ao feito de querer priorizar outra información distinta da referida no suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. que sinala a maneira de estar ou de se desenvolver un individuo ou unha entidade. Opcionalmente pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e ás veces posuidor (vgr. a María vaille ben o brazo), e un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. temporal (vgr. daquela íanme ben os estudos), causa (vgr. os estudos vanche mal pola túa preguiza), condición (vgr. coa túa axuda os estudos íanme ben), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non me ían ben os estudos)...

A construción ten carácter medio. Pode usarse con *se* e sux. animado para indicar que está indeterminado (vgr. se se vai ben hai que volver ao traballo). Os valores aspectuais son dinámico, atético.

17. Manifestar inclinación por algo ou alguén, gustar.

xLviii) *decían que ó médico lle iban as mulleres* (COVAS-FORCAREI64)

xLi) *vaille bastante o alcohol a Manuel* (LALÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, cun esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Con frecuencia vai posposto ao predicado polo semantismo da construción e a presenza de dativo e/ou compl. indirecto. Pode estar representado por un nome e ter como trazos semánticos [+animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control]; tamén pode ser unha cláusula de infinitivo ou introducida por *que* (vgr. vaille facer bromas, pero non lle vai que llas fagan), reflectindo así un evento.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un pronome dativo e/ou unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+humano] que indica o individuo portador dunha afección. Con carácter opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, cuantificación, modo, causa, fin (vgr. vaille moito beber para divertirse).

A construción úsase na P3, non admite *se* e os valores aspectuais son estativo, atético; ás veces reflíctese un valor habitual e intensivo.

18. Ter algo un determinado valor ou custo.

L) *o quilo vai a dúas mil, non é coma o pulpo que o quilo vai a quinientas* (CANGAS14)

Li) *¡O grande, eh! Que ten ido hasta catrocentas e pico* (CANGAS14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de estado-estado-cuantificación*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida en singular do tipo de *o quilo*, *o prezo* (non é habitual escoitar *os quilos de peixe van a dúas mil), se ben non son infrecuentes exemplos coma (vgr. os coches non van moi baratos). Pode preceder ou segui-lo predicado conforme os intereses informativos do emisor; a non animación do

suxeito tamén favorece a posposición (vgr. o quilo vai a trinta euros / vai a trinta euros o quilo / vai o quilo a trinta euros). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], xeralmente [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+numeral) e sinala distribución proporcional dunha cantidade. O valor aspectual neste caso é estativo e atético.

Nas mesmas construcións, *ir* tamén pode equivaler a *chegar*, *subir* aparecendo como complemento unha fr. prep. introducida por *a* ou *ata*, que sinala o límite final dun desprazamento de carácter nocional. A estrutura sintáctica pódese presentar como transitiva ou causativa, sen determinante ou con el (vgr. o quilo de polbo vai a/ata/ás dúas mil pesetas→os vendedores subiron/fixeron subir o quilo de polbo a/ata dúas mil pesetas). O esquema semántico presenta aquí as funcións *afectado-acción[movemento nocional ascendente]-meta*, cos valores aspectuais dinámico, atético, progresivo. Fronte á estrutura de arriba, agora a construción admite a presenza de *se* intensificando o valor ascendente dunha cousa coa imposibilidade de controlalo (vgr. o quilo vai ata quiñentas pesetas → o quilo vaise ata (as) quiñentas pesetas).

19. Atoparse, estar, situarse nun lugar a calidade ou entidade que se indica.

Lii) *a mellor fermosura é a que vai por dentro* (RIBEIRA55)

Liii) *¿onde vai o respecto de antes?* (LUGO60)

Liv) *anque ría moito, a profesión vai por dentro* (RIBEIRA55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-locación espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a atención no complemento ou na situación designada polo verbo predicado (vgr. vai por dentro a mellor fermosura). Os seus trazos semánticos son [-animado], [-concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Adoita funcionar como tal unha fr. adv., posposta ao predicado na orde non marcada, que indica a situación dunha calidade ou doutra entidade abstracta.

A construción úsase na P3 singular ou plural e non admite o emprego de *se*. Os valores aspectuais que se reflicten son os de estativo, atético.

20. Ser unha calidade, hábito, modo de ser, propiedade, etc. característicos de alguén.

Lv) *non creo que lle inflúa moito, eso máis ben vai en cada persona* (OURENSE25)

Lvi) *chegar tarde é algo que vai moito con el* (LOUREIRO-COTOBADA80)

Lvii) *sempre foi moi formal e vai na súa maneira de ser* (COVAS-FORCAREI70)

Lviii) *Vai vello e pensa no máis alá* (COVAS-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, *suxeito-predicado-atributo* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito adoita estar representado por unha fr. nom. non definida ou por unha cláus. de infinitivo. Cando remite a un nome presenta os trazos semánticos [-animado], [-concreto] aludindo a entidades abstractas (actitudes, calidades, comportamentos), con frecuencia [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adx., cun adxectivo que caracteriza o suxeito, ou por unha fr. prep. de estrutura (con, en + fn), cun referente que é unha entidade de trazos semánticos [+animado], [+concreto], que neste caso da fr prep. está caracterizada polo suxeito, invertendo a orde habitual que sitúa o caracterizador posposto ao predicado. Cando o referente da fr. prep. é un nome humano e definido prefírese utilizar *con* fronte a *en* (vgr. iso vai moito con el; iso vai moito con Manolo / iso vai moito nel? / *iso vai moito en Manolo).

A construción é de tipo atributivo, úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son estativo, atético.

21. Ocupar un espazo físico ou temporal entre dous puntos, estenderse, conducir, levar.

Lix) *taban os guindiyas esperándonos al son dun zarro no camín que vai para Nunide* (OSCOS)

Lx) *a catro dos cales mataron a tiros na casa onde se fixeron fortes, no camiño que vai ó Monte das Caracochas* (DEUS13)

Lxi) *e nos meses que van de maio a ajosto non fai mal o sol* (VILAGARCÍA40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-loc. espacial ou temporal/dirección*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dun pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a atención na situación ou nun complemento. Os seus principais trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-concreto] (vgr. o tempo que vai entre o inverno e o verán...), [-control].

O complemento ten carácter obrigatorio, posponse ao predicado na orde non marcada e designa tanto extensión espacial ou temporal coma dirección, esta última mediante unha fr. prep. de estrutura (a, para + fn); ámbalas dúas preposicións sinalan un punto físico como límite dun espazo e tamén poden presentar algunhas diferenzas canto á maior ou menor concreción dese punto límite, isto é, *a estrada que vai ao peirao* conduce ata o propio peirao e pode rematar aí, pero *a estrada que vai para o peirao* vai en dirección ao peirao, mais non ten por que rematar aí nin pasar necesariamente polo mesmo peirao senón que pode pasar polas proximidades. O complemento con valor temporal é unha fr. prep. introducida por *de*, *entre* (menos frecuente) que acouta un espazo determinado de tempo situado entre dous puntos dados.

A construción é de estado. Non admite *se* e úsase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son estativo, atético.

22. Combinar unha cousa con outra.

Lxii) *a blusa non vai con esa saia* (ACIVEIRO-FORCAREI32)

Lxiii) *o negro vai con moitas cousas* (LOUREIRO-COTOBADÉ34))

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. prepositivo*, correspondéndolle o esquema semántico *portador de relación-relación, portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e referirse a cores ou prendas de vestir. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non se usa naqueles casos nos que o suxeito é plural ou composto, aglutinando as dúas unidades postas en relación (vgr. o verde e o vermello non van). Nas restantes construcións funciona unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [-animado] que indica o segundo membro da relación establecida entre dúas entidades (*X con Z*). Con frecuencia funciona tamén un compl. circunstancial representado por unha fr. adv. co papel semántico de modo (vgr. o cinto vai ben con eses zapatos), ou un pronome dativo sinalando a persoa a quen se lle aplica o designado na relación (vgr. o pantalón no lle vai ben coa chaqueta).

Estas construcións mostran unha relación simétrica entre un designado e un referente, podendo mudar as respectivas unidades sintácticas o seu correspondente lugar na estrutura sen que o esquema varíe, aínda que si cambiaría o tipo de información transmitido, de acordo coa unidade que se tome como punto de partida (vgr. a blusa vai coa saia / a saia vai coa blusa). Fronte ás estruturas de compl. prepositivo nas que só a entidade designada polo suxeito se somete a contraste, documéntanse outras, mormente con negación, que presentan os dous elementos relacionados simultaneamente dentro

dunha estrutura coordinada que funciona como sux. dun predicado monovalente (vgr. o negro e o branco non van).

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural, sen *se*. Os valores aspectuais son estativo e atético.

23. Vestir roupa axeitada ou dun determinado tipo, cor, etc.

Lxiv) *cando se vai de festa gústame que a xente vaia ben* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

Lxv) *os mozos daquela iban de traxe e corbata* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, o esquema semántico *axente-acción-modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita situarse en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está xeralmente representado por unha fr. adv., fr. adx. ou fr. prep., que indica un determinado xeito de ir vestido. Ás veces tamén funciona, con carácter opcional, algún outro compl. circunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, fin, causa (vgr. *onte fun de traxe por cousa do protocolo*).

A construción é activa, pódese usar con *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, en ocasións iterativo e habitual (vgr. *vai de traxe a miúdo*).

24. Haber un determinado tempo ou condicións atmosféricas.

Lxvi) *non gustou nada da intemperie, que ía un frío que cortaba o alento* (ESC32)

O esquema sintáctico é *predicado* e o esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero.

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia aparece algún ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, co papel semántico de loc. temporal ou espacial (vgr. *nos anos cincuenta en Santiago ía máis frío*), modo, cuantificación (vgr. *vai moitísima calor*), causa, condición... Tampouco resulta infrecuente a presenza dun dativo de solidariedade (vgr. *vaiche moito frío*).

A construción presenta como único argumento o predicado. Úsase na P3 e pódese pronominalizar por *o/a* (vgr. *vai moito frío→vaino*). Non admite *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, pode ser progresivo inceptivo, medio ou terminativo (vgr. *empeza a ir calor, está indo calor, deixou de ir calor*), intensivo (vgr. *vai un diazo*).

25. Verse ou non afectado por unha cousa, concernir ou referirse algo a alguén.

Lxvii) *a cousa non vai con eles* (COVAS-FORCAREI38)

Lxviii) *o que dixeron alí iba por el* (COVAS-FORCAREI38)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e unha cláusula. Mostra un evento tratándose dunha cláusula ou presenta os trazos semánticos [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado na orde non marcada, de estrutura (con, por + fn), cun referente [+animado] e [+común], que designa coa primeira preposición a persoa implicada ou asociada a algo que se di ou a un feito que acontece, e coa segunda prep. a persoa destino, aludida por algo que se di ou por un feito que acontece.

A construción é activa, emprégase na P3 singular e plural. Resulta habitual en contextos negativos cando o emisor quere nega-la súa relación ou a doutra persoa nalgún feito. Non se usa con *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

26. Participar, xuntarse, asociarse con alguén nun traballo, xogo, etc.

Lxix) *estaba en Televisión, el iba conmigo neste tema e tal* (SANTIAGO40)

Lxx) *xogando ó tute gustábame moito ir co papá porque ganabamos sempre* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] e [+común], que sinala o individuo que participa con outro en algo. De maneira opcional pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de cuantificación, causa (vgr. daquela ía moito comigo nese tema por interese), modo, fin, loc. temporal ou espacial, condición (vgr. sen a túa axuda non íría comigo nese tema), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non íría comigo nese tema)... A construción é activa, cun sux. axentivo participante nalgunha actividade. Admite a presenza de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

27. Gastarse, esgotarse, consumirse algo e deixar de existir; finar, morrer unha persoa.

Lxxi) *os cartos vanse de contado se non tes tino deles* (SOUTELO-FORCAREI60)

Lxxii) *a gasolina foise..., será porque fixestes quilómetros* (FORCAREI50)

Lxxiii) *o tempo vaise e non facemos nada* (CERDEDO60)

Lxxiv) *Foise a chuva de todo e o ceo ficou limpo* (ARR25)

Lxxv) *foise o noso amigo despois dunha grave enfermidade* (GDXL1132)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode precede-lo predicado, aínda que en claús. simple con nomes que sinalan fenómenos naturais existe unha tendencia a inverte-la orde normal das funcións, pospoñéndose o suxeito (vgr. foise o sol; vaise a néboa). Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [-animado], a miúdo [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar opcionalmente algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, intensificando a rapidez coa que remata o evento descrito, loc. temporal, causa (vgr. a chuvia foise co verán).

A construción ten valor medio e forma pronominal, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo e reforza o papel de afectado do suxeito. Dándolle a volta á estrutura nalgúns casos chégase a unha construción transitiva con presenza dun axente controlador (vgr. os cartos vanse; a gasolina foise→alguén gasta os cartos decontado; alguén gastou a gasolina). Os valores aspectuais son dinámico, télico, atético cando se reflicte valor progresivo (vgr. a néboa vaise [estase indo]).

28. Perde-lo control algo ou alguén, inclinarse.

Lxxvi) *fóiselle o trator e non o pudo dominar* (COVAS-FORCAREI64)

Lxxvii) *ibaselle a cabeza e a pouco máis cae se non a agarro* (FORCAREI50)

Lxxviii) *ibase un pouco a lancha* (SADA70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está explícito nestes exemplos mediante unha fr. nom. definida. Cando é un nome común atópase xeralmente en situación posverbal; non ocorre o mesmo cun nome propio ou pronome (vgr. íaselle ela e a pouco máis cae?). Favorece esta posición o semantismo da construción coa presenza de *se*, a non animación do sux. e o funcionamento dun dativo e/ou un compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [+animado], xeralmente [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces aparece un papel semántico prexudicado baixo a forma sintáctica de compl. indirecto, que nalgúns casos é tamén o causante involuntario (non intencionalidade) da acción e mailo posuidor da entidade

afectada. Tamén pode atoparse algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo e cuantificación (vgr. íaselle moito a cabeza co estrés).

A construción adoita usarse na P3. Ten forma pronominal, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo e que lle outorga á estrutura un significado que a diferencia doutras nas que participa o mesmo verbo. Os valores aspectuais son os de dinámico, télico; ás veces aparecen outros valores como iterativo, puntual (vgr. fôiselle o coche na curva), intensivo.

29. Adoptar unha determinada actitude, modo de actuar.

Lxxix) *Vai de intelixente*

Lxxx) *Vas de rico galán, pero non enganas*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn), cun referente de trazos semánticos [-animado], [-concreto] e en xeral [+continuo], que mostra o modo de actuar dun individuo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, fin, causa (vgr. agora vai de galán por ligar), substitución (vgr. vai de rico en lugar de persoa humilde), adición (vgr. vai de guapa ademais de rica)...

A construción é activa, cun sux. de certo carácter axentivo, que traduce unha determinada disposición anímica con proxección exterior concretada nun modo de actuar; en segundo plano reflíctese implicitamente unha determinada caracterización de alguén. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico.

Irromper Cintr.

1. Entrar violenta e repentinamente nun sitio.

i) *A partir de entón non me cabía dúbida de que as intencións do Gabinete Psico-Pedagóxico eran irromper no santuario,...(BE150)*

ii) *Na quietude das tardiñas irrompía no venerable ámbito da cidade vella a afiada nota dun canto de vulgares cadencias (MFB256)*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor establece como centro de atención o sinalado polo complemento ou a acción indicada polo verbo. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [±humano], [+concreto], [±común], [+control]. En contextos metafóricos (iii) poden aparecer trazos de tipo [-animado] e [-concreto].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [±concreto], que indica un lugar físico ou nociónal ao que alguén accede. Así mesmo poden funcionar outros ccircunstanciais máis marxinais con diferentes papeis semánticos coma o de modo (ás veces con carácter redundante vgr. irromperon violentamente na sala coa carraxe), loc. temporal, causa, fin, condición (vgr. co teu apoio non irromperían na sala), concesión (vgr. mesmo co teu apoio irromperían na sala), adición (vgr. irromperon no salón ademais de no despacho), substitución (vgr. irromperon no salón en lugar de no despacho). Tamén un dativo e/ou compl. ind. con papel de afectado (vgr. irrompéronlle no despacho).

A construción emprégase na voz activa, expresando un movemento brusco (ás veces de ausencia-presenza) dende o exterior ata o interior dun determinado lugar, dominio ou

sector. Admite *se* para indicar sux. indeterminado e os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual. Posúe certo valor intensivo en relación con *entrar*; tamén pode adquirir valor iterativo e habitual (vgr. cada verán irrompe nas listas de éxito cun novo tema).

L

Ladrar Cintr.

1. Emitir ladridos o can.

- i) *o can ladrou* (EBO135)
- ii) *os cans ládranlle ós mendigos e ós coxos* (MFB18)
- iii) *Os ecos das voces disolvíanse nos pequenos lugares acasados de lonxe, nos que ladraban cans insonmes* (ARR109)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida ou non definida. Pódese pospoñer ao predicado conforme as prioridades informativas do emisor e favorecido pola non definitude. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [-humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio por te-lo verbo significado pleno. Con frecuencia atópase un dativo e/ou un compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado e destinatario. Tamén resulta habitual algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, frecuencia e duración(vgr. *onte ladrou toda a noite*), modo (vgr. *ladrou case ouveando*) e cuantificación, causa (vgr. *ladra coa dor*), consecuencia (vgr. *ladra tanto que molesta*).

A construción é activa, úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, atético, en moitas ocasións tamén iterativo e intensivo. De non considerármolo evento de ladrar no seu conxunto senón coma un feito que consiste en “dar pequenos ladridos moitas veces” os valores serían télico, puntual e iterativo.

Langrear Cintr.

1. Debilitarse, perde-las forzas, languidecer.

- i) *Veume ó acordo a escena de mamá alongándolle un cartolo de pan centeo, para que non langrease coa fame na viaxe* (MFB179)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito está aquí implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona en moitas ocasións un ccircunstancial de estrutura (con, de + fn), cun referente [-animado], [\pm concreto] e [\pm continuo], co papel semántico de causa. Tamén poden atoparse outros papeis semánticos como loc. temporal e espacial, modo e cuantificación...

A construción ten significado medio en canto que o suxeito experimenta de seu un proceso de diminución ou perda de propiedades físicas ou psíquicas, determinado por unha causa explícita ou latente na construción. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Latexar Cintr.

1. Palpita-lo corazón e as arterias a intervalos regulares.

- i) *latexou de emoción o meu corazón rebelde* (BE281)
- ii) *aínda lle latexaba o pulso, mais tiña xa os membros paralizados* (ARR175)
- iii) *latexaba no ar a primavera* (ESC157)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece explícito e representado por unha fr. nom. definida. Sitúase en posición preverbal e posverbal cando o emisor establece o centro de atención ben no evento denotado polo predicado ben no expresado polo complemento. Os seus trazos semánticos en usos rectos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control]. En usos metafóricos existen trazos de tipo [-concreto] e [+continuo].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un dativo e/ou compl. ind. cos papeis semánticos de afectado e posuidor da entidade que ten o papel sintáctico de suxeito. Así mesmo pode acompañar un ccircunstancial co papel semántico de causa (i), modo, cuantificación, loc. temporal e espacial (iii).

A construción é de voz activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento intermitente. Úsase en P3 singular e plural e sen *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intermitente, ás veces intensivo.

Lavar Cintr./Ctr.

1. Caracterizarse por dar ben a sucidade.

- i) *Esas camisetas de alghodón lavan moi ben* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado. A posposición obedece sobre todo ás prioridades informativas do emisor (vgr. *lavan moi ben esas camisetas*). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-continuo], [+continuo] vgr. *esa roupa lava ben*, [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv., que serve para caracteriza-la entidade en función de suxeito (as camisetas caracterízanse por seren boas de lavar). Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa.

A construción ten forma activa e significado próximo ao da voz media. Non admite *se* e os valores aspectuais son estativo, atético.

Lembrar Cintr./Ctr.

1. Andar con algo na memoria.

- i) *Xa nin se lembran de cando lles secaron as partes nesa rotación á forza* (MDB101)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción mental-obxecto*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [-continuo], [+continuo] en exemplos como (vgr. a xente lémbrese do malo), [+control].

O complemento é obrigatorio. En ocasións pode non se explicitar, pero queda moi latente (vgr. a verdade é que non me lembro). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente que designa un evento (vgr. non me lembrei de o facer) ou é un nome cos trazos [±animado], [±concreto], indicando a entidade que alguén recorda. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial, co papel semántico principalmente de modo (vgr. lémbrome ben diso), cuantificación (vgr. daquela lembrábame moitas veces del), loc. temporal, causa (vgr. hoxe lémbrome del por este regalo), fin (vgr. non te lembres del para o ben de todos), consecuencia (vgr. lémbrome tanto del que choro), condición (vgr. coa túa axuda non me lembraría tanto dela), concesión, exclusión (vgr. lémbrese de todos menos de ti)...

A construción indica unha acción de tipo mental, cun sux. variable en número e persoa e un clítico tamén variable en número e persoa, que contribúe a determina-la presenza do compl. prepositivo e enfatiza ou pon de relevo a persoa que realiza a acción mental de recordar. Fronte a isto, a construción transitiva de compl. dir. incide máis directamente no recordo e no seu afastamento temporal (vgr. lembro ver coches seiscientos circulando por Santiago). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual; ás veces iterativo e habitual.

Ler Cintr./Ctr.

1. Exercer de maneira habitual ou permanente a actividade de percorrer coa vista un texto entendendo o que di.

i) *antes lía, agora xa non* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción*, *caracterizado-caracterización*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non é obrigatorio, xa que o verbo de seu abonda para caracteriza-lo suxeito. Pode funcionar un ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de loc. espacial ou temporal (vgr. de pequeno na escola lía, agora xa non), causa (vgr. non le por preguiza), condición (vgr. coa túa axuda lería máis), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non lería máis), consecuencia (vgr. le tanto que padece da vista)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza unha actividade de maneira habitual ou permanente, que serve ademais para caracterizalo (Carlos le→Carlos é lector). É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, habitual ou permanente.

Leriar~larear Cintr.

1. Falar dúas ou máis persoas entre si de calquera tema, charlar, conversar.

i) *estiveron leriando toda a tarde* (COVAS-FORCAREI65)

ii) *onte María encheuse de larear con nós* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida (ii). Adoita situarse en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. e o verbo están en plural (estiveron leriando [uns cos outros] toda a tarde) incluíndo os varios participantes na conversa.

Noutros casos acostuma funcionar un compl. prepositivo representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/claús. de relativo), cun referente [+humano], [+concreto] e [+común], que designa o individuo ao que se dirixe verbalmente a persoa indicada no suxeito. Isto implica un matiz diferencial coa estrutura sen compl. prepositivo. Na estrutura con sux. plural tódolos participantes son enfocados a un tempo falando entre si, na estrutura de compl. prepositivo é o individuo representado no sux. o que primeiramente dirixe a conversa cara aos outros. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. espacial, tempo e duración, cuantificación, modo, causa (vgr. *están leriando por non aburrirse*), fin...

A construción é activa, reflicte unha acción verbal protagonizada por un sux. axentivo. A estrutura é habitualmente afirmativa; a negación atópase en maior medida cando un interlocutor se dirixe a un receptor a modo de recriminación (vgr. *non leries tanto que hai cousas que facer*). É posible *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Levantar Cintr./Ctr.

1. Despexarse, deixar de chover, de estar nubrado ou de haber néboa.

i) *Escomasí, moi axiña levantou o tempo; moi axiña as nubes foron brancas* (ARR162)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso privativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito e representado por unha fr. nom. definida e non definida. Adoita pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción e aos trazos de non animación e non definitude. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo] en (i), [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona en moitas ocasións un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, modo, causa..., un predicativo e tamén un dativo e/ou un compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado.

A construción é de voz media e úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, progresivo privativo na medida en que se produce a ausencia de algo (nubes, chuvia), atético.

2. Xurdir algunha cousa, moverse de abaixo a arriba.

ii) *pode haber un temporal se cadra donde sea, pero aquí levántase un mar enorme que non sabes... e está calma que non hai vento ningún* (O GROVE67)

iii) *Pro saberás pola presente que unha e outra vez viñeron a me visitar os visitantes, e levantáronse as voces* (BE281)

iv) *Pisaba unha terraxe que se levantaba até a miña boca aberta, enchéndoa de partículas e de segura* (BE129)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *forza-acción, afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito e representado por unha fr. nom. definida e non definida. Pode facilmente pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción e aos trazos de non animación e non definitude. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo] en (i), [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona en moitas ocasións un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. *co temporal levántase un mar enorme*), condición (vgr. *sen a axuda do vento non se levantaría ese mar*)..., un predicativo e tamén un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado.

A construción úsase na P3 singular ou plural. Referida a fenómenos meteorolóxicos ou forzas naturais o suxeito actúa como forza. Ten forma pronominal e o evento designado polo predicado repercute no suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, en moitos casos puntual.

3. Para outros contidos **cfr. erguer.**

Levar Cintr./Ctr.

1. Estar ou non de moda unha cousa.

i) *a roupa de liño habíaa antes, pero aghora xa se leva outra vez* (ACIVEIRO-FORCAREI80)

ii) *este ano lévase moito o rubio* (LOUREIRO-COTOBADÉ32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Con moita frecuencia posponse ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza de *se*, que adoita situar en primeiro lugar o evento ou a súa localización no tempo e en segundo lugar a entidade afectada. Inflúe ademais na posición do sux. a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] e [+común], ou [-concreto] (vgr. esa actitude non se leva entre a xuventude), [-control]. O sux. tamén pode designar unha actividade, hábito, costume, etc. e estar constituído por unha cláus. (vgr. os domingos lévase dar un paseo).

O complemento non é obrigatorio, pero resulta corrente o funcionamento dalgún ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, con diversos papeis semánticos como son os de loc. temporal (ii) e espacial, cuantificación (sobre todo con frases adverbiais non definidas do tipo de moito, pouco, bastante, algo), causa (vgr. levarase o liño por causa da calor), fin...; tamén un predicativo (vgr. as saias este ano lévanse longas).

A construción ten carácter pronominal, cun clítico invariable en P3 singular ou plural que actúa como formante lexemático do verbo, establecéndose unha oposición de contido con respecto a outras formas deste mesmo verbo que non teñen clítico. É común nestas estruturas o emprego da negación, acompañada ou non doutras partículas que expresan tempo, para sinalar algo que non está de actualidade (vgr. a garavata xa non se leva na mocidade). Os valores aspectuais son estativo e atélico, en ocasións intensivo (ii) e habitual.

2. Ter un trato bo ou malo con alguén.

iii) *As familias nunca se levaron nin mal nin ben* (ESC91)

iv) *Manuel nunca se levava ben con Gregorio...* (AGOSTO15)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, *suxeito-predicado-cprepositivo-ccircunstancial* nas de (iv). O esquema semántico respectivo é *portador de relación-relación*, *portador de relación-relación-término*, *portador de relación-relación-término-modo*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e ten como posición habitual a preverbal. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. está desempeñado por unha fr. nom. composta co verbo en plural (vgr. esas dúas familias non se levan); nestes casos a estrutura pronominal sintética remite a outra en que funciona un compl. prepositivo con sux. singular ou plural e na que se establece unha distribución regular e simétrica de relación entre individuos (cfr. Manuel e Carme non se levan → Manuel non se leva con Carme e Carme non se leva con Manuel). Fronte a isto, a construción do tipo de (iv) é analítica; nela o complemento ten carácter obrigatorio e está representado por unha fr.

prep. de estrutura (con+fn), posposta ao predicado na orde non marcada e cun referente [+animado], [+concreto], [\pm común], que reflicte o valor comitativo derivado da preposición e o segundo membro en que se proxecta a relación establecida entre dous individuos. Por último, noutras construcións tamén funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. ou fr. adv. (vgr. ben, mal, de marabilla...) co papel semántico de modo e cuantificación, matizando o grao en que se produce a relación de entendemento. Nas estruturas de compl. prepositivo acostuma segui-lo predicado e precede-lo compl. prepositivo.

A construción é activa e aparece moitas veces na modalidade negativa. Úsase cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo, e que determina tanto o papel de protagonista do suxeito, centrando nel a relación e situándoa aí como punto de partida, coma a presenza de compl. prepositivo. Co verbo mailo sux. en plural a presenza de clítico permite a ausencia de complemento. Os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo.

Levedar Cintr.

1. Fermentar unha masa.

- i) *da formadora xa vai pó forno, pero aínda temos eso de que levede o pan nos armarios* (FORCAREI45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado segundo o centro de atención informativo que estableza o emisor e o contexto sintáctico; a non animación tamén favorece a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo] en casos como (i), [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. espacial (i), duración e cuantificación, modo, causa (vgr. levedoume moi ben pola temperatura que lle puxen), con menos frecuencia aparece un predicativo e un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado.

A construción ten carácter medio e sinala un proceso que se desenvolve no sux. producindo nel unha modificación. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Licenciar Cintr./Ctr.

1. Obte-la licencia que supón remata-lo servizo militar.

- i) *como che dixen antes xa, eu caseime un venres e licencieime un lunes* (SOFÁN-CARBALLO42)
 ii) *eu sempre digo que eu non licencieí, que debo ser agora teniente coronel ou coronel* (SOFÁN-CARBALLO42)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida representada por un pronome persoal, que en estruturas como (ii) presenta un carácter enfático e unha vontade de insistencia na primeira persoa do suxeito. Tende a mante-la orde habitual de anteposición ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, sinalando unha data que marca a fin do que se viña realizando; tamén acompañan ás veces outros papeis semánticos coma o de modo, loc. espacial, comitativo (vgr. licenciou con dous amigos de Granada).

Menos frecuentes son outras funcións sintácticas como as de dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. estes días licenciouselle o neto en Cadiz) e predicativo (vgr. licenciouse contento).

A construción pode aparecer ou non baixo a forma pronominal. Cando se usa, o clítico admite variación de número e persoa, reforza a presenza do sux. e o seu papel de afectado e protagonista dos feitos. O evento denotado pola construción de *licenciar* pódese ver en diferentes momentos; adoita consistir nunha acción de carácter puntual, que é resultado dun proceso previo que chega á súa fin e tamén que indica un determinado estado que acada o suxeito; deste modo “licenciar” implica chegar a obter unha licencia (acción puntual e remate dun proceso), que pola súa vez supón que o individuo acada un determinado estado, o de estar licenciado. Os valores aspectuais poden ser, considerando o anterior, dinámico, terminativo; tamén puntual e télico en canto acción precisa que acontece nun determinado momento. O carácter modificativo obedece a que modifica o estado ou situación anterior do individuo referido no suxeito.

2. Obter unha titulación universitaria.

- iii) *este home de 47 anos, que bebeu nas fontes gregas e latinas para licenciarse en Filosofía e Letras* (A PEN224, 26).

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita ir anteposto ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), posposta ao predicado, en moitas ocasións sen determinante e co papel semántico de área ou materia en que se desenvolve unha acción que supón a conclusión dun proceso previo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma o de loc. espacial e temporal (vgr. licenciouse este ano na Universidade de Vigo), modo, condición (vgr. sen a túa axuda non se licenciaria), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se licenciaria)... Tamén é posible o emprego dun dativo e/ou compl. indirecto (vgr. licenciouselle un neto este ano).

A construción ten valor medio e forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. O sux. é afectado e asemade protagonista activo do proceso indicado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo.

Limitar Cintr./Ctr.

1. Cingirse, manterse nuns límites; facer só o que se indica no verbo en infinitivo.

- i) *o control de Baltar non se limita ó 40 por cento de representación que lle corresponde á Deputación* (TN6, 22)
 ii) *As cartas del, que lle chegaron de Berlín nos meses que seguiron limitábanse a facer descrições da vida nunha cidade que lle gustaba...* (DEUS128)
 iii) *un home de espanto berraría, pero el limitase a recoñecer o corpo que reflicte o espello* (MFB12)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co dobre esquema semántico *portador de estado-estado-término* e *axente-acción-término*.

O suxeito aparece explícito e representado por unha fr. nom. definida. Fronte a outras construcións pronominais que determinan a situación posverbal do suxeito, aquí mantense a orde preverbal agás en certas construcións marcadas. Os seus trazos semánticos son variables: [±animado], [±concreto], [±continuo], [±común], [±control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), (a+cláus.). A fr. nom. que funciona como complemento

nalgunhas estruturas ten en xeral como referente unha entidade [-animada], que pode ir con ou sen determinante (vgr. a participación non se limita a homes nada máis) e [+concreta], expresando o límite dentro do que se dá unha situación de carácter estativo; noutros casos o contido do papel semántico término crúzase cos atribuídos ao ccircunstancial, é dicir, loc. espacial e temporal, cuantificación, medida, etc., nunha estrutura próxima ás de voz media e voz pasiva. Nalgunhas construcións o complemento é unha cláus. de infinitivo, transitiva ou intransitiva, que expresa un evento (actividade, proceso...) no que o sux. se centra única e exclusivamente, constituíndo daquela un esforzo dirixido.

A construción emprégase baixo a forma pronominal. O clítico varía en número e persoa, determinando a presenza do complemento. Con sux. animado a acción proxéctase no sux. dende unha dobre vertente física –realización dunha única cousa– e psíquica –concentración nunha soa cousa. Tamén resulta frecuente o uso da modalidade exhortativa (vgr. límitate a obedecer). Con sux. non animado, algunhas construcións con complementos de cuantificación, medida, etc. aproxímanse á voz pasiva. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico; con suxeito animado semella estar máis presente o valor dinámico.

Lindar Cintr.

1. Estar unha propiedade estremando con outra; estar unha cousa moi preto doutra.

- i) *e todo estaba triste, e Amaro dirixiuse á fraga que lindaba coas chousas* (MDR206)
- ii) *a nosa veigha da Fonte linda coa deles, eso seino eu* (COVAS-FORCAREI65)
- iii) *Ese comentario linda coa aberración* (SANTIAGO35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *situado-situación-loc. espacial ou nocional*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado en contextos non marcados e caracterízase polos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., con ou sen determinante, de estrutura (con+fn) e (en+fn) (vgr. o que dixo lindaba na estupidez), cun referente de trazos [-animado], [+concreto] e [+común], que indica a miúdo un punto que serve de referente, e [-animado], [+concreto], [+continuo], que sinala algo situado preto dun punto determinado. Son moi frecuentes os usos metonímicos en que aparece o propietario en lugar da propiedade, tanto no suxeito coma no complemento (vgr. Os de Gamallo lindan con nós aí na fraga), daquela estes nomes preséntanse como animados, aínda que sen control. Tamén pode funcionar de maneira opcional algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial (vgr. pola parte de arriba linda coa estrada), temporal (vgr. hai anos esa veiga lindaba coa nosa), modo...

A construción é de situación física ou nocional. Úsase na P3 singular ou plural. Algunhas estruturas refírense a entidades físicas, que son propiedades inalienables, e outras están máis próximas a estruturas atributivas (comp. ese comentario linda coa aberración / ese comentario é case unha aberración, cun esquema semántico do tipo *caracterizado-caracterización-caracterizador*. Os valores aspectuais son estativo, atélico.

Liscar Cintr.

1. Saír á présa dun lugar, escapar.

- i) *Libardino sacoulle a lingua tres veces ao interfacto e liscou rapidamente* (EBO19)
- ii) *Leva a rapaza no colo e lisca cara ó coche* (MFB158)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces funciona un ccircunstancial, que pode estar representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/fadv), co papel semántico de orixe. Tamén son frecuentes os papeis de modo (i), dirección (cara a/para + fn), tránsito (vgr. lisquei ao galope por ruellas, ARR167), comitativo (vgr. lisquei de alí con Xan), loc. espacial e temporal, causa, fin (vgr. coa présa liscou para que non o visen). Outra función sintáctica que se pode atopar é a de predicativo, sinalando un determinado estado do sux. (vgr. liscou abraiado para a casa).

A construción emprégase na voz activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento rápido. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, simple, intensivo. Trátase dunha acción que se executa moi rapidamente, na que se enfatiza o momento do seu inicio, o punto de partida. Outros verbos similares a este acadan significados parecidos servíndose de *se* e enfatizando máis o sux. (vgr. colleu os zapatos e o carneiro e foise, largouse, RIOBARBA81).

Loitar Cintr.

1. Manter unha pelexa, lidar, combater.

i) *a memoria da perda debía loitar contra a perda da memoria* (TN20, 70)

ii) *e agora loitaba cun pasado do esposo que a negaba* (MFB49)

iii) *cando soubo do ascenso do BNG en Galicia pedindo leis que loitasen co peso dos nacionalismos no goberno do Estado* (TN6, 61)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico respectivo é *axente-acción, axente-acción-oposición*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida (iii). Adoita ir anteposto ao predicado. Os seus trazos semánticos son variables conforme os usos sexan rectos ou figurados, estes últimos son moi frecuentes. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [+continuo], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando se centra toda a atención no evento ou cando o suxeito é plural ou composto (vgr. palestinos e xudeus aínda loitan). Noutras construcións funciona un ccircunstancial desempeñado a miúdo por unha fr. prep. de estrutura (contra+fn/cláus.), (con+fn/cláus.). O seu referente pode presenta-los trazos [+animado], [+concreto], [+común], [+continuo], e expresa unha entidade coa que o sux. establece unha oposición en forma de loita. Esta entidade, en canto parte e membro desa oposición pode ter pola súa vez carácter axentivo e control. Ás veces en lugar deste ccircunstancial funciona un dativo e/ou compl. ind. (vgr. loiteille á enfermidade con tódalas miñas forzas) con valores similares. Existen outros argumentos facultativos que se poden atopar nesta construción como son certos ccircunstanciais de modo (vgr. daquela loitaron con forza para sobrevivir), medio, causa (vgr. loitan co que teñen por necesidade), fin, loc. espacial ou temporal, condición (vgr. sen a túa axuda non loitarían), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non loitarían)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. lóitase contra toda imposición). O verbo mailo sux. poden estar en plural escusando complemento por implica-la acción dous ou máis contendentes (vgr. eles os dous xa non loitan); outras veces aparece unha estrutura coordinada (vgr. árabes e xudeus loitan polo control de Palestina). Os valores aspectuais prototípicos son

dinámico, atético. Poden existir outros valores como intensivo, iterativo e habitual, ás veces permanente (vgr. o ben e o mal loitan dende sempre), etc.

2. Esforzarse por algo ou por alguén.

iv) *un tal Iglesias faláralle de loitar pola amnistia para a xente presa en España* (ESC91)

v) *X. Correa loita por desentrañar os misterios da expresión na súa pintura visceral* (TN20, 73)

vi) *a alma de Rosalía, esa sombra galega que loitou tanto por Galicia* (PADRÓN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co dobre esquema semántico *axente-acción-obxectivo* e *portador de actitude-actitude-obxectivo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida representada por un nome propio. Adoita situarse antes do predicado e os seus trazos semánticos en usos non figurados son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (por+cláus./fn), cun referente que pode ser un evento (cláusula) constituído en obxectivo que un individuo pretende acadar, ou pode ser unha entidade cos trazos [+animado], [+concreto], [+continuo], [+común], que se persegue como obxectivo. Ás veces semella producirse un cruzamento de papeis semánticos entre obxectivo, finalidade e causa que serve de estímulo á acción que o sux. desenvolve, de tal maneira que por exemplo “loitar pola amnistía” tanto pode equivaler a “loitar por conseguí-la amnistía” como a “loitar por causa da amnistía”. O contexto lingüístico e extralingüístico axuda a discriminar un ou outro significado. Tamén pode funcionar de xeito opcional algún ccircunstancial con papeis semánticos como cuantificación (vgr. ese ano loitou moito por conseguilo), modo, medio, loc. temporal e espacial, destinatario (iv)...., e un predicativo mostrando un determinado estado do suxeito (vgr. loito furioso por conseguilo).

A construción é activa, cun sux. axentivo física e psíquicamente. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Lostregar Cintr.

1. Haber ou producírense lóstregos.

i) *cando lostregha así moito decimos Santa Bárbara bendita e eso* (ACIVEIRO-FORCAREI86)

O esquema sintáctico é *predicado* e o esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero. Funciona só un predicado que pertence aos denominados semanticamente verbos meteorolóxicos ou unipersoais.

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación e modo, causa, tempo e duración (vgr. lostregou forte toda a semana con tanta calor que fixo), loc. espacial, consecuencia (vgr. lostrega tanto que mete medo)... Ás veces emprégase un dativo e/ou un compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. lostregoulles durante toda a xornada).

A construción é activa, úsase na P3 e non se emprega con *se*. Resulta frecuente en perífrases con valor inminente (vgr. quere lostregar). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, en ocasións intensivo.

2. Producirse un brillo intenso e momentáneo.

ii) *chantaron en min os seus catro ollos, en cada un dos que lostregaba unha faísca de intelixencia e de humor* (BE124)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode segui-lo predicado cando o emisor centra a súa atención no complemento ou no predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [+concreto] e [+común], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo, causa (vgr. os seus ollos lostregaron intensamente coa emoción), loc. temporal e espacial, consecuencia (vgr. alí os seus ollos lostregaron tanto que o delataron)...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual e intensivo.

Lucir Cintr./Ctr.

1. Resplandecer, emitir luz; expresar ou manifestar intensamente unha calidade ou sensación agradable.

i) *o sol loce e relumbra facendo choscar os ollos* (ARR45)

ii) *luciron un intre os ollos claros de Amaury* (BE113)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor e aos trazos de non animación e non control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De modo opcional pode funcionar un dativo e/ou compl. ind., co papel semántico de afectado e en ocasións posuidor da entidade en función de suxeito. Tamén adoita funcionar algún ccircunstancial con diferentes papeis semánticos coma o de tempo (ii), modo, causa (sobre todo cunha fr. prep. de estrutura (de+fn) e referente [-concreto] (vgr. os ollos lócenlle de ledicia), cuantificación (vgr. con ese peiteado loces moito), fin. En menor medida rexístrase un compl. predicativo expresando o estado do suxeito.

A construción é activa, admite *se* para indicar sux. indeterminado. Algunhas estruturas refiren un fenómeno meteorolóxico e emprégase nelas P3 singular ou plural. Ás veces pode adquirir significado pasivo co sux. funcionando semanticamente como afectado e un axente indeterminado.

Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico; ás veces télico, puntual, intensivo; en ocasións habitual e iterativo; permanente xenérico se nos referimos a unha propiedade innata dun astro (vgr. o sol loce).

2. Destacar, producir boa impresión algo ou alguén.

iii) *utilizaba os seus vellos graffitis como fonte de inspiración, e agora lucían fermosos e legais nas vallas publicitarias* (ESC169)

iv) *alí loce moito a Clamoriñas, criada nova con cara de préxego* (ARR20)

v) *Aqueles cambios de luses, nin che luse a roupa nin che luse nada, en cambio as salas de festa véxoas coma máis animadas* (CARNOTA50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ao contexto sintáctico (v), ás prioridades informativas do emisor e aos trazos de non animación e non control. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Acostuma funcionar un dativo e/ou compl. indirecto, co papel semántico de beneficiado ou prexudicado e ás veces posuidor da entidade en función de suxeito. Tamén algún ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. espacial e temporal, cuantificación e modo, causa (vgr. con ese peiteado loces moito). Por último, funciona en ocasións un complemento predicativo (iii) expresando o estado do suxeito.

A construción é activa, admite *se* con *sux.* animado para indicar que está indeterminado. Ás veces pode adquirir significado pasivo co *sux.* funcionando semanticamente como afectado e un axente indeterminado (vgr. os mellores traxes lócense nesta festa). Se o *sux.* é unha entidade animada a construción pode presentar forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa (vgr. María luciuse na festa) que centra o evento no *sux.* reforzando o seu papel de afectado e protagonista dos feitos. Baixo a forma pronominal pode chegar a adquiri-lo contido de “face-lo ridículo, quedar mal” (vgr. vaia, home, con ese comentario lucíche). Tampouco resulta infrecuente a negación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, en ocasións iterativo e intensivo.

3. Render, producir ou dar bo resultado algo que se fai.

vi) *é un traballo moi pesado e que non lle loce* (DRAG724)

vii) *estudia moito e non lle loce nada* (GDXL1207)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Nalgunhas estruturas está representado por unha cláus. que expresa un evento. Pódese pospoñer ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor e aos trazos de non animación e non control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Acostuma funcionar un dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de beneficiado ou prexudicado e ás veces posuidor da entidade en función de suxeito. Tamén se adoita empregar algún ccircunstancial con diferentes papeis semánticos coma o de cuantificación e modo, causa (vgr. ese traballo non lle loce nada por face-lo mal), loc. espacial ou temporal. Por último pode rexistrarse en ocasións un complemento predicativo expresando o estado do suxeito.

A construción é activa e non admite *se*. Resulta frecuente con negación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

M

Madrugar Cintr.

1. Erguerse cedo pola mañá.

i) *claro, madrugábamor moito, había que ir a pé* (SOBER)

ii) *cousa ben comprensible, tendo en conta que os profesionais só madrugan de vispera, e que son as cinco e cuarto da mañán* (CAMIÑO136)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente o emprego dalgún ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como cuantificación (sobre todo a través dunha fr. adv. nucleada por moito, bastante, pouco, nada), loc. temporal ou espacial, fin (vgr. hoxe madruguei moitísimo para estudar), causa (vgr. madrugo por culpa do traballo), condición (vgr. sen a túa axuda non madrugaría), concesión (vgr. mesmo coa tuá axuda non madrugaría), consecuencia (vgr. madruguei tanto que agora teño sono). Menos frecuente é o funcionamento dun dativo (vgr. os nenos madrúganlle moito para a escola).

A construción é activa, admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. en centroeuropa madrúgase máis ca aquí). Os valores aspectuais son dinámico, télico; pode ser tamén iterativo se o evento se repite, e habitual (vgr. madrugo tódolos días).

Madurar Cintr./Ctr.

1. Tornarse maduro un froito.

i) *cando xa a uva vai vindo, xa madura...damos sulfate de pedra* (RIBADUMIA45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Tende a mante-la orde prototípica de anteposición ao predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-continuo], ou [+continuo] (vgr. a froita madura), [-control].

O complemento non é obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. temporal (vgr. madura cedo), modo,

cuantificación, loc. espacial, causa (vgr. este ano a froita madurou moito co sol). Ás veces rexístrase un dativo e/ou compl. ind., co papel semántico de afectado (vgr. maduroulle ben a froita).

A construción ten significado medio. Non admite o emprego de *se*. Resulta frecuente o uso da negación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo–, atético, ás veces intensivo.

2. Acada-la madurez como persoa un individuo.

- ii) *con isto de cumprir anos vánsenos caendo mitos. Uns porque ó parecer imos madurando nós e aquilo que abraiaba remata véndose na súa normalidade* (TN17, 66)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida representada por un pronome tónico. Acostuma precede-lo predicado, a posposición de casos como (ii) xustifícase polas preferencias informativas do emisor para a súa mensaxe. Os trazos semánticos do sux. son [\pm animado], [\pm concreto], ou [-concreto] (vgr. a súa personalidade madurou cos anos), [-continuo], ou [\pm continuo] (vgr. a xente madura cos anos), [\pm común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como modo e cuantificación (vgr. el agora xa madurou moito), causa (vgr. cos anos maduras), loc. espacial e temporal, condición (vgr. sen a axuda dos anos non madurarías), exclusión (vgr. van madurando todos menos ti)... Resulta pouco frecuente un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado, e en menor medida un predicativo.

A construción ten carácter medio. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo–, atético, ás veces intensivo.

Mandar Cintr./Ctr.

1. Te-lo mando de algo, exerce-la autoridade, dar ordes.

- i) *Onde hai barón non manda alcalde* (TN6, 13)
 ii) *Ibarretxe é o primeiro responsable de que Herri Batasuna mande no goberno basco* (OCG11-03-99, 3R)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(ccircunstancial)*, sendo o esquema semántico *axente-acción-(campo)*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida (i). A orde prototípica é a de anteposición ao predicado, a posposición de (i) obedece á tematización da construción encabezada por *onde* e á non definitude do suxeito. Os trazos semánticos do sux. son [\pm humano], por extensión tamén pode ser [-humano] vgr. na selva manda o león, [\pm concreto], [\pm colectivo], [\pm común], [\pm control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta habitual o funcionamento dun ccircunstancial representado por unha fr. prep., con ou sen determinante, de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [\pm colectivo], que indica o eido e o lugar en que alguén exerce a súa autoridade. Ás veces tamén aparece un adverbio modalizador e outros papeis semánticos como son os de cuantificación (vgr. manda moito), modo (vgr. manda ben), loc. temporal, causa (vgr. este ano co cambio de goberno non manda o PP), condición (vgr. sen a túa axuda non mandarías), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non mandarías).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual. Pode darse un esquema semántico *portador de estado-estado*, con valores aspectuais estativo e

atético, naqueles casos en que a construción pon énfase non tanto na actividade concreta de exerce-lo mando (dinamicidade) coma no feito xeral de o ter (estatividade): manda un xeneral / un xeneral ten o mando.

Manifestar Cintr./Ctr.

1. Participar nunha manifestación reivindicando algo.

- i) *no pasado decembro os universitarios composteláns manifestáronse despois de que un catedrático da Universidade de Santiago ridiculizase unha estudante...*(TN12, 5)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor tematiza un complemento ou centra a atención no evento denotado polo predicado. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+colectivo], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona moitas veces un ccircunstancial con papeis semánticos coma o de causa (vgr. os estudantes manifestáronse pola suba dos libros), loc. espacial e tránsito, loc. temporal, modo, fin (vgr. onte manifestáronse berrando pola rúa para a baixada de taxas), oposición –sobre todo coa estrutura (contra+fn/cláus.) vgr. manifestáronse enerxicamente polas rúas contra a suba das taxas), inclinación (vgr. manifestáronse a favor dos dereitos da muller), condición (vgr. sen a túa axuda non se manifestarían), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se manifestarían), consecuencia (vgr. manifestáronse tanto que saíron nos xornais)...

A construción ten forma pronominal, cun sux. axentivo e protagonista dos feitos e cun clítico variable en número e persoa, que establece unha oposición de contido con outras estruturas nas que participa este mesmo verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo, habitual e iterativo.

2. Expresar unha opinión.

- ii) *Plantouille lume aos pastos do Coto dos Cravos, Sesteiros dos Brañadoiros e as Verandas dos castrexos, por se manifestaren os seus usufrutuarios ou posesores comunais favorábeis ao dominio castellano* (ARR83)
 iii) *manifestouse contrario á actual política lingüística*
 iv) *manifestouse a favor da lei de partidos*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, *suxeito-predicado-predicativo*. O esquema semántico que lle corresponde é *axente-acción-modo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor tematiza un complemento ou centra a atención no evento expresado polo verbo predicado. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+colectivo], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a favor de / contra + fn/cláus.) vgr. manifestouse nun xornal contra a suba de taxas; manifestáronse a favor do peche da fábrica. Noutras construcións funciona unha fr. adxectiva, concordando co suxeito en número e persoa, que indica, máis ca un modo de se desenvolve-la acción, un modo de estar do suxeito (vgr. eles manifestáronse favorables ao peche da fábrica; María manifestouse contraria ao peche da fábrica), e que mostra a opinión dun individuo ou dun grupo de individuos.

A construción é activa, cun sux. axentivo que presenta unha acción e asemade unha determinada actitude proxectada nesa acción, así pois subxace tamén un esquema semántico *portador de actitude-actitude-modo*. A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que reforza o protagonismo do suxeito. O posible obxecto queda absorbido no verbo (vgr. manifestar unha opinión a favor do

gobierno→manifestarse a favor, favorable/contrario, en contra do goberno). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo, habitual e iterativo.

3. Deixarse ver unha acción que reflicte un determinado estado de ánimo, etc.

v) *A pesar da negrura dos tempos, naceulle unha nova alegría, e entón manifestouse con toda a súa forza, porque toda a forza que tiña dentro quedou libre daquela angustia* (OCT227)

vi) *se teño coñecemento do exterior, como así se manifesta no que soño e despois escribo, ¿cal é a causa de que agora viva aquí?* (CAMIÑO118)

vii) *Ela sabía que a agresividade que se desprendía de cada un dos xestos del, que se manifestaba na acción infantil de dar pequenos saltos para non pisar a raia das pedras* (DEUS91)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. representada por un pronome relativo. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor tematiza un complemento ou centra a atención no evento denotado polo verbo predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], en moitos casos [-concreto], [+continuo], con frecuencia [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio (vgr. quero que se manifeste esa alegría). Con todo, resulta habitual a presenza dalgún ccircunstancial, de referente [-animado] e [+concreto], que pode sinala-lo lugar (vgr. a alegría manifestouse no seu rostro), ámbito (iv), aspecto, modo (iii), en que se expresa unha actitude, sentimento ou estado de ánimo de alguén.

A construción ten forma pronominal, cun significado que a aproxima á voz media. O obxecto da construción transitiva acada meirande protagonismo e afección nos feitos na construción intransitiva pronominal (vgr. manifesta tristeza na súa mirada→a tristeza maniféstase na súa mirada). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces puntual e simple (vgr. a alegría manifestouse nese intre nos seus ollos), iterativo.

4. Darse a coñecer por algún medio.

viii) *maniféstase a través da música* (DRAG742)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-medio*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un ccircunstancial, cun referente [-animado] e [+concreto], que mostra aquilo que serve como medio para darse a coñecer.

A construción é activa, con sux. axentivo. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo e contribúe a establecer unha oposición de contido con outras construcións nas que participa este mesmo verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual e iterativo.

Manter Cintr./Ctr.

1. Ser de alimento para o corpo.

i) *sabe mui ben ese touciño, incluso se pode comer no lume...É mui sano e mantén mui ben* (O CORGO70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto*.

O suxeito aparece aquí implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Nesta construción adoita funcionar un ccircunstancial, co papel semántico sobre todo de cuantificación, representado por unha fr. adv. (moito, pouco, nada, abondo...); tamén de modo, causa (vgr. ese pan mantén

polo cereal que leva), loc. temporal e espacial, en ocasións un dativo de solidariedade (vgr. *ese pan manténche moito*).

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural, cun verbo de significado pleno que denota unha propiedade do sux. e mailos efectos que esta xera. Non admite o uso de *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

2. Permanecer algo ou alguén na situación, estado ou actitude en que estaba.

ii) *nin nada nin ninguén garanten que esta situación se manteña co paso do tempo* (OCG11-03-99, 3R)

iii) *A pedra molar mantense no centro, moi limpa e pulida, case brillante na penumbra* (OCP82)

iv) *el mantense nas súas ideas*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-predicativo*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *portador de estado-estado*, *portador de estado-estado-modo*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. O semantismo da construción con presenza de *se* así como a non definitude e a non animación do sux. favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], ou [-concreto] (vgr. o ánimo mantívose alto todos estes anos), [+continuo], [+común], [+control].

O complemento pode non aparecer cando o suxeito é non animado (vgr. mantense o bo tempo), pero resulta máis habitual con sux. animado (vgr. Pedro mantense moi ben). Está representado principalmente por unha fr. adx., fr. prep., cláus., cun referente [-animado] e [-concreto], que indica a calidade e estado de algo ou alguén. En construcións de sux. animado con control funciona tamén un ccircunstancial de estrutura (en+fn), que indica o asunto, tema ou aspecto sobre os que alguén reflicte determinada actitude (vgr. mantense na súa postura). Nalgúns construcións poden funcionar xuntos o predicativo e o ccircunstancial (vgr. mantense inamovible nas súas teses). A carón destes complementos, rexístranse de maneira máis opcional outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, espacial, causa, medio, condición (vgr. sen o teu apoio non se mantería nas súas teses), concesión (vgr. mesmo sen os teus apoios manteríase nas súas teses)...

A construción ten forma pronominal, cun sux. non axentivo en canto entidade portadora dun estado e algo máis axentivo cando refire un individuo mantedor dunha determinada actitude. O clítico é variable con sux. humano (vgr. mantéñome moi ben) e invariable en P3 singular ou plural nos demais casos. Na construción intransitiva con este verbo, o sux. humano carece en moitos casos de control total debido a que o estado que se indica obedece ao azar ou a circunstancias externas non sempre controlables (vgr. manterse moi novo a pesar dos anos). Noutros casos existe un control e un desexo de permanecer nunha situación, feito que responde a unha actitude mental de convencemento de algo (vgr. mantense intratable nese tema). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo.

Marchar Cintr.

1. Irse dun lugar, partir.

i) *Marcharemos de aquí, viviremos como señores* (ESC94)

ii) *vaille levar á tía Lucinda de Troncoso, porque vai marchar pó Brasil* (TOMIÑO66)

iii) *de Barreros xuntábanse tres e marchábanse a bendici-los campos á vara do pendón, e despois de tarde festa* (RUBIÁ DE VALDEORRAS67)

iv) *marchou de criada, á Coruña* (ESC162)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*; *axente-acción-orixe/dirección/destino*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non está explícito en moitas destas construcións dado que queda latente, se deduce ou se recoñece polo contexto. Noutras funciona un ccircunstancial, cun referente [-animado], representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/fadv), co papel semántico de loc. espacial de orixe ou procedencia, e de estrutura (a, para + fn) sinalando a dirección ou o punto de destino. En ocasións tamén aparecen outros papeis semánticos, de carácter máis opcional, como son os de modo, loc. temporal, ausencia e comitativo (vgr. marchou soa; marchou coa familia; marchou canda ela), causa (vgr. marchou por ciúmes), fin (vgr. marchou para mellorar), condición (vgr. sen o teu apoio non marcharía)... así coma un predicativo do suxeito (iv) e un dativo (vgr. marchoulle a filla).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado así como para poñer de relevo a presenza do suxeito, o seu papel axentivo, protagonista e afectado pola acción e tamén para marcar en certos casos valor aspectual inceptivo (vgr. marchouse de Santiago). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

2. Transitar por un sitio.

v) *Vinte mil baixo o pendón de Castela, que marcha na vangarda* (OCT341)

vi) *os pagáns da costa da morte unidos aos zoqueiros, e estes aos carboeiros da floresta, que marchaban xuntos cos cubridores de lousados e os paneiros pillauers* (BE80)

vii) *marchaban polas terras do imperio*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-modo/tránsito/comitativo....*

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado, aínda que se pode pospoñer cando o suxeito é non definido e cando o emisor quere priorizar informativamente o evento ou o complemento (vgr. marchaba todo o grupo en ringleira). Os seus trazos semánticos son en usos rectos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. En moitas ocasións rexístrase un sux. plural ou representado por un nome co trazo [+colectivo].

O complemento resulta obrigatorio. Ten o papel semántico de tránsito, loc. temporal e modo (vgr. onte marchaban a toda présa cen soldados pola chaira). En menor medida rexístrase algún predicativo (vgr. marchaba enfadado na parte de atrás).

A construción ten significado activo, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento horizontal. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atélico.

3. Dirixirse contra algo ou alguén.

vii) *marchan cen sombras contra os polvoriños* (OCT364)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-oposición*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. En exemplos como (vii) anteponse ao predicado debido á non definitude do sux. e ao desexo do emisor de priorizar informativamente o evento ou o complemento. Os seus trazos semánticos son en usos rectos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Adoita estar representado por unha fr. prep. de estrutura (contra+fn), cun referente [+animado], [+concreto], [+continuo], que indica a persoa ou entidade contra os que alguén se dirixe. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa...

A construción ten significado activo, cun sux. axentivo que implica movemento con desprazamento. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico e atélico.

4. Abandonar algo ou apartar de alguén.

viii) *Tentou marchar para pór local propio, pero o amo díxolle sen dúbidas, case coma unha pregaria: Non marches, imos á metade co caixón* (MDB79)

ix) *cheguei tamén a pensar que marchabas de min* (MDB38)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-orixe*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Anteponse ao predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, se ben nalgún caso pode non se explicitar por quedar moi latente (vgr. non marches [de aquí]). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/fadv) e indica o punto de separación ou a persoa da que alguén se afasta. Outros papeis semánticos opcionais son os de loc. temporal, modo, comitativo (vgr. ese día marchou canda ela do lugar). Ás veces funciona un predicativo que refire un estado do suxeito (vgr. marchaches enfadado de min). Aquí o complemento tamén fai fincapé, alén de no movemento horizontal dende un punto de procedencia, na actitude psíquica de afastarse de alguén ou dalgunha cousa que non se quere.

A construción é activa, con sux. axentivo. Pode implicar movemento con desprazamento. Admite o emprego de *se* ben para indicar sux. indeterminado ben para reforza-la presenza do sux. así coma o seu papel axentivo, protagonista e afectado pola acción, e para sinalar valor aspectual inceptivo (vgr. marcheime dela sen pensalo dúas veces). Os valores aspectuais son dinámico e atélico.

5. Funcionar unha máquina.

x) *A lavadora non marcha*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita situarse en posición preverbal, aínda que non é infrecuente a posposición pola non animación do sux. e polas prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, sobre todo en estruturas negativas. Nas que presentan algún complemento adoita funcionar un ccircunstancial co papel semántico de modo, que asemade pode actuar como caracterizador do suxeito (vgr. estas lavadoras marchan ben). Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. non lle marcha a lavadora).

A construción ten forma activa e implica algún tipo de movemento. Úsase na P3 singular ou plural. Non se emprega con *se* e os valores aspectuais son dinámico, atélico.

6. Ter unha evolución algo ou alguén.

xi) *a arte floral marcha vento en popa, segundo me di Esperanza* (MFB27)

xii) *as cousas con M. non marchaban moi ben desde había algún tempo* (MFB40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo, empeorativo, continuativo*.

O suxeito está aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita situarse en posición preverbal na orde non marcada. Os seus trazos semánticos son variados: [+animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Cando a construción é afirmativa (vgr. o asunto marcha) sobreenténdese que a evolución é positiva; cando é negativa a evolución tórnase tamén negativa (vgr. o asunto no marcha). É frecuente que funcione algún ccircunstancial co papel semántico de modo e de materia ou campo nos que algo ou

alguén manifesta unha certa evolución (vgr. non marcha moi ben na escola). Algo máis marxinais son outros papeis semánticos coma o de loc. espacial e temporal, condición (vgr. sen a túa axuda as cousas non marcharían), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda as cousas non marcharían). Por último, pode funcionar un dativo e/ou un compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. non lle marcha ben o negocio). A construción ten significado medio. Non é habitual o uso de *se* agás nalgúns casos en que indica sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo mormente en fase media.

7. Morrer unha persoa.

xiii) *se non lle chaman o médico a muller marchaba, ela marchaba* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado, aínda que as preferencias informativas do emisor, a baixa axentividade do suxeito e a presenza dalgún dativo favorecen nalgúns casos a posposición (vgr. marchounos Xan). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces funciona algún dativo e/ou compl. indirecto, de referente humano, co papel semántico de prexudicado (vgr. mira que ela márchanos). Tamén aparece moitas veces un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. temporal e duración, loc. espacial, modo, causa (vgr. ela marchaba coa dor que tiña), condición (vgr. sen a túa axuda marchaba).

A construción ten significado medio, admite o uso de *se* principalmente para reforza-lo papel de afectado do suxeito, centrando nel os feitos (vgr. foi atoparse mal e xa se marchou). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces puntual.

8. Acabarse ou gastarse o diñeiro.

xiv) *un tercio do gasto das deputacións marcha coa débeda* (10613 millóns) *e en persoal* (6839 millóns) (TN6, 13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. En ocasións pódese pospoñer ao predicado debido aos trazos de non animación e non control do suxeito así coma ao seu carácter non definido. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. É posible o funcionamento dun dativo e/ou compl. ind., de referente humano, co papel semántico de prexudicado e posuidor da entidade sinalada polo suxeito (vgr. xogou e marchoulle o diñeiro todo). Tamén aparece moitas veces un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. o diñeiro axiña marcha con tantos gastos).

A construción ten carácter medio, admite o uso de *se* para reforza-lo papel de afectado do suxeito, centrando nel os feitos. Nalgúns casos indica valor aspectual inceptivo (vgr. así o diñeiro márchase). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

9. Irse a luz.

xv) *Pois veña, vai antes de que marche a luz, dille seu pai* (CRIM111)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción así como á non animación, non control e baixa axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Pode funcionar, de xeito opcional, algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa, modo, condición (vgr. se trona marcha a luz cos lóstregos). Ás veces aparece un dativo e/ou un compl.

indirecto, de referente [+humano], co papel semántico de prexudicado (vgr. *onte marchoume a luz no garaxe*).

A construción ten carácter medio e non admite doadamente o uso de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e puntual.

10. Perde-lo equilibrio, marearse alguén.

xvi) *non son capaz de poñerme dereito, márchame a cabeza e caio* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *afectado-acción-prexudicado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción, á non animación do sux. e ás veces á presenza dun dativo e/ou compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio agás en casos en que o afectado está indeterminado (vgr. *se a cabeza marcha é que se ten pouca tensión*). Está representado por un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+humano], co papel semántico de afectado, en xeral prexudicado, e posuidor da entidade sinalada polo suxeito. Tamén aparece moitas veces algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como cuantificación (vgr. *márchalle moito a cabeza*), tempo e duración (vgr. *marchábame a cabeza toda a mañá*), loc. espacial, modo, causa (vgr. *marchábame a cabeza co mareo*).

A construción é de voz media e non admite o uso de *se*. Nalgúns casos indica valor aspectual inceptivo (vgr. *aí, que me marcha a cabeza!*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico conforme se reflicta ou non duración.

Marear Cintr./Ctr.

1. Sufrir un mareo.

i) *Algunhas veces penso na súa inmensidade ata marearme* (CAMIÑO81)

ii) *Sara tiña medo de marearse ou desfalecer, pero esforzábase por termar de si* (AGOSTO67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito, en (ii) remite a unha fr. nom. definida representada por un nome propio. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado segundo as prioridades informativas do emisor (vgr. *Sara mareouse onte / onte mareouse Sara*). Os seus trazos semánticos son [+humano], tamén [-humano] (vgr. *o can mareouse no coche*), [+concreto], [-continuo] ou [+continuo] en casos como (vgr. *hai xente que se marea no autobús*), [+común], [control parcial].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial co papel semántico de tempo ou duración (vgr. *mareouse durante todo o traxecto*), modo e cuantificación, loc. espacial (vgr. *maréase moito no tren*), causa (vgr. *con tantas curvas mareouse*), condición (vgr. *sen a túa axuda marearíase*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda marearíase*), consecuencia (vgr. *mareouse tanto que vomitou*). Tamén se rexistra ás veces un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. *mareóuselle o neno e vomitou*).

A construción ten significado medio e forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que torna intransitiva a construción e centra o evento no suxeito. Fronte á construción transitiva con sux. axente e activa, nesta estrutura o sux. ten pouco control e intencionalidade, actuando semanticamente como afectado por unha acción que se desenvolve nel. Os valores aspectuais son dinámico, télico e puntual se falamos dun feito puntual (vgr. *ao mirar para riba mareouse*), atélico se se manifesta certa duración (vgr. *estase mareando*). En ocasións tamén se reflicten os valores intensivo (vgr. *mareouse moito no barco*), habitual e iterativo (vgr. *mareouse varias veces durante a mañá*).

Martelar Cintr.**1. Golpear repetidamente en algo.**

- i) *chega un momento en que non pode aturar os latexos que lle martelan nas tempas* (MFB148)
- ii) *Escoitei os golpes do peteiro e debruceime na xanela para reprocharlle o estropicio. O paxaro deixou de martelar e...* (MFB173)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+control]; tamén [-animado], [-concreto] e [-control] en usos figurados como (vgr. a idea marteláballe nos miolos).

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar explícito ou quedar latente sobreentendéndose polo contexto. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), posposta ao predicado na orde non marcada, cun referente [-animado] e [+concreto], que expresa a entidade receptora dos golpes. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa (vgr. cos remorsos agora aquela idea marteláballe forte nos miolos), modo e cuantificación, loc. temporal e espacial, condición, consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo.

2. Insistir nunha cousa.

- iii) *tanto martelou no choio que conseguiu o que quería* (GDXL1256)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Anteponse ao predicado na orde non marcada e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar explícito ou quedar latente sobreentendéndose polo contexto. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn/cláus.), posposta ao predicado na orde non marcada e cun referente [-animado] e [+concreto], que expresa aquilo en que se insiste. Con carácter opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa, loc. temporal, condición, consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo.

Matar Cintr./Ctr.**1. Perde-la vida.**

- i) *O pouco da desafortunada compra o meu curmán matouse nun accidente e...* (CAMIÑO196)
- ii) *había unhas ovellas por alí así polos prados e aquelas ovellas engordábanse e matábanse na festa* (RUBIÁ DE VALDEORRAS67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida, que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado con facilidade (vgr. matouse teu curmán / teu curmán matouse) en función das prioridades informativas do emisor e do semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial ou temporal, modo, causa, comitativo (vgr. matouse onte en Valencia no coche cun amigo), condición (vgr. coa túa axuda non se mataría), concesión... Tamén pode atoparse un dativo e/ou compl. ind. co papel

semántico de prexudicado (vgr. *matóuselle un fillo*) e un complemento axente indeterminado en construcións como (ii).

A construción ten forma pronominal, significado medio e pasivo, cun *se* invariable. O sux. é axentivo e sen intencionalidade na acción, trátase dun individuo afectado por un evento que non controla. Nas estruturas do tipo de (ii) podemos falar dunha construción de valor pasivo, cun sux. afectado que concorda co predicado e recibe a acción que executa un axente indeterminado animado, con control, e descoñecido para o emisor. En ocasións tamén se defende a existencia dunha construción transitiva con sux. e axente indeterminados, sendo neste caso o sux. da pasiva sintética o compl. dir. (vgr. *as ovellas matábanse*→*as ovellas eran matadas por alguén / alguén mataba as ovellas*). En ámbalas dúas o axente queda indeterminado, a diferenza está na presentación dos feitos, no caso da pasiva primando o papel semántico de afectado sobre o de axente, e no caso da activa dando prioridade ao executor da acción. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

2. Traballar forte.

iii) *Mercou o lugar, ¿e pra quen? ¿Que necesidade tiña el do lugar, de emigrar, de matarse a traballos pra pagalo?* (OCT222)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude, portador de actitude-actitude-obxectivo*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida representada por un pronome tónico. Xeralmente antepónse ao predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio en estruturas que adquiren significado pleno de seu (vgr. *non te mates tanto*). Nas restantes, está representado por unha fr. prep., con ou sen determinante, de estrutura (a+cláus./fn), cun referente que sinala un evento ou unha entidade que se constitúen no obxectivo do esforzo realizado por un individuo. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de fin (vgr. *mátase a traballar para saír adiante*), modo, causa (vgr. *coa hipoteca mátase a traballar*), condición (vgr. *coa túa axuda non se mataría a traballar*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non se mataría a traballar*).

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e que contribúe a establecer unha oposición de contido con outras construcións nas que participa este mesmo verbo. O clítico pon de relevo o suxeito, centrando nel o evento. Fronte ao valor axentivo e activo da construción transitiva, o sux. da intransitiva presenta un carácter actitudinal, de actividade e esforzo internos. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, intensivo, ás veces iterativo.

3. Esforzarse por algo ou alguén.

iv) *El matábase todo por casar con ela, pero ela non o quixo* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-obxectivo*.

O suxeito está aquí explícito a través dunha fr. nom. definida representada por un pronome tónico. Xeralmente antepónse ao predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio e está representado por unha fr. prep., con ou sen determinante, de estrutura (por+fn/cláus.), cun referente que sinala un evento ou unha entidade de trazos [+animado] e [\pm común]; en ambos casos constituíndo o obxectivo do esforzo realizado por un individuo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, loc. temporal, condición...

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, pon de relevo o suxeito centrando nel o evento e contribúe a establecer unha oposición de contido con outras construcións nas que participa este mesmo verbo. Presenta un valor actitudinal, de actividade e esforzo internos. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo, ás veces iterativo.

Mediar Cintr./Ctr.

1. Situar-se no medio doutras cousas, existir un espazo de tempo entre dous puntos.

i) *e foi entón, no intervalo que mediu entre o primeiro e o segundo lóstrego da tormenta, que Endovellenn e Endovel me falaron con voz grave* (BE125)

ii) *entre o que representa publicar en castelán e o que representa publicar en galego median diferencias de mercado notabilísimas* (TN12, 49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Pode pospoñerse ao predicado cando se tematiza o complemento e o sux. resulta non definido, non animado e non axentivo, como acontece en (ii), e tamén cando o emisor centra máis a súa atención na acción ca no axente. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Funciona como tal un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (entre+fn/cláus.), cun referente [-animado] e [+concreto], que sinala os dous puntos físicos ou nocionais no medio dos que se sitúa unha entidade ou un espazo de tempo. De xeito opcional, poden funcionar outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de modo e cuantificación, causa ...

A construción expresa a situación dunha entidade representada no suxeito ou un espazo de tempo entre dous puntos, e úsase na P3 singular ou plural. Non admite *se* e os valores aspectuais son estativo e atético.

2. Interceder alguén entre dúas ou máis partes ou por outra persoa.

iii) *tivo que media-lo director para que o mestre lle levantase o castigo ós alumnos* (DRAG761)

iv) *a proposta presentada por traballo para mediar no conflito establece o pago da débeda* (ANT584, 6)

v) *queredes limitarnos a mediar na busca dun asasino profesional* (ERROS53)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-loc. espacial/asunto/beneficiado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando se tematiza o complemento e o sux. resulta non definido, non animado e non axentivo e tamén cando o emisor centra máis a súa atención na acción ca no axente como ocorre en (iii). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é de presenza obrigatoria cando o verbo e o contexto abundan para transmiti-la información. Nos demais casos, está representado por unha fr. prep. de estrutura (entre+fn/cláus.) que designa as entidades entre as que alguén actúa de árbitro; (en+fn) (vgr. mediu no conflito), indicando o asunto no que alguén intercede para axudar a acadar unha solución; (por+fn) acompañada a miúdo doutro ccircunstancial co papel semántico de fin (vgr. mediu por ti para poderes entrar), que presenta xeralmente o individuo polo que alguén intercede para conseguir algo. Tamén de xeito opcional poden acompañar outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de modo, loc. temporal, cuantificación, causa, fin.

A construción é activa, con sux. axentivo. Permite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Medir Cintr./Ctr.

1. Actuar con prudencia no que se fai ou se di.

i) *temos que medirnos moito para chegar a fin de mes* (GDXL1270)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *portador de actitude-actitude*, *portador de actitude-actitude-campo/materia/actividade*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar e quedar latente (vgr. *custa chegar a fin de mes e hai que medirse [nos gastos]; a ver o que fas, mídete*). Outras veces funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn) e referente [-animado], [+concreto], [+continuo], que expresa o eido no que un individuo actúa con medida. Poden tamén acompañar outros ccircunstanciais optativos co papel semántico sobre todo de loc. espacial ou temporal, modo, cuantificación, causa (vgr. *con esta crise hai que medirse moito*), fin (vgr. *hai que medirse moito para esa empresa*).

A construción aparece baixo a forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que centra os feitos no sux. reforzando o seu papel de afectado, constituíndose en formante lexemático do verbo e establecendo unha oposición de contido coas construcións transitivas nas que este verbo participa. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético, ás veces intensivo.

2. Compararse con outro, enfrontarse.

ii) *O Compostela medirase co Celta na próxima xornada* (SANTIAGO38)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita ir anteposto ao predicado, pero ás veces posponse por centra-lo emisor a información noutros participantes da cláusula (vgr. *onte medíronse Celta e Depor*). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o suxeito é plural ou composto (vgr. *medíronse o Celta e o Depor*). Nos demais casos, funciona unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado], [+concreto] e tamén axentivo, designando o segundo membro dun enfrontamento entre dous individuos, que neste caso parte da entidade en función de suxeito. En ocasións, tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. *medíranse co gallo das festas*), fin (vgr. *mídese con el para reafirmarse no campionato*).

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que centra os feitos no sux. reforzando o seu papel de axente e afectado, constituíndose ademais en formante lexemático do verbo e establecendo unha oposición de contido con outras construcións nas que este verbo participa. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético, con maior grao de actividade e dinamismo ca nas estruturas de (1).

Medrar Cintr.

1. Aumentar de estatura un ser vivo.

i) *bueno o rapaz foi medrando e chegou o tempo que tiña que se ir confesar* (O CEBREIRO)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso aumentativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado por ser non axentivo e carecer de control así coma polo feito de o emisor centrar e prioriza-la atención informativa no proceso (vgr. medrou moito o rapaz). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano] (vgr. medrou a planta/o neno), [+concreto], [+colectivo], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación –con frases adverbiais nucleadas por moito, pouco... (vgr. medrou moito)–, modo (vgr. a túa planta medra con forza), loc. temporal, causa (vgr. co sol medra a froita), condición (vgr. coa túa axuda medraría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non medraría), consecuencia (vgr. medrou tanto que non se coñece). Tamén ás veces pode funcionar algún dativo e/ou compl. ind., co papel semántico de afectado e ás veces posuidor (vgr. medráronlle moito as plantas), e en menor medida un compl. predicativo referindo un estado do suxeito (vgr. medran vizosas nesas terras).

A construción ten significado medio, cun sux. que actúa como experimentante dun proceso que se desenvolve de seu. É posible o uso de *se* con sux. animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio, terminativo–, ás veces intensivo ou atenuativo (vgr. medrar moito/pouco).

2. Facerse máis grande unha cousa canto a intensidade, volume, importancia, etc.

ii) *medrou nel con rabia o desexo* (ESC175)

iii) *medráralle a barba e semellaba unha pantalla do tempo máis ruín do mundo* (BE279)

iv) *a nova lei de facendas locais (1988) permitiu que a porcentaxe de protagonismo municipal medrase ata o 75 por cento* (TN6, 13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico, *experimentante-proceso aumentativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado con facilidade, como acontece en (ii, iii), por se-lo sux. non axentivo e non animado así coma polo feito de o emisor centrar e prioriza-la atención informativa no proceso ou no complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [+colectivo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Son frecuentes algúns ccircunstanciais cos papeis semánticos sobre todo de cuantificación –conforme se ve en (iv) ou con frases adverbiais nucleadas por moito, pouco... (vgr. medrou moito)–, modo e loc. espacial (ii), loc. temporal, causa (vgr. coa carraxe medra o enfado), condición (vgr. sen a túa axuda medraría nel o sentimento de vinganza), concesión, consecuencia. Por último, pode funcionar algún dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e ás veces posuidor (iii), e en menor medida un complemento predicativo referindo un estado do suxeito.

A construción ten significado medio, cun suxeito experimentante dun proceso que se desenvolve de seu. Non é posible o uso de *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio e terminativo–, ás veces intensivo ou atenuativo (vgr. medrar moito/pouco).

3. Ascender social ou profesionalmente.

v) *nunca lle gustou a súa afición ó alcohol, un vicio que lle impediu medrar na carreira política fulgurante que empezara* (DEUS18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Anteponse ao predicado ou posponse cando o emisor centra a atención informativa no proceso ou no complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, así e todo adoita funcionar algún circunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [±concreto], que designa o campo no que alguén desenvolve o seu ascenso social ou profesional. En xeral tamén son frecuentes outros ccircunstanciais cos papeis semánticos de cuantificación (con frases adverbiais nucleadas por moito, pouco...vgr. medrou moito), modo, loc. espacial e temporal, causa (vgr. cos novos xefes medraches de xeito imprevisto), condición (vgr. co meu apoio medrarías), concesión (vgr. mesmo co meu apoio non medrarías), consecuencia (vgr. medra tanto que dirixirá el a empresa)... Por último, nalgunha ocasión pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e un predicativo do suxeito (vgr. el medra contento nesa empresa).

A construción ten significado medio, cun sux. que actúa como experimentante dun proceso que se desenvolve de seu e que admite un maior grao de control por parte do suxeito ca no caso das acepcións precedentes. É posible o uso de *se* con sux. animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio e terminativo–, ás veces intensivo ou atenuativo (vgr. medrar moito/pouco).

Mellorar Cintr./Ctr.

1. Adquirir algo ou alguén un mellor estado ou condición.

i) *bótalle outro vasete a ver se che mellora o xenio* (OCT199)

ii) *o emprego hoxe en día é algo precario e que parece ser que non mellora co paso do tempo* (REDONDELA30)

iii) *sea polo que queira a pequena mellorou e sanou* (CEDEIRA)

O esquema sintático é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado, como en (i), favorecido pola non axentividade e non animación do sux. así coma pola presenza e anteposición dun dativo e/ou compl. ind. que outorga maior grao de relevancia ao individuo afectado ca ao sux. experimentante. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [±humano], [-animado], [±concreto], [±común], [-control] con sux. non animado e [control parcial] con sux. animado que ten posibilidade de influír no curso do evento.

O complemento non é obrigatorio, pero resulta habitual o funcionamento dun ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación (vgr. mellorou moito), modo, loc. espacial e temporal, causa (vgr. mudando hábitos mellorou a túa saúde), fin (vgr. hei mellorar para conseguilo) campo ou materia nos que alguén obtén unha mellora (vgr. mellorou en matemáticas), condición (vgr. coa túa axuda melloraría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non melloraría), consecuencia (vgr. mellorou tanto que non se coñece). Tamén se pode atopar algún dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e posuidor cando se refire a partes da propiedade alienable ou inalienable do individuo como se exemplifica en (i).

A construción ten significado medio, cun sux. experimentante dun proceso que se desenvolve nel. Pódese empregar a pasiva analítica co sux. no mesmo papel semántico e cun novo papel, explícito ou latente, de axente (vgr. as empresas melloraron este ano → as empresas foron melloradas este ano [polo goberno]). Fronte a isto, a construción transitiva presenta este mesmo sux. en función de compl. dir., posposto ao predicado e

co papel semántico de afectado e receptor dunha acción que alguén realiza sobre el (vgr. o goberno mellorou as empresas este ano). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atético, ás veces intensivo ou atenuativo.

Mentir Cintr.

1. Dicir cousas que non son certas.

i) *só podería curar a morte aquela coita, que aquel que mente cando finxe amar é o peor dos seres todos* (EBO250)

ii) *o que chufa e mente a bolsa llo sente* (OUROL55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de conduta-conduta*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. representada por un pronome relativo. Adoita mante-la orde habitual de anteposición ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona moitas veces un dativo e/ou compl. ind., de referente humano, co papel semántico de afectado (vgr. mentíulle a seu pai), e un ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. mente moi mal), cuantificación (vgr. mente moito), causa e fin (vgr. mente para salvarse), tempo e frecuencia (vgr. mente a miúdo), condición (vgr. sen o teu consello mentiría), consecuencia (vgr. mente tanto que nada se lle cre)... Menos frecuente é o funcionamento dun predicativo indicando un determinado estado do suxeito.

A construción é activa. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; pode adquiri-los valores intensivo (vgr. mente demasiado), iterativo e habitual (vgr. mente a miúdo), ás veces puntual (vgr. aí mentiu, despois dixo a verdade).

Mesturar Cintr./Ctr.

1. Xuntarse cousas ou persoas distintas confundíndose.

i) *nos relatos que forman os lendarios de todo o país e tamén de Galicia mestúranse realidade e desexo a partes non sempre iguais* (TN1, 22)

ii) *nos portos mestúranse xentes de tódalas razas* (DRAG771)

iii) *un zoido confuso e xordo mesturábase dentro da miña testa con lembranzas, angurias, figuras de cores salseadas* (BE107)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, resultando o esquema semántico *portador de relación-relación*, *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado, como acontece en (i, ii), debido ás prioridades informativas do emisor, que centra a atención en moitos casos no complemento, ao semantismo da construción e en ocasións á non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos adoitan ser [+animado], [+concreto], [+continuo], xeralmente [-control] aínda no caso de suxeitos animados como (ii), xa que habitualmente non se produce intencionalidade nin desexo de *mesturarse* senón que é algo casual.

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. é plural ou composto e asimila os distintos participantes da relación. Nesta estrutura pode funcionar opcionalmente algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. coa inmigración mestúranse indiscriminadamente xentes de todas as razas)... Noutras construcións o complemento está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), posposta ao predicado na orde non marcada, cun referente [+humano], [+concreto], ás veces [+continuo] (vgr. ás veces mestúranse con xente de tódalas razas), sinalando o individuo co que o suxeito se pon en relación mesturándose.

A construción ten forma pronominal. Con sux. composto ou plural, o clítico remite á función de compl. prepositivo seguindo unha dobre dirección que parte dende cada un dos elementos que o constitúen (vgr. realidade e ficción mestúranse→a realidade mestúrase coa ficción / a ficción mestúrase coa realidade). O clítico impide a presenza de compl. dir., reforza o protagonismo da entidade en función de sux. e mailo seu papel de afectado na relación establecida. As construcións de sux. animado presentan un carácter máis axentivo, con máis control e máis actividade, por iso están próximas a estruturas transitivas, só que nestas últimas o papel axentivo e o grao de control resultan máis elevado, os feitos presentados teñen un carácter máis externo e existe un axente e un paciente ordinariamente non animado ben delimitados, isto é, unha acción que se exerce sobre outra entidade dun xeito máis visible e con intención. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico, ás veces intensivo, habitual e iterativo.

Meter Cintr./Ctr.

1. Molestar a alguén, burlarse dalgunha calidade, do modo de ser, etc. dunha persoa.

i) *ti non te metas comigo, que eu contigo non me meto* (AMES86)

ii) *sóltame. Déixame marchar, que eu non me meto contigo* (MFB147)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida representada por un pronome tónico. Adoita mante-la orde de anteposición ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), anteposta ou posposta ao predicado segundo as prioridades do emisor, e cun referente [+animado], [+humano], [+común], [+concreto], ou [-concreto] cando nos referimos a calidades dun individuo, modos de ser, etc. (vgr. métese co seu xeito de vestir), [-continuo], ou [+continuo] en exemplos como (vgr. métese coa xente), expresando en tódolos casos a entidade animada que resulta amolada por un individuo. De maneira opcional, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación (vgr. métese moito con el), loc. temporal ou espacial, modo (vgr. métese con ela insultándoa), causa, fin (vgr. por vinganza métese con el para picalo), condición (vgr. co teu apoio non se metería con ela), concesión (vgr. mesmo co teu apoio meteríase con ela), exclusión (vgr. meteuse con todos agás con ela), adición (vgr. meteuse con ela ademais de con seu pai)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que contribúe a reforza-lo protagonismo do sux. no evento e o seu papel de axente, actuando asemade como formante lexemático do verbo e determinando a presenza do compl. prepositivo. É frecuente o emprego de cláus. negativas. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico; moitas veces aparecen os valores iterativo e intensivo.

Militar Cintr.

1. Participar activamente nun partido, organización, asociación...

i) *O xefe de Estado socialdemócrata, que no seu día militou no Partido Comunista, fora con anterioridade ministro de Turismo* (OCG03-03-99, 9)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a atención no evento ou nalgún complemento, e tamén cando o sux. é non

definido (vgr. nos partidos de esquerda milita moita xente). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), con ou sen determinante e cun referente xeralmente [+colectivo], [+concreto] e [+común], que designa o partido, asociación, organización en que alguén participa. De xeito opcional acompaña en moitos casos algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e duración, modo (vgr. militou varios anos clandestinamente no PC), causa (vgr. milita no PG por vocación), fin, condición (vgr. sen o teu consello non militaría nese partido)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Resulta habitual en tempos de presente e pretérito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

Minguar Cintr.

1. Decrecer, diminuír, ir a menos.

i) *uf Mingua a lúa. Un fulgor cativo aluma a vereia* (MDB166)

ii) *a señora Eulalia minguou moito dende hai us días a hoxe* (LOUREIRO-COTOBAD80)

iii) *Estaba alí, xogando co brillo da lúa nas pupilas dos ollos, que ensanchaban e minguaban ao ritmo das gargalladas* (OCP100)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición obedece a trazos semánticos como a non axentividade e a non animación así como ás prioridades informativas do emisor centradas no complemento ou no proceso (vgr. hoxe mingua a lúa; minguou a lúa). Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [+animado] en usos figurados como (ii), [+concreto], [-concreto] en usos figurados (vgr. que non minguen as ilusións), [-control]. Conforme o carácter semántico da unidade que funcione como sux., o contido expresado por *minguar* pódese referir a cantidade, intensidade, importancia, forzas, etc.

O complemento non resulta obrigatorio, aínda que é frecuente o funcionamento dun ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como cuantificación, modo, loc. temporal e duración (vgr. en agosto xa mingua a luz), loc. espacial, causa (vgr. a luz do día mingou por esas nubes)... Igualmente pode atoparse un dativo e/ou compl. ind. (vgr. minguáronlle moito as forzas cos anos).

A construción é de voz media. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. cos anos mínguase). Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo–, ás veces intensivo.

Mirar Cintr./Ctr.

1. Dirixi-la vista cara a unha dirección.

i) *Simón mirou en silencio para Albar* (ESC81)

ii) *e miraron pola lumieira, porque era unha casa desas dos pueblos...* (CASTRO DE REI30)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-dirección*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Antepónse ao predicado na orde non marcada e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar nalgún caso porque se deduce do contexto ou por quedar latente (vgr. mirou e non dixo nada). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, cara a, contra, para + fn) ou fr. adv., e expresa a dirección cara á que se

proxecta a mirada. De xeito opcional, poden funcionar tamén outros ccircunstanciais con diferentes papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, modo, causa, fin (vgr. a esa hora mirou ao lonxe para velo), un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e un predicativo (vgr. mirou desafiante cara á pantalla, ESC104).

A construción é activa, cunha acción que implica percepción sensorial. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. mírase sen tocar). Fronte ao complemento da construción intransitiva que indica orientación e dirección do evento de mirar, o da estrutura transitiva con este verbo fai referencia á entidade percibida polo suxeito, que resulta menos externa ao predicado e afectada en maior grao. Documéntanse moitos casos de cláus. en modalidade exhortativa (vgr. mira para aquí). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo.

2. Estar orientado en dirección a un punto.

iii) *edificios que no Orzán miran ao mar* (ESC169)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-dirección*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dun pronome relativo. Pode antepoñerse ao predicado ou pospoñerse cando se tematiza o complemento, feito que tamén favorece a non animación do suxeito (vgr. no Orzán miran ao mar os edificios). Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+común] e [+concreto], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, cara a, contra, para + fn), que expresa a situación ou orientación de algo. De xeito opcional poden acompañar tamén outros ccircunstanciais con diferentes papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, causa. Con menor frecuencia pode atoparse algún predicativo do suxeito, preferentemente en contextos máis afectados (vgr. edificios que miraban soberbios cara ao horizonte).

A construción indica a situación dunha entidade. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son estativo e atético.

Molestar Cintr./Ctr.

1. Producir incomodidade ou dor.

i) *non hai nada que me desagrade de Santiago, un pouco pois a chuvia... molesta bastante porque sempre tes que andar co paraguas* (OURENSE25)

ii) *Eu díxenlles que o paraugas non molestaba. Que xa volvería* (OCP42)

iii) *Molestoume moito ter que levar anteollos, pero o meu amor propio viuse felizmente restablecido* (CAMIÑO100)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, resultando o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto, produtor de efecto-produción de efecto-prexudicado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. e unha cláus. (iii). Tende a se pospoñer ao predicado cando funciona na construción un dativo e/ou compl. ind. que dá preferencia á entidade animada afectada sobre o causante da afección. Cando funciona como sux. unha cláus. adoita sinalar un determinado evento, cando funciona unha fr. nom., pode presenta-los trazos semánticos [-animado]; con menos frecuencia [+animado] (vgr. seica lle molestamos para estudar) dado que quen adoita molestar non é o individuo de seu senón algo que ese individuo fai; [+concreto] ou [-concreto] (vgr. moléstalle ese silencio), [+continuo], [-control].

O complemento é facultativo naquelas estruturas que amosan significado pleno, podendo presenta-lo evento cun causante ou produtor de efecto que orixina un resultado (i). Nas demais construcións, funciona un dativo e/ou compl. indirecto, anteposto ou posposto ao predicado, de referente animado, que sinala a entidade ou persoa

prexudicados. De xeito opcional tamén pode funcionar en moitas ocasións algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (i, iii), modo, loc. temporal e espacial (vgr. na biblioteca moléstalle moito o ruído), consecuencia (vgr. o ruído molesta tanto que protestei)...

A construción ten significado activo, non admite o uso de *se*, aínda que si a pasiva analítica con complemento axente ou forza (vgr. foi molestado polo ruído do trebón). Fronte á construción transitiva que presenta un sux. activo, axente e con control, a intransitiva mostra o sux. máis a miúdo nun segundo plano, de aí que apareza con frecuencia posposto ao predicado e careza de intencionalidade, correspondéndolle o control ao dativo ou compl. ind., que é a entidade afectada. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo (iii), ás veces habitual ou iterativo.

2. Mostrar unha actitude favorable ou contraria a realizar algo que implica esforzo ou incomodidade.

iv) *boteille a gadoupa ao malnacido. Nin me molestei en afearlle o abuso de quentar as orellas á miña conta* (MFB67)

v) *é ben certo que non se molestaba en presentarme os contertulios e que...* (MFB75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+cláus.), designando un evento que o sux. leva adiante con incomodidade e esforzo, evento que en moitos casos se converte tamén en causa intrínseca da actitude mostrada polo suxeito. De maneira opcional tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, causa, fin (vgr. molesteime moito en axudar para rematar axiña).

A construción aparece baixo a forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, determinando a presenza do compl. prepositivo e asemade intensificando o seu papel de afectado e protagonista dun determinado proceso psíquico que se proxecta nunha acción concreta. É frecuente o emprego de cláusulas negativas. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico conforme implique ou non duración. Moitas veces adquire os valores intensivo e iterativo (vgr. molestarse moito/ repetidas veces en algo).

3. Incomodarse, sentirse ofendido por algo.

vi) *Molestouse ó ver as súas meiguices desprezadas, porque non entende que a min me gusten as mulleres...* (MFB86)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-causa*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con, por + fin/cláus.) ou por unha cláus. precedendo ou seguindo a estrutura intransitiva (vgr. como non fomos molestouse; ao non irmos molestouse; non fomos e molestouse). A frase ten como referente un nome [-animado] e [+concreto], a cláusula sinala un evento realizado ou non. Ámbalas dúas unidades constitúen a causa do evento psíquico desenvolvido no suxeito. Cando o complemento se antepón ao predicado é habitual que funcione un novo ccircunstancial co papel semántico de modo ou cuantificación (vgr. por oílo falar así molestouse bastante).

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa. O papel semántico de causa resulta máis externo ao predicado có que se pode reflectir na

acepción de (2). Isto tradúcese en dúas funcións sintácticas distintas: unha función compl. prepositivo, conforme vimos en (2), determinada polo verbo pronominal, e outra función ccircunstancial, menos vinculada ao verbo e con maior liberdade posicional. Por outra banda, as construcións de (1) e (3) mostran un proceso máis interno, de meirande carga psíquica, que afecta con máis forza ao individuo có que reflicten as construcións que aparecen baixo o contido de (2), nas que o sux. semella posuír máis capacidade de control podendo regula-lo nivel do seu esforzo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico (actividade psíquica), puntual e télico, xa que se trata dun sentimento que se produce nun individuo como resposta inmediata a un feito ou palabra. Ás veces tamén se rexistran os valores intensivo, atenuativo e iterativo.

Mornear Cintr./Ctr.

1. Volverse morno o tempo, un líquido, etc.

i) *Bo é que abril decidiu regalarnos cunhas escampadas, que o tempo morneou e podemos saír da casa* (MFB24)

ii) *A euforia hispanista mornea nesta fin de século* (TN12, 6)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado (vgr. morneou o tempo) debido ao semantismo da construción así como á non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-continuo], ou tamén [-concreto] e [+continuo] en usos figurados como (ii), xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. hoxe morneou o tempo co cambio de vento).

A construción ten carácter medio. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico e atélico.

Morrer Cintr.

1. Acabarse a vida dun ser vivo e por extensión producirse o remate de algo ou extinguirse unha cousa.

i) *pasoulle o mesmo a un meu avó que morreu atropelado na Coruña* (ESC89)

ii) *quería xogar a que estabamos enfermos e morriamos de febres* (BE276)

iii) *disque tiña meu pai sei que seis anos cando lle morriu súa nai* (CORISTANCO85)

iv) *teño unha pena no peito, non sei se me morrerei* (TUI74)

v) *hoxe a librería morre de consunción e nós non somos inocentes* (TN6, 93)

vi) *a creatividade morre esquecida nunha caixa pequena* (OCG04-03-99, 12R)

vii) *Aínda non morrera o eco da súa voz cando soaron, secos, dous disparos de escopeta* (AGOSTO89)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción e experimentante-proceso privativo*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha frase nominal definida e non definida. Pódese pospoñer ao predicado cando se antepón un dativo e/ou compl. ind. (iii) e cando o emisor establece o centro de atención informativo no evento designado polo predicado ou noutra circunstancia de carácter temporal, locativo, modal, etc. conforme se pode ver en (vii). Os seus trazos semánticos son variables: [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio, pero resulta frecuente o funcionamento dalgún ccircunstancial, de referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], cos papeis semánticos sobre todo de modo (i), causa (preferentemente con frases introducidas por

con, de, por + fr. nom. non definida), loc. espacial, tempo e duración. Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (iii) e en menor medida un predicativo indicando o estado do suxeito (vi).

A construción ten significado medio. Pode ser entendida coma o remate dun proceso ou como unha acción puntual que lle acontece a un ser vivo. Pódese empregar con *se* para indicar sux. indeterminado. Nalgúns falantes foi documentado un *morrer* con valor pronominal (iv) e co clítico variable en número e persoa, reforzándose así a función de experimentante ou afectado do suxeito. Este papel semántico, a menor actividade e a carencia de control do sux. é o que diferencia a construción intransitiva da transitiva con *matar*, que presupón un sux. axentivo, habitualmente animado, máis activo, con control e que actúa sobre unha entidade. Nalgúns casos a estrutura intransitiva compensa a carencia de papel semántico axente coa utilización do papel semántico causante, como elemento determinante do evento sinalado (vgr. a presión do castelán fai morre-lo aragonés). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, simple. Se falamos dun proceso atélico e progresivo terminativo.

2. Sentir un desexo forte por algo.

viii) *ela morre por lle falar, pero Manuel non lle fai caso ningún* (COVAS-FORCAREI65)

ix) *sobre todo cando morro de ganas de lle mandar un trago a fondo e saciar a sede dunha vez por todas* (CAMIÑO59)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-obxectivo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], por extensión tamén ás veces aplícase a non humanos, [+concreto], [+común], [-control] ou [control parcial].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn/cláus.), cun referente constituído ou por un evento reflectido na cláus. ou por un nome cos trazos [+animado], [+concreto], que se converte en obxectivo que se persegue con devezos, ás veces tamén en causa. De xeito opcional, pode acompañar algún adv. modalizador e algún ccircunstancial co papel semántico de causa (vgr. agora coa esa nova moza xa non morre por lle falar a Lola).

A construción aproxímase á voz media e admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, intensivo; ás veces télico e puntual cando o sentimento ou a sensación son momentáneos.

3. Ter unha sensación ou sentimento intensos.

x) *a ver se aprobamos, eu se aprobo morro, menudo verán* (MUROS17)

xi) *Era para morrer de risa* (OCP23)

xii) *¿Pero usted non ve que morre co frío esta muller?* (FEÁS49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-causa*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control] ou [control parcial].

O complemento resulta obrigatorio, aínda que nalgúns construcións pode non se explicitar por quedar latente ou ser recoñecido polo contexto. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con, de + fn), cun referente [-animado], [-concreto], a miúdo [+continuo], que se constitúe na causa do evento expresado e en ocasións no modo de se manifestar. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, loc. espacial e temporal (vgr. onte con tanta calor morrialle coa sede o rapaz) e algún dativo sinalando a persoa afectada.

A construción ten significado medio, admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo; ás veces télico e puntual cando o sentimento ou a sensación son momentáneos.

Mover Cintr./Ctr.

1. Darse présa, apurarse; actuar, desenvolverse.

- i) *veña, vamos, dille que se mova* (LOUREIRO-COTOBAD80)
- ii) *Gracias a Vania estou aprendendo a moverme con esta xente sen cometer demasiados erros* (CAMIÑO17)
- iii) *Cando cheguei aló pra ver que facer, toda aquela esquerda oficial non se movera pra nada* (OCT243)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á presenza da construción na modalidade exhortativa e no modo imperativo (vgr. *veña, que se movan eses rapaces*). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [\pm colectivo], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona en moitas ocasións un ccircunstancial representado por unha frase ou por unha cláus., cos papeis semánticos de modo, tanto o modo de darse présa coma o xeito de actuar ou se desenvolver un individuo nun certo campo (vgr. *móvese moi ben nesa profesión*), loc. espacial e ámbito, loc. temporal, cuantificación, causa (vgr. *móvese nervioso por obriga*), fin... En menor medida pode funcionar algún dativo e/ou un compl. ind., de referente [\pm animado], co papel semántico de afectado, e un predicativo do sux. denotando un certo estado do mesmo.

A construción ten forma pronominal, implica significado activo e medio. O clítico imposibilita o funcionamento dun sintagma compl. directo e actúa como formante lexemático do verbo contribuindo a establecer unha oposición de significado con outras estruturas nas que funciona este mesmo verbo. A súa presenza tamén reforza o papel de participante e afectado do sux. centrando nel o evento. Son construcións nas que tamén se reflicte certo proceso psíquico ou mental determinado pola actitude, decisión e capacidade dun individuo para executar unha cousa máis depresa, actuar dunha certa maneira ou cun fin concreto. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico segundo se estableza ou non duración. En función do contexto poden mostrarse outros valores como intensivo, habitual.

2. Frecuentar determinados ambientes, lugares, etc.

- iv) *fose difundindo por aí adiante, nos ambientes nos que se movía, a idea de que Pepe Lorena...* (DEUS256)
- v) *non é que coñeza moito o ambiente de Vigo, porque está moi dividido así por zonas, sempre te moves máis nunhas que noutras* (VIGO27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Vai xeralmente anteposto ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Adoita tratarse dunha fr. prep. de estrutura (en, por + fn), que designa o lugar físico ou nociónal que alguén frecuenta habitualmente. De xeito opcional poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, causa, comitativo, modo e cuantificación (vgr. *antes movíase moito por aquí cos amigos*), fin (vgr. *móvese por Vigo para vela*), condición (vgr. *co teu consello non se movería por aí*), exclusión (vgr. *móvese por todos os pubs agás polo teu*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que acentúa o protagonismo do suxeito e contribúe a establecer unha

oposición de contido coas restantes estruturas intransitivas e transitivas nas que participa este verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, habitual.

3. Situar algo ou alguén no que se indica.

vi) *aínda que quizais a xente se movía noutra perspectiva* (ESC15)

vii) *mentras Galicia presenta unha abstención media do 42,3%, Cataluña móvese en derredor do 40, 45%* (TN6, 35)

viii) *Os 300 traballadores de Lochrist movíanse tamén nuns límites salariais máis baixos que os de calquera lugar de Francia* (BE38)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+continuo] e [+colectivo] en (vi), noutros casos [-continuo], [-colectivo], [-control], [+control] con sux. humano.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., xeralmente de estrutura (arredor de, cerca de, en + fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que indica o ámbito, espazo, etc. en que se sitúa a entidade en función de suxeito.

A construción ten forma pronominal. A presenza de clítico contribúe a outorgarlle á construción un valor medio, a establecer unha oposición de contido con outras estruturas nucleadas por este mesmo verbo así como a centra-la situación descrita no sux. e a reforza-lo seu papel de participante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético derivado do significado do verbo; estativo, de situación, derivado do significado global da construción.

Mudar Cintr./Ctr.

1. Transformarse unha cousa ou unha persoa noutra.

i) *aquela ledicia inicial que me incitara a apertar ao famoso cociñeiro da Prisión de Príncipe entre os meus brazos, moi decontado se mudou en raiba e desconcerto* (BE27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *experimentante-proceso transformativo-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e ten os trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), xeralmente sen determinante e cun referente [+animado], [+concreto] e [+continuo], que designa o término en que se proxecta o resultado ao que chega o proceso de transformación desenvolvido en algo ou en alguén. De xeito opcional pode acompañar algún dativo e algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa, loc. temporal e espacial (vgr. por ese feito o desconcerto mudoulle totalmente en carraxe)...

A construción ten significado medio e forma pronominal, cun clítico en P3 singular ou plural, que contribúe a centra-lo proceso no sux., reforza-lo seu papel de experimentante e determina-la presenza do compl. prepositivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio e terminativo–, resultativo.

Murchar Cintr./Ctr.

1. Perde-la frescura un vexetal, mirrar.

i) *a beleza natural non murchara de todo* (AGOSTO122)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso privativo*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, aínda que adoita funcionar algún ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como son modo e cuantificación (vgr. *murchou bastante*), loc. temporal e espacial, causa (vgr. *murchou decontado coa calor*).

A construción ten valor medio, cun sux. non axentivo. Non admite *se* e os seus valores aspectuais son dinámico, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo–, atético, en ocasións intensivo.

2. Desmoralizarse unha persoa, perder forza.

ii) *Unha muller así, que boa está, recoño!, non se atopa cada día por estes curros da serra. E por outra banda, con esta calor logo vai murchar* (AGOSTO72)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso privativo*.

O suxeito queda implícito neste exemplo. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto] e [+continuo], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar de xeito opcional algún ccircunstancial con papeis semánticos como modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, causa (vgr. *murchou coa pena da morte dela*).

A construción é de voz media, cun sux. non axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases inceptivo, medio ou terminativo–, en ocasións intensivo.

N

Nacer Cintr.

1. Vir ao mundo.

- i) *pensaba o Guantanamera que todos nacemos cunha determinada predestinación* (EBO250)
- ii) *A cantante...naceu en Londres o 16 de abril de 1939* (OCG04-03-99, 42)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida e definida. A non definitude do sux. favorece a posibilidade de posposición (vgr. *todos nacemos cunha determinada predestinación / nacemos todos cunha determinada predestinación*). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [-control].

O complemento non é obrigatorio, pero resulta frecuente o emprego dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo (vgr. *daquela nacían con dificultades*), causa..., e tamén un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de beneficiario (vgr. *o neno naceulle moi ben*), condición (vgr. *sen a túa axuda no nacería*).

A construción ten significado próximo ao da voz media, cun sux. afectado. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

2. Ter principio unha cousa, xurdir, aparecer, manifestarse.

- iii) *¡a resistencia! –exclamei eu nun impulso que me nacía do máis adentro* (BE262)
- iv) *experimentar sensacións enguedelladas, como se no medio e medio do peito lle nacera un niño de cobras* (DEUS140)
- v) *a cooperativa de marisqueo Ría de Arousa naceu na parroquia de Abanqueiro* (TN12, 28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción*, *afectado-acción-loc. espacial/orixe*.

O suxeito está explícito e representado por unha fr. nom. definida e non definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción e á non animación, non axentividade e non definitude (iv) do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións en que o verbo non precisa apoiarse en complementos para adquirir significado pleno. Noutras estruturas funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e orixe (de,

en + fn) indicando o lugar onde se atopa ou de onde xorde o sinalado no suxeito. Tamén pode aparecer outro ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal (vgr. naceu o 7 de abril), modo (vgr. naceu de maneira espontánea), causa, fin (vgr. naceu para apoia-la xustiza). Ás veces funciona algún dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado, e un predicativo do suxeito (vgr. a resistencia naceu xubilosa para expulsa-los invasores).

A construción aproxímase á voz media, con sux. afectado. Úsase en P3 singular ou plural, non permite o uso de *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual.

3. Derivar, resultar de algo.

vi) *en presencia de persoas ignorantes, convencendo a estas de que as inxustizas nacen sempre da culpa de outros...* (DEUS260)

vii) *E que resulta dese ordenamento? Crimes que nacen doutros crimes,...* (MDR80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción así como á non animación, non axentividade e ás veces non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), con ou sen determinante e cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que designa aquilo de onde deriva a entidade en función de suxeito. De maneira opcional pode atoparse algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, causa, modo (vgr. crimes que alí naceron con forza doutros crimes por vinganzas persoais).

A construción aproxímase ás de estado e úsase en P3 singular ou plural. Non admite *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico.

4. Xurdir un vexetal, agromar, brotar.

viii) *andou a remexer a herba por se a túa leitada de aforcado fixera nacer alí a mandrágora maravillosa* (BE39)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está explícito neste exemplo a través dunha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado. A posición posverbal está favorecida pola non animación e non definitude dalgúns suxeitos e por contextos causativos como (viii). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece adoita estar representado por un ccircunstancial cos papeis semánticos de modo, loc. espacial ou temporal, causa, condición (vgr. coa axuda do teu traballo nacería esa planta), concesión (vgr. mesmo coa axuda do teu traballo non nacería a planta).

A construción ten significado próximo ao da voz media. Úsase na P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo inceptivo.

5. Ter calidades para algo ou inclinación cara a algo.

ix) *este naceu pa fubolista e non pensa noutra cousa* (FORCAREI38)

x) *a xente cando nase para ser jordiña ten que ajuntarse* (RIBEIRA55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *afectado-acción-fin*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto],

[±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., de estrutura (para+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], e (para+cláus.), expresando a finalidade da existencia dun individuo en función das calidades que posúe para algo.

A construción é de carácter medio. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Adoita usarse en tempos de presente e pretérito. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

6. Vir ao mundo para se entender ou conxeniarse con alguén.

xi) *parece que Carmiña naceu pa Luís* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-fin*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (para+fn), cun referente [+animado] e [+concreto] que expresa o individuo co que alguén se entende. Con suxeito plural ou composto o complemento adoita ser un pronome que remite a cada un dos individuos que constitúen o suxeito (vgr. Carlos e María naceron un para o outro).

A construción aproxímase ao valor medio. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Adoita usarse en tempos de presente e pretérito. Os valores aspectuais son dinámico e télico.

Nadar Cintr./Ctr.

1. Flotar na auga desprazándose por ela.

i) *só tabeiróns escuros que nadan baixo as augas* (OCT358)

ii) *khústame a pesca, khústame ir pescar tamén, nadar non que non sei* (O GROVE28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*; admite o dobre esquema semántico *axente-acción* e *caracterizado-caracterización*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante un pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [±humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Co primeiro esquema semántico acostuma funcionar un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como son loc. espacial e tránsito, orixe e límite (vgr. nada dende aquí ata as rochas), tempo e duración (vgr. nadou dúas horas), modo (vgr. nada de costas), presenza ou ausencia (vgr. nada cos amigos; nada só), cuantificación (vgr. nadou moito), causa, fin (vgr. nada para o seu benestar), condición (vgr. coa túa axuda nadaría), consecuencia (vgr. nadou tanto que cansou), etc. Tamén pode funcionar en menor medida algún predicativo do suxeito (vgr. nadou pletórico ata a meta). Co esquema de caracterización pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal (vgr. de rapaz, en Francia, nadaba, despois deiseino → de rapaz en Francia era nadador, competía), ou pode non aparecer ningún complemento xa que o predicado de seu caracteriza o suxeito (vgr. María nada [é nadadora]).

A construción é activa, con sux. axentivo. A acción reflectida na construción implica un movemento físico con desprazamento. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. nese río nádase moi ben). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico; ás veces intensivo, iterativo, habitual (vgr. nada tódalas tardes).

2. Posuír algo en abundancia.

iii) *estiveron moitos anos en Suíza e hoxe nadan en cartos* (MILLERADA-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-campo/materia*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Tende a se antepoñer ao predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [+humano], ou [-humano] (vgr. o can nada en pulgas), [+concreto], [+común], [+control] cando o sux. posúe algo intencionadamente, [-control] cando se posúe o que se indica sen desexalo nin procuralo.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), sen determinante, cun referente [+animado] e xeralmente [+concreto], [+continuo] en (iii) ou [-continuo] (vgr. o can nada en pulgas), que expresa aquilo que se posúe en abundancia. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, causa (vgr. hoxe con esa herdanza nadan en terras).

A construción sinala un estado do suxeito en relación cun determinado eido, implica un estado e unha posesión. É posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, intensivo.

Namorar Cintr./Ctr.

1. Sentir amor por outra persoa.

i) *con suficiente facenda para afrontar os dispendios do vivir bohemio daquel escritor do que se namorou perdidamente* (EBO252)

ii) *o tío de Ludwig, Roman Gabarre, namorouse perdidamente de Tarkem* (BE60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*, *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se empregar cando o verbo adquire significado pleno (vgr. a única novidade é que María se namorou.). Nos restantes casos, está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), con ou sen determinante, que se pospón ao predicado agás na orde non marcada ou en construcións de relativo nas que se antepón o complemento (i). O seu referente presenta os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [-control]. Actúa semanticamente como receptor dun sentimento e en ocasións tamén como causa e estímulo de que ese sentimento se desenvolva. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo (ii), causa (vgr. namorouse dela pola súa bondade), loc. temporal, consecuencia...

A construción é pronominal, cun contido próximo ao da voz media. Presenta un clítico variable en número e persoa, que centra o proceso no suxeito, reforzando nel os seus papeis de axente e afectado por un evento de tipo psíquico e asemade determinando a presenza do compl. prepositivo en canto entidade na que se proxecta un sentimento. A diferenza da estrutura transitiva, que presenta un sux. axentivo, con pleno control e unha entidade afectada distinta del, a intransitiva mostra un sux. afectado e axente, cun grao de control e axentividade menor ao expresar un sentimento que se desenvolve no sux. sen que ás veces haxa intencionalidade nin desexo de que se produza. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, télico se o sentimento é momentáneo; ás veces o clítico contribúe a situa-lo proceso nunha fase inceptiva; en ocasións reflíctese tamén un valor intensivo (ii).

2. Sentirse atraído por algo.

iii) *os turistas namoráronse daquela paisaxe* (GDXL1349)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico

portador de sentimento-sentimento-término.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), con ou sen determinante e cun referente que presenta os trazos semánticos [-humano], [±concreto], [±continuo], [-control]. Actúa semanticamente como receptor dun sentimento e, nalgús casos, como causa e estímulo de que ese sentimento se produza. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. daquela namorouse perdidamente desta paisaxe pola súa beleza), consecuencia...

A construción é pronominal, cun significado próximo ao da voz media. Presenta un clítico variable en número e persoa, que centra o evento no sux. reforzando nel os seus papeis de axente e afectado por un sentimento e asemade determinando a presenza de compl. prepositivo en canto entidade na que se proxecta un sentimento. Fronte á construción da acepción precedente, aquí non resulta tan doado que o verbo adquira significado pleno e que funcione sen o complemento. A diferenza da estrutura transitiva, que presenta un sux. axentivo, con pleno control e unha entidade afectada distinta del, a intransitiva mostra un sux. afectado e axente, cun grao de control e axentividade menor ao expresar un sentimento que se desenvolve no sux. sen que haxa ás veces intencionalidade nin desexo expreso de que se produza. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, télico se o sentimento é momentáneo; ás veces intensivo.

Negar Cintr./Ctr.

1. Non aceptar facer algo.

i) *Crego decide pórllle Xesús María, pero pai negase* (MDB65)

ii) *o embaixador español non se diu por referido e negouse a se bater comigo* (ARR80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Vai anteposto ao predicado. Pospónse con frecuencia cando a construción adquire valor pasivo e funciona nela un dativo e/ou un compl. ind. (vgr. negóuselle o permiso). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non estar explícito como en (i), pero a súa presenza sempre está moi latente. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+cláus.) e (a+fn) cun referente [-animado] e xeralmente [-concreto] (vgr. negouse a toda colaboración con eles), que expresa un evento, actividade ou empresa que un individuo decide non levar adiante. Poden funcionar outros argumentos facultativos en forma de ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como modo (vgr. ese día negouse rotundamente a falar), loc. espacial e temporal, causa (vgr. con esa escusa negouse a facelo), fin (vgr. negouse a iso para levarche a contra), condición (vgr. con teu consello non se negaría a facelo), concesión (vgr. mesmo co teu consello negárase a facelo), exclusión (vgr. negouse a todo menos a iso).

A construción é activa e ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que establece unha oposición de contido coa estrutura transitiva, determina a presenza do compl. prepositivo e concentra no sux. a actitude expresada. A preposición *a* non está totalmente baleira de contido, existen nela algúns matices de significado próximos a “en relación con”, “canto a”, etc., que se aprecian mellor se procedemos a inverte-la orde separando o verbo da preposición (vgr. negouse totalmente a loitar connosco / a

loitar connosco negouse totalmente). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico; ás veces intensivo e iterativo (vgr. négase reiteradamente a colaborar).

Negociar Cintr./Ctr.

1. Facer negocios con alguén.

i) *petou na mesa e dixo: «Eu non negocio con infrahomes!» (OCT306)*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico é *axente-acción, axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida representada por un pronome persoal que coa súa presenza enfatiza e pon de relevo o suxeito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non aparecer se a construción se emprega en sentido absoluto baixo o significado de facer negocios (vgr. hai que saber negociar). Nos demais casos, funciona unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+humano] e [+concreto], que refire o individuo ou grupo con quen se establece negocio. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial ou temporal, modo e cuantificación (vgr. daquela negociaba moito cos ingleses polos seus produtos de ultramar), causa, fin (vgr. negocia con eles moderadamente para non levantar sospeitas), condición (vgr. coa túa colaboración negociaría con eles), concesión (vgr. mesmo coa túa colaboración non negociaría con eles)...

A construción preséntase habitualmente na voz activa, con sux. axentivo. É posible *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. négociase co carbón) ou con significado pasivo (vgr. o novo convenio aínda non se negociou). Tamén se pode emprega-la pasiva analítica baixo o contido de “discutir un asunto”, establecéndose unha oposición de significado coa estrutura activa. Na pasiva o sux. posponse en máis ocasións ao predicado, presenta os trazos semánticos [-animado] e [+afectado] e pode ter ou non complemento axente (vgr. o novo convenio xa foi negociado [cos sindicatos]). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico; pode adquirir valor intensivo, iterativo e tamén habitual cando o evento se repite de maneira regular.

2. Comerciar, facer negocio con certo produto.

ii) *sei face-lo carbón de canotillo a mais de ferreiro..., que nós neghociabamos antes nel (ACIVEIRO-FORCAREI78)*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está explícito a través dunha fr. nom. definida representada por un pronome persoal que enfatiza e pon de relevo o suxeito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. cuxo referente é [-animado], [+concreto], [-continuo], ou [+continuo] (vgr. negociabamos co carbón), referíndose ao obxecto da negociación. Menos usual é un complemento de estrutura (en+fn), conforme se ve en (ii), cun significado próximo ao locativo, mais agora referido ao ámbito ou campo de traballo nos que se proxecta a actividade desenvolvida por alguén. Por último, poden acompañar outros argumentos opcionais, como algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo e cuantificación (vgr. daquela por necesidade negociaba moito co carbón para saír adiante), causa, fin, condición (vgr. sen a túa axuda non negociaría co carbón), concesión, consecuencia, adición (vgr. negociaba co carbón ademais de coa prata), substitución (vgr. negociaba co carbón en lugar de coa prata)...

A construción preséntase habitualmente na voz activa, con sux. axentivo. É posible *se*

para indicar sux. indeterminado (vgr. *negóciase co carbón*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; pode adquirir valor intensivo, iterativo e tamén habitual cando o evento se repite de maneira regular.

Negar Cintr.

1. Caer neve.

i) *previsiblemente hoxe nevará nas zonas máis interiores de Galicia* (OCG04-03-99, 7)

O esquema sintáctico é *predicado*, co esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero.

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece adoita ser un ccircunstancial con bastante liberdade distribucional. Pode desempeña-lo papel semántico de cuantificación (vgr. *neva moito*), modo, loc. espacial e temporal (i), duración e frecuencia, causa (vgr. *coa baixada das temperaturas nevará*). Ás veces funciona adv. modalizador e un dativo ou compl. ind., de referente [+humano], co papel semántico de prexudicado ou beneficiado (vgr. *xa lles nevou tanto que puideron esquiar*).

A construción úsase en P3 singular. Non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; ás veces inceptivo (vgr. *está empezando a nevar*), terminativo (vgr. *parou de nevar*), intensivo ou atenuativo (vgr. *nevou moito; case non nevou*), habitual (vgr. *en Siberia neva tódalas semanas*), intermitente (vgr. *está nevando aos poucos*)...

Nifrar Cintr./Ctr.

1. Chorar por causa de algo que non gusta, choromicar.

i) *a rapariga deu en nifrar e eu mesmo tiven que sacar de pano e secar os ollos* (MFB211)

ii) *vin o seu labio inferior tremer, vin nifrar a meu pai, algo que me parecía irreal...* (MFB183)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita ir anteposto ao predicado. En construcións como (ii) con verbo de percepción seguido de infinitivo, o sux. permite unha situación preverbal ou posverbal (vgr. *vin nifrar a meu pai / vin a meu pai nifrar*), mais se este sux. –compl. dir. do verbo de percepción– está representado por un pronome atónico, resulta máis doada a anteposición (vgr. *vino nifrar / vin nifralo?*). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. temporal, causa, fin (vgr. *a rapariga coa carraxe nifraba moito para que lle fixesen caso*), condición (vgr. *cos teus aloumiños non nifraría*).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético, inceptivo en (i).

2. Aspirar polo nariz emitindo certo son.

iii) *asoa ben os mocos e deixa de nifrar* (DRAG815)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. *non nifres tanto*), loc. temporal, causa (vgr. *nifra por hábito*), fin, condición, consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético, ás veces iterativo e habitual.

3. Poñerlle mala cara a algo ou a alguén.

iv) *nifraba tanto pola pobreza do caldo, no que sobrenadaban unhas patacas mal peladas...como polo golpe que vía falido* (MFB153)

v) *pónselle a comida diante e inda lle nifra, mira que soberbia* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, correspondéndolle o dobre esquema semántico *axente-acción, portador de actitude-actitude* e *axente-acción-destinatario, portador de actitude-actitude-destinatario*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgúnhas construcións (vgr. ao poñerlle a comida nifraba). Noutras funciona un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [±animado], co papel semántico de destinatario e en ocasións causante dunha determinada acción e asemade actitude que se produce nun individuo. De xeito opcional, pode atoparse algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa e cuantificación (i), modo, loc. temporal e espacial, fin (vgr. na mesa nifráballe con desvergonza á comida para que lle trouxeran outra) e ás veces algún predicativo do suxeito.

A construción é activa, cun sux. axentivo e actitudinal. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Normalizar Cintr./Ctr.

1. Regularizarse ou facerse normal unha cousa.

i) *era daquela o PSdeG un espacio para o enfrontamento: a situación normalizárase a partir do 95* (TN6, 59)

ii) *ó haber un pouquiño máis de escola, un pouquiño máis de mundo, non cabe duda de que normalizouse un pouquiño esto* (O GROVE60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito e pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición está favorecida polo semantismo da construción coa presenza de *se* e polo carácter non animado e non axentivo do suxeito. Os seus trazos semánticos poden ser [-animado], [±concreto], [±continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, modo e cuantificación, medio, causa (vgr. a situación normalizouse bastante co novo goberno), condición (vgr. coa axuda do exterior a situación normalizárase), concesión (vgr. mesmo coa axuda do exterior a situación non se normalizaría), consecuencia...

A construción ten un contido que a aproxima á voz media. Presenta forma pronominal, cun clítico en P3 singular ou plural, que centra o proceso reflectido no suxeito e reforza o seu papel de experimentante. A presenza do clítico impide o funcionamento dun novo papel experimentante e afectado, distintos do suxeito, como acontece nas estruturas transitivas. Con *se* danse tamén casos de ambigüidade e interferencia entre construción media, pasiva e de sux. indeterminado (vgr. a situación normalizouse: [de seu] / [foi normalizada por alguén] / [alguén normalizou a situación]). A posición do sux., o contexto e a realidade que envolve a mensaxe axudan a discriminala solución máis convincente. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético. Con *se* reflíctese ás veces valor inceptivo (vgr. parece que se normaliza a situación). Outras veces o proceso preséntase na fase intermedia ou terminativa (vgr. estase a normaliza-la situación; por fin normalizouse a situación).

Nubrar Cintr./Ctr.**1.** Volverse escuro o día cubríndose de nubes.

i) *estase nublando o día* (LOUREIRO-COTOBADÉ32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece explícito e representado por unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición resulta habitual e está facilitada polo semantismo da construción co emprego de *se* e os trazos de non axentividade e non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [\pm continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Tende a funcionar algún ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de loc. temporal e duración, modo (vgr. nubrouse o día de xeito completo), cuantificación (vgr. nubrouse moito o día). Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. estáselles nubrando o día para iren á praia). Nalgunha ocasión funciona un papel semántico causante de maneira explícita ou latente, que na construción transitiva está desempeñado por un sux. axente (vgr. a chuvia nubrou o día / o día nubrouse [coa chuvia; co vento sur]).

A construción é de voz media, con forma pronominal e un *se* en P3 singular ou plural que converte o suxeito en experimentante dun evento. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético. O uso de *se* pode acentuar os valores progresivo e inceptivo. Ás veces tamén se reflicte o valor intensivo.

2. Tornarse algo escuro ou confuso.

ii) *A Manuel nubráronselle os ollos. Aínda tiña a pistola na man* (AGOSTO87)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*. O respectivo esquema semántico é *experimentante-proceso modificativo, experimentante-proceso modificativo-afectado*.

O suxeito aparece explícito e representado por unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición resulta habitual e está facilitada polo semantismo da construción co emprego de *se*, o funcionamento de dativo e/ou compl. indirecto así coma os trazos de non axentividade e non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-concreto] nos casos en que aparece un nome que se refire a unha parte da propiedade inalienable dun individuo (vgr. núbraselle a razón), [\pm continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións de significado pleno (vgr. a razón núbrase e o corazón abátese). Nas demais, tende a funcionar un dativo e/ou compl. indirecto representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), que alén de te-lo papel semántico de afectado pode actuar como posuidor da entidade en función de suxeito. É posible tamén a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. nese momento coa emoción nubróuselle totalmente a razón), modo e cuantificación, loc. temporal e espacial.

A construción ten forma pronominal, cun *se* en P3 singular ou plural. A presenza do clítico pon de relevo o papel experimentante do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético. O uso de *se* pode implicar valor inceptivo. Ás veces tamén se reflicte un valor intensivo.

O

Obedecer Cintr./Ctr.

1. Segui-las ordes de algo ou alguén.

i) *Obedecín sen dubidar un intre* (BE16)

ii) *¡Cala e obedece, muller!* (OCT181)

iii) *Cala, cala, que me mandou aquí a túa ama, e o can obedeceulle* (BOQUEIXÓN78)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *portador de conduta-conduta, portador de conduta-conduta-destinatario*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito. Vai xeralmente anteposto ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgúnhas construcións en que o verbo adquire significado pleno como (ii). Noutros casos explíctase o destinatario da obediencia a través dun dativo e/ou compl. indirecto de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], ou [-animado] e [-concreto] referido sobre todo a propiedades inalienables do individuo (vgr. obedeceulle á súa vontade). De xeito opcional, poden funcionar outros argumentos como son un ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal e espacial, causa, fin..., e ás veces un predicativo dando conta do modo de estar do suxeito (vgr. obedecinlle calado).

A construción é activa, cun sux. portador dunha determinada conduta de obediencia. Permite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Preséntase moitas veces na modalidade exhortativa. Este predicado admite tamén a pasiva analítica cun sux. animado ou non animado con presenza ou non dun complemento axente, executor ou seguidor dun mandato (vgr. tódalas ordes foron obedecidas). Danse casos de alternancia entre dativo e acusativo con aspectualidade télica e complemento [+animado] (vgr. sempre lle obedece / sempre a obedece). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico; pode adquirir valor télico cando non hai duración (vgr. obedecinlle ao momento), do mesmo xeito que se poden reflectir outros valores como inceptivo ou terminativo (vgr. obedecinlle dende aquel momento; deixeille de obedecer dende aquel momento), intensivo, habitual.

2. Responder á acción de algo ou de alguén.

iv) *Chamáronme para inxectar un antibiótico contra un flegmón rebelde, que non obedecía ós enxaugues de romeu* (MFB190)

v) *ela está obedecendo ben aos medicamentos*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto* e o respectivo esquema semántico *portador de conduta-conduta, portador de conduta-conduta-destinatario*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. constituída por un pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. non definida. Pode pospoñerse ao predicado de acordo coas prioridades informativas do emisor e favorecido pola non animación dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control]. En usos figurados algúns destes trazos poden adqui-lo valor contrario.

O complemento non resulta obrigatorio en estruturas que adquiren pleno significado de seu ou coa axuda do contexto (vgr. se a enfermidade non obedece, dámoslle isto). Nos demais casos está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente que pode te-los trazos semánticos [-animado], [+concreto], e expresa a entidade destinataria da resposta de obediencia. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa (vgr. co enfado xa non obedece á súa conciencia)...

A construción é activa. Permite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Emprégase moitas veces con negación (vgr. non obedece ao tratamento). Os valores aspectuais son dinámico, atético ou télico segundo se transmita ou non duración do evento, ás veces iterativo e habitual.

3. Ser unha cousa a consecuencia doutra, deberse a, derivar de.

v) *Por testemuño de persoas ecuanímes, de recoñecida fidalguía de sentimentos, veuse a saber que a rebeldía do pollo obedecía a un complexo canallesco* (MFB252)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), posposta ao predicado na orde non marcada e cun referente [-animado], [+concreto], [+continuo], que sinala a causa ou a orixe do estado dunha entidade. Pode estar presente tamén algún adv. modalizador ou algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. temporal (vgr. hoxe en día a carestía do petróleo obedece bastante á guerra de Irak).

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os seus valores aspectuais son estativo, atético.

Obrar Cintr./Ctr.

1. Actuar ou comportarse dun determinado xeito.

i) *Don Cresconio escribume que na pasada Pascua obraches nobremente como rei de Galiza en Compostela* (MDR77)

ii) *Deu en obrar así só polo meu amor* (MDR90)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *portador de conduta-conduta-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Tende a se antepoñer ao predicado na orde non marcada e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento está representado fundamentalmente por unha fr. adv., fr. prep., estrutura comparativa (vgr. obrou coma un nobre) e unha cláus. introducida por como, segundo, conforme..., que expresan a maneira de se comporta-lo individuo representado

no suxeito. Con carácter opcional, poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de causa (ii), fin (vgr. obrou así para non parecer maleducado), condición (vgr. co teu consello non obraría así), concesión (vgr. mesmo co teu consello obraría así), etc.

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces habitual e iterativo.

2. Facer efecto unha cousa.

iii) *aínda non lle obrou o remedio que lle dei* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*, *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado cando se tematiza un complemento ou se antepón o dativo e/ou compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio nas estruturas que posúen significado pleno de seu (vgr. eses medicamentos non obran). Nas restantes, con frecuencia aparece un dativo e/ou compl. ind., cun referente que pode ser [+animado] e [+humano], [-animado] (vgr. á planta obroulle o abono), [+concreto], e que designa a entidade á que algo lle fai efecto. Con carácter máis opcional pode funcionar algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como modo (vgr. obroulle ben o remedio), cuantificación, causa (vgr. co frío non che obra este remedio), consecuencia...

A construción é activa, cun sux. axentivo. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, télico, atélico se a construción reflicte duración (vgr. está obrando a medicina), ás veces puntual (vgr. conforme tomou a medicación xa lle obrou).

3. Realizar unha actividade, actuar.

iv) *Coidas que un papa cluniacense vai obrar de verdade contra o marido de Constanza?* (MDR15)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nominal non definida. Acostuma precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico de oposición, modo, loc. espacial e temporal, cuantificación, fin (vgr. obrou aí con intelixencia para os seus intereses), causa (vgr. obrou así contra el por ciúmes)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico; ás veces intensivo e iterativo.

4. Construír ou traballar nunha obra.

v) *estamos obrando na casa dende onte* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo e cuantificación (vgr. este ano obramos moito na casa para mudarnos), fin, causa, condición (vgr. coa túa axuda económica obraría máis na casa)... Tamén pode aparecer opcionalmente un dativo

e/ou compl. ind. co papel de afectado (vgr. óbranlle na casa dende hoxe).

A construción é activa, con sux. axentivo. Implica realizar un determinado traballo, xeralmente de albanería. Admite o uso de *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético; ás veces intensivo e iterativo.

5. Defecar.

vi) *non obra ben dende hai días* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(ccircunstancial)*, cun esquema semántico *afectado-acción-(modo)*.

O suxeito está implícito neste exemplo. Vai en posición preverbal na orde non marcada e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona un ccircunstancial co papel semántico de modo (ben, mal...), causa (vgr. non obra ben por esa medicación), loc. temporal e espacial...

A construción ten significado medio e presenta un sux. afectado polo evento descrito. A estrutura pode aparecer nunha construción causativa con presenza dunha función causante representada por unha entidade non animada (vgr. este xarope faille obrar). Ten certa frecuencia de uso a construción con negación. É posible *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico; pódense reflectir outros valores como habitual, iterativo, intensivo.

Obsesionar Cintr./Ctr.

1. Sentir obsesión tendo algo no pensamento de xeito permanente.

i) *obsesiónome demasiado cos exames* (VIGO27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de sentimento-sentimento, portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito aparece implícito. Acostuma precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] ou [-control] naqueles casos en que o sux. non pode evitar ter unha idea na mente.

O complemento non resulta obrigatorio nas construcións que teñen significado pleno de seu sen necesidade de explicita-lo complemento (vgr. dígoche que non te obsesiones). Nas demais, está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), con ou sen determinante, cun referente [-animado] e [+concreto], que pode presentar un papel semántico dobre, isto é, a entidade en que se proxecta de modo permanente o pensamento dun individuo e ás veces tamén a causa de que se desenvolva o devandito pensamento. De maneira opcional, pode acompañar un ccircunstancial con papeis semánticos como cuantificación (vgr. obsesionarse moito), tempo, duración e frecuencia (vgr. obsesionarse constantemente), modo, loc. espacial, causa (por+fn: non te obsesiones así cos estudos por suspender un exame), condición (vgr. coa túa axuda non me obsesionaría así), concesión, consecuencia (vgr. obsesionouse tanto que enfermou). O complemento de causa tamén pode funcionar sen o compl. prepositivo cando o predicado adquire un significado absoluto (vgr. non te obsesiones por aprobar).

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun clítico variable en número e persoa, que reforza o papel de afectado e portador de sentimento do suxeito centrando nel a actividade ou proceso psíquico designado, co que se impide o funcionamento dun sintagma complemento directo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico – acción mental–, atético, intensivo.

Ocorrer Cintr.**1. Acontecer algo.**

i) *Home, que te equivoques de me dar pemento dulce a dar-me pemento picante tamén pode ocorrer* (RAMIRAS64)

ii) *onte, domingo, ocorreron cousas sorprendentes* (ARR35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha cláusula (que nestes casos pode ser tanto relativa introducida por *que* coma de infinitivo ou xerundio) e mediante unha fr. nom. non definida. É habitual a posposición do sux. ao predicado debido ao semantismo da construción e favorecida pola non axentividade, non animación, non control e non definitude. Cando está representado por unha cláus. sinala un determinado tipo de evento, cando se trata dun nome posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. De xeito opcional, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. ocorreu pola súa imprudencia), condición (vgr. coa túa colaboración non ocorrería iso), concesión (vgr. mesmo coa túa colaboración ocorrería iso)...

A construción ten carácter activo e úsase co verbo en P3 singular ou plural. Non admite *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual.

2. Ter unha idea repentinamente.

iii) *esperar que poida ser máis beneficioso debe ser un plantexamento que jamás a min se me ocurriría* (SANTIAGO40)

iv) *ocorréuseme unha idea parva* (MFB32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *evento-acción-afectado*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. non definida. En moitos casos trátase dunha cláusula con *que* ou de infinitivo. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza de dativo e/ou compl. indirecto e favorecido pola non axentividade, non animación, non control e non definitude. Cando é unha cláusula sinala un determinado tipo de evento, tratándose dunha frase o seu referente posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou un compl. ind. desempeñado por unha fr. prep. (a+fn), de referente humano, que indica o individuo afectado, autor e posuidor dunha idea. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa...

A construción é pronominal e úsase co verbo en P3 singular ou plural. Presenta un clítico invariable que centra o evento no suxeito e contribúe ao emprego do dativo na construción. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual.

Ocupar Cintr./Ctr.**1. Encargarse dunha cousa ou tratar algún asunto.**

i) *Pero estes, ó lado dos que se ofrecen constantemente para colaborar no caso de que se soubese algo, non teñen a menor intención de ocuparse do asunto,...*(CAMIÑO193)

ii) *O Exclaustrado de Diabelle só era esixente coa roupa e coas armas, e da limpeza delas ocupábase persoalmente até o extremo de facer de tales enredos o seu principal emprego do tempo* (ARR74)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito, coincide co da cláus. precedente, neste caso unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.) e posponse ao predicado agás en estruturas como (ii) que tematizan o complemento. O seu referente sinala un evento cando está constituído por unha cláus. ou alude a unha entidade cos trazos [-animado], [+concreto], [+continuo], sinalando aquilo do que alguén se encarga. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo e cuantificación, causa (vgr. ocúpase bastante dese asunto por ti, que se non...), substitución (vgr. ocúpase de calquera asunto agás do que a ti che interesa)..., así coma un predicativo do suxeito (vgr. ocupouse toda contenta dese asunto).

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo e establece unha oposición de contido coas variantes transitivas nas que participa este mesmo verbo. O uso do clítico determina tamén a presenza do compl. prepositivo, pon de relevo a participación do sux. non feitos e reforza o seu papel de protagonista. Non é infrecuente o uso do imperativo e da modalidade exhortativa (vgr. ocúpate ti diso). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual, iterativo (vgr. ocupábase moitas veces do coidado do xardín) e intensivo.

Ollar Cintr./Ctr.

1. Mirar nunha determinada dirección.

i) *ollei para un teito gris, que me semellou inimigo e distante* (BE102)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-dirección*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado na orde non marcada e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, cara a, contra, para + fn) ou fr. adv., que expresa a dirección cara á que se dirixe a mirada. De xeito opcional poden funcionar tamén outros ccircunstanciais con diferentes papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, modo, causa, fin (vgr. a esa hora por desexo expreso seu ollou ao lonxe para velo), un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e un predicativo (vgr. ollou desafiante cara a min).

A construción é activa, cunha acción que implica percepción sensorial. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Fronte ao complemento da construción intransitiva que indica orientación e dirección do evento de ollar, o da estrutura transitiva con este verbo fai referencia á entidade percibida polo suxeito, que resulta menos externa ao predicado e afectada en maior grao. Documéntanse moitos casos de cláus. en modalidade exhortativa (vgr. mira para aquí). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo.

Ondular Cintr./Ctr.

1. Moverse facendo ondas.

i) *no máis alto do castelo as bandeiras ondulan ó vento do solpor* (OCT192)

ii) *resulta un excelente belvedere sobre as chairas nas que ondula o río mínimo que alí se chama das Gándaras* (ARR15)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado en construcións de relativo que tematizan o complemento e tamén debido ás prioridades informativas do emisor, á presenza de *se* e a algúns trazos semánticos como a non animación e non axentividade. Os trazos semánticos do sux. son

[-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona moitas veces un ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación (vgr. as bandeiras ondulaban moito e con forza), loc. espacial e temporal, causa (vgr. as bandeiras ondulaban co vento), consecuencia... Tamén se pode atopar un dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de afectado e posuidor cando se refire a propiedades do individuo.

A construción indica un movemento de carácter ondulatorio que conleva desprazamento (ii) ou non desprazamento (i). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, permanente (ii).

2. Formarse ondas.

iii) *coa humidade ondúlaselle o cabelo* (DRAG838)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor, á presenza de *se* e a algúns trazos como a non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona moitas veces un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, causa (iii), loc. espacial e temporal, consecuencia... así coma un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e posuidor cando se refire a propiedades do individuo.

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun *se* en P3 singular ou plural que reforza o papel experimentante do suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo, ás veces iterativo, habitual e inceptivo en exemplos como (iii) pola presenza de *se*.

Opoñer Cintr./Ctr.

1. Mostrar unha actitude contraria a alguén ou a algunha cousa.

i) *o decano da Facultade de Veterinaria e varios dos seus profesores opuxéronse a determinadas cláusulas dun convenio coa Universidade de Santiago* (TN6, 18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece explícito mediante unha estrutura coordinada constituída por unha fr. nom. definida mais outra non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, agás nalgúns casos en que pode quedar latente por resultar coñecido a través do contexto precedente ou seguinte (vgr. as medidas non gustaron, así que profesores e alumnos opuxéronse [a elas]). Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado na orde non marcada, de estrutura (a+fn/cláus.), cun referente que pode designar un evento ou ser un nome cos trazos semánticos [+animado], [+concreto] e [+continuo], indicando a entidade ou individuo aos que alguén se mostra contrario. Pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma o de modo, cuantificación, causa, fin (vgr. opuxéronse con forza a esas medidas para que non saísen adiante), loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa túa axuda non se opoñerían a esas medidas), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda opoñeríanse a esas medidas), consecuencia, exclusión (vgr. opuxéronse a tódalas medidas agás a dúas)... así coma un dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de prexudicado (vgr. opóñenselle a tódalas medidas que adopta).

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que centra o evento no sux., reforza o seu papel axentivo e protagonista dos feitos e determina a

presenza do compl. prepositivo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético, ás veces intensivo, iterativo e habitual.

2. Estar en relación de contraposición persoas ou cousas.

ii) *opóñense pola maneira de pensar* (DRAG839)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de relación-relación*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e fai referencia a dúas entidades entre as que se establece unha relación de oposición. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado], [+concreto], [+continuo], [+común], en xeral [-control].

O complemento non é obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial, a miúdo de estrutura (en, por + fn), que sinala o campo, aspecto en que dúas entidades ou individuos se contraponen, en ocasións tamén a causa.

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que centra o evento no suxeito e reforza o seu papel de protagonista dos feitos. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético, por se manifestar un estado de cousas ou persoas implicadas.

Optar Cintr.

1. Escoller entre varias opcións que se presentan ou decidirse por unha opción entre varias.

i) *Debía optar entre dous cargos incompatibles* (DRAG840)

ii) *tiña que optar entre acepta-la oferta ou seguir ó cargo da empresa familiar* (DRAG840)

iii) *Non podería molestala. Optou por calar* (EBO362)

iv) *A situación entra en crise e as administracións optan pola prevención e por facer inventarios* (TN17, 50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción-campo/aspecto*; *axente-acción-término*.

O suxeito está implícito e explícito en (iv) mediante unha fr. nom. definida. Antepónse ao predicado na orde non marcada e posúe os trazos semánticos [+humano], por extensión [-animado] en construcións como (iv) que teñen detrás entidades animadas, [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., con ou sen determinante, que nalgúnhas construcións é (entre+fn/cláus.), designando o eido da realidade que se traduce nunha opción de escolla. Ás veces este complemento vai ou en plural ou en singular mediante unha estrutura coordinada e ten como referente varias entidades de carácter [-animado] e [+concreto], que sinalan un campo composto por dúas opcións ou dous eventos a escoller. Noutras construcións a estrutura é (por+fn/cláus.) e ten como referente ben unha cláus. que indica un evento ben unha entidade cos trazos semánticos [-animado] ou [+animado] (vgr. optou por Xaquín para a presidencia), [+común], [+concreto], que designa en ambos casos a opción en que se proxecta a acción de elixir.

A construción está na voz activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. É frecuente nalgúnhas construcións a perífrase con valor obrigativo significando a necesidade de escolla que ten o sux. a respecto de algo (vgr. tes que optar entre isto ou aquilo). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e puntual.

2. Pretender, tentar conseguir unha cousa.

v) *Desde 1991 é tamén académico correspondente da RAE, a un sillón dos cales optou recentemente avalado, entre outros, polo premio Nobel e o falecido Torrente Ballester* (OCG11-03-99, 11)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-obxectivo*.

O suxeito aparece aquí implícito. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente de trazos xeralmente [-animado], [+concreto], que indica o obxectivo que se pretende acadar. De maneira opcional tamén pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, modo, causa, fin (vgr. opta a ese cargo con tódalas consecuencias para despois facerse coa presidencia), condición (vgr. sen a túa axuda non optaría a ese cargo), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non optaría a ese cargo), exclusión (vgr. optaban a tódolos cargos agás a dous)...

A construción é activa, permite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son atético, ás veces iterativo, e dinámico na medida en que considerémo-la evento como unha acción psíquica que asemade vai acompañada doutra acción que se traduce no intento de acadar unha meta. Neste sentido oponse a “aspirar”, que reflicte valores máis estativos dado que unha aspiración (vgr. aspira a unha praza) non sempre conleva asemade o intento –actividade, dinamismo– de acadala.

Orballar Cintr.

1. Caer chuvía de xeito miúdo e persistente, chubiscar, baballar.

i) *se o tempo está frío e está orballando e porque choveu un pouco, porque baixaron as temperaturas, en vez de ferver o viño no ghavexo...* (RIBADUMIA45)

O esquema sintáctico é *predicado* e o esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O sux. é cero.

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece adoita ser un ccircunstancial con bastante liberdade distribucional, desempeñado, entre outros, o papel semántico de cuantificación, loc. espacial e temporal, duración (vgr. onte orballou moito todo o día), modo, causa (vgr. non orballou por causa da néboa). En ocasións funciona un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. orballoulles todo o día).

A construción é activa. Úsase na P3 e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, atenuativo con respecto a chover; ás veces inceptivo (vgr. está empezando a orballar), terminativo (vgr. xa parou de orballar), iterativo.

2. Cae-lo resío da noite.

ii) *recolle a roupa pola noitiña antes de que orballe* (LOUREIRO-COTOBADA80)

O esquema sintáctico é *predicado*, co esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero.

O complemento non resulta obrigatorio. De maneira opcional pode aparecer algún ccircunstancial con bastante liberdade distribucional, desempeñado, entre outros, o papel semántico de cuantificación e modo, loc. espacial e temporal, duración (vgr. onte orballou moito), causa, consecuencia... En ocasións funciona un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. orballounos na roupa).

A construción é activa. Úsase en P3 e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces inceptivo (vgr. está empezando a orballar), iterativo e habitual (vgr. aquí orballa tódalas noites).

Oulear/ouvear Cintr.

1. Emitir ouveos o lobo ou un can.

i) *e díxenlle eu: pois alá no meu pueblo cando che ouvea así un can, que tiñamos aquí o do tío...* (SOUTELO-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *produtor de son-*

produción de son.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición obedece fundamentalmente á non definitude do suxeito, á presenza dun dativo precedendo o predicado e ás prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [-humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces funciona un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado ou destinatario (vgr. vindo polo camiño ouveoume un lobo), tamén un dativo de solidariedade (i) e un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. temporal, duración e frecuencia, modo (i), loc. espacial, cuantificación, causa (vgr. ese can ouvea moito coa fame) e un predicativo do sux. sinalando un estado do mesmo (vgr. ouvea fera esa loba).

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico e atético. En moitas ocasións aparecen tamén os valores iterativo e intensivo. Do mesmo xeito que o evento designado por *ladrar* consiste en “dar pequenos ladridos moitas veces”, tamén o indicado por *ouvear* se pode ver como tético e repetido –unha sucesión de ouveos dun animal. Cada un dos posibles eventos denotados por *ouvear* ten unha duración maior cá dos designados por *ladrar*.

2. Emiti-lo vento un son parecido aos ouveos dun animal.

ii) *O vento ouleaba nas rúas* (MFB199)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición en (i) obedece fundamentalmente á non definitude do suxeito, á presenza dun dativo precedendo o predicado e ás prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento é facultativo ao adquiri-lo verbo significado pleno. Ás veces funciona un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado ou destinatario e un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. temporal e espacial, duración e frecuencia, modo e cuantificación, consecuencia.

A construción é activa, cun sux. forza que se concreta en produtor dun son. Úsase en P3 singular e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; en moitas ocasións iterativo e intensivo.

Oxidar Cintr./Ctr.**1.** Encherse de óxido un metal ou producirse nun corpo un proceso de oxidación.

i) *darlle brillo ó cuitelo, i-ó fouciño igual. E entonces hai que ter cuidao xa de non volver a mollalo, porque se se molla, osídase* (O CORGO56)

ii) *todo ben pisadiño pa que ese baghazo non colla nunca aire, porque se colle aire pérdese, osida, entonces fai mofo* (RIBADUMIA45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Pode pospoñerse ao predicado con certa facilidade debido fundamentalmente ao semantismo da construción que adoita empregase con *se*, á non axentividade e non animación do sux. e nalgúns casos á non definitude (comp. oxidouse un coitelo / un coitelo oxidouse). Os seus trazos semánticos son en usos non figurados [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces rexístrase algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación, modo, loc. temporal, causa, consecuencia (vgr. a

cancela oxidouse tanto que a tiramos)..., e un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. coa chuvia oxidóusenos bastante a cancela).

A construción téndese a presentar en forma pronominal, co clítico invariable en P3 singular ou plural. O sux. carece de animación e axentividade, o que reforza xunto coa presenza de clítico o seu papel de experimentante, concentrándose nel o proceso e impedindo o funcionamento dun sintagma compl. dir. como entidade afectada distinta do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atélico, ás veces intensivo. O emprego de *se* en ocasións determina un valor inceptivo (vgr. mira como se oxida a cancela).

P

Pactar Cintr./Ctr.

1. Establecer unha relación que se concreta nun pacto.

i) *os señores vascos pactan porque eles pensan que en calquera tipo de conxuntura...*(TN17, 29)

ii) *pactar co inimigo* (GDXL1426)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de relación-relación*, *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non estar explícito porque é recoñecible a través do contexto ou porque o verbo está en plural e o sux. –plural ou composto– inclúe os varios individuos participantes na relación. Noutros casos, está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), posposta ao predicado na orde non marcada, e de referente [+humano] e [+concreto], sinalando o segundo membro dunha relación en forma de pacto establecida entre dúas partes. De maneira opcional, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, fin, modo (vgr. nesa época pactaron á forza co inimigo para preserva-los seus territorios), causa, consecuencia...

A construción é activa, cun sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

Padecer Cintr./Ctr.

1. Sentir dor física ou moral.

i) *estivo moi máliño; padeceu moito hasta morrer* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] na medida en que o individuo pode paliar ás veces todo ou parte do seu sufrimento.

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia atópase un ccircunstancial co

papel semántico sobre todo de cuantificación e modo, loc. espacial ou temporal, causa (vgr. *padece co disgusto*), condición (vgr. *co teu apoio non padecería tanto*), concesión, consecuencia (vgr. *padece tanto que mete pena*). A construción ten significado medio, cun sux. portador dun determinado sentimento de doenza. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, por se desenvolver no sux. unha acción ou proceso mental de dor e sufrimento, atético. Pódense reflectir outros valores como intensivo e iterativo.

2. Sufrir unha enfermidade.

ii) *e cando os entrego no matadoiro non sofren coa vista no machado, non padecen dos nervios e a carne seica sabe mellor* (MDB69)

iii) *o exercicio non me valeu de gran cousa, porque empecei a padecer de almorras...* (CAMIÑO138)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-campo/aspecto*.

O suxeito aparece implícito. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [control parcial] na medida en que o individuo pode paliar ás veces todo ou parte do seu sufrimento.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), a miúdo con determinante e cun referente [-animado], [+concreto], que designa o eido de padecemento, isto é, a enfermidade ou a parte do corpo na que se sente unha doenza. Cando o complemento designa unha enfermidade, a construción pode ser intransitiva, indicando afección parcial ou ocasional (vgr. *padece de artrite* [ten algo de artrite], ou transitiva mostrando afección total ou permanente (vgr. *padece artrite* [ten artrite]). Noutros casos en que o complemento alude á parte do corpo afectada non é posible a alternancia (vgr. *padece dos nervios* / **padece nervios*).

A construción ten significado medio, cun sux. portador dun sentimento de doenza. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico por se desenvolver no sux. unha acción ou proceso mental de dor e sufrimento (vgr. *padece de almorras* (está a sufrir almorras) e atético. Pódense reflectir outros valores como inceptivo (iii), intensivo, iterativo.

Pandar Cintr.

1. Leva-la peor parte nun xogo, quedar.

i) *Paula sempre tiña que pandar porque era de fóra* (GDXL1439)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces funciona un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. temporal e espacial, modo e cuantificación, causa...

A construción ten forma activa e un significado de voz media; ás veces reflicte un valor de obriga e necesidade derivado do uso de perífrases. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual e iterativo.

2. Responsabilizarse de algo ou de alguén, o que en xeral supón cargar coa peor parte nun asunto ou traballo.

ii) *Ó quedar viúva tivo que pandar con toda a familia e co traballo da casa* (DRAG858)

iii) *e por riba son eu o que teño que pandar con todo o traballo da oficina* (GDXL1439)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha construción de relativo. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente que pode ser [+animado], [+concreto], [-concreto] no caso de nomes frecuentes aquí como “responsabilidade”, “traballo”, “compromiso”, “obriga”. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, causa, fin (vgr. pandou coa obriga esa á forza para que non falasen).

A construción ten carácter activo por o suxeito asumir certa responsabilidade e tamén se aproxima á voz media cando o sux. se ve afectado por unha carga involuntaria. Admite *se* para expresar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces inceptivo.

3. Curvarse ou torcerse algo por causa do paso do tempo, as circunstancias climatolóxicas, etc.

iv) *esa táboa pandou* (GDXL1439)

v) *as traves do muíño pandaron por causa da humidade* (DRAG858)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción, ás prioridades informativas do emisor así como á non axentividade, non animación e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é frecuente o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (v), modo, cuantificación, loc. temporal ou espacial, consecuencia...

A construción ten significado medio. Úsase en P3 singular ou plural. Non é posible o emprego de *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo –segundo os casos inceptivo, medio ou terminativo–, ás veces tamén intensivo.

Parar Cintr./Ctr.

1. Cesar unha cousa, non ter lugar unha acción, deixarse de mover unha persoa ou de funcionar unha cousa.

i) *en toda Galicia chove moito, pero aquí cando empeza non para* (VIGO27)

ii) *Detivéronse debaixo dos soportais da rúa do Vilar, onde esperaban que parara a tromba de auga que uns minutos antes os sorprendera* (DEUS252)

iii) *Para e reconforta a súa carraxe* (TN6, 93)

iv) *accedeu a fumar un cigarro e deu unhas voltas polo cuarto, parándose de cando en vez diante do sillón* (DEUS29)

v) *Había que ir ó muíño de noite levar sacos de ghrau, ilo ver a ver se moía ou se parara* (O PINO67)

vi) *chegando a Orense parounos o coche e tivemos que chamar unha grúa* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *forza-acción* en construcións do tipo de (i, ii), *axente-acción* nas do tipo de (iii, iv), *afectado-acción* en (v, vi).

O suxeito está implícito e explícito (ii, vi) mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido en moitos casos ao semantismo da construción con sux. non animado e ás preferencias informativas do emisor que bastantes veces opta por situa-lo predicado diante do suxeito (vgr. paróuno-lo coche). Os seus trazos semánticos poden ser diversos: [+animado] e [+humano], [-animado] sobre todo referido a fenómenos meteorolóxicos e ao funcionamento dun aparello, [+concreto], [+común],

[±control].

O complemento non resulta obrigatorio, aínda que funciona habitualmente un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, fin, causa (vgr. onte na autoestrada paróuno-lo coche por unha avaría), consecuencia... Tamén se pode atopar un dativo e/ou un compl. ind. (vi) indicando o individuo beneficiado ou prexudicado pola acción, e un predicativo do sux. que reforza o significado expresado polo propio verbo (vgr. para quieta).

A construción pode presentar un sux. axentivo ou afectado. Indica o cesamento dunha acción de seu ou por vontade do sux. cando se trata de individuos. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado cando este remite a unha entidade animada. O clítico tamén pode aparecer nalgúñas destas estruturas, cun emprego que adoita ser optativo (vgr. o muíño parou/-se). Carece de contido reflexivo e non admite o reforzo “a si mesmo”. Co clítico refórzase a presenza do sux. e céntrase nel a acción ao actuar asemade como protagonista dos feitos e como afectado por eles.

Nesta construción úsase moitas veces a negación, con presenza/ausencia de clítico, expresando unha intensificación daquilo que se designa (vgr. non para de falar; non se para co frío). Os valores aspectuais son dinámico, cesativo por sinala-lo cesamento dun movemento ou dunha acción, ás veces intensivo cando vai con negación e repercute noutro evento (vgr. non para de falar), en ocasións inceptivo pola presenza de clítico e iterativo.

2. Hospedarse nun lugar

vii) *quero saber agora mesmo onde para ese amigo das labaredas* (MFB209)

viii) *paghabámoslle un tanto por cen de sueldo cada un á patrona donde parabamos por dormire* (ACIVEIRO-FORCAREI39)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado. Pódese pospoñer debido ao contexto sintáctico e informativo -o emisor primeiramente require información sobre un lugar-, ao centro de atención establecido polo falante priorizando o evento ou tematizando o complemento, así como á non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. ou fr. prep., que indican o lugar onde se hospeda un individuo. De xeito opcional poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, causa (vgr. con ese prezo esa noite non puiden parar alí), fin, comitativo (vgr. paramos alí con ela). Tamén é posible o funcionamento dun dativo e/ou compl. indirecto (vgr. o fillo páralle no San Clemente) co papel semántico de afectado.

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atéllico, ás veces iterativo e habitual (vgr. vai a Vilagarcía cada dous días e para na fonda de Lois).

3. Deterse un transporte público nun lugar.

ix) *este coche do Industrial que para aí na panadería, parou aquí na nosa casa máis de cincuenta anos* (SOUTELO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode precede-lo predicado ou seguilo se o emisor prioriza a información dada no complemento; tamén favorecen a posposición a non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. ou fr. prep., que designa o lugar onde se colle un transporte público. De xeito opcional é posible o emprego doutros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, causa (vgr. *onte non parou onde para sempre por causa do corte de tráfico*), modo, así coma dun dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. *non lle parou aí o autobús*).

A construción é activa. Non admite *se* e presenta os valores aspectuais dinámico, atético, iterativo.

4. Interromper alguén o seu traballo.

x) *O persoal do Meixoeiro parou onte en denuncia polo quirófano do Medtec* (OCG11-03-99, 12)

xi) *Os ferreiros paraban de traballar, no vrao paraban de traballar* (O CORGO70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado, aínda que se pode pospoñer cando o emisor prioriza o evento ou tematiza algún complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. Pode funcionar un ou varios ccircunstanciais con diversos papeis semánticos como causa, fin (vgr. *pararon onte sen previo aviso para faceren folga*), loc. temporal e espacial, modo... É posible tamén o funcionamento dun dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. *paráronlle os obreiros*) e dun predicativo do sux. sinalando o estado do mesmo.

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico e télico, ás veces iterativo (vgr. *este mes pararon varias veces*) e habitual (vgr. *paran ás tres para comer*).

5. Estar tranquilo nun lugar.

xii) *aí pola tardiña xa paran as vacas no prado, se non pola calor moscan* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado; a posposición obedece ao centro de atención establecido polo emisor que prioriza o predicado ou tematiza o complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio (vgr. *as vacas non paran*). En ocasións pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo, loc. espacial ou temporal (vgr. *hoxe coa calor pararon moi mal as vacas no prado*)... Tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de afectado e ás veces posuidor (vgr. *paráronlle moi ben as vacas*) e un predicativo sinalando un estado do suxeito (vgr. *hoxe as vacas paran ceibas*).

A construción é de estado. Pode admitir *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

6. Estar algo ou alguén seguro e sen se mover.

xiii) *a albarda cubría dende atrás adiante, cubría moito máis, entón parábanlle moi ben os pelexos aí* (ACIVEIRO-FORCAREI69)

xiv) *ten unha que lle chaman a espiteira pa garda-las ferramentas ou pa que paren as ferramentas alí* (GUNTÍN60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición obedece ao centro de atención

establecido polo emisor, que prioriza o evento ou tematiza algún complemento, así coma aos trazos de non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio (vgr. puxo de pé a saca, pero non parou). En moitos casos funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial e temporal, causa, medio (vgr. a planta con ese soporte non para). É posible tamén o funcionamento dun dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de afectado e ás veces posuidor, así coma dun predicativo sinalando un estado do suxeito (vgr. as ferramentas paran firmes aí).

A construción é activa, admite *se* con sux. animado para sinala-la súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

7. Acabar, chegar a un resultado ou a un determinado estado.

xv) *Os enfermos, tanto comúns coma de conciencia, estes tamén chamados terroristas, terán que ir parar todos a un mesmo lugar* (BE101)

xvi) *¿en que parou logo a cousa do outro día?* (LOUREIRO-COTOBAD80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-término*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida, que en (xvi) se pospón ao predicado por estar na modalidade interrogativa. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+concreto], ou tamén [-animado] e [+concreto] sobre todo para as construcións do tipo de (xvi), [+común], [-control], [+control] no caso daqueles sux. animados que presentan certa vontade e poder de decisión en relación co evento sinalado.

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, en, +fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que indica o término, resultado ou punto final aos que algo ou alguén chega. Con carácter opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, loc. espacial e temporal...

A construción ten habitualmente significado medio, cun sux. experimentante dun determinado proceso externo. A estrutura con *en* aparece moitas veces na modalidade interrogativa para preguntar por un resultado que descoñecemos. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, resultativo.

8. Facer unha cousa con coidado e dedicándolle tempo.

xvii) *O seguinte é "Xardín de inverno", que cambia un pouco de tema e párase coas plantas un pouco máis,...* (MONTERROSO40)

xviii) *non te pares niso, que é tarde*

xix) *parouse a explicarlle ben o tema*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está implícito neste exemplo. Tende a presentarse anteposto ao predicado e os seus trazos semánticos son en usos non figurados [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio, aínda que en ocasións queda latente (vgr. párase moito [en algo] para facelo ben). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+cláus.), (en+fn/cláus.), (con+fn), tendo como referente, tratándose de cláus. un evento ao que alguén lle dedica atención e tempo, e tratándose dun nome unha entidade cos trazos [+animado] e [+concreto], que designa o individuo ou cousa aos que alguén lles dedica atención. A estrutura coa preposición *a* mostra un significado de obxectivo e finalidade, con *en* faise máis fincapé no aspecto locativo, nun punto e aspecto concretos nos que alguén se detén; coa preposición *con* destaca o valor comitativo, de proximidade, isto é, deterse con algo ou alguén porque chama a atención e porque se lle

quere prestar atención.

A construción é activa pronominal, con sux. axentivo e cun clítico variable en número e persoa, que centra a acción no sux., reforza o seu papel de afectado e protagonista dos feitos, e posibilita o establecemento dunha oposición de contido co resto das construcións en que funciona este mesmo verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo, ás veces iterativo e inceptivo pola presenza do clítico.

Parecer Cintr./Ctr.

1. Ter ou producir unha persoa ou cousa determinado aspecto ou aparencia, semellar, figurar.

- i) *Un cake, parece un cake* (PN22)
- ii) *Parecía convencida no Fulgor* (CAMIÑO63)
- iii) *o rostro del, chupado e branco, ...parecía dunha cera branda e agrisallada* (DEUS259)
- iv) *todo aquilo a Rosa parecíalle ben* (ESC92)
- v) *case de maneira repentina empezou a engordar, o desastre pareceulle insoportable* (DEUS25)
- vi) *aínda que a capital alemana lle parecía moi fermosa, prefería mil veces o provincianismo* (DEUS128)

O esquema sintáctico é *suxeito-verbo-atributo, suxeito-predicado-compl. indirecto-circunstancial*. O esquema semántico correspondente ao primeiro esquema sintáctico é *identificado-identificación-identificador* e *caracterizado-caracterización-caracterizador*; para o segundo esquema sintáctico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Vai anteposto ao predicado e posposto en moitas ocasións en que aparece tematizado o dativo e/ou compl. indirecto así coma en estruturas fendidas (vgr. insoportable foi o que lle pareceu). Tamén algúns trazos como a non animación e a non axentividade favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio; pode estar representado sobre todo por unha cláus. de participio, fr. nom., fr. adx., fr. prep., fr. adv., ou por unha estrutura comparativa, co papel semántico de identificador, de caracterizador e de modo de opinar ou considerar a entidade suxeito. Neste último caso resulta habitual o funcionamento dun dativo e/ou dun compl. ind., de referente animado, sinalando o individuo receptor dunha impresión visual, auditiva, etc. Finalmente poden funcionar de xeito opcional algúns ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, espacial, causa (vgr. parecía convencida por tantos ofrecementos), fin.

A construción reflicte tanto unha apreciación subxectiva (con dativo) coma obxectiva. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo.

2. Imitarse, ter semellanzas con alguén ou con algo.

- vii) *pai e fillo parécense bastante* (COVAS-FORCAREI65)
- viii) *un brillo novo de trinquete que pouco se parece a aqueloutro de antes* (OCT192)
- ix) *recordando que se parecía a unha ra, entreténdose deliberadamente naquel pensamento que tanto a fixera rir* (DEUS259)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo* e o respectivo esquema semántico *portador de relación-relación, portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], ou [-concreto] (vgr. a

inxustiza parécese á desigualdade), [\pm continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. inclúe diversos participantes e o verbo está en plural. Nos restantes casos está constituído por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (a+cláusula) (vgr. parécese a quen che dixen), cun referente [\pm animado], [\pm concreto], que sinala o individuo ou entidade cos que algo ou alguén mostra unha semellanza.

A construción designa unha relación que é de semellanza entre dous participantes, que poden estar incluídos no suxeito ou partir do sux. cara a un término identificador. A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que centra a relación no suxeito, establecendo unha oposición de contido con outras acepcións deste verbo. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo ou atenuativo (vgr. parécese moito a seu pai; parécese pouco a súa nai).

Participar Cintr./Ctr.

1. Intervir ou colaborar en algo.

i) *animamos ós alumnos a que comenten con nós os problemas, ... a que participen, pero temos pouco éxito* (SANTIAGO28)

ii) *Centos de soldados deses dous países participan na operación* (OCG04-03-99, 16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción; axente-acción-campo/aspecto*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado cando o emisor centra a atención no predicado ou nalgún complemento, tamén a non definitude do sux. favorece a posposición (vgr. centos de soldados participan na operación / participan na operación centos de soldados). Os seus trazos semánticos son [+animado], [-animado] (vgr. participan avións dos Estados Unidos), [+concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento non resulta obrigatorio cando a construción presenta sentido pleno como en (i). Nas demais, está representado por unha fr. preposicional, posposta ao predicado na orde non marcada, de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que expresa aquilo no que algo ou alguén intervén.

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. participouse na operación de salvamento). É frecuente a presenza de cláusulas con negación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético. Outros valores que se poden reflectir son intensivo (vgr. participan moito desas ideas), iterativo e habitual.

2. Compartir, manifestar características ou ideas comúns.

iii) *Daquela é cando artistas e xurados participan moitas veces da ética calculadora da igualdade* (TN6, 81)

iv) *Sabemos do esforzo realizado polo elenco para adaptarse a estas novas pautas e participamos da teima de M.G. por dar corpo institucional a unha liña de traballo sempre necesaria* (TN6, 88)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á non definitude do sux. e ás prioridades informativas do emisor (vgr. centos de soldados participan na operación / participan na operación centos de soldados). Os seus trazos semánticos son variables: [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado] e con frecuencia [-concreto], que designa aquilo no que se manifestan características ou ideas comúns. De xeito opcional, pode acompañar

algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa, loc. temporal e espacial, fin... A construción é activa, cun sux. menos axentivo có da acepción (1). Admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. participouse daquela aventura). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, con menor grao de dinamicidade cás construcións de (1), atético. Outros valores que se poden reflectir son intensivo (vgr. participan moito desas ideas), iterativo e habitual.

Partir Cintr./Ctr.

1. Saír dalgún sitio.

- i) *O pasado sábado á mañá un autobús partía de Santiago cara ó Cebreiro* (OCG04-03-99, 43)
- ii) *un bruído constante partía de cada unha das portas da galería* (BE269)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-orixe*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. non definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [-control], ou [+control] cando o sux. é animado e presenta intencionalidade e capacidade de decisión en relación cos feitos expostos.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado] que incide no punto de partida dun movemento. De xeito opcional, poden funcionar outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de loc. espacial e dirección ou destino, loc. temporal (vgr. parte ás catro de Vigo para Ourense), modo, fin, causa, así coma un predicativo que sinala o estado do suxeito (vgr. ese día partimos contentos do Cebreiro para acadar Compostela canto antes).

A construción é activa, con sux. axentivo. Non admite *se* agás para indicar sux. indeterminado cando se refire a entidades animadas. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

2. Ter unha cousa a súa orixe ou punto de partida no que se indica.

- iii) *as intervencións de urxencia que se están facendo agora non son investigación porque non parten dunha premisa básica que é solucionar un problema* (TN17, 53)
- iv) *explicar a literatura ou a filosofía ou outras disciplinas que parten do inútil para aproximarse, aínda máis, á inutilidade* (EBO136)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado, agás cando o emisor centra a súa atención no complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que indica a base e a procedencia dun feito, entidade, argumentación, etc. De xeito opcional, pode acompañar algún adv. modalizador e algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, causa, fin (vgr. hoxe cos avances estruturalistas as investigacións xa non parten de hipóteses febles para acadaren teses imposibles)...

A construción é de estado. Non admite *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

3. Romper algo en cachos.

- v) *ó caír dou contra a chanta e o dente aquel parteulle* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á presenza frecuente dalgún dativo e/ou compl. ind. así como á non animación e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto],

xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións, funciona un dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de beneficiado ou prexudicado. Tamén pode aparecer algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como modo (vgr. con semellante golpe partiulle o dente en mil anacos), causa, loc. espacial e temporal. Nalgunhas construcións explícitase ou queda latente un causante de estrutura (con, por + fn), que na construción transitiva ás veces funciona como sux. (vgr. o cristal partiu co pelotazo recibido / o pelotazo partiu o cristal).

A construción ten significado medio, úsase en P3 singular ou plural e non admite variante pronominal. O sux. resulta afectado por unha acción accidental. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual.

Pasar Cintr./Ctr.

1. Ir por ou cara a un lugar deténdose nel ou non.

- i) *pasan ambas patrullas cara ó fondo da cala* (OCT359)
- ii) *camiñaba Mohamed pola beira, cuberto pola súa mercadoría de alfombras, cando pasou veloz un coche* (ESC89)
- iii) *eses tres cribos lévaos polo asunto de que pasa a gra dunhes pa outros* (GUNTÍN60)
- iv) *pasei pola túa porta, pedinche auga e non ma deches,...* (AMES86)
- v) *e que as chamas que prenderan nunha manta se estenderan rapidamente pola madeira do teito e pasaran ó resto da casa* (DEUS14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*; *axente-acción-loc. espacial/tránsito...*

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida, que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición obedece tanto ao centro de atención que establece o emisor coma aos trazos de non definitude, non animación, non control e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións que adquiren significado pleno ou nas que abonda a axuda do contexto (vgr. pasou o autobús?, non, aínda non pasou). Nas demais funciona algún ccircunstancial sinalando sobre todo un lugar de orixe –con preposicións correlacionadas como dende...ata (vgr. pasei dende alí ata aquí)–, tránsito –por, a través de+fn, (vgr. pasei pola ponte; distinto da construción con compl. dir. pasei a ponte)–, dirección e destino –a, para+fn (vgr. pasei con el para o outro lado)–. Secundariamente poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de tempo e duración, comitativo, modo, causa (vgr. pasei con dificultades por medo), fin, condición (vgr. coa tua axuda non pasaría con dificultades)... Tamén se pode atopar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. hoxe non lles pasou o autobús), e en menor medida un predicativo que sinala un estado do suxeito (vgr. pasei canso para o outro lado).

A construción é activa, implica un movemento con desprazamento. Tratándose de entidades humanas admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, expresando o desprazamento dun individuo ou dunha entidade non animada, cun sux. plenamente axentivo que controla o movemento ou con menor carga de axentividade e sen control; ás veces aparecen os valores iterativo e habitual.

2. Entrar, ir para o interior dun lugar.

- vi) *pasamos ó interior da vivenda sen esperar unha invitación que nunca chegaría* (MFB204)
- vii) *cando eles viron aquilo chamaron á porta e dixo: ¡pasen, pasen, pasen!* (CASTRO DE REI30)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co

respectivo esquema semántico *axente-acción; axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado. A posposición obedece ao centro de atención que establece o emisor nun complemento ou no verbo e á modalidade (vgr. pasen vostedes). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións que adquiren significado pleno ou nas que abonda a axuda do contexto como en (vii). Nas demais, funciona algún ccircunstancial sinalando sobre todo un lugar ao que se entra, a miúdo con fr. adverbial (vgr. pasamos dentro) e fr. prep. de estrutura (a, ata, para + fn) (vgr. pasamos ao interior; pasamos ata/para dentro da casa). De xeito opcional, poden atoparse outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de tempo e duración, comitativo (vgr. pasei con ela ata dentro uns minutos), modo, causa, fin (vgr. pasei para non mollarme), consecuencia (vgr. insistiu e pasei). Tamén se pode atopar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. onte paseille para ve-lo piso), e en menor medida un predicativo do sux. sinalando un estado do mesmo (vgr. pasei canso para dentro do recinto).

A construción é activa, implica un movemento con desprazamento cara ao interior. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Son frecuentes os casos de modalidade exhortativa e as construcións con valor de prohibición e con negación (vgr. pasa para dentro; non pasedes de aquí). Os valores aspectuais son dinámico e télico.

3. Estar un río, estrada, etc. atravesando certo lugar.

viii) *semellaban cantar as augas dunha fonte que por alí pasaba* (BE123)

ix) *máis de cen soldados estaban situados no camiño...e na rúa que pasa por diante do cemiterio* (DEUS16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida, que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición obedece tanto ao centro de atención establecido polo emisor coma aos trazos de non definitude, non animación e non control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn/fadv) que sinala o punto polo que algo atravesa. De maneira opcional, poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de modo ou causa. Tamén se pode atopar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. pásame o río pola beira da porta), e en menor medida un predicativo do sux. sinalando un estado do mesmo (vgr. coas chuvias o río pasaba oufano por riba da ponte).

A construción é activa e implica unha determinada situación da entidade suxeito. Non admite *se* e os valores aspectuais son estativo e atélico.

4. Quedar ou deixar algo atrás.

x) *tal e que sei eu, pero el ese susto pasoulle porque o seu...* (MAZARICOS46)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición facilita o semantismo da construción e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e un ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, con papeis semánticos coma os de modo (vgr. o medo pasoulle así), causa

(vgr. alí co medo pasoulle a fame), loc. temporal e espacial.

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural e non admite o uso de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

5. Transcorre-lo tempo.

xi) *a cada día que pasaba a raposa ía a mellor* (ESC164)

xii) *que mal pasan os anos, pensa o García un pouco mareado* (OCT23)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida, que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición facilita o semantismo da construción e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado e un ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, con papeis semánticos coma os de modo (vgr. os anos pasan así), causa (vgr. con enfermidade os días pasan engorde), loc. espacial e temporal.

A construción é activa, cun sux. que é un nome de carácter temporal que fai referencia aos días, meses, anos, horas... Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico.

6. Cambiar de asunto, traballo, situación, estado...

xiii) *e pasamos dunha fase anterior extraordinariamente conflictiva a nivel interno a un momento no que esa conflictividade diminuíu* (TN6, 60)

xiv) *pasamos dunha ditadura a unha democracia, anque aquilo sea peor e esto sea millor* (O GROVE68)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *experimentante-proceso transformativo-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita antepoñerse ao predicado e presenta uns trazos semánticos que poden variar: [+animado], [+concreto], [+común], [+control]. O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), posposta ao predicado, acompañada ás veces doutra coa estrutura (de+fn) que indica punto de partida e que pode ir anteposta ou posposta ao predicado (vgr. pasamos dunha ditadura a unha democracia / dunha ditadura pasamos a unha democracia). Posúen un referente [-animado] e [+concreto], que designa un estado ou situación que deriva doutro anterior no tempo.

A construción ten significado medio. Pode admitir *se* con sux. animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo (a miúdo en fase terminativa).

7. Mellora-lo estado dun individuo, dunha enfermidade, ferida, etc....

xv) *os médicos de aquí daban aprobado eso, onde tocaba unha ferida esa pasaba, eh* (O GROVE67)

xvi) *traio o meu estomaguño vacío de todo. Dixen eu, cala ho que eso xa che pasará...* (FEÁS57)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado (vgr. se pasou a enfermidade xa está/se a enfermidade pasou xa está). A posposición favorece o semantismo da construción e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces funciona un dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de prexudicado ou beneficiado, tamén algún adv. modalizador ou un ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como tempo e duración, causa, medio (vgr. a dor xa che pasa con este xarope), condición (vgr. coa

axuda do xarope pasaríalle a dor), concesión (vgr. mesmo coa axuda do xarope non lle pasaría a dor)...

A construción ten significado medio. Non admite *se* e úsase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo en fase inicial, media ou terminativa (vgr. empeza a pasa-la enfermidade/está pasando a enfermidade/xa che pasou a enfermidade).

8. Participar ou estar en algo.

xvii) *despois de cinco edicións moitos foron os asuntos e as persoas que pasaron por estas xornadas* (TN17, 63)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-campo/ámbito*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+común], en xeral [+concreto] e [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado sobre todo por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), que expresa o ámbito, contorno, etc. en que alguén estivo e participou. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal, causa, fin, condición (vgr. sen o teu consello non pasaría por esas xornadas)...

A construción é activa, admite xeralmente *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual e iterativo.

9. Non participar no xogo.

xviii) *bota ti, eu paso* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é opcional, aínda que adoita estar latente unha fr. prep. de estrutura (de+cláus.) (vgr. desta volta paso [de xogar, de botar]). En moitas ocasións funciona tamén algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal (vgr. neste momento paso) e espacial, causa (vgr. con estas cartas paso), fin (vgr. paso para amarrar despois), modo, condición (vgr. coa túa axuda non pasaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda pasaría)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico conforme haxa ou non duración (vgr. paso durante toda a xogada; paso neste intre).

10. Desprezar ou non prestar atención a algo ou a alguén.

xix) *ahora a xente pasa moito, eu penso que pasa moito da misa* (SOUTELO-FORCAREI42)

xx) *dará aljo para seletividá. O de física xa pasa de todo, eh* (MUROS17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de actitude-actitude, portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado], en xeral [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é opcional nalgunhas construcións que adquiren de seu significado pleno (vgr. deixádeme, eu paso) ou naquelas en que se deduce do contexto. Nas demais, funciona un compl. prepositivo representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente que é [+animado] e [+concreto] ou que pode ser un evento expresado por unha cláusula (vgr. paso de facer ese exame), sinalando nos dous casos a

entidade ou persoa que non é obxecto do interese dun individuo (vgr. pasa dos fillos). É moi corrente un complemento non definido, sen determinante, expresando a totalidade das cousas (vgr. el pasa de todo). De xeito máis opcional tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (xix), modo, loc. temporal, causa, fin (vgr. paso diso totalmente para non ter problemas), condición (vgr. coa túa colaboración non pasaría diso), concesión (vgr. mesmo coa túa colaboración pasaría), exclusión (vgr. pasa de todo menos de ti)...

A construción é activa. Admite xeralmente *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico conforme se transmita ou non duración, con frecuencia intensivo, ás veces habitual e iterativo.

11. Dar determinada impresión, parecer.

xxi) *pasa por conquistador, pero nunca tivo unha moza* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo*, cun esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial].

O complemento resulta obrigatorio nestas construcións. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn/fadx) que alude a unha calidade, condición, etc. (vgr. o can pasa por fero; Carlos pasa por médico) dunha entidade animada, expresando aquilo que algo ou alguén aparenta ser. De xeito opcional pode funcionar tamén algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. pasa bastante ben por conquistador), causa (vgr. coa súa beleza e estilo pasa por conquistador), loc. espacial ou temporal, condición (vgr. coa túa axuda pasaría por conquistador)...

A construción reflicte unha caracterización do suxeito e admite *se* para indicar que o sux. está indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

12. Non se notar o paso do tempo en alguén e aparentar bo estado físico.

xxii) *parece que non pasou nin un día por ti* (OCT23)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *evento-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción así coma aos trazos de non definitude e non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), que alude a unha entidade de carácter [+animado] e [+concreto], representada moitas veces por un pronome persoal ou por un nome [+común], que designa o individuo no que semella terse detido o tempo e daquela aparentar bo estado físico.

A construción é activa. Non admite *se*, úsase en P3 singular ou plural e aparece a miúdo nunha cláus. con negación. Funciona cun sux. referido á noción de tempo (vgr. os anos, o tempo, os días... non pasan por ti). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atético.

13. Conformarse ou non coa falla de algo, non precisar de algo, quedar sen unha cousa que habitualmente se ten ou se recibe.

xxiii) *xa virá, que o vello sen carneiro non pasa* (RIOBARBA81)

xxiv) *o can pasou hoxe sin comer* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

xxv) *se me dicen: pasas sin viño ou traballas as viñas, pasaba sin viño* (SOBER52)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Vai xeralmente anteposto ao predicado e posúe os trazos semánticos [+animado],

[+humano], ou [-humano] vgr. (xxiv), [+concreto], [+común], [+control] (vgr. o neno pasou sen postre [porque non o quixo]), ou [-control] cando non existe vontade nin intencionalidade en relación cos feitos (vgr. o neno pasou sen postre [porque non llo deron como castigo]).

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (sen+fn/cláus.), moitas veces sen determinante, que se pode antepoñer ao predicado cando o emisor centra nel a súa atención (vgr. sen viño non paso). O referente do complemento pode sinalar un evento tratándose dunha cláus., ou ser unha entidade cos trazos [-animado] e [+concreto], sinalando algo do que se prescinde. De maneira opcional, pode funcionar tamén algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal (xxiv), modo (vgr. paso perfectamente sen viño), causa (vgr. coa calor non paso sen beber), fin (vgr. pasa sen el para aforrar), condición (vgr. coa túa axuda pasaría sen viño), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non pasaría sen viño), exclusión (vgr. pasa sen calquera cousa agás sen viño), adición (vgr. pasará sen comida ademais de sen bebida)...

A construción aproxímase ás de estado (vgr. pasou sen comida [estivo sen comida]). Admite *se* indicando sux. indeterminado. Emprégase moitas veces con negación. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético, ás veces habitual cando amais dun estado se reflicte tamén un certo hábito do individuo representado no sux. en relación co indicado no complemento (vgr. de inverno non pasa sen o caldo).

14. Acontecer algo.

xxvi) *¿Iso pasou aquí?* (ESC21)

xxvii) *Angelito e a outra viñeron a pé como si non pasara nada...* (CASTELO SAN FELIPE-FERROL71)

xxviii) *ten dous irmáns e despois ten unhos primos que tamén lle pasara coma min...* (PONTEDEUME41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito e implícito no caso de (xxviii) en que a unidade que aparentemente funciona como sux. –o relativo *que*– é un compl. ind. *aos que*. O sux. xeralmente posponse ao predicado. A posposición obedece ao semantismo da construción así como á non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é frecuente o funcionamento dun ccircunstancial con distintos papeis semánticos como loc. espacial (xxvi) e temporal, modo (vgr. pasou como che digo), causa (vgr. iso pasou aquí por culpa deles), condición (vgr. coa vosa axuda iso non pasaría)... Noutros casos o que funciona é un dativo e/ou compl. indirecto, anteposto ou posposto ao predicado, de referente animado e co papel semántico de beneficiado ou prexudicado.

A construción reflicte un acontecemento. Non admite *se* e emprégase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, tamen télico e puntual se o acontecemento non reflicte duración. Así mesmo pode adquirir outros valores segundo o contexto como iterativo, intermitente (vgr. eso pasa un día si e outro non), habitual.

15. Vivir algunha cousa ou determinadas situacións.

xxix) *Recórdos por que pasei por elas* (ACIVEIRO-FORCAREI76)

xxx) *ter que pasar por esa vergonza zúmballe a pertenera* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, sendo o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos

semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control], [-control] cando o sux. non ten vontade nin intencionalidade, nin pode evitar sufrir aquilo que se expresa, conforme se mostra en (xxx).

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que indica a situación, problema, traballo, que sofre un individuo. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, causa, condición (vgr. coa túa axuda non pasaría por elas), concesión, consecuencia (vgr. pasei por elas tanto que as recordo)...

A construción é activa, cun sux. axente que a miúdo tamén aparece como afectado, feito que aproxima a estrutura ás de voz media. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; pode tamén adquirir valor intensivo e iterativo.

16. Consistir en, radicar en, estar en.

xxxix) *a expansión do cine pasa por diferenciar e diversificar as vías de produción...*(TN6, 90)

xxxix) *penso que as medidas pasan un pouco por facerlle caso aos especialistas na materia*

(REDONDELA30)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Antepónse xeralmente ao predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (por+cláus./fn), cun referente que pode ser sobre todo un evento e en menor medida unha entidade nominal cos trazos [+animado] e [+concreto] (vgr. a solución pasa pola colaboración dos teus amigos). De xeito opcional, rexístrase algún dativo mostrando a entidade afectada (vgr. a solución pásalles pola colaboración dos seus amigos) e algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, cuantificación (vgr. a solución pasa hoxe moito polo que ti dis)...

A construción aproxímase ás de estado (vgr. a solución pasa por iso / a solución está niso). Úsase na P3 singular ou plural, cun sux. non axentivo. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

17. Ir máis alá nas condutas e accións, supera-los lindes permitidos.

xxxix) *chamádenos anticuados, sin embarkho eu hoxe vexo que xa se pasa a xuventú un*

pouquiño, máis da conta,...(O GROVE60)

xxxix) *eu non podó pasarme daquelo porque son propensa a engordar* (RIBEIRA55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de conduta-conduta*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Cando aparece acostuma estar representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn) vgr. pasouse de peso, indicando aquilo que se constitúe en campo, ámbito no que alguén supera os lindes permitidos. Se este límite se refire á tolerancia permitida cunha persoa ou cousa adoita funcionar, só ou co anterior complemento, outro complemento de estrutura (con+fn), de referente [+animado], designando o afectado por certa conduta (vgr. non te pases connosco). De maneira opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de cuantificación (xxxix), causa (vgr. pasouse bastante da raia con esa resposta), modo e cuantificación, fin, condición (vgr. co teu consello non se pasaría), concesión, consecuencia (vgr.

pasouse tanto que molestou)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que contribúe a face-lo suxeito máis partícipe dos feitos expresados. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico conforme se manifeste ou non duración, intensivo, ás veces iterativo e habitual.

18. Esquecer, irse da memoria unha cousa.

xxxv) *en estudio carecía dunha memoria que se me pasaba, pasábaseme dun momento pa outro* (SOUTELO-FORCAREI68)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *afectado-acción-prexudicado*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Tende a se pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción así como á non animación e ás veces non definitude do suxeito (vgr. pasábaseme todo). Os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [+común], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou compl. indirecto, de referente [+humano], que alude ao individuo que se esquece de algo. De maneira opcional, pode funcionar tamén algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial (vgr. alí cos nervios pásaseme todo rapidamente), modo, causa (vgr. pásaselle todo coa enfermidade), consecuencia, exclusión (vgr. pásaselle todo agás a comida)...

A construción está na voz media. Úsase en P3 singular ou plural e ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual.

19. Virlle a alguén unha idea á cabeza, ocorréselle a un algo.

xxxvi) *Pasoulle pola cabeza a tentación de medilas cunha cinta métrica, pero ela mesma se riu do disparate* (DEUS133)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-afectado-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Tende a se pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción e á non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [-concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou compl. ind., que designa o individuo a quen se lle ocorre algo, mais un ccircunstancial desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), que indica a entidade en que se sitúa a actividade mental, que asemade designa unha parte do corpo. Con carácter opcional, pode acompañar outro ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural. En ocasións escóitase na fala cun clítico que pon énfase no suxeito (vgr. pasóuseme pola cabeza a tentación de llo dicir). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual.

20. Podreecer un alimento.

xxxvii) *as castañas esas tíranse, porque axiña se pasan* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece implícito. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición está favorecida polo semantismo da construción coa presenza de *se* e pola non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona algún adv. modalizador ou algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc.

temporal ou espacial, modo e cuantificación, causa (as castañas pasáronse moito con tanta humidade), consecuencia (vgr. pasáronse tanto as castañas que tivemos que tiralas), e un dativo e/ou compl. ind. (vgr. o ano pasado pasouseme o peixe que tiña conxelado) co papel semántico de afectado.

A construción ten forma pronominal e valor medio, cun clítico en P3 singular ou plural que contribúe a establecer unha oposición de significado con outras construcións en que aparece este mesmo verbo e axuda a centra-lo proceso no sux., reforzando o seu papel de experimentante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo – inceptivo, medio (vgr. as patacas estanse pasando), terminativo (vgr. as castañas xa se pasaron)–, atélico. Poden funcionar outros valores como intensivo, iterativo.

21. Cociñarse de máis unha comida.

xxxviii) *hai que ter coidado que non se pase a carne* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode antepoñerse ou pospoñerse ao predicado. A posposición está favorecida polo semantismo da construción coa presenza de *se* e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia funciona algún adv. modalizador e un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. temporal e espacial, modo e cuantificación (vgr. que non se pase demasiado a carne con tanto lume), causa, consecuencia (vgr. a carne pasouse tanto que a tirei)..., e un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. pasóuselle o peixe), exclusión (vgr. pasouseme toda a comida agás o peixe)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico en P3 singular ou plural que contribúe a establecer unha oposición de significado con outras construcións en que aparece este mesmo verbo e contribúe a centra-lo proceso no sux., acentuando o seu papel de experimentante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo – inceptivo, medio (vgr. a carne estase pasando), terminativo (vgr. xa se pasou a carne)–, atélico; ás veces tamén intensivo.

22. Pasar a formar parte dun novo colectivo, grupo, etc. ou asumi-las ideas doutros.

xxxix) *estudiei perito mercantil, que é o título que teño hoxendía, nun ano, e logo paseime a empresariales...* (PONTEDEUME41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Tende a precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn) e cun referente que pode ser [±animado], [±concreto], expresando o grupo, ámbito, idea, etc. nos que alguén se integra. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. o ano que vén pasarase a Dereito por desexo de seus pais), condición (vgr. co teu consello non se pasaría a Dereito)...

A construción é activa. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que, ademais de reforza-lo papel de axente e afectado do sux., coma noutros casos contribúe a establecer unha oposición de contido coas demais construcións en que participa este verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico.

Pasmar Cintr./Ctr.

1. Mostrar pasmo, abraiarse.

i) *Un ten oído mil chascarrillos sobre o ditador, por exemplo que pasmaba cos debuxos animados* (TN6, 5)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial, xeralmente posposto ao predicado, de estrutura (con+fn), co papel semántico de causa. Tamén se rexistran outros papeis semánticos como loc. temporal, espacial, modo e cuantificación, consecuencia...

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. É frecuente en exclamacións con tempos de pretérito para contar algo que nos abraiou (vgr. eu alí pasmei, de verdá). Tamén se usa moito para dirixirse a un interlocutor como aviso ou premonición do que vai ver (vgr. has pasmar, xa verás). Os valores aspectuais son dinámico –actividade mental–, atético ou tético conforme se reflicta ou non duración, isto é, mostrar pasmo durante un anaco de tempo ou nun intre. Outros valores que poden aparecer son intensivo, iterativo.

Pegar Cintr./Ctr.

1. Servir para apegar dúas cousas.

i) *Esta cola non pega nada ben* (DRAG883)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta optativo. En moitas ocasións funciona algún ccircunstancial, en xeral posposto ao predicado, co papel semántico de modo, causa (vgr. esa cola non pega por seca)...

A construción mostra un determinado estado do suxeito. Non admite *se* e os valores aspectuais son estativo e atético.

2. Apegarse, adherirse unha cousa ou unha persoa a outra.

ii) *Se era un calzaio dun home botabámoslle a nove fíos. Nas dúas puntas botábaselles pez pa que pegasen, e cosíase* (O CORGO90)

iii) *E había muita xiada e pugháronselle os pés* (SALVATERRA40)

iv) *É increíble como se pega a escuridade ás pedras cando chove* (OCP67)

v) *pegouse a min toda a noite e non puđen derfacerme del* (SOUTELO-FORCAREI50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado, pero tamén se pode pospoñer (vgr. pégase a xeadas aos pés) debido ao semantismo da construción coa presenza de *se* e ás veces de dativo, así como á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [-continuo], ou [+continuo] en (iv), [-control], ou [+control] en (v).

O complemento non resulta obrigatorio nas estruturas que presentan sux. e verbo plural ou composto. Nas demais, está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que designa aquela entidade á que algo ou alguén se achega ou adhire. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo (vgr. alí co frío a xeadas pegábaseme fortemente aos pés), causa, fin (vgr. pegouse a ti para non ter frío), consecuencia...

A construción é activa. Ten forma pronominal, cun clítico en P3 singular ou plural

naquelas estruturas de *sux.* inanimado, e cun clítico variable en número e persoa nas restantes. O clítico permite establecer unha oposición de contido coas restantes construcións en que aparece este verbo e acentúa o papel de protagonista do suxeito. Admite *se* con *sux.* animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico conforme haxa ou non duración; en ocasións inceptivo sobre todo en cláus. con clítico (vgr. *pegueime a eles*), intensivo, iterativo e habitual.

3. Contaxiarse, pasar por proximidade.

vi) *ese acento pégase.*

vii) *seica peghou o lume na chousa deles e ardeu en tote* (COVAS-FORCAREI64)

viii) *pegóuselle moito o acento de Venezuela* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O respectivo esquema semántico é *axente/forza-acción, axente/forza-acción-afectado, axente/forza-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado. A posposición obedece sobre todo ao semantismo da construción e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións (vgr. *ese acento pégase*). Nas restantes, está representado ben por un dativo e/ou compl. indirecto que mostra a persoa afectada por algunha acción, ben por un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), que expresa un lugar contiguo cara ao que pasa a acción sinalada. De xeito opcional poden acompañar outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de loc. temporal e espacial, causa, modo e cuantificación (vgr. *coa estadía en Brasil pegóuselle moito ese acento*).

A construción é activa, cun *sux.* que posúe diferente grao de axentividade; é máis axentivo cando o axente se aproxima a unha forza (vgr. *o lume pega*) e resulta menos axentivo, case afectado, nos outros casos (vgr. *o acento pégase*). A construción non admite *se* e úsase en P3 singular ou plural. Pode adquirir forma pronominal, co que se pon de relevo a presenza do suxeito e se establece unha oposición de contido coas restantes acepcións desta construción. Os valores aspectuais son dinámico, télico; en ocasións inceptivo nas cláus. con clítico (vgr. *pégaselle [empeza a pegárselle o acento]*), intensivo.

4. Zouparlle a alguén.

ix) *seique o obrigaba e lle pegaba* (OCT, 185)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *axente-acción-afectado*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita ir en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou un compl. indirecto, de referente animado, que sinala o individuo ao que alguén lle zoupa. Con carácter opcional aparece algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo (vgr. *pegáronlle moi forte*), cuantificación, medio (vgr. *pegáronlle coa culata da escopeta*), loc. temporal e espacial, fin (vgr. *pegáronlle para que falase*), consecuencia (vgr. *pegáronlle tanto que non fuxiu máis*), condición (vgr. *coa túa axuda non lle pegarían*)...

A construción é activa, con *sux.* axentivo. Permite o emprego de *se* indicando *sux.* indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces intensivo.

5. Dar contra algo, topar.

x) *sacamos unhas cancelas e fómolas tirar ó meio dun prado e despoise o señor estaba seghando a herba, non as encontraba, pegou coa máquina contra elas...*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio; ás veces pódese eludir formalmente (vgr. era moi alto e pegou coa cabeza [en algo]). Adoita estar representado por unha fr. adv. e por unha fr. prep. de estrutura (en, con, contra + fn). En moitas construcións resulta frecuente a presenza dun novo ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [-animado], que alude xeralmente a unha parte inalienable ou alienable da persoa afectada (vgr. no faio pegou coas costas/co chapeu na viga). Con carácter máis opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, modo (vgr. pegou con forza contra a porta por causa da chuva), causa, condición (vgr. co teu aviso non pegaría contra a porta), consecuencia...

A construción é activa. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, simple, télico, ás veces iterativo (vgr. pegou varias veces na fiestra).

6. Golpear, dar con forza unha cousa noutra.

xi) *a pedra pegou na ventá* (DRAG883)

xii) *o sol pegha fuerte hoxe* (FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente/forza-acción, axente/forza-acción-loc. espacial/modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á tematización do complemento e favorecido polo carácter non animado do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha frase adverbial ou fr. prep. de estrutura (contra, en + fn), que indica a entidade ou lugar receptores da acción así coma o modo de se desenvolver. De xeito máis opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, causa (vgr. hoxe co vento pegan as ponlas na ventá), consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e simple, ás veces tamén iterativo e intensivo.

7. Producir algo determinado efecto.

xiii) *Este ano está pegando forte Luar na Lubre* (SANTIAGO35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-modo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece a non animación do suxeito e as prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento adoita estar representado por unha fr. adv. que indica o modo de se desenvolve-lo evento. De xeito opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, causa...

A construción é activa, cun sux. axentivo. Non admite *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, intensivo.

8. Compaxinar, harmonizar ben unha cousa con outra, acaer.

xiv) *a gravata non che pega nada con esa camisa* (GDXL1482)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de relación-relación*, *portador de relación-relación-término*.

O suxeito aparece aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado fundamentalmente en contextos negativos, con presenza de dativo e/ou compl. ind. e cun sux. representado por unha cláus. introducida por *que* (vgr. non che pega que vaías de pantalón branco). Todo isto facilitado ademais polos trazos semánticos do sux. que son [-animado], [+concreto] ou [-concreto] vgr. non che pega a ti ese carácter tan serio, [+continuo], [-control].

O complemento é opcional cando o sux. abrangue os varios participantes da relación (vgr. ese pantalón e esa camisa non pegan). Nos restantes casos é obrigatorio e a construción mostra unha relación entre dous membros, que parte do sux. cara ao compl. prepositivo, representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [-animado] que expresa a entidade coa que algo harmoniza ben ou mal. Ás veces pode funcionar tamén un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. a camisa non lle pega coa gravata) e un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. pégache moito coa camisa), causa (vgr. esas prendas pegan mal polas cores).

A construción úsase en P3 singular ou plural. Non admite *se* e resulta frecuente con cláus. negativas. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico; en ocasións tamén intensivo ou atenuativo.

9. Ser adecuado, cadrar ben.

xv) *había cocido...como era así máis ben de inverno era a comida que máis peghaba* (FORCAREI33)

xvi) *non pega que vaías de pantalón branco*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado sobre todo polas prioridades informativas do emisor, pola non animación do suxeito e ás veces por estar constituído por unha cláusula introducida por *que*. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] ou [-concreto] vgr. non che pega a ti ese carácter tan serio, [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. En moitos casos pode funcionar algún ccircunstancial, a miúdo posposto ao predicado, desempeñado por unha fr. nom., fr. adv. ou fr. prep., co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo (vgr. iso aí non pega nada ben), cuantificación, causa. Finalmente pode aparecer un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. a camisa non lle pega).

A construción reflicte un estado, non admite *se* e emprégase habitualmente en P3 singular ou plural, aínda que non faltan casos con variación de número e persoa (vgr. eu nese sitio non pego nada). Resulta frecuente o uso de cláus. negativas. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

Pelar Cintr./Ctr.

1. Queimar unha cousa por estar moi quente.

i) *coidado, qu' a pota pela* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto* e tamén *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo explícito. Adoita precede-lo predicado agás cando o emisor prioriza a información transmitida polo verbo. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación (vgr. o caldo aínda pela bastante), modo, causa, loc. espacial (vgr. con tanta calor que lle puxeche a pota pela ata pola asa), loc. temporal, consecuencia.

A construción úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Ten valor absoluto e permite unha dobre lectura, ben como estrutura de acción ao presentar valor activo con sux. axentivo, ben como estrutura de estado (vgr. a sopa pela [está demasiado quente]). Os valores aspectuais son, segundo os casos, dinámico ou estativo e atético.

2. Ir moito frío.

ii) *vai un frío que pela* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito está neste exemplo explícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo, loc. espacial e temporal, causa (vgr. con esta nevada aquí o frío pela).

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético.

3. Cae-lo pelo ou a pel.

iii) *o can está pelando* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso privativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Sitúase en posición preverbal na orde non marcada e os trazos semánticos que pode presentar son [-animado] cando se refire a algunha parte do corpo, [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións funciona un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado e posuidor (vgr. seica lle pelou o can), moi frecuente cando o sux. alude a unha parte do corpo (vgr. estalle pelando unha perna). Tamén pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, modo, cuantificación, causa (vgr. o can pelou bastante coa enfermidade), consecuencia...

A construción ten significado medio, admite *se* indicando sux. indeterminado e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo –en fase inceptiva, intermedia en (i), terminativa–, atético, ás veces intensivo.

Pendurar Cintr./Ctr.

1. Pender, estar unha cousa colgada de/en algún sitio.

i) *alí había tapices, nos que se representaban historias do pasado, que penduraban dos muros* (BE27)

ii) *o toco da súa perna mancada descansaba plenamente no taboleiro, mentres que a san penduráballe no ar ao xeito dos meniños* (BE104)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico é *situado-situación-loc. espacial, modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e un pronome relativo que fai referencia a un antecedente non definido. Adoita ir anteposto ao predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] en enunciados non figurados, [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio na meirande parte destas construcións. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), co papel semántico de loc.

espacial, (de+fn) co papel semántico de loc. espacial de orixe (de onde algo pendura) que acentúa o significado de estar colgando (comp. estar pendurado na parede / estar pendurado da parede). Tamén poden aparecer outros papeis semánticos coma loc. temporal e duración, causa, medio (vgr. o cadro está pendurado por un cordel grosso para que non caia), fin, distintas estruturas que expresen modo, etc. Así mesmo, non resulta infrecuente un dativo e/ou un compl. ind. co papel semántico de afectado (ii).

A construción úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. É posible con este predicado a voz pasiva sintética ou analítica con sux. afectado, predicado de acción e axente coñecido ou indeterminado (vgr. o cadro foi pendurado por dous camareiros; o cadro pendurouse onte). Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atético.

Perder Cintr./Ctr.

1. Empeorar, poñerse en mal estado algo ou alguén.

- i) *non lles pasa nada nin que lles boten leña, nin que lles boten nada...as de lana perden ó lavalas* (GUNTÍN54)
- ii) *a feira perdeu moitísimo, tanto é así que xa non hai feira de animais* (FORCAREI32)
- iii) *Manuel dunhos anos pá acá perdeu moitísimo, está desconocido* (FREIXEIRA-FORCAREI70)
- iv) *as laranxas non se che perden* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. O semantismo da construción e a non animación do sux. favorecen en moitos casos a posposición. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con carácter optativo tende a funcionar un ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (ii, iii), causa (iv). En menor medida aparecen outros papeis semánticos como son os de loc. temporal e espacial, modo, condición (vgr. coa axuda do concello a feira non perdería), concesión (vgr. mesmo coa axuda do concello a feira perdería), consecuencia (vgr. a feira perdeu tanto que se acaba)...

A construción ten forma pronominal en construcións como (iv) que sinalan un proceso que se dá no sux. con ou sen un causante externo. Con outros sux. coma os do tipo de (ii), nos que non se dá un proceso tan claro de degradación, non é posible a forma pronominal, e con sux. animados acada contidos diferentes. As construcións que admiten a dobre posibilidade presentan matices diferenciados; deste modo na construción non pronominal o sux. experimentante empeora nalgunha propiedade ou empeora dunha maneira menos acentuada, en cambio na construción pronominal o sux. experimentante empeora na súa totalidade ou dunha maneira máis definitiva e acentuada (comp. co frío as laranxas perden / co frío as laranxas pérdense). As restantes construcións admiten *se* para indicar sux. indeterminado cando este ten referente animado (vgr. cos anos pérdese algo). Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo en casos como (ii, iii), progresivo nunha fase inicial, intermedia (de perda dalgunhas propiedades do sux.) ou terminativa (cando o empeoramento se consumou, “a carne perdeuse” indica que se estragou de todo, que carece de tódalas súas propiedades para ser consumida).

2. Desaparecer, deixarse de ver.

- iv) *Laboreiro perdeuse cun laído por onda os espigueiros* (ARR165)
- v) *non sabería dicir cando se perdeu todo iso* (ESC87)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción, experimentante-proceso privativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida (v). Pode pospoñerse ao predicado debido ao contexto sintáctico –funciona nunha cláus. interrogativa indirecta (v)–, ao semantismo da construción con presenza de *se* e á non animación e non definitude dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control] ou [+control] cando o sux. é animado e presenta intencionalidade e vontade de desaparecer (vgr. estas vacacións perdereime polo Caribe).

O complemento non resulta obrigatorio, pero é habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial, loc. espacial de carácter indefinido (vgr. perdeuse por Ourense), loc. temporal (v), causa (vgr. o bo humor pérdese cos anos), modo, adición (vgr. perdeuse el ademais do can). Tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto co papel semántico de afectado (vgr. perdéuselle o can). En menor medida un predicativo do suxeito.

A construción ten forma pronominal. O clítico presenta variación de número e persoa con sux. animado ou en P3 singular ou plural con sux. non animado. A súa presenza enfatiza, segundo os casos, o papel axentivo ou experimentante do suxeito, centrando nel a acción ou o proceso. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético/tético, consonte exista ou non duración. A construción pode indicar un evento tético e puntual cando algo ou alguén desaparecen case de repente e un evento atético no caso contrario (vgr. perderse polo Caribe). Cando se reflicte un proceso os valores son atético e progresivo –inicial ou intermedio cando o proceso comeza a se desenvolver ou se está desenvolvendo (vgr. eses costumes pérdense), terminativo cando xa concluíu (vgr. perdéronse as tradicións). Ás veces tamén aparecen valores como iterativo e intensivo.

3. Extraviarse, acabar unha persoa ou unha cousa nun sitio descoñecido.

vi) *el non quedou la i os outros fuxiron prá casa i ó outro día cheghou el, que se perdeu nun monte ie deixárono alí* (GOIÁN72)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Xeralmente antepónse ao predicado, aínda que se pode pospoñer debido ás prioridades informativas do emisor e ao semantismo da construción con presenza de *se*. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], en xeral [control parcial] por a acción non ser intencionada, aínda que o sux. podería influír no resultado.

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona moitas veces un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa (vii), comitativo (vgr. perdeuse cos amigos), condición (vgr. coa túa axuda non me perdería), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda perderíame), exclusión (vgr. perdéronse todos agás ela)...

A construción ten carácter medio e pronominal, cun clítico que establece unha oposición de significado con outras construcións nucleadas por este mesmo verbo e que reforza o papel de afectado do sux. centrando nel o evento. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e tético; ás veces iterativo e intensivo.

4. Deixar de ser útil para algo.

vii) *con esa lesión Ronaldo pérdese pó fútbol* (SANTIAGO35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Antepónse xeralmente ao predicado e os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, loc. espacial e temporal, modo, fin, condición (vgr. coa axuda dun bo fisio Uxío non se perdería para o fútbol), concesión (vgr. mesmo coa

axuda dun bo fisio Uxío perderíase para o fútbol)...

A construción é pronominal, cun clítico que contribúe a establecer unha oposición de significado con outras construcións nucleadas por este mesmo verbo e que reforza o papel de afectado do sux. centrando nel a acción. Os valores aspectuais son dinámico e télico; ás veces iterativo e intensivo.

5. Despistarse, perde-lo fio de algo.

viii) *repite outra vez, que me perdín* (SANTIAGO35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito aparece implícito. Xeralmente anteponse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial] na medida en que o sux. pode influír algo na acción e modificar voluntariamente os resultados.

O complemento non resulta obrigatorio, pero funciona moitas veces un ccircunstancial co papel semántico de modo, causa (vgr. *repite*, antes *perdinme* totalmente co ruído), loc. espacial e temporal, condición, consecuencia (vgr. *perdíase* tanto que decidiu non seguir)...

A construción é de voz media, ten carácter pronominal, cun clítico que contribúe a establecer unha oposición de significado con outras estruturas nucleadas por este mesmo verbo e que asemade reforza o papel de afectado do sux. centrando nel o evento. Os valores aspectuais son dinámico e télico, ás veces iterativo e intensivo.

Permanecer Cintr.

1. Continuar no mesmo estado ou no mesmo lugar.

i) *Endovel e Endovellenn, Esmeraldina, eran os xenios que proclaman que todo muda, que nada permanece* (BE262)

ii) *desconfiaría pola luz acendida, e permanecía á escoita sen resolverse a empurrar a porta* (MFB154)

iii) *dúas vellas de nariz prominente e non menos esaxerada estatura permanecían quedas e fixas sobre a terra* (BE124)

iv) *a desorde do salón, onde ás veces os pratos e os restos do xantar permanecían sobre a mesa durante a tarde enteira* (DEUS24)

O esquema sintáctico pode ser *suxeito-predicado* en estruturas do tipo de (i), *suxeito-predicado-predicativo* e *suxeito-predicado-ccircunstancial* nas demais. O esquema semántico respectivo é *portador de estado-estado*, *portador de estado-estado-modo*, *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito (ii) e explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida (i). Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio en construcións do tipo de (i) con sux. inanimado e nas que o verbo presenta un significado pleno. Nas demais funciona un ccircunstancial, posposto ao predicado na orde non marcada, que indica o lugar en que algo ou alguén se sitúa. Tamén pode funcionar un predicativo indicando o modo de estar dunha entidade (vgr. *nada permanece* invariable). Cos sux. animados, agás o caso de nomes tomados como continuos (vgr. *o home sempre permanece* fronte aos animais), a construción adquire o seu pleno sentido funcionando nela obrigatoriamente un predicativo ou un ccircunstancial que expresa sobre todo lugar. De xeito opcional poden aparecer tamén outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, causa (coa guerra poucas cousas permaneceron na indiferencia a principios dos corenta).

A construción mostra un estado ou situación, cun sux. non axentivo. Admite *se* con sux. animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais son estativo, atélico.

Pesar Cintr./Ctr.**1. Ter algo ou alguén determinado peso.**

i) *subíamos ós pinos máis altos, como pesábamos pouco...* (O CORGO78)

ii) *Pésame Lobasandaus derriba dos ombreiros* (ARR25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *portador de estado-estado*, *portador de estado-estado-cuantificación*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor que pon a súa atención ou nalgún complemento ou no estado reflectido polo predicado. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio en moitas destas construcións (vgr. as pedras pesan), nestes casos pode quedar latente o papel semántico de cuantificación (as pedras pesan [moito]). Coa presenza de negación o contido é o inverso (vgr. o papel non pesa [pesa pouco ou moi pouco]). Noutras en que se explicita está desempeñado por unha fr. adv. representada polos adverbios moito, pouco, bastante... Poden aparecer outros ccircunstanciais con carácter máis opcional indicando loc. espacial, temporal, causa (vgr. pesa pola roupa), consecuencia (vgr. pesa tanto que non se ergue)... Finalmente outra función que se pode presentar é a de dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado, como acontece no exemplo de (ii), aínda que ás máis das veces o sux. con este complemento adoita ser non animado.

A construción indica un estado ou característica do suxeito, que ás veces se cuantifica mediante unha fr. adverbial. Pódese empregar con *se* cando o sux. é animado para indica-la súa indeterminación. É frecuente o uso de cláus. negativas. Os valores aspectuais son estativo, atético, intensivo ou minorativo.

2. Importar, ter influencia nunha cousa ou nunha persoa.

iii) *o feito de crear pesa cada vez máis e ademais Galicia está sobrada desa creatividade* (OCG11-03-99, 5R)

iv) *as arelas de abrir un novo capítulo na historia do partido pesaron igualmente á hora de emitilo voto* (TN12, 39)

v) *aquela ilustración política desapareceu co réxime, e as cousas teñen hoxe outro xeito, no que pesa aínda a herdanza simbólica e material do franquismo* (TN1, 21)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*, *produtor de efecto-produción de efecto-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Tamén resulta frecuente un sux. constituído por unha cláus. (vgr. pesoulle moito pecharlle as portas). Pódese atopar en posición preverbal e posverbal. A posposición dáse por influencia do contexto sintáctico –as construcións de relativo como a de (iv) e as que teñen sux. clausal axudan á posposición– e está favorecida polos trazos de non animación e non control. Os seus trazos semánticos son variables: [+animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións de significado pleno. Nas demais, funciona un compl. prepositivo de estrutura (en+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que designa a entidade ou individuo en que se proxecta unha determinada influencia. Con carácter máis opcional acostuma funcionar un ccircunstancial representado por unha fr. adverbial co papel semántico de cuantificación (moito, pouco, bastante). En menor medida poden aparecer outros papeis semánticos como son os de modo e tempo (iv), loc. espacial, causa, consecuencia... En ocasións atópase un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. a herdanza de Laxeiro pésalle), aínda que resulta pouco habitual coas frases preposicionais sinaladas.

A construción mostra un suxeito produtor involuntario dun determinado efecto (exercer influencia directa ou indirecta) noutra entidade. Con sux. animado é posible o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, moitas veces intensivo.

3. Exercer un peso sobre algo ou alguén a xeito de carga ou problema.

- vi) *defenderá a necesidade de que o goberno español discuta ante a Unión Europea o levantamento das restricións productivas que pesan sobre os estaleiros galegos* (OCG25-11-98,7)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida representada por un pronome relativo. En ocasións pode estar constituído por unha cláus. (vgr. *facér folgas pesa sobre as empresas galegas*). Pódese atopar en posición preverbal, ou posverbal cando o emisor prioriza ben o evento reflectido no predicado ben o complemento. Os seus trazos semánticos son moi variables: en xeral [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (sobre+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que designa a entidade receptora dunha carga ou problema. Con carácter máis opcional acostuma funcionar algún ccircunstancial representado por unha fr. adverbial co papel semántico de cuantificación (moito, pouco, bastante). En menor medida poden aparecer outros papeis semánticos como son os de modo e cuantificación, causa (vgr. *pesan moito sobre vós as demandas por débedas*), consecuencia, loc. temporal e espacial...

A construción mostra un sux. produtor dun determinado efecto (exercer carga) sobre outra entidade. Non adoita empregarse con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, moitas veces intensivo.

4. Producir pesar ou preocupación a alguén ou en algo.

- vii) *pesoume ben aquela curiosidade trivial, un falar por non estar calado* (MFB30)
viii) *o que fixeche pesará sempre na túa conciencia* (DRAG898)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.* en estruturas coma (vii) e *suxeito-predicado-cprepositivo* nas do tipo de (viii). O respectivo esquema semántico é *produtor de efecto-produción de efecto-afectado, produtor de efecto-produción de efecto-término*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida e unha cláusula. Pódese pospoñer ao predicado debido ao semantismo da construción e á presenza de dativo. Tamén favorecen a posposición o sux. clausal (vgr. *pesoume ben non lle axudar*) e a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar desempeñado por un dativo e/ou un compl. ind., de referente [+humano], afectado por unha circunstancia externa que lle produce un determinado sentimento de preocupación e sobre o que pode ter en ocasións o control. Outras veces funciona un compl. prepositivo de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [+concreto] que alude á parte mental do individuo responsable dos sentimentos e actitudes producidas pola realización ou non realización dun feito. Á par destas funcións sinaladas pode aparecer de maneira opcional un ccircunstancial con distintos papeis semánticos como loc. temporal, causa, cuantificación, modo, etc.

A construción ten un suxeito que manifesta certo grao de axentividade en canto entidade produtora dun efecto. Non admite *se*. A persoa é a terceira singular ou plural e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Pestanexar Cintr.**1.** Abrir e pecha-os ollos movendo as pestanas, palpebrear.

i) *os insoportables pequenos ruidos que provocan os dedos e os ollos ao pestanexar* (OCP75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] ou [-animado] como en (i), [+concreto], [±común], [±control].

O complemento non é obrigatorio. Ás veces pode funcionar un ccircunstancial con papeis semánticos como cuantificación (vgr. *pestanexa moito*), modo (vgr. *pestanexa con graza*), loc. temporal e duración, causa (vgr. *pestanexa por hábito*)...

A construción está na voz activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado e posúe os valores aspectuais de dinámico, intermitente.

Petar Cintr./Ctr.**1.** Chamar para que abran.

i) *Holmes petou cos cotobelos no vidro* (MFB207)

ii) *e cando iba chegou ó portal e petou ó portal* (CENLLE-OURENSE87)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non se explicitar, aínda que a súa presenza tende a estar latente (vgr. *petou [á porta]*, pero non lle abriron). Nas construcións en que se explicita está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, en + fn), cun referente [-animado], [+concreto], que sinala o obxecto no que alguén dá golpes. A estrutura (a+fn) fai mención sobre todo ao punto ao que se dirixen os golpes co obxectivo de chamar para que abran; a estrutura (en+fn) sinala o obxecto ou lugar preciso en que alguén dá repetidos golpes, normalmente para chamar, pero tamén pode ser para golpear. Á parte destas funcións, pode estar presente de xeito opcional algún outro ccircunstancial co papel semántico de medio (i), modo, loc. temporal, causa, fin (vgr. *petou forte á porta para que abrisen*), consecuencia (vgr. *petou tanto que lle abriron*)..., un dativo ou compl. ind. co papel de afectado e en menor medida un predicativo reflectindo un determinado estado do suxeito (vgr. *onte petoulle enfadado á porta*).

A construción ten significado activo, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo.

2. Ir onda alguén para procurar ou arranxar unha cousa.

iii) *non sabía Baltar daquela que Cuiña petaría na súa porta para pactar as listas* (TN6, 21)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non se explicitar, aínda que a súa presenza tende a estar sempre latente (vgr. *petou [á porta]*, pero non lle abriron). Cando aparece está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, en + fn), cun referente [-animado], [+concreto], que sinala o obxecto no que alguén dá golpes. De maneira opcional, pode estar presente na construción algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa, fin, loc. temporal,

así coma un dativo ou compl. ind. co papel de afectado (vgr. *petoulle na porta para pactar*) e en menor medida un predicativo reflectindo un determinado estado do suxeito (vgr. *petou convencido na súa porta*).

A construción ten significado activo, cun sux. axentivo que traduce un significado que vai máis alá do estritamente literal. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo.

3. Golpear en algo ou en alguén.

iv) *dixeron que lle petara forte*

v) *pescaba troitas petando cun pau na auga*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción-afectado, axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cos trazos semánticos [±animado], [±humano], [+concreto], que sinala a persoa ou o punto nos que se proxecta a acción, nos que se golpea. Tamén pode funcionar un dativo e/ou un compl. ind., de referente animado, co papel semántico de destinatario e prexudicado. Con carácter opcional pode rexistrarse un ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo (vgr. *petáronlle forte*), instrumento (v), cuantificación, loc. temporal e espacial, fin, condición (vgr. *coa túa axuda non lle petarían*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda habíanlle petar*), consecuencia, adición (vgr. *petou na auga alén de na pedra*), exclusión (vgr. *petáronlle no corpo todo agás nas pernas*)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Fronte ás acepcións precedentes en que o complemento mostra idea de lugar ou punto no espazo e semella máis externo (dar golpes en algo), aquí a acción proxéctase cara a un individuo ou entidade (dar golpes a algo) dun xeito máis directo e menos externo. Permite o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo preferentemente na estrutura con (en+fn); ás veces intensivo.

4. Ter gana de algo, face-lo que dá a gana.

vi) *Non o denunciarei nunca máis, pode seguir facendo todo o ruído que lle pete* (EBO18)

vii) *Non podes facerme saír así, cando che pete* (OCP91)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *evento-acción-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito; pode remitir tanto a unha fr. nom. como a unha cláus. frecuentemente de infinitivo. Sitúase moitas veces en posición posverbal debido ao contexto sintáctico –presenza de dativo e cláus. en función de sux. – e aos trazos semánticos que, tratándose dunha cláus. se reflicten en forma de evento e tratándose dun nome son [-animado], [±concreto], [±continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por un pronome dativo e/ou por unha fr. prep., de referente humano, que se pode situar en posición preverbal ou posverbal, e designa o individuo que ten certo antollo. É frecuente a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, cuantificación, causa (vgr. *sae cando lle peta por capricho*)...

A construción indica unha acción ou proceso mental de antollo ou apetencia. Non admite *se*. A persoa é a terceira singular e plural ou a non persoa. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, tamén télico e puntual se o antollo é momentáneo e instantáneo, ás veces intensivo.

Picar Cintr./Ctr.**1.** Producir proído; sentir alguén proído no corpo ou ardor na lingua.

i) *¡puaf!, saben horrible, dixo a nena. E pican na lingua* (ESC20)

ii) *Apea o cabaleiro e frega os ollos na poza. Auga con sal que pica nas feridas das maus* (MDB83)

iii) *tiñalle que mirar ben polo miúdo polo pelo da caluga e tralas orellas porque, porque a nena anda a dicir que lle pica e non fai máis que rascarse,...* (ESC77)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-compl. ind.* O respectivo esquema semántico é *produtor de efecto-produción de efecto*, *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dun pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Tende a se pospoñer ao predicado na estrutura en que participa un dativo e/ou compl. ind. (vgr. *pícanme as pernas*), cun sux. referido a unha parte do corpo; tamén inflúe a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento pode escusarse. Ás veces funciona un ccircunstancial de estrutura (en+fn) co papel semántico de loc. espacial. Tamén resulta habitual algún ccircunstancial representado por unha fr. adv. co papel semántico de cuantificación (vgr. algúns pementos de Padrón *pican* moito, bastante...). Noutras construcións, principalmente naquelas que teñen o sux. referido a unha parte do corpo que dá proído, funciona un dativo e/ou compl. ind. que indica o individuo afectado pola sensación de proído. Aquí o sux. alén de produtor dun efecto pode ser tamén entidade afectada e existir de modo implícito ou explícito un causante (vgr. *pícame a cara* [pola picada dun insecto]).

A construción é activa e non admite *se*. Preséntase en P3 singular ou plural, xeralmente con tempos de presente e pretérito. Nalgunhas construcións, á par do esquema semántico proposto admítase un esquema *caracterizado-caracterización* (vgr. os pementos de Padrón *pican*). Os valores aspectuais son dinámico e atélico, tamén pode ser télico cando o evento non ten duración (ter un proído puntual). Outros valores que aparecen moitas veces son os de intensivo, iterativo.

2. Ofenderse por algo, incomodarse con alguén.

iv) *non lle digas así que se pica* (COVAS-FORCAREI35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado, a posposición obedece ao interese do emisor por establece-lo centro de atención no evento (vgr. *picouse María*). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, ás veces funciona algún ccircunstancial cando o contexto non clarexa abondo o contido (con suxeito animado unha construción como “non te piques” pode significar “non ferirse con algo que ten punta” ou “non ofenderse”). É frecuente que o ccircunstancial estea representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.), cun referente [+humano] que sinala o individuo co que alguén se ofende. Tamén poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de cuantificación, loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. *picouse bastante contigo* polo que lle dixeches).

A construción ten significado medio e forma pronominal. O clítico ten variación de número e persoa, intensificando o papel de axente e afectado do suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, télico e xeralmente simple. Ás veces intensivo, iterativo ou habitual.

3. Estragarse o viño, o leite, un tecido, unha moa, etc.

vi) *Ese viño levaba aí moito tempo e picouse* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

vii) *A semana pasada fun ó dentista, que se me picou unha muela* (COVAS-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida (vii). Pódese pospoñer ao predicado debido sobre todo ao uso de *se* así como á non definitude, non animación e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control]. A presenza dun ou doutro elemento léxico funcionando como sux. determina a realidade á que se alude (leite, viño, moa...).

O complemento non resulta obrigatorio. Preséntase moitas veces un ccircunstancial con papeis semánticos como loc. temporal, causa, modo, cuantificación (vgr. este ano o viño picouse moito pola calor), condición, consecuencia... Tamén opcionalmente pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vii).

A construción ten significado medio e úsase en P3 singular ou plural. Ten forma pronominal, co clítico actuando como formante lexemático do verbo e reforzando o papel experimentante do suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, progresivo –en fase inceptiva no presente e sobre todo con *se*, en fase media ou terminativa–, ás veces intensivo.

Pintar Cintr./Ctr.

1. Te-lo hábito de debuxar con trazos e cores.

i) *Gústalle moito pintar, pinta desde neno*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, correspondéndolle o dobre esquema semántico *axente-acción* e *caracterizado-caracterización*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Preséntase moitas veces un ccircunstancial con papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, causa (vgr. antes pintaba porque lle gustaba), cuantificación, modo (vgr. pinta moito e ben), substitución (vgr. en lugar de estudar pinta), adición (ademais de estudar pinta), medio (vgr. pinta con pincel groso), condición (vgr. sen o teu consello non pintaría), concesión (vgr. mesmo co teu consello non pintaría), consecuencia...

A construción ten un significado primario activo; secundariamente pode transmitir unha caracterización do suxeito pola actividade realizada (alguén pinta / alguén ten o hábito de pintar / alguén é pintor). Admite a presenza de *se* indicando suxeito indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, habitual. Co esquema de caracterización é posible ademais un valor permanente.

2. Comezar a coller cor.

ii) *Xa pintan as uvas* (DRAG907)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha frase nominal definida. Posponse con facilidade ao predicado debido ao semantismo da construción, ao seu carácter non animado e non axentivo e ao centro de atención que ás veces o emisor establece no proceso. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+común], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un adv. modalizador e un ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. temporal e espacial, modo e

cuantificación (vgr. neste tempo xa pintan moito as uvas coa calor), causa, consecuencia...

A construción é de voz media, úsase en P3 singular ou plural, cun suxeito non axectivo e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, inceptivo.

3. Saír ben unha cousa, ter un resultado de proveito, ser ou parecer bo e adecuado.

iii) *Houbo que ir completando despois, e pintoume ben madrugar máis ca outros, porque hoxe esta biblioteca éche das mellores de por aquí* (OCT25)

iv) *–A min viaxar tamén me ten gustado moito –di o Roberto. Pero un acougo xa pintaba ben* (OCT175)

v) *Á dereita da ponte, segundo se vén pra acó, entre o río e a fraga nova que lle dixen antes, que pinta ben pra acomodar as bestas -explícalle ó García-* (OCT39)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-predicativo*, correspondéndolle o esquema semántico *afectado-acción-modo e caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está explícito nos exemplos que presentamos. Pódese pospoñer ao predicado en casos como (iii) por ser unha cláusula de infinitivo, por tanto non animado, e pola vontade do emisor de centra-lo interese no evento. O suxeito pode estar representado por unha cláusula que transmite un evento ou por un nome cos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Adoita estar representado por unha frase adverbial ou adxectiva (vgr. pinta adecuado para acomoda-las bestas), posposta ao predicado, que sinala o modo de resultar un evento ou caracteriza unha entidade positivamente para un determinado fin implícito ou explícito. Tamén é frecuente o emprego dun dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de beneficiado e algún ccircunstancial co papel semántico de fin.

A construción ten forma activa. Úsase en P3 singular ou plural. Tende a se empregarse en contextos afirmativos. Nos negativos funciona unha negación e muda a frase, que acostuma ser en vez de *ben, mal* (vgr. non pinta mal iso para nós). Os valores aspectuais serán dinámico e terminativo cando o que se di se centra no modo de resultar algo; estativo e atético nos outros casos; ás veces intensivo.

Poder Cintr./Ctr.

1. Ter forza física, poder ou influencia.

i) *meu pai agora xa non pode tanto e ademais a cousa pública cómelle moito tempo* (OCT26)

ii) *eu esvarei e cayín, porque podía máis a cabeza qu'us pés* (OSCOS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e pódese pospoñer cando o emisor establece o centro de atención no verbo. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Por extensión tamén aparecen en usos figurados os trazos [-animado], [+concreto], [-control] (vgr. o desexo pode máis cá razón).

O complemento non resulta obrigatorio. É corrente que apareza algún ccircunstancial, con frecuencia representado por unha fr. adv. ou unha estrutura comparativa, co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo, loc. temporal, causa (vgr. agora coa enfermidade xa non pode moito), condición (vgr. sen a túa axuda xa non podería), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda xa non podería), consecuencia...

A construción reflicte un estado do sux. relativo a ter poder, forza, etc. É posible o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo e atético.

2. Superar, vencer algo ou a alguén.

ii) *É moi forte, pódelle a calquera* (GDXL1536)

iii) *padecía unha pneumonía, durante vinte anos estivo loitando contra ela, pero vamos ó final puido con ela* (OURENSE27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción-afectado, axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Por extensión tamén se rexistran en usos figurados os trazos [-animado], [+concreto], [-control] (vgr. a ambición puido con el).

O complemento resulta obrigatorio. Nuns esquemas está representado por un dativo e/ou compl. ind. de estrutura (a+fn/claús.), cun referente xeralmente [+animado] e [+concreto] como en (ii) ou tamén [-animado] e [+concreto] (vgr. pódelle a calquera enfermidade), que indica o individuo ou entidade aos que supera alguén ou algo. Nos esquemas de compl. prepositivo existe unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] e [+concreto] (vgr. non podo coa nena; pode con cantos problemas lle boten; non pode coas débedas), que sinala a entidade en que se proxecta a acción de alguén para superala ou vencela. Nas construcións en que o complemento mostra referente animado o significado resulta ambiguo (vgr. non podo con María [non ser quen de erguela porque pesa moito] / [ser incapaz de a dominar ou controlar]).

A construción reflicte unha acción consistente en vencer ou superar algo ou a alguén, en menor medida un estado no sentido de posuír certa capacidade de controlar ou vencer algo ou a alguén. É posible o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son segundo os casos dinámico ou estativo, atético, por veces intensivo.

Poñer~Pór Cintr./Ctr.

1. Chegar ou adquirir un determinado estado.

i) *especialmente cando aumentou os primeiros quilos, antes de poñerse gorda coma agora* (DEUS23)

ii) *con este día puxémonos pingando* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co dobre esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-meta* e *afectado-acción-meta*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. A orde habitual é a preverbal. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+humano], [+concreto], [+común], [-control] ou [control parcial] cando o sux. é animado e mostra intencionalidade ou vontade de modificar un estado.

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar representado por unha fr. adx., fr. prep., estrutura comparativa e cláusula, que serven para sinala-lo punto ou estado que acada un proceso ou unha acción, que ou se desenvolve de seu ou por certa vontade da entidade en función de sux. ou pola influencia dun causante externo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de causa (vgr. púxose pingando coa chuvia), condición, concesión, consecuencia, adición (vgr. púxose gordo ademais de feo)...

A construción ten significado medio e forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa cando o sux. é humano, que contribúe a centrar nel o proceso ou acción e a reforza-lo seu papel de experimentante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (en fase inceptiva, ás veces determinada por *se*, en fase media ou terminativa). Nalgunhas ocasións tamén aparece o valor intensivo.

2. Dedicarlle atención a algo ou a unha persoa.

iii) *as oposicións era un bo momento, estaban saíndo bastantes plazas e puxémonos* (VIGO27)

iv) *en dous minutos pónome contigo* (SANTIAGO30)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non estar explícito, como se ve en (iii), pois as referencias contextuais abundan para sabermos de que fala o emisor, quedando moi latente a súa presenza (vgr. era un bo momento para as oposicións e puxémonos [con elas/a iso/a preparalas]). Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, con+fn/claús.), cun referente que pode ser un evento a realizar ou un nome [±animado] e en xeral [+concreto], que expresa o individuo ou entidade aos que se lles vai dedicar atención.

A construción é activa. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e enfatiza o papel de participante do suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, atético; ás veces habitual (vgr. pónome con iso tódalas noites), iterativo, intermitente, intensivo.

3. Ocultárense e perder luz os astros.

v) *pero alén dos visillos do cuarto estábase xa a pór o sol* (BE260)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso privativo*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción e á non animación (vgr. o sol púxose / púxose o sol). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar ás veces un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal (sobre todo referido a día e hora), espacial, modo, causa (vgr. ponse o sol moi axiña co cambio de estación), consecuencia...

A construción está na voz media e úsase en P3 singular ou plural. Ten forma pronominal, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo e que lle outorga un contido preciso, oposto ao doutras construcións que empregan este mesmo verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo medio en (viii), noutros casos inceptivo ou terminativo.

Pousar Cintr./Ctr.

1. Aterrar un aparello ou unha ave.

i) *E vin miles de gaivotas pousar no seu dedo* (OCP48)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [±animado], [-humano], [+concreto] e [-continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona un compl. circunstancial representado en xeral por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente a miúdo [-animado], pero tamén [+animado] (vgr. o falcón pousou no seu brazo), que expresa sobre todo un lugar que constitúe o punto final dun movemento descendente. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico principalmente de loc. temporal, medio (vgr. pousou coa axuda do vento), causa, modo (vgr. pousou coas ás abertas por causa do vento).

A construción é activa. Pódese empregar ou non con *se* en P3 singular ou plural, reforzando a presenza do sux. mailo seu papel de axente e intensificando en ocasións o comezo do remate da acción (vgr. o falcón pousase). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e télico.

2. Depositárense as partículas dun líquido no fondo dun recipiente e calquera outra cousa nun punto determinado.

ii) *Todo pasa en cámara lenta diante dos ollos, arrastrando follas secas que se pousan en min con somnolencia e...* (OCP71)

iii) *Perdidos máis adiante na mesma néboa que pousara no val do río...* (ESC145)

iv) *as partículas de lixo van(se) pousando e queda a auga limpa* (DRAG929)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción*, *afectado-acción-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pode pospoñerse ao predicado debido á non animación do suxeito e ao centro de atención que o emisor establece noutros argumentos da estrutura. Os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [+concreto] e [+común], [+continuo], [-control].

O complemento pode non estar explícito, aínda que a súa presenza adoita quedar latente. Está xeralmente representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] (é habitual atopar un nome común do tipo de *fondo*, *base*, *superficie*) que expresa o lugar ou punto final dun movemento descendente.

A construción aproxímase á voz media, cun sux. que ten máis de afectado ca de axentivo. Pódese empregar con *se* en P3 singular ou plural para reforza-lo protagonismo do suxeito e en ocasións intensifica-lo comezo do remate da acción. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

3. Acougar, descansar, parar con algunha actividade.

v) *pousa un pouco, muller, descansa* (GDXL1560)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito. Pode precede-lo predicado ou ir posposto como en (v) por funcionar nunha construción de modalidade exhortativa e modo imperativo. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é corrente que apareza algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo, loc. espacial (vgr. *pousa aí tranquila un anaco*), causa, fin (vgr. *pousa un chisco para falar*).

A construción sinala o cesamento dunha actividade. Tende a aparecer en imperativo ou na modalidade interrogativa. A persoa é a terceira e resulta infrecuente con tempos de futuro. Tampouco se adoita empregar con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

Preocupar Cintr./Ctr.

1. Angustiar-se, intranquilizarse por causa de algo.

i) *outros temas que me preocupan bastante son o racismo porque a xente non respeta...* (VEDRA16)

ii) *estou así pensa que te pensa, e vamos é algo que tampouco me preocupa demasiado* (OURENSE25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. non definida. Tamén é usual que funcione como sux. unha cláus. introducida por *que* (vgr. *preocúpame que veñas ti soa*). Habitualmente posponse ao predicado cando funciona un dativo e/ou compl. indirecto, cando o sux. é unha cláus., cando é non animado e cando o emisor centra a súa atención no evento (vgr. *preocúpalle o descenso de natalidade*). Non se admite ausencia de determinante no suxeito (vgr. **preocúpame guerra*). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, anteposto ou posposto ao predicado, que amosa o

individuo que ten unha determinada preocupación. Tamén resulta habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación, modo, causa, loc. temporal ou espacial, adición (vgr. ademais diso preocúpalle traballar), fin (vgr. preocúpalle facelo ben para mellorar), substitución (vgr. preocúpalle a chuvia en vez da calor), condición (vgr. coa túa axuda iso non lle preocuparía), concesión, consecuencia (vgr. ese problema preocúpalle tanto que non dorme).

A construción ten significado medio e forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que contribúe a centra-lo evento no sux. e a reforza-lo seu papel de afectado. Os valores aspectuais son dinámico (acción mental), atético, ás veces intensivo e iterativo.

2. Manifestar un sentimento de preocupación e interese por algo ou alguén.

iv) *Luou díxome un día que aquel poli fora unha das poucas persoas que se preocupara por el ao longo da súa vida* (OCP15)

v) *foi cara a eles co seu habitual sorriso e sen preocuparse de quitar sombreiro e cascos* (ESC80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. non definida. Adoita antepoñerse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de, por + fn/cláus.), cun referente que pode ser un evento ou unha entidade cos trazos [+animado] e [+concreto], que expresa o receptor en que se proxectan as preocupacións dun individuo. Tamén pode funcionar de maneira opcional algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, causa (vgr. preocúpase moito por el polo amor que lle ten), fin, loc. temporal e espacial, substitución (vgr. en vez de pasar del preocúpase por el), adición (vgr. preocúpase polo irmán ademais de por ela), exclusión (vgr. preocúpase por todos agás por ela), condición, concesión, consecuencia (vgr. preocúpase por ela tanto que non dorme)...

A construción ten carácter medio. Á par dun sentimento tamén traduce unha actitude. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo e determina a presenza de compl. prepositivo, alén de contribuír a centra-lo evento psíquico no sux. e reforza-lo seu papel de protagonista dos feitos. Os valores aspectuais son dinámico –acción mental–, atético, ás veces intensivo.

Prescindir Cintr.

1. Non considerar, non contar con algo ou con alguén.

i) *convivirá unicamente con criminais comúns, tería por forza de prescindir da súa práctica habitual* (BE102)

ii) *Raño unha orela e prescindo de ti por uns segundos* (CAMIÑO181)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado agás nos casos de orde marcada (vgr. de min non prescinde ninguén!) e caracterízase polos trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+cláus.), que sinala un evento, e (de+fn) cun referente que pode ser [+animado], [+concreto] e que alude a un individuo ou entidade ausentes, isto é, que o sux. deixa de ter en conta voluntariamente. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa (vgr. prescindiron moito de ti por negado), fin (vgr. este ano prescindiu de min para que non lle fixese sombra), condición

(vgr. coa túa axuda non prescindirían de min), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda prescindirían de min), exclusión (vgr. prescindiron de todos agás de ti)...

A construción é de voz activa, con sux. axentivo. Admite *se* indicando sux. indeterminado (vgr. prescínlese raramente dos bos xogadores). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces iterativo (vgr. prescindiú varias veces de nós).

Prestar Cintr./Ctr.

1. Sentar ben unha cousa a alguén.

i) *se me deras un pouco de xamón dese; e colle deste, que ese está quente e préstame millor* (FEÁS57)

ii) *Ben está e que lle preste* (TN20, 6)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto, produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Funciona como tal unha frase nom. e unha cláus. introducida por *que* ou de infinitivo (vgr. non lle presta comer tarde). Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado (vgr. hoxe prestoume o xantar). A posposición está favorecida polo semantismo da construción coa presenza de dativo e polos trazos de non animación e non control. O sux. pode sinalar un evento cando se trata dunha cláus. ou presenta-los trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento pode non se explicitar nalgúns construcións (vgr. esas comidas tan fortes non prestan); con todo a presenza dunha entidade afectada, de referente [+animado] e [+humano], adoita quedar latente. Tamén funciona ás veces algún ccircunstancial cos papeis semánticos sobre todo de cuantificación e modo (en xeral mediante unha fr. adv. como moito, pouco, nada, de marabilla), en menor medida loc. temporal ou espacial, causa (vgr. a carne prestoulle por boa), condición (vgr. coa túa presenza prestaríame o xantar).

A construción é activa, cun sux. que actúa como axente produtor dun efecto. A persoa é a terceira e non admite *se*. Úsase con frecuencia en contextos negativos (vgr. non lle prestou nada a comida). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico en canto produtor dunha actividade no organismo que provoca un determinado efecto, atélico, ás veces intensivo.

2. Ofrecerse, mostrarse disposto para facer algo.

iii) *eu non poño en duda que eso funcione, agora eu personalmente non me presto a eso* (SANTIAGO40)

iv) *o maníaco Sabino do que lle falara o comentarista Dito prestouse dilixente a lle bater nas costas...*(CAMIÑO143)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico é *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida, que en (iii) está representada por un pronome persoal de carácter enfático. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a, para+fn, cláus.). Pode designar un determinado evento ou ser un nome de trazos [-animado] e [+concreto], que expresa aquilo para o que o sux. se ofrece. Con frecuencia tamén funciona, de xeito opcional, algún ccircunstancial co papel semántico de modo (iv), cuantificación, causa (vgr. hoxe co desgusto préstome pouco a esas bromas), loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa colaboración prestaríame a ir)...

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como

formante lexemático do verbo, establecendo unha oposición de contido con outras construcións nucleadas por este mesmo verbo. Os valores aspectuais son dinámico – ofrecerse para algo implica un grao de actividade–, télico; tamén pode adquirir outros valores como intensivo e iterativo.

3. Servir, ser axeitado para algo, ser susceptible de.

v) *Aquilo prestouse a moitos comentarios por parte dos veciños* (AGOSTO36)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-término*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. A orde habitual é a de anteposición ao predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a, para + fn/cláus.), cun referente que pode amosar un evento ou ser un nome cos trazos [-animado], [+concreto] e indicar aquilo para o que unha cousa ou un individuo mostran ou non calidades. De maneira opcional, pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación (vgr. préstase pouco para facer cinema), loc. espacial e temporal, causa (vgr. con esa apatía préstase pouco a ser seleccionado), exclusión (vgr. préstome a todo menos a iso)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático. É frecuente o uso de cláus. negativas (vgr. non se presta a comentarios). Os valores aspectuais son estativo, atélico e por veces intensivo.

Presumir Cintr./Ctr.

1. Alardear, gabarse de algo.

i) *os seus pais, que hogano presumen de fillo ben colocado, temeron durante anos...* (MFB43)

ii) *Segundo dixera Manuel, que presumía de coñecé-lo ben, o mestre era un tolambán* (AGOSTO113)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida representada por un pronome relativo. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+continuo] en casos como (vgr. a xente presume de coche), [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn/cláus.) e ten como referente un determinado evento ou un nome cos trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+continuo], que expresan a calidade, obxecto, etc., en que se proxecta unha actitude de vaidade dun individuo. Ás veces o compl. prepositivo indica asemade a causa da actitude mostrada. Con carácter opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (moito, bastante, pouco...), modo, loc. temporal.

A construción é activa, admite *se* para indicar sux. indeterminado. É pouco frecuente con tempos que expresan futuridade. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico, ás veces intensivo e habitual.

2. Fachendear, procurar resultar atractivo.

iii) *levara un carro de toxos pa Eliseu pa Prado e dixerlle á mamá: sóbemos ben, porque eu presumía levando así un carro ben feito* (LALÍN79)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida representada por un pronome persoal. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son

[+humano], [+concreto], [\pm común], [+continuo] en casos como (vgr. a xente presume de coche), [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. A miúdo funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación (vgr. presume moito), modo (iii), fin (vgr. presume para impresionar), medio (vgr. presume co coche), causa, loc. temporal (vgr. daquela co premio recibido presumía máis ca hoxe)...

A construción é activa, admite *se* para indicar sux. indeterminado. É pouco frecuente con tempos que expresan futuridade. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo e habitual.

Proer~pruír Cintr.

1. Producir algo un proído.

i) *un buraco sen fondo, que ás veces lle proía no ventre* (ESC10)

ii) *pero dominábao unha alegría histérica que lle pruía na gorxa* (MFB244)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Sitúase con frecuencia en posición posverbal, debido ao semantismo da construción coa presenza de dativo así coma aos trazos de non animación e non control do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] ou [-concreto] en usos figurados como (ii), en xeral [+común], [-control]. En usos rectos é corrente que o sux. sexa un nome referido a unha parte do corpo.

O complemento está representado por un pronome dativo e/ou por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente animado, que xeralmente designa o individuo que sente proído nalgunha parte do seu corpo. Tamén é frecuente o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial (i, ii), loc. temporal e duración, modo e cuantificación (vgr. proíalle moito a gorxa), causa (vgr. próelle a cabeza co sol), consecuencia (vgr. próelle tanto que chora).

A construción é activa, cun sux. de carácter axentivo en canto produtor dun efecto que en xeral repercute nun afectado que asemade é posuidor. Non é posible o uso de *se* e a persoa é a terceira singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Prolongar Cintr.

1. Durar, continuar un determinado estado de cousas.

i) *a batalla para, digamos, o control galeguista da institución prolongouse demasiado tempo* (TN6, 71)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso continuativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado (vgr. prolongouse moito a reunión) debido ao semantismo da construción con presenza de *se*, ás prioridades informativas do emisor cando quere poñer de relevo o proceso e á non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Tende a estar presente algún ccircunstancial representado por unha fr. nom., fr. prep. ou fr. adv., que sinalan duración ou continuación temporal de algo. Poden acompañar tamén outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de modo e cuantificación, causa (vgr. este ano en Vigo as obras prolónganse polas chuvias), loc. espacial, condición (vgr. coa axuda da

administración non se prolongarían as obras), concesión (vgr. mesmo coa axuda da administración prolongaríanse as obras), consecuencia (vgr. as obras prolónganse tanto que dificultan o tráfico).

A construción ten forma pronominal, cun clítico en P3 singular ou plural, que contribúe a centra-lo proceso no suxeito, reforzando o seu papel de experimentante e protagonista dos feitos. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico.

2. Chegar ata un punto ou sobrepasalo.

ii) *o sol caía daquela nun val, que se prolongaba moi alén* (BE32)

O esquema sintático é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co dobre esquema semántico *experimentante-proceso continuativo-loc. espacial/temporal, situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dun pronome relativo que remite a unha fr. nominal non definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado (vgr. prolongouse ata as tres a reunión) debido ás prioridades informativas do emisor cando pon de relevo o proceso así como á non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. nom., fr. prep. ou fr. adv., co papel semántico de duración ou límite temporal e espacial. Poden aparecer ao mesmo tempo outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de loc. espacial ou temporal, causa (vgr. este ano as obras prolongáronse unha semana polas chuvias).

A construción ten forma pronominal, cun clítico invariable na P3 singular ou plural, que contribúe a centra-lo proceso no sux., reforzando o seu papel de experimentante e protagonista dos feitos. Pódese interpretar un sentido pasivo, con sux. afectado e un axente animado distinto del ou indeterminado (vgr. as obras prolongáronse dous días máis → as obras foron prolongadas dous días máis). Os valores aspectuais son dinámico e atélico, ás veces aparece o valor intensivo.

Prorromper Cintr.

1. Manifestar un sentimento de xeito instantáneo e enérxico.

i) *Deitado no chao, vin como Menina Nhadron prorrompía en aceno visgoso* (BE273)

O esquema sintático é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Precede o predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+colectivo], [-continuo] ou [+continuo] (vgr. a xente prorrompeu en gargalladas), [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que é corrente en plural. Indica un feito o que se proxecta o sentimento expresado por un individuo ou por un colectivo.

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. É pouco usual con tempos que expresen futuridade e con persoas que non sexan a terceira. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, intensivo e ás veces iterativo.

Protestar Cintr./Ctr.

1. Mostrar unha conduta de protesta motivada por algún tipo de desacordo con algo ou alguén.

i) *Vai protestar outro pola falla de seguridade e está borracho tamén* (CULP94)

ii) *Laura, que ri ás gargalladas, que esvencella e protesta por brincar* (OCT351)

O esquema sintático é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de actitude/conduta-actitude/conduta*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. non definida e definida. Adoita precede-lo predicado, agás cando o emisor quere poñer de relevo algún complemento (vgr. onte protestaron os obreiros do metal por falla de pagamento). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+colectivo] en casos particulares como (vgr. a xente protesta por todo), [+control].

O complemento no resulta obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo (vgr. protesta con enerxía nas rúas), fin coas prep. *para* e *por* (vgr. protesta sempre para o logro dos seus obxectivos; protestan pola baixada das taxas), loc. espacial e temporal, comitativo, oposición (vgr. protestou cos amigos da comunidade contra a suba do gas), condición (vgr. co teu apoio non protestarían así), concesión (vgr. mesmo co teu apoio protestarían así)... Tamén se rexistra algún dativo (vgr. non lle protestedes tanto) e algún predicativo do suxeito (vgr. protestou afervorado contra a instalación de novos parques eólicos).

A construción é activa, cun sux. axentivo que admite variación de número e persoa. Reflicte unha actitude que vai á par dunha certa conduta que pola súa vez é unha acción. Pode empregarse con *se* para indicar sux. ou axente indeterminados (vgr. se se protesta exércese un dereito). Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces iterativo e intensivo (vgr. protestaron moito ao longo de toda a semana).

Proxectar Cintr./Ctr.

1. Facerse visible sobre unha superficie calquera tipo de luz, sombra ou imaxe.

i) *E máis tarde, ao longo, proxectouse no vidro unha sombra montesía* (ESC40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-loc. espacial*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorecea o semantismo da construción, o interese informativo do emisor así como a non definitude e non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [+continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha frase sobre todo preposicional, de estrutura (en+fn), que sinala o punto ou lugar en que algo se fai visible. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, causa (vgr. onte con aquel sol proxectábase moi ben no chan a sombra do ciprés), loc. espacial e temporal.

A construción é pronominal, cun *se* na P3 singular ou plural, que pon de manifesto o papel do suxeito de afectado e protagonista dos feitos. Úsase na voz media e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

Publicar Cintr./Ctr.

1. Ser algo difundido ou sacado á luz.

i) *Dende a fundación de Hoja del lunes de Lugo, que comezou a publicarse o 8 de xaneiro de 1962* (A PEN22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado, se ben a anteposición favorece a consideración da frase nominal como suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero en moitas construcións é habitual un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial; ás veces tamén funciona algún papel de modo e cuantificación (vgr. este volume publicouse sen dificultades

varias veces), causa, condición (vgr. sen a vosa axuda non se publicaría a revista), concesión (vgr. mesmo coa vosa axuda non se publicaría a revista), fin...

A construción admite un valor pasivo, cun *se* que remite á P3 de singular ou plural, pon de relevo o papel de afectado do suxeito e contribúe a outorgarlle á construción unha lectura pasiva con axente indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces inceptivo (i), terminativo (vgr. o xornal de hoxe acabou de publicarse ás tres), iterativo (vgr. este libro de contos publicouse varias veces).

Puntuar Cintr. / Ctr.

1. Acadar puntos.

i) *seméllase ó voleibol, no que só puntúa quen ten o saque* (XOGPOP67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], ás veces [+colectivo] vgr. o equipo puntuou, [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. o equipo non puntuou polas baixas que tiña), condición (vgr. coa vosa axuda puntuaría), concesión (vgr. mesmo coa vosa colaboración non puntuaría)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. ou axente indeterminados. Os valores aspectuais son dinámico, télico (en xeral puntúase nun momento preciso), ás veces iterativo (vgr. puntuou repetidas veces).

2. Caracterizarse por ter ou outorgar un determinado valor numérico.

ii) *mira ese examen non puntúa para esta evaluación* (BAIO17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *caracterizado-caracterización* e *produtor de efecto-producción de efecto*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. En ocasións pode funcionar unha cláusula (vgr. tocar na rede non puntúa). Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos de evento tratándose dunha cláusula, e sendo un nome é [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial co papel semántico de fin e destinatario, causa, modo e cuantificación (vgr. esa vitoria puntúalle pouco pola dopaxe) e un dativo sinalando o beneficiado ou prexudicado.

A construción úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Pode ser activa con sux. axentivo en canto produtor dun efecto que é o de dar puntos, e tamén admite unha lectura atributiva por a entidade suxeito te-la característica de outorgar puntos.

Puxar Cintr.

1. Facer forza para achegar ou para afastar algo.

i) *o poderoso ancián agarra e puxa, retrinca os dentes* (OCT228)

ii) *a man do xigante puxa, puxa dolorosamente pola cabeza ameazante* (OCT228)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*, *obxectivo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Tende a precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [±humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non se explicitar nalgunhas construcións por se coñecer a través do contexto ou da realidade exterior á mensaxe (vgr. ala, puxa moito). Noutras está representado por unha fr. prep., de estrutura (por+fn), nucleada por un nome de trazos [-animado], xeralmente [+concreto] e [-continuo], que é a entidade en que se proxecta unha forza exercida; tamén (por+cláus.) sinalando un evento que se constitúe en

obxectivo da acción (vgr. puxa por saír da droga). De xeito opcional pode acompañar un predicativo e un ccircunstancial con papeis semánticos coma o de modo (vgr. puxa canso/forte polo carro), fin, causa (vgr. puxa por obriga), loc. temporal e espacial, substitución (vgr. puxou polo carro en lugar de polo arado), adición (vgr. puxou pola mesa ademais de polo armario), exclusión (vgr. puxou por todo menos polo carro), medio (vgr. puxou polo carro cunha corda), condición (vgr. coa túa axuda non puxaría tanto), consecuencia, concesión...

A construción é activa, con sux. axentivo. Mostra unha acción pola que usando a forza física e/ou mental se turra por un obxecto cara a un, se arrastra un obxecto cara adiante e se tenta lograr un obxectivo. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Q

Quecer Cintr.

1. Entrar en calor unha cousa ou unha persoa.

i) *durante unha hora tiña que volver outra vez a estar a levedar mentes quecía o forno con leña* (FORCAREI45)

ii) *sentir os pés afundirse na lama, escoitar a chuvia e o vento, notar como o leito vai quecendo paseniño co teu corpo vello* (ESC111)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito está nestes exemplos expósito mediante unha fr. nom. definida. Pode antepoñerse ou pospoñerse ao predicado con certa facilidade. A posposición está favorecida polo semantismo da construción, as prioridades informativas do emisor e en ocasións a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É usual que funcione algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo, cuantificación, causa (vgr. quecéronlle moito os pés coa estufa), consecuencia, adición (vgr. quecéronlle os pés ademais do corpo). Tamén ás veces aparece un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. quecéronlle os pés), exclusión (vgr. queceulle o corpo todo agás os pés)...

A construción ten significado medio. En ocasións rexístranse casos de construción transitiva con sux. axente, en analoxía con *quentar* (vgr. había alí un grupo de operarios que quecían as mans arredor dunha estufa, ESC80). É posible *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. co caldo quécese). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (en fase inicial, media ou terminativa), tamén pode adquirir valor intensivo.

2. Excitarse unha persoa ou un animal.

iii) *ten moza, ten, aghora queceu por fin* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode antepoñerse ou pospoñerse ao predicado con certa facilidade. A posposición está favorecida polo semantismo da construción e as

prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Acostuma funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. *queceu cos anos*), consecuencia...

A construción ten significado medio. En ocasións adquire valor pexorativo. É posible *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (en fase inicial, media ou terminativa), tamén pode adquirir valor intensivo.

Quedar Cintr.

1. Manterse, estar nun lugar, dirección ou nunha situación.

- i) *abriu o xornal que alí quedara e encontrou medio roída a páxina* (ESC26)
- ii) *aquela noite quedaba en Vigo a durmir* (OCT12)
- iii) *Sáinz queda a 500 metros do seu terceiro título por arderlle o motor do seu Toyota no Rallye de Gran Bretaña* (OCG25-11-98, 34)
- iv) *foi unha das profesoras da pasantía comigo e díxome: ¡ui mira que desde logo queda lonxe, eh!* (PONTEDEUME41)
- v) *fun dous anos á escola a Xestoso, e despois fun pa Silleda, quedábame máis cerca* (ACIVEIRO- FORCAREI31)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial* e o respectivo esquema semántico *situado-situación, situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado principalmente cando o centro de atención informativo establecido polo emisor está no complemento ou na situación reflectida polo predicado; a non animación e a presenza de dativo favorecen tamén a posposición. Os seus trazos semánticos son [+animado], en xeral [+concreto], [+común], [-control], ou [+control] cando existe vontade e intencionalidade en relación cos feitos expostos.

O complemento non resulta obrigatorio nalgúnhas construcións en que o verbo adquire significado pleno (vgr. *nós marchamos agora, pero María queda [aquí, na casa...]*). Nas demais, funciona un ccircunstancial desempeñado fundamentalmente por unha fr. adv. ou fr. prep. co papel semántico sobre todo de loc. espacial, aproximación (vgr. *iso queda por Silleda*), distancia e cuantificación, condición (vgr. *coa túa axuda non quedaría a esa distancia*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda quedaría lonxe del*). Ao seu carón aparece ás veces un dativo e/ou compl. ind. co papel de beneficiado ou prexudicado por un estado de cousas dado, e un predicativo que sinala un estado do suxeito (vgr. *quedei canso en Vigo*).

A construción está na voz activa. Admite *se* cando é animado para indica-lo seu carácter indeterminado. Tamén se rexistra en forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa (vgr. *quedeime na casa*) que reforza o papel de afectado do sux., e centra nel o estado ou situación expresados. Nas estruturas con sux. inanimado documéntanse a miúdo tempos de presente (vgr. *Vigo queda para o sur*). Os valores aspectuais son estativo e atético.

2. Pasar a un determinado estado como consecuencia de algo.

- vi) *sen atrevérense a iniciar a toma da casa por medo a que quedase algún deles vivo* (DEUS16)
- vii) *un mozo berra, racha a camisa negra, queda co peito espido* (OCT365)
- viii) *con trinta meses quedou orfo de nai* (OCG04-02-99, 3)
- ix) *a miña compañeira abriu un queixón e quedouse toda asombrada porque ela pensaba que me traía a chave* (O PEREIRO18)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nominal non

definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [\pm animado], en xeral [$+$ concreto], [\pm común], [$-$ control], ou [$+$ control] cando no sux. existe vontade e intencionalidade en relación cos feitos expostos.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. preposicional ou adxectiva variable en xénero e número, que sinalan un determinado modo de estar do suxeito. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, causa (vgr. *onte quedou canso con ese traballo*), condición (vgr. *coa túa axuda non quedaría canso*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda quedaría canso*)...

A construción é de estado, admite *se* con sux. animado para indica-lo seu carácter indeterminado. Tamén se rexistra en forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, máis usual nunhas estruturas (vgr. *quedeime espido*) ca noutras (vgr. *?quedeime vivo*). A presenza de clítico reforza o papel de afectado do sux., centrando nel o estado expresado. Os valores aspectuais son estativo e atético.

3. Ser esquecido ou deixado algo nalgún sitio.

x) *a ver o carné, señora; quedoume no río, e dixo non sei cómo se arreglan ostedes...*(LALÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode pospoñerse ao predicado principalmente cando o centro de atención informativo establecido polo emisor está na propia acción ou no complemento. Os seus trazos semánticos son [$-$ animado], [$+$ concreto], en xeral [$+$ común], [$-$ control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado habitualmente por unha fr. preposicional ou adverbial, que sinala o lugar en que algo foi esquecido ou deixado. En moitas estruturas acompaña un dativo e/ou compl. ind., referindo a persoa afectada pola acción descrita. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, causa (vgr. *coa présa o carné quedoume onte na casa*), condición...

A construción aproxímase ás de voz media, cun sux. non axentivo. Non admite *se* e úsase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, télico.

4. Determinar un encontro, ás veces sinalando lugar e/ou unha hora.

xi) *un día quedaban para comer nunha churrasquería* (ESC92)

xii) *o viernes quedaremos na miña casa* (RIBEIRA28)

xiii) *quedei con Rafa mañán ás dez* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Anteponse ao predicado na orde non marcada. A posposición é frecuente cando o emisor centra a atención no lugar ou na hora (vgr. *hoxe ás catro quedei con Elsa*). Os seus trazos semánticos son [$+$ humano], [$+$ concreto], [\pm común], [$+$ control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. é plural ou composto (vgr. *quedamos Pepe e mais eu*). Nas demais construcións funciona un compl. prepositivo, de referente humano, representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn) que indica a persoa coa que alguén se vai atopar. A miúdo funciona un ccircunstancial, situado en posición preverbal ou posverbal, que expresa un punto no espazo e/ou no tempo para se encontraren dous ou máis individuos; tamén é frecuente un ccircunstancial de estrutura (para+cláus.), co papel semántico de fin (vgr. *quedei con ela ás tres para comer*).

A construción é activa. Pode estar en singular ou plural. En plural o significado pode ser dobre, isto é, referírmonos a dous ou máis individuos que se citan entre si (xi), ou referírmonos a dous ou máis individuos que se ven con outra persoa (vgr. *quedamos con*

María ás nove). É posible o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces iterativo.

5. Estar algo dun determinado xeito, sentar, caer.

xiv) *na xente gorda hai que tratar de fase-la roupa a medida, non é chejares alí, poñeres unha chaqueta, ala, estame ben de manga e que che queda de delantera pequena* (RIBEIRA55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado sobre todo cando o emisor centra o interese no evento ou no complemento, cando funciona un dativo e cando o sux. resulta non definido e non animado. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado as máis das veces por unha fr. adx. ou por unha cláusula (vgr. *quédache que nin pintada*), que sinalan un determinado modo de estar, cadrar ou senta-la entidade en función de suxeito. Con frecuencia acompaña tamén algún dativo e/ou compl. indirecto referindo a entidade afectada.

A construción é de estado, emprégase na P3 singular ou plural e non admite o uso de *se*. Os valores aspectuais son estativo, atélico, ás veces intensivo.

6. Comprometerse con outra persoa para facer algo.

xv) *entonces ese día á noite quedamos en que as outras compañeiras nos viñeran chamar a nós* (O PEREIRO18)

xvi) *quedou de vir e non apareceu* (LOUREIRO-COTOBADA80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. sen determinante, de estrutura (de+cláus. de inf.), (en+cláus. con *que*/cláus. de inf.), que indican o evento que constitúe o compromiso asumido por un ou por varios individuos.

A estrutura con *en* reflicte maior firmeza, seguridade e probabilidade para que o compromiso se cumpra. Resulta menos frecuente o seu funcionamento nunha cláusula simple e con inf. (vgr. *María quedou en vir, así que axiña ha chegar*). Fronte a isto, a estrutura con *de* amosa máis inseguridade, menos probabilidade de que o compromiso acade a súa fin. Con carácter opcional, poden acompañar algúns ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal, fin (vgr. *quedou de vir ás oito para saírmos*).

A construción é activa. Adoita presentar valor prospectivo. Admite *se* indicando sux. indeterminado (vgr. *se se queda de ir vaise*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico –o suxeito expresa unha actividade en forma de compromiso adquirido–, e télico.

7. Ter un evento o desenlace ou resultado que se indica.

xvii) *tuveron así unha certa rivalidá, pero chekhaba o momento da verdá e ikhual quedaba en nada se dabas con xente comprensiva* (O GROVE60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *evento-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece o semantismo da construción e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], en xeral [+común], [-control]. É frecuente con nomes xenéricos como trato, acordo, proxecto, asunto, cousa...

O complemento resulta obrigatorio. Está representado sobre todo por unha fr. prep. de estrutura (en+fn) e (en+cláus.) (vgr. *o trato quedou en axudarmos alí todos*), cun

referente que pode ser un evento ou unha entidade cos trazos [-animado] e [+concreto], e que sinala o punto que acada unha acción previa. De xeito opcional, pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa.

A construción é activa, úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Resulta frecuente na modalidade interrogativa (vgr. en que quedou a cousa?) e en contextos negativos (vgr. a cousa non quedou en nada). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, terminativo.

8. Haber unha cousa, manter, sobrar.

xviii) *dos poderes de antano quedara unha sotana* (ESC11)

xix) *comeramos as papas e non nos acordara que quedaran dous platos delas* (MARÍN60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. É habitual a posposición debido ao semantismo da construción así como á non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial, sobre todo coa estrutura (para+fn/cláus.), co papel semántico de fin, dirección e destino, loc. temporal, causa (vgr. con tan pouca xente quedou comida para mañá). Tamén pode acompañar un dativo e/ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado.

A construción é de estado e non admite *se*. A persoa é a terceira singular ou plural e os valores aspectuais son estativo, atélico.

9. Faltar algo, restar.

xx) *por recobrar un minuto a vista dos ollos eu daba de boa gana canto me queda de vida* (OCT207)

xxi) *perdóalle ó teu rei, que tanta gana ten agora de falar cun amigo, e xa lle queda pouco tempo* (MDR144)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza*.

O suxeito pode ser cero ou estar representado por unha frase ou cláusula. Pode pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción así como á non animación e non axentividade. Está desempeñado a miúdo por un infinitivo que alude a algún tipo de evento (vgr. queda remata-lo teito e xa nos imos). Noutros casos trátase dunha frase cuxos trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial, sobre todo coa estrutura (para+fn) e (para+cláus.: queda pouco para saírmos), co papel semántico de fin, loc. temporal (vgr. queda tempo para o outono), loc. espacial e causa. Tamén pode aparecer un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado.

A construción é de estado e non admite *se*. Úsase en moitas ocasións referida a tempo e vai en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son estativo e atélico.

10. Suspender un exame, unha materia.

xxii) *O máis seguro que me queden para setiembre matemáticas, historia e física* (VEDRA16)

xxiii) *aínda me han quedar unhas poucas asinaturas pa setiembre porque non fun nada aplicado este ano* (VEDRA16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, cun esquema semántico *afectado-acción-beneficiado/prexudicado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Vai posposto ao predicado debido ao semantismo da construción con presenza

de dativo e ás veces á non animación, non axentividade e non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [\pm común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio, agás en certas construcións de significado xeral e absoluto (vgr. *se queda unha soa non pasa nada*). Está representado por un pronome dativo e/ou por unha fr. prep. (a+fn), de referente humano, que ten certo grao de control na acción en canto que ten responsabilidade nela. En moitas ocasións funciona de xeito opcional algún ccircunstancial de estrutura (para+fn), con significado temporal prospectivo (vgr. *quedoulle lingua para setembro*); tamén pode acompañar un papel semántico de causa (vgr. *quedoulle matemáticas por vago*), exclusión (vgr. *quedoulle todo agás matemáticas*), condición (vgr. *coa túa axuda non lle quedaría matemáticas*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda quedaríalle matemáticas*)...

A construción ten forma activa, cun significado próximo ao da voz media. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Fronte á estrutura intransitiva de sux. inanimado e non axentivo, a transitiva reflicte control, axentividade, afección e meirande protagonismo dun sux. que é animado (vgr. *suspendeu matemáticas e historia*). Os valores aspectuais son dinámico, télico.

11. Colle unha cousa para un.

xxiv) *temos uns baixos de prezo que son unha ganga. Quedamos con estes para nós e estoutros para os nosos amigos...*(EBO372)

xxv) *volvina facer de novamente e aquela parte pequena pois quedeime eu con ela* (GUNTÍN54)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pospónse moitas veces ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza de dativo e/ou compl. ind. e aos trazos de non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), posposta ao predicado na orde non marcada e cun referente que posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], que designa aquilo que alguén colle para si. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial ou temporal, causa (vgr. *nesta habitación quedo eu coa manta polo frío*), fin, destinatario, substitución (vgr. *hoxe quedo eu co coche en vez de miña irmá*).

A construción é activa. Ás veces preséntase cun clítico tanto para indicar sux. indeterminado como para poñer de relevo o papel de axente, posuidor e beneficiado do suxeito. Os valores aspectuais son dinámico e atélico.

12. Tocar ou corresponderlle algo a alguén.

xxvi) *a ela quedoulle a casa e ó irmau o piso* (COVAS-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *afectado-acción-beneficiado/prexudicado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pospónse moitas veces ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza de dativo e/ou compl. indirecto e aos trazos de non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo e/ou compl. ind. e en ocasións por unha fr. prep. de estrutura (para+fn) (vgr. *a casa quedou para o fillo máis vello*), cun referente animado que indica o individuo –beneficiado ou prexudicado– ao que lle corresponde unha cousa.

A construción ten carácter activo, cun significado próximo ao das estruturas de voz media. Non admite *se* e úsase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico e atélico.

13. Acadar unha determinada consideración por algo que se fixo.xxvii) *quedar ben non costa nada* (FORCAREI45)xxviii) *quedou de parvo diante de todos* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)xxix) *quedou por parvo, pero é máis listo ca eles* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar desempeñado por unha fr. adv. (xxviii), unha cláus. modal ou comparativa introducida por *como*, *coma*, unha fr. prep. de estrutura (de, por + fr. adx) con nomes que en moitas ocasións caracterizan o sux. negativamente (parvo, imbécil...). As estruturas con (de + fr. adx) poden adquirir valor comparativo e modal e adoitan usarse para aludir a un momento preciso ou curto de tempo (vgr. *quedou de parvo* nun momento dado). As estruturas con (por + fr. adx.) adquiren preferentemente valores modais, abarcan unha meirande dimensión temporal (vgr. *quedou por parvo* dende un momento dado ata hoxe) e admiten con máis facilidade cláusulas de signo contrario como adversativas, concesivas, etc. (comp. *quedou por parvo, pero é moi listo* / *quedou de parvo, pero é moi listo*). De xeito opcional tamén poden funcionar outros ccircunstanciais con papeis semánticos como loc. temporal e espacial, presenza, causa, receptor (vgr. *quedamos moi ben con eles dándolles de xantar*), condición (vgr. *coa túa colaboración quedaría de traballadora*), concesión, etc.

A construción reflicte un estado do sux., que é o resultado dun evento anterior. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo, atético, télico se nos referimos a un momento preciso e sen duración no tempo.

14. Pandar no xogo.xxx) *un grupo de rapaces de aquí, un quedaba, o sea dormía e os outros agachábanse* (ACIVEIRO-FORCAREI29)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pódese situar en posición posverbal, sobre todo cando non aparecen complementos (vgr. *queda María; quedas ti*).

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un adverbio modalizador ou algún ccircunstancial con distintos papeis semánticos como tempo e duración, loc. espacial, modo, causa, fin (vgr. *quedo eu para que non te piques*), substitución (vgr. *quedo eu en vez dela*), condición, consecuencia (vgr. *queda tanto que se enfada*).

A construción é activa. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, en ocasións iterativo.

15. Poñerse quedo, non espabilar.xxxi) *cando despois veu a vaca pa aquí, a nosa comíalle a cadrena á outra, e a outra quedábase e empezáballe Ghesús...* (LALÍN70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [±animado], [+concreto], [±común], [±control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado, un predicativo representado sobre todo por unha fr. prep. e fr. adx. (vgr. *que se quede quieta*), e un ccircunstancial co papel semántico de modo, causa (vgr. *co medo ela quedábase*), fin, condición...

A construción é activa. Presenta forma pronominal, cun clítico como formante

lexemático do verbo, que contribúe a establecer unha oposición de contido co resto de acepcións nucleadas por este verbo que non o presentan; o clítico tamén contribúe a centra-la acción no suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, atético; en moitos casos inceptivo motivado polo clítico, que contribúe a marca-lo comezo dun novo estado no suxeito.

16. Desmaiar-se ou morrer.

xxxii) *o Folión camiña coa man no peito, temeroso de que o corazón se lle quede como un paxariño* (MFB146)

xxxiii) *cando se lle corta o nervio simpático o corazón quédase* (OCG03-03-99,4)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición aparece sobre todo con sux. non animado e con dativo ou compl. ind. na construción (vgr. quedóuselle o corazón). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [-control], [+control] se alguén fai por se desmaiar ou é quen de controla-lo evento.

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. quedóuselle o corazón), un predicativo e un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, causa (vgr. co susto quedouse), condición e consecuencia, loc. espacial ou temporal.

A construción é pronominal, cun significado de voz media e un clítico que actúa como formante lexemático do verbo, establecendo ademais unha oposición de contido co resto de acepcións e contribuindo a centra-la acción no suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual. En moitos casos reflíctese un valor inceptivo motivado polo clítico, que contribúe a marca-lo comezo dun novo estado.

Queimar Cintr./Ctr.

1. Desprender, producir calor unha cousa ou causar dano.

i) *a canoia queima coma un tizón* (MFB167)

ii) *Pero é unha neve que queima coma se fose brasa* (OCP57)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto*.

O suxeito está explícito a través dunha fr. nom. definida mais un pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. non definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición favorece a non animación do sux. e o centro de atención informativo establecido polo emisor no predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona moitas veces un ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. temporal e espacial, causa (vgr. a pota queima moito con tanto lume), consecuencia.

A construción é activa, cun sux. produtor dun determinado efecto. A persoa é a terceira singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

2. Sufrir queimaduras ou danos.

iii) *Sempre se lle vai o leite á avoa, déixao que se queime e logo pono de novo no mesmo cazo* (OCP76)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Cando é non animado posponse con facilidade ao predicado (vgr. queimouse o aceite), posición que tamén favorece o semantismo da construción con presenza de *se*. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos funciona algún ccircunstancial

co papel semántico de modo (vgr. o aceite quéimase lentamente), cuantificación, causa (vgr. o aceite quéimase moito con ese lume), loc. espacial e temporal (vgr. onte queimeime nunha man), condición, consecuencia... Tamén pode funcionar un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. queimóuselle o leite). Ás veces existe de maneira implícita ou latente un papel semántico estímulo/causante que desencadea a acción. (vgr. Fun á praia e queimeime [co sol]).

A construción ten significado medio e forma pronominal, cun clítico que centra o evento no sux. e pon de relevo o seu papel de afectado. É posible o uso da pasiva, tanto analítica coma con *se*, cun sux. afectado mais axente explícito, implícito ou indeterminado no caso de *se*, co significado de “ser queimada unha cousa” (vgr. o monte queimouse/foi queimado o ano pasado para despois plantarlle herba).

Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, simple, télico cando a acción acontece nun momento e non presenta duración (vgr. queimeime na man cociñando); atélico cando se reflicte duración (vgr. as patacas quéimanse na tixola).

3. Experimentar desgaste persoal, cansar moito.

iv) *o traballo das plataformas queima moito, eh, queima moito. Meu tío queimouse traballando alí* (ACIVEIRO-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación, modo, loc. espacial ou temporal, causa (vgr. con tantas horas aí quéimaste totalmente). Tamén pode haber un causante implícito ou latente (vgr. traballando nas plataformas queimouse [co esforzo]).

A construción ten carácter medio. Pode ter ou non forma pronominal. O clítico, cando aparece, enfatiza o papel de experimentante do suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, ás veces intensivo.

Queixarse Cintr.

1. Lamentarse, expresar un sentimento de dor ou sufrimento.

i) *Non te queixes, ho, respondeulle Manuel. Non é para tanto* (AGOSTO50)

ii) *o bosco demostra que é un animal enorme que se queixa e este ruído...* (BE23)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. que xeralmente se antepón ao predicado. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Nas estruturas do tipo de (ii) o sux. é animado en sentido figurado, trátase dun nome referido a miúdo a entidades da natureza como árbores, vento, mar...

O complemento non é obrigatorio. Con carácter opcional, funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. co papel semántico de causa (vgr. quéixase polo ruído/co ruído), cuantificación e modo (vgr. quéixase moito con chamadas telefónicas aos xornais), fin, loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa colaboración non se queixaría así), consecuencia (vgr. quéixase tanto que ofende)...

A construción ten forma pronominal, co clítico como formante lexemático do verbo, variable en número e persoa. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, ás veces intensivo ou atenuativo, iterativo ou habitual (vgr. quéixase a miúdo por todo).

2. Manifestar lamento e desacordo con algo ou alguén.

iii) *é cedo aínda, o Fidel quéixase de moitísimo sono, pero Laura non ten piedade* (OCT187)

iv) *A patroa aínda porfía un pouco, queixándose do minúsculo apetito dos convidados* (OCT32)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado na orde non marcada, de estrutura (de+fn/cláus.), cun referente que sinala un evento ou que está constituído por un nome cos trazos [+animado] e [+concreto], que constitúe o individuo ou entidade en que se proxecta o sentimento de desacordo e queixa (vgr. queixarse dos compañeiros, do tempo...); ás veces tamén implica a causa do mesmo. En paralelo pode funcionar un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de destinatario do desacordo que alguén manifesta (vgr. queixóuselle de traballar demasiado). Por último, poden acompañar, tamén de maneira opcional, algúns ccircunstanciais con papeis semánticos diversos como loc. temporal, modo e cuantificación, loc. espacial, fin (vgr. na empresa queixouse moito dela para que a botasen), consecuencia, exclusión (vgr. quéixase de todos menos de ti)...

A construción é activa e expresa un determinado sentimento de queixa de algo ou de alguén. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo ou atenuativo, iterativo ou habitual (vgr. quéixase moitísimo dela).

Quentar Cintr./Ctr.

1. Despedir calor.

i) *moitar veces tamén, claro, quentaba o sol...* (SOBER)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode situarse en posición posverbal debido ás preferencias informativas do emisor e favorecido pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia aparece un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, cuantificación, loc. temporal, causa (vgr. onte coa treboada quentou moito aquí o sol), loc. espacial, consecuencia... Ás veces rexístrase algún dativo, con referente animado, que sinala o individuo afectado (vgr. durante o camiño quentoulles moito o sol).

A construción é activa, cun sux. axentivo en canto que é produtor dun efecto. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

2. Facer exercicios físicos para entrar en calor.

ii) *se non quantas antes pódeche dar un tirón* (SANTIAGO35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, cuantificación, loc. temporal e espacial, fin (vgr. antes do partido quenta un pouco para non te lesionares), condición (vgr. sen a túa axuda non quentaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non quentaría), consecuencia, distributivo (vgr. quantan de dous en dous)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado.

Os valores aspectuais son dinámico, atético, habitual (vgr. *quentamos antes do partido*), ás veces intensivo.

3. Exaltarse, excitarse, quecer.

iii) *a cousa do narcotráfico volveu quentarse*,... (TN6, 5)

iv) *a auga do caldeiro quentouse co sol* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso adquisitivo*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado, posición favorecida polo semantismo da construción con presenza de *se* e ás veces pola non animación do sux. e pola presenza dun dativo. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto] ou [-concreto] (vgr. *que non se quenten os ánimos*), [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. A miúdo funciona un ccircunstancial con papeis semánticos coma o de causa (iv), tempo e duración, loc. espacial, modo, cuantificación, consecuencia (vgr. *quentouse tanto que lle berrou*).... Tamén pode aparecer un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado, preferentemente con sux. posposto (vgr. *quentóuselle a cabeza*).

A construción é de voz media. Ten forma pronominal, cun clítico que pode actuar como formante lexemático do verbo, contribuír a que a construción adquira un significado que non ten sen a súa presenza, centra-lo proceso no sux. e reforza-lo seu papel de experimentante (vid. fronte a *quecer*: *a auga quéntase co sol / a auga quece co sol*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Querer Cintr./Ctr.

1. Sentir cariño por alguén.

i) *hai mal de ollos, non, sempre hai xente que che quere mal* (NOIA26)

ii) *Quéroche ben, non hai dúbida* (AMES86)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto-(ccircunstancial)*, cun esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-afectado-(modo, cuantificación...)*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dun pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [-continuo] ou [+continuo] como en (ii), [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Desempeña tal función un pronome dativo e/ou unha fr. preposicional que expresa a persoa afectada e xeralmente beneficiada por un sentimento de cariño. Tamén resulta habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, cuantificación, causa (vgr. *quérolle moito por todo o que fixo daquela*), fin, tempo e duración (vgr. *quíxolle toda a vida*), consecuencia (vgr. *quérelle tanto que non a deixa*)...

A construción é activa, cun sux. que realiza unha acción mental concretada nun sentimento de cariño por outra persoa. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, tamén pode ser intensivo (vgr. *quéreche moito*) ou atenuativo.

R

Rabiar Cintr.

1. Sentir rabia.

i) *iamos á palla todas as mozas e o palleiro rabeaba ó vernos no palleiro* (VERÍN65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. rabia cos ciúmes), modo, consecuencia, loc. espacial e temporal...

A construción ten significado medio, admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico –actividade mental–, atético, ás veces intensivo e iterativo.

2. Desexar con moita intensidade, adoecer, devecer.

ii) *cando entren as comadres da aldea, que rabea por entremeterse na nosa vidiña hante de encontrar nun aí* (MFB145)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*. O esquema semántico é *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (por+cláus.) e (por+fn) (vgr. rabea polas cereixas), cun referente que pode ser un evento ou un nome cos trazos semánticos [+animado], [+concreto], que designa aquilo que se desexa intensamente. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa...

A construción ten significado medio, admite *se* para indicar sux. indeterminado. Adquire valor prospectivo coa modalidade desiderativa. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Radicar Cintr.**1. Estar situado nun lugar.**

- i) *ao vilar de Lobosandaus onde radica tanto a capitalidade do concello canto a escola unitaria* (ARR15)

- ii) *os nosos devanceiros radicaron aquí*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando e emisor pon o centro de atención no complemento, como en (i) que é unha construción de relativo que antepón o adverbio. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto] en construcións non figuradas, [-control] e [+control] con sux. animado.

O complemento resulta obrigatorio. Adoita estar representado por unha fr. adv. ou fr. prep. de estrutura (en+fn), que sinala o punto ou lugar en que alguén ou algo está situado. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo, causa (vgr. nos corenta co movemento falanxista radicou aquí a capitalidade permanentemente).

A construción é de estado, emprégase habitualmente na P3 singular ou plural. Pode admitir *se* cando o sux. ten referente animado para indica-lo seu carácter indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

2. Ter algo a súa orixe, fundamento, etc.

- ii) *a verdadeira transcendencia deste proceso radica no feito de constituíren unha excelente oportunidade para a mellora e desenvolvemento das estruturas teatrais* (TN12, 79)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de estado-estado-orixe*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor que centra a atención no complemento e debido á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e moitas veces [-concreto], que mostra a base ou orixe dunha entidade. De xeito opcional pode acompañar algún outro ccircunstancial con papeis semánticos como loc. temporal, causa (vgr. con este clima violento a paz só radica hoxe nos acordos cos palestinos).

A construción é de estado. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son estativo e atético.

Reaccionar Cintr.**1. Mostrar reacción a un estímulo, resistencia ou oposición a algo.**

- i) *os remedios caseros parece que non conducían a nada e por fin metérome no forno da cociña de leña...e aí reacionei* (PONTEDEUME41)

- ii) *Netanyahu reaccionaba así ás declaracións do seu principal rival nas eleccións de maio* (OCG03-03-99, 18)

- iii) *a súa foi aquela nai muller que lle ensinara a ler e tamén contra a que reaccionou* (OCG04-02-99, 2R)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico respectivo é *axente-acción, axente-acción-oposición*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Precede o predicado na orde non marcada e ten os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control], ou [control parcial] cando a reacción é espontánea e involuntaria.

O complemento non resulta obrigatorio nas construcións en que o verbo adquire significado pleno. Nestes casos é frecuente a presenza dalgún ccircunstancial de estrutura (a+fn) co papel semántico de causante ou estímulo dunha reacción (ii). Tamén é corrente a presenza doutros ccircunstanciais co papel semántico de modo (ii), loc. temporal (vgr. aí reaccionou tarde) e espacial, fin (vgr. reaccionou así para o teu ben), condición (vgr. sen a túa axuda non reaccionarían así), concesión... Nas demais construcións o compl. ten un carácter máis obrigatorio e está representado por unha fr. prep. de estrutura (contra+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que indica o individuo ou entidade receptores da acción (reacción).

A construción é activa, con sux. axentivo. A actividade pode ser de carácter psíquico ou pode implicar un movemento corporal con ou sen desprazamento. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e puntual en (i), atélico e con meirande duracion en (ii), ás veces inceptivo (vgr. parece que reacciona), intensivo (vgr. reaccionou con forza).

Realizar Cintr./Ctr.

1. Levarse algo a cabo, ser executada unha cousa.

i) *a rodaxe deste filme realizouse durante dúas semanas en Allariz* (OCG11-03-99, 3R)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción*, *afectado-acción-modo*, *tempo*, *lugar*...

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado (vgr. realizouse a rodaxe do filme) polo semantismo da construción con presenza de *se* e pola non animación. A anteposición ao predicado facilita a consideración da frase como suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Nalgunhas construcións, sobre todo con sux. anteposto ao predicado, resulta moi frecuente o emprego dalgún adv. modalizador (vgr. a rodaxe xa se realizou) e dun ccircunstancial, posposto ao predicado, co papel semántico de modo (vgr. realizouse a semana pasada en Vigo con moito esforzo), loc. temporal e duracion, loc. espacial, fin, causa (vgr. realizouse por imposición do goberno), medio (vgr. realizouse con diñeiro público).

A construción está na P3 singular ou plural, cun *se* que contribúe a outorgarlle significado pasivo. O sux. é afectado e o papel semántico de axente está indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e atélico.

2. Ter lugar o cumprimento de algo.

ii) *unha arela moi longamente aloumiñada na cadea, a de entrar en contacto cos presos políticos revolucionarios da resistencia de Tegen Ata, ía ter certas posibilidades de se realizar* (BE102)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode pospoñerse ao predicado facilitado polo semantismo da construción e a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] e [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces aparece un ccircunstancial co papel semántico de modo, causa (vgr. non se realizou totalmente por negligencias), loc. temporal e espacial, medio (vgr. os teus desexos realízanse mañá con esta chamada), condición (vgr. coa túa axuda realizaríanse os meus desexos), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se realizarían os meus desexos)... Tamén pode acompañar un dativo e/ou compl. ind. en xeral co papel semántico de beneficiado (vgr. realizóuselle o soño).

A construción ten carácter medio e forma pronominal, cun clítico en P3 singular ou

plural, que contribúe a centra-la acción no suxeito. A acción mostra un evento que chega a acada-lo seu cumprimento. Os valores aspectuais son dinámico, télico; en ocasións pode ter valor progresivo en fase inicial ou media (vgr. empezan a se realizar os meus soños; estanse realizando os teus soños).

3. Experimenta-lo cumprimento das expectativas nun traballo, etc.

iii) *realizarse no traballo* (GDXL1639)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), que sinala o ámbito no que se proxecta o proceso descrito. De xeito opcional, pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, causa, loc. espacial e temporal (vgr. para o ano con este contrato realizaraste no traballo), condición (vgr. coa túa axuda realizaríase no traballo)...

A construción ten carácter medio e forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que contribúe a centra-lo proceso no sux., poñendo de relevo o seu papel de experimentante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces intensivo.

Rebentar Cintr.

1. Ceder á presión, estoupar.

i) *o poderoso corazón rebéntalle no peito* (OCT353)

ii) *as balas dos de dentro rebentaban sen parar contra a casca verdosa das árbores* (DEUS16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á non animación do sux., á presenza ás veces de dativo e/ou compl. ind. e ás preferencias informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado, algún ccircunstancial con papeis semánticos coma o de causa, sobre todo con frases preposicionais de estrutura (con, de, por...+ fn), loc. espacial (i), lugar en que se detén o movemento (ii), modo, causa (vgr. rebentan pola presión)...

A construción ten significado medio, cun sux. afectado por unha acción puntual. Úsase na P3 singular ou plural. É posible con este predicado o uso da pasiva analítica con axente explícito ou implícito (vgr. o bote rebentou / o bote foi rebentado polas chamás). Non se emprega *se* agás en certos contextos en que pode adquirir significado pasivo (vgr. o penedo rebentouse con dinamita). Os valores aspectuais son dinámico, puntual, simple.

2. Saír para fóra, botar auga unha fonte, abrochos unha planta, etc.

iii) *despois aquela semilla había que poñela ô sòl pa que rebentara,...* (O PINO67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode pospoñerse ao predicado debido á non animación do sux., á presenza ás veces de dativo e/ou compl. ind. e ás preferencias informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode aparecer un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. xa lle rebentou a camelia) e un ccircunstancial co

papel semántico sobre todo de causa, coa estrutura con, de, por...+ fn (vgr. co frío aínda hoxe non lle rebentou a camelia), loc. espacial e temporal, modo, consecuencia...

A construción ten significado medio, cun sux. experimentante dun proceso que está no seu comezo. Úsase na P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, puntual, simple, inceptivo.

3. Devecer por facer algo.

iv) *se non lles conto algo das vacacións rebento* (TN17, 7)

v) *reventaba coa gana de mexar* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*. O respectivo esquema semántico é *portador de sentimento-sentimento, portador de sentimento-sentimento-obxectivo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Acostuma preceder-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se expresar cando nunha cláus. distinta se indica a meta ou obxectivo devecido polo sux., como acontece en (iv). No caso contrario, o complemento está explícito e representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [-animado] e xeralmente [-concreto], e (por+cláus.) (vgr. rebenta por cho dicir), expresando un evento que se desexa realizar.

A construción reflicte un proceso interno de sentimento de desexo que se desenvolve na entidade suxeito. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico por sinalar un evento de tipo psíquico ou mental que se concreta en desexo por realizar ou acadar un obxectivo, atético, intensivo.

Recachar Cintr./Ctr.

1. Estar erguido ou dobrado cara arriba.

i) *mira que che recacha o vestido por detrás* (COVAS-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode preceder ou segui-lo predicado. A posposición está favorecida pola non animación do sux. e ás veces pola presenza de dativo ou compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio, pero si moi frecuente. Está representado por un pronome dativo e/ou por unha fr. prep. (a+fn), que se tende a antepoñer ao predicado, presenta os trazos semánticos [+animado], [+común], [-control], e designa o individuo afectado, ás veces tamén posuidor, por un determinado estado de cousas. Tamén se pode atopar algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación, modo, causa (vgr. ese vestido recacha coa prega que ten), loc. temporal e espacial (vgr. no baile recachábase moito o vestido), consecuencia (vgr. o vestido recacha tanto que queda feo).

A construción é de estado. Emprégase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son estativo, atético.

Recaer Cintr.

1. Caer de novo nunha enfermidade, vicio, falta, erro, etc.

i) *desditadamente o meniño recaíra na enfermidade e fora traído desde a escola nun raudo coche de cabalos* (BE55)

ii) *inclínome a pensar que o exterior, igual que nos meus sonhos, pero entón recaio sempre noutra enigma que me desgonza* (CAMIÑO118)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción; afectado-acción-campo/aspecto*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida.

Pode pospoñerse ao predicado favorecido pola non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio nas estruturas en que sux. e predicado abundan para indica-lo tipo de circunstancia de que se fala. Noutras, en cambio, funciona un complemento representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que sinala explicitamente aquilo en que alguén volve caer. Poden funcionar tamén con carácter opcional ccircunstanciais con distintos papeis semánticos como loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. *onte recaeu fortemente co frío*), condición (vgr. *coa túa axuda non recaería*), consecuencia, concesión...

A construción ten significado medio. É posible o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, iterativo.

2. Estar algo en relación ou correspondencia cunha cousa ou cunha persoa.

iii) *En derradeira instancia, a culpa recaí sempre na inxustiza que reinaba no mundo* (OCT83)

iv) *méritos suficientes para que a asesoría xurídica da nova SAD recaíse nun dos fillos de Baltar* (TN6, 22)

v) *a foralización e subforalización da terra por parte do poder eclesiástico (sobre a que recae de feito a definición do modelo económico galego...* (TN1, 22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado por funcionar dentro dunha cláus. de relativo na que se antepón o complemento, tamén pola non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en, sobre + fn), posposta ao predicado agás en contextos marcados ou cláus. de relativo como (v), cun referente [+animado] e [+concreto], que sinala a entidade que se corresponde con algo.

A construción ten forma activa, cun significado próximo ao da voz media. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico ou télico conforme se manifeste ou non duración, ás veces iterativo. En estruturas do tipo de (iv) con significado próximo a “pasar a” o valor aspectual é dinámico.

Recobrar Cintr./Ctr.

1. Recuperarse dunha determinada situación, enfermidade, etc.

i) *Os meus sentidos foron recobrándose ao tempo que alguén me falaba constante...* (BE19)

ii) *A parte humana do dúplice animal fai coma quen se recobra dunha distracción* (OCT41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo; experimentante-proceso mellorativo-campo/aspecto*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita situarse en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nas estruturas que adquiren significado pleno de seu, coma (i). Noutras, coma (ii) que é unha construción encabezada por unha cláus. de relativo e con verbo en presente de indicativo, resulta máis necesario. Nestes casos funciona unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que sinala o campo ou aspecto no que se produce a recuperación (recuperarse dunha lesión equivale a experimentar mellora no tocante á lesión que se padece). De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. *coa medicación hoxe recuperouse totalmente da*

enfermidade), consecuencia, condición (vgr. coa túa axuda recuperaríase ben)...

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun clítico variable en número e persoa que centra o proceso no sux., enfatiza o seu papel de experimentante e asemade actúa como formante lexemático do verbo, adquirindo un significado que o opón ao da acepción transitiva nucleada por este mesmo verbo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (en fase inicial, media ou final), ás veces intensivo.

Recorrer Cintr.

1. Realizar unha apelación contra unha sentenza.

i) *recorreu contra a sentenza emitida polo xuíz* (DRAG995)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado agás naqueles casos en que as prioridades informativas do emisor fan centra-la atención no predicado ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio cando a construción adquire significado pleno de seu sen o complemento (vgr. di que agora vai recorrer). Nas demais resulta obrigatorio e está representado por unha fr. prep. de estrutura (contra+fn), cun referente [-animado] que expresa o receptor da acción e ás veces a causa de que a mesma se produza. En moitos casos tamén funciona de maneira opcional algún ccircunstancial co papel semántico de finalidade, loc. temporal e frecuencia, loc. espacial, modo, causa (vgr. recorreu contra a sentenza por inxusta), consecuencia...

A construción é activa, con sux. axentivo. Non se emprega a pasiva, aínda que ás veces se rexistran casos con ausencia da preposición *contra* (vgr. a sentenza foi recorrida por unha das partes). É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces iterativo (vgr. recorreu varias veces...).

2. Procurar ou solicitar axuda.

ii) *o home que a quixo en segredo...o mesmo que recorrera ao favor dos Montoya por experimentar apócemas* (EBO360)

iii) *A parte gráfica do suplemento tamén é ampla, dándolle especial relevancia malia que recurra con demasiada frecuencia ós arquivos do 93* (TN6, 68)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado agás naqueles casos en que as prioridades informativas do emisor fan centra-la atención no predicado ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente que pode ser [+animado], [+concreto] e [+continuo], e que indica a entidade ou o individuo aos que alguén acode coa finalidade de solicitar axuda. En moitos casos tamén funciona de maneira opcional algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de finalidade, modo, loc. temporal e frecuencia, loc. espacial (vgr. En Vigo recorría a a irmá constantemente), causa, consecuencia (vgr. recorre a el tanto que o esgota), condición (vgr. coa túa axuda non recorrería a eles), concesión...

A construción é activa, con sux. axentivo. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces iterativo (vgr. recorreu varias veces...).

Recrear Cintr./Ctr.**1.** Ter un sentimento de gozo con algo.

- i) *Ás veces a súa mente recuaba no tempo, recreándose naqueles días en que acompañaba a Sara e bailaba con ela nas festas* (AGOSTO115)
- ii) *O rei recreábase en nembranzas da incruenta victoria gañada con valor e astucia* (MDR158)
- iii) *recreeime contemplando a paisaxe* (DRAG995)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* en estruturas do tipo (i, ii) e *suxeito-predicado-ccircunstancial* nas do modelo (iii). O esquema semántico respectivo é *portador de sentimento-sentimento-término, portador de sentimento-sentimento-modo*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Aadoita antepoñerse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Nas construcións de compl. prepositivo está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], ou de estrutura (en+cláus. infinitivo), indicando respectivamente a entidade e o evento cos que o sux. sente gozo. Noutras construcións funciona un ccircunstancial, a miúdo representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn) e por unha cláus. de xerundio co papel semántico de modo, medio e causa do proceso mental desenvolvido no suxeito.

A construción é pronominal e ten significado medio, cun clítico variable en número e persoa, que centra o evento no suxeito e enfatiza o papel de individuo portador de sentimento. Os valores aspectuais son dinámico (actividade ou proceso mental), atético, ás veces intensivo e iterativo.

Recruar Cintr.**1.** Aumenta-la intensidade de algo.

- i) *Ainda así as queixas recrúan* (OCG04-03-99, 7R)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso aumentativo*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida, que se pode antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición é moi frecuente debido ao semantismo da construción, que en moitas ocasións antepón o proceso á entidade que o experimenta. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito optativo pode funcionar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de cuantificación, modo (vgr. *onte as queixas contra o alcalde recrúaron con forza no local da asociación*), loc. temporal e duración, loc. espacial, causa (vgr. *con estas subas as queixas recrúan entre a xente*), consecuencia, condición...

A construción ten forma activa, cun significado que a aproxima á voz media. Úsase en P3 singular ou plural e pode aparecer baixo a forma pronominal, cun clítico que reforza o papel de experimentante do suxeito e engádelle meirande protagonismo no proceso. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo, intensivo. Ás veces reflíctese un valor inceptivo por causa do clítico, marcando o comezo dunha nova fase de intensidade.

Reducir Cintr./Ctr.**1.** Diminuír de seu unha cousa ou ser diminuída ou baixada.

- i) *o precio do gas reduceuse algo este ano* (FORCAREI32)

ii)) *nos fogares nos que viven un maior número de individuos o consumo de televisión redúcese* (OCG11-03-99, 53)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo* e *afectado-acción-(axente)*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición vén dada polo semantismo da construción coa presenza de *se* e o centro de atención establecido polo emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio; ás veces funciona como tal un ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (vgr. reducirse moito), modo (vgr. reducirse espectacularmente), límite, loc. temporal e espacial, causa (vgr. o consumo redúcese coa crise), fin, condición (vgr. sen a axuda do goberno non se reduciría o prezo do gas), consecuencia (vgr. os prezos reducíronse tanto que aumentou o consumo), concesión. Con menos frecuencia pode aparecer un dativo e/ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. o seguro do coche reduciuse nun dous por cento [foille reducido nun dous por cento]).

A construción pode ter forma pronominal, cun *se* en P3 singular ou plural, que lle confire á construción significado medio ou pasivo. Nas estruturas pasivas pode funcionar ou non *se*, cun sux. que presenta o papel semántico de afectado e o axente determinado ou indeterminado. Na construción media o sux. mostra un papel de experimentante reforzado pola presenza de clítico. Os valores aspectuais son dinámico, télico en estruturas pasivas, atélico e progresivo nas outras, ás veces inceptivo polo emprego de *se* e intensivo.

2. Transformarse unha cousa noutra de menos valor, importancia, etc.

iii) *co accidente o coche reduciuse a pura ferralla* (GDXL1653)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *experimentante-proceso transformativo-resultado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), con ou sen determinante, cun referente [-animado] e [+concreto], que indica o resultado dun evento de tipo transformativo. De xeito opcional, tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa (iii), loc. temporal e espacial, condición, consecuencia...

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun clítico en P3 singular ou plural, que centra o proceso no sux. e asemade actúa como formante lexemático do verbo dándolle á construción un contido que a opón a outras nucleadas polo mesmo predicado, sexan ou non intransitivas. Os valores aspectuais son dinámico, télico, ás veces intensivo.

3. Limitarse a, concretarse en.

iv) *pensou na inutilidade das manifestacións populares que tiña observado no seu propio país, nas que a forza se reducía á detonación instantánea, poderosa e inútil* (DEUS200)

v) *O botín reducíase a uns petardos que fumou todo o tempo* (MFB106)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita antepoñerse ao predicado debido á presenza de cprepositivo ocupando a posición posverbal. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), con ou sen determinante e cun referente [-animado] e [+concreto]. A fr. prep. tamén pode te-la estrutura (a+cláus. de inf.) sinalando algún evento. En ambos os casos indica un punto por medio do que se establece un límite ou unha concreción para o suxeito. Tamén resulta frecuente atopar algún ccircunstancial opcional co papel semántico sobre todo de causa (iii), loc. temporal e espacial...

A construción ten forma pronominal, cun significado que a aproxima ao da voz media e cun clítico en P3 singular ou plural que centra o estado no sux. e asemade actúa como formante lexemático do verbo dándolle á construción un contido que a opón a outras co mesmo predicado, sexan ou non intransitivas. Os valores aspectuais son estativo e atético.

Referir Cintr./Ctr.

1. Aludir, falar de algo ou de alguén.

i) *¿A que te refires?* (AGOSTO131)

ii) *tiraba dunha gaveta do buró a carta dun parente na que aquel se refería a Otilia como o elemento máis puro e máis xoven do cuadrilátero* (ARR167)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción verbal-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida representada por un pronome demostrativo. Pódese pospoñer ao predicado na modalidade enunciativa ao tematiza-lo complemento por o emisor establecer nel o centro de atención ou por funcionar na modalidade interrogativa como en (i). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, con ou sen determinante, de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], e de estrutura (a+cláus.[que/infinitivo]), que expresa respectivamente a entidade, individuo ou evento aos que alguén fai alusión. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa, fin (vgr. *onte na reunión referínme a el para que entendese ben*)...

A construción é activa. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo, establecendo unha oposición de contido coa construción transitiva que ten como predicado esta mesma forma verbal. Resultan frecuentes as cláus. con negación (vgr. *non me refería a iso*). Os valores aspectuais son dinámico, atético cando se fala de algo e a acción é durativa, télico cando se nomea unha cousa/persoa rápido e de paso, sen que haxa duración. Segundo o contexto os valores poden ser tamén iterativo (vgr. *referiuse varias veces ao problema do terrorismo*), inceptivo, terminativo, etc.

Reflectir (~reflexar) Cintr./Ctr.

1. Proxectarse, deixarse ver, reverberar.

i) *están habitados por xente na que a tristeza se reflecte nos seus ollos* (OCG04-03-99, 55)

ii) *a luz do sol que se reflexa nos cristais grosos dos lentes marca no teito dous puntos* (DEUS19)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado, favorecido pola presenza de *se*, as prioridades informativas do emisor así como a non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., a miúdo con determinante e de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] que designa o punto ou lugar en que algo se proxecta ou se manifesta. De xeito opcional, pode acompañar algún outro ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, modo (vgr. hoxe a alegría reflíctese claramente nos teus ollos), causa, consecuencia...

A construción ten forma pronominal, cun clítico que centra a situación no sux. e intensifica o seu papel facéndoo máis partícipe dos feitos. A persoa adoita se-la terceira, aínda que son usuais construcións de tipo metonímico (vgr. mira cómo me reflicto no espello) tomando o todo (o individuo) por unha parte (a súa imaxe, figura). Os valores aspectuais son estativo e atético, ás veces intensivo. Pode adquirir outros valores como télico e mesmo puntual (vgr. o raio de sol reflectiuse un instante no cristal).

Reflexionar Cintr.

1. Meditar, concentrarse en algo.

i) *vostedes andan coma durmidos, non reflexionan e, claro, non se decatan* (OCG25-11-98, 2)

ii) *o autor reflexiona sobre o proceso histórico que veu facendo de Galicia unha realidade nacional* (TN1, 22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción mental, axente-acción mental-término*.

O suxeito está implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma ir anteposto ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando a construción se centra na acción mental en si mesma e adquire así significado pleno. Nos demais casos, aparece baixo a estrutura (sobre+fn), tendo como referente unha entidade [-animada] e [+concreta], que pretende indica-la materia ou asunto do evento que constitúe o acto psíquico da reflexión. Con carácter opcional tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, cuantificación, loc. temporal e duración, loc. espacial, fin (vgr. onte na reunión reflexionamos sobre o problema para atoparlle solución), causa, etc.; en menor medida algún predicativo do suxeito (vgr. reflexionei calado sobre o que me dixo).

A construción mostra unha actividade mental que se desenvolve nun individuo estimulada por el mesmo. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. reflexiónase moito sobre a existencia). Os valores aspectuais son dinámico, atético, en ocasións intensivo en relación con pensar.

Refrescar Cintr./Ctr.

1. Ir fresco por baixa-la temperatura.

i) *Pola madrugada refresca algo, díxeralle a Manuel* (AGOSTO54)

O esquema sintáctico é *predicado* e o esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito adoita ser cero, aínda que ás veces aparece un sux. pertencente ao campo semántico tempo en sentido xeral (*o día, a noite, o tempo...refrescou*) co papel semántico de *experimentante* dun proceso transformativo que nel acontece (vgr. o día refrescou [volveuse fresco]).

O complemento non resulta obrigatorio, pero é corrente a presenza dun ou varios ccircunstanciais, situados en posición preverbal ou posverbal, desempeñando o papel semántico de cuantificación e loc. temporal (i), modo, loc. espacial, causa (vgr. co cambio de lúa refresca), etc. Algunhas veces funciona un dativo ou compl. ind., de referente [+animado], co papel semántico de prexudicado ou beneficiado (vgr. de noite seica lles refrescou).

A construción úsase en P3 singular ou plural. Non admite a presenza de *se* agás en estruturas pronominais transitivas con sux. animado (vgr. refrescouse con auga). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico; outras veces aparecen valores como inceptivo (vgr. está empezando a refrescar), terminativo (vgr. deixou de refrescar), intensivo ou atenuativo (vgr. refrescou moito; onte case non refrescou), habitual e iterativo (vgr. aquí refresca tódolas noites).

Reinar Cintr.

1. Exercer de rei.

i) *¡reina tamén pra nós, rei de Galiza!* (MDR106)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado], xeralmente [+humano], [-humano] nalgúns contextos figurados coma contos, etc. (vgr. o león reinaba na selva...), [+concreto], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos funciona algún ccircunstancial co papel semántico de destinatario (i), loc. espacial e temporal, duración (sobre todo expresando datas), modo (vgr. reina moi ben no seu país), causa (vgr. reina por decisión de todos), fin, condición (vgr. sen a vosa axuda non reinaría), concesión... Por último, pode aparecer algún predicativo indicando un determinado estado do suxeito.

A construción é activa. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, que se manifesta no sux. axentivo e na realización dunha actividade, atélico.

2. Predominar unha cousa, persistir.

ii) *Sales de Vikho, cando sales con mar por fóra case un noventa por sento, e os ventiños reinan do leste...* (O GROVE67)

iii) *Libardino agrandou o silencio, mesto, que reinaba no vehículo logo da pregunta...* (EBO240)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado sobre todo cando o emisor prioriza informativamente un complemento ou un estado e polo seu carácter non animado (vgr. reinaba o silencio naquela habitación). Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos funciona algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, loc. temporal e duración, modo, causa, consecuencia... En construcións como (ii) emprégase unha fr. prep. de estrutura (de+fn) co papel semántico de procedencia, dando conta dunha determinada situación de carácter meteorolóxico. En ocasións aparece un dativo referindo un individuo afectado e predicativo indicando un determinado estado do suxeito (vgr. alí reináballes sospeitoso un grande silencio ameazador).

A construción é de estado. Non admite o uso de *se* e o seus valores aspectuais prototípicos son estativo, predominando máis a descrición dunha determinada situación ou estado ca unha actividade, atélico.

3. Ter certa vocación por algo, producir algo apetencia ou vocación en alguén.

iv) *¿Que necesidade había de agramalo á labranza se lle reinaba outra cousa?* (OCT185)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto-afectado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Tamén resulta frecuente que sexa unha claús. de inf. (vgr. réinalle traballar de guía). Pódese

pospoñer ao predicado favorecido pola non animación e polo semantismo da construción coa presenza de dativo e/ou compl. indirecto. Expresa un evento ou refírese a unha entidade cos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un pronome dativo e/ou unha fr. prep. (a+fn), cun referente [+humano] e [+concreto], que alude á persoa que ten unha determinada vocación ou inclinación cara a algo. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal, modo (vgr. agora reináballe con máis forza outra cousa), causa.

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Hai un sux. que semellar ter carácter activo en canto produtor dun efecto, pero o contido xeral predominante é o de estado (ter un gusto, inclinación ou vocación). Con frecuencia úsase a cláus. en negativo (vgr. non lle reinaba ese oficio) para expresa-lo disgusto con algunha cousa. Os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo ou atenuativo na medida en que se reflicta predilección forte ou débil cara a algo.

Remexer

1. Revolver, fugar en algo ou nun asunto.

- i) *No alpendre buscou Spiderman as ferramentas e logo remexeu na cubela de madeira* (ESC158)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está implícito neste exemplo. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. ou fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que expresa aquilo (lugar ou lugar nocional, asunto) en que alguén revolve ou pescuda. Poden funcionar opcionalmente outros complementos sobre todo o indirecto e o ccircunstancial con diversos papeis semánticos como afectado, cuantificación, modo, fin (vgr. remexeu ben para atopalo que buscaba), loc. espacial e temporal, causa (vgr. remexeu alí por causa túa), condición (vgr. co teu consello non remexería alí), concesión, consecuencia... En ocasións un predicativo dando conta do estado dun individuo (vgr. remexeu enfadado no baúl).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Fronte á estrutura transitiva que presenta un complemento directamente afectado pola acción e con valor aspectual télico, a intransitiva de cprepositivo mostra o complemento algo máis distante do predicado, menos afectado pola acción en canto que esta non implica necesariamente a totalidade da entidade senón unha parte e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo.

2. Revolverse nun sitio, ser quen de moverse.

- ii) *Na cadeira fermosa do café Solar, bebe o rinchón, reméxese, esguiza unha vimbia e crávase no cu* (MDB108)

- iii) *Non se remexe*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio; a miúdo queda latente ou explícitase algún ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. adv. ou fr. prep. de estrutura (en+fn), que indica o lugar en que alguén se revolve ou é quen de moverse.

A construción é activa. Ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que pon de relevo o sux. e actúa como formante lexemático do verbo, establecendo unha

oposición de significado coa anterior acepción. Tende a aparecer con negación cando se quere poñer de relevo as limitacións para moverse nun espazo (vgr. non se remexen nese pisiño). Os valores aspectuais son dinámico, atético.

Renegar Cintr./Ctr.

1. Rexeitar ideas, crenzas ou persoas.

i) *porque o que renega do seu non é triunfador* (SANTIAGO40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Habitualmente anteponse ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn) e ten como referente un nome [±animado], [±concreto], que mostra a persoa, idea, etc. que alguén rexeita. Opcionalmente poden acompañar outros complementos, sobre todo ccircunstanciais co papel semántico de causa (vgr. renega del totalmente polo que lle fixo), fin, modo, loc. temporal e espacial, condición (vgr. co teu apoio non renegarían de nós), concesión (vgr. mesmo co teu apoio renegarían de nós), consecuencia, exclusión (vgr. renegan de todos menos de ti)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que manifesta unha actitude de rexeitamento cara a algo ou alguén. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo e intensivo.

Renunciar Cintr.

1. Abandonar, desistir, prescindir de algo ou de alguén.

i) *nada que ver coa creación desta asociación nin co malestar dalgúns dos deseñadores que renunciaron a desfilar en Cibeles* (OCG04-02-99, 43)

ii) *dixéronlle que se vendían as bestas, que fundaban unha capilla de protestantes e que renunciaban da relixión católica* (CERDEDO55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito en (i) a través dunha fr. nom. definida representada por un pronome relativo. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. En xeral está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (a+cláus. de inf.), cun referente que expresa un evento tratándose dunha cláus. ou que é un nome de trazos [±animado], [±concreto] e [±continuo], que constitúe a entidade ou individuo de que se prescinde. Ocasionalmente tamén se rexistraron exemplos de fr. prep. coa estrutura (de+fn), que serven para reforza-lo significado de separación e afastamento de algo, co que a idea de renuncia pode resultar máis forte e marcada. De maneira opcional funciona en moitos casos un ccircunstancial co papel semántico de modo, cuantificación, causa (vgr. renunciaron á relixión por cansazo), loc. temporal e espacial, condición, concesión, consecuencia, exclusión (vgr. renunciaron a todo menos a saír de vacacións)...

A construción é activa, cun sux. axentivo portador dunha determinada actitude que se traduce nunha acción de renuncia. Admite *se* para indicar sux. indeterminado e emprégase moitas veces en contexto negativo (vgr. non renuncia a nada). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e simple.

Reparar Cintr./Ctr.**1.** Fixarse en algo ou en alguén, decatarse.

i) *case non reparou na muller, que tampouco tiña ansia del* (MFB155)

ii) *as raparigas rin as gracias do mozote, non reparan no quiosque* (MFB55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Precede o predicado agás nos casos de tematización do complemento, usuais en respostas ou comentarios que están relacionados con enunciados precedentes (vgr. a verdade é que resultou sorprendente, -si?, pois niso non reparei). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn/cláus.), que ten como referente un evento ou é un nome cos trazos [+animado], [+concreto], e expresa a persoa ou a entidade receptores da atención ou consideración dun individuo. De maneira opcional, tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, causa, fin...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza a percepción psíquica de algo ou alguén. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Resulta frecuente o seu emprego en cláus. negativa expresando a falla de advertencia en algo ou alguén. Os valores aspectuais son dinámico, atético; en función do contexto tamén pode ser intensivo ou atenuativo; o valor intensivo establécese en relación con mirar (mirar/mirar con fixeza, reparar).

2. Ter en conta, considerar.

iii) *algúns non deixabamos de crer que Gregorio (quizais porque así o desexabamos, mesmo sen reparar moito nas consecuencias) por fin se decidira a enfrontar ós asasin* (AGOSTO13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado; posponse nos casos de tematización do complemento, usuais en respostas ou comentarios que están relacionados con enunciados precedentes (vgr. -a verdade é que resultou sorprendente; -si?, pois niso non reparei). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn/cláus.), cuxo referente é un evento ou unha entidade cos trazos [-animado], [+concreto], que expresa aquilo en que se proxecta a consideración de alguén. Ocasionalmente rexistrouse na fala a estrutura (por+fn), como se ve en (iv), que ademais do contido sinalado indica duración, distribución, etc. De maneira opcional tamén poden funcionar outros complementos, sobre todo ccircunstanciais co papel semántico de modo e cuantificación (vgr. onte na reunión non repararon moito nas consecuencias do cambio para o sector), loc. espacial e temporal, causa, consecuencia...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza unha percepción psíquica. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Resulta frecuente o emprego de cláus. negativa expresando a falla de consideración de algo ou alguén. Os valores aspectuais son dinámico, atético; en función do contexto tamén pode ser intensivo ou atenuativo (iii).

Repetir Cintr./Ctr.**1.** Acontecer de novo unha cousa.

i) *había veces que as olladas se repetían con frecuencia na mesma clase* (DEUS261)

ii) *a súa morte a man das autoridades repítese anos tras ano* (TN12, 82)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Posponse con frecuencia ao predicado debido ao semantismo da construción con presenza de *se* así como á súa non animación. Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. A miúdo funciona un ou máis ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal (ii), espacial (i), modo, cuantificación, causa, consecuencia (vgr. o feito repítese tanto que aborrece)...

A construción ten forma pronominal, cun significado próximo ao da voz media. Úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, atético, iterativo, ás veces tamén intensivo.

2. Ser feito algo de novo.

iii) *O acto terceiro ten que ser repetido varias veces*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción-(axente)*.

O suxeito está explícito a través dunha fr. nom. definida. Posponse con frecuencia ao predicado debido ao semantismo da construción así como á non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un compl. axente que sinala a persoa que realiza a acción. Tamén pode aparecer un ou máis ccircunstanciais co papel semántico de modo e cuantificación, loc. temporal e espacial, causa (vgr. o acto será repetido varias veces por deficiencias interpretativas), fin, condición (vgr. coa túa colaboración non se repetiría moito o acto)...

A construción é pasiva. Úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, atético, iterativo, ás veces tamén intensivo.

3. Dicir ou face-las mesmas cousas.

iv) *cando fala repítese continuamente* (GDXL1676)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control] (o grao de control varía de total a parcial en función de que o sux. realice a acción voluntariamente ou a realice sen se decatar do que fai ou sen ser quen de evitalo).

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un ou máis ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. temporal e espacial, causa, substitución (vgr. repítese en lugar de avanzar), adición (vgr. ademais de pesado repítese), fin, consecuencia...

A construción ten forma pronominal e significado medio. O clítico actúa como formante lexemático do verbo, dándolle á construción un contido oposto ao das demais acepcións nucleadas por este mesmo verbo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, iterativo, ás veces tamén intensivo.

Repiarse Cintr.

1. Estremecerse co medo.

i) *repiase o corpo sólo de pensar niso* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(ccircunstancial)*, cun esquema semántico *afectado-acción-(causa)*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Con frecuencia posponse ao predicado, favorecido polo semantismo da construción con presenza de *se*. Os seus trazos semánticos son [+animado], [-animado] referido ao corpo físico ou a

partes do corpo do individuo, [+concreto], [-control] por se tratar dunha reacción espontánea e instintiva.

O complemento non é obrigatorio. Con frecuencia funciona un ccircunstancial de estrutura (a causa de, con, de, por + fn/cláus. de inf. ou xerundio) co papel semántico de causa. De xeito máis marxinal poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico de modo, consecuencia, loc. temporal ou espacial...

Esta construción é de voz media e ten forma pronominal, cun clítico que reforza o papel de afectado do sux. e a miúdo cun causante externo que na construción transitiva funciona como sux. axente ou forza. Os valores aspectuais son dinámico, télico, ás veces intensivo e iterativo.

Repregarse Cintr.

1. Retirarse un exército e por extensión calquera outra cousa.

i) *Sorría pensativo. Pareceume máis novo, coma se a vellez se repregase esta mañá na mata branca das cellas* (OCP25)

ii) *o epígono da poesía mapuche repregouse ás praderías nativas e...* (MFB81)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida. Aadoita antepoñerse ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado], [-animado] en usos figurados, [+concreto], [-concreto] en usos figurados, [+común], [+colectivo], [+control]. En usos non rectos os trazos poden se-los opostos, conforme vemos nos exemplos.

A presenza de complemento non resulta obrigatoria, aínda que é frecuente o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e dirección (ii), loc. temporal (i), modo, causa (vgr. coas baixas repregáronse totalmente), fin, distributivo (vgr. repregáronse de tres en tres), consecuencia (vgr. repregáronse tanto que xa fuxiron). Menos corrente é o uso dun dativo e/ou compl. ind. e dun predicativo (vgr. repregouse pensativo).

A construción mostra un movemento con desprazamento. Ten significado medio e forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa, que actúa como formante lexemático do verbo, establecendo unha oposición de contido con outras construcións nas que funciona como predicado este mesmo verbo. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, en ocasións iterativo.

Repugnar Cintr.

1. Dar noxo algo ou alguén.

i) *A penas pode concibir o martirio leguminoso, pero aínda lle repugna máis a idea dun triángulo que cohabita separado por un tabique* (MFB43)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, resultando o esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Xeralmente posponse ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza dun dativo e/ou compl. indirecto. Tamén favorece a posposición a presenza dalgún adv. modalizador ou complemento tematizado así como a non animación do suxeito. Os trazos semánticos do sux. son variables: [+animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento é de uso habitual. Está representado por un dativo e/ou compl. indirecto, de referente animado e que recibe un efecto (neste caso noxo) derivado doutra entidade. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, causa (vgr. repúgnalle por desleixado), loc. espacial e temporal, consecuencia (vgr. a idea repugnoulle tanto que a desbotou)...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural, cun sux. con certo carácter axentivo en canto produtor ou causante dunha sensación de noxo. Non é posible o uso de *se*. Resulta pouco frecuente con tempos que expresen futuridade ao se tratar dunha sensación de repugnancia que produciu ou está a producir unha cousa ou persoa que temos ou tivemos diante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Resaltar Cintr./Ctr.

1. Sobresaír, notarse, destacar algo ou alguén.

i) *As súas pernas (diciase que eran as máis bonitas da parroquia e tódolos homes llas miraban na igrexa, cando se axeonllaba) tamén resaltaban debido á negrura do vestido* (AGOSTO55)

ii) *era decote o benchegado no fiadeiro onde resaltaba en botar cántigas de desafío para entrar* (ARR21)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial* en estruturas do tipo de (ii), co respectivo esquema semántico *portador de estado-estado*, *portador de estado-estado-campo/materia*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Pode preceder o predicado e ás veces seguílo favorecido pola non animación e non axentividade dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con sux. animado en ocasións funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), (en+cláus.), ou por unha cláus. de xerundio, que expresan o aspecto ou ámbito nos que alguén sobresaí. De maneira máis opcional tamén poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de modo e cuantificación, causa (vgr. aquí coa luz resalta moito), loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa túa axuda resaltaría máis), etc., así coma un dativo ou compl. ind. co papel de afectado e ás veces posuidor (vgr. resáltalle a cor dos ollos).

A construción pódese usar en P3 sing. e plural ou con variación de número e persoa. Reflicte un estado do sux., que en moitas ocasións serve tamén para ter unha caracterización del. Admite *se* con sux. animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo.

Resentirse Cintr.

1. Nota-los efectos ou verse afectado polas consecuencias de algo.

i) *os proxectos que houbo están interrompidos e a formación reséntese* (TN17, 49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O sux. está explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a situarse en posición preverbal e caracterízase polos trazos semánticos [\pm animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [\pm común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente a presenza dalgún ccircunstancial, representado sobre todo por unha fr. prep. de estrutura (de, con, por + fn), expresando a procedencia ou o causante duns determinados efectos e consecuencias (vgr. reséntese da caída). A estrutura con *de* é máis usual con sux. animado, namentras a estrutura (con+fn) rexístrase xeralmente con suxeitos non animados. Finalmente (por+fn) atópase con ámbolos dous. Con carácter marxinal poden aparecer outros ccircunstanciais expresando papeis semánticos como cuantificación (vgr. onte resentíuse moito coa nova recibida), modo, loc. temporal e espacial, consecuencia (vgr. resentíronse tanto que abandonaron), condición (vgr. coa túa axuda non se resentirían)... Tamén se rexistra moitas veces o funcionamento dun dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado

e ás veces posuidor (vgr. resénteselle a perna operada).

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo e que pode variar en número e persoa cando o sux. é animado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Resignarse Cintr.

1. Conformarse, aceptar algo.

i) *Eu non sei, cheguei a aceptalo, resigneime* (ESC84)

ii) *¿Que de aquel Amaury que non se resignaba xamais ao sometemento e ao mando dos déspotas do mundo?* (BE188)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de actitude-actitude, portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Sitúase en posición preverbal agás en estruturas marcadas que adiantan algún complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non se explicita nas construcións en que a presenza de sux. e verbo abunda para o que se pretende transmitir. Noutros casos como (ii) funciona un cprepositivo representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (a+cláus. de inf.), que actúa como entidade receptora e en moitas ocasións causante da actitude de resignación que se produce no suxeito. Tamén poden funcionar algúns ccircunstanciais con papeis semánticos coma o de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. resigneime totalmente a quedar aquí por culpa túa), fin, condición, concesión, consecuencia, exclusión (vgr. resignase a todo menos a non verte)...

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo e admite variación de número e persoa. É frecuente o uso da construción con negación poñendo de manifesto a non conformidade con algo (vgr. non se resigna a perdelo). Os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo.

Responder Cintr./Ctr.

1. Contestar con palabras ou accións facendo caso a alguén.

i) *disimulei a miña inquedanza e respondinlle distraidamente ao Imam Ohumkl* (BE261)

ii) *outra curuxa responde desde abaixo* (OCT361)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *axente-acción verbal, axente-acción verbal-destinatario*.

O suxeito preséntase nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado, aínda que se pode pospoñer sobre todo cando se tematiza un dativo e/ou complemento indirecto. Os seus trazos semánticos son [+animado], xeralmente [+humano] aínda que por extension se aplique a entidades non humanas (ii) e non animadas en contextos figurados (vgr. só lle respondeu o eco), [+concreto], [±común], [+control].

O complemento pode non se explicitar nalgunhas construcións por quedar latente. Nas demais, está representado por un dativo ou compl. ind. de estrutura (a+fn), cun referente animado que designa o individuo ao que alguén lle contesta. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, con diversos papeis semánticos como modo, causa (vgr. non lle respondeu por desidia), fin, loc. temporal e espacial..., así coma un predicativo do sux. (vgr. respondeu enfadada ás nosas demandas).

A construción é activa, con sux. axentivo. Ás veces a acción ten unicamente carácter

verbal, de lingua. Funciona habitualmente con tempos de presente e pasado. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo.

2. Obedecer, te-la orixe.

iii) *a concentración parcelaria carece de criterios técnicos e responde a motivos políticos* (ANT584, 8)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., xeralmente con determinante, posposta ao predicado e de estrutura (a+fn), que ten como referente unha entidade cos trazos semánticos [-animado] e [+concreto], que é a orixe de algo que ten no sux. o seu efecto ou consecuencia. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal e espacial, causa...

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Presenta os feitos cun baixo grao de actividade e axentividade ao se expresar no tema o papel semántico de efecto ou consecuencia (compárese a estrutura “todo eso responde á pouca educación que lle deron” con estouta transitiva máis activa “a pouca educación que lle deron orixina todo o seu comportamento”). Os valores aspectuais son estativo, atético.

3. Reaccionar a un determinado estímulo, impulso.

iv) *desde o fondo da miña galería e mais desde o fondo das outras, os presos respondían aos disparos intimidatorios con monótono e estarrecedor bater nas portas metálicas das celas* (BE272)

v) *non creo que as baixas sexan un problema porque o equipo demostrou ter un banco que responde* (OCG11-03-99, 46)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito preséntase implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+común], [+colectivo], [+control], [-control] aínda no caso de entidades animadas en que a acción non depende unicamente da vontade do individuo (vgr. respondeu mal á medicación dada).

O complemento resulta obrigatorio. Nalgúns casos non se explicita porque se coñece polo contexto. Posponse ao predicado na orde non marcada e está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que pode sinala-lo estímulo ou impulso dunha acción que orixina unha determinada reacción. Funciona tamén en bastantes casos algún ccircunstancial, representado a miúdo por unha fr. adv. ou fr. prep., unha cláus. de xerundio, co papel semántico de modo (responder moi ben, adecuadamente...). Outros ccircunstancias que poden aparecer presentan os papeis semánticos principalmente de loc. temporal ou espacial, fin, condición (vgr. sen a túa axuda non responderían aos disparos), consecuencia, substitución (vgr. responderon aos insultos en vez de aos aloumiños), exclusión (vgr. responderon a todo menos aos insultos)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* cando o referente do sux. é animado para indicar que o sux. está indeterminado. Resultan frecuentes os casos de cláus. negativas. Os valores aspectuais son dinámico dado que a construción mailo sux. reflicten actividade e axentividade en maior ou menor grao; télico ou atético conforme a resposta sexa instantánea ou pola contra implique certa duración, ás veces intensivo e iterativo.

4. Corresponderse, estar en conformidade con...

vi) *pero fáltanos ser capaces de artellar un proxecto global que responda ó que é Galicia* (TN6, 60)

vii) *Se a COPE non responde a uns principios éticos hai que pechala* (TN12, 20)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [\pm colectivo], [\pm control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado] e [\pm concreto], que sinala a entidade que está en correspondencia con outra. Funciona tamén en bastantes casos un ccircunstancial, representado normalmente por unha fr. adv., fr. prep., unha cláus. de xer., co papel semántico de modo (vgr. responder moi ben, adecuadamente, dando probas de mellora...). Outros ccircunstanciais que poden aparecer presentan os papeis semánticos de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. coa nova dirección a cadea responde totalmente a principios éticos e transparentes), condición...

A construción é de estado. Admite *se* cando o referente do sux. é animado para indicar que está indeterminado. Son frecuentes os casos de cláus. negativas. Os valores aspectuais son estativo e atético.

5. Ser ou facerse responsable de algo ou de alguén.

viii) *eu respondo por este home, berreille aos meus camaradas* (BE278)

ix) *bueno eu deso si que non respondo* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida, representada por un pronome persoal de primeira persoa que enfatiza a presenza do suxeito. En moitos casos aparece posposto porque o emisor desexa poñer de relevo aquilo do que se responsabiliza ou o mesmo feito de responsabilizarse, en ocasións co fin de tranquilizalo interlocutor (vgr. non pasa nada que diso respondo eu; non vos preocupedes que respondo eu por todo). Os seus trazos semánticos son [\pm humano], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de, por + fn), que ten como referente unha entidade cos trazos semánticos [\pm animado] e [\pm concreto]. Coa estrutura (de+fn) reflectimos habitualmente un contido de seguridade (garantir, certificar algo, dar fe de...). Con (por+fn) facemos meirande fincapé na idea de obriga moral e responsabilidade. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, modo (vgr. hoxe respondo totalmente por el).

A construción é activa, cun sux. axentivo portador dunha actitude que se concreta nunha determinada maneira de actuar. Admite *se* para indicar sux. indeterminado e úsase moitas veces con negación. Os valores aspectuais son dinámico dado que implica actuar facéndose responsable ou garante dunha persoa ou cousa, atético, ás veces habitual e iterativo.

Resultar Cintr.

1. Derivar, ser unha cousa consecuencia doutra.

i) *O bronce resulta da aliaxe de cobre e estaño* (DRAG1023)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor quere poñer de relevo o estado ou a procedencia, posición que favorece tamén a non animación e non axentividade do sux. (vgr. da aliaxe de cobre e estaño resulta o bronce). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-concreto] en contextos figurados (vgr. a vinganza resulta da carraxe acumulada), [+continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), (de+cláus. de inf.), cun referente [-animado] e [+concreto], que indica a entidade da que algo procede.

A construción é fundamentalmente de estado. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son estativo e atético.

2. Mostrarse do xeito que se indica, chegarse a comprobar ou descubrir unha cousa.

ii) *aquela elección resultáralle a Cholo indiferente nun principio* (ESC91)

iii) *a verdade é que a muller non lle resultou*

iv) *E resultou que o último rei de Galicia foi preso polo seu irmán D. Afonso* (ESC19)

v) *Gondar resultou ser un home garrido e divertido e un tío protector* (ESC54)

vi) *Facer iso resultaría beneficioso para todos*

vii) *un algo de pan de boroa, que ao tempo que é esgrevio ao tacto resulta de un sabor íntimo e cordial* (BE190)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico é *evento-acción, afectado-acción; evento-acción-resultado, afectado-acción-resultado*.

O suxeito preséntase explícito a través dunha cláus. introducida por *que* e de infinitivo, a través dunha fr. nom. definida e mais dun pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. non definida. Posponse ao predicado cando está desempeñado por unha cláus. introducida por *que*; aquí o sux. designa un evento do que o predicado expresa que se descobre ou se chega a comprobar. Cando o sux. é nominal os seus trazos semánticos son xeralmente [-animado], ás veces [+animado] (vgr. María resultou moi boa profesora), [+concreto], ou [-concreto] (vgr. a colaboración sempre resulta necesaria), [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións en que o predicado adquire significado pleno. Nas demais emprégase para indica-lo xeito en que algo ocorre, se manifesta, etc., e está desempeñado por unha fr. adx., fr. nom. ou fr. prep. así coma por unha cláus. de infinitivo xeralmente transitiva. En moitos casos tamén funciona un dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado. Por último, poden aparecer de xeito opcional diferentes ccircunstanciais con papeis semánticos como loc. temporal ou espacial, fin, causa (vgr. resultou boa muller pola súa intelixencia), etc.

A construción reflicte unha acción resultativa. Úsase xeralmente en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, télico e resultativo.

3. Saír ou non dunha determinada maneira, ter un certo resultado, funcionar.

viii) *isto non resulta* (GDXL1687)

ix) *artellar todo isto non resultará*

x) *dixo que resultara bastante mal*

xi) *dixo que levar adiante todo iso resultara bastante mal*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico é *evento-acción, afectado-acción; evento-acción-resultado, afectado-acción-resultado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha cláus. e unha fr. nom. definida. Posponse ao predicado cando o emisor pretende poñer de relevo o evento, e vese ademais favorecido pola non animación do sux. (vgr. resultou a cousa

mellor do que se agardaba). Tamén se atopa moitas veces desempeñado por unha cláus. de inf. ou de xerundio. Cando o sux. é nominal os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non aparece naquelas construcións que posúen pleno sentido e significado. Nas demais está desempeñado por unha fr. adv., fr. prep. ou fr. nom., que indican o resultado que produce unha cousa. De maneira opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa, e un dativo ou compl. indirecto co papel semántico de afectado (vgr. esa postura non lle resultará adecuada aquí).

A construción mostra unha acción resultativa. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Emprégase moitas veces en contextos negativos para indicar que algo non saíu como se agardaba. Os valores aspectuais son dinámico, télico, resultativo.

Retroceder Cintr.

1. Ir, desprazarse cara atrás no espazo ou no tempo.

i) *embalábase desde unha punta do salón hasta a outra, cheghaba á outra, retrucedía, todo o tempo así* (GOIÁN44)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode pospoñerse ao predicado debido sobre todo ás prioridades informativas do emisor e á non definitude dalgúns suxeitos (vgr. retrocederon todos). Caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. En ocasións funciona algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, que se pode concretar en dirección, tránsito, meta, distancia no espazo ou no tempo (vgr. retrocedeu ata a parede), modo (vgr. retrocedeu con coidado), causa, fin (vgr. retrocedeu para fuxir), substitución (vgr. retrocedeu en vez de loitar), distributivo (vgr. retrocederon de dúas en dúas), condición (vgr. co teu apoio non retrocedería, concesión, consecuencia (vgr. retrocederon tanto que se renderon), distributivo (vgr. retrocederon de dous en dous), campo ou aspecto (vgr. retrocederon nos seus sans costumes)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que protagoniza un movemento con desprazamento, xeralmente de costas (recuar), ou nocional. É posible o uso de *se* para sinala-la indeterminación do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces iterativo.

2. Ir a menos.

ii) *parece que retrocede o consumo de alcohol* (GDXL1691)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso diminutivo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción e ás preferencias informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente o funcionamento dun ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo (vgr. retrocedeu moito o consumo de tabaco), meta ou límite, loc. espacial e temporal, causa (vgr. co novo código este ano retrocedeu a cantidade de accidentes ata niveis impensables), condición (vgr. coa axuda de bos axentes retrocedería a cantidade de accidentes), concesión, consecuencia (vgr. a cantidade de accidentes retrocedeu tanto que vos damos os parabéns), campo ou aspecto (vgr. o alcohol retrocedeu canto ao seu consumo doméstico)...

A construción ten significado medio e indica un proceso de tipo decrecente que se desenvolve nun sux. experimentante. É posible o uso de *se* cando o sux. é animado para sinala-la súa indeterminación. Resulta frecuente a presenza de cláus. negativas para mostrar que algo non vai a menos (vgr. non retrocede o consumo de alcohol). Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo diminutivo e ás veces intensivo.

Revelar Cintr./Ctr.

1. Manifestarse dun determinado xeito.

i) *todos os mínimos actos do noso falar, que un executa mecánica e inconscientemente, facíanse autónomos, monstruosos, substantivos; revelábanse idiotas* (ARR59)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo*, cun esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita antepoñerse ao predicado e pode presenta-los trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado sobre todo por unha frase adx., fr. adv. ou fr. prep., que caracterizan o sux. polo modo en que se manifesta. En moitas ocasións tamén funciona un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado. De maneira opcional poden acompañar distintos ccircunstanciais con diferentes papeis semánticos como loc. espacial e temporal, causa...

A construción ten forma pronominal, cun clítico que pode variar en número e persoa e actuar como formante lexemático do verbo, cun determinado contido oposto ao da construción transitiva con este mesmo predicado. Pode adquirir significado pasivo en forma analítica ou sintética baixo o contido de “ser descuberta ou desvelada unha cousa”, con axente coñecido ou indeterminado (vgr. o segredo foi revelado por un deles / o segredo revelouse por un deles). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético ou télico conforme se manifeste ou non duración, ás veces puntual.

Rexer Cintr./Ctr.

1. Ter vixencia unha cousa.

i) *non temos poder dentro do bosco, onde rexen outras potestades* (BE128)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode pospoñerse ao predicado debido á non animación, ás veces á non definitude do sux. así como á estrutura sintáctica tematizada polo adv. relativo. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio. En ocasións funciona algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal, modo, causa...

A construción designa o estado dunha entidade. A persoa é a terceira singular ou plural. Tamén é corrente a presenza de negación para dar conta da non vixencia dunha cousa. Os valores aspectuais son estativo e atético.

2. Estar unha persoa en perfectas condicións mentais, regular.

ii) *non lle fagades caso, que ese vello aghora non rexe* (COVAS-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado favorecido pola non axentividade e polas prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado] cando se refire a unha parte do individuo (vgr. non lle rexe a cabeza), [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial con papeis semánticos coma o de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. *réxelle mal a cabeza cos anos*), fin, consecuencia..., e un dativo ou compl. indirecto, sobre todo cando o sux. é non animado, co papel semántico de afectado.

A construción mostra o estado dun individuo ou dunha entidade. A persoa é xeralmente a terceira singular ou plural. Admite o uso de *se* con sux. animado para indicar que está indeterminado. Tamén é corrente a presenza de negación para dar conta das malas condicións mentais de alguén. Os valores aspectuais son estativo, atético.

3. Regularse por algo.

iii) *ningún vai facerme crer que a policía se rexe por esas conviccións* (CAMIÑO85)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe trazos semánticos variables: [\pm animado], [\pm colectivo], [\pm concreto], [\pm común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. preposicional, posposta ao predicado, de estrutura (por+fn), cun referente [-animado], [\pm concreto] e [\pm continuo], que sinala a entidade rexente (lei, regulamento, etc.) pola que se guía ou regula algo ou alguén. De xeito opcional pode rexistrarse algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, fin, modo (vgr. *agora réxese profundamente por esas conviccións*), causa, condición...

A construción ten forma pronominal, cun clítico que pode variar en número e persoa e que pode outorgar á secuencia contido medio ou pasivo (vgr. *o estado réxese / está rexido por leis*). Fronte a isto, a construción transitiva, nucleada por este mesmo verbo, presenta como suxeito a entidade rexente, anteposta ao predicado e tematizada, e como compl. directo, posposto ao predicado, a entidade afectada (vgr. *esas leis rexen o estado*). Os valores aspectuais son dinámico, atético.

Rir Cintr./Ctr.

1. Expresar un sentimento de alegría mediante xestos e sons coa boca.

i) *O seu primeiro delicto voluntario. Susanito ría* (EBO147)

ii) *Despois dicía que un que contara un cuento que se riran todos, menos o morto que non se riu* (FONSAGRADA65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precedelo predicado; a posposición pode obedecer á non definitude do suxeito e ás prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son en usos rectos [+humano], [-continuo], ou [+continuo] vgr. *a xente rise con todo*, [\pm común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. De maneira opcional poden funcionar algúns ccircunstanciais con diversos papeis semánticos entre os que destacan os de modo, comparación e cuantificación (vgr. *botáronse a rir en gargalladas sen disimulo*, ESC80; *ría ás gargalladas*, ARR99; *ri polo baixo*, ARR20; *ri a cachón*, T6, 85; *rinse coma tolos*, OCT27; *rímonos un pouco*, SADA70; *moito nos rimos aquel día*, FORCAREI70; *deuse en rir sen parar*, TRIACASTELA41), causa (principalmente a través dunha cláus. encabezada por *porque* e a través dunha fr. prep. encabezada por *con* e *por*), fin (vgr. *río para que vós riades*), loc. espacial e temporal, beneficiario (vgr. *ri para súa nai*), condición, consecuencia (vgr. *ri tanto que non para*), etc. En ocasións tamén funciona un predicativo aludindo ao estado do sux. (vgr. *ríase burlón*) e un dativo dando conta do

individuo afectado (vgr. mira como lle ri a nena).

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase moitas veces dentro dunha estrutura causativa (vgr. fixome rir toda a tarde) e tamén baixo a forma pronominal. Os valores aspectuais son dinámico, atético; ás veces reflíctense outros valores como inceptivo mediante o uso de perífrases (vgr. deuse en rir; botouse a rir; púxose a rir) e intensivo ou atenuativo (vgr. ri un pouco [sorri]).

2. Burlarse, mofarse de alguén ou de algo, enganar.

iii) *Pasoulle pola cabeza a tentación de medilas cunha cinta métrica, pero ela mesma se riu do disparate* (DEUS133)

iv) *falabamos todos gallego e riámonos dos que falaban castellano* (POL68)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos en usos rectos [+humano], [-continuo], ou [+continuo] vgr. a xente rise de vós, [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), (de+cláus. de inf.) (vgr. ríome de velos como os vexo), cun referente que pode ser un evento cando se trata dunha cláus. ou ser unha entidade cos trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+continuo], que se constitúen en obxectos nos que alguén proxecta unha actitude de burla. De maneira opcional poden acompañar algúns ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de modo, comparación e cuantificación (vgr. rinse de ti coma tolos; rímonos un pouco dela; moito nos rimos diso aquel día), causa (principalmente a través dunha cláus. encabeza por *porque* e a través dunha fr. prep. encabezada por *por*, vgr. rinme del polo que dixo), fin (vgr. rise de ti para que espabiles), loc. espacial e temporal, condición (vgr. sen a túa axuda ríriase de min), consecuencia, substitución (vgr. rise de min en lugar de rirse de ti), adición (vgr. rise de ti ademais de rirse de nós), etc. En ocasións tamén funciona un predicativo aludindo ao estado do sux. (vgr. ríase burlón de todos nós).

A construción é activa, con sux. axentivo. Documentase baixo a forma pronominal e en moitos casos formando parte de perífrases (vgr. deuse en rir de ti). A presenza de clítico determina o emprego do cprepositivo e pon de relevo a presenza do sux. así coma o seu papel de protagonista dos feitos e de portador de actitude. Isto é o que distingue a construción intransitiva da transitiva, que non utiliza clítico, de aí que o compl. directo resulte nesta última menos externo, menos distanciado do predicado e directamente afectado polo evento sinalado. Por outra banda, non tódalas entidades que funcionan como compl. prepositivo poden aparecer en función de compl. directo; daquela hanse poder intercambiar ámbalas dúas construcións, aínda que mantendo as diferenzas indicadas, cando o complemento ten detrás un causante ou axente animado con actividade (vgr. rise dos meus chistes / ri os meus chistes), pero non será posible en casos de posesión alienable ou con ausencia de axente animado e con actividade que faga ou diga o que se indica no complemento (vgr. rise do meu pantalón /*ri o meu pantalón; rise de Vilagarcía porque vén de París /*ri Vilagarcía...).

Os valores aspectuais son dinámico, atético; ás veces tamén se reflíctense outros valores como inceptivo mediante o uso de perífrases (vgr. deuse en rir de ti) e intensivo ou atenuativo (vgr. riuse moito / un pouco de ti).

Romper Cintr./Ctr.

1. Separarse ou desfacerse unha cousa que estaba unida, partir, tronzar, crebar...

i) *esto é unha piel de ovella, porque é pa que non me rompa a min a roupa por atrás* (GUNTÍN54)

ii) *parece que rompeu o cordón. Si, si, aí estes rompen mui fácil, estes rompen continuamente* (GUNTÍN54)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*. Cando se reflicte un proceso de deterioro ou desgaste o esquema semántico será *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito aparece explícito a través dunha fr. nom. definida. Posponse con frecuencia ao predicado debido á non animación e non axentividade, ás veces tamén contribúe á presenza de dativo ou compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio, pero resulta habitual que funcione un ccircunstancial co papel semántico de causa (vgr. rompeu co tirón; rompeu polo golpe), modo (vgr. rompeu ao través), loc. espacial (vgr. rompeu polo medio), loc. temporal, condición, consecuencia (vgr. romperá tanto que tiramos con el). Nalgúns casos está implícito un papel semántico causante, de referente animado, que desencadea os feitos expresados (vgr. a corda rompeu co tirón [dado por Xoán]), algo que se ve máis nido na construción causativa (vgr. o tirón de Xoán fixo rompe-la corda) e na transitiva, en que pode actua-lo causante como axente e presenta-lo anterior complemento o papel semántico de causa ou medio (vgr. Xoán rompeu a corda dun tirón). Tamén funciona en bastantes ocasións un dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico xeralmente de prexudicado.

A construción ten significado medio, cun sux. ben afectado por unha acción que se produce de seu ou motivada por algo, ben experimentante dun proceso de desgaste (vgr. a corda está rompendo polo medio). Emprégase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Fronte á estrutura intransitiva, a transitiva mostra un sux. axentivo, coa posibilidade de ser animado e humano con máis ou menos control (vgr. rompeu o pantalón porque non quería poñelo / rompeu o pantalón saltando o arame).

Os valores aspectuais prototípicos son dinámico e simple, ás veces puntual. Cando se mostra un proceso os valores son dinámico, atético, progresivo –segundo as fases medio (vgr. a corda está rompendo), inceptivo (vgr. a corda empeza a romper) e terminativo (vgr. a corda rompeu de todo).

2. Rematar unha relación de amizade, profesional, un contrato, etc.

iii) *levaban seis anos e romperon hai dous meses* (COVAS-FORCAREI35)

iv) *ROMPE CO PORCO SISTEMA* (nova marca de deterxente) (ESC169)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento escúsase se o sux. é plural ou composto (vgr. Sofía e Xosé romperon); neste caso os membros que forman parte do sux. adoitan ser entidades animadas, mais tamén pode ser unha delas non animada (vgr. eu mais esa empresa rompemos o ano pasado). Nos demais casos, funciona un cprepositivo, posposto ao predicado e desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que sinala a entidade coa que alguén remata unha relación, contrato, etc. De maneira opcional, adoita funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, causa (vgr. rompeu con el hai dous meses por culpa dos ciúmes), loc. espacial e temporal, fin, condición (vgr. sen o teu consello rompería con el).

A construción é activa, con sux. axentivo. Permite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Con sux. non animado e verbo en pasado a estrutura aproxímase a unha atributiva (vgr. a relación entre eles xa rompeu / xa está rota). Con sux. animado e axentivo, a estrutura aproxímase a unha transitiva de compl. dir. implícito (vgr. rompeu

[a relación] con María; rompeu [o contrato] coa empresa). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

3. Abrirse paso algo ou alguén, saír, aparecer...

v) *estánlle rompendo os dentes de diante* (GDXL1709)

vi) *O día dezaseis de setembro de 1887 rompera desapacible* (MFB199)

vii) *O rei rompe de pronto nun túsir convulsivo* (MDR174)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* en estruturas do tipo de (v), *suxeito-predicado-ccircunstancial* nas do tipo de (vi), *suxeito-predicado-cprepositivo* nas de (vii). Os respectivos esquemas semánticos son *experimentante-proceso modificativo-afectado* (v), *experimentante-proceso modificativo-modo* (vi), *axente-acción-término* (vii).

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido fundamentalmente ás prioridades informativas do emisor que dá máis relevancia á acción ou proceso, así como á presenza de dativo ou compl. ind. e ao trazo de non animación. Os seus trazos semánticos poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], ou [-concreto] en contextos figurados, [+control].

O complemento adoita resultar obrigatorio. Cando o sux. se refire a algo que forma parte do individuo tende a se usar un dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado e/ou posuidor. En casos como (vi), de claús. simple en pasado que expresa unha circunstancia temporal, precísase tamén dun complemento que indique o modo de se iniciar o desenvolvemento do proceso. Nas construcións do tipo de (vii) o predicado e mais o compl. prepositivo equivalen a un complexo perifrástico composto de nome+infinitivo substantivado (*romper en* equivalente a *botarse a, dar en, romper a*), de valor aspectual inceptivo. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, causa..., e en ocasións algún predicativo que indica un certo estado do suxeito.

A construción ten significado activo, con sux. axentivo, ou valor medio con sux. experimentante. Admite *se* con sux. animado para indica-la súa indeterminación. Os valores aspectuais son dinámico, inceptivo, atélico en (v), simple e puntual en (vii).

4. Desfacerse as ondas do mar ao bateren contra as rochas.

viii) *abaixo rompe o mar nun arruído suave* (OCT360)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *forza-acción*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida, que se corresponde con nomes como *mar, ondas*. Pode pospoñerse ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor, que outorga meirande relevancia á acción. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Con frecuencia aparece un ccircunstancial de estrutura (contra+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], co papel semántico de oposición e loc. espacial concretada no punto de remate dun movemento. De xeito máis opcional tamén poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal, causa.

A construción é activa e úsase en P3 de singular ou plural. Non admite *se* e os valores aspectuais son dinámico, télico, simple, iterativo (composto de pequenas accións que se reiteran).

Rosmar Cintr.

1. Emitir sons xordos algúns animais, sobre todo para atacaren ou defendérense.

i) *coma lobos acordes pra comeren o mundo, e aínda que ás veces rosmen e arregañen os dentes...* (MDR15)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *produtor de son-*

produción de son.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [-humano], [+concreto], en xeral [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Moitas veces funciona un ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. rosmou baixo), cuantificación, loc. espacial e temporal, causa, condición, fin, exclusión (vgr. rosmaron todos os cans menos o teu)... Tamén pode aparecer un dativo ou compl. indirecto, de referente [+animado], co papel semántico de afectado (vgr. rosmoulle o can) e en menor medida un predicativo que sinala un estado do suxeito.

A construción é activa, con sux. axentivo. Emprégase moitas veces con negación e na modalidade exhortativa (vgr. quieto e non rosmes tanto) e úsase en P3 singular ou plural. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo.

2. Emitir sons ou palabras pouco claras un individuo mostrando enfado.

ii) *mandoume espir mentres a Garda Republicana se retiraba, rosmando e fedendo a suor* (BE9)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *portador de attitude-actitude*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. rosmou en voz baixa), cuantificación, loc. espacial e temporal, causa, fin..., un dativo ou compl. indirecto de referente [+animado] co papel semántico de afectado e en menor medida un predicativo do suxeito (vgr. rosma moi enfadado polo que lle dixeches).

A construción é activa, con sux. axentivo. Emprégase con frecuencia a negación e a modalidade exhortativa cando un emisor se dirixe a un interlocutor co fin de que non mostre enfado (vgr. tranquilízate e non rosmes tanto). É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo.

Rubir Cintr.

1. Subir a un lugar axudándose os animais das patas e as persoas das mans e dos pés.

i) *rubín ata o máis alto dunha informe morea de pedras* (BE25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar nas construcións que adquiren significado pleno de seu. Noutras funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn) co papel semántico de loc. espacial e dirección do movemento de ascensión, (por+fn) co papel semántico de tránsito no espazo, (ata+fn) co papel semántico de meta ou punto de chegada do movemento de ascensión, (cara a, para + fn) co papel semántico de dirección e destino do movemento. En moitas ocasións tamén acompañan outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, modo, fin, causa (vgr. coas ansias de comer rubiu ferozmente pola maceira para colle-la froita), medio (vgr. rubía só cos pés), condición (vgr. sen a túa axuda non rubiría)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento ascendente. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

2. Ir algo cara arriba, sobre todo un vexetal enganchado a unha árbore, parede, etc.

ii) *espacios do xardín, masa apagada que se confundía en silencio coas agras recién aradas que rubían para o Castromao* (BE185)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *experimentante-proceso aumentativo*, *experimentante-proceso aumentativo-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado, pode seguilo (vgr. rubían pola parede as hedras) favorecido pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non se explicita nas construcións con significado pleno de seu (vgr. ese tipo de plantas non rube). Nas demais funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (a, cara a, para + fn) co papel semántico de loc. espacial e dirección, (por+fn) co papel semántico de tránsito no espazo, (ata+fn) co papel semántico de meta ou punto de chegada do movemento de ascensión. En moitas ocasións tamén funcionan outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de causa, modo e cuantificación (vgr. coa chuvia rubiron moito máis as hedras do muro), loc. temporal.

A construción designa un proceso experimentado por unha entidade que realiza un movemento de desprazamento vertical. Non admite *se* e os seus valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo.

Ruborizar~ruborecer Cintr./Ctr.

1. Poñerse colorado por causa de algo.

i) *báixase contra el e bícalle a fronte que ruborece baixo da tenra caricia viril* (OCT305)

ii) *non lle chames guapo que se ruboriza* (DRAG1044)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [control parcial] posto que o individuo pode exercer moi pouco control sobre o proceso.

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo e cuantificación (vgr. ruborizouse moito con iso que lle dixeches), loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa axuda non se ruborizaría), concesión, consecuencia (vgr. ruborizouse tanto que marchou)...

A construción ten valor medio, emprégase con ou sen *se*. Co clítico o proceso pode adquirir valor inceptivo, céntrase aínda máis no suxeito poñendo de relevo o papel de experimentante. En cambio na estrutura transitiva o clítico dá conta do papel de afectado e designa unha función compl. directo distinta do suxeito. En ocasións o papel semántico de causa da intransitiva pronominal pode entenderse como suxeito de construción transitiva (vgr. ruboriceime co que me dixeches / o que me dixeches ruborizoume) ou como causante de construción causativa (vgr. o que me dixeches fixo que me ruborizara). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo, ás veces inceptivo, intensivo.

Ruxir Cintr.

1. Emiti-la súa voz certos animais coma o león, tigre...

i) *o tigre ruxía entre o mato* (DRAG1046)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *produtor de son-*

producción de son.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [-humano], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, modo, fin (vgr. o tigre ruxía ferozmente onte para que lle desen de comer), cuantificación, causa (vgr. ruxía coa fame)... e tamén un predicativo do suxeito (vgr. ruxía violento). Non é infrecuente a presenza dun dativo ou compl. indirecto co papel semántico de destinatario e afectado (vgr. o león do zoo ruxíalles aos turistas).

A construción é activa, con sux. axentivo. Úsase en P3 singular ou plural e non se acostuma empregar con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo, habitual, iterativo (vgr. sempre roxe ao espertar).

2. Emitir un son similar ou parecido a un ruxido.

ii) *cando o río roxe auga leva* (OUROL55)

iii) *non nos podíamos rascare porque se non ruxía o maínzo e sentíano-lo vello* (FEÁS57)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de son-producción de son*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á non animación e ás prioridades informativas do emisor (vgr. roxe o río). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [\pm común], [+continuo] en (iii), [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, temporal, modo, cuantificación, causa (o río roxe alá embaixo de tanta caída), e ás veces un predicativo do suxeito (vgr. roxe inmenso dirixíndose cara ao mar)...

A construción é activa, cun sux. produtor de son. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo, iterativo e permanente (vgr. ese río sempre está ruxindo).

S

Saber Cintr./Ctr.

1. Ter sabor.

- i) *esa comida non me sabe* (XINZO-PONTEAREAS)
- ii) *¡Puaf! Saben horrible, dixo a nena* (ESC20)
- iii) *Sabe a chocolate*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *caracterizado-caracterización*, *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Con frecuencia posponse ao predicado favorecido polo semantismo da construción, a non axentividade e non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións (vgr. esas comidas frías non saben), entendéndose que algo posúe bo ou mal sabor segundo a cláusula sexa afirmativa ou negativa. Nas demais, está desempeñado por unha fr. adv. (do tipo de *ben*, *mal...*) ou fr. prep. de estrutura (a+fn), posposta ao predicado e de referente non animado, que caracteriza un alimento pola súa maneira de saber. Con frecuencia tamén funciona algún dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado. De xeito máis opcional rexístranse outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa (vgr. a cervexa sabe ben no verán pola calor).

A construción úsase en P3 singular ou plural, cun sux. non axentivo que en canto entidade caracterizada ten determinadas calidades e características de seu. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico, ás veces intensivo.

2. Acadar coñecemento de algo ou sobre alguén; ser coñecida unha cousa.

- iv) *nunca máis soubemos del, tivo que morrer* (OCT12)
- v) *a noticia sóubose xa onte pola radio* (DEUS13)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, *suxeito-predicado*, co respectivo esquema semántico *portador de estado-estado-término*, *afectado-acción-(axente indeterminado)*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. A miúdo posponse ao predicado nas pasivas debido ao semantismo da construción con

presenza de *se* e á non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son na construción activa [+humano], [+concreto], [+común], [+control]; e na pasiva [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), posposta ao predicado na orde non marcada, cun referente [+animado], [+concreto], con determinante ou sen determinante significando “entender” (vgr. sabe de coches /*sabe dos coches), e que expresa os coñecementos que posúe un individuo acerca dunha entidade, ás veces matizados por un ccircunstancial co papel semántico de cuantificación (vgr. sabemos algo del). Na construción pasiva é frecuente a presenza dun ccircunstancial co papel semántico de medio como en (v). De maneira opcional tamén pode funcionar algún adv. modalizador ou diversos ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal, modo, causa, medio (vgr. onte souben del na oficina polos compañeiros), condición (vgr. coa túa axuda sabería del), concesión, consecuencia, adición (vgr. souben del ademais de ti), exclusión (vgr. souben de todos menos del)...

A construción é de estado (ter coñecementos). Atópase moitas veces na modalidade negativa (vgr. non sabe diso) e pode admitir *se* para indicar sux. indeterminado. O estado fai referencia a un coñecemento e o papel semántico de término alude a aquela área, materia, etc. en que se proxecta ese coñecemento. A estrutura pasiva con *se* úsase en P3 singular ou plural, con suxeito afectado e axente indeterminado. Designa unha acción que implica acadar un coñecemento. Os valores aspectuais prototípicos son estativo cando indicamos “ter un coñecemento”, e dinámico cando a construción reflicte “acadar un coñecemento”, chegar a saber de alguén ou algo (meirande grao de actividade); atético ou tético conforme se manifeste ou non duración do evento.

Saír Cintr.

1. Movemento que algo ou alguén realiza dende o interior ao exterior; irse, partir, marchar.

- i) *a nena saíu da súa cuncha na procura do aire e da luz* (ESC10)
- ii) *aquela noite saín ó mar botar unhas nasas* (OCT206)
- iii) *había unhas regras, se te saías, se saías fóra do que era o circuíto tiñas que volver a empezar* (SOUTELO-FORCAREI20)
- iv) *leva alí un bocil por onde sale a gra* (GUNTÍN60)
- v) *ó Pedriño Pedrés non lle gusta moito o ruído que sae dalgunhas usinas* (OCT191)
- vi) *un cheiro moi marcado enchía a galería e grande cantidade de fume saía polos marcos das portas todas* (BE270)
- vii) *cada persoa que sae do campo e se mete na vila ou na cidade empeza por cambiar de idioma* (TN1, 28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, e o esquema semántico *axente-acción, axente-acción-loc. espacial/orixe/destino...*

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pódese pospoñer ao predicado, como por ex. en (iv), debido á construción de relativo na que se tematiza o complemento ou debido á non definitude do sux. (vgr. saía polas regañas grande cantidade de fume). Os trazos semánticos do sux. poden ser [+animado] e [+humano], [-animado], [+colectivo] como (v, vi), [-colectivo], [+concreto], [+continuo] como en (v), [-continuo], [+control], [-control] como (iv, v, vi).

O complemento non resulta obrigatorio, pero acostuma funcionar algún ccircunstancial con distintos papeis semánticos como son principalmente os de loc. temporal (ii); loc. espacial e tránsito (iv) –ás veces con carácter enfático (vgr. sae fóra)–, procedencia e orixe (i) podendo tratarse quer dun lugar pechado e limitado (vgr. unha casa) ou aberto e

non limitado (vii), quer dunha actividade ou labor (vgr. saír do traballo); destino (ii) implicando nalgúns casos actividade a desenvolver (vgr. onde non saímos ao mar), modo (vgr. sae de contado da casa), causa, fin (ii), condición (vgr. sen a túa axuda non saía da casa)... Menos corrente é o funcionamento dun dativo ou compl. indirecto, de referente [+humano], co papel semántico de afectado, e dun predicativo que indica un determinado estado do suxeito (vgr. saíu triste da súa aldea).

A construción é activa, cun sux. axentivo ou que actúa como tal sendo non animado. Reflicte un acto de saída que supón o desprazamento de algo ou de alguén cara ao exterior. Este movemento pode ter carácter temporal (ii) ou permanente (vii). É posible *se* para indicar sux. indeterminado. Nalgúns exemplos o uso de *se* pretende reforza-lo propio contido do verbo, centra-la acción no sux. e ás veces marca-lo punto de comezo da saída (vgr. entón el levántase e saíuse para fóra, OSCOS). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e simple cando o evento non presenta duración como por exemplo no caso dunha persoa que sae pola porta, atélico cando amosa duración como en (iv, vi), en ocasións tamén inceptivo (vgr. atención, empezan a saír!).

2. Divertirse e andar cos amigos.

viii) *a verdade é que non iba moito ó cine, saía bastante de noite e todo o diñeiro que me daban...*(OURENSE27)

ix) *aquí sólo estou pola semana e algunhas veces saes un xoves ou así* (VIGO27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio (vgr. María non sae). Con frecuencia rexístrase algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de comitativo (vgr. sae de noite cos amigos), cuantificación (viii), loc. espacial ou temporal (viii, ix), ás veces tránsito e dirección (vgr. saímos polo Castiñeiriño; saímos á discoteca). Un pouco menos frecuentes son os papeis semánticos de modo, causa, fin (vgr. como era festivo saímos a tomar algo), condición (vgr. sen o teu consello non saía con eses amigos)... Tamén pode aparecer un predicativo indicando o estado do suxeito (vgr. sae contento polas noites).

A construción é activa, con suxeito axentivo. Leva implícito un movemento e un desprazamento. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, habitual, ás veces intensivo.

3. Levar unha relación amorosa ou de amizade con outra persoa.

x) *Desas cousas el nunca entendeu moito, polo menos segundo se desprende das mulleres coas que saíu* (DEUS22)

xi) *cos mículos da cara relaxados recobra o aspecto sereno do primeiro día que saíu con ela* (DEUS137)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico respectivo *portador de relación-relación*, *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o verbo está en plural e o suxeito aparece desempeñado por unha fr. nom. composta asimilando as dúas entidades postas en relación (vgr. Pedro e María saen) ou cando se trata dun nome colectivo (vgr. esa parella sae). Nestes casos, a estrutura sintáctica remite a outra na que funciona un compl. prepositivo e na que se establece unha relación regular entre dous individuos (Pedro e María saen→Pedro sae con María e María sae con Pedro). A construción analítica consta dunha fr. prep. de estru^Ura (con+fn), con ou sen determinante,

posposta ao predicado na orde non marcada, cun referente de trazos semánticos [+humano], [+común], [+control], co papel semántico de término, que se proxecta no segundo membro dunha relación establecida entre dúas persoas, e que no caso da estrutura de compl. prepositivo se presenta partindo dunha delas. Con carácter máis opcional tamén pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. espacial e temporal, causa, fin, condición (vgr. sen o teu consello non saíra nunca con ela), consecuencia (vgr. saíu con ela tanto que agora deixouna), exclusión (vgr. saíu con todos os da clase agás con el)... Algunhas veces aparece un predicativo reforzando o contido de relación (vgr. sae contenta con el dende hai un ano).

A construción é activa, con sux. axentivo. Resulta moi frecuente con tempos de presente e pretérito. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, habitual. Ás veces aparece o valor inceptivo (vgr. comezaron a saír hai pouco).

4. Agromar, nacer, manifestarse, darse a coñecer; aparecer algo ou alguén nalgún sitio, presentarse unha oportunidade, ser encontrado.

xii) *bloqueando o proceso dexenerativo que provoca que o cabelo saia cada vez con menos forza e cor* (OCG03-03-99, 11)

xiii) *agora saen á luz as postais dirixidas a unha xulieta de 14 aniños* (TN6, 5)

xiv) *a principios dos noventa saía en Francia un libro de Michel Albert...* (TN12, 42)

xv) *hai moitas anécdotas que quedaron por alí, pero ó millor pois aínda saen ó largo da conversa* (PONTEDEUME41)

xvi) *fixense nos telediarios porque González sae case sempre* (OCG04-02-99, 54)

xvii) *eu vira aí na televisión, un día que saíu aí nunha película* (CORISTANCO85)

xviii) *Pero sábese que o nome de Gregorio saíu na conversa* (AGOSTO31)

xix) *quedaba con aprobado así á espera de plaza, plaza que aínda non saíu hoxendía* (PONTEDEUME41)

xx) *cando terminei de estudar, eu e unhas cantas compañeiras estabamos todas a colle-lo que saía* (VIGO27)

xxi) *¿De onde saíu ese cabalo?* (ESC81)

xxii) *unha ghuventú mui apaghada, pero agora non sei onde saliu ese espabilamento, espabilaron* (GOIÁN79)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *experimentante-proceso inceptivo* en construcións do tipo de (xii), *afectado-acción-loc. espacial ou nocional, axente-acción-loc. espacial ou nocional*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pode pospoñerse ao predicado debido á non animación e ás veces non axentividade do sux. (xiii, xiv), ao centro de atención establecido polo emisor e máis á tematización dalgún complemento en estruturas de relativo e na inversión de orde das interrogativas. Os trazos semánticos que pode presenta-lo suxeito son variados: [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+continuo], xeralmente [-control], [+control] cando se trata dunha entidade humana que realiza voluntaria e conscientemente a acción que aquí se expresa (vgr. mañá vai saír nos medios para conciencia-la opinión pública).

O complemento non resulta obrigatorio nalgúns construcións de suxeito experimentante e noutras en que o verbo e o contexto abundan para transmitir a información. Nas demais a súa presenza faise necesaria para mante-los significados indicados arriba. Deste xeito, podemos atopar un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e medio (xvi, xvii, xx) presentando un contido equivalente a *aparecer*, distinto ao de (vgr. María sae), que implica movemento, e ao de (vgr. sae un libro), que con este suxeito significa publicarse unha obra.

O ccircunstancial tamén pode te-lo papel semántico de orixe ou procedencia (xxi, xxii) mediante a estrutura (de+fn/fadv), anteposto normalmente ao predicado por tender a funcionar ás veces en cláusulas interrogativas e que indica a entidade animada ou non animada que se presenta, aparece ou acaba de ser coñecida de maneira espontánea. Outros ccircunstanciais que se poden rexistrar mostran o papel semántico de loc. temporal, cuantificación, modo (xii), causa (vgr. daquela o libro non saíu pola censura)...

A construción ten en moitas ocasións un significado medio, cun sux. non axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, inceptivo e simple (xii), atélico para algunhas construcións que implican duración, télico e puntual nas do tipo de (xxi, xxii). Outros valores que se poden presentar son iterativo e habitual (vgr. sae tódolos días no xornal).

5. Abandonar, librarse dun estado ou dunha situación molesta.

xxiii) *saímos para sempre da puta miseria. Non é roubar* (ESC94)

xxiv) *daquela eu saía do meu estupor e berreille a Londragoll* (BE29)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico *axente-acción-orixe* e *afectado-acción-orixe*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante un fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), cun referente [-animado], xeralmente [-concreto], [+continuo], que expresa unha determinada situación ou estado de procedencia, na meirande parte dos casos negativo, que alguén pretende deixar atrás. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial con diferentes papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo, medio, causa (vgr. saímos da miseria co traballo), fin, condición (vgr. sen a túa axuda non sairía da miseria), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non sairía da miseria)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico ou télico segundo haxa ou non duración do evento (vgr. fun saíndo do apuro con dificultades; saín de dúbidas nese momento). Cando se reflicte valor télico tamén poden aparecer outros valores como simple e puntual.

6. Parecerse, imitarse a outra persoa.

xxv) *a nena é coma súa nai, sállelle a ela, caghada e mexada* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), posposta ao predicado, cun referente [+humano] e [+concreto], que alude ao individuo ao que alguén se parece e que habitualmente constitúe un ascendente ou un parente da persoa designada polo suxeito. De xeito opcional tamén pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación, tempo (vgr. de pequena saíalle bastante a súa nai), área ou ámbito referidos a aspecto físico ou carácter (vgr. no xenio sállelle a seu pai), causa.

A construción presenta un estado en forma de relación de semellanza entre individuos. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo e atélico, ás veces intensivo.

7. Resultar algo ou alguén dunha determinada maneira.

xxvi) *Tiven un medo a que saíse mal* (OCT31)

xxvii) *as comunidades ricas veranse beneficiadas co novo sistema de financiación e as pobres sairán prexudicadas* (TN1, 28)

xxviii) *As pedras da gadaña bein de fóra. Hai delas que son ruínas e nun valen nada, hai outras que salen búas* (OSCOS)

xxix) *Pero non lle saen ben as contas. A última vez que o viron era un pícaro aínda* (OCT19)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción*, *afectado-acción-resultado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido sobre todo ao semantismo da construción e ao carácter non axentivo e non animado do suxeito. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [-control].

O complemento non é obrigatorio nas construcións en que se clarexa dabondo o contido (vgr. este ano as cousas non saíron) e se sobreentende a miúdo “mal ou ben” segundo a estrutura presente ou non negación (vgr. as contas non saen; agora saen as contas). Nos demais casos, está representado por unha fr. adv., fr. adx. concordando co sux. en xénero e número, fr. nom. (vgr. saíu avogado), pospostas ao predicado, que sinalan o resultado da acción. De xeito máis opcional pode funcionar asemade un dativo ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado ou beneficiado (vgr. saíulle mal o golpe) e un ccircunstancial de carácter máis opcional co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa (vgr. as cousas saíron mal por culpa túa), medio, condición (vgr. coa túa axuda as cousas non sairía mal), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda o asunto sairía mal)...

A construción ten significado medio. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple, atélico cando se reflicte duración (vgr. as cousas están saíndo ben).

8. Resultar elixido ao chou ou mediante votación.

xxx) *non saleu o meu número na lotería deste ano* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

xxxi) *saíu (elixido) presidente por dez votos a favor e un en contra* (DRAG1051)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción*, *afectado-acción-resultado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a atención na acción ou no resultado; tamén o carácter non axentivo facilita a posposición. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm concreto], [\pm común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar ausente nalgúns estruturas nas que o contexto clarexa dabondo o contido (vgr. este ano non me tocou a lotería, non saíu [premiado] o meu número). Está representado por unha fr. adx. concordando co sux. en xénero e número, e por unha fr. nominal, pospostas ao predicado, que indican o resultado ao que chega unha acción de elección. De xeito ocasional pode funcionar asemade un dativo ou compl. indirecto co papel semántico de prexudicado ou beneficiado (vgr. o sobriño saíulle elixido presidente da empresa) e un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. este ano saíu elixido maioritariamente presidente da empresa cos votos dos compañeiros), modo, medio, condición, concesión (vgr. mesmo coa vosa axuda non sairía elixido presidente)...

A construción é sobre todo de voz media. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

9. Falar de algo ou facer algo de maneira inesperada.

xxxii) *despois de tanto tempo sale con esas* (FREIXEIRA-FORCAREI17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Vai xeralmente anteposto ao predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con+fn), cun referente [-animado] e [±concreto], que sinala aquilo ao que alguén alude dunha determinada maneira. Tamén é frecuente a presenza dalgún dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. sáenos con cada cousa que non se cre) así coma dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, causa (vgr. onte na reunión saíu con esas por culpa da redución de persoal), modo, condición (vgr. coa túa axuda non saíra con esas), concesión (vgr. saíra con esas mesmo coa túa axuda)...

A construción é activa, admite *se* para indicar sux. indeterminado. Adoita empregarse con tempos de presente ou pretérito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, simple.

10. Desbordar, irse por fóra do seu sitio.

xxxiii) *conforme ían falando as persoas que eran citadas os ollos del saían para fóra cunha violencia...* (DEUS259)

xxxiv) *O maio maduro maio longo encheu os camiños da aldea co seu abafante arrecendo. O esterco das cortes sae por moitas portas das casas en chotas pesadas de feito* (PN114)

xxxv) *cerra esa billa que xa sale a aghua do caldeiro* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *afectado-acción*, *afectado-acción-loc. espacial* e tamén *portador de estado-estado-loc. espacial* para as construcións do tipo de (xxxiii e xxxiv) en que non se mostra ningún tipo de actividade e movemento.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido á non animación e, coma no caso de (xxxv), á tematización dun modalizador mais ao feito de o emisor establece-lo centro de atención na acción ou no estado. Os seus trazos semánticos son en usos rectos [-animado], [+concreto], [+común], en moitos casos [+continuo], [-control].

O complemento pode non se explicitar nalgúhas construcións (vgr. mira que a auga sae), aínda que adoita quedar latente e resultar coñecido ben polo contexto ben pola realidade externa en que se insire a mensaxe. Noutras acostuma estar representado por unha fr. adv. ou fr. prep. cos papeis semánticos de loc. espacial mediante o uso de preposicións ou locucións prepositivas que indican superioridade con respecto a un referente (vgr. por riba de, por encima de), lugar de procedencia (vgr. a auga sae do caldeiro), lugar de tránsito (vgr. a auga da neveira saíu pola cociña), dirección e loc. indeterminada cara ao exterior (vgr. a auga saíu para fóra do depósito; a auga saíu por fóra do depósito). De xeito máis opcional tamén poden funcionar outros ccircunstanciais con papeis semánticos como loc. temporal, modo, causa... Algo menos frecuente é a presenza dun dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado e sobre todo prexudicado (vgr. onte coas présas saíulle por fóra todo o viño do boco).

A construción aproxímase ás de voz media. Úsase na P3 singular ou plural, ás veces con *se* invariable (vgr. o leite sáese do cazo) que contribúe a centra-la acción no suxeito, reforzando o seu papel de afectado e a súa presenza na construción; tamén marca xeralmente tanto un valor aspectual inceptivo coma o punto de orixe da acción. Os valores aspectuais poden ser quer dinámico e atético nas estruturas que presentan algún tipo de movemento, quer estativo e atético en estruturas como (xxxiii, xxxiv) que admiten unha lectura de estado.

11. Sobresaír unha cousa no alto ou no ancho.

xxxvi) *os bigodes encarnados saían do fuciño de Amaury para un e outro lado da cara* (BE107)

xxxvii) *non me gustan esas vigas que salen por fóra da parede* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *situado-situación*, *situado-situación-loc. espacial*, *modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona un ccircunstancial preferentemente co papel semántico de loc. espacial, modo e cuantificación, causa (vgr. esas vigas saen así para fóra por cousa da inclinación da parede). De xeito máis opcional funciona ás veces tamén un dativo ou compl. indirecto, de referente [+animado], co papel semántico de afectado e en moitas ocasións de posuidor.

A construción reflicte a situación dunha entidade, cun sux. non axentivo. Emprégase na P3 singular ou plural. Non admite *se* e os valores aspectuais son estativo, atético.

12. Ir dar unha vía a un sitio ou partir del o seu trazado.

xxxviii) *colleu por esa carretera que vai salir ó fondo do Cachafeiro* (CACHAFEIRO-FORCAREI70)

xxxix) *alcanzou a pista ladeada de carballos que saía do lugar* (MFB158)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante un pronome relativo que ten como antecedente unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. adv. e máis frecuentemente preposicional, posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), que sinala un punto límite ao que vai desembocar unha vía, e (de+fn) indicando o lugar de procedencia da mesma.

A construción úsase na P3 singular ou plural, reflicte un estado de cousas cun suxeito non axentivo. É frecuente co modo indicativo e non admite o uso de *se*. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

13. Alcanzar, encontrarse, aparecerlle a alguén nun lugar.

xl) *salíronlle a Antonia na agra* (FEÁS74)

xli) *durmía ás veces na propia casa. Ou nunha palleira próxima, a onde lle saía Sara* (AGOSTO17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-afectado-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido á presenza dun dativo ou compl. indirecto e á tematización do complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode funcionar como tal un ccircunstancial, posposto ao predicado, e representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn/fadv) ou por unha fr. adv. (vgr. saíulle alí), que sinala o lugar ao que alguén se achega. Así mesmo, xunto ao ccircunstancial aparece un dativo ou compl. ind. de referente [+humano] que alude ao individuo co que alguén se atopa. Por último, poden funcionar opcionalmente outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de loc. temporal (vgr. saíulle rindo alí ás tres por causa de algo que lle esqueceu), modo, fin, causa...

A construción é activa, cun sux. axentivo. Alén dos contidos indicados arriba, a estrutura “saírlle a alguén” pode transmitir outros significados como son: “asustar a alguén”, “atracar a alguén”. É posible *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

14. Ter un determinado prezo, corresponder ou tocar a certa cantidade nun reparto.

xliv) *o quilo de xurelo sale a seiscentas pesetas* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-cuantificación*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Os seus trazos semánticos poden ser [-animado], [+animado] e [+humano] (vgr. sae a dez euros por persoa; saen a dúas sacas de penso por cabeza), [+concreto], [-control].

O complemento é obrigatorio. Funciona como tal unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a+fn), que expresa unha cantidade resultado de efectuar un determinado reparto ou de aplicar un prezo a un produto. Tamén poden funcionar con carácter optativo outros ccircunstanciais, sobre todo co papel semántico de distribución mediante unha fr. prep. de estrutura (por+fn) (vgr. saímos a dez euros por persoa), ou unha fr. nom. co mesmo valor (vgr. saímos a dez euros persoa). Outras veces escúsase este complemento debido á presenza no sux. dun nome alusivo a prezo, peso, medida, como en (xlii). Por último, funciona en ocasións un dativo co papel semántico de afectado (vgr. o quilo sáelles a vinte euros), en ocasións con valor de solidariedade.

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural e expresa unha correspondencia entre entidades baseada na cuantificación. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo, atético.

15. Proceder, te-la súa orixe unha cousa noutra.

xliv) *arrastraba naquela mesma dirección as notas que saían do piano* (DEUS149)

xlvi) *eso ten unha fermentación e dese vapor é despois de donde sale a propia aguardiente do viño* (RIBADUMIA45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-orixe*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado; pode pospoñerse debido ás prioridades informativas do emisor (vgr. desa uva sae o viño) e en casos como (xlvi) polo contexto sintáctico de cláus. de relativo na que se antepón o ccircunstancial. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] ou [-concreto] en enunciados figurados, [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+fadv) ou (de+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que sinala a procedencia ou a orixe de algo. De xeito opcional poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico de modo, loc. espacial e temporal, medio, causa...

A construción é de estado. Emprégase na P3 singular ou plural, cun sux. non axentivo. Non admite *se* e non é usual en tempos de futuro. Os valores aspectuais son estativo e atético.

16. Desaparecer, quitarse unha mancha, dar.

xlvi) *esa mancha de chocolate na camisa non sale nin con leña* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a súa atención na acción, posición que favorece a non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En xeral, tende a funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de medio (xlvi), modo (vgr. a mancha sae moi ben), loc. espacial e temporal, causa, condición (vgr. coa túa axuda esa mancha saíra), exclusión (vgr. saíron todas as manchas menos esa)... Adoita estar latente o papel semántico de causante, concretado no individuo responsable da realización da

acción. Tamén pode aparecer un dativo ou compl. indirecto co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. non che sae esa mancha da camisa).

A construción ten significado medio. Úsase na P3 singular ou plural, non admite *se* e aparece moitas veces con negación. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo –inceptivo, medio, terminativo–; simple e télico se non se produce duración (vgr. botoulle lixivia á mancha do xersei e saíu no momento).

Saltar Cintr./Ctr.

1. Erguerse do chan mediante impulsos bruscos; poñerse en movemento de súpeto.

i) *o can chámase Suceso e saltaba o animal de pracer* (EBO135)

ii) *¡coño Balbina que me desangro! Y ela salta a escape en ropas menores a coller cagayois de pita cuas maus* (OSCOS)

iii) *facemos unha cacharela e despois saltan os mozos por riba dela* (OROSO63)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido fundamentalmente ás prioridades informativas establecidas polo emisor. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con frecuencia adoita funcionar un ou varios ccircunstanciais cos papeis semánticos sobre todo de modo (ii), cuantificación, causa (i), loc. espacial (iv), loc. temporal, fin, orixe (vgr. saltou da cadeira coma un lóstrego). En ocasións tamén pode funcionar un predicativo do sux. (vgr. salta enfadado da cama).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Implica un movemento corporal dando saltos ben sexa en vertical nun punto sen desprazarse ben sexa con desprazamento. O movemento pode ser por encima dun límite (vgr. saltou por riba do muro) cun resultado final equivalente ao da construción transitiva (vgr. saltou o muro). Na primeira o centro de atención é a acción de saltar e o ccircunstancial resulta ser unha información adicional que completa e precisa o contido do verbo. Na construción transitiva o complemento é a entidade afectada que se constitúe en obxectivo da acción. Isto ademais implica que a relación entre predicado e compl. directo é máis estreita e directa cá que se produce entre predicado e ccircunstancial. Os valores aspectuais son dinámico, télico e intermitente cando se alude a cada un dos pequenos saltos, atético cando se fai referencia ao conxunto dos pequenos saltos; puntual e simple xeralmente nas estruturas que significan incorporarse de súpeto.

2. Botarse dende unha altura; abalanzarse sobre unha persoa ou cousa.

iv) *Salta o vello pra fóra, perde pé nos penedos* (OCT366)

v) *a imaxe dun Abel Caballero saltando ó baleiro desde un barco en La Voz de Galicia...* (TN6, 66)

vi) *¿e vai un día non lle saltou enriba?* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-dirección, destino, orixe*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida (vi). A posposición é habitual en estruturas de modalidade interrogativa, con sux. non definido e naquelas en que o emisor prioriza informativamente un complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode non se explicitar e quedar latente (vgr. dille que non salte). Nos demais casos funciona un ccircunstancial representado fundamentalmente por unha fr. prep. de estrutura (a, en, contra, encima de, para, por, sobre + fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que sinala o lugar, tránsito (vgr. saltou pola ventá), orixe (vgr. saltou dende o muro), dirección, individuo ou entidade sobre os que alguén se bota

ou se abalanza. De maneira opcional pode acompañar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado. Tamén poden aparecer outros ccircunstanciais co papel semántico de medio (vgr. saltar en paracaídas), modo (vgr. saltou para baixo rapidamente), loc. temporal, causa (vgr. co medo ao lume saltou para baixo), fin, condición (vgr. sen a túa axuda non saltaría para baixo), concesión...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento, que parte dun impulso e ten dirección descendente, en ocasións indeterminada, ou ascendente cando se trata de saltar contra un límite, isto é, sobre algo/alguén de abaixo para arriba (vgr. o gato saltoulle á cara). Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual e simple.

3. Estoupar unha cousa, saír algo con forza, romper, desprenderse.

vii) *co esforzo saltáronlle dous botóns da guerreira azul do seu uniforme* (BE15)

viii) *mira que non che salte o aceite nun ollo* (FORCAREI50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Con frecuencia posponse ao predicado debido ao semantismo da construción, á non animación e non control, ao funcionamento dun dativo ou compl. ind. e á tematización dalgún complemento da cláusula por causa das prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico xeralmente de prexudicado e algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de causante (vii), modo, loc. espacial e procedencia (vii, viii), loc. temporal...

A construción ten significado medio. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Reflicte un evento que adoita ter un estímulo ou causante e o sux. resulta ser protagonista e afectado. O causante moitas veces é asemade unha forza (vgr. o bote saltou coa calor; o tapón salta coa presión; a lámpada saltou co lóstrego). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, simple, puntual, intensivo.

4. Dicir algo de maneira repentina; responder súbita e bruscamente, mesmo con enfado.

ix) *miramos así pó mar e vemos un remo flotando, e saltolle eu a Alfredo: hostia, mira pa aí un remo flotando* (O GROVE28)

x) *o Arnal díxoo adrede pensando que o crego ía saltar coma un resorte* (ESC95)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico é *axente-acción*, *axente-acción-modo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido á presenza de dativo ou compl. ind. e ao centro de atención establecido polo emisor na acción. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, se ben nalgúns construcións acostuma funcionar unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.) (vgr. sempre salta con algunha estupidez; sempre salta dicindo parvadas), de referente [-animado] e [+concreto], que alude ás palabras e acenos que alguén di ou fai e ao xeito de as dicir ou facer; neste sentido a estrutura está moi próxima a unha cláus. transitiva de xerundio con verbo elidido (vgr. sempre salta con algunha estupidez / dicindo algunha estupidez). Con carácter máis opcional funcionan outros ccircunstanciais co papel semántico tamén de causa, fin (vgr. con ese teu ataque saltaría rapidamente para se defender), loc. temporal e espacial, concesión (vgr. mesmo con ese teu ataque non saltaría para se defender)... Tamén pode aparecer un dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado, e un predicativo aludindo a un determinado estado do suxeito (vgr. saltou enfadado cos seus comentarios irónicos).

A construción manifesta unha acción de tipo verbal. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, simple, ás veces intensivo.

5. Saíren os xogadores ao terreo de xogo.

xi) *Savio saltou ó céspede en medio do clamor popular que prefere ó brasileiro* (OCG04-03-99, 45)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), que fai referencia ao terreo de xogo ao que saen os xogadores, ás veces de maneira metonímica (vgr. saltar ao céspede). De xeito opcional poden aparecer outros ccircunstanciais cos papeis semánticos preferentemente de loc. temporal, modo, fin, concesión, condición (vgr. sen a axuda do público non saltaría ao céspede), exclusión (vgr. todos saltaron ao céspede menos el), distribución (vgr. saltaron de dous en dous)... Ás veces tamén funciona un predicativo indicando un determinado estado do suxeito (vgr. saltou animado ao céspede).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Expresa un movemento con desprazamento cara ao exterior e asemade o comezo da participación nun xogo. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

Sandar Cintr./Ctr.

1. Recobra-la saúde despois de estar enfermo.

i) *A mamá xa sanou, está sentada na cama fiando na roca* (RIOBARBA81)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Con frecuencia posponse ao predicado por o emisor centra-la atención no proceso significado polo verbo (vgr. sandou a mamá). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado] cando designa unha parte dun individuo (vgr. a perna sandoulle), [+concreto], [+común], [control parcial] dado que un individuo pode ter intención de sandar e poñelos medios para que iso aconteza, mais é algo que non só depende del ou da súa vontade.

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar ás veces un ccircunstancial con diversos papeis semánticos como medio (vgr. sandou coas medicinas), causa, modo (vgr. alí sandará moi ben cos aires da aldea), loc. temporal e espacial, condición (vgr. cunha estadía no campo sandaría), condición (vgr. sen a túa axuda non sandaría), concesión (vgr. non sandaría mesmo coa túa axuda), substitución (vgr. en vez de enfermar con ese frío, sandou), adición e exclusión (vgr. ademais do cóbado tamén lle sandou a man; menos o cóbado sandoulle o brazo todo)... Tamén un dativo ou compl. indirecto co papel semántico xeralmente de beneficiado e ás veces posuidor (vgr. sandoulle o can).

A construción ten significado medio; mostra o proceso de recuperar un estado anterior de saúde. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Fronte á construción transitiva en que existe un papel semántico de axente ou causante en función de sux., na construción intransitiva isto aparece a través dun papel semántico de medio ou causa en función de complemento, sendo o suxeito a entidade afectada. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo –inceptivo, medio, terminativo.

Sangrar Cintr./Ctr.**1. Deitar sangue ou zume unha planta.**

i) *a cousa do patexo era mui esclava, moito. Sanjrábanlles as más ós cinco que andaban na buceta* (SADA70)

ii) *sángralle o ombreiro, ságralle o costado, ságralle o duro coxigón* (OCT366)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida, que en (ii) se pospón ao predicado pola presenza de dativo ou compl. ind. e polo centro de atención que establece o emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado] tratándose de plantas, [+animado] e [+humano] cando a construción alude á totalidade do individuo (vgr. María está sangrando), [-animado] cando se fai referencia a unha parte do individuo como en (i, ii), [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Cando o sux. é unha entidade non animada adoita sinalar unha parte do corpo e daquela acostuma funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de posuidor e xeralmente prexudicado. Se o sux. fai mención ao individuo, a referencia á parte do corpo afectada realízase mediante un ccircunstancial, a miúdo posposto ao predicado, de estrutura (por+fn) e referente non animado (vgr. sangro por unha man). Alén disto, poden funcionar outros ccircunstanciais con distintos papeis semánticos coma modo (vgr. sangra abundantemente), loc. temporal e espacial (vgr. onte sangrou na cama), causa (vgr. co golpe sangrou), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda sangraría), condición (vgr. coa túa axuda non sangraría decontado), substitución (vgr. en vez de curar sangrou), adición e exclusión (vgr. ademais de se marear sangrou; sangrou pola roupa toda menos polo pantalón)...

A construción ten significado medio e admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, en ocasións intensivo e iterativo (vgr. xa sangrou varias veces).

Secar Cintr./Ctr.**1. Deixar de estar húmido, quedar sen líquido.**

i) *eu estaba cos calcetíns alí nun castiñeiro colgados pra que se secaran* (VERÍN65)

ii) *en agosto secan os montes e en setembro as fontes* (TUI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando se tematiza un complemento ou cando o emisor centra a atención no proceso. Os seus trazos semánticos tamén favorecen a posposición, estes trazos son [-animado], [+animado] e [-humano] (vgr. a vaca secou), [+concreto], [+continuo] (vgr. xa secou a roupa), [-continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona en bastantes ocasións un ccircunstancial con papeis semánticos coma os de causa (vgr. secou coa xeadá), medio (vgr. a roupa seca mellor coa secadora), modo, loc. espacial e temporal, substitución (vgr. en vez de secar ben enrrugouse), concesión (vgr. non secará mesmo coa axuda da calor deste sol), condición (vgr. coa axuda da calor de onte secaría toda a roupa)... Tamén é habitual un dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de prexudicado ou beneficiado (vgr. secouche o castiñeiro; xa lle secou a roupa).

A construción ten significado medio e úsase na P3 singular ou plural. Admite un *se* con valor pasivo, adquirindo o sux. o papel semántico de afectado e quedando o axente indeterminado. Tamén se rexistra, sobre todo na fala, o emprego de *se* para enfatizalo proceso desenvolvido no sux. e reforza-lo seu papel de experimentante (vgr. a roupa

secouse ben hoxe). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo –terminativo con tempos de pretérito (vgr. a árbore secou), medio (vgr. está secando), inceptivo (vgr. está empezando a seca-la árbore)–, atético, ás veces intensivo (vgr. secar abondo).

Seguir Cintr./Ctr.

1. Estar, situarse unha persoa ou cousa detrás doutra.

- i) *a angustia que se lle percibía na contracción da boca nos días inmediatos que seguiron ó asalto do cuartel* (DEUS249)
- ii) *o meu home ten dous irmaus, unha rapaza que é a que lle sigue a el e logo...* (PONTEDEUME41)
- iii) *e despois o que lle sighe está na casa, está casado en Eirís* (O PINO67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *situado-situación-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Posponse en moitas ocasións ao predicado debido á tematización do complemento e facilitado nalgúns casos pola non animación e non axentividade do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+animado] e [+humano], xeralmente [+concreto], [+continuo], [-control] ou [+control] cando se trata dunha entidade humana que está ou se sitúa conscientemente nun certo lugar.

O complemento pode non se explicitar nalgunhas construcións, pero está latente e resulta identificable polo contexto (vgr. non se dixo nada dos feitos que seguiron). Está representado por unha fr. prep., de estrutura (a+fn) e/ou un pronome dativo, referido a unha entidade cos trazos [+animado] e [+concreto], na que se proxecta unha determinada situación que actúa como referente de orde do suxeito.

A construción é de estado, pretende mostrar unha situación que reflicte orde espacial ou temporal de persoas ou cousas. Non se emprega con *se* e os seus valores aspectuais son estativo e atético.

2. Continuar nun mesmo estado, situación ou dirección.

- iv) *os gardas seguen durmindo, a casa segue en silencio* (OCT35)
- v) *Rosalía segue viva polos camiños do mundo* (OCG25-11-98, 37)
- vi) *cando volvía ó sitio onde el seguía de pé, detívose* (DEUS34)
- vii) *Todo o que dixen entón sobre o título segue en vigor* (TN20, 38)
- viii) *As cousas seguen como estaban* (REDONDELA30)
- ix) *Carlos segue traballando de albanel*
- x) *A planta segue crescendo*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-predicativo, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico é para estruturas monoargumentais *axente-acción, experimentante-proceso continuativo, portador de estado-estado*. Para estruturas biargumentais *portador de estado-estado-modo, experimentante-proceso continuativo-modo, axente-acción-modo, dirección*.

O suxeito está aquí explícito mediante unha fr. nom. e unha cláusula. Pode preceder ou segui-lo predicado. Con sux. non animado e non axentivo resulta máis doada a posposición (vgr. segue de plena actualidade o que publiquei hai dous anos). Os seus trazos semánticos resultan variables: [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [-concreto] (vgr. a inxustiza segue presente no mundo), [+continuo], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio cando *seguir* vai cun xerundio e forma unha perífrase aspectual. Nos demais casos é obrigatorio, posponse ao predicado e está representado ben por unha fr. adx. concordando en xénero e número co sux., ben por unha fr. adv. ou fr. prep. encabezada por diversas preposicións como *de, con, sen, en...*,

ben por unha cláus. de xerundio, participio e encabezada por *como*, indicando quer un contido modal en relación cun estado, acción e proceso, quer unha dirección, meta ou tránsito dun individuo (vgr. *sigo ata Caldas*; *sigo por Cedeira*). Neste último caso, a construción achégase a unha estrutura transitiva cun compl. dir. latente (vgr. *sigo [o camiño] ata Caldas*). Con carácter opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, causa, condición (vgr. *coa túa axuda a casa seguiría hoxe en silencio*)...

A construción indica o prolongamento dun estado, acción ou proceso. Admite *se* para referir un sux. animado indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético e progresivo cando se reflicte un proceso e unha acción; estativo, atético cando se trata dun estado.

Sentar Cintr./Ctr.

1. Pousa-las nádegas flexionando as pernas para así tomar asento.

i) *as catro reunímonos e sentámonos no sofá aí tranquilamente* (VIGO27)

ii) *María sentou na pedra quente do pouso* (PN50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funcionan un ou varios ccircunstanciais, representados sobre todo por unha cláus. ou por unha fr. prep. e adverbial co papel semántico de loc. espacial determinada (i, ii) ou indeterminada (vgr. *senta onde queiras*; *senta por aí*). Nalgúns casos o contido da construción non reflicte o feito de sentar sobre ou derriba dunha cousa senón diante dela (vgr. *sentou á mesa*). Outros papeis semánticos son os de loc. temporal, modo (vgr. *alí sentei comodamente na cadeira*), causa, fin, comitativo (vgr. *sentou coa filla*), condición (vgr. *coa túa compañía sentaría*), substitución (vgr. *senta en vez de marchar*), etc. Outra función que se documenta con certa frecuencia é a de predicativo do sux. (vgr. *sentou cansado no sofá*).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento de tipo corporal. Admite o uso de *se* con variación de número e persoa, reforzando a presenza do sux., enfatizando o seu papel de axente e afectado e en moitos casos engadindo o valor aspectual inceptivo. Os valores aspectuais son, amais do que acabamos de indicar, os de dinámico, télico e ás veces iterativo.

2. Resultarlle a alguén unha cousa dunha determinada maneira.

iii) *a práctica do sexo –sen excesos de promiscuidade– é a práctica que mellor lle senta ó ser humano para rexuvenecer* (OCG11-03-99, 37)

iv) *fai viño, que lle chaman viño romano que din que ten un grado menos que a auga, pero o malo é que é bastante ácido e senta así un pouco mal ó estómago* (PONTEDEUME81)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*, co esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dun pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Tamén é frecuente o emprego de cláus. de infinitivo (vgr. *senta mal comer tanto*). Posponse moitas veces ao predicado favorecido polas prioridades informativas do emisor, o semantismo da construción coa presenza dun dativo ou compl. indirecto e a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv. nucleada por un adverbio ou locución adv. do tipo de

ben, mal, fatal, de marabilla... co papel semántico de modo, e por un dativo ou compl. indirecto, de referente [+animado] e [+humano], co papel semántico de afectado. De xeito máis opcional poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial referida sobre todo á parte do individuo directamente afectada (iv), causa (vgr. *senta mal ao estómago polo acedo que é*), etc.

A construción ten carácter activo. Emprégase na P3 singular ou plural, non admite *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

3. Quedar algo ben ou mal.

v) *que ben che senta esa camisa azul* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de estado-estado-afectado-modo*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Posponse moitas veces ao predicado favorecido polo semantismo da construción coa presenza de dativo e pola non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv. nucleada por un adverbio ou locución adv. do tipo de *ben, mal, fatal, de marabilla...* co papel semántico de modo, e por un dativo ou compl. ind., de referente [+animado] e [+humano], co papel semántico de afectado. Poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, causa (vgr. *onte sentábache moi ben a camisa pola súa cor verde*)...

A construción é de estado. Emprégase na P3 singular ou plural, non admite *se* e os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo.

Sentir Cintr./Ctr.

1. Ter consciencia do propio estado ou situación, acharse, atoparse.

i) *Camoiras cala. Séntese tenso. Véñenlle as varreduras* (PN35)

ii) *quizais tamén por eso sintime mellor en Madrí, porque sabía que iba regresar* (OURENSE25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-modo*.

O suxeito aparece implícito. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+humano] debido ao feito de ter consciencia dun estado, [+concreto], [+común], [+continuo] en casos como (vgr. *a xente séntese incapaz*), [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Funciona como tal sobre todo unha fr. adv. ou unha fr. adx. que concorda en xénero e número co suxeito e sinala o modo de estar ou de se atopar alguén. Accidentalmente poden aparecer outros ccircunstanciais con papeis semánticos como causa (vgr. *síntome obrigado polas circunstancias*), loc. temporal e espacial, finalidade en canto significa aptitude ou capacidade para algo (vgr. *séntese capacitado para ese traballo*), condición (vgr. *coa túa axuda sentiríame mellor*), concesión (vgr. *aínda coa túa axuda non me sentiría mellor*), etc.

A construción ten forma pronominal, cun clítico que actúa como formante lexemático do verbo, é variable en número e persoa e centra o estado ou situación descritos no suxeito. Traduce un sentimento xeral que pode ser de percepción física (i) ou psíquica (vgr. *síntome útil*). Os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo.

Ser Cintr.

1. Existir, haber, ter presenza.

i) *¿Foi primeiro a oración ou a blasfemia?* (ESC95)

ii) *Unha vez era un chaval e tiña unha novia* (TRIACASTELA41)

iii) *Eramos sete ou oito en cada camioneta* (OCT24)

iv) *antes os matrimonios menos de seis ou sete non eran en ningunha casa* (SOUTELO-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico respectivo é *portador de existencia/presenza-existencia/presenza; portador de existencia/presenza-existencia/presenza-cuantificación, orde, loc. espacial...*

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita pospoñerse ao predicado en construcións como (iii) que comezan coa fórmula de carácter temporal *unha vez*, presentan sux. non definido e tematizan o ccircunstancial por centra-lo emisor nel a atención. Os trazos semánticos do sux. son [+animado], [+concreto], [+continuo], [-control], [+control] en construcións como (iv) en que se dá a posibilidade de modifica-la cantidade sinalada referida a presenza ou existencia de algo ou alguén.

O complemento non resulta obrigatorio en moitas construcións desta acepción. Noutras funciona un ccircunstancial, cun referente [+animado], que sinala sobre todo unha cantidade de persoas ou cousas e unha determinada orde canto á presenza ou aparición de persoas e cousas. Pode rexistrarse, con carácter máis opcional, algún outro ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial (iv), adición ou exclusión (vgr. *eramos seis ademais de ti; eramos seis sen ti*)...

A construción presenta un verbo semantizado, isto é, con contido léxico pleno e que por tanto non actúa como relacionante entre dúas funcións sintácticas e semánticas. O sux. é non axentivo. Non se admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

2. Ocorrer, suceder, pasar un feito.

v) *Cando espertei, o Castromao estaba cabo de min e contoume o que fora* (OCT207)

vi) *e foi aí cando Simón volveu ao mundo* (ESC20)

vii) *cando viñeron xa comeramos todo o pan. Pero o máis malo foi despois...* (O GROVE67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-atributo*. O respectivo esquema semántico é *evento-acción, evento-acción-loc. espacial, temporal*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha frase nom. definida (O+adxectivo/que). Adoita preceder ou segui-lo predicado. A posposición favorece o semantismo da construción e a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio nalgúns construcións como (v) en que o verbo adquire significado pleno. Noutras como (vi, vii) si o é, trátase de atributivas fendidas que tematizan o sintagma atributivo. Con frecuencia tamén se rexistra un complemento co papel semántico de loc. temporal e espacial (aquí, aí, agora...). Outros papeis semánticos que tamén se poden atopar son os de modo (vgr. *perdoa, foi sen querer*), fin (vgr. *é polo teu ben, ti verás*), causa (vgr. *foi pola súa culpa*), participación (vgr. *o accidente foi entre dous turismos por causa da néboa*), condición...

A construción presenta un verbo *ser* bastante semantizado, expresando unha acción que se traduce en acontecemento. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Resulta frecuente a construción atributiva fendida que inverte a orde habitual tematizando o verbo maila fr. adverbial. Os valores aspectuais son dinámico, atético cando o evento implica duración, télico cando o feito non reflicte duración; tamén pode ser puntual e simple.

3. Ter unhas determinadas características para algo, servir para un fin.

viii) *As enciñas son máis ben pá herba, pá herba seca e pá herba verde* (MONDOÑEDO60)

ix) *eu os que traio son para matar* (SOUTELO-FORCAREI32)

O esquema sintáctico é *suxeito-verbo/cópula-atributo*, co dobre esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador* e *identificado-identificación-identificador*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe en usos rectos os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento atributivo resulta obrigatorio. Está representado ben por unha cláus. de estrutura (para+inf.), (para que+verbo finito) (vgr. isto é para que te tranquilices), ben por unha fr. prep. de estrutura (para+fn), que expresa o fin, destino, utilidade, valía, etc. do evento ou da entidade á que aluden. Moitas veces estas construcións mostran á par un contido de identificación definicional, é dicir, o atributo define e describe unha clase ou especie de entidades representadas polo sux. (vgr. as enciñas son aparellos para a herba).

A construción úsase na P3 singular ou plural, cun verbo desemantizado que constitúe unha unidade significativa co atributo. Non admite *se* e os valores aspectuais son estativo, atético.

4. Caracterizarse por pertencer, formar parte de, ser propio ou natural de.

x) *veñen do rural ou viven na cidade, pero son de clase social baixa ou media* (LAROUCO30)

xi) *as vivencias de cada un son de un* (MONFORTE53)

xii) *esa vila tráeme moitos recordos, nós somos de alí* (EBO246)

O esquema sintáctico é *suxeito-verbo/cópula-atributo*, cun esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado agás cando o emisor pon de relevo o complemento (vgr. de aí somos nós). Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. nom. de referente animado (vgr. a casa é miña); unha fr. adx. que designa lugar de nacemento e nacionalidade (vgr. é coruñés; é galego), relixión (vgr. son cristián), clase social (vgr. é nobre), partido político (vgr. é nacionalista), corrente artística ou científica (vgr. é funcionalista); e unha fr. prep. de estrutura (de+fn/fadv), cun referente [+animado], [+concreto], [+común], [+continuo], que sinala unha entidade que pode designar orixe, procedencia ou pertenza mediante unha loc. espacial ou temporal (vgr. somos dos anos sesenta), pertenza a unha familia (vgr. é dos Meirás), posuidor (vgr. o coche é de seu tío), etc.

A construción sinala unha determinada caracterización do suxeito relativa á súa posesión ou pertenza. Pode admitir *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. se non se é de aquí que non se veña). Os valores aspectuais son estativo, atético.

5. Caracterizarse por estar feito de algo.

xiii) *os colchóns serán de espuma* (CERDEDO55)

xiv) *as varas son de salgueiro e de gimia, e de abellaneira* (GUNTÍN52)

O esquema sintáctico é *suxeito-verbo/cópula-atributo* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe en usos non figurados os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Funciona como tal unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn), con frecuencia sen determinante, e cun referente [-animado], [+concreto], a miúdo [+continuo], que caracteriza o suxeito indicando un contido de materia.

A construción é de estado. Úsase en P3 singular ou plural. Mostra unha caracterización do sux. indicando de que está feita a entidade que o representa. Non admite o uso de *se*. Os valores aspectuais son estativo, atético.

6. Ter un prezo; acontecer unha hora, tempo, data.

xv) *Oi tía que son trinta mil pesetas* (BAIO18)

xvi) *Fidel Carballo logra chegar a Outomuro cando xa son ben horas de xantar* (OCT190)

xvii) *daquela cando fora da guerra viñeran moitos de aí de Marín* (SOUTELO-FORCAREI70)

xviii) *Era mea tarde, a nevada parara súpeto e o vento apousentara* (ARR28)

xix) *non ves que xa é moi tarde* (PN40)

O esquema sintáctico é *suxeito-verbo/cópula-atributo; verbo/cópula-atributo*. O esquema semántico é *caracterizado-caracterización-caracterizador; cuantificación e loc. temporal*.

O suxeito non funciona como tal na meirande parte destas oracións xa que o verbo *ser* maila frase que lle segue actúan aquí como unha unidade funcional que adquire un determinado contido. Nalgunhas o sux. está implícito (vgr. [o traxe] son trinta mil pesetas) e recoñécese por medio do contexto ou doutras referencias externas; neste caso os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-control].

O complemento atributivo resulta obrigatorio. Adoita estar representado por unha fr. nom., fr. adv., fr. prep., ou por unha cláus. temporal con verbo elidido (vgr. iso fora cando [había] a guerra). Poden expresar un contido de tempo ou mostrar unha cantidade referida a prezo, unha data ou unha hora concreta. Cando a construción indica prezo alterna a estrutura de fr. nom. coa de fr. prep. (a+fn) de carácter distributivo (vgr. o quilo son tres euros / o quilo é a tres euros). De xeito opcional poden funcionar algúns ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial, causa, fin (vgr. agora é moi tarde para comer), etc.

A construción úsase na P3 singular ou plural, concordando co atributo e preferentemente en tempos de presente ou pretérito. Designando prezo e hora aparece xeralmente en plural (vgr. son dous euros; son as tres). En expresións temporais menos concretas tamén aparece o plural (vgr. foi nos meses de verán). Indicando datas acostuma usarse en singular (vgr. foi en 1930; é o 7 de agosto). Os valores aspectuais son estativo, atético.

7. Sinala causa, motivo ou pretexto.

xx) *Perdoa, muller, tes moita razón, de ti nunca tiven queixa, pero é que hai algunha...*(MDB125)

xxi) *Faino comigo, puta, ¿ou é que non che gustan os homes?*(MDB150)

O esquema sintáctico é *atributo*, co esquema semántico *causa*.

A construción non presenta sux. e nela o verbo *ser* aparece en P3, maioritariamente en presente e seguido dunha cláus. encabezada por *que*. Adoita requirir un contexto previo, unha situación inmediata que non está expresa, así esta construción adquire o papel semántico de causa, motivo ou pretexto da situación aludida no contexto precedente.

A construción tende a usarse como resposta xustificada a algunha cuestión que presenta o interlocutor, en moitos casos modalizada por adverbios como *xa* e *aínda* (vgr -aínda non entregaches o traballo?, -é que non o puiden rematar). Os valores aspectuais son estativo, atético.

8. Indica unha característica ou propiedade do suxeito.

xxii) *aquela mañá os tremores foron un martirio* (DEUS139)

xxiii) *el iara paleto cen por cen* (GOIÁN44)

xxiv) *ela é moi amigha de ter* (COVAS-FORCAREI65)

xxv) *habrá que esperar un día ou dous, que eu xa sabes que son solo e non teño xente* (O CEBREIRO)

xxvi) *o que falo eu é unha chapurrada* (ACIVEIRO-FORCAREI31)

xxvii) *é millor que llo digas canto antes, xa sabes que el é así* (COVAS-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-verbo/cópula-atributo* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito aparece implícito e explícito (xxvi, xxvii) mediante unha fr. nom. definida e unha cláusula. Posponse ao predicado en estruturas como (xxvii) en que aparece unha cláus. completiva encabezada por *que*. Pode designar un evento ou tratarse dunha entidade cos trazos semánticos [\pm animado], [\pm concreto], [\pm continuo] (vgr. a xustiza é universal), [\pm común], [\pm control].

O complemento resulta obrigatorio e posponse ao predicado agás nas estruturas atributivas fendidas. Está representado polos seguintes tipos de unidades: unha fr. nom. definida ou non definida, con ou sen determinante, que tende a clasificarlo sux. ben como pertencente a unha determinada clase de entidades humanas (vgr. Pedro é filólogo) ben como exemplar dunha clase, animada ou non animada, que posúe propiedades comúns cos demais exemplares desa clase, buscando ás veces enfatizar certas propiedades negativas ou positivas (vgr. Pedro é un filólogo; ese coche é un Citroen; singularmente reforzado con *todo* ou con sufixos (vgr. ese coche é todo un Audi, é un cochazo), ou que tende a establecer unha relación de identificación de orde directa ou inversa (vgr. Pedro é o filólogo; o filólogo é Pedro); unha fr. adv. (nucleada por adverbios de modo como mellor, peor...); unha fr. adx. nucleada por bo, malo, igual..., concordando en xénero e número co suxeito (en xxii equivale a predicados como *gustar*: é amiga de ter / gústalle ter); unha fr. prep. a miúdo con sux. non animado (vgr. o iogur é sen azucre; este deseño é con manga longa). En liñas xerais estas unidades atribúenlle ao sux. unha determinada propiedade, estable ou episódica, como pode ser unha valoración (xxvi), calidade psíquica (xxiii), calidade física seguida ou non de frase comparativa (vgr. é alto coma seu pai), sentido (vgr. non me gusta o limón, é moi agre), condición social e comportamento (vgr. é rico; é vulgar), condición temporal (vgr. é vello), etc. O atributo pode designar tanto un evento coma unha entidade cos trazos semánticos [\pm animado], [\pm concreto], [\pm continuo]. Con carácter opcional pode funcionar co atributo algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, temporal, causa... Tamén pode aparecer un dativo de solidariedade (vgr. éche moi bo rapaz).

A construción presenta regularmente concordancia de xénero e número entre sux. e atributo. Admite *se* referido a sux. animado para indica-la súa indeterminación (vgr. se se é listo supérase a proba). Os valores aspectuais son estativo, atético.

9. Estar.

xxviii) *A paz é cerca xa* (OCT347)

xxix) *xa o frío da morte é dentro deles, xa non lle cómpre abrigo* (OCT359)

xxx) *Ten unha oficina en Monterroso. E a principal é aquí en Melide* (MELIDE38)

xxxi) *o panel o que ñe sikhe pa diante cara á proa, despois a cadeira que é no medio* (O GROVE67)

O esquema sintáctico é *suxeito-verbo/cópula-atributo*, cun esquema semántico *situado-situación-loc. espacial ou temporal*.

O suxeito está aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado ben cando o emisor centra a atención no atributo, ben cando o sux. é non definido, non animado e carece de axentividade. Os seus trazos semánticos poden ser [\pm animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [\pm control].

O complemento atributivo resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv., posposta ao predicado, que sinala o momento ou o lugar en que algo ou alguén se sitúa. De xeito opcional pode aparecer algún adv. modalizador ou distintos complementos circunstanciais co papel semántico de causa, modo...

A construción adoita estar en P3 singular ou plural, con sux. preferentemente non animado e non axentivo. Os valores aspectuais son estativo, atélico.

10. Sinala a definición dunha cousa ou o resultado dunha operación.

xxxii) *cofete é a parte da popa* (O GROVE67)

xxxiii) *pois sete por catro son vinteito, así que subiranche dúas mil oitocentas este ano* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-verbo/cópula-atributo*, cun esquema semántico *identificado-identificación-identificador*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e posúe os trazos semánticos [-animado], [+animado] (vgr. astronauta é a persoa que viaxa ao espazo), [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento atributivo resulta obrigatorio. Está representado ou por unha expresión de cantidade que identifica certo resultado a través dunha operación numérica previa ou por unha cláus. (vgr. pintor é quen pinta cadros), ou por unha fr. nom., con ou sen determinante, cando expresa a identificación entre dúas entidades mediante a definición dun determinado individuo ou clase que funciona como suxeito.

A construción adoita aparecer na P3 singular ou plural. Úsase para definir unha entidade calquera ou máis correntemente toda unha clase ou especie. Ademais do modo de definición sinalado arriba existen outros xeitos de identificación por definición como son a definición por sinonimia (vgr. hipotonía é hipotensión), por significado (vgr. sorry é perdón) ou por referente, efecto e consecuencia (vgr. viaxar é vivir). A construción non admite *se* e os valores aspectuais son estativo, atélico, permanente en construcións que sinalan o resultado dunha operación aritmética.

11. Verbo auxiliar en construcións pasivas.

xxxiv) *¿E se o capador Nicasio non se suicidou e foi asasinado por causa dos seus maus costumes coas mulleres?* (ARR23)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-(complemento axente)*, cun esquema semántico *afectado-acción-(axente/causante)*.

O suxeito é unha entidade cos trazos [+animado], [-control]. Os demais trazos estarán en función do verbo auxiliado.

O complemento axente pode ser descoñecido ou explicitarse mediante unha fr. nom. de estrutura (por+fn), cun referente de trazos [+animado], [+control].

Esta é unha das construcións prototípicas da estrutura pasiva. O predicado está formado por un verbo auxiliar *ser* seguido dun participio. O verbo dos esquemas atributivos presenta similitudes co das perífrases pasivas, o que significa que ámbolos dous están desemantizados, funcionan como auxiliares nun predicado portando morfemas de tempo, modo, aspecto, número e persoa, van con outra forma verbal e en ámbolos dous a forma léxica plena é a que lle marca restricións de selección ao suxeito. As diferenzas están en que o verbo *ser* das perífrases aparece con formas verbais non persoais, atópase en construcións predicativas, non nominais, expresa accións ou procesos con certos valores aspectuais e non introduce propiedades ou estados.

Simpatizar Cintr.

1. Sentir simpatía por algo ou por alguén.

i) *como é posible que contactaran e que simpatizaran cos xeitos móbiles, coas propostas ledas e chafalleiras* (BE105)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando a construción está en plural (vgr. Pedro e María simpatizan) aínda que queda latente a estrutura recíproca de compl. prepositivo (vgr. Pedro simpatiza con María e María simpatiza con Pedro). Cando está en singular o complemento resulta obrigatorio e aparece representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (con+fn), cun referente [\pm animado], [\pm concreto] e [\pm continuo], no que se proxecta un sentimento de agrado e atracción. De xeito opcional funciona en moitas ocasións un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación (moito, pouco, bastante), loc. temporal, modo, causa (vgr. simpatiza con todos vós por afinidade ideolóxica), consecuencia (vgr. simpatiza con eles tanto que saen de vez en cando cear por aí), exclusión (vgr. simpatiza con todos menos cos falanxistas)...

A construción reflicte a posesión dun sentimento. Pode presentarse en singular ou en plural, admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo ou atenuativo (vgr. pouco simpatiza con eles).

Soar Cintr.

1. Emitir ou producir sons.

i) *entón soou o teléfono e os dous agradeceron ese alivio momentáneo* (MFB128)

ii) *soan tiros e laios, vocena megáfonos que chaman á rendición* (OCT365)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita pospoñerse ao predicado debido aos trazos de non animación e non control así como á non definitude. Cando existen outros complementos na cláus. situados despois do verbo a posposición resulta menos frecuente (comp. o teléfono soou moitas veces / soou moitas veces o teléfono; a súa voz soaba ronca / soaba ronca a súa voz). Os trazos semánticos do sux. son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Acostuma funcionar algún ccircunstancial co papel semántico principalmente de loc. espacial e temporal, cuantificación, modo (vgr. onte a alarma do forno soou con dificultades por causa do cable), causa, concesión (vgr. ata con ese arranxo non soaría), condición (vgr. soaría coa túa colaboración), distribución (vgr. soaron de dous en dous)...

A construción é activa e úsase na P3 singular ou plural. En moitos casos está implícita unha función semántica causante ou estímulo, de carácter animado, que determina a produción do son ocasionado polo suxeito. Os valores aspectuais son dinámico, atético; tamén simple e télico cando non hai duración (vgr. soou un disparo momentáneo). Poden reflectirse outros valores como iterativo, múltiple, permanente (vgr. escoita como soa a ferverza).

2. Presentar unha determinada aparencia ou impresión.

iii) *vive nunha aldea que ten un nome que soa a museo* (TN6, 26)

iv) *o argumento esaxerado soaba serio* (TN12, 8)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo* e o esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado, se ben a posposición resulta doada pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento ten carácter obrigatorio. Está desempeñado xeralmente por unha fr. adx., fr. adv. ou fr. prep. de estrutura (a+fn), cuxo referente é unha entidade cos trazos [-animado] e [\pm concreto], que expresa en tódolos casos a aparencia ou impresión dunha

entidade; a estrutura (a+fn) presenta ademais un contido de tipo modal e comparativo. Ás veces o individuo que ten esa impresión maniféstase a través dun dativo ou dun compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. o argumento soáballo serio). Tamén pode funcionar de xeito opcional algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. naquela ocasión o seu argumento soaba pouco serio por esaxerado), loc. temporal e espacial, adición (vgr. soaba falso ademais de prepotente), substitución (vgr. soaba fráxil en vez de convincente).

A construción reflicte un estado, cun sux. non axentivo. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son estativo, atético.

3. Resultar coñecido algo ou alguén.

v) *a verdade é que a túa cara sóame*

vi) *Hai cousas aí, no Alivio de párrocos, que me soan coñecidas* (ESC120)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, cun esquema semántico *produtor de efecto-producción de efecto-afectado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida e un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Pode pospoñerse ao predicado favorecido polo semantismo da construción coa presenza de dativo. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por un pronome dativo acompañado ás veces dunha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+humano] que alude á persoa que recoñece algo ou alguén. Nalgunhas construcións tamén acostuma funcionar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación mediante fr. adv. (vgr. a túa cara sóame bastante), loc. espacial e temporal, causa (vgr. sóame por esa marca na cara), procedencia mediante fr. prep. ou fr. prep.+cláus. de inf. (vgr. sóame de velo nun curso). Algo menos frecuente é o funcionamento dun predicativo a través dunha fr. adx. (vi), que reitera e desenvolve o significado da propia construción, aproximándose por veces ás estruturas incluídas no apartado 2.

A construción úsase na P3 singular ou plural, principalmente en tempos de presente e pretérito. A entidade representada no sux. produce nun individuo o efecto pasivo e estativo de recoñecemento ou descoñecemento (vgr. sóame / non me soa). Os valores aspectuais son estativo, atético, moitas veces intensivo.

4. Ser nomeado, citado ou tido en consideración para algo.

vii) *un dos motivos polos que soou o meu nome é porque eu teño unha certa sona de ser un home máis de diálogo* (TN12, 66)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Posponse moitas veces ao predicado debido sobre todo ao semantismo da construción e á non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Adoita funcionar un ou varios ccircunstanciais co papel semántico de loc. espacial ou temporal, con bastante liberdade distribucional, modo, fin (vgr. soou na reunión o meu nome como posible candidato ás próximas eleccións), cuantificación, causa (vgr. soou moito o teu nome por causa dos teus éxitos acadados), estes últimos xeralmente pospostos ao predicado, substitución (vgr. soou o meu nome en vez do dela), adición (vgr. soou o meu nome ademais do dela), etc.

A construción ten significado medio e non admite *se*. Malia non aparecer na construción está latente o papel semántico de axente, autor da acción (verbal) que consiste en nomear, citar ou considerar alguén. Os valores aspectuais son dinámico, tético; ás veces iterativo e intensivo.

Sobrar Cintr.**1. Ter ou haber algo en exceso; non ser necesario, estar de máis nun sitio.**

- i) *unha 64 non é no ancho da espalda..., ó mellor sóbrache de manga e no peito a delantera non che vale* (RIBEIRA55)
- ii) *se me deras un pouco de xamón dese. Colle de aí, ho, que pa min ben me sobra* (FEÁS57)
- iii) *pero por unha banda nunca sobra explorar todas as posibilidades* (MFB228)
- iv) *Bonaparte estimaba que xa sobaban negros na Metrópole* (OCG04-03-99, 3)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha cláus. de inf. (iii), unha fr. nom. definida (v) e non definida (iv). Posponse con frecuencia ao predicado tratándose dunha cláus. de inf. e dunha fr. nom. non definida e non axentiva; tamén favorece a posposición o semantismo da construción cando presenta un dativo ou compl. indirecto. O sux. pode indicar un evento cando está representado por unha cláus. ou pode ser un nome cos trazos semánticos prototípicos [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En bastantes construcións funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación, parte dun todo (i), causa (vgr. sobrou xamón por falta de convidados), loc. espacial e temporal, substitución (vgr. sobras ti en vez del), exclusión (vgr. sobran todos menos ela), condición (vgr. coa túa axuda sobraría a nosa)... Tamén adoita funcionar un dativo ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado.

A construción é de estado e existencia. Preséntase mormente na P3 singular ou plural. Pode admitir *se* para indicar sux. animado indeterminado. Os valores aspectuais son estativo e atético.

2. Quedar parte de algo despois de usa-lo que se necesita.

- v) *dende que se rezou o rosario e cousas desas e como o tempo lle sobrava pois dedicárono a contar cuentos* (FONSAGRADA65)
- vi) *era carne de porco, chourizos, patacas e verdura. E despois se cadra inda sobrava algún e comíase ó día sigliente* (ACIVEIRO-FORCAREI75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de existencia/presenza-existencia/presenza*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Posponse con frecuencia ao predicado tratándose dunha cláus. de inf., dunha fr. nom. non definida e non axentiva, e tamén favorecido polo semantismo da construción cando presenta un dativo ou compl. indirecto. Pode indicar un evento cando está representado por unha cláus. ou pode ser nome cos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [-continuo], [+continuo] vgr. (v), [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En bastantes construcións funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación, causa (vgr. con tanta fartura sobrava parte da sobremesa no xantar), loc. espacial e temporal, condición, consecuencia... Moitas veces aparece un dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado.

A construción é de estado e existencia. Preséntase na P3 singular ou plural. Pode admitir *se* para indicar sux. animado indeterminado. Os valores aspectuais son estativo, atético.

Sobrevir Cintr.**1. Acontecer algo de xeito repentino e imprevisto.**

- i) *En cambio sobreveu un grito, ó que me desenrosquei puiden presenciar-la escena* (MFB182)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *evento-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. A miúdo posponse ao predicado debido fundamentalmente ao semantismo da construción. Os seus trazos semánticos son [-animado], [±concreto], [±continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Nalgunhas ocasións funciona un dativo ou compl. ind., de referente animado, co papel semántico de afectado (vgr. sobreveulle un grito), e un ccircunstancial con distintos papeis semánticos como loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. sobreveu un forte ruído pola caída do guindastre), substitución (vgr. sobreveu un ruído en lugar dun grito), adición (vgr. alí sobreveu un ruído ademais dun grito)...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural, sobre todo en tempos de presente ou pretérito, e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, puntual, simple.

Sobrevivir Cintr.

1. Seguir vivindo despois dalgún acontecemento adverso, sobrepoñerse a algo.

i) *na vida un sobrevive só con certa xenerosidade* (ANA98)

ii) *despois deso miña avoa sobreviviu unhos cuantos anos, morreu no cuarenta e oito* (POL68)

iii) *España sobreviviu ao comunismo gracias a Franco, Franco* (EBO367)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos indeterminado e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+animado], [-animado] en (iii) aínda que actúa conforme unha entidade animada, [+concreto], [±común], [-control], ou [control parcial] cando se reflicte intencionalidade e dominio da situación coma no caso dun individuo que fai por seguir vivindo despois dun acontecemento e é quen de o conseguir.

O complemento pode non se explicitar nalgunhas construcións por se coñecer a través do contexto (vgr. o barco naufragou e non sobreviviu ninguén [ao naufraxio]); con frecuencia acompaña algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e duración, modo, medio, causa (vgr. sobreviviu duramente estes anos por ti), loc. espacial. Noutras construcións funciona un compl. prepositivo desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente xeralmente [-animado] e [±concreto], que expresa o acontecemento ao que un individuo é quen de se sobrepoñer. Na estrutura de cprepositivo tamén pode funcionar con carácter máis opcional algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, modo, causa, condición (vgr. coa túa axuda sobreviviría ao fascismo), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non sobreviviría ao fascismo)...

A construción é activa, cun sux. entre axentivo e afectado. Admite *se* para indicar suxeito indeterminado (vgr. cando é necesario sobrevívese). É frecuente o emprego de cláus. negativas (vgr. non sobreviviu á guerra). Os valores aspectuais son dinámico, atético.

Soltar Cintr./Ctr.

1. Comezar a facer unha cousa; comezar a facer unha cousa por conseguir desinhibirse e supera-la timidez.

i) *cando se solte eu che direi* (FORCAREI40)

ii) *a muller díxolle que si, entón a muller soltouse a chorar* (BECERREÁ14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción* e *portador de actitude-actitude*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. temporal e espacial, causa (vgr. agora co teu apoio soltouse ben), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se soltaría), condición (vgr. soltaríase co teu apoio), campo ou aspecto (vgr. soltouse no de falar en público).

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que contribúe a centra-lo evento no sux. e actúa como formante lexemático do verbo, establecendo unha oposición de contido con outras construcións nas que funciona este mesmo predicado. É un verbo que funciona en moitas ocasións como auxiliar dunha perífrase formada con *a* e seguida de infinitivo. Os valores aspectuais son dinámico, inceptivo, puntual.

Soñar Cintr./Ctr.

1. Imaxinar mentres se dorme e, por extensión, tamén estando esperto.

i) *bueno, muller, bueno, ti soñas* (CENLLE-OURENSE87)

ii) *cando soñabas con nenos correndo polas cortiñas, brincando con aros* (MFB173)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O respectivo esquema semántico é *axente-acción mental, axente-acción mental-campo, ámbito*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nominal definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e frecuencia, loc. espacial, causa (vgr. onte con tantas aventuras soñei na cama), condición, concesión, consecuencia (vgr. soñas tanto que te perdes)... En ocasións rexístrase algún predicativo dando conta do estado dun individuo (vgr. pero ti soñas desperto, home!).

A construción é activa, con sux. axentivo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, habitual ou permanente.

2. Devecer por alguén ou por algo.

iii) *Soña con ela tódalas noites*

iv) *soñar con chegar a ser actriz* (GDXL1793)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *axente-acción-obxectivo*.

O suxeito está implícito nestes exemplos. Adoita precede-lo predicado e estar representado por unha frase ou cláusula. Posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha cláus. e por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.). Tratándose dunha cláusula (de infinitivo, de relativo, introducida por *que*) designa un evento, cando é unha frase refíre unha entidade cos trazos semánticos [±animado], [±humano], [±concreto]. Opcionalmente pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e duración ou frecuencia (vgr. leva soñando con iso moitos anos), locación espacial, modo e cuantificación, causa, fin (vgr. soña con estar aí para a súa satisfacción), condición (vgr. coa túa axuda podería soñar con chegar aí)... Menos frecuentemente un predicativo do sux. (vgr. soña confiado con acada-la medalla).

A contrución é activa, cun sux. axentivo que desenvolve unha actividade mental. Admite o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, habitual, intensivo.

Soprar Cintr./Ctr.

1. Expulsar aire; botarlle aire a algo ou alguén.

i) *a ver, sopra*

ii) *Non lle soples que xa están frías* (CASTRELO DO VAL50)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non se explicita nalgunhas construcións. Noutras funciona un dativo ou compl. indirecto, de referente [+animado] e [+concreto], que sinala a entidade ou persoa á que alguén lle bota aire. Ás veces tamén acompaña algún ccircunstancial co papel semántico de modo, cuantificación (vgr. non lle sopres tanto), medio (vgr. sopra cun soprete), fin, causa (vgr. sopra co abafo), consecuencia (vgr. sopras tanto que me asustas), condición (vgr. sen o teu apoio non sopraría ben), etc.

A construción é activa, cun sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, en ocasións iterativo (vgr. sopras moitas veces), intensivo.

2. Ir vento.

ii) *os ventos soprarán do sudoeste moderados a fortes* (OCG04-03-99, 51)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *forza-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido á non animación e non definitude así como ás prioridades informativas do emisor (vgr. sopran ventos fortes). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É corrente o funcionamento dun ccircunstancial co papel semántico principalmente de orixe (ii), modo (ii), causa (vgr. sopra forte pola altura), loc. espacial e temporal. Este ccircunstancial adoita ir posposto ao predicado agás os de lugar e tempo que mostran meirande liberdade distribucional (vgr. hoxe sopra vento forte do norte). De xeito opcional pode aparecer un dativo ou compl. ind. indicando o beneficiado ou prexudicado pola acción (vgr. non nos soprou nordés como queríamos).

A construción é activa, cun sux. que é forza por se tratar dun fenómeno natural. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, en ocasións intensivo.

Suar Cintr./Ctr.

1. Transpirar suor pola pel, e por extensión esforzarse moito.

i) *Naquel intre lucíalle a pel marrón coma se suase* (ARR121)

ii) *volvían outra vez á malla, dunha eira pasábase á outra, tiñan que andar así todo o día, sudaban coma toros* (O GROVE59)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado] cando se refire a unha parte do individuo (vgr. coa calor o corpo súa, a pel súa), [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico preferentemente de modo e cuantificación, causa (vgr. *onte suaba moitísimo con ese sol*), fin, loc. espacial e temporal, substitución (vgr. *que súa el en vez dela*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda suaría*), condición (vgr. *sen a túa axuda suaría*), adición e exclusión (vgr. *todas suaban menos ela*)...

A construción ten significado próximo á voz media. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo, habitual e intensivo.

Subir Cintr./Ctr.

1. Ascender, pasar dun lugar ou situación inferior a outro superior; mostrar algo unha dirección ascendente.

- i) *o que está no Brasil subía hasta a punta do pino máis alto que houbese* (O PINO67)
- ii) *en Pastoriza subiu ao santuario da Virxe labradora* (ESC168)
- iii) *Ó Fidel sóbelle das virillas á gorxa unha vaga de compaixón* (OCT184)
- iv) *desde o alto do muro que separa a cantina dos soldados do camiño que sobe ó Monte das Caracochas* (DEUS17)
- v) *dúas antigas escolas xemelgas, con dous patíns que soben ás vivendas* (OCT13)
- vi) *a forma da cabeza era dun khato, cuadrada coma un triángulo, e despois subía cun pico pa riba, como un funico* (O GROVE67)

O esquema sintáctico prototípico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O esquema semántico é *axente-acción, axente-acción-loc. espacial/dirección...* para exemplos do tipo de (i, ii, iii); *situado-situación, situado-situación-loc. espacial/dirección...* para os do tipo de (iv, v); *caracterizado-caracterización-caracterizador* para construcións como (vi).

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pode pospoñerse ao predicado polo adianto do compl. indirecto así como pola non definitude e non animación do suxeito e mais polo centro de atención establecido polo emisor no complemento ou no verbo.

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións en que o verbo abonda para expresa-los contidos sinalados. Noutras é frecuente algún ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. prep. e fr. adv., co papel semántico de loc. espacial, dirección e meta (vgr. *subiu a, enriba da mesa; subiu arriba*), tránsito (vgr. *sobe pola árbore*), orixe (vgr. *sobe dende abaixo*), medio (vgr. *sobe cunha corda*); de xeito máis opcional modo, loc. temporal, causa (vgr. *con ese pulo que lle deches subiu*), fin, etc. Ás veces rexístrase a función de dativo ou compl. ind., con referente animado e papel semántico de prexudicado ou beneficiado, e en menor medida tamén un predicativo expresando un certo estado dun individuo ou entidade.

A construción pode presentar carácter activo implicando un sux. con movemento vertical ou desprazamento ascendente, e carácter de estado con sux. non axentivo; neste último caso resulta infrecuente con tempos que expresen futuridade. Admite *se* para indicar sux. animado indeterminado. Os valores aspectuais son, naquelas estruturas que reflicten movemento, dinámico e atético. En función do contexto pódense mostrar outros como inceptivo ou terminativo (vgr. *empeza a subir pola costa; rematou de subir pola cara norte da montaña*), etc. Nas estruturas que non presentan movemento os valores son estativo e atético (vgr. *ao que chegues a ese punto a montaña sobe*).

2. Ascender, mellorar social, económica ou profesionalmente.

- vii) *tras esa fazaña patriótica subiu como a espuma* (TN20, 7)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso mellorativo*.

O suxeito témolo neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control] ou [control parcial] segundo o grao de vontade e capacidade que teña o sux. de intervir nos feitos e condicionálos.

O complemento non resulta obrigatorio. Xeralmente funciona algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vii), tema ou materia de referencia (vgr. subiu de categoría), causa, loc. espacial e temporal, condición (vgr. subiría coa túa axuda), concesión (vgr. non subiría mesmo coa túa axuda), consecuencia (vgr. subiu tanto que xa non fala coa xente), etc.

A construción ten significado medio. O sux. non presenta un carácter propiamente axentivo senón que experimenta un proceso de evolución cualitativa. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atético.

3. Aumentar algo en nivel, altura, intensidade, cantidade, prezo, etc.

viii) *por declararse de ritmo circadiano boreal, querendo dicir que lle sobe o ton vital polas tardes* (TN6, 7)

ix) *o voto nacionalista chegaría ata o 23,26% e no 97 o BNG subiría ata 26,11%* (TN6, 37)

x) *e bueno o cine subiu muchísimo, agora costa quinientas setenta e cinco pesetas* (OURENSE27)

xi) *si colles a tempo a gordura non che sube para riba* (RIBEIRA55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso aumentativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido sobre todo á non animación ou non definitude e por cousa de o emisor priorizar informativamente un complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Xeralmente emprégase un ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. prep. e fr. adv. co papel semántico de cuantificación, punto e límite ao que ascende unha medida, peso, prezo, porcentaxe, etc. (ix), causa ou procedencia, modo (vgr. os prezos soben de xeito imparable), loc. espacial e temporal (vgr. aquí a marea sobe ás sete da tarde). Tamén pode funcionar un dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado e ás veces posuidor, principalmente naqueles casos en que o sux. alude a algunha característica, afección, propiedade... do individuo (vgr. subiulle a tensión).

A construción ten significado medio, cun sux. experimentante dun determinado proceso. Emprégase na P3 singular ou plural, non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo, atético, en ocasións intensivo.

4. Meterse, montar, colocarse nun vehículo ou medio de transporte.

xii) *Despois sobe axilmente na garupa e os viaxeiros apertan as mans* (OCT187)

xiii) *xa os soldados recibiron a orde de subir de novo na camioneta* (DEUS249)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-loc. espacial, dirección*.

O suxeito aparece implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn) e (en+fn), que ten como referente unha entidade cos trazos [+animado], [+concreto]. Coa primeira estrutura (vgr. subir ao tren) referímonos á intencionalidade do movemento e á dirección que lle damos ao mesmo. Coa segunda (vgr. subir no tren) indicámo-la inminencia da acción e o lugar ou punto de destino definitivo; tamén se utiliza para sinala-la colocación ou situación derriba dun obxecto (xii, xiii). De xeito opcional poden funcionar a miúdo outros ccircunstanciais co papel semántico de modo

(xii), loc. espacial e temporal, causa (vgr. antonte na estación subiu a ese tren por descoido), condición, concesión, fin (vgr. subín ao coche para unha proba)....

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento lixeiramente ascendente. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético ou télico conforme o evento implique duración (vgr. mentres estaba subindo ao avión cantaba unha canción) ou non duración. Coa estrutura (en+fn) a acción presenta valor máis télico e puntual.

5. Ser carretado algo a un lugar máis alto.

xiv) *as patacas subíanse en cestas ás palleiras*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *afectado-acción-loc. espacial e destino*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado favorecido polo semantismo da construción coa presenza de *se* e pola non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], en certos usos [+continuo] (vgr. aquí non se dá a uva), [-control].

O complemento en ocasións non se explicita, aínda que adoita quedar latente un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, dirección ou meta (vgr. as uvas subíanse en cestos [a algún lugar]). Con frecuencia aparece algún outro ccircunstancial co papel semántico de modo, tránsito, medio, loc. temporal, causa, fin, substitución (vgr. subíanse en cestos en vez de en caldeiros), adición (vgr. subíanse en cestos ademais de en caldeiros), etc. Ás veces funciona un dativo ou compl. ind. de referente animado co papel semántico de afectado.

A construción emprégase cun *se* en P3 singular ou plural, presenta valor pasivo coa función de axente indeterminado e papel semántico de afectado no suxeito. A situación preverbal do sux. e a concordancia en número e persoa co predicado favorecen a consideración da estrutura como intransitiva con axente indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces habitual ou iterativo.

Sucumbir Cintr.

1. Renderse a algo.

i) *o rudo monxe sucumbiu á tentación* (OCT198)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+control]. En enunciados figurados o sux. pode ser unha entidade cos trazos [-animado], [-concreto], [+continuo] e [-control] vgr. a prudencia sucumbiu á tentación.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que designa a entidade á que alguén se rende, actuando asemade en ocasións como causante da actitude. De maneira opcional acompaña ás veces algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. alí sucumbiu rapidamente á tentación por ela), modo, loc. espacial ou temporal, condición (vgr. coa túa axuda non sucumbiría aos seus desexos), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda sucumbiría aos seus desexos), fin (vgr. sucumbiu á tentación para a súa satisfacción), exclusión (vgr. sucumbiría a calquera cousa menos a iso)...

A construción pode adquirir significado activo e medio. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual.

2. Desaparecer, extinguirse, morrer.

ii) *unha especie que sucumbiu polas condicións adversas* (GDXL1807)

iii) *no choque sucumbiron varios amigos meus*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *experimentante-proceso privativo e afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción e ao carácter non animado e non definido dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm concreto], [\pm continuo], ás veces [+colectivo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. A miúdo funciona un ccircunstancial, posposto ao predicado, co papel semántico sobre todo de causa, modo, loc. espacial ou temporal (vgr. *onte varias persoas sucumbiron no accidente polos golpes recibidos*), condición...

A construción adquire significado medio tanto cando implica o remate dun proceso coma cando se trata dunha acción puntual. Admite *se* con sux. animado para indicar que está indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, terminativo, puntual, simple.

Sufrir Cintr./Ctr.

1. Padecer, sentir dor física ou moral.

i) *Miña nai sufriu moito na súa vida* (OCG11-03-99, 12R)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado] e [\pm humano], [+concreto], [\pm común], [-control] ou [control parcial].

O complemento non resulta obrigatorio, pero con frecuencia funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa (vgr. *sufría moito con tanta dor*), cuantificación, tempo e duración, loc. espacial, modo, substitución (vgr. *en vez diso sufriu*), adición (vgr. *ademais da rabia sufriu*), condición (vgr. *coa túa presenza non sufriría tanto*), concesión (mesmo *coa túa presenza sufriría*), consecuencia (vgr. *sufría tanto que daba pena*)...

A construción ten significado medio e admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Fronte á construción transitiva que mostra un contido máis próximo a soportar e aturar algo, a intransitiva presenta un sux. que non é vítima directa de algo externo senón do seu propio sentimento, ás veces consecuencia indirecta de algo externo. Os valores aspectuais implican dinamicidade interna (de tipo psíquico), atético, moitas veces intensivo.

Suicidarse Cintr.

1. Acabar coa vida.

i) *Iocasta suicidouse porque estaba escrito no destino, é inevitable* (EBO143)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Posponse ao predicado cando o emisor prioriza informativamente a acción ou algún complemento. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. Con frecuencia funciona algún ccircunstancial co papel semántico de causa a través dunha cláus. (i) ou dunha fr. nom. (vgr. *suicidouse por desesperación*), modo (vgr. *suicidouse pegándose un tiro*), medio (vgr. *suicidouse o luns cunha pistola*), fin (vgr. *suicidouse para a súa liberación*), loc. espacial e temporal, condición (vgr. *sen a tua axuda suicidárase*), concesión... Ás veces tamén funciona un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado, que en xeral favorece a posposición do sux., máxime se é non definido (vgr. *suicidóuselle un fillo*).

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, determinando para o sux. o dobre papel semántico de axente con control e afectado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, simple.

Suspende Cintr./Ctr.

1. Ser interrompida unha cousa.

- i) *Podía entrar no salón da Quinta do Arranhao e entón xa toda a conversa se suspendía* (ARR163)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. non definida. Pode antepoñerse ou pospoñerse ao predicado. A posposición favorece o semantismo da construción con presenza de *se* (vgr. suspendeuse a conversa). Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto], [\pm común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É frecuente algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como causa (vgr. suspendeuse a conversa pola ausencia dunha parte), fin (vgr. onte suspendeuse a conversa para unha posta ao día), modo (vgr. non se suspendeu debidamente a reunión), loc. espacial e temporal, etc; tamén un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. suspendéuselle definitivamente a axuda), adición (vgr. ademais da conferencia tamén se suspendeu a reunión), substitución (vgr. en vez da conferencia suspendeuse a reunión), condición (vgr. coa túa ausencia suspenderíase a reunión), concesión (vgr. ata coa túa presenza se suspendería a reunión).

A construción presenta contido pasivo con axente indeterminado e emprégase na P3 singular ou plural. Algunhas interpretacións defenden aquí unha estrutura transitiva con sux. e axente indeterminados, aos que lles hai que supoñer control e acepta-la tematización do compl. dir. cando se antepón ao predicado. Os valores aspectuais son dinámico, télico, simple.

Suspirar Cintr.

1. Tomar aire e botalo dando suspiros.

- i) *è dixo, òe, ¿de que serán estes pòlvos?, entonces el que tiña as ventanas do narís khlandes, suspirou fuerte, así pa ver se lle cheiraban a alkho* (O GROVE59)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción*, *portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [\pm humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial e temporal, fin (vgr. alí suspirou para a súa tranquilidade), un dativo ou compl. indirecto co papel semántico de afectado (vgr. suspiroulle na orella) e un predicativo do suxeito (vgr. suspirou canso)...

A construción é activa, con sux. axentivo. En moitos casos adquire connotacións de sentimento (dor, acougo, desconsolo...). Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atélico.

2. Desexar algo ou a alguén con intensidade.

- ii) *Moitos clubs suspiran por el* (OCG3-3-99, 40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha frase nominal non definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a atención informativa no mesmo

predicado ou no complemento (vgr. *suspiran por el moitos clubs*). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control]. Por extensión aplícase tamén a entidades non animadas como se ve en (ii).

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), de referente [\pm animado], [\pm humano] e [\pm concreto], que mostra o individuo ou entidade en que se proxecta o obxecto de desexo. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, fin (vgr. *hoxe suspiran esaxeradamente por el para o equipo*), causa, substitución (vgr. *suspiran por el en vez de por ela*), adición (vgr. *suspiran por el ademais de por ela*)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que manifesta un sentimento de desexo cara a algo ou alguén. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico (actividade psíquica), atético, intensivo.

T

Tardar Cintr.

1. Botar tempo de máis, demorarse a realización de algo.

i) *pasado o entroido só queda agardar a primavera, que non tarde* (EBO368)

ii) *tardar xa tardan ben, pero eu espero* (OCT361)

iii) *cando el tardaba en vir á Auguela, a meniña andaba triste* (ARR97)

iv) *a min o que me tarda é gañar dunha vez a Coruña* (OCT35)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*. O esquema semántico é para estruturas de un argumento *axente-acción, forza-acción, evento-acción*; para estruturas de dous argumentos *evento-acción-afectado*.

O suxeito está aquí implícito, indeterminado (ii) e explícito mediante unha fr. nominal definida e unha cláusula. Adoita precede-lo predicado; a posposición atopámola cando o emisor prioriza a información dada polo verbo ou por un complemento (vgr. este ano tarda o verán), cando o sux. é unha cláusula e cando funciona un dativo. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+continuo], [-control], [+control] con sux. humano que voluntariamente se demora no que está a facer.

O complemento non resulta obrigatorio en boa parte destas construcións. Nas do tipo de (iii) pode funcionar un ccircunstancial de estrutura (en+cláus. de infinitivo), en xeral sen determinante, que expresa o campo ou aspecto en que se concreta un evento que se demora na súa realización. Noutras o complemento é un dativo ou compl. indirecto, anteposto ou posposto ao predicado e de referente animado, que alude ao desexo do individuo de que algo aconteza ou non se demore. Por último, rexístranse distintos ccircunstanciais con papeis semánticos como cuantificación (ii), loc. espacial e temporal, causa (vgr. tardei polo tráfico), fin (vgr. tarda para algo), condición (vgr. coa túa axuda non tardaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda tardaría), etc.

A construción é activa. Admite o uso de *se* con sux. animado para indicar que está indeterminado. A presenza de dativo mostra menor grao de obrigatoriedade cando o sux. é un nome (vgr. María tarda[me]) e maior grao cando é unha cláus. (vgr. tárdame gañarlles). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, ás veces intensivo, habitual (vgr. normalmente tarda) e iterativo.

Tatexar Cintr.**1.** Falar con pronunciación entrecortada, tartamudear.

i) *mandoulle unhas hostias, entonces o fulano xa co medo tatalexaba* (O GROVE59)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción* e *caracterizado-caracterización*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son en usos rectos [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio. Con frecuencia funciona un ccircunstancial, anteposto ou posposto ao predicado, representado por unha frase e por unha cláus. finita ou non finita (vgr. tatexa ao poñerse nervioso), co papel semántico de causa (i), cuantificación, modo, loc. temporal e espacial, consecuencia (vgr. tatexa tanto que non se entende), adición (vgr. ademais de feo tatexa), etc.

A construción é activa, cunha acción de tipo verbal que asemade serve para caracterizar un individuo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intermitente, ás veces intensivo (vgr. co medo tatexaba moitísimo).

Teimar Cintr.**1.** Porfiar ou obstinarse nunha cousa.

i) *seguro que ó verse acosada teimará na mesma rota* (MFB221)

ii) *Teiman en dicir que o ascenso do nacionalismo que cataliza o Bloque é un simple sarampelo no diagnóstico do Estado* (TN6, 4)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e indeterminado. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn/cláus.), cuxo referente é un evento ou unha entidade cos trazos semánticos [+animado] e [+concreto], que se constitúen en cisma e obsesión dun individuo. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. teima como sempre niso), causa (vgr. teima niso por ela), fin (vgr. teima no asunto para a súa resolución), loc. espacial e temporal, concesión (vgr. mesmo coa túa axuda teimaría niso), adición (vgr. teima niso ademais de no outro), exclusión (vgr. teima en todo menos niso)...

A construción admite *se* para indicar sux. indeterminado. O sux. semella ter un carácter tanto ou máis axentivo có doutras construcións que tamén designan actividade mental como “obsesionarse”. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, intensivo.

Temer Cintr./Ctr.**1.** Sentir preocupación por algo ou alguén.

i) *amais dalgunhas palabras que, a ela referidas, oía de cando en vez, dáballes moito que temer polo que puidese pasar ou lle puidesen facer na soidade daquel lugar* (AGOSTO54)

ii) *Dubida o mariñeiro e teme, aguza a orella e abre as nefras* (OCT360)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *portador de sentimento-sentimento*, *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Acostuma precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non se explicita nalgúns construcións. Nas demais está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado na orde non marcada, de estrutura

(por+fn/cláus.), que designa un evento ou unha entidade de trazos [\pm animado], [\pm concreto], nos que se proxecta un sentimento de preocupación. De xeito opcional funciona tamén ás veces algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación, modo (vgr. agora teme seriamente pola súa vida), loc. temporal e espacial, concesión (vgr. mesmo coa túa axuda temería por el), condición (vgr. coa túa axuda non temería por el), consecuencia, adición (vgr. teme por el ademais de por ti), exclusión (vgr. teme por todos menos por ti), substitución (vgr. nesa situación temo por ela en lugar de por ti)...

A construción presenta un sux. portador dun determinado sentimento de preocupación, algo que lle pode imposibilitar un control total do evento. Admite o uso de *se* indicando sux. indeterminado (vgr. témesese pola súa vida). Os valores aspectuais son dinámico – acción de tipo psíquico–, atético, télico cando non se reflicte duración (vgr. temín un instante pola túa vida), ás veces intensivo e inceptivo (vgr. aí empecei a temer pola túa vida).

Tirar Cintr./Ctr.

1. Tentar traer unha cousa cara a un, puxar por algo de costas.

i) *había motobontas e tiñas que axudar a regar. Se tirabas ou tirabas pola manguera pa chegar ós outros...*(BARREIROS20)

ii) *ó millor pasaban por detrás túa e tirábanche dos pelos ou así* (FORCAREI15)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [\pm animado] e [\pm humano], [\pm concreto], [\pm común], [\pm control].

O complemento pode non se explicitar nalgúns construcións por resultar coñecido a través do contexto ou da realidade exterior á mensaxe (vgr. veña, tira ben). Noutras está representado por unha fr. prep., de estrutura (por+fn), (de+fn), nucleadas por un nome de trazos [-animado], xeralmente [\pm concreto] e [-continuo], que é o elemento en que se proxecta unha forza exercida. Coa estrutura (por+fn) indícase o receptor da acción e o punto concreto en que se exerce en relación cun todo; con (de+fn) alén disto precísase a orixe e punto concreto da acción. O significado referido a parte dun todo está máis claramente presente en ambas as construcións cando funciona un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado e posuidor do designado polo complemento (vgr. tireille polos pelos). De xeito optativo tamén pode rexistrarse un predicativo ou un ccircunstancial con papeis semánticos coma o de modo (vgr. tira canso/forte pola corda), causa (vgr. tireille polas orellas por unha graza), fin (vgr. onte tireille pola roupa para o meu divertimento), loc. temporal e espacial, substitución (vgr. tireille polos pelos en lugar de polas orellas), adición (vgr. tireille polos pelos ademais de polas orellas), exclusión (vgr. tireille por todo menos polos pelos), medio (vgr. tirei polo parafuso cun martelo), condición (vgr. con esa contestación tiraríalle polos pelos), consecuencia (vgr. tireille polos pelos tanto que o enfadei), concesión...

A construción é activa con sux. axentivo. Sinala unha acción pola que usando a forza se turra por un obxecto cara a un, contido que adoita aparecer con sux. humano, ou se arrastra un obxecto polas costas cara adiante, contido que adoita aparecer con sux. non humano. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo. A estrutura (por+fn) reflicte con frecuencia un valor progresivo medio e iterativo (vgr. “tirar pola corda” pode equivaler a “estar tirando por ela”); a estrutura (de+fn) mostra en moitos casos un valor inceptivo (vgr. “tirar da corda” equivale a “empezar a tirar dela”).

2. Provocar, incitar unha persoa ou un animal, turrar.

iii) *tireille polo xenio falándolle do ben que prestaba o leito coa gordura* (MFB178)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (por+fn), cun referente [+animado] e [+humano], en ocasións [-animado] e [-concreto] como (iii), que sinala o individuo ou entidade sobre os que se exerce a provocación. De xeito opcional pode acompañar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado e algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal (vgr. *onte na túa casa tirei moito por ela*), causa (vgr. *tireille polo xenio pola súa apatía*), fin (vgr. *tirei por ela para o meu divertimento*), consecuencia (vgr. *tirei por ela tanto que se enfadou*), adición (vgr. *tirei por ela ademais de polo teu amigo*), substitución (vgr. *tirei por María en lugar de por Pedro*)...

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Sinala unha acción verbal coa que se incita unha persoa ou un animal. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

3. Producir algo ou alguén un efecto de atracción.

iv) *ás persoas desa natureza, ás arroutadas, tíralles a man ao ferro* (ESC15)

v) *non lle tira moito a aldea* (LOUREIRO-COTOBAD80)

vi) *tan pronto como salín da escola xa me puxen a coser, xa me tiraba moito* (FORCAREI33)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto, produtor de efecto-produción de efecto-afectado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito en (iv) mediante unha fr. nom. definida. Con frecuencia posponse ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza de dativo e á non axentividade. Pode reflectir un evento cando está representado por unha cláus. ou tratarse dun nome cos trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non se emprega cando a construción ten valor xenérico (vgr. *a terra tira, amigo*). Nos restantes casos funciona un dativo ou compl. ind., de referente [+animado] e [+humano], que sinala a persoa sometida ao efecto de atracción de algo ou alguén. De xeito opcional poden acompañar ccircunstanciais co papel semántico de modo (vgr. *a eses animais tíralles con forza a carne*), cuantificación, loc. temporal e espacial, causa (vgr. *con esa escusa non lles tira a carne moito*), fin, adición (vgr. *ademais da cidade tíralle a aldea*), exclusión (vgr. *tíranlle todos os sitios menos a aldea*), concesión, condición, consecuencia (vgr. *a aldea tíralle tanto que quixera vivir nela*)...

A construción é activa. Úsase en P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo (vgr. *tíralle moito a casa*) ou atenuativo, habitual.

4. Mostrar unha actitude de inclinación por algo ou por alguén.

vii) *chamábanyos us da manta, que tirábanse ás mueres* (OSCOS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de actitude-actitude-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-continuo] e tamén [+continuo] (vgr. *o lobo tírase ás ovellas*), [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+animado], que actúa como receptor en que se proxecta a inclinación que posúe un individuo. De xeito opcional pode acompañar algún

ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. eses animais tíranse con forza á carne), cuantificación, loc. temporal e espacial, causa (vgr. con esa escusa tirábase a elas), fin, adición (vgr. ademais de ás novas tírase ás vellas), exclusión, concesión (vgr. mesmo contigo diante tirárase a nós), condición (vgr. sen a túa axuda o can tirárase a nós), consecuencia...

A construción é activa, con variación de número e persoa e sux. axentivo. Emprégase cun *se* que se constitúe en formante lexemático do verbo, pon de relevo a axentividade do sux. e centra nel determinada actitude ou comportamento cara a algo ou alguén. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual e iterativo; nalgúñas estruturas télico e puntual (vgr. que non a vexa, que se tira a ela nese momento).

5. Colle unha determinada dirección, andar para diante.

viii) *Se alguén lle pregunta, el di que vai a cas da Rosa, despois tira pra onde cadra* (OCT193)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *axente-acción-dirección*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento pode estar ausente baixo o contido de “andar para diante”, aínda que a súa presenza sempre queda latente (vgr. anda, tira [para diante]). Está representado por unha fr. adv. ou fr. prep. de estrutura (para/cara a/por+fn/cláus.), indicando loc. espacial direccional concreta (vgr. tira pola esquerda) ou xenérica (viii). En usos figurados sinala elección, posicionamento intelectual, social..., camiño que colle a vida dun individuo (vgr. a ver por onde tira, el di que lle gustan máis as artes). De xeito máis marxinal poden funcionar outros ccircunstanciais con papeis semánticos como loc. temporal, causa (vgr. tirou por aí por vocación), fin, modo (vgr. tirou malamente por aí para a obtención dese título inútil), substitución (vgr. tirou por aí en vez de por aquí), condición (vgr. coa túa axuda tiraría por aí)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Úsase con frecuencia na modalidade exhortativa e no modo imperativo concretados tanto no mandato puro coma na indicación dunha determinada dirección (vgr. tira cara adiante). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético. Pódense reflecti-los valores télico e simple cando o evento non manifesta duración.

6. Durar, seguir vivindo ou funcionando malia as dificultades que aparecen.

ix) *o caso é ir tirando como se poida* (SOUTELO-FORCAREI60)

x) *o noso trator valeu coma daquela un piso. Aghora que... aí o tes, con vinte anos e tira coma a primeira hora* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción e portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Acostuma precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+común], [-control], [+control] cando se trata de entidades humanas que teñen a posibilidade de actuar sobre o evento.

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial representado por unha frase ou cláus. co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación mediante adverbios (vgr. ben, mal, pouco, nada), locucións adverbiais (vgr. de marabilla, a duras penas...), estruturas comparativas e cláusulas introducidas por *como* (ix, x). Outros papeis semánticos opcionais son os de causa (vgr. con esas vitaminas tira uns anos máis), loc. espacial e temporal, condición (vgr. sen a túa axuda xa non tiraría máis)... Tamén se pode rexistrar un dativo ou compl. ind. co papel

semántico de afectado (vgr. non lle tira o coche) e un predicativo indicando o estado do suxeito (vgr. tira canso, pero tira).

A construción ten nuns casos valor activo e noutros de estado (o coche non tira [está avariado]). Con sux. animado admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. vaise tirando como se pode). É frecuente o emprego perifrástico do verbo *tirar* en xerundio e *ir* como auxiliar. Utilízase a miúdo como reposta a certas preguntas dun interlocutor (vgr. que tal?, como estás?, como che vai?...-imos tirando). O auxiliar pode estar tanto en forma persoal empregando unhas persoas por outras (vgr. como che vai?, imos tirando) coma en infinitivo (sobre todo na expresión “o caso é ir tirando”). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo medio en xerundio de perífrase, ás veces intensivo ou atenuativo.

7. Ter unha boa circulación de aire que permita o tiro dunha cheminea, fogueira, etc.

xi) *antes tiñamos aquí unha lareira nesta cociña que tiraba moi ben* (SOUTELO-FORCAREI60)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pr. relativo que remite a unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra o interese informativo no evento ou nun complemento. A non animación do sux. tamén favorece a posposición. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Con certa frecuencia aparece algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (xi). Tamén poden aparecer outros papeis semánticos coma os de causa (vgr. non tira polo mal tempo), condición (vgr. con eses arranxos tiraríase a cheminea), loc. espacial e temporal, consecuencia, concesión (vgr. non tiraríase mesmo con eses arranxos)...

A construción ten forma activa e significado próximo ao da voz media. Úsase na P3 singular ou plural, designando unha actividade que realiza unha entidade. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético.

8. Parecerse a alguén ou a algo, asemellarse.

xii) *tíralle ben a súa nai* (GDXL1864)

xiii) *víronse de súpeto dous fachos que tiraban a verde* (ESC40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [\pm animado], [+concreto] en usos rectos, [\pm común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), con ou sen determinante, e cun referente que pode ser [\pm animado], [\pm concreto], [\pm continuo]. Cando o referente é animado funciona tamén un pronome dativo que alude ao propio complemento. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, causa (vgr. con ese peiteado tíralle a súa nai), adición (vgr. ademais de a negro tira algo a azul), substitución (vgr. tira a negro en vez de a azul), consecuencia (vgr. tira a negro tanto que semella azul)...

A construción é de estado. Ás veces presenta forma pronominal (vgr. tírase a súa nai), cun clítico variable en número e persoa e con sux. animado, enfatizándose así a relación de semellanza e centrándoa no seu portador. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo ou atenuativo.

Titular Cintr./Ctr.**1.** Levar por título.

i) *teño que informarme a ver cómo se titula a película porque pode ser...* (OURENSE27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo*, cun esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está aquí explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a atención no complemento; en casos como (i) posponse ao predicado pola estrutura sintáctica e a modalidade oracional de interrogación indirecta. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha cláus., fr. nom. ou fr. adv., pospostas ao predicado ou antepostas cando se trata dun adverbio interrogativo, cun referente [-animado] e xeralmente [-común], que serve de caracterizador do sux. indicando o título dunha película, obra, peza musical ou de teatro, etc. De xeito opcional poden funcionar distintos ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal e espacial, causa (vgr. titúlase *Cacheiras* por un erro seu), fin (vgr. a película aquí titúlase *Cacheiras* para a súa mellor venda), substitución (vgr. titúlase Marte en vez de Venus), condición, concesión...

A construción ten forma pronominal, cun sux. non axentivo e un clítico en P3 singular ou plural que centra a caracterización no suxeito poñéndoo asemade de relevo. Pode adquirir significado pasivo con axente indeterminado (vgr. a película titulouse [foi titulada] *Conto de Nadal*). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico; con significado pasivo dinámico, télico.

Tocar Cintr./Ctr.**1.** Soar un instrumento musical, unha campá, espertador, serea, etc.

i) *cando toca a campana e fai un ruído moi fino din que está chorando a campana* (ACIVEIRO-FORCAREI25)

ii) *a gaita, miña Micaela, deíxeicha na foliada, porque era moi velliña, de vella xa non tocaba* (O PINO101)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *produtor de son-producción de son*.

O suxeito está implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido á non animación e ao centro de atención que o emisor establece no predicado (vgr. non tocaron as campás). O sux. adoita estar constituído por un número limitado de entidades léxicas coma as mencionadas (campá, espertador...). Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitos casos funciona un ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. toca moito a defunto), cuantificación, loc. temporal (vgr. hoxe tocaron as campás en Brión pola morte de Claudio), causa, fin (vgr. tocou a campá para o comezo da novena), loc. espacial, substitución (vgr. tocou a serea en lugar da campá), adición (vgr. tocou a serea ademais da campá), etc. Tamén pode funcionar un dativo ou compl. indirecto, de referente xeralmente animado, co papel semántico de destinatario e afectado (vgr. tocoulle o espertador ás oito).

A construción é activa, non admite o uso de *se* agás con significado pasivo e axente indeterminado (vgr. a campá non se tocou). Pode aparece-la pasiva analítica con sux. afectado e un axente animado sobre todo cando o sux. está referido a entidades que directamente pode manexalo ser humano (vgr. a campá foi tocada). Con entidades programadas ou non manipuladas directamente polo home para emitiren un son esta construción é inusual (vgr. o espertador foi tocado?). Os valores aspectuais prototípicos

son dinámico, atético; tamén pode ser intensivo ou atenuativo, iterativo ou habitual (vgr. o espertador toca ás sete).

2. Corresponderlle algo a alguén nun reparto ou por lle caer en sorte.

iii) *dixo: bueno, a usted tócalle dez reás* (FEÁS49)

iv) *¿tocoulle a boa vida na tómbola da reencarnación?* (MFB44)

v) *e nunca se ofendeu co destino pola sorte que lle tocara* (EBO251)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, cun esquema semántico *afectado-acción-beneficiado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Aadoita pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza de dativo ou compl. indirecto, á non axentividade e á non animación. Pode estar representado por unha cláus. de inf. que sinala un evento ou por unha fr. nom. nucleada por un nome cos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un pronome dativo e/ou unha fr. prep. (a+fn), xeralmente antepostos ao sux. e situados en posición preverbal ou posverbal. Ten como referente unha entidade animada á que lle corresponde algo nun reparto ou por efecto da sorte. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa, substitución (vgr. hoxe tocoulle a el en lugar de a ela), adición (vgr. tocoulle a el ademais de a ela), exclusión (vgr. tocoulle a todos menos a nós), condición, concesión (vgr. mesmo coa túa axuda tocaríanlle dez reás)...

A construción é activa, cun sux. non axentivo. Úsase na P3 singular ou plural. Sinala unha correspondencia entre unha entidade animada e outra inanimada. Os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, simple.

3. Adquirir-la vez, a obriga ou a responsabilidade de facer algo.

vi) *Meu pai estaba en Sinés. Tocáballo traballar aquela fin de semana* (OCT13)

vii) *hoxe toca facer eu a cea* (OCT210)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-compl. indirecto*, co respectivo esquema semántico *evento-acción, evento-acción-beneficiado/prexudicado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito en (vi, vii) mediante unha cláus., que como tal designa un evento. Tende a se pospoñer ao predicado debido á presenza, en moitos casos, de dativo ou compl. ind., á non definitude, ao semantismo da construción e á frecuente tematización dalgún complemento ou adverbio modalizador. Cando se trata dunha fr. nom. (vgr. hoxe toca un paseo polo monte) os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [-concreto] (vgr. agora toca bonanza e fartura), [+continuo], [-control]. Tratándose de fr. nom. queda latente en moitos casos unha cláus. de inf., deducible a partir do propio sux. (vgr. hoxe toca paseo→hoxe toca dar un paseo).

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións en que o emisor fala xeneralizando (vgr. veña, toca estudar). Nas demais é frecuente o funcionamento dun ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal, modo, causa, fin... así coma dun dativo ou compl. indirecto, de referente animado, que sinala o individuo cunha responsabilidade, vez para facer algo, etc.

A construción é activa e úsase na P3. Sinala responsabilidade e obriga. Non admite o uso de *se* e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, puntual, simple.

4. Atanguer, afectar unha cousa a algo ou a alguén.

viii) *Maldita sexa a caste de Don Guimara Pedre, agás no pouco que me toca!* (MDR43)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. ind.*, cun esquema semántico *evento-acción-afectado*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode preceder ou segui-lo predicado, favorecendo a posposición a presenza de dativo e a non animación. Pode tratarse dunha cláusula ou ser un nome cos trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por un pronome dativo ou por unha fr. prep. (a+fn), de referente [+animado] e [+concreto], que sinala o individuo ou entidade afectados por algo, aos que algo lles atinxe. Ás veces acompaña algún ccircunstancial co papel semántico de modo, loc. temporal, causa, etc.

A construción ten carácter activo en canto que reproduce algo cun certo grao de incidencia nunha persoa ou nunha cousa. Non admite *se* e emprégase na P3 singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo ou atenuativo, tamén pode ser iterativo.

Tolear Cintr./Ctr.

1. Volverse tolo, perde-lo sentido ou perde-los nervios.

i) *e entonces queixouse á nai de: súa filla toleou, qué lle pasou* (CENLLE-OURENSE87)

ii) *Vía eu daquela que o manequín era unha sombra que me facía tolear,...* (BE171)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [-control], ás veces [control parcial] se existe vontade de se dominar para non perde-los nervios. Por extensión aplícase tamén a seres non humanos (vgr. o can toleou).

O complemento non resulta obrigatorio. Pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico de causa ou causante (vgr. coa morte de súa nai toleou), modo (vgr. con ese ruído toleas completamente), loc. espacial e temporal, condición (vgr. sen a túa axuda tolearía con isto), adición (vgr. toleas ti ademais dela), exclusión (vgr. pois tolean todos menos ti)... Tamén funciona en ocasións un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado, nalgúns casos posuidor (vgr. o can toleoulle).

A construción presenta significado medio, cun sux. non axentivo, experimentante dun proceso que adoita ter un causante externo ao individuo nas construcións que indican perde-los nervios e externo ou interno –proceso dexenerativo, enfermidade... – nas que significan volverse tolo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, progresivo (segundo a fase inceptivo, medio ou terminativo), tamén pode ser intensivo.

2. Manifestar un sentimento de desexo forte por algo ou alguén.

iii) *máis que nada nesta terra de submisos que non gustan de ser o que son e tolean por seren franceses* (BE79)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de sentimento-sentimento-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Tende a precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (por+cláus.) e (por+fn) cun referente [+animado], que mostra o evento ou a entidade nos que se proxecta o desexo dun individuo. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación (vgr. en Vigo moito toleaba por ela), loc. espacial e temporal, causa, fin (vgr. tolea por iso para a súa satisfacción), adición (vgr. tolea por ese e mais por aquel), exclusión (vgr. tolea por todos menos por ese), substitución (vgr. tolea por María en lugar de por

Neves), concesión (vgr. sen a túa axuda tolearía por saír), condición (vgr. coa túa axuda non tolearía por saír de aquí), consecuencia (vgr. hoxe en día toleas por ela tanto que me asustas)...

A construción é activa, mostra unha acción mental que se concreta nun sentimento forte de desexo. Admite o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico –acción mental–, atético, intensivo.

Toller Cintr./Ctr.

1. Quedar privado do movemento dalgún membro, eivarse.

i) *coa artrosis que ten tóllese de todo* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso privativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode pospoñerse ao predicado favorecido polos trazos de non animación e non control así coma polo centro de atención establecido polo emisor no verbo ou nun complemento. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de causa, tamén modo e cuantificación (i), loc. temporal e espacial, condición (vgr. coa túa axuda non se tollería), concesión (vgr. tolleríase mesmo coa túa axuda), consecuencia (vgr. tolleuse tanto que xa non anda)...

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun clítico variable en número e persoa, que centra o proceso desenvolvido no sux., reforzando o seu papel de experimentante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (segundo a fase inceptivo, medio ou terminativo), ás veces intensivo. Fronte a isto, a construción transitiva mostra un sux. xeralmente anteposto ao predicado, máis activo e máis axentivo, que efectúa certa acción sobre outra entidade distinta del, presentando valores aspectuais de tipo télico, puntual e simple.

2. Poñerse algo en mal estado.

ii) *tolléronse os tomates pola seca* (GDXL1870)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *experimentante-proceso empeorativo*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado favorecido polos trazos de non animación e non control así como polo centro de atención establecido polo emisor no proceso verbal ou no complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo e cuantificación, loc. espacial ou temporal, condición (vgr. coa túa axuda non se lle tollerían os tomates), concesión, consecuencia (vgr. tolléronse os tomates tanto que podreceron), exclusión (vgr. tolléronse case todos os tomates agás media ducia)...

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun clítico variable en número e persoa que centra o proceso desenvolvido no sux., reforzando o seu papel de experimentante. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (segundo a fase inceptivo, medio ou terminativo), ás veces intensivo. A construción transitiva (vgr. a seca tolleu os tomates) mostra un sux. xeralmente anteposto ao predicado, máis activo e máis axentivo, que efectúa certa acción sobre outra entidade distinta del, presentando valores aspectuais de tipo télico, puntual e simple.

Tomar Cintr./Ctr.**1.** Oxidarse un metal.

i) *cantos anos non pasaron por eles e mira se se toman [os garfos]* (XINZO-PONTEAREAS)

ii) *e as visagras cando empezan a coller orín, a tomarse...* (XINZO-PONTEAREAS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está implícito nestes exemplos. Pode pospoñerse ao predicado con certa facilidade debido fundamentalmente ao semantismo da construción co emprego de *se* e á non animación (vgr. o portal tomouse / tomouse o coitelo). Os seus trazos semánticos son en usos non figurados [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces aparece algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación e modo, loc. temporal, causa (vgr. na casa tómanse os garfos coa humidade)..., e un dativo ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado, en ocasións tamén posuidor.

A construción ten forma pronominal e significado medio, cun clítico en P3 singular ou plural. O sux. carece de animación e axentividade, o que facilita e reforza xunto co clítico o seu papel experimentante, concentrándose nel o proceso e impedindo o funcionamento dun sintagma compl. dir. como entidade afectada distinta do suxeito. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo (segundo a fase inceptivo, medio ou terminativo). O emprego de *se* con presente de indicativo ás veces determina un valor inceptivo (vgr. tómanse as visagras [están empezando a tomarse]).

Torcer Cintr./Ctr.**1.** Curvarse cara a un lado, facer curvas.

i) *algunha vez se cadra levaban un golpe mal levado e partían, pero aínda torcían or de ferro ás veces* (ACIVEIRO-FORCAREI76)

ii) *semellaban cantar as augas dunha fonte que por alí pasaba e que logo se perdía prado adiante, torcéndose entre as flores variadas* (BE123)

iii) *esas vigas torcen co tempo e non son seguras*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*. O esquema semántico é *afectado-acción, experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor e favorecido nalgúns casos pola presenza de *se* así como pola non animación, non control e non axentividade. Os seus trazos semánticos son en usos rectos [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Adoita funcionar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma causa –xeralmente mediante fr. prep. (con/por+fn)–, loc. espacial e temporal, modo, condición (vgr. coa túa axuda non torcería), consecuencia (vgr. torceu tanto que rompeu)... Tamén pode aparecer un dativo ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado ou beneficiado.

A construción é de voz media. Mostra un certo movemento, a miúdo sen desprazamento. Úsase xeralmente na P3 singular ou plural. Admite forma pronominal, cun clítico que intensifica o papel de afectado ou experimentante do sux. e que contribúe a centra-la acción aínda máis nel. A ausencia de control, animación, pouca actividade, afección e anteposición ao predicado, presenza dun causante que asemade é axente ou forza (vgr. a planta tórcese co vento), son características que estas construcións comparten coas estruturas pasivas e que as diferencian das transitivas. Os valores aspectuais son dinámico, atético e ás veces progresivo en distintas fases, télico habendo non duración, en ocasións tamén intensivo ou atenuativo.

2. Xirar collendo unha determinada dirección.

i) *Entón ela apurou o paso, torceu á dereita e meteuse pola rúa de Arcediagos* (DEUS265)

ii) *O camiño torce á esquerda aí abaixo*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-dirección, situado-situación-dirección*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Vai anteposto ao predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (a/cara a+fn), cun referente de lugar que indica a dirección e orientación do movemento a un lado ou a outro. De xeito opcional poden acompañar outros ccircunstanciais con papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal (vgr. torceu á esquerda por aí ás catro), modo, substitución (vgr. torceu á dereita en lugar de á esquerda), causa (vgr. torceu para a dereita pola lama da estrada), condición (vgr. coa túa axuda torcería á dereita), concesión, exclusión (vgr. torceron todos á esquerda menos ti)...

A construción pode ser activa, expresando un movemento quer con desprazamento cando se vai camiñando, quer sen desprazamento cando se está detido xirando os pés e o corpo sobre un mesmo (vgr. aí torces á dereita e xa ve-la casa), ou pode indica-la situación de algo, sobre todo a dirección dunha vía de comunicación. Admite *se* para indicar sux. animado indeterminado. Resulta habitual na segunda persoa en imperativo para se dirixir ao interlocutor dándolle unha indicación de lugar (vgr. primeiro xiras á esquerda e máis abaixo á dereita). Os valores aspectuais son dinámico, télico; con entidades non animadas situadas son estativo e atélico.

Torrar Cintr./Ctr.

1. Poñerse algo seco ou a pel morena polo sol e o aire.

i) *A través da porta da corte, miraba a Sara, que se torraba atada ó carballo branco* (AGOSTO126)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito esta neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [control parcial].

O complemento non resulta obrigatorio. Funciona en moitas ocasións un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal, causa (vgr. torrouse moito co sol), consecuencia (vgr. torrouse tanto que tiña dores).

A construción ten significado medio e forma pronominal, cun clítico que reforza o papel de experimentante do suxeito, centrando nel o desenvolvemento do proceso. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélico, progresivo; en ocasións intensivo ou atenuativo. Fronte á estrutura intransitiva, na transitiva o sux. é axentivo e ten control sendo animado.

Traballar Cintr./Ctr.

1. Realizar unha determinada actividade, un esforzo físico ou mental, funcionar un aparello.

i) *tomando café na Praza Maior souben que traballabas de conserxe nun polideportivo* (MFB40)

ii) *e o meu cerebro traballaba xa activamente imaxinando unha evasión* (BE116)

iii) *tiñan tres vacas, unha casi e sólo a dedicaban a dar leite, as outras dúas traballábase con elas* (RUBIÁ67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-predicativo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito, explícito mediante unha fr. nom. definida e indeterminado. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado], [+concreto], [+común], [-continuo], [+continuo] (vgr. a xente traballa demasiado), [+control], [-control] tratándose de entidades non animadas.

O complemento non resulta obrigatorio nalgúnhas construcións en que o predicado adquire significado pleno sen necesidade de se ver complementado. De xeito opcional pode aparecer algún ccircunstancial co papel semántico de modo (ii), loc. espacial (i), ámbito (vgr. traballa na construción), loc. temporal, cuantificación (vgr. traballa demasiado), causa, fin (vgr. traballa para superarse), beneficiado (vgr. traballa para min), medio (vgr. traballa con ordenador), comitativo (vgr. traballo con dous compañeiros), adición (vgr. traballa ademais de estudar), substitución (vgr. traballa en lugar de estudar)... Noutras construcións funciona un predicativo (i), representado por unha fr. prep. de estrutura (de/como+fn), que indica o estado ou condición do sux. e a profesión que exerce; nestes casos o predicado perde parte do seu contido léxico aproximándose aos verbos atributivos (vgr. traballa de albanel [é albanel]). O verbo aquí adoita estar algo menos gramaticalizado e o que se pretende sinalar é un labor temporal que alguén está realizando nun momento dado (vgr. traballa de albanel [nos meses de verán, pero é estudante]).

A construción é activa, con sux. axentivo. Nalgúnhas construcións máis ca unha actividade propiamente dita o que se reflicte é un estado mediante a caracterización do sux. (son casos coma os que acabamos de sinalar coa función de predicativo ou estoutros en construción absoluta do tipo de vgr. María traballa→María é traballadora). É posible o emprego de *se* para indicar sux. indeterminado (iii). A estrutura con negación aparece repetidas veces cando o significado é o de “funcionar unha máquina” (vgr. a radio non traballa). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atélco; outros valores frecuentes son intensivo ou atenuativo, iterativo, habitual.

Transportar Cintr./Ctr.

1. Ser levado algo ou alguén dun lugar a outro.

i) *e despo-lo peixe ou se vende no porto ou se trasporta pa Coruña ou pa Vigho*
(CAMARIÑAS63)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción* (*axente ind.*).

O suxeito está neste exemplo implícito. Cando se explicita acostuma antepoñerse ao predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio; con frecuencia funciona algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial de destino (i), loc. temporal, medio (vgr. transpórtase en camiós), modo (vgr. transpórtase con coidado), causa, fin (vgr. transpórtase para almacenamento noutro lugar), beneficiado (vgr. transportouse para vós), condición (vgr. coa túa axuda transportaríase mellor), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non se transportaría)... Tamén pode funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado.

A construción ten forma pronominal. Presenta significado pasivo, cun *se* en P3 singular ou plural que traduce un axente indeterminado, anteposición do sux. e papel semántico de afectado. Os valores aspectuais son dinámico, atélco, ás veces habitual e iterativo.

Trastornar Cintr./Ctr.

1. Experimentar un proceso de afección mental unha persoa.

i) *coa morte de seu pai trastornouse completamente* (LOUREIRO-COTOBADÉ90)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [-control] ou [control parcial] se é quen de poñer os medios para tratar de evitar o proceso.

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (con/por/a causa de/devido a...+fn) co papel semántico de causa (i). Outros papeis semánticos que acostuman aparecer son os de modo (i), cuantificación, loc. espacial e temporal, condición (vgr. *coa túa axuda non se trastornaría*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda trastornárase*), consecuencia (vgr. *trastornouse tanto que toleou de vez*)... Ás veces está presente un dativo co papel semántico de afectado (vgr. *o fillo trastornóuselle*).

A construción é de voz media, ten forma pronominal cun clítico variable en número e persoa, que pon de relevo o papel de experimentante do sux. centrando nel o proceso. Os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo (segundo a fase inceptivo, medio ou terminativo); tamén poden darse os valores intensivo ou atenuativo.

Tratar Cintr./Ctr.

1. Manifestar nun escrito, conversa ou película un tema ou asunto determinados.

i) *tiña un bo argumento. Trataba dunha máscara que parece ser que tiña poderes máxicos* (OURENSE27)

ii) *trátase de estruturas creadas desde arriba, desde a Comunidade Autónoma* (TN6, 14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-objeto*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Acostuma precede-lo predicado e estar desempeñado por unha frase nominal. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de/sobre+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que coa estrutura (de+fn) mostra o obxecto (tema, asunto ou argumento) que aborda un escrito, conversa, película, etc, e coa estrutura (sobre+fn) designa o obxecto (asunto ou tema) arredor do que xira un escrito, conversa ou argumento, pero agora dunha maneira algo menos directa e máis reiterativa. Esta última resulta menos frecuente e espontánea. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. *con ese guión este ano a serie tratará reiteradamente dos problemas urbanos máis inmediatos*), condición (vgr. *coa entrega dese guión a película trataría sobre o asunto que ti dis*), concesión...

A construción úsase en P3 singular ou plural, mostrando un sux. non axentivo. Nalgúns estruturas o compl. prepositivo e o directo están próximos (vgr. *a novela trata da vida dun neno labrego/a novela trata a vida dun neno labrego*), porén non son intercambiábeis cando o complemento incide directamente sobre a entidade animada (vgr. **a novela trata un neno labrego*). Tampouco en exemplos coma (i), que refíren o argumento dunha obra ou película, resulta intercambiable o compl. prepositivo polo directo, dado que o primeiro constitúe unha parte de algo máis amplo (vgr. *trata dunha máscara / trata o tema dunha máscara*). Doutra banda, o compl. prepositivo está máis distante do predicado e presenta menor grao de afección. Canto aos valores aspectuais son estativo, atético.

2. Identificarse dúas persoas ou entidades, se-la persoa ou cousa que se busca.

iii) *Mesmo acariñaba a idea de que se tratase do doutor Le Barre en persoa* (BE14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado/cópula-atributo* e o esquema semántico *identificado-identificación-identificador*.

O suxeito aparece implícito. Acostuma precede-lo predicado e estar desempeñado por unha cláus. ou por unha frase. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado], [+común], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, coa estrutura (de+fn), que identifica dúas entidades animadas ou non animadas.

A construción ten carácter atributivo. Presenta forma pronominal, cun *se* invariable en número e persoa e cun sux. identificado cun atributo. Os valores aspectuais son estativo e atético.

3. Ter algún tipo de relación ou trato con algo ou alguén.

iv) *Estaba, portanto, tratando cun amigo* (BE248)

v) *Mercáralle un hámster, a fin de que se vaia afacendo a tratar cos animais e as cousas da natureza* (MFB67)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de relación-relación-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que sinala a persoa coa que se mantén unha relación ou trato, e tamén a relación ou contacto que unha persoa ten cos animais. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo, loc. espacial e temporal, causa, fin (vgr. trata moito con Pedro para mercarlle a veiga), condición (vgr. co teu apoio trataría con el), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non trataría con ela), adición (vgr. tratou con el ademais de coa familia), substitución (vgr. tratou con el en lugar de coa familia), exclusión (vgr. tratou con todos menos coa familia), medio (vgr. tratei con ela a través dun amigo).

A construción é activa. Establece unha relación que ten o punto de partida no sux. e o de remate no compl. prepositivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces iterativo, habitual, intensivo ou atenuativo.

4. Comerciar con algo.

vi) *Pois tratei en todo. Tratei nos cochos, tratei nos burros e tratei nas vacas* (O CORGO90)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito aparece implícito. Xeralmente precede o predicado agás cando se pon de relevo o complemento (vgr. nos cochos non tratou) e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), (con+fn), de referente [+animado] e [-humano], co papel semántico de término, que se concreta, mediante a estrutura (con+fn), preferentemente na materia ou mercadoría coa que se comercia, e mediante a estrutura (en+fn) sobre todo no ámbito de traballo da nosa profesión. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de cuantificación e modo, causa, fin, loc. temporal e espacial (vgr. daquela trataba moito co gando para gañar cartos), condición, concesión, adición (vgr. tratou nos cochos ademais de nos vacas), substitución (vgr. tratou nos cochos en lugar de nas vacas)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza unha actividade como é a de comerciar con algo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, habitual ou permanente consonte nos refíramos a un traballo que alguén realiza regularmente ou que exerce de contino porque constitúe a súa profesión.

Tremer~tremar Cintr.

1. Moverse repetidamente unha persoa ou unha cousa.

i) *as mans do vello heroe tremen horriblemente* (OCT366)

ii) *cando se escoitaron os primeiros tiros e empezaron a tremer as casas co estrondo das bombas de man* (DEUS14)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ás prioridades informativas do emisor –en (ii) coordínanse dous predicados “escoitarse e empezar a tremer”, o que supón dar prioridade ás accións sobre as entidades afectadas–, a presenza dun dativo (vgr. trémennlle as mans) e en ocasións a non animación. Os trazos semánticos do sux. son [+animado], [+concreto], [+común], [-control], [control parcial] con entidades animadas que non son quen de dominar totalmente o tremor do medo, os nervios, etc.

O complemento non resulta obrigatorio, se ben é corrente a presenza dun ccircunstancial co papel semántico de modo (i), cuantificación, causa –fundamentalmente a través de frases preposicionais de estrutura (de/con/por/a causa de...+fn)–, loc. espacial e temporal, condición (vgr. coa túa axuda non tremería), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda tremía), consecuencia... Tamén pode funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado e ás veces posuidor (vgr. trémennlle as mans) e máis ocasionalmente un predicativo indicando un determinado estado do suxeito.

A construción ten forma activa cun significado próximo ao da voz media, presentando un movemento repetido e sen desprazamento, que no caso das entidades animadas é corporal. O sux. está afectado por un evento (movemento) que el executa e que en bastantes casos ten a súa orixe nun estímulo exterior (frío, un terremoto) ou interior de tipo psicolóxico (o medo), físico (os nervios) e patolóxico (unha enfermidade). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo ou atenuativo.

Tronar Cintr.

1. Producirse o fenómeno meteorolóxico do trono.

i) *onte moito tronou* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *predicado*, cun esquema semántico *acción meteorolóxica*.

O suxeito é cero.

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces aparece algún ccircunstancial con bastante liberdade distribucional, que desempeña o papel semántico de cuantificación (vgr. trona moito), modo (vgr. trona fortísimo), loc. espacial e temporal (i), duración e frecuencia, consecuencia (vgr. tronaba tanto que metía medo). Ás veces funciona un dativo ou compl. ind., de referente [+humano], co papel semántico de prexudicado ou beneficiado (vgr. tronoulle toda a viaxe).

A construción é activa, úsase en P3 singular e non admite *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético. Segundo os contextos pódense dar outros valores como son inceptivo (vgr. está empezando a tronar), terminativo (vgr. parou de tronar), intensivo ou atenuativo (vgr. trona moito; case non trona), habitual (vgr. aquí trona tódolos veráns), intermitente (vgr. está tronando aos poucos).

Tropezar Cintr.**1.** Dar contra algo, contra alguén ou con obstáculos e dificultades.

i) *esta noite está de ser que tropecemos con atabanados* (MFB155)

ii) *o outro día estaba eu aí ó portal e baixou tamén por aí unha parexa e pasaron a ronzar comikho, seica inda tropezaron alkho na roupa e nin palabra dixeran* (O GROVE75)

iii) *pretender que o PSOE tropezou no desenvolvemento dunha estratexia como esta que nunca intentou en Galiza é descoñecer a realidade* (TN6, 58)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-oposición*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado en contextos que tematizan o complemento por razóns de énfase, relevancia estilística e conexión con enunciados previos (vgr. -se ides tropezaredes coa morte, -coa morte non tropezan os valentes). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+común], [+concreto], [-concreto] en certos enunciados como (vgr. a liberdade non tropeza coa xustiza), [-control], [+control] cando existe vontade de contacto (vgr. tropecei con ela para que me vise).

O complemento non é obrigatorio (vgr. le moi ben, aínda que ás veces tropeza; nese camiño hai moitas pedras, vai amodo para non tropezares). Con frecuencia funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (con/contra/en+fn), cun referente que mostra tanto unha entidade física, cos trazos semánticos [+animado] e [+concreto], coma un problema, cos trazos [-animado] e [+concreto], nos que se proxecta a acción. A estrutura (en+fn) incide sobre todo no contido de loc. espacial así coma no acto de choque involuntario e incontrolado, que ás veces só constitúe un rozamento. A estrutura (con+fn) fai fincapé no contacto pleno con outra entidade, contacto que en ocasións pode ser voluntario (vgr. tropecei con ela para que me falase). A estrutura (contra+fn) reforza o significado de oposición e enfrontamento en dirección a unha entidade receptora do movemento. Ás veces o ccircunstancial implica asemade o papel semántico de causa (vgr. viña despistado cara a min e sen querer tropecei con el). Con carácter opcional pode acompañar algún novo ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo, causa (vgr. tropecei coa mesa por non haber luz), fin nos casos de sux. con control, adición (vgr. tropecei con María ademais de con Rosa), substitución (vgr. tropecei con María en lugar de con Rosa), condición (vgr. coa túa axuda non tropezaría na mesa), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda tropezaría coa mesa). Tamén pode aparecer un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. seica lle tropezou o neno cunha caixa e se esnafrou).

A construción é activa, cun sux. axentivo e afectado polos feitos que el normalmente non provoca ou non pretende que se produzan. Os tempos máis habituais son os de presente e pretérito en modo real, ás veces probabilidade no pasado (vgr. tropezaría aquí, digo eu). É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, puntual, en ocasións tamén iterativo (vgr. tropezamos moitas veces na mesma pedra).

2. Non ter boas relacións, manter diferenzas de opinión, punto de vista, etc. con alguén.

iv) *convén non tropezar demasiado cos compañeiros de traballo* (FORCAREI34)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de conduta-conduta, portador de conduta-conduta-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control parcial]. O control é parcial dado que o individuo pode poñer-los medios e a vontade para que as relacións cos demais sexan boas, pero tamén inflúen outros factores.

O complemento pode non se explicitar nalgunhas construcións con sux. plural ou composto (vgr. María e mais eu somos distintos, tropezamos moitas veces). Nas demais está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que designa a persoa ou persoas coas que alguén se enfronta ou coas que alguén se atopa inesperadamente. De xeito opcional, tende a funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo, cuantificación, loc. espacial e temporal, condición (vgr. aquí coa túa axuda non tropezaría cos compañeiros de traballo), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda tropezaría cos compañeiros de traballo), consecuencia, exclusión (vgr. tropeza con tódolos compañeiros menos co Xan)...

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo ou atenuativo. O valor iterativo dáse a miúdo (vgr. tropezan moitas veces polo asunto do traballo).

3. Atoparse cunha persoa de xeito casual.

v) *Se tropezaba cun narrador novel mencionaba unha crítica hostil* (MFB246)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento pode non se explicitar en construcións de sux. plural ou composto (vgr. Carlos e María tropezaron onte). Nas demais está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), cun referente [+animado] e [+concreto], que designa a persoa ou persoas coas que alguén se enfronta ou coas que alguén se atopa inesperadamente. De xeito opcional, tende a funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de causa, modo (vgr. tropecei con el inesperadamente no corredor por culpa da reunión), cuantificación, loc. espacial e temporal, adición (vgr. tropecei con el ademais de coa muller), substitución (vgr. onte tropecei con el en lugar de coa muller), exclusión (vgr. tropecei con todos menos con ela)...

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Acostuman empregarse tempos de pretérito polo carácter inesperado dos feitos, que só se coñecen unha vez acontecidos, agás para facermos referencia a predicións ou eventos posibles. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple e puntual (en ocasións reforzado por complementos de modo, vgr. tropezo con el inesperadamente); o valor iterativo rexístrase moitas veces (vgr. tropezo case sempre co teu irmán no garaxe).

Turrar Cintr./Ctr.

1. Tirar cara a un.

i) *será que non turrou dabondo*

ii) *entón ela turrou das bridas do cabalo e rompeu o silencio* (DEUS33)

iii) *non lle turres polos pelos*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción, axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio nas construcións en que queda moi latente ou resulta recoñecible polo contexto. Nos demais casos, funciona un cprepositivo representado por unha fr. prep., de estrutura (de+fn) e (por+fn), nucleada por un nome de trazos [-animado], xeralmente [+concreto] e [-continuo], que presentan a entidade sobre a que se exerce unha acción. Coa estrutura (por+fn) indícase o receptor da acción e o punto concreto en que se executa en relación cun todo; con (de+fn) alén disto precísase a orixe

da acción. O significado referido a parte dun todo está máis claramente presente en ambas as construcións cando funciona un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado e posuidor do designado polo complemento (vgr. *turroulle das bridas*). De xeito optativo tamén pode aparecer un predicativo ou un ccircunstancial con papeis semánticos coma o de modo (vgr. *turra forte polo cable*), causa (vgr. *turreille polos pelos por unha graza*), fin (vgr. *onte turreille pola roupa para o meu divertimento*), loc. temporal e espacial, substitución (vgr. *turreille polos pelos en lugar de polas orellas*), adición (vgr. *turreille polos pelos ademais de polas orellas*), exclusión (vgr. *turreille por todo menos polas orellas*), medio (vgr. *turrei pola punta cun martelo*), condición, consecuencia (vgr. *turreille polos pelos tanto que o enfadei*), concesión...

A construción é activa con sux. axentivo. Sinala unha acción pola que usando a forza se tenta aproximar un obxecto cara a alguén, contido que adoita aparecer con sux. humano, ou se arrastra un obxecto polas costas cara adiante, un contido que acostuma atoparse con sux. non humano. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo. A estrutura (por+fn) reflicte con frecuencia un valor progresivo medio e iterativo (vgr. “*turrar pola corda*” equivale ás veces a “*estar turrando pola corda*”); a estrutura (de+fn) mostra en moitos casos un valor inceptivo (vgr. “*turrar da corda*” equivale a “*empezar a turrar dela*”).

2. Dar golpes coa cabeza.

iv) *Atou os bois para que non turrasen* (DRAG1173)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*, tamén *caracterizado-caracterización* cando caracterizamos un individuo (vgr. *os bois turren*).

O suxeito está neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control] cando un individuo golpea coa cabeza contra algo voluntariamente, [-control] no caso de entidades non humanas e humanas sen ánimo de vontade –golpe sen querer.

O complemento non é obrigatorio, se ben resulta habitual a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, causa (vgr. *turren coa fame*), fin (vgr. *turren para que lles dean comida*), medio (vgr. *turren cos cornos*), condición, concesión, consecuencia (vgr. *turraron tanto que se feriron*)... En ocasións aparece algún dativo ou compl. indirecto co papel semántico de afectado (vgr. *túrranlles as vacas*).

A construción é activa con sux. axentivo, implica un movemento corporal, da cabeza e do pescozo, en xeral cun certo desprazamento. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético se manifesta duración, télico no caso contrario, en ocasións iterativo, intensivo ou atenuativo.

3. Dar coa cabeza contra algo, escornar.

v) *velaí te-lo carneiro turrando*

vi) *os touros turren contra o muro*

vii) *dámo, nena, dámo, nena, que non che pido diñeiro, esa túa aña negra, pa turrar co meu carneiro* (FIGUEIRAS-SANTIAGO75)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-oposición*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control] cando un individuo golpea coa cabeza contra algo voluntariamente, [-control] cando non existe vontade –golpe sen querer.

O complemento non é obrigatorio naquelas construcións en que o verbo non precisa complementarse para adquirir pleno sentido co suxeito. Nas demais está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), (contra+fn), cun referente [+animado] e [-

humano], que refire a entidade contra a que un animal golpea. Esta entidade pode ser un lugar (vgr. turra contra o valado) ou representa-lo segundo membro dunha oposición ou enfrontamento. Con carácter máis opcional tamén poden funcionar distintos ccircunstanciais co papel semántico de causa, modo e cuantificación, loc. espacial ou temporal, medio (vgr. turra cos cornos contra ela), etc.

A construción é activa con sux. axentivo, implica un movemento corporal, da cabeza e do pescozo, con maior ou menor desprazamento. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais poden ser dinámico, atético se manifesta duración, télico no caso contrario, ás veces iterativo, intensivo ou atenuativo.

4. Insistir ou porfiar con alguén cun certo fin.

viii) *Se se turraba ben por el, acababa falando* (DRAG1173)

ix) *Non turres dela, que se enfada*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e indeterminado. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (de, por + fn), cun referente [+animado] e xeralmente [+humano], en ocasións [-animado] e [-concreto] (vgr. non lle turres polo xenio), que sinala o individuo ou entidade sobre os que se exerce a provocación. Con carácter opcional pode acompañar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de prexudicado e algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal (vgr. onte na disco turrei moito por ela), causa (vgr. turreille polo xenio pola súa apatía), fin (vgr. turrei por ela para o meu divertimento), consecuencia (vgr. turrei dela tanto que se enfadou), adición (vgr. turrei por ti ademais de polo teu amigo), substitución (vgr. turrei por María en lugar de por Pedro)...

A construción é activa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Sinala unha acción verbal coa que se incita un individuo. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo e iterativo.

U

Ultr. Cintr./Ctr.

1. Cheirar, despedir olor.

i) *estou facendo o caldo, e téño con unto vello, por eso ole* (BECERREÁ14)

ii) *Vou fundido no leito verde do carro, envolto nun saco que ole a fariña* (OCP55)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto, produtor de efecto-produción de efecto-modo*. Asemade *caracterizado-caracterización, caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Nalgunhas cláus. alude a unha entidade indeterminada (o ambiente, o aire, o lugar en que se está...): non che ole a tabaco? Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a súa atención no evento, posición que favorece a non axentividade e a non animación (vgr. ole moi ben esa comida). Os seus trazos semánticos son [\pm animado], [\pm común], [+concreto], [-continuo], [+continuo] (vgr. a xente que non se lava regularmente ole), [-control].

O complemento non é obrigatorio naquelas construcións centradas no evento en si mesmo (vgr. esas herbas olen [despiden olor]). Aquí pode adquirir sentido pexorativo –“ulir” en moitos casos equivale a “ulir mal” –ao sintetiza-lo lexema a estrutura analóxica de predicado mais complemento. Así a todo, resulta habitual a presenza dun predicativo en forma de fr. adv. (vgr. ulir mal, ben) ou de fr. prep. de estrutura (a+fn) (vgr. ulir a tabaco), cun referente [-animado], [+concreto], con frecuencia [+continuo] (vgr. ole a tabaco), que designa o tipo e modo de olor que emana de algo ou de alguén e que asemade pode servir para caracteriza-lo suxeito. Outros papeis semánticos opcionais son os de cuantificación (vgr. ulir moito), causa (vgr. ole pola suciedade que ten), loc. espacial e temporal, consecuencia (vgr. ulía tanto que daba a nota)...

A construción é de voz media, cun sux. produtor dun efecto –emanar un cheiro– e asemade caracterizado por ese mesmo efecto –olor. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Urxir Cintr.**1. Ter que se facer decontado unha cousa.**i) *urxe que vaías canto antes* (GDXL1931)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito aparece neste exemplo explícito mediante unha cláusula, que adoita ser de inf. ou introducida por *que* e reflicte un evento que traduce un determinado estado. A frase remite a unha entidade nominal que pode presenta-los trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control]. O sux. posponse ao predicado debido ao semantismo da construción, ao tipo de unidade cláusula e á súa non animación e non axentividade.

O complemento non resulta obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de fin (vgr. *urxe que o fagas para o teu ben*), causa (vgr. *por ese tema urxe que vaías*), loc. espacial e temporal (vgr. *aquí urxe un remedio canto antes*), condición (vgr. *coa túa axuda non urxiría a solución do problema*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda urxiría que viñese canto antes*), modo e cuantificación (vgr. *urxe moito a túa colaboración*).

A construción emprégase na P3 singular, habitualmente en tempos de presente ou copretérito, cunha modalidade que expresa necesidade. O predicado pode ser desenvolvido nunha estrutura analítica de verbo+atributo co mesmo significado (vgr. *urxe que o fagas*→*é urxente que o fagas*). Non admite *se* e os valores aspectuais son estativo, atético, intensivo.

2. Non admitir unha cousa dilación para que se realice sobre outra.ii) *ó tellado úrxelle unha reparación* (DRAG1181)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto* e o esquema semántico *portador de estado-estado-afectado*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida. A cláus. adoita ser de inf. ou introducida por *que* designando un evento que reflicte o estado dunha entidade. A frase remite a unha entidade nominal que pode presenta-los trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control]. O sux. posponse ao predicado debido ao semantismo da construción con presenza de dativo, ás veces ao tipo de unidade cláusula e á súa non animación e non axentividade.

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un dativo ou compl. ind. de referente xeralmente [-animado] e [+concreto], ás veces tamén [+animado] (vgr. *a teu pai úrxelle esa operación*), que sinala a entidade afectada pola necesidade de aplicación doutra entidade en función de suxeito. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de fin (vgr. *ao coche úrxelle un arranxo para a túa seguridade*), causa (vgr. *co vento ao tellado úrxelle unha reparación*), loc. espacial e temporal (vgr. *aquí úrxelle un remedio a teu pai canto antes*), condición (vgr. *coa túa axuda non lle urxiría ao tellado unha reparación*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda urxiríalle ao tellado unha reparación canto antes*), modo e cuantificación (vgr. *ao tellado úrxelle moito unha reparación*)...

A construción emprégase na P3 singular, habitualmente en tempos de presente ou copretérito, cunha modalidade que expresa necesidade. O predicado pode ser desenvolvido nunha estrutura analítica de verbo+atributo co mesmo significado (vgr. *úrxelle que veñas*→*élle urxente que veñas*). Non admite *se* e os valores aspectuais son estativo, atético, intensivo.

Usar

1. Ser empregado como parte de algo, ser utilizado para un determinado fin ou para tirar un beneficio.

i) *despois había o pneumático que se usaba pa face-los tacós dos zapatos* (ACIVEIRO-FORCAREI63)

ii) *a escopeta que ten é matadora porque a carga con postas das que se usan para a caza do lobo* (AGOSTO59)

iii) *tes unhas facilidades pa salir a comprar, tes todo o que nesesitas por exemplo mesmo pá cosíña que é o que máis se usa nas aldeas* (VALGA54)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *afectado-acción, afectado-acción-fin*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado polo semantismo da construción co emprego de *se*. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto] e [-continuo], ou [-concreto] e [+continuo] (vgr. a xustiza non se debe usar para fins propios), [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións (vgr. estes zapatos non se usan), se ben pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación (vgr. esta porta non se usa moito), loc. espacial e temporal, causa (vgr. agora esta porta non se usa por causa da nova entrada), adición (vgr. úsase esta ademais da outra), exclusión (vgr. úsanse todas menos esta)... Noutras construcións existe un complemento que marca o fin da acción e está representado por unha cláus. ou fr. prep. que sinalan esa finalidade. De xeito opcional poden acompañar outros ccircunstanciais con distintos papeis semánticos como loc. espacial (iii), área ou ámbito de aplicación (vgr. estes libros úsanse moito en Anatomía), causa (vgr. estes libros úsanse en sintaxe polo seu rigor), adición (vgr. estes libros úsanse en sintaxe ademais de en morfoloxía), exclusión (vgr. estes libros úsanse en todos menos en sintaxe), condición, consecuencia...

A construción ten forma pronominal, con significado pasivo e axente indeterminado. A persoa é a terceira de singular ou plural, dándose concordancia entre sux. e predicado. Os valores aspectuais son dinámico, atético; ás veces intensivo, iterativo ou habitual.

V

Vacilar Cintr./Ctr

1. Mostrar unha actitude dubitativa, titubear.

i) *O rei extenuíase e vacila, e Amaro senta cabo del* (MDR363)

ii) *Hai un único punto en que a imaxinación vacila* (MFB254)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *portador de actitude-actitude*, *portador de actitude-actitude-campo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control]. Por extensión poden aparece-los trazos [-animado], [-concreto] e [+continuo] como se ve en (ii).

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Nas demais funciona un ccircunstancial representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en, entre + fn/cláus.) indicando ben o campo concreto en que se amosa a vacilación ben o campo de elección dentro de varias posibilidades que se ofrecen (vgr. vacila entre ir ou quedar). De maneira opcional poden acompañar outros papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo e cuantificación (vgr. veña, non vaciles tanto), causa (vgr. vacila por medo a se trabucar), fin (vgr. vacila nesa cuestión para non se equivocar), consecuencia (vgr. vacila tanto que me desespera), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda vacilaría), condición (vgr. coa túa axuda non vacilaría niso).

A construción é activa, cun sux. axentivo de carácter actitudinal (actividade mental). Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico –de tipo psíquico–, atético, ás veces intensivo e iterativo.

Vagar Cintr.

1. Andar sen rumbo, deambular.

i) *Sentiase entón desesperado, Eduardo. Vagaba polo xardín* (ARR161)

ii) *a memoria que viña encher aquela súbita nostalxia, senón lágrimas que vagaban dende os ollos do Tintoreto* (EBO147)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado] en construcións figuradas como (ii), [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Acostuma funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial imprecisa, tránsito, orixe (ii), loc. temporal, causa, fin (vgr. co desgusto vagou toda a noite por aí para esquecer), modo, condición (vgr. coa túa axuda non vagaría por aí), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda vagaría así)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento indeterminado. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Vaguear Cintr.

1. Non facer nada, folgar, lacazanear.

i) *estiveches vagueando toda a mañán, nin a cama fixeches* (LOUREIRO-COTOBADÉ80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de conduta-conduta*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal (i), loc. espacial, modo e cuantificación, causa (vgr. non vaguees así por inmadurez), fin, condición (vgr. coa túa disciplina non vaguearía así), concesión (vgr. mesmo coa túa disciplina vaguearía), consecuencia (vgr. vaguea tanto que suspende todo)...

A construción reflicte a conduta dun individuo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado e os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo.

Valer Cintr.

1. Caracterizarse unha persoa ou unha cousa por servir para algo.

i) *os engazos eses de ferro valen pa moitas cousas* (MONDOÑEDO60)

ii) *pero eu, querido, prós contos nunca valín nada, nunca* (O CORGO69)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, cun esquema semántico *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a precede-lo predicado e posúe uns trazos semánticos variables: [+animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado ben por unha cláus. de estrutura (para + cláus. de inf. ou relativo), ben por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (para+fn), que caracterizan unha entidade ou individuo por aquilo para o que serven, é dicir, pola súa finalidade, utilidade e aptitudes. É frecuente na fr. prep. a presenza de cuantificadores como *todo*, *nada* en construcións de valor xenérico (vgr. hai que valer para todo) ou despectivo que inciden nas características negativas de algo ou de alguén (vgr. non vale para nada). De xeito opcional poden acompañar outros ccircunstanciais representados a miúdo por frases preposicionais e adverbiais co papel semántico de cuantificación (vgr. vale pouco/moito para ese deporte), sinalando calidades positivas ou negativas do suxeito, causa (vgr. con esa lesión xa non vale para nada), adición (vgr. vale para o deporte ademais de para o estudo), exclusión (vgr. vale para todo agás para o deporte), condición (vgr. coa túa axuda valería para os estudos), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non valería para os estudos)...

A construción reflicte o estado dun individuo ou entidade en canto ás súas capacidades e calidades. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son estativo, atélico, ás veces intensivo ou atenuativo.

2. Ter certa validez e custo unha cousa, estar permitido, ser válido, ter certas calidades, vir ben.

iii) *o boliche pa coller lura, porque a lura vale bastante* (CANGAS14)

iv) *tíveno catro anos no colegio, eles valían, había que axudalos* (SOUTELO-FORCAREI60)

v) *a xente douse de conta de que valía máis ter dous ben que sete ou oito mal* (FORCAREI32)

vi) *ó millor nin o zapato alto valía, que ó millor mollábase un bastante* (ACIVEIRO-FORCAREI63)

vii) *Antes era un peixe dos de máis mérito aquí, en cambio agora non vale nada* (O GROVE67)

viii) *teño un amor montañés, vale máis un no val que non na montaña tres* (OUROL84)

ix) *ó mellor sóbrache de manga e no peito a delantera non che vale* (RIBEIRA55)

x) *non vale colle-la pelota coas maus* (COVAS-FORCAREI16)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *caracterizado-caracterización*, *portador de estado-estado*, *portador de estado-estado-cuantificación*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. e unha cláusula. Pode pospoñerse ao predicado, sobre todo tratándose dunha cláus.; tamén favorece a posposición a non animación e non axentividade, a presenza dalgún adverbio modalizador diante do verbo, a modalidade clausal e as prioridades informativas do emisor. O sux. designa un evento tratándose dunha cláusula e como entidade nominal presenta os trazos semánticos [-animado], [+animado] cando o contido é o de “ter certas calidades”, [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgúñas construcións en que verbo e suxeito abundan para clarificaren o contido de que se trate. Nas demais funciona un ccircunstancial representado sobre todo por unha fr. adv. do tipo de *máis*, *menos*, *bastante*, que lle engade algún tipo de cuantificación ao predicado. Con frecuencia tamén poden funcionar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e duración (vgr. a garantía vale por un ano), cuantificación (vgr. el vale moito; non vale nada), loc. espacial (vgr. iso aquí non vale polo selo), causa (vgr. non vale por inútil), condición (vgr. co teu apoio valería), concesión, consecuencia (vgr. vale tanto que o queren todos), exclusión (vgr. valen todos menos este), etc. Co significado de “vir ben/mal”, “ser adecuado” é corrente a presenza dun dativo ou compl. indirecto co papel semántico de beneficiado/prexudicado (vgr. válelle ben así).

A construción ten forma activa, úsase a miúdo na P3 e en expresións negativas. Non admite *se* agás para indicar sux. indeterminado baixo o contido de “ter certas calidades”. Os contidos expresados, segundo o tipo de sux., van dende a permisión, a validez, as calidades dun individuo ata o modo de sentar algo. Os valores aspectuais son estativo, atélico, ás veces intensivo ou atenuativo.

3. Acudir en auxilio de alguén ou de algo.

xi) *vádelle valer, mociñas, que vai polo río abaixo* (VIVEIRO86)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, cun esquema semántico *axente-acción-afectado*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. Pode antepoñerse ou pospoñerse ao predicado (vgr. valínlle eu que se non...). A posposición favorece o semantismo da construción coa presenza de dativo ou compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por un pronome dativo e/ou unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [+animado] e [+humano], que recibe o socorro ou protección de alguén. De xeito opcional pode acompañar algún

ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal (vgr. valédelle axiña), causa (vgr. non lle valeu por descoidado), fin, condición (vgr. coa túa axuda valeríalle), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non lle valerían), adición (vgr. valeulle a el ademais de aos amigos), substitución (vgr. valeulle a el en lugar de aos amigos)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Emprégase en moitas ocasións no modo imperativo e na modalidade exhortativa para inducir a prestar auxilio a alguén. Os valores aspectuais son dinámico e atélico, ás veces télico cando se refire a unha acción precisa de execución rápida, e iterativo.

4. Utilizar, servirse de alguén ou de algo.

xii) *Con frecuencia non agardaba a resposta del e valíase de calquera pretexto* (DEUS130)

xiii) *eu díxenlles que sempre me valía de bus avogados* (OSCOS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está neste exemplo implícito e adoita precede-lo predicado. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn), cun referente [+animado], [+humano] e [+concreto], que designa a entidade da que alguén bota man para o seu beneficio. Isto último significa que a miúdo queda latente un ccircunstancial co papel semántico de fin (vgr. sèrvese del para sobrevivir). Tamén poden acompañar de xeito opcional outros ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de cuantificación e modo, causa (vgr. antes valíase moito del polas súas capacidades), loc. espacial e temporal, consecuencia, condición, concesión (vgr. mesmo co teu apoio valeríase de calquera pretexto), exclusión (vgr. valíase de calquera pretexto agás da traizón)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, reforzando o papel de axente e beneficiado do sux. e centrando nel os feitos indicados. Os valores aspectuais son dinámico, atélico, ás veces intensivo e iterativo.

5. Ser quen un mesmo de se defender.

xiv) *espabilei moito, coñecín outras cousas, váleste máis por ti mesma* (VIGO27)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Pode pospoñerse ao predicado polo semantismo da construción (vgr. non te preocupes, válese el). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, (vgr. vós tranquilos, que el válese). Con frecuencia rexístrase algún predicativo, representado sobre todo por unha fr. adx. ou fr. prep. –só, soa, de seu, por si mesmo– posposta ao predicado (vgr. ela non se vale soa) ou anteposta actuando de modificador (vgr. ela soa non se vale), designando un determinado modo de estar para se defender un individuo e mais reforzando o significado dado polo verbo pronominal de realizar algo sen axuda externa. De xeito opcional poden funcionar diferentes ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial e temporal, causa, fin (vgr. na oficina valíase el perfectamente para sacar iso adiante), condición (vgr. coa túa axuda valeríame mellor), concesión (vgr. mesmo coa túa colaboración non me valería).

A construción ten carácter medio e forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que actúa como formante lexemático do verbo, centrando no sux. as capacidades sinaladas para realizar de seu calquera cousa. Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atélico.

Variar Cintr./Ctr.**1.** Cambiar, transformarse.

i) *a esquizofrenia afecta a un un por cento da poboación, ademais non variou ó longo da historia* (OCG04-02-99, 40)

ii) *non tódolos días a mesma cousa, si non que varía según as estacións do ano* (ACTIVEIRO-FORCAREI29)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *experimentante-proceso transformativo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Pode pospoñerse ao predicado (vgr. varían as temperaturas) favorecido polo semantismo da construción e a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [±continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Acostuma funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación (vgr. variou moito), causa (vgr. varía co tempo), loc. espacial e temporal, condición (vgr. co teu apoio variaría), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non variaría), consecuencia (vgr. variou tanto que se transformou), etc. Tamén pode estar presente un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado, beneficiado ou prexudicado (vgr. a enfermidade varioulle ao longo do tempo).

A construción ten significado medio, non se usa con *se* e designa un proceso que se desenvolve nunha entidade. En ocasións aproxímase a unha estrutura atributiva cunha función de atributo caracterizador (vgr. o tempo varía→o tempo é variable). A persoa é a terceira singular ou plural e os valores aspectuais son dinámico, atético, progresivo (segundo as fases inceptivo, medio, terminativo); tamén se poden presenta-los valores intensivo ou atenuativo.

Vencer Cintr./Ctr.**1.** Rematar unha cousa, cumprirse un prazo.

i) *el dixo que este mes lle vencían as letras do coche* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado favorecido polo semantismo da construción así como pola non animación e non axentividade. Os seus trazos semánticos son [-animado], xeralmente [+concreto] e [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En bastantes ocasións funciona algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal con valor puntual (vgr. as letras vencen este mes) ou aproximativo (vgr. as letras vencen os últimos meses do ano). Outros papeis semánticos son os de causa (vgr. a letra venceu por descoido teu), modo, loc. espacial, condición (vgr. con esa contribución non vencería a letra), concesión (vgr. mesmo coa túa contribución venceríanme as letras), exclusión (vgr. vencéronlle tódalas letras agás a última)... Tamén pode estar presente algún dativo ou compl. indirecto, de referente animado, co papel semántico de afectado e ás veces posuidor.

A construción úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, télico, cunha acción que se mostra no momento do seu remate.

Vender Cintr./Ctr.**1.** Ter boa acollida, presentarse interesante para mercar.

i) *é unha idea que vende ben* (GDXL1949)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *caracterizado-caracterización*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. non definida. Adoita precede-lo predicado. Os casos de posposición obedecen ao interese por tematiza-lo predicado (vgr. vende mal esa idea). Os seus trazos semánticos son [-animado], [±concreto], [±común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces queda latente (vgr. ese tipo de roupa vende [vende ben/moito]), outras está representado por un ccircunstancial desempeñado por unha fr. adv., posposta ao predicado, que concreta ou desenvolve a idea xa expresa no verbo e achega unha calidade do suxeito. De xeito máis opcional pode funcionar algún ccircunstancial con papeis semánticos como loc. temporal (vgr. ese tipo de roupa vende moito no verán), loc. espacial, condición (vgr. co teu apoio esa idea vendería), concesión, consecuencia (vgr. ese tipo de roupa vende tanto que axiña se esgota), causa (vgr. esta marca vende moito pola súa calidade), destinatario (vgr. esa idea vende ben para a xente nova), etc.

A construción úsase na P3 singular ou plural. Está próxima a estrutura atributivas con ser (vgr. esa roupa vende ben [é moi vendible]). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético, ás veces intensivo ou atenuativo. Pode admitir *se* pasando a ter significado pasivo, axente indeterminado e valor aspectual dinámico (vgr. este tipo de roupa vendeuse [foi vendida] moi ben o ano pasado).

Vestir Cintr./Ctr.

1. Andar vestido dun determinado xeito.

i) *vestía coa modestia e a discreción dun sabio* (DEUS129)

ii) *chegaron dous homes a Auguela. Vestían de traxe e garavata* (ARR95)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co dobre esquema semántico *axente-acción-modo* e *caracterizado-caracterización-caracterizador*.

O suxeito está nestes exemplos implícito. Tende a precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Pode estar representado por unha fr. prep., fr. adx. ou fr. adv., que serven para caracterizar un individuo pola súa maneira de ir vestido. Cando é un nome adoita non levar determinante (vgr. viste de traxe; viste con traxe). De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos como loc. temporal e espacial, causa (vgr. vestían de traxe pola ocasión), fin (vgr. vestían de traxe para a festa), substitución (vgr. vestían con modestia en vez de con finura), adición (vgr. vestían con xeito ademais de con clase), condición, (vgr. co teu consello vestiría con máis clase), concesión (vgr. mesmo co teu consello non vestiría mellor)...

A construción ten forma activa, cun sux. axentivo (alguén decide vestir dun determinado modo) e caracterizado (vgr. un individuo caracterízase pola súa maneira de ir vestido). Admite *se* para indicar sux. indeterminado (vgr. vístese ben en Ourense). Os valores aspectuais son dinámico, atético, habitual.

Viaxar Cintr.

1. Andar de viaxe, cubrir un traxecto.

i) *o maior, Turelo, ou sexa Artur, viaxa continuamente por Portugal* (ARR24)

ii) *viaxamos corenta quilómetros entre páramos e granxas* (MFB15)

iii) *un día quedaban para comer nunha churrasquería da estrada de Néboa, outros viaxaban xuntos á Coruña* (ESC92)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción* e *axente-acción-dirección*, *cuantificación*, *modo*...

O suxeito está implícito e explícito en (i) mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio cando nos referimos ao feito en si de andar de viaxe (vgr. María non viaxa [non anda de viaxe]). Nos demais casos funciona un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial de tránsito (i), dirección (iii), procedencia, espazo (ii) e duración (vgr. viaxei todo o día), comitativo (vgr. viaxa con súa irmá), modo e medio (vgr. viaxa en autobús), causa (vgr. viaxa por negocios), fin, consecuencia... Tamén pode funcionar un predicativo dando conta do estado do sux. (vgr. viaxa animado por toda Galicia).

A construción é activa, con sux. axentivo. Indica un movemento con desprazamento que incide en dúas dimensións significativas, por unha banda no carácter impreciso (vgr. viaxa moito) ou preciso do movemento (vgr. viaxa a París este mes) e pola outra no tipo e finalidade –segundo se trate de cubrir un traxecto ou de realizar unha excursión. Este verbo emprégase en moitas ocasións funcionando como sux. de verbos que indican sentimento (vgr. encántame viaxar). A construción admite *se* indicando sux. indeterminado (vgr. agora viáxase máis ca antes) e os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo ou atenuativo (vgr. viaxo moito/pouco), iterativo e habitual (vgr. viaxa a Lisboa varias veces ao mes; viaxa ao estranxeiro tódolos meses).

2. Ser transportada unha mercadoría.

iv) *non, o equipaxe viaxaba comigo* (FORCAREI40)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+colectivo] en exemplos como (iv), [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. É moi corrente a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial, comitativo, loc. temporal, causa (vgr. a equipaxe non viaxa porque non a levo), condición (vgr. coas túas ordes a equipaxe viaxaría), concesión...

A construción úsase na P3 singular ou plural, cun sux. non axentivo que presenta un movemento con desprazamento e que está próximo ao das estruturas pasivas (vgr. a maleta viaxa noutro voo / a maleta é transportada noutro voo / a maleta transpórtase noutro voo). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo.

3. Realizar unha ruta un vehículo de transporte.

v) *o Cartón e o Auto Industrial eran os coches que había e hoxe hai infinidá de ónibus que viaxan* (SOUTELO-FORCAREI42)

vi) *Monbús viaxa cada día de Santiago a Vigo*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, e o esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-tránsito*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Anteponse ao predicado na orde non marcada e ten os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións. Noutras funciona un ccircunstancial representado xeralmente por unha fr. prep. de estrutura (de, dende, entre + fn), que sinala os lugares entre os que circula un medio de transporte (vgr. o Auto Industrial viaxa de/dende/entre Pontevedra a/e Ourense). De xeito máis opcional tamén é corrente a presenza doutros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal, modo, causa (vgr. este luns Monbús non viaxou pola neve), condición (vgr. co apoio da Xunta Monbús viaxaría entre Lugo e Porto), concesión (vgr. mesmo co apoio económico da Xunta Monbús non viaxaría de Lugo a Porto)...

A construción úsase na P3 singular ou plural, cun sux. non axentivo. Equivale a verbos como *circular* e amosa unha acción realizada por unha entidade non animada, pero que require a implicación doutra animada. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, a miúdo iterativo ou habitual.

Vir Cintr.

1. Desprazarse cara ao lugar do emisor ou cara a outro lugar, trasladarse.

- i) *eu viñen a Santiago porque aprobei as oposicións* (OURENSE5)
- ii) *despois viñémonos con eles outra vez pa acá* (O GROVE75)
- iii) *levanteime e mirei o que pasaba, entónces xa veu un tiro, xa caín* (O CORGO70)
- iv) *O mesmo que pasa coa natureza, que hai que conservala e pensar nos que veñen despois* (TN6, 27)
- v) *sujeta a escada, que non se veña* (COVAS-FORCAREI64)
- vi) *unha tía miña tamén quedou viúda como miña nai, pois entre as dúas decidiron vir para Coruña* (PONTEDEUME41)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente- acción e axente-acción-dirección, destino*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha cláus. e unha fr. nom. definida e non definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra o interese no evento ou nalgún complemento; a non animación e non definitude tamén favorecen a posposición. Os seus trazos semánticos son moi variables: [\pm animado], [\pm concreto] e [\pm continuo] ou tamén [\pm concreto] e [\pm continuo] (vgr. aquí ten que vir a xustiza), [\pm común], [\pm control].

O complemento non é obrigatorio nalgúns construcións en que predicado e suxeito abundan para transmitirlo contido manifestado. Nas demais funciona un ccircunstancial que indica sobre todo loc. espacial de orixe ou procedencia (vgr. vén da casa), orixe imprecisa (iii), destino temporal (i) ou definitivo (vi), orde espacial (vgr. vén diante), comitativo sinalando desprazamento cara ao lugar do emisor (ii) ou cara a outro lugar. Máis opcionais son outros papeis semánticos como causa (vgr. con eses cartos vés conosco de viaxe), fin (v), medio (vgr. vén no coche), modo (vgr. veu tranquilamente para a casa), tempo e orde temporal (vgr. veu onte ás tres; vén en terceiro lugar), distribución (vgr. veñen de dous en dous), exclusión (vgr. veñen todos menos ti), adición (vgr. viredes vós ademais de vosos primos), etc. Tamén pode funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. hoxe veulle seu pai) e un predicativo sinalando un estado do sux. (vgr. vén canso do adestrar).

A construción sinala o movemento con desprazamento dunha persoa ou entidade reflectidas ben nun sux. axentivo e intencionado ben nun inactivo sen vontade. Pódese empregar con *se* para indicar sux. indeterminado; noutros casos, o clítico reforza a presenza do sux. na construción, centrando nel a acción, marcando o comezo do movemento ou significando o desprazamento de seu dun obxecto con ou sen a participación dun axente (v). É moi común en construcións de modalidade exclamativa e exhortativa en que o emisor se dirixe ao interlocutor para que se achegue ou para que o acompañe (vgr. vente, home, vente). O contido de compañía aparece en moitas ocasións coa modalidade interrogativa (vgr. ¿vés comigo?).

Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo e habitual (vgr. ela vén tódolos días por aquí). O valor dinámico inceptivo aparece a miúdo coa construción pronominal. É corrente a estrutura perifrástica *vir vindo* (vgr. viñemos vindo pouco a pouco e metémonos na praia grande, na Frouxeira, SADA70) para designar valor aspectual dinámico medio, isto é, un desprazamento paulatino, reforzado no seu contido -coma neste exemplo- por adverbios.

2. Ser traída unha cousa.

vii) *se morrera meu tío e non pasara nada, vouche ó caso, e era unha muller fuerte e viña robusta e viña toda co seu pelo* (SOUTELO-FORCAREI60)

viii) *colliamos pola mañá. E viña bastante nécora* (CANGAS14)

ix) *Pero as lágrimas traidoras non lle viñan ós ollos* (EBO242)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción* e *axente-acción-dirección, destino*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha cláus. e unha fr. nom. definida e non definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición favorece o semantismo da construción e as prioridades informativas do emisor. Os seus trazos semánticos son [-animado], en xeral [+concreto], [\pm común], [-control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións en que o verbo non precisa concreción. Nas demais resulta habitual a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial de orixe ou procedencia (vgr. *viña moita nécora da ría*), loc. temporal (vgr. *vén moito ollomol para o Nadal*), comitativo (vgr. *vén nécora con navalla*), causa (vgr. *as bágoas non lle viñan cos nervios*), fin (vgr. *as nécoras veñen para ese día*), medio (vgr. *o polbo vén coas nasas*), modo (vgr. *veu tranquilamente para a rede*), tempo e orde temporal (vgr. *o paquete veu onte ás tres; vén en terceiro lugar*), exclusión (vgr. *viñeron tódolos paquetes ademais do teu*), etc. Tamén pode funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. *hoxe veulle a nova cama*) e un predicativo sinalando un estado do sux. (vgr. *veu rota da viaxe*).

A construción sinala o movemento con desprazamento dunha entidade reflectida nun sux. pasivo e sen vontade. Non se emprega con *se*. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces iterativo e habitual (vgr. *o pan vén tódolos días por aquí*).

3. Chegar, aparecer, acontecer algo.

x) *despois viñeron os motores, xa empezou a modernizarse a cousa* (CASTELO SAN FELIPE-FERROL71)

xi) *despois viñan as castañas, tamén había que ir ás castañas* (RUBIÁ67)

xii) *cando a primavera vén mala entón hai xiadas* (RIBADUMIA45)

xiii) *servín a Galicia a través primeiro dunha pequena voz que tiña e logo veu o teatro, a escena, a obra de Castelao* (PADRÓN70)

xiv) *moi boa muller, tiña moitas comadres. E entón un día veulle un recado e díxolle...* (FEÁS49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción, evento-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida (xiv). Adoita pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción e facilitado pola non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control]. En xeral fai referencia a unha estación do ano, un froito, un adianto técnico, unha novidade ou calquera outro fenómeno que se produce e que acontece.

O complemento non é obrigatorio. Resulta frecuente o emprego dalgún adverbio modalizador ou dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal sinalando un punto no tempo, orde, frecuencia..., tamén modo, causa (vgr. *coas xeadas non viñeron as castañas*), comitativo (vgr. *as mazás viñeron coas peras*), medio (vgr. *veu o recado a través dela*), loc. espacial, condición (vgr. *coa túa axuda virían as vantaxes*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda non virían eses datos*), distributivo (vgr. *viñeron de dous en dous*), etc. En ocasións pode funcionar un dativo ou compl.

ind., de referente animado, co papel semántico de destinatario (vgr. *veulle unha carta onte*).

A construción ten forma activa, con sux. non axentivo. Non se usa con *se*. A persoa é a terceira de singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, atélico cando existe duración, cunha dinamicidade que se pode presentar en diferentes fases como inceptiva (vgr. *empezan a vi-las castañas*), media (vgr. *están vindo as castañas*), terminativa (vgr. *xa viñeron as castañas*); outras veces os valores son télico e puntual (vgr. *veu un trono forte*).

4. Ter, aparecerlle a alguén unha idea, lembranza, etc.

xv) *somentes a tristura me viña a través do frío insoportábel que a auga me puña nos pés* (BE121)

xvi) *Veume a lembranza no instante en que se me atravesou un raposo na estrada* (MFB26)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-compl. indirecto*, co esquema semántico *evento-acción-destinatario*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción e á non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [-concreto], [\pm continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento está representado por un dativo ou compl. ind., de referente animado, que sinala a persoa á que lle veñen as ideas, lembranzas, etc. De xeito máis opcional pode acompañar algún adverbio modalizador ou algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial, modo (vgr. *veulle a tristura de xeito repentino*), causa (vgr. *veulle a tristura pola morte do pai*), condición (vgr. *coa túa axuda non lle viría a tristura*), concesión (vgr. *mesmo coa túa axuda viríalle a tristura*).

A construción ten forma activa, cun sux. que designa unha determinada idea, sensación ou lembranza. Non se usa con *se*. A persoa é a terceira de singular ou plural. Os valores aspectuais son dinámico, télico, ás veces puntual; noutros casos atélico, cunha dinamicidade que pode presentar diferentes fases como inceptiva (vgr. *empézanme a vi-las lembranzas*), media (vgr. *estánlle vindo as lembranzas*).

5. Proceder, derivar, te-la súa orixe.

xvii) *sabemos de onde vimos, mais o teatro contemporáneo esixe outro xesto* (TN6, 88)

xviii) *falo khallekho ou falámolo porque xa vén de nosos país* (O GROVE60)

xix) *as pedras da gadaña vein de fóra, non seu de unde* (OSCOS)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [\pm animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn/fadv/cláus.), cun referente [\pm animado] que sinala a procedencia da entidade en función de suxeito. Con carácter opcional pode acompañar ás veces un dativo ou compl. ind., de referente [\pm animado], co papel semántico de afectado, referindo a entidade á que se aplica a relación de procedencia expresada (vgr. *esa cor verde vénlle da humidade*; *a afección vénlle de cando era neno*).

A construción é de estado, variable en número e persoa e non admite *se*. Adoita empregarse con tempos de presente, pretérito ou futuro de probabilidade. Os seus valores aspectuais son estativo, atélico.

6. Resultar unha cousa ou unha persoa axeitada para algo ou apropiada nun momento dado.

xx) *prá nosa casa vén ben esta que sapa atar no aparello e é jobernaduriña* (SADA82)

xxi) *viñanlle ben aqueles sons á casa* (ESC158)

xxii) *tiñan que ser educados e darlle conversación, viñera ou non viñera a xeito* (OCT25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-compl. indirecto-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *produtor de efecto-produción de efecto-afectado, produtor de efecto-produción de efecto-afectado-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito. Pode pospoñerse ao predicado como acontece en (xx, xxi) debido fundamentalmente á non axentividade e non animación do sux., á tematización do complemento e á presenza de dativo ou compl. indirecto. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. nucleada por un adverbio ou locución adv. situada en posición posverbal, ou preverbal en resposta a certas preguntas (vgr. vénvos mal ás catro? –Moi ben non nos vén). Noutras construcións tamén funciona un dativo ou compl. ind., de referente [+animado], co papel semántico de beneficiado ou prexudicado. Non son infrecuentes estruturas como a de (xx) cun ccircunstancial representado por unha fr. prep. de estrutura (para+fn), que sinala o destinatario dos feitos expresados. Con carácter máis opcional poden aparecer outros ccircunstanciais preferentemente co papel semántico de fin (vgr. veunos ben para o arranxo), loc. temporal (vgr. daquela viñéronnos ben eses cartos), causa (vgr. veunos mal por iso), oposición (vgr. veunos ben contra a gripe)...

A construción está próxima ás estruturas atributivas con ser ou estar (vgr. vir ben → estarlle ben a algo/alguén, serlle bo a algo/alguén). Non admite o uso de *se* e os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces intensivo ou atenuativo.

7. Concoroar en algo, chegar a un acordo, trato ou convenio con alguén.

xxiii) *os médicos de España enteira e todos viñan á mesma opinión de que non había salvación pá chavala* (CEDEIRA)

xxiv) *É dicir, mandeille e tal. Pero o home non veu ó trato e tal* (FEÁS59)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *axente-acción-término*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado] e [+concreto] e cun verbo que conserva parte do seu contido primario –alguén vén ou chega ata un punto de acordo– e asemade forma unha unidade significativa co complemento (vgr. vir a unha opinión → concordar, vir a un trato → tratar, pechar un trato). Existen outras construcións, sobre todo co verbo en singular, nas que funciona outro compl. prepositivo, representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn) e referente [+humano], que sinala a persoa coa que alguén establece un trato ou acordo (vgr. viñeron a un acordo con nós). Co verbo en plural e sux. designando varios individuos este complemento escúsase (vgr. pois non viñemos a un trato). De xeito opcional pode acompañar un ccircunstancial co papel semántico de tema ou ámbito no que se produce o acordo (vgr. viñeron ao trato no tema do reparto), loc. temporal e espacial, modo (vgr. veu de mala gana a un acordo), causa (vgr. non viñeron a un acordo por ela), fin (vgr. viñeron a un acordo para a mellora da empresa), condición (vgr. co teu apoio virían a un acordo), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non virían a un acordo), exclusión (vgr. viñeron a un acordo todos menos ti)...

A construción é activa, con suxeito axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado e os seus valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, resultativo.

8. Aparecer publicado ou estar escrito dun determinado xeito.

xxv) *a casa en ruínas onde se fixeron fortes os atracadores vén fotografada no periódico* (DEUS17)

xxvi) *lin aí o libro do rapaz que vén en ghallego e mitá das cousas inda non as sei lere* (ACIVEIRO-FORCAREI36)

xxvii) *a túa foto viña mal no xornal*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo, suxeito-predicado-predicativo-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *portador de estado-estado-modo, portador de estado-estado-modo -loc. espacial*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [-animado], xeralmente [+concreto], [+común], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar representado por unha fr. adxectiva, fr. preposicional e fr. adverbial. Alén disto, algunhas construcións esixen tamén a presenza dun ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial. Noutros casos o ccircunstancial é optativo e presenta os papeis semánticos de loc. temporal, causa (vgr. os zapatos agora veñen bos polo material), fin (vgr. vén fotografada para iso), modo (vgr. veñen fotografadas de dúas en dúas), exclusión (vgr. todas veñen boas agás unha), condición (vgr. coa túa axuda virían todas ben fotografadas), concesión, campo ou aspecto (vgr. veñen boas canto á calidade de cor)...

A construción mostra un contido e un funcionamento próximo ao das estruturas atributivas con ser e estar (vgr. o libro vén en galego → o libro está en galego). Non admite o emprego de *se* e os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

9. Ser ou estar feita unha cousa de algo.

xxviii) *ahora xa fan de suela sintética, a última hora viña de suela sintética* (ACIVEIRO-FORCAREI63)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-predicativo*, co esquema semántico *portador de estado-estado-modo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [-animado], xeralmente [+concreto], [+común], [+continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado sobre todo por unha fr. adxectiva e fr. preposicional. De xeito opcional, pode acompañar algún ccircunstancial cos papeis semánticos de loc. temporal, causa (vgr. agora este volante vén de coiro pola condición deportiva do coche), fin (vgr. estas botas veñen de goma para camiñatas por lugares húmidos), exclusión (vgr. todas veñen reforzadas agás unha), condición, concesión...

A construción mostra un contido e un funcionamento próximo ao das estruturas atributivas con ser e estar (vgr. o libro vén en galego → o libro está en galego). Non admite o emprego de *se* e os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

Vivir Cintr./Ctr.

1. Estar vivo.

i) *Prométeme que vivirás, díxolle a este* (ARR174)

ii) *Pois na casa somos sinco ajora e teño un irmán e viven meus pais e miña avoa* (NOIA26)

iii) *¡viva o viño do Ribeiro e que lle dean polo cu ao taberneiro!* (ESC104)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando se centra a información no estado mesmo ou cando a construción está en modalidades non enunciativas como (iii). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado] en construcións de tipo figurado,

[±concreto], [±control] consonte a entidade que funciona como sux. sexa quen de influír e controlar ou non a súa existencia.

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións funciona un adv. modalizador (vgr. quizabes viva) ou un ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal (vgr. onte aínda vivía), duración (vgr. viviu moitos anos), medio (vgr. vive coas medicinas), causa e fin (vgr. vivirás por ela), modo (vgr. viviron mal), condición (vgr. coa túa axuda viviría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non viviría), etc. Tamén pode funcionar un dativo ou compl. ind., de referente xeralmente animado e co papel semántico de afectado (vgr. aínda lle vive seu pai). A construción é de estado. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. É habitual o emprego da modalidade exclamativa para lle expresar un desexo de longa vida e existencia a unha persoa ou entidade, conforme se ve en (iii). Resulta común o uso do futuro para sinala-la superación dun obstáculo –enfermidade, accidente...– que se presenta na existencia dun individuo (vgr. tranquilo, que vivirás). Os valores aspectuais prototípicos son estativo, atético.

2. Residir, habitar nun lugar.

iv) *Agora, creador de prestixio, vive nunha aldea que ten un nome que soa a museo* (TN6, 26)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-loc. espacial*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Vai anteposto ao predicado e pode te-los trazos semánticos [+humano] e [+concreto], [-animado] e [±concreto] en usos figurados, [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado ben por unha cláus. (vgr. vive onde che dixen), ben por unha fr. adv., fr. prep. de estrutura (contra, en, para...+fn), cun referente [-animado] e [±común], que sinala un lugar preciso ou impreciso (vgr. vive para a parte de Lugo). En ocasións a fr. prep. e adverbial precisa o significado doutras frases (vgr. vive alá ao pé de Belvís) ou adquire novos contidos que van máis alá do literal (vgr. vive na rúa [é pobre ou carece de vivenda]). De maneira opcional poden funcionar distintos ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal e duración (vgr. vivín en Marín cinco anos), modo (vgr. vive moi ben na aldea), causa (vgr. vive en Vigo por intereses del), fin (vgr. vive en Vigo para a súa comodidade), condición (vgr. coa túa axuda viviría en Pontevedra), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non viviría en Pontevedra), un predicativo indicando un estado do sux. (vgr. vive satisfeito en Santiago) e un dativo sinalando a persoa afectada (vgr. o fillo vívelle en Santiago).

A construción é activa, cun sux. axentivo referido a un individuo que desenvolve a súa vida nun lugar. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces habitual.

3. Compartir vida ou vivenda con alguén.

v) *¿e está vivindo con ela? Ai vivo, pero cada un vive do seu* (FEÁS49)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-comitativo*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Vai anteposto ao predicado e pode te-los trazos semánticos [+humano] e [+concreto], [-animado] e [±concreto] en usos figurados, [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn/cláus.), cun referente [+animado] e [±común], que mostra o individuo que comparte con outro a súa vida, vivenda ou determinado estado civil (vgr. vive coa moza), etc. Con carácter opcional tamén pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal (vgr. viviu con ela cinco anos en Ourense), modo, causa (vgr. vive con el moi a gusto pola súa paciencia), fin, substitución (vgr. vive coa

moza en vez de cos pais), condición (vgr. co teu apoio viviría con ela), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non viviría con ela)...; en ocasións aparece un predicativo indicando un estado do sux. (vgr. vive satisfeito con ela) e un dativo dando conta da persoa afectada (vgr. o fillo vívelles coa moza).

A construción é activa, cun sux. axentivo que designa o individuo que desenvolve a súa vida acompañado por outra persoa. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces habitual.

4. Existir dun determinado xeito.

vi) *vivira como un rei nunha cesta, pero agora víase destronado* (MFB132)

vii) *os profesores son os que millor viven, sin duda* (MUROS17)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-modo*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Xeralmente precede o predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar desempeñado por unha cláus. de xer. ou part. así coma por unha fr. adx., fr. prep. ou fr. adv., que indican o modo de vivir alguén. De maneira opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial (vgr. En Cáceres vivía daquela como un señor), causa, fin (vgr. vive ben pola pensión que ten), campo ou aspecto (vgr. vive ben no tocante a horas de traballo), condición (vgr. co teu apoio viviría mellor), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non viviría mellor)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Presenta o modo de desenvolve-la vida un individuo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

5. Ter vida para un determinado fin.

viii) *el vive pó seu fillo e non pensa noutra cousa* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción-fin*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Xeralmente precede o predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado quer por unha cláus. que reflicte un evento que constitúe o fin –en ocasións a obsesión– da existencia de alguén (vgr. vive para traballar), quer por unha fr. prep. de estrutura (para+fn), cun referente [±animado] e [±concreto], que designa o beneficiado –persoa, actividade, vocación... De maneira opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal e espacial (vgr. daquela na casa vivía para a muller), causa (vgr. vive para o fillo por lle quedar paralítico), substitución (vgr. vive para o traballo en vez de para a familia), exclusión (vgr. vive para todo o mundo agás para os seus), condición, concesión....

A construción é activa e nela preséntase o fin cara ao que un individuo orienta a súa vida. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

6. Subsistir, manterse de algo.

ix) *todos éramos pescadores en San Felipe, todos vivíamos do mar* (CASTELO SAN FELIPE-FERROL71)

x) *hoxe en día o cine español vive da televisión* (TN6, 90)

xi) *Noia realmente do que vive é do comercio. Noia vive do comercio* (NOIA26)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-medio*.

O suxeito está nestes exemplos explícito a través dunha fr. nom. definida e non definida. Normalmente precede o predicado e os seus trazos semánticos son variables: [+humano], [-animado] en construcións como (x, xi), [+concreto], [±común], [±colectivo], [±continuo], [±control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (de+cláus.), que ten como referente o evento que se constitúe en medio de subsistencia (vgr. vive de vender alfombras), e (de+fn) cun referente [±animado], [±concreto], [±continuo], que expresa o medio de vida dun individuo ou grupo de individuos, algo que en moitos casos traduce determinadas condicións de vida (vgr. vive da esmola). De maneira opcional pode acompañar un predicativo do sux. ou algún ccircunstancial co papel semántico de modo (vgr. vive moi ben da televisión), causa (vgr. vive da televisión por ese motivo que che digo), fin, loc. espacial, loc. temporal e duración (vgr. en Cataluña viviu da nai moitos anos), condición (vgr. co teu apoio non viviría dos pais), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non viviría dos pais)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces habitual e intensivo.

Voar Cintr./Ctr.

1. Desprazarse polo aire.

- i) *Foi a zorra abri-la boca e o galo voou pró alto dun carballo* (VERÍN70)
- ii) *o fruto como tiña máis peso caía nunha manta que lle poñían embaixo e os lixos voaban todos co vento* (O GROVE59)
- iii) *Sobre todo desde que, por Semana Santa, se me ocorreu -nunca tal fixera- voar cara a Cuba deixándoa a ela en terra* (MFB57)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cos esquemas semánticos *axente-acción*, *afectado-acción*; tamén se reflicte o esquema *caracterizado-caracterización* naqueles casos en que se poñen de relevo as calidades ou potencialidades dunha entidade (vgr. os paxaros voan).

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos poden resultar múltiples: [+animado] e [±humano], [-animado], [+concreto], [±común], [±control]. Cando posúe o trazo [+humano] o desprazamento prodúcese a través dun medio (iii) e o trazo de control é normalmente positivo. Cando o trazo é [-animado] adoita presenta-lo papel semántico de afectado, existindo asemade unha función de causante ou estímulo, impulsora do movemento (ii).

O complemento non resulta obrigatorio, pero é habitual o funcionamento dun ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial, dirección precisa (iii) ou imprecisa, tránsito, loc. temporal, duración e frecuencia, medio (vgr. voar en helicóptero), cuantificación, modo, causa (vgr. as follas voaron co vento), fin, condición (vgr. sen a túa axuda o paxaro non voaría), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda ese paxaro non voaría), consecuencia (vgr. voou tanto que cansou e caeu)...

A construción é activa, cun sux. que pode ser ou non axentivo. Implica un movemento con suspensión ou con desprazamento. Pode empregarse con *se* e sux. animado para indicar que está indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, ás veces inceptivo, iterativo e habitual.

2. Espallarse, transcorrer, desaparecer, desprazarse con moita rapidez.

- iv) *As noticias aquí voan* (CAMIÑO131)
- v) *Voan os anos e quedan os nomes na memoria da seflora* (MDB108)
- vi) *poslle diante us chourizos e voan enseguida* (FREIXEIRA-FORCAREI75))

vii) *Para dar chegada á braña ten que voar moito unha gamela* (PN63)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra o interese informativo no verbo ou nalgún complemento (vgr. alí voaranche os días); tamén favorece a posposición a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal de carácter preciso ou impreciso, dirección, modo (vgr. os anos voan como lóstregos), cuantificación, causa (vgr. pola túa causa as noticias voan), condición, concesión..., e un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. alí pechado voábanlle os anos).

A construción ten forma activa, cun significado próximo ao da voz media. Úsase na P3 singular ou plural e expresa un movemento con desprazamento, que implica rapidez canto a espallamento, desaparición, etc. no espazo ou no tempo. Non admite o uso de *se* e os seus valores aspectuais son dinámico, atético e intensivo; tamén simple e télico en estruturas como (vi) que implican algo que desaparece moi depressa da nosa vista.

3. Imaxina-la mente cousas diversas e distantes polas que se devece.

viii) *mentres paseaba, sempre ao mesmo ritmo, as miñas mentes voaban na procura de Bretaña* (BE22)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-meta, fin*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra o interese informativo no predicado ou nalgún complemento (vgr. alí dentro voábame a mente); tamén favorece a posposición a non animación. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En ocasións pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal de carácter preciso ou impreciso, modo, causa (vgr. coa fame a mente voáballe na procura de comida), condición, concesión..., un predicativo do sux. e un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. alí dentro voáballe alterada a imaxinación).

A construción ten forma activa e úsase na P3 singular ou plural. Expresa un movemento nocional que traduce unha acción mental de diversidade, distancia e ás veces desorde. Non admite o uso de *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético e intensivo.

Volver Cintr./Ctr.

1. Regresar a un lugar do que se saíu ou no que se estivo.

i) *Eu volvería para Vigo como xa dixeran* (VIGO27)

ii) *pola tarde a vendelas pola calle para jana-la peseta para compra-lo pan e volvía pola noite á casiña* (SADA68)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*. O respectivo esquema semántico é *axente-acción, afectado-acción, axente-acción-loc.espacial/nocional; afectado-acción-loc.espacial/nocional*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Normalmente anteponse ao predicado; a posposición acontece cando o emisor centra o interese informativo na acción ou noutra información secundaria. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]; noutras construcións son [-animado], [-control] (vgr. o tren volveu a Ourense), poñendo de

relevo o papel do afectado e quedando en segundo plano a presenza da entidade animada que actúa como causante.

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións, malia que a súa presenza pode quedar latente por se-lo emisor o punto de regreso ou por se coñecer grazas á contorna da mensaxe (vgr. dixo que non volvía [aquí, a outro sitio que se nomeou]). Noutras está explícito e aparece desempeñado por un ou máis ccircunstanciais que sinalan o lugar físico ao que se retorna, ben de xeito permanente (para+fn) ben temporal (a+fn). Con carácter máis opcional poden funcionar a carón deste complemento explícito ou latente outros ccircunstanciais que sinalan procedencia e distancia (vgr. volve de Inglaterra; volve dende Inglaterra), tránsito, loc. temporal (ii) e duración – que vai dende a inmediatez (vgr. volveu decontado), ata a demora (vgr. volveu despois de tres anos) –, comitativo (vgr. volveu con seu pai), modo (vgr. volveu moi ben), medio (vgr. volveu no coche), causa (vgr. volveu porque o obrigaron), fin (vgr. volveu para saber da herdanza), condición (vgr. coa túa axuda volvería), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda non volvería), distributivo (vgr. volveron de dous en dous), substitución (vgr. volveu en lugar de quedar).

A construción é xeralmente activa, cun sux. de carácter axentivo ou con tendencia a afectado, que realiza un movemento con desprazamento. Admite *se* para indicar sux. indeterminado e ás veces para poñer de relevo o suxeito ou marca-lo comezo do movemento (vgr. cansado de agardar volveuse para a casa). A construción pode presentarse con adverbios modalizadores e en estruturas negativas, en ocasións reforzadas para expresaren un carácter definitivo (vgr. non volveu nunca máis). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, télico cando non se manifesta duración, iterativo –por veces reforzado con algún sintagma (vgr. volveu de novo á casa).

2. Retornar a un punto ou situación anteriores.

iii) *a maneira máis sensata de voltaren tamén eles á normalidade que introduce o posfraguismo* (TN6, 5)

iv) *cando se colleu de novo houbo que volver ós malles, que xa poucos os sabían facer* (OCT28)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-loc. espacial nocional* e *afectado-acción-loc. espacial nocional*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Vai anteposto ao predicado; a posposición dáse cando o emisor centra o interese informativo na acción ou noutra información, por veces tamén cando o predicado é un infinitivo rexido por preposición (iii). Os seus trazos semánticos resultan variables: [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]; noutras construcións son [-animado] (vgr. o país volveu á crise), poñendo de relevo o papel do afectado e quedando en segundo nivel a presenza da entidade animada que actúa como causante, [-concreto] e [+continuo] (vgr. o terrorismo volveu a tempos franquistas), [+común], [-control].

O complemento é obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que amosa o punto ou situación aos que se torna. Pódese aludir a este cambio a través dun referente de tempo (vgr. volvemos aos anos sesenta), político (vgr. volvemos á Ditadura), de deporte (vgr. volveu á natación), hábito (volveu ao cigarro), etc. Esta estrutura tamén é habitual nun discurso ou nun escrito nos que alguén se quere reconducir, despois dunha divagación, ao camiño inicial (vgr. volvendo ao conto, foi o derradeiro en sabelo, ESC11). De xeito opcional, pode acompañar algún outro ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial (vgr. en Galicia agora volvemos á situación de preguerra), causa (vgr. volveron mercedamente aos malles por falla de iniciativa), modo, fin (vgr. volveron á protesta

para unha reforma do estatuto), condición (vgr. co teu apoio non volverían aí), concesión (vgr. mesmo co teu apoio volverían a ese estado)...

A construción é activa, cun sux. axentivo ou afectado que mostra un desprazamento de carácter nocional concretado na volta a unha situación anterior. Admite *se* para indicar sux. indeterminado así como a presenza de adverbios modalizadores e negación, en ocasións reforzados para expresaren un carácter definitivo (vgr. non volvei a iso nunca máis). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, télico cando non hai duración, iterativo –a miúdo reforzado con algún sintagma (vgr. volveu de novo á casa).

3. Xurdir unha cousa novamente, retornar.

v) *este inverno volveulle a gripe* (COVAS-FORCAREI64)

vi) *volve a chuvia e o frío* (LOUREIRO-COTOBAD80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *axente-acción e forza-acción*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese pospoñer ao predicado debido á tematización dun complemento e favorecido pola non animación e non control. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. En moitas ocasións funciona un dativo ou compl. indirecto, de referente [+animado] e [+humano], ou [-animado] (vgr. volveulles a peste aos castiñeiros), co papel semántico de afectado, beneficiado ou prexudicado. Tamén é habitual que funcione algún ccircunstancial co papel semántico de loc. temporal e espacial, comitativo (vgr. o frío volverá con neve), modo (vgr. a chuvia volveu con forza), causa (vgr. co frío volveulle a gripe decontado), condición, concesión (vgr. mesmo cos teus coidados volveríanlle as febres), etc.

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural, cun sux. axente ou forza. Sinala o retorno de algo que se constitúe en axente inanimado ou forza. Non admite *se* e os valores aspectuais prototípicos son dinámico, iterativo, ás veces inceptivo.

4. Virarse contra alguén.

vii) *Se teus irmáns se volven contra ti, non lles han de faltar axudadores nos teus propios vasalos* (MDR120)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, co esquema semántico *portador de actitude/conducta-actitude/conducta-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precedelo predicado e ten os trazos semánticos [+humano], [+concreto], [+común], [control total / parcial] na medida en que o sux. sexa quen de controlar total ou parcialmente os seus cambios de actitude.

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep. de estrutura (contra+fn/cláus.), cun referente [+animado] que mostra a persoa receptora do cambio de actitude que se produce nun individuo. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo, causa (vgr. volveuse fortemente contra ti pola herdanza), loc. espacial ou temporal, condición (vgr. co teu consello non se volvería contra ela), concesión (vgr. mesmo co teu consello volveríase contra ela), substitución (vgr. volveuse contra ela en lugar de contra ti), etc.

A construción ten forma pronominal, cun clítico variable en número e persoa que contribúe a centra-lo proceso actitudinal no sux. e a poñelo así de relevo; tamén favorece a presenza do compl. prepositivo e establece unha oposición de contido coas restantes construcións que teñen este mesmo predicado. Fronte á constr. transitiva, na intransitiva o proceso implica certo desenvolvemento progresivo non sempre intencionado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, por veces inceptivo debido

ao clítico; noutros casos existe un valor terminativo que marca unha actitude definitivamente asumida (vgr. *volveuse contra nós*).

5. Defender a alguén, posicionarse no seu favor.

viii) *súa nai rífalla e seu pai volve por ela, así que ó final fai o que quere* (SOUTELO-FORCAREI42)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude/conduta-actitude/conduta-término*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está desempeñado por unha fr. prep., posposta ao predicado ou anteposta en casos de tematización –como resposta a certas preguntas ou comentarios (vgr. *así que volve por el?*, *non*, *por el non volvo*)–, de estrutura (por+fn), cun referente [+humano], que sinala o individuo receptor dunha determinada actitude e conduta da entidade que funciona como suxeito. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de modo e cuantificación, loc. espacial e temporal (vgr. *estes días na casa volveu moito por ela*), causa (vgr. *por compaixón volve por ela*), fin (vgr. *volve por ela para a súa tranquilidade*), condición, concesión, exclusión (vgr. *volve por todos menos por ela*), consecuencia (vgr. *volve por ela tanto que xa cansa*)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que adopta unha determinada actitude e conduta de defensa de alguén. É posible o emprego de *se* indicando sux. indeterminado. (vgr. *se se volve por elaponse tonto*). Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético; tamén pode ser intensivo ou atenuativo e iterativo.

6. Experimentar un cambio de estado.

ix) *volveuse un burro e collérono de ramal e marcharon con el* (O CEBREIRO)

x) *antes de eu e os meus servirmos a ese navarro castelán, han de volverse chairas estes montes* (MDR61)

xi) *E de pronto aquel cervo que era eu comezou a volverse pequeniño* (MDR64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, correspondéndolle o esquema semántico *experimentante-proceso modificativo*, *experimentante-proceso modificativo-meta*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a atención informativa no proceso mesmo (vgr. *volveuse todo lama ese camiño*). Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], ou [-concreto] (vgr. *o xenio volveuse carraxe*), [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgúñas construcións, que ademais adquiren determinados matices de significado (vgr. *Carlos xa volveu [retornar ao estado natural despois de gañar ou perder peso, despois dunha enfermidade, etc.]*; *avisade un médico, que non volve [non recupera-lo coñecemento]*). Nas demais está representado por unha fr. nom., fr. adx., fr. adv. ou fr. prep., que indican o resultado ou meta ao que chegou unha entidade ou individuo. De maneira opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. temporal ou espacial (vgr. *onte na rúa comezou a volverse tolo*), modo, causa (vgr. *a estrada volveuse un camiño*), condición, concesión (vgr. *mesmo co teu traballo o camiño volveríase monte*).

A construción é pronominal, cun clítico variable en número e persoa que contribúe a centra-lo proceso no sux. e establece unha oposición de contido con outras construcións nas que participa o mesmo predicado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, progresivo –segundo os casos inceptivo (xi), medio ou terminativo.

Votar Cintr./Ctr.**1. Exerce-lo dereito ao voto.**

- i) *O presidente quiere que voten ata os enfermos* (TN6, 7)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra a atención informativa na acción, algo que favorecen as cláusulas completivas introducidas por *que*. Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento non é obrigatorio. De xeito opcional pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico de inclusión como en (i) –vgr. *quiere que voten todos, ata os enfermos*–, loc. espacial ou temporal (vgr. *antes neste país non se votaba ata os vinteún anos*), modo (vgr. *vota comodamente*), medio (vgr. *vota por correo*), causa (vgr. *votou por obriga*), fin (vgr. *vota para mellora-las cousas*), distributivo (vgr. *votan de dous en dous*), condición (vgr. *co teu apoio votaría*), concesión (vgr. *mesmo co teu apoio non votaría*)... Tamén pode aparecer un predicativo indicando o estado do suxeito (vgr. *votou canso onte*), adición (vgr. *votou teu tío ademais de teu pai*), substitución (vgr. *votaches ti en vez de teu pai*)...

A construción é activa, cun sux. axentivo e unha acción que supón realizar ou executar un dereito. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético ou tético conforme haxa ou non duración (vgr. *estar votando; votar nun momento concreto*). A duración tamén está en función de como se conciba o feito de votar, se só se considera como tal o intre de depositar unha papeleta o evento é tético, se inclúe os momentos previos será atético; ás veces iterativo (vgr. *votei catro veces este ano*).

2. Manifestarse a prol ou en contra dunha opción política, idea, etc.

- ii) *De feito, eles non votaron por ningún* (ESC92)
 iii) *por exemplo, votamos en contra cando quixeron impoñer a LOHAPA* (TN20, 38)
 iv) *por min que lle vote a quen queira, eso é cousa del* (CACHAFEIRO-FORCAREI40)
 v) *votou en branco*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial, suxeito-predicado-compl. indirecto* (iv) e o esquema semántico *axente-acción-beneficiado/prexudicado*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita situarse en posición preverbal aínda que se antepoña o complemento (vgr. *ela non vota por eses; ela por eses non vota; por eses ela non vota*). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar representado por unha fr. adverbial que implica un receptor do voto, beneficiado ou prexudicado (vgr. *presentámo-la proposta e votaron en contra; convenceunos e votámoslle a favor*) e por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (a favor de/contra/en contra de/por+fn), cun referente [±animado], [±común] (vgr. *vota por Quintana; vota polo PSG*), [+concreto], ou [-concreto] (vgr. *eu voto pola paz*), que designa a persoa, grupo político, idea ou asunto que reciben ou non o apoio de alguén. Unha variante desta estrutura é a de (por+cláus.), mediante a que, a través dunha cláus. de inf. ou introducida por *que* (vgr. *voto por celebrar unha nova sesión; voto por que se celebre unha nova sesión*), se elixe e dá preferencia a un evento que desexamos ver cumprido fronte a outros que constitúen diferentes posibilidades de menor interese.

Noutras construcións funciona un dativo ou compl. ind. (a+fn), cun referente [±animado], que dá conta da entidade ou do individuo aos que o suxeito prioriza ou elixe, resultando deste modo beneficiados ou prexudicados. Unha terceira posibilidade vén dada por casos coma o de “votou en branco”, que implica un destinatario ou

beneficiado cero, que sería un candidato ou opción indiferentes para quen exerce o voto. Con carácter opcional, poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de loc. temporal ou espacial, causa (vgr. o ano pasado votoulle ao Bloque polo cambio), fin (vgr. votoulle ao PSG para un cambio), condición (vgr. co teu apoio votaría lle ao Bloque), concesión, substitución (vgr. votoulle ao PP en vez de ao Bloque)...

A construción é activa, cun sux. axentivo que proxecta a acción nun destinatario que se constitúe en beneficiado ou prexudicado conforme a construción sexa afirmativa ou negativa. Admite *se* ben para indicar sux. indeterminado ben con significado pasivo e axente indeterminado (vgr. a nova resolución votouse onte pola tarde). Fronte á construción transitiva (vgr. votar a alguén), na intransitiva o complemento está máis distante do predicado e resulta beneficiado ou prexudicado, non afectado dun xeito directo e total. Os valores aspectuais son dinámico, télico, ás veces iterativo.

X

Xacer Cintr.

1. Estar unha persoa ou animal en posición horizontal, ben sexa deitado na cama ben sexa morto e soterrado; descansar.

i) *xacía o neno nunha cama cuberta con colcha azul de raso* (BE126)

ii) *homes non novos xacen nas enxergas, cos seus capotes pardos por enriba* (OCT363)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida que acentúa a idea de imprecisión e anonimato. Adoita precede-lo predicado; a posposición obedece ao desexo de poñer de relevo o estado ou situación designados polo verbo. Os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [-animado] e [-concreto] en usos figurados, [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. ou fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (en+fn), que sinala un lugar. Opcionalmente poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico de modo (ii), loc. temporal e duración (vgr. *xaceron xuntos durante séculos*), causa (vgr. *xacía nesa cama polo seu desexo*), comitativo (vgr. *xacía con ela na cama*), condición, concesión...; e tamén un predicativo reflectindo un estado do suxeito (vgr. *o corpo xacía frío no chan*).

A construción mostra a situación dunha entidade, resulta infrecuente con *se* e tende a se empregar na P3. Os valores aspectuais son estativo, atético.

Xemer Cintr.

1. Queixarse dando xemidos.

i) *tiña un algo dentro, un buraco sen fondo que ás veces lle proía no ventre e xemía pola gorxa do can* (ESC10)

ii) *Amaro corre e xeme* (PN189)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* co dobre esquema semántico *produtor de son-produción de son e portador de sentimento-sentimento*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e un pronome relativo que remite a unha fr. nom. non definida. Acostuma precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [-animado] en usos figurados,

[+concreto], [±común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, loc. espacial, loc. temporal e duración, causa, cuantificación (vgr. xeme moito coa dor), condición (vgr. coa túa axuda non xemería), concesión, adición (vgr. xeme amais de chorar), substitución (vgr. xeme en vez de chorar)...

A construción é activa, cun sux. axentivo produtor de son e que ás veces traduce un sentimento ou comportamento do individuo representado no suxeito. É posible o uso de *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, télico se non hai duración (vgr. xemer nun momento), iterativo, en ocasións intensivo.

Xirar Cintr./Ctr.

1. Moverse arredor dun punto e por ext. dar voltas por un lugar, andar de xira dun lado para outro.

i) *Pero a aguiá ve. Xira no vento, abarrelándose en amplos círculos* (OCT281)

ii) *e entón Roi Díaz levantou a man, e a portada xirou nos seus polróns, e centos de besteiros asomaron no adarve da muralla* (MDR334)

iii) *Algunhas das súas estrofas foran musicadas por roqueiros afamados, e xiraban por prazas de touros ou pazos de deportes* (MFB97)

iv) *en marzo editará un novo disco, xirá polos EEUU en primavera e por Europa* (TN20, 63)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *axente-acción*; *axente-acción-loc. espacial, tránsito*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. A doita precede-lo predicado e presenta uns trazos semánticos variables: [+animado] e [±humano], [-animado], [+concreto], [±común], [±control].

O complemento resulta opcional nalgunhas construcións en que o verbo non precisa completa-lo seu pleno significado cun complemento (vgr. a buxaina xira). Nas demais funciona un ccircunstancial que sinala un lugar preciso ou impreciso. Con carácter optativo poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico fundamentalmente de modo, loc. temporal, causa (vgr. non xira por medo), fin (vgr. xirá por América para a súa promoción), medio (vgr. xirou coa vara), condición, concesión, consecuencia (vgr. xirou tanto que se esnaquizou)... En ocasións un predicativo marcando o estado do suxeito (vgr. xiraron cansos todo o verán por campos de fútbol).

A construción é activa, cun sux. axentivo que expresa tanto un movemento circular arredor dun punto coma un movemento determinado ou indeterminado, con desprazamento de meirande amplitude. Pódese empregar *se* para indicar sux. animado indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo e permanente (vgr. a lúa xira arredor da terra).

2. Estar preto dunha cantidade.

v) *para a edición de materiais en lingua galega nunha contía que xira ó redor dos 200 millóns de pesetas* (TN20, 29)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *portador de estado-estado-cuantificación*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. non definida. A doita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [-animado], [±concreto], [±común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. adv. ou preposicional que expresa unha cantidade. Con carácter opcional poden acompañar outros ccircunstanciais co papel semántico fundamentalmente de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. pola suba de taxas arestora aquela matrícula xira de modo esaxerado

ao redor dos mil euros), condición, concesión...

A construción mostra un estado de cousas referido a prezo, medida..., que se aproxima a determinada cantidade. Non se emprega con *se* e os valores aspectuais son estativo, atético.

3. Torcer, cambiar de dirección, apartar, virar.

vi) *Aínda así, antes de xirar á dereita para dirixirse cara ó fondo da sala...* (DEUS262)

vii) *Parece que o rapaz tomaba asento na area, e os seus ollos xiraron en dirección ao mar* (BE222)

viii) *O camiño xira á dereita aí abaixo*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co dobre esquema semántico *axente-acción-dirección, situado-situación-dirección*.

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito a través dunha fr. nom. definida. Adoita precede-lo predicado e ten os trazos semánticos [+animado] e [+humano], [-animado] vgr. (viii), [+concreto], [+común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (a/cara a+fn), cun referente de lugar que indica a dirección e orientación do movemento a un lado ou ao outro. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial con distintos papeis semánticos como loc. espacial e temporal, modo, causa, fin (vgr. si, xira á esquerda por causa diso para non te perderes), substitución (vgr. xirá á esquerda en vez de á dereita), condición, concesión, distributivo (vgr. xiraron á esquerda de dous en dous)...

A construción pode ser activa e expresar un movemento quer con desprazamento cando se vai camiñando, quer sen desprazamento cando se está detido xirando os pés e o corpo sobre un mesmo (vgr. no cruzamento xiras á dereita e xa ve-la casa), ou pode indica-la situación de algo, en xeral a dirección dunha vía de comunicación. Admite *se* para indicar sux. animado indeterminado e resulta habitual na segunda persoa do imperativo para se dirixir ao interlocutor dándolle unha indicación de lugar (vgr. primeiro xiras á esquerda e máis abaixo á dereita). Os valores aspectuais son dinámico, télico; con entidades non animadas situadas estativo e atético.

4. Tratar unha conversa, escrito, asunto, etc. un certo tema, versar.

ix) *a conversa xirou arredor do tema económico* (GDXL2005)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial* e o esquema semántico *afectado-acción-asunto/materia*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Acostuma precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [-animado], [+concreto], [+común], [-control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (arredor de+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que alude ao tema ou asunto tratado pola entidade en función de suxeito. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial e temporal, causa (a conversa xirou onte arredor do tema económica por causa da túa presenza alí), fin, condición (vgr. coa túa colaboración o tema non xiraría arredor dese asunto)...

A construción é activa. Úsase na P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces habitual, iterativo e intensivo.

Xogar Cintr./Ctr.

1. Divertirse unha persoa ou un animal facendo cousas, brincar, enredar.

i) *cando ela xogaba no patio do cuartel coa filla do capitán Basalo, nas vacacións, había sempre lagartixas deitadas ó sol* (DEUS267)

ii) *Dona Narda fixolles axifia un sitio de privilexio en cadansúa cadeira forrada con raso adamascado. Xogaba con eles ata a deshora do sono* (MDB138)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito aparece implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita situarse en posición preverbal e os seus trazos semánticos son [+animado] e [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Sen determinante o sux. posposto resulta infrecuente a non ser que se empregue un complemento (vgr. os nenos xogan / xogan nenos / xogan nenos no parque).

O complemento non é obrigatorio. De maneira opcional pode funcionar algún ccircunstancial con diversos papeis semánticos coma o de loc. espacial e temporal (i), duración (ii), comitativo (cando o sux. realiza a acción con outro individuo e non el só (i, ii), ás veces este valor queda incluído nun sux. plural que escusa a presenza de complemento (vgr. Carlos e María están xogando), modo, cuantificación (vgr. que non xogue tanto e que estude máis), causa, medio (vgr. xoga co coche no patio pola chuvia), fin (vgr. xoga para non se aburrir), condición, concesión (vgr. mesmo coa túa compañía non xogaría), consecuencia (vgr. xogou tanto que cansou), distributivo (vgr. xogan de dous en dous), etc. Tamén pode aparecer un predicativo do sux. e ás veces un dativo de interese (vgr. non me xogues distraído na estrada).

A construción é activa, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético; en ocasións intensivo, habitual, iterativo.

2. Practicar un xogo cunhas regras.

iii) *referiuse ó Benidorm como un equipo ambicioso que xogou moi ben na ida* (OCG04-03-99, 47)

iv) *Gústame practicar baloncesto, xogo no equipo de fubito en Boqueixón* (VEDRA16)

v) *Cuba no seu último partido en Osaka xoga con Arxentina* (OCG25-11-98, 33)

vi) *O Hércules xogará o sábado ante o Compostela en San Lázaro* (OCG03-03-99, 40)

vii) *pasábamolo ben porque despois xogábamos ó clavo cos rapaces* (PONTEDEUME41)

viii) *Antes xugábamos os nenos, en alparagatas, al marro, á patefa i-al agua* (PIANTÓN-A VEIGA65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*; *axente-acción-campo*, *asunto*, *oposición*, *modo*...

O suxeito está nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control]. Aparece o trazo [+colectivo] cando o nome designa unha entidade, país, grupo ou equipo que disputa un xogo, partido, etc. Nestes casos adoita empregarse o lugar de procedencia no canto dun substantivo propiamente animado, deste xeito “O Compostela” son os xogadores do Compostela e “A Arxentina” son os xogadores ou o equipo da Arxentina.

O complemento pode escusarse en determinadas construcións nas que non se quere clarexa-lo que se pretende dicir (vgr. está xogando o Celta [neste momento]) nin concreta-la información (contra quen está xogando). Tampouco aparece cando o suxeito é plural e está constituído polas entidades que protagonizan a práctica deportiva (vgr. xogan Celta e Deportivo). Nas demais construcións funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. o Depor xoga moi ben), loc. espacial ou temporal (vgr. O Compos xoga hoxe en San Lázaro), lugar referido ao equipo no que se xoga (iv) ou ao posto que se ocupa (vgr. xoga pola banda dereita), causa (vgr. o Compos xoga en Santa Isabel por estar en obras San Lázaro), fin, condición (vgr. co apoio da Federación xogaría no seu estadio), concesión... Nalgunhas construcións rexístrase a estrutura (a+cláus.) (vgr. xogan a disfrazarse) e (a+fn), cun referente [-animado] e [+concreto], que alude a un determinado xogo; tamén a estrutura (ante/con/contra+fn), cun referente [+animado], [+concreto] e [+colectivo], que designa o rival ao que alguén se enfronta nun xogo.

A construción é activa, con sux. axentivo. Presenta un xogo con regras que ás veces equivale a “practicar un deporte” cando ese tal deporte é considerado un xogo (vgr. xogar ao tenis, *xogar á natación). Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces iterativo, habitual (vgr. xoga ás cartas tódalas tardes), intensivo (vgr. xoga moito ás cartas), inceptivo, medio ou terminativo.

3. Andar de broma con algo, non ser serio con algo ou con alguén.

ix) *non a someterían durante ese tempo a todo tipo de aldraxes e torturas, nin xogarían con ela como xogaron naquel lugar maldito e abandonado* (AGOSTO12)

x) *que mire ben, co nós que non xogue, que lle pode salir caro* (FREIXEIRA-FORCAREI70)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo*, cun esquema semántico *portador de actitude-actitude-obxecto*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Acostuma precede-lo predicado e caracterízase polos trazos semánticos [+humano], [+concreto], [±común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep. de estrutura (con+fn), posposta ao predicado ou anteposta en estruturas marcadas, cun referente que pode ser [+animado], [±humano], ou [-animado], [-concreto] (vgr. non xogues cos meus sentimentos), que sinala o individuo afectado e/ou a entidade que se constitúe en obxecto de broma ou de trato pouco serio. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (vgr. que no xogue con vós así), loc. espacial e temporal, causa (vgr. xoga con ela por ciúmes), fin (vgr. xoga con ela para a súa satisfacción), condición, concesión (vgr. mesmo co teu consello xogaríase con ela), consecuencia (vgr. xogou con ela tanto que a feriu de vez)...

A construción é activa, reflicte a actitude e por veces a conduta dun individuo con algo ou alguén. Resulta frecuente con negación e utilízase en moitos casos no modo imperativo (vgr. non xogues con iso que te podes arrepentir). Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético; tamén pode ser iterativo, habitual, intensivo.

4. Intervir, participar, ter presenza nun lugar.

xi) *As leis son boas ou malas segundo a súa aplicación, e aí xoga a vontade política* (TN17, 54)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co esquema semántico *axente-acción-loc. espacial nocional*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Precede o predicado, pero pódese pospoñer cando o emisor centra o interese no complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [±concreto], [±continuo], [-control].

O complemento resulta obrigatorio, aínda que poida non explicitarse nalgúns construcións en que se reconece polo contorno da mensaxe. Está representado por unha fr. adv. ou fr. prep. de estrutura (en+fn) (vgr. a fortuna tamén xoga no deporte), que adoita precisa-lo ámbito de intervención da entidade en función de suxeito. Con carácter opcional pode acompañar algún adv. modalizador e distintos ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. espacial e temporal, cuantificación e modo (vgr. tamén xoga moito aquí a vontade política), causa (vgr. non xoga a vontade política por iso), condición, concesión, consecuencia (vgr. a vontade política xoga aí tanto que determina o proceso).

A construción ten carácter activo e un sux. axentivo que realiza unha acción de tipo nocional. Non se utiliza *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, ás veces intensivo.

Xuntar Cintr./Ctr.

1. Unírense ou aproximárense dúas entidades nun mesmo punto.

- i) *Na Cancela da Maceira xuntáronse tamén o camiño da aldea de baixo e a serventía do Agro da Veiga* (PN16)
- ii) *Sernanselle está nun alto que hai case apegado ao vértice en que se xuntan dous montes no limiar da Barbanza* (PN84)
- iii) *Na outra banda da Estrada non é raro que os dous cargos se xunten na mesma persoa...*(OCT286)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, co respectivo esquema semántico *situado-situación*, *situado-situación-loc. espacial*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Adoita estar co verbo en plural implicando as varias entidades participantes. Anteponse ou posponse ao predicado; a posposición está favorecida pola non animación e polo semantismo da construción con presenza de *se*. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], ou [-concreto] (vgr. en África xúntase a fame coa inxustiza), [+común], [+continuo], [-control].

O complemento non é obrigatorio en determinadas construcións en que o verbo non precisa ser complementado para acada-lo contido a que nos referimos (vgr. xa verás, Santiago e Cacheiras hanse xuntar). Nas demais está representado por un ccircunstancial que sinala un lugar ou punto de encontro de dúas entidades no espazo. O complemento ten en ocasións un referente animado que alude ao individuo posuidor e ao que reúne as entidades designadas polo sux. (iii). A partir desta construción, rexístrase outra na que o complemento está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (con+fn), de referente [-animado], que designa a entidade que serve como punto de referencia do sux., primando na estrutura (a+fn) o valor direccional e na estrutura (con+fn) o comitativo. De maneira opcional poden acompañar distintos ccircunstanciais co papel semántico sobre todo de loc. temporal (vgr. en poucos anos Santiago xuntarase con Cacheiras polo aumento da poboación), modo, causa, condición, adición (vgr. Santiago xuntarase con Cacheiras ademais de coa Ramallosa)...

A construción ten forma pronominal, cun clítico en P3 singular ou plural, que reforza o papel do sux. como participante nos feitos sinalados e como entidade da que parten. Os valores aspectuais prototípicos son estativo e atélico.

2. Reunírense, atopárense varias persoas ou entidades para iren a algunha parte, actuaren unidos, permaneceren congregados, viviren en parella, etc.

- iv) *xuntábanse nun bar cercano onde Fidel, o dono do local, observaba os seus movementos confundido* (EBO16)
- v) *era a cousa de que claro xuntábamonos cos rapaces, que no colexio non os tiñamos* (PONTEDEUME41)
- vi) *seica se van xuntar a Caixa de Vigo e maila de Pontevedra* (FORCAREI40)
- vii) *se eles se queren que se xunten, despois xa se casaran* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito e explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado debido ao semantismo da construción coa presenza de *se* e á tematización dalgún complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado] (vgr. o Central e o Santander xuntáronse para obteren meirandes beneficios), [+animado] e xeralmente [+humano] aínda que tamén se fai extensivo a estruturas de trazo [-humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio cando o sux. é plural ou composto, formado por unha única unidade ou por varias coordinadas; neste caso os participantes adoitan presentar carácter axentivo. Nas demais está representado por unha fr. prep. de estrutura (a+fn), (con+fn), cun referente [+animado], que sinala o individuo ou entidade aos que se une ou cos que se atopa a persoa ou entidade representadas no sux., primando na

estrutura (a+fn) o valor de unión e achegamento e na estrutura (con+fn) o de complicidade e reunión. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial (iv) e temporal, fin (vgr. xuntábanse no bar para xogar ao tute), modo (xuntouse a ela así), causa (vgr. xuntouse con ela por amor), condición (vgr. coa axuda da Administración xuntaríanse os bancos do sur), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda Carlos non se xuntaría con Verónica), substitución (vgr. xuntouse a ela en lugar de a min)...

A construción é pronominal activa, con sux. axentivo e cun clítico variable en número e persoa que centra a acción no sux. como entidade da que parte, reforzando o seu papel de participante afectado nos feitos sinalados. Nas estruturas de compl. prepositivo é o individuo ou entidade expresados polo sux. os que se unen, se fusionan ou se achegan ao que aparece baixo a función de complemento.

Esta construción diferénciase das reflexivas en que non admite o sintagma *a si mesmo* posto que non se trata unicamente dunha acción exercida sobre a persoa senón dunha decisión e posterior execución dun acto no que participa un mesmo. Distínguese das transitivas en que non sempre é doada a substitución por clítico acusativo xa que os matices de contido diverxen (vgr. xúntase con María no bar [reunirse, atoparse] / xunteino con María no bar [agrupeino, reunino con María no bar?]); ademais nas transitivas a forma é distinta e os papeis semánticos teñen referentes que non coinciden. Ás veces é posible unha interpretación pasiva, con sux. non animado (vgr. vi) e axente indeterminado.

Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, ás veces inceptivo debido a *se*, en ocasións iterativo e habitual.

3. Coincidir no tempo un acontecemento con outro.

viii) *xúntase a fame coas ganas de comer* (LOUREIRO-COTOBAD80))

ix) *agora non damos, xuntóusenos todo: o coche, a casa...* (COVAS-FORCAREI64)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *evento-acción, evento-acción-término*.

O suxeito aparece nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Vai en posición preverbal ou posverbal. A posposición está favorecida polo semantismo da construción con presenza de *se* así como pola non animación, non axentividade e ás veces a non definitude do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio nalgunhas construcións que mostran un suxeito plural ou composto, que integra as distintas entidades. Noutras aparece un compl. prepositivo, de estrutura (con+fn), cun referente [-animado], [+concreto] e [+continuo], que sinala un dos eventos que coincide no tempo co indicado no suxeito. De xeito opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. por causa da voda xuntóusenos todos), condición (vgr. coa túa axuda non se nos xuntaría todo así), concesión... Por último, tamén pode aparecer un dativo ou compl. ind., de referente [+animado], co papel semántico de afectado (vgr. xuntóuselle hoxe con forza a fame coa sede).

A construción úsase en P3 singular ou plural, cun sux. de carácter eventivo. Ten forma pronominal, cun *se* invariable que centra a acción no sux. e intensifica o seu papel de participante. Os acontecementos sinalados teñen carácter casual, afectan a unha entidade ou individuo representado no compl. indirecto e non obedecen á iniciativa dun axente controlador, conforme acontece nas estruturas transitivas. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, moitas veces tamén puntual.

Xurar Cintr./Ctr.**1.** Botar xuramentos.

- i) *deron en o escoucear e en mallalo coas culatas das tercerolas. Ao tempo que o facían bruaban coma animais, xuraban e insultábanno* (ARR100)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co dobre esquema semántico *axente-acción verbal* e *portador de actitude-actitude*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita ir anteposto ao predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo, cuantificación (vgr. moito xura), causa (vgr. xura por desafogar), condición (vgr. co teu consello non xuraría), concesión (vgr. mesmo co teu consello xuraría abondo), consecuencia (vgr. xura tanto que dá arrepíos), fin (vgr. antes xuraba para desafogar), loc. temporal e espacial. Tamén se pode rexistrar un predicativo dando conta do estado do suxeito (vgr. xuraba enfadado) e en ocasións un dativo con referente animado (vgr. mira como lle xura o cativo).

A construción expresa tanto unha acción verbal coma unha determinada actitude de enfado dun individuo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais son dinámico, atético, télico se non hai duración (botar un xuramento nun momento preciso); ás veces iterativo, habitual, intensivo, inceptivo (vgr. empezou a xurar).

Xurdir Cintr.**1.** Saír cara arriba, abrollar, aflorar.

- i) *Veleiquí que as augas do lago da Londra tóldanse, e delas xorden como larvas inmensas, que entran en masa, a través da arcada, na sala...*(BE30)
 ii) *A claridade do sol ía asomando por detrás das lombas grisallas, xurdindo pouco a pouco o seu disco dourado* (AGOSTO84)
 iii) *decidiu pór en práctica unha intelixente manobra que derrubase todos os aspirantes a Pujol que xurdían no Noroeste* (TN6, 53)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*. O esquema semántico é *axente-acción, forza-acción, afectado-acción, experimentante-proceso modificativo*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e non definida. Pode precede-lo predicado ou seguilo naqueles casos en que o emisor centra o interese nalgún complemento ou na acción mesma. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+animado] e axente (vgr. os delfíns xurdían da auga con forza), [+concreto], [-concreto] (vgr. a inxustiza xorde inesperadamente), [-control] cando se trata dunha entidade que funciona como experimentante ou afectado, [+control] con entidades humanas.

O complemento non resulta obrigatorio. A miúdo funciona algún ccircunstancial, que está representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), indicando lugar ou punto de procedencia de algo (vgr. xurdiu do fondo do mar). Tamén se adoitan rexistrar outros papeis semánticos coma os de loc. temporal e espacial, modo, causa (vgr. polo baleiro de poder xurdían con forza aspirantes a Pujol no noroeste), condición (vgr. co teu apoio xurdirían hoxe aquí aspirantes ao poder), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non xurdirían hoxe aquí aspirantes ao poder), substitución, adición (vgr. xurdiron aspirantes ao poder ademais de á sucesión)...

A construción reflicte ben un movemento ascendente realizado por un axente animado ou experimentado por unha entidade, ben un proceso que comeza a desenvolverse no suxeito. A persoa é a terceira singular ou plural. Non é común a presenza de *se*. Os valores aspectuais poden ser dinámico e puntual cando se trata dun movemento que implica unha saída rápida cara arriba; dinámico, atético e progresivo inceptivo cando se amosa un proceso como en (ii).

2. Aparecer, presentarse unha cousa sen contar con ela.

iii) *estamos sempre animándoos a que acudan ás tutorías por si xurde algún problema* (SANTIAGO28)

iv) *amólame tragar quilómetros, sobre todo se a cada paso xorde o letreiro indicador da Coruña* (MFB25)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *afectado-acción, evento-acción*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición obedece á non definitude do sux., á tematización dalgún complemento e ao feito de se establece-lo centro de atención na acción reflectida polo predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é corrente o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, causa (vgr. xurdiu un problema polas prásas), condición (vgr. coa túa axuda non xurdiría ningún problema), concesión (vgr. mesmo coa túa axuda xurdiría algún problema), etc. Tamén pode funcionar un predicativo dando conta do estado do sux. (vgr. xurdiu deslabazado un letreiro no noso traxecto) e un dativo ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. xurdiunos un problema).

A construción ten forma activa, cun significado próximo ao da voz media e unha acción que implica aparición. Úsase na P3 singular ou plural e non admite *se*. Os valores aspectuais son dinámico, télico, puntual. O valor dinámico xustifícase por falarmos dende a perspectiva dunha entidade que se manifesta coma se fose un ser animado, aínda que somos nós quen a ve. Esta perspectiva acentúa o carácter de improvisación, non control e puntualidade do evento (cfr. ao dármola curva vimos un sinal de perigo / ao dármola curva xurdiu un sinal de perigo).

3. Destacar, verse, sobresaír en altura.

v) *A casa de Traspenas xorde así de súpeto na casarella e o emisario manda unha poxa de felicidade* (MDB66)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *situado-situación*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pódese antepoñer ou pospoñer ao predicado. A posposición obedece sobre todo á non animación do sux., á tematización dalgún complemento e ao feito de se establece-lo centro de atención na situación reflectida polo predicado. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], en xeral [+común], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é corrente o funcionamento dalgún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, modo, causa, etc. Tamén pode funcionar un predicativo do sux. (vgr. xurdiu deslabazado un vello edificio no noso traxecto) e un dativo ou compl. ind. co papel semántico de afectado (vgr. cando de repente lles xurdiu a casa que buscaban non o crían).

A construción designa preferentemente a situación dunha entidade. Úsase na P3 singular ou plural e non admite o emprego de *se*. Os valores aspectuais son estativo, atélico en canto entidade situada; dinámico, télico, puntual por falarmos dende a perspectiva dunha entidade que se manifesta coma se fose un ser animado, aínda que somos nós quen a ve.

4. Resultar, provir de algo.

vi) *Valores que xorden dunha cultura de subordinación ós poderes establecidos* (TN6, 50)

vii) *Esa palabra xurdiu da sorpresa, estou seguro* (ESC95)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo* e o esquema semántico *portador de estado-estado-procedencia*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida e un pronome

relativo que ten como antecedente unha fr. nom. non definida. Adoita situarse en posición preverbal e presenta os trazos semánticos [-animado], [\pm concreto], [\pm continuo], [-control]. O complemento resulta obrigatorio. Está representado por unha fr. prep., posposta ao predicado, de estrutura (de+fn), cun referente [-animado] e [\pm concreto], que sinala a entidade de procedencia de algo. De maneira opcional tamén pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos diversos como loc. temporal ou espacial, modo, causa (vgr. esa idea xurdiu brillantemente da vosa iniciativa por vos eu implicar)...

A construción úsase na P3 singular ou plural. Prioriza e pon de relevo o estado sobre a súa orixe, unha orde secuencial que pode ser intercambiable por estouta transitiva (cfr. eses valores xorden da cultura de subordinación \rightarrow a cultura de subordinación xera eses valores). A construción non admite *se* e os valores aspectuais son estativo, atético, ás veces permanente (vgr. a cultura xorde da lectura).

5. Aparecer, empezar a existir ou a ter constancia de algo.

viii) *A sucesión de Manuel Fraga xorde así dun xeito natural* (TN6, 46)

ix) *A miña función era soñar para que aparecesen os protozoos e microzoos, para que se xuntasen as químicas e elementos e xurdise a civilización* (EBO24)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado, suxeito-predicado-ccircunstancial*, cos respectivos esquemas semánticos *afectado-acción, evento-acción; afectado-acción-loc. temporal, espacial, modo...; evento-acción-loc. temporal, espacial, modo...*

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Tende a se antepoñer ao predicado, pospoñéndose cando se centra a atención na acción (vgr. xurdiu onte o tema da sucesión de Beiras) ou nalgún complemento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [\pm concreto], [\pm continuo], en xeral [+común], [-control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións (vgr. a miña función é facer que xurda vida). Noutras está representado por un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (viii), loc. temporal e espacial, causa (vgr. este ano xurdiu o tema da sucesión do Presidente por motivos de saúde), condición (vgr. co teu traballo aquí xurdiría un proxecto), concesión (vgr. mesmo co teu inxente traballo aquí non xurdiría ningún proxecto), substitución (vgr. xurdiu o tema da túa substitución en vez do outro tema pendente), adición (vgr. xurdiu o tema da túa substitución ademais do que che dixeran antes)... Tamén pode funcionar un dativo ou compl. ind. co papel semántico de beneficiado ou prexudicado (vgr. xurdíronlle as primeiras manchas naquela parede) e ás veces un predicativo dando conta do estado dunha entidade (vgr. xurdiu raudo o tema do proxecto).

A construción ten forma activa e úsase na P3 singular ou plural. Expresa un feito que comeza e se fai constatable de maneira instantánea nun determinado momento. Non admite o emprego de *se*. Os valores aspectuais son dinámico, puntual. Esta acción puntual pola súa vez pódese inscribir ás veces na fase inceptiva dun proceso.

Z

Zafarse Cintr.

1. Librarse de algo ou de alguén, escapulirse.

i) *Safeime da súa man e metínme debaixo dos grosos cobertores* (MFB178)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-cprepositivo*, co respectivo esquema semántico *axente-acción*, *axente-acción-término*.

O suxeito aparece neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e posúe os trazos semánticos [+humano], ás veces por extensión [-humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non é obrigatorio nalgunhas construcións que adquiren pleno significado sen o complemento (vgr. despois de dous días pechado logrou zafarse). Nas demais funciona un cprepositivo representado por unha fr. prep. de estrutura (de+fn), posposta ao predicado na orde non marcada e cun referente [+animado], [+concreto] ou [-concreto] (vgr. zafeime de toda aquela inxustiza), que sinala a entidade, lugar ou persoa en que se proxecta a acción de se librar. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial con papeis semánticos como modo, loc. espacial e temporal (vgr. onte coa túa desculpa zafeime rapidamente deles), medio, causa, fin, condición (vgr. co teu apoio zafaría axiña deles), concesión (vgr. mesmo co teu apoio non me zafaría axiña deles), exclusión (vgr. zafouse de todos menos de ti)...

A construción é activa, con sux. axentivo. Ten carácter pronominal, cun clítico que centra a acción no suxeito. Permite o uso de *se* indicando sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico, simple.

Zanfonear Cintr.

1. Ocupa-lo tempo facendo algo sen demasiado esforzo.

i) *estivo toda a mañán zanfoneando no cuarto* (COVAS-FORCAREI65)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado e os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [+común], [+control].

O complemento non resulta obrigatorio, pero é habitual a presenza dalgún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial ou temporal. Ás veces aparecen outros papeis semánticos como son os de modo, causa (vgr. coa doca

zanfonea), fin, condición (vgr. coas túas rifas non zanfonearía así), concesión, consecuencia (vgr. zanfonea tanto que te pon de mal xenio), etc.

A construción é activa, con sux. axentivo e sinala unha acción de carácter impreciso. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo.

Zarpar Cintr.

1. Saír unha embarcación do lugar en que estaba atracada.

i) *un ano zarpou no seu barco, a Virxe da Nave, a aferrar bonito* (TN12, 80)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, cun esquema semántico *axente-acción*.

O suxeito está neste exemplo implícito. Adoita precede-lo predicado; a posposición vén dada pola tematización dun complemento e está favorecida pola non animación dalgúns suxeitos. Os seus trazos semánticos son [+animado], [+concreto], [+común], [-control] cando o sux. alude á embarcación propiamente dita, [+control] cando a embarcación se converte en medio de desprazamento dun individuo.

O complemento non é obrigatorio (vgr. o barco non zarpou), aínda que resulta habitual o funcionamento dalgún ccircunstancial con papeis semánticos coma os de loc. espacial, orixe e destino (vgr. zarpou de Vigo para Montevideo), loc. temporal, medio (vgr. onte coa axuda do tempo zarpamos rapidamente), modo (vgr. zarpamos ese día moi a gusto), condición (vgr. coa túa ausencia non zarparía decontado), causa (vgr. con ese tempo non zarpa), concesión (vgr. mesmo coa axuda do tempo non zarparía), etc. Menos frecuente é un predicativo dando conta do estado do suxeito (vgr. ás tres zarpou cargado un buque para América).

A construción é activa, cun sux. axentivo que realiza un movemento con desprazamento dende un punto de inicio. É posible *se* para indicar sux. indeterminado. Os valores aspectuais prototípicos son dinámico, télico e mesmo puntual cando o evento se centra no momento preciso de saída, atético se implica duración (vgr. o barco está zarpando).

Zoar

1. Facer un ruído continuado as abellas, zumbar.

i) *Zoan as abellas nos dez cortizos ao pé dos que apousa o militante* (ARR154)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito está neste exemplo explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode pospoñerse ao predicado cando o emisor centra o interese informativo no evento como en (i). Os seus trazos semánticos son [+animado] e [-humano], [+concreto], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona algún ccircunstancial co papel semántico de loc. espacial ou temporal, duración (vgr. as abellas zoaron toda a mañá), modo, causa (vgr. coa calor zoaron máis as abellas), condición (vgr. coa axuda da calor zoarían máis as abellas), concesión, consecuencia (vgr. as abellas zoaron tanto que non puiden durmir)... En ocasións rexístrase un predicativo dando conta do estado do sux. (vgr. as abellas zoan ruidosas nas alvarizas).

A construción é activa con sux. axentivo. Úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. Os valores aspectuais son dinámico, atético.

2. Soprar forte o vento producindo un ruído.

ii) *pegábame a ela, agatuñado baixo as mantas, escoitando dun lado o seu respiro e doutro o vento zoar fóra, ouveando polo tellado* (ESC156)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado* e o esquema semántico *produtor de son-produción de son*.

O suxeito aparece explícito mediante unha fr. nominal definida. Adoita precede-lo predicado; pódese pospoñer cando o emisor centra o interese informativo no evento. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], [+continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Pode funcionar en ocasións algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial ou temporal, duración (vgr. o vento zoou toda a noite), modo (vgr. o vento zoa forte), consecuencia (vgr. o vento zoaba tanto que metía medo)... Menos corrente é un predicativo do suxeito, que se adoita rexistrar en enunciados de corte literario (vgr. o vento zoaba ruidoso nas frías rúas).

A construción é activa, úsase en P3 singular ou plural, cun sux. axentivo que remite a un fenómeno/forza da natureza. Non se emprega con *se* e os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo.

Zorregar Cintr./Ctr.

1. Golpear, mallar en algo, zumbarlle a alguen.

i) *A taberneira achégalles co rabo da vasoira, zorrega nos serruchos dos lombos, ármase a guerra e bufan todos* (MDB96)

ii) *sempre tiña o cuidado de no me zorregar nas pernas* (GUNTÍN73)

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado-cprepositivo, suxeito-predicado-compl. indirecto*. O esquema semántico respectivo é *axente-acción-término, axente-acción-afectado*.

O suxeito aparece nestes exemplos implícito. Pode pospoñerse ao predicado cando se tematiza o compl. indirecto (vgr. ao pequeno zorrégalle bastante súa nai). Os seus trazos semánticos son [+humano], [+concreto], [\pm común], [+control].

O complemento resulta obrigatorio. Pode estar desempeñado por un dativo ou compl. indirecto (a+fn), de referente animado e co papel semántico de afectado e receptor da acción, ou por un compl. prepositivo representado por unha fr. prep. de estrutura (en+fn), cun referente [\pm animado], que se constitúe tamén en término no que se proxectan os golpes reiterados. O compl. indirecto pón máis énfase na totalidade do destinatario do golpe, o compl. prepositivo pode indicar unha parte –non animada– dese destinatario que recibe o golpe e asemade un receptor –non animado– como lugar ou punto en que se proxectan e reciben os golpes. A estrutura con *en* reforza o valor iterativo que de seu adoita mostra-lo lexema verbal. Con carácter opcional pode acompañar algún ccircunstancial co papel semántico sobre todo de loc. espacial e medio (vgr. zorregoulle no lombo coa vara), loc. temporal e frecuencia, modo (vgr. zorregáballe duramente tódolos días), causa (vgr. zorregoulle por parvo), fin (vgr. zorregoulle para que calase), condición, concesión, consecuencia (vgr. zorregoulle tanto que o mancou).

A construción ten carácter activo, con sux. axentivo. Admite *se* para indicar sux. indeterminado. Fronte á construción transitiva que se volve analítica desenvolvendo e precisando o lexema do verbo, a intransitiva sintetízao baixo o contido xeral de dar golpes (cfr. zorregoulle ao compañeiro [valor xenérico] / zorregoulle un golpe, puñetazo, bofetada... ao compañeiro [valor preciso canto ao tipo de golpe]). Os valores aspectuais son dinámico, atético, iterativo, ás veces intensivo.

Zurrichar Cintr./Ctr.

1. Saír líquido con forza do interior de algo, cichar.

i) *Dura a chuvia e os canais do cuberto zurrichan con forza na corredeira* (PN63)

ii) *a manguera non vale, que zurricha*

O esquema sintáctico é *suxeito-predicado*, co esquema semántico *afectado-acción* e *portador de estado-estado*.

O suxeito está nestes exemplos explícito mediante unha fr. nom. definida. Pode antepoñerse ao predicado ou pospoñerse debido ás prioridades informativas do emisor e á non animación do suxeito. Os seus trazos semánticos son [-animado], [+concreto], xeralmente [+común] e [-continuo], [-control].

O complemento non resulta obrigatorio. Ás veces funciona un ccircunstancial co papel semántico sobre todo de modo (i), loc. espacial (vgr. zurricha polo medio), dirección (vgr. zurricha contra a parede), causa (vgr. zurricha por culpa do corte ese), condición (vgr. coa túa axuda non zurricharía a mangueira), concesión, consecuencia (vgr. deu en zurrichar tanto que nos mollou), adición (vgr. zurrichaba a túa mangueira ademais da miña), exclusión, substitución (vgr. zurrichaba a miña mangueira en vez da túa)...

A construción úsase en P3 singular ou plural e non se emprega con *se*. O sux. remite a unha entidade na que se produce unha acción. Outras veces refire o estado dunha entidade (“a canle zurricha polo medio” pode implicar que presenta un determinado estado, que está rota polo medio, e tamén pode implicar que se ve afectada por unha acción que se produce nela). Os valores aspectuais son dinámico, atético, intensivo.

CAPÍTULO 4

ESQUEMAS SINTÁCTICOS E SEMÁNTICOS COS SEUS VERBOS

Para facilitar e axiliza-las consultas, nas seguintes páxinas agrupámo-los verbos recollidos no dicionario de acordo cos esquemas sintácticos e semánticos en que participan. En primeiro lugar, sinalámo-los esquemas sintácticos e como subapartado deles os esquemas semánticos cos que se relaciona cada esquema sintáctico.

Os guións que operan nos esquemas separan as distintas funcións sintácticas e os diversos papeis semánticos.

As comas separan diferentes papeis nos esquemas semánticos, papeis que se asocian cunha única función sintáctica e con algún dos verbos e acepcións que se integran no seu subapartado.

Dado que as construcións que sinalan movemento son numerosas decidimos separa-las accións que son movemento das restantes que non o son, de aí que estas últimas as especifiquemos entre corchetes coa palabra [movemento]. Nun principio tamén discriminamos movementos con e sen desprazamento, despois anulamos esta diferenza para simplificar algo os esquemas, xa de seu complexos.

Os números que van entre parénteses despois de cada verbo indican a acepción á que se lle aplica o correspondente esquema sintáctico e semántico. Se non hai indicación numérica significa que o verbo admite o esquema de que se trate en tódalas súas acepcións.

1. Predicado**1.1. Acción temporal e meteorolóxica**

Alustrar (1)
 Amencer (1)
 Anoitecer (1)
 Arroiar (1)
 Atardecer
 Barruzar
 Cargar (5)
 Chover (1)
 Ir (24)
 Lostregar
 Nevar
 Orballar
 Refrescar
 Tronar

2. Predicado-ccircunstancial**2.1. Existencia/presenza-cuantificación, campo/aspecto**

Abondar (1)
 Bastar
 Chegar (7)
 Faltar (4)

2.2. Acción-resultado

Facerse

3. Verbo cópula-atributo**3.1. Cuantificación, loc. temporal**

Ser (6)

3.2. Identificación, causa

Ser (7)

4. Suxeito-predicado

4.1. Axente-acción

Abeberar	Asistir (2)	Cruzar (2,4)	Medirse (2)	Saltar (1,4)
Aboiar (1)	Asubiar (1)	Cumprir (2)	Moverse (1)	Seguir (2)
Abortar (1)	Babear (1)	Cuspir	Negociar (1)	Sobrevivir
Acampar	Baduar	Desaparecer (2)	Nifrar	Soltarse
Acertar (1)	Batallar	Devanar	Obrar (3,4)	Soñar (1)
Acordar	Bater (8,9)	Dimitir	Parar (1,4)	Soprar (1)
Actuar (1)	Batuxar	Discutir	Participar (1)	Suicidarse
Adestrar	Beber (1)	Dormir (1)	pasar (1,2,6)	Suspirar (1)
Adiantar (3)	Berrar (1,3)	Emigrar	Pegar (2,3,6)	Tardar
Alborotar (1)	Brindar	Encontrar (1)	Perderse (2)	Tatexar
Almorzar	Bulir	Equivocarse (1)	Pestanaxar	Tirar (1,6)
Alpeirar	Caer (9)	Erguer (1)	Petar (1)	Traballar
Aniñar (1,2)	Calar (1)	Escapar (4)	Pintar (1)	Tropezar (1,3)
Apañarse (2,3)	Campar	Escribir	Pousar (1,3)	Turrar (1,2,3)
Aparecer (1,2,7)	Cargar (3)	Falar (1,2)	Puntuar (1)	Viaxar (1,3)
Apelar (1)	Casar (1)	Funcionar (1)	Puxar	Vir (1,2)
Apertar (1,4)	Cerrar (3)	Fundirse (2)	Quedar (4,14,15)	Voar (1)
Aplaudir	Chamar (1)	Gurrar (1)	Quentar (2)	Volver (1,3)
Apostar (1)	Chocar (1)	Latexar	Reaccionar	Votar(1)
Apuntar (1)	Chorar	Ler	Recorrer (1)	Xirar (1)
Apurar	Cismar	leriar	Reflexionar	Xogar(1,2)
Armar	Colaborar	loitar (1)	Reinar (1)	Xuntarse (2)
Arranxar (1,2,3)	Comunicar (2)	Madrugar	Remexerse (2)	Xurar
Arrastrar (1)	Concentrarse (1)	Mandar	Responder (1)	Xurdir(1)
Arrear (1, 2)	Contar (1)	Manifestarse (1)	Romper (2)	Zafarse
Arrincar (2)	Criar (1)	Mediar (2)	Saír (2)	Zanfonear
				Zarpar

4.2. Axente-acción[movemento con ou sen desprazamento]

Abeirar (1)	Erguer (1)
Andar (3)	Escapar (1)
Anicarse (1)	Gabear
Aniñarse (4)	Galopar
Apartar (1,3)	Ir (3,4)
Apear	Liscar
Arribar (1)	Marchar (1)
Ascender (1)	Nadar (1)
Avanzar (1)	Repregarse
Azancoar	Retroceder (1)
Bailar (1,2)	Rubir (1)
Baixar (1,5,8)	Saír (1)
Brincar	Saltar (1)
Cear	Sentar (1)
Circular (1)	Subir (1)
Correr (1,2,5,6,7)	Vagar
Descender (1)	

4.3. Forza-acción

Caer (16)
 Entrar (6)
 Escapar (4)
 Estalar (2)
 Levantar (2)
 Parar (1)
 Pegar (6)
 Romper (4)
 Soprar (2)
 Tardar
 Volver (3)
 Xurdir (1)

4.4. Experimentante-proceso privativo

Abafar
 Acabar (1,2)
 Desaparecer (1)
 Extinguir
 Levantar (1)
 Morrer (1)
 Murchar
 Pelar (3)
 Perderse (2)
 Poñerse (3)
 Sucumbir (2)
 Tollerse (1)

4.5. Experimentante-proceso adquisitivo e aumentativo

Agarrar (1)
 Alongarse
 Alumarse (2)
 Alzarse (1)
 Anchear
 Arredar (2)
 Ascender (3)
 Aumentar (1)
 Cargar (6)
 Engordar
 Inchar
 Medrar (1,2)
 Oxidarse
 Pintar (2)
 Quecer
 Quentarse (3)
 Recruar
 Rubir (2)
 Subir (3)

4.6. Experimentante-proceso diminutivo

Abrandar (1,2)
 Achicar
 Adelgazar
 Adensar
 Apagarse
 Apoucar
 Baixar (2)
 Cansar
 Ceder (1,2)
 Descender (2)
 Esfarelar
 Minguar
 Reducirse (1)
 Retroceder (2)

4.7. Experimentante-proceso atenuativo

Afrouxar
 Aliviar
 Amansar
 Amolecer

4.8. Experimentante-proceso empeorativo

Abaterse (3)
 Aborrecer (3)
 Agravar
 Caer (14)
 Complicarse
 Empeorar
 Enfermar
 Fallar (2)
 Gastar
 Langrear
 Marchar (6)
 Pasar (7)
 Perder (1)
 Picarse (3)
 Queimar (3)
 Romper (1)
 Tollerse (2)

4.9. Experimentante-proceso mellorativo

Abrir (2)
 Aclarar (3)
 Adiantar (1)
 Ascender (4)
 Avanzar (2)
 Cerrar (2)
 Curar

Evolucionar
 Gañar (1)
 Marchar (6)
 Medrar (3)
 Mellorar
 Recobrase
 Sandar
 Subir (2)

4.10. Experimentante-proceso continuativo

Andar (7)
Continuar
Durar (2,3)
Marchar (6)
Prolongarse (1)
Seguir (2)

4.11. Experimentante-proceso intensificativo

Acentuar
Agudizar

4.12. Experimentante-proceso transformativo e modificativo

Abrir (4)
Abrollar
Aclarar (1)
Adormecer (1)
Agromar
Amencer (1)
Apuntar (3)
Arranxarse (4)
Asentar (2)
Branquear (1)
Caer (15)
Callar
Cambiar (1)
Cerrar (1, 4, 5)
Cocer (1,2)
Curtir
Delourar
Derreterse (1)
Desenvolverse (4)
Entumecer
Ferver (1)
Fundirse (1)

Levedar
Madurar
Mornear
Nacer (4)
Normalizarse
Nubrase
Ondular (2)
Pandar (3)
Pasarse (20,21)
Rebentar (2)
Ruborizarse
Saír (4)
Secar
Tolear (1)
Tomarse
Torcer (1)
Torrar
Trastornarse
Variar
Volver (6)
Xurdir (1)

4.13. Caracterizado-caracterización

Abafar (2)
Abrir (3)
Adiantar (2)
Alcatrear
Alimentar
Arder(2)
Arrecender
Arrumbar
Beber (1)
Branquear (2)
Brillar
Correr (2)
Coxear

Escribir
Ler
Picar (1)
Pintar (1)
Puntuar (2)
Saber (1)
Tatexar
Tirar (5)
Turrar (2)
Ulir
Valer (2)
Vender
Voar(1)

4.14. Afectado-acción/movemento/

Abalar
Abanear
Abaterse (2)
Andar 1,2,15)
Bailar (4)
Caer (1,2)
Circular (2,3)
Levantar (2)
Marchar (5)
Torcer (1)
Voar (1,2)
Volver (1)

4.15. Afectado-acción

Abandonarse (1)	Baixar (3,6)	Fracasar	Recaer (1)
Abolar	Bater (3)	Funcionar (1,2)	Reducirse (1)
Abortar	Botar (4)	Fundirse (3,4,5)	Repetirse (2, 3)
Abrir (1,3,5,6,9,10)	Caducar	Gotear	Repiar
Acabar (1)	Caer (6,7,8,13,14)	Graduar	Resentirse
Acender	Ceder (2)	Iniciar	Resultar (2,3)
Aclarar (2)	Cerrar (6)	Interpretar	Romper (1)
Acordar (4)	Comezar (1)	Ir (15,27,28)	Saber (2)
Adobar	Comunicar (3)	Licenciar (1,2)	Saír (7,8,10,16)
Adoecer (1)	Contar (2)	Manifestar (3)	Saltar (3)
Afogar	Crebar	Marchar (5,7,8,9)	Sangrar
Afondar (1)	Criar (1)	Marearse	Ser (11)
Agarrar (2)	Curar	Matarse (1)	Soar (4)
Alborotar (2)	Darse (14)	Morrer (1)	Suar
Alucinar	Derivar (1)	Nacer (1,2)	Sucumbir (2)
Amarrar	Desaparecer (1)	Obrar (5)	Suspender
Amosar (1)	Descender (3)	Ondular (1)	Tirar (7)
Anchea	Desenvolverse (2)	Pandar (1)	Transportar
Andar (16)	Encherse (1)	Parar (1)	Tremer
Apagarse	Entrar (8)	Partir (3)	Usarse
Apañar (1)	Erguer (2)	Perderse (3,4,5)	Vencer
Aparecer (1,3,4)	Esptar (1)	Pousar (2)	Viaxar (2)
Aproveitarse (3)	Estalar (2)	Publicar	Vir (3)
Arder (1)	Estoupar (1,3)	Quedarse (16)	Xurdir (1,2,5)
Arrear (3)	Esvarar	Queimarse (2)	Zurrichar
Arrincar (1)	Fallar (1,2)	Realizarse (1)	
Arroiar (2)	Fixar (2)	Rebentar (1)	

4.16. Evento-acción

Abrir (7)
 Acaecer
 Acontecer
 Cadrar (2,5)
 Chegar (2)
 Chover (2)
 Cumprir (3)
 Custar
 Dar (11,15)
 Estalar (3)
 Ocorrer (1)

Pasar (4,5,14)
 Realizarse (2)
 Repetirse (1)
 Resultar (2,3)
 Ser (2)
 Sobrevir
 Tardar
 Tocar (3)
 Vir (3)
 Xuntarse (3)
 Xurdir (2,5)

4.17. Portador de actitude/conducta-actitude/conducta

Abandonarse (2)
 Anicarse (2)
 Apertar (1)
 Apoucar (2)
 Calar (2)
 Confiar (2)
 Enfadarse (1)
 Esforzarse
 Espertar (2)
 Gurrar (2)
 Matar (2)
 Medirse (1)
 Mentir

Nifrar (3)
 Obedecer (1,2)
 Pasar (10,17)
 Pasmar
 Presumir (2)
 Protestar
 Resignarse
 Rosmar (2)
 Soltar
 Tropezar (2)
 Vacilar
 Vaguear
 Xurar

4.18. Portador de sentimento-sentimento

Aborrecerse (1)
 Aburrir (2)
 Adoecer (2)
 Babear (2)
 Chorar (2)
 Desesperarse
 Namorarse (1)
 Obsesionar
 Padecer (1)
 Picarse (2)
 Queixarse (1)
 Rabiarse (1)
 Rebentar (3)
 Rir (1)
 Sufrir
 Suspirar (1)
 Temer
 Xemer

4.19. Portador de existencia/presenza-existencia/presenza

Abondar (1,2)
 Abundar (1)
 Bastar
 Caber (2)
 Chegar (7)
 Escasear
 Estar (1)
 Existir (1,2)
 Faltar (1,3)
 Quedar (8,9)
 Ser (1)
 Sobrar

4.20. Portador de estado-estado

Abrir (5,9)
 Acougar
 Aguantar
 Alucinar
 Alumar (1)
 Apertar (5)
 Aquedar
 Asentar (1)
 Botar (2)
 Campar
 Cerrar (3)
 Contar (3)
 Continuar
 Convir (1)
 Coxear
 Cruzarse (3)
 Cubrir (1)
 Cumprir (1)
 Dar (14)
 Desaparecer (3)
 Descansar (1,4)
 Durmir (3)

Estar (2)
 Ferver (3)
 Levar (1)
 Manter (2)
 Mesturarse
 Parar (5,6)
 Pegar (1,9)
 Pelar (1)
 Permanecer
 Pesar (1)
 Poder (1)
 Recachar
 Reinar (2)
 Resaltar
 Rexer (1,2)
 Saber (2)
 Seguir (2)
 Tirar (6)
 Urxir (1)
 Valer (2,5)
 Vivir (1)
 Zurrichar

4.21. Situado-situación

Aboiar (1)
 Agardar
 Amosarse (1)
 Arrastrar (2)
 Comunicar (1)
 Desaparecer (4)
 Descansar (4)
 Descender (3)
 Quedar (1)
 Saír (11)
 Subir (1)
 Xuntarse (1)
 Xurdir (3)

4.22. Portador de relación-relación

Alternar
 Amigarse
 Asemellar
 Cadrar (3)
 Casar (2)
 Entenderse (2)
 Harmonizar
 Igualar
 Ir (22)
 Levar (2)
 Opoñer (2)
 Pactar
 Parecerse (2)
 Pegar (5,8)
 Sair (3)

4.23. Produtor de efecto-producción de efecto

Abafar (2)
 Abraiar (1)
 Aburrir (1)
 Alampar (1)
 Alcatrear
 Alimentar
 Alumar (1)
 Alustrar (2)
 Apertar (2,3)
 Arrecender
 Brillar (1,3)
 Cargar (4)
 Dar (1)
 Doer (1)
 Estorbar
 Importar (1)

Interesar (1)
 Lostregar
 Lucir
 Manter (1)
 Molestar (1)
 Obrar (2)
 Pelar(1,2)
 Pesar (2)
 Picar (1)
 Prestar (1)
 Puntuar (2)
 Queimar(1)
 Quentar (1)
 Tirar (2)
 Ulir

4.24. Produtor de son-producción de son

Agruar
 Asubiar (2)
 Berrar (4)
 Croar
 Estalar
 Grallar
 Gritar
 Ladrar
 Ouvear
 Rosmar (1)
 Ruxir
 Soar (1)
 Tocar (1)
 Xemer
 Zoar

5. Suxeito-predicado-ccircunstancial

5.1. Axente-acción-orixe

Abeirar (2)
Apartar (2,3,6)
Arredar (1)
Beber (2)
Escapar (2)
Fuxir (1,2)
Saír (5)

5.2. Axente-acción-obxectivo ou meta

Andar (4,8,9)
Bater (6)
Chegar (1,6,8)
Competir (1)

5.3. Axente-acción-oposición

Apelar (1)
Batallar
Chocar (1,2)
Loitar (1)
Marchar (3)
Reaccionar
Tropezar (1)
Turrar (3)

5.4. Axente/forza-acción-loc. espacial, loc. temporal, dirección, destino, tránsito, modo, cuantificación, comitativo, medio, beneficiado/prexudicado, fin

Abeberar
Acampar
Acertar (1,3)
Actuar (1,2)
Acudir (1)
Andar (3,9)
Apartar (4)
Apelar (3)
Apoiar (1)
Arribar (2)
Ascender (2)
Asentar (6)
Atinar (1)
Bailar (3,5)
Baixar (4)
Bater (5)
Batuxar
Botar
Chamar (2)
Circular (1)
Colaborar (2)

Comezar (2)
Correr (3,4)
Cruzar (1)
Dirixirse (1)
Durmir (2)
Entrar (1)
Estoupar (2)
Facer (2)
Gabear
Ingresar
Ir
(1,4,5,6,7,8,10,11,12,13,14,23)
Irrromper
Manifestarse (2,4)
Marchar (1,2,4)
Mediar (2)
Mirar (1)
Moverse (2)
Ollar
Optar (1)
Parar (2,3)

Partir (1)
Pasar (1,2)
Pegar (3,6)
Petar (1,2)
Pousar (1)
Remexer (1)
Rubir (1)
Saír (1,4,5)
Saltar (2,4,5)
Seguir (2)
Subir (1,4)
Tirar (5)
Torcer (2)
Vestir
Viaxar (1,3)
Vir (1,2)
Vivir (2,3,4,5,6)
Volver (1,2)
Votar (2)
Xirar (1,3)
xogar(2,4)

5.5. Axente-acción-campo/ámbito/asunto

Cambiar (3)
 Caer (9)
 Defenderse
 Desenvolverse (1)
 Equivocarse (2)
 Participar (1)
 Pasar (8)
 Soñar (1)
 Xogar (2)

5.6. Portador de actitude/conducta-actitude/conducta-causante, modo, campo, materia, actividade, oposición

Abraiar (2)
 Actuar (3)
 Andar (18)
 Comportarse
 Manifestarse (2)
 Medirse (1)
 Obrar (1)
 Vacilar
 Xogar (3)

5.7. Portador de sentimento-sentimento-causa, modo, loc. espacial, campo/aspecto

Alampar (2)
 Encontrarse (3,4)
 Gozar
 Molestarse (3)
 Morrer (3)
 Padecer (2)
 Recrearse

5.8. Portador de estado-estado-loc. espacial, orixe, meta, loc. temporal, orde, modo, cuantificación, oposición, campo/materia

Abrir (9)
 Acabar (3)
 Adaptarse (2)
 Andar (13)
 Ascender (5)
 Caber (1)
 Comezar (1)
 Chegar (5)
 Chocar (2)
 Descansar (4)
 Entrar (2)

Estar (4)
 Ir (18)
 Manter (2)
 Nadar (2)
 Pesar (1)
 Radicar (2)
 Resaltar
 Saír (10,14,15)
 Valer (2)
 Xirar (2)

5.9. Situado-situación-loc. espacial, loc. temporal, dirección, modo

Aboiar (2)
Abrir (8)
Acabar (3)
Acharse
Aferrar (4)
Agarrar (3)
Alzarse (1)
Andar (14)
Aparecer (5)
Apartar (5)
Apoiar (1)
Apuntar (2)
Asentar (5,7)
Caer (12,17)
Chegar (4)
Comunicar (1)
Concentrarse
Cruzar (1)
Dar (7,10)
Descansar (2,5)
Encontrar (2)
Erguerse (3)

Estar (1)
Figurar (2)
Habitar
Ir (19,21)
Lindar
Mediar (1)
Mirar (2)
Moverse (3)
Pasar (3)
Pendurar
Permanecer
Prolongarse (2)
Quedar (1)
Radicar (1)
Reflectirse
Saír (11,12)
Subir (1)
Torcer (2)
Xacer
Xirar (3)
Xuntarse (1)

5.10. Portador de existencia/presenza-existencia/presenza-loc. espacial, loc. temporal, evento, cuantificación

Aniñar (3)
Existir (2)
Faltar (2,4)
Ser (1)

5.11. Experimentante-proceso transformativo ou modificativo-meta, asunto/aspecto, modo, orixe, loc. espacial

Abrollar (2)
Acabar (3)
Caer (18)
Cambiar (2)
Chegar (4)
Cocer (2)
Facer
Ir (16)
Poñerse (1)
Romper (3)
Volverse (6)

5.12. Experimentante-proceso adaptativo-loc. espacial

Afacer (2)

5.13. Experimentante-proceso aumentativo-campo/aspecto, meta, loc. espacial

Aumentar
Chegar (4)
Rubir (2)

5.14. Experimentante-proceso mellorativo-campo/aspecto

Avanzar
Recobrar

5.15. Experimentante-proceso empeorativo-meta

Caer (10)

5.16. Experimentante-proceso continuativo-loc. temporal, loc. espacial, modo

Desenvolverse (3)
Durar
Prolongarse (2)
Seguir (2)

5.17. Caracterizado-caracterización-caracterizador

Arrecender
Caer (3)
Cocer (3)
Ir (20)
Saber (1)
Subir (1)
Ullir
Valer (1)
Vestir

5.18. Afectado-acción-loc. espacial, loc. temporal, orixe, meta, medio, fin, modo, resultado, causa, dirección, destino, asunto/campo/materia

Abrir (9)
Amencer (2)
Anoitecer (2)
Aproveitarse (3)
Arder (4,5)
Bater (2,3,7)
Cadrar (4)
Caer (11)
Chegar (3)
Comezar (1)
Cravar (1)
Criar (2)
Cubrir (2,3)

Dar (5,14)
Derivar (1)
Encherse (1)
Fundirse (3)
Iniciar
Ingresar
Ir (9)
Nacer (2,5,6)
Pegar (5)
Pintar (3)
Poñerse (1)
Pousar (2)
Proxectar

Quedar (3)
Realizarse (1)
Recaer (1)
Resultar (2,3)
Saír (4,5,7,8,10)
Subir (5)
Usarse
Voar (3)
Volver (1,2)
Xirar (4)
Xurdir (5)

5.19. Evento-acción-loc. temporal, loc. espacial, modo, resultado

Acaecer
Cadrar (1,2)
Cumprir (4)
Dar (15)
Escapar (3)
Resultar (2,3)
Xurdir (5)

5.20. Produtor de efecto-producción de efecto-modo

Arrecender
Asentar (3,4)
Caer (3)
Pegar (7)
Ulir
Vir (6)

6. Suxeito-predicado-compl. prepositivo

6.1. Axente/forza-acción-término, obxecto, obxectivo, asunto

Abaterse (1)
Abeirarse (3)
Abrazarse
Abundar (2)
Abusar
Abxurar
Acabar (4)
Acceder (2,3)
Acertar (2)
Acoller
Acudir (3)
Aferrar (1,2)
Afondar (2)
Agarrar (4,5)
Alzarse (2)
Andar (6)
Apelar (1,2)
Aplicarse
Apoderarse
Apoiar (2)
Apostar (2)
Apropiarse
Aproveitarse (2)
Arranxarse (3)
Asistir (1)
Atentar
Atinar (2)
Axudarse (3)
Basearse
Bater (1,4,9)
Beneficiar
Berrar (2,3)
Burlar
Caer (5,11)

Cargar (1,3)
Casar (1)
Centrarse
Comunicar (2)
Correr (8)
Cruzarse (4)
Dar (12)
Dedicarse
Descansar (6)
Despedirse (1)
Dirixirse (2)
Discutir
Encargarse
Encherse (2)
Encontrar (1)
Entrar (3)
Esquecerse
Falar (2,3)
Faltar (6)
Fixar (1)
Fundirse (2)
Incidir
Insistir
Intervir
Ir (25)
Leriar
Limitarse
Loitar (2)
Martelar
Medirse (2)
Meterse
Militar
Negociar (1,2)
Ocuparse Optar

(1)
Pararse (8)
Participar (2)
Pasarse (22)
Pegar (2)
Petar (3)
Poder (2)
Poñerse (2)
Prescindir
Prestarse (2)
Puxar
Quedar (4,6,11)
Recorrer (1,2)
Referirse
Reflexionar
Reparar
Responder (3)
Rexerse (3)
Romper (2,3)
Saír (9)
Sobrevivir
Soñar (2)
Tirar (1,2)
Tratar (4)
Tropezar (3)
Turrar (1,4)
Valer (4)
Vir (7)
Xogar (3)
Xuntarse (2)
Zafarse
Zorregar

6.2. Axente-acción mental-obxecto

Acordarse (4)
 Cismar
 Concentrarse (1)
 Crer
 Decatarse
 Aferrarse (3)
 Lembrarse

6.3. Portador de sentimento-sentimento-término, obxectivo

Aborrecer (2)
 Adoecer (3)
 Andar (11,12)
 Arder (3)
 Arrepentirse
 Babear (2)
 Compadecerse
 Derreterse (2)
 Desesperar
 Doer (2)
 Ferver (4)
 Gustar (2)
 Morrer (2)

Namorarse
 Obsesionarse
 Preocuparse (2)
 Prorrromper
 Queixarse (2)
 Rabiar (2)
 Rebentar (3)
 Recrearse
 Rirse (2)
 Simpatizar
 Suspirar (2)
 Temer
 Tolear (2)

6.4. Portador de estado-estado-término, obxecto

Apoiar (2)
 Basearse
 Compoñerse
 Consistir
 Contar (4)
 Cruzarse (3)
 Depender
 Descansar (7)
 Entender (1)

Entrar (4)
 Escapar (3)
 Gozar
 Limitarse
 Pasar (13,16)
 Prestarse (3)
 Reducirse (3)
 Saber (2)
 Tratar (1)

6.5. Portador de estado-estado-procedencia

Arrincar (3)
 Derivar (2)
 Descender (4)
 Nacer (3)
 Obedecer (3)
 Partir (2)
 Responder (2)
 Resultar (1)
 Vir (5)
 Xurdir (4)

6.6. Portador de relación-relación-término

Alternar
Amigarse
Andar (10)
Asemellar
CadRAR (3)
Casar (2)
Corresponder
Darse (13)
Entenderse (2)
Igualar
Ir (22,26)

Harmonizar
Levar (2)
Mesturarse
Pactar
Parecerse (2)
Pegar (5,8)
Recaer (2)
Responder (4)
Saír (3,6)
Tirar (8)
Tratar (3)

6.7. Portador de existencia/presenza-existencia/presenza-término

Carecer

6.8. Portador de actitude/conducta-actitude/conducta-término, obxectivo

Abandonarse (3)
Abrir (11)
Acceder (1)
Aferrarse (3)
Aplicarse (1)
Arranxarse (5)
Arrepoñerse
Arriscarse
Aspirar
Atreverse
Baixarse (7)
Cargar (2)
Cebarse
Confiar (1,2)
Contar (5)
Convir (2)
Darse (16)
Despedirse (2)
Enfadarse (2)
Erguerse (4)
Esforzarse
Fixar (1)

Importar (3)
Insistir
Interesar (2)
Ir (29)
Loitar (2)
Matarse (2,3)
Molestarse (2)
Negarse
Opoñer (1)
Optar (2)
Pandar (2)
Pasar (10)
Presumir (1)
Renegar
Renunciar
Resignarse
Responder (5)
Sucumbir (1)
Teimar
Tirarse (4)
Tropezar (2)
Volver (4,5)

6.9. Experimentante-proceso adaptativo-término

Adaptarse (1,3)
Afacerse
Ceder (2)

6.10. Experimentante-proceso transformativo ou modificativo-término, resultado

Converterse
 Dar (8)
 Derivar (3)
 Entrar (6)
 Mudar
 Parar (7)
 Pasar (6)
 Realizarse (3)
 Reducirse (2)

6.11. Produtor de efecto-produción de efecto-término

Axudar (2)
 Influír
 Pesar (2,3,4)

6.12. Evento-acción-término

Cadrar (2)
 Pasar (12)
 Quedar (7)
 Xuntarse (3)

6.13. Situado-situación-término

Seguir (1)

7. Suceso-predicado-compl. indirecto**7.1. Afectado-acción-beneficiado/prexudicado, posuidor**

Abrir (6,10)
 Esquecer
 Estoupar (2)
 Marchar (10)
 Pasar (18)
 Quedar (10,12)
 Tocar (2)

7.2. Axente-acción-afectado, destinatario, beneficiado/prexudicado

Acertar (1)
Acudir (3)
Afalar
Alumar (3)
Apuntar (1)
Armar
Asubiar (3)
Atinar (1)
Bater (1)
Berrar (2,3)
Corresponder

Dar (2,4,6)
Escapar (2)
Falar (4)
Faltar (5)
Fuxir (1)
Nifrar (3)
Pegar (3,4)
Petar (3)
Poder (2)
Responder (1)

7.3. Experimentante-proceso modificativo-afectado, posuidor

Adormecer (2)
Durmirse (4)
Ferver (2)
Nubrase (2)
Romper (3)

7.4. Produtor de efecto-producción de efecto-afectado, beneficiado/prexudicado

Afectar
Agradar
Apertar (2,3)
Apetecer
Aproveitar (1)
Atraer
Chamar (3)
Chocar (3)
Dar (3)
Doer (1)
Entrar (7)
Estorbar
Gustar (1)
Importar (1,2)

Influir
Interesar (1)
Ir (17)
Molestar (1)
Obrar (2)
Pesar (4)
Picar (1)
Preocupar (1)
Prestar (1)
Proer
Reinar (3)
Repugnar
Soar (3)
Tirar (2)

7.5. Evento, afectado, forza, axente-acción-afectado, destinatario, beneficiado/prexudicado

Acordar (4)
Agarrar (6)
Bater (5)
Caber (3)
Caer (10)
Chegar (9)
Custar
Dar (11)
Entrar (5)
Escapar (3)

Ocorrerse (2)
Petar (4)
Soprar (1)
Tardar
Tocar (3,4)
Valer (3)
Vir (4)
Votar (2)
Zorregar

7.6. Portador de estado-estado-afectado, beneficiado/prexudicado

Convir (1)
 Cumprir (1)
 Escapar (3,5)
 Urxir (2)

7.7. Portador de existencia/presenza-existencia/presenza-afectado

Faltar (3)

7.8. Portador de sentimento-sentimento-afectado

Querer

7.9. Portador de actitude/conducta-actitude/conducta-afectado, destinatario

Asubiar (3)
 Calar (2)
 Nifrar (3)
 Obedecer (1,2)

8. Suxeito-predicado-predicativo**8.1. Portador de estado-estado-modo**

Acharse
 Amencer (2)
 Andar (17)
 Manter (2)
 Permanecer
 Quedar (2,5,13)
 Seguir (2)
 Vir (8,9)

8.2. Portador de sentimento-sentimento-modo

Sentirse

8.3. Caracterizado-caracterización-caracterizador

Amosarse (2)
 Andar (19)
 Aparecer (6)
 Chamar (4)
 Dcir
 Entender (3)
 Figurar (1)
 Lavar

Pasar (11)
 Pintar (3)
 Revelarse
 Soar (2)
 Titularse
 Traballar

8.4. Portador de relación-relación-modo

Andar (10)

8.5. Axente-acción-modo

Manifestar (2)

9. Suxeito-predicado ou verbo cópula-atributo

9.1. Caracterizado-caracterización-caracterizador

Estar (1)
Figurar (1)
Parecer (1)
Ser (3,4,5,6,8)
Ir (20)

9.2. Identificado-identificación-identificador

Parecer (1)
Ser (3,10)
Tratar (2)

9.3. Evento-acción-loc. espacial, loc. temporal, modo

Ser (2)

9.4. Situado-situación-loc. espacial, loc. temporal

Ser (9)

10. Suxeito-predicado-compl. indirecto-compl. prepositivo

10.1. Axente-acción-beneficiado-término

Axudar (1)

10.2. Axente-acción-afectado-loc. espacial

Atinar (1)

10.3. Axente-acción-destinatario-asunto/materia

Falar (2)

11. Suxeito-predicado-compl. indirecto-compl. circunstancial**11.1. Axente-acción-afectado-modo**

Andar (4)

11.2. Produtor de efecto-producción de efecto-afectado-modo

Asentar (3,4)
 Caer (3,4)
 Parecer (1)
 Sentar (2)
 Vir (6)

11.3. Portador de relación-relación-afectado-campo/aspecto

Competir (2)
 Gañar (2)

11.4. Portador de existencia/presenza-existencia/presenza-afectado-evento

Faltar (4)

11.5. Portador de estado-estado-afectado-modo

Sentar (3)

11.6. Forza, axente-acción-afectado-loc. espacial

Andar (5)
 Atinar (1)
 Bater (5)
 Cravar-se (2)
 Pasarse (19)
 Saír (13)

12. Suxeito-predicado-compl. indirecto-atributo, predicativo**12.1. Caracterizado-caracterización-afectado-caracterizador**

Estar (1)
 Facer

13. Suxeito-predicado-predicativo-compl. prepositivo

13.1. Experimentante-proceso modificativo-meta-término

Facer

14. Suxeito-predicado-predicativo-ccircunstancial

14.1. Portador de estado-estado-modo-loc. espacial

Vir (8)

15. Suxeito-predicado-ccircunstancial-ccircunstancial

15.1. Situado-situación-loc. temporal-loc. espacial, modo

Botar (3)
Estar (3)

15.2. Afectado-acción-modo-loc. espacial

Dar (5)

15.3. Axente-acción-oposición-meta, fin, campo

Competir (1)

15.4. Axente-acción-medio-loc. espacial

Dar (9)

15.5. Axente-acción-dirección-fin

Ir (2)

15.6. Portador de relación-relación-oposición-campo/aspecto

Competir (2)

16. Suxeito-predicado-compl. prepositivo-compl. circunstancial

16.1. Afectado-acción-término-loc. espacial

Cadrar (4)

16.2. Axente-acción-término-campo/materia/asunto

CadRAR (6)
Colaborar (1)
Falar (2)

16.3. Axente-acción-término-modo

Fundirse (2)

16.4. Portador de relación-relación-término-modo

Levar (2)

CAPÍTULO 5

CONCLUSIÓN FINAL

1. Vimos que a intransitividade como noción teórica, proxectada aquí na elaboración dun dicionario analítico de construcións, non ten precedentes de investigación na lingüística galega nin en moitas outras próximas. É verdade que o concepto de transitividade e a súa aplicación a determinado tipo de verbos e de construcións ten sido abordado por autores de distintas escolas, pero aínda así endexamais se acadou unha solución absoluta, definitiva e totalmente aceptada pola comunidade científica, que estableza que é ou a que estruturas se ha de aplicar en exclusiva a etiqueta *transitividade*.

O fenómeno oposto, a *intransitividade*, tampouco gozou a debida atención nas diversas linguas, sobre todo no galego, ricaz neste tipo de construcións, visto que non existe ningunha investigación teórica ou práctica que focalice directamente esta cuestión.

Algúns investigadores, partindo dunha concepción restritiva, en exceso semántica e etimolóxica (*transitivo* < *transire*: o que transita máis alá de; a acción que pasa dun axente a un paciente), cualifican como construcións intransitivas só as monovalentes ou monoargumentais. O problema comeza ao non diciren polo xeral ren das estruturas ceroargumentais (neva, chove...). Tamén, dende esta perspectiva, as estruturas reflexivas nunca serían transitivas dado que a acción non pasa a un segundo argumento senón que permanece no suxeito; algo parecido se pode afirmar para estruturas de estado e atributivas, en que funciona un argumento distinto do suxeito, pero non existe un evento que transite cara a el, e aínda no caso de admitirmos que existe ese tránsito cara ao argumento atributo, a súa habitual non consideración como transitivas o que fai é engadir novas dúbidas sobre a validez deste criterio. Alén disto, as definicións de corte semántico polas que a transitividade é a propiedade semántica daqueles verbos que expresan unha acción que parte dun *axente* cara a un *paciente* ou *término*, non xustifican por que existen construcións transitivas e intransitivas con verbos que non designan acción, nin construcións que requiren complementación sen implicaren a actuación de ningún axente sobre un paciente, nin por último construcións co papel de paciente ou afectado sobre as que non opera un axente (vgr. enfermarse, padecer).

Aquí tentamos mostrar estruturas intransitivas de diferentes tipos proxectadas nun dicionario descritivo-analítico, que ten como base principal un modelo fundamentado nos postulados funcionalistas e da teoría da construción, con certa dose de cognitivismo

(cfr. Silva 2007) e baixo unha concepción que interrelaciona sintaxe, semántica e léxico, concepción que partindo do predicado aborda a construción na súa totalidade para convertela no eixe da análise gramatical. Todo isto desenvolvido dende unha dobre vertente, unha vertente abarcadora que se basea nunha consideración ampla e transversal da intransitividade, aplicable ás construcións intransitivas prototípicas (as de esquema *suxeito-predicado*, tamén denominadas inergativas e inacusativas), ás estruturas de cero argumentos, ás estruturas pronominais (bardante as reflexivas e recíprocas de complemento directo), ás atributivas, pasivas, de complemento prepositivo, complemento circunstancial e indirecto; e unha consideración algo restritiva e delimitativa da intransitividade como concepto e como noción fronte a outros fenómenos gramaticais.

Expuxemos como os estudos de corte tradicional presentaban a intransitividade sen outorgarlle un estatus categorial de seu. A noción de intransitividade manexábase no nivel da cláusula –oración en sentido tradicional– e no nivel das clases de palabra, polo que resultaba un fenómeno inherente ao subtipo de verbos chamado intransitivo pero non, como nós defendemos, un concepto de carácter semántico-sintáctico aplicable á construción, pois a presenza dos diversos argumentos da cláusula non se debe só ao verbo, de aí que por exemplo os nomes, os adxectivos e as preposicións necesiten ás veces un complemento ou modificador en forma de frase ou cláusula (vgr. o sobriño de Carme está listo para saír).

A gramática tradicional define a (in)transitividade en función da presenza ou non dun complemento directo na oración, un criterio que é exclusivamente formal. Esta contribución segue a ser unha das probas clave para delimita-la noción que aquí nos ocupa, pero convén engadir novos datos, como son o feito de que para distinguir unha estrutura intransitiva doutra transitiva, máis ca nota-la ausencia/presenza dunha certa función sintáctica, temos que comprobar se se producen variacións relevantes nos esquemas e valores semánticos e sintácticos de ámbalas estruturas e estas variacións ocorren.

Comentamos que investigadores como Tesnière conxugan a importancia concedida á natureza do verbo co valor outorgado á construción. Outros para explica-la estrutura da cláusula toman como base ora a dimensión semántica ora a sintáctica ora as dúas, entre estes últimos incluímonos. A partir desta premisa, seguindo unha postura maximalista e transversal, cualificamos como intransitivas as estruturas ceroargumentais, as monoargumentais inergativas cuxo suxeito ten propiedades características de tal función (vgr. Xan sorrí), as monoargumentais inacusativas cuxo único argumento ten propiedades de compl. directo e suxeito (vgr. a ferida cura/o mercurio cura a ferida), as biargumentais de complemento indirecto e circunstancial, as de complemento prepositivo agás unhas poucas en que esta función se troca pola de complemento directo e mais por clítico acusativo sen que apenas se produzan cambios relevantes (vgr. coida do neno / coida o neno / cóidao), algunhas construcións con verbos pronominais, as atributivas (con atributo e predicativo) e as de voz pasiva. Estas estruturas, fronte ás transitivas que presentan a función sintáctica de complemento directo e un esquema semántico prototípico *axente-acción-afectado*, teñen esquemas sintácticos e semánticos diferentes, novos valores aspectuais (sobre todo atelicidade para boa parte das intransitivas e telicidade para moitas transitivas), na meirande parte dos casos non permiten a substitución pronominal por clítico acusativo nin deixan resto pronominal na conversión temática, admiten en xeral máis doadamente as mudanzas de orde dos seus

argumentos sen que se introduzan novos elementos (comp. o escándalo chegou con ela / con ela chegou o escándalo; Xacobe bebeu o viño / o viño bebeuno Xacobe) e a transformación a unha cláusula de participio (Xacobe bebeu o viño e saíu → bebido o viño, saíu). Alén disto, a cohesión semántico-sintáctica e rítmica entre predicado e complemento non directo tende a ser menos estreita cá que se produce entre predicado e complemento directo. Malia o dito, en moitas construcións semella darse unha proximidade entre transitividade e intransitividade que posibilita tamén pensar nun “continuum” máis ca nunha separación tallante entre ambos os dous tipos, conforme dixemos na introdución verbo das estruturas nucleadas por predicados das características de “pintar” ou “escribir”.

2. O dicionario que elaboramos foi organizado en lemas ou entradas que son predicados verbais, inda que a base de análise é a construción.

Para estudármolas construcións intransitivas, baleiradas directamente de textos orais e escritos, establecemos unha serie de parámetros semántico sintácticos, que permitiron aborda-los principais factores que entran en xogo na análise de construcións, facendo máis fincapé nuns ca noutros de acordo coa relevancia adquirida nas estruturas a analizar e coa súa consistencia para o tema obxecto de pescuda.

As construcións analizadas foron seleccionadas segundo a súa representatividade no noso corpus, se están algunhas que non o son é porque posuían certas características gramaticais que as facían merecentes de ser estudadas. En calquera caso, guiounos sempre a arela de ofrecer un abano de tipos de construcións intransitivas que fose máis ou menos significativo e representativo do galego actual.

Os parámetros manexados para as análises deron un rendemento desigual, pero sempre efectivo e valioso para os nosos fins.

Constatamos como as *acepcións* dun mesmo verbo podían presentar construcións similares ou diferentes, que levaban asociados esquemas semánticos e sintácticos diverxentes.

En relación coa *persoa*, peneiramos do corpus construcións intransitivas que se empregan nunha única persoa, sobre todo na P3 para as de existencia, obriga, necesidade ou posibilidade (vgr. ocorre algo; hai que traballar; pode que veña; cómpre loitarmos), accións ou fenómenos meteorolóxicos e tempo (vgr. hoxe non anoitece; é tarde; vai frío), axente indeterminado (vgr. petan aí), e na P2 cando o emisor se refire dun modo xenérico a distintos individuos (vgr. se ti non falas non te atenden).

A *aspectualidade* resultou ser un parámetro moi produtivo e variable para analizarmos construcións intransitivas. Deron moito xogo, nunha primeira fase da análise, os valores dinámico e estativo; neste sentido cabe engadir que existen construcións coma por exemplo as de *relación* en que é posible discriminar dúas grandes clases de estruturas separadas polo criterio da aspectualidade, tanto no referente a valor [+dinámico] (vgr. acompañarse, andar con, alternar, entenderse, levarse, relacionarse, saír...) coma [-dinámico] (vgr. asemellarse, cadrar, combinar, corresponderse, harmonizar, pegar con...). É mester subliñarmos así mesmo, que moitas das estruturas denominadas tradicionalmente de verbos psicolóxicos (sentimento, actitude, conduta, etc.) posúen un valor aspectual máis dinámico ca estativo, constitúen xa que logo accións de tipo mental (vgr. sufrir, rabiarse, gozar) e non necesariamente estados mentais como se propón con frecuencia.

Outro valor aspectual recorrente foi o de telicidade, ás veces derivado do propio lexema verbal (vgr. saltar). Documentamos construcións intransitivas de valor télico e construcións que, segundo o contexto, transmiten ambos os dous valores, deste modo “o muro cede” podía implicar telicidade (derrúbase neste preciso instante) ou atelicidade (parece estarse derrubando). Valores aspectuais como iterativo, intensivo, habitual, simple, puntual... xorden de xeito máis indiscriminado, asistemático, obedecendo en boa medida ao emprego de adverbios, negación e sintagmas de distinto tipo.

As construcións de verbo e clítico son en bastantes ocasións *estruturas pronominais* de carácter intransitivo. Non foi a nosa pretensión realizar unha análise delas polo miúdo, pero si que puidemos constata-la súa presenza recorrente en cláusulas de voz media con ou sen función de compl. prepositivo (vgr. queixarse de, atreverse a, desmaiarse), en construcións con clítico que poden vacilar entre a súa consideración como intransitivas ou transitivas, en cláusulas que engaden un novo significado, precisión, matiz (aspectual ou de contido) en relación con aquelas outras que non teñen o clítico, en construcións que poñen de relevo, enfatizan o carácter axentivo, experimentante ou afectado do suxeito, e por último en cláusulas que marcan suxeito e/ou axente indeterminado e que impersonalizan.

As *voz* concrétese en tres variantes: activa, media e pasiva. Están representadas nas construcións intransitivas tratadas, sobre todo a activa e a media. A pasiva rexistrámola algo baixo a forma analítica e nomeadamente na sintética con *se*. Máis común é a voz media con suxeitos que teñen o papel semántico de *afectado* e *experimentante* nas respectivas construcións de acción e proceso, con presenza ou non de clítico (vgr. a roupa secou e enrugouse) e con presenza ou non de compl. prepositivo (vgr. arrepentirse [de]).

O *suxeito* aparece, segundo os contextos, implícito, explícito e nalgúns casos como cero ou indeterminado. Sería un traballo de interese realizar un reconto destes suxeitos para comprobar se uns e outros tenden a funcionar só en determinados esquemas e contextos, se son de uso arbitrario ou se están sometidos a determinados condicionantes informativos e/ou pragmáticos, pero non chegamos a abordar esta cuestión.

A unidade que máis atopamos en función de suxeito é a frase nominal (nome ou pronome) sen preposición. En menor medida o suxeito é cero ou está representado por unha cláusula de infinitivo. Achamos construcións intransitivas que vacilan entre un suxeito cero, un suxeito representado por unha entidade animada reforzada por un clítico (vgr. abunda con ela; ela abóndase para facelo) e unha frase con preposición que para algúns podería ser suxeito.

Comprobamos que o suxeito pode antepoñerse ou pospoñerse ao predicado. A posición posverbal é frecuente coa voz media, con verbos de certo carácter semántico coma os de presenza/ausencia, comezo...(vgr. abunda o millo; comezou a película), con entidades non definidas, de papel semántico *afectado* ou *experimentante* e de trazos [-animado], [-control] así coma en moitas construcións con dativo e con clítico e noutras sometidas a fenómenos de orde pragmática e/ou informativa.

Confirmamos que nalgúñas construcións intransitivas o cambio de orde podía implicar muda-lo contido e mesmo a estrutura: “estes chalés véndense” (teñen a propiedade de se venderen ben por ser bos e baratos), “véndense estes chalés” (alguén os pon á venda).

Os *esquemas semánticos* e *sintácticos* documentados (vid. apartado final precedente no que agrupámo-los verbos con cadanseu esquema) teñen cero, unha ou dúas funcións, en menor medida tres.

É salientable que un mesmo esquema semántico se pode aplicar a diversas construcións sintácticas e tamén que distintos esquemas semánticos poden chegar a converxer nunha mesma construción, daquela *Pepe rosma* pode ter como esquema semántico *produtor de son-producción de son*, *caracterizado-caracterización*, *portador de actitude-actitude* (se pensamos nalgúen que rosma por estar enfadado ou en desacordo con algo) e dende unha perspectiva máis xenérica *axente-acción*. De igual maneira, os esquemas semánticos superpóñense en ocasións uns a outros: hai accións que poden comportar unha actitude (loitar), conduta ou sentimento. Algunhas veces un mesmo predicado transcategorízase semanticamente e pasa, por exemplo, de *acción* a *estado* ou *situación* (vgr. o can entra na casa; a canle entra na parede). En certos casos, contidos aparentemente idénticos remiten ora a unha acción (vgr. a túa foto publicouse no xornal) ora a un estado (vgr. a túa foto viña no xornal).

Os catro esquemas sintácticos de maior rendemento son, por esta orde, os de *suxeito-predicado*, *suxeito-predicado-ccircunstancial*, *suxeito-predicado-compl. prepositivo*, *suxeito-predicado-compl. indirecto*. Os esquemas semánticos que máis construcións acollen son os de *axente-acción*, *experimentante-proceso*, *afectado-acción*, *portador de estado-estado*, *situado-situación*. A eles engádense outros que xogan cun segundo papel semántico como é principalmente o de *término* (*axente-acción-término*, *portador de actitude-actitude-término*), *locación espacial* e *temporal* (*axente-acción-loc. espacial/temporal*, *afectado-acción-loc. espacial/temporal*, *situado-situación-loc. espacial*), etc. Verbo disto seguimos, conforme dixemos atrás, unha postura maximalista e non nos valem dun número limitado de máis de papeis semánticos, como defenden as posicións minimalistas –tan válidas ou tan criticables coma a nosa–. É inconcusa a súa utilidade e doada aplicación dende a perspectiva da aprendizaxe e da didáctica da lingua, nomeadamente á hora de lles explicarmos semántica e sintaxe da construción aos alumnos, pero este minimalismo pareceunos menos eficaz para o traballo científico pola súa xeneralidade e inconcreción. De igual modo cómpre, na medida do posible, determina-los papeis semánticos a partir do corpus e non proceder á inversa tentando acomoda-la lingua a esquemas teóricos previamente deseñados, adaptados de linguas por veces afastadas, case sempre xenéricos, vagos e de alcance limitado, dando por sentado que son eses e non outros os idóneos.

A respecto da *complementación* encontramos construcións intransitivas con participantes obrigatorios e opcionais. Un mesmo verbo pode nuclear estruturas con funcións obrigatorias nuns casos e opcionais noutros. Dentro das non obrigatorias o grao de opcionalidade abrangue dende as máis optativas ata as menas optativas e predicibles, algo que mesmo responde a certa tipoloxía, a saber: con esquemas semánticos de *acción* resulta habitual un papel semántico de *modo*, *medio* e *instrumento*; con certos esquemas semánticos de acción concretada no movemento emprégase un papel semántico de *orixe*, *tránsito*, *dirección*; con esquemas semánticos de *estado* e *proceso* é frecuente un papel de *modo*, *tempo* e *duración*, *cuantificación*; con esquemas semánticos de *situación* é corrente un papel semántico de *locación espacial*; con esquemas de *caracterización* ou *identificación* faise obrigado un papel de referente *caracterizado* e *identificado*, etc.

Os complementos máis documentados son o ccircunstancial, tanto opcional coma obrigatorio, e o complemento prepositivo. A certa distancia estarían o compl. indirecto, o predicativo e o atributo.

O ccircunstancial achega múltiples papeis semánticos, entre os que dominan os de *loc. espacial* e *temporal*, *modo* e *cuantificación*, *causa*, *fin*; en segundo termo os de *condición*, *concesión*, *consecuencia*, *substitución*, *adición*, *exclusión*...

O compl. prepositivo caracterízase por presenta-los papeis semánticos de *término*, en menor medida *obxectivo* e *obxecto*.

O compl. indirecto e o dativo van de ordinario emparellados cos papeis de *afectado*, *beneficiado* e *prexudicado*, en ocasións *posuidor*.

Por último, o predicativo e o atributo funcionan semanticamente como *caracterizador*, *identificador* alén de como *modo* de “ser” ou “estar” un individuo ou entidade.

A nosa última intención con este traballo é a de dar mostra dalgunhas construcións intransitivas prototípicas do galego actual e asemade contribuír á elaboración e desenvolvemento dun gran dicionario de construcións para a lingua galega, unha obra tan complexa coma indispensable, que xa posúen bastantes linguas de Europa e que favorecería o desenvolvemento da gramática, da lexicografía (dicionarios convencionais e de dúbidas), da lingüística aplicada (ensino do galego como segunda lingua, tanto para castelánfalantes coma para estranxeiros), da dialectoloxía (en canto se consideren as variedades xeográficas) e por extensión da normalización do idioma.

De acordo co que anunciamos na introdución, tentamos reproducir un conxunto heteroxéneo de estruturas intransitivas que dea conta da variedade e da diversidade existente neste eido. Botamos man das teorías que máis nos convenceron —o que non significa que sexan as únicas válidas e acertadas— e propuxemos un determinado modo proceder para describir e analizar construcións. Sabemos que unha escolla implica decote omisións e que unha análise suscita distintas interpretacións, por iso ha de haber entradas, subentradas e propostas que alguén discuta ou rexeite. Ningunha obra queda redonda, rematada definitivamente, nin a última revisión é a derradeira, así que agardamos poder seguir traballando neste revesgado tema e continuar explorando as congostras lingüísticas en que agora apenas nos adentramos.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

PREÁMBULO

Ordenámo-las referencias bibliográficas en dous grandes bloques, a saber:

1. Corpus.
2. Obras de consulta.

O “corpus” está integrado por textos procedentes da lingua oral e da lingua escrita, que nos serviron de base para a realización deste traballo. Coas diferentes obras do galego escrito ofrecemos cadansúa sigla ou abreviatura identificativa.

Existen referencias coma o TILG que se repiten, isto débese a que del obtivemos mostras tanto orais coma escritas. O CLUVI (Corpus Lingüístico da Universidade de Vigo dirixido por J. Gómez Guinovart) non figura na bibliografía porque del non recollemos ningunha mostra, malia que si contrastamos e consultamos distintos datos e exemplos. As demais obras citadas foron consultadas por nós directamente, sen menoscabo de que nalgunha ocasión ampliásemos ou confirmásemos calquera pormenor ou referencia delas tamén no TILG e no *Diccionario de diccionarios*.

O apartado “obras de consulta” expón os traballos dos que botamos man de xeito habitual ou ocasional nesta investigación. Resulta imposible manexar e nomear toda a bibliografía existente dun tema tan vasto (incluímos sobre 350 referencias), o que significa que moitos estudos e dicionarios que aquí non figuran han ser tan merecentes de estar coma os que aparecen.

Este bloque subdivídese en tres seccións:

- Gramáticas, artigos e estudos varios.
- Dicionarios de verbos e construcións.
- Dicionarios e obras lexicográficas.

A meirande parte (ao redor do noventa por cento) das referencias introducidas foron citadas ao longo da tese e inseridas no seu corpo. O feito de que un dez por cento aproximado non fose citado obedece a que manexei esas obras de modo esporádico, como axuda parcial ou fonte indirecta, de aí que as recolla neste apartado.

O dito anteriormente significa ademais que se optou por non incluír notas no rodapé nin ao final, algo que contribúe a axiliza-la lectura e aforrar espazo. Os estudos, gramáticas, dicionarios e artigos incluídos proceden tanto do galego coma doutras linguas,

nomeadamente do portugués, español, inglés, francés, en menor medida do catalán, italiano e alemán.

1. CORPUS

1.1. Lingua oral

- Alonso, D. (1972): “Narraciones orales gallego-asturianas. San Martín de Oscos”, *Obras completas.I. Estudios lingüísticos peninsulares*, Madrid: Gredos, 495-521.
- Castro, X. M. (1986): *O galego en Queizán (O Corgo)*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, Facultade de Filoloxía, tese de licenciatura inédita.
- Couceiro, J. L. (1974): *El habla de Feás, Verba*, anexo 5, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Dubert, F. (1993): *Aproximación á fala da comarca compostelá: fonética, fonoloxía e morfosintaxe*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, Facultade de Filoloxía, tese de licenciatura inédita.
- Fernández Rei, F.&C. Hermida (eds.) (1996): *A nosa fala: bloques e áreas lingüísticas do galego*, Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.
- García Represas, D. (1994): *Estudio na fala de Xinzo (Ponteareas): contribución á lingüística descritiva do galego*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, Facultade de Filoloxía, tese de licenciatura inédita.
- Ochoa, D. (1994): *A fala do Grove*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, Facultade de Filoloxía, traballo de doutoramento inédito.
- Poncelas, A. (1992): *Estorias e contos dos Ancares /Historias y cuentos de los Ancares (bilingüe)*, Santiago de Compostela: Dirección Xeral de Política Lingüística.
- Pousa, H. (1987): *A fala de Goián. Estudio descriptivo*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, Facultade de Filoloxía, tese de licenciatura inédita.
- Rios, M.C. (1974): “Vida mariñeira de Sada. Contribución pra un estudio lingüístico”, *Verba*, 1, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 181-232.
- Roux, M. (1982): *Fala o fistor e faise o día. Algúns aspectos da tradición oral galega na parroquia do Cebreiro*, Sada-A Coruña: Edicións do Castro.
- Santamarina, A. (1975): “Testos e noticia da fala de Negueira (Lugo)”, *Verba*, 2, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 307-323.
- Santamarina (coord.): TILG (Tesouro Informatizado da Lingua Galega), Santiago de Compostela: Universidade de Santiago/Instituto da Lingua Galega.
- Soto Andión, X. (1995): *Estudio lingüístico do galego da Terra de Montes*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, Facultade de Filoloxía, tese de licenciatura inédita.
- _____(1996-2000): *Gravacións* (20 horas), material inédito procedente de diferentes lugares das catro provincias de Galicia.
- Taboada, M. (1979): *El habla del valle de Verín, Verba*, anexo 15, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Vázquez-Monxardín, A. (coord.) (1992): *A cultura popular de tradición oral nos centros da terceira idade. Unha experiencia de recollida en Centros de Ourense, Santiago, Tui e Viveiro*, Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.
- Vázquez Somoza, X. L. (1986): *O galego en Zolle (Guntín)*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, Facultade de Filoloxía, tese de licenciatura inédita.

Vidal, A. (1994): *Contribución ó estudio do léxico de Loureiro (Cotobade)*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, Facultade de Filoloxía, tese de licenciatura inédita.

1.2. Lingua escrita

i) Obras literarias

- [PN] Angueira, A. (1999): *Pensa nao*, Vigo: Xerais.
 [TS] Araújo, E. (1996): *Tempos serodios*, Vigo: Do Cumio.
 [CRIM] Borrazás, X. (1994): *Criminal*, Santiago: Sotelo Blanco.
 [XOGO] Caneiro, X.C. (1997): *Un xogo de apócrifos*, Vigo: Xerais.
 [EBO] _____ (2000): *Ébora*, Vigo: Xerais.
 [MDV] Casares, C. (1987): *Os mortos daquel verán*, Vigo: Galaxia.
 [DEUS] _____ (1998): *Deus sentado nun sillón azul*, Vigo: Galaxia.
 [CAMIÑO] Cid Cabido, X. (1988): *O Camiño de Middelharnis*, Vigo: Xerais.
 [CVAG] Diéguez, L. (1986): *A canción do vagamundo*, Santiago de Compostela: Sotelo Blanco.
 [AGOSTO] Fernández Ferreiro, X. (1991): *Agosto do 36*, Vigo: Xerais.
 [ARMINV] Forcadela, M. (1996): *A armada invencible*, Vigo: Edicións do Cumio.
 [GROMOS] García-Sabell, D. (1996): *Os gromos do pensamento*, Vigo: Galaxia.
 [ANA] Heinze, U. (1989): *Anaiansi*, Vigo: Xerais.
 [MFB] Iglesias, B. (1999): *O mellor francés de Barcelona*, Vigo: Galaxia.
 [BEIR] _____ (1983): *Beiramar*, Vigo: Xerais.
 [CULP] Martínez Oca, X. M. (1993): *Os culpables*, A Coruña: Via Láctea.
 [ARR] Méndez Ferrín, X.L. (1987): *Bretaña, Esmeraldina* Vigo: Xerais.
 [BE] _____ (1991): *Arraianos*, Vigo: Xerais.
 [DEMO] Miranda, X. (1996): *O demo á orella*, Vigo: Xerais.
 [ERROS] Navaza, G. (1996): *Erros e Tánatos*, Vigo: Xerais.
 [XOGPOP] Pérez y Verde, R. & X. A. Tabernero (1986): *Xogos populares en Galicia*, Xunta de Galicia: Consellería de Turismo, Xuventude e Deportes.
 [BARL] Román, A. (1992): *Barlovento*, Sada: O Castro.
 [ESC] Rivas, M. (1995³): *En salvaxe compañía*, Vigo: Xerais.
 [OCP] _____ (1991): *Os comedores de patacas*, Vigo: Xerais.
 [MDV] _____ (1989): *Un millón de vacas*, Vigo: Xerais.
 [CLN] Valcárcel, X. M. (1995): *O capitán lobo negro*, Vigo: Galaxia.
 [MDB] Vázquez Pintor, X. (2001): *A memoria do boi*, Vigo: Xerais.
 [OCT] Xohán Cabana, D. (1994): *O cervo na torre*, Vigo: Xerais.
 [MDR] _____ (1996): *Morte de Rei*, Vigo: Xerais.

ii) Revistas e xornais

- [ANT] Xornal *A Nosa Terra*, número 584 (1993), Vigo: Edicións A Nosa Terra.
 [A PEN] Xornal *A Peneira*, números 218 (1997), 223 e 224 (1997), Ponteareas: Edicións Galicia Sur.
 [OCG] Xornal *O Correo Galego* de 25/11/1998, 04/02/1999, 3/03/1999, 04/03/99, 11/03/99, Santiago de Compostela: El Correo Gallego.

- [TN] Revista *Tempos Novos*, números 1 (1997), 4 (1997), 5 (1997), 6 (1997), 12 (1998), 17 (1998), 20 (1999), Santiago de Compostela: Atlántica de información e comunicación de Galicia.

iii) Dicionarios

- [GDXL] Carballeira, X. M. (coord.) (2000): *Gran dicionario Xerais da lingua*, Vigo: Edicións Xerais de Galicia.
- [DRAG] García, C.&González, M. (dir.) (1997): *Diccionario da Real Academia Galega*, A Coruña/Vigo: Real Academia Galega/Xerais/Galaxia.
- Santamarina, A. (ed.) (2000): *Diccionario de dicionarios*, Biblioteca Filolóxica Galega, A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza.

2. OBRAS DE CONSULTA

2.1. Gramáticas, artigos e estudos varios

- Abrantes, A. M. (1999): “O regresso às emoções: a expressão da raiva em português”. *Revista Portuguesa de Humanidades*, 3, Porto: Faculdade de Filosofia da UCB, 101-138.
- Ackema, P.&M. Schoorlemmer (1994): “The middle construction and the syntax-semantics interface”, *Lingua*, 93, Amsterdam: North-Holland Pub. CO., 59-90.
- Alarcos, E. (1994): *Gramática de la lengua española*, Madrid: Espasa-Calpe.
- Alexiadou, A.&E. Anagnostopoulou&M. Everaert (eds.) (2003): *The unaccusativity puzzle: explorations of the syntax-lexicon interface*, Oxford: Oxford University Press.
- Alvar, M. (1993): *Lexicografía descriptiva*. Barcelona: Bibliograf.
- Álvarez, R. (1992): “A lingua galega en Celso Emilio Ferreiro: os nexos e a sintaxe”, in R. Álvarez (coord.), vol. 1, 177-261.
- Álvarez, R. (coord.) (1992): *Estudios dedicados a Celso Emilio Ferreiro*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- _____(1999): “Porque non todos somos iguais. Achega ó estudio do tratamento en galego”, in Álvarez, R.&D. Vilavedra (coord.), tomo I, 207-228.
- _____(2000): “O redobro de a+FN en galego moderno”, in Castro, R. Vieira de&P. Barbosa (eds.), 75-93.
- Álvarez, R.&X. L. Regueira&H. Monteagudo (1986): *Gramática galega*, Vigo: Galaxia.
- Álvarez, R.&D. Vilavedra (coord.) (1999): *Cinguidos por unha arela común. Homenaxe ó profesor Xesús Alonso Montero*, 2 tomos, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Álvarez, R.&H. Monteagudo (coord.) (2005): *Norma lingüística e variación*, Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega e Consello da Cultura Galega.
- Álvarez, R.&X. Xove (2002): *Gramática da lingua galega*, Vigo: Galaxia.
- Álvarez de la Granja, M.&E. González Seoane (2003): *A estandarización do léxico*, Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega e Consello da Cultura Galega.
- Araújo, S. (2001): “Le passif dans le système des voix du français et du portugais”, in Veiga, A.&V. Longa&J. Anderson (eds.), 19-30.

- Azorín Fernández, D. (2003): "la lexicografía como disciplina lingüística" in A. M. Medina (2003), 31-52.
- Badia i Margarit, A. M. (1995): *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona: Edicions Proa.
- Baker, C. (1992): *Attitudes and language*, Clevedon/Bristol/Adelaide: Multilingual Matters.
- Baltin, M. (2001): "A-movements", in Baltin&Collins (eds.), 226-254.
- Baltin, M.&C. Collins (eds.) (2001): *The handbook of contemporary syntactic theory*, Oxford: Blackwell.
- Barroso, H. (1994): *O aspecto verbal perifrástico em português contemporâneo. Visão funcional/sincrónica*, Porto: Porto Editora.
- Bello, A. (1984): *Gramática de la lengua castellana*, Madrid: Edaf.
- Bertinetto, P. et al. (eds.) (1997): *Temporal reference, aspect and actionality*, vol.1 de *Semantic and syntactic perspectives*, Turín: Rosenberg e Sellier.
- Bertinetto, P. (2000): "The progressive in Romance, as compared with English", in O. Dahl (ed.), 559-604.
- Bertinetto, P. M.&D. Delfitto (2000): "Aspect vs. Actionality: why they should be kept apart", in O. Dahl (ed.), 189-226.
- Bibe, D.&S. Johansson&G. Leech&S. Conrad&E. Finegan (1999): *Longman grammar of spoken and written English*, London: Longman.
- Blinkenberg, A. (1960): *Le problème de la transitivité en français moderne*, Copenhague: Munksgaard.
- Bogaards, P.&A. Van der Kloot (2001): "The use of grammatical information in learner's dictionaries", *International journal of lexicography*, vol. 14, 2, Oxford: Oxford University Press.
- Borer, H. (2004): *Structuring sense*, Oxford: Oxford University Press.
- Bossong, G. (1998): "Le marquage de l'expérience dans les langues d'Europe", in J. Feuillet (ed.), 259-294.
- Bosque, I. (1999): "El nombre común", in Bosque&Demonte (eds.), T.1, 3-75.
- Bosque, I.&V. Demonte (eds.) (1999): *Gramática descriptiva de la lengua española*, 3 tomos, Madrid: Espasa-Calpe.
- Bowers, J. (2001): "Predication", in Baltin&Collins (eds.), 299-333.
- Brea, M.&F. Fernández Rei (coord.): *Homenaje ó profesor Constantino García*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 101-125.
- Bresnan, J. (2000): *Lexical-functional syntax*, Oxford: Blackwell.
- Bugarín, M. X. (2007): *O galego fundamental: dicionario de frecuencias*. A Coruña: Fundación Barrié de la Maza, Biblioteca Filológica Galega.
- Burzio, L. (1981): *Intransitive verbs and Italian auxiliaries*, Cambridge: MIT press.
- Butler, C.&R. Mairal&J. Martín&F. J. Ruíz de Mendoza (1999): *Nuevas perspectivas en gramática funcional*, Barcelona: Ariel.
- Bybee, J.&S. Fleischman (1995): "An introductory essay", in J. Bybee&S. Fleischman (eds.), 1-14.
- Bybee, J.&S. Fleischman (eds.) (1995): *Modality in grammar and discourse*, Amsterdam: John Benjamins.
- Campos, M. H. Costa&M. F. Xavier (1991): *Sintaxe e semântica do português*, Lisboa: Universidade Aberta.
- Campos, M. H. Costa (1997): *Tempo, aspecto e modalidade. Estudos de lingüística portuguesa*, Porto: Porto editora.

- Cano Aguilar, R. (1987): *Estructuras sintácticas transitivas e intransitivas en el español actual*, Madrid: Gredos.
- Cano, P. et al. (eds.) (2007): *Actas del VI congreso de Lingüística General*, Madrid: Arco/Libros.
- Caravedo, R. (1999): *Lingüística del corpus. Cuestiones teórico-metodológicas aplicadas al español*, Salamanca: Universidad de Salamanca.
- Carballo Calero, R. (1979⁷): *Gramática elemental del gallego común*, Vigo: Galaxia.
- Cardinaletti, A.&María Teresa Guasti (1995): *Syntax and Semantics*, 28, San Diego/London: Academic Press.
- Carpenter, B. (1997): *Type-logical semantics grammar*, Cambridge/Massachusetts: The MIT press.
- Castilla del Pino, C. (2005): *Teoría de los sentimientos*. Barcelona: Tusquets.
- Castro, R. Vieira de&P. Barbosa (eds.): *Actas do XV Encontro Nacional da Associação Portuguesa de Linguística*, Braga: APL, I.
- Catalá, N.&S. Martí&S. Vallhonrat (2002): “Algunas observaciones sobre las construcciones medias en español”, *Verba*, 29, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 365-387.
- Chomsky, N. (1999): *Aspectos de la teoría de la sintaxis*, Barcelona: Gedisa.
- Cidrás, F. A. (1991): “As construcións pronominais en galego. Proposta de clasificación e caracterización”, in Brea, M.&F. Fernández Rei (coord.), 101-125.
- _____ (1992): “Sobre a función da concordancia. Consideracións a propósito das concordancias verbais anómalas”, *Verba*, 19, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 41-53.
- _____ (1998): “Marcaxe preposicional de obxecto en galego. Emerxencia e vicisitudes dun proceso de gramaticalización sintáctica”, in D. Kremer (ed.), vol. 2, 569-580.
- _____ (2001): “Construcións medias e impersoais con *se* como construcións sintácticas distintas en galego (e noutras linguas)”, in A. Veiga&X. L. Regueira (eds.), 71-81.
- _____ (2003): “Alternancias transitivo-intransitivo e formación de predicados en galego”, *Verba*, 30, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 81-115.
- Cifuentes, J. L. (1999): *Sintaxis y semántica del movimiento, aspectos de gramática cognitiva*, Valencia/Alicante: Consellería de Cultura, Educación i Ciencia, Institut de Cultura “Juan Gil Albert”, Diputación Provincial de Alicante.
- Clancy Clements, J.&Jiyoung Yoon (eds.) (2006): *Functional approaches to Spanish syntax: lexical semantics, discourse, and transitivity*, Hampshire (England): Palgrave Macmillan.
- Cohen, D. (1993): *El aspecto verbal*, Madrid: Visor.
- Comrie, B. (1989): *Universales del lenguaje y tipología lingüística*, Madrid: Gredos.
- Contreras, H. (1978): *El orden de palabras en español*, Madrid: Cátedra.
- Cook, V. J.&M. Newson (1996): *Chomsky's Universal Grammar. An introduction*, Londres: Blackwell.
- Coseriu, E. (1989): “Determinación y entorno”, *Teoría del lenguaje y lingüística general*, Madrid: Gredos, 282-323.
- Costa, X. X. et al. (1988): *Nova gramática para a aprendizaxe da lingua*, A Coruña: Vía Láctea.
- Couceiro, J. L. et al. (coord.) (1999): *Homenaxe ó profesor Camilo Flores*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.

- Crego, M. V. (2000): *El complemento locativo en español. Los verbos de movimiento y su combinatoria sintáctico-semántica*, Lalia, 12, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Croft, W. (1991): *Syntactic categories and grammatical relations. The cognitive organization of information*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Croft, W. (2001): *Radical Construction Grammar*, New York: Oxford University Press.
- Cunha, C.&L. F. Lindley Cintra (1984): *Nova gramática do português contemporâneo*, Lisboa: Edições Sa da Costa.
- Cunha, L. F. Leite (2004): “Efeitos aspectuais da negação frásica”, in P. Cano *et al.* (eds.) (2007), II.b, 2131-2140.
- Dahl, O. (ed.) (2000): *Tense and aspect in the languages of Europe*, Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- De Kock, J. (2001): *Gramática española. Enseñanza e investigación. I. Apuntes metodológicos. 7. Lingüística con corpus*, Salamanca: Universidad de Salamanca.
- Delbecque, N.&B. Lamiroy (1999): “La subordinación sustantiva: las subordinadas enunciativas en los complementos verbales”, in Bosque, I.&V. Demonte (eds.), T.2, 1965-2085.
- Demonte, V. (1994): “La ditransitividad en español: léxico y sintaxis”, in V. Demonte (ed.), 431-470.
- _____ (ed.) (1994): *Gramática del español*, México: El Colegio de México.
- _____ (2002): “Preliminares de una clasificación léxico-sintáctica de los predicados verbales del español”, in Grosse&Shönberger (eds.), 121-144.
- Denis, D.&A. Sancier-Chateau (1994): *Grammaire du français*, Paris: Le livre de Poche.
- D’Introno, F. (2001): *Sintaxis generativa del español: evolución y análisis*, Madrid: Cátedra.
- Di Tullio, A. (2002): “La inestable frontera entre atributos y predicativos”, *Verba*, 29, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 9-29.
- Dik, S. C. (1997²): *The theory of functional grammar*, Berlín: Mouton de Gruyter.
- Dimitrova-Vulchanova, M. (1999): *Verbs semantics, diathesis and aspect*, München: Lincom Europa.
- Dipper, S. (2000): “Grammar-based corpus annotation”, *Proceedings of LINC 2000*, Luxembourg, 56-64.
- Dixon, Robert M. W. (ed.) (1976): *Grammatical categories in australian languages*, Canberra: Australian Institute of Aboriginal Studies.
- _____ (1994): *Ergativity*, *Cambridge Studies in Linguistics*, 69, Cambridge: Cambridge University Press.
- Dixon, R. M. W.&A. Y. Aikhenvald (2000): *Changing valency. Case studies in transitivity*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Droste, F.&J. Joseph (eds.) (1991): *Linguistic theory and grammatical description*, Amsterdam: John Benjamins.
- Duarte, I. M.&J. Barbosa&S. Matos&T. Hüsken (eds.) (2002): *Encontro comemorativo dos 25 anos do centro de lingüística da Universidade do Porto*, Porto: Centro de Lingüística da Universidade do Porto.
- Dugas, A. (2001): “Une analyse des constructions transitives indirectes en français”, *Travaux de linguistique*, 42-43, Paris: Duculot, 111-120.
- Eagly, A. H.&S. Chaiken (1998): “attitude structure and function”, in Gilbert, D. T.&S. T. Fiske&G. Lindzey (eds.), 269-322.

- Englebert, A. *et al.* (eds.) (2000): *Actes du XXIIe congrès international de linguistique et philologie romanes*, volume VI, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Escandell, M. V. (1999): *Introducción a la pragmática*, Barcelona: Ariel.
- Espinosa, J. (1997): *Estructuras sintácticas transitivas e intransitivas en español*, Cádiz: Universidad de Cádiz.
- Everaert, M. *et al.* (eds.) (2002): *Lexical specification and insertion*, Amsterdam: John Benjamins.
- Faber, P. B.&R. Mairal (1999): *Constructing a lexicon of English verbs*, Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Faria, Isabel Hub *et al.* (1996): *Introdução à Lingüística Geral e Portuguesa*, Lisboa: Caminho.
- Fernández Leboráns, M. J. (1999): “El nombre propio”, in Bosque&Demonte (eds.), T.1, 77-128.
- Fernández Salgado, B. (1997): *Actas do IV congreso internacional de estudos galegos*, Oxford: Oxford Centre for Galicien Studies.
- Fernández Salgado, X. A. (2006): “A obra gramatical de Marcial Valladares”, *Cadernos de Lingua*, A Coruña: Real Academia Galega, 47-98.
- Feuillet, J. (ed.) (1998): *Actance et valence dans les langues de l'Europe*, Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Filipovic, R. (ed.) (1993): *Contrastive analysis of English and Croatian*, vol. IV, Croatia: Institute of linguistics, Faculty of Philosophy, University of Zagreb.
- Fiorentino, G. (2003): *Transitivity in Romance languages*, Berlín: Mouton de Gruyter.
- Fishein, M. (ed.) (1967): *Readings in attitudes. Theory and Measurement*, New York: John Wiley.
- Fisher, K. (1997): *German-English verb valency. A contrastive analysis*, Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Fisher, S. (1999): “Classes de verbes ou procédures énonciatives?”, *Énonciation, manières et territoires*, Paris: Ophrys, 73-83.
- Flaux, N. *et al.* (eds.) (1996): *Les noms abstraits. Histoire et théories. Actes du colloque de Dunkerke*, Lille: Presses Universitaires de Septentrion.
- Fleischman, S. (1998): *The future in thought and language. Diachronic evidence from Romance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fonseca, J. (1993): *Estudos de sintaxe, semântica e pragmática do português*, Porto: Porto Editora.
- Freixeiro, X. R. (2000): *Gramática da lingua galega II. Morfosintaxe*, Vigo: A Nosa Terra.
- Frías, X.&J. A. López Silva (2001): “As construcións con *se* en galego: o problema da súa natureza e clasificación”, *Verba*, anexo 49, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 127-142.
- Gaatone, D. (1998): *Le passif en français*, Paris: Duculot.
- García Miguel, J. M. (1995): *Las relaciones gramaticales entre predicado y participantes*, *Lalia*, 2, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- _____. (1995): *Transitividad y complementación preposicional en español*, *Verba*, anexo 40, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- García Velasco, D. (2003): *Funcionalismo y lingüística: La gramática funcional de S. C. Dik*, Oviedo: Universidad de Oviedo.
- Garside, R.&G. Leech&T. McEnery (eds.) (1997): *Corpus annotation: linguistic information from computer text corpora*, London: Longman.

- Gestido de la Torre, E.&X. M. Gómez Clemente (2003): "Neoloxía, neoloxismos e dicionarios", in Álvarez de la Granja, M.&E. González Seoane, 475-498.
- Gilbers, D.&H. Hoop (1998): "Conflicting constraints: an introduction to Optimality Theory", *Lingua*, 104, Amsterdam: North-Holland Pub. CO., 1-12.
- Gilbert, D. T.&S. T. Fiske&G. Lindzey (eds.): *Handbook of social psychology*, vol 1, Boston: McGraw-Hill.
- Givon, T. (1990): *Syntax II. A functional typological introduction*, Amsterdam: John Benjamins.
- Godard, D. (2004) (ed.): *Les langues romanes: problèmes de la phrase simple*, Paris: CNRS éditions.
- Goldberg, A. E. (1995): *Constructions. A construction grammar approach to argument structure*, Chicago: Chicago University Press.
- Goldberg, A. E. (2005): *Constructions at work: the nature of generalization in language*, Oxford: Oxford University Press.
- Gómez Clemente, X. M.&A. Rodríguez Guerra (coord.) (2003): *Neoloxía e lingua galega*, Vigo: Universidade de Vigo.
- González-Álvarez, E.&A. Rollings (2004): *Studies in Contrastive Linguistics*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Grosse, S.&A. Shönberger (eds.) (2002): *Ex oriente lux. Festschrift für Eberhard Gärtner zu seinen 60. Geburtstag*, Frankfurt am Main: Valentia.
- Gruber, J. S. (2001): "Thematic relations in syntax", in Baltin&Collins (eds.), 257-298.
- Gutiérrez Ordóñez, S. (1997): *La oración y sus funciones*, Madrid: Arco/Libros.
- _____ (2000): *Forma y sentido en sintaxis*, Madrid: Arco/Libros.
- Hadlich, R. L. (1973): *Gramática transformativa del español*, Madrid: Gredos.
- Hale, K.&S. J. Keyser (2002): *Prolegomenon to a theory of argument structure*, Cambridge/Massachusetts: The MIT Press.
- Halliday, M.A.K. (1967): "Notes on transitivity and theme", *Journal of Linguistics* 3, London: Linguistic Association of Great Britain by Cambridge, 37-81.
- _____ (1994): *An introduction to Functional Grammar*, London: Arnold.
- _____ (2004³): *An introduction to Functional Grammar*, London: Arnold.
- Hernández Alonso, C. (1984): *Gramática funcional del español*, Madrid: Gredos.
- _____ (1990): "En torno al suplemento", *ALM XXVIII*, 5-25.
- Hernanz, M. L.&J. M. Brucart (1987): *La sintaxis (I)*, Barcelona: Crítica.
- Hernanz, M. L. (1999): "El infinitivo", in Bosque&Demonte (eds.), T.2, 2197-2356.
- Hopper P. J.&S. A. Thompson (1980): "Transitivity in grammar and discourse", *Language*, 56/2, Baltimore: Linguistic Society of America, 251-299.
- _____ (1982): *Syntax and Semantics. Studies in Transitivity*, vol. 15, London: Academic Press.
- Jackendoff, R. (1976): "Toward an Explanatory Semantic Representation", *Linguistic Inquiry*, 7, 1, Cambridge/Massachusetts: The MIT Press, 89-150.
- _____ (1990): *Semantic structures*, Cambridge/Massachusetts: The MIT press.
- Jahandarie, K. (1999): *Spoken and written discourse: a multi-disciplinary perspective*, Connecticut: Ablex Publishing Corporation.
- Kay, P. (1997): *Words and the grammar of context*, Standford, California: CSLI.
- Keenan, E. (1985): "Passive in the world's languages", in T. Sopen (ed.), 243-281.
- Kemmer, S. (1993): *The middle voice*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Kemmer, S.&A. Verhagen (1994): "The grammar of causatives and the conceptual structure of events", *Cognitive linguistics*, 5/2, Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 115-156.

- Kibrik, A. E. (1997): "Beyond subject and object: toward a comprehensive relational typology", *Linguistic Typology* 1-3, Berlin: Mouton de Gruyter, 279-346.
- Kitagawa, Ch.&A. Lehrer (1990): "Impersonal uses of personal pronouns", *JoP*, 14, 739-759.
- Kleiber, G.&M. Galmiche (1996): "Sur les noms abstraits", in Flaux, N. *et al.* (eds.), 23-40.
- König, E.&M. Haspelmath (1998): "Les constructions à possesseur externe dans les langues d'Europe", in Feuillet, J. (ed.), 525-606.
- Kremer, D. (ed.) (1998): *Homenaxe a Ramón Lorenzo*, 2 volumes, Vigo: Galaxia.
- Kremer, D. (ed.) (1999): *Actas do V congreso internacional de estudos galegos*, Trier/Sada: Galicien-Zentrum der Universität Trier/Edición do Castro.
- _____. (2001): *Actas do VI congreso internacional de estudos galegos*, Trier/Sada: Galicien-Zentrum der Universität Trier/Edición do Castro.
- Laca, B. (1999): "Presencia y ausencia de determinante", in Bosque&Demonte (eds.), T. 1, 891-928.
- Lambert, P. Y. (1998): "L'impersonnel", in Feuillet, J. (ed.), 295-346.
- Lambrecht, K. (1994): *Information structure and sentence form*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Lamiroy, B. (1991): *Léxico y gramática del español. Estructuras verbales de espacio y tiempo*, Barcelona: Anthropos.
- Lamiroy, B.&N. Delbecque (1998): "The possessive dative in Romance and Germanic languages", in Van Langendonck, W.&W. Van Belle (eds.), 29-74.
- Landan, I. (1999): "Psych-adjectives and semantic selection", *The linguistic review*, vol. 16, 4, Dordrecht: Foris Publications, 333-358.
- Langacker, R. W. (1991): "Cognitive grammar", in Droste&Joseph (eds.), 275-306.
- _____. (1991): *Foundations of cognitive grammar, 2. Descriptive applications*, Stanford: Stanford University Press.
- Lapa, M. Rodrigues (1984¹¹): *Estilística da língua portuguesa*, Coímbra: Coímbra Editora.
- Lapierre, R. T. (1967): "attitudes vs actions", in Fishein, M. (ed.), 26-31.
- Lasnik, H. (2000): *Syntactic structures revisited*, Cambridge/Massachusetts: The MIT Press.
- Lazard, G. (1994): *L'actance*, Paris: Presses universitaires de France.
- _____. (1998): "Definition des actants dans les langues européennes", in Feuillet, J. (ed.), 11-146.
- _____. (2002): "Transitivity revisited as an example of a more strict approach in typological research", *Folia linguistica*, XXXVI, 3-4, Berlin: Mouton de Gruyter, 141-190.
- Leech, G. N. (1997): "Introducing corpus annotation", in Garside, R. *et al.* (eds), 1-18.
- Leech, G. N.&E. Eyes (1997): "Syntactic annotation: Treebanks", in Garside, R. *et al.* (eds), 34-52.
- Leech, G. N. (1998): *Principios de pragmática*, Logroño: Universidad de La Rioja.
- Le Goffic, P. (1993): *Grammaire de la phrase française*, Paris: Hachette.
- Levin, B. (1993): *English verb classes and alternations*, Chicago: University of Chicago Press.
- Levin, B.&M. Rappaport (1995): *Unaccusativity. At the syntax-lexical semantics interface*, Cambridge: The MIT press.

- Longa, V. (1999): “Teoría da optimalidade e ordenación das restriccións universais: presentación e tratamento dos infinitivos conxugados”, in Álvarez, R.&D.Vilavedra (coord.), tomo I, 533-550.
- López del Castillo, Ll. (1999): *Gramàtica del català actual. Sintaxi i morfologia*, Barcelona: Edicions 62.
- López García, A. (1996): *Gramática del español II. La oración simple*, Madrid: Arco/Libros.
- López Martínez, M. (1993): *O complemento directo con preposición a en galego, Verba*, anexo 36, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- López Meirama, B. (1997): *La posición del sujeto en la cláusula monoactancial en español, Lalia*, 7, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Lorenzo, G.&V. M. Longa (1996): *Introducción a la sintaxis generativa*, Madrid: Alianza Editorial.
- Losada Durán, J. R. (2000): *Los tiempos de futuro y la modalidad en español y en inglés*, Vigo: Universidade de Vigo.
- Lugris, M. (1931²): *Gramática do idioma galego*, A Coruña: Moret.
- Luque, Juan de Dios (2001): *Aspectos universales y particulares del léxico de las lenguas del mundo*. Granada: Granada Lingvistica.
- Lyons, J. (1971): *Introducción en la lingüística teórica*, Barcelona: Teide.
- _____ (1993³): *Introducción al lenguaje y a la lingüística*, Barcelona: Teide.
- _____ (1997): *Semántica lingüística*, Barcelona: Paidós.
- Lyons, C. (1999): *Definiteness*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Mc Enery, T.&A. Wilson (2001²): *Corpus linguistics*, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Marina, J. A.&M. López Penas (2000). *Diccionario de los sentimientos*. Barcelona: Anagrama.
- Martínez, J. A. (1999): “La concordancia”, in Bosque&Demonte (eds.), T.2, 2697-2786.
- Martínez López, J. A. (2002): “Sobre el complemento preposicional”, *Moenia*, 7, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 199-260.
- Maslov, Y. S. (1978): “An outline of contrastive aspectology”, in Maslov, Y. S. (ed.), 1-44.
- Maslov, Y. S. (1985): *Contrastive studies in verbal aspect*, Heidelberg: Gross.
- Mateus, M. H. Mira&A. M. Brito&I. Duarte&I. Hub Faria (2003): *Gramática da língua portuguesa*, Lisboa: Caminho.
- Mathieu, Y. Y. (2000): *Les verbes de sentiment*, Paris: CNRS ÉDITIONS.
- Medina, A. M. (2003): *Lexicografía española*, Barcelona: Ariel.
- Mendes, A. (2002): “Uma análise dos verbos psicológicos com base nos dados de um corpus: regularidade, variação e polissemia verbal”, in Duarte, I. M. *et al.* (ed.), vol. 1, 21-34.
- Mendikoetxea, A. (1999): “Construcciones con se: medias, pasivas e impersonales”, in Bosque&Demonte (eds.), T. 2, 1631-1722.
- Miguel, E. De (1999): “El aspecto léxico”, in Bosque&Demonte (eds.), T.2, 2977-3060.
- Mindivil, J. L. (2004): “Estructura argumental, eventos y ergatividad”, in Cano, P. *et al.* (ed.), tomo II.A, 1357-1368.
- Merlan, A. (1999): “Sobre as chamadas perífrases verbais paratáticas do tipo *pegar e+V₂* nas línguas românicas (com referência especial ao português e ao romeno)”, *Revista da Faculdade de Letras, Línguas e Literaturas*, XVI, Porto: Universidade do Porto, 159-205.

- Monjour, A. (1999): "O conceito de galego e a sintaxe comparada: a especificidade do galego perante as línguas vizinhas", in Kremer, D. (ed.), 159-179.
- Morales, F. *et al.* (1994): "actitudes", in Morales, F. (coord.), 495-621.
- Morales, F. (coord.) (1994): *Psicología social*, Madrid: McGraw-Hill.
- Moravcsik, E.&J. R. Wirth (eds.) (1980): *Syntax and semantics 13: current approaches to syntax*, New York: Academic Press.
- Moravcsik, E. (2006): *An introduction to syntactic theory*, London/New York: Continuum.
- Moreno Cabrera, J. C. (1997): *Introducción a la lingüística. Enfoque tipológico y universalista*, Madrid: Síntesis.
- _____ (2003): *Semántica y gramática. Sucesos, papeles semánticos y relaciones sintácticas*, Madrid: Machado Libros.
- Morimoto, Y. (2001): *Los verbos de movimiento*, Madrid: Visor.
- Mourón, C.&T. Moralejo (eds.) (2006): *Studies in contrastive Linguistics*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Nadal i Farreras, J. M. (1976): "Sintaxi abstracta i derivació: transitivitat versus intransitivitat en el català actual", in Sánchez de Zavala *et al.* (eds.), 151-193.
- Neves, M. H. Moura (2000): "A modalidade. Um estudo funcionalista na língua portuguesa", *Revista portuguesa de Filologia*, vol. XXIII (1999-2000), 97-123.
- O' Grady, W. D. (1980): "The derived intransitive construction in English", *Lingua*, 52, Amsterdam: North-Holland Pub. CO., 57-72.
- Palmer, F. (1986): *Mood and Modality*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Palmer, F. (1994): *Grammatical roles and relations*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Palmer, G. B.&D. J. Occhi (eds.) (1999): *Languages of Sentiment*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Penadés, I. (1994): *Esquemas sintáctico-semánticos de los verbos atributivos del español*, Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá de Henares.
- Perloff, R. M. (2003): *The dynamics of persuasion. Communication and attitudes in the 21 st Century*, New Jersey: LEA.
- Pérez Guerra, J. (1998): *Análisis computerizado de textos. Una introducción a TACT*, Vigo: Universidade de Vigo.
- Pino, L. (1999): "Pour et contre le complément d'attribution", in Couceiro, J. L. *et al.* (coord.), tomo I, 274-289.
- Pires, M. da Conceição (2002): "O desejo no modelo cognitivo da mente". *Revista Portuguesa de Humanidades*, 6, Porto: Faculdade de Filosofia da UCP, 191-211.
- Peres, J. A.&T. Mória (1995): *Áreas críticas da língua portuguesa*, Lisboa: Caminho.
- Perlmutter, D. J. (1980): "Relational grammar", in Moravcsik, A.&J. R. Wirth (eds.), 195-229.
- Porto Dapena, J. A. (1994): *Complementos argumentales del verbo: directo, indirecto, suplemento y agente*, Madrid: Arco/Libros.
- _____ (1995): *El complemento circunstancial*, Madrid: Arco/libros.
- _____ (2002): *Manual de técnica lexicográfica*, Madrid: Arco/Libros.
- Postal, Paul M. (1985): *Studies of Passive Clauses*, Albany: State University of New York Press.
- Pottier, B. (1977): *Lingüística geral. Teoria e descrição*, Rio de Janeiro: Presença.
- _____ (1993): *Semántica general*, Madrid: Gredos.
- Primus, B. (1999): *Cases and thematic roles*, Tübingen: Niemeyer.

- Pustejovsky, J.&F. Busa (1997): "unaccusativity and event composition", in Bertinetto, P. P. *et al.* (eds.), 159-177.
- Pustejovsky, J. (1998): *The generative lexicon*, Cambridge/Massachusetts: The MIT Press.
- Pustejovsky, J.&C. Tenny (eds.) (2000): *Events as grammatical objects*, Standford: CSLI.
- Radford, A. (1997): *Syntactic theory and the structure of English*, Cambridge/New York: Cambridge University Press.
- R.A.E (1983): *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*, Madrid: Espasa-Calpe.
- Raposo, E.&J. Uriagereka (1995): "Two types of small clause (toward a syntax of theme/rheme relations)", in Cardinaletti, A.&María Teresa Guasti (coord), 179-206.
- Regueira, X. L. (2001): "A construción causativa *facen*+infinitivo na gramática funcional", *Verba*, anexo 49, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 209-223.
- Rigau, G. (1999): "Los predicados impersonales relativos en las lenguas románicas", *Revista española de lingüística*, 29, 2, Madrid: Gredos, 317-355.
- Ritten, E.&S. T. Rosen (2000): "Event structure and ergativity", in Pustejovsky&Tenny (eds.), 187-237.
- Rodrigues, A. Soares (2001): *A construção de postverbais em português*, Porto: Granito.
- Rodríguez Guerra, A. (1997): "Aspectos da transitividade galega, os complementos con *en*", in Fernández Salgado, B. (1997), 343-352.
- Rojo, G.&T. Jiménez (1989): *Fundamentos del análisis sintáctico funcional*, Lalia, 2, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Rossini Favretti, R. (ed.) (2000): *Linguistica e informatica. Corpora, multimedialità e percorsi di apprendimento*, Roma: Bulzoni editore.
- Rothstein, S. (2004): *Structuring Events*, Oxford: Blackwell.
- Rousseau, A.&H. Portine (2002): "Tesnière et la syntaxe structurale", *Modèles linguistiques*, tome XXIII, fascicule 2, Villeneuve d'Ascq: Presses Universitaires de Lille, 99-121.
- Ruwet. N. (1990): "Des expressions météorologiques", *FrM*, 58, 1/2, 43-97.
- Saco e Arce, J. A. (1967²): *Gramática gallega*, Lugo: imp. de Soto y Freire/ Ourense: graf. Tanco.
- Sadler, L.&A. Spencer (1998): *Morphology and argument structure*, in Spencer& Zwicky (eds.), 206-236.
- Sampaio, A. (1993): *A sintaxe da frase portuguesa: un modelo teórico*, Portugal: Luso livro.
- Sánchez de Zavala, V. *et al.* (eds.) (1976), *Estudios de gramática generativa*, Madrid: Labor.
- Sánchez López, C. (ed.) (2002): *Las construcciones con se*, Madrid: Visor.
- Sanz, M.&I. Laca (2002): "Oraciones transitivas con *se*: el modo de acción en la sintaxis", in Sánchez López (ed.) (2002), 309-338.
- Schack Rasmussen, L. (1992): "Los aspectos metalexicográficos de un diccionario semántico. Reflexiones en torno a un diccionario semántico de los verbos españoles", in Wotjak, G. (comp.), 38-52.
- Seco, M. (1995): "La microestructura del diccionario del español actual", *Cadernos de lingua*, anexo 3, A Coruña: RAG, 25-47.

- Siewierska, A. (ed.) (1998): *Constituent order in the languages of Europe*, Berlin: Mouton de Gruyter.
- Silva, Augusto Soares da (2004): “Verbos y construcciones causativas analíticas en portugués y español”, *Estudios de Lingüística*, Alicante: Universidad de Alicante, nº1, 581-598.
- _____. (2007): “Os estudos de lingüística cognitiva do portugués”, *Revista Portuguesa de Humanidades*, Vol. 11, nº1, Braga: Universidade Católica Portuguesa, 58-83.
- Silverstein, M. (1976): “Hierarchy of features and ergativity”, in Dixon, R. M. W. (ed.), 112-171.
- Simone, R. (1993): *Fundamentos de lingüística*, Barcelona: Ariel.
- Sopfen, T. (ed.). (1985): *Language typology and syntactic description*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Song, J. J. (1996): *Causatives and causation. A universal typological perspective*, London/New York: Longman.
- Soto Andión, X. (2000): “Algunhas estruturas de verbo causativo en galego moderno”, in Englebert, A. *et al.* (eds.), 467-480.
- _____. (2001): “A noción de intransitividad na gramática”, in Kremer, D. (ed.), tomo I, 111-131.
- _____. (2001): “Unha posible base de datos para analiza-la intransitividad no galego actual”, *Verba*, anexo 49, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 279-291.
- _____. (2001): “Algunhas estruturas co verbo *andar* en galego moderno”, in Veiga, A. & V. Longa & J. Anderson (eds.), 177- 189.
- _____. (2001): “Consideraciones sobre la intransitividad desde Tesnière a nuestros días”, in Swiggers, P. & P. Lauwers, no prelo.
- _____. (2002): “Algunhas construccions co verbo *ir* en galego”, *Madrygal*, 5, Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 97-107.
- _____. (2004): “Problemas relativos ós procesos de recollida e transcripción de mostrás orais”, *Cadernos de Lingua*, 26, A Coruña: Real Academia Galega, 109-126.
- _____. (2007): “O tratamento da construción nos dicionarios de unidades léxicas”, in Cano, P. *et al.* (eds.), tomo II.b, 2729-2741.
- _____. (2004): “Diccionarios de construcciones en lenguas de nuestro entorno: descripción, análisis y propuesta de elaboración”, *Revista Española de Lingüística*, 34, 2, Madrid: Gredos, 529-551.
- _____. (2005): “Construccions intransitives de actitude e conduta en galego”, *Vox Románica*, 64, Tübingen: A. Francke Verlag, 171-202.
- _____. (2006): “O papel semántico de *experimentante*: análise descritiva-contrastiva”, in Mourón, C. & T. Moralejo (eds.), 961-972.
- _____. (2006): “Parámetros de base semántica para a descrición e análise de construccions intransitives en galego”, *Estudis Romànics*, XXVIII, Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, 29-47.
- _____. (2006): “Esquemas prototípicos de *relación* en galego”, in Villayandre Llamazares, M. (ed.) 1788-1812.
- _____. (2007): “La expresión (intransitiva) del sentimiento en gallego”, *Quaderni di Semántica*, XXVIII, 2, Bologna: CLUEB, 405-426.
- Sousa, X. (2004): “The expression of the causee in Galician, Portuguese and Spanish”, in González-Álvarez & Andrew Rollings (eds.), 585-592.

- Spencer, A.&A. M. Zwicky (eds.) (1998): *The handbook of morphology*, Oxford: Blackwell Publishers.
- Swiggers, P.&P. Lauwers (no prelo): *Linguistic currents and concepts. Theoretical and historical perspectives*, Leuven: Leuven Universiteit.
- Talmy, L. (1985): "Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms". In Shopen, T. (ed.) 1985.
- _____ (2000): *Toward a Cognitive Semantics*, Cambridge/Massachusetts: The MIT Press.
- Teixeira, J. (2001): *A verbalização do espaço: modelos mentais de frente/trás*, Braga: Universidade do Minho.
- Tesnière, L. (1959): *Éléments de syntaxe structurale*, Paris: Klincksieck, 1969² [versión española *Elementos de sintaxis estructural* (1994), Madrid: Gredos].
- Thieroff, R. (2000): "On the areal distribution of tense-aspect categories in Europe", in Dahl, O. (ed.), 265-305.
- Tognini-Bonelli, E. (2001): *Corpus linguistics at work*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Torres Luna, M. de Pilar (1994): *Parroquias y arciprestazgos de Galicia*, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Tortora, C. M. (1999): "The post-verbal subject position of italian unaccusative verbs of inherently directed motion", in Treviño&Lema (eds.), 283-298.
- Toyota, J. (2001): "Empty subject in the passive", in Veiga, A.&V. Longa&J. Anderson (eds.), 177-189.
- Treviño, E.&J. Lema (eds.) (1999): *Semantic issues in romance syntax*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Vandeloise, C. (2000): "Verbes de changement, de transformation et de generation", *Cahiers de lexicologie*, 77, 2, Paris: Institut National de la langue française, 117-136.
- Vanhoe, H. (2004): *Aspectos de la sintaxis de los verbos psicológicos en español*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Van Hout, A. (2002): "Projections based on event structure", in Everaert, M. *et al.* (ed.), 397-422.
- Van Langendonck, W.&W. Van Belle (eds.) (1998): *The dative II*, Amsterdam: John Benjamins.
- Van Valin, J. R.&R. J. Lapolla (1997): *Syntax. Structure, Meaning and Function*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Vaux, Z.&J. Cooper (1999): *Introduction to linguistic field methods*, München: Lincom Europa.
- Vázquez Cuesta, P.&M. Albertina Mendes da Luz, (1971): *Gramática da língua portuguesa*, Lisboa: Edições 70.
- Vázquez Rozas, V. (1995): *El complemento indirecto en español*, *Lalia*, 1, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Veiga, A.&G. Wotjak (1990): *La descripción del verbo español*, *Verba*, anexo 32, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.
- Veiga, A. (1986): "Verbo latino e verbo galego. Notas para unha análise comparativa", *Verba*, 13, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 75-125.
- Veiga, A.&X. L. Regueira (eds.) (2001): *Da gramática ó dicionario. Estudos de lingüística galega*, *Verba*, anexo 49, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago.

- Veiga, A.&V. Longa&J. Anderson (eds.) (2001): *El verbo entre el léxico y la gramática*, Lugo: Tris-Tram.
- Vendler, Z. (1967): "Facts and events", *Linguistics in philosophy*, Ithaca: Cornell University Press, 122-146.
- Verkuyl, H. (1993): *A theory of aspectuality*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Vilela, M. (1992): *Gramática de valências: teoria e aplicação*, Coimbra: Livraria Almedina.
- _____ (1994): *Verbo e estruturas frásicas. Actas do IV Colóquio Internacional de Lingüística Hispânica* (Leipzig 22-25 de novembro de 1993), anexo VI da revista da Faculdade de Letras, série Linguas e Literaturas, Porto: Universidade do Porto.
- _____ (1995): *Léxico e Gramática*, Coimbra: Livraria Almedina.
- _____ (1999²): *Gramática da língua portuguesa*, Coimbra: Livraria Almedina.
- Villayandre Llamazares, M. (ed.): *Actas del XXXV Simposio Internacional de la Sociedad Española de Lingüística*, versión electrónica con ISBN 84-690-3383-2, Universidad de León: Departamento de Filología Hispánica y Clásica, 1788-1812.
- Wotjak, G. (comp.) (1992): *Estudios de lexicología y metalexicografía del español actual*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Zic-Fuchs, M. (1993): *Case grammar and valence theory: some theoretical considerations*, in Filipovic, R. (ed.).

2.2. Dicionarios de verbos e construcións

2.2.1. Galego

- Riveiro, X. (2002): *Diccionario cumio de construccions preposicionais*, Vigo: Edicións do Cumio.

2.2.2. Português

- Borba, F. (1991²): *Dicionário gramatical de verbos do português contemporâneo do Brasil*, Sao Paulo: UNESP.
- Busse, W. (coord.) (1994): *Dicionário sintático de verbos portugueses*, Coimbra: livraria Almedina.
- Fernandes, F. (2001⁴⁴): *Dicionário de verbos e régimes*, Sao Paulo: Globo.
- Guedes, A. M.&R. Guedes (1999): *Dicionário dom Quixote dos verbos da língua portuguesa*, Lisboa: Dom Quixote.
- Luft, C. P. (1995³): *Dicionário prático de regência verbal*, Sao Paulo: Editora Atica.
- Ventura, H.&M. Caseiro (1990): *Dicionário prático de verbos seguidos de preposições*, Lisboa: Escher.

2.2.3. Español

- Cuervo, R. J. (1886-1893): *Diccionario de construcción y régimen de la lengua castellana*, Bogotá: reimpresión do Instituto Caro y Cuervo, 1953.
- Náñez, E. (1995): *Diccionario de construcciones sintácticas del español. Preposiciones*, Madrid: UA.
- Slager, E. (1997): *Pequeño diccionario de construcciones preposicionales*, Madrid: Visor.

2.2.4. Catalán

- Ginebre, J.&A. Montserrat (1999): *Diccionari d'ús dels verbs catalans*, Barcelona: Edicións 62.

2.2.5. Francés

- Busse, W.&J. P. Dubost (1983): *Französisches verblexikon*, Stuttgart: Klett.
 Caput, J. P. (1988): *Dictionnaire de verbes français*, Paris: Librairie Larousse.
 Célérier, P.&J. P. Maillard (1984): *Dictionnaire des structures fondamentales du français*, Paris: Clé international.

2.2.6. Inglés

- Collins, W. (1990): *Collins Cobuild. Dictionary of phrasal verbs*, London/Glasgow: Collins/The University of Birmingham.
 Garrudo, F. (1991): *Diccionario sintáctico del verbo inglés*, Barcelona: Ariel.
 McArthur, T.&B. Atkins (1980): *Dictionary of English phrasal verbs and their idioms*, London/Glasgow: Collins.

2.2.7. Alemán

- Braucet, B.&A. Castell (2002): *Verbos alemanes. Diccionario de conjugación y complementación*, Madrid: editorial Idiomias.
 Helbig, G.&W. Schenkel (1991): *Wörterbuch zur valenz und distribution deutscher verben*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
 Schumacher, H. (ed.) (1986): *Verben in Feldern. Valenzwörterbuch zur syntax und semantik deutscher verben*, Berlin/New York: Walter de Gruyter.

2.3. Dicionarios e obras lexicográficas

2.3.1. Galego

- Alonso, I. (1995): *Diccionario da lingua galega*, Santiago de Compostela: Sotelo Blanco Edicións.
 Carballeira, X. M. (coord.) (2000): *Gran diccionario Xerais da lingua*, Vigo: Edicións Xerais de Galicia.
 Castro, L. (1990): *Diccionario Xerais castelán-galego de usos, frases e sinónimos*, Vigo: Xerais.
 Feixó, X. (dir.) (1999): *Diccionario da lingua galega*, Vigo: Edicións do Cumio.
 García, C.&M. González (dir.) (1997): *Diccionario da Real Academia Galega*, A Coruña/Vigo: Real Academia Galega/Xerais/Galaxia.
 Instituto da Lingua Galega&Real Academia Galega (1989): *Vocabulario ortográfico da lingua galega*, Santiago/A Coruña.
 Instituto da Lingua Galega&Real Academia Galega (1990): *Diccionario da lingua galega*. Santiago de Compostela: ILG/RAG.
 Noia, M. C. et al. (coord.) (1997): *Diccionario de sinónimos da lingua galega*, Vigo: Galaxia.
 Rodríguez, E. (1958): *Diccionario enciclopédico gallego-castellano*, Vigo: Galaxia.
 Santamarina, A. (ed.) (2000-2003): *Diccionario de dicionarios*, Biblioteca Filolóxica Galega, Instituto da Lingua Galega, A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza.
 Xove, X. et al. (1995): *Diccionario da lingua galega*, Vigo: Obradoiro/Santillana.

2.3.2. Portugués

- Academia das Ciências de Lisboa (2001): *Dicionário da língua portuguesa contemporânea*, Lisboa: Academia das Ciências de Lisboa / Editorial Verbo.

Ferreira, Aurélio Buarque de Holanda (1999²): *Novo dicionário da língua portuguesa*, Rio de Janeiro: Editora Nova Fronteira.

Houaiss, A. (2001): *Dicionário Houaiss da língua portuguesa*. Rio de Janeiro: Objetiva.

2.3.3. Español

Alvar, M. (1997): *Diccionario general de la lengua española*. Madrid: Vox.

Gutiérrez Cuadrado, J. (dir.) (1996): *Diccionario Salamanca de la lengua española*. Madrid: Santillana/Universidad de Salamanca.

Moliner, M. (1998): *Diccionario de uso del español*, Gredos: Madrid.

Real Academia Española (2001²²): *Diccionario de la lengua española*, Madrid: RAE.

Seco, M. (dir.) (1999): *Diccionario del español actual*, Madrid: Aguilar.

2.3.4. Catalán

Institut d'Estudis Catalans (1995): *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona: Enciclopèdia catalana/Edicions 62.

2.3.5. Francés

Imbs, P. (1971): *Trésor de la langue française*, Paris: Centre National de la Recherche Scientifique.

Rey, A.&J. Rey Debove (dir.) (2004): *Le Petit Robert*, Paris: dictionnaires Le Robert.

2.3.6. Italiano

Devoto, G.&G. C. Oli (1997): *Nuovissimo vocabolario illustrato della lingua italiana*.

Firenze/Milano: Casa Editrice Felice Le Monnier S.p.A./Selezione dal Reader's Digest S.p.A.

Zingarelli, N. (1996¹²): *Lo Zingarelli: vocabolario della lingua italiana*, Bologna: Zanichelli.

2.3.7. Inglés

Cambridge University (1999): *Cambridge international dictionary of English*, Cambridge: Cambridge University Press.

Collins, H. (2005): *Collins English dictionary and Thesaurus*, London: Collins.

RELACIÓN DE ABREVIATURAS

p.	páxina
pp.	páxinas
P1	primeira persoa
P2	segunda persoa
P3	terceira persoa
adv.	adverbio, adverbial
adx.	adxectivo
ax.	axente
cfr.	confróntese
ccircunstancial	complemento circunstancial
cindirecto	complemento indirecto
cintr.	construcción intransitiva
cláus.	cláusula
comp.	compárese
compl. dir.	complemento directo
compl. ind.	complemento indirecto
compl. indirecto	complemento indirecto
compl. prepositivo	complemento prepositivo
coord.	coordinador
cpredicativo	complemento predicativo
ctr.	construcción transitiva
fr. adv./fadv.	frase adverbial
fr. adx.	frase adxectiva
fr. nom./fn	frase nominal
fr. prep.	frase preposicional
ind.	indeterminado
inf.	infinitivo
loc.	locativo, locación
mod.	modificador
prep.	preposición
sing.	singular
sux.	suxeito
ss.	seguintes
vgr.	por exemplo
vid.	ver
xer.	xerundio

ÍNDICE

PRESENTACIÓN.....	7
INTRODUCCIÓN.....	9
1. Selección do tema.....	9
2. Metodoloxía.....	10
2.1. Corpus.....	10
2.2. Modelo.....	12
3. Obxectivos.....	13
4. Límites.....	14
CAPÍTULO 1 A NOCIÓN DE INTRANSITIVIDADE: REVISIÓN TEÓRICO-CRÍTICA.....	17
Preámbulo.....	17
1. A noción de intransitividade na gramática.....	18
1.1. A noción de intransitividade na gramática tradicional.....	18
1.1.1. Andrés Bello, Gramática de la lengua castellana.....	18
1.1.2. RAE, Esbozo de una nueva gramática de la lengua española Badia i Margarit, Gramàtica de la llengua catalana.....	19
1.1.3. Vázquez Cuesta & Mendes da Luz, Gramática da língua portuguesa Celso Cunha & Lindley Cintra, Nova gramática do português contemporâneo.....	23
1.2. A noción de intransitividade na gramática funcional.....	24
1.2.1. L. Tesnière, Elementos de syntaxe structural.....	26
1.2.2. Mário Vilela, Gramática da língua portuguesa.....	27
1.2.3. P. Hopper & S. Thompson, "Transitivity..." e Syntax and Semantics. Studies in transitivity B. Pottier, Lingüística geral, teoria e descrição e Semântica general.....	29
1.2.4. B. Comrie, Universales del lenguaje y tipología lingüística.....	31
1.2.5. C. Hernández Alonso, Gramática funcional del español.....	32
1.3. A noción de intransitividade na gramática xenerativa.....	35
1.3.1. M. L. Hernanz & J. M. Brucart, La syntaxe: la oración simple.....	36
1.3.2. J. Lyons, Introducción en la lingüística teórica Introducción al lenguaje y a la lingüística.....	39
1.3.3. Noam Chomsky, Aspectos de la teoría de la syntaxe R. L. Hadlich, Gramática transformativa del español.....	41
1.4. A noción de intransitividade nas gramáticas galegas.....	43
1.4.1. Saco e Arce, Gramática gallega Lugrís Freire, Gramática do idioma galego.....	43
1.4.2. R. Carballo Calero, Gramática elemental del gallego común R. Álvarez & X. L. Regueira & H. Monteagudo, Gramática galega R. Álvarez & X. Xove, Gramática da lingua galega.....	45
1.4.3. Costa Casas & González Refoxo & Morán Fraga & Rábade Castiñeira, Nova gramática para a aprendizaxe da lingua.....	47
1.4.4. Freixeiro Mato, Gramática da lingua galega II. Morfosintaxe.....	49
1.5. Recapitulación e conclusión.....	50

CAPÍTULO 2 DESCRICIÓN E ANÁLISE DE CONSTRUCIÓN INTRANSITIVAS.....	55
2. Atributos que serven de base a unha análise de construcións intransitivas.....	55
2.1. Propiedades do predicado e da construción.....	55
2.1.1. Verbo	55
2.1.2. Construción intransitiva e construción transitiva.....	56
2.1.3. Carácter semántico.....	56
2.1.4. Aceptión	58
2.1.5. Aspectualidade.....	58
2.1.6. Voz.....	60
2.1.7. Tempo e temporalidade.....	63
2.1.8. Modo	64
2.1.9. Persoa	64
2.1.10. Carácter pronominal.....	65
2.1.11. Tipo de pronome.....	67
2.1.12. En perífrase	67
2.1.13. Esquema sintáctico	68
2.1.14. Esquema semántico.....	69
2.1.15. Tipo de cláusula.....	78
2.1.16. Modalidade.....	78
2.1.17. Concordancia e número	78
2.1.18. Exemplo e fonte.....	79
2.2. Propiedades do suxeito	80
2.2.1. Tipo e subtipo de unidade	80
2.2.2. Suxeito explícito, cero, implícito, indeterminado.....	81
2.2.3. Suxeito definido e non definido	82
2.2.4. Suxeito preverbal e posverbal.....	82
2.2.5. Papeis e trazos semánticos do suxeito.....	83
2.3. Propiedades da complementación	87
2.3.1. Tipo e subtipo de unidade	87
2.3.2. Complemento obrigatorio e non obrigatorio.....	87
2.3.3. Complemento preverbal e posverbal.....	88
2.3.4. Función sintáctica do complemento	89
2.3.4.1. O complemento circunstancial.....	89
2.3.4.2. O complemento prepositivo.....	92
2.3.4.3. O complemento indirecto	95
2.3.4.4. Atributo e predicativo.....	96
2.3.4.5. O complemento axente.....	101
2.3.5. Papeis e trazos semánticos do complemento.....	102
CAPÍTULO 3 DICCIONARIO ANALÍTICO DE CONSTRUCIÓN INTRANSITIVAS.....	107
3.1. Dicionarios de construcións vs dicionarios convencionais de unidades léxicas	107
3.1.1.	107
3.1.2.	113
3.2. Proposta de dicionario analítico de construcións.....	130
A	133
B	255
C.....	277
D.....	341
E	369
F.....	397
G	413
H.....	421
I	423
L.....	443
M	455
N.....	481
O	491
P.....	503
Q.....	547
R.....	559
S.....	591

<i>T</i>	625
<i>U</i>	645
<i>V</i>	649
<i>X</i>	671
<i>Z</i>	681
 <i>CAPÍTULO 4 ESQUEMAS SINTÁCTICOS E SEMÁNTICOS COS SEUS VERBOS</i>	685
 <i>CAPÍTULO 5 CONCLUSIÓN FINAL</i>	709
 <i>REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS</i>	715
<i>PREÁMBULO</i>	715
1. <i>CORPUS</i>	716
1.1. <i>Lingua oral</i>	716
1.2. <i>Lingua escrita</i>	717
2. <i>OBRAS DE CONSULTA</i>	718
2.1. <i>Gramáticas, artigos e estudos varios</i>	718
2.2. <i>Dicionarios de verbos e construcións</i>	730
2.3. <i>Dicionarios e obras lexicográficas</i>	731
 <i>RELACIÓN DE ABREVIATURAS</i>	733
 <i>ÍNDICE</i>	735

UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
FACULTADE DE FILOLOXÍA

CONSTRUCCIÓN
INTRANSITIVAS
*Contribución a un
diccionario analítico de
construccións verbais*

CORPUS
de mostras

Volume II

XOSÉ SOTO ANDIÓN

UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
FACULTADE DE FILOLOXÍA

CONSTRUCCIÓN
INTRANSITIVAS
*Contribución a un
diccionario
analítico de
construcións verbais*

Vº e Pr.

*Tese de doutoramento realizada por
D. Xosé Soto Andión baixo a dirección da
Dra. D^a. Rosario Álvarez Blanco*

INTRODUCCIÓN

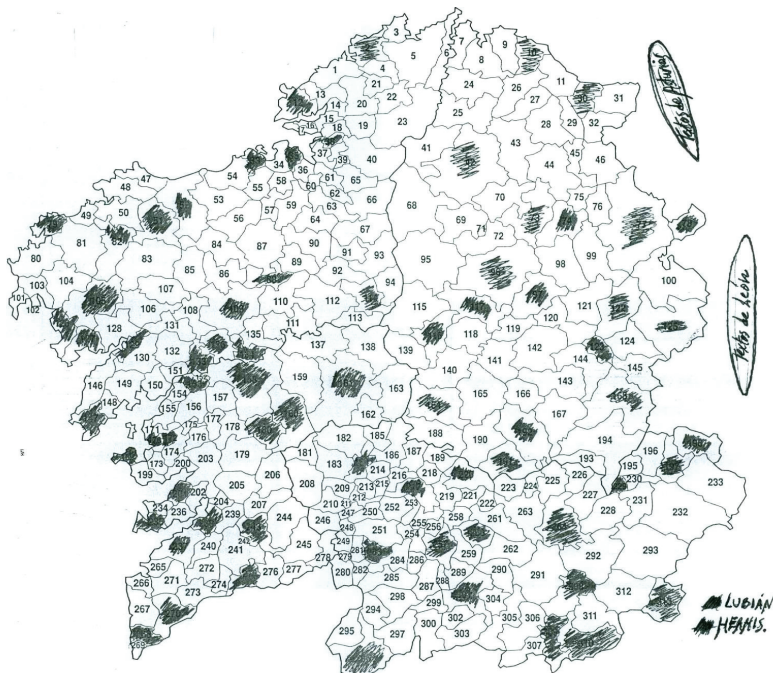
Presentamos un corpus composto por arredor de dez mil exemplos, que suman no dicionario un total de máis de cincocentas entradas coas súas correspondentes subentradas. O corpus resulta da selección doutro algo máis amplo non incluído aquí, e pola súa vez tanto as entradas coma os exemplos do dicionario proceden dunha escolla feita sobre este corpus, quérese dicir que nel recollemos meirande número de entradas e moitos máis exemplos cós prototípicos das análises. Pretendemos que poidan serlles útiles a outros investigadores para pescudas de diferente signo. No momento en que se amplíe este dicionario botaremos man daquelas mostras que agora, provisionalmente, aparcamos para non delongar en exceso o remate da obra.

Algúns verbos e construcións exemplificados poden estar no límite entre a súa consideración como intransitivos ou transitivos. Optamos por introducilos malia as dúbidas que poidan xerar porque serven de comparanza e punto de contraste para explicar moitas construcións intransitivas.

As mostras están tiradas da lingua escrita e da oral. As do galego escrito proceden de obras literarias, de distintos números de xornais e revistas, de dicionarios, fundamentalmente dos académicos, por teren criterio de autoridade así coma dalgún privado que adquiriu certa solvencia debido á súa difusión e ao seu gran número de entradas. O título e a referencia completa destas fontes pódese ver no apartado de bibliografía.

As mostras de lingua oral pertencen ao estándar e a variedades dialectais. Apañámolas en obras e textos que son teses de doutoramento e de licenciatura, estudos dialectais, artigos de diversas autorías, a nosa memoria de licenciatura, e en vinte horas de cintas gravadas e transcritas por nós entre os anos 1996-2000. Estes exemplos localízanse polo menos nos seguintes puntos de Galicia, a saber:

- A Coruña: Baio, Camariñas, Carballo, Cardamo (Oroso), Carnota, Castelo de San Felipe (Ferrol), Castiñeiras (Ribeira), Cordeiro (Valga), Coristanco, Muros, Noia, Padrón, Pontedeume, Santiago de Compostela, Sofán (Carballo), Vedra, Zas.

-Lugo: A Fonsagrada, Barreiros, Castro de Rei, Cervantes, O Cervo, Guntín, Lugo capital, Monforte, Monterroso, Negueira de Muñiz, O Corgo, Os Ancares, O Cebreiro, Pol, Ribadeo, Sober, Vilalba.

- Ourense: A Limia, Allariz, A Mezquita, Baños de Molgas, Castrelo do Val, Chandrexa, Larouco, Lobios, O Barco, Ourense capital, O Carballiño, Rubiá de Valdeorras, Verín, Vilardevós, Xunqueira de Ambía.

- Pontevedra: Aciveiro (Forcarei), A Estrada, O Cachafeiro (Forcarei),

Cerdedo, Covas (Forcarei), Forcarei capital, Freixeira (Forcarei), Goián (Tomiño), Lalín, Loureiro (Cotobade), A Millarada (Forcarei), Mondariz, O Grove, Redondela, Ribadumia, Salvaterra, Soutelo (Forcarei), Tui, Vigo, Xinzo (Ponteareas).

O nome dos concellos que figuran numerados no mapa pode atoparse na obra de Mª Pilar de Torres Luna e Alberto Pazo Labrador (vid. referencia na bibliografía).

Cónstanos que a procedencia destes exemplos é irregular e aleatoria canto á súa distribución xeográfica, de aí que a mostra non sexa exhaustiva e non cubra polo miúdo tódalas posibles áreas dialectais do galego. Pero este traballo nunca tivo como obxectivo nin como criterio ofrecer exemplos distintivos de ningunha fala nin pretendeu ser unha investigación diatópica, por iso o lector háase de amosar benevolente verbo deste aspecto.

Cada páxina do corpus estrutúrase en tres columnas nas que inserimos respectivamente o verbo por orde alfabética, un exemplo contextualizado abondo para ser ben entendido e a fonte orixinaria. Nas fontes escritas sinalámo-la obra con siglas ou abreviaturas maila páxina. Se se trata de revistas dámos conta tamén do seu número e se son xornais introducímo-la data ou número de publicación. Nas fontes orais indicámo-lo lugar de nacemento ou residencia do informante así como a súa idade cando se coñece. De non sinalámo-la fonte o exemplo é da nosa autoría.

Ás veces aparecen nos textos algunhas convencións de transcripción, nosas ou de distintos investigadores. Velaquí as máis frecuentes:

- O acento grave (`) indica vocal aberta.
- As variantes reducidas de *para* poden estar marcadas con acento agudo (*pó*, *pró*).
- O apóstrofo indica elisión dunha vocal (vgr. *díxoll'o* neno).

- Os dígrafos *gh*, *kh* representan a gheada (vgr. ghato, khía), *gh* tamén o ese implosivo (vgr. eghte).
- Un *s*, *ç* por *z* reflicten seseo (vgr. çempre, desía). Por contra un *c* por *s* pode marcar ceceo (vgr. zaber) e un *s* por *x* despalatalización (vgr. seito).
- A grafía *j* diante de vocal indica unha sibilante prepalatal sonora (vgr. ja).
- O dígrafo *nh* indica nasal velar (vgr. unha, tènhe).
- O guión utilízase nos casos indicados nas normas, noutros da lingua oral (vgr. Dio-lo pague), coa conxunción copulativa *i* no son [j] formando ditongo (vgr. i-àquí, i-òs meus), con *-n* alveolar (vgr. non-o sabe).
- Un corte sinálase así (...)
- Algúns exemplos transcritos aparecen sen *h*, con *b* por *v*, etc. por convencións do transcritor, algo que non impide a súa comprensión.

GALEGO ESCRITO		
VERBO	EXEMPLO	FONTE
ABAFAR	<i>Deixeime abafar, collín de novo respiración</i>	BE, 107
ABAFAR	<i>Correu ata abafar</i>	DRAG, 2
ABAFAR	<i>Vou tan abrigado que abafo</i>	GDXL, 2
ABALAR	<i>Nada turba o silencio. Tan só unhas xestas que se abalan contra a brisa denuncian o movemento de algo que non quere ser visto.</i>	OCT, 133
ABALAR	<i>moi preto de onde eu me atopaba, abalábase un bote de escarba, duns cinco metros de eslora.</i>	BE, 91
ABANDONAR	<i>abandonouse de tal xeito que parece un farrapeiro.</i>	DRAG, 3
ABANDONAR	<i>Abandonouse á bebida.</i>	GDXL, 4
ABANDONAR	<i>Retomar o lugar que lle correspondía nese todo para alí abandonarse ó repouso</i>	BEIR, 94
ABANEAR	<i>chegou zungando en coche, e ao baixar creo que abaneaba, pero recompíxose e entrou con moito estrondo.</i>	ESC, 22
ABANEAR	<i>E non tardamos en notar cómo todo o edificio abaneaba, pero moi amodiño, sen sacudidas.</i>	ESC, 62
ABANEAR	<i>Eu ben vía o sorriso de Rojet Ullmannei, a luz vermella da lámpada que se abaneaba no teito.</i>	BE, 170
ABATER	<i>Co temporal abateuse o teito da casa.</i>	DRAG, 4
ABATER	<i>Con tantos desgustos abateuse todo</i>	DRAG, 4
ABATER	<i>o crepúsculo de Natal abateuse rápido sobre os Arcos, con colixines de neve e de tristura.</i>	ARR, 170
ABATER	<i>Culminado o tercio do itinerario procesional, contra o cabo da rúa de Santiago, abateuse sobre min unha tristeza invencible.</i>	MFB, 30
ABEBERAR	<i>Rapina libros e véndellos ós pequenos burgueses que abeberan nos cafés de Coronel Ceano...</i>	MFB, 245
ABEIRAR	<i>hai que ceiba-las vacas á tardiña para que non abeiren.</i>	GDXL, 6
ABEIRAR	<i>abeirouse no artigo 3 para defenderse.</i>	GDXL, 6
ABEIRAR	<i>escena vivida en Toledo, naquela estreita rúa momentaneamente tomada por recrutas que abeiraran da disciplina cuartelaria.</i>	MFB, 39
ABOÍAR	<i>ningún fío clarea a procesión dos tabeiróns, que a cada pouco aboían fascinados polos focos distantes.</i>	OCT, 358
ABOÍAR	<i>aínda que o corazón baixe á atmosfera e a pedra se arrastre á intemperie (...) algo aboiará sempre na intimidade.</i>	TN12, 70
ABOÍAR	<i>O forense dictaminou que o cadáver aboiaba nunha poza de morfina,...</i>	TN17, 65
ABONDAR	<i>Viñeron contigo, e abonda.</i>	OCT, 199
ABONDAR	<i>Abonda con transcribir algúns dos moitos titulares que apareceron neste diario en días de campaña.</i>	TN6, 68
ABONDAR	<i>Aínda que todos escribisemos con esa vontade de universalidade, iso non abondaría para equiparar o sistema literario galego co irlandés.</i>	TN12, 50
ABONDAR	<i>Abondaba que o chamasen, sempre dende lonxe, por algún dos seus moitos alcumes para encirralo.</i>	OCG25-11-98, 4
ABONDAR	<i>Nas nosas feiras o que abundan son nixerianos a nos vender bombíns para infla-las rodas</i>	OCG11-3-99, 56

ABORRECER	<i>Amaro empeza a aborrecerse de que o seu rei desculpe os outros de horrorosas traizóns.</i>	MDR, 168
ABORRECER	<i>o corte que tiña na man aborrecéuselle.</i>	DRAG, 8
ABORTAR	<i>o golpe de estado abortou por falta de apoios.</i>	DRAG, 8
ABRAIAR	<i>... vánsenos caendo mitos. Uns, porque, ó parecer, imos madurando nós e aquilo que abraiaba remata véndose na súa normalidade intrínseca.</i>	TN17, 66
ABRAIAR	<i>abraiei diante daquela beleza.</i>	DRAG, 8
ABRANDAR	<i>abranda o vento.</i>	GDXL, 12
ABRANDAR	<i>con aquelas pastillas abrandoulle a dor.</i>	DRAG, 8
ABRAZAR	<i>Abrázase ó Fidel e á Laura, e fica un longo intre apalpando, afacéndose á consistencia carnal dos chegados de alén.</i>	OCT, 197
ABRAZAR	<i>Por fin desfai o abrazo, considéraos de novo coa vista, e abrázase outra vez en Laura.</i>	OCT, 197
ABRIR	<i>E cando abriu Rosa, que chamaran, estaba Spiderman á porta coa rosada da mañá no coiro das botas.</i>	ESC, 155
ABRIR	<i>A casa abriuse para recibir á familia Hurtado,...</i>	MFB, 23
ABRIR	<i>quixo outra volta encollerse na cuncha, pero non foi obedecida polos ollos, que se lle abrían máis pola súa conta e ían en vertixe dun extremo ao outro.</i>	ESC, 10
ABRIR	<i>E abríranse os libros das consciencias que estiveron pechados polo tempo da vida.</i>	ESC, 33
ABRIR	<i>cando se abriu a porta da cela e un opa me dixo que estaba en liberdade para moverme(...) propúxenme unha percura sistemática, incesante,</i>	BE, 21
ABRIR	<i>Naquel intre a grande porta da torre abríase e catro mulleres vestidas de briaís brancos sorrían.</i>	BE, 25
ABRIR	<i>Dúas fiestras oxivais abríanse, en batentes acristalados, cara o campo dos moimentos de pedra.</i>	BE, 125
ABRIR	<i>Distinguía eu con claridade uns batentes que se abrían a un balcón con xeranos e no interior podía ver o campo con estaterías brancas.</i>	BE, 126
ABRIR	<i>na prisión de Príncipe, e mais suponse que nas restantes prisións autonómicas e republicanas, abrírase unha loita polo poder penitenciario entre os Ira e o resto do funcionariado.</i>	BE, 264
ABRIR	<i>E dela guindaronse moitos concidadáns, algúns con tan mala sorte como a Rocío, que se lle abriu a saia en forma de paracaídas amortiguando o solago nas augas do Miño.</i>	TN6, 7
ABRIR	<i>abrese agora un período para unha responsable exposición e debate de ideas, afogado durante os últimos tempos pola loita electoral.</i>	TN6, 46
ABRIR	<i>ábrese un novo marco de referencia política de consecuencias aínda incertas</i>	TN17, 19
ABRIR	<i>O volume ábrese cun prólogo de excepción de Neira Vilas.</i>	OCG4-2-99, 5R
ABRIR	<i>A porta abriuse dun golpe. Eu quixen erguerme, pero unha forza extraña paralizábame a musculatura.</i>	ARR, 167
ABRIR	<i>ábrese ós adiantos informáticos.</i>	GDXL, 13
ABRIR	<i>A casa abriuse para recibir á familia Hurtado, causante da miña esposa,...</i>	MFB, 23
ABROLLAR	<i>Ó mesmo tempo que os corpos se chaparran, pernas diversas son emitidas en todas direccións (...) abrollan caudas autónomas con cabeza de serpente</i>	BE, 30
ABROLLAR	<i>Tres pares de ollos que o contemplaban a través do esparto furado, e as voces que abrollaban das bocas ocultas,...</i>	MFB, 155
ABROLLAR	<i>ó vi-la primavera abrollan as árbores.</i>	DRAG, 10
ABROLLAR	<i>Sentou a carón del agardando que a luz abrollara nos seus ollos,...</i>	EBO, 137

ABROLLAR	<i>as choivas levantaron e empezaron a abrollar as flores e os gomos dos carballos</i>	CLN, 20
ABUNDAR	<i>o secretario abundou nas palabras do presidente.</i>	DRAG, 12
ABURRIR	<i>O presidente de IC-V Rafael Ribó, coincidiu en que Pujol aburre.</i>	OCG3-3-99, 20
ABUSAR	<i>Nesta casa abúsase un chisco do picante.</i>	MFB, 215
ABXURAR	<i>El non abxuraba do seu nome, pero pensaba que estarían mellor para a súa persoa sonoros títulos...</i>	EBO, 17
ACABAR	<i>Pois apeen como queiran, pero non faga un movemento falso, e acaben dunha vez.</i>	OCT, 181
ACABAR	<i>Con educación vaise a calquera sitio, pero os bocaláns coma ti sempre acaban mal.</i>	OCT, 183
ACABAR	<i>Non te lle poñas diante. O teu traballo xa acabou. O que aínda queda xa non é pra vellos.</i>	OCT, 347
ACABAR	<i>Agrámanlle a caluga, un cheiro a froitas éncelle o nariz, e o coronel suboficial cae nun pozo de fume que non acaba endexamais.</i>	OCT, 364
ACABAR	<i>A pesar da alegría que sentían, aquel día, case no mesmo instante en que acabou a película, empezaron a discutir por unha insignificancia.</i>	DEUS, 20
ACABAR	<i>Aquilo acabou nunha denuncia penal que salferiu a Cuiña.</i>	TN6, 16
ACABAR	<i>o ciclo político é de catro anos, e non de 20... De todas formas os ciclos políticos acaban.</i>	TN12, 34
ACABAR	<i>a Dirección Xeral de Cultura, o seu director e nós con el, non estaba a facer a política cultural apropiada para un goberno conservador. E o experimento acabou.</i>	TN20, 60
ACABAR	<i>a roupa pelexa polos espazos e ermobélase, acaba sucia de tanto bater; cómpre levala outra vez ao río.</i>	MDB, 152
ACABAR	<i>O presidente quere que o novo técnico da esedé estea en Santiago antes de que acabe a Liga para que vaia confeccionando un novo cadro.</i>	OCG4-3-99, 48
ACABAR	<i>Aqueles que rexeitaban cooperar, a miúdo perdían os seus traballos e acababan no cárcere un tempo.</i>	OCG11-3-99, 6R
ACABAR	<i>Esa furia acabou co confiado cacique africano das ribeiras do Cunene.</i>	MFB, 225
ACABAR	<i>Aquí acabou a nosa aventura, compañeiro, musitou Libardino.</i>	EBO, 146
ACABAR	<i>a que acabou coa vida do cabalo Tordo cando crebou a mau no portelo.</i>	MDB, 70
ACABAR	<i>axiña a República acabará cos señoritos.</i>	PN, 20
ACABAR	<i>igual vós acabades peor, asasinós.</i>	PN, 187
ACABAR	<i>o teu traballo xa acabou.</i>	OCT, 347
ACABAR	<i>-...acabáranse as pímulas... Tiven un medo a que saíse mal.</i>	OCT, 31
ACABAR	<i>Ata as airas se deixaron a campo...E logo acabouse todo, e menos mal que o leite fracasara e se volvea botar bastante pan.</i>	OCT, 34
ACABAR	<i>As armas acabáronse pra Vostede, e haberá que ir buscando outro oficio.</i>	OCT, 351
ACAECER	<i>O limpeiro de vellos acaecía no mes de san Xoán,...</i>	MFB, 164
ACARIÑAR	<i>Atopáronse sobre unha parte do bosco cuberta por unha sorte divina de herbiña mol e donda, que acariñaba e daba xenio o seu arrecender.</i>	BE, 113
ACCEDER	<i>O último día accedeu a fumar un cigarro e deu unhas voltas polo cuarto, parándose de cando en vez diante do sillón onde el se atopaba.</i>	DEUS, 29
ACCEDER	<i>traballar para que os cambios na estrutura do Estado contemplan tamén a posibilidade que Galicia acceda ó trato que lle corresponde.</i>	TN17, 30

ACCEDER	<i>máis exactamente, ao vilar de Lobosandaus, onde radica tanto a capitalidade do Concello canto a escola unitaria á que accedín en propiedade grazas á paternal protección e munificencia de Vde.</i>	ARR, 15
ACCEDER	<i>accedeu ó cargo de maxistrado.</i>	GDXL, 22
ACCEDER	<i>por fin accederon ás súas peticións.</i>	GDXL, 22
ACENDER	<i>Agora, Amaury -dixome o líder da sublevación cando estivemos dentro do cilindro, sentindo que soaban todos os teléfonos e se acendían todas as luces encarnadas dos paneis de comunicación.</i>	BE, 274
ACENDER	<i>por máis que o intento non me acende o lume.</i>	DRAG, 17
ACENDER	<i>Cando as luces se acenderon para facer un descanso, no meo da película, marchamos cada un polo seu lado, a fin de que non nos visen xuntos,</i>	BE, 266
ACENTUAR	<i>E no caso de Galicia, dá a impresión de que esa actitude se acentuou moitísimo.</i>	TN6, 29
ACERTAR	<i>acertou coa rúa despois de moitas voltas.</i>	GDXL, 26
ACERTAR	<i>acertaches comprando as botas de coiro.</i>	DRAG, 18
ACERTAR	<i>As botellas frascáronse contra a parede, non lle acertei con ningunha pero en canto as esquivaba poden apartarme dela.</i>	MFB, 180
ACHAR	<i>Adosado a unha das paredes achábase o catre, no que deposte o meu colchón.</i>	BE, 11
ACHAR	<i>áchome ben de saúde.</i>	DRAG, 19
ACHEGAR	<i>O home achegou ao lume, refregou as mans e logo empuxou unha acha coa bota</i>	ESC, 23
ACHEGAR	<i>o neno, sen oíla moi ben, xa se achegaba a unha das esquinas</i>	ESC, 27
ACHEGAR	<i>Seis sombras achéganse ós casetos, tres e tres. Os coitelos ben poden descansar.</i>	OCT, 359
ACHEGAR	<i>paseando de arriba, a abaixo pola galería da prisión, enviso nos meus pensamentos (...) cando o cabo Hrutgy, o da cabeza de porco, se achegou a min moi apresurado</i>	BE, 34
ACHICAR	<i>Achiquei cun sapato, outra cousa non quedaba na lancha, nin remos sequera, o motor non prendía.</i>	OCT, 206
ACLARAR	<i>agora aclaroulle o pelo, pero de pequeno tiña negro.</i>	DRAG, 20
ACOMPANÑAR	<i>A radio informa, entretén, acompaña, fai país.</i>	TN12, 13
ACOMPANÑAR	<i>¡E ti!, berrou o encargado a Simón, acompañándose dun xesto enérxico</i>	ESC, 81
ACOMPANÑAR	<i>As doncelas da porta insistían e o seu sorrir acompañábase xa dunha cántiga un pouco triste, pola súa lentitude.</i>	BE, 26
ACONTECER	<i>Retirei os cobertores de riba da cabeza, volteime, endireiteime no leito metálico e decateime do que acontecera alí.</i>	BE, 114
ACONTECER	<i>"Os diabos", dixera eu para min a primeira vez que aquilo acontecera.</i>	BE, 118
ACONTECER	<i>Vostede, e os seus camaradas, deben estar informados do que acontece fóra.</i>	BE, 261
ACONTECER	<i>Todo alí podía acontecer, coma en Bretaña. Coma en Bretaña, Esmeraldina..</i>	BE, 262
ACONTECER	<i>necesito un substituto para que non aconteza o xuízo final,...</i>	EBO, 24
ACONTECER	<i>cando ela lle comentou que debían ser da mesma quinta, e que aconteceran demasiadas cousas na vila,...</i>	EBO, 360
ACONTECER	<i>Desgraciadamente, todo parecía indicar que nas restantes galerías acontecerá o mesmo que na nosa.</i>	BE, 271
ACONTECER	<i>Está mirando pola fiestra, quizais sen o propósito de averiguar a realidade do que acontece, que a estas horas xa debe saber con toda exactitude,</i>	DEUS, 249

ACONTECER	<i>Despois de todo o que che aconteceu nos últimos anos, conservas no sangue ese mesmo veneno que che fixo comezar a crear.</i>	TN6, 26
ACONTECER	<i>E como sempre que acontece algo que se afasta do normal, mana a inevitable ferverza de explicacións variopintas que converxen na mesma pregunta.</i>	TN6, 47
ACONTECER	<i>Poderá o nacionalismo galego chegar a ser, como xa acontece co catalán ou o vasco, o movemento sociopolítico decisivo para a gobernación.</i>	TN6, 47
ACONTECER	<i>documental dirixido por Patricio Guzmán, autor ligado de xeito inseparable a títulos que son punto de referencia na historia do documental, como acontece con La batalla de Chile</i>	TN6, 93
ACONTECER	<i>Cando acontece, os creadores de opinión dirán (...): "o futuro xa non é o que era".</i>	TN20, 5
ACONTECER	<i>Parece mentira que aconteza algo así.</i>	OCG25-11-98, 34
ACONTECER	<i>O Coronel, descomposto, dá en imaxinar aquilo que acontecerá na parada do domingo que vén, ponto por punto.</i>	ARR, 113
ACORDAR	<i>Acordou gracias a litro e medio de auga mineral sen gas, de Verín, que Libardino Romero botou no seu rostro.</i>	EBO, 239
ACORDAR	<i>Eu unha vez, dixo o neno maior, abrindo moito os ollos como se acordase dun soño, vin un corvo comendo unha bolsa de patacas fritidas.</i>	ESC, 20
ACORDAR	<i>Non me gusta acordar, dixo tristeiro o morcego.</i>	ESC, 83
ACORDAR	<i>Acordei coa lancha case anegada, e non vin nada. Salváranme as Sies.</i>	OCT, 206
ACORDAR	<i>Era tan lonxe que falaban daquela as miñas voces que eu intentaba suplir o que elas me dicían, como cando acordas no leito, e non tes présa por te ergueres.</i>	BE, 108
ACORDAR	<i>Amaury, levo horas tratando de que acordes.</i>	BE, 122
ACORDAR	<i>Acordei tremendo, porque un ruído enorme chegaba a min e proviña da porta que comunicaba o Cuarto de Manequíns co Blok-K.</i>	BE, 277
ACORDAR	<i>A muller acordou sobresaltada e correu a fechar a fiestra pola que entraba un luar aínda potente</i>	ARR, 111
ACORDAR	<i>Acordouse de cando edificaron o chalé, do albanel que asentaba os azulexos...</i>	MFB, 52
ACORDAR	<i>Acórdome ben polos reberetes traxicómicos daquel episodio.</i>	MFB, 19
ACORDAR	<i>O García ben se acorda do Xurxo, o irmán pequeno da Rosiña.</i>	OCT, 19
ACORDAR	<i>Non creas que non se me acordou, pero xa entraran nela e os animais xa queimaran todo, a falta doutra leña.</i>	OCT, 24
ACORDAR	<i>Ó comandante acórdaselle unha palabra que tiña o Fidel. Desertos do arado, así se chamaba a si mesmo.</i>	OCT, 29
ACOUGAR	<i>Acougou un instante para observar o devandito, de aspecto desfarrapado, magro,...</i>	EBO, 23
ACOUGAR	<i>buscaron na pradería unha mancha de herba boa para acougar en arrecendo perfumado.</i>	ESC, 103
ACOUGAR	<i>Acougan naquel paso criaturas que veñen do lusco fusco do mundo e van quecer o sangue ás costas africanas.</i>	ESC, 167
ACOUGAR	<i>Sentábase e acougaba unha miga aquí ou acolá para botar unha parolada con algún, mentres acendía un cigarro</i>	BE, 118
ACOUGAR	<i>O moderno Estado Español do XIX é herdeiro do concepto de nación...pero tamén da vontade unificadora dos decretos de Nueva Planta e acougou sobre aquelas actitudes falsamente sinonímicas.</i>	TN12, 8
ACTUAR	<i>Actuou con presteza, arimando o caxato á parede e brincando nunha perna.</i>	MFB, 144

ACTUAR	<i>Nembargantes non podía actuar en ningún senso nin tampouco discutir unha estratexia ou unha táctica para a situación dada.</i>	BE, 263
ACTUAR	<i>sobriño de don Saturnino, o maxistrado da Coruña que actuara nun preito relacionado cunhas casas que a familia del tiña situadas nas proximidades do porto de Vilagarcía</i>	DEUS, 257
ACTUAR	<i>non escoitou a primeira resposta, cando o capitán que actuaba como fiscal lle preguntou se era certo que Antonio Salgado París fora o autor das crónicas</i>	DEUS, 259
ACTUAR	<i>Todo depende de cómo actúen os axentes políticos, de como asuman estes resultados electorais</i>	TN6, 47
ACTUAR	<i>provocar unha reacción contraria nos sectores menos arcaicos dos seus votantes actuais. E, xa que logo, vulnerable se os demais actúan como é debido</i>	TN6, 48
ACTUAR	<i>Se actúan en consecuencia, tanto interna como externamente, haberá esa catarse imprescindible para recuperar posicións.</i>	TN6, 48
ACTUAR	<i>El, claro, actuaba en italiano e Carla Matteini facía unha deliciosa, improvisada e tenra tradución simultánea.</i>	TN6, 87
ACTUAR	<i>Sobre a asignación de frecuencias efectuada polo Goberno galego, actúan rapidamente as leis dun mercado marcado pola forte concentración empresarial</i>	TN12, 16
ACTUAR	<i>Se a Mesa actúa en consecuencia, sumará máis apoios dos que ten hoxe.</i>	TN12, 69
ACTUAR	<i>Despois de peregrinaren todo o día, actuarán na vila na que lles toque parar.</i>	TN12, 75
ACTUAR	<i>As condicións nas que Galicia veu conectando coas tendencias que se identifican coa modernidade, requirían desde un principio a convulsión das forzas políticas que actúan dentro dela.</i>	TN17, 4
ACTUAR	<i>O intergrupo actuará non só no Parlamento de Estrasburgo, senón en todas as institucións comunitarias relacionadas cos obxectivos perseguidos polos nacionalistas.</i>	TN17, 21
ACTUAR	<i>O músico Serafín Carballo actúa hoxe ás once da noite no pub compostelán Dadó-Dadá.</i>	OCG4-3-99, 43
ACTUAR	<i>a existencia desa comisión é máis nominal que real, sendo as propias consellerías as que actúan con total liberdade.</i>	TN20, 32
ACTUAR	<i>O Inter actúa na casa e arrisca moito.</i>	OCG25-11-98, 32
ACTUAR	<i>O músico de xira por España, actuará hoxe en Vigo.</i>	OCG4-2-99, 41
ACTUAR	<i>Obras de reforma que se realizan no inmovible lindante, e con máis exactitude despois de que os obreiros actuasen sobre un valo.</i>	OCG4-3-99, 5
ACTUAR	<i>No escenario da sala Nova Olimpia actuarán esta noite, cun prezo por entrada de 1500 pesetas, os Sunflowers, Sargento García e o grupo vigués de Los Piratas.</i>	OCG11-3-99, 40
ACUDIR	<i>Considerouse a posibilidade de acudir cun picnic ós xardíns do Paseo de Isabel a Católica,...</i>	MFB, 25
ACUDIR	<i>Acudiron ó Auditorio de Galicia, e a muller riu con malicia...</i>	MFB, 52
ACUDIR	<i>Polo visto acudiu un exame de universitarios a tomar os cercanías en dirección Compostela.</i>	MFB, 55
ACUDIR	<i>¡Que baixeza a desas penitentes que vivían a diaria muda dos calzóns e acoden aburridas ó estadio tódolos domingos de Deus!</i>	MFB, 132
ACUDIR	<i>Eu acudía ó Salnés a reunirme cos concelleiros do partido na comarca.</i>	MFB, 19
ACUDIR	<i>Goethe acudiu, en memorable xornada, a ver pasar o exército de Bonaparte</i>	MFB, 23
ACUDIR	<i>O pasado 20 de decembro 7000 persoas acudiron ao Coliseum da Coruña, a un gran concerto de axuda a Centroamérica.</i>	TN20, 14

ACUDIR	<i>E ó reclamo da nai, que saíra dando vocesacudiu de contado a xente do país, que eran medio cento de veciños, pero que en tempos foran máis.</i>	ESC, 11
ACUDIR	<i>Estaba a igrexa chea, ateigada de xente (...), que moitos acudiran da bisbarra por ver aquelas doncelas de Arán que floreceran no muro.</i>	ESC, 13
ACUDIR	<i>O certo é que aparteí dela, non a miraba no traballo, non lle facía caso dos recados, non lle acudía ás citas.</i>	ESC, 84
ACUDIR	<i>Os fregueses máis cumpridores acudían aos oficios de domingo a Néboa.</i>	ESC, 178
ACUDIR	<i>o Fidel asubía, e o cabalo acode bambeando a barrigola chea.</i>	OCT, 180
ACUDIR	<i>O xuíz, o alcalde e os homes bos da parroquia foron pregados polo señor caporal de acudiren esta vez á súa casa.</i>	OCT, 185
ACUDIR	<i>Fumaba Lins Leabertkolm un dos xarutos que, en caixa de prata, o Director adoitaba a ofrecer ás persoalidades que acudían ao seu despacho.</i>	BE, 279
ACUDIR	<i>leva meses disculpándose para non acudir ás ceas que o gobernador organiza todos os sábados no Goberno Civil.</i>	DEUS, 30
ACUDIR	<i>Un grupo de personalidades de diferentes ámbitos profesionais acudiron á chamada de TEMPOS novos para testimoniaren o valor da lingua como factor de identidade.</i>	TN1, 24
ACUDIR	<i>Meses despois, conseguía un contrato na Deputación provincial durante varios anos ata que Sueiro denunciou que non acudía ó traballo.</i>	TN6, 18
ACUDIR	<i>un paladín que acode á contenda rodeado de guerreiros e amigos que logo resultan non se-lo tanto</i>	TN6, 35
ACUDIR	<i>As principais estrelas que acudiron este ano ó Salón foron dous autores belgas</i>	TN6, 93
ACUDIR	<i>hai bares de mulleres vedrañas, (...), onde acoden mociños desocupados ou morbosos,</i>	TN12, 6
ACUDIR	<i>Mentres o solicitante acode a sesións informativas e formativas que se imparten na ECAI.</i>	TN17, 13
ACUDIR	<i>Se hoxe Cacharro acode ós tribunais (...), se Cuiña ten que adicarlle máis tempo a remendara e coser furos na urdime provincial do que a gobernar (...), é porque están presos na trama que eles mesmos teceron.</i>	TN20, 5
ACUDIR	<i>A corporación municipal da Coruña acudiu en pleno a recibir a monarca.</i>	TN20, 14
ACUDIR	<i>Os feitos producíronse o 4 de xaneiro do 97 cando Javier Rábade Cruña, afectado desde o día 2 de febre e de cefalea, acudiu ó Servicio de Urgencias.</i>	OCG25-11-98, 16
ACUDIR	<i>Pasa que acoden como ruliñas ás convocatorias institucionais.</i>	OCG4-2-99, 3
ACUDIR	<i>O marroquí, ó contrario dos seus compañeiros non acudiu á sesión de onte.</i>	OCG4-3-99, 47
ACUDIR	<i>sempre acoden a el cando teñen algún problema.</i>	DRAG, 26
ACUDIR	<i>Os meniños acoden cada vez menos ás aulas.</i>	ARR, 41
ADAPTAR	<i>Información e publicidade adaptaronse durante os quince días de campaña ó propio discurso que tentaba influír no mercado dos votos.</i>	TN6, 66
ADELGAZAR	<i>A columna adelgázase e cruza, o comandante levando catro dedos da man á aba do chapeu.</i>	OCT, 13
ADENSAR	<i>Ergueuse en silencio e vestiu a camisa de encaixe sobre o peito moreno no que se adensaban manchas de velo escurísimo.</i>	BE, 111
ADESTRAR	<i>Borja tamén advirte que "sempre adestramos moi tensos e ben".</i>	OCG4-2-99, 48
ADESTRAR	<i>Hoxe adestrei con menos molestias e espero poder xogar en Santander, dixo.</i>	OCG11-3-99, 46
ADIANSTAR	<i>Vaites, seica xa hai quen se adiantou a me pillar o sitio.</i>	CULP, 37
ADIANSTAR	<i>o Ismael adiantouse de entre os obreiros.</i>	CULP, 100
ADIANSTAR	<i>pois si que adiantaches mentres eu andaba aos baños.</i>	PN, 18

ADOECER	<i>Vinme como puiden para a aldea berrando co fol na cabeza. E en chegando adoecín.</i>	PN, 124
ADOECER	<i>esas cousas hai que tomalas cada vez máis en broma: sobre todo cando as revistas adoecen por exclusivas, como as fotos parvas de Lecquio.</i>	OCG3-3-99, 46
ADORMECER	<i>Xa a lanterna do xefe cae ó chan, xa outras seis sentinelas adormecen a douscentos pasos á outra banda da cala.</i>	OCT, 361
ADORMECER	<i>A súa é unha intelixencia inqueda, que espertou un día ó compromiso con Galicia para non adormecer máis.</i>	TN1, 28
ADORNAR	<i>Un terror lácteo aluma a cidadela, estoupa a dinamita ante as portadas negras que se adornan cun símbolo de infamia.</i>	OCT, 364
ADVERTIR	<i>ao revés de Menina Nhadron, na que se advertía fundamentalmente unha sorte de resentimento gremialista pola perda de arcaicos privilexios burocráticos</i>	BE, 259
ADVERTIR	<i>rendibilizar democraticamente a desactivación do fraguismo, por unha parte, e a modernización que se advirte na masa crítica do seu electorado, por outra.</i>	TN6, 5
AFACER	<i>Arengando docemente as milicias coas palabras antigas, coas palabras que todos se afixeron a seguir como propias.</i>	OCT, 202
AFACER	<i>ten a penas vinte anos e afíxose desde hai meses á espera da vellifia morena.</i>	MDB, 21
AFACER	<i>¡que van traer, muller!, dixo a señora con ese sorriso que levaba prendido e ao que as enrugan se foran afacendo como guiada a pel por unha doce determinación</i>	ESC, 19
AFERRAR	<i>Ese brazo que se aferraba ás miñas costelas nunha revolta de sono non me vai acompañar.</i>	MFB, 37
AFERRAR	<i>Aferrábase ós demais como último recurso.</i>	DRAG, 36
AFERRAR	<i>A rede de pescar aferrouse no fondo.</i>	DRAG, 36
AFERRAR	<i>Aferrouse á idea de que xa non era útil.</i>	GDXL, 56
AFERRAR	<i>Ese brazo que se aferraba ás miña costelas nunha revolta do sono non me vai acompañar no regreso.</i>	MFB, 32
AFOCIÑAR	<i>Afociñou entón o Folión no piso terreo, marchando a rolos sobre a borralla...</i>	MFB, 154
AFOGAR	<i>Afoga un mariñeiro galego no Atlántico Sur.</i>	OCG4-3-99, 9
AFOGAR	<i>Adrián!...afogóuselle a voz nun berro desesperado a Marisa.</i>	CULP, 16
AFOGAR	<i>unha señora que ía no autobús e á cal se lle afogara coa calor unha galiña que levaba metida dentro dun capacho.</i>	DEUS, 149
AFOGAR	<i>Non, Mario. Non...afogouse a voz da Helena no acorde final da orquestra.</i>	CULP, 11
AFOGAR	<i>Acudide que afogamos! berran, urran os presos da cadea pedindo auxilio coa auga chegándolles ao peito.</i>	PN, 69
AFOGAR	<i>Estase afogando a autonomía municipal e por iso os alcaldes se rebelaron.</i>	TN6, 17
AFONDAR	<i>Un día a lancha varou, non sei se foi sorte, se cadra era mellor que afondara no meo do mar.</i>	OCT, 206
AFROUXAR	<i>Castromao berra, a corda afrouxa, o mariñeiro vírase con susto, o pai coñece o fillo, bota o fusil á cara.</i>	OCT, 366
AGABEAR	<i>As casas agabeán pró castelo en intrincadas renques e as luces eléctricas empezan a brillar polas fiestras abertas á frescura.</i>	OCT, 198
AGARDAR	<i>o home agardou un momento, pasou a man polo rostro,...</i>	EBO, 29
AGARDAR	<i>deixouno ata o domingo, pois ese día xa non quería veneno na casa. E agardou. En realidade, non paraba, todo o día atarefada.</i>	ESC, 28

AGARDAR	<i>¡Anda, bonita, baixa do puleiro, que imos xentar a cas teus sogros! Ou senón agarda, que lle amosamos a casa.</i>	OCT, 23
AGARDAR	<i>Vai catar unha carrada de millo pró gando. Case é mellor que agarden un pouco, xa hai que marchou e non paga a pena ilo chamar.</i>	OCT, 184
AGARDAR	<i>Paréceme que ten unha ferradura para caer, se houbese un ferrador por aquí. Agarda que vou preguntar.</i>	OCT, 189
AGARDAR	<i>Ser es ben capaz de quererllo agachar, pero agarda un pouquiño, que de queres a poderes...</i>	OCT, 205
AGARDAR	<i>A artillería agarda, camuflada nos montes.</i>	OCT, 341
AGARDAR	<i>Púxose ó pairo, seica. Quererán agardar a ver que pasa. Eu non o vin, oíno.</i>	OCT, 343
AGARDAR	<i>O camiño está libre, A Coruña está cerca, o bebedoiro ilimitado agarda.</i>	OCT, 344
AGARDAR	<i>Vai sendo hora de volver para Bregua, e os carros e os cabalos agardan na Arrigada, co resto da pequena compañía.</i>	OCT, 351
AGARDAR	<i>Os coitelos agardan nas cinturas. Seis sombras achéganse ós casetos.</i>	OCT, 359
AGARDAR	<i>Marcar outra derrota beireada de luz cara a Enseada de San Amaro, a de augas mansas, fronte da cal agardan xa cen lanchas escondidas na néboa</i>	OCT, 363
AGARDAR	<i>ve aparecer o corpo diminuto del andando polo centro, coa cabeza volta cara ó lado esquerdo, mirando en dirección á fiestra grande do salón da casa de en fronte, na outra beira, onde agarda a súa muller mirando tamén pola ventá.</i>	DEUS, 12
AGARDAR	<i>Sentáronse nas primeiras sillas, detrás do piano, onde agardaba xa, vestido con levita e un punteiro na man, o propietario do cine.</i>	DEUS, 20
AGARDAR	<i>Un picor intenso no nariz, seguido de ganas de chorar, púxo a ante a evidencia de que el agardaba no vestíbulo.</i>	DEUS, 134
AGARDAR	<i>el rematara a declaración e encamiñábase de costas, andando co aspecto enfermizo dun home canso, cara ó lugar onde agardaban as demais testemuñas</i>	DEUS, 260
AGARDAR	<i>Case ó mesmo tempo produciuse un movemento de nerviosismo colectivo na multitude que agardaba, e unha riada de xente seguiu ás mulleres.</i>	DEUS, 263
AGARDAR	<i>No fondo do Atlántico, onda a illa da Galera, perto da Torre de Hércules, a gran ferrada tamén agardaba.</i>	TN17, 70
AGARRAR	<i>O Fidel agárrase ó arzon con moita parcimonia.</i>	OCT, 181
AGARRAR	<i>o can agarrouse co gato.</i>	DRAG, 41
AGARRAR	<i>O xigante abre os seus brazos hercúleos, e acolle contra o peito os amigos, que se agarran a el como a unha árbore vedraia</i>	OCT, 194
AGARRAR	<i>agarreime desesperadamente aos ferros e ollei en dirección ao Centro de Vixilancia.</i>	BE, 271
AGOLPAR	<i>Cando el se derrubou e converteu nun peso morto, toda aquela forza que se axitara no combate agolpouse agora no seu peito.</i>	ESC, 175
AGRADAR	<i>Ó cabalo coñéceselle que lle agrada a paisaxe, e aínda que non parece moi canso dá a entender que polo seu gusto podería pacer un pouco.</i>	OCT, 180
AGRADAR	<i>Nin menos lle agrada o que ve: a explanada onde se asenta o edificio máis grande está chea de carros metálicos de catro rodas.</i>	OCT, 191
AGRADECER	<i>E é un amo de bo resultado, que o coida moito ó seu gusto. E de por parte dálle os seus miocos, que tamén se agradecen.</i>	OCT, 194
AGRAVAR	<i>Nas ribeiras do Cunene, o estado do doente agravouse de xeito alarmante...</i>	MFB, 217
AGROMAR	<i>Andaba nos sesenta, unha idade na que dificilmente agroman os renovos do desexo.</i>	MFB, 174
AGROMAR	<i>entraba pola porta entre as lanzas do sol que con azos musicais agroman trala treboada</i>	ESC, 11

AGROMAR	<i>No conxunto do Estado das Autonomías agroma, estruturalmente inducida, unha dinámica competitiva e relacional.</i>	TN6, 38
AGROMAR	<i>Teatro contemporáneo, caixón de xastre do que agroman agora o que ata hai ben pouco se denominaban novas tendencias escénicas.</i>	TN6, 88
AGROMAR	<i>frenética actividade nas agrupacións onde agromaron comités de apoio a un e a outro candidato,</i>	TN12, 37
AGROMAR	<i>un trazo que tamén vai caracterizar a obra dunha manchea de autores que agroman ó abeiro da Mostra de Ribadavia.</i>	TN12, 73
AGROMAR	<i>Aquí agroma o espírito rabudo do antigo concello de Oza,</i>	TN20, 14
AGUANTAR	<i>O panorama audiovisual galego sostense con varias patas. Unhas funcionan ben, renquean outras, e hainas que non aguantan de pé.</i>	TN20, 57
AGUANTAR	<i>Pero coas portas pechadas non aguantou nin a España de Franco.</i>	OCG4-3-99, 2
AGUDIZAR	<i>A dor do meu homebreiro agudizouse de tal forma que de novo perdín o sentido</i>	BE, 132
AGUDIZAR	<i>E agudízase a loita armada, comprendes.</i>	BE, 274
AGUDIZAR	<i>O proceso disgregador que xa se enxergaba nos últimos tempos do felipismo, agudízase terriblemente gracias á crise.</i>	OCG25-11-98, 2
AGURGULLAR	<i>Un cadelo que fora por un intre a imaxe da ledicia reloucante nunha cociña de aldea en Baixa Bretaña, transformábase de inmediato en prea na que vermes agurgullaban e todo o mundo se enchía co fedor das carnes podres do animal</i>	BE, 119
ALAMPAR	<i>Amagou(...), pero axiña se lle foi o sentido tralo resplandor da manchea de candelabros que alampaban a carón do altar da virxe</i>	ESC, 12
ALAMPAR	<i>alampaba coa sede.</i>	DRAG, 49
ALAMPAR	<i>O papo facíalle una rola sobre o colo alto, no que alampaban, brillantes, as insignias da arma de Infantería.</i>	ARR, 112
ALBISCAR	<i>outros matices sobre os que sobresaían os maxestosos e varios do azul e do marelo da flora ventureira que chamarían poderosamente a atención de algún meniño do pozo que se albisca ao lonxe,</i>	BE, 23
ALBISCAR	<i>cando empezou a soprar o norte, nin as escasas nubes brancas que se albiscan desde hai un par de horas por riba do monte de Ervedelo puideron constituír para el ningunha sorpresa</i>	DEUS, 9
ALBISCAR	<i>à tempo que un problema por mor das loitas fraticidas e palacegas que se albiscan, a sucesión de Fraga representa en certa maneira a volta á normalidade</i>	TN6, 5
ALBOROTAR	<i>tiña a seguridade de que a visión dos pelos rebeldes que se lle alborotaban a el no cogote...</i>	DEUS, 89
ALBOROTAR	<i>Nos cines alborotan as bolsas de caramelos, soan pitidos nos concertos,</i>	TN12, 6
ALCANZAR	<i>De todos modos, non se me alcanzaba o sentido dunha tolemia tan detallista, que arrastraba polo ceo nubes plumosas e suxas,...</i>	MFB, 15
ALCATREAR	<i>soficar os muros desta casa con aburridas veladas de facendeiros que alcatrean a estábulo.</i>	MFB, 216
ALCATREAR	<i>Pero quizais era a colonia, que alcatreaba a varios pasos, a responsable...</i>	MFB, 243
ALENTAR	<i>Cando o meu corpo percorría as sete escadas da noite, e a vaca alentaba máis alá das táboas que nos separaban da corte, fixéronse presentes os poderes de teu,</i>	BE, 110
ALERTAR	<i>informou onte Ecoloxistas en Acción, que alertou dos seus riscos para a saúde.</i>	OCG4-3-99, 40
ALERTAR	<i>algúns intelectuais, finalmente, alertan contra os riscos do naufraxio xeral da cultura.</i>	TN20, 44

ALIÑAR	<i>serviría para alumar unha branca mesiña de traballo, sobre a que se aliñaban series de cromos,</i>	BE, 260
ALIVIAI	<i>co xarope que tomou alivioulle moito a tose.</i>	DRAG, 59
ALONGAR	<i>E fóronselle alongando os brazos e o nariz, como o tempo.</i>	MDB, 158
ALONGAR	<i>deveñen aquí, nestas prisiones e nesta circunstancia envilecedora que se alonga sempre idéntica a si mesma igual ca un elástico de horror</i>	BE, 116
ALPEIRAR	<i>Hoxe, de madrugada, os que máis alpeiraran no vilar acharon enforcado da póla dunha cerdeira, meante nó corredío feito cun sede o, o corpo dun home de cincuenta anos</i>	ARR, 17
ALPORIZAR	<i>Dixera isto último o arnal por ver se por fin Don Xil se alporizaba e daba algo de leria.</i>	ESC, 96
ALUCAR	<i>En lugar de desaparecer nun santiamén, aínda se acomodou e volveu alucar por ver se ela seguía coa merenda.</i>	ESC, 29
ALUCINAR	<i>A xente alucina con Baltar.</i>	TN20, 7
ALUSTRAR	<i>cando mete os fuciños nunha máquina, é igual que trone ca que alustre.</i>	OCT, 19
ALUSTRAR	<i>os seus ollos alustraron nun momento de emoción.</i>	DRAG, 65
ALZAR	<i>Un muro de desconfianza alzábase entre o meu porte de urbanita e os paisanos.</i>	MFB, 21
ALZAR	<i>Libardino Romero habería de xurar que eran tres, e non dúas, as voces que se alzaban naquel lugar.</i>	EBO143
ALZAR	<i>liamos todos, as novelas dos labregos de Rennes que se alzaban contra os avoítores recadadores de rendas, contra os explotadores franceses, nos romances.</i>	BE, 208
ALZAR	<i>Nas catro esquinas alzábase cadansúa torre, con trapos de cores a xeito de bandeiras.</i>	ESC, 98
AMARRAR	<i>a situación non mellorará, senón que pola contra os ventos serán máis fortes, o que fará que moitos pesqueiros amarren.</i>	OCG4-3-99, 7
AMENCER	<i>Aquela noite anoiteceu cun camiño do reino en mans alleas, e ó que o día amenceu tiñámolo nas nosas.</i>	MDR, 161
AMENCER	<i>Do mesmo modo que cada mañá amence o sol sobre xeadas totais que fan cristal albo das pólas espidas dos bidos, cada día que pasa noto como se unha odiosa e dura indiferencia se apoderaa máis e máis do meu interior.</i>	ARR, 25
AMOLAR	<i>¡Non amoles, Matacáns! Déixame en paz.</i>	ESC, 89
AMOLAR	<i>Amólache estar controlado pola administración, pero non por un Colexio que che regule.</i>	TN17, 50
AMOLECER	<i>Entón desconxelouse o vello, amoleceulle a face engurrada en sucos profundos.</i>	MFB, 140
AMOSAR	<i>Por veces facíase unha clareira, a fraga calveaba, amosábase o lombo dun enorme penedo;</i>	BE, 22
AMOSAR	<i>Londragoll era unha estatua mentres a tras del o Lago se amosaba en esplendor innumerábel que me cegaba de pasmo</i>	BE, 29
AMOSAR	<i>Abriu os brazos cara o ceo e entre estes e cada un dos seus costados amosouse unha membrana igualmente lucente e escamenta.</i>	BE, 28
ANALIZAR	<i>Os datos que se analizan e interpretan neste informe xornalístico proceden dun total de 4.932 entrevistas a persoas de máis de 18 anos</i>	TN1, 19
ANALIZAR	<i>Por iso aparecen preguntas e interrogantes dabondo cando se analiza hoxe o mapa político galego</i>	TN6, 50
ANCHEAR	<i>A carga anchéase por riba dos fungueiros, un equilibrio un tanto delicado, e ultrapasa a metade do camiño.</i>	OCT, 13
ANCHEAR	<i>Entra home palleiro e os espacios medran, anchean, abren.</i>	MDB, 130

ANDAR	<i>traía un neno en brazos e con el andara por toda a aldea</i>	APUNTAMENTOS
ANDAR	<i>¿Onde andas, vieja?</i>	OCP, 37
ANDAR	<i>Pois hai que andar con coidado con esas armas que de contado vén unha desgracia.</i>	PN, 56
ANDAR	<i>Xacobe non anda moi ben da cabeza.</i>	PN, 160
ANDAR	<i>Na Capela da Terceira Orde Franciscana andan aboiados os bancos e baten nos vidros da porta.</i>	PN, 73
ANDAR	<i>Feros corvos de Xallas que vagantes andás, en salvaxe compañía, sin hoxe nin mañán.</i>	ESC, 7
ANDAR	<i>Á nena, co espanto, non lle andaban as pernas e apoiou o lombo contra o muro encalado e pechados os ollos por ver se así pasaba.</i>	ESC, 10
ANDAR	<i>Traía en brazos, envolto no mantón un neno Xesús dos de verdade, que só ela sabía o que pesaba, pois con el andara toda a aldea á procura da nena desque lle vira a intención ao lóstrego.</i>	ESC, 11
ANDAR	<i>Quen sabe o que lle anda na cabeza.</i>	OCP, 37
ANDAR	<i>Salta a tapia, andaba ata a cidade e pillaba un dos mellores.</i>	OCP, 14
ANDAR	<i>Volvendo ó conto, foi o derradeiro en sabelo por mor de andar á caza dunha lebre fuxidía que o tiña enfeitizado.</i>	ESC, 11
ANDAR	<i>...a igual que cando un señor crava os ollos nun servo que por alí andaba distraído ou un humano nota a presenza dun bichiño</i>	ESC, 15
ANDAR	<i>Pero Cholo se case non come. Pica nunha folla de leituga e logo anda con infusións de herbas.</i>	ESC, 23
ANDAR	<i>E andaba Rosa á caza dun rato, que lle metía grima sabelo na casa</i>	ESC, 25
ANDAR	<i>Pero logo viu polas cagallas que andara no banco da lareira e algo lle dixo un sentido porque abriu o xornal que alí quedara...</i>	ESC, 26
ANDAR	<i>E o que aínda daba máis que falar era que todo o que parecía ter gastáralo en mercar un rabaño de ovellas, que andaban ao seu aire, ata a noite...</i>	ESC, 28
ANDAR	<i>E foi entón cando este deu a volta e botou a andar e, tamén con moita parsimonia, púxose a gabear polo tubo do gas.</i>	ESC, 29
ANDAR	<i>E esta vez a muller, compulsivamente, tirou o prato contra o altar no que el andaba, toda a froita estrada pola parede...</i>	ESC, 29
ANDAR	<i>Pero cando nesas matinações andaba, saíulle ao paso o corvo, que moito impuña co capuz...</i>	ESC, 32
ANDAR	<i>¡Anda, Gaspar!, animouno a parroquia.</i>	ESC, 83
ANDAR	<i>A cousa é que había un terceiro, outro que andaba por ela e que era da súa terra, do mesmo lugar.</i>	ESC, 84
ANDAR	<i>Falo só mentres ando.</i>	ESC, 96
ANDAR	<i>...un recinto acastelado no que non faltaba unha cerca para que Albar andara solto sen o sobresalto de máquinas e camiós de carga</i>	ESC, 98
ANDAR	<i>De súpeto, Bento Lobeira, que traballaba na forestal e andaba estes días cun brazo en estribeira, deu a volta e mirou desafiante</i>	ESC, 104
ANDAR	<i>O Empire State ten 381 metros. Preto desa altura andabamos nós</i>	ESC, 104
ANDAR	<i>A gravata afrouxada no pescozo, e botou a andar con tintinexo de moeda e chaveiros</i>	ESC, 172
ANDAR	<i>Polo lado da cociña andaba Rosa, na quente calma do bafo dun cocido.</i>	ESC, 172
ANDAR	<i>O García pensa que pode andar á beira dos noventa anos, segundo a idade do seu amigo, pero de o ver a el só non se lle botarían...</i>	OCT, 18
ANDAR	<i>Eu aprendín a montar algo tarde, non coma vós, que sempre fostes moi cabaleiros, e pra min ándache abondo.</i>	OCT, 23

ANDAR	<i>Os gardas e os homes da casa andan polo prado, atendendo nos cabalos.</i>	OCT, 28
ANDAR	<i>O percherón anda ó seu ar polas beiras da aira, coma quen é da casa...</i>	OCT, 33
ANDAR	<i>O atracador débete andar nas lebres. Mellor ocasión non a puido ter.</i>	OCT, 180
ANDAR	<i>Da cociña chega un ruído apagado, coma se quen anda por ela tratase de non espertar a ninguén.</i>	OCT, 187
ANDAR	<i>Como as cousas sigan así, logo non se ha poder andar polos camiños.</i>	OCT, 191
ANDAR	<i>Mañá escoitareivos os consellos, mais por agora andade ó voso gusto.</i>	MDR, 47
ANDAR	<i>a piques de perder o seu destino de confianza, xa que andan informes segundo os caís este home de rostro grotesco estase a adicar,(...), a facer pasar billetes.</i>	BE, 104
ANDAR	<i>a fin de que non nos visen xuntos, por razóns de seguridade, os espías e soplóns que andaban por toda parte cos ollos moi abertos.</i>	BE, 266
ANDAR	<i>foi el quen o veu avisar de que o administrador das terras de Sabucedo andaba en malos pasos</i>	DEUS, 18
ANDAR	<i>o camafeo contiña unha foto da súa avoa Carlota cando era unha rapaza de dezaioito anos e andaba en amores co que despois acabaría sendo o avó Gonzalo</i>	DEUS, 33
ANDAR	<i>baixaron pola Rúa do Vilar e seguiron andando ata o Café Español.</i>	DEUS, 135
ANDAR	<i>dáse por bo sen máis que andamos para arriba e para abaixo na escaleira dos indecisos</i>	TN1, 19
ANDAR	<i>E anda de aquí para alá e ve o que hai fóra</i>	TN6, 27
ANDAR	<i>ó igual que no resto do agro galego, todo anda á baixa,</i>	TN6, 93
ANDAR	<i>Unha vella sentou a carón de min, emitiu curiosos signos de chamada, (...) - andaría nos oitenta.</i>	TN12, 6
ANDAR	<i>á parte dunha moeda común, goza dun marco fiscal e laboral homoxéneo. Pero todo se andará.</i>	TN12, 41
ANDAR	<i>O tempo de espera ata que o neno por fin viaxa a Galicia anda entre os doce e os quince meses</i>	TN17, 13
ANDAR	<i>Andaban sempre xuntos.</i>	OCG25-11-98, 4
ANDAR	<i>Aproveitamos para organiza-la publicación ó tempo que andabamos.</i>	OCG4-3-99, 43
ANDAR	<i>A xente cando camiña por unha rúa vella e sen coches é máis feliz que cando anda pola cidade.</i>	OCG11-3-99, 12R
ANDAR	<i>Sempre anda cun cabaz na mao, instrumento do seu oficio de tratante de prata.</i>	ARR, 37
ANDAR	<i>o Turelo enforcara aqueles dous cristiáns por ciumes de que, un e outra, lle andaran coa Dorinda, a súa muller</i>	ARR, 40
ANDAR	<i>Bota a andar cara aló, o militante.</i>	ARR, 151
ANDAR	<i>¡Veña, señor cura, non se ande con dengues, que como veña a nai cápanos!</i>	ESC, 103
ANICAR	<i>A vella anicouse ó pé da lareira e puxo a traballar as enxivas.</i>	MFB, 154
ANIÑAR	<i>levaba unha tempada ao axexo dunha bubela e por fin descubrira o sitio onde aniñaba.</i>	ESC, 102
ANIÑAR	<i>Había un bosco de aciñeiras vedraias en cuxas caracochas aniñaban as abellas afañosas cuxo zoar era música para min.</i>	BE, 32
ANIÑAR	<i>ela soubo que levaba dentro de si mesma sentimentos poderosos como os que aniñaban nos corazóns dos deuses.</i>	DEUS, 140
ANIÑAR	<i>Traballaba máis contaxiando paixón que traballando strictu sensu, pero a súa paixón aniñaba en todos nós</i>	TN6, 93

ANIÑAR	<i>tan pouca cordura non pode oculta-la xénese dun conflito moi longo e no que aniñaron os vermes.</i>	OCG3-3-99, 3
ANIÑAR	<i>Eu sempre ía á cama dos meus pais. Aniñábame do lado dela, pero non durmía.</i>	ESC, 156
ANOITECER	<i>Anoitece, e formulan o acordo: traballos forzados polo mínimo que permite o Código Novo,</i>	OCT, 185
ANOITECER	<i>anoitece e cinco tipos fuman herba escoitando Tom Stanley</i>	TN6, 93
APAGAR	<i>Repicaran en faíscas as súas coroas de loureiro. Agora apagábanse ciscadas polo val como vagalumes morriñentos.</i>	ESC, 86
APAGAR	<i>Son un vello, meu irmanciño. Os lumes de antano xa se apagaron de todo.</i>	OCT, 16
APAGAR	<i>e cando se apagaron as luces, el rozou co seu nariz o nariz dela.</i>	DEUS, 20
APARECER	<i>unha voz que nunca antes escoitou, pero que asocia ó busto da muller que aparece no retrato de voda sobre a cómoda</i>	MFB, 11
APARECER	<i>Cunha longa camiñada aparecín nas inmediacións de San Pablo,...</i>	MFB, 18
APARECER	<i>Era esta unha peza ampla, (...), dedicada ós trastes e a almacenar o millo cando aparecían pingueiras no cabaceiro.</i>	MFB, 179
APARECER	<i>A miña función era soñar para que aparecesen os protozoos e microzoos,...</i>	EBO, 24
APARECER	<i>Cunha longa camiñada, aparecín nas inmediacións de San Pablo.</i>	MFB, 18
APARECER	<i>Cando o viron aparecer, botáronse a rir en gargalladas sen disimulo.</i>	ESC, 80
APARECER	<i>Abrimos o cadaleito cunhas tesoiras de ferreiro. Apareceu o outro.</i>	ESC, 85
APARECER	<i>O animal aparecía achicado no chan mentres as figuras humanas se axitaban na pantalla da porta.</i>	ESC, 156
APARECER	<i>Escoitou un andar arrastrado e no foco de luz que proxectaba o día no corredor apareceu lentamente a figura ósea, engruñada e enloitada de quen veu sendo a tía María.</i>	ESC, 162
APARECER	<i>Apareceron ante os seus ollos as caldeiras do crepúsculo.</i>	ESC, 168
APARECER	<i>Ocorréuseme ir censando os libros que había na parroquia, aínda che apareceron ben deles, e tamén larguei as miñas redes ó redor.</i>	OCT, 25
APARECER	<i>Por tras das medeiras aparece unha mociña en cabelos, descalza de pé e perna.</i>	OCT, 30
APARECER	<i>O Castro de Trelle vai quedando atrás, e aparecen as primeiras casas.</i>	OCT, 184
APARECER	<i>Aparece unha taberna á beira da estrada.</i>	OCT, 188
APARECER	<i>Sen seren pedidoscatro vasos de purrela escura aparecen no mostrador, no espacio que os bebedores deixan libre,</i>	OCT, 199
APARECER	<i>Si, meten un rato de biblioteca no Estado Maior, e despois aparecen catorce batallóns de milicianos onde en proporción se podía contar todo o máis con cinco.</i>	OCT, 337
APARECER	<i>Xa un puntinho de luz forma unha esfera de cores, xa aparece a lanterna da patrulla, xa seis vultos se enxergan na penumbra...</i>	OCT, 361
APARECER	<i>Mais o traidor non aparece.</i>	OCT, 365
APARECER	<i>É aquí onde aparecen os militares e grupos relixiosos fanáticos que os incitan, entendes.</i>	BE, 263
APARECER	<i>A grea iracunda caíra sobre as adegas secretas da Prisión de Príncipe, e alí apareceron cantidades indecíveis de bebidas alcohólicas.</i>	BE, 280
APARECER	<i>houbo persoas que foron dar a volta pola estrada de Trives e apareceron pola traseira do camposanto, subidas no alto do muro...</i>	DEUS, 16
APARECER	<i>Aparece vestida cunha especie de polisón branco que recolle polos extremos laterais coa punta dos dedos índice e gordo da miña man</i>	DEUS, 21

APARECER	<i>Nos artigos que apareceron despois, nada permitía supoñer o resultado da entrevista celebrada co gobernador</i>	DEUS, 29
APARECER	<i>O reproche aparecía de paso, ó comentar unha velada na casa do profesor Brüning</i>	DEUS, 126
APARECER	<i>As olleiras, aínda disimuladas polo espesor dos lentes, están máis pronunciadas que outros días e a enrugada boca aparece hoxe profundamente marcada.</i>	DEUS, 145
APARECER	<i>ela comentou que levaba uns días soñando con aquel suceso e que nel aparecían sempre aqueles dous personaxes,</i>	DEUS, 150
APARECER	<i>Dun deses soldados publicaron estes días a fotografía os xornais de todo o mundo. Aparece nela cun xesto altivo,</i>	DEUS, 246
APARECER	<i>as circunstancias que seguiron non se dixo nada no periódico, aínda que na sección de cartas ó director do día seguinte apareceu unha nota firmada por iniciais</i>	DEUS, 251
APARECER	<i>A carta, na que aparecía catro veces a palabra "mórbido", debía estar escrita polo propio director a quen lle entusiasma emprega-lo propio adxectivo.</i>	DEUS, 252
APARECER	<i>aqueles que din que Galicia non é unha nación, non é comparable porque o termo rexionalismo aparece agora desglosado.</i>	TN1, 21
APARECER	<i>Tamén desapareceron aqueles líderes (Castelao, Aguirre, Companys), e diante deles xentes como Arzallus ou Pujol aparecen aínda como produtos da transición dende o franquismo</i>	TN1, 21
APARECER	<i>Aparece nelas no ano do noso señor MCMLXXXIX, como un xove e animoso heroe de 66 anos</i>	TN6, 30
APARECER	<i>Hoxe mesmo, na prensa, aparecían uns datos sobre a contribución de Catalunya e o País Vasco ás contas do Estado</i>	TN6, 62
APARECER	<i>Case sempre apareceron estes textos en forma de reportaxe</i>	TN6, 66
APARECER	<i>Só apareceron tres páxinas diarias que en parte foron cubertas con informacións de axencia.</i>	TN6, 67
APARECER	<i>Abonda con transcribir algúns dos moitos titulares que apareceron neste diario en días de campaña</i>	TN6, 68
APARECER	<i>personaxe popular con forma de boneco co que di que aínda fala moito, do que di que aínda lle serve de gran axuda, malia que xa nunca apareza no escenario.</i>	TN12, 75
APARECER	<i>O lance saíu virado, o bonito non apareceu, pero aferrou plátano.</i>	TN12, 80
APARECER	<i>O que eran antes uns sistemas de financiamento da actividade (...) entra en crise cando hai que empezar a facerlles fronte a outro tipo de demandas que aparecen na sociedade.</i>	TN17, 50
APARECER	<i>Nas provincias de León, Zamora, Palencia e Burgos, a neve aparecerá a unha altitude de 600 metros,...</i>	OCG4-3-99, 21
APARECER	<i>A Asociación Cultural Ullán, (...), foi empurrada ó lameiro da polémica por un dos artigos que aparecen no número 2 da publicación da publicación que editan</i>	TN20, 16
APARECER	<i>Cada vez son máis, asemade, os títulos que aparecen en galego.</i>	TN20, 27
APARECER	<i>A neve apareceu, arrevoante, entremedias do gris, enterrando todo coas enormes faiucas</i>	ARR, 27
APARECER	<i>O Turelo aparecera, ao raiar o día, enforcado nunha árbore do souto de cerdeiras de onda o río.</i>	ARR, 45
APARTAR	<i>E algo notou esta, pero non estrañou, porque xa todos foran apartando dela desque chegara sen home nin tesouro e con aquelas rarezas,</i>	ESC, 28
APARTAR	<i>O certo é que aparteí dela, non a miraba no traballo, non lle facía caso dos recados, non lle acudía ás citas.</i>	ESC, 84

APARTAR	<i>De xirar, seguramente el apartaría e cadaquén iría ao seu labor.</i>	ESC, 165
APARTAR	<i>Apartou do home con noxo.</i>	ESC, 175
APARTAR	<i>Entón apartan á esquerda, e ó chegaren á escola, ou á ponte, case será tan ben que pregunten outra vez</i>	OCT, 11
APARTAR	<i>Un pouco despois dela aparta un camiño bastante principal, moi ben enxabrado, xa con poucos lacíns do alcatrán antigo.</i>	OCT, 12
APARTAR	<i>Apartou das malas compañías.</i>	DRAG, 93
APARTAR	<i>Cando empezastes a imprimir de novo, a cousa xa foi máis doada, todos os anos apartamos algo pra libros...</i>	OCT, 25
APEAR	<i>¿Pero para onde ides vós? ¿Apean os teus compañeiros, ou non podedes parar?</i>	OCT, 14
APEAR	<i>Daquela, que eses señores apeen e leven os cabalos aí pró pradelo.</i>	OCT, 19
APEAR	<i>¿E como queres que uns anciáns coma nós apeen sen agarrarse?</i>	OCT, 181
APEAR	<i>Os viaxeiros apean e achéganse ó ancián, Fidel após de Laura, case tirando por ela para atrás.</i>	OCT, 194
APELAR	<i>Apelou contra a sentenza porque a consideraba inxusta.</i>	DRAG, 94
APELAR	<i>Eu apelo agora á súa condición de home político, de preso político da Resistencia de Tagen Ata.</i>	BE, 260
APELAR	<i>O adestrador do Barcelona apelou á motivación dos seus xogadores para sacar adiante o encontro de Copa de hoxe fronte ó Benidorm.</i>	OCG4-2-99, 47
APERTAR	<i>non lles quitaría os bens que precisaren pra vivir; pero que deberían apertarse un pouco e facer sitio prós galegos novos, porque a terra abondaba pra manterse máis xente,...</i>	MDR, 225
APERTAR	<i>Apertouse do ventre e sentíase moi incómodo.</i>	DRAG, 95
APERTAR	<i>tocáronse ostentosamente nas súas partes, coma se lles apertara o tiro do pantalón na colloada</i>	BE, 17
APERTAR	<i>¿ves?, eu apertei demasiado.</i>	TN12, 75
APERTAR	<i>Cando a canícula aperta pega o lume.</i>	TN17, 6
APETECER	<i>Apeteume escribirche, pero non sei se será boa idea cartearse,...</i>	MFB, 42
APETECER	<i>pódese abeirar, rebrincar en direccións opostas, pero chega un momento en que non apetece o retorno.</i>	MFB, 31
APETECER	<i>Nas escolas non se lles aprende case nada, xa que ós profesores non lles apetece dar clases,</i>	TN17, 15
APLAUDIR	<i>Ramón Cabanillas está presente, e aplaude entusiasticamente, na sesión en que alguén propón nomear Presidente de Honra da Real Academia o excmo Sr. Don Francisco Franco Bahamonde</i>	TN6, 71
APLAUDIR	<i>O "Comité contra o Silencio" pediulle hai dúas semanas ó público presente na cerimonia que non lle aplaudira a Kazán cando recollera a estatuíña.</i>	OCG11-3-99, 6R
APLICAR	<i>Da mañá á noite aplicábase na tarefa, só co acougo de xantar,</i>	ESC, 98
APLICAR	<i>son costumes e usos que se aplican ferreamente sen haber constancia deles nos estormentos legais</i>	BE, 13
APLICAR	<i>resolveron con mallar exclusivamente no meu tórax e aplicáronse con precisión sobre as partes xenitais, sobre o ventre -alto e baixo, entendes, Esmeraldina-</i>	BE, 18
APODERAR	<i>Unha presunción ominosa apoderouse do seu homónimo,...</i>	MFB, 254
APODERAR	<i>fixoo rolar polo chan da primeira hostia que lle remangou tras de esquivá-la acometida, e incluso se apoderou da ferramenta do agresor.</i>	AGOSTO, 22
APODERAR	<i>A escuridade apodérase agora da rúa.</i>	DEUS, 269

APODRENTAR	<i>Agora as estrelas viven en Beverly Hills ou Wilshire, e os estudios están nos Ánxeles Oestes (...) Fica o letreiro no monte. Un mito que apodrentou.</i>	TN17, 67
APOIAR	<i>Os meus métodos apóianse nunha correcta avaliación dos feitos,...</i>	MFB, 200
APOIAR	<i>Apoiábase nunha mulata e faltáballe unha perna.</i>	BE, 278
APOSTAR	<i>As rexións que apostaron, medraron máis axiña cás que simplemente se adicaron a repartir.</i>	TN12, 34
APOSTAR	<i>a organización nacionalista emprazará o goberno a que modifique a política sobre o sector naval e que aposte pola potenciación da capacidade productiva dos estaleiros do Estado español.</i>	OCG25-11-98, 7
APOUCAR	<i>Defende os teus criterios e non apouques.</i>	DRAG, 99
APOUCAR	<i>Apoucou de súpeto a luz e da nada do Mar de Fóra embestiu unha tormenta...</i>	ESC, 9
APOUSAR	<i>Facía montañas colocadas en orde natural coma cordilleiras, e os outros operarios só lle facían bromas para que apousara un intre</i>	ESC, 98
APOUSAR	<i>Quen así falaba era unha pega-marza, que descía en circos demorados desde o adarve de madeira e que rematou por se apousar na mao que eu lle tendía.</i>	BE, 25
APOUSENTAR	<i>o bando, digo, de pombas- apousentaba nas altas árbores dun pazo de escura pedra</i>	BE, 23
APOUSENTAR	<i>Apousenta Amarilis-píntiga no sobrado do Castelo, e as súas asas agora inmensas deixan un rastro de baba.</i>	BE, 30
APOUSENTAR	<i>Era mea tarde, a nevada parara súpeto e o vento apousentara nunha hora de calma e temperatura suportábel.</i>	ARR, 28
APROPIAR	<i>Mr. Chambers admite que se apropiou da pedra, que a roubou do cofre.</i>	MFB, 226
APROPIAR	<i>A vila de Portozás enteira apropiouse das noites dos luns nas salas de estar.</i>	TN20, 12
APROVEITAR	<i>Comentando unha foto (...) publicada o día anterior no periódico, aproveitaba para expoñer unha vez máis a súa teoría sobre a xerarquización moral dos homes</i>	DEUS, 29
APROVEITAR	<i>Por outra banda, Bragado aproveita para desmentir falsidades como as espalladas polos que se encargaron de agoirar a morte das coleccións literarias de Xerais.</i>	TN17, 45
APUNTAR	<i>Un home, (...), estalles apuntando cunha trémula ruína de escopeta toda comida pola ferruxe.</i>	OCT, 181
APUNTAR	<i>Pra aló pra onde apunta a nosa sombra son as terras do sol.</i>	MDR, 62
APUNTAR	<i>fincou as esporas e apuntoulle co ferro ó corazón.</i>	MDR, 249
APUNTAR	<i>A boca que apuntaba contra o mar vólvese agora contra a terra, contra os sitios marcados polas cruces...</i>	OCT, 362
APUNTAR	<i>cando volve de farra cos amigos e se dedica con eles e os policía de garda a bater nos presos e a xogar á ruleta rusa apuntándolles cun revólver á cabeza.</i>	DEUS, 143
APUNTAR	<i>Xa apunta o día.</i>	GDXL, 155
APUNTAR	<i>sinais que, silandeiramente nos versos de Hilde Domin, apuntan cara ó lonxe,</i>	OCG4-2-99, 9R
APURAR	<i>Mirou uns segundos, pensativo, o mapa, e logo apurou ata a mesa para falar por aquel teléfono.</i>	OCP, 48
AQUECER	<i>Ese é o xénero de embriaguez que me aquece, e non o alcohol enviado nesta noite glacial,...</i>	MFB, 31
AQUECER	<i>Voz que de cada vez que falaba máis e máis me aquecía e namoraba nas miñas soedades da Prisión de Príncipe</i>	BE, 112
AQUEDAR	<i>Os cativos non aquedaron en toda a mañá.</i>	DRAG, 102

AQUEDAR	<i>faise un intre ave bicéfala, asobía; aquédase por un intre no ar, e toda candidez tiña sido nela, no albar e belísima Amarilis, substituída por unha pel pintada de lisa salamántiga de lameiro.</i>	BE, 30
ARDER	<i>en presenza da muiñeira envolta en fandelos negros rebozados de fariña, ardíanlle as bochechas e sentía un vago temor...</i>	MFB, 167
ARDER	<i>Era noite de San Xoán. Arderan en torre luminaria as cacharelas.</i>	ESC, 86
ARDER	<i>Cun pouco de sorte, a corrente púxame ó mar, onde mellor me fora arder de todo, ou afogar.</i>	OCT, 208
ARDER	<i>A estrada está cuberta de chatarra, de corpos rebentados, de cousas que arden con noxento fume.</i>	OCT, 345
ARDER	<i>E aínda seguí a ver como ardía a Prisión de Príncipe por un tantíño tempo, e logo nada.</i>	BE, 12
ARDER	<i>No meu interior ardía unha lapa de confianza.</i>	BE, 264
ARDER	<i>Algo ardía alí.</i>	BE, 269
ARDER	<i>A cidade arde coas festas.</i>	GDXL, 162
ARDER	<i>O lume en que queimaron as bruxas sabias é o lume no que arde o corazón dos mártires.</i>	TN12, 70
ARDER	<i>A Xunta...non puido tornar o fogo das 11000 hectáreas que arderon esta primavera.</i>	TN17, 6
ARDER	<i>Ardía un bon lume na cheminé e os dous homes tiraron as casacas, afrouxaron os chileques,</i>	ARR, 168
ARDER	<i>Otilia ardía de amor por Eduardo e este por Otilia.</i>	ARR, 171
ARDER	<i>as sombras delas e das persoas, o remol da paixón que aquí ardeu e que, sen dúbida, aínda fumea.</i>	ARR, 177
ARDER	<i>A leña de carballo arde, anque sexa verde</i>	TS, 188
ARMAR	<i>Coa poeira e a fumarada que se armou cando se desfondaron os muros, creouse unha situación de barullo e desconcerto,...</i>	DEUS, 16
ARRAIZAR	<i>En cada socalco ou pía natural da pedra, (...), arraizan plantas diversas, couceiros, roseiras...</i>	OCT, 199
ARRANCAR	<i>O carro arrancou troupeleando polo pavimento enchoupado,...</i>	MFB, 204
ARRANCAR	<i>Coas eleccións do 19-O arranca un novo tempo político en Galicia.</i>	TN6, 4
ARRANXAR	<i>cumpriame arranxar co Lucas esta noite.</i>	CULP, 45
ARRANXAR	<i>Unha filla dos caseiros faríalle as voltas e prepararíalle o almorzo e o xantar, arranxándose á noite cun café con leite que ela mesma quentaría.</i>	ARR, 58
ARRANXAR	<i>A ver se se arranxa o tempo.</i>	GDXL, 173
ARRANXAR	<i>Se non te arranxas con el, non ides solucionar nada.</i>	DRAG, 111
ARRASAR	<i>A irrupción da adolescencia no mercado musical, cinematográfico, futbolero e sexual é un feito consumado. Por iso arrasas as Spice Girls,</i>	TN12, 7
ARRASAR	<i>Os cursos sobre as novas tecnoloxías da información arrasas na USC.</i>	OCG3-3-99, 1
ARRASTRAR	<i>Arrastras e quítasme o trunfo que levo,...</i>	EBO, 373
ARREAR	<i>Esa cotra non arrea, a non ser que se lle bote lixivia.</i>	DRAG, 112
ARRECENDER	<i>O ar arrecende a coiro e madeira e tamén a algunhas cousas metálicas máis familiares.</i>	OCT, 192
ARRECENDER	<i>Untaron o meu corpo cun líquido que arrecendía a rosas cortadas nos xardíns de algún príncipe secreto</i>	BE, 123
ARRECENDER	<i>A casa de Mariana, aquela fermosa mansión de catro chemineas, alá no Miño, que el coñecía desde neno, arrecendía en cambio a xasmíns e a cera.</i>	DEUS, 25

ARRECENDER	<i>Ese afán do presidente provincial do PP por controlar todo o que arrecenda a voto tamén minguou o seu peto persoal.</i>	TN6, 22
ARREDAR	<i>Desa xente hai que arredar.</i>	DRAG, 112
ARREDAR	<i>Nesta terra tan seca o millo arreda pouco.</i>	GDXL, 175
ARREDAR	<i>Era todo verao sobre o bosco de Huelgoat, e unha pomba alba arredouse do bando e ergueo o seu voo coma un pano de adeus en dirección ao verxel</i>	BE, 25
ARREPENTIR	<i>Non me arrepinto, porque poucos criados encontrará en Londres que defendan o traballo como Donga.</i>	MFB, 230
ARREPENTIR	<i>Polo menos, vostede arrepítese, dixo o Arnal.</i>	ESC, 96
ARREPENTIR	<i>O Fidel arrepéntese de ter preguntado xusto o que nunca debía, tan só por mudar de conversa.</i>	OCT, 206
ARREPENTIR	<i>Co paso do tempo hai que dicir que en absoluto nos arrepentimos.</i>	OCG25-11-98, 8
ARREPOÑER	<i>Arrepúxoselle a seu pai cando o ía castigar.</i>	DRAG, 114
ARREPOÑER	<i>Atrapallado polo medo que lle entrara, pois non sabía moi ben como arrepoñerse a aquel inesperado contratempo...</i>	ESC, 32
ARREVOAR	<i>Coma se estivese irritado, o meu querido gaio deu en arrevoar por unha docísima sombra...</i>	BE, 122
ARREVOAR	<i>O ceo estaba chumbizo, arrevoaban gavotas grises sobre o cárcere.</i>	BE, 280
ARRIBAR	<i>De neno non o deixaba saír se ía o máis lixeiro vento (...) ou se o frío xa arribara aos montes de carballos e sobreiras.</i>	EBO, 251
ARRIBAR	<i>Os que arribaran a Ébora no principio daquel mes de xuño do setenta e sete,...</i>	EBO, 355
ARRIBAR	<i>Arribaron ó raia-lo día.</i>	DRAG, 114
ARRIBAR	<i>Nestas lérias andaban cando arribaron, contentos, asubiando, Libardino Romero e o fillo do alcalde.</i>	EBO, 373
ARRINCAR	<i>Cando retumbou o braquinazo arrincou como unha chispa,...</i>	MFB, 149
ARRINCAR	<i>De aí arrinca o desfile xeral, de trinta e un pasos, que compendia a Semana de Paixón.</i>	MFB, 23
ARRINCAR	<i>Cando lle deron o alto, xa Simón montara en Albar que arrincou en galope cara a praia.</i>	ESC, 171
ARRINCAR	<i>créase o Arquivo da Imaxe, a Filmoteca Galega, arrincan as primeiras subvencións, promóvese Vídeo na Escola,...</i>	TN20, 56
ARRINCAR	<i>De aí arrincan as evidencias, sen vados nin fronteiras, cara a unha historia das mulleres.</i>	OCG4-2-99, 3R
ARRINCAR	<i>como poetas vivimos nunha contradicción que arrinca mesmo da nosa propia imposibilidade para vivir da poesía</i>	OCG11-3-99, 10R
ARRINCAR	<i>Arrincamos decontado polo meo dun frío neboeiro que a luz da alborada puña coma leite.</i>	ARR, 121
ARRISCAR	<i>Arriscouse a atravesalo deserto.</i>	DRAG, 114
ARRISCAR	<i>o dirixente nacionalista recoñece que desde aquela os populares xa non arriscan caciqueando de forma tan descarada.</i>	TN6, 16
ARROJAR	<i>Decateime entón de que tería que permanecer o que me restara de vida naquela cadea fría da rúa do Príncipe, sóbor da cal arroia un dioivo constante.</i>	BE, 21
ARROLAR	<i>os tronos resoaban tremendos, arrolando furiosos polas tellas</i>	ESC, 10
ARROTAR	<i>Bebemos os demais. O Conserxe arrotou.</i>	ARR, 121
ASAR	<i>Ou saia pra fóra, que aquí vai asar coa calor.</i>	OCT, 27
ASCENDER	<i>Ascenderán as temperaturas a fin de semana.</i>	DRAG, 119

ASCENDER	<i>As edras ascendían polos troncos e trezaban por riba de nós un parasol moi verde</i>	BE, 32
ASCENDER	<i>solicitaron un incremento nun millón de toneladas da actual cota de produción leiteira, que ascende a 5,4 millóns de toneladas.</i>	OCG4-2-99, 11
ASCENDER	<i>Como os futbolistas, ascenderon prodixiosamente na escala social, na económica.</i>	OCG3-3-99, 40
ASCENDER	<i>O presuposto para esta produción ascende a 500 millóns de pesetas</i>	OCG11-3-99, 5R
ASEMELLAR	<i>chegou a comentar con algúns amigos que Cuca era a muller que máis se asemellaba á imaxe da fermosura que lle viña á mente cada vez que lía versos de amor.</i>	DEUS, 23
ASEMELLAR	<i>Xa non era un rapaz, senón un home feito e dereito. E se xa antes lle asemellaba ó seu pai.</i>	AGOSTO, 26
ASEMELLAR	<i>se ti queres argüirme que ser bispo en Galiza se pode asemellar a ser maxistrado entre os romanos,...</i>	MDR, 149
ASEMELLAR	<i>Eses dous cadros aseméllanse moito.</i>	DRAG, 120
ASENTAR	<i>protagonismo político e social, que asenta nun proceso de progresiva deslexitimación do noso sistema democrático</i>	TN6, 9
ASENTAR	<i>Á esquerda do camiño aséntase unha casa senlleira.</i>	OCT, 11
ASENTAR	<i>A xente das cidades asentouse nas terras baleiras sen esa cisma da propiedade privada.</i>	OCT, 38
ASENTAR	<i>O viño xa asentou.</i>	DRAG, 120
ASENTAR	<i>a esplanada onde se asenta o edificio máis grande está chea de carros metálicos de catro rodas ou máis...</i>	OCT, 191
ASENTIR	<i>o cura, en lugar de polemizar, asentiu,...</i>	ESC, 96
ASIMILAR	<i>Castilla del Pino acaba de dicir en Santiago que o papel do intelectual se asimila ó do profeta.</i>	TN17, 6
ASISTIR	<i>Entre a procesión da Nosa Señora da Amargura e a do Cristo ó Humilladeiro, asistín a un banquete no que, efectivamente, serviron bacallau...</i>	MFB, 27
ASISTIR	<i>Lins Leabertkolm (...) mentres eu asistía aos acontecementos que che levo relatados, miña querida Esmeraldina, no Cuarto dos odiados Manequíns, lograra forzar todo tipo de resistencia dos Opas</i>	BE, 279
ASISTIR	<i>Sendo adolescente aínda, cando asistiu coa súa nai á proxección de Cinsenta naquel mesmo local, saíu da sala coa impresión de que a Pickford non era tan guapa como oíra dicir...</i>	DEUS, 21
ASISTIR	<i>Hai máis dun ano que non asiste a actos oficiais, nin sequera ás misas,</i>	DEUS, 30
ASISTIR	<i>había a mesma diferenza que pode haber entre un banqueiro alemán que matina nos negocios mentres asiste a un concerto con música de Mozart e o seu homónimo español,</i>	DEUS, 137
ASISTIR	<i>A nai, que asistía en silencio á conversa, mandoulle un bico cariñoso polo aire</i>	DEUS, 150
ASISTIR	<i>A súa imaxe tamén serviu en ocasións para ilustrar actos ós que non asistira</i>	TN6, 66
ASISTIR	<i>Nos primeiros 80 asistín, abraiado, a unha representación que do Misterio bufo fixo o propio Dario Fo no Teatro Rosalía de Castro.</i>	TN6, 87
ASISTIR	<i>Descansando nun banco da Alameda, asistín ó espectáculo melancólico da coquetería en soidade.</i>	TN12, 6
ASISTIR	<i>O luns 13 de decembro os 170 alumnos que asisten ás clases escoitaron unha muiñeira...</i>	OCG4-2-99, 4
ASISTIR	<i>Ó acto de presentación asistiu tamén a vicerrectora de Estudiantes.</i>	OCG4-3-99, 13

ASISTIR	<i>Á apertura da mostra asistiron, en representación dos tres países os ministros de Cultura.</i>	OCG4-2-99, 40
ASISTIR	<i>Os que asisten, parecen reflexionar profundamente a seguir das miñas leucións.</i>	ARR, 41
ASOBIAR	<i>As veces as balas parecían asobiar coma serpentes.</i>	BE, 26
ASOBIAR	<i>Amarilis (...) faise un intre ave bicéfala, asobía</i>	BE, 30
ASOMAR	<i>descorreran unha cortina e asomou por un instante unha rapaza de ollos remelados...</i>	MFB, 206
ASOMAR	<i>un demo que alí había, asomando choqueiro tralas cortinas da escena,...</i>	ESC, 11
ASOMAR	<i>Pero ao pouco asomou de novo moi excitado e sacou o dómine da meditación en que estaba ensumido.</i>	ESC, 89
ASOMAR	<i>Rosa asomou entón pola porta coa pequeniña no colo e chamou por eles para comer.</i>	ESC, 160
ASOMAR	<i>No fondo do corredor asomou o tío do sombreiro habaneiro.</i>	ESC, 162
ASOMAR	<i>Asomaron algunhas cabezas polas fiestras e increparon aos mozos e eles responderon.</i>	ESC, 170
ASOMAR	<i>Xa o Castromao asoma impando, xa se debruza un intre e colle folgos...</i>	OCT, 362
ASOMAR	<i>Bandeiras brancas van asomando polas fiestras, mullers claman rendición...</i>	OCT, 366
ASOMAR	<i>Unha pequena motora de proa rapidísima vai asomando do penedo suxo.</i>	OCT, 366
ASOMAR	<i>A paz fraguiana que respiramos, esa que asoma, visgosa e cutre, en cada discurso oficial, é imposta, está vixiada.</i>	TN20, 18
ASOMAR	<i>Foran roídos polo rato do tempo, o vello cura cazador que se asoma a unha fenda do faiado e mira as lámpadas do Val de Arán.</i>	ESC, 88
ASOMAR	<i>Amaury Quellien asomábase ao seu corpo, coma un vértigo.</i>	BE, 109
ASOMAR	<i>el levantou os ollos do folio que estaba escribindo e asomouse á ventá.</i>	DEUS, 14
ASPIRAR	<i>Aínda que el non aspira a esa posteridade terca, as tres vidas do mariñeiro inglés invítano...</i>	MFB, 48
ASUBIAR	<i>o Fidel asubía, e o cabalo acode bambeando a barrigola chea.</i>	OCT, 180
ASUBIAR	<i>durante o trebón o vento asubiaba.</i>	GDXL, 199
ASUBIAR	<i>Iso fixo o teu home, e deu co outro en terra. Pode que sexa, asubiou con ira a voz fremosa e pecadora.</i>	BE, 112
ASUBIAR	<i>e cando non lle gusta a música asubíalle e béralle ó picadiscos.</i>	TN6, 93
ASUBIAR	<i>Asubieille a Laboreiro.</i>	ARR, 162
ASUSTAR	<i>ás autoridades italianas ou francesas non lles asusta o crecemento e profesionalización do sector,...</i>	TN12, 26
ASUSTAR	<i>Cultura e intelectualidade. Pódense converter en monstros que dan medo, que asustan,...</i>	OCG4-3-99, 11R
ASUSTAR	<i>O ano pasado dicíamos que eramos cultos, que asustabamos.</i>	OCG4-3-99, 11R
ATARDECER	<i>Atardece sobre Fidel Carballo, sentado diante da casa ancestral do Castromao.</i>	OCT, 209
ATENDER	<i>Nin sequera atendeu cando se escoitou un trepetel fóra,...</i>	MFB, 154
ATENDER	<i>despois de preguntar pouco e atender menos aínda, cabalgando unhas veces coa sombra á dereita e outras á esquerda, Fidel Carballo logra chegar a Outomuro</i>	OCT, 190
ATENDER	<i>eu había saber que atendía por Hrutgy Simplicissimus,...</i>	BE, 17
ATENTAR	<i>Tamén se sabe que Juanito Tejada, o rapaz da Brigada Amanecer que atentou contra a Casa do Pobo nos últimos meses da República..</i>	DEUS, 247

ATERRAR	<i>O primeiro avión español que aterra neste aeroporto, un Hércules (...), tomou terra onte no aeroporto internacional de Gaza.</i>	OCG25-11-98, 19
ATINAR	<i>E decatouse, foi só un escintileo feliz e doloroso como raiola que atina nos ollos, de que a nena, aquela nena...</i>	ESC, 17
ATINAR	<i>Atinoulle na man co disparo.</i>	GDXL, 205
ATINAR	<i>¿E a ti que máis che ten, se non é moita a pregunta?, respondeu o dómine, en verdade algo amolado porque lle atinaran coa persoa.</i>	ESC, 32
ATINAR	<i>Máis dunha vez acerteille no lombo e máis dunha vez atinou-me el na cabeza</i>	DEMO, 54
ATOPAR	<i>entonación que aqueles presos submisos soen empregar para se dirixir a outros presos que, coma min mesmo, se atopan en niveis humildes, ou postergados, dentro da escada de xerarquías que rixidamente estratifica toda prisión</i>	BE, 10
ATOPAR	<i>penas afflictivas supernumerarias no caso concreto dos presos políticos, entre os que eu naturalmente me atopaba.</i>	BE, 17
ATOPAR	<i>A pomba branca que eu vira no bosco de Huelgoat atopábase deseñada en todos e cada un dos tapices</i>	BE, 27
ATOPAR	<i>Pro entón, esperanzado de novo e consciente de que outros homes coma min se atopaban aplicados á tarefa, sempre iniciada, frustrada e volta a escomenzar,</i>	BE, 116
ATOPAR	<i>A porta, de compridas e agradábeis dimensións, atopábase á final dunha escada de pedra, na solaina.</i>	BE, 125
ATOPAR	<i>el vira o corpo precisamente cara ó lado oposto, pero faino cos ollos pechados para non atoparse con aquela visión...</i>	DEUS, 11
ATOPAR	<i>calcula que ten diante a capela de san Brais, que se atopa na nave lateral, pero un pouco máis abaixo.</i>	DEUS, 11
ATRAER	<i>na súa opinión, Clinton é coma un touro ó que lle atraen as vacas do país.</i>	OCG4-3-99, 18
ATRAVESAR	<i>pois ademais dos tiros, el oíra, cando atravesaba por debaixo da ponte do ferrocarril, berros e voces que pedían rendición,...</i>	DEUS, 15
ATREVER	<i>Eramos sete ou oito en cada camioneta, todos con escopetas, e non se atreveron con nosoutros.</i>	OCT, 24
ATREVER	<i>-Ei, ei, eu no teu canto non sei se me atrevería a intentar cargala.</i>	OCT, 182
ATREVER	<i>Pero non chega a atreverse, e despois gracias continúa subindo cara ó castelo...</i>	OCT, 203
ATREVER	<i>Eu avisaba que llo diría a Nico e ningún se atrevía a tocarme un pelo.</i>	OCP, 57
ATREVER	<i>...pero axiña espertarán cando os loucos galegos se atrevan a asaltar a cidadela, se tan ousado son.</i>	OCT, 358
ATRONAR	<i>Como cando o mar combate, Norte contra Sul, arredor dos crineiros de xerfa e agullas de morte que é o cabo de Pennmarc'h, así atronaba a terceira galería toda.</i>	BE, 269
AUMENTAR	<i>Naquelas datas, polas tardes aumentaron algunhas visitas, sobre todo de persoas pouco habituais da casa...</i>	DEUS, 28
AUMENTAR	<i>é practicamente inexistente en número de escanos e o que é máis importante, aumenta en número de votantes, superando a cifra dos 800.000.</i>	TN6, 51
AUMENTAR	<i>Se cadra, as responsabilidades aumentan, e dun xeito proporcional, o desexo de afrontar riscos tamén.</i>	TN17, 61
AUMENTAR	<i>O paro aumenta en Galicia en 1434 persoas.</i>	OCG4-2-99, 10
AUMENTAR	<i>O emprego feminino indefinido aumenta nun 23 por cento.</i>	OCG4-3-99, 9
AUMENTAR	<i>O uso do galego aumenta entre o alumnado da USC.</i>	OCG25-11-98, 1
AUMENTAR	<i>E en Galicia nin sequera aumenta o emprego.</i>	OCG25-11-98, 8

AUMENTAR	<i>O número de asalariados con contrato indefinido aumentou en 31000 persoas.</i>	OCG11-3-99, 6
AUMENTAR	<i>Un estudio indica que o consumo televisivo aumenta coa idade.</i>	OCG11-3-99, 53
AVANTAR	<i>o bosco demostra que é un animal enorme que se queixa e este ruído intensísimo de seguro que avanzaba máis alá, alén, alén, das fragas e chegaba a esbarar polos corredores</i>	BE, 23
AVANTAR	<i>o retrato irado daquel home que tiña diante e que pouco a pouco, conforme avanzaba a declaración, ía adquirindo para o público o aspecto repulsivo dun réptil.</i>	DEUS, 259
AVANTAR	<i>Por dúas veces estivo a punto de avanzar cara eles e pedir falar a solas cun dos cregos.</i>	DEUS, 264
AVANZAR	<i>Seis infantes avanzan tres e tres, cara á Punta do Orzán.</i>	OCT, 359
AVANZAR	<i>Pisei o acelerador para abreviar os trámites, sendo consciente de que avanzaba nunha máquina de guerra...</i>	MFB, 25
AVANZAR	<i>Dirixíanse a ningures, ou iso crían mentres o coche avanzaba pola estrada...</i>	EBO, 146
AVANZAR	<i>Polo camiño de Meira avanzan vintecatro homes, cabaleiros en finas bestas.</i>	OCT, 11
AVANZAR	<i>Os cabalos avanzan ó paso, e a cara do Fidel vaise relaxando pouco a pouco.</i>	OCT, 17
AVANZAR	<i>O inimigo avanza, pero vén con coidado.</i>	OCT, 343
AVANZAR	<i>Unha innumerable serpe gris avanza pola calzada negra.</i>	OCT, 344
AVANZAR	<i>Avanzan os tabeiróns, xa traspasan o vértice das espadas de luz, xa a bandada se esfende...</i>	OCT, 358
AVANZAR	<i>De oco en oco de ameas vai avanzando silencioso, semellante a unha sombra, cara pró vértice da cala...</i>	OCT, 360
AVANZAR	<i>A sombra avanza, avanza a paso longo, apalpando cos ollos e coas mans, vai torcendo á dereita.</i>	OCT, 360
AVANZAR	<i>Catro gardas avanzan cara a outra caseta de vixía, os cadrellos nas bestas.</i>	OCT, 362
AVANZAR	<i>Os máis esperan, e nuistante avanzan, deixando atrás o canón luminoso que saúda a armada...</i>	OCT, 362
AVANZAR	<i>Avanza Castromao por corredores cónditos, león tremendo á fronte leóns.</i>	OCT, 365
AVANZAR	<i>A mandíbula, moi dura, avanzaba cara adiante con divertida insolencia.</i>	BE, 16
AVANZAR	<i>Os cabaliños-do-demo e demais bechocos abandonaron por un intre a tortura de Londragoll e avanzaron ao meu encontro.</i>	BE, 31
AVANZAR	<i>A miña dor medraba na tarde, no silencio da Enfermería, na escuridade que avanzaba contra miña coma un animal.</i>	BE, 107
AVANZAR	<i>camiña sereno pola alfombra descolorida do corredor central e avanza ata o reclinatorio encarnado que o agarda debaixo do púlpito.</i>	DEUS, 10
AVANZAR	<i>A reestructuración de España avanzou no político, pero moito menos a redefinición ideolóxica que a debería acompañar...</i>	TN12, 8
AVANZAR	<i>Cando falo de que un país avanza máis axiña, é sempre a forza de investimentos a longo prazo.</i>	TN12, 34
AVANZAR	<i>A medida que avanzabamos, a miña mirada buscaba entre as rochas o lugar onde a fremosa doncela da cantiga puido cantar a ausencia do amigo.</i>	TN12, 59
AVANZAR	<i>A arqueoloxía avanzou moitísimo nos últimos anos.</i>	TN17, 48
AVANZAR	<i>Avanzamos no que eu chamo autoidentificación.</i>	TN20, 40
AVANZAR	<i>Estivemos aí e retirámonos cando criamos que non se avanzaba en nada serio.</i>	OCG25-11-98, 8
AVANZAR	<i>Uns 500 universitarios avanzaron ata a oficina do fiscal xeral do Estado, Andi Muhammad, Ghalib, para pedirlle...</i>	OCG25-11-98, 18

AVANZAR	<i>explicou que o motivo desta reunión foi o de expresar verbalmente e por escrito tanto a súa dispoñibilidade persoal como a de todo o Ministerio de Industria para que os traballos da comisión avancen rapidamente.</i>	OCG11-3-99, 20
AVANZAR	<i>Unha figura alta e magra abría a porta do retrete e avanzaba cara min pola galería.</i>	ARR, 28
AVANZAR	<i>Cando avancei polo paseo principal, afundindo as botas até o xeonllo na neve fofa e coa chave na mao, souben que unha vez que traspasase o limiar...</i>	ARR, 177
AVANZAR	<i>aínda recoñecendo que a economía españolaa experimentou un notable crecemento nos últimos anos, denunciou que se avanza como os cangrexos marcha atrás, no camiño dunha sociedade máis igualitaria,...</i>	OCG4-3-99, 19
AVANZAR	<i>asegurou que cando se avanza no cumprimento da lei se avanza tamén cara á paz.</i>	OCG11-3-99, 20
AVOGAR	<i>e avogou por aumenta-los contidos deste idioma na rede.</i>	OCG4-2-99, 44
AXEXAR	<i>Seis gardas nacionais da infantaría de mariña axexan entre a néboa.</i>	OCT, 358
AXEXAR	<i>ao fondo do patio ao que dan as fiestras dos Xulgados, desde as que axexan curiosos os rostros de avogados, oficiais e procuradores, había unha escada de caracol,...</i>	BE, 102
AXEXAR	<i>Os cabaleiros fan como que non pasa nada, cruzan olladas e logo corren un tempo a axexar por un fachinelo.</i>	TN6, 30
AXITAR	<i>toda aquela forza que se axitara no combate agolpouse agora no seu peito.</i>	ESC, 175
AXUDAR	<i>Eu a penas axudei na limpeza dos ramos, ...</i>	MFB, 27
AXUDAR	<i>Esa apertura axúdalle no transe de se contemplar deformado, con media cuarta ben de estatura minguada,...</i>	MFB, 12
AXUDAR	<i>Deixe a galleta, que lle axudo eu.</i>	OCT, 27
AXUDAR	<i>Parece que o Fidel tamén ten moita gana de axudarlle a súa mai.</i>	OCT, 28
AXUDAR	<i>Aquela polémica e as cousas que se dixeron e fixeron axudan moi pouco,...</i>	TN12, 64
AZANCOAR	<i>O Perón azancoaba canto lle permitía o peso da rapariga gordota,...</i>	MFB, 158
AZOUTAR	<i>foron as cidades galegas que soportaron o maior volume de chuvias rexistradas durante os últimos días, nos que azoutou o temporal.</i>	OCG11-3-99, 1
BABEAR	<i>Este can debe de estar enfermo que babea moito.</i>	DRAG, 147
BABEAR	<i>Babea cada vez que o ve pola televisión.</i>	GDXL, 235
BADUAR	<i>de aquí a unha hora estarei de volta no piso de Santiago e o martes baduarei no Parlamento como se nada.</i>	MFB, 32
BAILAR	<i>Un sorriso enorme baila pola súa cara redonda e lustrosa, ...</i>	OCT, 337
BAILAR	<i>Otilia preme coa lingua na dentamía que baila doadamente</i>	AVAG, 86
BAILAR	<i>Que tranquiliño está o mar, ¿non si? Iso, aquí dentro -di o rapaz-. Cando saíamos do dique xa bailaremos.</i>	CRIM, 127
BAILAR	<i>non sei qué baila dentro da caixa.</i>	GDXL, 242
BAILAR	<i>Bailan ó chou os proxectores, mais cada pouco quedan quietos un instante longo, paralelos os dous,...</i>	OCT, 360
BAILAR	<i>optamos por ficar atrás nalgún momento importante da evolución de algo, e agora somos tipos duros que non bailan de non estaren mamadismos.</i>	TN6, 93
BAILAR	<i>Cando o son é techno auténtico, a xente non fala na pista, só baila.</i>	TN6, 93
BAILAR	<i>Penso que temos que bailar. Bailar é un poema.</i>	OCG11-3-99, 12R
BAIXAR	<i>De sacado nunha revolta que traza a estrada para eludir as pistas dun aeroporto, non baixou nunca de cento dez.</i>	MFB, 15
BAIXAR	<i>chegou zungando en coche, e ao baixar creo que abaneaba, pero recompúxose...</i>	ESC, 22

BAIXAR	<i>E ao despertar agardaba un pouco para que o home baixase primeiro, temerosa de ver o que xa vira na imaxinación.</i>	ESC, 25
BAIXAR	<i>E cando topou o que necesitaba, baixou a todo correr para ver se o sorprendía.</i>	ESC, 27
BAIXAR	<i>E como estaba algo máis forte, á mañá cedo baixou de primeira á cociña e viu, con alivio, que ninguén removera no feito, ...</i>	ESC, 30
BAIXAR	<i>E sen pensalo dúas veces, sobrepoñéndose ás ganas que tiña de chorar, xa non o deixou baixar e golpexou co puño na chapa...</i>	ESC, 30
BAIXAR	<i>...e logo de baixar pola encosta da hedra, non gustou nada da intemperie, que ía un frío que cortaba o alento...</i>	ESC, 32
BAIXAR	<i>E desde alí á cidade castrexa de Borneiro, desde onde baixaron cara as agras de Neaño, e toparon o río Anllóns facéndose mar...</i>	ESC, 166
BAIXAR	<i>Toda a atención desviouse de súpeto cara á nube de corvos que grallando baixaron a revoar arredor das farolas</i>	ESC, 171
BAIXAR	<i>¡Baixade de aí!, chamou Rosa desde o adro.</i>	ESC, 177
BAIXAR	<i>A compañía vai baixando entre agras cara a unha ponte con beirís de ferro pintados de encarnado.</i>	OCT, 14
BAIXAR	<i>¡Anda, bonita, baixa do puleiro que imos xentar a cas teus sogros!</i>	OCT, 23
BAIXAR	<i>Laura baixa ata o descanso da escaleira e abrázase ó comandante.</i>	OCT, 23
BAIXAR	<i>O Pedriño Pedrés baixa polo subeiro máis a modo do que subiu, fixándose ben nos balicates das arroiadas.</i>	OCT, 181
BAIXAR	<i>Baixen a modiño coas mans ben altas e déame esa escopeta polo cano.</i>	OCT, 181
BAIXAR	<i>Ti baixa polo outro lado e ampárate no cabalo- dille baixiño a Laura-</i>	OCT, 181
BAIXAR	<i>Imos baixando prá cociña, que a cea xa lles debe estar preparada.</i>	OCT, 186
BAIXAR	<i>As voces baixan un pouco ó entraren os novos siareiros, pero a alegría dos operarios axiña recupera o seu alto son.</i>	OCT, 199
BAIXAR	<i>Agardaremos un par de horas máis. Mentres baixa algo o sol.</i>	AGOSTO, 130
BAIXAR	<i>Alí ía Rosa, Agustín (...) baixaban do tranvía para coller auga fresca da fonte.</i>	AGOSTO, 117
BAIXAR	<i>As aves migratorias baixan ata África.</i>	DRAG, 150
BAIXAR	<i>Fidel Carballo baixa do cabalo e chámalo polas rédeas para atravesar os arraiais milicianos, ...</i>	OCT, 342
BAIXAR	<i>Salta o vello para fóra, perde pé nos penedos, segue baixando ós carroulóns, érguese coxeando.</i>	OCT, 366
BAIXAR	<i>Baixei desde o primeiro andar e fun, todo o rápido que as miñas vellas pernas mo permitían, até as reixas do rastrillo.</i>	BE, 271
BAIXAR	<i>Logo, detívose no descanso e quedou mirando para el, dubidou un intre, como se pensase baixar de novo ata o portal.</i>	DEUS, 125
BAIXAR	<i>Despois baixou a modiño, impoñéndose a vontade de sentir un por un o ritmo lento dos pasos pisando nas escaleiras.</i>	DEUS, 134
BAIXAR	<i>El foi encamiñando os pasos cara á catedral, pero ó decatarse de que estaba pechada, baixaron pola Rúa do Vilar.</i>	DEUS, 135
BAIXAR	<i>pois a súa intención non era tomar aquela instalación militar, senón abrir o cerco que lles tendera a Garda Civil cando baixaban á cidade.</i>	DEUS, 143
BAIXAR	<i>a miopía non lle permitiu observar que da camioneta baixaron uns quince ou vinte soldados.</i>	DEUS, 248
BAIXAR	<i>aínda que o corazón baixe á atmosfera e a pedra se arrastre á intemperie (...) algo aboiará sempre na intimidade.</i>	TN12, 70
BAIXAR	<i>Rúa baixou a Burela, pousou o violín, fíxose patrón.</i>	TN12, 80

BAIXAR	<i>Un día baixou dun tren e decidiu que nunca máis falaría, dentro de Galicia, outra lingua que non fose o galego.</i>	TN17, 26
BAIXAR	<i>Ponteceso continuou onte con numerosos problemas xa que a pesar de que baixou o nivel de auga, pola avenida Eduardo Pondal, só puideron circular todoterreos.</i>	OCG11-3-99, 15
BAIXAR	<i>Ollos que aínda parecen maiores nas carochas globulares dos carboeiros e pastores da Fraga de Mundil, que baixan da Serra do Crasto cun aspecto inqueda de gnomo enigmáticos.</i>	ARR, 29
BAIXAR	<i>Da montaña baixaban grandes nubes de cor gris vella</i>	ARR, 162
BAIXAR	<i>Baixouse o Entendes a auxiliara e lentamente, case con mimo, terminou de librala...</i>	MFB, 157
BAIXAR	<i>¿Imos arriba?-Non podo. Baixoume a regra.</i>	CRIM, 25
BALIZAR	<i>Case ó tempo que a Xunta comeza a presionar, casualmente as confrarías limítrofes empezan a balizar e demarcar dentro dos terreos que eles explotan</i>	TN12, 28
BARRUZAR	<i>Leva todo o día a barruzar.</i>	DRAG, 161
BASEAR	<i>"lexitimación formal" do sometemento ó imperio da lei na que se basea o constitucionalismo liberal,...</i>	TN6, 8
BASTAR	<i>E logo subliñado "Un solo bocado basta".</i>	ESC, 27
BASTAR	<i>Bastou que el lle dixera un día, paseando á beira do Miño, pouco despois da volta de Berlín, que pasase o que pasase entre eles os dous, Mariana sería tamén un recordo</i>	DEUS, 140
BASTAR	<i>Non basta con que cada un dos galegos se sinta diferente en algo a calquera outro habitante doutra comunidade.</i>	TN1, 21
BASTAR	<i>Un só destes elementos non basta,...</i>	TN1, 21
BASTAR	<i>Un recente enlace compostelán basta para aviso.</i>	TN17, 6
BASTAR	<i>¡Bueno, carallo, basta xa de tanta leria!</i>	BARL, 135
BATALLAR	<i>se hai que batallar, un bon cabalo ten moito que facer no campo.</i>	OCT, 143
BATALLAR	<i>Son amigos e sempre acaban batallando.</i>	GDXL, 164
BATALLAR	<i>Despois de tanto batallar acadou o seu propósito.</i>	DRAG, 163
BATER	<i>Batín co lombo contra un arcón vello e xa estiven a mercé dela.</i>	MFB, 181
BATER	<i>especialmente os penedos do bispo onde máis batían os ecos dos disparos.</i>	AGOSTO, 50
BATER	<i>As pingotas baten con forza de abaixo no envoltorio metálico do coche.</i>	CULP, 67
BATER	<i>O comandante un pouco estrañado bota pé a terra pra velo mellor, pero o sol bátelle nos ollos, e a penas distingue un gran bigote...</i>	OCT, 14
BATER	<i>Bate nunha pequena horta cadrada, con altas sebes de mirto que a defenden do norte, testante na parede de tras da casa.</i>	OCT, 28
BATER	<i>eles non poderían bater en min sen unha orde explícita.</i>	BE, 18
BATER	<i>A frecha bateu no obxectivo.</i>	GDXL, 267
BATER	<i>Sen saber cómo, fora bater á súa casa.</i>	DRAG, 164
BATER	<i>Bate firme cos tacóns sobre as pedras do molle.</i>	BE, 109
BATER	<i>senón cun ruído da gorxa que se parecía moito ó golpe de martelo que empregan os matarifes cando baten contra a cabeza dos becerros no matadoiro.</i>	DEUS, 137
BATER	<i>a auga bateulle na cara e no pescozo.</i>	DEUS167
BATER	<i>Perdón, di tras bater cun matrimonio xa maior ao saír dunha ruela.</i>	CRIM, 109
BATER	<i>Unha muller cargada de bolsas bate con el na beirarrúa e dille algo.</i>	CRIM, 121
BATER	<i>As cadeiras están enriba das mesas e séntense os vasos bater no vertedeiro</i>	CRIM, 170

BATEXAR	<i>Un grupo de nenos espidos batexaban na auga, entre berros.</i>	DEUS, 147
BATUXAR	<i>batuxei nas pozas que se conformaban entre lousas.</i>	BE, 121
BATUXAR	<i>Batuxaba coas botas de caza nas beiras da Poça do Olho.</i>	ARR, 161
BEBER	<i>Non estaba bebido. Non bebera, que raro.</i>	EBO, 16
BEBER	<i>Si, agora bebemos algo.</i>	ESC, 173
BEBER	<i>No Presidio de Lugo, facilmente librado do seu cerco, beberon por derradeira vez con monstruosa sede.</i>	OCT, 344
BEBER	<i>Mantivo o vaso apoiado contra o labio inferior, pero sen beber e despois con voz dura...</i>	DEUS, 20
BEBER	<i>nunha daquelas noites en que se amosaba eufórico, mesmo como se bebera, pero sen beber nada, e mantiña arredor del a atención...</i>	DEUS, 22
BEBER	<i>rodeando pola dereita aquel inmenso tanque de cemento onde antes bebían os cabalos da parada.</i>	DEUS, 267
BEBER	<i>Poñan todo isto en repouso durante unhas horas e xanten e beban con moderación.</i>	TN6, 93
BEBER	<i>Hai fotos de Galicia, remos e pezas de embarcacións do país, pero bébese en copas góticas suecas de metal tallado.</i>	TN6, 93
BEBER	<i>En Galicia débémolles moitas cousas a xente que nin era arqueólogo, nin historiador e, nin sequera xente de letras: Taboada Chivite, López Cuevillas...e aínda bebemos deles.</i>	TN17, 55
BEBER	<i>Existen tipos repugnantes que gozan meténdose co gobernante de turno e que tal vez viven e beben sen necesidade de subvención.</i>	TN20, 6
BEBER	<i>Bebemos os demais. O Conserxe arrotou.</i>	ARR, 121
BENEFICIAR	<i>Os alumnos que se beneficien deste programa poderán realizar ata 400 horas de prácticas por curso.</i>	OCG4-2-99, 16
BERRAR	<i>Un home de carácter berraría,</i>	MFB, 12
BERRAR	<i>¡Está sempre tan feliz! ¡Así calquera!, berrou o home.</i>	ESC, 23
BERRAR	<i>Para a propia sorpresa, non se alporizou nin berrou.</i>	ESC, 29
BERRAR	<i>Pero xa Rosa perdera aquela paz e corría co coitelo na man, a berrar fóra de si, porco,...</i>	ESC, 29
BERRAR	<i>¿Ulo vas Xil de Arán?, berrou o corvo con moita autoridade.</i>	ESC, 32
BERRAR	<i>¡Baixa de aí, Gaspar!, berrou agora imperativo Don Xil.</i>	ESC, 83
BERRAR	<i>Entón el púxose furioso e berrou comigo coma un can.</i>	OCT, 207
BERRAR	<i>Castromao berra, todo mundo e berra, e hai máis estalos e cae Fidel.</i>	OCT, 351
BERRAR	<i>Un mozo berra, racha a camisa negra, queda co peito espido, as mans sen armas levantadas.</i>	OCT, 365
BERRAR	<i>o Cabo berrou con máis forza que nos outros casos.</i>	BE, 15
BERRAR	<i>non sentía os seus improprios, porque eu estaba tamén berrando coma un louco.</i>	BE, 18
BERRAR	<i>¡Rhiwefdel!, berrei eu chantando ambos pes sóbor da herba.</i>	BE, 122
BERRAR	<i>E non somentes berraban senón que estaban a queimar algo en cada cela.</i>	BE, 269
BERRAR	<i>Sempre que hai un motín nunha prisión, os reclusos soben aos tellados e alí berran e manifestan contra o ceo a súa cólera.</i>	BE, 274
BERRAR	<i>O Director berrou e chorou cando lle puxeron o sedño ao pescozo.</i>	BE, 280
BERRAR	<i>Os nenos deixaran xa de berrar e emprendían naquel momento a marcha en dirección ó alto da aldea.</i>	DEUS, 149

BERRAR	<i>as frases da resposta, tan airadas, non saían da boca de ningún animalíño inocente, irritado só por uns momentos e que salta e berra máis por medo que por odio.</i>	DEUS, 258
BERRAR	<i>e cando non lle gusta a música asubíalle e bérralle ó picadiscos.</i>	TN6, 93
BERRAR	<i>Eu berrei rompendo a gorxa.</i>	OCG11-3-99, 12R
BERRAR	<i>Tanto berraban os Gardas Cívís que a voz de meu pai de primeiras non se sentía.</i>	ARR, 100
BERRAR	<i>A mi a nai non dera un chílo. Eu sei que a miña nai non berrou por non obrigar o meu pai a delatarse.</i>	ARR, 100
BORRAR	<i>porque alguén pensa que se borra o pasado trucando unha foto.</i>	TN6, 7
BOTAR	<i>Os cazadores botaron pola ladeira do medio.</i>	GDXL, 102
BOTAR	<i>os ratos, cando albiscan a morte do veneno bótanse fóra da cova á luz do día.</i>	ESC, 28
BOTAR	<i>O caldeiro bota.</i>	GDXL, 102
BOTAR	<i>menos mal que o leite fracasara e se volvera botar bastante pan.</i>	OCT, 34
BRACEAR	<i>detense nun momento de ensimesmamento e dil sae cos bríos de quen se mergulla nun río e bracea augas arriba.</i>	OCG11-3-99, 10R
BRACEXAR	<i>As súas curtas patas bracexan no ar xestos quizais de dor.</i>	BE, 31
BRANQUEXAR	<i>Nacera tordo e tordo seguía a ser, pero cos anos fora branquexando e xa era completamente case branco.</i>	BE, 107
BRILLAR	<i>A estrañeza da primeira noite que durmín fóra da casa, nunha nenez lonxana que aínda brilla como estrela difunta,...</i>	MFB, 30
BRILLAR	<i>Brillaron por un intre ollos e dentes, sinais de vida na tea do saco.</i>	ESC, 156
BRILLAR	<i>Brilláronme os ollos de cobiza e de desexo.</i>	BE, 225
BRILLAR	<i>Ó avó brillanlle os ollos coa risa.</i>	OCT, 20
BRILLAR	<i>As torres de Casteldouro-o-Novo brillan no cume do castro cun máximo esplendor dourado.</i>	OCT, 191
BRILLAR	<i>As casas agabeán pró castelo en intrincadas renques, e as luces eléctricas empezan a brillar polas fiestras abertas á frescura.</i>	OCT, 198
BRILLAR	<i>O coiro escuro do sentadoiro brilla de tan gastado.</i>	OCT, 210
BRILLAR	<i>un raio de sol brilla na aguda baioneta.</i>	OCT, 366
BRILLAR	<i>un sol de inferno brillaba sobor de cactus e de area ambarina.</i>	BE, 27
BRILLAR	<i>proxectou sobre el un feixe de luz cegadora que aínda o fixo brillar máis e branquexar a ultranza as roupas das doncelas.</i>	BE, 29
BRILLAR	<i>enviso nos meus pensamentos, nos que decote estás ti, Esmeraldina, brillándome coma unha esmeralda e alumando a miña soedade e tritura de home cautivo, cando o cabo Hrutgy, o da cabeza de porco, se achegou a min moi apresurado,...</i>	BE, 34
BRILLAR	<i>Brilláballe o diaño nos ollos a Amaury Quellien</i>	BE, 107
BRILLAR	<i>Insoportábeis, brillaron con ira e con ardor para Amaury señorito, no bosco e na herba silandeira.</i>	BE, 113
BRILLAR	<i>A súa beleza brillaba por riba de tódalas demais.</i>	GDXL, 311
BRILLAR	<i>Bretaña, amiga miña, brillaba ao lonxe coma unha estrela.</i>	BE, 282
BRILLAR	<i>para evitar ritmos vacilantes, accións esvaídas ou personaxes que van perdendo o trazo a medida que os reloxos brillan nos ollos do público.</i>	TN17, 62
BRILLAR	<i>Os azulexos da Quinta brillaban ao sol da tarde con luces de aceiro.</i>	ARR, 177
BRILLAR	<i>frunciu moito os ollos, eu noteille profundas escuridades embaixo deles, e alí brillaron unhas poucas bágoas.</i>	BE, 280

BRINCAR	<i>Eu brinquei da cama e corrín á cociña.</i>	MFB, 176
BRINCAR	<i>O can brincou por riba deles, xogando, lambéndolles o rostro...</i>	EBO, 135
BRINCAR	<i>Fatos de feras aloucadas brincan pra fóra dos beirís, procurando as alturas homicidas.</i>	OCT, 345
BRINCAR	<i>Lanceiros asasinados en pequenas eguas que brincan coma cabras, que feren á traizón e escapan.</i>	OCT, 345
BRINCAR	<i>De pronto, cáseque entresoniñando, toma consciencia dun ruído de augas, coma cen troitas que brincasen xuntas.</i>	OCT, 348
BRINCAR	<i>Un corpo brinca no ar coma un boneco.</i>	OCT, 352
BRINCAR	<i>Responde ó camarada, brinca pra fóra o muro, engánchase á chatarra...</i>	OCT, 360
BRINCAR	<i>Xa os apreixan seis demos con caretas que brincan no camiño de ronda, ...</i>	OCT, 361
BRINCAR	<i>As sentinelas chegan, brincan os porcos bravos, as sentinelas caen nun fondo sono...</i>	OCT, 362
BRINCAR	<i>Préndense luces, brincan pés das camas, corren buscando unha saída...</i>	OCT, 365
BRINCAR	<i>Esa mesma fora a súa vida nos últimos anos, permanecer nun recuncho como observadora mentres os demais xogaban e se divertían correndo e brincando.</i>	DEUS, 148
BRINDAR	<i>¡Brindarei á súa saúde!</i>	ESC, 101
BRINDAR	<i>no barrio de Altona, en Hamburgo, residencia dalgunhas das máis grandes fortunas deste mundo, había xente que brindaba con champán pola inminencia da propia derrota</i>	DEUS, 29
BROMEAR	<i>Preguntábase se existían. Bromeaba, claro.</i>	TN6, 61
BRUAR	<i>Ao tempo que o facían bruaban coma animais, xuraban e insultábanno.</i>	ARR, 100
BULIGAR	<i>ao ver, no rostro da miña visitante, chagas ou feridas ou rubores ou signos de corrupción da carne, e alí buligaban presadas de vermes.</i>	ARR, 167
BULIR	<i>Cando non hai perigo. Cando o hai seguro que escapa por outro lado. Por iso se burlou e segue a burlarse de nós.</i>	AGOSTO, 100
BULIR	<i>os ratos non paran de bulir no faiado.</i>	OCP, 68
CABALGAR	<i>O mestre e o comandante cabalgan en silencio, en visos nos seus pensamentos.</i>	OCT, 22
CABALGAR	<i>O comandante xeral cabalga no alazán dourado pola estrada libre.</i>	OCT, 346
CABALGAR	<i>Puña o pé esquerdo na estrebeira e dun pulo violento xa estaba cabalgando.</i>	BE, 111
CABER	<i>Na sala de espera da estación non cabe unha agulla.</i>	MFB, 55
CABER	<i>Non sei se caberemos ben no cuarto.</i>	OCT, 20
CABER	<i>Cóubolle a honra de asistir.</i>	GDXL, 327
CABER	<i>A ledicia non me cabía no peito.</i>	BE, 282
CABER	<i>Nesa miudeza cabe hoxe o seu mundo.</i>	DEUS, 250
CABER	<i>dicir que os nativos están que non lles cabe un garavanzo.</i>	TN6, 7
CABER	<i>Un mapa no que sen dúbida caben as grandes programacións da radio comercial española,</i>	TN12, 15
CADRAR	<i>Hai pouco fíxose un cambio de lindes en dous alfoces, porque algunhas cadraban mellor coas Mariñas.</i>	OCT, 33
CADRAR	<i>- Ou o almirante, que lle cadraba máis cerca.</i>	OCT, 343
CADRAR	<i>segundo pasan os días Sor Claudina cadra con ela en que pai perdeu a expresión da palabra.</i>	MDB, 163
CADRAR	<i>Esa cor cadra ben con estoura.</i>	GDXL, 336

CADRAR	<i>ninguén acudía, a non ser algunha que outra persoa que lle cadrase de pasar polo camiño de volta da fonte.</i>	AGOSTO, 77
CADRAR	<i>A Igrexa catalana vén denunciando a COPE como un elemento de crispación social constante polos seus ataques ás forzas sociais e políticas que non cadran con ela,...</i>	TN12, 20
CADUCAR	<i>A Hespaña de todos-aberta incluso a Portugal- fronte á rancia España imperial que caducaría co afundimento franquista.</i>	TN12, 8
CAER	<i>Nigueiroá, e localidades próximas que xa caen na porción portuguesa...</i>	ARR, 57
CAER	<i>fazulas rosa, pelo loiro caído en bucles, boca encarnada...</i>	ARR, 57
CAER	<i>Fóra o sol caía con forza.</i>	AGOSTO, 72
CAER	<i>con aquel cabelo, non menos negro, que lle caía polos ombros...</i>	AGOSTO, 111
CAER	<i>Hoxe caerá na trampa e fusilarémolo, xa veredes.</i>	AGOSTO, 125
CAER	<i>Foi un dos primeiros soldados do concello de San Estevo que caen na guerra.</i>	AGOSTO, 22
CAER	<i>esforzábase por tomar de si, sen deixarse caer na desesperación nin no cansancio.</i>	AGOSTO, 67
CAER	<i>Vou despistada, ¿cara a onde cae a horta?</i>	ESC, 128
CAER	<i>Metinme dentro, caíu a tapa con estrépito, e permanecín encunado.</i>	MFB, 181
CAER	<i>mirábano con estupor e hostilidade, tomándoo por un aproveitado que caíra na vila para abusar dunha chapleta derramada.</i>	MFB, 20
CAER	<i>E persignouse a nai da primeira impresión, e caeu de xeonllos, non vendo máis ca santas ricamente vestidas, ...</i>	ESC, 11
CAER	<i>Creo que caeu do cabalo.</i>	ESC, 20
CAER	<i>Pero aquel era un demo de becho que non caía e facía que o home se burlarse antes de irse pola porta.</i>	ESC, 26
CAER	<i>E xa no leito, caeu rendida, co pequeno ao seu carón.</i>	ESC, 27
CAER	<i>os ratos, cando albiscan a morte do veneno bótanse fóra da cova á luz do día, buscando non se sabe ben que, atoutiñados, sen reparar na xente, e van caer nun claro no centro e centro da cociña.</i>	ESC, 28
CAER	<i>chantoume un coitelo no peito e caín, caín amodiño, mirándoa con amor, sen me doar...</i>	ESC, 84
CAER	<i>A noite cae sobre Casteldouro-o-Novo, tan vello, corazón do corazón da patria.</i>	OCT, 198
CAER	<i>O solciño reverbera contra a parede, e un longo silencio cae sobre os dous homes.</i>	OCT, 204
CAER	<i>Cando caeron as bombas esquecéuseme quen era.</i>	OCT, 205
CAER	<i>o seu corpo cae lentamente sobre o asfalto roto.</i>	OCT, 351
CAER	<i>Castromao berra e todo mundo berra, e hai máis estalos e cae Fidel, ...</i>	OCT, 351
CAER	<i>...dispara ó louco contra dunha fiestra, e cae partido ó chan.</i>	OCT, 352
CAER	<i>Un corpo brinca no ar coma un boneco, cae degolado escachando vidros e montantes, queda dobrado...</i>	OCT, 352
CAER	<i>...e o poderoso corazón rebéntalle no peito, e Fidel cae pra diante, cae debrozado...</i>	OCT, 353
CAER	<i>...xa a lanterna do xefe cae ó chan, xa outras seis sentinelas adormecen...</i>	OCT, 361
CAER	<i>As sentinelas chegan, , brinca os porcos bravos, as sentinelas caen nun fondo sono, fórmase outra patrulla...</i>	OCT, 362
CAER	<i>Un cheiro a froitas échelle o nariz, e o coronel suboficial cae nun pozo de fume que non acaba endexamaís.</i>	OCT, 364

CAER	<i>Caen sentinelas negras baixo bombas de man xurdidas de entre a néboa.</i>	OCT, 364
CAER	<i>Cae Castromao na area, o fusil baixo os dentes.</i>	OCT, 366
CAER	<i>o sol caía entón sóbor de min poñéndome derriba unha película de ledicia.</i>	BE, 22
CAER	<i>O sol caía daquela nun val, que se prolongaba moi alén,...</i>	BE, 32
CAER	<i>A tarde caía sobre a Enfermería da Prisión de Príncipe.</i>	BE, 106
CAER	<i>O luar caía a cachón por entremedias das faias.</i>	BE, 111
CAER	<i>Amaury Quellien bateu nas ponlas baixas dun carballo cerqueiro e caeu a terra dando tombos sobre toxo e sobre feitos.</i>	BE, 112
CAER	<i>A chuva caía entón en arroiada turbulenta.</i>	BE, 121
CAER	<i>Por riba do meu casaco de penado, de algodón rugoso e reforzado por diversos mendoas, caía aquel mar de doces linfas de lazo e morte</i>	BE, 121
CAER	<i>Caín pesadamente sobre aquel piso de terra,...</i>	BE, 121
CAER	<i>producíume unha sensación de impotencia que me obrigou a inxerir varias pullas relaxantes, até que fiqui coa testa desvariada e dei en caír nunha especie de sopor inqueda</i>	BE, 264
CAER	<i>Ocorreu que Menina Nhadron tirou da cabeza a gorra de prato e caeulle até os ombreiros un abanqueiro de luz que era o seu cabelo undoso.</i>	BE, 272
CAER	<i>Caíu o doutor, quen sabe qué doutor, queridísima Esmeraldina.</i>	BE, 279
CAER	<i>caíu coma un boneco.</i>	BE, 279
CAER	<i>non estiven en Bretaña, nin onda ti, "e ti latexas ou amada miña", nin no combate de Tagen Ata, senón na Prisión de Príncipe, naquela que lenta e seguramente caía xa en poder dos sublevados.</i>	BE, 279
CAER	<i>A grea iracunda caíra sobre as adegas secretas da Prisión de Príncipe.</i>	BE, 280
CAER	<i>El lembrábaa cun precioso vestido encarnado, cinguido na cintura cun grande pano de seda que lle caía ó longo da perna dereita</i>	DEUS, 32
CAER	<i>a chaqueta gris de punto que leva posta cáelle como unha saia arredor da cintura.</i>	DEUS, 145
CAER	<i>navegando fóra de Travemünde unha mañá fría de inverno, branca como a neve que caería unhas horas despois sobre a mesma area da praia.</i>	DEUS, 251
CAER	<i>Foi un dos primeiros soldados do concello de San Estevo que caeu na guerra.</i>	AGOSTO, 22
CAER	<i>Coinciden en parte con algunhas autoexculpacións que se filtran intramuros: os moitos despropósitos nos que caeron durante a campaña a coalición e o seu candidato</i>	TN6, 4
CAER	<i>Ese discurso de Beiras cae en pouco tempo.</i>	TN6, 62
CAER	<i>ó xefe dos eunucos caeulle tanto en gracia aquel galego que...</i>	MDR, 268
CAER	<i>Despois do seu grande éxito caeu no esquecemento.</i>	DRAG, 201
CAER	<i>Cae a natalidade en Sudamérica,...</i>	TN12, 6
CAER	<i>habera que seguir escoitando programas feitos, case sempre, dende lugares que nunca caen ó oeste do Padornelo.</i>	TN12, 18
CAER	<i>O ano en que caería o Muro de Berlín comezou cun premonitorio e desagradable renacemento do nacionalismo de extrema dereita.</i>	TN12, 47
CAER	<i>Canto a Quebec, non pode estar menos no Noroeste. Está ó Sur e tan ó Leste que se o está un pouco máis cae no mar.</i>	TN17, 74
CAER	<i>Unha nove tempestade política caeu onte sobre Rusia co descubrimento de escoitas ilegais.</i>	OCG4-2-99, 17
CAER	<i>Varias cidades galegas soportaron en dous días a chuva que cae nun mes.</i>	OCG11-3-99, 1
CAER	<i>hoxe caerá na trampa e fusilarémolo, xa veredes.</i>	AGOSTO, 125

CAER	<i>esforzábase por termar de si sen deixarse caer na desesperación nin no cansancio.</i>	AGOSTO, 67
CAER	<i>A chuvia, que é un espello do mar que se esfarela na altura, caeu longamente sobre nós estes días.</i>	OCG11-3-99, 4
CAER	<i>A nevarada caíu, primeiro, tormentosa, cun vento glacial que cortaba a cara da xente.</i>	ARR, 27
CAER	<i>O certo é que a min, nestes tempos, caeronse varios mitos.</i>	TN6, 28
CAÍR	<i>Puxéronme no camiño e fun indo de arrastro, aínda non sabía andar dereito coma agora, tiña medo a caír.</i>	OCT, 206
CAÍR	<i>Imbécil -dixome mentres o Cabo Torvo, cunha pancada moi precisa, me facía caír sobre o chao de cemento.</i>	BE, 10
CALAR	<i>Imposibilitado de contestar a eses golpes baixos, calaba un intre para darlle co cóbado...</i>	MFB, 24
CALAR	<i>e entón calei porque o raparigo indíxena nos fítaba coas meniñas dos ollos dilatadas.</i>	MFB, 222
CALAR	<i>Un día, a nena, que sempre xogaba ao arredor, notou que os animais todos e as árbores calaban.</i>	ESC, 9
CALAR	<i>Rosa calou un intre, como dando por bo o feitizo.</i>	ESC, 23
CALAR	<i>Ía dicir Toimil que agora chaman corazón ao comestible, pero calou porque era tan elegante como recto.</i>	ESC, 33
CALAR	<i>Eles calaron.</i>	ESC, 160
CALAR	<i>houbo un momento (...) en que tódolos ruidos calaron para escoitar a Albar.</i>	ESC, 168
CALAR	<i>Fidel Carballo cala un intre, baixa a cabeza e fruncidos os beizos...</i>	OCT, 15
CALAR	<i>O García teme suscitar outras sombras, e cala.</i>	OCT, 17
CALAR	<i>os mesmos nenos calan e traballan cos dentes tan ben coma os maiores.</i>	OCT, 30
CALAR	<i>¡Cala e obedece, muller!</i>	OCT, 181
CALAR	<i>o Castromao riase, e calaba.</i>	OCT, 205
CALAR	<i>Nunca tanto pasei na miña vida coma en canto calou aquela bicha *(ametralladora)</i>	OCT, 347
CALAR	<i>Cala, estúpido. ¿Non ollas que é un morto?</i>	BE, 29
CALAR	<i>viaxe a un lugar de ocultas revelacións, de códigos necesariamente máxicos onde o poeta cala e deixalle falar á devanceira.</i>	TN6, 80
CALAR	<i>enmudecido pola incesante lería chistosa da parella presentadora, pediulles que calasen.</i>	TN6, 89
CALAR	<i>ficaron amuados e mesmo un pouquiño avergoñados, como collidos nunha falta que sería inútil negar. E calaron.</i>	TN6, 89
CALAR	<i>Pero a maioría absoluta non chegou e aqueles perigosos berros de "Pujol enano habla castellano", calaron na rúa Génova.</i>	TN12, 9
CALAR	<i>A oferta, novidosa mesmo no método de matrícula, xa que se puxo en marcha un sistema de automatrícula (...), calou entre o alumnado.</i>	OCG3-3-99, 1U
CALAR	<i>denunciados polo Conselleiro de Cultura no seu día, pois resulta que non calan e teñen máis que dicir.</i>	TN20, 6
CALAR	<i>Eu abría xa a boca pra decerlle que o papai estaba no pozo negro, cando, por baixar a ollada de vergonza, din coa vista nas botas de elástico. E calei.</i>	ARR, 99
CALAR	<i>Calaron os mastíns de Castro Laboreiro.</i>	ARR, 109
CALAR	<i>De sotaque, calaron os cans no seu ouveo á lúa.</i>	ARR, 166
CALLAR	<i>E logo, o misterio da vida callando dentro, irradiando un espírito novo a todas as partes.</i>	OCT, 209

CALLAR	<i>revolución que poñería en dúbida a provincia e o papel dos concellos, estruturas novas e artificiais nas que puxo moito interese para que callasen.</i>	TN1, 28
CALLAR	<i>a mensaxe electoral enviada pola Coalición no só non callou no electorado galego, senón que foi claramente contraproducente.</i>	TN6, 51
CALLAR	<i>Non é posible que calle este esforzo propagandístico só coa publicidade oficial.</i>	TN20, 4
CALMAR	<i>O neno, que xa calmara cos coidados da nai, volveu chorar.</i>	ESC, 22
CALVEAR	<i>Por veces facíase unha clareira, a fraga calveaba,...</i>	BE, 22
CAMBALEAR	<i>Apartouno co brazo de ferro de tal maneira que o uniformado cambaleou co traspés.</i>	ESC, 171
CAMBIAR	<i>Cambiei de postura para apoiarme na outra muleta.</i>	OCP, 33
CAMBIAR	<i>As alegrías cambiaron en bágoas.</i>	GDXL, 352
CAMBIAR	<i>a súa face cambia da decisión á dúbida.</i>	MDR, 144
CAMBIAR	<i>A partir de entón, sempre que o volveu ver, a expresión nunca cambiou.</i>	DEUS, 138
CAMBIAR	<i>Dende unha perspectiva interior a cousa cambia considerablemente.</i>	TN1, 21
CAMBIAR	<i>Moito cambiaron as cousas.</i>	TN6, 13
CAMBIAR	<i>Para o voceiro do BNG, César Mosquera, a situación cambiou</i>	TN6, 16
CAMBIAR	<i>Iso xorde desa necesidade de crear, de contar, que sigo tendo. Cambiaron outras cousas.</i>	TN6, 26
CAMBIAR	<i>no suposto de que non cambie moito a situación socioeconómica e, polo tanto, tampouco as actitudes sociais nos aspectos non políticos, ese resultado non está garantido</i>	TN6, 47
CAMBIAR	<i>dende dez anos para aquí, o sistema de ensino, a sanidade, as pensións ou as infraestructuras cambiaron en positivo.</i>	TN6, 63
CAMBIAR	<i>non soubera facer oposición nin constructiva nin destructiva en Galicia e que iso cambiou dende a súa chegada á presidencia do partido.</i>	TN6, 63
CAMBIAR	<i>Neste momento irrompen no viveiro os tres fillos. Quique sorri deslumbrantemente, pero cambia de súpeto cando ve sobre o mostrador as fotografías que sacaron en Perú.</i>	TN17, 15
CAMBIAR	<i>debemos entender que as categorías políticas de relación dos pobos cambian ante a nova realidade europea.</i>	TN17, 24
CAMBIAR	<i>o home que necesita a Igrexa española neste momento importante en que tantas cousas cambian.</i>	OCG3-3-99, 30
CAMBIAR	<i>Moito cambiou o panorama político galego nos últimos anos.</i>	TN17, 74
CAMBIAR	<i>Afortunadamente, iso cambiou.</i>	TN20, 57
CAMBIAR	<i>Os tempos cambian e non podes loitar contra isto.</i>	OCG4-2-99, 48
CAMBIAR	<i>A cousa cambiou a peor</i>	XOGO, 159
CAMIÑAR	<i>Máis alá do río están os boscos, as fondísimas fragas polas que camiñan os mortos.</i>	BE, 109
CAMIÑAR	<i>Camiñaba Mohamed pola beira, cuberto pola súa mercadoría de alfombras.</i>	ESC, 89
CAMIÑAR	<i>Camiñan os dous par a par, amo e cabalo amigos, e saen da vila por onde lles indica un velliño, cara a un prado comunal.</i>	OCT, 202
CAMIÑAR	<i>O coronel sarxento consulta a lista de ordenanza, érguese da cadeira, camiña cara ós catres, pero mira o reloxo novamente.</i>	OCT, 363
CAMIÑAR	<i>Camiñei, entón, por un subeiro practicado no mato polos animais selvaxes.</i>	BE, 22
CAMIÑAR	<i>Amaury Pleven de face fermosísima e raiolante camiña na tardiña polas docas fluviais de Port-L'Aunay.</i>	BE, 108

CAMIÑAR	<i>Camiña moi ledo o caporal coa súa gorra mariñeira derrubada para a caluga.</i>	BE, 109
CAMIÑAR	<i>camiña sereno pola alfombra descolorida do corredor central e avanza ata o reclinatorio encarnado que o agarda debaixo do púlpito.</i>	DEUS, 10
CAMIÑAR	<i>Despois colle pola parte dereita da Rúa do Hospital e camiña durante cinco minutos pegado ó muro de coios da Fundación.</i>	DEUS, 12
CAMIÑAR	<i>Sempre que o acompañaba polas noites desde o edificio da Universidade ata a casa, ó baixar do metro, camiñaban durante un cuarto de hora.</i>	DEUS, 129
CAMIÑAR	<i>Podía ver os ollos pícaros da rapaza alemana mentres camiñaban.</i>	DEUS, 132
CAMIÑAR	<i>Logo ponse de pé e camiña ata a fiestra,...</i>	DEUS, 143
CAMIÑAR	<i>Estamos a camiñar cara a unha mundialización allea ó mercado.</i>	TN1, 28
CAMIÑAR	<i>un bo día camiñaba este menda con poucos anos polas rúas de Ourense a unha xunta ilegal (para recitar versos de Celso Emilio).</i>	TN6, 7
CAMIÑAR	<i>con motivo do asfaltado dun camiño veciñal en Cangas, ó lado da pa camiñaba un dos axentes electorais do PP.</i>	TN6, 18
CAMIÑAR	<i>Camiñase cara a aperta dos amantes idénticos, difuminando caracteres sexuais diversos.</i>	TN12, 7
CAMIÑAR	<i>Hai adxectivos que sempre camiñan da man das diferentes expresións da cultura galega.</i>	TN12, 49
CAMIÑAR	<i>Cando camiñaba polo paseo dos buxos centenarios, achegouse un home que se presentou como o vixiante.</i>	TN12, 59
CAMIÑAR	<i>A xente cando camiña por unha rúa vella e sen coches é máis feliz que cando anda pola cidade.</i>	OCG11-3-99, 12R
CAMIÑAR	<i>Laboreiro, meu can fiel, levaba o rabo gacho e camiñaba onda o cabalo como asmando ou triste.</i>	ARR, 172
CAMPAR	<i>Deixei eu o chaquetón no carro porque campasen ben o xugo e as frechas no peito da miña guerreira.</i>	ARR, 123
CAMPAR	<i>percíbese bastante ben o branco das paredes, especialmente na sala de estar, onde aínda campa un coñecido calendario.</i>	DEUS, 17
CAMPEAR	<i>Se se denuncia que a difamación e a calumnia campean por todos os medios de comunicación ¿qué autoridade moral ten un medio que as practica sistematicamente.</i>	TN12, 21
CANSAR	<i>Pronunciou cen veces esa palabra, ata que cansou,...</i>	EBO, 369
CANSAR	<i>un día os de Cas Marelo deberon cansar de tanta interquienencia de visitas.</i>	OCT, 25
CANSAR	<i>Se cansas imos máis a modo.</i>	OCT, 184
CANSAR	<i>Cando me cansei das súas rosmadelas, e das señoras que se agolpaban no mostrador,...</i>	MFB, 18
CANTAR	<i>nos valados, nos cómbaros, cantan mil bichos pequenos.</i>	OCT, 12
CANTAR	<i>Pra confirmalo, canta unha curuxa.</i>	OCT, 361
CANTAR	<i>Decía contra a voz estoutra voz que me cantaba nunha parte da cabeza achegada ao fondo dos meus ollos.</i>	BE, 107
CANTAR	<i>Como amor eu sentía pola voz de ela, que cantaba mesmamente na miña orella.</i>	BE, 113
CANTAR	<i>O bruar do trebón deixou pasar, entón, unha brisa primaveral que cantaba nos lousados da casa adorábel.</i>	BE, 125
CANTAR	<i>Cantaban as rolas lonxe, polas poulas.</i>	BE, 276
CANTAR	<i>imitaba de maneira perfecta o canto do cuco, do paspallás e da cotovía, sen que se puidese distinguir se o que cantaba era unha persoa ou un paxaro.</i>	DEUS, 257

CANTAR	<i>Se a administración decide dirixir isto, e meter o mesmo equipo só para Lugo, iso canta, pode dar lugar a acusacións de recomendación.</i>	TN17, 53
CANTAR	<i>Así cantou por primeira vez na estrea do novo instrumento.</i>	TN17, 71
CANTAR	<i>Se o libro de Alcalá estivese editado en Madrid outro galo lle cantara.</i>	OCG25-11-98, 48
CANTAR	<i>Eu cantei cando non se me oía.</i>	OCG11-3-99, 12R
CANTAR	<i>Sunflowers canta exclusivamente en inglés.</i>	OCG11-3-99, 40
CANTAR	<i>Laboreiro perdeuse cun laído por onda os espigueiros, nas sombras das viñas e das hortas, entre os patíns de pedra labrada, polas canellas onde canta o rego da auga.</i>	ARR, 165
CARECER	<i>terminaría en ridículo maior, porque este guerreiro celta carecía da inocencia bereber e era pouco probable...</i>	MFB, 130
CARECER	<i>Impúdica e matemática. Impúdica porque carecía do pudor necesario que esixe a xenerosidade, e matemática,...</i>	EBO, 21
CARECER	<i>Londragoll é unha londra que carece case de movementos.</i>	BE, 31
CARECER	<i>As análises que chegan de fóra raian na incultura política e carecen de soporte informativo.</i>	TN6, 4
CARECER	<i>non se falou das deputacións. Carecen de responsabilidade fiscal e iso , un incentivo para a alegría no gasto e para o clientelismo</i>	TN6, 13
CARECER	<i>servir de alicerce para configurar un sindicato de alcaldes do que ata o de agora carecía.</i>	TN6, 14
CARECER	<i>A Deputación da Coruña , a única que carece de sindicato de alcaldes e a única en que o seu presidente non ten cargo relevante dentro do partido.</i>	TN6, 18
CARECER	<i>A pesar de que antes dos anos 80 careceu de todo apoio institucional, a lingua galega mantívose...</i>	TN12, 4
CARECER	<i>A sociedade galega carece dunha cultura visual.</i>	OCG11-3-99, 1R
CARECER	<i>Carecen Vostedes de valor bastante -di.</i>	ARR, 153
CARGAR	<i>e os criados cargaron co el ata o campo do torneo.</i>	BE, 152
CARGAR	<i>a pereira non cargou coma o ano pasado.</i>	DRAG, 224
CARGAR	<i>cando cargaron o un contra o outro coas caras abaixadas sobre os arzóns parecía que en Brocelandia había tremor de terra.</i>	BE, 155
CARGAR	<i>lamentable sucesión de incidentes sobre a pista e nas bancadas, onde a policía cargou ó final do encontro.</i>	OCG3-3-99, 40
CARROUCHAR	<i>Estaba a agardar outro fillo, cando o máis pequeno aínda non carrouchaba.</i>	ESC, 92
CASAR	<i>Pero o individuo que o suplanta esta madrugada casou, polo visto, de fraque, coa muller que sorri no retrato da cómoda, ...</i>	MFB, 13
CASAR	<i>Ía casar co rei de Galicia.</i>	ESC, 20
CASAR	<i>Recordo que cando el estaba emigrado en Suíza, ao pouco de casar, algunhas veces eu, eu sentaba naquel coche vello...</i>	ESC, 87
CASAR	<i>Casou ó pouco tempo... O malo é que aínda viven ben lonxe...</i>	OCT, 22
CASAR	<i>E aínda que despois de casar se lle compuxeron dunha forma espléndida, especialmente cando aumentou os primeiros quilos, antes de poñerse gorda coma agora,...</i>	DEUS, 23
CASAR	<i>A música e maila estética dos novos grupos musicais galegos casa á perfección coas testemuñas arrincadas dos filósofos do pobo que sobreviven na soleira existente entre a aldea e a urbe.</i>	TN6, 93
CASAR	<i>nun próximo ciclo, a xente casará ó seu debido tempo, concibirá cedo.</i>	TN17, 6
CASAR	<i>a cousa de facer roupa vénlle de familia, pero o do deseño adquiriuno alá polos anos setenta, cando casou.</i>	TN17, 68

CASAR	<i>Parece ter optado por abandona-la vida pública para descansar xunto á súa muller, Graca Machel, con quen casou o pasado 1998.</i>	OCG4-3-99, 18
CASAR	<i>Peter Larsen, dinamarqués de 24 anos, casou cunha muller de 93 anos, Soerensen, para evitar que a familia da anciá a internase nun asilo.</i>	OCG4-2-99, 44
CASAR	<i>que o señor Remuñán viñera da parte de Pontevedra, de Poio máis exactamente, coma oficial do ferrador de Celanova e que casara en Lucenza</i>	ARR, 20
CEAR	<i>cando esta dama é agardada sempre recúa, faise de rogar, cía do seu carro para construírlle un corredor ao máis vil desasosego.</i>	ÉBO, 136
CEAR	<i>Un respecto, cabaleiro, nunca ceamos xuntos,...</i>	ÉBO, 373
CEAR	<i>os pratos e os restos do xantar permanecían sobre a mesa durante a tarde enteira, mesmo ata a hora de cear.</i>	DEUS, 24
CEAR	<i>Logo ceaban e os de Lobosandaus ouvían risos tras da fiestra da cociña.</i>	ARR, 42
CEBAR	<i>A censura cebou-se nas páxinas de Ínsula e chegou ó cumio da persecución</i>	GROMOS, 274
CEDER	<i>Otilia sumiuse no tristén, cedeu á inapetencia.</i>	ARR, 74
CEDER	<i>Cando viu que non cedía a pesar do esforzo e que tiña dúas bágoas no nacer dos ollos, púxose como unha furia.</i>	ESC, 175
CEDER	<i>percibín como os de meu retrocedían até o fondo, espaventados, mentres as portas tan longamente golpexadas cedían, e unha horrenda moitedume entraba polo Cuarto de Manequíns.</i>	BE, 277
CELEBRAR	<i>Non se celebraban misas.</i>	ESC, 177
CELEBRAR	<i>O 20 de outubro celébrase o Día Internacional dos Dereitos do Neno.</i>	TN17, 10
CENTRAR	<i>A reunión do pleno do Consello Xacobeo centrouse onte en repasa-las actuacións realizadas ata o momento polas distintas administracións implicadas na promoción da Ruta,</i>	OCG4-3-99, 39
CERRAR	<i>e xa a noite cerraba cando deron chegado á nova albergaría de Fonte Sabadón.</i>	MDR, 351
CERRAR	<i>e xa a noite cerraba cando deron chegado á nova albergaría de Fonte Sabadón.</i>	MDR, 333
CERRAR	<i>As bolsas europeas cerraron onte á baixa arrastradas pola debilidade de Wall Street.</i>	OCG4-3-99, 22
CESAR	<i>O home chegaba correndo, pero axiña cesou o ruído de alancadas, retornando a cortiña ó silencio.</i>	MFB, 154
CESAR	<i>Todo o balbordo cesa de súpeto.</i>	OCT, 199
CESAR	<i>A luz dos lóstregos cesou sobre os seestros penedos de Kerlescan.</i>	BE, 125
CESAR	<i>Ao cabo de un tempo que me semellou témero e longo (...) cesou o fogo e abrín os ollos.</i>	BE, 273
CESAR	<i>A unha orde de aquel home, os seres furibundos acomodáronse silandeiramente nun curruncho e cesaron os seus movementos e os seus berros.</i>	BE, 278
CESAR	<i>aproveitou uns segundos nos que cesaron os disparos.</i>	DEUS, 16
CESAR	<i>Esta entidade contratou por un ano a Xosé Luís del Pon, voceiro do PSOE en Quiroga coa intención de que cesaran as críticas ó alcalde</i>	TN6, 20
CESAR	<i>os ataques cesarán, dixo.</i>	OCG4-2-99, 17
CHAMAR	<i>E esoutra dona de pescozo alongado como ave á que chaman grou e que terma dun bacoriño as espeto.</i>	ESC, 17
CHAMAR	<i>cando abriu Rosa, que chamaran, estaba Spiderman á porta coa rosada da mañá no coiro das botas...</i>	ESC, 155
CHAMAR	<i>Chamou Spiderman á porta e ela apurouse para ver a obra, pero era que traía o prato baleiro.</i>	ESC, 159

CHAMAR	<i>Hai un ferreiro por un travesío arriba, onde lle chaman as Maravillas, que tamén ferra moi ben.</i>	OCT, 189
CHAMAR	<i>Se queren tamén poden ir polos travesíos, despois dun sitio que lle chaman a Ulfé hai unha ponte nova moi guapa.</i>	OCT, 189
CHAMAR	<i>Chaman de Vilafranca.</i>	OCT, 341
CHAMAR	<i>A campá chama a xentar.</i>	OCT, 351
CHAMAR	<i>A nai, que asistía en silencio á conversa, mandoulle un bico cariñoso polo aire e chamoulle pichón en voz baixa.</i>	DEUS, 150
CHAMAR	<i>Que os deixen para ti. A min non me chaman os figos.</i>	AGOSTO, 83
CHAMAR	<i>Todas son parentela, pero a que agora vén, máis irmá é da primeira e chámase Avaricia.</i>	ESC, 14
CHAMAR	<i>...o que resulta un excelente belvedere sobre as chairas nas que ondula o río mínimo que alí se chama Das Gándaras.</i>	ARR, 15
CHANTAR	<i>Inchado o ventre de Escudo de tanto estar quedo na corte, encollía moi axiña ao chegaren ao patio...</i>	BE, 111
CHAPARRAR	<i>ao mesmo tempo que os corpos se chaparran, pernas diversas son emitidas en todas direccións.</i>	BE, 30
CHASCAR	<i>De repente, no ceo de Bretaña, escurecido até case converter o día en noite, un lóstrego chascou pola banda da ría,...</i>	BE, 125
CHEGAR	<i>a través da parede que unía a cociña co andar terreo da casa, lles chegou unha especie de ladaíña.</i>	MFB, 152
CHEGAR	<i>Pois come sal a ver se chegas onda os homes.</i>	MFB, 170
CHEGAR	<i>abrir a xanela e observar que chegou un novo día lentamente, prometendo moreas de incertezas e desafíos.</i>	EBO, 15
CHEGAR	<i>Todo chegará, repetía Matilde cun aceno de cruel despotismo.</i>	EBO, 19
CHEGAR	<i>A Libardino Romero o momento da expulsión chegoulle na adolescencia e,...</i>	EBO, 20
CHEGAR	<i>Sen embargo a calma non chegou.</i>	EBO, 136
CHEGAR	<i>E cando a noite chegou (...) o corvo da casa ergueu o voo.</i>	ESC, 22
CHEGAR	<i>O badulaque, informou Toimil con ton de desprezo, chegou zungando en coche.</i>	ESC, 22
CHEGAR	<i>O home, cando veu, que chegou tarde, algo notou, que se virou de costas, cos brazos caídos cara ó chan.</i>	ESC, 27
CHEGAR	<i>E algo notou esta, pero non estrañou, porque xa todos foran apartando dela desde chegara sen home nin tesouro...</i>	ESC, 28
CHEGAR	<i>E sendo así, entre xente importante, ¿non poderíamos chegar a un apaño?, replicou Don Xil.</i>	ESC, 33
CHEGAR	<i>Simón e Albar chegaron ao serradoiro uns minutos antes da hora.</i>	ESC, 80
CHEGAR	<i>O capataz, que chegou ao pouco, traía en cambio cara de poucos amigos.</i>	ESC, 80
CHEGAR	<i>xa preto da adega, apurou o paso e chegou a tempo.</i>	ESC, 89
CHEGAR	<i>Pero non era doado chegar ata o niño, nin sequera para dous mexericas rubideiras coma eles.</i>	ESC, 102
CHEGAR	<i>Chegoulles a hora, dixo ela cun sorriso canso.</i>	ESC, 155
CHEGAR	<i>como se chegasen retrasados a un cambio de hora.</i>	ESC, 162
CHEGAR	<i>antes, escribiu Brigo, chegaría o rei Artur cun exército de preeiros paxaros xusticeiros.</i>	ESC, 169
CHEGAR	<i>Correndo, alegremente excitados pola refrega veciñal, chegaron os da basca.</i>	ESC, 171

CHEGAR	<i>cando aínda a noite non sorbera as cores de Spiderman nas paredes, chegou o home da casa.</i>	ESC, 172
CHEGAR	<i>Chegoume hoxe o contrato.</i>	ESC, 174
CHEGAR	<i>¿Estamos xa en Outeiro do Lago?</i> <i>-¿Acaban de chegar agora mesmo.</i>	OCT, 11
CHEGAR	<i>Entón apartan á esquerda, e ó chegaren á escola, ou á ponte, case será tan ben que pregunten outra vez.</i>	OCT, 11
CHEGAR	<i>A compañía chega a unha bonita chousa cerrada sobre si por un valado.</i>	OCT, 13
CHEGAR	<i>Ó chegaren á súa altura, Fidel Carballo agarda que chegue a columna.</i>	OCT, 17
CHEGAR	<i>Entón chegaba un siareiro, buscaba poñamos por caso un libro dun tal Benigno Ledo sobre apicultura, ...</i>	OCT, 25
CHEGAR	<i>dúas ou tres coma ela chegaban pra servir a parroquia.</i>	OCT, 30
CHEGAR	<i>A voz do Fidel chégalle como a través de cen veos de seda, apagada, lontana.</i>	OCT, 31
CHEGAR	<i>Chegaba da noite prá mañá. Aquí témoslle un sistema de avisos bastante bon.</i>	OCT, 32
CHEGAR	<i>Despois chegaron as degraedoras, e aqueles motores grandisimos de gasolina...</i>	OCT, 34
CHEGAR	<i>Présa de chegar tampouco non hai-di o Fidel.</i>	OCT, 180
CHEGAR	<i>Da cociña chega un ruído apagado, coma se quen anda por ela tratase de non espertar a ninguén.</i>	OCT, 186
CHEGAR	<i>A este paso non chegamos antes das doce.</i>	OCT, 188
CHEGAR	<i>Axiña chegan á encrucillada.</i>	OCT, 190
CHEGAR	<i>despois de preguntar pouco e atender menos aínda, cabalgando unhas veces coa sombra á dereita e outras á esquerda, Fidel Carballo logra chegar a Outomuro</i>	OCT, 190
CHEGAR	<i>un cheiro agre de pólvora, chegaba ós curros dos cabalos.</i>	OCT, 342
CHEGAR	<i>Chirlan interferencias que chegan polas ondas.</i>	OCT, 345
CHEGAR	<i>Hai que agardar que chegue o exército de España.</i>	OCT, 357
CHEGAR	<i>De arriba chega un xordo son de pasos que conflúen.</i>	OCT, 361
CHEGAR	<i>Levarían reforzos, mais non lles chegarán.</i>	OCT, 361
CHEGAR	<i>Unha foula de gardas enche o adarve, xa os derradeiros van chegando arriba,...</i>	OCT, 362
CHEGAR	<i>As sentinelas chegan, brincan os porcos bravos...</i>	OCT, 362
CHEGAR	<i>Xa chegará a súa hora, a hora de guiar os navegantes pacíficos.</i>	OCT, 363
CHEGAR	<i>Xa está chegando a hora do relevo, e olla ó seu redor, á pouca luza que aluma o dormitorio.</i>	OCT, 363
CHEGAR	<i>Desde a Praia de Orzán chega outro aviso.</i>	OCT, 364
CHEGAR	<i>Fidel que agora está chegando a Outeiro, que nunca máis verá cos ollos seus a casa dos Carballos...</i>	OCT, 365
CHEGAR	<i>O discurso de aquel cretino chegaba agora de forma perfectamente comprensíbel.</i>	BE, 19
CHEGAR	<i>tiña que percurar o doutor Le Barre na propia Bretaña e tiña que chegar a Bretaña a partir daquela prisión.</i>	BE, 21
CHEGAR	<i>até que, nun intre, Amarilis chegou das profundidades de aquel cadro.</i>	BE, 29

CHEGAR	<i>Orabén, tan pronto como cheguei a ela co meu fardelo de cousas persoais ao lombo e me instalei na cama que me indicou Louroumarín, decateime con tristura infinita de que alí tampouco había ningún preso político</i>	BE, 102
CHEGAR	<i>lanzou contra miña unha arroiada de improprios que me chegaron moi fondo na ialma.</i>	BE, 104
CHEGAR	<i>Unha como liorta de cóbregas, siseante e lisa, con trallazo polo medio, chegoume de máis alá do meu ensoño.</i>	BE, 111
CHEGAR	<i>Amei aos dous, a través das voces que me chegaban no escuro da miña soedade.</i>	BE, 113
CHEGAR	<i>Chegaba o sol desde o balcón aberto á primavera, desde o xardín.</i>	BE, 126
CHEGAR	<i>O home usaba pantalóns a raias e unha levita negra que lle chegaba até mea perna.</i>	BE, 126
CHEGAR	<i>Coido que chegou a hora, Amaury -berroume a ave Rhiwefdell.</i>	BE, 269
CHEGAR	<i>e un xordo rumor de tusidos múltiples chegaba até onde eu estaba.</i>	BE, 270
CHEGAR	<i>Permanecía eu en compañía dun fato formado por uns poucos reclusos (...) cando aos meus ouvidos chegou a voz inconfundíbel de Menina Nhadron</i>	BE, 271
CHEGAR	<i>Un ruído enxordecedor chegou a min e fechei os ollos.</i>	BE, 273
CHEGAR	<i>Acordei tremendo, porque un ruído enorme chegaba a min e proviña da porta que comunicaba o Cuarto de Manequíns co Blok-K.</i>	BE, 277
CHEGAR	<i>lograra forzar todo tipo de resistencia dos Opas e chegara por fin ás oficinas de Rexime.</i>	BE, 279
CHEGAR	<i>Eses pasos sonoros e pausados que lle chegan desde a rúa, procedentes do lado esquerdo segundo se mira desde a fiestra do salón.</i>	DEUS, 9
CHEGAR	<i>Seguro que chegou tarde á misa.</i>	DEUS, 9
CHEGAR	<i>O primeiro soa aínda un pouco lonxano e débil, pero os seguintes chegan xa moi claros ata a habitación onde ela se atopa.</i>	DEUS, 12
CHEGAR	<i>Un deles estaba totalmente carbonizado cando chegaron os bombeiros.</i>	DEUS, 14
CHEGAR	<i>As cartas del que lle chegaron de Berlín nos meses que seguiron limitábanse a facer descrições da vida nunha cidade que lle gustaba cada vez máis</i>	DEUS, 128
CHEGAR	<i>En ningunha das cartas que lle chegaron nos tres meses seguintes había alusións persoais.</i>	DEUS, 130
CHEGAR	<i>Esperaba as cartas del con impaciencia e sentía unha rabia que a enfurecía cada vez que chegaba da facultade e o carteiro xa pasara pola rúa</i>	DEUS, 131
CHEGAR	<i>Chegara sen aviso, máis de quince días antes do que tiña anunciado.</i>	DEUS, 133
CHEGAR	<i>púxo a ante a evidencia de que el agardaba no vestíbulo e que se ían encontrar inmediatamente, cando a criada chegara co recado.</i>	DEUS, 134
CHEGAR	<i>Os nenos deixaran xa de berrar e emprendían naquel momento a marcha en dirección ó alto da aldea, reclamados polas voces femininas que chegaban potentes e agudas</i>	DEUS, 149
CHEGAR	<i>Cando o pai lle dixo que fora o primeiro, que a atopara perdida e chorando no campo de Barreiros, sen que ninguén se puidera explicar como chegara ata alí,</i>	DEUS, 150
CHEGAR	<i>Mesmo se sorprendeu, cando chegou á casa o día anterior e a atopou axudando ás mulleres na cociña.</i>	DEUS, 150
CHEGAR	<i>sentiu unha leve angustia despois de xantar, pois durante uns instantes, ata o asento da cerdeira onde el se atopaba, chegou o sonido xordo e calado dun pranto que viña da parte alta da casa.</i>	DEUS, 151
CHEGAR	<i>estivo parado no cruce do Parque, mirando o reloxo seguido, ata que chegou un turismo e saíron en dirección ó barrio da Ponte.</i>	DEUS, 247

CHEGAR	<i>Cando el chamou a Mariana, talvez para que o informase do que estaba sucedendo, pouco antes de que ela chegase, xa os soldados recibiron a orde de subir de novo na camioneta.</i>	DEUS, 248
CHEGAR	<i>Chegamos así a un curioso paradoxo que amosa ben a situación de encrucillada da conciencia galega de pertenza.</i>	TN1, 25
CHEGAR	<i>Son aqueles votantes ós que se pode chegar en certas condicións.</i>	TN1, 28
CHEGAR	<i>As análises que chegan de fóra raian na incultura política e carecen de soporte informativo.</i>	TN6, 4
CHEGAR	<i>a través dun compañeiro da Escola chegoume un lote de revistas de banda deseñada.</i>	TN6, 26
CHEGAR	<i>Era un momento especial porque estaba publicándose no Totem o material que durante corenta anos non chegara a aquí.</i>	TN6, 26
CHEGAR	<i>Eu cheguei moi tarde ó nacionalismo.</i>	TN6, 27
CHEGAR	<i>en 1985 coa presenza de Coalición Galega o voto nacionalista chegaría ó 23,26% e no 97 o BNG subiría ata o 26,11%</i>	TN6, 36
CHEGAR	<i>entre o PPG e o BNG, dunha banda, e o PSdG da outra. Pois mentras aqueles dous chegan ós anos noventa dotados cunhas extensas e requintadas redes organizativas, con presenza en todo o territorio</i>	TN6, 39
CHEGAR	<i>dotarse dos medios de comunicación imprescindibles para que esa alternativa chegue mellor e con máis frecuencia ós seus destinatarios.</i>	TN6, 48
CHEGAR	<i>A mensaxe dos nacionalistas, o lingüisticamente ambivalente "Porque nos interesa este país" só chegou ata o doce por cento do espacio cuberto por publicidade pagada.</i>	TN6, 66
CHEGAR	<i>Moi poucas veces un instrumentista chegou tan lonxe como Pollini nestes tres movementos de Petrushka.</i>	TN6, 85
CHEGAR	<i>E por fin chegou o premio que, como todos os premios, nunca son importantes ata que os recibe un.</i>	TN6, 87
CHEGAR	<i>Pero a maioría absoluta non chegou e aqueles perigosos berros de "Pujol enano habla castellano", calaron na rúa Génova.</i>	TN12, 9
CHEGAR	<i>Agora chegoulle o turno ao PSOE.</i>	TN12, 39
CHEGAR	<i>Ata o de agora, xa chegaron a Galicia oito nenos de orixe peruana.</i>	TN17, 12
CHEGAR	<i>está previsto que os dez primeiros cheguen na primeira metade do vindeiro ano.</i>	TN17, 12
CHEGAR	<i>A divulgación chegará tamén ós niveis non universitarios.</i>	OCG3-3-99, 14
CHEGAR	<i>Dende Lugo chega o segundo volume de MOENIA.</i>	TN20, 65
CHEGAR	<i>Todo o escándalo serviu á vez como lección de ata donde se pode chegar coas novas tendencias do máquetin caciquil.</i>	TN6, 18
CHEIRAR	<i>¡Isto cheira que fede!</i>	ESC, 103
CHEIRAR	<i>Todo cheira a civilidade, a séculos de homes e mulleres laborando no eixe da nación.</i>	OCT, 198
CHEIRAR	<i>Quizabes o día sexa hoxe: a xente cheira a medo e a ousadía</i>	OCT, 342
CHEIRAR	<i>Chéirase no ar, dixo Rosa.</i>	ESC, 23
CHIAR	<i>No Delicias, en cal vai ser -chía a voz cun punto de impaciencia antes de desligar.</i>	MFB, 11
CHISMAR	<i>Anda, ven pra aquí agora, que xa chismarás despois.</i>	OCT, 20
CHOCAR	<i>Aínda non chocaron.</i>	ESC, 103
CHOCAR	<i>todas as botas chocaron ao unísono.</i>	BE, 16

CHOCAR	<i>Cada libro meu era e é diferente en temática, grafismo,... e iso chocaba contra esas verdades anquilosantes que hai sempre arredor das actividades artísticas</i>	TN6, 26
CHOCAR	<i>Pero iso choca con outro tipo de problemas administrativos ou legais.</i>	TN17, 53
CHOCOLEAR	<i>Chocolean as botas, fréganse frías mans, un instante de acougo.</i>	OCT, 361
CHORAR	<i>Esperanza deume as costas e rompeu a chorar.</i>	MFB, 30
CHORAR	<i>Non chore señora. Choro sempre que penso no meu pai.</i>	EBO, 246
CHORAR	<i>O pequeno que chora e a cea sen facer.</i>	ESC, 21
CHORAR	<i>O neno, que xa calmara cos coidados da nai, volveu chorar.</i>	ESC, 22
CHORAR	<i>O pequeno botou a chorar de novo.</i>	ESC, 23
CHORAR	<i>Sentou nun toro e botouse a chorar.</i>	ESC, 81
CHORAR	<i>Decatouse de que non choraba, de que as verbas saían soas...</i>	ESC, 86
CHORAR	<i>Agora si choraba. Que ben, sentir esa man tan diferente á súa,...</i>	ESC, 87
CHORAR	<i>Non sei se oíches chorar o Castromao...</i>	OCT, 207
CHORAR	<i>Teme ter que chorar de tanto gozo, e séntese incapaz de pronunciar unha palabra.</i>	OCT, 340
CHORAR	<i>Chorei, Esmeraldina carísima.</i>	BE, 11
CHORAR	<i>Chorei con bágoas ardentes que devolveron unha pouca de calor ás miñas meixelas.</i>	BE, 11
CHORAR	<i>O Director berrou e chorou cando lle puxeron o sedño ao pescozo.</i>	BE, 280
CHORAR	<i>É posible que el pense que Mariana chora con demasiada facilidade.</i>	DEUS, 27
CHORAR	<i>o seu homónimo español, que só chora de emoción cando escoita unha banda de música.</i>	DEUS, 137
CHORAR	<i>Cando o pai lle dixo que fora o primeiro, que a atopara perdida e chorando no campo de Barreiros, sen que ninguén se puidera explicar como chegara ata alí,</i>	DEUS, 150
CHORAR	<i>Ela botouse a chorar e xa non escoitou máis.</i>	DEUS, 260
CHORAR	<i>Limparlle un voto á dereita anque chore o pobre home.</i>	TN6, 7
CHORAR	<i>Mentres estivemos en Perú a nena estivo moi mal. Claro, foi máis dun mes sen vernos, e choraba, e mesmo enfermou.</i>	TN17, 15
CHORAR	<i>Cando chegou ese intre rompeu a chorar de amargura e de rabia.</i>	OCG25-11-98, 34
CHORAR	<i>confesou que durante a gravación do espacio choraba de risa como non o fixera en moito tempo.</i>	OCG4-2-99, 53
CHORAR	<i>Había nela emoción. Chorara denantes.</i>	ARR, 171
CHORAR	<i>Acabo de ver que Dorinda, ao se cruzar comigo na galería, de volta do retrete, non chora.</i>	ARR, 45
CHOUTAR	<i>todo pode enmendarse, case todo, por iso choutaba de gozo e asubiaba...</i>	EBO, 19
CHOUTAR	<i>Co camiño do bosco iluminado pola lúa diante dos ollos do cabalo, este choutou coma un alustre e gallopou en dirección á sombra das grandes árbores.</i>	BE, 111
CHOUTAR	<i>¿Por que nos tolea vostede sempre coa súa teima, Amaury? -diciá entón o doutor Rojet Ulmannei choutando con impaciencia sobre a súa perna san dun extremo ao outro do consultorio.</i>	BE, 260
CHOUTAR	<i>Ora, a pregunta choutaba no meu corazón coma unha ra embaixo dunha taza.</i>	BE, 261
CHOUTAR	<i>fechei os ollos con forza, até que se me puxo diante unha especie de pano encarnado, no que choutaban moxenas de luz.</i>	BE, 263

CHOUTAR	<i>e choutou de contento estando de lado dos oprimidos.</i>	TN6, 85
CHOUTAR	<i>Choutou o gato negro desfacendo unha morea de libros.</i>	ARR, 164
CHOVER	<i>Ao mellor chovía fóra e a min, a min parecíame que íamos os dous por unha estrada con brillo.</i>	ESC, 87
CHOVER	<i>¡Xa choveu!</i>	ESC, 96
CHOVER	<i>e rematara unha xornada de combate e de greve xeral e chovera alí e había mortos e presos en vilas.</i>	BE, 281
CHOVER	<i>Os candidatos dos pepes chaman estes días á Gran Carrexada, especialmente se chove, porque aínda non gobernan os meteoros.</i>	TN6, 7
CHOVER	<i>Eu non podía asumir esa contradición, e chovía sobre mollado</i>	TN6, 26
CHOVER	<i>chóvenlle os contratos para este verán.</i>	DRAG, 258
CHOVER	<i>Cúspenche na cara e tes que dicir que chove,...</i>	OCG4-2-99, 9R
CHURMIGAR	<i>Churmiga un pouco ó escoitar os seus termos.</i>	OCT, 186
CIRCULAR	<i>ofrecían algún consolo polas súas cartas ó director, escritas para facer chorar a Corona e para que circulasen no comité de empresa da refinería, entre panfletos e consignas.</i>	MFB, 133
CIRCULAR	<i>colocándoos de a par para que circule o ar coma nun hórreo.</i>	ESC, 98
CIRCULAR	<i>notamos (...) que entre árbores das beiras circula unha parella de tigres de Siberia cos rabos moi enroscados.</i>	BE, 28
CIRCULAR	<i>e se sentou canda eles para contar despois as historias que circulaban pola cidade en relación co novo bispo da diocese.</i>	DEUS, 258
CIRCULAR	<i>No primeiro tercio do século coexistían en España aínda varios sistemas monetarios de ámbito rexional ao tempo que circulaba abundante moeda europea e ultramariña</i>	TN12, 42
CIRCULAR	<i>Pensan na posibilidade de traelo a Galicia e crear un espectáculo que circule polas rúas do país.</i>	TN12, 77
CIRCULAR	<i>Na rúa hai días que circula o número catro da "Guía dos Libros Novos".</i>	OCG4-3-99, 38
CIRCULAR	<i>Un grupo de estudantes de Medicina da Universidade de Santiago agudizou o enxeño e saíu á rúa provisto do necesario para pulsa-la tensión dos que circulan pola zona vella compostelá.</i>	OCG25-11-98, 4U
CIRCULAR	<i>Con tal motivo o tren histórico tamén circulará polas vías galegas.</i>	OCG25-11-98, 36
CIRCULAR	<i>O camión, do Exército Naval, circulaba pola A-9 cando unha avaría na cisterna provocou o espaxamento.</i>	OCG4-3-99, 6
CISMAR	<i>Cismaba concretamente en certo borracho que lle saíra ó encontro un día,...</i>	MFB, 167
COAR	<i>e o revólver coouse pola fenda dun penedo e foi parar ao reino dos anaos de baixo terra,...</i>	BE, 113
COBREGUEAR	<i>As decemadas hostes cobreguean arrastro pola cinza, procurando un amparo nas pedras renegridas polo lume.</i>	OCT, 345
COEXISTIR	<i>No primeiro tercio do século coexistían en España aínda varios sistemas monetarios de ámbito rexional.</i>	TN12, 42
COIDAR	<i>coidabamos que todos os seus textos brillarían máis ou menos á mesma altura.</i>	TN6, 85
COINCIDIR	<i>Perdéralle a pista despois de licenciarnos, pero hai once anos coincidín con el no tren de Santiago a Vilagarcía.</i>	MFB, 19
COINCIDIR	<i>Habían de ser moitos e moitas os que a repetiran, (...) os que coincidiran na deteriorización constante da intelixencia,...</i>	EBO, 362
COINCIDIR	<i>Perdéralle a pista despois de licenciarnos, pero hai once anos coincidín con el no tren de Santiago a Vilagarcía.</i>	MFB18
COINCIDIR	<i>O meu encontro con Valichó coincidía co que Menina Nhadron me dixera.</i>	BE, 258

COINCIDIR	<i>Ambos coincidiran na casa de Pepita Varela, na rúa de Santo Domingo.</i>	DEUS, 31
COINCIDIR	<i>Coinciden en parte con algunhas autoexculpacións que se filtran intramuros.</i>	TN6, 4
COINCIDIR	<i>Todos coinciden que se trata dun mecanismo artificial para uso político e clientelar do diñeiro público.</i>	TN6, 14
COINCIDIR	<i>todos coinciden en que, malia o feito fundamental e esmagador do alongamento da maioría absoluta do Partido Popular por catro anos máis, estas eleccións autonómicas marcan un cambio</i>	TN6, 47
COINCIDIR	<i>A presencia das distintas siglas no espacio dedicado a publicidade ten (...)e coincide polo xeral co tratamento informativo que se lles dispensou.</i>	TN6, 66
COINCIDIR	<i>Ainda que todos coinciden nese mirar de esguello, retranqueiro e escéptico.</i>	TN6, 81
COINCIDIR	<i>Os participantes neste debate coincidían en que unha das eivas do sistema literario galego é que o propio país está aínda sen normalizar culturalmente.</i>	TN12, 50
COINCIDIR	<i>Queda por ver a súa capacidade para integrar a cantos vazquistas e autónomos de diversa procedencia xeográfica coincidiran na candidatura de Cortizo,</i>	TN17, 5
COINCIDIR	<i>A casualidade quixo que Paco e Jordi coincidiran no inicio das súas respectivas cruzadas.</i>	OCG3-3-99, 2
COLABORAR	<i>Colaborei con Terra Ancha, máis tarde.</i>	BE, 278
COLABORAR	<i>Pasei unha fonda crise ética porque dende o segundo ano empecei a colaborar no estudio de dous profesores da Escola.</i>	TN6, 26
COLABORAR	<i>As televisións colaboran neste palimpsesto, intercalando imaxes deste rei e do outro,...</i>	TN12, 82
COLABORAR	<i>algunha que outra serpe que pasaba... colaboraba tamén a mantela en garda.</i>	AGOSTO, 68
COLABORAR	<i>colabora nun semanario.</i>	GDXL, 488
COLABORAR	<i>Á presentación do estudio asistiron, ademais do presidente provincial, a filla e maila neta do escritor coruñés, que colaboraron co autor achegando abundante documentación.</i>	OCG4-3-99, 41
COLABORAR	<i>ser militante da Falange ou estar adscrito a calquera dos sectores que colaboraron na formación do Movemento.</i>	OCG4-2-99, 10R
COLABORAR	<i>O ano pasado celebráronse preto de 50 exposicións, nas que colaboraron case corenta entidades galegas.</i>	OCG11-3-99, 38
COLGAR	<i>Teño que colgar, a tenda está chea de xente.</i>	MFB, 11
COLGAR	<i>da percha que hai na porta colga un capote fino cunha estrela.</i>	OCT, 363
COLGAR	<i>Os aforcados, pola contra, son mallados, moribundos, porque colgaban molestos á vista.</i>	OCG4-2-99, 9R
COLLER	<i>Collen por esa costa abaixo, e aí a un quilómetro ven unha casa de pedra branca.</i>	OCT, 11
COLLER	<i>se collen polo travesío poñeránselle perdidos de cisco. (os cascos do cabalo)</i>	OCT, 190
COLLER	<i>Despois colle pola parte dereita da Rúa do Hospital e camiña durante cinco minutos pegado ó muro de coios da Fundación.</i>	DEUS, 12
COLLER	<i>Cando se colleu de novo, houbo que volver ós malles.</i>	OCT, 34
COMBATER	<i>Como cando o mar combate, Norte contra Sul, arredor dos crineiros de xerfa e agullas de morte que é o cabo de Pennmarc'h, así atronaba a terceira galería toda.</i>	BE, 269
COMENTAR	<i>A nova comentouse na taberna e el reclamou a páxina de La Zarpa.</i>	MFB, 165
COMENTAR	<i>E anda de aquí para alá e ve o que hai fóra e o que hai dentro e despois comenta e ten moi presente a palabra globalización.</i>	TN6, 27
COMEZAR	<i>A ilusión é unha cousa que comeza por i e se perde co tempo</i>	CRIM, 136

COMEZAR	<i>Mentres camiñaba, pensou que os seus peores padecementos comezaron hai vinte anos,...</i>	EBO, 19
COMEZAR	<i>Aí, onde para os benaventurados comeza a vida verdadeira, para os pecadores é o inicio dunha viaxe atroz.</i>	ESC, 17
COMEZAR	<i>As conversacións comezan de novo, agora en voces máis baixas.</i>	OCT, 200
COMEZAR	<i>Mentres camiñaba pensou que os seus peores padecementos comezaron hai vinte anos.</i>	EBO, 19
COMEZAR	<i>Saquei de tesoira negra e comecei polo primeiro: “gm chffffs” o ollo dereito vencido, ferida e sangue quente ao chan.</i>	MDB, 70
COMEZAR	<i>Esa traxectoria política anterior comezou coa súa militancia no Partido Comunista de Galicia.</i>	TN6, 59
COMEZAR	<i>É probable que o pos-fraguismo xa comezase antes destas eleccións.</i>	TN6, 63
COMEZAR	<i>permanecer á fronte do executivo durante toda a lexislatura que agora comeza.</i>	TN6, 65
COMEZAR	<i>certo que moita broza benintencionada se pode descartar dunha primeira ollada, pero a continuación xa comezan os matices.</i>	TN6, 81
COMEZAR	<i>O ciclo, que comezou o pasado mes de maio cun concerto dedicado á obra do compositor Gerard Grisey, remata este mes con sendos concertos monográficos e seminarios</i>	TN6, 81
COMEZAR	<i>Neste punto comeza a noite techno en Vigo.</i>	TN6, 93
COMEZAR	<i>A forte urbanización que comezou nos anos 60 e a industrialización...provocou a aparición dun proletariado urbano castelanizado.</i>	TN12, 4
COMEZAR	<i>aínda que xa comezou a época de desove dos bivalvos, Landín freou todos os planos de distribución de semente...</i>	TN12, 26
COMEZAR	<i>O ano en que caería o Muro de Berlín comezou cun premonitorio e desagradable renacemento do nacionalismo de extrema dereita.</i>	TN12, 47
COMEZAR	<i>O xogo de disfraces comeza polo seu nome.</i>	TN12, 55
COMEZAR	<i>A obra comeza despois da victoria grega en Troia.</i>	TN20, 68
COMEZAR	<i>asegurou que o problema de Aznalcóllar, lonxe de terminar, comeza.</i>	OCG11-3-99, 42
COMPADECER	<i>Tiña o deber cristián de aborrecer o pecado e compadecerse do pecador</i>	MDV48
COMPARECER	<i>Currás compareceu onte no Parlamento por iniciativa dos grupos Socialista e Mixto.</i>	OCG25-11-98, 15
COMPETIR	<i>progresiva unificación orgánica plural e frentista de tódolos grupos nacionalistas que antes competían entre si.</i>	TN6, 39
COMPETIR	<i>alcaldes que se autonomizan organicamente do partido e compiten entre eles para atenderen ó seu electorado particular.</i>	TN6, 40
COMPETIR	<i>e sobre todo, os seus marrón glacé, os máis coñecidos, que compiten no mercado mundial coa produción italiana ou a francesa.</i>	TN6, 93
COMPETIR	<i>participar na elección da raíña e das damas da Pascua de Padrón 1999 así como nas actuacións dos artistas noveis da comarca que competirán polo primeiro premio da canción.</i>	OCG11-3-99, 41
COMPLETAR	<i>Este ciclo de jazz completárase o día 18 co concerto máis esperado.</i>	OCG11-3-99, 43
COMPLICAR	<i>aprendemos a acepta-lo pobre como parte da moblaxe urbana, incluso os sorteamos con pericia ó pasar, pero a cousa complica-se moito no inverno.</i>	OCG25-11-98, 46
COMPOÑER	<i>Un zoído confuso e xordo mesturábase dentro da miña testa con lembranzas, angurias, figuras de cores salseadas que se compuñan e se descompuñan dentro dos ollos</i>	BE, 107
COMPORTAR	<i>¿Por que a xente non se comporta como fala?</i>	TN1, 28
COMPORTAR	<i>Na mesa, Mariana comportouse aquel día coa naturalidade de sempre.</i>	DEUS, 150

COMUNICAR	<i>Teño un amplo cuarto, con escritorio, que dá a unha galería coa que tamén comunican outras habitacións</i>	ARR, 16
COMUNICAR	<i>as abellas comunicanse por medio de signos...</i>	DRAG, 290
CONCENTRAR	<i>Trátannos coma a escravos e debémonos unir igual que os dedos das mans se concentran en puño.</i>	BE, 43
CONCENTRAR	<i>As chinchetas vermellas concentrábanse, a xeito de colar, no pescozo do animal.</i>	ESC, 48
CONCENTRAR	<i>Desistín de emular as súas habilidades e concentreime na admiración da campina.</i>	MFB, 213
CONCENTRAR	<i>sobre todo concentreime nas novas militares, tema sempre ameno para un veterano.</i>	MFB, 224
CONCENTRAR	<i>a penas coas pontas das máis extremas follas lúidas e aceiradas, contra o vidro da fiestra da sala comunal do pazo no que se concentra sen éxito sobre unha lectura de Malebranche,...</i>	BE, 24
CONCLUÍR	<i>el sabe, como sabe todo o mundo, aínda que non transcorreu moito tempo desde que concluíu o suceso, que non foi un incendio.</i>	DEUS, 13
CONCORRER	<i>os técnicos municipais estudian tódalas circunstancias que concorren neste accidente.</i>	OCG4-3-99, 5
CONDUCIR	<i>por patios de armas e salas de esgrima, de amores escusados por pasadizos que, na alta noite, conducen a alcobas nas que os leitos acollen mainamente entre peles armiñas os corpos</i>	BE, 25
CONDUCIR	<i>había unha escada de caracol, fabricada en ferro fundido, que conducía a un salón no que se aliñaban até vinte camas...</i>	BE, 102
CONDUCIR	<i>No fondo, víase unha porta de cristais esmerilados que conducía ao despacho do Médico Oficial.</i>	BE, 102
CONDUCIR	<i>reclinatorio encarnado que o agarda debaixo do púlpito, no arranque mesmo das escaleiras de pedra que conducen ó altar.</i>	DEUS, 10
CONDUCIR	<i>Un proceso que conduciu non só á creación de organizacións partidistas máis fortes senón tamén a cristalizar as relacións de simpatía e identificación dos cidadáns con determinados partidos</i>	TN6, 36
CONDUCIR	<i>É máis previsíbel en cambio a consagración unánime da fórmula que conduciu ao éxito.</i>	TN6, 56
CONDUCIR	<i>o poeta atinxira a fortuna da súa composición maxistral e xa non precisaba de aqueles centos de cantigas, todas elas pre-textos que conducían á de San Simón.</i>	TN12, 55
CONDUCIR	<i>Hoxe en día, a homoxeneización do actual marco político estatal, conduciu a unha descentralización política e administrativa,...</i>	TN17, 18
CONDUCIR	<i>O ensino de Arte Dramática está regulado pola LOXSE, se ben a titulación a que conducen é equivalente, a todos os efectos, á de licenciado universitario.</i>	TN17, 72
CONDUCIR	<i>Facer descansar en escritores e poetas, en profesores e intelectuais, as responsabilidades que lle cómpre a toda a sociedade é un erro que conduce fatalmente á aparición dunha caste de sicofantes, terrible e mediocre.</i>	OCG4-3-99, 56
CONFIAR	<i>Confiaba nos seus excepcionais dotes de intuición e raciocinio,...</i>	MFB223
CONFIAR	<i>eu fora educado para confiar na ciencia e na sabiduría experimental.</i>	BE, 14
CONFIAR	<i>Confía en Hrutgy Simplicissimus aínda que sexa un Cabo e o consideres lixo mau de Terra Ancha.</i>	BE, 19
CONFLUÍR	<i>Cando a Virxe angustiada confluíu co Cristo, soou o himno español,...</i>	MFB, 23
CONFLUÍR	<i>cría tamén que os distintos conflúen nunha distancia infinita e irrevogable.</i>	EBO, 28
CONFLUÍR	<i>Cando a Virxe angustiada confluíu co Cristo, soou o himno español,...</i>	MFB, 23
CONFLUÍR	<i>De arriba chega un xordo son de pasos que conflúen.</i>	OCT, 361

CONFLUÍR	<i>resultou ben difícil con este teatro noso de cada día onde a poética e a política conflúen por veces e mesmo chegan a se confundir.</i>	TN17, 63
CONFORMAR	<i>Non me conformei con esas estrataxemas dilatorias e insistín...</i>	MFB, 199
CONFUNDIR	<i>unha brétema rara confóndese coas augas.</i>	OCT, 357
CONFUNDIR	<i>os leitos acollen mainamente entre peles armiñas os corpos que co seu brancor se confonden das doncelas que corren a se entregar ao cabaleiro andante</i>	BE, 25
CONMOVER	<i>e veñen as doncelas-gárgola a lambar o seu sangue mentres os berros da londra que agora era Londragoll fanse máis e máis esguíos, e conmoven.</i>	BE, 31
CONSERVAR	<i>coma aquelas fotografías antigas que se conservan nos álbumes moi empastados e de follas de cartón que están sobre os pianos.</i>	BE, 126
CONSIDERAR	<i>Considerouse a posibilidade de acudir cun picnic ós xardíns do Paseo de Isabel a Católica,...</i>	MFB, 25
CONSIDERAR	<i>Non se consideran, pois, os aspectos positivos,...</i>	TN6, 49
CONSISTIR	<i>a súa muller, Matilde, regresaría en breve da xuntanza coas amigas do barrio. Consistía, o conciliábulo, nunha partida de brisca acompañada de café con leite e sacarina...</i>	EBO, 15
CONSISTIR	<i>Dixo que o mal non consistía na realización de actos ruíns, como roubar ou matar, senón na perversión dos inocentes.</i>	DEUS, 260
CONSISTIR	<i>Neste contexto de autocentramento, no que a autoidentificación consiste nunha forma preliminar de autodeterminación.</i>	TN6, 5
CONSISTIR	<i>o exame consiste en tres preguntas e un tema a desenvolver.</i>	DRAG, 303
CONSPIRAR	<i>Pro a certidume de que os meus conspiraban no labor de chegar a min.</i>	BE, 120
CONSTAR	<i>o home que sobe as escaleiras, con andares de boi pousón, cónstame que goza das súas simpatías.</i>	MFB, 200
CONSTITUIR	<i>Así, a Fundación Rof Codina constituíuse a principios do curso 96/97 para facerse cargo do Hospital Clínico Veterinario.</i>	TN6, 18
CONSTITUIR	<i>A empresa municipal de turismo de Santiago, Incolsa, constituirase formalmente a finais desta semana.</i>	OCG25-11-98, 8
CONSTITUÍR	<i>e a súa lembranza constituíase en fantasma meridiana.</i>	BE, 23
CONSULTAR	<i>había un ir e vir de xente apresurada que se movía dun lado para outro e consultaba co único membro do consello que permanecía detrás da mesa, remexendo nun mazo de papeis</i>	DEUS, 262
CONSUMIR	<i>O asasino debeu valerse da lámpada para prender lume nas roupas e despois colocaría o corpo encima, a fin de que se consumise.</i>	MFB, 205
CONTACTAR	<i>como é posible que contactaran e que simpatizaran cos xeitos móbiles, coas propostas ledas e chafalleiras.</i>	BE, 105
CONTAR	<i>Como oían unha cousa e escoitaban outra, e contou ata dez e foi a modo, que ninguén esquecese que sobre tódalas cousas...</i>	ESC, 16
CONTAR	<i>ben sei eu que nese cruceiro non contan os amigos nin os favores.</i>	ESC, 17
CONTAR	<i>...agás Rosa, a nena das trenzas, que contaba cos dedos e que non apartaba os ollos do esqueleto...</i>	ESC, 18
CONTAR	<i>puideron fuxir nunha camioneta pola estrada de Trives, en dirección a Maceda, buscando seguramente a Serra de San Mamede, onde sen dúbida contan con agachos e con axudas dalgúns paisanos</i>	DEUS, 15
CONTAR	<i>pretendía convencelo de que disparando sete metros por diante da peza e contando ata tres antes de apretar o gatillo, non fallaba nunca</i>	DEUS, 256
CONTAR	<i>eu vivo no medio rural, e por moito que un partido faga unha campaña determinada e que conte co apoio dos medios para maquillar os erros,</i>	TN6, 30

CONTAR	<i>Non tería por que resultar sorprendente que unha das tres nacionalidades históricas, de tan marcada individualidade como Galiza, contase cunha forza hexemónica propia</i>	TN6, 55
CONTAR	<i>mesmo a prensa internacional, e de maneira salientable a portuguesa e a dos países americanos que contan con emigración galega.</i>	TN6, 65
CONTAR	<i>debido á duplicidade de frecuencias con que contan as grandes cadeas, moitas pequenas poboacións galegas sen radio local, veranse condeadas a recibir exclusivamente unha programación musical destetipo.</i>	TN12, 14
CONTAR	<i>É de destacar tamén o traballo realizado por COPE-Vigo, nos tempos en que contaba con xente como Carlos Freixanes.</i>	TN12, 21
CONTAR	<i>A ría conta con 9 concellos e unha poboación dunhas 150000 persoas.</i>	TN12, 27
CONTAR	<i>O Merendero foi sempre a súa empresa estrela, en constantes reformas e ampliacións ata chegar a hostel restaurante para que Marín contase cun establecemento de categoría.</i>	OCG25-11-98, 2
CONTAR	<i>onde sen ela sabelo se contaba a historia dunha princesa chinesa.</i>	ESC, 25
CONTAR	<i>Os afiliados dos Verdes contábanse por decenas.</i>	TN6, 60
CONTAR	<i>para realizar este proxecto é necesario contar con el.</i>	DRAG, 308
CONTENTAR	<i>Parece que o caudillo non descifrou este arcano e contentouse con adorar a Olivia de Popeye.</i>	TN6, 5
CONTESTAR	<i>Desde a rúa contestaron con botes baleiros e que repicaban nos vidros.</i>	ESC, 171
CONTESTAR	<i>O mecánico contesta cun xesto medio azunado dun cóbado.</i>	OCT, 19
CONTESTAR	<i>Fidel contesta despois dun intre de dúbida.</i>	OCT, 23
CONTESTAR	<i>O percherón quixera contestarlle, pero non sabe como facerse entender.</i>	OCT, 342
CONTESTAR	<i>Xa, ben, pois logo -proseguíu sen darme tempo para lle contestar.</i>	BE, 102
CONTESTAR	<i>En primeiro lugar -contestoume cun sorriso que foi seguido das gargalladas dun grupo de mozos.</i>	BE, 271
CONTESTAR	<i>Contestoulle en cambio, sen ser preguntado, o carboeiro, que baixaba co carro de deixar unha carga no Hospital.</i>	DEUS, 15
CONTESTAR	<i>Aínda que el lle contestou con detalle ás dúas preguntas, ela non escoitou as respostas.</i>	DEUS, 135
CONTESTAR	<i>O restante 9 por cento non sabe ou non contesta.</i>	TN1, 26
CONTESTAR	<i>E deste modo contesto así a Pilar García Negro.</i>	TN6, 74
CONTESTAR	<i>Nin tan sequera para este modestísimo programa que acaba de esbozar Carlos: que dentro de dous anos as secretarias che contesten en galego.</i>	TN6, 76
CONTESTAR	<i>Nós ás veces preguntámoslle sobre a súa vida alí, sobre as súas lembranzas, os seus amigos...Pero non contesta.</i>	TN17, 15
CONTESTAR	<i>Onieva, vicepresidente económico do Real Madrid, contestoulle onte a Louis Van Gaal.</i>	OCG4-2-99, 47
CONTINUAR	<i>necesito un substituto para que non aconteza o xuízo final, para que continúe esta festa,...</i>	EBO, 24
CONTINUAR	<i>Libardino, rindo despois de escoitar "palabra superlativa", continuou coa conversa.</i>	EBO, 148
CONTINUAR	<i>Non me gustan, dixo a nena.</i> <i>A min tampouco, continuou o neno.</i>	ESC, 20
CONTINUAR	<i>Continuaron por Mens.</i>	ESC, 166
CONTINUAR	<i>O programa de reeducación continúa disimuladamente.</i>	OCT, 351
CONTINUAR	<i>¿Continúa en celas de castigo?</i>	BE, 257

CONTINUAR	<i>Agardemos que o proceso lóxico continúe, que a industria do cine se vaia consolidando.</i>	TN6, 90
CONTINUAR	<i>Será en 1981 cando a editorial se traslade a uns locais de seu, os da rúa Doutor Marañón nos que hoxe continúa.</i>	TN17, 46
CONTINUAR	<i>O programa do local continuará o próximo día 9 coa actuación musical de Gaurav Mazumdar e Tapan Bhattacharya.</i>	OCG4-3-99, 43
CONTINUAR	<i>Logo da separación, Weston voltou a California, e Tina continuou en Mexico ata 1930,...</i>	OCG25-11-98, 40
CONTINUAR	<i>Milosevic continúa sen ceder a pesar das presións de Holbrooke.</i>	OCG11-3-99, 18
CONTINUAR	<i>asegurou Caneda ó mesmo tempo que deixou claro que o técnico santiagués continuará no club.</i>	OCG11-3-99, 48
CONTRASTAR	<i>Os vermellos tellados, (...), contrastan vivamente cos coloridos diversos das fachadas.</i>	OCT, 192
CONTRASTAR	<i>fogonazos de luz intensa e intres de case absoluta escuridade, contrastaban coa dozura, un pouco melancólica, da lingua azerrata</i>	BE, 265
CONTRASTAR	<i>Contrasta a escaseza de información xeral relativa á campaña electoral coa presenza constante en primeira páxina de novas favorables ós gobernos do PP.</i>	TN6, 67
CONTRIBUIR	<i>Un abuso dos números que non contribúe demasiado á consecución da felicidade.</i>	EBO, 357
CONTRIBUÍR	<i>algún bagullo de fabas dilapida a semente xa madura pra contribuír a tanta música que o comandante escoita con amor atento.</i>	OCT, 12
CONTRIBUÍR	<i>eventual dispoñibilidade de aliados permanentes ou instrumentais que contribúan directa- ou indirectamente a reforzar a capacidade de mobilización dunha forza política.</i>	TN6, 39
CONTRIBUÍR	<i>hai que engadirlle unha presenza totalmente desafortunada dos líderes nacionais do partido que contribuíron a afundir a mensaxe electoral</i>	TN6, 52
CONTRIBUÍR	<i>O grande espallamento da poboación, especialmente no rural, e a incomunicación contribuíu ó mantemento da lingua propia de Galicia.</i>	TN12, 4
CONVENCER	<i>Pero O Chosco é insensible ás suxestións poéticas da paraxe (...), e isto por dúas razóns que convencen: pola súa estirpe metafísica e porque...</i>	MFB, 165
CONVERSAR	<i>Tendo comprobado que as masas fabrís odian a alta cultura (...), que non coñecen a ninguén importante e conversan en voz tonante sobre lances de subastado e obscenidades de bordel.</i>	MFB, 132
CONVERSAR	<i>José María Aznar conversou con Carlos Sainz,...</i>	OCG25-11-98, 34
CONVERTER	<i>a Resistencia gardaba memorias moi afectuosas de min e que a miña persoa convertérase xa nun símbolo do internacionalismo proletario.</i>	BE, 266
CONVERTER	<i>A comarca convértese, en realidade, nunha figura a maiores das xa existentes que vai quedar baleira.</i>	TN1, 28
CONVERTER	<i>Onde sen ela sabelo se contaba a historia dunha princesa chinesa que fuxiu co amante prohibido converténdose en rula.</i>	ESC, 25
CONVERTER	<i>converteuse ó cristianismo.</i>	GDXL, 544
CONVERTER	<i>Manuel, un veciño da aldea de Santos,...quen da noite para a mañá..., se convertera nun dos cabecillas do grupo de falanxistas...</i>	AGOSTO, 15
CONVERTER	<i>Así que a historia do rato converteuse para Rosa nun pesadelo que a ninguén lle contaba.</i>	ESC, 26
CONVERTER	<i>Aquela gracia delicada que ela tiña de rapaza, (...)converteuse en menos de dous anos nun corpo pesado e torpe.</i>	DEUS, 25
CONVERXER	<i>Vóltanse de espacio cara ó lugar onde o Fidel baixa a fronte sen saber como poñerse diante das olladas que sobre el converxen.</i>	OCT, 199

CONVERXER	<i>E como sempre que acontece algo que se afasta do normal, mana a inevitable fervenza de explicacións variopintas que converxen na mesma pregunta.</i>	TN6, 47
CONVERXER	<i>Todas as olladas converxían nela.</i>	ARR, 163
CONVIR	<i>Non me conviña executar ningún movemento precipitado.</i>	BE, 150
CONVIR	<i>Agora convén que todos cantedes, un após do outro, as estrofes.</i>	BE, 242
CONVIR	<i>Poucas ideas e problemas sociais relevantes se debaten con rigor na tribuna pública porque non se pode ou non convén.</i>	TN6, 49
CONVIVIR	<i>Convivirá unicamente con criminais comúns, tería por forza de prescindir da súa práctica habitual.</i>	BE, 102
CONVIVIR	<i>serás libre de falar e de convivir, dentro do regulamento, cos presos comúns da túa zona.</i>	BE, 19
CONVIVIR	<i>adxudica a cada preso político unha área da prisión, da que non poderá saír xamais e na que convivirá unicamente con criminais comúns.</i>	BE, 101
CONVIVIR	<i>fronte, na que conviven partidos diversos e un número considerable de independentes.</i>	TN6, 48
CONVIVIR	<i>achéganos Lomarti de novo a aquel visionario entristecido, ás visións apocalípticas da sociedade na que conviven os prediadores e os verdugos,</i>	TN12, 70
CONXUGAR	<i>Con certeza: fôra conxugábase un rexime político en proceso de desintegración;</i>	BE, 264
COÑECER	<i>Pero pra quen non coñece moito, será fácil perderse...</i>	OCT, 189
COÑECER	<i>E aínda que finxía dicilo de broma, ás veces coñeciase un pesar escuro na súa voz.</i>	OCT, 29
COÑECER	<i>Ó cabalo coñéceselle que lle agrada a paisaxe.</i>	OCT, 180
COÑECER	<i>Non me teño por pouco, Fidel, nunca me tiven por pouco, e nas ocasións coñécense os homes.</i>	OCT, 339
COOPERAR	<i>Unión Fenosa cooperará tamén na actualización da formación do profesorado da súa especialidade e na organización de cursos.</i>	OCG4-2-99, 16
CORRER	<i>e que a penas falaban e que corría por Ébora o remusmús do interese do pintor de cadaleitos pola filla daquel francés...</i>	EBO, 360
CORRER	<i>entrei no recinto da estación e vin con sorpresa como o castelán corría cara a min para cinxirme nunha aperta.</i>	MFB, 19
CORRER	<i>E ao reclamo da nai, que saía dando voces e corría polos rueiros a difundir o milagre de Arán, acudiu de contado a xente do país.</i>	ESC, 11
CORRER	<i>Obrigándoos a gardarse ao abeiro dun muíño desde onde puideron ver a lebre correr inmaculada.</i>	ESC, 12
CORRER	<i>...aquelas feblezas que agora se mostraban en forma anxélica, pois polo rego das escrituras corría tamén a nena das trenzas,...</i>	ESC, 14
CORRER	<i>Pero xa Rosa perdera aquela paz e corría co coitelo na man, a berrar fôra de si...</i>	ESC, 29
CORRER	<i>Tirou o prato contra o altar no que el andaba, toda a froita estrada pola parede, e aínda así pouco corría o rato, ...</i>	ESC, 29
CORRER	<i>Foi mirar ao principio, correndo cos dedos polas follas.</i>	ESC, 93
CORRER	<i>Correu como puido Don Xil tralo furtivo, aproveitándose no posible do carreiro que este abría polo bravío.</i>	ESC, 102
CORRER	<i>Na praza de Pontevedra correu a voz de que baixaba un home dacabalo.</i>	ESC, 168
CORRER	<i>Corría Albar en lixeiro trote ao longo do areal.</i>	ESC, 171
CORRER	<i>Laura non cre moito en atracadores nos tempos que corren.</i>	OCT, 181

CORRER	<i>De pronto, solta o corpo saloucante, pega na escopeta, bota a correr contra unha casa, dispara ó louco...</i>	OCT, 352
CORRER	<i>Unha ringleira de homes corre polo adarve cara á Punta das Eiras.</i>	OCT, 362
CORRER	<i>Corren os xabarís contra Punta Robaleira, contra Punta Herminia, contra o Cabalo de Pradeiras.</i>	OCT, 362
CORRER	<i>os leitos acollen mainamente entre peles armiñas os corpos que co seu brancor se confonden das doncelas que corren a se entregar ao cabaleiro andante</i>	BE, 25
CORRER	<i>Ao pé daquela devesa nemorosa corría un río manso.</i>	BE, 32
CORRER	<i>Vin como os Opas corrían con roupa azul operativa e pistolas metralladoras nas maos.</i>	BE, 269
CORRER	<i>a temperatura, aínda que corría unha brisa suave do norte, volvía innecesario o groso xersei.</i>	DEUS, 34
CORRER	<i>Entón tivo o impulso de botarse a correr polas escaleiras arriba.</i>	DEUS, 135
CORRER	<i>Esa mesma fora a súa vida nos últimos anos, permanecer nun recuncho como observadora mentres os demais xogaban e se divertían correndo e brincando.</i>	DEUS, 148
CORRER	<i>Cando el a escoitou, correu cara ó escaparate e soltou un berro de entusiasmo.</i>	DEUS, 253
CORRER	<i>As señoras botáronse a correr cara á porta principal do Instituto e saíron á rúa, en dirección do xardín do Posío.</i>	DEUS, 263
CORRER	<i>Corría o ano 1924. Os deputados provinciais de Pontevedra acordaron, por maioría plenaria, emitir unha resolución.</i>	TN6, 13
CORRER	<i>Os cabaleiros fan como que non pasa nada, cruzan olladas e logo corren un tempo a axexar por un fachinelo.</i>	TN6, 30
CORRER	<i>Cun BNG que xogou con extrema habilidade as súas vantaxes estratéxicas e o seu mellor liderato, de xeito que cara el correron a maior parte dos novos electores.</i>	TN6, 53
CORRER	<i>Corre a coller os álbumes e tenta pechalos,...</i>	TN17, 15
CORRER	<i>Corría o mes de outubro de 1979 e o primeiro libro que Xulián Maure puxo na rúa baixo o selo Edicións Xerais de Galicia, S.A. Foi "Matemáticas 1º BUP.</i>	TN17, 46
CORRER	<i>Os californianos, xente amable e agradable. Algúns corren, pero ninguén pasea.</i>	TN17, 67
CORRER	<i>O único que corría co balón, levantaba a cabeza e o cría era karpin.</i>	OCG3-3-99, 37
CORRER	<i>Xoga Kukas coas cores e coa vistosidade na montaxe. As cores que corren dende os violetas dos solpores no mar ata os vermellos do sangue,</i>	TN20, 68
CORRER	<i>Corrían os últimos anos do século XIX e no Centro cursaba tamén o bacharelato un rapaz miudiño.</i>	OCG25-11-98, 4
CORRER	<i>Teñen que resucitar. Teñen que correr para escapar de tanta infamia.</i>	OCG11-3-99, 12R
CORRER	<i>Nesta proba corren corenta ciclistas.</i>	DRAG, 326
CORRER	<i>E botaba a correr prá casa.</i>	ARR, 97
CORRER	<i>Nesta proba corren corenta ciclistas.</i>	DRAG, 326
CORRER	<i>E a meniña correu ao faiado, desembrullou a caixiña con buguinas da Toxa e quedou estantía.</i>	ARR, 101
CORRER	<i>A muller acordou sobresaltada e correu a fechar a fiestra pola que entraba un luar aínda potente.</i>	ARR, 111
CORRER	<i>Corría coas maos na cabeza dando ao vento as faldas do fraque azul e as pontas da garavata amarela.</i>	ARR, 161
CORRER	<i>Corrín enlouquecido á pousada e metinme vestido no leito,...</i>	ARR, 166

CORRESPONDER	<i>O labrador corresponde ó saúdo, con garboso ademán.</i>	OCT, 13
CORRESPONDER	<i>En canto ás películas, apenas se ouvían os diálogos e, non estando o chao do comedor debidamente enclinado, como corresponde a un salón de proxección normal, cáseque non se podía ver cousa.</i>	BE, 265
CORRESPONDER	<i>a cúspide estaba sempre ocupada polo Papa, seguido dos bispos, os curas e as monxas, mentres que a escala inferior correspondía ós banqueiros e ás xentes de negocios</i>	DEUS, 29
CORRESPONDER	<i>vivía modestamente nunha rúa estreita e tranquila, na paz necesaria que requiren os grandes espíritos para levar a cabo a alta misión que lles corresponde de acordo cos talentos que Deus lles deu.</i>	DEUS, 252
CORRESPONDER	<i>Falaron do prezo, máis alto do que figuraba no escaparate, que era o que correspondía á pluma, como el pensara, non á cámara.</i>	DEUS, 254
CORRESPONDER	<i>Cómpre que a política retome o protagonismo democrático que lle corresponde.</i>	TN6, 9
CORRESPONDER	<i>O control de Baltar non se limita ó 40 por cento de representación que lle corresponde á Deputación.</i>	TN6, 22
CORRESPONDER	<i>E unha parte substancial dese espacio correspondelle ó nacionalismo.</i>	TN6, 48
CORRESPONDER	<i>nun mundo do que foron eliminados os heroes, os obxectos e os feitos desmesurados non se corresponden coa grandeza dos xigantes nin coa estatura sobrehumana dos deuses.</i>	DEUS, 250
CORRICAR	<i>No sobrado corricaban os nenos, aguillados por ordes salagres.</i>	ESC, 24
CORTAR	<i>Repasou de esguello a lenda, fixándose un pouco na palabra bocado, e cortou en ángulo pola esquina das bolsiñas.</i>	ESC, 27
CORVEAR	<i>...tódolos rúidos calaron para escoitar a Albar, e aí volveu o corvear dos trescentos como ánimas no ceo.</i>	ESC, 168
COTIZAR	<i>Tamén é rendible economicamente no mercado simbólico-material no que o valor engadido é esa dignidade que cotiza.</i>	TN1, 24
COTORREAR	<i>Nin por escoitar os contiños da muller, que cotorrea coa criada na cociña.</i>	MFB, 42
COXEAR	<i>...cada un, aló no fondo, coñece os seus defectos e de que pé coxea, algo máis de reparo lle entrou coa seguinte dona...</i>	ESC, 15
COXEAR	<i>Coxeaba, ela, lixeiramente.</i>	ARR, 111
CRAVAR	<i>Sentiu que o corazón lle saltaba aloucadamente no peito e que unha dor fina coma unha agulla se lle cravaba no medio do esternón.</i>	DEUS, 265
CREAR	<i>Sente un forte compromiso persoal e ético que é o mesmo que sente como persoa, e por iso cando crea reflicte nos libros as preocupacións que ten.</i>	TN6, 25
CREAR	<i>Despois de todo o que che aconteceu nos últimos anos, conservas no sangue ese mesmo veneno que che fixo comezar a crear.</i>	TN6, 26
CREAR	<i>á vez que se creaba unha Dirección Xeral de Política Lingüística para velar polo desenvolvemento e o cumprimento deses obxectivos.</i>	TN12, 4
CREBAR	<i>chamado por outro mundo que despois crebou...</i>	OCT, 29
CRECER	<i>Cando creceu, non quería nin ver diante a Libardino...</i>	EBO, 251
CRECER	<i>Foi o 1-0 para o Olympique de Marsella que creceu durante algúns minutos.</i>	OCG3-3-99, 37
CRECER	<i>Todos estamos de acordo, pero non vemos que creza o emprego.</i>	OCG25-11-98, 8
CRECER	<i>Crecemos por riba da media, as axencias confirman a solidez financeira da comunidade.</i>	OCG25-11-98, 8
CRECER	<i>A participación internacional crece este ano con obras chegadas doutros seis países europeos.</i>	OCG11-3-99, 41
CRER	<i>Laura non cre moito en atracadores nos tempos que corren.</i>	OCT, 181
CRIAR	<i>Cae a natalidade en Sudamérica, mentres África segue criando.</i>	TN12, 7

CRUZAR	<i>aínda que a lebre de cando en vez se lle cruzaba por entre os sucos.</i>	ESC, 13
CRUZAR	<i>A columna adelgázase e cruza, o comandante levando catro dedos da man á aba do chapeu.</i>	OCT, 13
CRUZAR	<i>Levaba a idea de cruzar en Tui pola ponte, pero para que.</i>	OCT, 207
CRUZAR	<i>polo que a liña que as une vai de Norte a Sur e a perpendicular (da Catedral a Raxoi), cruza de Leste a Oeste.</i>	OCG3-3-99, 32
CRUZAR	<i>Cando volveu, que se cruzou cos nenos camiño da escola, traía posto o borsalino...</i>	ESC, 165
CUBRIR	<i>Xa é o desmadre dende que nas eleccións do 93 o PP empezou a cubrirse de gloria atacando indiscriminadamente ós socialistas</i>	PENEIRA223, 3
CUINCAR	<i>Na bacoreira cuíncan algúns cochos que non se ven.</i>	OCT, 28
CULMINAR	<i>O Cebreiro é a primeira de cinco etapas dunha peregrinaxe literaria (...) que culminará coa edición dun libro de contos destinado a rapaces e rapazas.</i>	OCG4-3-99, 43
CULTIVAR	<i>volvemos a esa práctica tan "edificante" de facer parques empresariais nos que non hai empresas e estruturas comarcais cando non se cultivou a comarca.</i>	TN1, 28
CUMPRIR	<i>eles saben que cumpriron ben.</i>	OCT, 32
CUMPRIR	<i>Ó mellor cando cumpras aínda quedas fixo nas brigadas obreiras.</i>	OCT, 184
CUMPRIR	<i>as cousas nosas son así e non entraban na historia, pero teu avó e teu bisavó cumpriron no seu tempo.</i>	OCT, 339
CUMPRIR	<i>Cómpren unhas regras de reparto e de transparencia.</i>	TN6, 13
CUMPRIR	<i>cadaquén pide o que lle cómpre, e ó final non hai esixencias realmente ambiciosas e dinamizadoras.</i>	TN6, 29
CUMPRIR	<i>Recoñece, cando cre que cómpre, as eivas que presenta o BNG.</i>	TN17, 26
CUMPRIR	<i>O Goberno de Aznar cumpre.</i>	OCG4-3-99, 19
CUMPRIR	<i>Historias dun tempo e dun lugar que lle cómpren á literatura galega,</i>	TN20, 66
CUMPRIR	<i>Existen persoas que visitan unha cidade agardando que se cumbran con minucia os anticipos do folleto turístico</i>	MFB, 12
CUMPRIR	<i>Franz Schreker tiñalle dito que, como muller, a súa carreira musical non sería fácil, prognóstico que se cumpriu.</i>	OCG11-3-99, 8R
CURAR	<i>Co tratamento que Hrutgy Simplicissimus che está a administrar curarás en dous días.</i>	BE, 19
CURAR	<i>cando ela curou momentaneamente e durante algo máis de un ano, case de maneira repentina, empezou a engordar.</i>	DEUS, 25
CUSPIR	<i>Meus ambos montadores abrazados, case que me cuspiu a voce intensa, a voce perfuradora, nova.</i>	BE, 113
CUSPIR	<i>Turrándome da lapela do uniforme gris de verao, Horlass Gubherti cuspiume con rapidez e frialdade na orella.</i>	BE, 268
CUSPIR	<i>Así é o teatro de Dario Fo, ese gran comediante do noso tempo que lle cuspiu ó gran poder capitalista.</i>	TN6, 85
CUSPIR	<i>Cúspenche na cara e tes que dicir que chove,...</i>	OCG4-2-99, 9R
CUSTAR	<i>A radio comercial caracterízase por producir e transmitir unha programación que custe o menos posible...</i>	TN12, 14
DANZAR	<i>eixábanos convertidos nunha masa espapallada de carniza e sangue mentres lles danzaban ao redor, aqueles tolos.</i>	BE, 12
DANZAR	<i>o silencio aínda recolle as sombras das palabras e dos berros dos que alí traballaran ou danzaran ou fixeran a revolución.</i>	BE, 109
DANZAR	<i>"Amaury L'Amour", "Amaury L'Amour", dicían colléndose das maos e danzando ao meu redor.</i>	BE, 122

DANZAR	<i>Outra xente, esta de grande mobilidade e aceleración, danzaba darredor de aqueles mortos.</i>	BE, 277
DAR	<i>pero comprenda que a policía axiña dará con pión desta casa...</i>	MFB, 207
DAR	<i>Por iso non dá coa cabeza contra as paredes dunha habitación escamoteada, ...</i>	MFB, 12
DAR	<i>O Fidel dálle ó veo do barquín, que ten un grande volante de inercia moi cómodo de voltear.</i>	OCT, 189
DAR	<i>expirou o fume coma un pequeno vulcán contra o chinelo enreixado que daba ao patio.</i>	BE, 17
DAR	<i>chamarían poderosamente a atención de algún meniño do pozo que se albisca ao lonxe, entre os ramallos, nun lugar de paz e de silencio no que os prados o alonxarse até onde a vista daba,</i>	BE, 23
DAR	<i>Con efecto: ao fondo do patio ao que dan as fiestras dos Xulgados, desde as que axexan curiosos os rostros de avogados, oficiais e procuradores, había unha escada de caracol,...</i>	BE, 102
DAR	<i>A luz dáballe por tras e ensombrecíalle o rostro.</i>	BE, 278
DAR	<i>deu de fociños na porta.</i>	GDXL, 205
DAR	<i>escondida detrás dos cristais da porta branca que dá ó balcón.</i>	DEUS, 12
DAR	<i>Alí, sentados nunha das mesas do ventanal que daba á rúa, cando o camareiro lles acababa de servir té con pastas, el dixo que se sentía feliz.</i>	DEUS, 135
DAR	<i>Estaba sentada no parladoiro da ventá que daba ó río,...</i>	DEUS, 147
DAR	<i>hai que ter moito coidado tamén con certos anticlericalismos xuvenís que se dan en Galicia.</i>	TN1, 28
DEAMBULAR	<i>Coñeceuno na festa da vila, no verán. El deambulaba extraviado entre o xentío,...</i>	EBO, 252
DEAMBULAR	<i>Relatos nos que domina a acción e o diálogo, nos que importa o pulso vital máis cós personaxes que por el deambulan.</i>	TN6, 81
DEBRUZAR	<i>Abre a xanela de par en par... e debrúzase sobre a rúa estreita, de bares e negocios ruíns,...</i>	MFB, 13
DEBRUZAR	<i>cara ós casetos de onde os proxectores se debruzan no mar pra cruzar sobre as ondas as espadas de luz.</i>	OCT, 359
DEBRUZAR	<i>Xa o Castromao asoma impando, xa se debruzan un intre e colle folgos.</i>	OCT, 362
DEBUTAR	<i>Hai xente que debuta aquí con proxectos que merecerían ser filmados en Hollywood,...</i>	OCG4-2-99, 43
DEBUXAR	<i>Ela observou entón que na boca del se debuxaba, agora máis dramaticamente preciso, aquel movemento incontrolado que ela sentiu que lle despracía máis que nunca.</i>	DEUS, 137
DECAER	<i>Sen embargo, a vida decae igual que os ombros.</i>	MFB, 131
DECAER	<i>Borrell, que empezou prodixiosamente arrasando en primarias, (...), decaeu moito coa chamada "Guerra das Dúas Rosas".</i>	OCG4-2-99, 54
DECAER	<i>actuacións maratonianas, nas que as transgresións do idioma e das normas da música clásica ou popular se encadean cun ritmo constante que non decae nin nas presentacións de cada peza.</i>	OCG11-3-99, 43
DECATAR	<i>e aínda non se decatara cabalmente da nova xudiada que lle preparaban.</i>	MFB, 157
DECATAR	<i>¿Non te decatas?, preguntou o home que soñaba a realidade.</i>	EBO, 373
DECATAR	<i>revivía as escenas da caída como se fosen o intre decisivo da existencia, e decatouse, foi só un escintileo feliz e doloroso...</i>	ESC, 17
DECATAR	<i>Decatouse de que non choraba...</i>	ESC, 86
DECATAR	<i>O García decátase de que o Fidel o está fitando de esguello.</i>	OCT, 31

DECATAR	<i>De contado me decatei de que os meus estaban xa mortos.</i>	OCT, 207
DECATAR	<i>Hai un abalo entre os prisioneiros que se decatan de quen chega.</i>	OCT, 350
DECATAR	<i>Decateime deseguida de que un Opa era inequivocamente un Oficial de Prisións Autonómicas.</i>	BE, 10
DECATAR	<i>decateime con tristura infinita de que alí tampouco había ningún preso político co cal poder espaxar de palabra.</i>	BE, 102
DECATAR	<i>Entón el decatouse de que as cousas ciscadas polo chan e que o abandono en que se ía mergullando aquela casa era como se formaran parte do rostro dela.</i>	DEUS, 25
DECATAR	<i>Hoxe imos discorrer un pouco, ás veces, vostedes andan coma durmidos, non reflexionan e, claro, non se decatan.</i>	OCG25-11-98, 2
DECIDIR	<i>Claro que o lombo non lles doe a moitos dos que deciden.</i>	TN6, 93
DECIDIR	<i>desde neno coleccionou selos, pero non se decidiu a escribir este libro ata que un amigo seu fixo o mesmo cunha publicación sobre o Dereito Romano.</i>	OCG11-3-99, 42
DECLARAR	<i>De cando en vez, en canto agardaba a ser chamado a declarar, tiraba o pano do peto dereito da chaqueta e levábao ata o nariz.</i>	DEUS, 139
DECLARAR	<i>Por exemplo, o día que o escoitou declarar no xuízo de Antonio Salgado París.</i>	DEUS, 259
DECLARAR	<i>Massera declarou durante máis de catro horas ante Servini de Cubria,</i>	OCG25-11-98, 17
DECLARAR	<i>Hai tres semanas declarouse un incendio nunha pousada...</i>	MFB, 201
DECLINAR	<i>Cando declinaba o día, entrei no recinto da estación .</i>	MFB, 19
DECORRER	<i>A estrada decorre xa polo meo dos montes ermos.</i>	OCT, 180
DECRECER	<i>Sen embargo, Fidel non decrecía no seu entusiasmo e argumentaba que non todo o refraneiro estaba atinado,...</i>	EBO, 16
DEDICAR	<i>Na folla acúsase ó gobernador civil de entrar borracho nos calabozos pola noite, cando volve de farra cos amigos e se dedica con eles e os policías de garda a bater nos presos.</i>	DEUS, 143
DEIXAR	<i>se me deixaran durmiría toda a vida.</i>	ESC, 156
DEIXAR	<i>Ata as airas se deixaron a campo.</i>	OCT, 34
DELIBERAR	<i>O tribunal delibera sen présa.</i>	OCT, 185
DEMOCRATIZAR	<i>A tecnoloxía interésame cando me facilita as cousas e cando democratiza.</i>	OCG11-3-99, 4R
DEMOSTRAR	<i>O cumprimento destes compromisos demóstrase polo feito de que Francia extraditou a España sete etarras.</i>	OCG4-3-99, 19
DEPENDER	<i>Todo depende de que algún cabaleiro precise cartos ou estea animado dun encomiable espírito de axuda á empresa científica.</i>	MFB, 227
DEPENDER	<i>Pensaba que o destino das persoas depende en boa medida do nome que leven...</i>	EBO, 17
DEPENDER	<i>A elegancia, sin dúbida, depende do envoltorio, pensaba o camareiro.</i>	EBO, 376
DEPENDER	<i>seguía sen saber de que cor tiña os ollos, pois non conseguía aclarar se a cor azul dependía do simple reflexo das flores ou era a cor natural.</i>	DEUS, 34
DEPENDER	<i>unha serie de preciosas miniaturas que lle recordaban coa súa presenza que o valor das cousas non depende do tamaño, senón da súa importancia intrínseca e verdadeira.</i>	DEUS, 252
DEPENDER	<i>Os rexedores locais dependen da súa relación cos presidentes provinciais para poder dotar os concellos dos servizos necesarios.</i>	TN6, 13
DEPENDER	<i>Cómpren unhas regras de reparto e de transparencia, sen que existan subvencións non regulamentadas que dependan exclusivamente do presidente da deputación.</i>	TN6, 13

DEPENDER	<i>Todo depende de como actúen os axentes políticos, de como asuman estes resultados electorais.</i>	TN6, 47
DEPENDER	<i>O resultado depende do que fagan os partidos, do que teñan feito, dos candidatos.</i>	TN6, 67
DEPENDER	<i>A relación entre as emisoras locais e as grandes cadeas das que dependen varía segundo cada caso.</i>	TN12, 19
DEPENDER	<i>O uso do galego depende, en moitos casos, dos responsables de cada emisora.</i>	TN12, 19
DEPENDER	<i>O control da COPE maniféstase na distribución das súas accións. Case o 70 por cento depende dos bispos españois,...</i>	TN12, 20
DEPENDER	<i>A economía de comarcas enteiras depende en boa medida do marisqueo.</i>	TN12, 25
DEPENDER	<i>se traballas como autónomo teoricamente es xefe de ti mesmo, pero tal como está a lexislación, dependes para todo da administración.</i>	TN17, 50
DEPENDER	<i>por buscar un arranxo ó problema co que se vai enfrontar a nosa flota, da que dependen moitos empregos en varias comarcas de Galicia.</i>	OCG3-3-99, 11
DEPOSITAR	<i>Mirou o retrato obnubilado, coa aura que o amor depositara na faciana dos rapaces e rapazas en granulítica primavera.</i>	EBO, 18
DERIVAR	<i>En clave xeográfica, o abstencionismo derivaba da dispersión do hábitat galego e as malas comunicacións do país.</i>	TN6, 35
DERIVAR	<i>imaxes e conceptos que a morte suscitaba na Europa que derivou na reforma protestante de Lutero.</i>	TN6, 81
DERIVAR	<i>pero ese inconveniente deriva de que o meu informador vivía en Angola...</i>	MFB, 190
DERIVAR	<i>A inicial e nostálgica viaxe que emprendera para retirar a néboa dunha parte da miña memoria familiar comezaba a derivar cara un periplo desenfreno</i>	ARMINV, 26
DERRETER	<i>O mago Obélix derreteuse cando as dúas mulleres o chamaron a consultas.</i>	MFB, 130
DERRUBAR	<i>Eu creo que somos moi tendentes ó drama e a pensar que cando algo se toca todo se derruba.</i>	TN12, 64
DERRUBAR	<i>a dona e mailo fillo do cal se encontran na vivenda no momento en que o edificio se derrubou.</i>	OCG4-3-99, 5
DESACTIVAR	<i>Un espacio a recuperar pola sociedade civil, sen distingos ideolóxicos, xusto cando o fraguismo se desactiva ó perder poder e capacidade de control o seu creador natural,...</i>	TN6, 5
DESAGRADAR	<i>con aquela enruga na parte dereita que a veces lle producía, cando estaba nervioso, os tremores no labio que a el tanto lle desagradaban.</i>	DEUS, 139
DESAPARECER	<i>O marido desaparecera co pretexto de afastar ós fillos daquela máscara sufrinte...</i>	MFB, 129
DESAPARECER	<i>malvivía, nestas catro décadas, acompañado por un can, que desaparecera despois da morte do seu amo.</i>	EBO, 134
DESAPARECER	<i>E estarán, señorita Pura, é unha raza que nunca desaparece.</i>	EBO, 364
DESAPARECER	<i>Desaparecera o corzo no pentagrama medieval dos camiños cegos.</i>	ESC, 161
DESAPARECER	<i>Entón avanza cinco ou seis metros máis, desaparece un momento por debaixo do balcón e volve aparecer,...</i>	DEUS, 12
DESAPARECER	<i>Cando desaparece, el pasa a folla do periódico que estaba lendo.</i>	DEUS, 27
DESAPARECER	<i>Ese xesto da boca desaparece cando dorme, como agora.</i>	DEUS, 137
DESAPARECER	<i>Ese fungo negro e espantoso que se veu subindo cara ó ceo nas páxinas dos xornais pertence ó reino dunha inmensidade na que el debe pensar que se perdeu, a mesma na que desapareceu Gerda.</i>	DEUS, 250
DESAPARECER	<i>Estes estados-nación plurinacionais presentan problemas de estruturación interior que non desaparecen ata que non se abordan seriamente.</i>	TN1, 21

DESAPARECER	<i>Aquela ilustración política desapareceu co réxime.</i>	TN1, 21
DESAPARECER	<i>Tamén desapareceron aqueles líderes (Castelao, Aguirre, Companys), e diante deles xentes como Arzallus ou Pujol aparecen aínda como produtos da transición dende o franquismo.</i>	TN1, 21
DESAPARECER	<i>¿Como pode un resgardarse daquilo que non desaparece?</i>	TN6, 93
DESAPARECER	<i>unha chamada anónima avisou do descubrimento do cadáver da moza, que desapareceu o xoves 25 de febreiro,...</i>	OCG3-3-99, 21
DESAPARECER	<i>Desapareceu o YA, o diario da editorial católica, e desapareceu o Banco Urquijo,...</i>	TN20, 42
DESAPARECER	<i>A cruz vermella de Caballero de Santiago enrugábaselle, case desaparecía, baixo a teta esquerda.</i>	ARR, 122
DESAPARECER	<i>freguei os ollos coa mao dereita. Cando volvían abrils, home e cabalo desapareceran.</i>	ARR, 162
DESATAR	<i>A partir deste feito desatanse as interpretacións.</i>	TN12, 37
DESBORDAR	<i>como se a fealdade que se lle ía estendendo pola pel, que facía da cabeza, noutro tempo unha suavidade loira de seda, un alboroto case sempre descoidado, se desbordara polo chan.</i>	DEUS, 25
DESCABALGAR	<i>Simón descabalgou, contou Toimil, e foi cara eles co seu cordial sorriso.</i>	ESC, 80
DESCABALGAR	<i>Pousaron os trescentos nos tellados dos edificios (..) e foi entón cando Simón descabalgou e púxose a chamar nos porteiros automáticos.</i>	ESC, 169
DESCABALGAR	<i>O vello descabalga dun brinco imposible a tantos anos, e ceiba unha gargallada...</i>	OCT, 210
DESCABALGAR	<i>Os compañeiros descabalgan.</i>	OCT, 347
DESCANSAR	<i>Os coitelos ben poden descansar.</i>	OCT, 359
DESCANSAR	<i>O toco da súa perna mancada descansaba plenamente no taboleiro,...</i>	BE, 104
DESCANSAR	<i>Cabezas de home con mandíbula cadrada, sorridentes e cun bigodiño ao estilo de Errol Flynn, descansaban directamente sobre peanas que as identificaban como manequíns de montra de sombreirería.</i>	BE, 120
DESCANSAR	<i>Agora descansa, Amaury.</i>	BE, 276
DESCANSAR	<i>Por riba da silla de coiro que está ó lado da porta non é raro que descanse durante días unha bandexa metálica con dous ou tres vasos.</i>	DEUS, 26
DESCANSAR	<i>Xustamente os que lle deu antes de iniciar a lectura do papel que agora descansa por riba da mesa.</i>	DEUS, 144
DESCANSAR	<i>Insistimos na resposta. Ese poder político abrumador descansa nas interrelacións básicas dos factores e variables xa nomeados.</i>	TN6, 51
DESCANSAR	<i>Descansando nun banco da Alameda, asistín ó espectáculo melancólico da coquetería en soidade.</i>	TN12, 6
DESCANSAR	<i>a sétima de Mahler, que esperamos ansiosos se pensamos nos estupendos rexistros discográficos que fixo da música do que, xunto con Bruckner, Shostakovich, e Beethoven descansa no eido das máis grandes sinfonías.</i>	TN20, 69
DESCANSAR	<i>Agora miña nai descansa e xoga ás cartas, despois de mil anos traballando para non ter nada.</i>	OCG11-3-99, 12R
DESCANSAR	<i>Viviú aínda moitos anos, consagrada a un constante arranxo da antiga capela en cuxa cripta descansaban Otilia e Eduardo, os amantes, o un ao lado do outro.</i>	ARR, 175
DESCANSAR	<i>-Descanse, fillo -dixo unha voz apagada desde o recanto en sombra da Oficina.</i>	ARR, 107
DESCANSAR	<i>Pendurou o Coronel o candil do teito e voltouse cara unha mesiña de mármore na que descansaba un fonógrafo.</i>	ARR, 110
DESCANSAR	<i>a viga descansa na parede principal da casa.</i>	GDXL, 645

DESCANSAR	<i>desde que enfermou descansa moito no fillo da casa.</i>	GDXL, 645
DESCANSAR	<i>Ao seu carón, en terra, descansa o fusil automático.</i>	ARR, 154
DESCANSAR	<i>non podía desfacerme dun permanente estado de tensión que me obrigaba a descansar máis do que unha boa saúde permite.</i>	CAMIÑO, 131
DESCENDER	<i>Desta vez non dicía trola , pois ó día seguinte e á hora da merenda, Rosa viuño descender polo tubo, ...</i>	ESC, 30
DESCENDER	<i>o número de matriculacións no primeiro e no segundo ciclos descendeu por primeira vez no presente decenio, ata situarse nos 42000 alumnos,...</i>	OCG25-11-98, 1
DESCENDER	<i>Villanueva anunciou onte que o número de matriculados no primeiro e no segundo ciclos descendeu por primeira vez no presente decenio, ata situarse nos 42000 alumnos.</i>	OCG25-11-98, 15
DESCENDER	<i>a poboación xuvenil debe continuar sendo o obxectivo prioritario das políticas de promoción da lingua galega, dado que é o sector en que o uso do galego descende considerablemente,...</i>	OCG4-2-99, 45
DESCENDER	<i>A pesar de que os dous descenderon na táboa, a mellor posición do Atlético e o feito de xogar na casa, fai prognostica-la súa victoria.</i>	OCG11-3-99, 46
DESCENDER	<i>O coche comezou a descender abaneando o fociño</i>	OCP, 95
DESCER	<i>Quen así falaba era unha pega-marza, que descía en circos demorados desde o adarve de madeira e que rematou por se apousar na mao que eu lle tendía.</i>	BE, 25
DESCER	<i>O terreo descía unha miga, facendo un requeixo de toxo mol, cativo.</i>	BE, 32
DESCER	<i>vin que descía un pano moi mesto de néboa e de gris tristura.</i>	BE, 106
DESCER	<i>...e me latricaba coma un rigueiro da serra que desce polas corgas humedecidas e frías cara a turbulencia do val.</i>	BE, 107
DESCER	<i>Descín ao patio.</i>	BE, 121
DESCER	<i>Púxenme a ollar para o teito, concretamente para a moldura en forma de coroa (...) de cuxo centro un cordón trenzado descía até a lámpada de porcelana</i>	BE, 259
DESCER	<i>A temperatura desceu vertixinosamente.</i>	ARR, 25
DESCER	<i>Nos picoutos sobren e descen as aguias.</i>	ARR, 155
DESCOMPOÑER	<i>Ao penetrar na cela, a figura descompúxose en xestos esquinados e nuns andares mecánicos, esa era a súa delgadez.</i>	BE, 12
DESCOMPOÑER	<i>Un zoido confuso e xordo mesturábase dentro da miña testa con lembranzas, angurias, figuras de cores salseadas que se compuñan e se descompuñan dentro dos ollos.</i>	BE, 107
DESCONFIAR	<i>Desconfiábase do que viña de fóra</i>	ESC, 45
DESCORRER	<i>Daquela, o meu corazón pegou un pincho de ledicia cando sentín a charanga de ferrollos que se descorren, chave que peta no buraco da fechadura,...</i>	BE, 14
DESEMBARCAR	<i>Un proxector levanta cara ós ceos un afiado túnel branco: xa en San Amaro desembarcan.</i>	OCT, 364
DESEMBARCAR	<i>Non vaias esta noite á túa casa, na aldeña perdida nos fondos da ría, que a túa muller non sabe que desembarcaches en Brest, e non agarda a túa chegada.</i>	BE, 108
DESEMBARCAR	<i>un xove e animoso heroe de 66 anos que logo de guerrear nas loitas de Xénova entre Colón e Alonso Martínez desembarca en Camelot.</i>	TN6, 30
DESEMBOCAR	<i>máis de cen soldados estaban situados na rúa que desemboca por detrás do depósito da auga e no camiño que pasa por diante do cemiterio</i>	DEUS, 16
DESEMBOCAR	<i>algúns versos desembocan na ambigüidade e na dúbida.</i>	TN17, 57

DESEMBOCAR	<i>Os diversos puntos críticos que a pálida patria alemana viviu durante o período da República de Weimar desembocaron nun punto final, nunha renuncia última.</i>	TN20, 70
DESEMBOCAR	<i>cineastas de diversos países buscaron unha imaxe do inefable a través dun exercicio artístico que desembocou en resultados moi variables.</i>	TN20, 70
DESEMBOCAR	<i>O combustible do camión (...) foi parar a un desaugadoiro próximo ó río Baldomir, que desemboca no encoro de Cecebre.</i>	OCG4-3-99, 6
DESENVOLVER	<i>só unha circunstancia imprevista fixo que os acontecementos se desenvolveran daquel xeito.</i>	DEUS, 15
DESENVOLVER	<i>A acción da novela desenvólvese en Auria.</i>	GDXL, 660
DESENVOLVER	<i>As nacións pobres tardan en desenvolverse.</i>	DRAG, 392
DESENVOLVER	<i>As plantas nacen, desenvólvense e morren.</i>	DRAG, 392
DESENVOLVER	<i>A novela desenvólvese no Ferrol da preguerra civil.</i>	OCG25-11-98, 38
DESESPERAR	<i>Unha vez que abriu a escotilla e divisou a barriada(...) xa desespera de acordar.</i>	MFB, 13
DEFACER	<i>O grupo desfíxerase por mor dunha sentenza xudicial.</i>	ESC, 168
DEFACER	<i>aquela cousa fría e laqueada desfaiase co pulo invasor do vento.</i>	BE, 30
DEFACER	<i>Todo se desfai co bradar do vento.</i>	BE, 30
DEFACER	<i>e, coma se desfán entre os dedos as adoas da milgranada, así se desfacia a madre abadesa toda pola parte de baixo en faíscas...</i>	BE, 106
DEFILAR	<i>en busca da calor humana da multitude agolpada nos paseos por onde desfilaría a procesión do día...</i>	MFB, 21
DEFILAR	<i>Polas rúas pucelanas desfilou un mostrario revelador das esencias do tormento captadas por Gregorio Fernández.</i>	TN12, 6
DEFILAR	<i>A esquerda democrática deste país, toda ela sen excepción, debe agardar con alborozo que certos exquisitos cadáveres desfilen por diante da súa porta.</i>	TN12, 39
DEFILAR	<i>"O paciente inglés" e "América, América" son os títulos das películas que desfilarán polo Principal, do 15 ó 21 de marzo.</i>	OCG3-3-99, 33
DEFILAR	<i>Estaba vixente o concordato, o acordo entre a Igrexa e o Estado, nos milleiros de romaxes, festas e cerimoniais onde as representacións oficiais dos estamentos desfilaban baixo palio coma na Idade Media.</i>	TN20, 4
DEFONDAR	<i>Coa poeira e a fumarada que se armou cando se desfondaron os muros,...</i>	DEUS, 16
DESISTIR	<i>Trala súa visita a Cuba (...), os responsables da etiquetaxe parece que desistiron.</i>	OCG4-3-99, 2
DESLIZAR	<i>as súas asas agora inmensas deixan un rastro de baba, como o deixa o seu ventre ao se deslizar na dirección do leito de Londragoll</i>	BE, 30
DESMADRAR	<i>inexplicable que un Jerónimo Quijada, pucelano de nacemento, se desmadrase con herméticas ladaiñas dirixidas a un home de respecto,</i>	MFB, 24
DESMAIAR	<i>ela non virou, ben ao contrario, querendo sen querer, desmaiou o xusto, un levisimo movemento que tocou corpo con corpo.</i>	ESC, 165
DESMOFAR	<i>Desmofábase o mundo.</i>	ESC, 101
DESMONTAR	<i>O García desmonta, contento de ver libre de toda nube o rostro do seu amigo, e achégase canda el á cancela da aira.</i>	OCT, 18
DESMONTAR	<i>Antes de chegar a Oca, desmontaron para dar un paseo.</i>	DEUS, 34
DESMONTAR	<i>Debruceime na fiestra e vin oito Gardas Cívís que desmontaban e tiraban dunha funda cada un seu fusil.</i>	ARR, 98
DESPEDIR	<i>Antes de encabalar o sol polo fachal, aínda se volveu o lagarto para se despedir.</i>	ESC, 101

DESPEDIR	<i>se llo prestaches a el, despídete do libro.</i>	GDXL, 676
DESPEDIR	<i>Cómplices despediuse do seu público cun disco gravado en directo.</i>	OCG4-3-99, 38
DESPEGAR	<i>Cúper espera contar co camerunés Bisan, que perdeu o voo chárter que despegou do aeroporto de Palma.</i>	OCG4-3-99, 46
DESPERTAR	<i>Si, mañá mesmo. Cando desperte da garda e fique franco de servizo.</i>	ARR, 114
DESPRACER	<i>Ela observou entón que na boca del se debuxaba, agora máis dramaticamente preciso, aquel movemento incontrolado que ela sentiu que lle despracía máis que nunca.</i>	DEUS, 137
DESPRENDER	<i>non conviña deterse en asuntos que demorasen a súa odiseica vocación, desprendeuse dos recordos, ergueu o ánimo.</i>	EBO, 27
DESPRENDER	<i>Decatouse de que non choraba, de que as verbas saían soas, desprendíanse neutras polo abismo dos beizos, ...</i>	ESC, 87
DESTACAR	<i>Un xardín moi coidado, no que destacaban as roseiras de Damasco e as grandes matas de hortensias brancas,...</i>	BE, 125
DESTACAR	<i>A obra de Lindberg destaca pola asimilación do concepto de movemento,</i>	TN6, 85
DESTACAR	<i>Destaca nese grupo que contesta a liña da COPE o colectivo dos bispos cataláns e vascos,...</i>	TN12, 20
DESTACAR	<i>O restante 30 por cento distribúese en pequenos grupos, entre os que destaca o 5 por cento da agrupación de profesionais.</i>	TN12, 20
DESTACAR	<i>igualmente interesante é o espacio escénico creado por Julia Brens, que destaca tanto pola súa funcionalidade como polo seu valor simbólico.</i>	TN12, 73
DESTACAR	<i>Entre os outros convidados do grupo compostelán destacan Frank-Peter Zimmerman (...), Leonel Morales (...), Buchbinder...</i>	TN20, 69
DESVIAR	<i>Toda a atención desviose de súpeto cara a nube de corvos que grallando baixaron a revoar arredor das farolas.</i>	ESC, 171
DESVIAR	<i>aínda que a porcentaxe galega non se desvía moito de comunidades como Andalucía ou Valencia.</i>	TN1, 28
DETER	<i>Detívose o tráfico no cruce das rondas para deixar folgura ao cabaleiro.</i>	ESC, 168
DEUS	<i>abandona a pluma sobre a mesa e se deixa caer desganado contra o respaldo do sillón.</i>	DEUS, 42
DEVECER	<i>A diferenza de ambos os dous, o PSdG, pola contra, devece organizativamente sen remisión da man de alomenos cinco procesos superpostos.</i>	TN6, 40
DEVIR	<i>así tamén as pequenas satisfaccións, que igualmente serían tomadas na normal vida da rúa por banais sucesos sen relevancia, deven aquí, nestas prisións e nesta circunstancia envilecedora...</i>	BE, 115
DEVIR	<i>as circunscricións, con cinco ou sete escanos, son moito máis reducidas, consecuentemente o efecto desproporcionalizador da fórmula devén moito máis efectivo.</i>	TN6, 36
DIALOGAR	<i>Así o confirmou o secretario xeral da Federación de Veteranos de Guerra, César González, que onte dialogou co príncipe Carlos, tralo acto de homenaxe ós arxentinos caídos nas Malvinas.</i>	OCG11-3-99, 18
DICIR	<i>puidera pasar por unha casa destruída por un incendio, como dixeran onte na radio.</i>	DEUS, 17
DICIR	<i>para preguntarlle se era certo que de nena tivera un raposo, como lle contara a criada Isaura, ou se aquel animal non era máis que un can pequeno, como lle dixeran Cándido.</i>	DEUS, 150
DIFERIR	<i>Heim argumentou que as reclamacións duns 500000 fumadores do estado de Florida difiren moito entre si.</i>	OCG11-3-99, 38
DIMINUIR	<i>De todos os xeitos, o seu poder económico diminuíu.</i>	TN6, 13

DIMINUÍR	<i>o volume da produción de castaña diminúe, debido ós incendios e ó abandono da terra.</i>	TN6, 93
DIMINUÍR	<i>comentan que a produción galega diminúe dun xeito visible.</i>	TN6, 93
DIMINUÍR	<i>Hai un ano escaso que o partido tivo un Congreso, e pasamos dunha fase anterior extraordinariamente conflictiva a nivel interno a un momento no que esa conflictividade diminuíu.</i>	TN6, 60
DIMINUÍR	<i>Sucedede que diminúe o número de ocupados.</i>	OCG25-11-98, 8
DIMINUÍR	<i>Diminúe a nosa poboación activa.</i>	OCG25-11-98, 8
DIMITIR	<i>as doncelas-gárgola non dimiten da súa función acompañante e seguen situadas en formación simétrica a cada banda de Londragoll.</i>	BE, 30
DIMITIR	<i>Desde que Domingo García Sabell dimiteu como presidente da Academia Galega, hai unha relativa expectación sobre cómo se vai xestar a sucesión.</i>	TN6, 70
DIMITIR	<i>Ningúen dimitiu porque seica gañan uns e perden outros,...</i>	TN12, 39
DIMITIR	<i>para pedirlle que leve inmediatamente ante un tribunal a Suharto, quen dimitiu o 21 de maio último,...</i>	OCG25-11-98, 18
DIRIXIR	<i>O chosco sobrepasou uns canteiros (...) Dirixíase, guiado polo instinto, ás ribeiras do río do Malvis.</i>	MFB, 164
DIRIXIR	<i>Despois, dirixímonos ás cabalerizas e saímos ás campinas.</i>	MFB, 219
DIRIXIR	<i>E vostede, dixo de súpeto Don Xil dirixíndose a Mohamed, ¿vostede cre en Deus?</i>	ESC, 90
DIRIXIR	<i>dirixíase a unha residencia viciña na que certa familia arelante estaba á súa espera...</i>	BE, 24
DIRIXIR	<i>merquei unha bolsa de patacas fritas no economato e dirixinme á miña cela, para reflexionar,...</i>	BE, 258
DIRIXIR	<i>apartou ó empregado dun empurrón e dirixiuse ó presidente da entidade para anunciarlle unha multa por mamón.</i>	DEUS, 19
DIRIXIR	<i>falaba desde alí case en posición de firmes, como se fose un militar dirixíndose ó seu xefe no despacho dun cuartel.</i>	DEUS, 29
DIRIXIR	<i>verborrea abstracta do escrito que acaban de firmar un grupo de intelectuais implorando a fin das hostilidades nin polos poderosos acoirazados que se dirixen cara ó Xapón.</i>	DEUS, 246
DIRIXIR	<i>o goberno local dirixiuse ás oito persoas afectadas para facilitarlles aloxamento.</i>	OCG4-3-99, 5
DISCORRER	<i>refírese á capa da auga subterránea que discorre próxima á superficie da terra.</i>	EBO, 361
DISCORRER	<i>Así discorreu, miña querida Esmeraldina, a visita do Imam Ohumkl.</i>	BE, 13
DISCORRER	<i>tan insignificante para ti ou para calquera outra persoa cuxa vida discorra na normalidade.,</i>	BE, 118
DISCORRER	<i>cando aínda non abriran a estrada e había que chegar á Casa Grande do Miño por un carreiro que discorría paralelo ó río.</i>	DEUS, 1151
DISCORRER	<i>na LU-634, que une as localidades lucenses de Pedrafita e Samos -estrada que discorre paralela ó Camiño de Santiago-,</i>	OCG4-3-99, 7
DISCORRER	<i>As liñas que seguen, necesariamente breves, queren amosar como discorren espacialmente estas tensións entre partidos e cidadáns.</i>	TN20, 23
DISCORRER	<i>Orixes e herdanzas polas que discorren as obras de Diego Seixo, os seus cadros, debuxos, sobres e páxinas desescritas,...</i>	TN20, 73
DISCORRER	<i>facilita o percorrido dos peregrinos por esta ruta, que comeza en Barcelos, e discorre por Vilanova de Cerveira, en terras lusas,...</i>	OCG4-2-99, 40
DISCREPAR	<i>O árbitro discrepou publicamente co presidente do Comité Técnico,...</i>	OCG4-2-99, 48
DISCRIMINAR	<i>O amor discrimina, elixe o obxecto amado, pero u odio mata a feito.</i>	TN17, 6

DISCUTIR	<i>Velaquí os traxes máis fermosos para os nobres cabaleiros que discuten sobre asuntos banaís,...</i>	EBO, 373
DISCUTIR	<i>case no mesmo instante en que acabou a película, empezaron a discutir por unha insignificancia.</i>	DEUS, 20
DISCUTIR	<i>eran esas arroutadas espontáneas as que dulcificaban en parte aquela determinación fría e teimuda que tantas veces os enfrontaba cando discutían e el se mostraba firme e duro.</i>	DEUS, 255
DISCUTIR	<i>Discuteuse a súa existencia, a súa esencia, a súa configuración e ata a súa representatividade.</i>	TN6, 13
DISERTAR	<i>M.Peón explicará o papel da muller na música e a presidenta da asociación de actores, Mabel Rivera, disertará sobre as artes escénicas e a muller.</i>	OCG4-3-99, 9
DISGUSTAR	<i>Aquelas imaxes de Gerda que ela ía construindo na cabeza a partir das cartas del, un día acabou descubrindo con agrado que non lle digustaban.</i>	DEUS, 132
DISIMULAR	<i>Disimulei canto poden, pero non deixou de admirarme que non descubrise a suplantación.</i>	MFB, 16
DISPOÑER	<i>Pasarei agora a falarlle dos restos mortais que levantamos no cuarto incendiado, porque eles constitúen a única pista de que dispoñemos.</i>	MFB, 203
DISPOÑER	<i>Podería argumentarse que tampouco o PP e o PSOE de Galiza dispoñen de tal instrumental,...</i>	TN6, 56
DISPOR	<i>Así, o campus de Lugo dispón hoxe da mellor biblioteca universitaria en Galicia despois dun investimento de 1000 millóns.</i>	TN6, 14
DISTANCIAR	<i>Cuba e Galicia, que nunca se distanciaron a pesar dos quilómetros de auga que hai por medio.</i>	OCG4-2-99, 5R
DIVAGAR	<i>déuseme, Esmeraldina, por divagar e relembra-la unha vella lenda.</i>	BE, 106
DIVAGAR	<i>a breve columna de oito centímetros de longo encabezada por unha lámpada de Aladino pintada por el mesmo e na que divaga cada día sobre temas moi diversos.</i>	DEUS, 27
DIVERTIR	<i>Bicho traspasa o xénero dos videoxogos e parece ser máis un cederrón creativo que educador, diverte e fai pensar.</i>	OCG11-3-99, 5R
DIVIDIR	<i>parece que o ritmo se divide, que dous andares de dúas bestas múltiples se afastan cara á Punta das Eiras.</i>	OCT, 361
DOBRAR	<i>Delia dobrárase das pernas e caíra ó chan,...</i>	MFB, 157
DOBREGAR	<i>A cabeza do Emilio dobrégase sobre os xeonllos.</i>	OCT, 206
DOER	<i>Crema, Manuela, doeume a alma cando te despediches...</i>	MFB, 174
DOER	<i>ás veces hai que cambiar o paso, como se cambia a comida de padao cando doe unha moa.</i>	MFB, 242
DOER	<i>O que máis me doe, dixo Mohamed á parroquia congregada, é que non parara.</i>	ESC, 89
DOER	<i>Quero dicir se che doe moito.</i>	ESC, 160
DOER	<i>A cara doíame terrible, era todo unha chaga, ...</i>	OCT, 206
DOER	<i>Dóese do mal alleo.</i>	GDXL, 719
DOER	<i>Doeume moi adentro a súa ironía, e obedecín.</i>	BE, 106
DOER	<i>¿Dóeche a cabeza?</i>	BE, 115
DOER	<i>Claro que o lombo non lles doe a moitos dos que deciden.</i>	TN6, 93
DOER	<i>De feito é o que se está facendo nas cidades e doe moito.</i>	OCG4-3-99, 12R
DOER	<i>A soidade doi moito.</i>	OCG11-3-99, 12R
DOMINAR	<i>Relatos nos que domina a acción e o diálogo.</i>	TN6, 81
DUBIDAR	<i>Pónselle diante coma quen dubida, por ver se el o coñece...</i>	OCT, 203

DUBIDAR	<i>Dubida o mariñeiro e teme, aguza a orella e abre as nefras.</i>	OCT, 360
DUBIDAR	<i>Dubidan os militares de España,...</i>	OCT, 365
DUBIDAR	<i>Logo, detívose no descanso e quedou mirando para el, dubidou un intre, como se pensase baixar de novo ata o portal, pero deu media volta...</i>	DEUS, 125
DURAR	<i>sei o que che dura a ti o medo.</i>	OCT, 205
DURAR	<i>fixose a si mesma a promesa de non responder a aquela carta. Non durou moito o propósito.</i>	DEUS, 127
DURAR	<i>Mentres durou o movemento na Rúa do Hospital, cada vez que se escoitaba o motor dun automóbil, el erguíase a mirar desde a fiestra.</i>	DEUS, 248
DURAR	<i>...o efecto de arrastre dun goberno central amigo mentres dure.</i>	TN6, 48
DURAR	<i>As sesións facíanse en castelán e, ben, esa fase durou case ata o período de Domingo.</i>	TN6, 71
DURAR	<i>realizan informes de seguimento cada seis meses a estas familias adoptantes, durante un período que normalmente dura uns tres anos.</i>	TN17, 13
DURAR	<i>O obxectivo desta iniciativa, que durará seis meses, é promociona-la beleza paisaxística da Costa da Morte,...</i>	OCG3-3-99, 11
DURAR	<i>Mentres duraron os traballos para retira-la bomba, a Policía cortou o tráfico na rúa.</i>	OCG4-3-99, 21
DURAR	<i>Non hai mal que mil anos dure.</i>	TN20, 5
DURAR	<i>As noticias duran un minuto ou minuto e medio, pero sempre hai máis material dos nosos enviados especiais.</i>	OCG4-3-99, 53
DURMIÑAR	<i>refusando largar unha ollada na cámara na que soldados e caporais, cos correames frouxos contrariamente a toda ordenanza, durmiñaban á espera dos seus relevos nos postos.</i>	ARR, 106
DURMIR	<i>A estrañeza da primeira noite que durmín fóra da casa, nunha nenez lonxana..</i>	MFB, 30
DURMIR	<i>Desculpe. Onte durmín de máis, hoxe non durmo.</i>	EBO, 244
DURMIR	<i>despois de varios días de desacougo, puido durmir tranquila.</i>	ESC, 30
DURMIR	<i>Fora ver a Misia despois da cea, cando os nenos xa durmían.</i>	ESC, 86
DURMIR	<i>Os pequenos dormen.</i>	ESC, 155
DURMIR	<i>Durmía ao cantar o galo.</i>	ESC, 156
DURMIR	<i>Os gardas seguen durmindo, a casa segue en silencio.</i>	OCT, 35
DURMIR	<i>Os pequenos están durmindo, que é o que ti debías facer tamén borrachón.</i>	OCT, 338
DURMIR	<i>Anda, vaite deitar e durme un pouco.</i>	OCT, 340
DURMIR	<i>O Cantón dorme á espreita.</i>	OCT, 357
DURMIR	<i>Os canos dos fusís e os canóns que dormen esta noite, pero que axiña espertarán...</i>	OCT, 358
DURMIR	<i>Dormen profundamente os soldados rasos con sardinetas de brigada.</i>	OCT, 364
DURMIR	<i>Morreron dous individuos non identificados, quizais mendiños que dormían no portal dalgunha das casas queimadas ou delincuentes comúns.</i>	DEUS, 13
DURMIR	<i>Ese xesto da boca desaparece cando dorme, como agora.</i>	DEUS, 137
DURMIR	<i>Agora mesmo, segue durmindo, sentado no sillón azul.</i>	DEUS, 139
DURMIR	<i>Nin sequera vai permitir a presenza do gato, que acabará durmindo no peitoril da ventá da cociña, uns metros máis alá.</i>	DEUS, 144
DURMIR	<i>cando eu vou cada fin de semana a durmir na casa dos meus avós, eles falan en galego.</i>	TN6, 27

DURMIR	<i>Os que asisten, parecen reflexionar profundamente a seguir das miñas leucións, mais en realidade dormen no pupitre cos ollos abertos.</i>	ARR, 41
DURMIR	<i>Aos pés da cama, no chao, sobre unha arpilleira, durmía unha muller de pel escura, embrullada nun cobertor.</i>	ARR, 111
ECOAR	<i>Nesa mesma paraxe, ó que rompa o día, ecoarán os rúidos domésticos da paxarada falangueira,...</i>	MFB, 146
ECOAR	<i>a pesar do ferrado das botas que ecoaban nas lousas, amagou unhas voces de rigor, ...</i>	ESC, 12
ECOAR	<i>abandonando de feito o proxecto inicial do partido nos oitenta, que aínda ecoa en documentos internos recentes,...</i>	TN6, 41
EDITAR	<i>En Galicia editáanse nove diarios en castelán,...</i>	TN12, 5
ELEVAR	<i>Todo se desfai co bradar do vento que de pronto se eleva no intre do crepúsculo.</i>	BE, 30
ELIMINAR	<i>Eliminouse o prexuízo sociolóxico que identificaba o castelán coa elegancia e co poder e o galego coa ordinariez e a miseria,...</i>	TN12, 4
EMANAR	<i>No documento hai, para cada un dos epígrafes, unha fundamentación teórica, un conxunto de reivindicacións que emanan da parte anterior.</i>	TN17, 18
EMBARCAR	<i>De maneira que merquei un rifle e embarquei para O Cabo,...</i>	MFB, 216
EMBARCAR	<i>O defensa central, por causas que se descoñecen, non embarcou como tiña previsto no avión.</i>	OCG4-3-99, 47
EMBARRANCAR	<i>o naufraxio dun barco correo de Great Western, que embarrancou na Rocha Negra,...</i>	MFB, 199
EMBAZAR	<i>...os ollos da aguiña embázanse, os cinco tiros pérdense no mar.</i>	OCT, 366
EMBELECAR	<i>No momento do célere descenso embelecou e caeu ao chan.</i>	EBO, 145
EMBESTIR	<i>da nada do Mar de Fóra embestiu unha tormenta que fixo estoupar en po de vidro o ceo.</i>	ESC, 9
EMERXER	<i>unha Bretaña composta de farrapos de soño, na que somentes emerxía con nidieza a face grosa do doutor Le Barre.</i>	BE, 20
EMERXER	<i>Veu a pomba dos lonxes por tras do Lago, emerxeu Amarilis purísima e de neve dunhas manchas de verde escuro, ou cicais cinsentas,...</i>	BE, 29
EMERXER	<i>Non é nada, a penas un exíguo montonciño de carne do que emerxe unha cabeza grande e abatida,...</i>	DEUS, 139
EMERXER	<i>radicalización nos postulados e violencia nas accións políticas emerxeron con forza nos anos que seguiron á unificación.</i>	TN12, 47
EMERXER	<i>nunha conversa que conecta a Leonardo da Vinci co hiperrealismo perverso que emerxe nos nosos días.</i>	TN12, 72
EMERXER	<i>O corpo da muller, perfilado como unha sombra horizontal, emerxe nunha especie de aletargamento,...</i>	TN17, 61
EMIGRAR	<i>Hai moitas aves que ó remata-lo verán emigran a países cálidos.</i>	DRAG, 449
EMPEORAR	<i>tamén participaron pedíndolles ós seus correligionarios "que aguantaran, incluso anque a situación empeore".</i>	OCG4-3-99, 18
EMPEORAR	<i>Se as cousas non empeoran, o técnico celeste recuperará para o encontro de volta a Makelele e Berges,...</i>	OCG4-3-99, 46
EMPEZAR	<i>Empezaban todas cun simple "hola" e remataban tamén todas coa mesma fórmula de despedida: "Acórdome de ti".</i>	DEUS, 130
EMPEZAR	<i>Empezou como empezaba sempre, chamándolle Periquita Audaz.</i>	DEUS, 258
EMPEZAR	<i>A privatización popular tamén se estendeu en Lugo na Escola de Relacións Laborais cando a penas empezaba o curso.</i>	TN6, 18
EMPEZAR	<i>É certo que, nos Estados Unidos, que é onde empeza todo, se está a librar unha gran batalla entre as empresas.</i>	TN12, 32

EMPEZAR	<i>Antón empezou no mundo do espectáculo actuando nas festas das vilas, co seu bo amigo Facundo,...</i>	TN12, 75
EMPEZAR	<i>A cousa empezou cuns convidados bromistas tocando as campás a morto.</i>	TN17, 6
EMPEZAR	<i>Antes de que empezase a festa, Cruiff tomou o micrófono sen fíos.</i>	OCG11-3-99, 45
ENCABALGAR	<i>Antes de encabalgalo polo sol polo fachal, aínda se volveu o lagarto para se despedir.</i>	ESC, 101
ENCAIXAR	<i>dirixinme á miña cela, para reflexionar, aínda que, ao parecer, todas as pezas encaixaban á perfección.</i>	BE, 258
ENCAIXAR	<i>Como tampouco encaixaron as posteriores crises fiscais dos Estados.</i>	TN12, 32
ENCANDEAR	<i>A Arquitectura é unha desas carreiras cheas de renegados, porque nun principio encandeia moito, coma un espellismo.</i>	TN6, 26
ENCANTAR	<i>unha vez que un xacemento se pon en marcha cara ó público, á xente encántalle ir.</i>	TN17, 55
ENCARGAR	<i>ti senta do lado de alá e colle o volante, que do resto xa me encargo eu.</i>	EBO, 145
ENCARGAR	<i>O arcebispo de Santiago, monseñor Julián Barrio, encargárase da presidencia da Comisión Episcopal de Seminarios e Universidades.</i>	OCG4-3-99, 42
ENCHER	<i>Transformábase de inmediato en prea na que vermes agurgullaban e todo o mundo se enchía co fedor das carnes podres do animal defunto.</i>	BE, 119
ENCHER	<i>notaba que a boca se me enchía de auga.</i>	BE, 121
ENCHER	<i>Lalín échese de arte.</i>	OCG11-3-99, 41
ENCOLLER	<i>As catro doncelas abandonan o seu xeito xerático e compunxido, o seu cántico inmóvil e recorrente, e van encollendo, pódose a catro pés, ...</i>	BE, 30
ENCOLLER	<i>Inchado o ventre de Escudo de tanto estar quedo na corte, encollía moi axiña ao chegaren ao patio e Amaury lle apertar moi forte as correas.</i>	BE, 107
ENCOLLER	<i>quixo outra volta encollerse na cuncha.</i>	ESC, 10
ENCONTRAR	<i>Sen embargo non se encontra coas risadas que humillaban ós escolares e soldados novatos, senón co rumor dun caso raro.</i>	MFB, 11
ENCONTRAR	<i>Un home de 41 anos (...) encóntrase en prisión desde a pasada fin de semana.</i>	OCG4-3-99, 21
ENCONTRAR	<i>non me encontraba naquela casa.</i>	GDXL, 770
ENCONTRAR	<i>Entre os participantes deste ano encóntranse 14 artistas da comarca do Deza.</i>	OCG11-3-99, 41
ENCORAR	<i>Estancamento do idioma español para o 2010. Encora pola mesma razón que ata agora medraba: pola demografía.</i>	TN12, 6
ENFADAR	<i>Só nunha ocasión non conseguiu sobrepoñerse á dureza das palabras pronunciadas por el contra outra persoa: cando se enfadou con Antonio Salgado París,</i>	DEUS, 258
ENFERMAR	<i>Moitas horas pasaron ambos os dous, cando eran pequenos e Mariana aínda non enfermara.</i>	DEUS, 25
ENFERMAR	<i>Mentres estivemos en Perú a nena estivo moi mal. Claro, foi máis dun mes sen vernos, e choraba, e mesmo enfermou.</i>	TN17, 15
ENFIAR	<i>O Chosco sobrepasou uns canteiros con varas de San Xosé (...) e enfiou por un carreiro entre o casarío da aldea,...</i>	MFB, 164
ENFRAQUECER	<i>Os actores enfraquecían visiblemente,...</i>	MFB, 255
ENFRIAR	<i>O sol enfriaba naquel miradoiro e, arrefriados, ...</i>	ESC, 154
ENFRIAR	<i>Logo enfriá. Polo serán.</i>	ESC, 157
ENFRONTAR	<i>e que non finxise aceptarme no papel de relambido expendedor de ramos florais, cando había catro días que me enfrentara, nunha manifestación, coa policía do Delegado do Goberno en Galicia.</i>	MFB, 17

ENGAIOLAR	<i>Home que engaiolaba primeiro como comediante e subsidiariamente como dramaturgo.</i>	TN6, 85
ENGANAR	<i>Veredes como enganan as figuras, pois esa dona de bo ver...</i>	ESC, 14
ENGANAR	<i>Gesta e Maia Pinto Rodrigues non enganan.</i>	OCG4-2-99, 11R
ENGORDAR	<i>os labios non tiñan a finura apretada de antes, como se nuns poucos minutos engordaran e adquiriran unha cor intensa.</i>	DEUS, 138
ENGORDAR	<i>Mesmo se sorprendeu, cando chegou á casa o día anterior e a atopou axudando ás mulleres na cociña, de que engordara un pouco.</i>	DEUS, 151
ENGRADAR	<i>Ó vello engradábanlle de veras os ollos cando lle dixo abaneando a cabeza...</i>	MFB, 142
ENGURUÑAR	<i>A nena enguruñouse entre os cobertores e ficou calada.</i>	MFB, 176
ENMUDECER	<i>Os altofalantes enmudecen un intre.</i>	OCT, 345
ENMUDECER	<i>Un tipo esmirrado, que enmudece en grupos de máis de tres linguas de trapo.</i>	TN20, 6
ENRARECER	<i>De sutaque, enrareceuse a atmosfera do cuarto.</i>	MFB, 127
ENREDAR	<i>Mentres o dirixente popular enreda en copar as institucións socioeconómicas da provincia, o seu pazo provincial esborrexo.</i>	TN6, 20
ENSAIAR	<i>amigos da compañía {El Espolón del Gallo}, que ensaiaban no salón de actos da Escola Superior de Arte Dramática.</i>	TN6, 87
ENTENDER	<i>dúas irmãs estanqueiras que non deran casado e colleran mesmo a sona de se entenderen por demais.</i>	MDB, 77
ENTENDER	<i>entende por Manuel.</i>	GDXL, 788
ENTOLECER	<i>era unha gran dama literaria, entoleceu cando Hamlet, crendo dar morte ao rei, matou a Polonio, pai dela,...</i>	EBO, 141
ENTOLECER	<i>A ave entolece coa dor, e esa é a maldade.</i>	BE, 120
ENTRAR	<i>Así que a nena empuxou a porta, que renxía, e entrou na igrexa.</i>	ESC, 9
ENTRAR	<i>chamaban por ela á maneira da nai, que xa entraba pola porta.</i>	ESC, 11
ENTRAR	<i>Pero tamén ela mirou á vez pola xanela, alí por onde entraba a luz da porcelana.</i>	ESC, 19
ENTRAR	<i>recompúxose e entrou con moito estrondo.</i>	ESC, 22
ENTRAR	<i>como as xoubiñas de La Onza de Oro ou as galletas de María Fontaneda, tal foi a guerra que lle entrou.</i>	ESC, 25
ENTRAR	<i>dixo a Simón que non entrara na casa nin gato nin can.</i>	ESC, 27
ENTRAR	<i>tal era o proído que lle entrou, que perdeu a ansia de comer.</i>	ESC, 28
ENTRAR	<i>dixo o rato un pouco atrapallado polo medo que lle entrara.</i>	ESC, 32
ENTRAR	<i>estaba transformando a paisaxe caótica da fábrica como se nela entrase unha muller.</i>	ESC, 98
ENTRAR	<i>Entraba o verán radiante.</i>	ESC, 101
ENTRAR	<i>¿Por que non entras ti tamén?</i>	ESC, 160
ENTRAR	<i>O solpor entraba en combustión na campá da cidade.</i>	ESC, 168
ENTRAR	<i>Cando finalmente entrou Cholo, todos pareceron poñerse de acordo no acto de sorrir.</i>	ESC, 172
ENTRAR	<i>Cando abriu a porta, entrou canda ela un bafo luminoso do candil da noite.</i>	ESC, 176
ENTRAR	<i>os cabalos entran gozosamente no río.</i>	OCT, 15
ENTRAR	<i>Fidel Carballo agarda que chegue a columna e manda entrar por un curral.</i>	OCT, 17
ENTRAR	<i>viven ben lonxe, xa entrando nesas montañas que hai pró sur.</i>	OCT, 22

ENTRAR	<i>Non creas que non se me acordou, pero xa entraran nela,...</i>	OCT, 24
ENTRAR	<i>Entren e séntense.</i>	OCT, 184
ENTRAR	<i>segundo vai entrando na vila, vaise esquecendo tamén de ser malo.</i>	OCT, 192
ENTRAR	<i>O Pedriño Pedrés obedece á brida e ós talóns, de mala gana, aínda un pouco enfadado, e entra por unha rúa estreita, sombriza.</i>	OCT, 194
ENTRAR	<i>As voces baixan un pouco ó entraren os novos siareiros, ...</i>	OCT, 199
ENTRAR	<i>Entra o día polas regandixas das contras, ...</i>	OCT, 201
ENTRAR	<i>A xente que entra e sae do edificio saída ó pasar os dous vellos.</i>	OCT, 205
ENTRAR	<i>O de antes non se acorda, as cousas nosas son así e non entraban na historia,...</i>	OCT, 339
ENTRAR	<i>Os compañeiros do García deixan as armas no control de porta e entran no campo descoidadamente, ...</i>	OCT, 350
ENTRAR	<i>,... as cabezas cubertas cos capuchos contra o frío da noite que entra polos fachinelos.</i>	OCT, 359
ENTRAR	<i>Os remos entran na auga atal que as plumas do lavanco.</i>	OCT, 360
ENTRAR	<i>E novos botes arriscados entran xa pola Cala da Lagoa, ...</i>	OCT, 363
ENTRAR	<i>...e entraba naquel cuartíño de cacheo un Oficial de Prisións...</i>	BE, 9
ENTRAR	<i>Pola pequena fiestra entraba un nada de solciño.</i>	BE, 20
ENTRAR	<i>...guturais parlamentos a través dos cais entraba o sol de aquela mañá única</i>	BE, 21
ENTRAR	<i>...pardaos tamén apampanados, que seguramente entraran por algún cristal rachado da claraboia.</i>	BE, 21
ENTRAR	<i>por entre medias de cuxa espesura entraban e saían grandes bolboretas, de asas terminadas en fouces.</i>	BE, 22
ENTRAR	<i>desfaiase co pulo invasor do vento que alí entra e todo descompón.</i>	BE, 30
ENTRAR	<i>Entreí no interior dunha cañota en procura de non lembro que.</i>	BE, 33
ENTRAR	<i>Entraba o luar polas fiestras pequenas da casoupa...</i>	BE, 109
ENTRAR	<i>voces moi dificultosas surtían do bosco e tamén entraban na casoupa pola fiestra.</i>	BE, 110
ENTRAR	<i>E entremetres, a pesadez da miña testa facía dela máis unha laxe, os meus membros doridos entraban no olvido de si mesmos.</i>	BE, 121
ENTRAR	<i>Fechei os ollos e entroume pola alma adentro unha luz esmeralda:...</i>	BE, 262
ENTRAR	<i>Naquel intre, unha manada de policías de uniforme escuro e botóns brillantes entraba con grande estrépito no club dos gangsters.</i>	BE, 267
ENTRAR	<i>O capitán, de cara irlandesa, gabardina e chapeo gris, entraba ao final, cun cigarro pendurado no beizo inferior.</i>	BE, 267
ENTRAR	<i>A luz do sol entraba a cachón pola claraboia,...</i>	BE, 274
ENTRAR	<i>..., e unha horrenda moitedume entraba polo Cuarto de Manequíns.</i>	BE, 277
ENTRAR	<i>Un sol estraño e inmenso, como se dicía nun vello poema de amor de Bretaña, que ti tan ben sabes recitar decorado, amada Esmeraldina, entraba polo chinelo da miña cela.</i>	BE, 281
ENTRAR	<i>segundo fun oportunamente informado polo ex-cociñeiro Valichó, que entrara a berros na miña cela para dar-me noticia e para saber de min....</i>	BE, 281
ENTRAR	<i>convencido de que media parroquia se volvería para ver quen entraba.</i>	DEUS, 10
ENTRAR	<i>A luz do sol, que moitas veces entraba polo rosetón do fondo, dáballo a aquel rostro esbrancuzado unha cor amarela enfermiza e repulsiva</i>	DEUS, 10
ENTRAR	<i>Un deles estaba totalmente carbonizado cando chegaron os bombeiros e outro aínda entrou con vida no Hospital.</i>	DEUS, 14

ENTRAR	<i>El sabe tamén (...) que foi o seu cuñado Eloi quen dirixiu a operación encamiñada a reducir os atacantes e que a bomba que entrou pola fiestra da cociña da casa.</i>	DEUS, 15
ENTRAR	<i>De pronto, o gato, que desde que entrou no cuarto estaba sentado sobre a alfombra lambendo as patas traseiras, pega un salto e súbeselle ó colo.</i>	DEUS, 19
ENTRAR	<i>Entraron rindo, saboreando cada un deles un xelado de chocolate.</i>	DEUS, 19
ENTRAR	<i>escorrentando ós clientes a berros, cada vez que alguén entra a comprar un caderno ou unha goma de borrar.</i>	DEUS, 30
ENTRAR	<i>Non mirou máis que un segundo para a terraza, pero a primeira impresión que lle entrou polos ollos foi a expresión feliz da boca...</i>	DEUS, 138
ENTRAR	<i>Na folla acúsase ó gobernador civil de entrar borracho nos calabozos pola noite.</i>	DEUS, 143
ENTRAR	<i>De aquí a pouco, como cada mañá, entrará no salón a súa muller,...</i>	DEUS, 144
ENTRAR	<i>Ó día seguinte pola mañá entraron xuntos na tenda.</i>	DEUS, 254
ENTRAR	<i>0 rio entraba nun transo grisallo, medrado sobre a forza da maré.</i>	MDB, 41
ENTRAR	<i>Se estamos falando da posibilidade de facer un tipo de banda máis perdurable, entramos no terreo dos contidos, cunha aposta moi persoal na que uns cantos autores tratamos de primar o contido.</i>	TN6, 26
ENTRAR	<i>Entramos en círculos viciosos,...</i>	TN6, 30
ENTRAR	<i>E a sociedade entra a ese xogo e dá por boa esa discusión.</i>	TN6, 30
ENTRAR	<i>E claro, se pasamos a un sistema de cupo, a continuación entramos en crack, porque non temos capacidade para manter os nosos servicios.</i>	TN6, 62
ENTRAR	<i>Non publicou suplemento especial, nin entrou na realización de enquisas.</i>	TN6, 67
ENTRAR	<i>Iso probablemente salvou a Academia, pero tamén a hipotecou por bastante tempo porque entrou xente que non tiña nada que ver coa cultura galega, nin lle interesaba,...</i>	TN6, 71
ENTRAR	<i>Un libro que non entre no ensino non chega nin ós cincocentos exemplares.</i>	TN12, 51
ENTRAR	<i>Comigo só entraron dúas persoas, Cecilia Pereira e Elena Vozmediano.</i>	TN12, 65
ENTRAR	<i>fixeron exactamente como acordáramos, cando quedamos, e todo iso entra nunha política bastante programada.</i>	TN12, 66
ENTRAR	<i>Tan grande era que houbo que traelo na cuberta. Non entraba pola porta da neveira.</i>	TN12, 80
ENTRAR	<i>Chega un momento en que a situación entra en crise e as administracións optan pola prevención.</i>	TN17, 50
ENTRAR	<i>Entra o que substituirá a Pepe Castro á fronte da candidatura de Pontearreas.</i>	TN20, 43
ENTRETER	<i>A radio informa, entretén, acompaña, fai país.</i>	TN12, 13
ENTREVISTARSE	<i>Para nada se comentou a posibilidade de que Naybet se entrevistase na capital de España con alguén relacionado co Real Madrid,...</i>	OCG4-3-99, 47
ENVIAR	<i>Tantos séculos rendéndolle preitesía á nobreza, ó marquesado, neste caso, crean costume, envician.</i>	TN20, 16
ENVIUVAR	<i>pero fixo a casualidade que aquela prenda enviuvase, ó perecer o seu marido...</i>	MFB, 219
ENXERGAR	<i>...xa aparece a lanterna da patrull, xa seis vultos se enxergan diversos na penumbra...</i>	OCT, 361
ENXERGAR	<i>O proceso disgregador que xa se enxergaba nos últimos tempos do felipismo, agudízase terriblemente gracias á crise.</i>	OCG25-11-98, 2
EQUIVOCAR	<i>E non se equivocaba o Tintoreto.</i>	EBO, 252

ERGUER	<i>Despois da chousa, nun cimbro dominante, érguese coma unha crista un edificio longo e estreito.</i>	OCT, 13
ERGUER	<i>Sentía que, moi lonxe, recuadamente, nun distante territorio lamacente e a maneira de xunqueira, erguíase certa brétima infectada.</i>	BE, 119
ERGUER	<i>Altas moles de pedra erguéranse alí pola mao de homes xigantescos.</i>	BE, 124
ERGUER	<i>Volteime e vin que á miña espalda se erguía unha bela mansión de pedra.</i>	BE, 125
ERGUER	<i>Eloi ía avantando de árbore en árbore, protexido polos grosos troncos dos pradairos que se erguen nas beiras da estrada.</i>	DEUS, 16
ERGUER	<i>Probablemente, o mesmo vento que os arrempuxaba cara ó monte, máis alá da torre da igrexa que se erguía no alto do primeiro dunha serie de outeiros.</i>	DEUS, 149
ERGUER	<i>Cada vez son máis as voces que se erguen contra o sistema de mercado.</i>	TN12, 32
ERGUER	<i>Neste día na escola pública Nº 163, que se ergue na arbórea avenida 19 de abril, realizouse o acto oficial de nomeamento da escola.</i>	OCG4-2-99, 4
ERGUER	<i>Contra as imposicións duns pobos sobre outros débese erguer con firmeza o sistema cultural e político democrático.</i>	OCG4-3-99, 4
ESBARAR	<i>e chegaba a esbarar polos corredores e solainas,...</i>	BE, 23
ESBORRACAR	<i>As sirenas dos barcos esborracan coma bois cansados, sempre lonxe de terra que non ven nin os ve..</i>	OCT, 357
ESBORRACAR	<i>As sirenas dos barcos esborracan con diversas notas, atal que un xigantesco chifre de capador.</i>	OCT, 360
ESBORREXER	<i>Mentres o dirixente popular enreda en copar as institucións socioeconómicas da provincia, o seu pazo provincial esborrexo.</i>	TN6, 20
ESCACHAR	<i>E os malvados xémeos escachan agora a rir, os machos Endovel e as femias Endovellenn.</i>	BE, 263
ESCANALIZAR	<i>poutas do custodio comunista, que se escandalizaba dun ataque á propiedade privada...</i>	MFB, 251
ESCAPAR	<i>Escapei das súas proposicións escaldantes atravesando a rúa e refuxiándome no Pazo Ferroni, ...</i>	MFB, 39
ESCAPAR	<i>Dediqueime a pasear as rúas dunha cidade ignota, captando pormenores que se escapan ó turista...</i>	MFB, 18
ESCAPAR	<i>Está mal da cabeza -choromicou o Folión-, se non a pecho escápase da casa.</i>	MFB, 155
ESCAPAR	<i>Escapa á miña comprensión -admitín- que un home mate a outro a sangue frío,...</i>	MFB, 212
ESCAPAR	<i>Pillao ben polas rendas, non deixes que escape o cabalo...</i>	ESC, 162
ESCAPAR	<i>non te tente o demo a escapar.</i>	OCT, 184
ESCAPAR	<i>- Eu se escaparan deixábaos ir-, dille baixiño ó Fidel.</i>	OCT, 187
ESCAPAR	<i>Lanceiros asasinados en pequenas eguas que brincan coma cabras, que feren á traizón e escapan.</i>	OCT, 345
ESCAPAR	<i>A orixe das súas historias está na vida, no mundo, no mellor e no peor, e por iso dos seus libros escapan termos como ecoloxismo, solidariedade, preocupación polo futuro.</i>	TN6, 25
ESCAPAR	<i>Dediqueime a pasear as rúas dunha cidade ignota, captando pormenores que se escapan ó turista ...</i>	MFB, 18
ESCAPAR	<i>Non se me escapaba, nembargantes, o feito de que Rojet Ulmannei era un azerrata vendido á nación asoballadora.</i>	BE, 103
ESCARMENTAR	<i>Non escarmentaba.</i>	OCG4-2-99, 7R
ESCASEAR	<i>Trala obviedade, escasean os datos.</i>	OCG4-3-99, 6R

ESCAVAR	<i>Penso, profundizo, escavo no pozo de argumentos que atravesan o globo endeica os antípodas,...</i>	MFB, 31
ESCAVAR	<i>Ademais, ¿qué facemos os arqueólogos cando escavamos?</i>	TN17, 53
ESCINTILAR	<i>Pero xa de camiño, un lóstrego estalou no campanario e escintilou nas partes de metal.</i>	ESC, 10
ESCOAR	<i>...queda dobrado sobre o peitoril, mancha a madeira emporcallada cun regueiro vermello que escoa da camisa negra.</i>	OCT, 353
ESCOITAR	<i>Estiveron pegados un ó outro, coa respiración ansiosa e afogada, ata que se escoitaron pasos no salón.</i>	DEUS, 134
ESCONDER	<i>Detrás deste éxito, aparentemente tan inusual, escóndese unha razón poderosa.</i>	TN6, 85
ESCORRER	<i>Auga a escorrer polo sumidoiro.</i>	ESC, 94
ESCOUCEAR	<i>...e o Pedriño Pedrés escouceaba de impaciencia</i>	OCT, 342
ESCRIBIR	<i>¿E vostede poeta?, preguntou con alegre sorpresa o Arnal, ¿Escribe?</i>	ESC, 96
ESCRIBIR	<i>todos o temos dito, falase máis do galego, escíbese máis do galego, cítase, pero o galego fálase menos.</i>	TN6, 76
ESCRIBIR	<i>un lector galego non pode ler no seu idioma a literatura que lle interesa, como sucede nun sistema normalizado, e tampouco ninguén sabe fóra de aquí da xente galega que escribe.</i>	TN12, 49
ESCRIBIR	<i>O exemplo irlandés é moi significativo porque sempre tendemos a divinízalo, e falamos de Joyce, que escribiu en inglés.</i>	TN12, 50
ESCRIBIR	<i>Aínda que todos escribisemos con esa vontade de universalidade, iso non abundaría para equiparar o sistema literario galego co irlandés.</i>	TN12, 50
ESCRIBIR	<i>Quen así escribe é Vicente Molina Foix.</i>	OCG4-3-99, 2
ESCRIBIR	<i>Non hai aínda trinta anos quen lles escribe deixara de navegar.</i>	OCG11-3-99, 56
ESCULCAR	<i>Fidel Carballo esculca disimuladamente.</i>	OCT, 350
ESCURECER	<i>un vermello que se escurecía máis e máis tinguía os vidros da fiestra de sangue emporcallado,...</i>	BE, 260
ESFARELAR	<i>O ruído foise esfarelado en voces diversas, voces de Bretaña que falaban seguido.</i>	BE, 107
ESFARELAR	<i>a boroa esfarélase.</i>	DRAG, 491
ESFENDER	<i>Avanzan os tabeiróns, xa traspasan o vértice das espadas de luz, xa a bandada se esfende, ...</i>	OCT, 358
ESFORZAR	<i>Esforceime por apartalo daquela tentación absurda,...</i>	MFB, 218
ESFORZAR	<i>O comandante sente un nó de emoción na gorxa, e ten que esforzarse pra contestar formalmente.</i>	OCT, 19
ESFORZAR	<i>¿Acaso non tiña o doutor Rojet Ulmannei a obriga de comprender o meu caso e de se esforzar en atoparlle resolución?</i>	BE, 103
ESMACELAR	<i>Ao tempo en que entraba no territorio da abóveda estrelecida, a lúa esmacelaba.</i>	ARR, 105
ESMORECER	<i>Mentres o seu partido en Galicia esmorece preso de localismo, provincialismo, intrigas e falta de proxecto.</i>	TN20, 4
ESNAFRAR	<i>Esta noite as espadas son máis curtas, esnáfranse na bruma, feren o mar máis cerca coas puntas esmoucadas.</i>	OCT, 358
ESPELLAR	<i>Como era de ver pola branquísima cinta que orlaba as augas onde espellaba a bóveda do alto.</i>	ESC, 154
ESPERAR	<i>Mamá farfallaba algo sobre a fame, sobre a morte negra que lles espera ós necesitados.</i>	MFB, 179
ESPERAR	<i>Espera un pouco, bonito, que volvo agora.</i>	OCT, 189

ESPERAR	<i>Os máis esperan, e nuistante avanza...</i>	OCT, 362
ESPERAR	<i>fôra, esperaba por nós a revolución e a continuidade da loita deica o final.</i>	BE, 282
ESPERAR	<i>Fôra da sala, no mesmo vestíbulo do Instituto, a xente seguía esperando...</i>	DEUS, 262
ESPERAR	<i>Esperan os once xogadores no seu terreo e viven da transición en velocidade de Shevchenko.</i>	OCG4-3-99, 45
ESPERNEXAR	<i>Golpeoulle o Entendes as nádegas dúas veces coa palla ardente, e daquela espernexou entolecido...</i>	MFB, 157
ESPERTAR	<i>Esperta cos bufidos e as langadas do internado do colexio menor ou do dormitorio do cuartel.</i>	MFB, 11
ESPERTAR	<i>E ao espertar agardaba un pouco para que o home baixase primeiro...</i>	ESC, 25
ESPERTAR	<i>Non tardes. Pode espertar o pequeno.</i>	ESC, 86
ESPERTAR	<i>Cando espertei, o Castromao estaba cabo de min.</i>	OCT, 207
ESPERTAR	<i>Os canos dos fusís e os canóns que dormen esta noite, pero que axiña espertarán</i>	OCT, 358
ESPERTAR	<i>Quizais algún non chegue xa a espertar</i>	OCT, 364
ESPERTAR	<i>Antes de que ela espertase completamente e se puxese a escoitar, seguro que eles xa estarían entrando na alcoba</i>	DEUS, 269
ESPERTAR	<i>A súa é unha intelixencia inqueda, que espertou un día ó compromiso con Galicia para non adormecer máis</i>	TN1, 28
ESPERTAR	<i>Primeiro espertei cun ruído de cascos de cabalos.</i>	ARR, 98
ESPREITAR	<i>e en cruzar miradas cun paxaro tímido que espreitaba nos arbustos dun xardín espontáneo entalado entre os edificios.</i>	MFB, 127
ESQUECER	<i>¡E non se esqueza do Globo de Betanzos!</i>	ESC, 101
ESQUECER	<i>Ás veces hai que se esquecer dun mesmo pra seguir vivindo...</i>	OCT, 23
ESQUECER	<i>Eu nunca do vicio lle me dei esquecido</i>	OCT, 32
ESQUECER	<i>segundo vai entrando na vila, vaíse esquecendo tamén de ser malo</i>	OCT, 192
ESQUECER	<i>Cando caeron as bombas esquecéuseme quen era.</i>	OCT, 205
ESQUECER	<i>o señor esqueceuse de todo.</i>	OCT, 347
ESQUECER	<i>Algúns dos veciños e veciñas de Santa Cruz de Rivadulla prefíren que se esqueza o despiste</i>	TN20, 16
ESQUECER	<i>Todo era un caramelo para que este parvo se esquecera de si mesmo.</i>	CAMIÑO, 80
ESTABLECER	<i>Neste contexto de autocentramento,(...) a dialéctica política establécese cada vez máis claramente sobre bases netamente galegas.</i>	TN6, 5
ESTALAR	<i>un lóstrego estalou no campanario.</i>	ESC, 10
ESTALAR	<i>unha bolsa plástica chea de auga que estalou coma un látego no chan...</i>	ESC, 171
ESTALAR	<i>Amarilis estala en cen anacos.</i>	BE, 30
ESTALAR	<i>Docísimo pracer sen nome, que ten dentro de sí agullas e coitelos e todo o corazón pode estalar</i>	BE, 114
ESTALAR	<i>Estalar estalaron os tronos.</i>	ARR, 164
ESTAR	<i>O coche xa está listo, sentín que falaba o mexicano.</i>	OCP, 66
ESTAR	<i>Notamos que as augas non están rizadas senón lisas coma un metal.</i>	BE, 28
ESTAR	<i>as portas da igrexa estaban abertas de par en par.</i>	ESC, 12
ESTAR	<i>Estaba a igrexa chea, ategada de xente...</i>	ESC, 13
ESTAR	<i>...pois polo rego das escrituras corría tamén o neno das trenzas, esa que estaba alí, en fronte do púlpito...</i>	ESC, 14

ESTAR	<i>podía entenderse como o aviso inequívoco de que estaba no punto de mira divino</i>	ESC, 15
ESTAR	<i>E xa non hai máis donas que a que está no cadaleito.</i>	ESC, 17
ESTAR	<i>...a nena das trenzas, que contaba cos dedos e que non apartaba os ollos do esqueleto, pois xuraría que non estaba alí o día do descubrimento.</i>	ESC, 18
ESTAR	<i>O corvo estaba arriba, no tellado</i>	ESC, 20
ESTAR	<i>...un corvo!, berrou. Está na cheminea.</i>	ESC, 21
ESTAR	<i>E claro que o había. Estaba alí, a ver que pasaba</i>	ESC, 21
ESTAR	<i>¡Estou na miña casa!</i>	ESC, 22
ESTAR	<i>¡Tamén eu estaría no ceo!</i>	ESC, 23
ESTAR	<i>agás o cebo, que xa non estaba,</i>	ESC, 25
ESTAR	<i>mentres ela estaba arriba, o demo do rato saíra do buraco</i>	ESC, 27
ESTAR	<i>Simón, cando estaba na casa, pasaba o día metido no cuarto</i>	ESC, 28
ESTAR	<i>Rosa estaba de pé á beira da mesa</i>	ESC, 29
ESTAR	<i>Alí está o teu sitio, non na dos caseiros.</i>	ESC, 33
ESTAR	<i>Se eles non estivesen, pensou, Arán sería un decorado máis trivial.</i>	ESC, 34
ESTAR	<i>Estaban a dous pasos del.</i>	ESC, 81
ESTAR	<i>Aí estivo o follón.</i>	ESC, 84
ESTAR	<i>imaxinaba que estaba ao meu carón.</i>	ESC, 87
ESTAR	<i>Estaba no faiado, tentando dixerir unha páxina de anuncios</i>	ESC, 88
ESTAR	<i>Alí estaban as escrituras das fincas</i>	ESC, 92
ESTAR	<i>cando abriu Rosa, que chamaran, estaba Spiderman á porta</i>	ESC, 155
ESTAR	<i>Non tomará nada mentres esteamos aquí.</i>	ESC, 157
ESTAR	<i>cando volveron os nenos da escola, estaba a raposa ao sol na eira.</i>	ESC, 159
ESTAR	<i>E el, claro, xa está aquí.</i>	ESC, 162
ESTAR	<i>Bea non está, dixo por fin.</i>	ESC, 162
ESTAR	<i>Meu pai estaba en Sines.</i>	OCT, 13
ESTAR	<i>Lástima que eu non estea xa.</i>	OCT, 16
ESTAR	<i>Abrimos unha porta entre as vivendas e tiramos os tabiques da outra, que é onde está a biblioteca da parroquia.</i>	OCT, 24
ESTAR	<i>A intendencia xa está no curral,...</i>	OCT, 29
ESTAR	<i>Se ben se mira, nunca tan ben estivemos.</i>	OCT, 35
ESTAR	<i>o señor caporal de Parderrubias non está.</i>	OCT, 184
ESTAR	<i>Menos mal que a cidade xa está cerca, ...</i>	OCT, 191
ESTAR	<i>Se non podes falar máis claro, cala a boca e xa está</i>	OCT, 205
ESTAR	<i>Cando espertei, o Castromao estaba cabo de min</i>	OCT, 207
ESTAR	<i>Arriba están os proxectores que escuadriñan o mara</i>	OCT, 358
ESTAR	<i>O coche xa está listo, sentín que falaba o mecánico.</i>	OCP, 66
ESTAR	<i>E alí estaba decote a lembranza de Bretaña</i>	BE, 11
ESTAR	<i>e alí estaba el cun chapelete de jockey</i>	BE, 23
ESTAR	<i>Estabamos nun lugar enorme e fedorento</i>	BE, 26
ESTAR	<i>paseando de arriba, a abaixo pola galería da prisión, enviso nos meus pensamentos, nos que decote estás ti.</i>	BE, 34

ESTAR	<i>Máis alá do río están os boscos</i>	BE, 109
ESTAR	<i>Onde nós estamos todo debe estar mudando constantemente</i>	BE, 123
ESTAR	<i>Na infancia, estivera eu ali...</i>	BE, 126
ESTAR	<i>Estaba no chao e, nun abominábel xesto de sumisión e acatamento, facía descansar unha das súas meixelas sobre as botas enlamadas</i>	BE, 280
ESTAR	<i>Nada había, ningún estaba, ...</i>	BE, 281
ESTAR	<i>Por riba da silla de coiro que está ó lado da porta non é raro que descansen durante días unha bandexa metálica.</i>	DEUS, 26
ESTAR	<i>pasou a noite intrigado por dúas incógnitas que daquela tiña a curiosidade de desvelar: se o camafeo gardaba a foto do guapo mozo que estaba canda ela e se os ollos claros que adiviñaba de lonxe eran azuis ou grises.</i>	DEUS, 32
ESTAR	<i>El estaba de pé no medio do recibidor, cun sombreiro tirolés na man e o bastón debaixo do brazo.</i>	DEUS, 134
ESTAR	<i>O dramatismo non estaba, polo tanto, no espectáculo, senón na cabeza de quen observaba desde abaixo.</i>	DEUS, 146
ESTAR	<i>Diante do escaparate, observando os libros expostos detrás do cristal, estaba el.</i>	DEUS, 265
ESTAR	<i>Miguelanxo Prado estivera nos Estados Unidos poucos días antes desta entrevista.</i>	TN6, 27
ESTAR	<i>Estamos, pois, diante dun futuro incerto.</i>	TN6, 51
ESTAR	<i>Só con educación se decata a xente onde están as oportunidades de negocio.</i>	TN12, 34
ESTARABOUZAR	<i>Estarabouzan os canóns pró lado de Betanzos.</i>	OCT, 357
ESTARRICAR	<i>universitarios a tomar os cercanías en dirección Compostela. Antes as billeteiras estarrícanse as bichas de rapazolos,...</i>	MFB, 55
ESTENDER	<i>Un xardín moi coidado, no que destacaban as roseiras de Damasco e as grandes matas de hortensias brancas, estendiase pola fachada do pazo,</i>	BE, 125
ESTENDER	<i>A súa insurrección estendeuse á enfermería e logo á totalidade do Blok-K.</i>	BE, 278
ESTENDER	<i>e que as chamas que prenderan nunha manta se estenderan rapidamente pola madeira do teito e pasaran ó resto da casa.</i>	DEUS, 14
ESTENDER	<i>A privatización popular tamén se estendeu en Lugo na Escola de Relacións Laborais cando a penas empezaba o curso.</i>	TN6, 18
ESTORBAR	<i>Os pícaros estorban con moito entusiasmo e moita gana de axudar.</i>	OCT, 27
ESTORBAR	<i>O García mornea un pouco pola choza, pero cavila que se cadra estorba,...</i>	OCT, 28
ESTORBAR	<i>agora déixote, que se cadra estamos estorbando.</i>	OCT, 340
ESTORBAR	<i>É que estorbaba moito.</i>	OCT, 347
ESTOUPAR	<i>De pronto, o mundo estoupa.</i>	OCT, 344
ESTOUPAR	<i>estoupa a dinamita ante as portadas negras</i>	OCT, 364
ESTOUPAR	<i>Un día estoupoulle o corazón de tanto facelo vibrar.</i>	TN6, 93
ESTOUPAR	<i>o Lino sentía como se lle fose estoupar a cabeza.</i>	CULP, 59
ESTOUPAR	<i>O escándalo estoupou en todo o concello de Nigueiroá</i>	ARR, 33
ESTOURAR	<i>Aquilo foi seguido dunha gargallada de Menina Nhadron que estourou no meo do raro e breve silencio que alí se fixera.</i>	BE, 272
ESTOURAR	<i>o hemiciclo estourou nunha gargallada.</i>	MDB, 28
ESTOURAR	<i>estrondo das bombas de man, que se sentían tan próximas que parecía que estouraban no portal</i>	DEUS, 14
ESTOURAR	<i>Foi así como lle estourou a rebelión de alcaldes</i>	TN6, 18

ESTRAÑAR	<i>Pero que entre os nomeables estivese Pérez Touriño tampouco estrañou a ninguén.</i>	TN6, 59
ESTRARSE	<i>O terrible xa fixou atrás (...), e a luz do día estrarase por partes escuras.</i>	OCT, 202
ESTREMAR	<i>o Castelo de San Rosendo fora adaptado para as funcións de moderno posto avanzado no territorio de chas, cuiñas e poulas que estreman coas últimas montañas da rexión.</i>	ARR, 111
ESTREMECER	<i>Sangroume o nariz a causa do aire xélido e reseco. Estremecín.</i>	MFB, 23
ESTUDIAR	<i>seguiron conservando a relación en Santiago, primeiro cando estudiaban na Universidade</i>	DEUS, 30
ESTUDIAR	<i>esperaba que Antonio Salgado París se volviera para enviarlle un sorriso, igual que sucedía cando estudiaban naquel mesmo Instituto,...</i>	DEUS, 260
ESTUDIAR	<i>agardaba que el lle correspondese e logo baixaba a vista para seguir tomando notas no caderno ou para facer que estudiaba.</i>	DEUS, 261
ESTUDIAR	<i>En todos os países e culturas, moita da literatura que se fixo sobrevive porque está no ensino e porque se traballa e se estudia sobre ela.</i>	TN12, 51
ESTUDIAR	<i>Os tres nenos estudian no mesmo colexio</i>	TN17, 15
ESTUDIAR	<i>Estudou no seminario da Habana.</i>	OCG4-2-99, 3
ESVAECER	<i>Ilumínaselle a cara mentres escoita.</i>	ARR, 154
ESVAER	<i>Achegándose á casa misteriosa nun intre en que, mesmo sendo a luz pouca e como inverniza, a pátina amarelenta esvaírase un pouco</i>	BE, 126
ESVARAR	<i>déixame que diga lento, moi lento, esta palabra, que esvare pola miña boca este son...</i>	EBO, 137
ESVARAR	<i>viron esvarar polo verniz do silencio a parella de cisnes.</i>	ESC, 154
ESVARAR	<i>A lesma esvaraba pola escritura do granito con eterna nostalxia dos sen cuncha.</i>	ESC, 161
ESVENCELLAR	<i>...e enguétaa no cabelo de ouro e prata de Laura, que se ri ás gargalladas, que esvencella e protesta por brincar.</i>	OCT, 351
EVOLUCIONAR	<i>Un sicólogo e un traballador social van tomando nota nestas entrevistas de cómo evoluciona o neno,</i>	TN17, 13
EVOLUCIONAR	<i>Hoxe ímoslles comentar dúas palabras que teñen a mesma orixe, pero evolucionaron de maneira distinta.</i>	OCG4-3-99, 4
EVOLUCIONAR	<i>Mentres María Panín Belmonte evoluciona favorablemente das contusións provocadas polo derrubamento do edificio Rubira, as outras oito...</i>	OCG4-3-99, 5
EXCEDER	<i>...e o cura mirándoos en fite, pensou que quizais se excedera nos detalles.</i>	ESC, 16
EXECUTAR	<i>O control da Fundación San Calixto, integrada por empresarios da construción, executase a través de cursos de formación ocupacional</i>	TN6, 20
EXERCER	<i>sen outros incidentes que non fosen as novidades no Hospital Xeral, onde exercía de urólogo, ...</i>	MFB, 37
EXHIBIR	<i>estantes interiores do chineiro onde se exhibía a louza inglesa da vaixela azul</i>	DEUS, 26
EXISTIR	<i>Existen persoas que visitan unha cidade agardando que se cumbran con minucia os anticipos do folleto turístico</i>	MFB, 12
EXISTIR	<i>non era a intuitiva e sentimental dos inocentes, que tanto envexaba e que no fondo o irritaba, senón a absoluta seguridade de que Deus existía.</i>	ESC, 15
EXISTIR	<i>a Chefe de Servizos me dixo algo así como que na prisión da rúa do Príncipe, (...), existían unhas iñormas non escritas</i>	BE, 17
EXISTIR	<i>ollos rasgados e verdes que poderían entolecerme se non fose que ti existes</i>	BE, 28
EXISTIR	<i>Polo visto, no cuartel existe a preocupación de que determinados elementos irresponsables pretendan aproveitar o suceso</i>	DEUS, 247

EXISTIR	<i>hai que constatar que existe no país un panorama electoral moi aberto</i>	TN1, 19
EXISTIR	<i>se as características da poboación impiden que sexa asumido como propio de cada un por selo de todos, se non existe unha identidade supralocal arraigada.</i>	TN1, 21
EXISTIR	<i>A realización dunha boa comarcalización tería ofrecido unha nova dimensión que en Galicia non existe.</i>	TN1, 28
EXISTIR	<i>Non existe confrontación de proxectos senón transaccións.</i>	TN6, 13
EXISTIR	<i>Cómpren unhas regras de reparto e de transparencia, sen que existan subvencións non regulamentadas que dependan exclusivamente do presidente da deputación.</i>	TN6, 13
EXISTIR	<i>Sinala tamén que no Plano Operativo Local non existen máis criterios de reparto que os do presidente</i>	TN6, 17
EXISTIR	<i>fóra das presións máis tópicas da industria e un número de lectores abondo nos países en que existe un mercado de banda deseñada.</i>	TN6, 26
EXISTIR	<i>¿Existe no país a materia prima necesaria para saírmos fóra nos termos que propós?</i>	TN6, 28
EXISTIR	<i>Manuel Rivas comentaba nestas mesmas páxinas que existe un gran dinamismo nun certo sector da sociedade</i>	TN6, 29
EXISTIR	<i>os seus dirixentes se decataron de que, no político, no cultural e no socioeconómico, Galicia existe.</i>	TN6, 48
EXISTIR	<i>Preguntabase se existían. Bromeaba, claro.</i>	TN6, 61
EXISTIR	<i>Todos estes temores, por suposto, só existen na cabeza do entrevistador</i>	TN6, 89
EXISTIR	<i>un importantísimo mercado no que non existía practicamente produción propia.</i>	TN6, 90
EXISTIR	<i>Se como colectivo social non nos atopamos nas páxinas do xornal ou non nos identificamos cos contidos audiovisuais, non existimos.</i>	TN12, 15
EXISTIR	<i>as leis dun mercado marcado pola forte concentración empresarial que levará a agrupar emisoras que aínda non existen,</i>	TN12, 16
EXISTIR	<i>A ambos lados das illas principais existen tamén dous pequenos illotes, o de San Bertolameu e o de San Norberto.</i>	TN12, 55
EXISTIR	<i>Tamén é curioso o grao de militarización que existe a todos os niveis.</i>	TN17, 15
EXPLOSIONAR	<i>e nesta nova fase hai que darlle unha saída positiva, facer que o PSdeG explusione nun proxecto nacional galego.</i>	TN6, 60
EXPRESAR	<i>solprendida polo sonido da miña voz humana que se expresaba en potente baixo bretón</i>	BE, 31
EXTENDER	<i>en dirección ao verxel que se extendía entre a torre e as frescuras do lago.</i>	BE, 25
EXTINGUIR	<i>aínda que a sensación de sorpresa que o groso cigano produciu en min non se extingue,</i>	BE, 257
EXTINGUIR	<i>Cando xa case se extinguiaran as voces dos presos e cando o fume enchía a terceira,e supoño tamén que as demais galerías da Prisión,os Opas, moi veloces,escomenzaron a abrir portas</i>	BE, 270
FABRICAR	<i>Que hoxe en día unha empresa tan galega como Zara fabrique en máis sitios que en Galicia é inevitable</i>	TN6, 28
FACER	<i>O pequeno que chora e a cea sen facer.</i>	ESC, 21
FACER	<i>¡E aínda o dis! A cea sen facer.</i>	ESC, 23
FACER	<i>Fai ben.</i>	ESC, 99
FACER	<i>O Fidel déixase facer, nin as bágoas lle esconde.</i>	OCT, 203
FACER	<i>Como fan tamén os leóns engaiolados.</i>	BE, 22

FACER	- <i>Xa, para arrastrar carballos será cousa doada, pero para andar...Con el facíanse dous.</i>	OCT, 23
FACER	<i>Xa botaban o trigo limpo prós sacos unha malla facíase coa metade de xente</i>	OCT, 34
FACER	<i>Fixose, durante un intre, o silencio</i>	BE, 17
FACER	<i>Por veces facíase unha clareira,</i>	BE, 22
FACER	<i>abrindo brutalmente as bocas que se fan inmensas e poboadas de diversas linguas</i>	BE, 30
FACER	<i>achegándose un pouco, nun momento en que a luz do sol era máis feble e o silencio facíase en Kerlescan coma un aviso,</i>	BE, 126
FACER	<i>Fixérase un silencio molesto.</i>	BE, 262
FACER	<i>Cando se fixo un silencio aceitábel na película, ouvín que Loos Olsen insistía</i>	BE, 267
FACER	<i>e un silencio terríbel se facía sobre aquela cidade</i>	BE, 282
FACER	<i>a Ser fixose con 7 emisoras que incrementan as xa adxudicadas.</i>	TN12, 16
FACER	<i>Aprendeu atallos e fíxose, moi nova, amiga dos carreiros e das árbores.</i>	MDB, 162
FACER	<i>Hai pouco fíxose un cambio de lindes en dous alfoces.</i>	OCT, 33
FADEXAR	<i>Deixa de fadexar. Velaí tes o García.</i>	OCT, 347
FAENAR	<i>Os mariñeiros de ambos os dous concellos poden faenar alí,</i>	TN12, 28
FAENAR	<i>Engadiu ademais que tanto o Nueva María Lourdes como o Golfinho R non faenan na zona que estipula a denuncia</i>	OCG4-2-99, 11
FAENAR	<i>faleceu afogado ó caer ás augas do Atlántico sur mentres faenaba nun buque pesqueiro,</i>	OCG4-3-99, 9
FALAR	<i>E foi entón, no intervalo que mediou(...)que Endovellen e Endovel me falaron con voz grave.</i>	BE, 125
FALAR	<i>o individuo que o suplanta esta madrugada casou, polo visto, de fraque, coa muller que sorrí no retrato da cómoda, enmarcado en prata na que fala o mal gusto.</i>	MFB, 13
FALAR	<i>...por non falar do lucerio das xemas e do precioso faíscar da predería nas alfaías.</i>	ESC, 11
FALAR	<i>E entre vós hai cazadores entendidos, dixo el por falar en modestia</i>	ESC, 16
FALAR	<i>¡Non fales así diante dos nenos!</i>	ESC, 22
FALAR	<i>Falo como me sae do carallo</i>	ESC, 22
FALAR	<i>Ela non fala mal de ninguén.</i>	ESC, 23
FALAR	<i>Mais o protonotario do rei falou sen contemplación.</i>	ESC, 34
FALAR	<i>Mirao aí fóra: está feliz. Ata fala co cabalo.</i>	ESC, 79
FALAR	<i>Falo só mentres ando.</i>	ESC, 96
FALAR	<i>Os homes non falaban así.</i>	ESC, 156
FALAR	<i>- Bueno, o delegado pode falar como queira, pero non todos pensan como el.</i>	OCT, 15
FALAR	<i>- Home, xaora, por falar fala todo mundo.</i>	OCT, 17
FALAR	<i>E sen embargo, o Fidel non tiña irmáns, ou polo menos non falaba deles.</i>	OCT, 19
FALAR	<i>Deixa eso e ven falar coa xente.</i>	OCT, 19
FALAR	<i>decidinme a falar con el de negocios.</i>	CAMIÑOS, 11
FALAR	<i>Nin fales moito do mar.</i>	OCT, 23
FALAR	<i>Vainos logo avisar, xa que falaches.</i>	OCT, 33
FALAR	<i>o señor Reinaldo fala pausadamente.</i>	OCT, 34

FALAR	<i>Ben o sei, comandante, non falaba por eso.</i>	OCT, 35
FALAR	<i>Non renxen os estrobos, non falan as persoas.</i>	OCT, 360
FALAR	<i>Só fala un mariñeiro vello.</i>	OCT, 360
FALAR	<i>Fala na lancha capitana, cuxa popa é bicada pola segunda pola segunda proa.</i>	OCT, 360
FALAR	<i>Os meus sentidos foron recobrándose ao tempo que alguén me falaba constante, incesantemente.</i>	BE, 18
FALAR	<i>serás libre de falar e de convivir, dentro do regulamento, cos presos comúns da túa zona</i>	BE, 19
FALAR	<i>Quen así falaba era unha pega-marza</i>	BE, 25
FALAR	<i>ou da lingua galló que me son familiares da nenez, ou do azerrata adoptivo que tan ben falo e tanto amo.</i>	BE, 26
FALAR	<i>Cando aquel señor falaba parecía coma se saísen músicas e perfumes das escenas dos tapices</i>	BE, 27
FALAR	<i>Faláballes á xente por cima o ombreiro</i>	BE, 102
FALAR	<i>Iría á entrevista, miña querida Esmeraldina, con paso seguro e falarialle moi claramente</i>	BE, 103
FALAR	<i>O ruído foise esfarelado en voces diversas, voces de Bretaña que falaban seguido</i>	BE, 107
FALAR	<i>Si, Esmeraldina, coma unha sombra impalpábel alí había, que me falaba de todo isto, pero, enténdeo ben, que é moi importante,</i>	BE, 107
FALAR	<i>unha voz, na Enfermería, moi leda e noviña, que me falaba mentres a primeira seguía con que Amaury Quellien montaba no patio da súa casa de Scaer</i>	BE, 107
FALAR	<i>Voz que de cada vez que falaba máis e máis me aquecía e namoraba nas miñas soedades da Prisión de Príncipe</i>	BE, 112
FALAR	<i>Era, en xeral, unha ocasión para reunirse por grupos, tomar moitos cafés e falar.</i>	BE, 265
FALAR	<i>Falou en primeiro lugar o alcalde para dicir que o incendio se debera a un cortocircuíto</i>	DEUS, 13
FALAR	<i>Falou tamén o xefe dos bombeiros que dixo que...</i>	DEUS, 14
FALAR	<i>quitaba cerimoniosamente o sombreiro, permanecía de pé na metade da habitación e falaba desde alí case en posición de firmes</i>	DEUS, 29
FALAR	<i>Falaba a risotadas, implorando cos ollos a complicidade do seu amigo</i>	DEUS, 31
FALAR	<i>Mentres lle falaba das características botánicas da planta, el quedou mirando fixamente para ela.</i>	DEUS, 34
FALAR	<i>a non ser que se sentía triste e que no camiño de volta foi calada todo o tempo e que el tampouco falaba</i>	DEUS, 124
FALAR	<i>Vestía coa modestia e a discreción dun sabio e falaba coa precisión de quen pasou unha vida enteira botando luz sobre a realidade do mundo para comprendelo.</i>	DEUS, 129
FALAR	<i>Dixo estas últimas palabras non coa voz de froita con que lle falara había uns instantes, senón cun ruído da gorxa que se parecía moito ó golpe de martelo que empregan os matarifes</i>	DEUS, 137
FALAR	<i>Non mirou máis que un segundo para a terraza, pero a primeira impresión que lle entrou polos ollos foi a expresión feliz da boca, a mesma que tiña aquela tarde en Sabucedo, a última vez que falaron.</i>	DEUS, 138
FALAR	<i>Por exemplo, cando falaba de Pepe Lerena, a quen ela estimaba</i>	DEUS, 255
FALAR	<i>Falaba ademais da necesidade de agarrarse ás cousas, de tocar o concreto...</i>	DEUS, 252

FALAR	<i>Un pouco confuso, falou de maneira escura da posibilidade de comprala facendo varias entregas a conta,...</i>	DEUS, 254
FALAR	<i>redobrou a dureza da sátira, desta vez para falar de Luís Losada, compañeiro de curso e sobriño de don Saturnino,</i>	DEUS, 257
FALAR	<i>que a mesma muller coa que el estaba falando naquel momento, que tiña por intelixente, fose capaz de perder horas cun individuo como aquel</i>	DEUS, 257
FALAR	<i>Conforme ían falando as persoas que eran citadas, os ollos del saían para fóra cunha violencia que ela coidaba que tiña que resultar dolorosa.</i>	DEUS, 259
FALAR	<i>Falaba del como se non estivese presente</i>	DEUS, 260
FALAR	<i>Fóra da sala, no mesmo vestíbulo do Instituto, a xente seguía esperando, agora falando en voz alta.</i>	DEUS, 262
FALAR	<i>Só quedaron no vestíbulo un grupiño de cinco monxas e dous curas, falando todos en voz moi baixa</i>	DEUS, 263
FALAR	<i>Por dúas veces estivo a punto de avanzar cara eles e pedir falar a solas cun dos cregos.</i>	DEUS, 264
FALAR	<i>xogaban baixo a vixilancia pouco dilixente de catro criadas vestidas de uniforme que falaban entre elas.</i>	DEUS, 265
FALAR	<i>cando as agullas se situaran nunha determinada posición, un segundo despois de recibir a descarga, seguirían marcando as horas sen sentido, como un tolo que fala só,</i>	DEUS, 267
FALAR	<i>solicitar que o deixasen un momento só para vestirse e que autorizasen a Mariana a quedar na habitación mentres eles falaban no outro cuarto o que tivesen que falar.</i>	DEUS, 270
FALAR	<i>estadosnación modernos, España entre eles, cunha diversidade lingüística interior que fala dun amoreamento de nacións nalgún punto da súa historia.</i>	TN1, 21
FALAR	<i>Este dato fala dunha recuperación da autoestima coma pobo,</i>	TN1, 22
FALAR	<i>¿Por que a xente non se comporta como fala?</i>	TN1, 28
FALAR	<i>algo que lle pasa a algunha xente, que fala do autor coruñés coa paixón do máis devoto ó patrón da aldea.</i>	TN6, 25
FALAR	<i>Se estamos falando da posibilidade de facer un tipo de banda máis perdurable, entramos no terreo dos contidos, cunha aposta moi persoal na que uns cantos autores tratamos de primar o contido</i>	TN6, 26
FALAR	<i>cando eu vou cada fin de semana a durmir na casa dos meus avós, eles falan en galego</i>	TN6, 27
FALAR	<i>Si, claro, o problema é que na leira da que falabamos antes hai un carballo fabuloso,</i>	TN6, 29
FALAR	<i>acaban estando baixo as influencias desa estrutura supranacional dos mercados financeiros dos que falabamos.</i>	TN6, 30
FALAR	<i>todos o temos dito, falase máis do galego, escíbese máis do galego, cítase, pero o galego fálase menos.</i>	TN6, 76
FALAR	<i>Pero, claro, se os Conselleiros, eles mesmos, falan en castelán.</i>	TN6, 76
FALAR	<i>viaxe a un lugar de ocultas revelacións, de códigos necesariamente máxicos onde o poeta cala e deixalle falar á devanceira</i>	TN6, 80
FALAR	<i>A televisión ten que estar sempre acesa e sempre soando. E para que soe ten que haber un presentador que fale, unha orquestra que toque, unha voz que anuncie algo</i>	TN6, 89
FALAR	<i>O horror á lentitude é, por exemplo, o que lles sobrevén a moitos presentadores de programas cando entrevistan os seus convidados... -e non os deixan falar</i>	TN6, 89
FALAR	<i>aquilo parece un concurso un tanto pueril de a ver quen é máis chistoso ou a ver quen fala máis.</i>	TN6, 89

FALAR	<i>Cando o son é techno auténtico, a xente non fala na pista, só baila</i>	TN6, 93
FALAR	<i>estamos a falar de áreas económicas e aí está todo por decidir. O vindeiro século falará.</i>	TN12, 41
FALAR	<i>Coa forza dos seus argumentos falan das moitas eivas que atopan no sistema literario ó que pertencen</i>	TN12, 48
FALAR	<i>Ínsua falaba como profesor defendendo os ensinantes</i>	TN12, 51
FALAR	<i>algúns historiadores coidan que San Simón era a mesma Burbida da que falan os romanos</i>	TN12, 55
FALAR	<i>Fala moito a favor da riqueza de San Simón e do seu contorno que sucesivas vagas de frades se fixaran nela.</i>	TN12, 56
FALAR	<i>Na polémica falouse moito.</i>	TN12, 64
FALAR	<i>Caramulo falará nunha xerga psicofónica que mesturará diversas linguas trasatlánticas.</i>	TN12, 77
FALAR	<i>o único nacionalismo que ten necesidade de disfrazarse na Península Ibérica, ignoro se por vergonzante ou por falta de fundamento, é o español, do que case ninguén que nel milita fala.</i>	TN17, 23
FALAR	<i>Seu pai era galeguista. Na Habana sempre lle falou en galego.</i>	OCG4-2-99, 3
FALAR	<i>abraiaba os que o oían falar nun alemán tan perfecto.</i>	OCG3-3-99, 30
FALAR	<i>En Portozás a xente fala con seseo e con gheada.</i>	TN20, 13
FALAR	<i>Un grupo, coma tal, representaba alegorías (...) ou falaba en asuntos tales coma enxertes dos fruteiros, agricultura extensiva,</i>	ARR, 163
FALAR	<i>Por aquí xa se anda falando dese asunto</i>	OCT, 15
FALAR	<i>outros homes, empeñados sempre, quizais contra a propia vontade, en exhibir uns sentementos tan simples cando se falaba daquel rapaz</i>	DEUS, 32
FALAR	<i>Cando se fala da identidade dos galegos adóitase centrar o debate na lingua e na cultura</i>	TN1, 28
FALAR	<i>Sentan e falan.</i>	MDB, 169
FALAR	<i>Alí falouse deste tema. E de moitos outros.</i>	TN12, 49
FALECER	<i>Imposible –aseverei-. Falecerei antes dunha hora.</i>	MFB, 203
FALECER	<i>Cando chega ó hospital, onde internaron a súa irmá, a súa nai dille que faleceu.</i>	OCG4-2-99, 54
FALECER	<i>xa que durante o pasado mes de febreiro se rexistraron 12 accidentes mortais nos que faleceron 13 persoas.</i>	OCG4-3-99, 6
FALLAR	<i>pretendía convencelo de que disparando sete metros por diante da peza e contando ata tres antes de apretar o gatillo, non fallaba nunca</i>	DEUS, 256
FALLAR	<i>En economía hai unhas leis que nunca fallan: todo o que sobe, baixa; todo é cíclico.</i>	TN12, 33
FALLAR	<i>Revivo centrou raso desde a esquerda e Porato fallou,</i>	OCG3-3-99, 37
FALLAR	<i>Un anxo chamado Clarence falla na súa última misión na Terra.</i>	OCG3-3-99, 46
FALLAR	<i>o motor do seu coche fallou cando máis falta lle facía.</i>	OCG25-11-98, 34
FALLAR	<i>A afección culé non fallou á cita.</i>	OCG11-3-99, 45
FALTAR	<i>¿Vedes este dedo, o que non ten unlla?... Fáltalle un anaco, ¿védelo?, pobriño.</i>	ESC, 160
FALTAR	<i>Tratábase dun personaxe moi baixiño, ao que lle faltaba unha perna</i>	BE, 14
FALTAR	<i>Na perruquería maior de Boapedre están os vidros rotos pola luz que falta.</i>	MDB, 80
FALTAR	<i>Ela estaba aínda na solaina, demorada coas flores, porque faltaban trinta e seis minutos polo reloxo da sala.</i>	MDB, 43

FALTAR	<i>Confabuleime co xuíz para negar a existencia de Ermesinda, e non faltamos demasiado á verdade.</i>	MFB, 192
FALTAR	<i>Pareceume o anuncio dun restaurante de estrada, ao que só lle faltase a lista de precios co menú na súa mao</i>	BE, 115
FALTAR	<i>ademais daba a sensación de que estaba mal feita, como se na parte inferior da perna, entre o pé e o xeonllo, lle faltara un óso.</i>	DEUS, 21
FALTAR	<i>Que Mary Pickford era retaco e que lle faltaba un cacho de perna pensábao desde que vira a primeira película da actriz</i>	DEUS, 21
FALTAR	<i>Pensou especialmente no reloxo, no que o seu amigo iría comprobando aquela noite o tempo que faltaba para que viñesen buscalo</i>	DEUS, 266
FALTAR	<i>o mesmo o cura que os demais individuos que permanecían en silencio nunha esquina do cuarto, podían mirar a hora de cando en vez para comprobar os minutos que faltaban,</i>	DEUS, 266
FALTAR	<i>Fáltalle altura política e intelectual a ese nacionalismo e sóbralle toda esa parvada do RH ou do provincianismo radical.</i>	TN1, 21
FALTAR	<i>Ainda faltan a programación de xullo, copada polo Xacobeo e a do 99 no que é capital da cultura europea.</i>	TN20, 69
FECHAR	<i>Se os meus ollos se fechaban, vencidos da fadiga, deseguida voltaban a se abrir</i>	BE, 280
FEDELLAR	<i>...e fedellara en todo sen encontrar máis alma que arañas somnolentas</i>	ESC, 26
FEDELLAR	<i>Fedellou alí cun pao e notou que era profundo</i>	ESC, 30
FEDELLAR	<i>Miro de cando en vez polo animal, e fedello un pouco.</i>	ESC, 158
FEDER	<i>Mandoume espir mentres a Garda Republicana se retiraba, rosmando e fedendo ao suor</i>	BE, 9
FENDER	<i>Se unha veciña de Lalín fende baixo o machado igual que unha pitela.</i>	TN17, 7
FENECER	<i>Á idade de noventa anos feneceu na súa casa o escritor e intelectual Xesús Dorrego Fernández...</i>	EBO, 134
FERIR	<i>Xa non había prado, nin fontana, nin sombras, nin encoro. Todos aqueles elementos purísimos,(...) foran trocados por outros que ferían.</i>	BE, 124
FERVER	<i>Casteldouro ferve de actividade, de ruidos e vida</i>	OCT, 202
FERVER	<i>Nas leiras ferven, baixo a chuvia, moreas xa dispostas para darlle de comer á terra.</i>	OCP, 107
FERVER	<i>por veces parecía que a cabeza lle fervía.</i>	AGOSTO, 66
FERVER	<i>Custáballe alentar e o sangue fervíalle.</i>	AGOSTO, 63
FERVER	<i>Amable fervía por volver, temía que o tráfico non nos deixase chegar a tempo de facer a compra en Alcampo.</i>	MFB, 58
FERVER	<i>Para pescar as barbasdas hai que engadalas cun ourizo e asubiarlles, co asubio ferven e veñen arriba.</i>	TN17, 70
FIAR	<i>Ela é a dama que fía na noite e procura o novelo</i>	TN6, 80
FIAR	<i>Non te metas en aventuras, Amaury; non te fíes de Lyg - diciame Rhiweffidell.</i>	BE, 234
FICAR	<i>Un aventureiro precisa un nome sonoro e breve, que fique fácilmente na memoria dos que escoiten os seus heroicos devires,...</i>	EBO, 18
FICAR	<i>Fiquei, pois, na floristería que rexentamos no Paseo Zorrilla,...</i>	MFB, 17
FICAR	<i>San Xoán non es, dixo por fin o rato, que ficara transposto</i>	ESC, 33
FICAR	<i>Ás portas da aldea ficou a escolta dos trescentos corvos do Xallas</i>	ESC, 161
FICAR	<i>a cada hora entreabría ritualmente a porta e ficaba na couceira</i>	ESC, 164
FICAR	<i>O terrible xa ficou atrás, axiña será un mal recordo.</i>	OCT, 202
FICAR	<i>Iría o marechal, que pra eso ficou ó mando daquelo.</i>	OCT, 343

FICAR	<i>...e Fidel cae pra diante, cae debrozado e fica inmóbil sobre o corpo de Laura, morto, en cruz.</i>	OCT, 353
FICAR	<i>Fican atrás os cons traidores, pero a brétema túpese...</i>	OCT, 360
FICAR	<i>El ficou de pe, con moito xeito, sobre unha perna soa</i>	BE, 15
FICAR	<i>Pousou entón Amarilis sobre os rizos loiros de Londragoll e alí ficou inmóbil</i>	BE, 29
FICAR	<i>Ergueuse de entre as sabas de liño, onde ficaba ela cheirando ás fonduras dos negros do mundo</i>	BE, 111
FICAR	<i>Os dous sabían que alí ficaría feito algo moi terríbel</i>	BE, 112
FICAR	<i>producíume unha sensación de impotencia que me obrigou a inxerir varias pullas relaxantes, até que fiqui coa testa desvariada e dei en caír nunha especie de sopor inqueda</i>	BE, 264
FICAR	<i>Sufrín un acceso de timidez e fiqui calado por un tempo.</i>	BE, 265
FICAR	<i>O desartellamento institucional das Deputacións fronte á Xunta volveu ficar en evidencia coa recentemente aprobada Lei de administración local de Galicia.</i>	TN6, 14
FICAR	<i>Fóra do sindicato fican os alcaldes de pequenos municipios, sen capital de votos</i>	TN6, 18
FICAR	<i>ficaron amuados e mesmo un pouquiño avergoñados, como collidos nunha falta que sería inútil negar. E calaron.</i>	TN6, 89
FIGURAR	<i>¿Que queredía dicir aquela sentenencia que figuraba na primeira páxina de todos os xornais...?</i>	EBO, 355
FIGURAR	<i>os sitios marcados polas cruces que figuran nun plano a grande escala</i>	OCT, 362
FIGURAR	<i>Falaron do prezo, máis alto do que figuraba no escaparate</i>	DEUS, 254
FIGURAR	<i>Un mozo do barrio ourensán do Couto fixo exitosas xestións para que a Ponte Vella de Auria figure no billete de vinte euros.</i>	TN6, 7
FIGURAR	<i>o seu nome non figura nin na acta que foi á policía nin na que lle foi enviada á prensa.</i>	TN6, 71
FIGURAR	<i>A pedra laxa figuraba un navío e...</i>	MDB, 149
FIGURAR	<i>Na tarxeta figuran os datos persoais do menor.</i>	OCG4-2-99, 16
FIGURAR	<i>Por certo, ¿prefire figurar como xefe de departamento ou con algún apodo particular?</i>	CAMIÑO, 207
FIGURAR	<i>supón o paso definitivo para a consolidación dun dos festivais de maior prestixio internacional, que o ano pasado xa figurou na oferta dos principais operadores turísticos europeos</i>	OCG4-3-99, 43
FIGURAR	<i>Coas obras seleccionadas farase a exposición oficial da bienal, que permanecerá aberta desde o día 8 ata o 28 de maio e que, ademais, figurarán no catálogo que se realizará sobre a bienal.</i>	OCG11-3-99, 41
FINAR	<i>Os medios búlgaros informaron onte de que nas últimas 24 horas dúas persoas finaron por mor do frío,</i>	OCG25-11-98, 19
FINDAR	<i>Ao faltar só un día para que findase a miña cuarentena, recibín a derradeira das visitas regulamentarias.</i>	BE, 15
FIXAR	<i>cruzar miradas cun paxaro tímido que espreitaba nos arbustos (...) Non tiña o papo rubio, fixeime.</i>	MFB, 128
FIXAR	<i>...o peor era que por algunha razón o Altísimo se fixara nel,...</i>	ESC, 15
FIXAR	<i>Fixádevos con atención nos seus cabelos.</i>	ESC, 17
FIXAR	<i>Pero agora, fixéndose ben, aquela mesma torpeza presentábase como unha pesadume heráldica</i>	ESC, 34
FIXAR	<i>¡Fíxese que parvada!</i>	ESC, 87

FIXAR	<i>baixa polo subeiro máis a modo do que subiu, fixándose ben nos balicates das arroiadas</i>	OCT, 181
FIXAR	<i>Bótome avenida do Correo abaixo, tentando fixarme nos portais.</i>	CAMIÑO, 167
FIXAR	<i>casco dourado e coroadado de penas de ave do paradiso que se fixaba sobre unha testa nobilísima de militar</i>	BE, 10
FIXAR	<i>Amaury, fixate.</i>	BE, 112
FLAMEXAR	<i>Ben fíncados nos seus talíns, os tres estandartes flamexan, poñendo estrelas no ar que a marcha abala.</i>	OCT, 11
FLORECER	<i>Moitos acudiran da bisbarra por ver aquelas doncelas de Arán que floreceran no muro...</i>	ESC, 13
FLORECER	<i>No lateral da casa, preto da figueira, florecía o biouteiro en brancas ás de bolboreta</i>	ESC, 157
FLUCTUAR	<i>Quere ser, pois, un cambio de rexistro estético nunha compañía que sempre fluctuou</i>	TN6, 88
FLUIR	<i>Somos canles polas que flúen textos, palabras e sensacións.</i>	OCG11-3-99, 11R
FOLGAR	<i>Entre os carballos pequeneiros andan folgando os gardas</i>	OCT, 347
FOLGAR	<i>Algúns non folgan, ou folgan traballando coas gateñas...</i>	OCT, 347
FORMAR	<i>Avanzan os tabeiróns, xa traspasan o vértice das espadas de luz, xa a bandada se esfende, xa se forman dúas trepias</i>	OCT, 358
FORMAR	<i>Pero as lanternas soben outra vez, novas patrullas fórmanse con persoas distintas.</i>	OCT, 362
FORXAR	<i>leva traballando no escuro da literatura galega - ese escuro que se forxa nos cafés de tantas vilas, que se rastrexaba en edicións de autor ou pagas polos concellos- moitísimos anos.</i>	TN20, 66
FOZAR	<i>Focei pola praia buscando algo que comer, pero tiña unha sede...</i>	OCT, 206
FRACASAR	<i>E logo acabouse todomenos mal que o leite fracasara e se volvera botar bastante pan.</i>	OCT, 34
FRACASAR	<i>Xa que os galegos fracasamos na historia, debo prescindir da palabra lareira, que vive nas novelas portuguesas como sinónimo de cheminea.</i>	TN12, 7
FRACASAR	<i>Borrell opina que o Executivo fracasou na súa política social.</i>	OCG4-3-99, 19
FRACASAR	<i>Os científicos da axencia espacial estadounidense tratan de averiguar-las causas que fixeron que esta misión fracasase.</i>	OCG11-3-99, 39
FRACASAR	<i>o informe conclúe que o tratamento con heroína constitúe unha alternativa eficaz para as persoas implicadas (...) e para os que os tratamentos convencionais fracasaron.</i>	OCG11-3-99, 42
FRACASAR	<i>O Exército máis e mellor vencido de Europa, o que fracasou desde Filipe II en todas e cada unha das misións</i>	ARR, 153
FRASCAR	<i>Mandeillas de rebolo e así conseguín que non me encortellase na esquina. As botellas frascáronse contra a parede,...</i>	MFB, 180
FREAR	<i>Así se frea todo intento da dirección rexional do partido de meter o fociño en territorio alleo.</i>	TN6, 18
FREGAR	<i>Chocolean as botas, fréganse frías mans, un instante de acougo.</i>	OCT, 361
FRUCTIFICAR	<i>xustificou a falta de provisión de fondos ó estimar que resultaba improbable que a denuncia da Administración fructificase.</i>	OCG3-3-99, 39
FUMAR	<i>Agora as dúas tamén fumaban.</i>	ESC, 87
FUMAR	<i>Vostede xa non fumará tampouco...</i>	OCT, 32
FUMAR	<i>partía do Centro acristalado no que sempre estaba o Chefe de Servizos fumando</i>	BE, 34

FUMAR	<i>Coma sempre, fumaba por paipa e lucía unha excelente casaca do mellor tweed escocés.</i>	BE, 258
FUMAR	<i>Fumaba seguido, e estaba pálida e bela, Menina Nhadron.</i>	BE, 271
FUMAR	<i>Funme deitar entre uns farrapos, mentres os meus camaradas gardaban silencio e fumaban sen descanso coas testas moi gachas.</i>	BE, 276
FUMAR	<i>O tempo da sesta daquel día pasouno el sentado no banco de pedra que había debaixo da cerdeira, fumando e pensando nas horas que acababa de vivir.</i>	DEUS, 150
FUMAR	<i>Ó pé do muro, Antonio Salgado París quizais fumaba</i>	DEUS, 268
FUMEAR	<i>Tamén fumea agora o dormitorio,...</i>	OCT, 364
FUMEGAR	<i>A Semana Santa fumea a potaxe, a bacallau salgado con miserere.</i>	MFB, 27
FUMEGAR	<i>unha face branca coa boca moi pintada de granate, na que fumeaba a cigarrilla</i>	BE, 16
FUMEGAR	<i>as sombras delas e das persoas, o remol da paixón que aquí ardeu e que, sen dúbida, aínda fumea.</i>	ARR, 177
FUNCIONAR	<i>Non podo ver un tipo que funciona dende as 6 da mañá</i>	TN6, 7
FUNCIONAR	<i>A idea non funcionou e foi despedido ós seis meses.</i>	TN6, 20
FUNCIONAR	<i>Dende ese punto de vista, unha banda deseñada resolta dun xeito espectacular sempre funcionará.</i>	TN6, 26
FUNCIONAR	<i>Pero son institucións que funcionan con lóxicas parecidas.</i>	TN6, 49
FUNCIONAR	<i>Non imos cara atrás; imos para adiante. Pero sempre hai cousas que funcionan mal.</i>	TN12, 32
FUNCIONAR	<i>Pero pasa que, habendo escritores e escritoras en activo, o resto do sistema non funciona.</i>	TN12, 49
FUNCIONAR	<i>Non pode funcionar o territorio literario se non funcionan os demais.</i>	TN12, 50
FUNCIONAR	<i>Descoñecía ata ese momento que xa non funciona a lóxica da identificación como cultura política.</i>	TN17, 5
FUNCIONAR	<i>Graciela Cañas(...)recoñece que o tráfico de nenos funciona moito nos estados rusos,</i>	TN17, 14
FUNCIONAR	<i>Funciona moi ben, é un dos mellores do país.</i>	TN17, 14
FUNCIONAR	<i>O panorama audiovisual galego sostense con varias patas. Unhas funcionan ben, renquean outras, e hainas que non aguantan de pé.</i>	TN20, 57
FUNCIONAR	<i>se a historia non ía funcionar coas persoas, malia todos os requintes, o bo facer cos bonecos e a coidada posta en escena, tampouco funciona cos títeres.</i>	TN20, 68
FUNDIR	<i>as verbas saían soas, desprendíanse neutras polo abismo dos beizos, atenta ao puñetazo de dor no ventre, cotenos que se funden nas entranas, unha carta ao chou.</i>	ESC, 87
FUNDIR	<i>Logo fundíronse nunha aperta emocionada na que se contiña todo o seu pasado de camaradaxe.</i>	ARR, 173
FUNDIR	<i>A lingua, entón, ao -coma tal- escomenzar así, fundíase co ceo da boca igual ca na maldición xeremiaca.</i>	ARR, 60
FUNDIR	<i>atenta ao puñetazo de dor no ventre, cotenos que se funden nas entranas.</i>	ESC, 87
FUNDIR	<i>e vexo a Carolina consumirse en verde e lila e ao xelo dos martinis fundirse nun branco que tira a negro.</i>	OCP, 8
FUNGAR	<i>Acocheime á beira de María dos Reis, que soneaba e fungaba polo nariciño nacho,...</i>	MFB, 176
FUNGAR	<i>Moviu a chave de contacto. O coche fungou, pero non acendeu.</i>	EBO, 145
FUNGAR	<i>Os coches fungaban ao seu carón.</i>	ESC, 167

FURAR	<i>e porque desde hai un tempo lle fura na cabeza a ocorrencia dunha secta americana...</i>	MFB, 165
FUXIR	<i>As mulleres fuxiran del como da lepra.</i>	MFB, 45
FUXIR	<i>A ollada fuxiu desa vertixe cara ás paredes do muíño,...</i>	MFB, 168
FUXIR	<i>e chegamos a temer que fuxira das nosas preguntas,...</i>	MFB, 206
FUXIR	<i>Desculpe, unha prostituta, un preso que fuxira do cárcere, a esposa embarazada...</i>	EBO, 364
FUXIR	<i>onde sen ela sabelo se contaba a historia dunha princesa chinesa que fuxiu co amante prohibido...</i>	ESC, 25
FUXIR	<i>...e aínda así pouco corría o rato, apartando dos anacos de porcelana, impelido a fuxir pero de mala gana,...</i>	ESC, 29
FUXIR	<i>Viu ela como o sono fuxía con espanto</i>	ESC, 174
FUXIR	<i>Había varios de por aquí que vivían tamén en Lugo, e ó fuxiren deixaran aló case todo.</i>	OCT, 24
FUXIR	<i>Seique lles tivo moita gracia vernos fuxir tal fácil</i>	OCT, 341
FUXIR	<i>Ollan a luz e foxen dela, mergullando os fuciños</i>	OCT, 358
FUXIR	<i>Amaury lanzouse contra Amaury, mentres Escudo fuxía espaventado</i>	BE, 113
FUXIR	<i>os Opas tiveron a habilidade de se aproveitar da confusión inicial producida pola asfixia dos presos ao saíren das celas, e fuxiron da galería deixándoa ben fechada e incomunicada co resto da Prisión de Príncipe.</i>	BE, 270
FUXIR	<i>non debe ignorar tampouco que os asaltantes eran máis de quince e que a maioría deles puideron fuxir nunha camioneta pola estrada de Trives</i>	DEUS, 15
FUXIR	<i>cara el correron a maior parte dos novos electores e a práctica totalidade do voto que fuxiu en masa da grea socialista.</i>	TN6, 53
FUXIR	<i>fannos perceptibles na nosa lingua as palabras humildes duns poemas que foxen explicitamente de calquera gordura, luxo ou artificios líricos.</i>	OCG4-2-99, 9R
GABEAR	<i>tamén con moita parsimonia, púxose a gabear polo tubo do gas.</i>	ESC, 29
GABEAR	<i>Seis enormes lagartos que a escuridade anegra gabea en silencio polos rochedos</i>	OCT, 358
GABEAR	<i>O comandante encontra o seu, e empeza a gabear.</i>	OCT, 361
GABEAR	<i>cando os negros agavean para instalárense no peito. Xustamente por riba do corazón.</i>	CAMIÑO, 159
GALEGUIZAR	<i>cómpre que a administración autonómica se galeguice definitivamente.</i>	TN12, 5
GALLOUPAR	<i>Co camiño do bosco iluminado pola lúa diante dos ollos do cabalo, este choutou coma un alustre e gallopou en dirección á sombra das grandes árbores</i>	BE, 111
GALOPAR	<i>a revista coa imaxe brillante, en papel cuché, de Estefanía de Mónaco galopando co seu gardacostas.</i>	MFB, 11
GALOPAR	<i>quen podería resistirse ao chegar á casa e verse sós, femia e macho, carne con carne, galopando na memoria a de rizados a carranchapernas da besta e agarimando a perdiz.</i>	ESC, 16
GALOPAR	<i>Unha cousa estraña, unha risada de medo, galopaba polo peito.</i>	ESC, 93
GALOPAR	<i>podía afrouxar as rédeas e deixarlle galopar un pouco</i>	OCT, 191
GAÑAR	<i>Nas dezaseis comunidades onde gañou Borrell, en oito fíxoo con porcentaxes superiores ao 60</i>	TN12, 38
GAÑAR	<i>O Festival Mozart da Coruña gaña por goleada a calquera outro.</i>	OCG4-3-99, 43
GAÑAR	<i>perder mañá non sería face-lo ridículo, porque no fútbol non sempre gaña o equipo con máis talento.</i>	OCG4-2-99, 47

GAÑAR	<i>intentará subir a primeira división, para iso é necesario que gañe fronte a un Hércules en descenso.</i>	OCG11-3-99, 46
GAÑAR	<i>A mala actuación do Eibar e a casual victoria do Logroñés, que non gañou nos seis partidos anteriores, agoiran pouca diferenza de goles.</i>	OCG11-3-99, 46
GARDAR	<i>As Virxes de Arán (...) gardábanse en custodia nas casas campesiñas</i>	ESC, 177
GARDAR	<i>librase de ver a imaxe do Nazareno que se garda na capela lateral do evanxeo e que está posta de pé sobre o altar.</i>	DEUS, 10
GASTAR	<i>Trátase de evitar que a política económica se convirta nun instrumento dos políticos para gastaren máis e para crearen máis desequilibrios.</i>	TN12, 32
GAVEAR	<i>asiáanse dos meus brazos e da miña roupa esgrevia de preso, gaveaban deica acadar a miña face</i>	BE, 123
GOBERNAR	<i>mosteiro do sul, onde gobernaba unha priora coma tal chamada Adosinda</i>	BE, 106
GOBERNAR	<i>Os candidatos dos pepes chaman estes días á Gran Carrexada, especialmente se chove, porque aínda non gobernan os meteoros.</i>	TN6, 7
GOBERNAR	<i>O economicismo imperante levou a que non estea claro se quen goberna son os gobernos ou os poderes financeiros...</i>	TN6, 30
GOBERNAR	<i>valorar a enorme presenza institucional do Partido Popular en Galicia, onde goberna en innumerables alcaldías</i>	TN6, 51
GOBERNAR	<i>Tanto ten que governe como Perillán.</i>	TN17, 6
GOBERNAR	<i>témo-la moeda única e en 13 dos quince membros gobernan os socialdemócratas.</i>	OCG3-3-99, 21
GOBERNAR	<i>No Concello de Vilagarcía goberna en minoría o PSOE.</i>	OCG11-3-99, 8
GOLPEAR	<i>Sextón golpea hoxe coma un Eclesiastés torvo e esgazadoramente feminino.</i>	TN17, 65
GORLEAR	<i>Abaixo todo é negro, un pozo onde gorlea o mar.</i>	OCT, 360
GOSTAR	<i>Iso si, a mocidade gostaba del.</i>	ARR, 21
GOZAR	<i>xentes coas costelas cubertas por nóminas do estado (...), pero que gozan coa traxada de adquirir tomos pispados.</i>	MFB, 246
GOZAR	<i>Parecíalle unha crueldade innecesaria permitirlle gozar ó animal daqueles poucos minutos de felicidade para condenalo despois ó frío</i>	DEUS, 125
GOZAR	<i>Existen tipos repugnantes que gozan meténdose co gobernante de turno e que tal vez viven e beben sen necesidade de subvención.</i>	TN20, 6
GRALLAR	<i>Grallaron de súpeto os trescentos corvos</i>	ESC, 168
GRALLAR	<i>Media hora e xa estaban as pegas e os corvos a grallar nas cadeiras das terrazas,...</i>	MDB, 73
GRALLAR	<i>Grallaban pesadas aves polas bouzas ao irmos engordioño, no Ford crema de Fernando Salgueiro</i>	ARR, 121
GRITAR	<i>marcharon eles tres pola outra porta, coma nos decesos da praza arrastran o touro cando a xente grita e...</i>	MDB, 41
GUERREAR	<i>sempre haberá individuos que se neguen a ser absorbidos polo rabaño: son os revolucionarios, os artistas, os vagabundos e os criminais. Certo, pero estas categorías guerrean entre si con máis ardor do que empeñan na erosión da sociedade.</i>	MFB, 250
GUICHAR	<i>alzou a vista ó ceo, á lúa que guichaba entre dúas nubes.</i>	MFB, 244
GUINDAR	<i>E dela guindaronse moitos concidadáns, algúns con tan mala sorte como a Rocío, que se lle abriu a saia en forma de paracaídas amortiguando o solago nas augas do Miño.</i>	TN6, 7
GURRAR	<i>Amable fervía por volver, temía que o tráfico non nos deixase chegar a tempo de facer a compra en Alcampo.</i>	MFB, 167
GURRAR	<i>Mamá gurraba na porta e ó que abriu unha regandixa...</i>	MFB, 179

GUSTAR	<i>Eran das que teñen sabor como a cebola. Non me gustan, dixo a nena.</i>	ESC, 20
GUSTAR	<i>Pois a el gustábanlle.</i>	ESC, 20
GUSTAR	<i>¿Seica gusta do viño doce esa raposa?</i>	ESC, 23
GUSTAR	<i>mercou un taco de manchego, que non lle gustaba polo duro</i>	ESC, 26
GUSTAR	<i>escoitando corridos e rancheiras mexicanas, que moito lle gustaban</i>	ESC, 28
GUSTAR	<i>Moito lle gustaría, naquel intre, que o tufo do butano fose tamén de peluxe e carne chamuscada.</i>	ESC, 29
GUSTAR	<i>E gústalle o cheiro ás serraduras e ás labras.</i>	ESC, 81
GUSTAR	<i>Non me gusta acordar, dixo tristeiro o morcego.</i>	ESC, 83
GUSTAR	<i>Pero o que máis me gustaba era no inverno</i>	ESC, 156
GUSTAR	<i>Gústame como quedou a casa, dixo el, cambiando de súpeto a outra cousa.</i>	ESC, 173
GUSTAR	<i>Así me gusta. ¿Canto é logo?</i>	ESC, 173
GUSTAR	<i>E á Laura gústalle máis ir á garupa, agarrada en min.</i>	OCT, 23
GUSTAR	<i>Pero non ten que ver, gústame tanto ollarte...</i>	OCT, 24
GUSTAR	<i>Ben che gustaba a ti fozarme neles...</i>	OCT, 25
GUSTAR	<i>O que máis me gusta é que haxa igualdade e xustiza</i>	OCT, 35
GUSTAR	<i>Non me gustaba a labranza, e meu pai...</i>	OCT, 184
GUSTAR	<i>Aínda lle gustaría que llos aceitasen un pouco, pero non sabe como pedilo.</i>	OCT, 190
GUSTAR	<i>Ó Pedriño Pedrés non lle gusta moito o ruído que sae dalgunhas usinas</i>	OCT, 191
GUSTAR	<i>se non che gusta, bótalle mel</i>	OCT, 199
GUSTAR	<i>Nunca lle gustou a súa afición ó alcohol</i>	DEUS, 18
GUSTAR	<i>a el non lle gustaba que ela se sentase á súa esquerda</i>	DEUS, 20
GUSTAR	<i>case de maneira repentina, empezou a engordar, o desastre pareceulle insoportable: nunca lle gustou a xente gorda nin mal aseada.</i>	DEUS, 25
GUSTAR	<i>Non lle gustaban aqueles silencios prolongados</i>	DEUS, 125
GUSTAR	<i>As cartas del que lle chegaron de Berlín nos meses que seguiron limitábanse a facer descrições da vida nunha cidade que lle gustaba cada vez máis</i>	DEUS, 128
GUSTAR	<i>limitábanse a facer descrições da vida nunha cidade que lle gustaba cada vez máis, ó revés do que lle sucedía coas persoas, que lle gustaban cada vez menos.</i>	DEUS, 128
GUSTAR	<i>Comportamentos como aquel, entre o capricho infantil e o entusiasmo inocente, descubriu ela que lle gustaban</i>	DEUS, 255
GUSTAR	<i>non lle gustaba que de forma sistemática el fose difundindo por aí adiante, nos ambientes nos que se movía, a idea de que Pepe Lerena era gafe grao trinta e tres,</i>	DEUS, 256
GUSTAR	<i>A pregunta non me gusta moito porque é ambigua</i>	TN1, 26
GUSTAR	<i>Gustárame sinalar tres cuestións</i>	TN1, 28
GUSTAR	<i>e cando non lle gusta a música asubialle e béralle ó picadiscos.</i>	TN6, 93
HABITAR	<i>En Ébora habitaba só a nostalgia.</i>	EBO, 357
HABITAR	<i>debaixo del habita un robusto bigote</i>	OCT, 20
HABITAR	<i>diciase que un dos homes máis eminentes que habitaban na cidade, un humilde sabio que vivía modestamente nunha rúa estreita e tranquila, na paz necesaria que requiren os grandes espíritos ...</i>	DEUS, 252
HABITAR	<i>A esgazadura habita nestas rúas lorquianas como ollada lúcida desprovista de ídolos,</i>	TN12, 70

HABITAR	<i>Unha única historia de aprendizaxe cun final sorprendente, aunque nela habiten mulleres-noiva, mulleres-sogra e mulleres fatais.</i>	TN17, 57
HABITAR	<i>seres con problemas de carencias máis profundas, desequilibrios que habitan na raíz, na xenética e na circunstancia de si mesmos.</i>	OCG3-3-99, 3
HARMONIZAR	<i>dedos longos de capador ou músico que harmonizaban en habelencia coas palabras</i>	MDB, 38
HARMONIZAR	<i>eses dous non harmonizan ben.</i>	GDXL, 1037
ILUMINAR	<i>Todo se iluminou coa súa luz de azul metálico</i>	ARR, 109
IMPACTAR	<i>Un dos artefactos incendiarios impactou contra a fachada do edificio</i>	OCG3-3-99, 19
IMPERAR	<i>a experiencia, tremendamente custosa no que atinxe ó eido económico, tamén deixou a Galicia esvaída nos intereses de ámbito estatal que imperan na cadea</i>	TN12, 16
IMPERAR	<i>Obsérvese, xa que logo, como a medida e a razoabilidade-ata a racionalidade-imperan no ton do discurso.</i>	TN17, 25
IMPOÑER	<i>Pero cando nesas matinalizacións andaba, saíulle ao paso o corvo, que moito impuña co capuz e aquel saión de negro pígaro.</i>	ESC, 32
IMPORTAR	<i>Non souben cómo dicirille que non me importa a súa esterilidade.</i>	MFB, 30
IMPORTAR	<i>Pouco lle importaban as paixóns dunha regateira culé,...</i>	MFB, 244
IMPORTAR	<i>Unha sirena comezou a soar. A alarma. Non lle importou.</i>	EBO, 242
IMPORTAR	<i>Se non che importa, quedaría por aquí para logo botar unha ollada</i>	ESC, 157
IMPORTAR	<i>Hai xa tempo que a el non lle importa que as cousas non sexan así na súa casa.</i>	DEUS, 26
IMPORTAR	<i>non me importaba que nese proceso correran os anos.</i>	CAMIÑO, 135
IMPORTAR	<i>Sorría de maneira aberta e franca, como se quixese dicir que xa sabía como ía rematar todo aquilo e que non lle importaba.</i>	DEUS, 261
IMPRESIONAR	<i>A estancia impresionaba polos trofeos de caza que adornaban as paredes,...</i>	MFB, 214
IMPROVISAR	<i>De novo se improvisou un programa e un candidato para os comicios autonómicos.</i>	TN6, 50
INCHAR	<i>As gamelas randean co amarre. Son charabiscas, táboas que inchan e saben levar o carreiro.</i>	MDB, 20
INCIDIR	<i>Tamén Faro de Vigo incidíu na existencia dun debate televisivo que non se celebrou.</i>	TN6, 68
INCIDIR	<i>desde o espazo exterior, desde a rúa, hai pronunciamentos que inciden na necesidade que ten a Academia de comprometerse máis polo miúdo co país global a partir da lingua.</i>	TN6, 71
INCIDIR	<i>As tres formacións asinantes inciden, ademais, neste capítulo, na necesidade dunha coordinación política no Congreso dos Deputados e no Senado en temas cruciais.</i>	TN17, 19
INCIDIR	<i>No programa común para tódalas facultades, os CAF inciden na necesidade de potencia-la participación do estudiantado nas institucións de goberno da Universidade.</i>	OCG11-3-99, 11
INDICAR	<i>saen da vila por onde lles indica un velliño,</i>	OCT, 202
INFLUIR	<i>Depende, quizais a poesía tahitiana inflúa negativamente na vista dun óculo en particular.</i>	EBO, 139
INFLUÍR	<i>Vostede traballou moito tempo en Madrid, no goberno central. Agora volve a Galicia. Influiu iso na súa concepción do Estado?</i>	TN6, 62
INFORMAR	<i>O badulaque, informou Toimil con ton de desprezo, chegou zungando en coche</i>	ESC, 22
INFORMAR	<i>A radio informa, entretén, acompaña, fai país.</i>	TN12, 13

INGRESAR	<i>Iso propiciou situacións como cando Cunqueiro ingresou na Academia por só un voto de diferenza</i>	TN6, 71
INGRESAR	<i>Unha hora despois ingresou con morte cerebral por meninxite</i>	OCG25-11-98, 16
INGRESAR	<i>O terrorista Baldo ingresará en prisión tras ser extraditado.</i>	OCG25-11-98, 21
INICIAR	<i>A discusión iniciouse como unha simple conversa, sen reproches, pero unha hora máis tarde marcharon incomodados cada un para a súa casa.</i>	DEUS, 20
INICIAR	<i>O reparto de 32 millóns de pesetas entre os pataqueiros da Limia a semana en que se iniciaba a campaña electoral</i>	TN6, 21
INICIAR	<i>A obra literaria de Dieste iniciouse a partir do relato breve</i>	OCG4-2-99, 41
INSCRIBIR	<i>A gravación inscribese nun novo proxecto dedicado a promove-la obra de mulleres compositores,</i>	OCG11-3-99, 8R
INSISTIR	<i>Insisto en que vostede non deba acochar desconfianza verbo dos meus sentimentos por Dorinda.</i>	ARR, 33
INSISTIR	<i>Nembargantes eu insistía en ve-lo souto de castiñeiros, e estes eran enormes.</i>	BE, 36
INSISTIR	<i>Tratábase, pois logo, de dificultar tales cesións e de insistir sobre a vindicación lusitana do Couto Mixto.</i>	ARR, 78
INSISTIR	<i>As mulleres enloitadas alí presentes insisten no pranto e na potencia dos eloxios que improvisan da morte.</i>	BE, 63
INSISTIR	<i>El insistiu erguéndose xa e falando co camareiro para que lle anotase a cea.</i>	CAMIÑO, 17
INSISTIR	<i>Para cazar perdices cómpre unha escopeta, insistiu Xan.</i>	AGOSTO, 85
INSISTIR	<i>polas rúas e alamedas vilagarcianas, ata que, ó caír a noite, insistiu a muller en acompañalo a Santiago.</i>	MFB, 19
INSISTIR	<i>dixo Spiderman que ía comer fóra, aínda que moito lle insistiu Rosa para que quedase</i>	ESC, 165
INSISTIR	<i>As doncelas da porta insistían e o seu sorrir acompañábase xa dunha cántiga un pouco triste, pola súa lentitude.</i>	BE, 26
INSISTIR	<i>Amaury L'Amour, Amaury L'Amour, insistían festivamente os catro infantes</i>	BE, 123
INSISTIR	<i>Insistimos na resposta. Ese poder político abrumador descansa nas interrelacións básicas dos factores e variables xa nomeados.</i>	TN6, 51
INSISTIR	<i>Tamén insistía en que a Guerra Civil empezara precisamente o dezaioito de xullo para impediren que o estatuto galego tomase estado parlamentario.</i>	TN12, 8
INSTALAR	<i>príncipe herdeiro en cuxo sorriso se tivesen instalado os negros dunha dentamía podricalla por efectos do bombón insistente</i>	BE, 24
INSTALAR	<i>A aflicción instalouse en tódolos currunchos en forma de comidas irregulares,...</i>	MFB, 128
INTERESAR	<i>sobre todo albardeiros, que son os que máis lle interesan ó percherón</i>	OCT, 193
INTERESAR	<i>ese teléfono de fíos interésame moito</i>	OCT, 337
INTERESAR	<i>Pero non me interesa tanto a facundia electoralista, como algunhas noticias sobre a idiosincrasia mafiosa.</i>	TN6, 5
INTERESAR	<i>Han de desculpar que traia a colación un tema que non interesa a ninguén.</i>	TN6, 7
INTERESAR	<i>estaba o xeral Prieto, quero facilitarllelo ós seus lectores, por se lles interesase.</i>	TN6, 9
INTERESAR	<i>Iso probablemente salvou a Academia, pero tamén a hipotecou por bastante tempo porque entrou xente que non tiña nada que ver coa cultura galega, nin lle interesaba,</i>	TN6, 71
INTERESAR	<i>un lector galego non pode ler no seu idioma a literatura que lle interesa, como sucede nun sistema normalizado, e tampouco ninguén sabe fóra de aquí da xente galega que escribe.</i>	TN12, 49

INTERESAR	<i>Ceguei á conclusión de que canta máis xente se interese nun asunto máis banal é este.</i>	MFB, 22
INTERESAR	<i>É unha precaución inútil, porque os estudantes non se interesan nos sucesos parroquiais.</i>	MFB, 55
INTERPOÑER	<i>foi consciente de que unha decepción amarga se interpuña entre ela e o home con quen estaba falando.</i>	DEUS, 33
INTERPRETAR	<i>Os datos que se analizan e interpretan neste informe xornalístico proceden dun total de 4.932 entrevistas a persoas de máis de 18 anos</i>	TN1, 19
INTERVIR	<i>Borrell entrevistou onte nunha mesa redonda do congreso sobre "Unha Unión Europea máis democrática e eficaz".</i>	OCG3-3-99, 21
INTERVIR	<i>O persoal que intervé na produción de cine ou de televisión forma parte dunha industria diversificada.</i>	TN20, 57
INTERVIR	<i>Leal interveu en nome de Curro e leu o xa disposto.</i>	MDB, 43
INTERVIR	<i>non creo que nesa gama tan ampla de formas de pronunciar a mesma frase interveña soamente a diferenza do timbre.</i>	CAMIÑO, 84
INTERVIR	<i>Como representante de Brasil tamén interveu durante a xornada de onte a profesora da Universidade de Sao Paulo Maria Immacolata Vasallo,</i>	OCG25-11-98, 44
INVENTAR	<i>Os feitos, sen embargo, son menos doados de inventar.</i>	TN1, 22
INVENTAR	<i>A historia narra a conversión, igual que un día inventara Kafka, dun humano a insecto</i>	OCG11-3-99, 5R
INVESTIR	<i>Os masnadeiros casteláns invisten contra o monte, buscando unha saída da vagoada mortal.</i>	OCT, 345
INVESTIR	<i>Antes eran os propios donos do capital os que investían. Hoxe non.</i>	TN12, 33
IR	<i>E a pequena deu en pensar que o carro da tormenta xusto alí fixera un alto na cima da igrexa e que ía por ela,...</i>	ESC, 10
IR	<i>Desta aínda non vai, vireille facer a cura pasadomañá.</i>	MFB, 143
IR	<i>A nena (...) foi buscar refuxio no adro cuberto</i>	ESC, 9
IR	<i>o carro da tormenta (...) que ía por ela,</i>	ESC, 10
IR	<i>E decidiu ir ver se na sancristía había alguén</i>	ESC, 10
IR	<i>Pero non foi obedecida polos ollos que se lle abrían máis pola súa conta e ían en vertixe dun extremo ao outro...</i>	ESC, 10
IR	<i>Vai co ventre avultado</i>	ESC, 14
IR	<i>algo máis de reparo lle entrou coa seguinte dona, a que ía altiva dacabalo do carneiro</i>	ESC, 15
IR	<i>e contou ata dez e foi a modo</i>	ESC, 16
IR	<i>Por un pecadoño pode ir o amigo ao Inferno</i>	ESC, 17
IR	<i>eses todos, os que van contra o vento</i>	ESC, 19
IR	<i>os labradores ían morrer ás rúas das cidades</i>	ESC, 21
IR	<i>Ían farrapentos, escualidos, petando inutilmente nas aldrabas dos portais</i>	ESC, 21
IR	<i>Rosa mandou aos nenos ir para a cama</i>	ESC, 22
IR	<i>Vou cando quero</i>	ESC, 23
IR	<i>Foi ao fondo da cociña, abriu a despensa e volveu</i>	ESC, 23
IR	<i>dixen que forades á cama</i>	ESC, 24
IR	<i>E foi buscar unhas tesoiras ao sobrado</i>	ESC, 27
IR	<i>por aqueles días ela tamén deixou de ir onda Misia</i>	ESC, 28
IR	<i>e logo de baixar pola encosta da hedra, non gustou nada da intemperie, que ía un frío que cortaba o alento,</i>	ESC, 32

IR	<i>Simón descabalgou, contou Toimil, e foi cara eles co seu cordial sorriso e sen preocuparse de quitar sombreiro e cascos</i>	ESC, 80
IR	<i>Ao mellor chovía fóra e a min, a min parecíame que iamos os dous por unha estrada con brillo</i>	ESC, 87
IR	<i>¡Van coma tolos!</i>	ESC, 89
IR	<i>E a Cholo comezáronlle a ir ben os negocios</i>	ESC, 91
IR	<i>Fun aquel primeiro día e xa non volvin</i>	ESC, 99
IR	<i>Os domingos pola mañá, mentres os demais ian na misa, sentabamos nuns tallos na eira.</i>	ESC, 99
IR	<i>Mirárono ir tristes</i>	ESC, 101
IR	<i>¡Foramos con el, Matacáns!</i>	ESC, 102
IR	<i>Rosa foi á parte da cociña e volveu cun cazo.</i>	ESC, 155
IR	<i>Eu ía sempre á cama dos meus pais</i>	ESC, 156
IR	<i>¡Vai de aí, ho!</i>	ESC, 157
IR	<i>Ela foi cara a porta.</i>	ESC, 158
IR	<i>E un domingo que viñera gris e cos pés enchoupados, foi Simón a Grou a ver á amada.</i>	ESC, 161
IR	<i>Foi servir á Coruña.</i>	ESC, 162
IR	<i>seguramente el apartaría e cadaquén iría ao seu labor</i>	ESC, 165
IR	<i>A mamá e mais eu fomos prá casa dos avós</i>	OCT, 13
IR	<i>Debe ir aló na Veiga...</i>	OCT, 14
IR	<i>Imos a cas do señor Reinaldo Carballo</i>	OCT, 14
IR	<i>vai ti tamén e bótalles unhas galletadas de herba.</i>	OCT, 19
IR	<i>ela non sempre vai comigo</i>	OCT, 23
IR	<i>vou algúns días pra xunta a Rosa e os pícaros</i>	OCT, 23
IR	<i>ponse a latricar volublemente segundo van de cuarto en cuarto.</i>	OCT, 24
IR	<i>meu pai mandoume ir catar os dichosos libros</i>	OCT, 24
IR	<i>Se cansas imos máis a modo</i>	OCT, 184
IR	<i>Eu se escaparan deixábaos ir</i>	OCT, 187
IR	<i>Debía ir pra Grándola Nova e non fun</i>	OCT, 205
IR	<i>¿Onde che van os reflexos?</i>	OCT, 210
IR	<i>non esquezas que ás veces fomos por onde eu dixer</i>	OCT, 339
IR	<i>¿Cantos anos hai que non van os dous á guerra de verdade</i>	OCT, 342
IR	<i>Unha metralladora vai con eles</i>	OCT, 345
IR	<i>un mangadiño de cartas de teu que sempre foran comigo nos días curtos e intensos</i>	BE, 9
IR	<i>Case todos foran pola mariña, por aquel entón.</i>	BE, 14
IR	<i>Moi ledo vai Amaury co saco ao lombo</i>	BE, 109
IR	<i>Imos por partes, e non te precipites</i>	BE, 112
IR	<i>poderosa bufanda darredor dos pescozos de trabe de castiñeiro, e o Mauser terciado coma quen vai aos coellos.</i>	BE, 263
IR	<i>dolorido a causa das drogas que mamara na véspera, e fun á barbería para que o Leonardo me fixera un bon afeitado.</i>	BE, 264
IR	<i>Fun á localidade e no sitio preciso que se me ordenara</i>	BE, 265

IR	<i>a catro dos cales mataron a tiros na casa onde se fixeron fortes, no camiño que vai ó Monte das Caracochas.</i>	DEUS, 13
IR	<i>¿como van os estudos?</i>	GDXL, 1132
IR	<i>contar un episodio gracioso acontecido naquela viaxe, protagonizado por unha señora que ía no autobús</i>	DEUS, 149
IR	<i>Despois foron tomar un café ó Derby</i>	DEUS, 254
IR	<i>As voces, como un rumor de rezos, ían e viñan, dispoñendo os últimos detalles.</i>	DEUS, 268
IR	<i>Os feitos, sen embargo, son menos doados de inventar. Pero os feitos van unidos ás interpretacións</i>	TN1, 22
IR	<i>o incremento da conciencia autóctona identificativa (¿nacionalista?) en Galicia vai en progresión acelerada</i>	TN1, 24
IR	<i>Lendoiro de momento vai por libre e non conseguiu formar unha baronía.</i>	TN6, 18
IR	<i>Non hai unha relación directa entre produtor e consumidor, e as subvencións fan que vaian cara adiante proxectos do máis estraño.</i>	TN6, 29
IR	<i>reacción desmesurada dalgúns dirixentes, de dereita e de esquerda, que profesan unha democracia de quita e pon segundo vaia o xogo para a súa concepción uninacional do Estado</i>	TN6, 47
IR	<i>Non imos cara atrás; imos para adiante.</i>	TN12, 32
IR	<i>Os cartos van nunha dirección determinada.</i>	TN17, 51
IR	<i>Un dos espectáculos que maior pegada deixou na miña memoria teatral foi aquel divertimento titulado "Espectrículo" que presentara en Cangas, vai para doce anos, a compañía madrileña Cambaleo.</i>	TN17, 62
IR	<i>As cabezas mortas van polo río.</i>	OCG4-2-99, 12R
IR	<i>E foise raudo o crego, tremendo un estrago da treboada...</i>	ESC, 12
IR	<i>Amagou unhas voces de rigor, pero axiña se lle foi o sentido tralo resplandor da manchea de candelabros...</i>	ESC, 12
IR	<i>notaba como rodas na lingua, que se lle ía con vida propia</i>	ESC, 16
IR	<i>...,que se lle ía con vida propia, como seguro que se lle foi a man ao trasno anónimo que pintara o antigo fresco</i>	ESC, 16
IR	<i>Hai xente a quen toda a ansia se lle vai no rancho</i>	ESC, 17
IR	<i>¿E a señora? A señora fôrase pola sombra</i>	ESC, 22
IR	<i>Foise o sol tan alto como a cabra</i>	ESC, 24
IR	<i>Facía que o home se burlase antes de irse pola porta.</i>	ESC, 26
IR	<i>Que é iso, mamá, tan bonito, de papel de prata, e ela deulle unha labazada que se lle foi da man</i>	ESC, 27
IR	<i>os ollos fôronse de por si cara o pousadoiro da cociña</i>	ESC, 29
IR	<i>E outra volta foise por onde viñera, tirando da cueira e sen xeito no rabo</i>	ESC, 30
IR	<i>foise ao alpendre e colleu unhas presadas de cemento dun saco que por alí gardaba o home</i>	ESC, 30
IR	<i>Voume, dixo a mañá de San Pedro o lagarto arnal.</i>	ESC, 101
IR	<i>¡Foise polo mar!</i>	ESC, 171
IR	<i>Con educación vaise a calquera sitio</i>	OCT, 183
IR	<i>- Ves, por aquí vaise a Castrelo de Miño</i>	OCT, 188
IR	<i>Os homes e as mulleres deixaron os cabalos atrás, e fôronse contra a cidade sós</i>	OCT, 342

IR	<i>Non podía, Esmeraldina, esquencer a miña patria, non se me ía ela da cabeza</i>	BE, 11
IR	<i>Vostede pode, se quixer, ampararse na constitución de Terra Ancha e no estatuto de Tagen Ata e convidarme para que me vaia</i>	BE, 13
IR	<i>Vaite, viaxeiro, non queiras coñecer Torre de Kerjean</i>	BE, 25
IR	<i>e intentas continuar xa desperto o soño que as luces da conciencia xa queren borrar, e ti négaste a que se vaia.</i>	BE, 108
IR	<i>Funme deitar entre uns farrapos, mentres os meus camaradas gardaban silencio e fumaban sen descanso coas testas moi gachas.</i>	BE, 276
IR	<i>Pensou en baixar correndo, pero reprimiu o impulso incontrolado e foise cara á fiestra a esperar que a avisaran.</i>	DEUS, 134
IR	<i>e finalmente sinálalle o camiño para que se vaia.</i>	DEUS, 144
IR	<i>Vaise con retraso.</i>	TN20, 57
IR	<i>nin as fadas están exentas da morte e agora, xa velliña, foise coa outra fada a contemplar xuntiñas, desde arriba, a casa e maila horta coa súa figueira</i>	OCG25-11-98, 37
IR	<i>foise o noso amigo despois dunha grave enfermidade.</i>	GDXL, 1132
IR	<i>Foise a chuva de todo e o ceo ficou limpo</i>	ARR, 25
IR	<i>O frío fôrase.</i>	ARR, 177
IRISAR	<i>A súa barba era escura coma a noite, e irisaba baixo o sol en visos azulados coma ocorre cos corvos.</i>	BE, 110
IRONIZAR	<i>o titular do organismo provincial coruñés ironizou onte sobre as declaracións de Vazquez,</i>	OCG25-11-98, 11
IRONIZAR	<i>Manuel Fraga ironizou respecto do que darán de si as súas propostas tralas xerais,</i>	OCG3-3-99, 1
IRROMPER	<i>A partir de entón non me cabía dúbida de que as intencións do Gabinete Psico-Pedagóxico eran irromper no santuario...</i>	BE, 150
IRROMPER	<i>A cara de ferreiro con que irrompe na cociña silencia a cháchara da criada...</i>	MFB, 51
IRROMPER	<i>Ó terceiro día do seu retiro irromperon as visitas e arreciaron as chamadas telefónicas, obstaculizando aquela cura eremítica.</i>	MFB, 134
IRROMPER	<i>Na quietude das tardiñas, irrompía no venerable ámbito da cidade vella a afiada nota dun canto de vulgares cadencias.</i>	MFB, 256
IRROMPER	<i>Lindberg irrompe no panorama internacional cunha serie de obras de marcada tendencia estruturalista de raíz post-serial,</i>	TN6, 85
IRROMPER	<i>Neste momento irrompen no viveiro os tres fillos</i>	TN17, 15
LABORAR	<i>...pero toda a parentela con Esperanza á fronte, laborou ata a extenuación en composicións que ocupan catro ou cinco horas sen permitirse un respiro.</i>	MFB, 27
LADRAR	<i>O can ladrrou.</i>	EBO, 135
LADRAR	<i>Ladroume toda a mañá.</i>	MFB, 17
LADRAR	<i>Os cans ládranlle ós mendigos e ós coxos,...</i>	MFB, 18
LADRAR	<i>Os ecos das voces disolvíanse nos pequenos lugares acasados de lonxe, nos que ladraban cans insomnes</i>	ARR, 109
LANGREAR	<i>Veume ó acordo a escena de mamá alongándolle un cartolo de pan centeo, para que non langrease coa fame...</i>	MFB, 179
LARGAR	<i>dobrei o Cabalo de Fóra, e larguei alá polas Tropesas</i>	OCT, 206
LATEXAR	<i>Dúas por unha latexan os corazóns.</i>	ESC, 101
LATEXAR	<i>Latexaba no ar a primavera</i>	ESC, 157
LATEXAR	<i>Latexou de emoción o meu corazón rebelde</i>	BE, 281

LATEXAR	<i>Achados que latexan nas obras de Diego Seixo, un artista novo, estusiasta dos libros,</i>	TN20, 73
LATEXAR	<i>Dous pobos irmáns. Dous corazóns que latexan ó unísono por enriba do mar.</i>	OCG4-2-99, 5R
LATEXAR	<i>Aínda lle latexaba o pulso, mais tiña xa os membros paralizados.</i>	ARR, 175
LATRICAR	<i>Decía contra a voz estouta voz que me cantaba (...) e me latricaba coma un rigueiro da serra</i>	BE, 107
LEMBRAR	<i>Xa nin se lembran de cando lles secaron as partes nesa rotación á forza, podrecendo o nervio.</i>	MDB, 101
LER	<i>a cuestión de se a literatura galega é un referente válido ou non para unha parte considerable da sociedade galega que le, pero non le en galego, le en español.</i>	TN12, 51
LER	<i>E leranse publicamente as causas de tódolos mortais</i>	ESC, 33
LER	<i>Baixo cada imaxe da pomba, líase moi claramente o nome de Amarilis</i>	BE, 27
LEVANTAR	<i>Levantouse o nubeiro e xa podo apreciar as caras que me acompañan nas libacións.</i>	MFB, 32
LEVANTAR	<i>Levantouse o cerco do Presidio de Ancares</i>	OCT, 343
LEVANTAR	<i>Un estrondo infernal levántase no sur.</i>	OCT, 365
LEVANTAR	<i>unha e outra vez viñeron a me visitar os visitantes, e levantáronse as voces.</i>	BE, 281
LEVANTAR	<i>Escomasí, moi axiña levantou o tempo; moi axiña as nubes foron brancas.</i>	ARR, 62
LEVAR	<i>Lonxe o estrondo, un trote xa pola corredoira celeste que leva a Compostela,</i>	ESC, 10
LEVAR	<i>unha verea que leva a unha casa de pedra con dous carballos</i>	OCT, 348
LEVAR	<i>Amaury colle o carreiro que leva á súa casa</i>	BE, 109
LEVAR	<i>Os meus camiños levan á aldea.</i>	OCG11-3-99, 12R
LEVAR	<i>As familias nunca se levaran nin mal nin ben</i>	ESC, 91
LEVAR	<i>Manuel nunca se levava ben con Gregorio...</i>	AGOSTO, 15
LEVAR	<i>A natureza séntese e lévase dentro.</i>	OCG11-3-99, 12R
LIAR	<i>Cando nós nos liamos -aínda non me explico cómo pudo pasar-, aceptou que viñeses para a nosa casa...</i>	MFB, 41
LIBRAR	<i>Desde ese lugar, gracias á grosa columna barroca do púlpito, líbrase de ver a imaxe do Nazareno</i>	DEUS, 10
LICENCIAR	<i>Este home de 47 anos, que bebeu nas fontes gregas e latinas para licenciarse en Filosofía e Letras, vén de presenta-la súa...</i>	A PEN, 224 , 26
LIDAR	<i>Despois de consultar co taberneiro da estación, informado de que lidabamos cunha tola ben coñecida na vila, aparteina...</i>	MFB, 19
LIMITAR	<i>eu consideraba atentamente como o magnífico pantalón do Oficial de Prisións Autonómicas limitaba con botas rutilantes de charol</i>	BE, 10
LIMITAR	<i>Un home de carácter berraría, estremecería a casa e o barrio cun brío de espanto, pero el limitase a recoñecer o corpo</i>	MFB, 12
LIMITAR	<i>Rivas limitase a recibir o que a cidade queira darlle.</i>	MFB, 12
LIMITAR	<i>As cartas del que lle chegaron de Berlín nos meses que seguiron limitábanse a facer descrições da vida nunha cidade que lle gustaba cada vez máis</i>	DEUS, 128
LIMITAR	<i>O control de Baltar non se limita ó 40 por cento de representación que lle corresponde á Deputación</i>	TN6, 22
LISCAR	<i>Leva á rapaza no colo e lisca cara ó coche.</i>	MFB, 158
LISCAR	<i>Libardino sacoulle a lingua tres veces ao interfecto e liscou rapidamente,...</i>	EBO, 19

LISCAR	<i>Unha vez falado o que se tiña que falar e eu informado do que tiña que estar informado, lisquei para a miña cela.</i>	BE, 263
LISCAR	<i>Puiden durmir máis un anaquiño e, á mañá, lisquei ao gallope por ruellas ás que se abrían casas de patín e sobrado alto</i>	ARR, 167
LOITAR	<i>espiar unha correspondencia de remite italiano e agora loitaba cun pasado do esposo que a negaba.</i>	MFB, 49
LOITAR	<i>Loitaba contra o seu instinto.</i>	MFB, 183
LOITAR	<i>un tal Iglesias, faláralle de loitar pola amnistía para a xente presa en España</i>	ESC, 91
LOITAR	<i>cando soubo do ascenso do BNG en Galicia, pedindo leis que loitasen co peso dos nacionalismos no goberno do Estado.</i>	TN6, 61
LOITAR	<i>loitan por emanciparse do dominio español -es., pero os internautas nosos tropezan co feito de que, mesmo na Rede, o falar ten cancelas.</i>	TN20, 6
LOITAR	<i>A memoria da perda debía loitar contra a perda da memoria.</i>	TN20, 70
LOITAR	<i>a pedra xa ten poucas incógnitas para M. Paz, mentres X.Correa loita por desentrañar os misterios da expresión na súa pintura visceral.</i>	TN20, 73
LOITAR	<i>...e dixo que os que xoguen loitarán por conseguir un resultado positivo.</i>	OCG11-3-99, 46
LOSTREGAR	<i>Chantaron en min os seus catro ollos, en cada un dos que lostregaba unha faísca de intelixencia e de humor</i>	BE, 124
LUCIR	<i>Utilizaba os seus vellos graffitis como fonte de inspiración, e agora lucían fermosos e legais nas vallas publicitarias</i>	ESC, 169
LUCIR	<i>Luciron un intre os ollos claros de Amaury</i>	BE, 113
LUCIR	<i>Alí loce moito a Clamoriñas, criada nova con cara de préxego</i>	ARR, 20
LUCIR	<i>O sol loce e relumbra facendo choscar os ollos</i>	ARR, 45
LUCIR	<i>estudia moito e non lle loce nada.</i>	GDXL, 1207
LUCIR	<i>é un traballo moi pesado e que non lle loce.</i>	DRAG, 724
MADRUGAR	<i>cousa ben comprensible, tendo en conta que os profesionais só madrugan de víspera, e que son as cinco e cuarto da mañán.</i>	CAMIÑO, 136
MADURAR	<i>Con isto de cumprir anos vánsenos caendo mitos. Uns, porque, ó parecer, imos madurando nós e aquilo que abraiaba remata véndose na súa normalidade intrínseca. Outros porque maduran eles, os supostos mitos, e chegan soños á fin dese proceso de maduración,</i>	TN17, 66
MALLAR	<i>Hogano mallaremos ó xeito de antes.</i>	OCT, 18
MALLAR	<i>Se cadra aínda vexo mallar con tractor outra vez. E tárdame ben...</i>	OCT, 34
MALLAR	<i>Cando eu era pícaro, e xa de grandíño, mallábase o pan a malle</i>	OCT, 34
MALVIVIR	<i>Viúvo dende hai corenta anos malvivía, nestas catro décadas, acompañado por un can,...</i>	EBO, 134
MANAR	<i>E como sempre que acontece algo que se afasta do normal, mana a inevitable fervenza de explicacións variopintas que converxen na mesma pregunta</i>	TN6, 47
MANCAR	<i>Por dúas veces tamén se detivo, agardando que a dor provocada polos latidos que lle mancaban na gorxa se fose calmando</i>	DEUS, 264
MANDAR	<i>só se podía explicar por motivos que nada tiñan que ver co cerebro, senón con aquelas zonas escuras da cabeza onde a razón non manda,</i>	DEUS, 257
MANDAR	<i>Onde hai barón non manda alcalde</i>	TN6, 13
MANDAR	<i>Ibarretxe é o primeiro responsable de que Herri Batasuna mande no Goberno basco,</i>	OCG3-3-99, 19

MANIFESTAR	<i>Ela sabía que a agresividade que se desprendía de cada un dos xestos del, que se manifestaba na acción infantil de dar pequenos saltos para non pisar a raia das pedras.</i>	DEUS, 91
MANIFESTAR	<i>Plantoulle lume aos pastos do Coto dos Cravos, Sesteiros dos Brañadoiros e as Verandas dos Castrexos, por se manifestaren os seus usufrutuarios ou posesores favorábeis ao dominio castellano.</i>	ARR, 83
MANIFESTAR	<i>no pasado decembro os universitarios composteláns manifestáronse despois de que un cateddrático da Universidade de Santiago ridiculizase unha estudante por dirixirse a el en galego na clase.</i>	TN12, 5
MANIFESTAR	<i>A pesar da negrura dos tempos, naceulle unha nova alegría, e entón manifestouse con toda a súa forza, porque toda a forza que tiña dentro quedou libre daquela angustia.</i>	OCT, 227
MANIFESTAR	<i>se teño coñecemento do exterior, como así se manifesta no que soño e despois escribo, ¿cal é a causa de que agora viva aquí?</i>	CAMIÑO, 118
MANIPULAR	<i>Calquera obxección da oposición a unha obra ou cacicada manipulase</i>	TN6, 18
MANTER	<i>Pero nin nada nin ninguén garanten que esta situación se manteña co paso do tempo.</i>	OCG11-3-99, 3R
MANTER	<i>A pedra molar mantense no centro, moi limpa e pulida, case brillante na penumbra.</i>	OCP, 82
MARCHAR	<i>A arte floral marcha vento en popa, segundo me di Esperanza.</i>	MFB, 27
MARCHAR	<i>As cousas con M. non marchaban moi ben desde había algún tempo,</i>	MFB, 40
MARCHAR	<i>Tentou marchar para pór local propio, pero o amo díxolle sen dúbidas, case coma unha pregaria: -Non marches, imos á metade co caixón.</i>	MDB, 79
MARCHAR	<i>cheguei tamén a pensar que marchabas de min.</i>	MDB, 38
MARCHAR	<i>Outros moitos marcharon para América</i>	ESC, 21
MARCHAR	<i>Antes de marchar, pensando en Rosa, prendeu o lume da lareira.</i>	ESC, 80
MARCHAR	<i>colocou o walkman, asentou o sombreiro mariachi, e aló marchou, dacabalo e a trasmonte,</i>	ESC, 80
MARCHAR	<i>marchou lixeiro escaleiras abaixo</i>	ESC, 89
MARCHAR	<i>marchou corricando por onde viñera.</i>	ESC, 89
MARCHAR	<i>Marcharemos de aquí. Viviremos como señores.í</i>	ESC, 94
MARCHAR	<i>¿E o home? Xa marchou.</i>	ESC, 155
MARCHAR	<i>Oín que marchabas.</i>	ESC, 158
MARCHAR	<i>Mamá quere marchar para A Coruña.</i>	ESC, 160
MARCHAR	<i>Marchou de criada. Á Coruña.</i>	ESC, 162
MARCHAR	<i>¡Marchamos, marchamos para a cidade!</i>	ESC, 177
MARCHAR	<i>...e aló marchaba pedírllelo emprestado</i>	OCT, 25
MARCHAR	<i>xa hai que marchou e non paga a pena ilo chamar</i>	OCT, 184
MARCHAR	<i>Mariña marchou co Castromao pra Casteldouro</i>	OCT, 198
MARCHAR	<i>Eu díxenlle que me deixasen marchar</i>	OCT, 207
MARCHAR	<i>Vinte mil baixo o pendón de Castela, que marcha na vangarda</i>	OCT, 341
MARCHAR	<i>O conde de Castilla marcha diante</i>	OCT, 344
MARCHAR	<i>Marchade todos, déixame morrer</i>	OCT, 352
MARCHAR	<i>Marchan cen sombras contra os polvoriños</i>	OCT, 364
MARCHAR	<i>dous homes, que finalmente marcharon cada un polo seu camiño asustados por tanta beleza</i>	BE, 114

MARCHAR	<i>A tristura marchara porque entón era o meu espírito que marchaba canda ela por verdores e soís e luminarias de foguetes e amores de verao en terra de Baixa Bretaña.</i>	BE, 121
MARCHAR	<i>Cando as luces se acenderon para facer un descanso, no meo da película, marchamos cada un polo seu lado, a fin de que non nos visen xuntos,</i>	BE, 266
MARCHAR	<i>Marchei cos meus camaradas ao Pavillón de Goberno</i>	BE, 279
MARCHAR	<i>os pagáns da costa da morte unidos aos zoqueiros, e estes aos carboeiros da floresta, que marchaban xuntos cos cubridores de lousados e os paneiros pillauers.</i>	BE, 80
MARCHAR	<i>El mesmo agarrou a este último pola camisa, píxoo de pé e marchou con el</i>	DEUS, 17
MARCHAR	<i>A discusión iniciouse como unha simple conversa, sen reproches, pero unha hora máis tarde marcharon incomodados cada un para a súa casa.</i>	DEUS, 20
MARCHAR	<i>Mariana érguese para marchar. Volve, sen embargo, sobre os seus pasos cando xa estaba a punto de saír pola porta do salón e regresa ata a altura do sillón onde el segue sentado</i>	DEUS, 27
MARCHAR	<i>queda agardando a resposta e marcha de novo</i>	DEUS, 27
MARCHAR	<i>poema de Rubén Darío dedicado a Margarita Debayle e no que o soberano ordena que marchen catrocentos elefantes á beira do mar</i>	DEUS, 28
MARCHAR	<i>Un tercio do gasto das deputacións marcha coa débeda (10.613 millóns) e en persoal (6.839 millóns).</i>	TN6, 13
MARCHAR	<i>As únicas accións a esas horas dispoñibles eran as de rematar a conversa e marchar.</i>	TN6, 30
MARCHAR	<i>Esa traxectoria política anterior cambiaría de rumbo co ritmo da vertixe cando en 1985 marchou a Madrid para formar parte do Goberno central.</i>	TN6, 59
MARCHAR	<i>os mecanismos caciquís marcharían polo desaugue da claridade inapelable dos balanços de contas</i>	TN12, 27
MARCHAR	<i>Interésanme pouco os xestos, que cando marche se diga que fixen tal xesto ou tal outro,</i>	TN12, 66
MARCHAR	<i>Marchou o vicepresidente, convencido como estaba de que non conviña lembrar aquilo.</i>	TN20, 16
MARCHAR	<i>Se a economía galega marcha ben, ¡que veña Deus e o vexa!</i>	OCG25-11-98, 8
MARCHAR	<i>Unha adolescente conflictiva marcha da casa e léase cun camioneiro</i>	OCG4-3-99, 54
MARCHAR	<i>Coa cara coma un amorote e o lombo negro e sanguineiro polos chicotazos, o Turelo voltou para a súa casa en Lobosandaus, pero non parou alí e marchou á dos seus pais</i>	ARR, 40
MAREAR	<i>Sara tiña medo de marearse ou desfalecer, pero esforzábbase por termar de si.</i>	AGOSTO, 67
MAREAR	<i>Algunhas veces penso na súa inmensidade ata marearme.</i>	CAMIÑO, 81
MARISQUEAR	<i>Cada día nun maior número de pósitos son as mulleres as que marisquean a pé</i>	TN12, 27
MARTELAR	<i>chega un momento en que non pode aturar os latexos que lle martelan nas tempas.</i>	MFB, 148
MARTELAR	<i>Escoitei os golpes do peteiro e debruceime na xanela para reprocharlle o estropicio. O paxaro deixou de martelar e...</i>	MFB, 173
MARTELAR	<i>tanto martelou no choio que conseguiu o que quería.</i>	GDXL, 1256
MASTIGAR	<i>Noutra casa, unha familia enteira tamén miraba a pantalla, mastigando en silencio arredor da mesa</i>	ESC, 162
MATAR	<i>Unha amnestía é un bon comezo, agás prós que mataron por matar</i>	OCT, 350
MATAR	<i>Mercou o lugar, ¿e pra quen? ¿Que necesidade tiña el do lugar, de emigrar, de matarse a traballos pra pagalo?</i>	OCT, 222

MATAR	<i>O pouco da desafortunada compra o meu curmán matouse nun accidente e..</i>	CAMIÑO, 196
MATAR	<i>O amor discrimina, elixe o obxecto amado, pero u odio mata a feito.</i>	TN17, 6
MATINAR	<i>E a muller púxose a matinar mentres limpaba o estropicio</i>	ESC, 30
MATINAR	<i>había a mesma diferenza que pode haber entre un banqueiro alemán que matina nos negocios mentres asiste a un concerto con música de Mozart e o seu homónimo español,</i>	DEUS, 137
MEDIAR	<i>coa esperanza de que, unha vez instalado en Raxoi, o PSdeG-PSOE poidese ocupar sen problemas todo o enorme espazo político que mediaba daquela entre o BNG e o PP.</i>	TN6, 53
MEDIAR	<i>Entre o que representa publicar en castelán e o que representa publicar en galego median diferenzas de mercado notabilísimas.</i>	TN12, 49
MEDIAR	<i>e foi entón, no intervalo que mediou entre o primeiro e o segundo lóstrego da tormenta, que Endovellenn e Endovel me falaron con voz grave.</i>	BE, 125
MEDIAR	<i>tivo que media-lo director para que o mestre lle levantase o castigo ós alumnos.</i>	DRAG, 761
MEDIAR	<i>Queredes limitarvos a mediar na busca dun asasino profesional</i>	ERROS, 53
MEDIAR	<i>A proposta presentada por traballo para mediar no conflito establece o pago da débeda</i>	ANT584, 6
MEDIR	<i>Segundo informou onte a Policía autonómica, a bomba medía 35 centímetros de longo</i>	OCG4-3-99, 21
MEDIR	<i>temos que medirnos moito para chegar a fin de mes.</i>	GDXL, 1270
MEDITAR	<i>O Guantánamera non meditaba demasiado.</i>	EBO, 249
MEDRAR	<i>Medrou nel, con rabia o desexo</i>	ESC, 175
MEDRAR	<i>esquecido do mundo de fóra, vendo medrar os netos</i>	OCT, 29
MEDRAR	<i>O vello vilar (...) estendeuse polas abas abaixo, medrando con descaro nun mundo de cidades caídas</i>	OCT, 192
MEDRAR	<i>Grandes liñaxes nacen de cativo berce, e algunhas medran máis ca outras</i>	OCT, 344
MEDRAR	<i>Entre as regañas da calzada medran herbas variadas</i>	OCT, 351
MEDRAR	<i>unha rosa de sangue medra no seu peito</i>	OCT, 351
MEDRAR	<i>un riacho á beira do cal medraban as procesións dos salgueiros e dos amieiros</i>	BE, 32
MEDRAR	<i>A miña dor medraba na tarde, no silencio da Enfermería</i>	BE, 107
MEDRAR	<i>Grandes nubes de chumbo ensombrecían aquel campo no que non medraba senón o toxo e a carqueixa</i>	BE, 124
MEDRAR	<i>Medráralle a barba e semellaba unha pantalla do tempo máis ruín do mundo.</i>	BE, 279
MEDRAR	<i>Nunca lle gustou a súa afición ó alcohol, un vicio que lle impediu medrar na carreira política fulgurante que empezara</i>	DEUS, 18
MEDRAR	<i>Antonio Salgado París metido nun cuarto despintado no cuartel de San Francisco, coas táboas do piso rotas en varios sitios e con buracos por onde medraban herbas</i>	DEUS, 266
MEDRAR	<i>se facemos caso dos que din que, aínda que a paso de formiga, está medrando a conciencia política nos sectores da poboación máis activos.</i>	TN1, 19
MEDRAR	<i>A nova lei de facendas locais (1988) permitiu que a porcentaxe de protagonismo municipal medrase ata o 75 por cento.</i>	TN6, 13
MEDRAR	<i>estancamento do idioma español para o 2010. Encora pola mesma razón que ata agora medraba: pola demografía.</i>	TN12, 6
MEDRAR	<i>Adoito insistir unha e outra vez que o que fai que, a longo prazo, un país medre, é o seu nivel de educación.</i>	TN12, 34

MEDRAR	<i>As rexións que apostaron, medraron máis axiña cás que simplemente se adicaron a repartir.</i>	TN12, 34
MEDRAR	<i>Desde que o pasado 11 de setembro se fixo pública a adquisición do grupo editorial Anaya por parte do francés Havas, non deixaron de sucederse os comentarios e de medrar as incertezas.</i>	TN17, 42
MEDRAR	<i>mentres o ourensán medra en Bolsa, reestrutura a empresa e cultiva a prosa, a súa roupa- tanto de home coma de muller- vai perdendo xenio.</i>	TN17, 68
MEDRAR	<i>Medrou pescando na Rabaleira, o Gaivoteiro, o Grelle...</i>	TN17, 70
MEDRAR	<i>afirmou que os conservadores cren que abonda que a economía medre para que o problema do paro se resolva</i>	OCG3-3-99, 21
MEDRAR	<i>A porcentaxe medrou dez puntos nestes anos.</i>	TN20, 27
MEDRAR	<i>O mundo da edición en Galicia medra.</i>	TN20, 28
MEDRAR	<i>o investimento directo no estranxeiro medra masivamente,</i>	TN20, 45
MEDRAR	<i>Unha xestión acertada trae beneficios, que Carlos inviste ó mesmo ritmo que Marín.</i>	OCG25-11-98, 2
MEDRAR	<i>Unha familia burguesa de provincia medra na España dda posguerra.</i>	OCG4-3-99, 54
MEDRAR	<i>Medramos mergullados na chuvia.</i>	OCG11-3-99, 4
MELLORAR	<i>a súa vida íntima tamén melloraría</i>	ESC, 92
MELLORAR	<i>e as degraedoras tamén melloraron.</i>	OCT, 34
MELLORAR	<i>bótalle outro vasete, a ver se che mellora o xenio</i>	OCT, 199
MELLORAR	<i>As únicas federacións que manteñen a mesma asignación son a galguera e a de polo. Tódalas demais melloran.</i>	OCG4-3-99, 48
MENTIR	<i>só podería a morte curar aquela coita, que aquel que mente cando finxe amar é o peor dos seres todos,...</i>	EBO, 250
MENTIR	<i>déixame a man, que así sei mellor cando mentes</i>	OCT, 204
MENTIR	<i>As hemerotecas non menten.</i>	TN6, 9
MENTIR	<i>De aí vén todo o demais e as estatísticas non menten.</i>	TN12, 34
MESTURAR	<i>os peliños revirichados do seu peito, completamente brancos, mestúranse ao xogo das rendas e da puntilla non almidonada</i>	BE, 24
MESTURAR	<i>Un zoído confuso e xordo mesturábase dentro da miña testa con lembranzas, angurias, figuras de cores salseadas</i>	BE, 107
MESTURAR	<i>nos portos mestúranse xentes de tódalas razas.</i>	DRAG, 771
MESTURAR	<i>Nos relatos que forman os lendarios de todo país, e tamén de Galicia, mestúranse realidade e desexo a partes non sempre iguais.</i>	TN1, 22
METER	<i>Métenselle unhas rodas pró transporte e xa temos unha locomóbil</i>	OCT, 30
METER	<i>Home, sóltame. Déixame marchar que eu non me meto contigo.</i>	MFB, 147
MEXAR	<i>Pensaba eu en ti, mentres mexaba, miña querida Esmeraldina, e na vida que perdemos de vivir xuntos.</i>	BE, 266
MILITAR	<i>O xefe de Estado socialdemócrata, que no seu día militou no Partido Comunista, fora con anterioridade ministro de Turismo.</i>	OCG3-3-99, 9
MINGUAR	<i>uf Mingua a lúa. Un fulgor cativo aluma a vereia.</i>	MDB, 166
MINGUAR	<i>Estaba alí, xogando co brillo da lúa nas pupilas dos ollos, que ensanchaban e minguaban ao ritmo das gargalladas.</i>	OCP, 100
MIRAR	<i>ollos grandes de acibeche que miraban a través das cousas</i>	ESC, 14
MIRAR	<i>Pero tamén ela mirou á vez pola xanela</i>	ESC, 19
MIRAR	<i>Simón mirou en silencio para Albar</i>	ESC, 81
MIRAR	<i>Mirou logo na de Aforro do matrimonio</i>	ESC, 92

MIRAR	<i>Foi mirar ao principio, correndo cos dedos polas follas.</i>	ESC, 93
MIRAR	<i>mirou desafiante cara a pantalla.</i>	ESC, 104
MIRAR	<i>Miro de cando en vez polo animal, e fedello un pouco.</i>	ESC, 158
MIRAR	<i>os nenos miraron coa boca aberta.</i>	ESC, 160
MIRAR	<i>os edificios que no Orzán miran ao mar</i>	ESC, 169
MIRAR	<i>Mirou para Rosa. Na esquina.</i>	ESC, 173
MIRAR	<i>No alto do patín, un home mira pró camiño</i>	OCT, 13
MIRAR	<i>O mestre mira pró comandante e o comandante pró mestre...</i>	OCT, 14
MIRAR	<i>deixa pasar o tempo mirando prós montes de lonxe</i>	OCT, 180
MIRAR	<i>Unha cerva noviña quedaselles mirando con ollos que parecen humanos</i>	OCT, 180
MIRAR	<i>Laura e Fidel miran en silencio prás cousas</i>	OCT, 192
MIRAR	<i>E Castromao, o senlleiro, o que a si se impoñía a renuncia, escoitaba e miraba</i>	OCT, 198
MIRAR	<i>ponse de xeonllos, mirando coa cabeza erguida cara ó centro do presbiterio.</i>	DEUS, 10
MIRAR	<i>Logo ponse de pé e camiña ata a fiestra, mira para a rúa e queda quieto naquela posición</i>	DEUS, 143
MIRAR	<i>Está mirando pola fiestra, quizaís sen o propósito de averiguar a realidade do que acontece,</i>	DEUS, 249
MIRAR	<i>O rei Arturo erguese en silencio, mira en derredor e sae da sala.</i>	TN6, 30
MIRAR	<i>Tras recibilas, Mónica pregou o cello e mirou cara a baixo, sorprendida e cansa.</i>	OCG4-2-99, 18
MOLESTAR	<i>Molestouse ó ver as súas meiguices desprezadas, porque non entende que a min me gusten as mulleres...</i>	MFB, 86
MOLESTAR	<i>é ben certo que non se molestaba en presentarme os contertulios e que,...</i>	MFB, 75
MOLESTAR	<i>boteille a gadoupa ó malnacido. Nin me molestei en afearlle o abuso de quentar as orellas á miña conta.</i>	MFB, 67
MONTAR	<i>Ezequías Chambers montaba marabillosamente, dereito na sela e guiando as rédeas do seu cabalo...</i>	MFB, 219
MONTAR	<i>E fíxolle moita gracia que unha das fermosas montase nun carneiro</i>	ESC, 11
MONTAR	<i>unha voz, na Enfermería, moi leda e noviña, que me falaba mentres a primeira seguía con que Amaury Quellien montaba no patio da súa casa de Scaer</i>	BE, 107
MORAR	<i>unha anciá habitación na que sen dúbida moraba un cabaleiro reformado do servicio do Imperio</i>	BE, 32
MORAR	<i>Moramos en terras de penumbra, e os espíritos collen balor ou murchanse.</i>	TN12, 7
MORNEAR	<i>Bo é que abril decidiu regalarnos cunhas escampadas, que o tempo morneou e pudemos saír da casa.</i>	MFB, 24
MORNEAR	<i>O García mornea un pouco pola choza</i>	OCT, 28
MORNEAR	<i>A euforia hispanista mornea nesta fin de século.</i>	TN12, 6
MORRER	<i>Aínda non morrera o eco da súa voz cando soaron, secos, dous disparos de escopeta.</i>	AGOSTO, 89
MORRER	<i>foi feito prisioneiro e o rei normando morreu sen poder vir en axuda do galego.</i>	ESC, 20
MORRER	<i>Ás veces os reis morren desa maneira.</i>	ESC, 20
MORRER	<i>os labradores ían morrer ás rúas das cidades</i>	ESC, 21
MORRER	<i>Pasoulle o mesmo a un meu avó que morreu atropelado na Coruña,</i>	ESC, 89

MORRER	<i>Auga que morre.</i>	ESC, 94
MORRER	<i>Nunca máis soubemos del, tivo que morrer.</i>	OCT, 12
MORRER	<i>¡Ouh, canta xente morreu!</i>	OCT, 12
MORRER	<i>Tantos anos seguro de que morreras, e agora encóntrote aquí</i>	OCT, 22
MORRER	<i>Na miña casa morreron, e eu quedei así</i>	OCT, 206
MORRER	<i>O home, que perdera o seu cabalo, estaba a morrer de sede</i>	BE, 27
MORRER	<i>Endexamaís morremos.</i>	BE, 123
MORRER	<i>antes de min houbera un Amaury de Chartres que morreu na fogueira</i>	BE, 269
MORRER	<i>Sempre eu quería xogar a que estabamos enfermos e que morriamos de febres</i>	BE, 276
MORRER	<i>a primeira hora do día, houbo un incendio na Praza das Mercedes, durante o cal morreron dous individuos non identificados</i>	DEUS, 13
MORRER	<i>Polo visto, no cuartel existe a preocupación de que determinados elementos irresponsables pretendan aproveitar o suceso, no caso de que morra o fillo do capitán Lastra, para cometer algún disparate</i>	DEUS, 247
MORRER	<i>sobre todo cando morro de ganas de lle mandar un trago a fondo e saciar a sede dunha vez por todas.</i>	CAMIÑO, 59
MORRER	<i>Era para morrer de risa.</i>	OCP, 23
MORRER	<i>Sabes que o cabo que mandaba no cuartel morreu dun cancro</i>	TN6, 7
MORRER	<i>E que teñen que galeguizarse para non morrer.</i>	TN6, 48
MORRER	<i>Hoxe a librería morre de consunción, e nós non somos inocentes.</i>	TN6, 93
MORRER	<i>O 22 de agosto de 1950, corenta e tres escolta da Garda de Franco, que utilizaban a illa como residencia de verán, morren afogados tras afundir a lancha que os transportaba a terra</i>	TN12, 58
MORRER	<i>De súpeto, véñenche a un tempo á cabeza as invasións viquingas, Francis Drake (...), os que sabían que cando a guerra morrerían nunha gabia dun tiro na caluga...</i>	TN12, 58
MORRER	<i>Pero Frankie, Pepe, Carlos e Xabier non se conforman con que Caramulo morra coa Expo en outubro.</i>	TN12, 77
MORRER	<i>Para el morreu todo o anterior á súa vida aquí en Galicia.</i>	TN17, 15
MORRER	<i>Seis anos despois, en 1952, morreu, sempre en soidade, no asento traseiro dun Cadillac azul,</i>	TN17, 65
MORRER	<i>A creatividade morre esquecida nunha caixa pequena.</i>	OCG4-3-99, 12R
MORRER	<i>Antes era un divertimento grande e agora morreu todo iso.</i>	OCG4-3-99, 12R
MORRER	<i>Pasa que acoden como ruliñas ás convocatorias institucionais e morren de gusto cando estas veñen de Moncloa</i>	OCG4-2-99, 3
MORRER	<i>Morreu uns meses despois.</i>	OCG4-3-99, 3
MOVER	<i>Aínda que quizais a xente se movía noutra perspectiva</i>	ESC, 15
MOVER	<i>É coma unha cidade que se move</i>	OCT, 343
MOVER	<i>non lle gustaba que de forma sistemática el fose difundindo por aí adiante, nos ambientes nos que se movía, a idea de que Pepe Lerena era gafe grao trinta e tres,</i>	DEUS, 256
MOVER	<i>Gracias a Vania estou aprendendo a moverme con esta xente sen cometer demasiados erros.</i>	CAMIÑO, 17
MOVER	<i>Seguía comendo. Ó engulir, movíaselle ben a noz da gorxa.</i>	AGOSTO, 95
MOVER	<i>Ela estaba presa e non podía moverse da silla, e as rapazas rían.</i>	AGOSTO, 117
MOVER	<i>No patín da Corbillona hai cen bragas de seda a se mover co vento.</i>	MDB, 103

MOVER	<i>Cando cheguei aló pra ver que facer, toda aquela esquerda oficial non se movera pra nada.</i>	OCT, 243
MOVER	<i>Gracias a Vania estou aprendendo a moverme con esta xente sen cometer demasiados erros.</i>	CAMIÑO, 17
MOVER	<i>Os 300 traballadores de Lochrist movíanse tamén nuns límites salariais máis baixos que os de calquera lugar de Francia.</i>	BE, 38
MOVER	<i>Constatamos que mentras Galicia presenta unha abstención media do 42,3%, Cataluña moveuse en derredor do 40,45%</i>	TN6, 35
MUDAR	<i>E a súa nai, emocionada (...) aínda cría que o seu fillo era un neno de cabelos de ouro (...) que non mudou demasiado dende a infancia,...</i>	EBO, 249
MUDAR	<i>Endexamaís morremos. Iso si, mudamos.</i>	BE, 123
MUDAR	<i>E Endovel e Endovellenn, Esmeraldina, eran os xenios que proclaman que todo muda, que nada permanece,</i>	BE, 262
MUDAR	<i>aquela ledicia inicial que me incitara a apertar ao famoso cociñeiro da Prisión de Príncipe entre os meus brazos, moi decontado se mudou en raiba e desconcerto.</i>	BE, 257
MULTIPLICAR	<i>Entre os anos 1991 e 1997, o número de libros editados en Galicia cáseque se multiplicou por dous.</i>	TN20, 27
MURCHAR	<i>a beleza natural non murchara de todo.</i>	AGOSTO, 122
MURCHAR	<i>Unha muller así, que boa está, recoño!, non se atopa cada día por estes curros da serra. E por outra banda, con esta calor logo vai murchar.</i>	AGOSTO, 72
MUXIR	<i>ondas cando se remexen nas goldrías podentes de Morbihan e moxen igual que se os carromeiros tivesen unha voz tenebrosa</i>	BE, 20
NACER	<i>Pensaba, o Guantnamera, que todos nacemos cunha determinada predestinación,...</i>	EBO, 250
NACER	<i>E leranse publicamente as causas de tódolos mortais desde Adán ata o derradeiro que naza neste mundo.</i>	ESC, 33
NACER	<i>¿Cómo nacen as palabras?</i>	ESC, 95
NACER	<i>Hai palabras que naceron con medo</i>	ESC, 95
NACER	<i>¡Eu tamén che vin algunhas películas, meu ruliño, e moito antes de ti naceres!</i>	OCT, 182
NACER	<i>pedra sagrada da tribo onde a corna do cervo foi nacendo pouco a pouco do seu inexperto cicel</i>	OCT, 201
NACER	<i>Grandes liñaxes nacen de cativo berce</i>	OCT, 344
NACER	<i>nace outra flor de sangue no lombo do caído</i>	OCT, 366
NACER	<i>E que resulta dese ordenamento? Crimes que nacen doutros crimes,...</i>	MDR, 80
NACER	<i>o médico da miña familia, na cidade de Bretaña en que nacín</i>	BE, 14
NACER	<i>Nacera tordo e tordo seguía a ser</i>	BE, 107
NACER	<i>Somos a mesma muller porque ela naceu dúas veces</i>	BE, 114
NACER	<i>¡A Resistencia! -exclamei eu nun impulso que me nacía do máis adentro</i>	BE, 262
NACER	<i>para que ela empezase a experimentar un conxunto de sensacións enguedelladas, mesmo como se no medio e medio do peito lle nacera un niño de cobras.</i>	DEUS, 140
NACER	<i>discursos pronunciados en presenza de persoas ignorantes, convencendo a estas de que as inxustizas nacen sempre da culpa de outros e nunca das propias responsabilidades</i>	DEUS, 260
NACER	<i>O xograr nacía do pobo e do pobo traía consigo a raiba para reproducila outra vez diante do pobo</i>	TN6, 85

NACER	<i>E deste xeito..., cando nace o comediante, a linguaxe tornase directa, sen intermediarios</i>	TN6, 85
NACER	<i>escoitamos a súa historia: leva desque naceu, a finais dos vinte, recollendo na castaña tal e como fixeran a súa nai, a súa avoa...</i>	TN6, 93
NACER	<i>Trátase dun castelo medieval no que viviron, e mesmo naceron, reis coma Afonso X ou a súa nai, a rainha Urraca.</i>	TN6, 93
NACER	<i>A cooperativa de marisqueo Ría de Arousa naceu na parroquia de Abanqueiro,</i>	TN12, 28
NACER	<i>¿Acaso non naceu Europa en Venecia, en Amsterdam, en Sevilla, en Lisboa, en Londres, nos seus barcos e nas súas casas de contratación?</i>	TN12, 42
NACER	<i>A MNLG naceu como unha organización con vocación masiva e integradora</i>	TN12, 68
NACER	<i>Roberto Vidal exemplifica, mellor que ningún outro, o compromiso co momento histórico no que cada obra nace</i>	TN12, 73
NACER	<i>Como son nenos que recollen das rúas, abandonados, sen familia, non saben cando naceron,</i>	TN17, 14
NACER	<i>Quizais tendo en conta que tamén das relacións familiares con Galicia lle nacía ó anterior propietario, Germán Sánchez Ruipérez, a súa boa disposición cara a Xerais.</i>	TN17, 45
NACER	<i>A cantante, o verdadeiro nome da cal era Mary Isabel O'Brien, naceu en Londres o 16 de abril de 1939</i>	OCG4-3-99, 42
NACER	<i>Nace un teléfono gratuito de atención ó consumidor</i>	OCG25-11-98, 8
NACER	<i>Pero de tanto sufrimento naceu unha simbiose intercultural sen parangón que achegou individuos e costumes.</i>	OCG4-2-99, 5R
NACER	<i>Pedro Murias, que nacera o ano 1840 na Devesa, Ribadeo, non soamente lle deu o nome da súa aldea natal a unha marca de cigarros...</i>	OCG11-3-99, 4
NACER	<i>Todo naceu coa manía polo cómic.</i>	OCG11-3-99, 4R
NADAR	<i>Nadan a modo</i>	OCT, 357
NADAR	<i>Só tabeiróns escuros que nadan baixo as augas</i>	OCT, 358
NAMORAR	<i>o tió de Ludwig, Roman Gabarre, namorouse perdidamente de Tarken.</i>	BE, 60
NAMORAR	<i>con suficiente facenda para afrontar os dispendios do vivir bohemio daquel escritor do que se namorou perdidamente.</i>	EBO, 252
NAMORAR	<i>os turistas namoráronse daquela paisaxe.</i>	GDXL, 1349
NAUFRAGAR	<i>Reparou así na odisea dun mariñeiro inglés que naufragou tres veces na Costa da Morte,...</i>	MFB, 45
NAUFRAGAR	<i>inmensidade na que el debe pensar que se perdeu, a mesma na que desapareceu Gerda, o mesmo mar sen límites no que naufragaron os soños do profesor Brüning ou os propios soños del.</i>	DEUS, 250
NAVEGAR	<i>Eses afastarían de Libardino Romero os seus camiños, pero os demais, os afíns, navegarían no seu barco,...</i>	EBO, 28
NAVEGAR	<i>lanchas novas navegan prá Cala da Lagoa</i>	OCT, 366
NAVEGAR	<i>percibíanse ratos mortos, anciás putas sen dentes e orixinarias de Córcega, sopas de peixe e tomate nas que a cascuda morta navegaba inflada.</i>	BE, 119
NAVEGAR	<i>O profesor vira o acoirazado navegando fóra de Travemünde unha mañá fría de inverno</i>	DEUS, 251
NAVEGAR	<i>Formando parte dun desfile increíble de máquinas do tempo, astronaves habitadas, formigas xigantes, ou mesmo un rinoceronte que navegará polo río á beira da Expo.</i>	TN12, 77
NAVEGAR	<i>As mesmas fontes sinalaron que onte non houbo chamadas de socorro dos buques que navegaban pola zona</i>	OCG11-3-99, 15

NAVEGAR	<i>Sobre as augas, rizadas bravamente polo nordés, navegaba a pucha gris dun xoven señorito</i>	ARR, 173
NAVIGAR	<i>E engadiu, con aquela boca grosa e mol dentro da cal navegaban uns dentes moi separados uns dos outros</i>	BE, 104
NEGAR	<i>Crego decide pórllle Xesús María, pero pai négase.</i>	EBO, 65
NEGAR	<i>o Embaixador español non se diu por referido e negouse a se bater comigo.</i>	ARR, 80
NEGOCIAR	<i>petou na mesa e dixo: «Eu non negocio con infrahomes!</i>	OCT, 306
NEGREAR	<i>Non negrearan as fazulas clarísimas de Amaury Pleven</i>	BE, 109
NEVAR	<i>a últimas horas de onte non se rexistrara ningunha precipitación importante en forma de neve, aínda que previsiblemente hoxe nevará nas zonas máis interiores da provincia.</i>	OCG4-3-99, 7
NEVAR	<i>Nevará a partir dos 600 metros e o vento alcanzará rafas de 90 km/h.</i>	OCG4-3-99, 21
NIFRAR	<i>asoa ben os mocos e deixa de nifrar.</i>	DRAG, 815
NIFRAR	<i>a rapariga deu en nifrar e eu mesmo tiven que sacar de pano e secar os ollos.</i>	MFB, 211
NIFRAR	<i>vin o seu labio inferior tremer, vin nifrar a meu pai, algo que me parecía irreal...</i>	MFB, 183
NIFRAR	<i>nifraba tanto pola pobreza do caldo, no que sobrenadaban unhas patacas mal peladas...como polo golpe que vía falido</i>	MFB, 153
NORMALIZAR	<i>Era daquela o PSdeG un espacio para o enfrontamento: a situación normalizárase a partir do 95.</i>	TN6, 59
NOTAR	<i>E ben que se notaba a benéfica presenza do mudo en todo,</i>	ESC, 99
NUBRAR	<i>A Manuel nubráronselle os ollos. Aínda tiña a pistola na man.</i>	AGOSTO, 87
OBEDECER	<i>O señor mestre de Outeiro do Lago, (...), obedece sen chistar</i>	OCT, 19
OBEDECER	<i>O Xurxo obedece, non sen alivio do vello sarxento</i>	OCT, 30
OBEDECER	<i>¡Cala e obedece, muller!</i>	OCT, 181
OBEDECER	<i>O Pedriño Pedrés obedece á brida e ós talóns</i>	OCT, 194
OBEDECER	<i>¡¡García, obedece, por quen es!!</i>	OCT, 352
OBEDECER	<i>Ve que o García lle obedece, que apuxa á forza o Xurxo e mais a Rosa...</i>	OCT, 352
OBEDECER	<i>O vedraio obedece, aparta docemente a man do ombreiro xa vencido.</i>	OCT, 353
OBEDECER	<i>Obedecín sen dubidar un intre...</i>	BE, 16
OBEDECER	<i>Doeume moi adentro a súa ironía, e obedecín.</i>	BE, 106
OBEDECER	<i>Chamáronme para inxectar un antibiótico contra un flegmón rebelde, que non obedecía ós enxaugues de romeu.</i>	MFB, 190
OBEDECER	<i>Por testemuño de persoas ecuanímes, de recoñecida fidalguía de sentimentos, veuse a saber que a rebeldía do pollo obedecía a un complexo canallesco.</i>	MFB, 252
OBRAR	<i>Don Cresconio escribume que na pasada Pascua obraches nobremente como rei de Galiza en Compostela</i>	MDR, 77
OBRAR	<i>Coidas que un papa cluniacense vai obrar de verdade contra o marido de Constanza?</i>	MDR, 15
OBRAR	<i>Deu en obrar así só polo meu amor.</i>	MDR, 90
OBSERVAR	<i>segundo observei ao cobrar plena consciencia da miña situación, naquel prado e baixo aqueles salgueiros, ou amieiros, ou se cadra bidos, había ben de outras persoas.</i>	BE, 122
OCORRER	<i>Ocorréuseme unha idea parva, inspirada tal vez por películas pouco inspiradas.</i>	MFB, 32

OCORRER	<i>non votaran por ningún. Á Rosa nin se lle ocorreu</i>	ESC, 92
OCORRER	<i>E viñame daquela ás mentes, sumidas na confusión, a lembranza de algo que ocorrera moi lonxe de alí</i>	BE, 9
OCORRER	<i>eu non pensaba que ía ocorrer o que ocorreu</i>	BE, 9
OCORRER	<i>Ocorreu un día, nembargantes, que eu estaba paseando de arriba, a abaixo pola galería da prisión</i>	BE, 34
OCORRER	<i>A súa barba era escura coma a noite, e irisaba baixo o sol en visos azulados coma ocorre cos corvos.</i>	BE, 110
OCORRER	<i>Ocorreu que Menina Nhadron tirou da cabeza a gorra de prato</i>	BE, 272
OCORRER	<i>a mirada, aínda velada polo reflexo escuro do cristal da fiestra, non é máis que unha luz suave, sorprendida talvez soamente polas cousas miúdas que ocorren na rúa</i>	DEUS, 249
OCORRER	<i>Na Deputación coruñesa ocorre o contrario.</i>	TN6, 16
OCORRER	<i>Algo está ocorrendo nas autonomías con lingua propia e conciencia política diferenciada</i>	TN6, 55
OCORRER	<i>Non ocorre así noutros casos, coma o de Máximo Pradera e Fernando Schwartz</i>	TN6, 89
OCORRER	<i>teño unha certa sona de ser un home máis de diálogo que de crispación: tento sacar sempre o lado máis positivo de cada cousa que ocorre.</i>	TN12, 66
OCORRER	<i>O suceso ocorreu nas alturas do norte alpino.</i>	TN17, 6
OCORRER	<i>Onte, domingo, ocorreron cousas sorprendentes.</i>	ARR, 35
OCORRER	<i>ao rematar de compoñer o prato ocorréuselle probalo</i>	ESC, 29
OCORRER	<i>ía deixalo cando se lle ocorreu abrir as gomas da carpeta grande</i>	ESC, 92
OCORRER	<i>Ocorréuseme agora.</i>	ESC, 97
OCORRER	<i>aínda menos mal que non se lles ocorreu facer lume</i>	OCT, 24
OCORRER	<i>Ocorréuseme ir censando os libros</i>	OCT, 25
OCORRER	<i>leva máis de quince días torto, escorado cara á lámpada de ferro da esquina, sen que á súa muller se lle ocorrera endereitalo</i>	DEUS, 24
OCUPAR	<i>O exclaustro de Diabelle só era esixente coa roupa e coas armas, e da limpeza delas ocupábase persoalmente até o extremo de facer de tales enredos o seu principal emprego...</i>	ARR, 74
OCUPAR	<i>Pero estes, ó lado dos que se ofrecen constantemente para colaborar no caso de que se soubese algo, non teñen a menor intención de ocuparse do asunto,...</i>	CAMIÑO, 193
OCUPAR	<i>demostrou que hai espazos perfectamente asumibles e que cando se ocupan funcionan correctamente</i>	TN6, 29
OLFATEAR	<i>na hora en que olfateaban os cans famélicos nas esquinas, tras infrinxir os preceptos da policía urbana...</i>	MFB, 256
OLLAR	<i>Senllos cabezas de patrulla ollan pra dentro dos casetos</i>	OCT, 359
OLLAR	<i>perante un Opa ollarei sempre para as pontas dos meus pes</i>	BE, 10
OLLAR	<i>Ollando ao través dela ti vías que fóra había un patio</i>	BE, 11
OLLAR	<i>ollei para un teito gris, que me semellou inimigo e distante...</i>	BE, 102
OLLAR	<i>voltarme de súpeto e lá achar a Louroumarin que ollaba pra min coa fixeza vidrosa das serpentes</i>	BE, 118
OLLAR	<i>Ollaba eu para Louroumarin, á miña vez.</i>	BE, 119
OLLAR	<i>O neno, entón, estendía a súa mauciña branca cun aceno lento e distraído, mentres ollaba a través do balcón,</i>	BE, 126
OLLAR	<i>Ollou cara min con severidade.</i>	BE, 257

OLLAR	<i>Voltei entón á miña cela e ollei pola fiestra enreixada cara o patio de segunda galería.</i>	BE, 270
OLLAR	<i>agarreime desesperadamente aos ferros e ollei en dirección ao Centro de Vixilancia.</i>	BE, 271
OLLAR	<i>Non olla de fronte e nin xequer me mandou sentar nin me ofereceu compartillar con el o chicolate con roscón</i>	ARR, 18
OLLAR	<i>Cando el ollaba del lado, parecíame a min que o ían mancar tales esforzos.</i>	ARR, 121
ONDULAR	<i>No máis alto do castelo, (...), as bandeiras ondulan ó vento do solpor</i>	OCT, 192
ONDULAR	<i>o que resulta un excelente belvedere sobre as chairas nas que ondula o río mínimo que alí se chama Das Gándaras</i>	ARR, 15
ONDULAR	<i>coa humidade ondúlaselle o cabelo.</i>	DRAG, 838
OPERAR	<i>Pivote ideolóxico sobre o que opera a panca do concepto procesual de "independencia xudicial",</i>	TN6, 8
OPERAR	<i>O mesmo que os rebeldes hutus, a FDU opera desde agochadoiros na veciña República Democrática de Congo.</i>	OCG4-3-99, 16
OPOÑER	<i>O decano da Facultade de Veterinaria e varios dos seus profesores opuxéronse a determinadas cláusulas dun convenio coa Universidade de Santiago</i>	TN6, 18
OPOÑER	<i>manipúlase e fáiselle crer á poboación local afectada que pode que a obra non se faga porque tal deputado ou concelleiro se opón.</i>	TN6, 18
OPOÑER	<i>o BNG opúñase porque lle permitiría ó presidente manexar ó seu antollo 180 millóns e o PSOE votaba a favor porque só disporía libremente de 25 millóns.</i>	TN6, 16
OPOÑER	<i>opóñense pola maneira de pensar.</i>	DRAG, 839
OPTAR	<i>Libardino optou por non proseguir coa súa explicación sobre as palabras adecuadas a determinados mundos, ...</i>	EBO, 149
OPTAR	<i>Non podería molestala. Optou por calar.</i>	EBO, 362
OPTAR	<i>A xente opta por posturas moi conservadoras</i>	TN6, 29
OPTAR	<i>Chega un momento en que a situación entra en crise e as administracións optan pola prevención e por facer inventarios</i>	TN17, 50
OPTAR	<i>Desde 1991 é tamén académico correspondente da RAE, a un sillón dos cales optou recentemente avalado, entre outros, polo premio Nobel e o falecido Torrente Ballester.</i>	OCG11-3-99, 11
OPTAR	<i>Debía optar entre dous cargos incompatibles.</i>	DRAG, 840
OPTAR	<i>tiña que optar entre acepta-la oferta ou seguir ó cargo da empresa familiar.</i>	DRAG, 840
ORDENAR	<i>O mariñeiro ordena, e a lancha capitana enfla o rumbo</i>	OCT, 360
ORGANIZAR	<i>Ó que se organizou algo esto, ordenaron de recuperar o máis útil...</i>	OCT, 24
ORIXINAR	<i>Esa propensión polo grande orixinábase, probablemente, no seu tamaño e na súa delgadeza esaxerada.</i>	EBO, 20
OSCILAR	<i>Segundo unha investigación universitaria aínda en fase de elaboración, os fondos adicados a estes mesteres oscilan entre 25 e 30 mil millóns de pesetas</i>	TN6, 49
OSCILAR	<i>e o custe de toda a tramitación oscila tamén entre o millón e o millón duascenas mil pesetas</i>	TN17, 13
OSMAR	<i>Osma o león, fura as ventás, as portas...</i>	OCT, 352
OUFANAR	<i>no alto da chaminea oufánase un cataventos en forma de galo vermello</i>	OCT, 18
OULEAR	<i>O vento ouleaba nas rúas e empurraba a cebra contra as xanelas...</i>	MFB, 199
OUTONAR	<i>Outonábase xa sen sucар, eso os que outonaban</i>	OCT, 34

OUTONAR	<i>Outonábase xa sen sucар, eso os que outonaban, que moitos xa non pensaban máis ca nas vacas de leite.</i>	OCT, 34
OUVEAR	<i>cando me daba a auga nela ouveaba co sal</i>	OCT, 206
OUVEAR	<i>O Castromao ouvea coma un león ferido</i>	OCT, 352
OUVIR	<i>En canto ás películas, apenas se ouvían os diálogos</i>	BE, 265
PACER	<i>dá a entender que polo seu gusto podería pacer un pouco.</i>	OCT, 180
PACER	<i>verdes ribeiras, por onde centos de cabalos pacen</i>	OCT, 347
PACER	<i>Ceibar os bois no lameiro das viñetas e que pazan a pracer.</i>	TN6, 93
PACER	<i>estou a ver desde o meu cuarto tan sobrecolledora extensión de baldíos, na que pacen as vacadas destas xentes pastoras</i>	ARR, 16
PACER	<i>camiñando a través das poulas, das gramas, da gándaras; polos cotos onde pacen, ceibes, as vacas piscas.</i>	ARR, 117
PACICAR	<i>Un enorme cabalo pedrés anda a pacicar por xunta delas</i>	OCT, 13
PACTAR	<i>Os señores vascos pactan porque eles pensan que en calquera tipo de conxuntura, é bárbaro que alguén se coloque con eles.</i>	TN17, 29
PACTAR	<i>pactar co inimigo</i>	GDXL, 1426
PADECER	<i>o exercicio non me valeu de gran cousa, porque empecei a padecer de almorras...</i>	CAMIÑO, 138
PADECER	<i>e cando os entrego no matadoiro non sofren coa vista no machado, non padecen dos nervios e a carne seica sabe mellor.</i>	MDB, 69
PAGAR	<i>Os traballos páganse.</i>	ESC, 173
PAGAR	<i>O Fidel paga e dá as gracias</i>	OCT, 190
PAIRAR	<i>pairou sobre o Gardián do Lago da Londra</i>	BE, 29
PALPEBREXAR	<i>A pouco que reflexionase sabería que as emocións palpebrexan no seu peito cando o mar aparece diante da súa alma,...</i>	EBO, 147
PANDAR	<i>Paula sempre tiña que pandar porque era de fóra.</i>	GDXL, 1439
PANDAR	<i>as trabes do muíño pandaron por causa da humidade.</i>	DRAG, 858
PANDAR	<i>esa táboa pandou.</i>	GDXL, 1439
PANDAR	<i>e por riba son eu o que teño que pandar con todo o traballo da oficina.</i>	GDXL, 1439
PANDAR	<i>Ó quedar viúva tivo que pandar con toda a familia e co traballo da casa.</i>	DRAG, 858
PANDEAR	<i>As sombras chinesas pandeaban levemente sobre a foto da nai</i>	ESC, 175
PARAR	<i>A mala parte vides, porque nesta casa pouco paran os cartos.</i>	MFB, 156
PARAR	<i>Paramos ante a xanela desde a que guichara a rapariga dos ollos arregalados.</i>	MFB, 207
PARAR	<i>quero saber agora mesmo onde para ese amigo das labaredas.</i>	MFB, 209
PARAR	<i>apuros vividos nas carreiras polas alamedas cheas de nais paseando bebés, coa toliña berrándolle que parase,...</i>	MFB, 19
PARAR	<i>todo o queren, o propio e mailo alleo, e non paran de chuzar ata acadalo</i>	ESC, 14
PARAR	<i>En realidade, non paraba, todo o día atarefada</i>	ESC, 28
PARAR	<i>O que máis me doe, dixo Mohamed á parroquia congregada, é que non parara</i>	ESC, 89
PARAR	<i>Eu, na Coruña, dixo o canteiro Donalbai, só parei para ir á Caixa de Recrutadas</i>	ESC, 90
PARAR	<i>¡Queres parar!</i>	ESC, 93
PARAR	<i>o leal Maeloc e a dona de Normandía paran alí,</i>	ESC, 154

PARAR	<i>O capitán manda parar.</i>	OCT, 11
PARAR	<i>¿Os señores non queren parar e refrescarse un pouco?</i>	OCT, 11
PARAR	<i>O conductor agarra a besta pola xáquima e para xunta a gabia</i>	OCT, 13
PARAR	<i>O Fidel non para de falar en todo o camiño</i>	OCT, 27
PARAR	<i>Pero así a todo era mellor parar unha horiña</i>	OCT, 180
PARAR	<i>Os enfermos, tanto comúns coma de conciencia, estes tamén chamados terroristas, terán que ir parar todos a un mesmo lugar</i>	BE, 101
PARAR	<i>Detivéronse debaixo dos soportais da Rúa do Vilar, moi cerca da Praza do Toural, onde esperaban que parara a tromba de auga que uns minutos antes os sorprendera na Alameda</i>	DEUS, 252
PARAR	<i>Ir parar a Beiras por declararse de ritmo circasiano boreal, querendo dicir que lle sobe o ton vital polas tardes.</i>	TN6, 7
PARAR	<i>Para e reconforta a súa carraxe.</i>	TN6, 93
PARAR	<i>estaba eu cun grupo de catequistas latricando na beirarrúa, cando un individuo descoñecido paraba á nosa beira</i>	TN12, 20
PARAR	<i>Os exmembros da denominada banda da Nasa non paran.</i>	TN12, 77
PARAR	<i>A flota de cerco portuguesa parará coincidindo coa galega</i>	OCG4-3-99, 7
PARAR	<i>As xentes da Antela e de Valdeorras pararon no barrio dos Mallos e da Coirama.</i>	TN20, 14
PARAR	<i>O persoal do Meixoeiro parou onte en denuncia polo quirófano do Medtec.</i>	OCG11-3-99, 12
PARAR	<i>Era mea tarde, a nevada parara súpeto e o vento apousentara nunha hora de calma e temperatura suportábel.</i>	ARR, 28
PARAR	<i>Coa cara coma un amorote e o lombo negro e sanguiniento polos chicotazos, o Turelo voltou para a súa casa en Lobosandaus, pero non parou alí e marchou á dos seus pais</i>	ARR, 40
PARAR	<i>O último día accedeu a fumar un cigarro e deu unhas voltas polo cuarto, parándose de cando en vez diante do sillón</i>	DEUS, 29
PARECER	<i>aínda dicindo Amén, moitos mortos lles pareceron a todos por unha cousa leve</i>	ESC, 18
PARECER	<i>e preparouno sen mestura nin nada, só con auga, que así lle parecía ía ser máis resistente,</i>	ESC, 30
PARECER	<i>Ao mellor chovía fóra e a min, a min parecíame que íamos os dous por unha estrada con brillo</i>	ESC, 87
PARECER	<i>Paréceme un estraño, un deses tipos que te miran de arriba abaixo se estás soa.</i>	ESC, 87
PARECER	<i>todo aquilo a Rosa parecíalle ben.</i>	ESC, 92
PARECER	<i>Agora paréceme que pasa días sen recordala</i>	OCT, 23
PARECER	<i>Parece que non pasou nin un día por ti...</i>	OCT, 23
PARECER	<i>Tan ben que case parece un milagre</i>	OCT, 35
PARECER	<i>non parece que lle pese o labor.</i>	OCT, 35
PARECER	<i>Parece que ten graves dificultades</i>	OCT, 181
PARECER	<i>pareceume que me ía matar con aquela pistola</i>	OCT, 187
PARECER	<i>Xa me parecía a min.</i>	OCT, 337
PARECER	<i>Parecía que tiñan moita sede</i>	OCT, 338
PARECER	<i>A un compañeiro pareceulle ver.</i>	OCT, 349
PARECER	<i>Parece que os canóns soan máis cerca</i>	OCT, 361

PARECER	<i>case de maneira repentina, empezou a engordar, o desastre pareceulle insoportable</i>	DEUS, 25
PARECER	<i>Ainda que a capital alemana lle parecía moi fermosa, prefería mil veces o provincianismo</i>	DEUS, 128
PARECER	<i>rían sen recato as gracias dunha conversa que a el lle pareceu obscena e vulgar.</i>	DEUS, 128
PARECER	<i>Díxollo cunha voz branda, que a ela lle pareceu de froita</i>	DEUS, 135
PARECER	<i>O rostro del, chupado e branco, recortado sobre o lenzo vermello que servía para ocultar os pupitres das primeiras filas que foran alí amontoados, parecía dunha cera branda e agrisallada</i>	DEUS, 259
PARECER	<i>Pareceulle que estaba tranquilo e sereno.</i>	DEUS, 261
PARECER	<i>Visto desde a outra beira da rúa, desde a parte de aquí do ventanal, parece un corpo insignificante</i>	DEUS, 271
PARECER	<i>Se lles engadimos os que lles parece "regular" (11.8 por cento) a cifra é do 31.4 por cento, aínda que ó 57 por cento dos galegos parécelles mal ou moi mal.</i>	TN1, 28
PARECER	<i>Se lles engadimos os que lles parece "regular" (11.8 por cento) a cifra é do 31.4 por cento, aínda que ó 57 por cento dos galegos parécelles mal ou moi mal.</i>	TN1, 28
PARECER	<i>Na medida en que isto sexa así, a tendencia á polarización en dúas grandes alternativas parece inevitable</i>	TN6, 5
PARECER	<i>extraemos aqueles datos que parecen máis significativos para saber e interpretar mellor os resultados electorais.</i>	TN6, 65
PARECER	<i>aquilo parece un concurso un tanto pueril de a ver quen é máis chistoso ou a ver quen fala máis.</i>	TN6, 89
PARECER	<i>un brillo novo do trinquete que pouco se parece a aqueloutro de antes</i>	OCT, 192
PARECER	<i>Recordando que se parecía a unha ra, entreténdose deliberadamente naquel pensamento que tanto a fixera rir por dentro aquela tarde</i>	DEUS, 259
PARECER	<i>Un cake, parece un cake.</i>	PN, 22
PARECER	<i>Parecía convencida no Fulgor.</i>	CAMIÑO, 63
PAROLAR	<i>dentro do que era dable falar, e parolábase consecuentemente de xeito moi animado</i>	BE, 114
PARTICIPAR	<i>un mangadiño de cartas de teu que sempre foran comigo nos días curtos e intensos nos que participara na Resistencia.</i>	BE, 9
PARTICIPAR	<i>Nese mesmo intre, un capitán do exército que participara na operación</i>	DEUS, 17
PARTICIPAR	<i>Nel fálase do asalto ó cuartel de San Francisco e de como os individuos que participaron nel se viron envoltos casualmente no suceso</i>	DEUS, 143
PARTICIPAR	<i>Despois participei nun fancine na Escola de Arquitectura.</i>	TN6, 26
PARTICIPAR	<i>todo iso realizado por algún dos Gobiernos nos que el participou como Ministro de Transportes.</i>	TN6, 52
PARTICIPAR	<i>Daquela é cando artistas e xurados participan moitas veces da ética calculadora da igualdade</i>	TN6, 81
PARTICIPAR	<i>Sabemos do esforzo realizado polo elenco para adaptarse a estas novas pautas e participamos da teima de Manuel Guede por dar corpo institucional a unha liña de traballo sempre necesaria</i>	TN6, 88
PARTICIPAR	<i>Espérase que nese mesmo ano se produza a incorporación dos catro países que non participan no lanzamento da nova moeda dos europeos.</i>	TN12, 40
PARTICIPAR	<i>Compañías teatrais coma os Comediantes, os alemáns Munstr ou os polacos Ultimus Teatr participarán con propostas entre disparatadas e máxicas neste desfile.</i>	TN12, 76

PARTICIPAR	<i>Os compoñentes deste órgano participarán tamén no equipo que se ocupe do ámbito de Símbolos e Institucións.</i>	TN17, 21
PARTICIPAR	<i>Tras entrevistar técnicos militares e civís que participaron directamente na operación de espionaxe en Iraq, o diario afirma...</i>	OCG3-3-99, 16
PARTICIPAR	<i>Besteiro, Varela e Carlos Casares serán os encargados de presentar este acto, no que participarán varias escritoras e profesoras galegas.</i>	OCG4-3-99, 9
PARTICIPAR	<i>Centos de soldados deses dous países participan na operación.</i>	OCG4-3-99, 16
PARTICIPAR	<i>Antes, quixeras ou non, na festa participaban todos e agora fano só uns poucos.</i>	OCG4-3-99, 12R
PARTICIPAR	<i>O crítico, analista e pensador, que participa como tal en múltiples encontros e debates denunciando as maldades do que el mesmo acuñou como "pensamento único", aborda con lucidez as causas e mais as contradicións da globalización.</i>	TN20, 44
PARTICIPAR	<i>axudarse ós deseñadores que se considere con peso específico para que participen en desfiles internacionais</i>	OCG4-2-99, 43
PARTICIPAR	<i>Fraga participou onte pola mañá en Bruxelas na reunión do buró do Comité de Rexións</i>	OCG11-3-99, 5
PARTIR	<i>El, que agora quería ser Odiseo. Un Odiseo que partía buscando unha razón,...</i>	EBO, 17
PARTIR	<i>dedicase os seus esforzos a explicar a literatura, ou a filosofía, ou outras disciplinas que parten do inútil para aproximarse, aínda máis, á inutilidade.</i>	EBO, 136
PARTIR	<i>montou en Albar e partiron ao trote cara o norte</i>	ESC, 163
PARTIR	<i>E partiu en dirección contraria, movendo moito as cachas, como quen ten obrigas ineludíbeis</i>	BE, 34
PARTIR	<i>O despacho de Imam Oficial estaba á final dunha escaleira moi mal iluminada que partía do Centro acristalado</i>	BE, 34
PARTIR	<i>Diu mea volta e partiu en sentido oposto, abaneando os seus prodixiosos touciños polo patio.</i>	BE, 257
PARTIR	<i>Un ruído constante partía de cada unha das portas da galería.</i>	BE, 269
PARTIR	<i>e que a bomba que entrou pola fiestra da cociña da casa onde se fixeran fortes, e que derrubou a metade da fachada e parte do tellado, partiu da man del.</i>	DEUS, 15
PARTIR	<i>pensar nunha nova orde do mundo na que partimos en desvantaxe.</i>	TN6, 28
PARTIR	<i>O PSOE é o que parte peor colocado.</i>	TN6, 48
PARTIR	<i>O Bloque parte con vantaxe pola súa sostida tendencia ascendente dos últimos anos</i>	TN6, 48
PARTIR	<i>amosa cómo os diferentes xornais galegos partiron do previamente establecido,</i>	TN6, 65
PARTIR	<i>O amplo espectro do surrealismo do que parten as iniciativas e programacións da Fundación Eugenio Granell...</i>	TN12, 72
PARTIR	<i>As intervencións de urxencia que se están facendo agora non son investigación porque non parten dunha premisa básica, que é solucionar un problema.</i>	TN17, 53
PARTIR	<i>ata que un libre directo do centrocampista italiano limitou a renda (2-1) coa que partirá o equipo madrileño en Roma.</i>	OCG3-3-99, 37
PARTIR	<i>Partimos do feito indubidable da necesidade de intervención das Administracións Públicas galegas na defensa do libro</i>	TN20, 34
PARTIR	<i>Hilde Domin partiu para o exilio ó 21 anos debido á escalada imparable do Nacionalsocialismo en Alemaña.</i>	OCG4-2-99, 9R
PARTIR	<i>O pasado sábado á mañá un autobús partía de Santiago cara ó Cebreiro levando por pasaxeiros tres escritoras, seis escritores e un ilustrador</i>	OCG4-3-99, 43

PASAR	<i>Pasamos ó interior da vivenda sen esperar unha invitación que nunca chegaría.</i>	MFB, 204
PASAR	<i>apoiou o lombo contra o muro encalado e pechados os ollos por ver se así pasaba.</i>	ESC, 10
PASAR	<i>¿Iso pasou aquí?</i>	ESC, 21
PASAR	<i>Pero nada pasou e a Rosa puxéronse violetas as olleiras</i>	ESC, 28
PASAR	<i>xa nunca dera en falar por algo que lle pasou de neno</i>	ESC, 28
PASAR	<i>Non sei que pasou</i>	ESC, 87
PASAR	<i>Camiñaba Mohamed pola beira, cuberto pola súa mercadoría de alfombras, cando pasou veloz un coche</i>	ESC, 89
PASAR	<i>Pasoulle o mesmo a un meu avó</i>	ESC, 89
PASAR	<i>¿E que pasou co mestre?</i>	ESC, 99
PASAR	<i>Se pasa por Betanzos, dixo Don Xil con mágoa, non deixe de ir á de Santa María</i>	ESC, 101
PASAR	<i>a cada día que pasaba a raposa ía a mellor</i>	ESC, 164
PASAR	<i>Pasou a comitiva pola Pedra da Arca</i>	ESC, 167
PASAR	<i>Os autos pasaban agora como lanceiros impasibles</i>	ESC, 168
PASAR	<i>Así che vai pasando a vida...</i>	OCT, 23
PASAR	<i>Parece que non pasou nin un día por ti...</i>	OCT, 23
PASAR	<i>¡Ai, pasáronche tantos</i>	OCT, 23
PASAR	<i>Mandádeme pasar logo</i>	OCT, 24
PASAR	<i>Que mal pasan os anos, pensa o García un pouco mareado</i>	OCT, 27
PASAR	<i>deixa pasar o tempo mirando prós montes de lonxe</i>	OCT, 180
PASAR	<i>Non cheguei a pasar pra acá do Cabalo</i>	OCT, 206
PASAR	<i>os amigos de España pasarán, esmagarán os rebeldes, levantarán o asedio.</i>	OCT, 346
PASAR	<i>Xunta o Boi Grande pasan seis tabeiróns en formación</i>	OCT, 357
PASAR	<i>Pasan ambas patrullas cara ó fondo da cala</i>	OCT, 359
PASAR	<i>¿Ti cres que os nosos pasarán?</i>	OCT, 361
PASAR	<i>Sempre pasan cousas así neste centro penitenciario</i>	BE, 15
PASAR	<i>Non che vou relatar, Esmeraldina, o que alí pasou</i>	BE, 16
PASAR	<i>Producía ourizos na carne a súa mao, cando pasaba polo brazo ou polo hombreiro de meu</i>	BE, 108
PASAR	<i>Amaury Pleven pasa diante dos de Port-L'Aunay</i>	BE, 109
PASAR	<i>Pasaba o doutor Rojet Ulmannei en dirección ao seu despacho, (...), facendo retumbar o sobrado coa súa mulata</i>	BE, 118
PASAR	<i>Semellaban cantar as augas dunha fonte que por alí pasaba</i>	BE, 123
PASAR	<i>Polo final do patio, de aquel patio polo que eu aseara tanto durante todos os anos da miña prisión, pensando en ti,...) pasaban sombras.</i>	BE, 283
PASAR	<i>e que as chamuscas que prenderan nunha manta se estenderan rapidamente pola madeira do teito e pasaran ó resto da casa.</i>	DEUS, 14
PASAR	<i>Parece ser que cando pasaban polas inmediacións, no momento en que un dos soldados de garda lles deu o alto por rutina,</i>	DEUS, 15
PASAR	<i>máis de cen soldados estaban situados na rúa que desemboca por detrás do depósito da auga e no camiño que pasa por diante do cemiterio</i>	DEUS, 16

PASAR	<i>ó baixar do metro, camiñaban durante un cuarto de hora e pasaban por diante dos cafés máis elegantes da cidade,</i>	DEUS, 129
PASAR	<i>sentía unha rabia que a enfurecía cada vez que chegaba da facultade e o carteiro xa pasara pola rúa sen deixar nada para ela.</i>	DEUS, 131
PASAR	<i>Pasoulle pola cabeza a tentación de medilas cunha cinta métrica, pero ela mesma se riu do disparate</i>	DEUS, 133
PASAR	<i>Ela pasaba falando con Ana Montenegro pola beira do outro lado,</i>	DEUS, 138
PASAR	<i>O gobernador civil pasou dúas veces no coche</i>	DEUS, 247
PASAR	<i>Soamente se ergueu de novo cando a eso das nove da noite sentiu pasar unha camioneta</i>	DEUS, 248
PASAR	<i>Estiveron parados no mesmo lugar unha media hora máis e logo volveron pasar, desta vez a unha marcha menos veloz, por diante da casa.</i>	DEUS, 249
PASAR	<i>cousas miúdas que ocorren na rúa: unha señora vestida de loito que atravesa a calzada, un home que pasa arrastrando un carro cargado de carbón</i>	DEUS, 249
PASAR	<i>Polo rostro delgado del pasou a sombra moura dunha decepción.</i>	DEUS, 254
PASAR	<i>Pasoulle pola cabeza a figura dun home pequeno e gordo que estaba detrás da mesa do tribunal</i>	DEUS, 268
PASAR	<i>algo que lle pasa a algunha xente, que fala do autor coruñés coa paixón do máis devoto ó patrón da aldea.</i>	TN6, 25
PASAR	<i>¿E que pasou coa arquitectura?</i>	TN6, 26
PASAR	<i>O mesmo que pasa coa natureza, que hai que conserv-la e pensar nos que veñen despois.</i>	TN6, 27
PASAR	<i>E é unha actitude que non está só nos empresarios, non quero que se me malinterprete, pasa tamén, por exemplo, nos sindicatos.</i>	TN6, 29
PASAR	<i>Hai un ano escaso que o partido tivo un Congreso, e pasamos dunha fase anterior extraordinariamente conflictiva a nivel interno a un momento no que esa conflictividade diminuíu</i>	TN6, 60
PASAR	<i>E claro, se pasamos a un sistema de cupo, a continuación entramos en crack, porque non temos capacidade para manter os nosos servicios.</i>	TN6, 62
PASAR	<i>Soamente apuntei unha descrición do que pasou.</i>	TN6, 74
PASAR	<i>A expansión do cine pasa por diferenciar e diversificar as vías de produción e de explotación comercial.</i>	TN6, 90
PASAR	<i>Pasou o tempo en que millóns de pequenos aforradores decidían os seus investimentos.</i>	TN12, 33
PASAR	<i>a movida electoral socialista pasou a primeira plana con enviados especiais, retransmisións en directo e editoriais diarias.</i>	TN12, 36
PASAR	<i>Dende entón ata que por fin nos asignaron o neno pasaron 19 meses.</i>	TN17, 14
PASAR	<i>para que os que xa pasaron pola experiencia aconsellen os novatos nas cousas máis prácticas.</i>	TN17, 15
PASAR	<i>Pasaban os días e non dabamos chegado.</i>	TN17, 15
PASAR	<i>O futuro que pasa por París</i>	TN17, 42
PASAR	<i>e o pobre cidadán que din que ten un castro na súa leira, ¿ten que aturar as visitas de todo o mundo? En Inglaterra non pasa.</i>	TN17, 55
PASAR	<i>Despois de cinco edicións moitos foron os asuntos e as persoas que pasaron por estas xornadas,</i>	TN17, 63
PASAR	<i>Canea-lo tema, leva-las mans á cabeza e todo rematou, deixando que pasen os días</i>	OCG3-3-99, 19
PASAR	<i>collendo violentamente á Dorinda por un brazo, mandouna pasar diante para a casa.</i>	ARR, 42

PASEAR	<i>Os dous o sabían. Paseaban falando deses asuntos comúns que fan humanos aos humanos.</i>	EBO, 363
PASEAR	<i>e con aquelas rarezas, como a de só comer verzas e pasear polas corredoiras en bicicleta</i>	ESC, 28
PASEAR	<i>Outros están sentados polo chan, amusgados aínda, ou pasean coa cabeza baixa, remoendo a derrota...</i>	OCT, 350
PASEAR	<i>Ao pouco de estar alí xa me puxen a pasear</i>	BE, 22
PASEAR	<i>Mentres paseaba, sempre ao mesmo ritmo, as miñas mentes voaban na percura de Bretaña</i>	BE, 22
PASEAR	<i>Paseando por un bosque próximo a Wannsee, nas inmediacións do lugar onde se suicidara o poeta Von Kleist coa súa amante, descubrira un letreiro que avisaba do perigo de tropezar nas pedras</i>	DEUS, 128
PASEAR	<i>Hoxe sería imposible recoñecer nesta muller gorda e desgredada a delicada figura adolescente daquela mocidade que el tiña evocado para ela aquela tarde, paseando á beira do río, en Santiago, hai anos</i>	DEUS, 140
PASEAR	<i>Dicía que se imaxinaba a si mesmo paseando co seu mestre pola praia</i>	DEUS, 146
PASEAR	<i>Xusto debaixo, unha cámara de fotos que descubriron xuntos hai anos, un día que estaban paseando ambos os dous por Santiago</i>	DEUS, 252
PASEAR	<i>Os californianos, xente amable e agradable. Algúns corren, pero ninguén pasea.</i>	TN17, 67
PASEAR	<i>O titular da Xunta paseou pola cidadela</i>	OCG4-3-99, 42
PASEAR	<i>Pensaba, si, na inocencia da miña suposición naquela tarde de treboada, mentres paseaba arriba e abaixo da praza do Soajo</i>	ARR, 165
PASMAR	<i>as imaxes pasmban</i>	ESC, 10
PASMAR	<i>Un ten oído mil chascarrillos sobre o ditador, por exemplo que pasmba cos debuxos animados.</i>	TN6, 5
PATINAR	<i>Restregando as baetas polas madeiras do piso para sacar brillo, unha en cada pé, como se patinaban.</i>	DEUS, 25
PECAR	<i>Por exemplo, de San Juan de la Cruz afirmaba que a todas luces era un santo que non pecaba.</i>	OCG11-3-99, 4
PECHAR	<i>O pasado día 6 pechouse o prazo de presentación de obras.</i>	OCG11-3-99, 41
PEGAR	<i>É increíble cómo se pega a escuridade ás pedras cando chove.</i>	OCP, 67
PEGAR	<i>Pegáballes ós fillos, pero era débil.</i>	MFB, 41
PEGAR	<i>¿Pegouche moito?</i>	ESC, 99
PEGAR	<i>Seique o obrigaba e lle pegaba</i>	OCT, 185
PEGAR	<i>Esta cola non pega nada ben.</i>	DRAG, 883
PEGAR	<i>a gravata non che pega nada con esa camisa.</i>	GDXL, 1482
PELEXAR	<i>pelexaba a brazo partido contra o seu corpo rebelde ó sacrificio.</i>	MFB, 183
PELEXAR	<i>Recordaba tamén a figura gorda e pacífica, pero áxil, da criada Isaura, (...)pelexando contra unha simple mouta de po</i>	DEUS, 25
PELEXAR	<i>pero se teño que facelo fareino e pelexarei por unha praza no cadro de primeira do Real Madrid.</i>	OCG3-3-99, 40
PELEXAR	<i>Reclamará un salario social (...), pelexará contra a precariedade laboral e esixirá a defensa dos sectores productivos.</i>	OCG25-11-98, 8
PELEXAR	<i>O Mérida perdeu tres puntos, mentres o Leganés pelexa duro por ascender na táboa.</i>	OCG11-3-99, 46
PENALIZAR	<i>Aínda se penalizan as corruptelas e o desgaste de tantos anos de goberno.</i>	TN6, 50

PENDER	<i>Constatee a presenza de innumerábeis moscas mortas todo ao longo do fio da luz do que pendía unha boxía</i>	BE, 102
PENDER	<i>Asimesmo, o labio inferior pendíalle de cada vez máis</i>	BE, 258
PENDURAR	<i>Alí había tapices, nos que se representaban historias do pasado, que penduraban dos muros</i>	BE, 27
PENDURAR	<i>O toco da súa perna mancada descansaba plenamente no taboleiro, mentres que a san penduráballe no ar ao xeito dos meniños</i>	BE, 104
PENDURAR	<i>Unhas cadeiras que lembran as temperaturas estivais, unha mesa da que pendura o correspondente cartel anunciador de "Paso de Ecuador de Medicina",</i>	OCG25-11-98, 4U
PENETRAR	<i>Libardino non daba creto aos sons que penetraban nas súas orellas enchoupadas de cera.</i>	EBO, 24
PENETRAR	<i>seguíu repetindo, incluso en soños, a secuencia máxica que penetrara nos seus labios,...</i>	EBO, 369
PENETRAR	<i>o lume penetrou nos polvoriños e na fábrica de armas</i>	OCT, 364
PENETRAR	<i>Penetrou entón na miña cela o Cabo que xa eu coñecía</i>	BE, 17
PENETRAR	<i>Penetrei na sala do castelo de Kerjean coa pega-marza</i>	BE, 27
PENETRAR	<i>é entón cando as larvas que penetraran pola grande fiestra en ferraduro escomezan a converterse en libélulas</i>	BE, 31
PENETRAR	<i>emanaba ledicia de augas latriqueiras para o ouvido, frescor que polos ollos pentraba</i>	BE, 32
PENETRAR	<i>No momento de penetrar os soldados entre as ruínas</i>	DEUS, 16
PENETRAR	<i>...xestionar as emisoras que lles foran concedidas, deixándoas nas mas da Cadena Ser, casos de El Correo, El Progreso, ou, no caso de La Voz, penetraron no marco da comunicación radiofónica estatal</i>	TN12, 16
PENISCAR	<i>O Fidel penisca distraído, e deixa pasar o tempo mirando prós montes de lonxe...</i>	OCT, 180
PERCIBIR	<i>Pola satisfacción ruidosa que se percibía no ton das voces, pensou que podía ser Servando Valencia, sempre tan alegre,</i>	DEUS, 133
PERCUTIR	<i>Boleros coñecidos que percutían na súa cabeciña a diario.</i>	EBO, 249
PERDER	<i>A conclusión de todo este proceso é que tanto Borrell, como Almunia, como o propio González, perderon en favor dos vicerreis territoriais.</i>	OCG25-11-98, 2
PERDER	<i>O Atlético, que perdeu co colista Tenerife, non debe darlles máis oportunidades ós rivais.</i>	OCG11-3-99, 46
PERDER	<i>non sabería dicir cando se perdeu todo iso</i>	ESC, 87
PERDER	<i>a navalla perdíase nunha poza de auga escusada</i>	BE, 113
PERDER	<i>semellaban cantar as augas dunha fonte que por alí pasaba e que logo se perdía prado adiante,</i>	BE, 123
PERDER	<i>Laboreiro perdeuse cun laído por onda os espigueiros</i>	ARR, 165
PERDOAR	<i>Ti también me perdoas, ¿verdade, Emiliño?</i>	OCT, 205
PERDURAR	<i>denominación de Parque de Cultivo, o que de inmediato trouxo consigo ter que abandonar, por lei, os seus métodos de traballo e submeterse ós obrigados pola Xunta, pelexa legal que aínda perdura.</i>	TN12, 28
PERDURAR	<i>A fraga na que perduran as vestiduras das fadas,</i>	TN12, 70
PERDURAR	<i>cousa que non tivo éxito neste caso, pois perduran os idiomas e as identidades nacionais respectivas.</i>	OCG4-3-99, 4
PERECER	<i>Gracias á súa actuación heroica, na que pereceron moitas ducias de alienados, a totalidade dos Iras foi exterminada</i>	BE, 278

PERIGAR	<i>Polo demais, a propia tranquilidade do seu fogar perigaba a causa do despiste do carteiro.</i>	MFB, 49
PERMANECER	<i>Desconfiaría pola luz acendida, e permanecía á escoita sen resolverse a empurrar a porta.</i>	MFB, 154
PERMANECER	<i>iso que permanecía observándoa á súa vez, era el, o rato</i>	ESC, 29
PERMANECER	<i>o crego ía saltar coma un resorte, pero este permaneceu pensativo</i>	ESC, 95
PERMANECER	<i>dúas vellas de nariz prominente e non menos esaxerada estatura permanecían quedas e fixas sobre a terra.</i>	BE, 124
PERMANECER	<i>E Endovel e Endovellenn, Esmeraldina, eran os xenios que proclaman que todo muda, que nada permanece,</i>	BE, 262
PERMANECER	<i>Permanecía eu en compañía dun fato formado por uns poucos reclusos apegados á grade da galería</i>	BE, 271
PERMANECER	<i>Rhiwefdell advertiume de que a porta principal da Prisión de Príncipe permanecía aínda fechada.</i>	BE, 283
PERMANECER	<i>volve virar o corpo desde a capela de san Brais ata o altar maior e durante uns minutos permanece cos ollos fitos na Virxe</i>	DEUS, 12
PERMANECER	<i>Ó principio, como se o tentase, o animal permanece de pé</i>	DEUS, 19
PERMANECER	<i>a desorde do salón, onde ás veces os pratos e os restos do xantar permanecían sobre a mesa durante a tarde enteira</i>	DEUS, 24
PERMANECER	<i>quitaba cerimoniosamente o sombreiro, permanecía de pé na metade da habitación e falaba desde alí case en posición de firmes</i>	DEUS, 28
PERMANECER	<i>Permanecía encollido á sombra dun bidueiro</i>	DEUS, 148
PERMANECER	<i>Volveron media hora despois para dirixirse ata o Hospital, onde permaneceron durante máis de unha hora.</i>	DEUS, 247
PERMANECER	<i>había un ir e vir de xente apresurada que se movía dun lado para outro e consultaba co único membro do consello que permanecía detrás da mesa, remexendo nun mazo de papeis</i>	DEUS, 262
PERMANECER	<i>As persoas que o acompañaban, o mesmo o cura que os demais individuos que permanecían en silencio nunha esquina do cuarto,</i>	DEUS, 266
PERMANECER	<i>O edificio permanece e, asemade, as súas pedras son o soporte dunha vila que obtivo premios de urbanismo</i>	TN6, 93
PERMANECER	<i>Ás seis e cuarto a penas permanecen na pista dúas rapazas e un catatónico cun xerseí de pico</i>	TN6, 93
PERMANECER	<i>Ela sabe que se entregará sen reservas á paixón naquela soedade da illa onde permanece sen que ningún a agarde.</i>	TN12, 55
PERMANECER	<i>Coñecerán o neno, permanecerán alí con el o tempo que lles obrigue o goberno.</i>	TN17, 13
PERMANECER	<i>Son rapaces que na maioría dos casos permaneceron longo tempo en institucións de acollida,</i>	TN17, 15
PERMANECER	<i>abandonou o lugar nun helicóptero mentres Moya permaneceu xunto ó vehículo.</i>	OCG25-11-98, 34
PERMANECER	<i>Protección Civil de Galicia permanece en alerta ante o aviso da entrada dun temporal de vento e neve</i>	OCG4-3-99, 1
PERMANECER	<i>Paso as tardes tomado pola malenconía a ollar os carballos despidos da feira e permanezo coma hipnotizado pola contemplación dos floróns de ferro de fundición.</i>	ARR, 31
PERSISTIR	<i>Se consegue facer todo isto, e persiste na súa estratexia actual, tanto respecto da dereita como do centro - esquerda non nacionalista,...</i>	TN6, 48
PERSISTIR	<i>Persisten as diferencias para o consenso en xerar un Consello Audiovisual.</i>	OCG11-3-99, 53
PERTENCER	<i>os segresos pertencen ao mundo do inconfesable, por iso son segredos,...</i>	EBO, 29

PERTENCER	<i>El cría que ela lle pertencía e veumo dicir un día.</i>	ESC, 84
PERTENCER	<i>a presencia de cousas "que non se foran", que non pertencían ao pasado</i>	BE, 25
PERTENCER	<i>polo disgusto de saber que por primeira vez desde que eran rapaces había unha parte da vida del que xa non lle pertencía a ela.</i>	DEUS, 147
PERTENCER	<i>Ese fungo negro e espantoso que se veu subindo cara ó ceo nas páxinas dos xornais pertence ó reino dunha inmensidade na que el debe pensar que se perdeu</i>	DEUS, 250
PERTENCER	<i>Pertencen á contraportada da edición de {Faut pas payer}, versión francesa de {Non si paga, non si paga}.</i>	TN6, 85
PERTENCER	<i>Europa é tamén un nome do mosaico ao que Galiza pertence como unha pequena tesela.</i>	TN12, 42
PERTENCER	<i>Coa forza dos seus argumentos falan das moitas eivas que atopan no sistema literario ó que pertencen</i>	TN12, 48
PERTENCER	<i>No grupo de traballo responsable de temas europeos integráranse deputados das tres formacións incluíndo a aqueles que pertencían ó Parlamento de Estrasburgo.</i>	TN17, 21
PERVIVIR	<i>a Xunta non realizou nin parece que vaia facelo unha forte campaña destinada a desterrar os prexuízos lingüísticos que aínda perviven na sociedade.</i>	TN12, 5
PESAR	<i>Pesoume ben aquela curiosidade trivial, un falar por non estar calado.</i>	MFB, 30
PESAR	<i>Romero alcanzara sete quilos no momento da súa nacemento: pesáballe a alma.</i>	EBO, 20
PESAR	<i>un neno Xesús dos de verdade, que só ela sabía o que pesaba,</i>	ESC, 11
PESAR	<i>non parece que lle pese o labor.</i>	OCT, 35
PESAR	<i>Aquela ilustración política desapareceu co réxime, e as cousas teñen hoxe outro xeito, no que pesa aínda a herdanza simbólica e material do franquismo.</i>	TN1, 21
PESAR	<i>se o atractivo do exministro coma cabeza de cartel é moi superior ao do leal...Almunia, as arelas de abrir un novo capítulo na historia do partido pesaron igualmente á hora de emitir o voto.</i>	TN12, 39
PESAR	<i>Rouco, que non descartou que a significación de Madrid e Barcelona pesasen nas eleccións, non se opuxo á maior independencia no seo da Igrexa...</i>	OCG3-3-99, 30
PESAR	<i>pesou menos a creación de textos dramáticos có estudio da literatura.</i>	TN20, 30
PESAR	<i>Defenderá a necesidade de que o Goberno español discuta ante a Unión Europea o levantamento das restricións productivas que pesan sobre os estaleiros galegos.</i>	OCG25-11-98, 7
PESAR	<i>O feito de crear pesa cada vez máis e ademais Galicia está sobrada desa creatividade</i>	OCG11-3-99, 5R
PESAR	<i>Pésame Lobosandaus derriba dos ombreiros</i>	ARR, 25
PESAR	<i>Pesaba coma se alguén, baixo o sobrado, quixese arrebatarmos.</i>	ARR, 159
PESAR	<i>o que fixeche pesará sempre na túa conciencia.</i>	DRAG, 898
PESCAR	<i>Todos vimos do mesmo mar e pescamos coas mesmas mans.</i>	TN6, 93
PESCAR	<i>sinalou que o temor portugués a que barcos galegos pescaran naquelas augas non estaba fundado,</i>	OCG4-3-99, 7
PESCAR	<i>prohibición da pesca de cerco desde o Mondego ó Miño, para evitar que os barcos galegos pescasen en augas lusas durante o paro en Galicia.</i>	OCG4-3-99, 2
PESCAR	<i>no Cantábrico poden estar tranquilos porque ningún barco galego pescará aí.</i>	OCG4-3-99, 2
PESPONTAR	<i>Na fiestra da cociña pespontaban os luceiros das mimosas,</i>	ESC, 158

PESTANEXAR	<i>os insoportables pequenos ruidos que provocan os dedos e os ollos ao pestanexar.</i>	OCP, 75
PETAR	<i>Holmes petou cos cotobelos no vidro,...</i>	MFB, 207
PETAR	<i>Non o denunciarei nunca máis, pode seguir facendo todo o ruído que lle pete,...</i>	EBO, 18
PETAR	<i>Ao non saír ningún, foi Simón petar na aldraba de ferradura</i>	ESC, 162
PETAR	<i>sentín a charanga de ferrollos que se descorren, chave que peta no buraco da fechadura,</i>	BE, 14
PETAR	<i>petei na porta do despacho do Médico Oficial</i>	BE, 104
PETAR	<i>Unha tarde, cando ela se atopaba repasando uns apuntes de Botánica na habitación, petaron na porta de abaixo</i>	DEUS, 133
PETAR	<i>Non sabía Baltar daquela que Cuiña petaría na súa porta para pactar as listas</i>	TN6, 21
PETAR	<i>Eduardo petou até tres veces na porta da súa esposa.</i>	ARR, 169
PETAR	<i>Non podes facerme saír así, cando che pete.</i>	OCP, 91
PIAR	<i>Así, por exemplo, han de existir paxaros canoros que pían venturosos no medio e medio das ponlas espinuladas dun camelio...</i>	EBO, 254
PICAR	<i>¡Puaf! Saben horrible, dixo a nena. E pican na lingua.</i>	ESC, 20
PICAR	<i>O percutor da esquerda tenllo atascado, e o da dereita pica cando quere</i>	OCT, 182
PINGAR	<i>as xentes poñen o país pingando, tratándoo do peor, precisamente porque a chuvia pinga diario.</i>	TN12, 7
PINTAR	<i>A aposta polas ideas e polo peso do capital humano para facer que unha empresa pinte no mercado e, sobre todo, no mercado das novas tecnoloxías, é algo que en Filloa está claro dende o primeiro día.</i>	OCG11-3-99, 4R
PODER	<i>aticei o lume canto puiden.</i>	ESC, 96
PODER	<i>Pero el tamén ten abondo qué facer na casa meu pai agora xa non pode tanto e ademais a cousa pública cómelle moito tempo.</i>	OCT, 26
PODER	<i>E aínda así, puidémosche máis ca eles</i>	OCT, 183
PODER	<i>o Xurxo quixo probar unha charrúa e as vacas non lle podían</i>	OCT, 193
PODER	<i>É moi forte, pódelle a calquera.</i>	GDXL, 536
POÑER	<i>reacción desmesurada dalgúns dirixentes, de dereita e de esquerda, que profesan unha democracia de quita e pon segundo vaia o xogo para a súa concepción uninacional do Estado</i>	TN6, 47
POÑER	<i>Unha especie de nó púxoseme na gorxa.</i>	BE, 261
POÑER	<i>Un intre notei que un morto enorme se puña diante miña</i>	BE, 280
POÑER	<i>E aínda que despois de casar se lle compuxeron dunha forma espléndida, especialmente cando aumentou os primeiros quilos, antes de poñerse gorda coma agora</i>	DEUS, 23
PÓR	<i>pero alén dos visillos do cuarto estábase xa a pór o sol</i>	BE, 260
PORFIAR	<i>A patroa aínda porfía un pouco, queixándose do minúsculo apetito dos convidados</i>	OCT, 32
PORTAR	<i>Traballos forzados, e gracias. E se te portas ben, quedaranche en dous anos</i>	OCT, 184
POSICIONAR	<i>o escritor proposto á candidatura do premio Nobel, Méndez Ferrín, posiciónase ó lado da petición dos declarantes de Barcelona</i>	OCG4-3-99, 3R
POUSAR	<i>perdidos máis adiante na mesma néboa que pousara no val do río.</i>	ESC, 145
POUSAR	<i>Pousaron os trescentos nos tellados dos edificios</i>	ESC, 169
POUSAR	<i>Un corvo (...) pousou á beira deles, na cheminea.</i>	ESC, 178

POUSAR	<i>Pousou entón Amarilis sobre os rizos loiros de Londragoll</i>	BE, 29
POUSAR	<i>despois foi un pano pardo que se me pousou nos ollos</i>	BE, 18
POUSAR	<i>E vin miles de gaivotas pousar no seu dedo</i>	OCP, 48
POUSAR	<i>Todo pasa en cámara lenta diante dos ollos, arrastrando follas secas que se pousan en min con somnolencia e...</i>	OCP, 71
POUSAR	<i>as partículas de lixo van(se) pousando e queda a auga limpa.</i>	DRAG, 929
POUSAR	<i>pousa un pouco, muller, descansa.</i>	GDXL, 1560
POXAR	<i>un novo debuxo do mapa de frecuencias no que a cadena Ser poxará seriamente polas emisoras concedidas ós seus históricos aliados.</i>	TN12, 16
PREDOMINAR	<i>depende de como actúen os axentes políticos, de como asuman estes resultados electorais, de que nesa asunción predomine a inercia continuista ou a capacidade adaptativa ás novas condicións</i>	TN6, 47
PREDOMINAR	<i>En Galicia predominan as editoriais pequenas, ou selos dependentes de grandes grupos editoriais,</i>	TN20, 28
PREGUNTAR	<i>¿Por que o Castromao non pregunta?</i>	OCT, 202
PREMER	<i>premeu ata o fondo, ata onde nunca chegara coa súa espada</i>	ESC, 175
PRENDER	<i>o toxo prendera na parte cha do alto</i>	ESC, 102
PRENDER	<i>Achiquei cun sapato, outra cousa non quedaba na lancha, nin remos siquiera, o motor non prendía.</i>	OCT, 206
PRENDER	<i>e que as chamás que prenderan nunha manta se estenderan rapidamente pola madeira do teito e pasaran ó resto da casa.</i>	DEUS, 14
PRENDERSE	<i>¿Ves aquela luz que vén de prenderse?</i>	ESC, 33
PRENDERSE	<i>Préndense luces, brincan pés das camas,...</i>	OCT, 365
PREOCUPAR	<i>Luou díxome un día que aquel poli fora unha das poucas persoas que se preocupara por el ao longo da súa vida.</i>	OCP, 15
PREOCUPAR	<i>Simón descabalgou, contou Toimil, e foi cara eles co seu cordial sorriso e sen preocuparse de quitar sombreiro e cascos</i>	ESC, 80
PREPARAR	<i>Non se preparan armas homicidas, non é preciso agora dar a morte.</i>	OCT, 361
PRESCINDIR	<i>Convivirá unicamente con criminais comúns, tería por forza de prescindir da súa práctica habitual.</i>	BE, 102
PRESCINDIR	<i>Raño unha orella e prescindo de ti por uns segundos.</i>	CAMIÑO, 181
PRESTAR	<i>o maníaco Sabino do que lle falara o comentarista Dito prestouse dilixente a lle bater nas costas,...</i>	CAMIÑO, 143
PRESTAR	<i>Ben está e que lle preste.</i>	TN20, 6
PRESTAR	<i>non engana a ninguén que non se preste</i>	ESC, 14
PRESTAR	<i>Aquilo prestouse a moitos comentarios por parte dos veciños.</i>	AGOSTO, 36
PRESUMIR	<i>Levara un carro de toxos pa Eliseu pa Prado e díxenlle á mamá: sóbemos ben, porque eu presumía levando así un carro ben feito.</i>	LALÍN, 79
PRESUMIR	<i>Os seus pais, que hogano presumen de fillo ben colocado, temeron durante anos polo destino profesional do vaina.</i>	MFB, 43
PRESUMIR	<i>Segundo dixera Manuel, que presumía de coñecé-lo ben, o mestre era un tolambán.</i>	AGOSTO, 113
PRESUMIR	<i>o escritor Fernando Vizcaino Casas presumiu de madridista neste acto cando tomou a palabra.</i>	OCG11-3-99, 47
PRIMAR	<i>Os valores que primaron nos titulares dos xornais a prol desta coalición centraronse na necesidade dunha política de esquerdas e progresista</i>	TN6, 65
PRINCIPIAR	<i>RASTROS principia cun breve e desolador relato</i>	TN12, 73

PRINCIPIAR	<i>Manuel R. Moldes (...) principiou nas míticas exposicións Ó Aire Libre, na Praza da Princesa, en Vigo, nos comezos da década dos anos setenta.</i>	TN20, 72
PROBAR	<i>Durante estes cinco anos Teo probou cun disco en solitario.</i>	OCG11-3-99, 38
PROCEDER	<i>Procedeu con cautela, como cando apuntaba ós pombos ó pé do carballo,...</i>	MFB, 149
PROCEDER	<i>A luz procedía dunha xanela de guillotina...</i>	MFB, 205
PROCEDER	<i>Os datos que se analizan e interpretan neste informe xornalístico proceden dun total de 4.932 entrevistas a persoas de máis de 18 anos</i>	TN1, 19
PROCEDER	<i>o PSdG procede no seu discurso público e as actitudes e imaxe dos seus dirixentes máis significativos a desgaleguizar progresivamente a súa mensaxe,...</i>	TN6, 41
PROCEDER	<i>Nos certames de novos valores xa é unha evidencia que unha inmensa maioría proceden de facultades de Belas Artes</i>	TN6, 81
PROCEDER	<i>Sen embargo, toda creación procede dos ollos e do corpo da amada</i>	TN17, 57
PROCEDER	<i>A proposta de reforma desta lei procede do BNG</i>	OCG4-3-99, 40
PROCEDER	<i>O pai de Carlos procedía de Pontearreas, creou familia en Marín,</i>	OCG25-11-98, 2
PRODUCIR	<i>Xustamente no intre en que se produza o levantamento, ti deberás trasladarte como sexa ao Cuarto dos Manequíns,</i>	BE, 268
PRODUCIR	<i>O silencio que se produciu na sala rompeuno o presidente do tribunal</i>	DEUS, 262
PRODUCIR	<i>As detencións producíronse na Habana e outras localidades do interior</i>	OCG4-3-99, 18
PROER	<i>un buraco sen fondo, que ás veces lle proía no ventre</i>	ESC, 10
PROFETIZAR	<i>Xa é moito máis ca algo, como profetizara o desaparecido López Cid.</i>	TN20, 19
PROLIFERAR	<i>Estes cada vez proliferan máis.</i>	OCG25-11-98, 44
PROLONGAR	<i>O sol caía daquela nun val, que se prolongaba moi alén</i>	BE, 32
PROLONGAR	<i>Dá a impresión de que a crise interna se prolonga.</i>	TN6, 60
PROLONGAR	<i>A batalla para, digamos, o control galeguista da institución prolongouse demasiado tempo</i>	TN6, 71
PRONUNCIAR	<i>Os cinco maxistrados da Cámara dos Lores pronunciaranse ás dúas hora local</i>	OCG25-11-98, 17
PRORROMPER	<i>Deitado no chao vin como Menina Nhadrón prorrompía en aceno vigoroso.</i>	BE, 273
PROSEGUIR	<i>Xa, ben, pois logo -prosegiu- sen darme tempo para lle contestar- xa ti sabes.</i>	BE, 103
PROSPERAR	<i>O mito da volta do rei máximo non prosperaría connosco nas Células.</i>	BE, 267
PROTESTA	<i>Protesta contra a imaxe que di que del hai en Galicia.</i>	TN6, 59
PROTESTAR	<i>retorcéndose e espreguizándose moito, coma se lle protestasen as xuntas</i>	OCT, 33
PROTESTAR	<i>Laura, que se ri ás gargalladas, que esvencella e protesta por brincar</i>	OCT, 351
PROTESTAR	<i>Vai protestar outro pola falla de seguridade e está borracho tamén</i>	CULP, 94
PROVIR	<i>bechos escuros e crueis que incesantes proveñen de larvas de cores</i>	BE, 31
PROVIR	<i>Acordei tremendo, porque un ruído enorme chegaba a min e proviña da porta que comunicaba o Cuarto de Manequíns co Blok-K.</i>	BE, 277
PROVIR	<i>teñen que mercar todo isto na mesma rexión</i>	TN17, 14
PROVIR	<i>A Policía investigou a traxectoria do disparo de postas , e comprobou que proviña doutra vivenda próxima</i>	OCG4-3-99, 21
PROXECTAR	<i>E máis tarde, ao longo, proxectouse no vidro unha sombra montesía</i>	ESC, 40
PRUÍR	<i>pero dominábao unha alegría histórica que lle pruíu na gorxa,...</i>	MFB, 244
PUBLICAR	<i>Non se publica hoxe o seu artigo</i>	DEUS, 27

PUBLICAR	<i>Dende a fundación de Hoja del lunes de Lugo, que comezou a publicarse o 8 de xaneiro</i>	A PEN218, 22
PUNTUAR	<i>Seméllase ó voleibol, no que só puntúa quen ten o saque</i>	XOGPOP, 67
PUXAR	<i>O poderoso ancián agarra e puxa, retrinca os dentes</i>	OCT, 228
PUXAR	<i>A man do xigante puxa, puxa dolorosamente pola cabeza ameazante</i>	OCT, 228
QUECER	<i>sentir os pés afundirse na lama, escoitar a chuvia e o vento, notar como o leite vai quecendo paseniño co teu corpo vello.</i>	ESC, 111
QUEDAR	<i>As mulleres que quedaban (...) optaron por saír ao adro,...</i>	EBO, 359
QUEDAR	<i>Temos uns baixos de prezo, que son unha ganga, ¿queren velos?, unha auténtica ganga. Non, quedamos con estes para nós e estoutros para os nosos amigos,...</i>	EBO, 372
QUEDAR	<i>eu daba de boa gana canto me queda de vida</i>	OCT, 207
QUEDAR	<i>Dos poderes de antano quedara unha sotana</i>	ESC, 11
QUEDAR	<i>E algo lle dixo un sentido porque abriu o xornal que alí quedara e encontrou medio roída a páxina das esquelas.</i>	ESC, 26
QUEDAR	<i>Ese é o reino que nos queda, pensei Toimil.</i>	ESC, 34
QUEDAR	<i>¿E as alfombras?, preguntou Miranda. Aló quedaron, entintadas en sangue,</i>	ESC, 90
QUEDAR	<i>Un día quedaban para comer nunha churrasquería</i>	ESC, 92
QUEDAR	<i>Se non che importa, quedaría por aquí para logo botar unha ollada</i>	ESC, 157
QUEDAR	<i>dixo Spiderman que ía comer fóra, aínda que moito lle insistiu Rosa para que quedase</i>	ESC, 165
QUEDAR	<i>Gústame como quedou a casa</i>	ESC, 173
QUEDAR	<i>Xa só quedamos nós.</i>	ESC, 178
QUEDAR	<i>Polas undosas chousas aínda quedan medeiros aquí e acolá</i>	OCT, 12
QUEDAR	<i>Aquela noite quedaba en Vigo a durmir</i>	OCT, 12
QUEDAR	<i>baixa de présa os chanzos e queda parado no meo da vereia, sen dicir palabra</i>	OCT, 13
QUEDAR	<i>Aínda queda algo máis nos cortellos</i>	OCT, 27
QUEDAR	<i>Unha cerva noviña quédaselles mirando con ollos que parecen humanos</i>	OCT, 180
QUEDAR	<i>Traballos forzados, e gracias. E se te portas ben, quedaranche en dous anos</i>	OCT, 184
QUEDAR	<i>Non é pouca sorte que aínda quede algún gusto en común</i>	OCT, 191
QUEDAR	<i>Na miña casa morreron, e eu quedei así</i>	OCT, 206
QUEDAR	<i>Achiquei cun sapato, outra cousa non quedaba na lancha</i>	OCT, 206
QUEDAR	<i>Pero non había onde puidera quedar, nin quería...</i>	OCT, 206
QUEDAR	<i>Por velo un instante, por recobrar un minuto a vista dos ollos, eu daba de boa gana canto me queda de vida.</i>	OCT, 207
QUEDAR	<i>Se eu fora un home de palla podía quedar agora con túa mai</i>	OCT, 339
QUEDAR	<i>Puido quedar algún detrás das liñas.</i>	OCT, 349
QUEDAR	<i>se algún anda solto aínda será porque quedou con algún fin</i>	OCT, 349
QUEDAR	<i>E aínda queda unha hora...</i>	OCT, 361
QUEDAR	<i>Un mozo berra, racha a camisa negra, queda co peito espido</i>	OCT, 365
QUEDAR	<i>Atrás, na tomba, queda xa o silencio.</i>	OCT, 365
QUEDAR	<i>sen atrevérense a iniciar a toma da casa por medo a que quedase algún deles vivo</i>	DEUS, 16

QUEDAR	<i>a situación en que quedaron os muros derrubados, coas pedras amontoadas diante da casa e restos de cachotes estrados polo piso</i>	DEUS, 18
QUEDAR	<i>Despois de ler a noticia do incendio, el queda co periódico aberto diante de si</i>	DEUS, 19
QUEDAR	<i>Quedou ela calada, sorprendida máis do disgusto que sentía, que afectada polas palabras que acababa de escoitar.</i>	DEUS, 20
QUEDAR	<i>sempre se amosou cego para todo canto non fose a cara das mulleres, insensible ás gracias femininas que quedasen por debaixo do pescozo</i>	DEUS, 23
QUEDAR	<i>Como aínda era cedo, el iniciou unha frase de protesta, pero quedou coas palabras a medio dicir cando viu os ollos que tiña diante</i>	DEUS, 125
QUEDAR	<i>Logo, detívose no descanso e quedou mirando para el</i>	DEUS, 125
QUEDAR	<i>aquela moza era natureza en estado puro, simple bioloxía desatada, onde a conciencia do pecado quedaba sempre a moita distancia do corpo</i>	DEUS, 131
QUEDAR	<i>Logo ponse de pé e camiña ata a fiestra, mira para a rúa e queda quieto naquela posición</i>	DEUS, 143
QUEDAR	<i>cando ela se volveu cara ó escaparate do comercio para comprobar no cristal o estado en que quedara o seu peiteado.</i>	DEUS, 253
QUEDAR	<i>respondeu nunha linguaxe igualmente difícil de descifrar, pero en sucesivas aproximacións, pouco a pouco, quedou claro de qué cousa se trataba.</i>	DEUS, 254
QUEDAR	<i>Só quedaron no vestíbulo un grupiño de cinco monxas e dous curas, falando todos en voz moi baixa</i>	DEUS, 263
QUEDAR	<i>Supuxo que todos aqueles obxectos quedarían alí despois do fusilamento.</i>	DEUS, 266
QUEDAR	<i>tomará se cadra as últimas notas na libreta de pastas negras de hule que ten por riba da mesa e despois quedará uns minutos sen facer nada</i>	DEUS, 269
QUEDAR	<i>solicitar que o deixasen un momento só para vestirse e que autorizasen a Mariana a quedar na habitación mentres eles falaban no outro cuarto o que tivesen que falar.</i>	DEUS, 270
QUEDAR	<i>O que queda no sillón é un corpo encollido, dobrado sobre os xeonllos.</i>	DEUS, 271
QUEDAR	<i>perdóalle ó teu rei, que tanta gana ten agora de falar cun amigo, e xa lle queda pouco tempo.</i>	MDR, 144
QUEDAR	<i>Estes datos son aparentemente contradictorios cos da enquisa de 1990, nos que Galicia queda en segundo lugar na escala de nacionalismo/rexionalismo subxectivo</i>	TN1, 20
QUEDAR	<i>O contrapoder dos vicerreis provinciais fixo desistir ó executivo autonómico de crear entidades xurídicas supramunicipais e todo quedou nunha virtual estruturación de desenvolvemento comarcal.</i>	TN6, 14
QUEDAR	<i>Lendoiro deu marcha atrás pero tampouco lles deixou claro ós rexedores quen quedaría ó final coa torta das contratacións de obras.</i>	TN6, 18
QUEDAR	<i>Eu vexo que o meu pai queda no paro con cincuenta e pico anos,</i>	TN6, 30
QUEDAR	<i>sendo así protagonista e cómplice de situacións onde non quedan xa inocentes.</i>	TN6, 49
QUEDAR	<i>Aínda que fose a fotografía amañada do candidato popular a que quede para a historia gráfica destas eleccións</i>	TN6, 66
QUEDAR	<i>Viña na procura de embarcacións tradicionais e quedou aquí por Xosefa Otero, unha costureira de Ons.</i>	TN6, 93
QUEDAR	<i>Quedou e fixo os estudos máis importantes ata o de agora sobre embarcacións tradicionais galegas.</i>	TN6, 93
QUEDAR	<i>Galicia queda sen radio.</i>	TN12, 22
QUEDAR	<i>Pouco quedou de todo iso.</i>	TN12, 22

QUEDAR	<i>Cando parecía que o futuro de San Simón quedara definitivamente trazado, un andazo de cólera morboasiática asolou Galicia</i>	TN12, 56
QUEDAR	<i>Con trinta meses quedou orfo de nai.</i>	OCG4-2-99, 3
QUEDAR	<i>Queda para a investigación sistemática a pescuda nas hemerotecas sobre estes anos de goberno da dereita en Galicia.</i>	TN20, 5
QUEDAR	<i>Sainz queda a 500 metros do seu terceiro título por arderlle o motor do seu Toyota no Rallye de Gran Bretaña.</i>	OCG25-11-98, 34
QUEDAR	<i>unha situación que significou pouco para el, pero significou moito para os que quedaron.</i>	OCG11-3-99, 44
QUEDAR	<i>pois nas dúas habitacións que quedaron cos tabiques interiores ó aire percíbese bastante ben o branco das paredes</i>	DEUS, 17
QUEDAR	<i>o Folión camiña coa man no peito, temeroso de que o corazón se lle quede como un paxariño.</i>	MFB, 146
QUEDAR	<i>Á volta da corte, o Fidel quédase mirando prá cadeira do Castromao</i>	OCT, 210
QUEDAR	<i>Outras veces, sobre todo nas noites claras do verán, abre a ventá e quédase mirando para o ceo,</i>	DEUS, 269
QUEDAR	<i>cando a un corazón se lle corta o nervio frénico, o corazón tolea; cando se lle corta o nervio simpático, o corazón quédase.</i>	OCG3-3-99, 4
QUEIMAR	<i>A canoia queima coma un tizón.</i>	MFB, 167
QUEIMAR	<i>calabozo fedorento onde xa non hai cores, de non ser as linguas que queiman do alcatrán.</i>	ESC, 17
QUEIMAR	<i>Pro a carne de Amaury na miña carne queimaba igoalito ca un tizón</i>	BE, 108
QUEIMAR	<i>Pero é unha neve que queima coma se fose brasa.</i>	OCP, 57
QUEIMAR	<i>Sempre se lle vai o leite á avoa, déixao que se queime e logo pono de novo no mesmo cazo.</i>	OCP, 76
QUEIXAR	<i>Dixéronme que a xente se queixaba cando había fútbol.</i>	ESC, 90
QUEIXAR	<i>A patroa aínda porfía un pouco, queixándose do minúsculo apetito dos convidados</i>	OCT, 32
QUEIXAR	<i>É cedo aínda e o Fidel quéixase de moitísimo sono, pero Laura non ten piedade...</i>	OCT, 187
QUEIXAR	<i>cando unha bris conmove os altos copos o bosco demostra que é un animal enorme que se queixa e este ruído intensísimo de seguro que avantaba máis alá, alén,</i>	BE, 23
QUEIXAR	<i>Máis que queixarse do desastre, o que el fai é refunfuñar a penas polo baixo</i>	DEUS, 26
QUEIXAR	<i>Non te queixes, ho, respondeulle Manuel. Non é para tanto.</i>	AGOSTO, 50
QUENTAR	<i>A cousa do narcotráfico volveu quentarse, cando Alfonso Guerra acusou o PP de ir a serrucho cos traficantes.</i>	TN6, 5
QUERER	<i>Eu como os señores queiran, o que quero é gañar un ral.</i>	OCT, 189
QUERER	<i>preséntaos dunha vez se queres, e veña ese viña á súa saúde.</i>	OCT, 199
QUERER	<i>Porque querer ben se lle ve que quere.</i>	OCT, 337
QUERER	<i>E se eles non quixeren, outros haberá.</i>	OCT, 343
QUERER	<i>el díxolle que se arranxara, se quería, e que podían saír dar unha volta</i>	DEUS, 135
QUERER	<i>non vai poder ser porque González non quere.</i>	OCG4-2-99, 54
RABEAR	<i>Eu denunciaba o nepotismo e o clientelismo (...) cando os meus veciños rabeaban por colocar os parentes...</i>	MFB, 21
RABEAR	<i>Cando entren as comadres da aldea, que rabea por entremeterse na nosa vidiña, hante de encontrar nun aí.</i>	MFB, 145
RACHAR	<i>E o corazón quería rachar a min, coitado.</i>	BE, 112

RACHAR	<i>Dispararon, si. Racharon de a feito, con pracer.</i>	ARR, 99
RACHAR	<i>eu vía o Lago da Londra, tenso, coma unha lámina de metal ardente, e por veces rachándose en agurgullares mil</i>	BE, 29
RACHAR	<i>Unha luz de ouro, agora, traía toda a ledicia do mundo sobre a herba do xardín, rachándose nos vidros das fiestras.</i>	BE, 125
RADICAR	<i>Porque quizais a verdadeira e máis profunda afasia radica na imposibilidade de romper o padal</i>	TN6, 80
RADICAR	<i>Con todo, a verdadeira transcendencia deste proceso radica no feito de constituíren unha excelente oportunidade para a mellora e o desenvolvemento das estruturas teatrais de ambos países</i>	TN12, 79
RADICAR	<i>A min tocouse inaugurar o local onde radicaría a dita cátedra.</i>	OCG11-3-99, 3
RADICAR	<i>máis exactamente, ao vilar de Lobosandaus, onde radica tanto a capitalidade do Concello canto a escola unitaria</i>	ARR, 15
RAIAR	<i>As análises que chegan de fóra raian na incultura política e carecen de soporte informativo.</i>	TN6, 4
RASTREXAR	<i>leva traballando no escuro da literatura galega - ese escuro que se forxa nos cafés de tantas vilas, que se rastrexaba en edicións de autor ou pagas polos concellos- moitísimos anos.</i>	TN20, 66
RAZOAR	<i>Porque razoa un pouco comigo: ¿a que atracador competente se lle pode ocorrer cambiar de escopeta en acción de servicio, sen comprobala primeiro?</i>	OCT, 183
REACCIONAR	<i>Manuel Murguía, onde xa se refire a que na súa infancia se falaba moitísimo máis galego e fai unha chamada a que as institucións do país reaccionen</i>	TN6, 73
REACCIONAR	<i>Netanyahu reaccionaba así ás declaracións do seu principal rival nas eleccións de maio, Ehud Barak.</i>	OCG3-3-99, 18
REACCIONAR	<i>A súa foi aquela nai-muller que lle ensinara a ler e tamén, contra a que reaccionou.</i>	OCG4-2-99, 2R
REALIZAR	<i>A rodaxe deste filme realizouse durante dúas semanas en Allariz</i>	OCG11-3-99, 3R
REALIZAR	<i>realizarse no traballo.</i>	GDXL, 1639
REAPARECER	<i>diagnosticáronlle un cancro de mama, que conseguiu eliminar un ano despois gracias a un tratamento de quimioterapia, pero que reapareceu en 1996.</i>	OCG4-3-99, 42
REAPARECER	<i>recuar para saber en qué situación deixara o autor a particular andanza do personaxe ou da parella de personaxes que de novo reaparecen.</i>	OCG11-3-99, 7R
REBELAR	<i>Estase afogando a autonomía municipal e por iso os alcaldes se rebelaron.</i>	TN6, 17
REBELARSE	<i>Seique o obrigaba e lle pegaba, e a min non me estraña que o rapaz se rebelase.</i>	OCT, 185
REBENTAR	<i>o poderoso corazón rebéntalle no peito</i>	OCT, 353
REBENTAR	<i>O silencio rebenta de repente.</i>	OCT, 364
REBENTAR	<i>estaba parapetado detrás dun deles, xa diante da casa, e as balas dos de dentro rebentaban sen parar contra a casca verdosa das árbores</i>	DEUS, 16
REBENTAR	<i>O salmo que é o libro todo tamén agocha a posibilidade da vida que rebenta.</i>	TN12, 70
REBENTAR	<i>Se non lles conto algo das vacacións rebento.</i>	TN17, 7
REBIRICHAR	<i>Lembro detalles sen importancia: unha punta da camisa del rebirichada pra fóra</i>	ARR, 99
REBORDAR	<i>aplicouse a enfaixar a rapaza, cegando o manancial que rebordaba no costado.</i>	MFB, 158
REBORDAR	<i>as casopas semellaban barcos baqueteados pola trepa de auga que rebordaba dos caneiros...</i>	MFB, 206

REBORDAR	<i>lucía tres aneis de ouro axustados contra a carne, que lle rebordaba polos lados nunha forma que lle transformaba os dedos en chourizos.</i>	DEUS, 129
RECAER	<i>desditadamente o meniño recaíra na enfermidade e fora traído dende a escola...</i>	BE, 55
RECAER	<i>Porque a foralización e subforalización da terra por parte do poder eclesiástico (sobre a que recae de feito a definición do modelo económico galego, unha vez desmobilizada a aristocracia autóctona)</i>	TN1, 22
RECAER	<i>méritos suficientes para que a asesoría xurídica da nova SAD recaíse nun dos fillos de Baltar, funcionario da Consellería de Agricultura.</i>	TN6, 22
RECAER	<i>inclinome a pensar que o exterior, igual que nos meus sonhos, pero entón recaio sempre noutra enigma que me desgonza.</i>	CAMIÑO, 118
RECAER	<i>En derradeira instancia, a culpa recaí sempre na inxustiza que reinaba no mundo.</i>	OCT, 83
RECEAR	<i>Os profesionais, conscientes do que se están a xogar, recean á hora de dar a cara,</i>	TN12, 22
RECOBRAR	<i>Os meus sentidos foron recobrándose ao tempo que alguén me falaba constante,...</i>	BE, 19
RECOBRAR	<i>A parte humana do dúplice animal fai coma quen se recobra dunha distracción.</i>	OCT, 41
RECOLLER	<i>el sabe tamén, aínda que non se recolla a noticia no periódico, que foi o seu cuñado Eloi quen dirixiu a operación</i>	DEUS, 15
RECOLLER	<i>Paradoxicamente é neste xornal onde se recolle a carta dun lector abraiado pola atención que os medios lle prestan a Izquierda Unida.</i>	TN6, 67
RECOMPOÑER	<i>O sol caía daquela nun val, que se prolongaba moi alén, até masas escuras que eran tal vez a selva que se recompuña</i>	BE, 32
RECORRER	<i>o home que a quixo en segredo durante anos e anos, o mesmo que recorrera ao favor dos Montoya por experimentar apócemas...</i>	EBO, 360
RECORRER	<i>A parte gráfica do suplemento tamén é ampla, dándolle especial relevancia á fotografía, malia que recurra con demasiada frecuencia ós arquivos do 93,</i>	TN6, 68
RECORRER	<i>recorreu contra a sentenza emitida polo xuíz.</i>	DRAG, 995
RECORTAR	<i>vin que se recortaba na porta unha figura moi magra</i>	BE, 12
RECORTAR	<i>A figura dun home moi vello recortouse na porta que acababa de ser derrubada.</i>	BE, 278
RECREAR	<i>Ás veces a súa mente recuaba no tempo, recreándose naqueles días en que acompañaba a Sara e bailaba con ela nas festas.</i>	AGOSTO, 115
RECREAR	<i>O rei recreáase en nembranzas da incruenta victoria gañada con valor e astucia.</i>	MDR, 158
RECREAR	<i>recreeime contemplando a paisaxe.</i>	DRAG, 995
RECRUAR	<i>Aínda así as queixas recrúan.</i>	OCG4-3-99, 7R
RECUAR	<i>Sen embargo non chegou a calma. Resulta curioso que cando esta dama é agardada sempre recúa,...</i>	EBO, 136
RECUAR	<i>Xa metera a cabeza dentro cando recuou e lle mirou a nova cara á casa.</i>	ESC, 172
RECUAR	<i>polo que eu fun recuando polo salón de cine baleiro, fun retrocedendo de costas á porta,</i>	BE, 26
RECUAR	<i>Sábeno ben, noutras tribos semellantes a esta nosa que recuaron dun monolingüismo suicida e autofáxico.</i>	OCG4-3-99, 56
RECUNCAR	<i>e aínda recunca en 1942, como único supervivente dun comboio afundido por submarinos alemáns e...</i>	MFB, 48

RECUNCAR	<i>Tamén se estrea neste territorio Daniel Pino co libro ARREDOR DO LUME, mentres que recunca con habelencia Xosé Antonio Moreno da man do seu MATAR A KERENSKI,</i>	TN17, 58
REDUCIR	<i>Otilia entrou nun estado cataléptico, no que reducida á inmovilidade total e fría coma a morte, podía ouvir e ver...</i>	ARR, 162
REDUCIR	<i>O botín reducíase a uns petardos que fumou todo o tempo.</i>	MFB, 106
REDUCIR	<i>pensou na inutilidade das manifestacións populares que tiña observado no seu propio país, nas que a forza se reducía á detonación instantánea, poderosa e inútil.</i>	DEUS, 200
REDUCIR	<i>presencia testemuñal dun máximo de oito membros laicos de extracción non xudicial entre avogados e outros xuristas, pero que a experiencia reduciu na práctica</i>	TN6, 9
REDUCIR	<i>O orzamento de 1997 reduciuse nun 30 por cento respecto ó do ano anterior</i>	TN6, 20
REDUCIR	<i>Ademais, nos fogares nos que viven un maior número de individuos o consumo de televisión redúcese.</i>	OCG11-3-99, 53
REDUCIR	<i>co accidente o coche reduciuse a pura ferralla.</i>	GDXL, 1653
REFERIR	<i>tiraba dunha gaveta do buró a carta dun parente na que aquel se refería a Otilia como o elemento máis puro e máis xoven...</i>	ARR, 167
REFERIR	<i>¿A que te refíres?</i>	AGOSTO, 131
REFLECTIR	<i>Lugares nos que aínda son visibles as pegadas da guerra, pero tamén dun pasado (...), están habitados por xente na que a tristeza se reflicte nos seus ollos.</i>	OCG4-3-99, 55
REFLEXAR	<i>En espello atal reflexábase a torre prismática dun fermoso castelo recién construído</i>	BE, 25
REFLEXAR	<i>o problema era a evolución política do rexime republicano de Terra Ancha, que indudabelmente se reflexaría na miserábel autonomía outorgada de Tagen Ata.</i>	BE, 259
REFLEXAR	<i>a luz do sol que se reflexa nos cristais grosos dos lentes marca no teito dous puntos entre amarelos e azulados</i>	DEUS, 19
REFLEXIONAR	<i>internamente reflexionei sobre a infinita capacidade de pervivencia que os lugares comúns máis bellacos teñen en todo tempo</i>	BE, 20
REFLEXIONAR	<i>O autor reflexiona sobre o proceso histórico que veu facendo de Galicia unha realidade nacional nunca definitivamente estruturada.</i>	TN1, 22
REFLEXIONAR	<i>Hoxe imos discorrer un pouco, ás veces, vostedes andan coma durmidos, non reflexionan e, claro, non se decatan.</i>	OCG25-11-98, 2
REFLUÍR	<i>Unha pequena compañía de defensores mal espertos intenta recobrar a Punta Robaleira, pero reflúe coma unha onda diante as bombas</i>	OCT, 365
REFORZAR	<i>os cambios que se veñen producindo nos medios de comunicación están a ser os que fan posible que se reforcen os lideratos.</i>	TN20, 41
REFRESCAR	<i>Pola madrugada refresca algo, díxeralle a Manuel.</i>	AGOSTO, 54
REFUNGAR	<i>Ás miñas costas refungaba unha vella que quería atravesar a rúa polo medio e medio da procesión.</i>	MFB, 22
REFUXIAR	<i>Talleres Penitenciarios, nos que se refuxiara grande número de colaboracionistas</i>	BE, 282
REGRESAR	<i>Ela regresa da ducha coa mirada fuxidía.</i>	MFB, 127
REGRESAR	<i>Quén sabe qué tería ocorrido entre eles (...) se, nese instante, non regresase a atenta masaxista...</i>	MFB, 130
REGRESAR	<i>a súa muller, Matilde, regresaría en breve da xuntanza coas amigas do barrio.</i>	EBO, 15
REGRESAR	<i>Cando todo regresou ao común, as veciñas contáronlle a Demetrio Francés o episodio do Tintoreto,...</i>	EBO, 359

REGRESAR	<i>Amaury lanzouse contra Amaury, mentres Escudo fuxía espantado e logo regresaba ao paso, coas crinas endireitadas e as patas a tremer.</i>	BE, 113
REGRESAR	<i>eu volví notar o proído nos ollos, fregábaos con un e outro puño e regresaba á moldura do teito</i>	BE, 260
REGRESAR	<i>Erguinme antes de que terminara a proxección, segundo as instrucións que tiña recibido, e regresei á miña cela.</i>	BE, 268
REGRESAR	<i>Cando o sancristán apaga todas as luces e deixa só acesa a lampariña do sagrario, regresa el ó centro do corredor</i>	DEUS, 12
REGRESAR	<i>Regresa pola Rúa de Santo Domingo e atravesa o Parque</i>	DEUS, 12
REGRESAR	<i>Mariana érguese para marchar. Volve, sen embargo, sobre os seus pasos cando xa estaba a punto de saír pola porta do salón e regresa ata a altura do sillón onde el segue sentado</i>	DEUS, 27
REGRESAR	<i>Estábo vendendo o día que regresou de Alemaña</i>	DEUS, 133
REGRESAR	<i>convenceuno de que o mellor para todos era que regresasen ó local</i>	DEUS, 247
REGRESAR	<i>A persoa ou parella regresa a Galicia co meniño adoptado e co auto ou sentenza de adopción.</i>	TN17, 13
REGRESAR	<i>A serie "Compañeros" que durante dúas temporadas estivo ofrecendo Antena 3 Televisión regresará hoxe á pequena pantalla na súa terceira temporada para abordar novas historias</i>	OCG3-3-99, 45
REGRESAR	<i>e Pablo Coira - que regresou tocado do torneo disputado a pasada semana coa selección sub 20,</i>	OCG4-2-99, 48
REGRESAR	<i>O xogador de Vilagarcía regresou onte pola tarde despois de realizar dúas sesións de adestramentos coa selección sub20</i>	OCG4-3-99, 48
REGULAR	<i>Non tes o respaldo que puidera supor a creación dun Colexio, algo que organice, regule.</i>	TN17, 50
REINAR	<i>Libardino agrandou o silencio, mesto, que reinaba no vehículo logo da pregunta do fillo do alcalde.</i>	EBO, 240
REINAR	<i>só ela non estaba de paso e reinaba á maneira das criadas</i>	ESC, 26
REINAR	<i>¿Que necesidade había de agramalo á labranza, se lle reinaba outra cousa?</i>	OCT, 185
REINAR	<i>¡reina tamén pra nós, rei de Galiza!</i>	MDR, 106
REINAR	<i>A publicidade reina sobre as criaturas.</i>	TN12, 7
REINCIDIR	<i>Segundo as estatísticas que se manexan na sociedade estadounidense, máis da metade dos delinquentes sexuais reinciden ó seren postos en liberdade.</i>	OCG11-3-99, 55
REINICIAR	<i>o xuízo reiniciárase o martes coa declaración dos acusados</i>	OCG11-3-99, 20
RELAXAR	<i>Os cabalos avanza ó paso e a cara do Fidel vaise relaxando pouco a pouco.</i>	OCT, 17
RELEMBRAR	<i>Mentres elas se divirten ou non, o Fidel relembra.</i>	OCT, 209
RELOUCAR	<i>o corazón relóucalle de alegría</i>	OCT, 210
RELUCIR	<i>O mariñeiro era unha bandexa de alpaca que relucía no luar</i>	BE, 112
RELUMBRAR	<i>Os seus ollos relumbraban igual que os tizóns ardentes,...</i>	MFB, 181
RELUMBRAR	<i>olliños pequenos e esleídos que non chegaban a relumbrar por tras de lentes de montura dourada</i>	BE, 10
RELUMBRAR	<i>o sol relumbraba sobre a tona arxentada dun lago inagardado</i>	BE, 25
RELUMBRAR	<i>A face, o peito, o corpo todo de Londragoll relumbraba cunha sorte de matiz metálico</i>	BE, 29
RELUMBRAR	<i>Calzou Amaury Quellien as botas altas de tinte marrón, e relumbraron estas con varios reflexos á luz da lúa</i>	BE, 111
RELUMBRAR	<i>Tiña un riso franco no que relumbraba unha abondosa dentamía de ouro</i>	ARR, 17

RELUMBRAR	<i>O sol loce e relumbra facendo choscar os ollos</i>	ARR, 45
REMAR	<i>Servinlle tamén a ela dous dedos de licor e uninme a Holmes, que xa remaba cara á porta.</i>	MFB, 211
REMATAR	<i>Empezaban todas cun simple "hola" e remataban tamén todas coa mesma fórmula de despedida: "Acórdome de ti".</i>	DEUS, 130
REMATAR	<i>E iniciaron unha relación, pródiga, que só remataría cando ela lle contou que esperaba un fillo.</i>	EBO, 253
REMATAR	<i>O corazón da man dereita remataba nun toco</i>	ESC, 160
REMATAR	<i>o cono de luz remata nunha nada circular e brancacenta</i>	OCT, 357
REMATAR	<i>A miña entrevista co Médico Oficial rematou cando este se ergueu</i>	BE, 15
REMATAR	<i>Hoxe rematouche a cuarentena, aínda que terás que ficar na cela até sandares completamente do castigo preventivo</i>	BE, 19
REMATAR	<i>o carreiriño rematou nun inmenso conxunto de pedras</i>	BE, 22
REMATAR	<i>para facerlle ver a Mariana o desastre sen necesidade de enfadarse, ata as ordes que viñeron despois, ou os berros e as ameazas, que remataban sempre coas lágrimas da muller.</i>	DEUS, 27
REMATAR	<i>despois da miña experiencia americana, temo que o proceso europeo remate dentro dos parámetros dunha realidade como a americana,</i>	TN6, 27
REMATAR	<i>De tódolos xeitos, non sei onde remata o proceso estrutural e onde ten que comezar o compromiso persoal para facer fronte ás cousas.</i>	TN6, 29
REMATAR	<i>O ciclo, que comezou o pasado mes de maio cun concerto dedicado á obra do compositor Gerard Grisey, remata este mes con sendos concertos monográficos e seminarios</i>	TN6, 81
REMATAR	<i>Con isto de cumprir anos vánsenos caendo mitos. Uns, porque, ó parecer, imos madurando nós e aquilo que abraiaba remata véndose na súa normalidade intrínseca.</i>	TN17, 66
REMATAR	<i>Gento centrou dende a banda e o número nove rematou e meteu gol.</i>	OCG4-2-99, 4
REMATAR	<i>Unha ubicación de votantes que fai pensar que esta tendencia de achegamento ó centro non rematou aínda,</i>	TN20, 22
REMATAR	<i>Xa cando rematan os noventa, é preciso dispoñer dunhas regras de xogo,</i>	TN20, 56
REMEXER	<i>No alpendre buscou Espiderman as ferramentas, e logo remexeu na cubela da madeira.</i>	ESC, 158
REMEXER	<i>Na cadeira fermosa do café Solar, bebe o rinchón, reméxese, esguiza unha vimbia e crávase no cu.</i>	MDB, 108
REMITIR	<i>desde o Centro de Salvamento Marítimo de Fisterra informouse onte á nosa Delegación en Noia de que o temporal remitirá hoxe</i>	OCG11-3-99, 15
REMOER	<i>é a vaca, a xata rubia galega que nos olla mainiña mentres remoe dende a capa deste libro.</i>	TN17, 56
REMontAR	<i>a rendibilidade da Bolsa é moi alta (...) A traxectoria histórica é que sempre remonta.</i>	OCG25-11-98, 8
RENACER	<i>Amaury Quellien renaceu no lombo de Escudo</i>	BE, 111
RENQUEAR	<i>O panorama audiovisual galego sostense con varias patas. Unhas funcionan ben, renquean outras, e hainas que non aguantan de pé.</i>	TN20, 57
RENUNCIAR	<i>Pero un rapazolo non renuncia facilmente á diversión.</i>	MFB, 166
RENUNCIAR	<i>¡Renuncio, Matacáns!</i>	ESC, 102
RENUNCIAR	<i>Neste tempo os socialdemócratas renunciaron definitivamente ó marxismo como doutrina oficial do partido</i>	TN12, 46
RENUNCIAR	<i>Reconto onde Roberto Vidal, unha vez máis, non renuncia nin á ironía nin á sátira</i>	TN12, 73

RENUNCIAR	<i>Eu ó meu espacio persoal nunca renunciei,</i>	TN17, 32
RENUNCIAR	<i>ábrese agora un período de dous días para que o resto de grupos parlamentarios poidan presentar outras mocións alternativas, algo ó que o resto de formacións renunciou.</i>	OCG4-3-99, 20
RENUNCIAR	<i>nada que ver coa creación desta Asociación nin co malestar dalgúns dos deseñadores que renunciaron a desfilar en Cibeles,</i>	OCG4-2-99, 43
RENXER	<i>Así que a nena empuxou a porta, que renxía, e entrou na igrexa</i>	ESC, 9
RENXER	<i>a porta do cabanote, que aínda así renxeu</i>	ESC, 156
RENXER	<i>Non renxen os estrobos, non falan as persoas.</i>	OCT, 360
RENXER	<i>apreciei non lonxe de min (...) como na cama do meu lado, que renxía, un preso de formidábel volume</i>	BE, 102
REPARAR	<i>As raparigas rin as grazas dos mozotes (...) Non reparan no quiosque,...</i>	MFB, 55
REPARAR	<i>Case non reparou na muller, que tampouco tiña ansia del, concentrada como estaba ...</i>	MFB, 155
REPARAR	<i>Como ninguén reparou de entrada nel, escuro como viña, e a pesar do ferrado das botas que ecoaban nas lousas...</i>	ESC, 12
REPARAR	<i>pero non é difícil reparar en que o que é prescindíbel para as forzas que manteñen potentes equipos políticos domiciliados en Madrid é inadmisíbel para unha forza que aspire en solitario a</i>	TN6, 56
REPARAR	<i>algúns non deixabamos de crer que Gregorio (quizais porque así o desexabamos, mesmo sen reparar moito nas consecuencias) por fin se decidira a enfrontar ós asasin.</i>	AGOSTO, 13
REPERCUTIR	<i>os debates ideolóxicos non se fan dentro do Parlamento (...) e eses debates repercuten despois nos parladoiros da radio, nos comentaristas...</i>	TN17, 28
REPERCUTIR	<i>tifón sobre as bolsas de Asia, que repercute no resto do mundo.</i>	TN20, 46
REPERCUTIR	<i>As súas andanzas nocturnas repercuten na docencia</i>	OCG4-2-99, 54
REPETIR	<i>Había veces que as olladas se repetían con frecuencia na mesma clase.</i>	DEUS, 261
REPETIR	<i>A súa morte a man das autoridades repítese ano tras ano.</i>	TN12, 82
REPETIR	<i>cando fala repítese continuamente.</i>	GDXL, 1676
REPICAR	<i>Repicaran en faíscas as súas coroas de loureiro</i>	ESC, 86
REPICAR	<i>Desde a rúa contestaron con botes baleiros e que repicaban nos vidros</i>	ESC, 171
REPOUSAR	<i>Alí deixábanme repousar coas alfombras e tomaba o meu té.</i>	ESC, 90
REPOUSAR	<i>Por iso defende Castela, só na unión das dúas cousas repousa o progreso humano.</i>	OCG3-3-99, 4
REPREGAR	<i>Sorría pensativo. Pareceme máis novo, coma se a vellez se repregase esta mañá na mata branca das cellas</i>	OCP, 25
REPREGAR	<i>o epígono da poesía mapuche repregouse ás praderías nativas e...</i>	MFB, 81
REPRESENTAR	<i>Alí había tapices, nos que se representaban historias do pasado</i>	BE, 27
REPROCHAR	<i>o Castromao non reprocha, o Castromao non se asombra...</i>	OCT, 202
REPUGNAR	<i>A penas pode concibir o martirio leguminoso, pero aínda lle repugna máis a idea dun triángulo que cohabita separado por un tabique...</i>	MFB, 43
RESALTAR	<i>era decote o benchegado no fiadeiro onde resaltaba en botar cántigas de desafío para entrar e alí era o primeiro danzarín do bolero</i>	ARR, 21
RESALTAR	<i>As súas pernas (diciase que eran as máis bonitas da parroquia e tódolos homes llas miraban na igrexa, cando se axeonllaba) tamén resaltaban debido á negrura do vestido.</i>	AGOSTO, 55
RESENTIR	<i>Os proxectos que houbo están interrompidos, e a formación reséntese.</i>	TN17, 49

RESIDIR	<i>sempre cun libro baixo o brazo, como se o saber residise na posición que o volume gardase con respecto ao seu corpo.</i>	EBO, 251
RESIDIR	<i>Quizais aí resida o único segredo de existir: o sabor dos instantes.</i>	EBO, 357
RESIDIR	<i>O núcleo da reflexión para o PP reside no feito innegábel de que as eleccións galegas non foron gañadas polo partido senón por don Manuel Fraga</i>	TN6, 55
RESIDIR	<i>O problema aquí reside na heteroxeneidade ideolóxica e organizativa dunha plataforma política</i>	TN6, 56
RESIDIR	<i>Un dos grandes problemas hoxe reside no feito de que a dereita, o Partido Popular, non ten un proxecto de Estado.</i>	TN6, 62
RESIDIR	<i>A tortura ocasionada por mans inmisericordes ou por cega enfermidade, reside na humillación</i>	TN12, 6
RESIDIR	<i>Voltou a Cuba, onde seguía residindo seu pai.</i>	OCG4-2-99, 3
RESIDIR	<i>Máis de douscentos inmigrantes sen papeis residen e traballan en Compostela</i>	OCG11-3-99, 16
RESIGNAR	<i>Eu, eu, non sei, cheguei a aceptalo, resigneime</i>	ESC, 84
RESIGNAR	<i>¿Que de aquel Amaury que non se resignaba xamais ao sometemento e ao mando dos déspotas do mundo?</i>	BE, 188
RESISTIR	<i>facen os mil pasos sen os casi non podía resistir en prisión.</i>	BE, 197
RESISTIR	<i>Negueime a me pór en posición de firmes no fondo da cela. Resistinme ao regulamento.</i>	BE, 100
RESISTIR	<i>Os galegos resisten, pero o socorro acércase á Coruña.</i>	OCT, 357
RESISTIR	<i>San Francisco, un mito que resiste sen mingua.</i>	TN17, 67
RESISTIR	<i>e quen podería resistirse ao chegar á casa e verse sós</i>	ESC, 16
RESISTIR	<i>quitarlles os pelellos, que se lle resisten nos extremos.</i>	OCT, 210
RESISTIR	<i>Difícilmente se lle resistirá a gravidade ó Mago Antón con tan excepcional compañía musical.</i>	TN12, 75
RESOAR	<i>déronse cotifóns de complicidade cando resoou un ruído metálico, como se caese o testo dun pote.</i>	MFB, 151
RESOAR	<i>Nena e virxe miráronse angustiadas porque agora os tronos resoaban tremendos, arrolando furiosos polas tellas.</i>	ESC, 10
RESOAR	<i>O seu troar resoa intermitente, minguado pola noite, brando, húmido e fofo.</i>	OCT, 357
RESOAR	<i>Un clamor inmenso resoaba en voutas, en teitos, en patios.</i>	BE, 279
RESOAR	<i>a pesar do ruído metálico das vellas bisagras de ferro, que resoan cun sonido agudo e longo contra as pedras húmidas</i>	DEUS, 10
RESOAR	<i>O entusiasmo das gorxas militares resoará por ameas, por cavas e barreiras da fortaleza</i>	ARR, 115
RESOLVER	<i>O TSX de Baleares resolveu en contra de Repsol</i>	OCG25-11-98, 4U
RESOLVER	<i>notaba que a angustia que se apoderaba dela se resolvía sempre na representación grata daquelas figuras divertidas.</i>	DEUS, 258
RESOLVER	<i>afirmou que os conservadores cren que abonda que a economía medre para que o problema do paro se resolva</i>	OCG3-3-99, 21
RESPIRAR	<i>Un can que existía tamén, que respiraba, xemía, roucexaba,...</i>	EBO, 244
RESPIRAR	<i>Para tranquilizarse, estirou os dedos das mans e respirou profundamente,</i>	DEUS, 264
RESPIRAR	<i>A paz fraguana que respiramos, esa que asoma, visgosa e cutre, en cada discurso oficial, é imposta, está vixiada.</i>	TN20, 18
RESPIRAR	<i>Respirábase xa, por Bens, unha desolación fronteiriza</i>	ESC, 168

RESPONDER	<i>A concentración parcelaria carece de criterios técnicos e responde a motivos políticos</i>	ANT584, 8
RESPONDER	<i>Laura, Lauriña, respóndeme, non estás morta, non, Lauriña, non.</i>	OCT, 352
RESPONDER	<i>Responde ó camarada, brinca para fóra o muro...</i>	OCT, 360
RESPONDER	<i>Outra curuxa responde desde abaixo.</i>	OCT, 361
RESPONDER	<i>Disimulei a miña inquedanza e respondinlle distraidamente ao Imam Ohumkl.</i>	BE, 261
RESPONDER	<i>rosmidos que eles facían alternativamente na miña orella dereita e na miña orella esquerda aos que eu respondía, tamén por turno, en verbas ditas xordamente na orella do meu viciño</i>	BE, 266
RESPONDER	<i>desde o fondo da miña galería e mais desde o fondo das outras, os presos respondían aos disparos intimidatorios con monótono e estarrecedor bater nas portas metálicas das celas</i>	BE, 272
RESPONDER	<i>Eu respondo por este home –berreille aos meus camaradas.</i>	BE, 278
RESPONDER	<i>Non me respondeu.</i>	BE, 279
RESPONDER	<i>Ó principio, o comerciante, desorientado polas palabras ambiguas da proposta, respondeu nunha linguaxe igualmente difícil de descifrar,...</i>	DEUS, 254
RESPONDER	<i>pese ó hermetismo co que ás veces respondemos a eses clichés, por desconfianza xustificada en quen os utiliza, hai maneiras de comprobar esa autobiografía en termos sociolóxicos.</i>	TN1, 19
RESPONDER	<i>pero faltanos ser capaces de artellar un proxecto global que responda ó que é Galicia.</i>	TN6, 60
RESPONDER	<i>Se a COPE non responde a uns principios éticos hai que pechala.</i>	TN12, 20
RESPONDER	<i>non creo que as baixas sexan un problema porque o equipo demostrou ter un banco que responde.</i>	OCG11-3-99, 46
RESPONDER	<i>Responden algúns gardas civís, moi dilixentes.</i>	ARR, 152
RESTAR	<i>fun convidado a ir depositando os teus amados retratos. Esmeraldina, o meu cinto, o pouco diñeiro portugués que me restaba</i>	BE, 9
RESTAR	<i>tería que permanecer o que me restara de vida naquela cadea fría da rúa do Príncipe</i>	BE, 21
RESUCITAR	<i>o Nazareno volve ser arrestado, xulgado, executado e finalmente resucita.</i>	TN12, 82
RESUCITAR	<i>Teñen que resucitar.</i>	OCG11-3-99, 12R
RESULTAR	<i>E resultou que o último rei de Galicia foi preso polo seu irmán D. Afonso.</i>	ESC, 19
RESULTAR	<i>Gondar resultou ser un home garrido e divertido e un tío protector.</i>	ESC, 54
RESULTAR	<i>Un algo de pan de boroa, que ao tempo que é esgrevio ao tacto resulta dun sabor íntimo e cordial.</i>	BE, 190
RESULTAR	<i>Aquela elección resultáralle a Cholo indiferente nun principio.</i>	ESC, 91
RESULTAR	<i>Díxolle que a amizade dela con Pepe Lerena resultáballe, xa non incomprendible, senón humillante</i>	DEUS, 257
RESULTAR	<i>Aquel parecido cun animal que a ela sempre lle resultara divertido serviulle despois, durante anos, para rachar os pensamentos escuros</i>	DEUS, 259
RESULTAR	<i>Conforme ían falando as persoas que eran citadas, os ollos del saían para fóra cunha violencia que ela coidaba que tiña que resultar dolorosa.</i>	DEUS, 259
RESULTAR	<i>Antonio Salgado París mirou para ela, ó principio con cara de sorpresa, como se lle resultara unha presenza inesperada</i>	DEUS, 262
RESULTAR	<i>E conseguírono de tal xeito que hoxe resulta moi difícil pensar na organización dos nosos territorios sen provincias.</i>	TN1, 28
RESULTAR	<i>Resulta sorprendente que a organización ou partido con menos rexeitamentos sexa o BNG.</i>	TN1, 28

RESULTAR	<i>O uso clientelar e partidista dos orzamentos públicos resulta extenso e abusivo, pero é aceptado e lexitimado</i>	TN6, 51
RESULTAR	<i>será difícil que cheguen a darlle contas propias a unha Administración que cada día lles resulta máis impropia.</i>	TN12, 29
RESULTAR	<i>O bronce resulta da aliaxe de cobre e estaño.</i>	DRAG, 1023
RESULTAR	<i>isto non resulta.</i>	GDXL, 1687
RETOMAR	<i>Cando retomaba gacho ao pazo rectora, coa lingua do can vencido nos talóns observou con sorpresa que as portas da igrexa estaban abertas...</i>	ESC, 12
RETORNAR	<i>A continuación, as dilixencias retornaron á Fiscalía.</i>	OCG3-3-99, 20
RETRASAR	<i>Todo se retrasou.</i>	TN20, 58
RETROCEDER	<i>eu fun recuando polo salón de cine baleiro, fun retrocedendo de costas á porta,</i>	BE, 26
RETROCEDER	<i>percibín como os de meu retrocedían até o fondo, espantados, mentres as portas tan longamente golpexadas cedían</i>	BE, 277
RETROCEDER	<i>parece que retrocede o consumo de alcohol.</i>	GDXL, 1691
RETRUCAR	<i>Víanse lucicús atravesando o ceo de Bagdag, e baterías antiaéreas que retrucaban con estralantes lucerías.</i>	TN20, 7
REUNIR	<i>Reuníronse doutores de diferentes latitudes, estudian o seu historial clínico,...</i>	EBO, 20
REUNIR	<i>e onte pola noite reuniuse co presidente de Serbia, Milan Milutinovic</i>	OCG4-2-99, 18
REVELAR	<i>Todos os mínimos actos do noso falar, que un executa mecánica e inconscientemente (...) revelábanse idiotas.</i>	ARR, 59
REVER	<i>colocándoos de a par para que circule o ar coma nun hórreo e revan e sequen.</i>	ESC, 98
REVERBERAR	<i>O solciño reverbera contra a parede</i>	OCT, 204
REVERBERAR	<i>Ponse a rir e o seu riso reverbera no aire como un deses foguetes que semellan apagarse e de repente reventan.</i>	OCG11-3-99, 10R
REVERTER	<i>Temos unha serie de xacementos abertos que, ademais, moitas veces están en mans privadas e requiren un forte investimento da administración para que revirtan na sociedade.</i>	TN17, 53
REVERTER	<i>teñen claro que a preocupación pola recuperación da memoria usurpada reverte na creacion de homes</i>	OCG4-2-99, 3R
REVIRAR	<i>Porque hai tempo que a chuva, poallenta e fría como só sabe ser nestas fins do mundo, virou para neve.</i>	ARR, 176
REVIVIR	<i>Revivía a Resistencia... je era un funcionario das prisións autonómicas quen me daba a boa nova!</i>	BE, 263
REVOAR	<i>nunha mañá moi fermosa en que o padecemento voara pola fiestra e revoaba en retirada sóbor dos lousados e das chaminés de non sei, non sei</i>	BE, 20
REVOLVER	<i>Dorinda revolveuse con despexo de donicela e fixo aceno de remangarlle un moquetón.</i>	MFB, 168
REXER	<i>non temos poder dentro do bosco, onde rexen outras potestades.</i>	BE, 128
REXER	<i>ningún vai facerme crer que a policía se rexe por esas conviccións.</i>	CAMIÑO, 85
REXISTRAR	<i>A quince anos vista da construción das vivendas non se rexistraron incidentes dignos de mención,...</i>	MFB, 37
REXURDIR	<i>os trazos de pedra rexurdindo teimudos baixo o cemento</i>	ESC, 157
REXURDIR	<i>os nacionalismos rexorden exaltando as paixóns ó redor dalgúns trazos culturais convertidos en fetiches,</i>	TN20, 44
REXUVENECER	<i>Practica-lo sexo rexuvenece.</i>	OCG11-3-99, 37

REZAR	<i>Cando aínda era neno e empezou a padecer dos ollos, a súa nai levábao todas as tardes a rezarlle a santa Lucía</i>	DEUS, 10
REZAR	<i>o que resulta un excelente belvedere sobre as chairas nas que ondula o río mínimo que alí se chama Das Gándaras e que nas cartas xeográficas reza como Lucenza por pasar no seu curso alto pola freguesía de tal nome</i>	ARR, 15
RIFAR	<i>No tocante á miña skow, debo admitir que non rifa máis do que se supón conveniente nunha esposa ...</i>	MFB, 14
RIFAR	<i>Rifaban as voces, e confundíanse con novas e máis violentas rachas de auga contra o cristal da lanterna da Enfermería.</i>	BE, 111
RIFAR	<i>A meniña rifábame e diciame que eu sempre quería xogar a ser orfo</i>	BE, 276
RINCHAR	<i>Non lonxe, rinchou Escudo e escavaba a terra cun seu casco</i>	BE, 114
RIR	<i>O seu primeiro delicto voluntario. Susanito ría.</i>	EBO, 147
RIR	<i>Cando o viron aparecer, botáronse a rir en gargalladas sen disimulo.</i>	ESC, 80
RIR	<i>Rosa riu.</i>	ESC, 157
RIR	<i>Cholo (...) e rira burlón con toda aquela historia disparatada</i>	ESC, 164
RIR	<i>E de pronto deixa de facer forza, houbo un estalo seco, a cara de Laura xa non rí, o seu corpo cae lentamente...</i>	OCT, 351
RIR	<i>Todos catro rían e o sonido das súas gargalladas era metálico e harmonioso,</i>	BE, 122
RIR	<i>Boteime a rir nun ton de resentimento e de desprecio.</i>	BE, 261
RIR	<i>Estaban rindo polo aspecto que presentaban, completamente mollados,</i>	DEUS, 253
RIR	<i>Recordando que se parecía a unha ra, entreténdose deliberadamente naquel pensamento que tanto a fixera rir por dentro aquela tarde</i>	DEUS, 259
RIR	<i>Mesmo no momento en que o acusador lle chamou sancristán do gobernador civil, riu en voz alta, igual que unha parte do público</i>	DEUS, 261
RIR	<i>E logo..., cando a xente xa teña rido a cachón das súas mentiras e miserias</i>	TN6, 85
RIR	<i>naméntres lapa as coellas, do caldo coa cullera de pau, ri polo baixo</i>	ARR, 20
RIR	<i>envelleceu moitos anos de golpe. Xa non rí.</i>	ARR, 41
RIR	<i>O Tenente ría ás gargalladas coa mao na barriga.</i>	ARR, 99
RIR	<i>Están compoñendo mesas con cabaletes e táboas, e rinse coma tolos</i>	OCT, 27
RIR	<i>O Fidel fai que se rí, e ambos gardan silencio un pedazo.</i>	OCT, 205
RIR	<i>Pero o Castromao riase, e calaba.</i>	OCT, 205
RIR	<i>É Laura, pero está sentada á beira da auga, coas pernas do calzón molladas, e esbatuxe cos pés, e rise porque está a xogar co mar, e o Fidel contén o berro...</i>	OCT, 348
RIR	<i>Fidel anícase a collela, e enguétaa no cabelo de ouro e prata de Laura, que se rí ás gargalladas, que esvencella e protesta...</i>	OCT, 351
RIR	<i>Ramón Amado rise, dispara o tiro derradeiro,...</i>	OCT, 366
RIR	<i>Pasoulle pola cabeza a tentación de medilas cunha cinta métrica, pero ela mesma se riu do disparate</i>	DEUS, 133
RIR	<i>Riuse sen prexuizos. Seguro de si.</i>	TN20, 36
RIVALIZAR	<i>A infografía e as viñetas rivalizaron en espazo e en capacidade expresiva cos textos literarios.</i>	TN6, 66
ROLAR	<i>Pro o caso é que rolaron polo chao os dous homes de ela</i>	BE, 112
ROLAR	<i>Abrazados rolaron unha e outra vez sobre o prado</i>	BE, 113
ROMPER	<i>Abaixo rompe o mar nun arruído suave</i>	OCT, 360
ROMPER	<i>É que non rompe por aló, non sei, non tou seguro...</i>	OCT, 360

ROMPER	<i>O rei rompe de pronto nun tusir convulsivo.</i>	MDR, 174
ROMPER	<i>O día dezaseis de setembro de 1887 rompera desapacible.</i>	MFB, 199
ROMPER	<i>ROMPE CO PORCO SISTEMA (nova marca de deterxente).</i>	ESC, 169
ROMPER	<i>estánlle rompendo os dentes de diante.</i>	GDXL, 1709
RONCAR	<i>Espiuse á beira da cortina, co luar, e buscou no leito o extremo máis apartado do outro que roncaba.</i>	ESC, 174
RONCAR	<i>trotou de dous en dous os chanzos até chegar ao cuarto do Asistente, que roncaba baixo un cobertor de listas.</i>	ARR, 111
ROSMAR	<i>mandoume espir mentres a Garda Republicana se retiraba, rosmando e fedendo ao suor</i>	BE, 9
ROSMAR	<i>coma lobos acordes pra comeren o mundo, e aínda que ás veces rosmen e arregañen os dentes...</i>	MDR, 15
RUBIR	<i>Rubín até o máis alto dunha informe morea de pedras</i>	BE, 25
RUBIR	<i>Fíxose un intre o silencio na pantalla, porque alguén rubía por unha escada de incendios, de noite.</i>	BE, 267
RUXIR	<i>o tigre ruxía entre o mato.</i>	DRAG, 1046
RUXIR	<i>a revista coa imaxe brillante, en papel cuché, de Estefanía de Mónaco galopando co seu gardacostas e o teléfono móbil que roxe impaciente como bebé chorón.</i>	MFB, 11
RUXIR	<i>Algo ruxiu dentro do arcón, e eu aferreime a ese estrapexar.</i>	MFB, 181
SABER	<i>¿Sabes? Os corvos mantiñan con pan aos santos da montaña.</i>	ESC, 19
SABER	<i>¡Puaf! Saben horrible, dixo a nena.</i>	ESC, 20
SABER	<i>Nunca máis soubemos del, tivo que morrer... ¡jouh canta xente morreu!</i>	OCT, 12
SABER	<i>Xa, ben, pois logo -proseguíu- sen darme tempo para lle contestar- xa ti sabes. Non si.</i>	BE, 103
SABER	<i>O restante 9 por cento non sabe ou non contesta.</i>	TN1, 26
SABER	<i>Souben del en 1972, a través dos irmáns Xosé Luís e Anxo Vázquez, vencellados a cerámicas do Castro.</i>	OCG4-2-99, 3
SABER	<i>A noticia sóubose xa onte pola radio, no parte das nove e media da noite.</i>	DEUS, 13
SABER	<i>Os procesos económicos e demográficos son mellor coñecidos, pero sábese pouco da vida real dos habitantes da Galicia primeira</i>	TN1, 22
SACUDIR	<i>O mundo cultural e político sacudiuse estas últimas semanas pola petición dos asinantes da Declaración de Barcelona</i>	OCG4-3-99, 1R
SAIR	<i>non é raro que os bispos fagan proclamas na defensa do idioma, como Monseñor Araújo as ten feito aquí, ou que escritores saian á palestra, como os da carta antes mencionada</i>	TN6, 73
SAIR	<i>levantar un proxecto é unha cuestión de anos, xa que as productoras non apostan polo cine barato, nin por historias que se saian da realidade.</i>	OCG11-3-99, 2R
SAÍR	<i>alcanzou a pista ladeada de carballos que saía do lugar, ...</i>	MFB, 158
SAÍR	<i>Lonxe o estrondo (...) a nena saíu da súa cuncha na procura do aire e da luz e, ao facelo, notou un pó nas perfebas...</i>	ESC, 10
SAÍR	<i>E ao reclamo da nai, que saíra dando voces e corría polos rueiros...acudiu de contado a xente do país.</i>	ESC, 11
SAÍR	<i>A nena saíra fóra e volvía agora a todo correr.</i>	ESC, 21
SAÍR	<i>El sabía como calmala, quente que lle saíra.</i>	ESC, 24
SAÍR	<i>Rosa imaxinábaos saíndo por vai ti saber que buraco</i>	ESC, 26
SAÍR	<i>mentres ela estaba arriba, o demo do rato saíra do buraco</i>	ESC, 27

SAÍR	<i>virou a roda do gas ao máximo, de tal maneira que saíu unha grande labarada</i>	ESC, 29
SAÍR	<i>Pero cando nesas matinacións andaba, saíulle ao paso o corvo</i>	ESC, 32
SAÍR	<i>¿De onde saíu ese cabalo?</i>	ESC, 81
SAÍR	<i>Decatouse de que non choraba, de que as verbas saían soas</i>	ESC, 87
SAÍR	<i>Sáimos para sempre da puta miseria. Non é roubar.</i>	ESC, 94
SAÍR	<i>Almas xitanas saían apaiñando floridamente da alxaba das crisálidas.</i>	ESC, 101
SAÍR	<i>agora hai que agardar a que saia a femia.</i>	ESC, 102
SAÍR	<i>o animal tentou moverse pero só lle saíu un laio apagado</i>	ESC, 157
SAÍR	<i>Cando saíron, cegounos alegremente un sol renacido</i>	ESC, 157
SAÍR	<i>desde onde saían os nosos á caza da balea</i>	ESC, 167
SAÍR	<i>Logo, en compañía da basca, saíu en pos do heraldo</i>	ESC, 169
SAÍR	<i>A columna sae do río polo porto de baixo</i>	OCT, 15
SAÍR	<i>o nome soa coma unha benzón que sae dos profundos do peito</i>	OCT, 19
SAÍR	<i>O García ben se acorda de Xurxo, o irmán pequeno de Rosiña. Pero non lle saen ben as contas: a última vez que o viron era un picaro aínda.</i>	OCT, 19
SAÍR	<i>váiselle enchendo a boca de preguntas, pero aperta a cancela dos dentes e non as deixa saír</i>	OCT, 22
SAÍR	<i>O señor sente aí nese escano, que xa me axuda a miña nora. Ou saia pra fóra, que aquí vai asar coa calor.</i>	OCT, 27
SAÍR	<i>Sae pró curral pola portada e mete o fuciño polo puxigo da corte.</i>	OCT, 28
SAÍR	<i>...acabáranse as pímulas...Tiven un medo a que saíse mal...Eu andara algo exposto ás radiacións.</i>	OCT, 31
SAÍR	<i>non sexa o demo que sen querer che saia un tiro.</i>	OCT, 182
SAÍR	<i>Cando saen da taberna, o cabalo xa ten baleiro o seu morral</i>	OCT, 189
SAÍR	<i>Ó Pedriño Pedrés non lle gusta moito o ruído que sae dalgunhas usinas</i>	OCT, 191
SAÍR	<i>O Castromao sae de último, e arrima porta e puxigo.</i>	OCT, 198
SAÍR	<i>O Castromao saíu ó mencer pra diversos asuntos</i>	OCT, 202
SAÍR	<i>Camiñan os dous par a par, amo e cabalo amigos, e saen da vila por onde lles indica un velliño, cara a un prado comunal.</i>	OCT, 202
SAÍR	<i>A xente que entra e sae do edificio saúda ó pasar os dous vellos</i>	OCT, 205
SAÍR	<i>Aquela noite saín ó mar botar unhas nasas.</i>	OCT, 206
SAÍR	<i>Había uns cegos alá, non sei se sabes, saían de noite</i>	OCT, 207
SAÍR	<i>Non te preocupes, estou só, o coronel saíu do cuarto co sarxento.</i>	OCT, 338
SAÍR	<i>O comandante sae do pavillón.</i>	OCT, 341
SAÍR	<i>Eu pra min que se algún anda solto aínda será porque quedou con algún fin. Ou se cadra saíu. ¿Non dixo Vostede que era máis doado saír ca entrar?</i>	OCT, 349
SAÍR	<i>O Castromao non ve de onde saíu a bala</i>	OCT, 352
SAÍR	<i>O García deixa saír os fillos do portal</i>	OCT, 353
SAÍR	<i>Un home sen capote sae do retrete do caseto</i>	OCT, 359
SAÍR	<i>O Castromao colga o fusil ó ombreiro, empara contra si o espía, sobe as esqueiras lúgubres, sae ó mundo outra vez</i>	OCT, 365
SAÍR	<i>mete a man baixo a roupa, sae a pistola xa cusbindo avésporas</i>	OCT, 366

SAÍR	<i>Hrutgy Simplicíissimus non estaba xa ao meu carón, saíra</i>	BE, 20
SAÍR	<i>Sáin á galería. A miña cela era a número sete do primeiro andar.</i>	BE, 21
SAÍR	<i>por entre medias de cuxa espesura entraban e saían grandes bolboretas</i>	BE, 22
SAÍR	<i>pasado incerto no que un distinto e bondoso cabaleiro saía da súa casa de pedra</i>	BE, 24
SAÍR	<i>Cando aquel señor falaba parecía coma se saísen músicas e perfumes das escenas dos tapices</i>	BE, 27
SAÍR	<i>Daquela, eu saía do meu estupor e berreille a Londragoll:...</i>	BE, 29
SAÍR	<i>adxudica a cada preso político unha área da prisión, da que non poderá saír xamais</i>	BE, 101
SAÍR	<i>Os bigodes encarnados saían do fuciño de Amaury para un e outro lado da cara</i>	BE, 107
SAÍR	<i>Das pontas dos grandes bigodes de Amaury Quellien, que saían para unha e outra banda do rostro coma vasoiras, semellaban saír faíscas ou lumes de San Telmo,</i>	BE, 111
SAÍR	<i>pequena casíña situada nun alto desde a que se podían ver os barcos bandullentos que saían por un esteiro,</i>	BE, 119
SAÍR	<i>As palabras que entón saían das súas bocas antano latricantes e cantadoras, eran xa un fungar repousado e triste</i>	BE, 124
SAÍR	<i>Nembargantes, saín á galería co peito ardendo co mesmo fogo de lume verdadeiro que prendera na carne de aqueloutro Amaury dos pasados de Francia.</i>	BE, 269
SAÍR	<i>Un cheiro moi marcado enchía entón a galería, e grande cantidade de fume saía polos marcos das portas todas.</i>	BE, 270
SAÍR	<i>Vin que das súas fiestras saía tamén un mesto fume e mesmamente chamás.</i>	BE, 270
SAÍR	<i>Do interior das celas saían os homes a tusir,</i>	BE, 270
SAÍR	<i>Notei que a pistola voltaba ao cinto de onde saíra.</i>	BE, 278
SAÍR	<i>púxenmelle eu cunha voz que notei que me saía desgarrada.</i>	BE, 278
SAÍR	<i>a bufanda gris de la que adoita poñer cando sae a pasear a media tarde</i>	DEUS, 9
SAÍR	<i>Cando o cura remata a misa e sae do presbiterio camiño da sancristía, el vira o corpo precisamente cara ó lado oposto</i>	DEUS, 11
SAÍR	<i>Sendo adolescente aínda, cando asistiu coa súa nai á proxección de Cinsenta naquel mesmo local, saíu da sala coa impresión de que a Pickford non era tan guapa como oíra dicir</i>	DEUS, 21
SAÍR	<i>Desas cousas el nunca entendeu moito, polo menos segundo se desprende das mulleres coas que saíu.</i>	DEUS, 22
SAÍR	<i>o cadro de Parada Justel que teñen colgado na parede do fondo, á dereita da porta segundo se sae do salón,</i>	DEUS, 24
SAÍR	<i>Por primeira vez tivo a idea de que aquel punto de luz que a el lle saía do fondo dos ollos cando se incomodaba era da mesma natureza que a viscosidade branca e mol dunha ostra</i>	DEUS, 127
SAÍR	<i>el díxolle que se arranaxara, se quería, e que podían saír dar unha volta</i>	DEUS, 135
SAÍR	<i>Entón, cos músculos da cara relaxados, recobra o aspecto sereno do primeiro día que saíu con ela.</i>	DEUS, 137
SAÍR	<i>Cando sae coa bandexa na man en dirección á cociña, el pecha a porta.</i>	DEUS, 144
SAÍR	<i>Non sabía se se trataba dunha visión alegre, pola luz de prata que saía do río</i>	DEUS, 149
SAÍR	<i>tamén arrastraba naquela mesma dirección as notas que saían do piano.</i>	DEUS, 149

SAÍR	<i>estivo parado no cruce do Parque, mirando o reloxo seguido, ata que chegou un turismo e saíron en dirección ó barrio da Ponte.</i>	DEUS, 247
SAÍR	<i>Semelloulle entón que, as frases da resposta, tan airadas, non saían da boca de ningún animalíño inocente,</i>	DEUS, 258
SAÍR	<i>Conforme ían falando as persoas que eran citadas, os ollos del saían para fóra cunha violencia que ela coidaba que tiña que resultar dolorosa.</i>	DEUS, 259
SAÍR	<i>As señoras botáronse a correr cara á porta principal do Instituto e saíron á rúa</i>	DEUS, 263
SAÍR	<i>durmía ás veces na propia casa. Ou nunha palleira próxima, a onde lle saía Sara.</i>	AGOSTO, 17
SAÍR	<i>Pero sábese que o nome de Gregorio saíu na conversa.</i>	AGOSTO, 31
SAÍR	<i>¿cantas veces hai que repetir unha votación ata que saia o que queren os nacionalistas?</i>	TN1, 26
SAÍR	<i>Cada persoa que sae do campo e se mete na vila ou na cidade empeza por cambiar de idioma</i>	TN1, 28
SAÍR	<i>pensa que as comunidades ricas veranse beneficiadas co novo sistema de financiación, e que as pobres sairán prexudicadas.</i>	TN1, 28
SAÍR	<i>Agora saen á luz as postais dirixidas (altura de tenente) a unha xulieta de 14 aniños.</i>	TN6, 5
SAÍR	<i>chegou a adxudicarlle a unha empresa obras da antiga COTOP antes de que saísen a concurso.</i>	TN6, 18
SAÍR	<i>¿Existe no país a materia prima necesaria para saírmos fóra nos termos que propós?</i>	TN6, 28
SAÍR	<i>A principios dos 90 saía en Francia un libro de Michel Albert, Capitalismo conta Capitalismo,</i>	TN12, 42
SAÍR	<i>El foi o responsable de que os rapaces en Burela saísen tan guapos e ben criados no 70.</i>	TN12, 80
SAÍR	<i>O lance saíu virado, o bonito non apareceu, pero aferrou plátano.</i>	TN12, 80
SAÍR	<i>Non creo que Santiago ou A Coruña sexan a Xerusalén Celeste (...). Sen embargo, estes días saíron as dúas cidades moi guapas no telexornal de TVE.</i>	TN17, 6
SAÍR	<i>bloqueando o proceso dexenerativo que provoca que o cabelo saia cada vez con menos forza e cor.</i>	OCG3-3-99, 11
SAÍR	<i>A moción de censura, a primeira que se debaterá no Parlamento asturiano desde a súa constitución, sairá probablemente derrotada,</i>	OCG4-3-99, 20
SAÍR	<i>Nada sae do normal.</i>	OCG4-3-99, 12R
SAÍR	<i>A CIG sairá o vindeiro sábado á rúa, en Santiago.</i>	OCG25-11-98, 8
SAÍR	<i>Do noso lado idiota sae un corazón esgotado, canso e libre.</i>	OCG4-2-99, 12R
SAÍR	<i>fixense nos telediaros porque González sae case sempre, case a diario,</i>	OCG4-2-99, 54
SAÍR	<i>Do único que nos podemos queixar é do prezo: o produto sae un algo caro.</i>	OCG4-3-99, 3
SAÍR	<i>A iniciativa saíu adiante debido a que, previamente, o Partido Popular Europeo aprobara unha emenda na Comisión de Transportes</i>	OCG11-3-99, 10
SAÍR	<i>Foi entón cando a Clamoriñas, sen pano na cabeza, saíu pola porta do comercio de Aparecida berrando con chíos moi agudos</i>	ARR, 35
SAÍR	<i>O maio maduro maio longo encheu os camiños da aldea co seu abafante arrecendo. O esterco das cortes sae por moitas portas das casas en chotas pesadas de feito.</i>	PN, 114
SAÍR	<i>Andara tirado polo mundo, metido naquilo da droga, o pobriño, pero saírase</i>	OCT, 208
SAÍR	<i>saíu (elixido) presidente por dez votos a favor e un en contra.</i>	DRAG, 1051

SAÍR	<i>Só unha das pezas da orquestra se sae dese grupo de clásicos populares.</i>	TN12, 75
SALTAR	<i>as frases da resposta, tan airadas, non saían da boca de ningún animalíño inocente, irritado só por uns momentos e que salta e berra máis por medo que por odio</i>	DEUS, 258
SALTAR	<i>Enroscándose como para un letargo, saltaba con olladas fixas de réptil.</i>	MFB, 165
SALTAR	<i>O can chámase Suceso. E saltaba o animal de pracer.</i>	EBO, 135
SALTAR	<i>E o Arnal díxoo adrede pensando que o crego ía saltar coma un resorte, pero este permaneceu pensativo, ...</i>	ESC, 95
SALTAR	<i>Salta o vello prá fóra, perde pé nos penedos, segue baixando ós carroulóns, érguese coxeando.</i>	OCT, 366
SALTAR	<i>Co esforzo saltáronlle dous botóns da guerreira azul do seu uniforme</i>	BE, 15
SALTAR	<i>Cando se estaba achegando á altura da librería Resvié, sentiu que o corazón lle saltaba aloucadamente no peito</i>	DEUS, 265
SALTAR	<i>A imaxe dun Abel Caballero saltando ó baleiro desde un barco en La Voz de Galicia, o día 18 foi toda unha premonición para a coalición</i>	TN6, 66
SALTAR	<i>cando os membros do consello de redacción de Ullán decidiron incluír na revista un traballo sobre o vixésimo aniversario da Constitución, comezaron a saltar as faíscas.</i>	TN20, 16
SALTAR	<i>Savio saltou ó céspede en medio do clamor popular que prefire ó brasileiro, en lugar do holandés.</i>	OCG4-3-99, 45
SALTARICAR	<i>O Fidel non para de falar en todo o camiño, saltaricando dunha cousa noutra</i>	OCT, 27
SANGRAR	<i>no mes de marzo, cando as vides sangraban preparándose para a arxona, informouse desa posibilidade...</i>	MFB, 165
SANGRAR	<i>Sangroume o nariz a causa do aire xélido e reseco.</i>	MFB, 23
SANGRAR	<i>Castromao berra, todo o mundo berra, e hai máis estalos e cae Fidel, e sangra Castromao pola cara, ...</i>	OCT, 351
SANGRAR	<i>Fidel Carballo sangra pola coxa partida, arrima arrastro o corpo a Laura...</i>	OCT, 352
SANGRAR	<i>A perna sangra, bota para fóra o sangue que o corazón bombea.</i>	OCT, 352
SANGRAR	<i>Sángralle o ombreiro, ságralle o costado, ságralle o duro coxigón.</i>	OCT, 366
SANGRAR	<i>esgazan a pelexa infeliz de Londragoll, que en diversos puntos sangra copiosamente, e veñen as doncelas-gárgola a lamber o seu sangue</i>	BE, 31
SANGRAR	<i>O mundo ten un centro e un pensar e non podes romper coa tradición porque sangrarias.</i>	OCG4-3-99, 12R
SECAR	<i>colocándoos de a par para que circule o ar coma nun hórreo e revan e sequen.</i>	ESC, 98
SEGUIR	<i>Pero teña a seguridade de que o criminal segue no seu agocho.</i>	MFB, 226
SEGUIR	<i>E logo, señor, pasadas as xunqueiras de Anllóns por Ponteceso seguiron cara a parte de Corme, ata a Pedra da Serpe.</i>	ESC, 166
SEGUIR	<i>Pero o comandante xa está mandando seguir.</i>	OCT, 15
SEGUIR	<i>O mecánico segue alleo a todo, dobregado diante dun artefacto...</i>	OCT, 19
SEGUIR	<i>Os gardas seguen durmindo, a casa segue en silencio.</i>	OCT, 35
SEGUIR	<i>Os viaxeiros amosan os seus pasaportes no posto de control, e despois dun breve exame oral son convidados a seguir.</i>	OCT, 191
SEGUIR	<i>...e librou da morte canda el, e segue canda el no seu outono.</i>	OCT, 198
SEGUIR	<i>Aínda así, según río arriba.</i>	OCT, 207
SEGUIR	<i>hai máis estalos e cae Fidel, e sangra Castromao pola cara, pero segue en pé</i>	OCT, 351

SEGUIR	<i>O cerco segue firme a pesar dos reforzos que o minguaron</i>	OCT, 357
SEGUIR	<i>unha voz, na Enfermería, moi leda e noviña, que me falaba mentres a primeira seguía con que Amaury Quellien montaba no patio da súa casa de Scaer</i>	BE, 107
SEGUIR	<i>Logo seguiu en dirección ó Parque.</i>	DEUS, 9
SEGUIR	<i>Mariana érguese para marchar. Volve, sen embargo, sobre os seus pasos cando xa estaba a punto de saír pola porta do salón e regresa ata a altura do sillón onde el segue sentado</i>	DEUS, 27
SEGUIR	<i>Cando volvía ó sitio onde el seguía de pé, detívose diante dun pequeno arbusto colmado de follas azuis para cortar unha ponla</i>	DEUS, 34
SEGUIR	<i>As cartas del que lle chegaron de Berlín nos meses que seguiron limitábanse a facer descrições da vida nunha cidade que lle gustaba cada vez máis</i>	DEUS, 128
SEGUIR	<i>especialmente a angustia que se lle percibía na contracción da boca nos días inmediatos que seguiron ó asalto do cuartel</i>	DEUS, 249
SEGUIR	<i>Dos sucesos relacionados coa concentración do Parque e as circunstancias que seguiron non se dixo nada no periódico</i>	DEUS, 251
SEGUIR	<i>O condenado seguía de pé diante da mesa do tribunal</i>	DEUS, 262
SEGUIR	<i>A cousa empezou cuns convidados bromistas (...). Seguiu cos gamberros tirándolles ós noivos arroz mesturado con tellas machacadas.</i>	TN17, 6
SEGUIR	<i>Segundo o director do observatorio, os ceos seguirán moi cubertos quizais ata mañá.</i>	OCG3-3-99, 32
SEGUIR	<i>As liñas que seguen, necesariamente breves, queren amosar como discorren espacialmente estas tensións entre partidos e cidadáns.</i>	TN20, 23
SEGUIR	<i>Todo o que dixeron entón sobre o título oitavo segue en vigor.</i>	TN20, 38
SEGUIR	<i>Diminúe a nosa poboación activa. E o desemprego segue nuns índices alarmantes.</i>	OCG25-11-98, 8
SEGUIR	<i>Rosalía segue viva polos camiños do mundo.</i>	OCG25-11-98, 37
SEGUIR	<i>A riada seguiu ata os anos trinta deste século.</i>	OCG4-2-99, 5
SEMELLAR	<i>Ao cabo de un tempo que me semellou témero e longo, e no que non se percibía senón o cheiro penetrante da pólvora e o bruar das armas automáticas en ráfagas curtas e seguidas, sen repouso, cesou o fogo e abrín os ollos.</i>	BE, 273
SEMELLAR	<i>outras nacionalidades lingüísticas, onde o corte nacionalismo/non nacionalismo semella máis radical nesa enquisa do 90</i>	TN1, 21
SEMELLAR	<i>pero é aceptado e lexitimado por amplos segmentos da poboación que semellan non comprender formas distintas de facer política.</i>	TN6, 51
SENTAR	<i>Deume o gardachuvias e sentou nunha cadeira ó pé da chaminé.</i>	MFB, 200
SENTAR	<i>E persignouse na pía, tamén ao canciño, e sentou encollida nun banco dos de atrás, preto dunha virxe...</i>	ESC, 9
SENTAR	<i>Sentou nun toro e botouse a chorar.</i>	ESC, 81
SENTAR	<i>Os domingos pola mañá, mentres os demais ian na misa, sentabamos nuns tallos na eira.</i>	ESC, 99
SENTAR	<i>Non, o señor sente aí nese escano, que xa me axuda a miña nora</i>	OCT, 27
SENTAR	<i>O home que atende o mostrador sinala unha mesa e manda sentar</i>	OCT, 200
SENTAR	<i>Anda, senta aquí canda min, e déixame a man...</i>	OCT, 204
SENTAR	<i>María sentou na pedra quente do pouso.</i>	PN, 50
SENTAR	<i>Unha vella sentou a carón de min emitiu curiosos signos de chamada,</i>	TN12, 6
SENTAR	<i>pódese ver, e a televisión e as fotos reflícteno perfectamente, detrás da cadeira onde senta o interlocutor de quenda...</i>	OCG4-2-99, 4

SENTAR	<i>Ás veces sento con eles na Quintana e parécenme sinceros e valentes.</i>	OCG11-3-99, 12R
SENTAR	<i>a práctica do sexo - sen excesos de promiscuidade- é a práctica que mellor lle senta ó ser humano para rexuvenecer.</i>	OCG11-3-99, 37
SENTAR	<i>Non olla de fronte e nin xequer me mandou sentar nin me ofereceu compartillar con el o chiculture con roscón</i>	ARR, 18
SENTAR	<i>Entra ao gabinete e senta, sen retirar o capindó, no retrete de madeira.</i>	ARR, 112
SENTAR	<i>E o Fidel contén o berro e mais o pulo de tirarse tras dela para quitala do encoro, e séntase a modiño ó seu carón.</i>	OCT, 348
SENTIR	<i>Por riba do alegre catropear dos cabalos séntese o poderoso zoupar dos malles</i>	OCT, 12
SENTIR	<i>Ó lonxe séntense as salvas dos canóns que finxen o segundo día de combate contra as forzas feudais.</i>	OCT, 346
SENTIR	<i>Séntense as botas compasadas, as patrullas desandan o camiño de ronda.</i>	OCT, 359
SENTIR	<i>Ó lonxe, terra adentro, séntese un fragor xordo de artillería inútil</i>	OCT, 360
SENTIR	<i>polo interior da cela sentiuse o caír da chuva sobre os tellados da cadea</i>	BE, 17
SENTIR	<i>Parecíalle unha crueldade innecesaria permitirlle gozar ó animal daqueles poucos minutos de felicidade para condenalo despois ó frío e á soidade que se sentían fóra da habitación</i>	DEUS, 125
SENTIR	<i>dixo que desde a súa habitación se sentía un cheiro fantástico</i>	DEUS, 134
SENTIR	<i>Camoiras cala. Séntese tenso. Véñenlle as varreduras.</i>	PN, 35
SENTIR	<i>hai en Galicia un 9.6 por cento que ou ben non se senten a gusto con ningún dos termos (4.6 por cento) ou ben non contestan (5 por cento).</i>	TN1, 21
SER	<i>foi menos ca un segundo, pero vin aquel rostro como pegado ó cristal do coche.</i>	OCP, 67
SER	<i>esa vila tráeme moitos recordos. Nós somos de alí</i>	EBO, 246
SER	<i>non ves que xa é moi tarde.</i>	PN, 40
SER	<i>E foi aí cando Simón, (...) volveu ao mundo</i>	ESC, 20
SER	<i>Si que a houbo, dixo a señora. Foi por unha peste da pataca.</i>	ESC, 21
SER	<i>Don Xil seguiuno primeiro con preguiza, amocado como estaba por pensar no que foi e non foi, ...</i>	ESC, 89
SER	<i>Non me mataron en dúas guerras e hame matar un coche. E así foi.</i>	ESC, 89
SER	<i>¿Foi primeiro a oración ou a blasfemia?</i>	ESC, 95
SER	<i>¡Home, non foi para tanto!</i>	ESC, 99
SER	<i>¿E iso cando é?</i>	ESC, 101
SER	<i>moitas gracias, será noutra ocasión.</i>	OCT, 12
SER	<i>Eu tiven un grande amigo que foi de aquí</i>	OCT, 12
SER	<i>aínda que eso non fora, como vos había deixar eu así</i>	OCT, 14
SER	<i>Eramos sete ou oito en cada camioneta</i>	OCT, 24
SER	<i>¿E de que parte vés sendo?</i>	OCT, 184
SER	<i>¿E hai algún camiño pra Casteldouro que non sexa polas estradas esas?</i>	OCT, 189
SER	<i>Fidel Carballo logra chegar a Outomuro cando xa son ben horas de xantar</i>	OCT, 190
SER	<i>E foi o milagre, a cousa máis bela do mundo: o rudo monxe sucumbiu á tentación</i>	OCT, 198
SER	<i>Na miña casa morreron e eu quedei así... Pero agora xa foi.</i>	OCT, 206
SER	<i>Cando espertei, o Castromao estaba cabo de min, e contoume o que fora...</i>	OCT, 207

SER	<i>A paz é cerca xa.</i>	OCT, 347
SER	<i>alí dentro tampouco non lle foi gran vida</i>	OCT, 351
SER	<i>Mañá será o terceiro día de combate</i>	OCT, 357
SER	<i>Sombras serían, pero as sombras vense</i>	OCT, 357
SER	<i>Tremen as follas luminosas que investigan o mar aborrallado alén da boca da enseada. Pero é tan só un instante, un palpabrexo.</i>	OCT, 359
SER	<i>Xa o frío da morte é dentro deles, xa non lles cómpre abrigo.</i>	OCT, 359
SER	<i>Un home sen capote sae do retrete do caseto que é na Punta das Eiras</i>	OCT, 359
SER	<i>-Só sei que me chamo Amaury e que son nativo de Bretaña. Tampouco sei de que vila da Bretaña son.</i>	BE, 15
SER	<i>ollos rasgados e verdes que poderían entolecerme se non fose que ti existes</i>	BE, 28
SER	<i>vinme de pronto nunha cidade que ao mellor era en Bretaña</i>	BE, 281
SER	<i>Raro é o día en que non se contan algunhas pendencias deste individuo</i>	DEUS, 18
SER	<i>Aquela mañá, os tremores foron un martirio.</i>	DEUS, 139
SER	<i>Ela prefería velo convertido no neno caprichoso que podía ser nalgunhas ocasións, como sucedera co asunto da cámara,</i>	DEUS, 255
SER	<i>Perdoa, muller, tes moita razón, de ti nunca tiven queixa, pero é que hai algunha...</i>	MDB, 125
SER	<i>Faino comigo, puta, ¿ou é que non che gustan os homes?</i>	MDB, 150
SER	<i>Contrato resultante doutro sinistro pacto polo que de sete prazas convocadas, tres serían para o PSOE.</i>	TN6, 22
SER	<i>Será en 1981 cando a editorial se traslade a uns locais de seu,</i>	TN17, 46
SER	<i>Era mea tarde, a nevada parara súpeto e o vento apousentara nunha hora de calma e temperatura suportábel.</i>	ARR, 28
SER	<i>¿E se o capador Nicasio non se suicidou e foi asasinado por causa dos seus maus costumes coas mulleres?</i>	ARR, 23
SERVIR	<i>A elección do Meco servíalle así e todo para facer algún comentario burlesco a conta da estreada democracia</i>	ESC, 92
SERVIR	<i>Haille toques pra case todo, e mesmo dá gusto que sirvan pra algo</i>	OCT, 33
SERVIR	<i>Sei fala-lo francés un regular porque servín na Lexión</i>	BE, 14
SERVIR	<i>Elementos moi avisados que moven a parvos idealistas coma ti, que lles serven de carne de cañón</i>	BE, 19
SERVIR	<i>Sentado na mesa branca e suxa que lle servía de escritorio.</i>	BE, 104
SERVIR	<i>A liña branca do colariño de celuloide servía de baseamento á grande carne do pescozo</i>	BE, 126
SERVIR	<i>Rompeu o silencio para dicir que se a explicación aínda lle servía de algo, o camafeo contiña unha foto da súa avoa Carlota</i>	DEUS, 33
SERVIR	<i>O rostro del, chupado e branco, recortado sobre o lenzo vermello que servía para ocultar os pupitres das primeiras filas</i>	DEUS, 259
SERVIR	<i>Todo o escándalo serviu á vez como lección de ata donde se pode chegar coas novas tendencias do máquetin caciquil.</i>	TN6, 18
SERVIR	<i>As eleccións do 97 serviron para reconfigurar un novo marco de competición que se viña preanunciando ó longo dos últimos anos,</i>	TN6, 37
SERVIR	<i>A súa imaxe tamén serviu en ocasións para ilustrar actos ós que non asistira</i>	TN6, 66
SERVIR	<i>Seccións como La caravana, Axenda, Linguas viperinas ou Carne de escaño serviron para recoller día a día os pasos dos candidatos</i>	TN6, 67

SERVIR	<i>Son xa tres anos de actividades que serviron para difundir e mostrar en Galicia o máis salientable da música do noso tempo.</i>	TN6, 81
SERVIR	<i>unha iniciativa que serviu como poucas para a difusión das máis importantes tendencias musicais do momento.</i>	TN6, 81
SERVIR	<i>Sucesión das secuencias por eles elaboradas e enfiadas por Guzm n nun todo no que a poesía e maila reflexión serven de unión conectora.</i>	TN6, 93
SERVIR	<i>Algúns pensamos que o Evanxeo aínda serve, que ten unha carga liberadora permanentemente actual.</i>	TN12, 22
SERVIR	<i>co seu bo amigo Facundo, personanxe popular con forma de boneco co que di que aínda fala moito, do que di que aínda lle serve de gran axuda.</i>	TN12, 75
SERVIR	<i>O congreso extraordinario que os socialistas veñen de celebrar, e que fora precedido pola dimisión do cumio directivo(...) serviu para esta causa.</i>	TN17, 4
SERVIR	<i>"Supermartes", "A Repanocha", "Tardes con Ana"..., programas que non serven para negociar en ningún mercado.</i>	TN20, 57
SERVIR	<i>A arte, en xeral, serve para abandonar a vida e, asemade, para amala.</i>	OCG11-3-99, 12R
SERVIR	<i>Tamén é verdade que me servín de trucos trapalleiros, como o de golpear, no fragor da disputa, cunhas frases en galego que desconcertaban ó vello falabarato.</i>	MFB, 24
SERVIR	<i>Os medios de que se serviu nese meritorio rescate reveláronselle ós tres días de recibir a carta de F.</i>	MFB, 48
SERVIR	<i>E de seguida se desilusionaron, ó saír un gato atigrado, servíndose dun burato no fondo da porta.</i>	MFB, 151
SERVIR	<i>sobre un morico de espigas, estaba a aixada da que eu me servía para degrañar o millo,...</i>	MFB, 180
SIMPATIZAR	<i>como é posible que contactaran e que simpatizaran cos xeitos móbiles, coas propostas ledas e chafalleiras</i>	BE, 105
SISEAR	<i>É Amarilis xa unha presenza que sisea coma un sistro, un lóstrego de movemento incapaz de ser seguido polo ollo,</i>	BE, 30
SITUAR	<i>Cataluña movese en derredor do 40,45% e a media española sitúase no 34,75%</i>	TN6, 35
SITUAR	<i>Coas técnicas actuais de sementeira, aproveitamento de fixación anual e limpeza de algazos, e sen maior complicación, o rendemento por ano situárase en 500 pesetas por metro cadrado</i>	TN12, 27
SITUAR	<i>Os prezos sitúanse en 150 pesetas en Finlandia; 103 pesetas en Bélxica...</i>	OCG4-3-99, 22
SOAR	<i>Soa o teléfono perto da orella e acórdao con brutalidade de bromista.</i>	MFB, 11
SOAR	<i>a penas comprendo o goce das xentes que, aínda ben non soa o timbre vacacional, se lanzan a engulir itinerarios por terra, mar e aire.</i>	MFB, 25
SOAR	<i>Cando a Virxe angustiada conflúu co Cristo, soou o himno español, mesturándose o tachín-tachín e os aplausos da numerosa concorrencia.</i>	MFB, 23
SOAR	<i>Entón soou o teléfono e os dous agradeceron ese alivio momentáneo.</i>	MFB, 128
SOAR	<i>conversa tabernaria con laios de vellice, con palabras queixosas que soaban sinistras cal ronchas carraqueantes da noite...</i>	MFB, 163
SOAR	<i>ladaíña continúa como o río, o río que no inverno soa intenso, harmónico...</i>	EBO, 137
SOAR	<i>berrou o corvo con moita autoridade, que máis que enquisa soaba a admonición.</i>	ESC, 32
SOAR	<i>A voz do crego soaba ronca, bronquítica.</i>	ESC, 96
SOAR	<i>deulle dúas labazadas na cara a man aberta que soaron a estalos na noite</i>	ESC, 175
SOAR	<i>os eses asubidos e as aspiracións do dialecto soan ceibes de novo</i>	OCT, 202
SOAR	<i>Parece que os canóns soan máis cerca</i>	OCT, 361

SOAR	<i>Soan tiros e laios, vocean megafonos que chaman rendición....</i>	OCT, 365
SOAR	<i>colchón, que debería estar enrolado até que a trompeta soara para dar a hora de silencio</i>	BE, 11
SOAR	<i>Agora, Amaury -dixome o líder da sublevación cando estivemos dentro do cilindro, sentindo que soaban todos os teléfonos</i>	BE, 274
SOAR	<i>O primeiro soa aínda un pouco lonxano e débil, pero os seguintes chegan xa moi claros ata a habitación onde ela se atopa</i>	DEUS, 12
SOAR	<i>Agora, creador de prestixio, vive nunha aldea que ten un nome que soa a museo</i>	TN6, 26
SOAR	<i>A televisión ten que estar sempre acesa e sempre soando. E para que soe ten que haber un presentador que fale, unha orquestra que toque, unha voz que anuncie algo</i>	TN6, 89
SOAR	<i>Nos cines alborotan as bolsas de caramelos, soan pitidos nos concertos,</i>	TN12, 6
SOAR	<i>Soou a hora dos tratantes de Garabás, feirantes capaces de vender unha burra vella e sen vista mediante o truco do evidencialismo.</i>	TN12, 7
SOAR	<i>O argumento esaxerado soaba serio.</i>	TN12, 8
SOAR	<i>supoño que un dos motivos polos que soou o meu nome é porque eu teño unha certa sona de ser un home máis de diálogo que de crispación.</i>	TN12, 66
SOAR	<i>Nin unha soa chamada dalgún representante da Xunta soou nas dependencias de Xerais durante estas semanas</i>	TN17, 45
SOAR	<i>Hai mil anos, en tempos que soan a película en branco e negro, fame e posguerra, era a España de Franco.</i>	TN20, 4
SOBRAR	<i>pero, por unha banda, nunca sobra explorar todas as posibilidades e, pola outra, ...</i>	MFB, 228
SOBRAR	<i>Fáltalle altura política e intelectual a ese nacionalismo e sóbralle toda esa parvada do RH ou do provincianismo radical.</i>	TN1, 21
SOBRAR	<i>Sobran na nosa sociedade estímulos negativos, olladas e actitudes inquisidoras,</i>	OCG3-3-99, 3
SOBRAR	<i>Bonaparte estimaba que xa sobaban negros na Metrópole.</i>	OCG4-3-99, 3
SOBRESAÍR	<i>ademais de calidade Luísa ten un nome poético dos que sobresaen á primeira alusión.</i>	OCG4-3-99, 9R
SOBRESAÍR	<i>outros matices sobre os que sobresaían os maxestosos e varios do azul e do marelo da flora ventureira</i>	BE, 23
SOBREVIR	<i>En cambio, sobreveu un grito.</i>	MFB,182
SOBREVIR	<i>O horror á lentitude é, por exemplo, o que lles sobrevén a moitos presentadores de programas cando entrevistan os seus convidados.</i>	TN6, 89
SOBREVIR	<i>a esgazadura sobrevén cando a soidade lle aparece de forma especular,</i>	TN12, 70
SOBREVIVIR	<i>Poucas vocacións literarias sobrevivían a tales confortos.</i>	MFB,247
SOBREVIVIR	<i>España sobreviviu ao comunismo gracias a Franco Franco Franco,...</i>	EBO,367
SOBREVIVIR	<i>A música e maila estética dos novos grupos musicais galegos casa á perfección coas testemuñas arrincadas dos filósofos do pobo que sobreviven na soleira existente entre a aldea e a urbe.</i>	TN6, 93
SOBREVIVIR	<i>En todos os países e culturas, moita da literatura que se fixo sobrevive porque está no ensino e porque se traballa e se estudia sobre ela.</i>	TN12, 51
SOBREVIVIR	<i>Armando Piazza, bravísimo italiano, sobreviviu dez días pechado nun ascensor.</i>	TN17, 6
SOBREVIVIR	<i>Na vida un sobrevive só con certa xenerosidade</i>	ANA,98
SOFRER	<i>que a administración penitenciaria puxera alí, no cine, para eu confundirme, para eu sufrir ao me ver vilipendiado</i>	BE, 27

SOLECER	<i>Leitugas, chícharos, xudías, repolos, pementos, solecen en cadros regulares</i>	OCT, 28
SOLIDARIZAR	<i>O cancerbeiro que custodiaba a floristería ventaba esas pasadas turbulencias, solidarizábase coa estirpe canina.</i>	MFB18
SOÑAR	<i>Cando soñabas con nenos correndo polas cortiñas, brincando con aros,...</i>	MFB173
SOÑAR	<i>Soñar con chegar a ser actriz.</i>	GDXL1793
SOPRAR	<i>Os ventos soprarán do sudoeste moderados a fortes.</i>	OCG4-3-99, 51
SORPRENDER	<i>Sorprende a escasa presenza nesas páxinas especiais de fotografías dos candidatos opositores</i>	TN6, 67
SORPRENDER	<i>E sorprendeuse o cabalo de oír cantar un home que non era outro que o seu...</i>	ESC, 80
SORRIR	<i>Sorría pensativo.</i>	OCP, 25
SORRIR	<i>Casou, polo visto, de fraque, coa muller que sorri no retrato da cómoda,...</i>	MFB13
SORRIR	<i>Pero o individuo que o suplanta esta madrugada casou, polo visto, de fraque, coa muller que sorri no retrato da cómoda, ...</i>	MFB13
SORRIR	<i>sabía (...) dun profeta de pedra que sorría.</i>	ESC, 9
SORRIR	<i>Simón sorriu con amargura.</i>	ESC, 162
SORRIR	<i>Sorrille ó rapaz, e apértalle o brazo suavemente pra facelo entrar na cociña.</i>	OCT, 184
SORRIR	<i>Parece que xa está tranquilo, e sorri timidamente.</i>	OCT, 187
SORRIR	<i>Segue sorrindo co seu sorrir máis sosegado</i>	OCT, 197
SORRIR	<i>catro mulleres vestidas de briaís brancos sorrían para min</i>	BE, 26
SORRIR	<i>Lins Leabertkolm, de pronto, sorriu con dozura</i>	BE, 273
SORRIR	<i>finísimos beizos que antano sorrían distantes e divertidos no transcurso das Xuntas de Rexime.</i>	BE, 280
SORRIR	<i>a boca non acababa de reflexar aquel xesto distante, por veces irónico, por veces amargo, que lle convertía esa parte da cara nun enigma, sobre todo cando sorría sen ganas</i>	DEUS, 133
SORRIR	<i>Cando sucedía así, ela sorría, agardaba que el lle correspondese...</i>	DEUS, 261
SORRIR	<i>Sorría de maneira aberta e franca, como se quixese dicir que xa sabía como ía rematar todo aquilo</i>	DEUS, 261
SORRIR	<i>A señora preguntoulle entón se ían sacar por alí a Antonio Salgado París, pero o cabo sorriu,</i>	DEUS, 263
SORRIR	<i>aperta os dentes e sorri aliviado</i>	TN6, 93
SORRIR	<i>Neste momento irrompen no viveiro os tres fillos. Quique sorri deslumbrantemente, pero cambia de súpeto cando ve sobre o mostrador as fotografías que sacaron en Perú.</i>	TN17, 15
SORRIR	<i>Eu, desde log, sorrín e rin, lendo este volume que non vai pasar á historia da poesía,</i>	OCG4-2-99, 11R
SORRIR	<i>Matt Hobbs é un actor a quen non lle sorri o éxito e por iso é remiso a casar.</i>	OCG4-2-99, 54
SORRIR	<i>E ela sorriume, señor tío.</i>	ARR, 45
SORRIR	<i>amosou os dentes e as xencivas abrancazadas, e sorriume cun aquel de chamada que me acendeu o sangue</i>	ARR, 45
SORRIR	<i>Sorri o Gobernador Civil de Ourense.</i>	ARR, 152
SORRIR	<i>Ilumínaselle a cara mentres escoita.</i>	ARR, 154
SOSTER	<i>O panorama audiovisual galego sostense con varias patas.</i>	TN20, 57
SUAR	<i>Naquel intre lucíalle a pel marrón, coma se suase.</i>	ARR, 121
SUBIR	<i>e subiu a unha bancada</i>	ESC, 10

SUBIR	<i>subían polo muro máis alto da parte en ruínas</i>	ESC, 102
SUBIR	<i>En Pastoriza, subiu ao santuario da Virxe labradora</i>	ESC, 168
SUBIR	<i>cando subiu, fíxoo moi a modo</i>	ESC, 174
SUBIR	<i>dúas antigas escolas xemelgas, con dous patíns que soben ás vivendas</i>	OCT, 13
SUBIR	<i>O Pedriño Pedrés baixa polo subeiro máis a modo do que subiu</i>	OCT, 181
SUBIR	<i>Laura sobe tras del.</i>	OCT, 182
SUBIR	<i>Ó Fidel sóbelle das virillas á gorxa unha vaga de compaixón</i>	OCT, 184
SUBIR	<i>Laura achégase ó preso e mételle algo no peto (...). Despois, sobe axilmente na garupa, e os viaxeiros apertan as mans...</i>	OCT, 187
SUBIR	<i>despois de dar gracias continúa subindo cara ó castelo</i>	OCT, 203
SUBIR	<i>Pero as lanternas soben outra vez, novas patrullas fórmanse con persoas distintas.</i>	OCT, 362
SUBIR	<i>Sempre que hai un motín nunha prisión, os reclusos soben aos tellados</i>	BE, 274
SUBIR	<i>probablemente desde o alto do muro que separa a cantina dos soldados do camiño que sobe ó Monte das Caracochas</i>	DEUS, 17
SUBIR	<i>Este último subiu non menos de tres veces no mesmo día, sempre con présa</i>	DEUS, 28
SUBIR	<i>cando esta a invitaba a pasar ó salón polas noites, despois de cear, e cada vez que se lle subía ó colo,</i>	DEUS, 125
SUBIR	<i>dubidou un intre, como se pensase baixar de novo ata o portal, pero deu media volta e subiu correndo ata desaparecer.</i>	DEUS, 125
SUBIR	<i>o recendo inconfundible que subía desde a cociña cando estaban facendo chulas de leite</i>	DEUS, 134
SUBIR	<i>Atravesaron a praza do Obradoiro e subiron cara ás Praterías.</i>	DEUS, 135
SUBIR	<i>mira para a rúa e queda quieto naquela posición, cos ollos perdidos no aire e a fronte enrugada polo fume que sube do cigarro.</i>	DEUS, 143
SUBIR	<i>Sen dicir unha palabra, ela subiu polo carreiro da parra cara á casa</i>	DEUS, 147
SUBIR	<i>Dixo que os levaba observando desde que subira da horta e que había un que aínda non se movera en todo ese tempo.</i>	DEUS, 147
SUBIR	<i>Das casas da aldea subían cara ó ceo azul os últimos fumes da mañá.</i>	DEUS, 149
SUBIR	<i>Cando el chamou a Mariana, talvez para que o informase do que estaba sucedendo, pouco antes de que ela chegase, xa os soldados recibiron a orde de subir de novo na camioneta.</i>	DEUS, 249
SUBIR	<i>desandou os pasos que andara e volveu subir cara á igrexa.</i>	DEUS, 264
SUBIR	<i>Ir parar a Beiras por declararse de ritmo circasiano boreal, querendo dicir que lle sobe o ton vital polas tardes.</i>	TN6, 7
SUBIR	<i>en 1985 coa presenza de Coalición Galega o voto nacionalista chegaría ó 23,26% e no 97 o BNG subiría ata 37 o 26,11%</i>	TN6, 36
SUBIR	<i>Os que máis soben.</i>	OCG3-3-99, 27
SUBIR	<i>Tras esa fazaña patriótica subiu como a espuma.</i>	TN20, 7
SUBIR	<i>A escudería italiana non logra un título mundial desde hai 20 anos, cando o sudafricano Scheketer subiu ó máis alto do podio</i>	OCG4-3-99, 48
SUBIR	<i>O camiño subía entre fragas, ou sexa penas feras, por unha paisaxe que anunciaba os cumiais máis esgrevios da serra</i>	ARR, 172
SUBIR	<i>Cando subía ao Baliglia, a meniña fixouse por derradeira vez nas botas de elástico</i>	ARR, 101
SUBIR	<i>Entra ao gabinete e senta, sen retirar o capindó, no retrete de madeira. Nota vento que sobe, frío, das profundidades</i>	ARR, 112

SUBIR	<i>De pronto, o gato, que desde que entrou no cuarto estaba sentado sobre a alfombra lambendo as patas traseiras, pega un salto e súbeselle ó colo.</i>	DEUS, 19
SUBSISTIR	<i>á fin e ó cabo subsisten importantes diferencias de salarios e prezos no propio mercado español</i>	TN12, 41
SUBSISTIR	<i>O extracto do informe entregado ós medios informativos non distingue qué proporción das 500000 persoas que subsisten en condicións de pobreza pertencen ó medio urbano e ó rural.</i>	OCG25-11-98, 2
SUBXACER	<i>na carta dos tres escritores antes mencionada subxace a idea dunha cultura excesivamente institucional.</i>	TN6, 74
SUCEDER	<i>ao premer a froita e limpala apartando as durezas e os corpos sólidos, veulle ao pensamento o máis terrible que podería suceder nunha gorxa</i>	ESC, 30
SUCEDER	<i>Hai sen embargo algúns detalles que apuntan a outro tipo de accidente, máis de acordo coa realidade auténtica do que sucedeu</i>	DEUS, 17
SUCEDER	<i>ilusionado coa tarefa de encher o país de libros, aínda que fose a conta de perder algúns cartos, como lle sucedeu co plan que elaborou para as autoridades</i>	DEUS, 30
SUCEDER	<i>limitábanse a facer descrições da vida nunha cidade que lle gustaba cada vez máis, ó revés do que lle sucedía coas persoas, que lle gustaban cada vez menos.</i>	DEUS, 128
SUCEDER	<i>Estaba só, lendo o periódico, alleo ó que sucedía arredor del</i>	DEUS, 138
SUCEDER	<i>Seguro que lle acabará preguntando se lle sucede algo,</i>	DEUS, 144
SUCEDER	<i>O resto da mañá vai estar só, desentendido de todo canto suceda fóra do salón.</i>	DEUS, 144
SUCEDER	<i>a consecuencia da miopía que transforma nunha difusa mancha esvaída todo canto sucede catro metros máis alá dos seus ollos</i>	DEUS, 145
SUCEDER	<i>Sucedera un día de verán pola tardiña, cando el volvía de pasear só pola horta.</i>	DEUS, 147
SUCEDER	<i>Logo, como sucedía todos os días despois de xantar, mentres os demais tomaban café, ela ergueuse</i>	DEUS, 150
SUCEDER	<i>Á última hora da tarde púxose a escribir e deixouse de interesarse polo que sucedía na rúa.</i>	DEUS, 248
SUCEDER	<i>Ela prefería velo convertido no neno caprichoso que podía ser nalgunhas ocasións, como sucedera co asunto da cámara,...</i>	DEUS, 255
SUCEDER	<i>Cando sucedía así, ela sorría,...</i>	DEUS, 261
SUCEDER	<i>O que sucedeu o 19-O marca un punto de inflexión nunha traxectoria que o electorado emprendeu con calma a partir de 1989.</i>	TN6, 4
SUCEDER	<i>Como a Harry Haller (o Lobo Estepario) nunca me sucedeu nada bo pola mañá .</i>	TN6, 7
SUCEDER	<i>Unha pantasma percorre, non Europa coma sucedera en 1848, pero si a vella Iberia</i>	TN6, 47
SUCEDER	<i>un lector galego non pode ler no seu idioma a literatura que lle interesa, como sucede nun sistema normalizado, e tampouco ningún sabe fóra de aquí da xente galega que escribe.</i>	TN12, 49
SUCEDER	<i>Este proceso sucede sobre todo cando se trata de nenos de catro anos para riba,</i>	TN17, 16
SUCEDER	<i>Desde que o pasado 11 de setembro se fixo pública a adquisición do grupo editorial Anaya por parte do francés Havas, non deixaron de sucederse os comentarios</i>	TN17, 42
SUCUMBIR	<i>sentía un vago temor que axiña sucumbiu á curiosidade.</i>	MFB, 167

SUCUMBIR	<i>Antes da caída bordaría o cuestionario Proust, pero agora sucumbiu a eses tests que cifran a intelixencia en saber dilucidar as últimas preguntas da humanidade.</i>	MFB2, 49
SUCUMBIR	<i>Josefa, cando se acollía pola noite ó amparo da carreta (...). Sucumbía, talvez, á nota romántica dunhas campañas que portaban as burras lactantes...</i>	MFB, 256
SUCUMBIR	<i>E foi o milagre, a cousa máis bela do mundo: o rudo monxe sucumbiu á tentación</i>	OCT, 198
SUCUMBIR	<i>unha especie que sucumbiu polas condicións adversas.</i>	GDXL, 1807
SUFRIR	<i>O corazón é o seu e vai meterlle o dente, tal é a Envexa, que polo ben ou prosperar dos outros ela sofre.</i>	ESC, 17
SUFRIR	<i>creo que sofren máis as persoas que están fóra, que o que está dentro</i>	OCG4-3-99, 6
SUFRIR	<i>Miña nai sufriu moito na súa vida e agora, aos 67 anos, é risoña como unha foto continuada e feliz.</i>	OCG11-3-99, 12R
SUICIDAR	<i>Iocasta suicidouse porque estaba escrito no destino, é inevitable.</i>	EBO, 143
SUICIDAR	<i>Paseando por un bosque próximo a Wannsee, nas inmediacións do lugar onde se suicidara o poeta Von Kleist coa súa amante, descubrira un letreiro que avisaba do perigo de tropezar nas pedras</i>	DEUS, 128
SUICIDAR	<i>E se o capador Nicasio non se suicidou e foi asasinado por causa dos seus maus costumes coas mulleres?</i>	ARR, 21
SUICIDAR	<i>O segundo morto fora Eduardo, quen se suicidou a raíz dun violento acceso de malenconía.</i>	ARR, 175
SUICIDAR	<i>ocorrenza dunha secta americana que se suicidou para alcanzar o Cometa Halle Bopp e a Inmortalidade.</i>	MFB, 165
SURTIR	<i>E naquela paz, viñan outras, porque a lúa encendía a todos os cans da bisbarra, e voces moi dificultosas surtían do bosco e tamén entraban na casoupa pola fiestra.</i>	BE, 110
SURXIR	<i>Concentreime no confuso tamborileo que surxía dun garaxe da viciñanza</i>	MFB, 127
SUSCITAR	<i>...xa os berros quedan conxelados nas tapadas bocas, xa se suscitan novas estantigas,...</i>	OCT, 361
SUSPENDER	<i>Podía entrar no salón da Quinta do Arranhao, e, entón, xa toda a conversa se suspendía.</i>	ARR, 163
SUSPIRAR	<i>A vítima do estriptís suspirou.</i>	EBO, 239
SUSPIRAR	<i>Moitos clubs suspiran por el.</i>	OCG3-3-99, 40
TARDAR	<i>Tarda en reunir o arxil necesario para abri-la boca.</i>	MFB, 147
TARDAR	<i>Pensaron tamén que andando, paso a paso, tardarían moito en atopar a Laura.</i>	EBO, 145
TARDAR	<i>Despois do entroido só queda agardar a primavera, que non tarde, que non demore o seu xúbilo de cor e alegoría.</i>	EBO, 368
TARDAR	<i>e tardou algo en ser consciente de que efectivamente iso que eles miraban (...), era el, o rato.</i>	ESC, 29
TARDAR	<i>Non tardes. Pode espertar o neno.</i>	ESC, 86
TARDAR	<i>Se cadra aínda vexo mallar con tractor outra vez. E tárdame ben...</i>	OCT, 34
TARDAR	<i>a min o que me tarda é gañar dunha vez a Coruña</i>	OCT, 35
TARDAR	<i>Aínda que vaia un pouco vello, tárdalle entrar en batalla outra vez</i>	OCT, 342
TARDAR	<i>Tardar xa tardan ben, pero eu espero...</i>	OCT, 361
TARDAR	<i>Non tardará moito en ser verdadeiro o seu poder.</i>	BE, 263
TARDAR	<i>E, certamente, a sorte non tardou a amosarme o seu semblante encantador.</i>	BE, 264

TARDAR	<i>Tardou en aceptar a derrota, pero agora xa pode convivir sen grandes conflitos.</i>	DEUS, 26
TARDAR	<i>Aquela imaxe de Gerda rindo no Tiergarten tívola ela na cabeza durante varios días, máis nidia polas noites, cando se metía na cama e tardaba horas en durmir.</i>	DEUS, 132
TARDAR	<i>Tardou en decatarse de que era a criada Isaura</i>	DEUS, 151
TARDAR	<i>Despois de que se pechase como prisión, o franquismo non tardou en colonizar a illa e instalou nela un Colexio</i>	TN12, 58
TARDAR	<i>Ó comezo pensabamos que tardarían en afacerse.</i>	TN17, 15
TARDAR	<i>Sáiron do habitáculo para trataren de comprende-la situación e tardaron pouco en se decataren de que a súa carreira terminara antes do final.</i>	OCG25-11-98, 34
TARDAR	<i>Cando el tardaba en vir á Auguela, a meniña andaba triste.</i>	ARR, 97
TATEXAR	<i>A metralladora tatexa, pero abre un rego diante si.</i>	OCT, 345
TEIMAR	<i>Seguro que ó verse acosado teimará na mesma rota e as mesmas trampas.</i>	MFB, 221
TEIMAR	<i>Teiman en dicir que o ascenso do nacionalismo que cataliza o Bloque é un simple sarampelo no diagnóstico do Estado.</i>	TN6, 4
TEIMAR	<i>No Salvaxe Noroeste, teiman os narcos en improbables conquistas.</i>	TN6, 5
TELEFONAR	<i>O presidente do Goberno, José María Aznar, telefonou onte a Carlos Sainz para darlle ánimos</i>	OCG25-11-98, 34
TEMER	<i>Dubida o mariñeiro e teme, aguza a orella e abre as nebras</i>	OCT, 360
TEMER	<i>amais dalgunhas palabras que, a ela referidas, oía de cando en vez, dáballes moito que temer polo que puidese pasar ou lle puidesen facer na soidade daquel lugar.</i>	AGOSTO, 54
TEMER	<i>Non tema, meu tío, pola posíbel carga de concupiscencia que sen dúbida Vde. percibiu na mi a mención</i>	ARR, 26
TERBELLAR	<i>¿Ves aquel argalleiro que terbell na máquina?</i>	OCT, 18
TERMAR	<i>E esoutra dona de pescozo alongado como ave á que chaman grou e que terma dun bacoriño ao espeto</i>	ESC, 17
TERMINAR	<i>Erguinme antes de que terminara a proxección,...</i>	BE, 268
TERMINAR	<i>As únicas accións a esas horas dispoñibles eran as de rematar a conversa e marchar. A conversa terminou, claro.</i>	TN6, 30
TERMINAR	<i>A cousa empezou cuns convidados bromistas (...) Seguiu cos gamberros (...). E terminou en intercambio de lapotes no banquete nupcial.</i>	TN17, 6
TIRAR	<i>O Entendes abriu de sutaque ó tempo que o Perón aferraba o cano e tiraba con toda a alma.</i>	MFB, 154
TIRAR	<i>Tireille polo xenio falándolle do ben que prestaba o leite coa gordura,...</i>	MFB, 178
TIRAR	<i>Ás persoas desa natureza, ás arroutadas, tíralles a man ao ferro</i>	ESC, 15
TIRAR	<i>Anda, tira pra diante. A este paso non chegamos antes das doce.</i>	OCT, 188
TIRAR	<i>Se alguén lle pregunta, el di que vai a cas da Rosa, despois tira pra onde cadra.</i>	OCT, 193
TIRAR	<i>...e entón o señor esqueceuse de todo e tirou cara a diante.</i>	OCT, 347
TIRAR	<i>tíralle ben a súa nai.</i>	GDXL, 1864
TITUBEAR	<i>O cabo titubea un intre, desconfiado ou temeroso, pero termina respondendo ó saúdo.</i>	OCT, 350
TIZAR	<i>Pecha a vella na corte e que coma merda. Tízalle ó lume a ver se encontras algo que rillar.</i>	MFB, 153
TOCAR	<i>¿Tocoulle a boa vida na tómbola da reencarnación?</i>	MFB, 44
TOCAR	<i>e nunca se ofendeu co destino pola sorte que lle tocara,...</i>	EBO, 251

TOCAR	<i>un dos meus tios sabía música. Tocara nunha orquestra de Néboa,</i>	ESC, 99
TOCAR	<i>Meu pai estaba en Sines. Tocáballe traballar aquela fin de semana.</i>	OCT, 13
TOCAR	<i>Hoxe toca facer eu a cea.</i>	OCT, 210
TOCAR	<i>A tristeza romántica da música de Chopin que viña do interior do salón lembroulle que era Mariana quen estaba tocando.</i>	DEUS, 149
TOLDAR	<i>Veleiquí que as augas do lago da Londra tóldanse, e delas xorden como larvas inmensas, que entran en masa, a través da arcada, na sala</i>	BE, 30
TOLEAR	<i>Vía daquela que o manequín era unha sombra que me facía tolear.</i>	BE, 171
TOLEAR	<i>máis que nada nesta terra de submisos, que non gostan de ser o que son e tolean por seren franceses.</i>	BE, 79
TOLEAR	<i>cando a un corazón se lle corta o nervio frénico, o corazón tolea; cando se lle corta o nervio simpático, o corazón quédase.</i>	OCG3-3-99, 4
TOLLER	<i>tolléronse os tomates pola seca.</i>	GDXL, 1870
TOQUEAR	<i>fai que toquee cos cóbados na mesa</i>	OCT, 340
TORCER	<i>Atravesou a estreita rúa de vagar e torceu á dereita debaixo do balcón da casa dela</i>	DEUS, 9
TORCER	<i>De maneira inconsciente, a pesar de que ela xa tiña pensado seguir polo mesmo camiño onde se atopaban os cegos, torceu cara á esquerda.</i>	DEUS, 265
TORCER	<i>Entón ela apurou o paso, torceu á dereita e meteuse pola Rúa de Arcediagos.</i>	DEUS, 265
TORRAR	<i>A través da porta da corte, miraba a Sara, que se torraba atada ó carballo branco.</i>	AGOSTO, 126
TRABALLAR	<i>Tomando café na Praza Maior souben que traballabas de conserxe nun polideportivo,...</i>	MFB, 40
TRABALLAR	<i>A floristería traballa con nove irmandades e ofrece labores de calidade exquisita.</i>	MFB, 27
TRABALLAR	<i>é unha criada do Demo, para el traballa a todas horas</i>	ESC, 16
TRABALLAR	<i>¡Hai que poñer desta para traballar!</i>	ESC, 81
TRABALLAR	<i>Traballou por tres ou catro, dixo Toimil.</i>	ESC, 81
TRABALLAR	<i>Tódolos tres traballabamos na mesma fábrica</i>	ESC, 84
TRABALLAR	<i>E a Cholo comezáronlle a ir ben os negocios, que xa traballaba por conta propia</i>	ESC, 91
TRABALLAR	<i>Bento Lobeira, que traballaba na forestal e andaba estes días cun brazo en estribeira, deu a volta</i>	ESC, 104
TRABALLAR	<i>¿A que altura traballabas ti?</i>	ESC, 104
TRABALLAR	<i>O crego, que o era de sete parroquias e traballaba nun banco</i>	ESC, 178
TRABALLAR	<i>os mesmos nenos calan e traballan cos dentes tan ben coma os maiores</i>	OCT, 30
TRABALLAR	<i>Só Xurxo Carballo traballa, pero non parece que lle pese o labor.</i>	OCT, 35
TRABALLAR	<i>o silencio aínda recolle as sombras das palabras e dos berros dos que alí traballaran ou danzaran</i>	BE, 109
TRABALLAR	<i>E o meu cerebro traballaba xa activamente imaxinando unha evasión</i>	BE, 116
TRABALLAR	<i>Daba a sensación de que a lingua non lle traballaba ben dentro da boca,</i>	BE, 258
TRABALLAR	<i>se o meu movemento era solprendido polos Ira sempre eu podería alegar que traballaba contra os Opa</i>	BE, 264
TRABALLAR	<i>No centro asociado da UNED traballa unha cuñada do ex- alcalde socialista, Veiga Pombo</i>	TN6, 22

TRABALLAR	<i>Pero antes diso, Miguelanxo Prado xa fixera trece libros, traballara como columnista gráfico para La Voz de Galicia e revistas como Galicia Internacional</i>	TN6, 25
TRABALLAR	<i>agora traballamos en positivo.</i>	TN6, 60
TRABALLAR	<i>Deixaron de responder á idea do militante como axente que traballa a cotío en colectivos</i>	TN6, 61
TRABALLAR	<i>Vostede traballou moito tempo en Madrid, no goberno central.</i>	TN6, 62
TRABALLAR	<i>Cando un traballa fóra de Galicia ten unha perspectiva máis global e aprende unha cuestión: pensa en clave solidaria de reequilibrio social</i>	TN6, 62
TRABALLAR	<i>en todo caso non debería entrar en colisión con outras institucións ou departamentos universitarios que tamén traballan nesa rea.</i>	TN6, 76
TRABALLAR	<i>as súas tertulias son "o noso balón de osíxeno publicitario, do que viven máis de oitocentas familias que traballan na COPE"</i>	TN12, 22
TRABALLAR	<i>En todos os países e culturas, moita da literatura que se fixo sobrevive porque está no ensino e porque se traballa e se estudia sobre ela.</i>	TN12, 51
TRABALLAR	<i>Segundo Iglesias Viqueira, entre 1842 e 1853, entre persoal facultativo e outro, traballaron no lazareto máis de cen persoas</i>	TN12, 56
TRABALLAR	<i>Traballas con parte da memoria histórica dunha comunidade.</i>	TN17, 51
TRABALLAR	<i>Traballa arreo.</i>	OCG25-11-98, 2
TRANSCORRER	<i>A vida transcorría serena na urbanización.</i>	MFB, 37
TRANSCORRER	<i>el sabe, como sabe todo o mundo, aínda que non transcorreu moito tempo desde que concluíu o suceso, que non foi un incendio</i>	DEUS, 13
TRANSCORRER	<i>As sete narracións de MATAR A KERENSKI transcorren en diferentes espacios e tempos,</i>	TN17, 58
TRANSCORRER	<i>En Vigo, a folga transcorreu con normalidade,</i>	OCG4-2-99, 11
TRANSITAR	<i>¿É que cecais o cuspe do meu home non transitaba ás partes do meu amante</i>	BE, 110
TRANSITAR	<i>En todos transitan personaxes demasiado próximos e coñecidos</i>	TN12, 73
TRASLADAR	<i>Será en 1981 cando a editorial se traslade a uns locais de seu,</i>	TN17, 46
TRATAR	<i>Mesmo acariñaba a idea de que se tratase do doutor Le Barre en persoa.</i>	BE, 14
TRATAR	<i>Estaba por tanto tratando cun amigo.</i>	BE, 248
TRATAR	<i>meter os bastóns cun algodón na punta para limpar o sinuoso orificio auricular. Trataríase dunha grande vantaxe se a súa intelixencia soubese aproveitar este imponderable asunto de hixiene.</i>	EBO, 25
TRATAR	<i>zonas escuras da cabeza onde a razón non manda, que nela debían ser moi insignificantes cando se trataba de entender os misterios,</i>	DEUS, 257
TRATAR	<i>Tratase de estruturas creadas desde arriba, desde a Comunidade Autónoma.</i>	TN6, 14
TREMELOCER	<i>Mínimos arco-iris tremelocen nos gumes das espadas de luz</i>	OCT, 358
TREMER	<i>Os ollos tornábanse cada vez máis brancos. As extremidades tremían de xeito agresivo.</i>	EBO137
TREMER	<i>Tal foi o tanquido do trono que tremeron os adentros da pedra.</i>	ESC, 10
TREMER	<i>o Castromao trasvé un canón que treme case imperceptible</i>	OCT, 352
TREMER	<i>Trescentas sombras máis canda o García: tremen de frío</i>	OCT, 364
TREMER	<i>As mans do vello heroe tremen horriblemente, os ollos de aguiña embázanse...</i>	OCT, 366
TREMER	<i>Onte pola mañá, cando se escoitaron os primeiros tiros e empezaron a tremer as casas co estrondo das bombas de man</i>	DEUS, 14
TREMER	<i>Os corredores do Centro Provincial de Instrucción de Ourense tremaban cada vez que o Cromañón perseguía algún rapaz.</i>	OCG25-11-98, 4

TRIUNFAR	<i>Como España triunfou na historia e pode gañar o Mundial, debo eu tomar como propio o Cantar do Cid.</i>	TN12, 7
TRIUNFAR	<i>resulta moito máis complicado moverse en España neste idioma, nun momento no que triunfa o son latino.</i>	OCG11-3-99, 40
TRONAR	<i>cando mete os fuciños nunha máquina, é igual que trone ca que alustre.</i>	OCT, 19
TROPEZAR	<i>Esta noite está de ser que tropecemos con atabanados.</i>	MFB, 155
TROPEZAR	<i>Se tropezaba cun narrador novel (...), mencionaba unha crítica hostil aparecida nun case secreto boletín da Casa de Galicia...</i>	MFB, 246
TROPEZAR	<i>De madrugada (...) tropezaron as vasoiras das varrendeiras cos desposos dos adúlteros trasteados nun portalón...</i>	MFB, 256
TROPEZAR	<i>No adro tropecei cunha figura que se me fixo coñecida.</i>	MFB, 18
TROPEZAR	<i>aproveita un coio solto que hai na calzada pra facer que tropeza</i>	OCT, 192
TROPEZAR	<i>Laura, que se ri ás gargalladas, que esvencella e protesta por brincar, que tropeza pra atrás co Castromao</i>	OCT, 351
TROPEZAR	<i>Paseando por un bosque próximo a Wannsee, nas inmediacións do lugar onde se suicidara o poeta Von Kleist coa súa amante, descubrira un letreiro que avisaba do perigo de tropezar nas pedras</i>	DEUS, 128
TROPEZAR	<i>Pretender que o ÚPSOE tropezou no desenvolvemento dunha estratexia como esta que nunca intentou en Galiza é descoñecer a realidade.</i>	TN6, 58
TROTAR	<i>Albar trotaba alegre.</i>	ESC, 80
TROTAR	<i>Trotaba Albar polo reberete do mar, ...</i>	ESC, 167
TROUSAR	<i>trousei violentamente sobre o chao da cela</i>	BE, 12
TRUNFAR	<i>Trunfaran no seu primeiro intento</i>	BE, 270
TRUNFAR	<i>practicaran a divina arte da insurxencia e que trunfaran en toda a liña</i>	BE, 282
TURRAR	<i>Entón ela turrou das bridas do cabalo e rompeu o silencio</i>	DEUS, 33
TURRAR	<i>Entón un dos homes adiántase, agárrao por un brazo e turra del ata sentalo pola forza no sillón azul.</i>	DEUS, 270
TURRAR	<i>Os cabalos espaventábanse e turraban e insultábanno.</i>	ARR, 100
TURRAR	<i>levanteime e turrei coa porta.</i>	GDXL, 1917
TUSIR	<i>Fidel Carballo mira pró García, aclara a gorxa tusindo sen gana</i>	OCT, 15
ULIR	<i>Vou fundido no leito verde do carro, envolto nun saco que ole a fariña.</i>	OCP, 55
UNIFORMIZAR	<i>Se eu uniformizo con outras culturas, privo ós que veñan detrás de optar por unha solución diferente da miña.</i>	TN6, 27
URXIR	<i>urxe que vaías canto antes.</i>	GDXL, 1931
URXIR	<i>ó tellado úrxelle unha reparación.</i>	DRAG, 1181
USAR	<i>a escopeta que ten é matadora porque a carga con postas das que se usan para a caza do lobo.</i>	AGOSTO, 59
UTILIZAR	<i>A deputación e o seu sindicato de alcaldes utilízanse para canalizar os fondos transferidos desde San Caetano.</i>	TN6, 16
VACILAR	<i>Hai un único punto en que a imaxinación vacila.</i>	MFB, 254
VACILAR	<i>O rei extenuáase e vacila, e Amaro senta cabo del.</i>	MDR, 363
VAGAR	<i>non era esa a memoria que viña encher aquela súbita nostalxia, senón lágrimas que vagaban dende os ollos do Tintoreto,...</i>	EBO, 147
VAGAR	<i>O piloto madriño afastouse do coche e vagou polas proximidades do lugar</i>	OCG25-11-98, 34
VAGAR	<i>Sentíase, entón, desesperado, Eduardo. Vagaba polo xardín.</i>	ARR, 161
VALER	<i>Din que os ghichos se van con calquera, que lles valen todas as tipas.</i>	MFB, 55

VALER	<i>viñéronlle á cabeza os latíns de antano e con eles a forza de tónico esconxuro para facerse valer</i>	ESC, 32
VALER	<i>Non vales pra nada. Por aquí xa empezan a ser unha praga.</i>	OCT, 210
VALER	<i>Agora xa debe saber que vale pra outras cousas</i>	OCT, 341
VALER	<i>hai unhas compoñentes sociolóxicas que todos coñecemos e ás que non lles vale ese tipo de proposta.</i>	TN6, 60
VALER	<i>Pero ela non prepara sobremesas, a castaña non vale para os doces e tampouco a pataca.</i>	TN6, 93
VALER	<i>a España central era unha das rexións psicoloxicamente máis monolingües do mundo, e isto vale tamén para o respecto á diversidade.</i>	TN12, 8
VALER	<i>valéndose do carburo sentimental da lúa chea.</i>	ESC, 88
VALER	<i>Con frecuencia non agardaba a resposta del e valíase de calquera pretexto</i>	DEUS, 130
VARAR	<i>¿como foi que viñeches varar tan lonxe do mar?</i>	OCT, 206
VARAR	<i>Un día a lancha varou.</i>	OCT, 206
VARAR	<i>Varei cerca de Camiña, no areal do Moledo creo que se chama...</i>	OCT, 206
VARIAR	<i>...pensador económico do século; pero os seus postulados entraron en crise cando as condicións para as que foron concibidos variaron.</i>	TN12, 32
VARIAR	<i>A esquizofrenia afecta a un un por cento da poboación (...), ademais non variou ó longo da historia.</i>	OCG4-2-99, 40
VENDER	<i>é unha idea que vende ben.</i>	GDXL, 1949
VESTIR	<i>Vermello é o lume do inferno e vermello viste con sangue colérico ese que goberna os seus fornos</i>	ESC, 14
VESTIR	<i>Vestía coa modestia e a discreción dun sabio e falaba coa precisión de quen pasou unha vida enteira botando luz sobre a realidade do mundo para comprendelo.</i>	DEUS, 129
VESTIR	<i>Na primavera chegaron dous homes a Auguela. Vestían de traxe e garavata</i>	ARR, 95
VIAXAR	<i>E unhas lágrimas pequenas viaxaban rumbo a ningures polo rostro feliz, inxenuo, dos vellos camaradas.</i>	EBO, 240
VIAXAR	<i>Viaxamos corenta quilómetros entre páramos e granxas...</i>	MFB, 15
VIAXAR	<i>Un día quedaban para comer nunha churrasquería da estrada de Néboa, outros viaxaban xuntos á Coruña.</i>	ESC, 92
VIAXAR	<i>Viaxo por Bretaña e por diversos mundos.</i>	BE, 26
VIAXAR	<i>que eu me sentía un mundo ben e que alí estaba, aos pes da miña cama fedorenta de convalecente de sabe deus qué enfermidade,</i>	BE, 28
VIAXAR	<i>Aqueles que un día me fixeron viaxar coeles e me quixeran matar, Esmeraldina.</i>	BE, 263
VIAXAR	<i>En abril de 1996, dúas mulleres, unha andaluza e outra galega, viaxaban a Perú coa intención de adoptar un neno.</i>	TN17, 11
VIAXAR	<i>O tempo de espera ata que o neno por fin viaxa a Galicia anda entre os doce e os quince meses,</i>	TN17, 13
VIAXAR	<i>Con algunha frecuencia viaxa a Roma, ó Vaticano.</i>	OCG4-2-99, 3
VIAXAR	<i>Nesta necesidade de posicionarse nos países do Leste coincidiron os empresarios que viaxan con Fraga.</i>	OCG4-3-99, 11
VIAXAR	<i>mentres Fraga viaxa alleo ós problemas reais de Galicia, o cambio, coma na II República, comezará nas municipais.</i>	TN20, 5
VIAXAR	<i>O presidente da Xunta viaxará hoxe pola tarde a Bruxelas</i>	OCG25-11-98, 12
VIAXAR	<i>O maior, Turelo, ou sexa Artur, viaxa continuamente por Portugal</i>	ARR, 24

VIBRAR	<i>Era a voz de Josefa Bello, que vibraba con retrousos e plebeas letras paifocas.</i>	MFB, 256
VIBRAR	<i>E aquí tomou Don Xil un respiro, deixando vibrar as cordas do latín.</i>	ESC, 15
VIR	<i>Veume a lembranza no instante en que se me atravesou un raposo na estrada,...</i>	MFB, 26
VIR	<i>Pero as lágrimas traidoras non lle viñan aos ollos.</i>	EBO, 242
VIR	<i>E a nena escoitou unhas voces que non viñan de fantasía senón do adro e chamaban por ela á maneira da nai.</i>	ESC, 11
VIR	<i>a que agora vén, máis irmá é da primeira e chámase Avaricia</i>	ESC, 14
VIR	<i>E logo vén unha de cara máis ben fraca e consumida, esa que leva o corazón nas mans.</i>	ESC, 17
VIR	<i>foi feito prisioneiro e o rei normando morreu sen poder vir en axuda do galego.</i>	ESC, 20
VIR	<i>¡Vén un e trátano coma un can!</i>	ESC, 22
VIR	<i>Ela veu para me facer compañía. Entretivo aos nenos.</i>	ESC, 23
VIR	<i>Das cousas de comer, o que non tiña en frío envolvíao en panos brancos e en papel de aluminio, non só o brando senón tamén o que viña na súa lata ou en caixa,...</i>	ESC, 25
VIR	<i>O home, cando veu, que chegou tarde, algo notou, que se virou de costas, cun brazo cara o chan.</i>	ESC, 27
VIR	<i>E outra volta foise por onde viñera, tirando da cueira e sen xeito no rabo</i>	ESC, 30
VIR	<i>ao premer a froita e limpala apartando as durezas e os corpos sólidos, veulle ao pensamento o máis terrible que podería suceder nunha gorxa</i>	ESC, 30
VIR	<i>Pero viñéronlle á cabeza os latíns de antano e con eles a forza de tónico esconxuro para facerse valer.</i>	ESC, 32
VIR	<i>¿Viñeches desde Arán dacabalo?</i>	ESC, 81
VIR	<i>E se queres vir dacabalo, dixo finalmente o xefe, iso é cousa túa</i>	ESC, 82
VIR	<i>Era unha moza que viñera de Turquía. Miúda, delgada, de carnes pretas.</i>	ESC, 84
VIR	<i>E ela veu un día onda min, na fábrica, e preguntoume que me pasaba e eu, eu...</i>	ESC, 84
VIR	<i>Caín a modiño, mirándoa con amor, sen me doer, porque me veu dereitiño ao corazón para quitarme aquela dor que eu tiña...</i>	ESC, 84
VIR	<i>Viña nunha caixa de cinc selada a conciencia. Os alemáns sonlle moi profesionais.</i>	ESC, 85
VIR	<i>¡Veñen mellores días!</i>	ESC, 102
VIR	<i>Vou ver como está a señora. ¿Vés ti?</i>	ESC, 156
VIR	<i>Viñanlle ben aqueles sons á casa, como se sempre estivesen alí, ...</i>	ESC, 158
VIR	<i>Do interior viña un rebumbio estrondoso de tiros, pneumáticos de coches chiando nunha curva...</i>	ESC, 162
VIR	<i>E tras dela veu todo o corpo, desatado, fungando polo alento.</i>	ESC, 174
VIR	<i>De cando en vez viña xente de fóra, sobre todo no verán, para ver as pinturas...</i>	ESC, 178
VIR	<i>Viña das ruínas do pazo cun ramo de camelias na man.</i>	ESC, 178
VIR	<i>O voso delegado mandou vir, mais di que a xente está moi ben disposta.</i>	OCT, 15
VIR	<i>Anda, ven pra aquí agora, que xa chismarás despois.</i>	OCT, 20
VIR	<i>Vénselle á boca o nome da Rosa, pero detense a tempo, cun leve arrepío.</i>	OCT, 20

VIR	<i>...eso si que non pode ser, sómoslle moitos, aí atrás xa veñen os carros da intendencia...</i>	OCT, 20
VIR	<i>...e ó fuxiren deixaran aló case todo. Algúns deles todo, porque viñeran de fin de semana.</i>	OCT, 24
VIR	<i>Porque hoxe esta biblioteca éche das mellores de por aquí, e ás veces vén xente de lonxe pra consultar algo, sobre todo mestres.</i>	OCT, 25
VIR	<i>tiñan que ser educados, e darlle conversación, viñera ou non viñera a xeito</i>	OCT, 25
VIR	<i>o Xurxo vén de mala gana á imperiosa chamada do avó</i>	OCT, 30
VIR	<i>o viño vén fresco do celeiro.</i>	OCT, 30
VIR	<i>Despois empezaron a vir os tractores con tomada de forza,...</i>	OCT, 34
VIR	<i>o pobriño tivo que vir a pé.</i>	OCT, 184
VIR	<i>Viñeron contigo, e abonda.</i>	OCT, 199
VIR	<i>O Castromao saíu ó mencer para diversos asuntos. Virá a media tarde, seguramente.</i>	OCT, 202
VIR	<i>Por eso quixen vir a xunto do Castromao, pra ver se me perdoaba por lle fallar a el e a vós.</i>	OCT, 205
VIR	<i>Pra que llo vou negar, se mesmo viñen pra acó medio pensando neso.</i>	OCT, 337
VIR	<i>Veñen bastante rápido, pero non sen prudencia.</i>	OCT, 341
VIR	<i>E o Fidel vén coa escopeta ó lombo, e trai a sela cun sentadoiro só.</i>	OCT, 342
VIR	<i>...e axiña virá un día que se viva outra vez neste lugar de desolación.</i>	OCT, 351
VIR	<i>E viñame daquela ás mentes, sumidas na confusión, a lembranza de algo que ocorrera moi lonxe de alí</i>	BE, 9
VIR	<i>Diversos ecos viñan dun ponto e doutro, abouxándose os ouvidos...</i>	BE, 21
VIR	<i>eran fantasmas ou persistencias ou forzas do espírito que viñan do alén</i>	BE, 25
VIR	<i>Do ecrán de aquel cine no que se pasaba algunha película do Far-West, viñan estalidos de disparos e luces</i>	BE, 26
VIR	<i>Veu a chuva brutal, sobre a Prisión e sobre a miña ialma</i>	BE, 106
VIR	<i>A chuva semellaba terse retirado naquel intre e eu púxenme de pe, coa testa aínda traspasada de lembranzas de Bretaña que me viñeran ao leito.</i>	BE, 115
VIR	<i>e somentes a tristura me viña a través do frío insoportábel que a auga me puña nos pés</i>	BE, 121
VIR	<i>Viñéronme ecos dos regueiros que atravesaban aquela selva</i>	BE, 263
VIR	<i>Pero, de pronto, veu a avalancha de sons dunha música non convencional</i>	BE, 267
VIR	<i>Un ruído, decontado amainado cun aceno de Rojet Ulmannei, veu dos ancos nos que se amoreaban os violentos invasores do Cuarto de Manequíns.</i>	BE, 278
VIR	<i>saberás pola presente que unha e outra vez viñeron a me visitar os visitantes</i>	BE, 281
VIR	<i>Notei fedor acedo que viña de diversos lugares</i>	BE, 283
VIR	<i>Perdeuse Ponthus entre o clamor e as espesuras da noite que viña sobre min, Esmeraldina.</i>	BE, 283
VIR	<i>pronto percibiu, orientado pola procedencia do ruído das explosións, que estas viñan de máis arriba</i>	DEUS, 14
VIR	<i>A casa en ruínas onde se fixeron fortes os atracadores vén fotografada no periódico</i>	DEUS, 17
VIR	<i>chegou a comentar con algúns amigos que Cuca era a muller que máis se asemellaba á imaxe da fermosura que lle viña á mente cada vez que lía versos de amor.</i>	DEUS, 23

VIR	<i>para facerlle ver a Mariana o desastre sen necesidade de enfadarse, ata as ordes que viñeron despois, ou os berros e as ameazas, que remataban sempre coas lágrimas da muller.</i>	DEUS, 27
VIR	<i>A tristeza romántica da música de Chopin que viña do interior do salón lembroulle que era Mariana quen estaba tocando.</i>	DEUS, 149
VIR	<i>catro lambóns aproveitados, que pasaron os anos difíciles da guerra, (...) viñeran agora a desvirtuar e torcer o que tantos sacrificios costara endereitar</i>	DEUS, 248
VIR	<i>A imaxe que lle viña á cabeza aquela noite, esperta pola calor na desorde pegañenta da cama, era a dunha mañá clara,</i>	DEUS, 268
VIR	<i>As voces, como un rumor de rezos, ían e viñan, dispoñendo os últimos detalles.</i>	DEUS, 268
VIR	<i>comprobando, agora si, que as ameazas e as insinuacións que viñan na folla amarela que Mariana lle entregou o outro día se acabaron por cumprir.</i>	DEUS, 270
VIR	<i>Dese desaxuste vén o que lle escoitei contar a Marcial Gondar en relación co suicidio.</i>	TN1, 28
VIR	<i>O mesmo que pasa coa natureza, que hai que conserv-la e pensar nos que veñen despois.</i>	TN6, 27
VIR	<i>Sabemos ben de onde vimos, mais o teatro contemporáneo esixe outro xesto</i>	TN6, 88
VIR	<i>Viña na procura de embarcacións tradicionais e quedou aquí por Xosefa Otero, unha costureira de Ons.</i>	TN6, 93
VIR	<i>Despois das interpretacións numéricas veñen as políticas.</i>	TN12, 38
VIR	<i>Eu, profesionalmente, veño aquí e corro un risco,...</i>	TN12, 66
VIR	<i>Para pescar as barbadás hai que engadalas cun ourizo e asubiarlles, co asubio ferven e veñen arriba.</i>	TN17, 70
VIR	<i>non sei que lle pasou a Naybet, quizais veña no avión desta tarde.</i>	OCG4-3-99, 47
VIR	<i>Estes días véuse nos pra xunto do avó, que lle segue máis o humor.</i>	OCT, 31
VIRAR	<i>¡Está sempre tan feliz! ¡Así calquera!, berrou o home, virando de súpeto para a muller</i>	ESC, 23
VIRAR	<i>Pero ela non virou, ben ao contrario, querendo sen querer, desmaiou o xusto,</i> ...	ESC, 165
VIRAR	<i>Un poderoso estaraboucido de ferro faino virar cara á boca da rúa</i>	OCT, 210
VIRAR	<i>Vira cada patrulla sobre si, e as rítmicas pisadas aburridas péndense somnolentes cara o fondo da cala.</i>	OCT, 359
VIRAR	<i>Cando viramos na barca para a banda de fóra, arredor da illa de Santo Antonio, puidemos dixerar o antigo cemiterio.</i>	TN12, 59
VIRAR	<i>Nos derradeiros días virou o tempo de extremadamente frío a tépedo e suave</i>	ARR, 31
VIRAR	<i>Os proxectores víranse do mar, un terror lácteo aluma a cidadela, estoupa a dinamita ante as portadas negras.</i>	OCT, 364
VIVIR	<i>Vivira como un rei nunha cesta, pero agora víase destronado.</i>	MFB, 132
VIVIR	<i>De sutaque descubraches que viviras cun descoñecido.</i>	MFB, 174
VIVIR	<i>Porque se realmente vivisemos nun estado democrático estes do traxe non nos visitarían,...</i>	EBO, 360
VIVIR	<i>o último rei de Galicia foi preso polo seu irmán D. Afonso, rei de León, e viviu cativo ata a morte no Castelo de Luna</i>	ESC, 19
VIVIR	<i>pediu que lle deran sepultura en Terra de Foris, encadeado como vivira.</i>	ESC, 19
VIVIR	<i>E por iso vive agora no bosque, aló pola Serra da Pena Forcada,...</i>	ESC, 19
VIVIR	<i>Viviremos como señores.</i>	ESC, 94

VIVIR	<i>¡Viva o viño do ribeiro e que lle dean polo cu ao taberneiro !</i>	ESC, 104
VIVIR	<i>Bea xa non vive connosco, neno. Foi servir á Coruña.</i>	ESC, 162
VIVIR	<i>Vivir e deixar vivir non é mala cousa.</i>	OCT, 15
VIVIR	<i>O malo é que aínda viven ben lonxe, xa entrando nesas montañas que hai pró sur.</i>	OCT, 22
VIVIR	<i>Ás veces hai que se esquecer dun mesmo pra seguir vivindo...</i>	OCT, 23
VIVIR	<i>Había varios de por aquí que vivían tamén en Lugo, e ó fuxiren deixaran aló case todo.</i>	OCT, 24
VIVIR	<i>Sexa o que for, haberá que seguir vivindo.</i>	OCT, 30
VIVIR	<i>se as cousas están ben ordenadas vívese ben</i>	OCT, 35
VIVIR	<i>O pan é necesario, pero do orgullo tamén se vive.</i>	OCT, 35
VIVIR	<i>Polo menos viviches, irmán.</i>	OCT, 204
VIVIR	<i>axiña virá un día que se viva outra vez neste lugar de desolación</i>	OCT, 351
VIVIR	<i>pódeme lembrar unha casa idéntica a esa na que outros días pasados (...) viveu un neno solitario e pensatibre</i>	BE, 33
VIVIR	<i>Vivía, se tal, no recinto amurallado e tiña unha pequena casinha situada nun alto</i>	BE, 119
VIVIR	<i>era a lembranza da Grande Fraga, o corazón verdecente de Tagen Ata no que xa a Resistencia campá e vive libremente.</i>	BE, 262
VIVIR	<i>coma se de novo me perseguisen coas súas mil caras os xémeos Endovel e Endovellenn que viven nos moimentos de pedra da miña lonxana, inaccesíbel Bretaña</i>	BE, 277
VIVIR	<i>faláballe da hipocrisía, un defecto que detestaba, máis certo como característica moral da sociedade na que vivían,...</i>	DEUS, 126
VIVIR	<i>na casa dunha tal señora Hornberg, que vivía rodeada de gatos e paxaros.</i>	DEUS, 132
VIVIR	<i>dicíase que un dos homes máis eminentes que habitaban na cidade, un humilde sabio que vivía modestamente nunha rúa estreita e tranquila, na paz necesaria que requiren os grandes espíritos</i>	DEUS, 252
VIVIR	<i>¿Era posible a existencia dunha identidade galega cando a maioría da poboación galega vivía pechada en pequenos círculos comarcais,...</i>	TN1, 21
VIVIR	<i>Os que vivimos en Madrid temos que oír en moitas ocasións esa pregunta</i>	TN1, 24
VIVIR	<i>Agora, creador de prestixio, vive nunha aldea que ten un nome que soa a museo</i>	TN6, 26
VIVIR	<i>A ver, eu vivo no medio rural,...</i>	TN6, 30
VIVIR	<i>Por iso parece que vivimos en terra de autistas, nun país con encefalograma plano.</i>	TN6, 49
VIVIR	<i>O xograr nacía do pobo e do pobo traía consigo a raiba para reproducila outra vez diante do pobo, a través do grotesco, da razón, para que as xentes tomasen conciencia da maneira como vivían.</i>	TN6, 85
VIVIR	<i>Hoxe en día o cine español vive da televisión.</i>	TN6, 90
VIVIR	<i>Hai que ter en conta cómo vivían os mariñeiros.</i>	TN6, 93
VIVIR	<i>Trátase dun castelo medieval no que viviron, e mesmo naceron, reis coma Afonso X ou a súa nai, a raíña Urraca.</i>	TN6, 93
VIVIR	<i>Xa que os galegos fracasamos na historia, debo prescindir da palabra lareira, que vive nas novelas portuguesas como sinónimo de cheminea.</i>	TN12, 7
VIVIR	<i>as súas tertulias son "o noso balón de osíxeno publicitario, do que viven máis de oitocentas familias que traballan na COPE"</i>	TN12, 22
VIVIR	<i>Vivíamos nun mundo que non podía aguantar por moito tempo,...</i>	TN12, 33

VIVIR	<i>Non esquezamos que vivimos nunha Europa cada vez máis rexionalizada.</i>	TN12, 34
VIVIR	<i>Vostede viviu en Madrid moitos anos.</i>	TN12, 66
VIVIR	<i>Vivimos en medio dun deserto verde, de silvas, xestas e toxos.</i>	TN17, 6
VIVIR	<i>Case ninguén está completamente satisfeito do país e a cidade na que vive.</i>	TN17, 6
VIVIR	<i>Calcúlase que só en Latinoamérica hai uns corenta e cinco millóns de nenos e nenas que viven nas rúas.</i>	TN17, 15
VIVIR	<i>Existen tipos repugnantes que gozan meténdose co gobernante de turno e que tal vez viven e beben sen necesidade de subvención.</i>	TN20, 6
VIVIR	<i>Mula vive na incerteza e o medo tras 20 réplicas do sismo.</i>	OCG4-2-99, 22
VIVIR	<i>Vivía na contumaz e silenciosa espera do Extraordinario.</i>	OCG4-2-99, 7R
VIVIR	<i>Esperan os once xogadores no seu terreo e viven da transición en velocidade de Shevchenko</i>	OCG4-3-99, 45
VIVIR	<i>Prométeme que vivirás díxolle a este</i>	ARR, 174
VIXIAR	<i>...vostede xa me entende, pois o macho vixía por entre as pólas e elas volve axiña.</i>	ESC, 102
VOAR	<i>E viu Don Xil ao pouco como da espesura da esquina ruínosa do pazo botábase a voar a bubela co seu penacho puntinegr no helmo de ave vistosa e fera..</i>	ESC, 102
VOAR	<i>Un abellón voaba desnortado pola uniforme mancha dos pétalos da tristeza.</i>	ESC, 161
VOAR	<i>As noticias aquí voan.</i>	CAMIÑO, 131
VOAR	<i>Voan os anos e quedan os nomes na memoria da seflora.</i>	MDB, 108
VOAR	<i>Para dar chegado á braña ten que voar moito unha gamela.</i>	PN, 63
VOAR	<i>...sempre lembraba con viveza ao final dunha doenza e nunha mañá moi fermosa en que o padecemento voara pola fiestra e revoaba en retirada sóbor dos lousados e das chaminés...</i>	BE, 20
VOAR	<i>Un certo atordoamento amparouse de min e notei que dun lado a outro da galería voaban pardaos tamén apampanados,...</i>	BE, 21
VOAR	<i>Mentres paseaba, sempre ao mesmo ritmo, as miñas mentes voaban na percura de Bretaña.</i>	BE, 22
VOAR	<i>Sobre toda lagoa voa sempre a Pomba, anunciou Londragoll...</i>	BE, 28
VOAR	<i>Cabaliños-do-demo que voan raudos sobre a londra que agora é Londragoll e pousa nel, e chántanlle crías mordedelas por todo o corpo.</i>	BE, 31
VOAR	<i>un parrulo que viu voar unha tarde do último outono sobre as augas da Lagoa de Antela</i>	DEUS, 27
VOCEAR	<i>Soan tiros e laios, vocean megafonos que chaman rendición,</i>	OCT, 365
VOCIFERAR	<i>E os altofalantes dos galegos vociferan na tarde, impoñéndose á pólvora: transmiten as noticias da revolta xeral.</i>	OCT, 345
VOGAR	<i>Aquela noite saín ó mar botar unhas nasas. Voguei aínda ben.</i>	OCT, 206
VOGAR	<i>Vinte lanchiñas van vogando en liña por un túnel de sombra.</i>	OCT, 360
VOLTAR	<i>Cando voltei ao prado, estaba xa eu saíndo da miña cela e topábame de novo nunha das galerías da Prisión de Príncipe.</i>	BE, 33
VOLTAR	<i>Voltou a chuva sobre a Prisión de Príncipe e, conforme a trouxera, levouse de onda min a vella estoria e todo ronsel de picardía.</i>	BE, 107
VOLTAR	<i>Amaury recibe cando ten sobre si o corpo da esposa de Amaury o presaxio de que Amaury volta</i>	BE, 109
VOLTAR	<i>En canto a Escudo, voltou á casa do seu amo só e segue alí esperando por el,...</i>	BE, 114

VOLTAR	<i>Voltei entón á miña cela e ollei pola fiestra enreixada cara o patio de segunda galería.</i>	BE, 270
VOLTAR	<i>Notei que a pistola voltaba ao cinto de onde saíra.</i>	BE, 278
VOLTAR	<i>a maneira máis sensata de voltaren tamén eles á normalidade que introduce o posfraguismo.</i>	TN6, 5
VOLTAR	<i>Voltou a Cuba, onde seguía residindo seu pai.</i>	OCG4-2-99, 3
VOLTAR	<i>Coa cara coma un amorote e o lombo negro e sanguíñento polos chicotazos, o Turelo voltou para a súa casa en Lobosandaus</i>	ARR, 40
VOLVER	<i>Se teus irmáns se volven contra ti, non lles han de faltar axudadores nos teus propios vasalos.</i>	MDR, 120
VOLVER	<i>Dos poderes de antano quedara unha sotana, a de Don Xil e que, volvendo ao conto, foi o derradeiro en sabelo por mor de andar á caza dunha lebre fuxidia...</i>	ESC, 11
VOLVER	<i>A nena saíra fóra e volvía agora a todo correr.</i>	ESC, 21
VOLVER	<i>Foi ao fondo da cociña, abriu a despensa e volveu, o neno nun brazo cun prato cheo de febra, repolo e patacas cocidas.</i>	ESC, 23
VOLVER	<i>Pero xa o rato volvera á cova.</i>	ESC, 27
VOLVER	<i>E por aqueles días ela tamén deixou de ir onda Misia, a señora que volvera ao pazo vello.</i>	ESC, 28
VOLVER	<i>Pero o rato volveu ao día seguinte, á hora de preparar as papas.</i>	ESC, 29
VOLVER	<i>Decidida, volveu de novo ao alpendre por cemento.</i>	ESC, 31
VOLVER	<i>...non gustou nada da intemperie, que ía un frío que cortaba o alento, e decidiu volver pola porta de diante coma un señor e dicirlle...</i>	ESC, 32
VOLVER	<i>Fun aquel primeiro día e xa non volvin.</i>	ESC, 99
VOLVER	<i>Cando o tempo da guerra, volvera para casa dos pais con algo raro na cabeza.</i>	ESC, 99
VOLVER	<i>Vostede xa me entende, pois o macho vixía por entre as pólas e ela volve axiña.</i>	ESC, 102
VOLVER	<i>Rosa foi á parte da cociña e volveu cun cazo.</i>	ESC, 155
VOLVER	<i>E cando volveron os nenos da escola, estaba a raposa ao sol na eira, estirada sobre o saco de corda, ...</i>	ESC, 159
VOLVER	<i>Faremos unha cousa. Deixaremos que volva ao monte.</i>	ESC, 160
VOLVER	<i>Volveran os xabarís ao ventre da nai.</i>	ESC, 161
VOLVER	<i>¿cando volves aló?</i>	ESC, 174
VOLVER	<i>Volveu á cama e paseou o canón pola silueta do home.</i>	ESC, 175
VOLVER	<i>O García mornea un pouco pola choza, pero cavila que se cadra estorba e acaba volvendo pra fóra.</i>	OCT, 28
VOLVER	<i>...e menos mal que o leite fracasara e se volver botar bastante pan. Cando se colleu de novo, houbo que volver ós malles, que xa poucos os sabían facer.</i>	OCT, 34
VOLVER	<i>Espera un pouco, bonito, que volvo agora.</i>	OCT, 189
VOLVER	<i>Sen unha palabra, volven os dous ó celeiro.</i>	OCT, 198
VOLVER	<i>teño que seguir cumprindo o meu deber coa xente, aínda que non volva vivo a cabo dela</i>	OCT, 339
VOLVER	<i>Detrás vai a pequena compañía que volve cara á Coruña:...</i>	OCT, 346
VOLVER	<i>Volve a patrulla cara ós proxectores, e a sombra engáñase ó exterior do muro de chatarra machucada.</i>	OCT, 360
VOLVER	<i>Agora que volveches en ti debes ter moita paciencia.</i>	BE, 19

VOLVER	<i>Mariana érguese para marchar. Volve, sen embargo, sobre os seus pasos cando xa estaba a punto de saír pola porta do salón e regresa ata a altura do sillón onde el segue sentado</i>	DEUS, 27
VOLVER	<i>Cando volvía ó sitio onde el seguía de pé, detívose diante dun pequeno arbusto colmado de follas azuis para cortar unha ponla</i>	DEUS, 34
VOLVER	<i>Na folla acúsase ó gobernador civil de entrar borracho nos calabozos pola noite, cando volve de farra cos amigos</i>	DEUS, 143
VOLVER	<i>Sucedera un día de verán pola tardiña, cando el volvía de pasear só pola horta.</i>	DEUS, 147
VOLVER	<i>Dúas horas máis tarde, cando volveu, atopouna daquel xeito, convertida na figura borrosa e sinxela dunha estampa.</i>	DEUS, 147
VOLVER	<i>Volveron media hora despois para dirixirse ata o Hospital</i>	DEUS, 247
VOLVER	<i>aquela máquina tiña corazón: a forza e a valentía dos rapaces que a gobernaban, a esperanza da Alemaña que pronto volvería, liberada por fin de tendeiros e filisteos.</i>	DEUS, 251
VOLVER	<i>Si, volvemos a esa práctica tan "edificante" de facer parques empresariais nos que non hai empresas.</i>	TN1, 28
VOLVER	<i>Vostede traballou moito tempo en Madrid, no goberno central. Agora volve a Galicia.</i>	TN6, 62
VOLVER	<i>Volvamos ó puramente artístico.</i>	TN12, 66
VOLVER	<i>Alí estudiou lingua e civilización francesas e, cando volveu a España seguiu adicándose ó que máis lle gustaba,</i>	TN17, 68
VOLVER	<i>Volveu el só, moitas veces, pra falar comigo.</i>	ARR, 95
VOLVER	<i>Como se oíra un balbordo de xente, e risiñas e rozamentos de saias, volveuse cara o muro,...</i>	ESC, 10
VOLVER	<i>E el volveuse sen chorar, o rostro colorado, dunha maneira que lle parecía dicir, estás tola, mamá, estás tola.</i>	ESC, 27
VOLVER	<i>Antes de encabalar o sol polo fachal, aínda se volveu o lagarto para se despedir</i>	ESC, 101
VOLVER	<i>antes de eu e os meus servirmos a ese navarro castelán, han de volverse chairas estes montes.</i>	MDR, 61
VOLVER	<i>E de pronto aquel cervo que era eu comezou a volverse pequeniño.</i>	MDR, 64
VOLVER	<i>A boca que apuntaba contra o mar vólvese agora contra a terra, contra os sitios marcados polas cruces...</i>	OCT, 362
VOLVER	<i>aseguráballe a cabezada de saír, primeiro pola orella esquerda, e xa os ollos tímidos e garimosos de Escudo se volvían para Amaury e un tremor lle percorría todo o lombo</i>	BE, 107
VOLVER	<i>Durante a proxección, el volveuse tres ou catro veces para dicirlle en voz baixa que a Pickford, máis que unha muller, era todo un símbolo.</i>	DEUS, 20
VOLVERSE	<i>Estamos a camiñar cara a unha mundialización allea ó mercado que pode ser esperanzadora xa que é posible que ós aprendices de bruxo se lles volvan os inventos na súa contra.</i>	TN1, 28
VOTAR	<i>De feito, eles non votaran por ningún.</i>	ESC, 92
VOTAR	<i>O Presidente quere que voten ata os enfermos.</i>	TN6, 7
VOTAR	<i>o BNG opuña-se porque lle permitiría ó presidente manexar ó seu antollo 180 millóns e o PSOE votaba a favor porque só disporía libremente de 25 millóns,</i>	TN6, 16
VOTAR	<i>Por exemplo, votamos en contra cando quixeron impoñer a LOHAPA.</i>	TN20, 38
XACER	<i>Homes non novos xacen nas enxergas, cos seus capotes pardos por enriba, adornado de diversas divisas.</i>	OCT, 363

XACER	<i>ela vai xacer mainamente nun curruncho.</i>	BE, 30
XACER	<i>Xacía eu no leito cos ollos abertos.</i>	BE, 116
XACER	<i>Xacía o neno nunha cama cuberta con colcha azul de raso,...</i>	BE, 126
XACER	<i>Diante miña xacía o grupo de Opas correspondente á segunda galería.</i>	BE, 273
XACER	<i>O xaruto xacía abandonado, fumegando nun cinseiro en forma de dragón oriental.</i>	ARR, 172
XACER	<i>Aquel esprito feble xacía alí, de bota á Chantilly, con fraque azul e colete amarelo</i>	ARR, 175
XANTAR	<i>Poñan todo isto en repouso durante unhas horas e xanten e beban con moderación.</i>	TN6, 93
XEMER	<i>...que tiña un algo dentro, un buraco sen fondo, que ás veces lle proía no ventre e xemía pola gorxa do can.</i>	ESC, 10
XEMER	<i>Amaro corre e xeme.</i>	PN, 189
XENTAR	<i>¡Anda, bonita, baixa do puleiro, que imos xentar a cas teus sogros!</i>	OCT, 23
XENTAR	<i>¿E que vos parece se xentamos por aquí?</i>	OCT, 349
XIRAR	<i>Aínda así, antes de xirar á dereita para dirixirse cara ó fondo da sala, ergueu a vista dunha forma involuntaria.</i>	DEUS, 262
XIRAR	<i>e entón Roi Díaz levantou a man, e a portada xirou nos seus polróns, e centos de besteiros asomaron no adarve da muralla.</i>	MDR, 334
XIRAR	<i>Algunhas das súas estrofas foran musicadas por roqueiros afamados, e xiraban por prazas de touros ou pazos de deportes.</i>	MFB, 97
XIRAR	<i>Pero a aguia ve. Xira no vento, abarrelándose en amplos círculos.</i>	OCT, 281
XIRAR	<i>a conversa xirou arredor do tema económico.</i>	GDXL, 2005
XIRAR	<i>Parece que o rapaz tomaba asento na area, e os seus ollos xiraron en dirección ao mar.</i>	BE, 222
XIRAR	<i>para a edición de materiais didácticos en lingua galega, nunha contía que xira ó redor dos 200 millóns de pesetas.</i>	TN20, 29
XIRAR	<i>editarán en marzo un novo disco, xirará polos Estados Unidos en primavera e por Europa no verán,...</i>	TN20, 63
XOGAR	<i>Un día, a nena, que sempre xogaba ao arredor, notou que os animais todos e as árbores calaban.</i>	ESC, 9
XOGAR	<i>Dixo (...)aos nenos grandes (...) que non tocasen nada por alí e non xogaran naquela parte da casa</i>	ESC, 27
XOGAR	<i>¿Xogará connosco coma un can?</i>	ESC, 160
XOGAR	<i>Spiderman tiña un pequeno collido e xogaba a cabalgalo nos xeonllos</i>	ESC, 172
XOGAR	<i>a vibración das follas dun choupeiro branco que alí xogaba con prata e choscadelas de mil ollos</i>	BE, 22
XOGAR	<i>Dona Narda fixolles axifia un sitio de privilexio en cadansúa cadeira forrada con raso adamascado. Xogaba con eles ata a deshora do sono.</i>	MDB, 138
XOGAR	<i>non a someterían durante ese tempo a todo tipo de aldraxes e torturas, nin xogaría con ela como xogaron naquel lugar maldito e abandonado.</i>	AGOSTO, 12
XOGAR	<i>a filla do administrador de Sabucedo, que bebía o leite polo canado antes de ferverlo e que xogaba á billarda cos rapaces</i>	DEUS, 131
XOGAR	<i>Esa mesma fora a súa vida nos últimos anos, permanecer nun recuncho como observadora mentres os demais xogaban e se divertían</i>	DEUS, 148
XOGAR	<i>un grupiño de nenos que tiñan pintada unha raiola sobre o pavimento de pedra xogaban baixo a vixilancia pouco dilixente de catro criadas</i>	DEUS, 264

XOGAR	<i>metido nun cuarto despintado no cuartel de San Francisco, coas táboas do piso rotas (...)o mesmo cuarto no que ela xogara tantas veces de nena coa filla do capitán Basalo</i>	DEUS, 266
XOGAR	<i>Naquela protuberancia, que podía servir de asento para unha persoa delgada, cando ela xogaba no patio do cuartel coa filla do capitán Basalo, nas vacacións, había sempre lagartixas deitadas ó sol</i>	DEUS, 267
XOGAR	<i>para adscribirlle espacio e dedicación moi por enriba do que lles deron ás outras dúas forzas políticas que xogaban a xerar unha alternativa de goberno.</i>	TN6, 65
XOGAR	<i>As leis son boas ou malas segundo a súa aplicación, e aí xoga a vontade política.</i>	TN17, 54
XOGAR	<i>O Hércules xogará o sábado ante o Compostela en San Lázaro.</i>	OCG3-3-99, 40
XOGAR	<i>Cuba, no seu último partido en Osaca, xoga con Arxentina.</i>	OCG25-11-98, 33
XOGAR	<i>Coma os meniños, Marisa xogaba solemnemente-tremendamente-en serio. Pero xogaba.</i>	OCG4-2-99, 6R
XOGAR	<i>referiuse ó Benidorm como un equipo ambicioso, que xogou moi ben na ida.</i>	OCG4-2-99, 47
XOGAR	<i>eles non xogarán aquí igual que o fixeron ali, onde estaban arroupados pola súa xente.</i>	OCG4-3-99, 46
XOGAR	<i>A segunda posición do Valencia na clasificación faría preve-la súa victoria, pero o feito de que o Betis xogue na casa, pode trunca-las súas expectativas.</i>	OCG11-3-99, 46
XUNTAR	<i>Xuntábanse nun bar cercano onde Fidel, o dono do local, observaba os seus movementos confundido.</i>	EBO, 16
XUNTAR	<i>Na Cancela da Maceira xuntáronse tamén o camiño da aldea de baixo e a serventía do Agro da Veiga.</i>	PN, 16
XUNTAR	<i>Sernanselle está nun alto que hai case apegado ao vértice en que se xuntan dous montes no limiar da Barbanza.</i>	PN, 84
XUNTAR	<i>Xuntábanse os presos, nas longas horas de ocio, vestidos con pixama todo o día, ou en camiseta de asas, por grupos de nacionalidade ou de afinidade persoal para xogar ao xadrez</i>	BE, 118
XUNTAR	<i>Do protagonismo do comandante Eloí foron testemuñas moitos dos curiosos que se xuntaron nos arredores</i>	DEUS, 16
XUNTAR	<i>Na outra banda da Estrada non é raro que os dous cargos se xunten na mesma persoa...</i>	OCT, 286
XURAR	<i>¡Non me fagas xurar!</i>	ESC, 22
XURAR	<i>Ao tempo que o facían bruaban coma animais, xuraban e insultábanno.</i>	ARR, 100
XURDIR	<i>Amólame tragar quilómetros, sobre todo se a cada paso xorde o letreiro indicador da Coruña.</i>	MFB, 25
XURDIR	<i>Daquela garita xurdían palabras entusiastas dun comentarista deportivo...</i>	MFB, 244
XURDIR	<i>A casa de Traspenas xorde así de súpeto na casarella e o emisario manda unha poxa de felicidade.</i>	MDB, 66
XURDIR	<i>A miña función era soñar para que aparecesen os protozoos e microzoos, para que se xuntasen as químicas e elementos e xurdise a civilización,...</i>	EBO, 24
XURDIR	<i>Esa palabra xurdiu da sorpresa, estou seguro.</i>	ESC, 95
XURDIR	<i>lanchas novas navegan prá Cala da Lagoa, xorden das brumas ourizadas de armas</i>	OCT, 366
XURDIR	<i>Veleiqué que as augas do lago da Londra tóldanse, e delas xorden como larvas inmensas</i>	BE, 30
XURDIR	<i>A claridade do sol ía asomando por detrás das lombas grisallas, xurdindo pouco a pouco o seu disco dourado.</i>	AGOSTO, 84
XURDIR	<i>e xorden así chiringuitos como as Fundacións do Campus lugués, o INLUDES (Instituto Lugués de Desenvolvemento)</i>	TN6, 14

XURDIR	<i>Xorden así extraños pactos co PSOE.</i>	TN6, 22
XURDIR	<i>Iso xorde desa necesidade de crear, de contar, que sigo tendo.</i>	TN6, 26
XURDIR	<i>A sucesión de Manuel Fraga xorde, así, dun xeito natural.</i>	TN6, 46
XURDIR	<i>Valores que xorden dunha cultura de subordinación ós poderes establecidos.</i>	TN6, 50
XURDIR	<i>decidiu pór en práctica unha intelixente manobra que derrubase todos os aspirantes a Pujol que xurdían no Noroeste.</i>	TN6, 53
XURDIR	<i>o silencio televisivo é un perigo conxurado e a posibilidade de que xurda repentinamente só é concibible como truco publicitario.</i>	TN6, 89
XURDIR	<i>Xorde así unha programación de masas de forte atractivo publicitario,...</i>	TN12, 14
XURDIR	<i>e eses debates repercuten despois nos parladoiros da radio, nos comentaristas...E xorde un conflito mediático que non existe no Parlamento.</i>	TN17, 28
XUSTIFICAR	<i>A vida xustificábase en si mesma, no ignoto, na gracia de non saber qué sucedera instantes despois,...</i>	EBO, 15
ZAFAR	<i>Safeime da súa man e metínme debaixo dos grosos cobertores.</i>	MFB, 178
ZARPAR	<i>Un ano zarpou no seu barco, o Virxe da Nave, a aferrar bonito.</i>	TN12, 80
ZOAR	<i>Pegábame a ela, agatuñado baixo as mantas, escoitando dun lado o seu respiro e doutro o vento zoar fóra, ouveando polo tellado.</i>	ESC, 156
ZOAR	<i>Sete colmeas laboriosas zoan, e dá gloria ver as fronteiras cargadas.</i>	OCT, 28
ZOAR	<i>Zoan as abellas nos dez cortizos ao pé dos que apousa o militante.</i>	ARR, 154
ZORREGAR	<i>A taberneira achégalles co rabo da vasolra, zorrega nos serruchos dos lombos, ármase a guerra e bufan todos.</i>	MDB, 96
ZORREGAR	<i>Para o mestre, dixéronme. Para que zorregue en ti.</i>	ESC, 99
ZURRICAR	<i>Dura a chuvia e os canais do cuberto zurrichan con forza na corredoira.</i>	PN, 63

GALEGO ORAL		
VERBO	EXEMPLO	FONTE
ABAFAR	<i>Retira iso de aí que abafa</i>	
ABAIXAR	<i>Os ricos non me quixeron, ós pobres non m'abaixei.</i>	FIGUEIRAS-SANTIAGO75
ABALAR	<i>chamábanll'abalare, corríanse todos, levabamos unha picaña è ibamos abalar tod'à xente,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
ABANDONAR	<i>A augha había qu'ir por èla por 'í adiante. Vai unha presa, agora non vai que xa s'abandonou, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
ABOLAR	<i>estes xerelos aboláronse todos.</i>	XINZO-PONTEAREAS
ABONDAR	<i>Abonda con dous tomates para esta ensalada</i>	
ABONDAR	<i>Xa abonda de parvadas por hoxe</i>	
ABONDAR	<i>Eu abóndome para facelo</i>	
ABORRECER	<i>i-al ás berbenas, alí íbamos, miña nai loho ár doce da noite xa lle daba o sono, xa quería bir prá casa porque s'aburrícia,...</i>	GOIÁN44
ABORRECER	<i>Aborreceuse coa moza e liscou</i>	
ABORTAR	<i>seica abortou ás tres semanas de preñada.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI70
ABRANDAR	<i>con ese xarabe parece que me ablandou algo a tos.</i>	COVAS-FORCAREI64
ABRANDAR	<i>è despois o liño había que poñelo en feixes è levalo ô río, èra pa qu'ablandar'álí, non sei pa qué,...</i>	OPINO67
ABRAZAR	<i>nunha ròca qu'había no mèdio do río, dabas avantado, però se rerbalabas ibas pó río è entonces agharrabámonos è abrazabámonos á ròca pa pasar despo's pó outro lado.</i>	LALÍN70
ABRAZAR	<i>E entonces el fixo un empujo, así pa tras, como que tiña pistola, e eu abracéime nel.</i>	FEAS59
ABRAZAR	<i>Os padres así qu'o biron, abrazábanse a iel è tod' o demais.</i>	OCEBREIRO
ABRAZAR	<i>Abrazouse co curmá como nunca fixera antes</i>	
ABRIR	<i>a khía que ten por dentro vaise, vaise estreitando e, e ás khías van abrindo.</i>	RIBEIRA24
ABRIR	<i>è aghora claro xa'stá aí a calle da carretèra de Dòsiglesias, a calle de Filgueira Gulías, a calle do Gaiteiro de Sorribas, no sabes, o sea que xa s'abiron moitas máis calles è sièmpre é...</i>	FORCAREI45
ABRIR	<i>a farmacia abre ás nove.</i>	FORCAREI34
ABRIR	<i>a ver se abre o día e podemos ir pá veigha.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
ABRIR	<i>abréuselle unha man e levámolo onda a compostora.</i>	COVAS-FORCAREI75
ABRIR	<i>Meteu ghabèlas de tòxos ô mèdio, veña, veña, pa que non abriran, porqu'hai que calcalos, ...</i>	LALÍN70
ABRIR	<i>a ventana non abre, non sei qué lle pasa.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
ABRIR	<i>decidimos facer unha cópia da chave, cando nos cèrraran de noite nós tiñamos a cópia da chave, abríamos è pasábamos dunhas habitacións a outras,...</i>	OPEREIRO18
ABRIR	<i>A outra petando na pòrta, pèr'abride, è que non temos a chave, empezamos a revolver tod'hàbitación, ...</i>	OPEREIRO18

ABRIR	<i>despo-lo panèl de medio, no panèl de medio tèn unha tapa que se abre que è onde se mète o hóme pa durmir, ...</i>	OGROVE67
ABRIR	<i>ó darlle a pancada do manlle, o fruto saltaba, o fruto estaba solto, o fruto abríase antes pa que o quèntase o sòl bèn,...</i>	OGROVE59
ABRIR	<i>Cuando vei que se abre o nicho e sal unha cousa branca, apretou a correr pra onde o enterrador, e dixo:...</i>	VERÍN70
ABRIR	<i>abréume pola porta de dentro. E a Ramón abreulle o pai destes Portos, e Pedro viña cun cantazo...</i>	FEAS74
ABRIR	<i>iè logho pòs, tanto lle anduvèron con, o cesto que se abriú; iè caghou as, as caghetillas, caghou, cagou,...</i>	TOMIÑO66
ABRIR	<i>Estas portas non se abren hasta que Dios traiga o día.</i>	OUIROL55
ABRIR	<i>liu na peneda aquela, e abriuse a peneda ó medio.</i>	AMES86
ABRIR	<i>Xa abriu a exposición de novos valores no auditorio</i>	
ABRIR	<i>A semana do teatro abriuse cun discurso do Presidente</i>	
ABRIR	<i>Ó caer así a man abriu e tivemos que atendelo</i>	
ABULIR	<i>E despois abuliuse aquilo e quedou, a xente botou man dos terrenos e quedaron as paredes solas.</i>	CORISTANCO85
ABUNDAR	<i>pegas destas rabilongas hai moi poucas, non sei que pasa con elas, però hai moi poucas, pegas destas marceñas tamén hai, però tamén deso abunda pouco;</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
ABUNDAR	<i>Pero a troita, esa si que abundaba no río do granxeo.</i>	COVAS-FORCAREI80
ABURRIR	<i>o primeiros días si, un ou dous, però despois x'aburren è...,</i>	SOUTELO-FORCAREI12
ABURRIR	<i>Ahora a mocedá dice que s'aburre, fan o que quieren, ban onde quieren, ...</i>	GOIÁN79
ABURRIR	<i>Nós naqueles tempos non nos aburríamos nunca, ó millor íbamos un día a unha fiasta, outro día abía outra,...</i>	GOIÁN44
ABUSAR	<i>que non abuse tanto dos máis pequenos.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI16
ACABAR	<i>¿Acabaches co nós?</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
ACABAR	<i>è despois tamén tiñamos así us partidos de fútbol, aquí mirmo había un equipo de fútbol, despoise acabouse porque us marcharon pra un lado è outros marcharon pra outro, i-àquí poucos quedamos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
ACABAR	<i>È despois acabouse xa eso, xa non houbo, xa s'acabou esa música.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
ACABAR	<i>De broma, ó final acababamos sièmpre picándonos è, è despois xa èra má's duro, però, eu que sei, igual ca nos vaquéros un èr'ò bo è outro èra o malo,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
ACABAR	<i>había de todo, cousa qu'ahora non ves un animal na feira, entoncos, claro, as feiras acabáronse ó non haber animais cada vez van a menos.</i>	SOUTELO-FORCAREI42
ACABAR	<i>Pois eu que sei, á unha da mañán acabaremos coa fogueira, coa queimada.</i>	SOUTELO-FORCAREI22
ACABAR	<i>a casa acabouse aínda este ano, pero quedou ben.</i>	COVAS-FORCAREI40
ACABAR	<i>a veigha acaba nun valado.</i>	COVAS-FORCAREI65
ACABAR	<i>Esta roupa non s' acaba na vida dos nacidos</i>	COVAS-FORCAREI65
ACABAR	<i>eu pèño que a maioría dos estudantes continúan na Univèrsidade por falta d'alternativas, è porque na Univèrsidade actualmente entra tod'ò mundo è con paciencia tod'ò mund'acaba, ...</i>	SANTIAGO28

ACABAR	<i>unh'èra miña tía, que lle chamaban Hèlena è morreu solteira è Lòla a Pachina sin nada, è entonces cando acabou o baile, que xa s'acababa, mandaban salir á xente, todo mundo empezou a decir, òtra,...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
ACABAR	<i>non podíamos estar os dous xuntos, pa saber s'éramos carpinteiros ou non, è eu non èra carpintèiro è acabei antes que Jèsus è os dous aprobados,...</i>	VALGA65
ACABAR	<i>Pois nós cando chejamos alí x'acababa, pèr'estaba unha noite marabillòsa è hãbía moitísima xente na plasa Roja.</i>	CARNOTA50
ACABAR	<i>Vós acabades antes. Vindes caladiños prá casa, non vos rides.</i>	CARNOTA50
ACABAR	<i>Teño a d'esti-ano, pèro non sei se che farán xa esti-ano porque este curs'acabou xa.</i>	MUROS17
ACABAR	<i>Acabamos o vièrnes è o sábadò dasasète o meu cumple.</i>	MUROS17
ACABAR	<i>pèro había casas que non terminaban a malla nunha tarde ou nun día vamos, nun día xa non acababamos nós òh, è tiñamos aí tres ou catro mònlles.</i>	OGROVE59
ACABAR	<i>Est' acabou, porqu' esto é mui bruto, `non sabes?. Esto se for' onha custureira, pois unha custureira inda cuntinuaría, per' esto de tecer non, ...</i>	GUNTÍN54
ACABAR	<i>cuando chegaba a fònte de Balías èu, iban tres ou cuatro cuas pèrnas rotas. E despois pararon de chamarme porqu'acababa cuas obeyas.</i>	OSCOS
ACABAR	<i>Antònio, acabáronsem'os alimentos, ein ter que te tirar ó mar.</i>	OCEBREIRO
ACABAR	<i>Unhas cuantas beces berrando i ela respondía asta atrás que xa iba, respondendo mais desbeido, que se acababa a saliba.</i>	OCEBREIRO
ACABAR	<i>outros chamábanlle fiada porque iban fiar pr'alí, ie os mozos reuníanse alí malas mozas, loho acababa aquilo tudo nun baile,...</i>	GOIÁN79
ACABAR	<i>Pero ti acabas conmigo, condenado..., ti, voute a matar.</i>	MUIÑOS68
ACABAR	<i>È a mòrte, levoua. È acabouse.</i>	SALVATERRA65
ACABAR	<i>Viu a mòrte e levouo o boi è acabouse o conto.</i>	SALVATERRA40
ACABAR	<i>Despós por aquí, pòs nada, el puèblo este acabarase porque a xènte que hai è todeita maior, xènte mui vèlla,...</i>	CANDÍN15
ACABAR	<i>eu aghora xa nada dendes que s'un acaba non hai máis pra ond'ire,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
ACABAR	<i>è despois poñíamolo à curare è vendíamolo è despois comíano, è acabous'o conto.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
ACABAR	<i>Agora costureiriña o teu amor acabouse.</i>	SALCEDA DE CASELAS63
ACAMPAR	<i>entonces habi'ái soldados, que èran da escuela naval de Marín è... facían tiro aquí, è acampaban por aí polo monte, por antr'os pinos, ...</i>	OGROVE59
ACAMPAR	<i>Aí acamparon os romanos, subindo na ruta que beu desde León;</i>	OCORGO75
ACCEDER	<i>Antes quizais accedía á Univèrsidade a xente que tiña recursos èconómicos, había unha èlite èconómica, o cal èra inxusto, eu non estou falando deso,...</i>	SANTIAGO28
ACEPTAR	<i>bender non cho bendo. Aora, que, que cho deixo por un ano, hanansi-ò medio.</i>	OCEBREIRO
ACERCAR	<i>mandou haci'ò confesionario ò feligrés para que se confesara, qu'alí 'taba Dios, o feligrés acercous'ò confes'onario è dille ò sancristán, osté è Dios,...</i>	SOFÁN42
ACERCAR	<i>è incluso poñían pòlvoríns por aí ¿non?, è Òtèro que èra moi amikho d'òservar è andar por aí è tal, tamèn se acercou alí è estuvo charlando c'uns fulanos,...</i>	OGROVE59
ACERTAR	<i>Acertaches comprando ese traxe que che queda de marabilla.</i>	COVAS-FORCAREI65

ACERTAR	<i>acertaches coa compra dese coche.</i>	FORCAREI, 34
ACERTAR	<i>Tirei a frecha e acertei na diana</i>	
ACHICAR	<i>achícase cos nerviso e por riba non come.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
ACLARAR	<i>Ô final aclarouse todo, èla dixo que nunca máis lle creía a unha veciña as mentiras que lle poidese contar.</i>	PONTEDEUME41
ACLARAR	<i>en canto aclarar un chisco marchamos.</i>	COVAS-FORCAREI64
ACOBARDAR	<i>buèno cando veña esa señora o primeiro que s'atreva a decirlle "eu cásome con vosté señora" aquel gana oito cuartillos de viño "è os canteiros todos s'acobardaron,...</i>	FORCAREI92
ACOMPAÑAR	<i>manexaban moi bèn na man dereita, manexaban; però despois non... incluso non tiñan..., non acompañaban bèn dentro do tono senón que foran as pièzas aí, aí aprendidas tal como vèñen no papèl...</i>	FORCAREI66
ACORDAR	<i>e acordamos tarde pero, aínda anduvemos dúas semanas, a elas, e botamos por detrás do muelle de aí de Aldán.</i>	CANGAS14
ACORDAR	<i>Acòrdan os portugueses, ó ver que os van a buscar.</i>	A MEZQUITA65
ACORDAR	<i>Acòrdame que se poñía se cadra un carpazo no lume ¡xiiiiiii! facía unhar muxicas, enchía todo de borralla.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
ACORDAR	<i>Eu acòrdom'a ter pantalós de liño.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
ACORDAR	<i>Eu acòrdome das vodas, de face-las vodas porque èu vivino...</i>	SOUTELO-FORCAREI42
ACORDAR	<i>de Vilariño aquí a Mòldes, en Mòldes sèmpre se fasía unha parada, eu acòrdome cando eu èra pequena è fásiase unha parada, ibamos ás naranxas bravas polos naranxeiros ...</i>	VALGA54
ACORDAR	<i>Volvendo á da Candelaria, agora que m'acòrdo, contaban or vèllos de antes que a Candelaria fásiase moito aquí en Mòldes pola tarde.</i>	VALGA54
ACORDAR	<i>hubo comparsas aquí moi terribles, vòr xa non acordades, claro, vòsos pais si, un tío de Manuel Triñanes, aquel èr'el demonio,...</i>	OGROVE68
ACORDAR	<i>Ie a min hustábame muito bailar, acòrdome bian que bailaba mui bian,...</i>	GOIÁN44
ACORDAR	<i>¿Que conto Mari?... que sei iou, a min acòrdanme por momentos pero loho por momentos márchanme...</i>	GOIÁN66
ACORDAR	<i>Pèro buèno, con todo eso, eso acòrdase sèmpre è non se òlvida nunca.</i>	SOBER52
ACORDAR	<i>se acordas inda me chamabas.</i>	XINZO-PONTEAREAS
ACORDAR	<i>Mira, xa non me acordaba, dáme un quilo de azucar.</i>	RAMIRÁS64
ACOSTUMAR	<i>Ants, aora ia nò; però antes acostumbrábase a durmir ó sereno.</i>	PARADASECABIERZO
ACTUAR	<i>"Tèsis" è unha película que xa saliu desde...fai tempo, eh, porqu'a protagonista, Ana Torrén aztuou cuand'èr'unha nena aztuou en "La Colmena", sabes, ...</i>	BAIO18
ACTUAR	<i>Viches a película? Actúa Marlon Brando</i>	
ACTUAR	<i>A droga actúa na mente producindo alucinacións</i>	
ACUDIR	<i>Habí'un fiandeir'en Lago outro na Baixèla ll-outr'en Pazos, pèr'alí acudían as mullères vèllas, or mozos, as mozas.</i>	RUBIÁ67
ACUDIR	<i>gracias que lle acudiron se non daquela morría.</i>	COVAS-FORCAREI65
ACUDIR	<i>è fundamental a asistencia a clase porque un alumno pola súa conta non è capaz, primeiro porque non está bèn preparado, acude á Universidade como xa dixeran antes en xeral bastante mal preparado.</i>	SANTIAGO28
ADAPTAR	<i>di que non se adapta á vida da capital.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80

ADELGAZAR	<i>adelgazou moito con tantos disgustos.</i>	COVAS-FORCAREI65
ADIANSTAR	<i>o reló da sala adianta.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
ADIANSTAR	<i>este ano adiantouse o vrau.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
ADIANSTAR	<i>a medicina adiantou moito nos últimos anos.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ90
ADOBAR	<i>or güesos pícanse, bién picados. E despois adóbanse nunha maseira, con allo è perejil iè eso.</i>	PARADASECABIERZO
ADOECER	<i>Queridos frigheses, queridas frighesas, que eu estoupe como unha castaña, que eu adoeza, adoeza coma os cans, si antre vós, si hai antre vós quen se teña nembrado de morrer.</i>	ESTRADA55
ADOECER	<i>o can adoeceu, meu pobre.</i>	COVAS-FORCAREI64
ADORMECER	<i>adormeceume unha perna.</i>	COVAS-FORCAREI64
ADORMECER	<i>I así que se deitou, è 'stubèron esperando qu'adormecese.</i>	OCEBREIRO
AFALAR	<i>dixenll'eu, no po'r lògho ind'è mellor que mas cham'usté porque a min conócenme, è entonces chámamas usté i-eu afálolle, è así foi,...</i>	LALÍN70
AFIAR	<i>I-é esí. -Ui cuitelos!, afiei en Romián pr' ...brir pescado en Coruña, -muchos cientos afieie!, miles d' eles, ...</i>	OCORGO70
AFIAR	<i>El quería que ll'afiara ben fouciños, i-eu muitos e ben non podía ser. Unha bez, pois, eu afiei pra Marcos, e pra Marcos afiei fouciños pra bender,...</i>	OCORGO70
AFOGAR	<i>íbamos pó río no vrau, aínda que non nor deixaban, que tiñan moito medo qu'afogábamos,...</i>	FORCAREI32
AFOGAR	<i>è a facerlle còsquillas salían ou botábaslle agua è tiñan que salir ou afoghaban.</i>	FORCAREI20
AFOGAR	<i>eu traballei moitos anos con este home que tuvo un final trágico e se afogou, tal Vidasol que estaba en Televés, ...</i>	SANTIAGO40
AFORRAR	<i>Tiñan cartos xa a xente, porqu'a xente ó emigrar inda qu'aforraba moito pois tiña cartos xa pa invertir na casa.</i>	FORCAREI32
AFORRAR	<i>eu estou namorada da chaqueta de trinta mil pesetas. Xa, però jòlín vai aforrando.</i>	NOCELO18
AFROUXAR	<i>o tornillo que puxeche no armario afloxou.</i>	COVAS-FORCAREI40
AFROUXAR	<i>Non afrouxes na recta final</i>	
AFUMAR	<i>As nòsas xa... son bastante nòvas, pero tamén témo-la cociña de lareira qui è onde se afuman os chourizos,...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
AGACHAR	<i>Un grupo de, de rapaces d'aquí, un quedaba, ò sea dormía, ò sea o que lle chamamos dormir è os outros agachábanse,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
AGARRAR	<i>èra becerras, todo becerrañas, buèno de dèz meses, doce meses ou catorce meses ou dazaoito meses, ¿non? Despois andáballe pront'ó boi, agharraba è xa...tès unha vac'ái con poucos cartos,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
AGARRAR	<i>o pai non quixo ir que dixo que na tèrra qu'inda s'agharraba un ás silvas però no mar que non había a onde s'agharrar;</i>	SOUTELO-FORCAREI70
AGARRAR	<i>depènde a potencia que còll'à cepa, o enraizamento que coll'a cepa, porque claro non tódalas cepas agarran igual, ...</i>	RIBADUMIA45
AGARRAR	<i>veña cuchillo que hai que picar, mala sentella, me cakho no mar cochino, veña, ti Antònio akhàrrate, è Tonio estaba na banda, que tiñamos trinta dúas nasas,...</i>	OGROVE67
AGARRAR	<i>agharróuselle unha tos ó peito que vaia...</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI60

AGARRAR	<i>è saleu el, saleu o chaval do medio dun pavieiro, akhàrrate a el, è asì como se akharrou xa...,</i>	OGROVE67
AGARRAR	<i>O carro tèn moitas cousas. Tèn o eixo p'agarrar das ròdas, despo's tèn a chavella,...</i>	MONDOÑEDO60
AGARRAR	<i>hai doblas que è p'agarrar do xugo, despois os canciles qu'agarran no xugo que llo mètèn no cuèllo às vacas,...</i>	MONDOÑEDO60
AGARRAR	<i>Baxando por uas escaleiras que tèn, mui còstas (...) entr'a luz i a borrachèra que tía de viño, pòis boto para'ncima del lombo de Pèpa è pasèi por encima del lombo de Pèpa co'l chambrón iè ela, pòis claro, caeu tamèn. Per'agarrouse. Per'èu non m'agarrei que nun...Ie baixei á corte.</i>	NEGUEIRA
AGARRAR	<i>Tu bai coas maus i asì que chegues á, á...buèno, al tabique, agárrate è...</i>	NEGUEIRA
AGARRAR	<i>È lògo chigou e según agarrou o arrieiro è 'mbiouo ó río.</i>	OCEBREIRO
AGARRARSE	<i>Gustábame máis o Ghosé; pèro claro, como non tiña autro, eu agarrábame ó que viña.</i>	BAÑOSDEMOLGAS65
AGAVEAR	<i>montámo-la ansoiña, neste momento tòca o timón, arriba da ansoiña do nòrte, chumba pola outra banda pa...porque o barco arriba da còsta, xa nos daba o mar por aquí, akhabea pa bòrdo, unha noite de faena de medo.</i>	OGROVE67
AGRUAR	<i>e botábache aghrugh coma persona. Aghruábache.</i>	MAZARICOS46
AGUANTAR	<i>È tuvèron un fillo è como daquèla pois a xente non iba dar a luz por 'i-àbaixo como van agora, daquèla poise aghuantabas aquí na casa è...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
AGUANTAR	<i>non vos dá asfixia nesas discòtècas è nos paf, porque eu tamèn fun è sei o qui è, pèro non aghuantaría tod'à noit'all,...</i>	CARNOTA50
AGUANTAR	<i>no hai barcos que sustituian. A mair máis sekhuro pa ti sòlo. A mais que son moi fuertes, akhuantan moito,...</i>	OGROVE67
AGUANTAR	<i>o barco estaba estable que tiñámo-las raeiras, esas do que falamos anteriormente, a bòrdo, è estaba o barco, akhuantouse o barco estable ...</i>	OGROVE67
AGUANTAR	<i>Eu unha que fixen, pois dun pau, vale calquèra pau, pèro que s'aguante.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
ALBOROTAR	<i>alborotouse cando a veu.</i>	FORCAREI34
ALCATREAR	<i>non se pode entrar porque a casa cheira que alcatrea.</i>	COVAS-FORCAREI64
ALEGRAR	<i>Referente ó de Antònio Bandeira que ultimamente está triunfando moito ultimamente no panorama cinèmatográfico, incluso en Jòlivut, eu alégrome moito xa que è español.</i>	OURENSE27
ALEGRAR	<i>Eu alégrome moito d'haber estado estos seis anos en Monforte.</i>	MONFORTE53
ALIMENTAR	<i>O peixe alimenta moito.</i>	COVAS-FORCAREI64
ALIVIAR	<i>Nunca choveu que non aliviase</i>	OUIROL55
ALMORZAR	<i>Pois levántom'á mañá, almorzo, despois ó millor vou ó puèblo xoghar con alghús amighos,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI11
ALMORZAR	<i>¿sabe o que desaunaban? O millor cebola con pan os homes; hasta que almorzaban fartábanse de mallar.</i>	VERÍN65
ALMORZAR	<i>'A mañá almorzaba, asì qu' almorzab' iba p' a:lí, ó mediodía iba xentar,...</i>	GUNTÍN54
ALTERNAR	<i>Cos amigos sèmpre falo o ghalegho, incluso, incluso por aghèmplo alghùn estudiante que, qu'èr'amigho meu ou alternaba con el è faláball'ò ghalleggho, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
ALTERNAR	<i>antes alternaba máis, agora non quere ver a nadie.</i>	FORCAREI34
ALUCINAR	<i>Os chicos alucinaron, iban alí cos profesores estos i alucinaban,...</i>	BAIO18

ALUMAR	<i>cuando entraron os outros abriron as portas do curral e eu co foco alumbrei por si acaso,...</i>	VERÍN44
ALUMAR	<i>Lebaba Guiyèrm'un foco (...) e nun alumaba nada.</i>	OSCOS
ALUMAR	<i>vaite prá casa que che alumo.</i>	COVAS-FORCAREI70
ALUMAR	<i>Tu teís un foco que non aluma mais qu'un coco.</i>	OSCOS
AMANECER	<i>Deitouse na cama. Dixo: Bueno, con ben amaneza.</i>	FEAS49
AMANSAR	<i>Despóis ind'andibèron facèndo algúas azañías. Però despóis x'amansaron.</i>	OSCOS
AMAÑAR	<i>Hala Andrés, amañate, amañate que imos á Iglesia, que eu teño que vir logo, ...</i>	FEAS49
AMAÑECER	<i>no vrau durmíanse moi poucas hòras, por aí catro ou cinc'hòras porqu'anoitece máis pronto, amañece máis pronto,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
AMAÑECER	<i>Derd'a... que amañecía hasta qu'oscurecía.</i>	SOUTELO-FORCAREI68
AMAÑECER	<i>bebían viño ll-ó botèlo estáballe picante veña beber, veña beber, pillase cada borrachèra, bueno, unhas cantarenas era de medo, amañecí'à xente polos camiños cuando èr'ò día d'ano nòvo,...</i>	RUBIÁ67
AMAÑECER	<i>Òtèro estivo alí hast'à madrukhada, que se levantou o sarkhento, pa reconocelo, n'o: deixaron pasar, è estivo alí hasta que amañeceu,...</i>	OGROVE59
AMASAR	<i>Ás dúas da mañán levántom'eu è mailos fillos porqu'un sòlo non dá, è è'ntonces pòns'à masadora à masar, qu'antighuamente amasabamos á man, però aghora coa amasadora.</i>	FORCAREI45
AMASAR	<i>amasando, botando auga iè i-a fariñas; pois amasamos èilí asta que se, pois'espesa.</i>	PARADASECABIERZO
AMIGAR	<i>amighouse cunha muller máis vella ca el.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
ANDAR	<i>¿Pero anda no aire pola terra ou polo ceo, ho?</i>	CORISTANCO85
ANDAR	<i>vighilaban a casa porque lle paresía, andaban en busca de Eduardo e paresíalle que alí que iban...</i>	TEO60
ANDAR	<i>As bestas andan todo o ano soltas no monte.</i>	CERDEDO55
ANDAR	<i>vamos este vran, acordámonos Tarsio, e mais un amigo meu de aquí que anda na miña clase.</i>	CANGAS14
ANDAR	<i>O quilo vai a dúas mil, non é coma o pulpo que o quilo vai a quinientas (...) Falábamos eso, de que andaba mal o pulpo, que andaba ó boliche...</i>	CANGAS14
ANDAR	<i>Naide andaba a elas (as nécoras)</i>	CERVO71
ANDAR	<i>A grasa botábaselle no èixo por causa de que andase máis liso, è non se comía tanto a madeira.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
ANDAR	<i>a grasa derretíase è secábase è ardía igual, porque levaban cargas è andaban moito tempo,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
ANDAR	<i>È no carromato ighual, andabamos coas mulas, andabamos nós è mais outro de Silleda è ibamos è viñamos xuntos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
ANDAR	<i>perdín os mistos e ando detrás deles.</i>	COVAS-FORCAREI64
ANDAR	<i>è millor que non andes con esa xente.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
ANDAR	<i>èra becerras, todo becerríñas, buèno de dèz meses, doce meses ou catorce meses ou dazaoito meses, ¿non? Despois andáballe pront'ó boi, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
ANDAR	<i>Se soubèra o Eudilio de Cotaresco que o cura lle anda ca mullèr.</i>	CHANDREXA23
ANDAR	<i>o reló da sala non anda.</i>	COVAS-FORCAREI64

ANDAR	<i>O coche anda moi ben.</i>	SANTIAGO27
ANDAR	<i>viven aí arriba, andan polos de María do Coto.</i>	COVAS-FORCAREI65
ANDAR	<i>Despois sóubose todo o que lle pasara, alá tempo andando.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI70
ANDAR	<i>Ese piso andaré polos trinta millós, ó estar no centro...</i>	FORCAREI50
ANDAR	<i>Pois mira, primèiro mèu pai andaba co carbón,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
ANDAR	<i>Se non andan-os vivos os outros tampouco non andan.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
ANDAR	<i>aghora xa non, aghora xa non é coma è antes, hoxe xa andan co ghallego outra vez, aprendendo a fala-lo ghallego,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI70
ANDAR	<i>a min dixérome que Carlos e María andaban xuntos.</i>	COVAS-FORCAREI64
ANDAR	<i>perdín os mistos e ando detrás deles.</i>	COVAS-FORCAREI64
ANDAR	<i>Pesa, pero lévase ó andamenio</i>	COVAS-FORCAREI64
ANDAR	<i>Anda coma unha xalbota</i>	COVAS-FORCAREI64
ANDAR	<i>Antes andábanse moitos camiños que non s'andan aghora.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
ANDAR	<i>Teño andado tamén co tirapèdras ou co tirachinas ese, è despois xa veu a'scupeta de balís, andaba coa escupeta de balís,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
ANDAR	<i>Despois andabamos en triciclo, xogabamos ó fútbol, è cousas así.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
ANDAR	<i>Xogamos, andamos coa bicicleta è xogamos un partido cos ghrandes,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI11
ANDAR	<i>Os cartos non andaban, andaban sólo a mercancía, que cartos non había.</i>	FORCAREI45
ANDAR	<i>andabas cunha roupiña pó vrau è outra pó inverno è pouco máis.</i>	FORCAREI32
ANDAR	<i>Si, pero tamén andamos algunhas veces sós.</i>	SOUTELO-FORCAREI12
ANDAR	<i>è el foi o que lle enseñou ós seus fillos, ós que quixeron, ós que tiñan cualidades è ós que el necesitaba porque andaban pois polas festas qu'había polas vilas do rededor,...</i>	PONTEDEUME41
ANDAR	<i>a veces iban a moitos quilómetros, tiña unha bicicleta e alí cargaban tódolos instrumentos que había que cargar e eles andando, ...</i>	PONTEDEUME41
ANDAR	<i>Dixeron que a muller lle escapara con outro, andaba o conto ese</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
ANDAR	<i>na nòsa pandilla había dous rapaces, qu'además èran os máis simpáticos, claro, que si que èran..., no me acordo se os pais èran, se andaban ó mar ou èran ó mellor òbreiros da construción ...</i>	PONTEDEUME41
ANDAR	<i>Andábamos tod'ò día na sacha, despois viñamos da sacha das patacas ll-è marchábamos á fèsta.</i>	RUBIÁ67
ANDAR	<i>Estaba tamén Cèlsa a de Cerredo è i-ò hòme Joaquín è èra unha casina pequena, xa èra porque andaban ós cartos. Neso estaban millor ca nós, ...</i>	LALÍN70
ANDAR	<i>El andaría xa mirand'a ver donde podería entrar pa poder roubar è despois os ghuardias x'andaban encima del, del è mais doutros,...</i>	LALÍN70
ANDAR	<i>o vènes pola noite ibamos aí a unha ruada qu'había, è daquèla si que èra, andabas atrár das rapazas por alí è tal è pasábalo millor ca hoxe nas grandes discotècas ...</i>	SOFÁN42

ANDAR	<i>o feligrés acercous 'ó confes 'onario è dille ô sancristán, osté è Dios, pois 'sté si lle vou decir o pecado que non lle dixen ô cura, è qu 'eu ándolle c 'a mullèr do sancristán, ...</i>	SOFÁN42
ANDAR	<i>Despois os Foucellas andaban por onde cadraba, ...</i>	OPINO67
ANDAR	<i>Se non vas aí ó muelle è vas mirando ar nasas da altura donde andan ó cangrexo real,...</i>	OGROVE67
ANDAR	<i>Or de San Visente todos andan con miños (...) miños son aparellos de tres panos, un tramallo de tres panos.</i>	OGROVE67
ANDAR	<i>Ademais que hai unha lei no mar que non a respetámo-los mariñeiros, eu non, eu xa hai anos que non ando ó mar, però hai unha lei qu'os aparellos lárkhanse antes da pòsta do sòl ...</i>	OGROVE67
ANDAR	<i>porque eu navekhín è vin mares non como din eles de tres è catro mètros, non, eu vin mares, porque eu anduven nun barco que tiña un palo com'on mundo, ...</i>	OGROVE67
ANDAR	<i>Teño canas è non è por ser vèllo, será máir bèn de pensar, a maneira de non facer nada, ahora ultimamente ando nun Mercedes, nun catro cèntos,...</i>	OGROVE28
ANDAR	<i>entonces el colleu òn soldado que ll'andab'ás uvas, è o soldado escapou, è alá por Campo Lonco, atrapouno,...</i>	OGROVE59
ANDAR	<i>e non a diron pillada, e foran en aiunas, a fame xa non os deixaba andare...</i>	VERÍN70
ANDAR	<i>Eramos rapaces, andabamos na escuela, è entonces había uns que andaban tamèn è dixéronme,...</i>	OGROVE59
ANDAR	<i>E como facía as angazas? – As angazas, buscab' on pauño ben ó xeito (...) e furaba, e poñíall' un pauño tamén, pra tirar por el p' ...ngazar, que se non non andaba.</i>	OCORGO80
ANDAR	<i>Tod'à miña vida anduven na rampla,...</i>	SADA67
ANDAR	<i>Eu andaba ca sardiña.</i>	SADA68
ANDAR	<i>Cand'este conto (estab'eu solteiro aínda, Serafín de Fufú andaba de rapás e Jabriel de Prada èr'ò que mandab'à lancha...</i>	SADA70
ANDAR	<i>E dixo ela: xa eu desconfío dese fulano que anda con outra muller - dixo- porque se vai e non atina pá casa.</i>	FEAS49
ANDAR	<i>È'ntònces, send'outro día, colleu a'scopeta, e marchou de caza. E andando no monte, aparecéusell'outro caballèro - era un encanto- è díxolle...</i>	OCEBREIRO
ANDAR	<i>de moza non me chehaba o tempo pra me rir cas outras ie andar cos mozos cuando os tiñamos, así qu'iou nunca tuben tempo de me aburrir,...</i>	GOIÁN79
ANDAR	<i>pero loho ese morriu ou xa estaba mui biello, entonces o fillo que tamién andaba na pulítica, qu'iara don Mariano Ordóñez ...</i>	GOIÁN79
ANDAR	<i>Anda, vamos prá casa.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
ANDAR	<i>Anda, home, veña por hoxe pódelo deixar.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
ANDAR	<i>Anda en tratos comigo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
ANDAR	<i>Moitos andan fóra de Galicia aínda.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
ANDAR	<i>Andaba polas casas arreglando zocos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI70
ANDAR	<i>Andaba cunha máquina de mallar</i>	GUNTÍN84

ANDAR	<i>becerriñas de dazaoito meses, despois andábanlle pronto ó boi</i>	ACIVEIRO- FORCAREI70
ANDAR	<i>Daquela andaba todo o día detrás de min.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI70
ANDAR	<i>se falase cousa mala xa non a dicía. I-antón despois díxome: "non iou non ando en contrabando"...</i>	GOIÁN82
ANDAR	<i>está quieto, non andes nas botellas.</i>	FREIXEIRA- FORCAREI70
ANDAR	<i>Andabámoslle encima, pero non o collemos.</i>	COVAS-FORCAREI64
ANDAR	<i>aquí o que vai pasar ca carretera, eu creo que nin vamos pasar", porque cuando andaba por aquí malamente andaban os camiós, malamente, pequenos.</i>	GOIÁN82
ANDAR	<i>Alá naqueles tempos que aínda os coches non andaban, os aviós non andaban polo aire,...</i>	BOQUEIXÓN78
ANIÑAR	<i>as galiñas aniñaron no poleiro.</i>	LOUREIRO- COTOBADÉ80
ANOITECER	<i>decíanos o papá: correde ou habedes de anoitecer na veiga.</i>	COVAS-FORCAREI64
ANOITECER	<i>no vrau durmíanse moi poucas horas, por aí catro ou cinc'hòras porqu'anoitece máis pronto, amañece máis pronto,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
APAGAR	<i>A luz da sala apagouse.</i>	COVAS-FORCAREI65
APAGAR	<i>entonces saleu o sancristán e dixo: Abrásalle o nabo, que se me apagou o tizón!</i>	FEAS49
APAÑAR	<i>o ano pasado apañámonos todo o inverno sin traer máis leña.</i>	FREIXEIRA- FORCAREI70
APAÑAR	<i>ti non te metas se non queres apañar.</i>	FORCAREI34
APAÑAR	<i>Subimos no coche. O home con tan boa fortuna chegóu ó Fontelo, pois aló se apañou que nin o coche pagóu.</i>	FEAS57
APAÑAR	<i>un hinete que o correse, qu'o caballase nel, e bèu. Cuando bèu o cabalo, apañábas'a auha nel come nun río.</i>	OCEBREIRO
APAÑAR	<i>Si, pois, apáñanse unhas ròsiñas, us, unhas flores de bieiteiro è us palitròques.</i>	OROSO63
APARECER	<i>E entonses cheghou a unha finca ghrande e apareciulle unha lus,...</i>	MAZARICOS46
APARECER	<i>eles foron mirar, pero Manuel non aparecía.</i>	TEO60
APARECER	<i>Dispoise, apareceu, xa estaban as papar frías,...</i>	MARÍN60
APARECER	<i>en Valouta deixan os cabalos á braña a comer; entonses hai pouco apareciron cabalos mòrtos por el lobo.</i>	CANDÍN15
APARECER	<i>Aparicións aquí..., hò'm'hai xente vèlla que di que si que vèu, que veu cousas, xente mòrta qu'apareceu, pèro no sei,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI25
APARECER	<i>è despois ó día seguinte cando aparecen os regalos no pino de navida miña nai creo que foi, creo que vaciou o caldeiro,...</i>	FORCAREI10
APARECER	<i>aghora apareceu unha denuncia por un cièrre que lle puxen unh'àlambrada, cus pòstes.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
APARECER	<i>a meija alí dixo unha serie de cousas è tal, non, è a nena tuvo qu'estar alí acostada enriba dunha lápida tod'à nòite è ó día sejinte apareceu un árbol seco è a nena curouse,...</i>	NOIA26
APARECER	<i>¿è dond'estamos?, estamos en Barcia. Más para diante ¿è dond'estamos?, estámosch'en Moujá è así foron è cando veu o día aparecieron en Pantín è miña nai xa non podí'andar máis ...</i>	CasteloSFELIPE- FERROL71

APARECER	<i>quedábache no fondo o minèral porque pesaba máis a tèrra ca o que marchaba è nesto aparecen dour ghuardias por detrás daqueles ramalleiros, pilláronos qu'èra còsta toda de pino,...</i>	LALÍN70
APARECER	<i>è despo's andaban polo mont'adiante, è había unhos que tiñas que ter un coidado pa facere, pa poder camiñare porque aparecíache un sospiro deses è ibas pa baixo è alá ibas, ...</i>	LALÍN70
APARECER	<i>Están nunh'hàbitación na que entran unhor raios de sol por unha ventá que se ve ó fondo, detrás da cal aparece o follaxe dunhas árbores.</i>	MONTERROSO40
APARECER	<i>Na imaxe aparecen algunhas antiguedás, un cuadro, algunha'scultura, algo de porcelana è como xa dixer tamèn, misturado con todo esto aparece o reflèxo das galèrias de enfrente.</i>	MONTERROSO40
APARECER	<i>per'eu 'tuven alí xa digo encantado, però despois apareceu alí un que tiña un tallèr de canteiros è veu pa que foramos traballar òs sábados,...</i>	VALGA65
APARECER	<i>Dixèron qu'a meteran nun queixón è a chave non apareceu.</i>	OPEREIRO18
APARECER	<i>Tod'o qu'estou decindo, vaise ó libro de Gines è eso aparèce todo alí èh ...</i>	OGROVE28
APARECER	<i>falábase de...así de moitas cousas que daban medo, de è...eu que sei hòme, è cando se falaba, así de que aparecían personas que xa morreran había tempo...</i>	OGROVE28
APARECER	<i>pèro daquela, un podía estar un día ou dous aí na...mentes non aparecían os familiares, entonces andaban en busca de xente polas pòrtas pa ir dormir con el,...</i>	OGROVE59
APARECER	<i>Comeu á mai e ás fillas, o pai porque non apareceu que quedou no alto.</i>	VERÍN70
APARECER	<i>que lle chamaban o Manolo da gaita. Apareceu un día por aí co demo da gaita, pero, quelaro, mozos abía e...</i>	OCORGO90
APARECER	<i>vin co parrulo ó Sada á casa da muller. Puchero ó lume, fervendo auja pra darnos café, nunc'ò café apareceu.</i>	SADA82
APARECER	<i>Conque xa dérans'as once da mañá, i o outro inda non aparecía.</i>	OCEBREIRO
APARECER	<i>En medio deso aparec'unha cuadrilla de ladrois, que biñan de facer un roubo mui grande.</i>	OCEBREIRO
APARECER	<i>E bindo no souto de Robledo, aparecéusell'unha moza, però mui ermosa...</i>	OCEBREIRO
APARECER	<i>e márchaste pr'alí. Despois xa aparecerein eu eilí.</i>	OCEBREIRO
APARECER	<i>loho inda o máis interesante iara cuando s'estaba a erfollar aparecían as espihas reinas qu'iaran as coloradas,...</i>	GOIÁN79
APARECER	<i>Loho de cuando en cuando aparecía unha fiasta, entón íbase as festiñas, pero nada de cine porque non o abía,...</i>	GOIÁN79
APARECER	<i>lebárono á punta d'arriba do pueblo e deix rono alí a durmir, a nebar, á plomañán apareceu cheo de nebe por riba,...</i>	GOIÁN72
APARECER	<i>agora apareceume o demo do pendiente cando xa me esquecera del.</i>	COVAS-FORCAREI64
APARECER	<i>San Lázaro bendito, agora aparecen os dous.</i>	RIOBARBA81
APARECER	<i>donde hai unha carretera ¿non? Pero chamabámoslle os, os Nabais e ei aparecíase sempre eso.</i>	MAZARICOS46
APARTAR	<i>O seguinte, en cambio, a "Ribeira do Berbés", de mil novècentos corènt'è un, cunha vista que s'aparta da ténica clásica qu'esiben vendo deic'àhora è quèreme recordar incluso a algùn impresionista,...</i>	MONTERROSO40
APARTAR	<i>aparta, déixame pasar.</i>	FORCAREI34
APARTAR	<i>i-antonces botou man a unha estaca qu'abía alí, -rapás!, ie: "bou chamar agora ó cabo de la huardia cibil, ie apartai todos".</i>	GOIÁN66

APELAR	<i>pensando sempre máis ou menos en... en que bai un a morrer a cualquera istante; entonces apela ó alcol pre beber e, apela ó tabaco pra fumar tod' o que se pode, porque xa que bai morrer un, pois, ...</i>	OCORGO75
APERTAR	<i>Ese bai enganchad' on pe do banco. I-alí leba pola parte d' adentro a mochembra do, do torno. I-entonces elí aperta sobre a rosca esa, si.</i>	GUNTÍN60
APERTAR	<i>o coche era pequeno, pero apretabámonos e cabiamos todos.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
APERTAR	<i>e dixerll'eu: ó que lles aprete a fame xa virán.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI70
APERTAR	<i>E, i-ai outras que leban outro procedimientto, qu' apertan de difirente forma, pero, logo, esta é práctica p' eso,...</i>	GUNTÍN60
APLICAR	<i>Ô millor hai palabras que en galego non se tiñan que dicir nin co je nin con jota, però como en castelán se di, pois tamén s'aplica en galego.</i>	PONTEDEUME41
APOIAR	<i>Entonces D. Antonio Fraguas foi unha persona na que eu me apoiei bastante en carteles, aínda así algún dos primeiros que sacaba,...</i>	SANTIAGO40
APOLIÑAR	<i>Collían è un despistaba ós das casas è o outro apuliñaba polo carballo pa collela,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI11
APRENDER	<i>or mólde de pouca importancia èu èra competente pra eso porque aprendín moito pra eso;</i>	FORCAREI92
APRENDER	<i>Aprendín con Adèlino Pichel porque toquèi con el o tambor sendo eu moi pequeno.</i>	FORCAREI66
APRENDER	<i>È as mòdistas inda qu'hai por aquí àdianta aprenderon co miña irmán.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
APRENDER	<i>porqu'eu incluso hãbia algunhas veces que no m'acordaba è tiña qu'ir ós apuntes porque no m'acordaba moito, però aprèndes bastante con ese libro, ...</i>	NOCELO18
APRENDER	<i>È a vida êrach'así, sabes, non ch'hãbia comunicacón è tiñamos que leva-la vida así è eu despois non aprendín, èra un burro, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
APROBAR	<i>non sei por que medio de trasporte veu porque tardou unhos catro meses en chegar de novo á Coruña è neses catro meses pois fíxen oposiciós para o emprego que teño hoxe, aprobei, entrei no mes de agosto do ano setent'e catro, ...</i>	PONTEDEUME41
APROBAR	<i>En BU teño un Bien de mèdia, è teño un Sufi de COU è se teño un Sufi è Bièn alto pois póñenm'un Bièn è cun catro apròbo, ...</i>	MUROS17
APROBAR	<i>Ô mellor si, non sei, supoño que si. Ê fãsil, en Èfe Pé con ir a clase xa apròbas.</i>	MUROS17
APROVEITAR	<i>A sangre xa non s'aporveita, antes aporveitábase.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
APROVEITAR	<i>Tamén por aquela época estaban as calles da vila, moitas delas non estaban cementadas e entón nós aproveitabamos para cando lle botaban a masa do cemento è íbamos e pisábamos e deixábamos alí as nosas pegadas ...</i>	PONTEDEUME41
APROVEITAR	<i>enseñábaslla è xa montabas en tódolos sitios, non tiñas qu'andar pagando a cada sitio que montabas, è bueno nós aproveitámonos de todo, moi guai.</i>	OPEREIRO18
APROVEITAR	<i>Que aproveite, empezastes sin nós.</i>	COVAS-FORCAREI40
APROVEITAR	<i>eso rascaba máis cá likha. Èra coma papel de likha. (...) eso aproveitábase pa eso, pa rasca-las panas, porque nas dôrnas usábase o piso que se fãsia...</i>	OGROVE67
APURAR	<i>tès qu'esperarlle a que levede o seu tempo correspondiente è hai algún panadeiro que pa acabar pronto ou lle bota moita levadura de máis por culpa de que apure máis a fornada,...</i>	FORCAREI45

ARAR	<i>E despois abía que poñerll' a rella de... de ferro, calzada d' aceiro, pa qu' arase, que se non non araba,...</i>	OCORGO80
ARAR	<i>Despós unha chabella, como é normal, é pra poñer no loro, e, e bale pr' a:rar. Unhes aran ben, i-autros aran como lles cadra.</i>	GUNTÍN52
ARAR	<i>Èra un òme da súa casa. Andab'àrando cunhos bois nun tarreno, nun leiro.</i>	OCEBREIRO
ARDER	<i>se non prendíalle fuego no eixo, è tiñan que lle botar sebo, por[porque] se lle botaban con grasa, a grasa derretíase è secábase è ardía igual,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
ARDER	<i>us candiles qu'había así è botábasell'alí ghas è unha torcida qu'había no medio así dun pitorro, è despois alí aquilo ardía.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI86
ARDER	<i>è despois mèteselle lume por o fondo, pèr'empèz'arder por a cima, è despois vèn ardendo, vèn ardendo,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
ARDER	<i>Ardía ¡cona! è ó furarse arde todo,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
ARDER	<i>¿Para que se utilizaba despois ese carbón? - Pra todo, pèr'ese ardía en si sòlo</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
ARDER	<i>viñan as de Tras do Monte pola carretèra, por esa cost'àbaixo cus fachucos de palla alumbrando è má'r non ardí'ò monte, ...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
ARDER	<i>por esa cost'àbaixo cus fachucos de palla alumbrando è má'r non ardí'ò monte, tiraban os fachucos è o monte quedaba com'estaba, è mir'àghora, aghora prèndenlle è arde que rabea.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
ARDER	<i>Onde arde unha leña boa cinza queda è algo desa cinza quedou na miña pequeniña alma.</i>	PADRON70
ARDER	<i>Foi e plântoulle lume á meda i arde; a meda entèra i ardeu el.</i>	OCEBREIRO
ARMAR	<i>entonces chehaban or mozos en bandadas, i-ó final da erfollada armábanse bailes, arhúns botábanse nobia na erfollada,...</i>	GOIÁN79
ARMAR	<i>¿A vostede gústalle a caza e a pesca?- Ib'ás troitas è armáballe de nóite è...,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73
ARMAR	<i>poñíall'un mètro ou mètr'è mèdio, ou...máis ou menos, eu son por oídas qu'eu nunca lle..., às troitas nunca ll'arimei, non ll'arimei nin me ghusta que ll'armen tampouco, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI39
ARRABEAR	<i>Arrabeas polo pé, inda has de arrabear por dici-lo que non é.</i>	AMES86
ARRANCAR	<i>eu èra com'un cabaliño, igual, o carro metíase á mirma corte, arranquei confòrme saleu co outro carro ...</i>	LALÍN70
ARRANXAR	<i>Eu pènsa que è importante que se arranxe este conflito rapidamente porque os médicos son us profesionais moi nècesarios ...</i>	REDONDELA30
ARRANXAR	<i>Para facer iso arránxome eu só, non preciso axuda.</i>	SANTIAGO, 25
ARRANXAR	<i>os mozos ie as mozas baillaban, os que tiñan noiba iban pr'alí pra namorar ca moza, os que non, iban ver se arranxaban.</i>	GOIÁN79
ARRASTRAR	<i>ergue a sábana, que arrasta dese lado.</i>	CACHAFEIRO- FORCAREI60
ARRASAR	<i>Sabíamos que o Pepé siempre arrasou na nòsa tèrra è nestas últimas èlèciós pois aínda máis.</i>	LAROUCO30
ARREAR	<i>Co carromato ibamos hoxe dormir alá, no sabes, è mañán comprabamos, è viñamos dormir ó mèio do camiño, è ó outor día arreabas pr'àquí prá casa.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
ARREAR	<i>había algún profesor duro, algún que... èra un bruto, arreaba, peghaban bastante,...</i>	FORCAREI33
ARREPENTIR	<i>puxémonos è ó final acabamos todas máis ou menos collend'algunha plaza nun sitio ou noutro, pèro vamos, non me arrepinto, ...</i>	VIGO27
ARREPENTIR	<i>¡Al' òmbre, bente confesare, arrepíntete!</i>	OCEBREIRO

ARRIAR	<i>Elos tirando tiros en Balías. Y era para meternos medo, è para que nun arriásemos para baxo quízais, que nunus bían</i>	OSCOS
ARRIBAR	<i>montámo-la ansoiña, neste momento tòca o timón, arriba da ansoiña do nòrte, chumba pola outra banda pa...porque o barco arriba da còsta,...</i>	OGROVE67
ARRINCAR	<i>dixo que o coche non arrancaba e collemos un taxis.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI50
ARRINCAR	<i>Toura, arranca pa diante, a vaca dou outro tironciño è tirou.</i>	LALÍN79
ARRIMAR	<i>E dispós de bere a nosa juerga, tres catalanes arrimaron con nasoutros, e trougeron outro tanto: outra botella i-outras rosquillas.</i>	GUNTÍN84
ARRIMAR	<i>È baix'ò cura è meteuse no confesonario. È descubriu qu'a bèlla non s'arribaba, è díxolle...</i>	OCEBREIRO
ARRINCAR	<i>arrancarllas todas, unha por unha sacarllas, è despois ô que medraba qu'er'asi deste alto despois ibámola liando è despois era cando se arrancaba è poñías'en feixiños ...</i>	OPINO67
ARRINCAR	<i>Entóncias a biuda, pòis, agarróu ua estuca que tían, del almòrzo, i arrancou pa riba.</i>	NEGUEIRA
ARRINCAR	<i>bueno ai qu'andar tantos quilómetros, en tal punto paramos e descansamos ó outro día arrancaban, quince días...</i>	GOIÁN82
ARROJAR	<i>onte non podemos salir da casa, aquí arriuou todo o día.</i>	COVAS-FORCAREI64
ARROJAR	<i>sehún estaban na cama os pelexos pensou qu'èran eles e mételles a cada un súa puñalada. Arrojava o biño pola abitación.</i>	OCEBREIRO
ARROMBAR	<i>A vaca, o ubre arrumbaba máis que o tarambela este.</i>	FEAS59
ASENTAR	<i>Enfermara de noite porque non lle asentara ben a comida.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
ASENTAR	<i>a min aséntame moi ben a roupa negra.</i>	FORCAREI50
ASENTAR	<i>Hai que poñer un papeliño nesa pata da mesa pa que asente ben.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI45
ASENTAR	<i>O pequeno calou a boca; però, asentou è pasaron os días, ...</i>	SCOMBALUGO69
ASISTIR	<i>No tute hai que asistir sempre.</i>	LOUREIRO-COTOBAD80
ASISTIR	<i>En canto a min, como así nas aldeas, porqu'eu nacín nunh'aldea, non había..., non asistían os médicos ao parto, normalmente,...</i>	PONTEDEUME41
ASOMAR	<i>no último momento que estea nesta casa asomareime ó balcón e volvei contempla-los Escolapios.</i>	MONFORTE53
ASPIRAR	<i>Si vamos a decir ti velo negativo ou tal, o ideal para min sería velo neutro, normal, eso é ó que eu aspiraría, é unha política de diferenciación,...</i>	SANTIAGO40
ASUSTAR	<i>Eu tamén penso presentarme a algún grupo superior cando saian as oposicións, però vamos non sei porque chega o momento que cando ves os temas que tès que preparar asústast'un pouco,...</i>	VIGO27
ATACAR	<i>Botou a fuxir, ie onde se foi meter, no adro, alí estaba mitido no adro, i-antonces aqueles de Amorín atacáronlle ie non o deixaban salir, ...</i>	GOIÁN66
ATAR	<i>e'mpez'àtar è deseguida tamén pasou por diante doutros todos, ataba el mais còs outros todos.</i>	OCEBREIRO
ATARSE	<i>È no tempo de, de podar, por este tempo, por èkhemplo, pódase, átase, cávase è lògo...</i>	MONDARIZ62
ATASCAR	<i>eso era para que se había por èkhemplo caramèchas que viñan enleadas no aparello ou alkho así, para que non se atascase o furado ese, ...</i>	OGROVE67

ATENTAR	<i>Hai xente que opina que as matemáticas non tēñen sentido nunha carreira coma estas, algo que atēnta contra o máis elemental dos sentidos.</i>	SANTIAGO28
ATINAR	<i>Embaxo ás escuras, craro. Per'atinei, atinei d'abrir, que se non crísmame.</i>	NEGUEIRA
ATINAR	<i>Bían os médicos todos a...da ciudá. Non lle atinaban nunca ca enfermédá.</i>	OCEBREIRO
ATINAR	<i>Atineille á man dela.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
ATINAR	<i>Atinou en seis das sete preguntas.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
ATINAR	<i>Atinou en todo o que dixo.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
ATRACAR	<i>non habi'outra cousa, è outras veces xa non tiñamos nada è ibamos alá pa Cariño è atracábamos en tèrra, encendíamos lume è asábamo-los jodois è as luncèllas para poder comelas,...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
ATRAER	<i>No, eu máis bèñ ficharía a unha aztriz, a min esa da nariz no me atrae nada, gústame moito máis Penélope Cruz, ...</i>	OURENSE27
ATRAER	<i>Pois se che digo a verdá unha das películas que máis me atraen son as de suspēse, as de intriga.</i>	OURENSE27
ATRAER	<i>pois resulta que me chocaría a película è incluso me chegarí'à gustar, però non me atrae ver películas dese tipo, dicen que son mui sentimentales ...</i>	OURENSE27
ATRAER	<i>Si, todo o que sea depòrte físico, pois atráeme.</i>	LUINTRA21
ATRANCAR	<i>Na Pascua, o sábado Santo, aquela noite, atrancábanse as calles con todo o que se apañaba.</i>	VERÍN44
ATRANCAR	<i>Vamos polo carro do meu cuñado que sei eu como hei de abrir que atranquei eu.</i>	VERÍN44
ATRANCAR	<i>Inda cubro comu's mais, qu'èu atranco muito no puèblo.</i>	OSCOS
ATRAVESAR	<i>incluso tirábamos un carballo, un bidro deses qu'había ó lao, atravesaba dun lado a outro do río...</i>	FORCAREI32
ATREVERSE	<i>buèno cando veña esa señora o primeiro que s'atreva a decirlle "eu cásome con vosté señora" aquel gana òito cuartillos de viño...</i>	FORCAREI92
AUMENTAR	<i>Carme esti ano oumentou de peso.</i>	COVAS-FORCAREI80
AUMENTAR	<i>Peró si nos aumentan, se siguen aumentando os precios de costo de produción, pouco nos sirbe producir máis.</i>	PIANTÓN-A VEIGA
AVANZAR	<i>na Facultade de Êconômicas a asistencia a clase è mui baixa. Ademais nótase conform' o curso vai avanzando.</i>	SANTIAGO28
AVANZAR	<i>Pèro vírame José, un que tiñamos alí a traballar alí na nôsa casa, vírame salire, entonces eu, avancín coa cesta dos fikhos, xa chèkhab'alá a pasa-lo Arroxoèlo p'alá, è...</i>	OGROVE59
AVERGOÑAR	<i>Eu chegou unha ocasión averjónsime tanto de ir por tódolos sitios buscando unha bata de casa, que non había a miña talla è hasta salía como chorando,...</i>	RIBEIRA55
AXUDAR	<i>se a parroquia me axuda, se queren facemos, levantamos alí unha capilla.</i>	CORISTANCO85
AXUDAR	<i>levan unhas cuantas bestas, xa, domésticas, mansas, e aquelas van diante, hacia ó pueblo, e os outros van dor lados, dor lados, e hai moito quen lle axude.</i>	CERDEDO55
AXUDAR	<i>i-è arghunhas veces, muitas veces lle axudamos nós, axudámoslle a ghanar muitos cartos a elas.</i>	TOMIÑO66

AXUDAR	<i>i-è arghunhas veces, muitas veces lle axudamos nós, axudámoslle a ghanar muitos cartos a elas.</i>	TOMIÑO66
AXUDAR	<i>O meu fillo quere levar el a cafetería. Eu axúdolle no que poida asta que se case.</i>	MELIDE38
AXUDAR	<i>a ma'or parte eran as mullè-re-las que facían case todo, na labranza. È, cando viña un si, cando viña un de fôra axudaba.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI70
AXUDAR	<i>Alghunhar veces axúdoll'a ir polas vacas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI12
AXUDAR	<i>è ahora ultimamente vou con meu padriño à 'xudarll'ai porqu'è elètricista è a min gústame tamên a elètricidad è axúdolle un pouco tamên alá è pásao bèn.</i>	VEDRA16
AXUDAR	<i>gústame escoitar párrafos, lèturas è eu hast'ahora por seis anos seguidos estiven axudando na misa como monaguillo, alá na miña parròquia ...</i>	VEDRA16
AXUDAR	<i>esta casa è monumento nacional, non tèn suvenciós è vamos sostêndoa con esas apòrtaciós. O Concello tamên axuda, mándanos un xardiñeiro un día por semana.</i>	PADRON70
AXUDAR	<i>O que suèle ocurrir è que a xente que vên ás tutorías suèle vir moitas veces, suèle repetir, entón eso axúdalles moito.</i>	SANTIAGO28
AXUDAR	<i>donde lles abían bir a muitos os cartos se non foran as pagas? "È?- I-as castañas axudaban ben antes.</i>	OCORGO70
AXUDAR	<i>Na casa nosoutros axudábamos pouco, porqu' éramos pequenos aínda.</i>	OCORGO75
AXUDAR	<i>A filla axudouse deles canto pudo hasta que se casou e despois non lle fixo caso ningún ós pais.</i>	COVAS-FORCAREI64
AXUDAR	<i>Òi ai unha de cuatro beciús, que pòde poñer camín de cèn bacas, si lles axudan, el Estado, Ordenación Rural i Estensión Agraria.</i>	PIANTÓN-A VEIGA
BAILAR	<i>Mozos o qui-os tiña, è o que non tiña bailaba unha coa outra tamên bailan aghora,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
BAILAR	<i>Mozos o qui-os tiña, è o que non tiña bailaba unha coa outra tamên bailan aghora,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
BAILAR	<i>Estaban na fêsta, bāilaban, claro, us cos outros,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
BAILAR	<i>eu xa nunca souben toca-la pandeireta, però despois tocaban a pandereta è mais bailabamos alí, na do señor Ramiro è mais na d'Èliseu,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
BAILAR	<i>A miña filla decíame "eu bailo tod'à noite", buèno po's ti bailarás porque che ghustará bailar..., bailan, saltan, eso non è bailar tampouco,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI42
BAILAR	<i>As mozas bailabamos unhas coas outras .</i>	FORCAREI45
BAILAR	<i>È aí abaixo na praza è bailamos alí è despois ...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
BAILAR	<i>As vèllas eran as que tocaban a pandeireta è as mozas éramos as que bailábamos.</i>	RUBIÁ67
BAILAR	<i>Meu pai, Angelito è Juanita a Chantèira, è entonces na pòrta de Cascallar compraron unha botella è bailaban alí.</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
BAILAR	<i>eu quedín asustada de todo aquilo, asombrada. (...) È bailamos, è de todo, ...</i>	OGROVE59
BAILAR	<i>Non te subas a esa silla que che baila.</i>	COVAS-FORCAREI64
BAILAR	<i>Ó rapaz xa lle empezaron a baila-los dentes.</i>	COVAS-FORCAREI64
BAILAR	<i>A saia bāilache moito na cintura.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80

BAILAR	<i>Anda sempre bailando dun traballo noutro.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
BAILAR	<i>outra bez, fumos entre dúas ou tres, e fumos cabo dunha señor' e fixémola bailar,...</i>	OCORGO69
BAILAR	<i>Porque non podo, porque xa non bailo eu tampouco.</i>	GUNTÍN84
BAILAR	<i>Hai qu'alejría, despóis a xente toda bailaba, x'ò creo. Però despóis inda ch'houbó que vir a remos hast'à Cruña.</i>	SADA70
BAILAR	<i>ar biellas tocaban pandeiros, os mozos ie as mozas baillaban, os que tiñan noiba iban pr'alí pra namorar ca moza,...</i>	GOIÁN79
BAILAR	<i>cuando estaba un pouco tocada que bibía, pois faiana baillar, baillaban eles con ialas e seica pasaban alí unha boa huerga na casa desas mullerciñas,...</i>	GOIÁN79
BAIXAR	<i>Onde lle chaman O Rueiro, que daquela non había casas ningunhas, mandárono baixare, e disparáronlle, pero el meteuse por un barranco,...</i>	TEO60
BAIXAR	<i>Entonces levantabas'o maio è baixaba o golpe aquel do mallo è...,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
BAIXAR	<i>hai aí un camiño que se chama A Curuxa que baix'à ese puente que hai aí,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
BAIXAR	<i>En tempo de Primo de Rivèra valía a dous raa-lo quilo, despois baixara porque daquèla valían moito má'-los cartos ca hoxe,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
BAIXAR	<i>A caixa baixábase como se baixan aghora prás sepulturas, entre catro, dous dun lado è dous doutro cunhas còrdas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
BAIXAR	<i>Poñiámonos en contato è baixaban or da Marghalán, empezaban à'turuxare è salíamo-los do Forno,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
BAIXAR	<i>Èra o típico, dous vixiaban è os outros "non vén, non vén, non vén" è collían, despois baixaban aqueles è iban os outros ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
BAIXAR	<i>Despois subes a comer aí ás dúas, temos dous turnos pa comer, primeiro subimos eu è meu pai, baixamos, è despois vai meu irmau...</i>	SOUTELO-FORCAREI20
BAIXAR	<i>aquí na Coruña entre que vén do colex'ó è vai ó conservatorio pois a verdade non lle qued'àsí demasiado tempo para baixar a xogar ó parque,...</i>	PONTEDEUME41
BAIXAR	<i>ad'mais nós mentras èr'así pequeno tiñamos un pouquiño de medo porque claro óense tantas cousas pola televisión è pola radio que non sei, parece que che dá è claro baixábamos con el è non sèmpre podíamos baixar,...</i>	PONTEDEUME41
BAIXAR	<i>Ar vacas bāixaban bèn, però despois cheghand'aquí á còsta ...</i>	LALÍN70
BAIXAR	<i>s'ó tempo está frío è está orballando è porque choveu un pouco, porque bāixaron as temperaturas en ver de ferver o viño no ghavexo aí no mosto se chama, en ver de fermentar ôr dour días pois está tres ou catro días.</i>	RIBADUMIA45
BAIXAR	<i>Eu non sei si baixar xa, non sei a ver o qu'estudio hasta vièrnes,...</i>	MUROS17
BAIXAR	<i>o outro día estaba eu aí ó portal, è baixou tamén por aí unha parexa, è pasaron a ronzar comikho, ou seica inda tropezaron alkho na roupa è, è nin palabra dixerén,...</i>	OGROVE75
BAIXAR	<i>Eu non lle fajo caso a eso. Eu o único que sinto è que teño enfermédá è que teño que baixar.</i>	RIBEIRA55
BAIXAR	<i>Però de complèjo nada. Baixín porque teño problemas das rodillas, è teño problemas dos huèsos...</i>	RIBEIRA55
BAIXAR	<i>Meteuse 'n casa do Xorxe, berraba señor Antonio, baixou o señor Domingo, que pas' ...quí con Manolo.</i>	OCORGO70

BAIXAR	<i>O Celta non baixa, pero o Atlético de Madrid vai baixar a segunda.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI40
BAIXAR	<i>Cuando acabou de baxar ela eu xa taba fôra.</i>	NEGUEIRA
BAIXAR	<i>non se quixo baixar ó traballo e despois nunca tivo nada.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI70
BAIXAR	<i>A rapaza non estaba na casa. E despois baixamos abaixo á aldea a ver si estaba.</i>	FEAS57
BAIXAR	<i>Baixáronselle os pantalós.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
BAIXAR	<i>Entonces, voume eu, e collín a chavella do carro e baixéi cara o cruceiro...</i>	FEAS59
BAIXAR	<i>com'era Galicia non tíamos medo. È bolbèmos baxar al mulín da Yunquía.</i>	OSCOS
BAIXAR	<i>Ai, teñ'unha sede. Se baixara agora unha pouca d'auga, canto a agradecía tanto com'òs cuartos que che se me tocan.</i>	OCEBREIRO
BAIXAR	<i>El baixa o tolo à'scape - e desían qu'era tolo-baixa e recoll'os cuartos...</i>	OCEBREIRO
BAIXAR	<i>chehemos ár dúas da mañán a Morcuera donde baixaba pra Peñalba, i-alí xa non ahuantábamós máis, xa era pra quedar alí, ie loho baixamos abaixo ó pueblo,...</i>	GOIÁN72
BAIXAR	<i>Se baixaba polas escaleiras entraba para a igrexa por unha porta.</i>	SANDIÁS83
BAIXAR	<i>E vén pa baixo, baixo o camiño que baixa do monte, e cando viña andando...</i>	RIOBARBA81
BAIXAR	<i>Bueno, baixouse o pai e subiu o fillo.</i>	TUI70
BASTAR	<i>Os hòmes bastan pra cuidar, lo mismo veinte vacas que cèn, ...</i>	AVEIGA65
BASTAR	<i>antes non che era coma agora; que agora, tèñen un i-àquil, con aquil xa basta,...</i>	BAÑOSDEMOLGAS65
BASTAR	<i>Os òmes bastan para cuidar, lo mismo beinte bacas que cèn,...</i>	PIANTÓN-A VEIGA
BASTAR	<i>díxennlles que non, qu'a razón del terreno se zarrase, ou cada un se cubris' a sí, que pra mòna, que bastara mèu padre.</i>	OSCOS
BATER	<i>Non me batas.</i>	XINZO-PONTEAREAS
BATER	<i>cuando entrou: Buenos días, pero as portadas eran baixiñas e el era moi alto e bateu ca cabeza arriba.</i>	VERÍN70
BATER	<i>Despois tiña unha mazá para racha-la madeira e bateulle cuela na cabeza,...</i>	VERÍN70
BAUTIZAR	<i>pertencíamos a unha parròquia dun concello, qu'è a parròquia de Silva no concello de Pol è bautizábanos polo tanto o crègo de Silva, è como o crègo que bautizaba era o que mandaba os datos ó xulgao, pois estaba inscrito alí,...</i>	POL68
BEBER	<i>È traían unha oliña de viño pa beber porque non..., o viño non se bebía coma hoxe, na má's c'òs bebían os ricos,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
BEBER	<i>xuntábans'as familias è matábas'o pòrco, íbanse lava-las tripas è ó que se viña comíase è despois comend'alí tod'à tarde è bebendo ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
BEBER	<i>unha muller non queda moi bèn que beba así moito, ¿non?</i>	FORCAREI15
BEBER	<i>[Tamén] deixarlle un cubo ou auga no balcón pa que beban os camelos è outro día estaba vacío, porque tèñen sede.</i>	FORCAREI10
BEBER	<i>despòis d'amaña-las cargas, nosoutros fòmonos pra dèntro da casa, è comèmos è bebèmos bèn.</i>	OSCOS
BEBER	<i>Nuèstro Se, digo, San Pedro subiu e colleu a auha, però el inda non bebeu, asta que bëixou, è, dise...</i>	OCEBREIRO

BEBER	<i>entón unha dialas, unha dialas cuando estaba un pouco tocada que bibía, pois faíana baillar,...</i>	GOIÁN79
BEBER	<i>Unha nena nunha fonte, por unha verza bebía,...</i>	SXOÁN DE FECHA-SANT65
BERRAR	<i>Enchime de berrar por el.</i>	SOUTELO-FORCAREI67
BERRAR	<i>E por aquí abaixo berraba un bicho.</i>	CORISTANCO85
BERRAR	<i>berraron onte aí de medo, porque seica lle pasou pola veigha sin permiso.</i>	COVAS-FORCAREI63
BERRAR	<i>...asegún dicía a xente, as ghritas eran coma as dela. Berra ighual cá raposa.</i>	CORISTANCO85
BERRAR	<i>Decía "¡ai Dior mío xa berrou a pegha, vou morrere!"</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
BERRAR	<i>sacabámosll'o cròio è limpiabámosll'o vòlfran Cándida è mais eu arriba, è despois eu sentín, Cándida escoita, eu paréceme que che bèrran os qu'están embaixo.</i>	LALÍN70
BERRAR	<i>cando papá èra mozo, eu non nacera nin cousa parecida, è... aí na eira d'aquí de Cantón berraran, siña Juana, a mullèr de Cantón, a nai de siño Jesús a mais a nai de Silvèrio, siña Ròsa a coxa, ...</i>	OGROVE59
BERRAR	<i>tuven que dar vòlta coa cesta dor fikhos, è mira ti no que quedou a cousa, chèkhin á casa, berroume, è ala, sin khanar chica a mais unha bronca,...</i>	OGROVE59
BERRAR	<i>¡Tu non bèrres tanto, que nos ban oír, è despois pillannos.</i>	OCEBREIRO
BERRAR	<i>átasme con esa servilleta e tirasm'ó mar. E mira, que non te durmas, que cuando biñer èu bèrro por ti.</i>	OCEBREIRO
BOIAR	<i>èra un carjamento peligroso porque, siascaso, podíase vir carjado è cás'irse a pique, ibas'un pouco a lancha, però com'o patexo boiaba, lójo desalojábase,...</i>	SADA70
BORDAR	<i>rezábamo-lo rosario è tamén nos enseñaban a facer labores de costura e mentres cosíamos ou bordábamos po's rezábamo-lo rosario.</i>	PONTEDEUME41
BOTAR	<i>aínda anduvemos dúas semanas, a elas, e botamos por detrás do muelle de aí de Aldán.</i>	CANGAS14
BOTAR	<i>O centeno viñase botando en setiembre ou outono.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
BOTAR	<i>cambiaron de dono è marchei pa Pontevèdra pa...José Abad, pá Ebro tamén, alá na carretèra de Vigo está, è botei alí hasta..., hast'ò òchènt'è catro,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
BOTAR	<i>pilla un invèrno qu'è un pouco máis duro, però a hèrba pois ó final è millor, ¿non?; tarda máis en nacer è en cubrir, però despois bota máis anos,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
BOTAR	<i>Botan máis ou menos un día na casa, o velatòrio, un día, è ó día sijiente è cando se vai enterrar.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
BOTAR	<i>non había graduamento ningún, daquèla poise sòlamente se botaban catorce anos de escola,...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
BOTAR	<i>Non pòd'òpinar de partidos porque aínda non me tòca botar, teño qu'esperar dous anos máis è cando me tòque non botarei,...</i>	VEDRA16
BOTAR	<i>Non pòd'òpinar de partidos porque aínda non me tòca botar, teño qu'esperar dous anos máis è cando me tòque non botarei, pasarei, botarei en blanco ou...,</i>	VEDRA16
BOTAR	<i>traballabamos me cagh'n san Dios canto pudíamos, non traballábamos máis porque non se podía è ãlì botábamos outra vez hast'ò próximo vrau,...</i>	VALGA65

BOTAR	<i>No m'acòrdo o tempo que botaban no forno, non sei se se deixaban enfriar,...</i>	OPINO67
BOTAR	<i>Baxando por uas escaleiras que tèn, mui còstas (...) entr'a luz i a borrachèra que tía de viño, pòis boto para'ncima del lombo de Pèpa è pasèi por encima del lombo de Pèpa co'l chambrón...</i>	NEGUEIRA
BOTAR	<i>se ó habe-la capilla alí, hai misiñas, bótanse misas, e bótase tal.</i>	CORISTANCO85
BOTAR	<i>Entonses bótase nun, nun viveiro, enviveirada e ighual ta aí uito días como quince días, depende das vendas.</i>	CAMARIÑAS63
BOTAR	<i>Facer unha zankha, un cabañón, khrande, botarlle dentro abono, tòxo, ramor de piñeiro ou o que haxa; è bótase no buraco.</i>	MONDARIZ62
BOTAR	<i>Asta o bo se lle bota ós, ós pòrcos outra vez, pra criar outros pòrcos.</i>	ROSAL64
BOTAR	<i>A grasa botábaselle no èixo por causa de que andase máis liso, è non se comía tanto a madeira.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
BOTAR	<i>O vesadoiro èra cuando aínda non habi'àrados de fèrro, è cuando se botab'ò maiz virab'à tèrra pró lado.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
BOTAR	<i>Botábase liño</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
BOTAR	<i>Millo bótase moi pouco è patacas tamên, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
BRANQUEAR	<i>sacáronlle chispas d'estilias, de dous a tres didos de largo. E branquiáball'a calabera como se xa tubèra aí muito mòrto.</i>	OSCOS
BRANQUEAR	<i>blanqueou desde que non traballa.</i>	COVAS-FORCAREI64
BRILAR	<i>è despois habi'ò que se chama no centro qu'èran os que tiñan que brilar,...</i>	FORCAREI15
BRINCAR	<i>Brincan eles, non; no, non se lle dá ese sentido, nós nunca lle dèmos ese sentido tradicional, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
BRINCAR	<i>A auga brincaba por ensima del. En cuèro. Ast'à mañá alí estubo mangado.</i>	OCEBREIRO
BULIR	<i>dunha bez tiña trinta pares pa solar no cuarto. Teños así todos en reas, todos en reas, todos en reas, e quelaro, bole un o que pode.</i>	GUNTÍN84
BULIR	<i>Marica que é o que tes, qué na barriga che bole.</i>	BRION68
BUSCAR	<i>a chave non estaba èi. A outra petando na pòrta, pèr'abride, è que non temos a chave, empezamos a revolver tod'hàbitación, buscamos debaixo das camas, ...</i>	OPEREIRO18
BUSCAR	<i>E cheguéin á pònte: ¡nada! Busquéin ás escuras c'un pau.</i>	OSCOS
BUSCAR	<i>Cunha plantilla marcábase a forma do pé, buscábase pola plantilla doutro zòco vèllo ou dun zapato ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
BULIR	<i>Marica que é o que tes, qué na barriga che bole.</i>	BRIÓN, 68
BULIR	<i>bule axiña, se non quedas aí.</i>	COVAS-FORCAREI64
CABAR	<i>E nos domingos, cabou no monte, caba no monte bravo,...</i>	OCEBREIRO
CABER	<i>a machada non-o deixaba bèn fino íbase cunha ixòla de mau è limpiábase millor, porqu'ai o cepillo casi non cabía, cabía algo contr'à punta, però no rèsto non cabía.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
CABER	<i>non me cabe ningunha dúbida deso.</i>	SANTIAGO28
CABER	<i>a machada non-o deixaba bèn fino íbase cunha ixòla de mau è limpiábase millor, porqu'ai o cepillo casi non cabía, cabía algo contr'à punta, però no rèsto non cabía.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
CABER	<i>xa non caben as patacas no pataqueiro.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70

CABER	<i>a machada non-o deixaba bèn fino íbase cunha ixòla de mau è limpiábase millor, porqu'ái o cepillo casi non cabía, cabía algo contr'à punta, però no rèsto non cabía.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
CABER	<i>buscába-las medidas que che foran apròpiadas, porque ás veces había que pór artesas que non cabían en tódolo sitios, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
CABER	<i>Na furghoneta po's levaba xa doce bidós. È á última hòra xa non cabían,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI63
CABER	<i>mazabay'us cuyòis con doas pèdras, purque nun andibèse mais tras das obeyas. Puñiansey'us cuyòis mui inchados que nun ye cabían cuase'ntras pèrnas.</i>	OSCOS
CABER	<i>Botoulle a mao ó carneiro, pero o carneiro non cabía polas rexas da ventana.</i>	RIOBARBA81
CABER	<i>En abril aguas mil, todas caben nun barril.</i>	TUI70
CADRAR	<i>E metéronse alí nunha caseta que había alí, deixárona pasar pa baixo, pasou pa baixo. Pro eu nunca me cadrou de vela, nunca, nunca.</i>	CORISTANCO85
CADRAR	<i>O sábado non me cadra ben para vernos.</i>	SANTIAGO32
CADRAR	<i>¿Onde lle pegaban?- Nas maus ou na cabeza, ou se cadra onde che cadra</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
CADRAR	<i>O que di el non cadra co que di seu pai.</i>	CACHAFEIRO- FORCAREI60
CADRAR	<i>cadrounos moi ben que viñese onte.</i>	COVAS-FORCAREI64
CADRAR	<i>será como di el, pero a min as contas non me cadran.</i>	FREIXEIRA- FORCAREI70
CADRAR	<i>No, casualmente non fun a ningún aquí en Santiago porque cando hai os concèrtos nunca me cadra 'star aquí, ...</i>	VEDRA16
CADRAR	<i>Cadrou con ela no iglesario.</i>	LOUREIRO- COTOBADE40
CADRAR	<i>Este ano o día oito cadra en sábado e vai haber máis xente.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI29
CADRAR	<i>Despois os Foucellas andaban por onde cadra, unha vece pararon ó carpinteiro que viña traballar pá nòsa casa ...</i>	OPINO67
CADRAR	<i>E dixerll' eu... Pois cadrou qu' estab' o tear bació, ...</i>	GUNTÍN54
CAER	<i>Os jitanos que botan unha maldición a un e que lle cae, pero ó burro caeulle</i>	O CORGO94
CAER	<i>I entonces según viñamos caínme na carretera.</i>	GUNTÍN84
CAER	<i>levantime e fun mirar e caíra un pedazo de muro.</i>	O GROVE59
CAER	<i>En Muros tamén unha neniña de dez anos caeu dunhas escaleiras dunha casa e morreu.</i>	MUROS17
CAER	<i>Os engazos de ferro é pa caña-la folla dos árboles que cae.</i>	MONDOÑEDO60
CAER	<i>o pelo non era nada, que che volvía a medrar, o caso é que che caía a cabeza.</i>	TEO60
CAER	<i>as mordasas van abrindo e van soltando a madre, e van caendo na cuberta.</i>	RIBEIRA24
CAER	<i>debeume caír mal a cena, que despois estiven mal de noite.</i>	CACHAFEIRO- FORCAREI70
CAER	<i>è salir salía como sal'ahora, sòlamente que o centeno caía todo pra baixo, no recollía.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
CAER	<i>Se cadra caía (a espiñela) ou con pesos ou con debilida,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI82

CAER	<i>È saltabamos po riba dèla, ár veces caíamos de fuciños nèla,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
CAER	<i>Chamábanll'a quènl'a, un queixon así ghrande è despois un chuzo, è despois caíalle no ollo, no mèdio do muíño.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
CAER	<i>Metíanll'a palla por un lado è salía polo outro è ò centeo caía pa baixo todo sucio,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
CAER	<i>Cando sarabiaba caían as sarabias así por entr'as tellas è metíanse na cama onda un.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
CAER	<i>Eu acórdame que me vestín unha vez, però, claro, tería, preparalo bèn preparado è puxen dous pantalós un po riba doutro è despo's caíanme i-òs traballiños qu'eu pasei non son pa decire;</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
CAER	<i>non caía no chiste, pero despois entendino.</i>	COVAS-FORCAREI64
CAER	<i>Eu creo que debe ser bastante difícil, porque incluso eu creo qu'os alunos qu'hai aghora lle caí bastante mal o ghallegho, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
CAER	<i>coller unha vara è unha xèsta, á noite cand'empezaban à'parecer, è viámo-lo morcego è intentabamos darlle, poucas veces caía porque non se lle daba,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
CAER	<i>no satenta e cinco, que foi cando caeu a Ditadura...</i>	LOUREIRO-COTOBAD80
CAER	<i>incluso tirábamos un carballo, un bidro deses qu'había ó lao, atravesaba dun lado a outro do río è tirábamonos derd'o mèdio do carballo è o que caía perdía.</i>	FORCAREI32
CAER	<i>Eu aprendín a nadar así, macho, caín dunha ròda desas è aprendín a nadar aquel día.</i>	FORCAREI32
CAER	<i>algún caía de fuciños ou ó millor tiraba co outro, unha pallasada da òstia,...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
CAER	<i>se o pòs nun saco, hòme tamèn che poden i-los ratos ás huchas, ¿non?, però se o pòs en sacos x'éche máis fácil de que che caía un saco ou de que che vaia romper...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
CAER	<i>como è mui traste, sèmpre foi mui traste, tamèn de pequeno, pois sèmpre tès medo a que, eu que sei, que se suba por algún sitio, que caía, n-o sei así destas trasnadas que fan os cativos,...</i>	PONTEDEUME41
CAER	<i>Èu non contaba con qu'èla fose, èla qu'iba encima de ir toda preocupada è toda alporizada encima caera, iba c'a dor esa que tiña na rodilla, jobar non había quèn-aguantase.</i>	PONTEDEUME41
CAER	<i>de vez en cando ou lle vías un vultiño ou tal è como no nos caía nada ben qu'èra moi mandona, ad'mais èra unh'àsinatura, ...</i>	PONTEDEUME41
CAER	<i>è lógo despois pola tapia os rapaces, pois eses me parece qu'èran os do instituto, èh, subíanse polas tapias è cando nós estábamos no recreo que normalmente xogábamos ó brilé ou así sèmpre te caías, pois víasech'o cu porque subíansech'as faldas pa riba è os rapaces estaban todos polas tapias ...</i>	PONTEDEUME41
CAER	<i>despois de lle quitar a sanjre, bótaselle o que è a pluma, que è o que se recolle dos pinos cando cae, está seca no mèdio do monte, recóllese esa pluma è entón pònse alí</i>	NOIA26
CAER	<i>alá foi a'mpanada, unhos cativos con un pao, dêronlle a'mpanada, alá foi a'mpanada, caeu a'mpanada co mèrlón, con todo rodando pola carretèra ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
CAER	<i>còlles calquèra èxamen è tès que ve-las cousas que s'escriben, entón moitas veces caich'a cara de vergoña, de decir però que fago eu aquí,...</i>	SANTIAGO28
CAER	<i>ó maquinista tiralo ó mar por irille a tocar á ...caeron or dous dentro da cama con o mòrto, claro, un está por un lado, outro tamèn è caeron encima do mòrto, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71

CAER	<i>Traerei as caixas, os pocillos, as còpas, rompeume ayèr a da Còca Cola a que trouxèmos de Cancún. Caeume è listo.</i>	RIBEIRA28
CAER	<i>En Muros tamèn unha neniña de dès anos caeu dunha 'scaleiras dunha cas'è morreu, a semana pasada.</i>	MUROS17
CAER	<i>había que ripalo, era unha tabl'asi è tiña os clavos así car'arriba è despois facían así pa que lle caera a semilla p'ali,...</i>	OPINO67
CAER	<i>xa me larkhou unha patada è xa tirou comikho, (...) dixerlle, amikhiño bótalle terra èh, però así que dixer terra caeume a min un tèrrón encima que nin, aquilo nin un misil tierra-aire.</i>	OGROVE28
CAER	<i>canto máis ruído sentía, máis metía'scape aínda, però viñen pá casa, è xa non cenín nin nada, metime na cama co medo, è no outro dí'a: mañán, levantime è fun mirar, è caíra un pedazo de muro, ...</i>	OGROVE28
CAER	<i>esperaban un día que houbèse vento, entonces botábano así nos cribos, deixábano caír, è o fruto como tiña máis peso, caía nunha manta que lle poñían embaixo, ...</i>	OGROVE59
CAER	<i>Os engazos de fèrro è pa caña-la folla dos árboles que cae,...</i>	MONDOÑEDO60
CAER	<i>Pero despois, fun e collín unha pedra, tal mesmo lla tirei detrás dunha orella, caíeu pernas ó aire.</i>	OCORGO69
CAER	<i>Deron a boz: "prepararse pr' ...banzar". E 'ntonzas eu lebanteim' esí, e mirei o que pasaba... entonces xa beu un tiro, xa caín.</i>	OCORGO70
CAER	<i>E se ca'n os camilleros, eu xa non podía facer nada, porque no' me podía mover.</i>	OCORGO70
CAER	<i>Porqu'eí tiñ'on esmeril, pero caeu un puntón de riba e rompeume o beo, belo equi 'st roto.</i>	GUNTÍN84
CAER	<i>eu estaba totalmente decaído.</i>	GUNTÍN84
	<i>I-entonces, según biñamos, caínme na carretera.</i>	
CAER	<i>I-entonces pois, dispois leb' a:lí tamén un bocil, por onde sal' a gra, leb' a:lí unha trampilliña que se ll' abre e se lle cerra, e caí nos cribos.</i>	GUNTÍN60
CAER	<i>Baxando por uas escaleiras que tèn, mui còstas (...) entr'a luz i a borrachèra que tía de viño, pòis boto para'ncima del lombo de Pèpa è pasèi por encima del lombo de Pèpa co'l chambrón iè ela, pòis claro, caeu tamèn.</i>	NEGUEIRA
CAER	<i>como son diferentes cribos, ¿non?. Pó pan son unhos, pás fabas leban un cribo solo por arriba i-o d' abaixo nada máis. E 'ntonces según can, xa can as fabas.</i>	GUNTÍN60
CAER	<i>Mira tu cómo foi caendo 'l asunto, còño.</i>	NEGUEIRA
CAER	<i>Peró, mira, coa auga que bèra (e xa èra aquilo todo un penedo) i a altura qu'abía...se caíu' mbaxo, mi ánema non me queda gièso.</i>	NEGUEIRA
CAER	<i>"Que veña Dios e que mande lume a estes desgraciados a ver si os queima dunha vez", entonces ti sacóde-lo tizón pa que caían muxicas, pa que tomen medo.</i>	FEAS49
CAER	<i>sobéu cara o igresario do Couto. E caéronlle os dentes, que os tiña postizos.</i>	FEAS59
CAER	<i>È despois cayéu úa nebarada mui grandisema no mes de Marzo.</i>	OSCOS
CAER	<i>pudía mais a cabeza qu'us pès, è comu a rodeira taba lisa, taba d'esbarón, è muyada è cayín de bruces pr'acia baxo.</i>	OSCOS
CAER	<i>E loho caíu, caíu a filla' mbarazada.</i>	OCEBREIRO
CAER	<i>eime bolber cunhos poucos de hraos. I ó momento de caeren os hraos no suèlo, tu recolles un, co zapato.</i>	OCEBREIRO
CAER	<i>A moza que topaba unha espiha reina, caíalle o mozo que lle hustase aquíala moza ...</i>	GOIÁN79

CAER	<i>Maruja coitada, cando bía qu'ieran os entruidos: "-ai!, os entruidos, -Dios-mío-hasús!". -Bumba!, caíu polas escaleiras pr'abaixo, ...</i>	GOIÁN44
CAER	<i>ie loho tiñan unhas camas daquialas que se usaban antes de banquillo, mui altas, ie loho un deles un día seica lle caíu da cama,...</i>	GOIÁN79
CAER	<i>O cura foi ó muíño e caeu da ponte embaixo.</i>	VIVEIRO86
CAER	<i>Anda buscando home, está caendo de vella.</i>	SANTIAGO82
CAER	<i>O día que ti naciches, caéull' a peste ós balocas.</i>	BRIÓN68
CALAR	<i>no hai barcos que substitúan. A mair máis sekhuro pa ti sòlo. A mais que son moi fortes, akhuantan moito,... tènén...porque calan moito, calan moito ...</i>	OGROVE67
CALAR	<i>a quen lle cala é a seu abuelo.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
CALAR	<i>Cálate, vaite calando, cara de cabazo vello.</i>	CALDELAS DE TUI60
CALLAR	<i>de noite co frío vai calla-la neve.</i>	COVAS-FORCAREI64
CALCAR	<i>Despois ese baghazo derfaise todo coar mans moi derfeitiño è pásase a outro ghavexo que se bot'álí è cálcase cos pès,...</i>	RIBADUMIA45
CALCAR	<i>I-entonces pásasell' o pantógrafo e vaise quitand' a talla, e dispois no papel, por exemplo, pásas' on papel, e dispós cálcase no mueble.</i>	GUNTÍN60
CALLAR	<i>È o fikhado unhar venas, tiña unhas venas o fikhado ese que eu cominllas è èr'ònhá marabilla, è a salsa nunca se callaba desa raia, ou dese rape, ...</i>	OGROVE67
CAMBIAR	<i>Nesa empresa sigo hoxe en día, nela cambiei por tres veces de sitio de traballo.</i>	A CORUÑA41
CAMBIAR	<i>e tuven alí dous anos naquela empresa e ór dous anos cambiamos pa outra.</i>	VALGA70
CAMBIAR	<i>Despois, aí en chegando finais de agosto xa, ás sete xa non se vía, cambiaba o día,...</i>	BARREIROS20
CAMBIAR	<i>Daquèla cambiei pra carpinteiro è mais atende-l'àgricultura aquí na casa.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
CAMBIAR	<i>Vin cousas, vin cousas, hasta na mirma casa vin cousas, pèr' aghora cambiou todo, non è coma antes.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
CAMBIAR	<i>Os traballos hai vintècinco anos pa tras cambiaron moito.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
CAMBIAR	<i>Miña nai facía máis cartos de lèite ca fagho'eu hoxe, è tiña menos vacas. Cambiou, o asunto cambiou, eu no sei, no sei ond'imos parar, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
CAMBIAR	<i>Hai alghús que falan castellano è ó millor fálaslle ti ghalleghe è eles tamén cambian a ghalleghe ou eso, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
CAMBIAR	<i>"Cuchilo" en vez de decír "coitèlo", nós decimos "coitèlo". Però hai mòitísimas palabras, moitas, moitas que cambian.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
CAMBIAR	<i>Tiven que perguntar en tódalas estaciós pa donde se cambiaba o tren.</i>	FORCAREI92
CAMBIAR	<i>Ti fighat'o que cambiaron os mundos, da miña juventu á miña vèllez.</i>	SOUTELO-FORCAREI68
CAMBIAR	<i>despo's xa veu meu pai d'Estados Unidos eu xa quedei sòla, no sabes, eu xa vestín bèn, xa cambiou a cousa.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
CAMBIAR	<i>i-ó outro día xa ibamos coas vacas, el èr' ò cont'así, non sabiamos o qu'èra unh'asperina, aghora xa, x'à cousa cambia.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
CAMBIAR	<i>A crianza dos rapaces cambiou o cèn por cèn, ll-ómillor non è qu'ahora lle sea millor ca antes ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60

CAMBIAR	<i>con cuatro perras pagábannos ll-èles facían os traballos è despo's cambiou o tempo, despo's cambiaron os anos, xa tiñan que traballar eles è xa non podían pagar tanto ...</i>	RUBIÁ67
CAMBIAR	<i>ô primèiro tíñamos unha maèstra que nos falaba castellano, èra moi simpática, hasta choramos cando se foi. Despois aquilo cambiou, nosoutros cantábamoso o himno de Riègo me parece,...</i>	POL68
CAMBIAR	<i>è 'ntonces xa 'mpezab' à ghanar algho, pèro èra pouco, èu aquilo no me conformaba co que me paghaban è cambieime è xa me paghou a cinco pesetas...</i>	VALGA65
CAMBIAR	<i>è despois en enèro marchamos outra vez è 'tuven alí dous anos naquèla 'mpresa, è ôr dous anos cambiamos pa outra, pa outra 'mpresa de construción,...</i>	VALGA65
CAMBIAR	<i>Tôcache nun turno, non, por apellidos, pèro se lle dis un justificante con xeito cámbianche de turno.</i>	MUROS17
CAMBIAR	<i>èra unha vida pòbre aquèla, è bueno despois xa ôs quince anos fun a vivir a Coruña è xa cambiou moito a vida.</i>	SOFÁN42
CAMBIAR	<i>non se ôlle nada, pèro pas 'ustè aquí pa fôra è compróbeo aquí por afôra, entonces cambiáronse, o cura pasou para fôra, o sancristán pasou para dentro ...</i>	SOFÁN42
CAMBIAR	<i>persoalmente pèno que o clima político en España è un hòrror, a ver si no futuro cambian as cousas i van un pouco millor.</i>	REDONDELA30
CAMBIAR	<i>Creo que hoxendía a opinión dos docentes está cambiando con moita rapidez ...</i>	REDONDELA30
CAMBIAR	<i>Pois ahora ise rapaz cambiou moito, xa che digo en òtavo estudiaba moito...</i>	OPEREIRO18
CAMBIAR	<i>agora mesmo sei que finais de ano ou para o ano que vèn, posiblemente cambiemos de traballo è incluso de cidade ...</i>	VIGO27
CAMBIAR	<i>Acórdom' eu qu' iba por eí abaixo, por Mazarrubial e todo, non bías namais ca jubentú, aora non bes nada. Aora nas aldeas eso cambiou moito.</i>	OCORGO78
CAMBIAR	<i>Cando non habi' à tarrafa cambiábamos a outros oficios.</i>	SADA71
CAMBIAR	<i>levántase e a larghare, no mismo sitio ou, ou cámbiase de, cámbiase de mare.</i>	CAMARIÑAS63
CAMBIAR	<i>Cámbiase dunha caixa pá outra pa estibalas, con corchos dentro e estibadiñas asta a hora de lovalas pá venda.</i>	CAMARIÑAS63
CAMIÑAR	<i>Camiñaron cara ó muíño, è dixolle, o flaco do monte:...</i>	ALLARIZ60
CAMPAR	<i>Por campar, rabear.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
CANSAR	<i>como meu tío tiña... amigos en Pontevèdra no Gobierno Civil cansouse, cansouse è cada vez as multas viñan máis pequenas è entonces el mosqueouse;</i>	SOUTELO-FORCAREI70
CANSAR	<i>È 'ntonces, despu'estubèron o que lles pareceu, asta que, que se cansaron i acabaron,...</i>	OCEBREIRO
CANTAR	<i>Din que, que cando canta a pega rabilonga que, qu'è porque vai morrer alguén.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
CANTAR	<i>Nós èramos aquí, moitas xa tiñan qu'ir hasta Millèrada, è 'ntonces iban polos camiños cantando</i>	SOUTELO-FORCAREI60
CANTAR	<i>Despo's había que os untar, había qu'untarl' a rodas pa que non cantaran porque se non multaban os guardias,...</i>	RUBIÁ67
CANTAR	<i>Estas resitábanse è cantábanse pola xente tal, neste mes de maio, ...</i>	NOIA26
CANTAR	<i>O meu irmao que cantaba mui bèn, o mallor que morreu, diolo teña na gloria, cando araba por aí cantaba sèmpre,...</i>	PADRON70

CANTAR	<i>Todas cantaban como flautas. Meu irmán mallor era un verdadeiro ruiseñor, marabiloso,...</i>	PADRON70
CANTAR	<i>Vindes caladiños prá casa, non vos rides. Non cantandes, davos vergonza, hòme, cantar, nos bares xa non cantás.</i>	CARNOTA50
CANTAR	<i>antes eu acórdome que nos ñosos tempos todo mundo, esa fulana canta bèn, mengano canta bèn, porque cantábamos, cantábamos na ilesia, cantábamos polas carreteras, ...</i>	CARNOTA50
CANTAR	<i>alí xuntábase así moita xente, a mocedá è todo eso a derfollare, è alí cantaban, uns cantábanlle ós outros, ...</i>	OGROVE59
CANTAR	<i>Aquelas carrañas de aquel pan, e aquel pan ben cocido, cantaba o cuitelo naquel pan, hasta consolaba aquel pan.</i>	VERÍN65
CANTAR	<i>tibèmos un pedazo de tèmpo na capiya. È cantaban os galos pra'maicer.</i>	OSCOS
CANTAR	<i>Canta cuco, canta cuco, na rabiza do arado.</i>	TUI72
CANTAR	<i>Cando os galos cantan polo mediodía, señal de bo tempo.</i>	CALDELASDETUI75
CARGAR	<i>vámonor d'aí, eu lèvo o carro a maila vaca, è ti xa vas diante, è decamiño carkhamos è tal è cual...</i>	OGROVE68
CARGAR	<i>Fumos alá, carjamos de patexo, botámo-los dous días,...</i>	SADA70
CARGAR	<i>quíxo a pa ter un fillo, pero despois custoulle cargar con ela.</i>	COVAS-FORCAREI64
CARGAR	<i>estivo boa hora, pero de noite vai carchar.</i>	COVAS-FORCAREI64
CARGAR	<i>a festa cargouse de xente.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI70
CARGAR	<i>O outro dicíalle, iou xa non m'acordo si lle dicía de piarna curta.- "¿Ie osté pra onde carha, prá dereita ou prá esquerda?"</i>	GOIÁN44
CARGAR	<i>ás cinco da mañán cárgase o aparello e vense con el, pa costa ou pa terra, descarghare.</i>	CAMARIÑAS63
CARRETAR	<i>a erba pódese carretar de moitas maneiras. Normalmente carrétase nun autocargador .</i>	GUNTÍN52
CARREXAR	<i>non tiña cameón aínda è viña un cameón de, de Larsa è carcháb'òs aquí nos bidós è levábano pra fõra. Nós carrexabamos aquí a un sitio que lle chaman Valiñaxemia è Filloi, è todo, todo nos brazos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
CASAR	<i>Nunca salín d'aquí, casei pr'aquí.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
CASAR	<i>Algunha casábase nõva è outra casábase vèlla.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
CASAR	<i>È vin è casèime o ano trint'e un aquí en Sorribas ...</i>	FORCAREI92
CASAR	<i>Despois xa tocaba tamèn o sobriño, o Maduro qu'está en Pontevèdra, que se casou cunha de Cachafeiro,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
CASAR	<i>el tamèn tiña outra moza por alí por Ferrol ou así, algunha historia tiña por aí è despois esos amigos que casaran en Ferrol pois ós sete meses de casar tivèron un neno prematuro...</i>	PONTEDEUME41
CASAR	<i>È despois ó cabo dos tres anos po's decidimos casarnos nõs. È casámonos un día d'agosto, día das Nèves por cèrto, cinco d'agosto,...</i>	PONTEDEUME41
CASAR	<i>nesta colcha verdes e azules casan ben.</i>	LOUREIRO-COTOBAD32
CASAR	<i>tèn unhos primos que tamèn lle pasara com'a min, pois son como irmás, que son dúas rapazas porque o pai do meu home e mais un irmá del casaron con dúas irmás è por iso son tios dobles,...</i>	PONTEDEUME41
CASAR	<i>alí as vodas se celebraban mui bèn è cando se casou Carmen a Trinchona, fun eu á voda, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71

CASAR	<i>acórdome que botei vinte meses na mile voluntario, licencie un vèñres è caseime un luns.</i>	SOFÁN42
CASAR	<i>È alí o que quería casar con èla casaba, ènamoraba è casaba,...</i>	OGROVE75
CASAR	<i>è a xente cando nase para ser gordiña tèn que ajuantarse, si casa è se bota a engordar hai que tratar de desir non, ...</i>	RIBEIRA55
CASAR	<i>Oxe casou o Entruido, o Entruido de Queizanze,...</i>	OCORGO77
CASAR	<i>Casaronse na cociña, sei qu' o cura foi o lume, de testigos os tres pes,...</i>	OCORGO77
CASAR	<i>Bueno, non che me caso con ela, que che me caso co zurrón que ten, que che ten muita riqueza.</i>	OCORGO48
CASAR	<i>Caseime de binteseis anos, i-a muller tiña bintedous.</i>	OCORGO78
CASAR	<i>Eu cásome cando el queira, pero el non se quere casar.</i>	FEAS49
CASAR	<i>E a Francisca tamén nos decía a nós que o fixéramos casar.</i>	FEAS49
CASAR	<i>outro día en Martul esa mesma rapaza iba brindada con outro nobio que casaba con ela,...</i>	OSCOS
CASAR	<i>Era un matrimonio que se casaron no campo. E fixéron unha casa.</i>	OCEBREIRO
CASAR	<i>Cando se case e teña a súa muller pos, eu irei co meu hòmè por aí ás fèstas,...</i>	MELIDE38
CAVAR	<i>Eu as sepulturas, cavei na tèrra pa unha, però pás outras non que as axustamos,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
CAVAR	<i>È cavaban as mullères è hòmèes è todo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
CAVAR	<i>È espois ibámosche prás minas pr'aí pra Candán, è cavabamos no mèdio de dúas penas,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
CAVAR	<i>Pois cavábase, cavabáse d'inverno è despois de vrau por ghunio ou aghosto,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
CAVAR	<i>È no tempo de, de podar, por este tempo, por èkhemplo, pôdase, átase, cávase è lògo...</i>	MONDARIZ62
CAVAR	<i>Había xente qu'iba cavando, partíans'unhas leiras no monte, è cavábans'aquèlas leiras...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
CEAR	<i>Nós entrabamos ár nòve da noite ó baile. Cenabamos ás oito da noite,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
CEAR	<i>cando è da cea de Nochebuèna po'r vèñen os nòsos familiares è ceamos todos.</i>	SOUTELO-FORCAREI12
CEAR	<i>ten coidado coas coles e cea a modo.</i>	COVAS-FORCAREI64
CEAR	<i>eu sentín caír un...un ruído fuerte así detrás de min, è canto máis ruído sentía, máis metía'scape aínda, però viñen pá casa, è xa non cenín nin nada,...</i>	OGROVE28
CEAR	<i>Noutro pueblo que fomos tocar iba o queixeiro. Unhos cenamos ben.</i>	VERÍN44
CEAR	<i>preparáronll' asiento pra sentarse, pero dixo que non se sentaba, que cenasen. Pero xa nadie cenou.</i>	OCEBREIRO
CEBAR	<i>ò sea cebalos en base a outro, un suproduto ou un produto tal como a fariña de millo ou eso, nós sièmpre cebamos en base a pienso, siempre, pienso...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
CEBAR	<i>cebouse nel e xa non o deixa.</i>	LOUREIRO-COTOBAD32
CEBAR	<i>como pasou en España, oubo que crear unha srie de centros antituberculosos, porque ca fame cebábas' a tuberculosis.</i>	OCORGO75
CEDER	<i>Cederon as colunas e o tellado veuse</i>	ACIVEIRO-FORCAREI80

CEIBAR	<i>Despois vimos vir á maestra. E José e máis Pepe ceibáronse dos castaños, ...</i>	FEAS49
CELAR	<i>Santa Marina de Augas Santas dicen que era moi guapa, moi guapa e entonces que se celaban dela e metérona ó forno...</i>	ROSÉN71
CELEBRAR	<i>había un cura que era mui pándigo è, sèmpre acostumbra a celebrar á mañá temprano.</i>	SCOMBALUGO69
CELEBRAR	<i>Entonces era cousa de comere, inda hoxe se tè-la comida inda se celèbra a reunión do Entroido.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
CELEBRAR	<i>qu'agora aquí fan-a fogheira è xúntanse è ás veces fan unha sardiñada, è traen viño è traen pastèles, però nós naquèla nós non se celebraba,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
CELEBRAR	<i>Fèsta moi popular, era moita fèsta daquèla, porque daquèla celebrábanse as fèstas do puèblo,...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
CELEBRAR	<i>Alá non se celèbra moito entroido, polo menos na miña aldea, ...</i>	VEDRA16
CELEBRAR	<i>Na miña parròquia é a de Cordeiro. Aquí máir bèn selèbranse fèstas religiosas, a un santo ou aljunhas por tradición,...</i>	VALGA54
CENTRAR	<i>Agora céntrase na redacción dunha novela.</i>	SANTIAGO32
CERRAR	<i>mira, xa che está zarrando o corte.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI70
CERRAR	<i>Esa porta non cerra ben.</i>	VAL DO DUBRA50
CERRAR	<i>è entonces a xente po's escapou outra ve toda p'aquí pa baixo è aquilo cèrrouse.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
CERRAR	<i>ás tres fose vintécino, foi día de primeiro d'ano, fora cando fora ás tres da mañán cerraba o baile.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
CERRAR	<i>As fábricas por aquí arredore inda temos delas, entre Catoira è Sesures è Padrón. En Padrón había unha moi importante qu'èr'à Picusa, agora sèrrou, però bueno en Sesures tèñen a Nèslé, ...</i>	VALGA54
CERRAR	<i>se qued'alghún embaixo è sub'outro arriba è volve abaixo xa non se sabe, porque inda non eles botaron as patas fôra xa se cerrou o filón, ...</i>	LALÍN70
CERRAR	<i>eu non daba ghanado pa pagha-la mercancia qu'había que ter aquí è tuven qu'ir à lemania, è despois ô pouco tempo xa cerramos, ...</i>	VALGA65
CERRAR	<i>a porta cèrrase co aire.</i>	LOUREIRO-COTOBADA80
CERRAR	<i>Dáll'un desos qu'están aí dentro de melocotón è uva. Iba baixar onte ás sèt'è mèdia, però xa me cèrra o chisme.</i>	RIBEIRA28
CERRAR	<i>o repolo xa zarrou de todo, dá gusto velo.</i>	COVAS-FORCAREI65
CERRAR	<i>i-entonces descubriuse, aí cúmulos que se cerraban, fan dentro 'n forma de círculo,...</i>	OCORGO75
CERRAR	<i>Queríanme facer zarrar xunt'a elos, porque parecíalles que debía aquilo.</i>	OSCOS
CERRAR	<i>Mitá das fábricas zarráronse, polo qui è non sei.</i>	ROSAL64
CHAMAR	<i>I-entonces cando eles viron aquilo chamaron á pòrta,...</i>	CASTRODERE130
CHAMAR	<i>È por San-Antônio ighual, moito teño chamado por el, è chamo aínda tódolos días</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
CHAMAR	<i>empezábans'à facer a redondèl de pèdra è despois ibanse subindo, subindo è chamando coma se fora en especie de bôveda è hasta que se zarraba...</i>	FORCAREI92
CHAMAR	<i>naceu unha criatura que lle puxemos Luís, porque o meu home como è músico, non-o dixeran antes, è un gran admirador de Betoven, así que lle puxo Luís como se chamaba Betoven tamén.</i>	PONTEDEUME41

CHAMAR	<i>porqu'a Fran voulle dar un regaliño eu. A ver se pòdo conseguir eu o telêfono xa è chamamos pa que m'estén esperando.</i>	RIBEIRA28
CHAMAR	<i>sales de Vikho, cando sales con mar por fôra case un nòventa por sènto, è os ventiños reinan do lèste, entón viñèmos en popa, però cando chèkhamos ás Moscas, pois chamou o vento máis ó noroèste, ó nòrtón,...</i>	OGROVE67
CHAMAR	<i>Eu pediríalle a eses emigrantes tan sabios que hai, algús que xa están eiquí que chamen è que falen porque hai xente, ...</i>	MONFORTE53
CHAMAR	<i>Había un alcalde en Cambás, era un home moi rico; chamábase o tío Andrés da Fragachá.</i>	FEAS49
CHAMAR	<i>Gustábame saber qui idioma é el que temos, cómo i chaman estos señores á nòsa fala.</i>	PIANTÓN-A VEIGA
CHAMAR	<i>Equí ai unha feira que chaman a Mesquita, está aí cerca.</i>	LUBIAN
CHAMAR	<i>En Rianxo hai unha barca que lle chaman a Manuela.</i>	CARBALLAL-SANT68
CHAMAR	<i>Marchouse hasta o palacio do Rei, chamou á porta, veu o porteiro,...</i>	BOQUEIXÓN78
CHANGUELEAR	<i>As miñas pernas aora pra bailar non balen, porque changelean ós lados.</i>	GUNTÍN84
CHAPPEAR	<i>A parede, fais'unha parede d'hormigón è chapéase de pèdra, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
CHARLAR	<i>Viñamos todos aí polo Paraño ese, todos unha rècua de carallo. -'pois cambiabámonos, viñamos charlando, no sabes, us cos outros, eu viña charlando con un è outro viña con outro, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
CHASCARREAR	<i>Vinde mociñas a bailar e a cantar, chascarrean as castañolas ó son da gaiitiña sola</i>	VIVEIRO70
CHEGAR	<i>e despoise cheghas a puerto e faise a mesma maniobra.</i>	CAMARIÑAS63
CHEGAR	<i>tiñalle unha cama ó fillo amaise, cun, bueno unha cama ben posta pa cando o fillo cheghaba co coche, a Alteira de, xa entraba pa alí e non iba á casa onda súa nai.</i>	TEO60
CHEGAR	<i>despois inda cheghou elí a Ghuardia Civil tamén.</i>	MARÍN60
CHEGAR	<i>A maior parte do que se còlle cos, consumímolo nós a maior è muitar veces non chekha.</i>	MONDARIZ62
CHEGAR	<i>queríamos un pouco de tèla. Porque praa alternar è iso todo, non chegha iso.</i>	ROSAL64
CHEGAR	<i>Èfètivamente. Chèga o domingo, o cura estaba predicando todo furioso:...</i>	CHANDREXA23
CHEGAR	<i>Si, nun pòte ghrande que cheghaba pra todos.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
CHEGAR	<i>- Unha pèza redonda, un pouco alargada, púñasell'un rabo por debaixo largo que chegas'ò cabo do forno, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
CHEGAR	<i>è xa digo, agora nós temos que retirarnos porque cheghamos ós anos.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI75
CHEGAR	<i>Buèno habí'alghunhos zòcos, alghunhos que cheghaban por aghemplo así hast'à rodilla,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI63
CHEGAR	<i>Eso francamente non chegha pra nada, non pènse que...que ll'è broma, que non è.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI63
CHEGAR	<i>Poucos, relativamente poucos, dous, o que tèn tres xa..., xa lle chega bèn.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI31
CHEGAR	<i>hai que ter tod'a punto, estar alí è o cura vaiche a outro sitio è chegha è tèslle que ter todo preparado,...</i>	FORCAREI66
CHEGAR	<i>aghora o trigho de país aquí non hai; non se bota è non-o hai è o que se bota non chegh'à nada.</i>	FORCAREI45

CHEGAR	<i>se ti èras ese número que nombraba tiñas que salir a correr polo pañuêlo è quèn chegara despois pois perdía,...</i>	FORCAREI15
CHEGAR	<i>el chegab' aquí calquèra amigo ou tal è'ntonces el formáball' aí unha poesía el en menos dun momento.</i>	SOUTELO- FORCAREI70
CHEGAR	<i>eu vex'os chavales que se levantan á mañán, son os primeiros que cheghan ó traballo,...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
CHEGAR	<i>Tèn unha carretèra que lle dá moito valor però non tès a que quedart' aquí ¡joder! Chégache o fin de semana è ¡que carallo fas aquí,...</i>	SOUTELO- FORCAREI32
CHEGAR	<i>Ê qu'eso è..., ir de noite alí, chéganch'ó millor mullères en camión con paus, hòmes que che tiran os paus...</i>	SOUTELO- FORCAREI22
CHEGAR	<i>ós sete meses de casar tivèron un neno prematuro porque a rapaza tiña problemas de corazón è po's tuvèronlle que facer unha cesárea antes de chegar a término o embarazo;</i>	PONTEDEUME41
CHEGAR	<i>miña nai púxose toda, è miña tía non-a deixaba saír “pero se aínda non è hòra de que chegue, pero ti”</i>	PONTEDEUME41
CHEGAR	<i>como èra monte, non se vía, estaba todo cheo de pèdras, pois tropezou, derfixo unha rodilla, lògo chegou donde tiña eu a 'cademia qu' èra por médico Durán.</i>	PONTEDEUME41
CHEGAR	<i>O colex' o tiñ' un comedor è sèmpre que tocaba o timbre corriamos todos haci' ó colex' o para ir a comer è quen chegaba antes,...</i>	VEDRA16
CHEGAR	<i>a ver se dou conseguí' entrar porque ten unhas puntuaciós pa entrar na Universidá moi altas, non sei se chegarèi.</i>	VEDRA16
CHEGAR	<i>daquèla a xente alí en Noia non èra como ajora, ajora hai estradas que chejan a tódolos lados, daquèla non, daquèla os camiños èran de pèdras,...</i>	NOIA26
CHEGAR	<i>Nòia din que se chama así porque alí chejara Noè c' a súa arca è de feito no escudo de Nòia está a arca de Noè.</i>	NOIA26
CHEGAR	<i>è or nabos tampoco, nunca nolos deixaba dar así confòm' estaban, è cociámosll' hox' unha caldeira ghrande è cheghábache pa dour días, ...</i>	LALÍN70
CHEGAR	<i>Unha cepa pa que chègue à parra fanlle falta pois tres anos, ...</i>	RIBADUMIA45
CHEGAR	<i>A miña òpinión non è demasiado boa, pènso que os alumnos chegan á Universidade con un nivèl bastante baixo,...</i>	SANTIAGO28
CHEGAR	<i>despois poñíanlle con puntiñas un pedazo de pneumático de còche, que xa había daquèla còches i-èntonces a zòca chegabache hast' aquí , èra impermeable...</i>	POL68
CHEGAR	<i>èran tardes moi atraíntes para min porque chegaba o momento de saír do cine è despois dedicábame a xogar cor meus amigos ós indios è ós vaqueiros...</i>	OURENSE27
CHEGAR	<i>Cando cheguèi eu a Santiago pois a verdade è que non iba moit' ó cine,...</i>	OURENSE27
CHEGAR	<i>È un día alí cerca da miña casa atopèi con el ll-eu viña cunha tina de roupa è cheghei onda el è dixerlle què milaghro,...</i>	LALÍN70
CHEGAR	<i>Había unha còla, non sei se tería mèdio quilómetro, pèr' alí cheghaban tasis coma churros,...</i>	VALGA65
CHEGAR	<i>Eu sabía, però chejaba ós èjèrcicios è non, armábame un taladreo è non fasía nada.</i>	MUROS17
CHEGAR	<i>ò sea que salía dun servició è entraba noutro porque tamén teño que recordar que cando chegamos alí ó cuartel ‘taban os outros, os veteranos xa ‘staban de maniòbras...</i>	SOFÁN42
CHEGAR	<i>Tiñades paraugas. –Alghún habí'ò, però pa todos non cheghaban.</i>	OPINO67

CHEGAR	<i>Non se sabía s'èran eles, s'èra a Brighada qu'andaba despois atrás deles. Á nòsa casa nunca chegaron.</i>	OPINO67
CHEGAR	<i>De saco tuven eu unha casadora, de saco è cando chèkhin ó baile dixérome: ¡Arre carallo, cacho de casadora!...</i>	OGROVE67
CHEGAR	<i>morría, però morría; xa dikho, se teño a chalana a der mètros derviado xa no'a collo, xa no'a collo porque non chèkho a èla è morro.</i>	OGROVE67
CHEGAR	<i>sèmpre hubo rivalidades na mosedá por èkhemplo os pueblos coma o Khròbe è Cambados, naquelas èpocas tuvèron así unha sèrta rivalidá, però chèkhaba o momento da verdá è ikhual quedaba en nada se dabas con xente comprensiva,...</i>	OGROVE60
CHEGAR	<i>è en confianza, quixo atravesar por donde estuvèra o día antes co sarkhento, entonces botou a'ndar pa dentro, è alí chèkhau alí de noite,...</i>	OGROVE59
CHEGAR	<i>E nesto chegaron pola porta: tun, tun. ¿Quen?</i>	VERÍN70
CHEGAR	<i>Despois chegaron á entrada dun pueblo e viron unhas luces, e dixeron...</i>	VERÍN63
CHEGAR	<i>nos Quinzeiros por èkhemplo había viño, a mais bo viño. Aquí na nòsa casa, habí'òn vinakhrillo, è xa non chèkhaba ás mallas.</i>	OGROVE59
CHEGAR	<i>houbo unha reunión de empresarios, ochenta e tantos aí no Araguaney, co alcalde e tal, ás nove, eu cheguei ás nove e media porque pensei que era ás nove e media, ...</i>	SANTIAGO(40)
CHEGAR	<i>eso è o que pasa que na xente gorda hai que tratar de fase-la roupa á medida, non è solamente chejares alí è poñeres unha chaqueta, alá,...</i>	RIBEIRA55
CHEGAR	<i>Mira po patrón da casa como corre xa co biño, queira Dios que cheg' a bello, pero a bello mui bellíño.</i>	OCORGO77
CHEGAR	<i>Renda-lo millo é aralo desde que ten por eí unhes trinta ou corenta centímetros d'alto. Meterll'o arado pola cal pra que lle chege ben a terra,...</i>	GUNTÍN52
CHEGAR	<i>E sin embargo a nora dice: "-ba, eu non sei pa que fai máis, ba, ben lle chegan, aí colchas e colchas;</i>	GUNTÍN54
CHEGAR	<i>E entonces chegóu a hora da confesión e o cura da parroquia meteuse nun confesionario,...</i>	FEAS49
CHEGAR	<i>frades deses que teñen a barba larga, teñen un beche que lles chega así, ó medio do estómago.</i>	FEAS49
CHEGAR	<i>Unha baca boa chega, òchenta mil pesetas. Algunha tèn chegado cunha cría, mui buèna, mu buèna, asta nobènta billètes.</i>	LUBIAN
CHEGAR	<i>Despóis cuando chegaba a fònte de Balías èu, iban tres ou cuatro cuas pèrnas rotas.</i>	OSCOS
CHEGAR	<i>E'l outro bibe. Però agora tá manso. ¡Xa lle chegará súa ora!</i>	OSCOS
CHEGAR	<i>Foi andando e chegou xunto do outro irmau, e bòlbelle perhutar.</i>	OCEBREIRO
CHEGAR	<i>Pasaron todos aqueles anos asta que chehou a herra a estropealo todo.</i>	GOIÁN79
CHEGAR	<i>s'abía alho así dunha fiasta, alhún comentario que lle chehara ós oídos, así ó millor, iou que sei, (...) ó outro día púñate verde.</i>	GOIÁN44
CHEGAR	<i>Dixo el: "xa chehou, xa chehou", pero os outros fuxiron ie el chehoulle cun coello dentro do saco á casa, qu'entroulle o coello pola boca do saco pa dentro,...</i>	GOIÁN72
CHEGAR	<i>Cando a Belén chegaron, xa toda a xente dormía.</i>	OUIROL55
CHEGAR	<i>Tirou por un pelo, estirouno ben e non lle chegaba, pero doblouno.</i>	BOQUEIXÓN78
CHEGAR	<i>A vello chegarás, pero de aí non pasarás.</i>	CALDELASDEUI75
CHEGAR	<i>porque había que buscar firmas de puèblos è de alcaldías para facer ver de que se necesitaba e se quería. Però, non se chegou a nada.</i>	CARUCEDO72

CHEGAR	<i>ese ha de chegar a Papa polo menos.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
CHEIRAR	<i>Separábans'as tripas, como se di, enfiábans'as tripas que cheiraban qu'apèstaban è despois ibans'a lavar ó río,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
CHEIRAR	<i>habí'ó baile aí non, aquí ó lado, entonces miñas primas en confianza, viñan mexar aí a debaixo do nòso cubèrto, entonces sèmpre cheirab'aí,...</i>	OGROVE59
CHEIRAR	<i>-como cheira, como cheira bian!". Cheiraba aquel pan, -ai!</i>	GOIÁN66
CHISCAR	<i>daquela daba ghusto, que cando mirábamos prá nosa mosa non, ninguén lle podía chiscar.</i>	NOIA76
CHIVAR	<i>si lle vou decir o pecado que non lle dixen ó cura, è qu'eu ándolle c'a mullèr do sancristán, o que pasa qu'ó cura non llo digo porque teño medo que se me chiv'ó sancristán,...</i>	SOFÁN42
CHOCAR	<i>aínda que tuven òportunidá d'ir ver ó Rei León, non sei quizás ó mellor indo, pois resulta que me chocaría a película è incluso me chegarí'à gustar, ...</i>	OURENSE27
CHOCAR	<i>uns vinte mosos, è no baile empesaron a faser, na última hòra do baile.(...) si, coma abusos ¿non? a querer xa torear as mosas è eso, entonces chocaran con outros è alí formárase unha pelea ...</i>	OGROVE60
CHORAR	<i>cando chegou o cura a mullèr seguía chorando,...</i>	BECERREÁ14
CHORAR	<i>Din por èghemplo cando chòr'à campana que vai morrer alghên.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
CHORAR	<i>Èu ár veces. Había moita xente è òr da casa choraban.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
CHORAR	<i>hai que chorar pra que dean algo.</i>	COVAS-FORCAREI65
CHORAR	<i>Os pañales si, choraban porqu'atabámosll'as pèrnas è os rapaces non querían ata-las pèrnas,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
CHORAR	<i>dixen "llegué tiempo abondo", è eu recordo eso moi bèn porque todos se riron de min" Mira que son bèn palurda porque tal, eu creo que chorara na casa è todo, non.</i>	PONTEDEUME41
CHORAR	<i>queríanos poñer "La misión" è nòs convencémolas para que nos puxèran "La ciudá de l'àlegria" è con esa película chorei, eh, ...</i>	NOCELO18
CHORAR	<i>è lògo despois un pouco máis arriba no Coruto de todo pois estaba 'scòla, ó primèiro tiñamos unha maèstra que nos falaba castellano, èra moi simpática, hasta choramos cando se foi.</i>	POL68
CHORAR	<i>S'èr coma un qu'había en Lintra que sacou todo sobresaliente menos un notable è foi verdá que chorou que nin-a virgen ...</i>	LUINTRA21
CHORAR	<i>E Manuel do Campo choraba por ela, i-adiós miña burra, miuña burra bella,...</i>	OCORGO70
CHORAR	<i>Ai, xa che me ten dao as súas rabias, que xa che teño choro, e xa teño...</i>	GUNTÍN54
CHORAR	<i>Contéille todo. ¡Choraba con la risa! Díxenll'èu.</i>	NEGUEIRA
CHORAR	<i>Despóis ela choraba porque dicía qu'èu nun casaba cuèla, è que lle quitaba'l outro nobio...</i>	OSCOS
CHORREAR	<i>E chorreáballe o aceite por aquí, pola cara para baixo.</i>	MUIÑOS68
CHOVER	<i>E tanto chovía, tanto chovía, que non ce podía zalir do muiño.</i>	MARÍN60
CHOVER	<i>non son regadíos pèro dan unha cosècha de hèrba marabillosa, porqu'aquí en Ghalicia como chòve bastante, o que quèren eles è augha, è botarl'abono è...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72

CHOVER	<i>cada un fai por aí cada cousa que, que non tèn traza è a augha escasea, escasea porque non chègh'à nada, pèro o da augha, aquí en Ghalicia aínda chòve bèn, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
CHOVER	<i>Alegrámonos que chovera por dormi-la sièsta se non chovía non-a dormíamos.</i>	RUBIÁ67
CHOVER	<i>deixamos a tèrra sin acabar de tapar o burato, se non cando vén o verano seca moit'a cepa è entonces nin se pòde regar ou se chòve pa que qued'a ajua aí un pouco encharcada,...</i>	RIBADUMIA45
CHOVER	<i>A min tamén o mesmo que èla, a chuvia è un pouco por demais, en toda Galicia chòve moito, ...</i>	VIGO27
CHOVER	<i>O que má'r me gustou foi o parque d'atraciós, è que pasámolo tan bèn, pèro jòlín choveunos canto quixo ese día.</i>	OPEREIRO18
CHOVER	<i>Dixo: e esto non vale nada, está chovendo toda a tarde.</i>	FEAS57
CHOVER	<i>E despois comín, salín pa fóra. Chovía, chovía.</i>	FEAS59
CHOVER	<i>E mira, se chobe deste lado poñémola deste lado.</i>	OCEBREIRO
CHOVER	<i>Sempre chubía case, e alí era unha festa boa, non com'ahora...</i>	GOIÁN82
CHUMBA	<i>montámo-la ansoiña, neste momento tòca o timón, arriba da ansoiña do nòrte, chumba pola outra banda pa...porque o barco arriba da còsta,...</i>	OGROVE67
CIRCULAR	<i>Esta a maior parte dèla está lisa, onde se circula máis está lisa, polo calzado,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
CISMAR	<i>eu èr'à que lle facía todo, miña nai non s'arribaba a el, el non quería, cirmara pr'álí...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
COBRAR	<i>hubo un paro biolóxico ou alkho así que, durante dous meses ou así que, un paro que tuvèron, pèro tamén sa cobraban, cobraban, durante ese paro pa, pa ver si viña máis pulpo...</i>	CANGAS14
COBRAR	<i>vais'un arrèghlando pouco è pouco, cartos non hai, pèro..., mèus pais son vèllos è còbran, traballamos nós,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI34
COBRAR	<i>porque eso non è rentable tampouco. Buèno hòme còbro, còbro polos entierros è por eso,...</i>	FORCAREI66
COBRAR	<i>eu vou tódolos domingos, tódolos domingos tocar á misa è márchome d'aquí pois xa che digho casi un par d'hòras anter da misa è èu non còbro nada, nada de nada.</i>	FORCAREI66
COBRAR	<i>Había un señor que che cobraba por moelo, ...</i>	FORCAREI45
COBRAR	<i>ordenaron de facer alí un baile tamén, è resulta que o fulano primeiro empezou cobrando pouco, pèro despois empezou à cobrar xa máis ca nós...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
COBRAR	<i>A orquèsta...o fin de ano còbran moito as òrquèstas.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
COBRAR	<i>non paghaban nada porqu'en tempo de tal non tiñamos taquilla nin nada. Cobraban na pòrta da'ntrada è despo's se cadra viña un cimplón è dáballe pa dentro...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
COBRAR	<i>Nin había que paghare autónomos, èla paghou à'ghraria, cobrou pol'àghraria, qu'aghora xa morreu.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
COBRAR	<i>Con estas aportaciós aquí non se còbra 'ntrada, esta casa è monumento nacional, non tèn suvenciós ...</i>	PADRON70
COBRAR	<i>veu que servíamos pa traballar è entonces díxome que me paghaba máis è paghárame máis, pèro a fin do ano cobraba menos,...</i>	VALGA65
COBRAR	<i>se ti me còbras varme a pakhar pa eso me mandas a unha khuelkha , se non destruídevos todos khalupíns, ...</i>	OGROVE67

COBRAR	<i>Ousea que se facías moitos pares, moito ganabas. Por exemplo, daquelas cobrábamos por par.</i>	GUNTÍN73
COBRAR	<i>Se por exemplo lebab' on ano traballando ou ano e medio, entonces dispois, eu xa cobraba máis.</i>	GUNTÍN60
COCER	<i>Buèn'algún se cadra xa tirou coa pa porque non còcen.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
COCER	<i>È ò pòte poñíase nun trespiés è metíase lume debaixo pra que, pra que tuvèra..., pra que se cocera.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
COCER	<i>en cada casa habí'un forno. È cocíase na casa,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
COCER	<i>È outras veces cocíase patacas con bacalau,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
COCER	<i>¡Buèn...!cocíase pan de millo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
COCER	<i>Non tiñamos forno, claro, íbamos cocer ó forno do qu'había alí na vila.</i>	PONTEDEUME41
COCER	<i>esa carne comprada coce mal, non é coma a da casa.</i>	COVAS-FORCAREI64
COCER	<i>sacábala, había que facerll'o seu remate pa que non s'escaghallara è despois había que metelas ó forno cando se cocí'ò pan,...</i>	OPINO67
COCER	<i>Comín máis carne esta temporada que toda a miña vida- dixo- porque a carne cocéuse, os invitados non veu ningún,...</i>	FEAS49
COCER	<i>¿Pero non se cocía pan?- Aquí non, aí noutros lugharese de fôra d'aquí cocíase.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
COIDAR	<i>Coidados, cada un na súa casa, había xente, habí'àlgunhas que se cadra coidábanse mal, ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
COINCIDIR	<i>collemos un barco que era coma un trasatlántico, tiña capacidade para mil trescèntos vintènòve pasaxeiros; è bueno, coincidiu que iban máis parexas...</i>	CHANTADA25
COINCIDIR	<i>È presentáronmo alí na voda, despois pouco nos vimos porque el vivía en Ferrol e eu vivía na Coruña è casi nunca coincidíamos.</i>	PONTEDEUME41
COINCIDIR	<i>A miña casa está no límite entre dúas parròquias, qu'había un lío entr'os curas porque o límite das parròquias non coincide co límite dos concellos ...</i>	POL68
COINCIDIR	<i>eu traballei moitos anos con este home que tuvo un final trágico e se afogou, tal Vidasol que estaba en Televés, entonces el iba comigo neste tema e tal e coincidíamos tanto que pa nós xa era eso, ...</i>	SANTIAGO(40)
COLGAR	<i>puñan unhas pòtiñas de aro è colghábanse na ghramalleira,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
COLGAR	<i>Este ano suicidáronse dúas personas, còlganse de còrdas è tíranse al río, fain, vamos de todo.</i>	CANDÍN15
COLLER	<i>E foi, colleu por arriba e foi.</i>	TEO60
COLLER	<i>ver unha chuvia de meteoros no medio e medio do mar è impresionante, máis impresionante è ver unha tormenta, que che colla unha tormenta no medio do mar.</i>	RIBEIRA24
COLLER	<i>Collía, poñíase as cirolas de estopa, collía a vara que tiña pa ir cas ovellas e marchaba dereito à misa.</i>	ESTRADA55
COLLER	<i>botamos por detrás do muelle de aí de Aldán. E hubo unha semana que collemos bastante, pa ser, a primeira vez, collemos, collemos,...</i>	CANGAS14
COLLER	<i>non sei cantos quilos serían de nécoras, que máis ben viñan nécora, porque largábamos à tarde e colliámo à mañán,...</i>	CANGAS14
COLLER	<i>sei que algo nos comprou. Colleu e fuxiu.</i>	TOMIÑO66

COLLER	<i>porque se era ikhual cá caldèreta, xa era distinto, porque se hai que botar un peixe, ou eso, entonses non collía pola boca ou eso, però no pòte si porque tiña que ter máis ou meno-la boca que collera o cucharón...</i>	OGROVE67
COLLER	<i>Si pesca vén d'asexo, sobre da noite, ás nove ou dès ,è si non còlle vén sin nada prá casa.</i>	SADA68
COLLER	<i>Había qu'ir collelo a Cedeira, cando s'iba en lanchas jrandes, nas pequenas colliase polas rías.</i>	SADA70
COLLER	<i>Colle de ahí, ho, que pa min ben me sobra, e come de ahí.</i>	FEAS57
COLLER	<i>Colle pola corredoira da Lamela abaixo, tiqui-taque.</i>	FEAS74
COLLER	<i>È o fill' en bez de coller prá'ndia súa madre, colleu prá pòrta da iglesia.</i>	OCEBREIRO
COLLER	<i>E ó botar pa riba akhua méteseñe a fiskha e xa se colle o lingueirón.</i>	CAMBADOS49
COLLER	<i>Lòkho còllense as cepas.</i>	MONDARIZ62
COLLER	<i>a viña ár veces, aquí entre nós, non é rentable, porque pa vender pouco se còlle.</i>	MONDARIZ62
COMBINAR	<i>cunha agulla, aí qu' unila por equí, por estas beiriñas. aí que ter do outro lado igual, as mesmas cousas que ten esta, pa que despois combine a outra con esta i-a outra con esta,...</i>	GUNTÍN54
COMBINAR	<i>Cando sobran eí, pos queda, se combinan igual, combinan e se non combinan igual córtos e tiros;</i>	GUNTÍN54
COMER	<i>E era noite, e á noite, comeu, xa, así á sarrada da noite,...</i>	TEO60
COMER	<i>E dáslle un tempo de, dikhamos de repouso pa, pa que o peixe pique.</i>	RIBEIRA24
COMER	<i>Traballades e comedes coma bestas, sin vos acordar de que tendes un mighallo dunha alma,...</i>	ESTRADA55
COMER	<i>Daquèla comíase nas casas, na casa da novia è ma's do novio, nar dar dúas porque, claro, se comía ár doce na da novia, á noite na do novio.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86
COMER	<i>Porque con seis raás xa comías, xa merendabas...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
COMER	<i>resulta è ó caso que se puxo à come-lo caldo è ma'los chourizos è a carne è ò que se lle botou, è a rapaza comeu com'un sabañón, nunca comeu comida que lle ghustase tanto.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
COMER	<i>xuntábans'as familias è matábas'o pòrco, ibanse lava-las tripas è ó que se viña comíase è despois comend'alí tod'à tarde è bebendo ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
COMER	<i>coas cucharas de madeira comín, cos tenedores non. Acórdo:s na casa, però xa non comiamos con eles.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
COMER	<i>Despo's á noite volvíase pá casa andando, non era com'àghora no còche. Comiamos alá os qu'èramos de lonxe,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39
COMER	<i>na cociña por èjèmplo antes da lareira ou así, è onde puñan as huchas, porque ó millor encima dèla comías.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
COMER	<i>o fillo tèn vintèseis anos, o fillo cando naceu non comía moi bèn ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
COMER	<i>Polo día á mañán misa, despois comemos en familia, despois á noite festa.</i>	SOUTELO-FORCAREI22
COMER	<i>foi no mirmo día que se cenou moi bèn, ese mirmo día comeuse tamèn moi bèn nun Quiosco na Lanzada, estabamos dous sòlos,...</i>	OGROVE28
COMER	<i>Tu agora como comiches, estás con estas bromas, pero eu non comín.</i>	VERÍN70
COMER	<i>outra bez, outro señor, que fun, e ib' ... señora 'n Lugo, e comía muito, e despois fun eu, ...</i>	OCORGO69

COMER	<i>I èra así polas doce. Coméramos de midudía alí no Muradín na cantina aquela.</i>	NEGUEIRA
COMER	<i>A bruxa, é unha ameixa así pequena, pero en forma de, un pouquiño máis abolada. E esa aquí tómake alkhunha e mándana para fresco,(...)Pero, non é tan boa como a ameixa, pero tamén se come.</i>	CAMBADOS49
COMER	<i>Matábase un pòrquiño ó ano, i-àora mátanse tres, faixe xabón de touciño è, è, è cômese o bo.</i>	ROSAL64
COMER	<i>A grasa botábaselle no èixo por causa de que andase máis liso, è non se comía tanto a madeira.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
COMEZAR	<i>o libro comeza coa morte da protagonista.</i>	FORCAREI20
COMPENSAR	<i>de lura còlles vinte, è fas unhas cuarènta mil sa, sa fas...- Claro, compensa.</i>	CANGAS14
COMPENSAR	<i>-Claro, compensa. -Si, compensa máis. Aunque tamén è máis difícil collelos,...</i>	CANGAS14
COMPENSAR	<i>Habí'ò porque a xente non quère vacas, ¡coño! As vacas desaparecen porque non compènsan.</i>	SOUTELO-FORCAREI32
COMPETIR	<i>non hai quen lle compita en intelighencia.</i>	COVAS-FORCAREI70
COMPOÑER	<i>O carro componse de, da cabezalla, onde tiran as bacas, e das chedas que leb' ó largo,...</i>	GUNTÍN54
COMPOÑER	<i>Había unhas pèzas que lle chamaban a cabezalla; Outras dúas pèzas que lle chamaban as chedas, è hàbia as ròdas que se compuñan de tres pèzas cada unha, cambas è miñón, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
COMPOR	<i>O acordeón compònse de o teclado prá man dereita è a parte de baixo prá izquiera,...</i>	FORCAREI66
COMPOR	<i>despois tabla de medio, tabla de encubrir è as tablas que fan o costado, eso è o que se compón a dòrna.</i>	OGROVE67
COMPRAR	<i>no òchent'è catro ou òchent'è cinco, ¿no?, è aí xa se compraron vacas d'Alemania è Dinamarca è foi cando s'empezaron a recrear novillas boas,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
COMPRAR	<i>Eu compráballe ós almacénistas è vendíalle ó detalle ó público.</i>	SOUTELO-FORCAREI68
COMUNICAR	<i>comunica e non podemos falar.</i>	COVAS-FORCAREI64
CONDUCIR	<i>tiñan así dúas puntas è o pau estaba no mèdio è logo podíase mover o pau è cos pés o de diante conducía.</i>	FORCAREI10
CONDUCIR	<i>tardei un pouquiñ'en nacer è nacín un pouquiñ'así amorotada è de resultas que os remèdios caseros parece que non conducían a nada e por fin metérome no forno da cociña de leña,...</i>	PONTEDEUME41
CONDUCIR	<i>a xente sabendo que tèn que conducir è despois de salir por aí creo que se debía moderar un pouco bebendo, controlando o que bèbe.</i>	VEDRA16
CONFESAR	<i>Así foi qu'xòver veu è o cura esperou ó feligrés na pòrta, mandou haci'ó confesionario ó feligrés para que se confesara, qu'alí 'taba Dios, ...</i>	SOFÁN42
CONFESAR	<i>Animádevos do que di o frade, ho, a ver se vos confesárades todos e fòrades bos de aquí adiante.</i>	FEAS49
CONFESAR	<i>Èran dúas vèllas do meu puèblo, è íbanse confesar.</i>	TRIACASTELA41
CONFESAR	<i>foron xunto do confesonario, è estuvèron mirando un pouco, è confesouse un chaval.</i>	TRIACASTELA41
CONFIAR	<i>Pèro a comadre non se confiou è mirara na sartén,...</i>	BECERREÁ14
CONFORMAR	<i>Èramos cincu irmaus y a mía madre pegábame búas tulenas. Pèró nun conformaba èu cun eso porque xa tía dèz ou docí anos;</i>	OSCOS

CONSERVAR	<i>Téñoa ond'à tèrra, aí un almacén que..., está moi bèn colocado, è está..., o viño consêrvase porqu'o viño quèrre tèrra,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
CONSERVAR	<i>o viño consêrvase porqu'o viño quèrre tèrra, quèr'estar sentado na tèrra, non no aire, è entonces[como] está o pipo pegado aí á tèrra pois consêrvase moi bèn, moi bèn, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
CONSERVAR	<i>Porque aquí neste pueblo consêrvanse moi bèn os barcos, tanto en khrende coma en pequeno ...</i>	OGROVE67
CONSERVAR	<i>facemos andròias de coiros (...) è tamèn facemos de picado. Esas consêrbans'ast'àgosto, porque, ...</i>	PARADASECABIERZO
CONSISTIR	<i>o sea cada vez iba tirand'un coa súa chapa, iballe dando un gòlpe co dedo, consistía en que, claro, qu'o primeiro en qu'acabase o circuíto era o que gañaba.</i>	SOUTELO-FORCAREI20
CONSOLAR	<i>Aquelas carrañas de aquel pan, e aquel pan ben cocido, cantaba o cuitelo naquel pan, hasta consolaba aquel pan.</i>	VERÍN65
CONSPIRAR	<i>hubo por unha parte a mais hubo por outra, porque casi está pasando hoxe, se conspiras contr'ò khobierno sabes que si hai un cambio, sabe-lo que che tòca, ...</i>	OGROVE60
CONSTAR	<i>È así se lle facía a toda..., porque as ferraxes esas costaban de cuatro láminas, dúas en cada ròda que non podían unir,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
CONTAR	<i>Agora mismo hai vintèsète cabezas mallores, despois hai pequenas, però non, ou sea, non contan, contan pó saneamento ghandeiro è para facer número,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
CONTAR	<i>pa subir unha pèdra levábamos a catr'ou cinco huomes, levábamos mèdio día, però, o tempo non se contaba.</i>	FORCAREI92
CONTAR	<i>Para min eso non contaba moito, no me gustaba tampouco d'aproveitarme dunha debilida de nadie ...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
CONTAR	<i>cando hai cumpleanos è tal sèmpre solemos invitar òs amigos máis achegados è ò millor sèmpre son máis dos que contamos porqu'o amigo trae ò seu amigo ...</i>	VIGO27
CONTAR	<i>eu xa lle dixen que contasen co noso trator pó que faga falta.</i>	COVAS-FORCAREI64
CONTAR	<i>supoño que poderei contar con vós.</i>	COVAS-FORCAREI36
CONTAR	<i>Non contes con moito, bai sachando se podes e tente na túa casa qu'outra non ch'an dar.</i>	GUNTÍN84
CONTINUAR	<i>hai rapaces que si tèñen mòtivación, però en xeral eu pènsa que a maioría dos estudantes continúan na Univèrsidade por falta d'altèrnativas,...</i>	SANTIAGO28
CONTINUAR	<i>Est' acabou, porqu' esto é mui bruto, `non sabes?. Esto se for' onha custureira, pois unha custureira inda cuntinuaría, per' esto de tecer non, ...</i>	GUNTÍN54
CONTINUAR	<i>E meus pais non querían, porqu' aprenderon unh' a: coser e non continuou co oficio,...</i>	GUNTÍN54
CONTRASTAR	<i>A cor no me vou parar con èla polo que xa dixen. A avòda está vestida de negro è rodeada por tres dos rapaces con traxes blancos que contrastan precisamente co da avòda.</i>	MONTERROSO40
CONTRATAR	<i>empecèi na época qu'empezou a dirbaratarse todo è o que se contrataba hoxe por èghemplo por un millón de pesetas òs tres meses xa valía dous, ...</i>	VALGA65
CONVIR	<i>cóllech' o fouciño, arrebatách' o fouciño contr' s pernas, non sabes. Por eso combén leba-la moa sempre redonda.</i>	OCORGO70
CONVIVIR	<i>cand'empèzan à'ndar qu'están má's suèltos, non están enzarrados no piso; però despois quèrenlle máis òs animais porque conviven con eles xa derde pequeniños,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31

CONVIVIR	<i>Eu vouche decir unha cousa, eu fun non criada però convivín moito cunha madriña en Cerdedo sendo pequena,...</i>	SOUTELO-FORCAREI42
CONXELAR	<i>hoxe é a rabada mariña ¿como se chamaba? o rape, mira que non vexo eu unha, dese peixe, non sei a outra, non sei, dese peixe a salsa nunca se conkhelaba, ...</i>	OGROVE67
COÑECER	<i>xa te mandan que vaías morrer ó hospital. Porque moitos xa non tiñan a que os mandar ó hospital, porque non conócen lókho que morren, x'o sabían antes,...</i>	OGROVE75
COÑECER	<i>Antes, jugábase, os nenos, en alparagatas, al marro, á patêfa i al gua, juêgos qu'agora non se conocen porque agora todos teñen mōtos pa correr nelas.</i>	PIANTÓN-A VEIGA
COÑECER	<i>Despois transcurriron aqueles anos todos do binte ó trinta, pero loho cando chehou, iara polos tempos daquialas artistas que se cunucían mui mal porque non abia radio,...</i>	GOIÁN79
COÑECER	<i>ie claro nós oubir falar nesas artistas pra nós iara unha delicia porque cunuciamos mui pouco do mundo, ...</i>	GOIÁN79
CORRER	<i>E non iba; purque entonses ti currias toda a noite tragh do carneiro e o carneiro non iba prá casa.</i>	MAZARICOS46
CORRER	<i>Botouse a correr è cando chegou á pòrta da frauga, salía o señor da casa.</i>	BECERREÁ14
CORRER	<i>Eu non fun sepultureiro, però com'estab' aquí cerca poise..., è depois como así que fas unha cousa xa che còrr'a fama, "è pois a sepultura pra este faina fulano", entonces èu non lle decía que non, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
CORRER	<i>Non xogabamos, intèntabámolo coller; pois, corriamos detrás del è a ver si o pillabamos ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
CORRER	<i>Xojamos a pillar, unhos nênos còrrèn è outros van correndo detrás deles ...</i>	FORCAREI10
CORRER	<i>agora xa lle corre a filla co neghocio.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI70
CORRER	<i>Corro detrás del è eso, è el escapa, pero así pola carretèra facer carreiras de cas no,...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
CORRER	<i>O colex' o tiñ' un comedor è sèmpre que tocaba o timbre corriamos todos haci' ó colex' o para ir a comer ...</i>	VEDRA16
CORRER	<i>Eu sèi que o que m'acòrdo así è que un día corría detrás miña dicindo que m'iba partir a crisma, tiñame bastante xènio.</i>	POL68
CORRER	<i>èra para que se había por èkhemplo caramèchas que viñan enleadas no aparello ou alkho así, para que non se atascase o furado ese, para que correa: akhua pois chamábase cosedoiras ...</i>	OGROVE67
CORRER	<i>pòdeñe vir, pícase nun momento, nun cambio de mareas, porque o mar còrre coas mareas, porque a luna è a que mòve todo,...</i>	OGROVE67
CORRER	<i>Cuando vei que se abre o nicho e sal unha cousa branca, apretou a correr pra onde o enterrador, e dixo:...</i>	VERÍN70
CORRER	<i>A zorra e mais o sapo fixeron unha aposta a ver quen corría máis.</i>	VERÍN70
CORRER	<i>A festa na nosa terra. E 'stabamos cada catro xuntos, de puesto, e corría-i-auga por baixo de nós.</i>	GUNTÍN84
CORRER	<i>bueno, coll' a parte da máquina, un cuadriño que coll' a parte da máquina por arriba, esí con algo d' escape pa que corr' o pan pa baixo.</i>	GUNTÍN60
CORRER	<i>os coches aghora corren moito e así veñen os accidentes.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI70
CORRER	<i>Claro, el..., como corría moito, chegou a chapala, ...</i>	OCEBREIRO
CORRER	<i>¿Que, matachos? Pois si, corre a sangre pola abitación.</i>	OCEBREIRO

CORRER	<i>ie iou dicialle: "que abía no cine?".- "Abía uns cabalos que currían por riba dun trapo",...</i>	GOIÁN79
CORRER	<i>Se non te-la cena feita, corre ben, vaina facer.</i>	FIGUEIRAS-SANTIAGO75
CORRER	<i>En San Xoán corre o sol como o can.</i>	OUROL55
CORRER	<i>È'ntonces aí arredor deso è ond'envòlven o liño, pra que non se ll'escape nin arriba nin abaixo, porque se non ó ir fiando se fora un pau liso pois corriásell'arriba ou corriásell'abaixo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
CORRER	<i>os coches aghora corren moito e así veñen os accidentes.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI70
CORTAR	<i>¿Con que se corta o calzado?- Cun mólde, còrtase cun mólde</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
CORTAR	<i>A khata do mar èr'òn peixe que tiña: piel pa rasca-las panas, a madeira. Cortábaseñ'a cabeza cand'as pescabamos nós;...</i>	OGROVE67
CORTAR	<i>recórtase, así,(...), todas iguais. Corta pouco a tiseira;</i>	GUNTÍN54
CORTAR	<i>Ar vigas cortábanse por end'as había, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
COSER	<i>Fomos alí pó Correo, iè, iara na Baranda o, o donde cosía.</i>	TOMIÑO66
COSER	<i>Coser si, coser souben coser, á mau, coser aínda coso hoxe. Agora xa non còsen, agora eso non còsen.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
COSER	<i>Coser si, coser souben coser, á mau, coser aínda coso hoxe. Agora xa non còsen, agora eso non còsen.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
COSER	<i>A diferencia qu'había è que eu cosía cunha subèla è òs zapateiros tiñan unh'águlla sin punta,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
COSER	<i>montábanse na form'àquèla, botábarll'o piso de suèla ou de ghoma, cada un do que o quixèra, è cosíans'á mau,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
COSER	<i>aprendina aquí en Forcarei onda Divina, onda esa mòdista que còse aí arriba,...</i>	FORCAREI33
COSER	<i>A única qui as tiña èra miña irmá porque cosía è ó domingo lavábanas pra ir ó baile.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
COSER	<i>Costureiriña sen dedal, cose pouco e cose mal.</i>	OUROL55
COTAR	<i>è'ntonces èlas pois iban è traían unhas cuantas rosquillas, bèn rosquillas, ar mozas; còtaban entre todas è pra virnos, pois, o que tiña moza iba leva-la moza</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
COXEAR	<i>È tès qu'estar costantemente pendiente dèlas. È despoise se sèmpre foran bèn, però èlas fallan tamèn, porque unhas còllen mamites, outrase coxean,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
COXEAR	<i>a mesa coxea dese lado, ponlle un papeliño por baixo.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ90
COXEAR	<i>Despois as bacas coxiaban, collían materia, e botaban o demo de tempo aí coxas, non sabes.</i>	OCORGO78
CRAVAR	<i>Quelaro, con puntas clababa toda 'ncarón aquilo.</i>	OCORGO73
CRAVUÑAR	<i>Non, non, as ghadañase cravúñanse nunha zafra, ve aquí 'stá o aparato di as cravúñare.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
CREAR	<i>Temos que ter cuidao para despois non crear esas situacións que se crean.</i>	MONFORTE53
CRECER	<i>levou a mula, i-ò cabo de nòve meses vèu aquí è díxolle: oh patrón, a mula mais la non lle crèce o ubre.</i>	VILARDEVÓS20
CRECER	<i>E naquela semana choveu tanto, choveu tanto, que o regato creceu.</i>	PARAMOS-TUI70

CRER	<i>No do purgatorio tamén cre. Creerei porque non sei o qui-é.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI86
CRER	<i>Èu desde lògo que desde que estudiei filosofía, máis ou menos planteamentos do mundo è d'esplicar'o ser humano è de todo eso, pois perdeu bastante, antes si que creía, qu'había ese Diòs que m'enseñaron ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI31
CRER	<i>o mozo má's guapo qu'había aquí en Soutelo que chamábanlle Alonso, morreu día de San Ròque. Nunca máis lle dou a San Ròque porque non cría, non quería saber nada de San Ròque...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
CRER	<i>Moitos non crían però a realida era que pasaban, non sabes, aghora eso non pasa.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
CRER	<i>- Ti cres ou é por obriga. Un pouco creo tamén, non é sólo òbriga</i>	VEDRA16
CRIAR	<i>Así'stivo moito tempo, así estivo onde nos nós criamos.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
CRIAR	<i>Buèno hai de todo. Aí os de Cuspedriños, os d'Herminio, criáronse bèn mal è mira que sanos saliron todos.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
CRIAR	<i>comprar non se compraba, íbanse criando algunha becerriña na casa como se podía.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
CRIAR	<i>criábase è vendías'a vaca vèlla è quedab'à becerra xa no sitio da vaca vèlla. Polo reghular casi todos compraban, habería quèn criaba.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
CRIAR	<i>Eu crieime nesta casa vèlla, onde agora están as vacas è está a hèrba.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI36
CRIAR	<i>Daquèla un neno criábase de pèito.</i>	FORCAREI45
CRIAR	<i>Antes cand'eu me creiei as mullères canto traballaban, esos alalás cheos de beleza è as mullères tamén, ...</i>	PADRON70
CRIAR	<i>Eu crieme no medio dos carros e das anciñas...,</i>	MONDOÑEDO60
CRIAR	<i>Miña sobriña, unha sobriña miña que che lle lebaba bintedous meses, quiriámonos xuntas, pillámosche polas Searas abaixo car'o muiño d'Airexe de Santouxea...</i>	GUNTÍN84
CRIAR	<i>Si, si, eu nacín aquí e crieime aquí, bueno estuben en Tabahón asta oito anos,...</i>	GOIÁN82
CRIAR	<i>Vai e como nas corredoiras esas críanse silvas, críanse arbustos deses e tal.</i>	CENLLEOURENSE87
CRIBAR	<i>è o fruto como tiña máis peso, caía nunha manta que lle poñían embaixo, è os lixos voaban todos co vento, eso, ti aínda te has d'acordar deso de cando se cribaban as fabas,...</i>	OGROVE59
CRUZAR	<i>daquèla non iban as mozas, non cruzaban así car'i ond'òs mozos nin... os iban buscar èlas nin nada,...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
CRUZAR	<i>lògo chegou donde tiña eu a 'cademia qu' era por médico Durán. Alí claro, nós xa nos viñêramos, eu cruzèime con èla, o que pasa qu'eu debía de vir por unh'acèra è èla pola outra.</i>	PONTEDEUME41
CRUZAR	<i>miroume, iou miei pra ele, iou crucei dereito polas casas baratas desd'o Eduardo, e bèn ele enriba de min, alí a correr, a correr.</i>	GOIÁN82
CUBRIR	<i>È fanche falta porqu'os pelexos despois a cada lado fan moito, moito tèrcio, ll-ò albardón cubría pouco no lombo da besta,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
CUBRIR	<i>È fanche falta porqu'os pelexos despois a cada lado fan moito, moito tèrcio, ll-ò albardón cubría pouco no lombo da besta, è à'lbarda casi cubría dend'atrás adiante, no sabes, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
CUBRIR	<i>el xa tiñ'òs seus trinta anos ou trint'e cinco anos è a el sièmpre lle cubría,...</i>	FORCAREI66
CUBRIR	<i>Por eso qu'ahora non cubre te-la discotèca porqu'entre pagarlle a tanto empleao onde sal'a cousa.</i>	SOUTELO- FORCAREI70

CUMPRIR	<i>E usté é o sancristán da parroquia. Son si señor. ¿Usté cumprirá ben, señor?</i>	FEAS49
CURAR	<i>èla tiñ'á cima de que coas pastillas que lle mandab'ò hòme que lle curaba, no sabes, è que non lle morría,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
CURAR	<i>a meija alí dixo unha serie de cousas è tal, non, è a nena tuvo qu'estar alí acostada enriba dunha lápida tod'à noite è ó día sejinte apareseu un árbol seco è a nena curouse, cousas destas.</i>	NOIA26
CURAR	<i>E quedache capao.- Non quedei nada, curei mui ben.</i>	OCORGO70
CURTIR	<i>despois ripábase è botábase no río, había que lle poñer unhas pèdras por encima pra qu'estuvès'alí polo menos oito días, en aghua pra que curtise no río.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
CUSPIR	<i>i o Antonio puxo dous pelexos, da larhura c'acupaban eles na cama, un dun lado e outro doutro. E'scupiu, na abitasión.</i>	OCEBREIRO
CUSTAR	<i>eu dígocho por Paco, o meu padrastro, que ese home tod'à vida foi galego parlante, tod'à vida, però cóstalle moito, moito, moito espresars'en castelán;</i>	PONTEDEUME41
CUSTAR	<i>èra un carro de folla, non èra d'esterco, èra de folla, pa salir da picadiña esa da portada custoulle, èra unha que lle chaman a Toura è botouse de rodillas ...</i>	LALÍN70
CUSTAR	<i>Bueno pois eu xa lèvo tres anos traballando è bueno si costoum'un pouco saír da casa.</i>	OURENSE25
CUSTAR	<i>Sóbeno á tribuna, arriba, pró meteren na orca. Xa lles custou caro a subir.</i>	OCEBREIRO
DAR	<i>Mátase porque, ti dáslle nos nervios e cambia de color sa.</i>	CANGAS14
DAR	<i>dáslle nun nervio è cambian de color estes raxos, despois danlle nos outros, noutro nervio è cámbianlle de color tamén, entón sa o matas.</i>	CANGAS14
DAR	<i>unha vendía unha cousa, había a típica que vendía perfumes, de azar, òpiun, estín, buèno, varias, è ofrecíache è tal, è dábache, mira proba iste è tal,...</i>	CHANTADA25
DAR	<i>adeprendeum'o oficio de zapateiro, però o oficio de zapateiro no me daba,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
DAR	<i>È doull'a ferreiro, èu doull'a tódolos oficios.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
DAR	<i>nós temos moi bos bienes però daquèla os biènes daban pòuco,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
DAR	<i>os paleiros facíanse, solíanse facer casi todos igual, da mirma, ò sea, da mirma feitura, do mirmo modèlo. Pra un paleiro hai que dar moitos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39
DAR	<i>andar a vareadas con eles a ver se lle dabamos; coller unha vara è unha xèsta, á noite cand'empezaban à'parecer, è viámo-lo morcego è intentabamos darlle, poucas veces caía porque non se lle daba, cando caía colliámolo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
DAR	<i>A min practicamente dábaseme todo menos os estudos, non tiña memòria.</i>	SOUTELO-FORCAREI68
DAR	<i>Non habi'àcomodadora que había unha vèlla que che daba anque sea co flèco do mantón nas orellas pa que te sentases,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
DAR	<i>Pois dous dábanll'á corda è todos saltábamos, è o que perdía daba.</i>	SOUTELO-FORCAREI22
DAR	<i>Primeiro dámoslle cun pau è logo...</i>	SOUTELO-FORCAREI12

DAR	<i>qu'èr'ò que me pasab'à min, que sèmpre me durmía, sèmpre procuraba ter unha compañeira ó lado desas boas que t'avisaban cando viñ'à monxa, dábache co codo è despertábache;</i>	PONTEDEUME41
DAR	<i>Èra cando máis ou menos fixen amistades, non, è pasábamolo moi bèn; como os estudos dábanse bastante bèn.</i>	PONTEDEUME41
DAR	<i>viánnos na clase, empezaban a tirarnos pedriñas ou a dar nos cristais è nós ji, ji, ji, èr'ò que queríamos, bueno.</i>	PONTEDEUME41
DAR	<i>Encendías'o lum, levábase de comer è comías' ali, è daban moit'os castañeiros qu'ahora están a mitá deles perdidos.</i>	RUBIÁ67
DAR	<i>èra todo subir pa riba, però as bôlsas de volfran, a que levaba na barrigha dábame nas pèrnas è non daba subido,...</i>	LALÍN70
DAR	<i>non facède-lo mal pa ver se o deixaba, però n-o deixaba, non, doulle coa culata do fusil è puñetazos así no estômagho.</i>	LALÍN70
DAR	<i>esta casa non tèn chimenèa ll-o arquitècto quería facerlla, dice hai que restaura-la casa como cando viviu Ròsalía è non tèn, tèn ventás, unha fièstra que dá ô nacente, ll-à outra por este lado,...</i>	PADRON70
DAR	<i>pensou que iba tirar cos cartos è amarrou bèn è a casa aghora seic' è inda p'àlá á esquerda, dá á mirma calle, unha casa moi boa,...</i>	LALÍN70
DAR	<i>xa falaba con èla, però mentres non tuvo a casa feita, non se casou, i- así fixo moitas fortunas, i-outros diron en ladrós, en roubar.</i>	LALÍN70
DAR	<i>conócese que sabían o sitio i-el saleu, però saleu por outro lado è vírono è encima del è date, date que che tiramos, i-el claro non se dou...</i>	LALÍN70
DAR	<i>Mira para ese da televisión, ese periòdista que melena tan recortada tèn, dálle pró lado, tèn un còrte cuadrado.</i>	CARNOTA50
DAR	<i>as que ñe siguen á doèla, è lòkho despò-las outras xa...xa son dúas porque còllen curva, è entonses xa non pòden ire, xa non dan pa ir enteiras ...</i>	OGROVE67
DAR	<i>Poñíalo ó sòl è xa se derretía el, ese fikhado donde dèras ti con eso, en calquèra còrte que tuvèras ou ferida, xa non había mèdisina nin mèdico qu'a curara máis ca esa...</i>	OGROVE67
DAR	<i>ó caír dou na cabeza e mancouse.</i>	COVAS-FORCAREI38
DAR	<i>Cando o cazador víu o lobo tiroulle un tiro e diulle nunha pata de adiante:...</i>	VERÍN70
DAR	<i>Pois a min diume co mazaroco na cabeza, dixo o oso, se me dá co puño cerrado, desfaiame a cabeza por tódolos sitios.</i>	VERÍN70
DAR	<i>Eso son actitudes, eso é moi difícil. Aí está, claro, é difícil, pero hai que darlle na fibra.</i>	SANTIAGO40
DAR	<i>Esto chamámoslle orgo; e d' abaixo i-o d'arriba, porque son so dous iguais, porque ten que dar o d'abaixo co d'arriba.</i>	GUNTÍN54
DAR	<i>A burra ó meterse no regato dáballe a auga por debaixo das tetas...</i>	PARAMOS-TUI70
DAR	<i>que sea un semental bo que eu vou alá que na iegua hei dar con el e tal.</i>	CENLLEOURENSE87
DAR	<i>no noso eixido non se dan as patacas.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ90
DAR	<i>déronse á vagancia e non aprobaron nada.</i>	COVAS-FORCAREI64
DAR	<i>E resulta que, claro, o home chegou ó monte, deuse cos pastores e comprou un carneiro</i>	RIOBARBA81
DATAR	<i>onde está o cementèrio de Noia, que agora xa se pechou, xa ninguén máis pòd'enterrarse alí è destaca sobre lápidas gremiais, que datan de moitísimos séculos,...</i>	NOIA26

DECAER	<i>dun tempo a esta parte, desde vai pouco tempo, decaeu eiquí a ganadería, decae a òcupación òrdinaria...</i>	LUBIÁN35
DECAER	<i>dun tempo a esta parte, desde vai pouco tempo, decaeu eiquí a ganadería, decae a òcupación òrdinaria è parece ser que, que o galego,...</i>	LUBIÁN35
DECORRER	<i>Co escorredore pra'scorre-lo sodre, pró apretar pra que decorrera por aquí pra baixo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
DEDICAR	<i>non nos dedicabamos moito ó xogho porqu'había qu'ir coar vacas;</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
DEDICAR	<i>Había un còche á mañán è outro cóche á tarde. Però nós tamên nos dedicabamos á labranza.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
DEDICAR	<i>vin a 'studiar entre comillas a carreira de dereito. Despois de sacala dediqueime ás oposicións, qu'èra o millor traballo que se podi' encontrar ...</i>	ESTRADA32
DEDICAR	<i>Cal é o medio de vida da xente de aquí. Pois depènde, uns dedícanse nas leiras, outros van ás fàbricas, outros va afôra,</i>	VALGA54
DEDICAR	<i>Eue teño cinco ferrados de pan aprosimadamente è neses cinco ferrados de pan dediqueime a plantar unha plantación d'Albariño.</i>	RIBADUMIA45
DEDICAR	<i>Pois eu dedícome á pèsca, son mariñeiro, tod'à vida,...</i>	OGROVE60
DEDICAR	<i>Iala non se dedicaba a iso, qu'iala didicábase a faer bistidos,</i>	GOIÁN44
DEDICAR	<i>eghtos servicios melloran un pouco a situación das mulleres nel campo laboral; porque, as mullères tando os hòmes, agrupados, non tein que salir al campo, dedícanse, ás faenas da casa, pròpias da mullèr i del hogar,...</i>	AVEIGA65
DEDICAR	<i>Habí'álghún hòme por aí que se dedicaba a curandeiro, con hèrbas, dábache..., ti seghún-o que tuvèras ti.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
DEFENDER	<i>Eue castellano fâlo: se fai falta, o que pasa que tampouco non se defènde un com'è debido,...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
DEITAR	<i>Hai veces que non te deitas tampouco ás catro da mañán, que te deitas ás dúas.</i>	RIBEIRA28
DEITAR	<i>tiña os pés a ferver sèmpre, è claro, porque se anda húmedo, estase húmedo, è deitaste, deitábaste coa mesma roupa de traballar, ...</i>	OGROVE67
DEITAR	<i>Nós deitámonos nunha cama que eu penso que o cemento non era tan duro como a cama,...</i>	VERÍN70
DEITAR	<i>Viña con unha borracheira tremenda. Deitouse na cama.</i>	FEAS49
DEITAR	<i>Metémonos no pallar, deitámonos contra un feixe de maínzo.</i>	FEAS57
DEITAR	<i>È despóis desde que chegamos foi buscar un còlmo de paya, è deitámonos na cucía.</i>	OSCOS
DEITAR	<i>E iou, deitámonos alí de cualquier maneira a aquelas oras, e despois eles marcharon, dice el:...</i>	GOIÁN82
DEITAR	<i>É unha fonte que nunca deitou, que nunca secou.</i>	AMES86
DEIXAR	<i>Má'r bonit'è o ghallego, hòme, déixame dos portugueses, que os portugueses non s'entènden, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
DEIXAR	<i>somos moi sentimentalistas na nòsa casa, entèndes, è un can qu'è vèllo non se mata, déixase morrer porque querémorll'ós animales que temos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
DEIXAR	<i>recollémo-la'spiga, sacámosll'a 'spiga è a palla déixase na veiga ...</i>	FORCAREI20
DEIXAR	<i>Pòdes entrar sin carnê. - Però non hai sitio disque, è na Xeral non che deixan.</i>	MUROS17
DELOIRAR	<i>fun colga-la roupa pa que se deloira.</i>	COVAS-FORCAREI65

DENUNCIAR	<i>pèro sabían que había, xente que o denunciaba; iè tanto fozaban, tanto fozaban non llo encontraban, pero...ó último dixáranlle que si que levaba. Creo que foi o Fonso, que lle denunciou unha ves o Fonso do, de alá de, da Ghándara que or denunciou.</i>	TOMIÑO66
DEPENDER	<i>Entonses sácase o marisco e lárghase, se non se collen aquí poise sepárase se cadra dousentogh metros ou, ou unha milla ou dúas millas, eso depende.</i>	CAMARIÑAS63
DEPENDER	<i>Cada riseiro trinta nasas, ou cuarenta, eso depende.</i>	CAMARIÑAS63
DEPENDER	<i>È, è, claro, ou vindímiase, sulfátase primeiro è lògho poise, esto, depènde.</i>	MONDARIZ62
DEPENDER	<i>Eso depènde dos fillos è mais dos pais.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
DEPENDER	<i>nunha èda un pouco tal x'à cousa cambia un pouco, entèndes. Depende da èda que sea o que esté alí depòsitao.</i>	SOUTELO-FORCAREI42
DEPENDER	<i>s'o verán non estuvo bo vên un pouquiño má's tarde, o mirmo que pasa cand'empèz'à brotar a viña, depènde da primavèra como despois depènde do vran.</i>	RIBADUMIA45
DEPENDER	<i>Eu volvería para Vigo como xa dixen, pèro vamos, tamên depènde un pouco, co traballo que temos tès que depender un pouco do que che tòque,...</i>	VIGO27
DERRAMAR	<i>sáca-na tèrra para fôra para'ncima del campo. È malo pra segar el érba porque derrama a gadaña, porqu'ai muitas arías,...</i>	OSCOS
DERRETER	<i>...è despôs a parte d'abaixo outra vèla è despò-lo rabo; è despôs no vientre, en ver de tripas coma todos peixes, èran dúas pónlas de fikhado, deste fikhado que se derretía en por si mirmo.</i>	OGROVE67
DERRETER	<i>Ó sòl, poñíase ó sòl. Poñíalo ó sòl è xa se derretía el,...</i>	OGROVE67
DERRETER	<i>derrétese por seu pais.</i>	COVAS-FORCAREI60
DERRETER	<i>se non prendíalle fuego no eixo, è tiñan que lle botar sebo, por[porque] se lle botaban con grasa, a grasa derretíase è secábase è ardía igual,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
DESAGRADAR	<i>A min non hai nada que me desagrade de Santiago, se acaso un pouco pois a chuvia,...</i>	OURENSE25
DESANGRAR	<i>tirome polo cuarto è digo: ¡coño Balbina que me desangro!</i>	OSCOS
DESANGRARSE	<i>Agharrábas'è matábas'o pòrco, è quitábaselle todo, sabes, d'dentro è despois colghabámolo pa que se desangrase,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
DESAPARECER	<i>Iè fumos para alá pó Correo, iè el pousou as cousas, diou a media vòlta, desapareceu.</i>	TOMIÑO66
DESAPARECER	<i>acordeime que levaba un resario no bolsillo e tireillo na cabeza á cocha desapareceu.</i>	CASTRODEREI30
DESAPARECER	<i>ahora vòlven a haber moitos destes esturniños, ¿non?, que houb'unha époc'ái que desapareceron, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
DESAPARECER	<i>Nada, nada, parecíache que o conseqhías, que che desaparecía eso.</i>	FORCAREI45
DESAPARECER	<i>Habí'ò porque a xente non quère vacas, ¡coño! As vacas desaparecen porque non compènsan.</i>	SOUTELO-FORCAREI32
DESAPARECER	<i>Foi un pouquiño máis arriba da cancèla qu'entran pá èira è despois desapareceu.</i>	LALÍN70
DESAPARECER	<i>Hai un peixe que desapareceu, que non se ve, que èra a khata,...</i>	OGROVE67
DESAPARECER	<i>E, quelaro, ela debía ser algo, algo rallante, pero, chico, desaparecieron todos e cerrou a porta, acabouse todo.</i>	GUNTÍN84
DESAPARECER	<i>O domingo tocas a primeira, a segunda e a terceira vez. Ti desapareces, fás un burato no tellado e vas á casa da Marica que che de un tizón.</i>	FEAS49

DESAPARECER	<i>ie fumos pr'alí pó Correo, i-el pousou as cousas, diou a media bolta, desapareciu.</i>	GOIÁN66
DESCANSAR	<i>había qu'ir dous viaxes na semana, no sabes, è'stabas sièmpre no camiño, id'è vòlta, na máis que descansabamos un día na semana,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
DESCANSAR	<i>cunha boa ducha descansa un.</i>	COVAS-FORCAREI64
DESCANSAR	<i>Èra unha que se chamaba Trina, señora Trina di Eiras, en paz descanse,...</i>	RAMIRÁS64
DESCANSAR	<i>o colchón era de palla, pero unha cousa durísima que non había quen descansase.</i>	VERÍN70
DESCANSAR	<i>Con todo non lle deseo mal, que Diòs lle dé a jlòria, que descans'en pas como descansan os meus si Diòs quìèr.</i>	SADA82
DESCANSAR	<i>Leaban uns machos e loho bendíamos, chehaban la, bendíanos, pero tiñan tanto... bueno aí qu'andar tantos quilómetros, en tal punto paramos e descansamos</i>	GOIÁN82
DESCARGAR	<i>ie fomos xuntar nos jamóis ie descargamos pra pasar ua barca i un ríu,...</i>	NEGUEIRA
DESCARGAR	<i>tiben alí un momènto se descargaba ou se nòn. È por último nun descarguéi.</i>	OSCOS
DESCARGAR	<i>tía mèdo que tibèsen esperándome na pònte ou na Còba, è tèndo mèdo descarguéi n'un souto, entr'us castañeiros.</i>	OSCOS
DESCOIDAR	<i>unhas cuantas boltas deron. E cando se descuidaron, as nobe da noite deron.</i>	OCORGO70
DESCOIDAR	<i>'O chehar alí á man dereita do portal qu'ie do Lebí, non sei como me descuidei da bista, cuando mirei xa non o bin, dixer: "-ai!, ¿onde foi o can?".</i>	GOIÁN82
DESCOMPOR	<i>Na pousada déronlles cachelos con bacalao e Barcia descompúxose.</i>	NEGUEIRA
DESCOMPOR	<i>È lougo, pois, Barcia, lèb'o dèmo se non...descompònse de noite da barriga.</i>	NEGUEIRA
DESCONFIAR	<i>Vai un día chamou òn chaval, desconfiaba dun tío è dícelle...</i>	CHANDREXA23
DESCONFIAR	<i>Còrría Perras...asta que despòis pillóuas na mau, as galòchas. Desconfiou.</i>	NEGUEIRA
DESCONFIAR	<i>E dixo ela: xa eu desconfío de ese fulano que anda con outra muller - dixo-...</i>	FEAS49
DESCONTAR	<i>outra prexunta de tès, outra de tèma. Nas de tès sejuro que che descontan. È chunguísimo.</i>	MUROS17
DESCUBRIR	<i>Hai qu'afilalo por un lado. Polo lado que s'afila, ó afilalo xa lle córtala casca, e, e descubr'a madeira.</i>	GUNTÍN52
DESCUBRIR	<i>prendérono. Loho descubriuse tudo, ie abía ese Pedro Calonja qu'estaba na casa da tía, da tía, ... na casa da, ¿como se chama?, ...</i>	GOIÁN66
DESENTUAR	<i>Hai certo tipo de empresas nas que ten que ser o demandante o que desentone, sea Zara ou quen sea.</i>	SANTIAGO(40)
DESENVOLVER	<i>a xente'stá acostumbra da así à falar este galego è agora pa poñers'à falar do outro, po's còstall'un pouco máis, eu que sei, non se desenvòlve tan bèn, non se sab'espresar tan bèn.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
DESENVOLVER	<i>anda con coidado, que se desenvolve o paquete.</i>	COVAS-FORCAREI34
DESESPERAR	<i>Despois foi ó lobo e meteulle un ferro relucente no cu, e arrancou a correr que se desesperaba.</i>	VERÍN70
DEFACER	<i>Despois ese baghazo derfaise todo coar mans moi derfeitiño è pásase a outro ghavexo que se bot'àlì ...</i>	RIBADUMIA45
DEFACER	<i>O formento botámolo, na auga, o sal i-ò formènto. E dámosll'èlì boltas, asta que se desfai todo e despois amasámolo.</i>	PARADASECABIERZO

DESFUMAR	<i>buèno cuando fixen a ch'minèa x'hàbia, pèro habi'ài á parte d'atrás, pèro as chiminèas tamèn derfumaban mal i-às veces encèrrábas'o fume;</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
DESMAIARSE	<i>¡Ai outra cousa que decían das embarazadas!, que se sabía cand'estaban embarazadas porque dermallábanse na igrexa, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
DESMAIARSE	<i>¡Ai outra cousa que decían das embarazadas!, que se sabía cand'estaban embarazadas porque dermallábanse na igrexa, eu fun á misa corènta veces è nunca me desmallei, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
DESMOTIVAR	<i>hai que facer un esforzo porque unha das cousas que desmotiva moito, o que non teña o concepto moi claro, é que empezas a ler eso, o galego literario e tal, ...</i>	SANTIAGO(40)
DESPECHAR	<i>un que se chama Ramón, que agora está no Brasil, entrou ehi e pegaba da porta pra que anque despechase non podían salir.</i>	VERÍN44
DESPEDIR	<i>chegou o maquinista tarde, mal è arrasto è chegou è dice, buèno, Pèpe, buèno, que bèn tocaches allèr, xa parece que te despedías de todos ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
DESPERTAR	<i>qu'èr'ò que me pasab'à min, que sèmpre me durmía, sèmpre procuraba ter unha compañeira ó lado desas boas que t'avisaban cando viñ'à monxa, dábatche co codo è despertábache;</i>	PONTEDEUME41
DESPERTAR	<i>Eu iba'n segunda è cando despertèi deixoux 'abraiado unha bèleza rubia impresionante.</i>	POL68
DESPERTAR	<i>estaba durmindo cos calamares alí, pèro cunha a mitá, qu'a mitá xa lla levaran, foron or da Coruña, or ratèros, è lle quitaron, cando se levanta Juan Lei, despèrta, ah è non vendiches máis ca mitá dos calamares, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
DESPERTAR	<i>tèn muitos problemas. Ta afortunadamente despertand'un pouco a xènte; pero falta muito inda camín que andar.</i>	PIANTÓN-A VEIGA
DESPIRSE	<i>Despiuse e meteuse na cama e díxolle...</i>	CENLLEOURENSE87
DESPRENDER	<i>è colhou o cabalo pra diante, pra se a beber, para que non se desprendese, pero colhou, è mètese drènto.</i>	OCEBREIRO
DESTACAR	<i>estase..., baise mobendo, mobendo, asta que se pon a madeira toda granulada ¿non? Es'é solo pa emplear granulado pó campo, pa que destaqu' a talla.</i>	GUNTÍN60
DESVIVIRSE	<i>Eu penso que si a xente que se desvive,...</i>	HERMISENDE60
DEVANAR	<i>o cabalo vai millor polo regho máir dereito cá..., cár vacas, porqu'ar vacas van... devanando pa un lado è pa outro,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
DICIR	<i>Ó millor hai palabras que en galego non se tiñan que dicir nin co je nin con jota, pèro como en castelán se di, pois tamèn s'aplica en galego.</i>	PONTEDEUME41
DICIR	<i>¡Non che digo, non! Que che bou dicir a ti pr'ànde bou èu.</i>	OCEBREIRO
DICIR	<i>Esas saías da feira non din ben</i>	COVAS-FORCAREI65
DIFERENCIAR	<i>En Pontedeume diferenciábase polo menos por aqueles anos, diferenciábase moito a clase dos pescadores das outras clases...</i>	PONTEDEUME41
DIFERENCIAR	<i>é a mirma nasa da langosta è a do vogavante, (...) diferèncian na malla que tès que poñer unha...,</i>	OGROVE67
DIRIMIR	<i>Bueno hasta o momento èra unha liga que se dirimía entre dous equipos qu'èra o Barsa i-ò Real Madriz ...</i>	LAROUCO30
DIRIXIR	<i>Hòme depènde á persona que me dirixa ou que se dirixa a min.</i>	SOUTELO-FORCAREI20
DISCUTIR	<i>ese sabía má's có profesor, sabía má's có profesor, o profesor non podía discutir con el ...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
DISCUTIR	<i>Non me discutas qu'eu non vou a clase de teoría, ou digo de prácticas de teoría.</i>	BAIO18

DISFRAZAR	<i>Vivíase moi diferente ó d'ahora tamén, antese todo mundo se disfrazaba.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI42
DISFRAZAR	<i>Antes vivíase doutra forma. Disfrazabámonos así polas tardes, íbamos por aí.</i>	FORCAREI33
DISFRAZAR	<i>Si, claro, o típico dos rapaces que se disfrazan è van polos bares a ver se lle dan cartos,...</i>	SOUTELO-FORCAREI42
DISFRAZAR	<i>Disfrazámonos è fumos por aí polas casas;...</i>	OGROVE68
DISFRUTAR	<i>è a mediados de agosto empèzan todas as fèstas è cada fin de semana è unha fèsta è eso disfruto moito nèlas, cos amigos, c'a xente, è estròrdinario.</i>	VEDRA16
DISPARAR	<i>Onde lle chaman O Rueiro, que daquela non había casas ningunhas, mandárono baixare, e disparáronlle, pero el meteuse por un barranco,...</i>	TEO60
DISPARATAR	<i>O rapaz cagábase nunha cousa, cagábase na outra e disparataba coma un desgraciado.</i>	PARAMOS-TUI70
DIVERTIR	<i>eu hoxe vexo á xuventú, naturalmente, cada un divírtese á súa maneira, non pòdo criticar a fòrma de divertirse de hoxe,...</i>	OGROVE60
DIVERTIR	<i>È despòis dibertinme toda a nòite como se nun fòra nada.</i>	OSCOS
DOER	<i>Esto èche tan cèrto, nunca entraba unh'aspirina á casa, aghora doich'a cabeza aspirina, doich'aquelo, así.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
DOER	<i>Maruxiña, ¿donche os ollos?</i>	CHOUANA78
DOER	<i>Moito me doi a cabeza, moito me doi o pescozo...</i>	SANTIAGO78
DOMINAR	<i>biñ' abendo tendencias políticas como n' ...tualidá máis ou menos; porque, aí que reconocer que dominaban os ricos, e, os ricos apoiaban o clero,...</i>	OCORGO75
DURAR	<i>hai xa quèn-o bèbe na primeira semana; outros, outros inda lle dura quince días ou un mes,...</i>	MONDARIZ62
DURAR	<i>Estabamos hastra que duraba o axuste que lle facían á música.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
DURAR	<i>Chapras si, è ferrábanos de lata pra que lle durasen máis, porque, è'stabamos moi míseres, amigho.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
DURAR	<i>Sólo palla, è sendo follato das espighas inda duraba máis, porque se cadra duraban dous anos ou tres.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
DURAR	<i>ahor'acábase pois ás dúas da tarde xa non hai nada. Pèr'antes a feira durábache po's hast'à noite.</i>	SOUTELO-FORCAREI42
DURAR	<i>a cociña económica témola dende hai moitos anos..., estas duran moito.</i>	COVAS-FORCAREI65
DURAR	<i>fixo a película esta "Bailando con lobos", aí fixo un gran papèlón. Durante tod'ò tempo que durou a mallor parte das escenas estaba el metido nèlas è fixo un gran papèl....</i>	OURENSE27
DURAR	<i>se lle vén esa enfermédá pouco pode durar.</i>	LOUREIRO-COTOBAD80
DURAR	<i>Doulle tres mil reás. Marchóu pa Curuña. Mentramentes que duraron houbo farra larga.</i>	FEAS49
DURMIR	<i>Aquela noite non dormín.</i>	NOIA76
DURMIR	<i>pero dispoise empesei a ir, e de noite tamén e dormía no muiño, e, e muía toda a noite e había que levantarse muiar veces...</i>	MARÍN60
DURMIR	<i>unhos romeiros de Malpica, unhas romeiriñas, que durmيران na nòsa casa.</i>	CEDEIRA
DURMIR	<i>è tiñan dúas camas, nunha cama dormía o vèllo i-à vèlla e na outra dormían or dous rapaces.</i>	CASTRELODOVAL50

DURMIR	<i>Eu teño ido a moitos velatórios, nunca dormín qui o pòdo decir así,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
DURMIR	<i>Eu dormín en palla, è no monte dormín en fentos è en carqueixas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
DURMIR	<i>po'r daquèla se cadra dormían n'hàbitación, dor-mían..., nunha dormían-os pais è noutras dormían-os fillos alí en camas, porqu'èra habitacións máir ghrandes.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
DURMIR	<i>Èran de madeira i-àlghunhas en ver de colchón tiñan palla, è unha sávana po riba è durmías'encima daquèla palla.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
DURMIR	<i>Èran de madeira i-àlghunhas en ver de colchón tiñan palla, è unha sávana po riba è durmías'encima daquèla palla. Houbo moitos que durmiron así.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
DURMIR	<i>Ô millor, que soubèras ou non a leción daba o mesmo, non, però esas cousas si, è que non te durmiras cando che tocaba a misa obligatoria,</i>	PONTEDEUME41
DURMIR	<i>Ô millor, que soubèras ou non a leción daba o mesmo, non, però esas cousas si, è que non te durmiras cando che tocaba a misa obligatoria, qu'èr'ò que me pasab'à min, que sèmpre me durmía,...</i>	PONTEDEUME41
DURMIR	<i>È doutra vez estaba pescando, aquèla foi mala lèche, estaba o pai de Torèro è o pai se botou un pouco así a dormir è di cuida ti que despois dormes ti è cuido eu a ver si còmen,...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
DURMIR	<i>è entonces di bueno pois que quede teu pai agora de guardia è despois o que lèvo eu è despois ti pola mañán, ti dòrmes xa casi tod'à noite.</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
DURMIR	<i>Neso estaban millor ca nós, tiñan outr'hàbitación, que nós dormiamos mal. Na casa inda tiñan os colchós de palla, ...</i>	LALÍN70
DURMIR	<i>durméuseme unha man.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI40
DURMIR	<i>Nòrmalmente dormíame ô pouco tempo d'empezar a misa, ll-ò crègo qu'èra moi fino decía "despèrta papón, despèrta".</i>	POL68
DURMIR	<i>Dormiamos cuatro nunha habitación è cuatro noutr'hàbitación....</i>	OPEREIRO18
DURMIR	<i>È cando estabamos a durmir, que se durmía a tres ou a catro sekhún o ôfiso ô que se andaba á dorna, ...</i>	OGROVE67
DURMIR	<i>Fomos de caza, eu e o Llovo, e dormimos nunha casa en Fontefría;</i>	VERÍN70
DURMIR	<i>Estaban durmindo, e así que durmían como era debido, foi o cesteiro e botoulles unha man de brasas,...</i>	VERÍN70
DURMIR	<i>I-alí durmín sentado, arrimad' ós fusiles, a primeira noite.</i>	GUNTÍN84
DURMIR	<i>Ibamos prô puèrto è dormíamos nas cestas è andábamos descaciñas por aí.</i>	SADA68
DURMIR	<i>fun à capiya de Santa Marina, que ta'lí al sòn das casas. È nun parecía nadie. È inda durmín alí un chisco.</i>	OSCOS
DURMIR	<i>Pois, eu onde durman, onde durmais busoutros, tamèn durmo eu.</i>	OCEBREIRO
DURMIR	<i>teiste que presentart'ahora mesmo alí a eses dous desgraciados que durmiron eiqu'ont'à noite.</i>	OCEBREIRO
DURMIR	<i>átasme con esa servilleta e tirasm'ó mar. E mira, que non te durmas, que cuando biñer èu bèrro por ti.</i>	OCEBREIRO
DURMIR	<i>Pois xa te digo, eu aquilo en Aranda de Duero durmín unha noite de Noite Boa, biña pr'acá e non enlazou o correo e tuben que quedar alí...</i>	GOIÁN82
DURMIR	<i>dime roxiña de pelo, ¿dónde raio durme a ama?</i>	VIVEIRO86
EMBOCAR	<i>conforme entres no pueblo a primeira casa que emboca, hai un patio cunhas cancillas cerradas e tal...</i>	CENLLEOURENSE87
EMBORRAR	<i>ie loho un deles un día seica lle caíu da cama, loho unha dialas emborrachábase muito, ...</i>	GOIÁN79

EMIGRAR	<i>Amighrabamos todos, case todos.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73
EMIGRAR	<i>eu xa non èmighro na máis que pó cementèrio, pèro..., pèr'a xente nòva coma usté è mais desa èda véxo:s mal,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
EMIGRAR	<i>pèro así os èmigrados d'aquí ademais xa non podiamos traballar tamèn así todos xuntos porqu'un emigrab'à Suíza, outro a Francia, outro a Lusemburgo,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI39
EMIGRAR	<i>En marzo xa èmigrab'à xente pa Suíza è Francia è por aí è aquí no verano xa non quedaba nadie.</i>	FORCAREI45
EMIGRAR	<i>Logo quixen emigrar pr' América, e tiña dezaseis anos, qu' emigraban casi todos os d' edá de dezaseis pa riba, ...</i>	OCORGO75
EMIGRAR	<i>Despois ai mutos que tiñan tamèn catorc'è quince; pero desde que, esto se poso desta forma, amigran mutos è ninguén...</i>	LUBIAN
EMPACAR	<i>Hox'hai pistas, hox'hai os tratores, hoxe vén as empacadoras, hoxe empacan as empacadoras è traise a hèrba má's rápido.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI60
EMPEZAR	<i>Pèro que empezamos, cuando empezou a xente, que antes estábamos no millo, no millo...</i>	ROSAL64
EMPEZAR	<i>Entonces empezábamos ás oito è media, parábamos ás doce è media.</i>	BARREIROS20
EMPEZAR	<i>iban ás fèstas andando á nòitiña, non è com'àghora que empèzan alá ár dúas,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI75
EMPEZAR	<i>¿Cando comezou nese traballo?J.M - Po's empecèi ós catorce anos</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
EMPEZAR	<i>no mer d'òtubre xa un viña pr'àcá, è no mer d'abril iba un pr'àlá, qu'era cand'or días empezaban à ser má'r grandes.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
EMPEZAR	<i>Eu empecei de catro anos a ir d'scuèla, aquí nesta casa qu'está aquí arriba,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI39
EMPEZAR	<i>Eso nin se sabe. Empezaba ó millor ás nòve menos cuarto è hast'às dèz da noite, ò sea qu'eso aí non.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI36
EMPEZAR	<i>aquí nós desd'o mil nòvecientos setent'è sète que m'eu empecei a dedicar a esto d'àgricultura, ¿no?, pois a vida diaria pois consist'en...,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI29
EMPEZAR	<i>Eu empecei coa música.</i>	FORCAREI66
EMPEZAR	<i>pois ibamos p'ái, bailabamos aí, pèr'a unha en punto fuèra, pèro ás sète da tarde xa empezaba o baile.</i>	FORCAREI45
EMPEZAR	<i>ordenaron de facer alí un baile tamèn, è resulta que o fulano primeiro empezou cobrando pouco, pèro despois empezou à cobrar xa máis ca nós...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
EMPEZAR	<i>aquí por èjèmplo... o baile xa ch'empezaba por èjèmpl' ás nòve a tocar ...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
EMPEZAR	<i>è que antes tiñas que salire, o baile empezábache ár dèz da noite, è'ntonces se querías ir ó baile tiñas qu'ir a partir da...</i>	SOUTELO- FORCAREI42
EMPEZAR	<i>a malloría das parròquias tèñen o seu santo neste tempo de vacaciós è a mediados de agosto empèzan todas as fèstas...</i>	VEDRA16
EMPEZAR	<i>Bueno, eu empecèi no colex'o de Vèdra, ós tres anos debía ter daquèla.</i>	VEDRA16
EMPEZAR	<i>Pois aínda este ano xusto cand'empèza xa o Nadal, empèsa o tempo frío è cando se mata o pòrco,...</i>	NOIA26
EMPEZAR	<i>Despois aprosimadamente no mer de..., últimos d'outubre, empèz'à recolèción,</i>	RIBADUMIA45
EMPEZAR	<i>Empèzo por o final, como actriz non sei, pèro vamos as poucas películas que puden ver non me, non creo que sea unha das mellores actrices ...</i>	OURENSE27

EMPEZAR	<i>fixen varias, a má'r grande foi a do xastre de García, d'alí de Caldas, aquela son oito vivendas, però empecèi na época má'r mala qu'havía,...</i>	VALGA65
EMPEZAR	<i>Ti vas ir por aí a'studiar, non. - Empèso mañán, xa, tod'à tarde par'à biblioteca porque na casa..</i>	MUROS17
EMPEZAR	<i>en toda Galicia chòve moito, pèr'aquí cand'empèza non para è un día está bèn, dous tamèn, però cando lèvas dúas semáns...</i>	VIGO27
EMPEZAR	<i>traballos así no verán ou en Navidá, o resto do tempo foi cand'emecei coas oposicións nunh'àcadèmia è tal,...</i>	VIGO27
EMPEZAR	<i>chega o momento que cando ves os tèmes que tès que preparar asústast'un pouco, però vamos agora estou matriculada na UNED en Empresariais è emcepei este ano, ...</i>	VIGO27
EMPEZAR	<i>xa levanta òlas de catro ou sinco mètros, porque xa se ve que vén vindo ¿non?, xa se ve que se mòve aquilo por baixo, porque promeiro xa empèsa por baixo, ¿non?.</i>	OGROVE67
EMPEZAR	<i>Había mallas qu'empezaban no sábadu è terminaban no dominco ou duraban dous días, ...</i>	OGROVE59
EMPEZAR	<i>non se mallaba todo nun día èh, non èran capaces, coa máquina si, però cos manlles non, cos manlles empezaban aí nas eiras, ó millor, oito hòmes, catro por cada banda,...</i>	OGROVE59
EMPEZAR	<i>ti vas facer a casa a Cacheiras de Arriba, pois mira ti empeza pola fala, empeza pola túa parroquia antes que nada, e despois será o pueblo máis cerca e será a provincia e será Galicia e tal.</i>	SANTIAGO(40)
EMPEZAR	<i>Eu sonlle pescadora. Empecèi de catorce anos a ir á rampla.</i>	SADA67
EMPEZAR	<i>aquilo cando empezaban as temporadas de bailes no casino de hoián, aquilo xa iara o máximo.</i>	GOIÁN44
EMPEZAR	<i>Bueno, pois cando usté ordene, eu empezo.</i>	CENLLEOURENSE87
EMPEZAR	<i>E veu aí unha muller cando se empesou o movemento,...</i>	TEO60
ENCANTAR	<i>Buèno, jèra alucinante! Èra, a min encantoume.</i>	CHANTADA25
ENCANTAR	<i>Este rapaz debeume de dar pois tres anos, creo, tres ou dous anos, no m'acòrdo moi ben. A verdá è que m'encantaba, eh, m'encantaba.</i>	PONTEDEUME41
ENCANTAR	<i>El Tragaluz foi unha òbra moi interesante, a min gustoume moito. A min encantoume.</i>	BAIO18
ENCANTAR	<i>a zona vèlla è preciosa porque a nòva vén sendo como calquèra cidade è tal è a zona vèlla encántame, a zona do Obradoiro,...</i>	OURENSE25
ENCANTAR	<i>tès que depender un pouco do que che tòque, però vamos volvería a Vigo, non è que Vigo me encante como cidade quèro decir, però vamos è a miña cidade de sèmpre, ...</i>	VIGO27
ENCANTAR	<i>khústame a pèsa, khústame ir pescar tamèn, nadar non que non sei; khústame ir pescar, encántame a pèsa,...</i>	OGROVE28
ENCANTAR	<i>En Sarria hai un poema nunha parede qu'a min encantoume, si.</i>	MONFORTE53
ENCANTAR	<i>A iala encantáballe iso de que subiran así aquialas pandillas de mozos a falar cas oficiais,...</i>	GOIÁN44
ENCAPRICCHAR	<i>estaban as eiras diario aí pun, pun, pun, os hòmes así a sudar coma ríos a mallar nas eiras, è como tiñan viño nas tripas bastante, encaprichábanse è veña, a ver quèn facía saltar máis o fruto,...</i>	OGROVE59
ENCARGAR	<i>O monaguillo era o que se encargaba de ir abrir a igreia e de botarlle aceite ás lámpadas.</i>	VIVEIRO77
ENCENDER	<i>Encendías 'o lum, levábase de comer è comías' alí, ...</i>	RUBIÁ67

ENCERRAR	<i>buèno cuando fixen a ch'minèa x'hàbia, pèro habi'ái á parte d'atrás, pèro as chiminèas tamèn derfumaban mal i-ás veces encèrrábas'o fume;</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
ENCHER	<i>antes aquí había baile, è en Reboredo tamèn había outro baile, è a xente á noite xuntábase, è enchíase o salón de xente moza, pèro akhora non, ...</i>	OGROVE75
ENCHER	<i>Que tubèron en Balias nun cortejo de cabras y enchèronse de pulgas das cabras, que tein mutísimas,...</i>	OSCOS
ENCHER	<i>Dixen iou: "fáelo bastante bian". Cuando estubo un pouco alí que s'enchiu, que nos enchemos, dixo el así:...</i>	GOIÁN66
ENCHER	<i>enchime de berrar por el.</i>	SOUTELO-FORCAREI67
ENCHER	<i>empezan a acudi-los rapaces da plaia...encheuse iso de rapaces.</i>	MARÍN60
ENCOLLER	<i>No, encoller non, porque se secaba, i-esa madeira sécase e despós non encolle.</i>	GUNTÍN73
ENCONTRAR	<i>Nun principio non-o veía porque me parecía unh'auténtica chorrada, non, è de súpeto encontrèime un bo día que a familia estaba vendo a serie esa è bueno empezoume a entrar o gusanillo...</i>	OURENSE27
ENCONTRAR	<i>algún sièmpr'había, por èxempl'encontreime en Mallorca cunhas personas que foran da reconversión d'Astano de Ferròl, è tuvèmos alí unhas charlas ...</i>	SOFÁN42
ENCONTRAR	<i>O burro oíu e botouse a andar e no camiño encontrouse cun can e díxolle:...</i>	VERÍN63
ENCONTRAR	<i>Foron máis adiante e encontraron cun rapaz, e díxolle:...</i>	VERÍN70
ENCONTRAR	<i>había unha taberniña e cheguei alí e encontrèime con un mozo da miña parroquia e entónce...</i>	FEAS57
ENCONTRAR	<i>É indo no camín, encontrouse con outr'òme. Tamèn èrao dèmo,...</i>	OCEBREIRO
ENCONTRAR	<i>marchouse polo camín a ver s'encontrab'àlhèn. E encontrou cun caballèro. E díxolle...</i>	OCEBREIRO
ENCONTRAR	<i>cando viña polo camiño encontrouse co señor cura.</i>	BECERREÁ14
ENCONTRAR	<i>el dixo que se encontrara mal na clase.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ45
ENCONTRAR	<i>Encontráronse unha vez un can e un zorro...</i>	MACEDA74
ENFADAR	<i>De broma, ó final acababamos sièmpre picándonos è, è despois xa èra má's duro, pèro, eu que sei, igual ca nos vaquèros un èr'ò bo è outro èra o malo, o bo sièmpre ganaba, è despois o outro enfadábase, tal è cual.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
ENFADAR	<i>danche de comer, bèn de comer è òblighe a comer, hai que comer se non enfádanse, aquilo è bárbaro.</i>	VALGA65
ENFADAR	<i>Meteus' equí. Eu enfadeime ben, porque biñan todos encima d' el. Fíxenll' o xeito de que salise.</i>	OCORGO90
ENFADAR	<i>caíalle o mozo que lle hustase aquíala moza que lle tiña que dar un abrazo porque topaba unha espiha reina, entónce a moza enfadábase, ...</i>	GOIÁN79
ENFARIÑAR	<i>Con que foi de terceira vez, e foise a un muiño e enfariñouse todo o lobo -vamos, aquel señor.</i>	VERÍN70
ENFERMAR	<i>Fun á ghèrra botei alá nòve meses na ghèrra, pèro despois enfermei è tiven que vir pá casa,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
ENFERMAR	<i>na nòsa casa non houbo xa esas creencias, nunca se creeu en..., si enferma un animal pois enfermaba porqu'enfermaba porque lle veu a'nfermeda, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31

ENFERMAR	<i>còbro unha boa pensión è entonces non teño poblèma ningún è despois foi cand'enfermèi è xa tuven que retirarm 'antes de tempo.</i>	VALGA65
ENFERMAR	<i>Había un cura en Villarraso e outro estaba en Bexo. E o de Villarraso enfermóu.</i>	FEAS49
ENFRIAR	<i>despois retirábase è deixábas'estar un pouco que fos'enfriando algo anter de qu'enfriase de todo, porque se se deixaba'nfriar de todo non s'unía bèn despoi-lo queixo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
ENFRIAR	<i>Deixábano enfriar è remexiano hasta qu'enfriaba pra que non se callase.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
ENGANAR	<i>Pasóu però a água como subí'è baixaba, engaños'a ègua, tamên.</i>	NEGUEIRA
ENGANCHAR	<i>Unha cepa pa que chègue à parra fanlle falta pois tres anos, s'engancha bèn pòde chegar en dous anos, unha cepa que vai enraizada xa.</i>	RIBADUMIA45
ENGANCHAR	<i>, os cestos todos os aí qu' empezalos polo cu, como se dice.O chegar cerca da cima, e si que teñen a: 'ltura necesaria, dóblans'as estelas qu'enganchan outra bez nas baras, que se chama rematalos.</i>	GUNTÍN52
ENGANCHAR	<i>e bai metida no rostro; pasa polo, pola parte da rabela qu' asenta no rostro, i-o resto sube pa riba, qu'è donde s'engancha ó timón.</i>	GUNTÍN52
ENGANCHAR	<i>A silva estaba enganchada así, as silvas enganchan moito.</i>	CENLLEOURENSE87
ENGATAR	<i>cuadróume d'agarrar úa xòta d'un castañeiro que tía al pè, è fun engatando pral camín unde taba a bestia,...</i>	OSCOS
ENGORDAR	<i>ofrecías tamên a rapaciños cando decían que tiña o raquitismo, porque claro non se lle daba de comer è o rapaz non medraba nin enghordaba,...</i>	FORCAREI45
ENGORDAR	<i>levabas alí o rapaciño è ó millor xa che salía o rapaz, d'alí a dour días xa enghordaba un quilo o rapaz.</i>	FORCAREI45
ENGORDAR	<i>Matábas 'un cordeiro, traían unhas ovellas, había unhas ovellas por alí así polos prados è aquelas òvellas engordábans 'è matábanse na festa.</i>	RUBIÁ67
ENGORDAR	<i>ghastei polo menos dèz mil pesetas en traerlle cousas pa matalas è en ver de matala paréceme qu 'inda enghordaban porque cada vez furaban máis...</i>	VALGA65
ENGORDAR	<i>Deixa que engorde un pouquiño, home, porque non teño nada que comer.</i>	MIÑOTOS-OUROL70
ENLAZAR	<i>Pois xa te digo, eu aquilo en Aranda de Duero durmín unha noite de Noite Boa, biña pr'acá e non enlazou o correo e tuben que quedar alí...</i>	GOIÁN82
ENRAIZAR	<i>Si, però o máis mèdra pa que enraíce, o máis è ó contrario,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
ENRAIZAR	<i>è vèn o aire por èjemplo è non cho deita, non cho lèva, ó taparl'l'a cousa enraíza pa baixo ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
ENTEIRAR	<i>O que pasa qu'ise libro telo que leer despois de ter unhos conocimientos básicos de algo, porque eu creo que se o empèzas a leer así xa, eu creo que non te entèras de nada, eh,...</i>	NOCELO18
ENTEIRAR	<i>Tropecín contikho ònte è non te entèrastes...</i>	OGROVE28
ENTENDER	<i>Claro, ela díxome si è eu entendinlle, èra, èra así no tèmpo do mes de maio,...</i>	RAMIRÁS64
ENTENDER	<i>è alí despois o encarghado que tiñamos non sabía moito, è ó non saber moito o hòme non s'entendía moito co nós, ...</i>	VALGA65
ENTENDER	<i>E o tío que teño alí di, coño é que a xente o de alúgase, tal..., pois no me jodás, ¿ti entendes alúgase?, pois se ti entendes, a xente entende exactamente igual.</i>	SANTIAGO(40)
ENTENDER	<i>dixenlle: "pero traim'o algodón sin dobanar". E dixo: "pois mire, non sabíamos, que nosoutros non entendemos desto.</i>	GUNTÍN54

ENTENDER	<i>Alhún xa non dicía "bailas", diciante así co dedo ie un xa entendía,...</i>	GOIÁN44
ENTERAR	<i>Xa che digo eu, se lle poño a cinta a meu pai non s'entèra, póñoa debaixo da mesa è xa 'stá.</i>	RIBEIRA28
ENTERRAR	<i>Si, enterraban na tèrra, casi todos. Hoxe entèrran todo en pantiós,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
ENTERRAR	<i>Si...buèno aind'ò fan aghora jeh!; aínda o outro día se enterrou unha señora co hábito da Virghen dos Dolores.</i>	FORCAREI45
ENTERRAR	<i>È lògo camiños que t'enterrabas en barro è eso ...</i>	SOUTELO- FORCAREI68
ENTERRAR	<i>¿Ta o señor alcalde? Ai bribón, Ves ahí. Xa se enterrou o dazasete que morréu o día quince...</i>	FEAS49
ENTERRARSE	<i>en Silván solo hai meu padriño e meu pai, dos vellos; que despois, bueno, o pai deles xa se enterrou en Silván.</i>	CORISTANCO85
ENTERRARSE	<i>e esa inda está enterrada en Cereixa, po despoi-lo abuelo xa está enterrado en Silván, disque foi o pirmeiro que se enterrou, el e mais unha muller de alí.</i>	CORISTANCO85
ENTRAR	<i>tiñalle unha cama ó fillo amaise, cun, bueno unha cama ben posta pa cando o fillo cheghaba co coche, a Alteira de, xa entraba pa alí e non iba á casa onda súa nai.</i>	TEO60
ENTRAR	<i>non sei cantos quilos serían de nécoras, que máis ben viñan nécora, porque largábamos á tarde e collíamso á mañán, porque a nécora entra máis ben pola noite.</i>	CANGAS14
ENTRAR	<i>È'entonces, porque a nécora de día non entra, é mui raro tèn que haber moitas pa que entre , de día non traballa.</i>	CERVO71
ENTRAR	<i>despois a sacados levabámola ó lombo, que non había..., aí no hai carro qu'entre.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
ENTRAR	<i>ahora tant'o refinan que fan colofônia en vez de ser pez è pa eso non dá resultado porqu'a colofônia xa había daquela, pèr'empleábase sòlamente, que lle chamaban aquí breu prós carros pra lle botar ás ròdas dos carros, porqu'eso facía unha capa que non deixaba entra-la humeda</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
ENTRAR	<i>Poise, entra tu primeiro que estás máis acostummbrado.</i>	ALLARIZ60
ENTRAR	<i>tarda dour días en chover è xa non hai aghua, debe ser arenoso ou algo, que non..., non entr'à àgua pá tèrra ou algo.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI36
ENTRAR	<i>visto o crío è mando o crío..., visto a nena, sigo dándoll'ós animales, tamén xa entra miña nai è despois pois mira, face-la comida, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI31
ENTRAR	<i>è o cabo qu'había aquí èra un metido è claro aquí, se non se deixaban entrar os rapaces èra casi o qu'había porqu'aquí as mullères non viñan ó cine sòlas...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
ENTRAR	<i>Nós entrabamos ár nòve da noite ó baile.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
ENTRAR	<i>Esto êche tan cèrto, nunca entraba unh'aspirina á casa, aghora doich'a cabeza aspirina,...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
ENTRAR	<i>A xente víveo bastante. Está esos días a igrexa que non se entra.</i>	SOUTELO- FORCAREI22
ENTRAR	<i>non sei por que medio de trasporte veu porque tardou unhos catro meses en chegar de novo á Coruña è neses catro meses pois fixen oposiciós para o empleo que teño hoxe, aprobei, entrei no mes de agosto do ano setent'e catro, ...</i>	PONTEDEUME41
ENTRAR	<i>si un rapaz non está preparado para entrar na Universidade non debería entrar porque entón temos o problèma de que a Universidade se masifica, de que tod'ò mundo entra na Unìversidade</i>	SANTIAGO28

ENTRAR	<i>Están nunh'hàbitación na que entran unhor raios de sol por unha ventá que se ve ó fondo, ...</i>	MONTERROSO40
ENTRAR	<i>È o seguinte è “ A comida da voda en Bergantiños”, esto si que xa è unha das grandes òbras dil. È unha visión xa non tan folclòrica. Entra un pouco máis no espírito dos persoaxes.</i>	MONTERROSO40
ENTRAR	<i>ó entrar na vellez xa se acabou todo...</i>	COVAS-FORCAREI85
ENTRAR	<i>as matemáticas é que non lle entran e non lle entran.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI45
ENTRAR	<i>tamén todo o que è a mesa è a comida è o ambiente mesmo, un ambiente das casas labregas máis bèn pròbes, con bastante escuridade no que sòmentes entra a luz por unha ventá,...</i>	MONTERROSO40
ENTRAR	<i>o seghuro tamén entra no precio que che dixer.</i>	LOUREIRO-COTOBADE32
ENTRAR	<i>Fixen o ingrèso, estudiei nos Maristas è lògo despois entrèi a 'studia-la carreira, pèro xa meu pai andaba malo i-èntonces pois pensamos en facer algunha cousa que poidèra facer alí...</i>	POL68
ENTRAR	<i>A Madonna véxoa moito máis no mundo da música, dese tipo de espectáculo que non no cine, creo que entrou no mundo do cine polo feito de triunfar na música...</i>	OURENSE27
ENTRAR	<i>Despois entramos alí na construción è tuvèmos que facer un èsamente de carpintèria,...</i>	VALGA65
ENTRAR	<i>tès unha despènsa que tès xamóns, chouriso, membrillo, queixo, panceta, pèro na cosiña non send'o cosiñeiro ninkên pòd'entrar,...</i>	RIBEIRA28
ENTRAR	<i>Eu prefìero que repase porque total sólo lle queda distribusiòns è sólo entra nunha osiòn, non entra nas dúas.</i>	MUROS17
ENTRAR	<i>Estudiaremos catro, Platón entra fijo nunh'òsiòn ou noutra è Marx sejuero que tamén.</i>	MUROS17
ENTRAR	<i>hasta o momento èra unha liga que se dirimía entre dous equipos qu'èra o Barsa i-ò Real Madriz è nos últimos tres anos entrou en litixio outro èquipo que è o Depòrtivo ...</i>	LAROUCO30
ENTRAR	<i>è os khobèrnantes que están è os que contròlan a ría quitaron a vikhilansia da ría pa que entre contrabando,...</i>	OGROVE67
ENTRAR	<i>nunha dòrniña com'a miña, saleu unha noite, unhas hòras destas así a escureser, saleu pó mar, èntroulle o mal tempo, è o hòme por naufragou, viñan dour xuntos, ...</i>	OGROVE60
ENTRAR	<i>È èfètivamente, tamén nos entraron a roubar no furkhón en Pontevèdra, è despòs tamén dunha vòlta carkhín o furkhón,...</i>	OGROVE28
ENTRAR	<i>tod'a noite a tabèrna chea de xente, è se cadra pasaba por diante da pòrta dunha tabèrna è como non había nadie, è xa non entraba o outro tampouco, eu a que vou aí que non teño con quèn falare.</i>	OGROVE75
ENTRAR	<i>èche coma nunha tabèrna que antes eu sèmpre lle sentí'òs tabèrneiros que eles o que querían ter xente dentro, non tomaba eu pèro tomabas ti, ó tino qu'estabas ti entraba aquel outro,...</i>	OGROVE75
ENTRAR	<i>Esas señoras que din que a filla è un pouquiño gorda è entra nun sitio è non tèn roupa, pois eu dígolle mire señora mètaa usté nun tallèr de Còrte...</i>	RIBEIRA55
ENTRAR	<i>Si, normalment' os nabos bense terminando desqu' entra marzo, unhes días arriba ou abaixo, pero nese mes siempre.</i>	GUNTÍN52
ENTRAR	<i>Por exemplo pa facer unh' a:arquebolta ou unha bolta, pois utilízase esto, o bastrel, pa pulilo ¿non?. Pa pulilo, bueno, entra dispois a lija i-eso, ...</i>	GUNTÍN60
ENTRAR	<i>a música tocando detrás dábat'a bòlt'ò puèblo; os mozos entraban a tódalas casas è puñan deste bollo tamén.</i>	LUBIAN

ENTRAR	<i>naide quiría'ntrar porque tían mèdo que lebase ua arma que lus matase. Y èu por arrogante'ntrèi. Y entoncias él lebantouse e salíuse para fôra, ...</i>	OSCOS
ENTRAR	<i>Buèno quédast' èi, que bon por un còche que te lèbe. Que non quèro qu'entres andando no puèblo.</i>	OCEBREIRO
ENTRAR	<i>cando empezaban as temporadas de bailes no casino de hoián, aquilo xa iara o máximo. Antón a Maruja do Correo entraba en acción,...</i>	GOIÁN44
ENTRAR	<i>Dixo el: "xa chehou, xa chehou", pero os outros fuxiron ie el chehoulle cun coello dentro do saco á casa, qu'entroulle o coello pola boca do saco pa dentro, i-el pillou un coello ...</i>	GOIÁN72
ENTRAR	<i>Nunha, nunha casa alí qu'entrabas así por un raio dun, dunha porta xa bella,...</i>	GOIÁN82
ENTRAR	<i>Comprou unha nova gaita, entrou pola casa adiante.</i>	OPINO101
ENTUMECER	<i>estando sentado entúmanseme as pernas.</i>	XINZO-PONTEAREAS
ENXUGAR	<i>Lavábas'a lan è vareábase bèn vareada, enxughábase è despois metíassell'ó colchón.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
EQUIVOCAR	<i>aí equivoqueime con ela.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ45
EQUIVOCAR	<i>tès qu'igualas-ecuasiós de dúas rëtas è xa che sale. Mirand'o dibujo non t'èquívocas, miras a área que tès que calcular.</i>	MUROS17
ESBARDALLAR	<i>eu déixoche, eu sei que che gusta a filosofía e esbardall'ái coa filosofía canto queiras.</i>	BAIO18
ESBOURAR	<i>o que gañaba a ovella era o que máis esbouraba.</i>	VERÍN65
ESCAPAR	<i>dáslle nun nervio è cambian de color estes raxos, despois danlle nos outros, noutro nervio è cámbianlle de color tamén, entón sa o matas. Móvese, pero sa non se mòve tanto porque se está, se está, se non lle mètes o pau pola bòca pois, escapa.</i>	CANGAS14
ESCAPAR	<i>ia, nós, collimos úa piña das gordas ié se las tirèmos na cabeza, i-el xabaril escapou.</i>	CANDÍN9
ESCAPAR	<i>foi o pequeno mirar a ver como estaban os chikorosos, i-òs chikorosos xa non estaban no nido, xa escaparan.</i>	SCOMBALUGO69
ESCAPAR	<i>preguntoulle á mullèr qué lle pasara ó cura, porque salía correndo. I-à mullèr díxolle que è que lle escapara cas dúas perdices.</i>	BECERREÁ14
ESCAPAR	<i>Pèr'eles vivíanche bèn que tiñan moitas cabras è moita facenda. Aghora escaparon todos d'alí, deixaron as casas a monte,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
ESCAPAR	<i>Pa min èra..., o pior día èr'o día de mata-los pòrcos, escapabamos con miñ'abuèla alá pó fondo do prado, pa non-os oír chillar.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
ESCAPAR	<i>eu nunca fun, ò sea, mirmo agora son cazador è non, no me gusta mata-los animais, ¿no?, gústame tirarlle, però podendo ser que s'escaparan, inda qu'ás veces, claro, pois mátanse.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
ESCAPAR	<i>Coas troitiñas pequenas do río si que xòjo. Poñíall'un bòt'aquí è despois elas escapaban pr'àlá, pó outro lado è así.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
ESCAPAR	<i>vou èu con èla, hoxe vou èu". È dixo "pois èla xa ch'escapou do baile".</i>	FORCAREI92
ESCAPAR	<i>El escapáballe coa ghaita, o pai non lle quería deixar è escapáballe coa... pó monte,...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
ESCAPAR	<i>pèro despois empezou à cobrar xa máis ca nós è entonces a xente po's escapou outra ve toda p'àquí pa baixo...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
ESCAPAR	<i>Se cadra dáballe palabra a dous ou tres è despois escapaba sin ningún. Outras veces escapaba con un.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
ESCAPAR	<i>Íbase pondo moreas è ghobernalas pa que non escapase o lume,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60

ESCAPAR	<i>Corro detrás del è eso, è el escapa, pero así pola carretèra facer carreiras de cas no,...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
ESCAPAR	<i>primeiro pisámosll'a cabeza è mòrren è 'pois andamos así con èla è as rapazas escapan, têñenlle medo.</i>	SOUTELO-FORCAREI12
ESCAPAR	<i>despois tiñan galiñas e pòrcos è nós escapábamonos nos recreos è mirábamoslle a ver si o pòrco estaba capado ou non estaba capado, ...</i>	PONTEDEUME41
ESCAPAR	<i>aquel das Croas si encontraron os que andaban alí porque cultivaban a parte cèntal, encontraron cousas è decían qu'había unha còva por ond'escapaban os mouros è qu'iba salir abaixo á fornaciña esa qu'eu decía, ...</i>	POL68
ESCAPAR	<i>ar vacas dèron en meter a cabeza ó chao, ó chao, è dixer eu po'r véxome perdida è en ver d'andar pa diante estribaban è volvían pa tras è dixer eu, pois aghora podí'às deixar sòlas, però ó darlle así ese òlor non podía porque m'escapaban.</i>	LALÍN70
ESCAPAR	<i>os ghuardias x'ándaban encima del, del è mais doutros, non èra del sòlo è nunha zapatèria alí en Arzo tuvèron pista de qu'estaban alí metidos i-òs outros escaparon por unha pòrta detrás, ...</i>	LALÍN70
ESCAPAR	<i>non quería que a conocesen a èla, entonces...trataron de cèrrárno-la pòrta, è'ntonces escapamos ¿non?, non quería, èla non quería que a conocesen ...</i>	OGROVE68
ESCAPAR	<i>entonces el colleu òn soldado que ll'andab'ás uvas, è o soldado escapou, è alá por Campo Lonco, atrapouno,...</i>	OGROVE59
ESCAPAR	<i>Bueno, eu son, pero ca condición de que cando estea co rabo levantado que nadie escape.</i>	VERÍN70
ESCAPAR	<i>Escapa Ramón, salta ó patio que te collen.</i>	VERÍN44
ESCAPAR	<i>Despois tiña unha mazá para racha-la madeira e bateulle cuela na cabeza, e tamén escapou volada.</i>	VERÍN70
ESCAPAR	<i>iba cas bacas, e pasou elí un... Ramón, e 'scap ronll' as bacas elí on señor, e despois mandoullas que nolas fosemos poñer ó rego,...</i>	OCORGO69
ESCAPAR	<i>chamoullas pro medio da terra, e despois pegoull' unhes palazos, e tiñ' onha xarra de nabos, e tiroulla ó aire, e quedouse sin nabos, e tirou cas zocas, e 'scapou, e dixo que non lle quedab' outro nabiño,...</i>	OCORGO69
ESCAPAR	<i>Unha bez, fumos, iba cas bacas, e pasou elí un... Ramón, e 'scap ronll' as bacas elí on señor,...</i>	OCORGO69
ESCAPAR	<i>tenazas de montar. Porque colles'esi e dispós estiras canto podes,i-ó 'stirar pois metes unha punta e con este marteliño clába-la punta pra que non escape pa tras.</i>	GUNTÍN84
ESCAPAR	<i>bèu el amo e bèu pola curtía abaxo, y eu escapéi sin mazás cul medo que senón arrancábam'as oreyas,...</i>	OSCOS
ESCAPAR	<i>Y èu escapein para unde tía as obeyas para que nun me conocese nin soupese quèn fòra,...</i>	OSCOS
ESCAPAR	<i>O demo' scapou. Xa non o biron.</i>	OCEBREIRO
ESCAPAR	<i>Tra' esa roupa, tom'à miña, márchate. Escápate d' aí, qu'eu quedarei eí por ti.</i>	OCEBREIRO
ESCAPAR	<i>E'ntonces escapáranse dous dunha casa qu'èran dous irmaus, e un èra tolo i-autro ahudo.</i>	OCEBREIRO
ESCAPAR	<i>È'controu aquela manzana è quixo a oler polas narices a be-lo qui era. È'scapouselle polas narices.</i>	OCEBREIRO
ESCAPAR	<i>Bueno, pois mira, para que eu non che escape, amárrate.</i>	MIÑOTOS-OUROL70
ESCAPAR	<i>Tiroulla a macheta, os lobos escaparon e comeron a mitá dela.</i>	BOQUEIXÓON78
ESCAPAR	<i>E el tanto medo lle agarrou e escapou prá casa.</i>	AMES86

ESCAPAR	<i>dou en correr tragh do, da lus, pensando que era o vello; pero despois aquela lus arraiou todo e el tuvo que se escapar.</i>	MAZARICOS46
ESCAPAR	<i>escapeille á morte de milaghre.</i>	COVAS-FORCAREI70
ESCAPAR	<i>ese pantalón axiña lle escapa a este rapaz.</i>	COVAS-FORCAREI65
ESCAPAR	<i>È'ntonces aí arredor deso è ond'envòlven o liño, pra que non se ll'escape nin arriba nin abaixo, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
ESCASEAR	<i>cada un fai por aí cada cousa que, que non tèn traza è a augha escasea,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
ESCASEAR	<i>Tiña bacas, e tiña como tódolos mais labradores. E, os anos da posgerra, claro, necesitábase, porque escaseaba de todo.</i>	OCORGO75
ESCEDER	<i>Escedíase, na casa eses días escedíase, ò sea, había comida que non comías en tod'ò ano ó millor.</i>	FORCAREI32
ESCOITAR	<i>preguntaban un día que marchou a corriente: tío Ricardo hoxe o arradio non fala è decía el, non o arradio hoxe escoita, ...</i>	SOFÁN42
ESCOITAR	<i>eu cheguei ás nove e media porque pensei que era ás nove e media, eu normalmente non digo nada nin falo nada, escoito e ale,...</i>	SANTIAGO(40)
ESCOLLER	<i>Dábaselle de comer coma ós ghrandes, sólo que se lle escollía o máis preferido pó rapaciño,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86
ESCONDER	<i>E José e máis Pepe ceibáronse dos castaños e nos escondémonos entre as polas,...</i>	FEAS49
ESCONDER	<i>Axudaime defuntos. È o zapateiro que se'sconde detrás dun confesionario, è è'mpèza o zapateiro:...</i>	OCEBREIRO
ESCORRER	<i>Os lacós, algo parcid'ós xamós: tamén qu'escorra car'a: uña pra que o sal qu'entre porriba, por onde se corta e que sale tod'a: pata.</i>	GUNTÍN52
ESCORRER	<i>O cura foi ó muíño, escorréronlle os sapatos.</i>	AMES86
ESCRIBIR	<i>á Unìversidade hai qu'entrar sabendo ler è escribir, cousa que non ocorre na actualidade, còlles calquèra èxamen è tès que ve-las cousas que s'escriben,...</i>	SANTIAGO28
ESCRIBIR	<i>i-entonces descubriuse, aí cúmulos que se cerraban, fan dentro 'n forma de círculo, non, i-abí' onhas penas clásicas, sobr' elas escribiu un autor.</i>	OCORGO75
ESCRIBIR	<i>Escribíam'o fillo d'Habana, pèr'un día (...)obljèim'a vir aquí, á casa do meu hòme.</i>	SADA82
ESCURECER	<i>Desque oscurecía, zarraban-as portas e non salía nadie afõra.</i>	OCEBREIRO
ESCURECER	<i>ie acórdome que chehamos á casa, bueno, xa, xa oscurecía, claro, xa era un pouquiño de noite,...</i>	GOIÁN44
ESFARELAR	<i>estas rosquillas esfarólanse.</i>	XINZO-PONTEAREAS
ESFIAR	<i>as mullèrs tan aí ó lado, lávanse as tripas... È esfianse.</i>	LOVIO548
ESFORZAR	<i>Entonces è que non t'erforzabas nada, èh.</i>	OPEREIRO18
ESNAFRAR	<i>Maruja coitada, cando bía qu'iaran os entruidos: "-ai!, os entruidos, -Dios-mío-hasús!". -Bumba!, caíu polas escaleiras pr'abaixo, iou non sei como non se esnafrou porque co peso diala,...</i>	GOIÁN44
ESPABILAR	<i>ie naciunha hubentú mui apahada, pero agora non sei onde saliu ese espabilamento, espabilaron, agora xa nor hanan a todas da miña época,...</i>	GOIÁN79
ESPADELAR	<i>viráb'ò cando lle parecía, è àbaixo tiñ'à tabla atravesada qu'apoiaban cun pé na tabla pra que non se lle movese mientras espadelaban.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
ESPADELAR	<i>è despois poñela no lume, è cun candil de ghas è fiabas è espadelabas cun candil de ghas,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82

ESPADELAR	<i>È cando espadelaban pois èr'à moceda, tiñanll'á noite un baile nunha casa, facían un baile nunha casa,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI70
ESPALANCAR	<i>Tiran a orquilla, enclávana na terra, e ten uns dentes moi khrandes, moi xuntos, espalanca e morden.</i>	CAMBADOS49
ESPANTAR	<i>el iba dacabalo a Lugo, estaba a vintecincos quilómetros de Lugo è nunha curva o cabalo espantóuselle è tirouno debaixo do còche.</i>	POL68
ESPANTAR	<i>Le a min tiñame unha cara de crío qu'espantaba, pero iara así mui, mui bu'ño,...</i>	GOIÁN44
ESPECULAR	<i>Entonces especulouse muto que se sería por el agua, que taba envenenada iè todo eso, porque hai muchísima xènte trastornada no puèblo de abaxo, en Candín.</i>	CANDÍN15
ESPERAR	<i>Resulta que un día esperou o cura máis do debido, porque o pequeno, foi, entretívose na, no camiño,...</i>	SCOMBALUGO69
ESPERAR	<i>Pèro è barata, espèras ás rebaixas è ô millor nas segundas rebaixas quedarach 'en quince mil pesetas,...</i>	BAIO18
ESPERAR	<i>O problèma è que non saben bèn o que lles espèra en empresariais è econòmicas que son unhas carrèiras que poderían ser moi duras polos seus contenidos...</i>	SANTIAGO28
ESPERAR	<i>estabamos cenando e había que falalo e eu xa a propósito esperei ás doce menos cuarto e rras, pumba.</i>	SANTIAGO(40)
ESPERAR	<i>Pero non me deixou solo, esperou elí astra que tratamos, estíbom' esperando.</i>	OCORGO90
ESPERAR	<i>Pois non ta'l xateiro. Esperái aí. Taibos sentados aí que lougo á bir è tal.</i>	NEGUEIRA
ESPERAR	<i>Coitadiño do que espera polo que está na man doutro</i>	TUI72
ESPERTAR	<i>è dêronll'un chuzazo no cu è ô que lle dêron o chuzazo no cu èla espertou è quixo levanta-la pèrna è por nada tir'ò mórto.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
ESPERTAR	<i>como non desperte non sei qué ha ser dela.</i>	COVAS-FORCAREI64
ESPETAR	<i>¡Ai, raios te partan!, as agullas espétanse na solapa da chaqueta.</i>	MUIÑOS68
ESQUECER	<i>.Máis ou menos pois xa chegamos a..., outra cousa que se me'squecía xa era que miña nai, xa dixeran que morrera meu pai cando..., ou non-o dixeran, non sei.</i>	PONTEDEUME41
ESQUECER	<i>esqueceume o paraguas na capilla.</i>	COVAS-FORCAREI70
ESQUECER	<i>esqueceulle decirmo.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
ESQUECER	<i>I eu que sei. Perdèron as chabes dunha cerradura, escacéranseme e comprei e iba comprar outras.</i>	OCEBREIRO
ESQUECER	<i>¿E disque ié un conto, non?, -o!, pero xa m'esquecieron, tian que saliren así de repente...</i>	GOIÁN66
ESTALAR	<i>Unha tralla desas, que dábasll'un lostregazo así unha tralla. Facíasll'así è estalaba è..., è andaban bèn,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
ESTALAR	<i>os ròbles anque non sean así moi jordes è millor, que se tèn moita cèrna estala máis,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
ESTAR	<i>Ese vestido paréceme que che está un pouco largo.</i>	FORCAREI40
ESTAR	<i>Ala, vinde que xa está a comida.</i>	COVAS-FORCAREI65
ESTAR	<i>O anguilacho está a mil pesetas o quilo.</i>	MARÍN63
ESTAR	<i>Como está a media hora a xente vai e vén tódolos días.</i>	NOIA26
ESTAR	<i>Esa casa estaba un pouco máis alta cá miña, estaba así a unhos cincuenta metros.</i>	POL68

ESTAR	<i>Hai dous meses ou tres díxenche que esta a un régimen e que tiña que baixar trinta quilos.</i>	RIBEIRA50
ESTAR	<i>subiu pó ceo, e os ánxeles que estaban no aire quedaron no aire, e os que estaban na terra, quedaron na terra,...</i>	CORISTANCO85
ESTAR	<i>Diòs está en tódolos sitios.</i>	TRIACASTELA41
ESTAR	<i>È xa había, xa ihai tèmpo que estaba cando pasou eso.</i>	VILALBA66
ESTAR	<i>È miraron pola lumieira, porque era unha casa desas dos puèblos antigas, i-estaban abaixo facendo nas fillògas.</i>	CASTRODEREI30
ESTAR	<i>I-à cría, ¿onde lle está?</i>	VILARDEVÓS20
ESTAR	<i>Estaba na ghamallèira o pòte colgado.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
ESTAR	<i>Estaban na festa, bāilaban, claro, us cos outros,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI75
ESTAR	<i>è púxenm'à face-la comida è despois vèu è vèu aquèla pòta qu'estaba d'estar na lareira así tan neghra ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73
ESTAR	<i>Arábase, maiormente tiña moita tella, non sabes, è tiña moita tella è iba algo de terra è à tella. È botábaselle minèral, è xa'staba.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73
ESTAR	<i>Eu non fun sepultureiro, però com'estab' aquí cerca poise...,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73
ESTAR	<i>è cand'iban ó médico xa..., xa'staban nas últimas.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73
ESTAR	<i>botei alí un ano è despois marchei, cambiaron de dono è marchei pa Pontevedra pa...José Abad, pá Ebro tamèn, alá na carretèra de Vigo está,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI36
ESTAR	<i>No, antes non, antes estaba deso, vivía deso,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI36
ESTAR	<i>nós nunca lle dèmos ese sentido tradicional, pero eu que sei pa que non estean os nenos sin fogata o día de San Xoán è acabouse;</i>	ACIVEIRO- FORCAREI31
ESTAR	<i>o rest'está dedicad'a pradeira, o que vale, buèno, hai algunh'arboleda è ò rès't'está a monte, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI29
ESTAR	<i>porqu'en tódolos lados non se pòd'estar, a parte que non son compatibles os..., tería qu'estar en autónomos, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI29
ESTAR	<i>á unha da mañán ou así xa lògho nos recollíamos, non era com'aghora que s'está hast'ò día.</i>	FORCAREI45
ESTAR	<i>Cand'estaba mèu irmau pois estaba mèu irmau, per'est'ano mèu irmau com'está na mili xa no nos pudo axudar.</i>	FORCAREI20
ESTAR	<i>elese tocaban aí ós días de feira á tarde è esto estaba de bôte en bôte,...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
ESTAR	<i>había mòita è boa, daquèla había:, había: i-èra buèna, era ideal è a que respondía è a que estaba na atualida das carpintèrias è do comercio.</i>	SOUTELO- FORCAREI68
ESTAR	<i>Aquí precisamente era onde xogábamos, estab'à'scuèla aí detrás,...</i>	SOUTELO- FORCAREI68
ESTAR	<i>Nós estabamos a mal con èla, no nos falabamos ...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
ESTAR	<i>Do primeiro tíveno na casa è èntonces o médico d'aquí non estaba è veu un veciño...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
ESTAR	<i>Fací'ò porqu'estaba con miña nai è no me quedaba outra solución máis que traballar,...</i>	SOUTELO- FORCAREI42
ESTAR	<i>Eu non estou moito temp'aquí en Santiago, sólo estou na época d'estudios.</i>	VEDRA16

ESTAR	<i>No, Clin Isbut pènso que daquèla non estaba no mundo do cine, ...</i>	OURENSE27
ESTAR	<i>Clin Isbut pènso que daquèla non estaba no mundo do cine, daquèlas estábache Kir Duglas, era o pai d'ahora do Maikel Duglas è Llon Wei que xa non está por eiquí,...</i>	OURENSE27
ESTAR	<i>estábamo-lar dúas è Camilo estaba co hòme d'Èlisa dar do Curro è mais a nai d'Estèr,...</i>	LALÍN70
ESTAR	<i>è dill'o cura ô sancristán: pont'ái por fôra que vamos a probar esto a ver s'está bèn o confes'onario,...</i>	SOFÁN42
ESTAR	<i>O mèdio ambiente è algo que en todo o mundo, non soamente aquí está en franco deterioro.</i>	REDONDELA30
ESTAR	<i>aquí entran en xògo factores de tipo econòmico, non soamente son factores de tipo político senón que ademais está pois a cantidade de pòstos de traballo, ...</i>	REDONDELA30
ESTAR	<i>Eu agora 'stou en Sanidade è antes estaba en Agricultura ...</i>	VIGO27
ESTAR	<i>èche coma nunha tabèrna que antes eu sèmpre lle sentí'òs tabèrneiros que eles o que querían ter xente dentro, non tomaba eu pèro tomabas ti, ó tino qu'estabas ti entraba aquel outro,...</i>	OGROVE75
ESTAR	<i>Estaban o oso è o lobo è este preguntoulle que quen era o animal máis valente do mundo,...</i>	VERÍN70
ESTAR	<i>recordo que o primeiro edificio que fixen eu en gallego foi alí donde está Adolfo Domínguez, en General Pardiñas con Montero Ríos.</i>	SANTIAGO40
ESTAR	<i>Vostede estivo fora.- Eu estuben binteun anos en Madrí,...</i>	OCORGO77
ESTAR	<i>Si, pero, moitos ban aló i-eínda nasoutros estamos acó.</i>	GUNTÍN84
ESTAR	<i>ese vestido paréceme que che está un pouco largo.</i>	COVAS-FORCAREI64
ESTAR	<i>Estuvo tres horas na ajonía, o meu Juanciño.</i>	SADA82
ESTAR	<i>ala vinde, que xa está a comida.</i>	COVAS-FORCAREI65
ESTAR	<i>Según chegou dixo: ¡Bueno, come è bebe è 'state aí!</i>	OCEBREIRO
ESTENDER	<i>Botábase liño, cand'había qui-o arrancare ripábase nun ripo è púñas'en feixes è lovábas'ó río è botaba uns cuantos días no río è despois estendíase nun prado è secábase.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
ESTIRAR	<i>despois átasell'a goma bèn fuèrte qu'estire bastante, despois còses'un coiro ás gomas,...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
ESTIRAR	<i>Esto 'stira, i-ó 'stirar, dispós tes conta que non bolba pa tras,...</i>	GUNTÍN84
ESTORBAR	<i>è sentábas'a máquina nun punto è entonces derd'o motor á máquina había que poñerll'a correa pra que non estorbase...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
ESTORBAR	<i>è colghado o pòte na ghramalleira, pois o pòt'estaba...ou o burro, chamábanll'o burro d'reito. Unha vez que se tèrminaba d'usar arrimábase pra que non estòrbara nin tropezar'à xente nel.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
ESTORBAR	<i>O banco de carpinteiro leba catro pes (...) os de diante, plomaos pol' asunto de traballar pola parte de diante, pa que non estorben pó carpinteiro pa traballar.</i>	GUNTÍN60
ESTOUPAR	<i>Se vos metedes todos o coche vai estoupar.</i>	SOUTELO-FORCAREI40
ESTOUPAR	<i>Queridos frigheses, queridas frighesas, que eu estoupe como unha castaña, que eu adoeza, adoeza coma os cans, si antre vós, si hai antre vós quen se teña nembrado de morrer.</i>	ESTRADA55
ESTRAR	<i>È o estrume è o...o abono das vacas, os escrementos das vacas, no sabes, entonces despois eso, antes estrábasll'ás vacas, antes as vacas, agora están os establos estes modèrnos, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI42

ESTRAR	<i>ó millor fartábame de andar todo o día revolvendo eu e outras, cuitando gavelas, porque estrábase a palla, estrábase o pan nas airas, ...</i>	VERÍN65
ESTRIBAR	<i>d'alí pa baixo ar vacas dèron en meter a cabeza ó chao, ó chao, è dixer eu po'r véxome perdida è en ver d'andar pa diante estribaban è volvían pa tras ...</i>	LALÍN70
ESTRIPAR	<i>botabas tod'à nòite celebrándolla è ó outor día xa ll'ibas lava-las tripas, mita dèlas xa non se levaban porque xa..., estripaban coas maus à sacarllas ós pòrcos,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
ESTUDIAR	<i>El estaba, non sei se estudeaba en Abadín, se estudiaría en Villalba, se en Lugo, naqueles tèmpos.</i>	VILALBA66
ESTUDIAR	<i>Eu que sei, alghunha'studia, alghunha, os máis así nòvos estudian è os demais traballan,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI25
ESTUDIAR	<i>Tamèn os qu'estudiaban sacaban carreira, jeh!, èran poucos, pèr'os qu' estudiaban sacaban carreira,...</i>	FORCAREI45
ESTUDIAR	<i>pois estudiamos nos libros de quinto, leemos, xogamos pola mañá,...</i>	FORCAREI10
ESTUDIAR	<i>È aquí pois como eu non quería estudar, pois, miña nai dixo, vas a unha pasantía para sacar o certificado de estudios primarios...</i>	PONTEDEUME41
ESTUDIAR	<i>primeiro qu'está moi bèn comunicado è segundo que a xente hoxe pois a maioría está estudiando fôra,...</i>	SOUTELO- FORCAREI32
ESTUDIAR	<i>estudiades moito? Pós esames, despois estudiamos pouco.</i>	SOUTELO- FORCAREI12
ESTUDIAR	<i>De feito os anos do colex'o da Compañía de María foron mui agradables. Foron mui agradables porque claro como eu estudiara nunha academia, ...</i>	PONTEDEUME41
ESTUDIAR	<i>Eu para 'studiar estudio mellor en castellano, falo jallejo, pèr'estudio millor en castellano.</i>	MUROS17
ESTUDIAR	<i>Pois ahora ise rapaz cambiou moito, xa che digo en òtavo estudiaba moito è sèmpre quitaba dèces,...</i>	OPEREIRO18
ESTUDIAR	<i>Interésall' a el porqu' está 'studiando. Porqu' est 'studiando e ten que facer cousas.</i>	GUNTÍN54
ESTUDIAR	<i>Resulta que, abía un lobo e todos son iguais, qu'estudian p'àbogado.</i>	LUBIAN
ESTUDIAR	<i>Francisquiño, meu amor, se estudiaras para cura, éra-lo meu confesor</i>	BAÑA68
ESVARAR	<i>Tiña así un vaso, ervaroume e rompeu.</i>	FORCAREI40
ESVARAR	<i>habí'àcomodadora que había unha vèlla que che daba anque sea co flèco do mantón nas orellas pa que te sentases, è botábanlle borralla pra que non rerbarara un,...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
ESVARAR	<i>è marchei è na caleya das Puntigas, na porta de Xan Rico èu esbarei è cayín,...</i>	OSCOS
EVOLUVIONAR	<i>Pèro en tempo de Primo d' Rivèra o mundo anvolucionara algho, sabes.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
EXAMINAR	<i>Despois tamèn co bachillerato este tiñamonos qu'ir esaminar da reválida, das dúas reválidas esaminábamonos en Betanzos, curiosamente èra'n Betanzos adonde tiñamos que ir,...</i>	PONTEDEUME41
EXISTIR	<i>Esisten aquí nel puèblo unhas agrupaciós, que tan encamiñadas a ser a pauta pra irse mellorando.</i>	AVEIGA65
EXISTIR	<i>Forno tamèn temos, aínd'ò temos aí arriba, qu'inda'stá, está, está bo. Es'aínda èsiste, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
EXISTIR	<i>describindo cómo èra a relixión no século doce cando estaba Tomás de Aquino nas Igrexas, è despois conta que è unha fición, è qu'elas que se mètèn no libro, que non èsiste tal Gilde, qu'è tod'inventado,...</i>	BAIO18

EXISTIR	<i>paghábam 'a dúas pesetas por día è costábam 'os primèiros zapatos sète pesos ou sea trint 'è cinco pesetas, qu 'ahora non èsisten os pesos, ...</i>	VALGA65
EXISTIR	<i>A min, mira, se non asistiran-as matemáticas eu iba 'ncantada ô colexio,...</i>	OPEREIRO18
EXISTIR	<i>É despoi-la chalana, a chalana alá por San Visente, todos son tipos de barco que xa existía antes,...</i>	OGROVE67
EXISTIR	<i>non ai mentalidá na xènte en cuestión de agrupaciois de traballar en comunidá; algunhas existen, però non, sòn precisamente unhos modèlos, non.</i>	PIANTÓN-A VEIGA
EXISTIR	<i>Sabía qu'existía o Castelaio, qu'íara unha hñan persona, qu'íara... pero non estou así mui caída no qu'el puidara estar faendo.</i>	GOIÁN79
EXPRESAR	<i>o meu padraio, que ese home tod 'à vida foi galego parlante, tod 'à vida, però còstalle moito, moito, moito espresars 'en castelán; però moitas veces quèrese espresar e as jeadas que el di pois non son autènticas,</i>	PONTEDEUME41
EXPRESAR	<i>Eu imparto as miñas clases en galego è intènto conseguir qu 'os meus alumnos falen è s 'expresen no nòso idiòma.</i>	REDONDELA30
EXPRESAR	<i>debo de levar trece anos facendo a publicidade en galego, cando nin Dios facía nada. Eu fàgoa porque entendo que é a lingua na que eu me expresei sempre ...</i>	SANTIAGO(40)
EXPRESAR	<i>¿Que lingua lles falas ó médico e ó cura?- Sièmpre m'espesei no que me falara el...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
FACER	<i>É unha cara que se me fai conocida.</i>	SOUTELO-FORCAREI57
FACER	<i>¡Oí!, facíase moito.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
FACER	<i>Recòrdo que cando se faci 'à matanza, a matanza facías 'aquí na casa vèlla onde se curab 'à carne...</i>	SOUTELO-FORCAREI20
FACER	<i>Nas zonas donde hai moita influencia do castelán pois si o seseo síguese facendo ou ô millor xa non</i>	PONTEDEUME41
FACER	<i>Facíanse bouzas pó monte ll-hàbia que sembra-lo pan na mau.</i>	RUBIÁ67
FACER	<i>Fan unha fèsta incluso jeiteiros è todo, è de Vilar vèñen a Vilariño, de Vilariño aquí a Mòldes, en Mòldes sèmpre se fasía unha parada, ...</i>	VALGA54
FACER	<i>èran tardes moi atraíntes para min porque chegaba o momento de saír do cine è despois dedicábame a xogar cor meus amigos ós indios è ós vaqueiros como facían tódolos rapaces da miña idade.</i>	OURENSE27
FACER	<i>tocaba un tème así fôra do que son as demais películas, un sicópata, un asesino è bueno èla facía dunh 'àxente do FBI.</i>	OURENSE27
FACER	<i>ala márchate, E pr'otra vez, esas cousas non se fain.</i>	OCEBREIRO
FACER	<i>á vez que están prendidas, ou faise unha parra ghrande ou faise unha, por èkhemplo, a viña pòde quedar en espaller.</i>	MONDARIZ62
FACER	<i>Matábase un pòrquiño ó ano, i-àora mátanse tres, faixe xabôn de touciño è, è, è cômese o bo.</i>	ROSAL64
FACER	<i>Os ladrales facíanse dunhas tablas de centímetro è cuarto de, d' espesor .</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
FACER	<i>¿E as cangas, os xugos?</i> <i>Benigno - Tamên se fai, tamên se fai.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
FACER	<i>o Entroido daquèla èra destinto que se facían ar fillòas nunha pèdra, facíanse unhas fillòas ghrandes nunha pèdra</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86
FACER	<i>cando se faga maior ha de querer vivir sola.</i>	COVAS-FORCAREI64
FACER	<i>despois xa se fixo de día e houbo que erguerse.</i>	FORCAREI70

FACER	<i>Facíanse de moitas maneiras a cousa.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
FALAR	<i>Dicía, faláballe prá xente que llo compraban, pós decíase:...</i>	TOMIÑO66
FALAR	<i>o galego fora o idioma de falar cos animais,...</i>	LUBIÁN35
FALAR	<i>sèmpre me gustou moito esa xente è falabas con iles i-èran, èran alucinantes ¿non?</i>	CHANTADA25
FALAR	<i>È Pon-tevèdra x'è distinto, tamèn falan xa distinto.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
FALAR	<i>Na miña casa fálase galego, sièmpre se falou galego.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI31
FALAR	<i>Porque fálann'en castellano as miñas amigas,...</i>	FORCAREI20
FALAR	<i>èran as épocas en que nas escolas estaba prohibido a enseñanza en galego è no entorno familiar pois aínda que os mallores falaban entre eles en galego procuraban, aínda procuran hoxe ós cativos falarlle en castelán.</i>	PONTEDEUME41
FALAR	<i>“Traspotin” pasoum'o mismo, porque è un libro bastante fuèrte, ll-ademais que fala no idioma no que falan os jichos estes,...</i>	NOCELO18
FALAR	<i>daquèla èra cando falaba xa con teu abuelo, daquèla inda estaba solteira, però lògho nos casamos.</i>	LALÍN70
FALAR	<i>xa non è a casa dun pòbre, díxollo o hòme ô tío, è dixo “esta è miña cuñada, esta è a filla que fala con un aí da Cabreira”,...</i>	LALÍN70
FALAR	<i>nunca na vida pensèi qu'un hòme soltèiro que fixèra o que fixo ese hòme, è despois foi cando se casou cunha irmá d'Èrnèsto do borriquèiro, xa falaba con èla, ...</i>	LALÍN70
FALAR	<i>que viviron noutros países que poden contar moitas cousas, que poden ensinar moito è que poden falar è que eu penso qu'eso que sería moi bon, que falaran da súa vida neses países.</i>	MONFORTE53
FALAR	<i>Daquela eu falaba co fillo do meu hòme.</i>	SADA82
FALAR	<i>Bueno, hoxe pola mañá hei falar eu.</i>	FEAS49
FALAR	<i>Imos xunto dunha rapaza que eu xa falo con ela.</i>	FEAS57
FALAR	<i>Castelao, cuando iou iara moza, oubía falar nele, pero, sabía qu'iara un luchador, ...</i>	GOIÁN79
FALAR	<i>ie por aquel tempo tamién iara Pablo Iglesias, ¿un pouco antes, no?. Pablo Iglesias tamién se falaba muito nele.</i>	GOIÁN79
FALAR	<i>o Albarito quedou asustado, pensaba qu'eu faía casas de hrilos, pra meter hrilos, pero quedou la, falaba solo.</i>	GOIÁN82
FALAR	<i>...porque eu sempre a aconsellaba que falara con un rico.</i>	SANTIAGO77
FALAR	<i>Teño moitas ganas de falar con el, que seica sabe moitos chistes</i>	BOQUEIXÓN78
FALAR	<i>Nós dende aquela non falamos máis con eles, non nos gustou o que fixeron.</i>	CACHAFEIRO- FORCAREI75
FALAR	<i>Canto hai que no-nos vimos, máis hai que no-nos falamos.</i>	AMES86
FALLAR	<i>Pèro buèno, esto foi un caso bonito, è que claro, a miña vista xa me falla namais o aixofre è moito máis amarèlo ca, cò azucre porque o azucre è blanco.</i>	RAMIRÁS64
FALLAR	<i>È tès qu'estar costantemente pendiente dèlas. È despoise se sèmpre foran bèn, però èlas fallan tamèn, porque unhas còllen mamites, outrase coxean,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI75
FALLAR	<i>¿Facían eso tódolos días?- È á semana è ó mes, è tod'ò mes, na máis que ó domingo, fallabámo-lo domingo,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73

FALLAR	<i>E dispós fallaron eles, oubo que deixar esto porqu'eu con esto non bibía,...</i>	GUNTÍN84
FALTAR	<i>Fáltalle un tema para rematar o temario</i>	SANTIAGO36
FALTAR	<i>Eu teño ido a moitos velatórios, nunca dormín qui o podo decir así, por derghracia faltoume moi cedo o sono,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
FALTAR	<i>o día que nos tocaba estábamos máis atontadas..., non sèi si sabíamos moita ou pouca contabilidade, però á súa clase nunca faltábamos, es' é verdade.</i>	PONTEDEUME41
FALTAR	<i>O seguinte é un retrato de Alfonso trece, está descaradamente seguindo a Velazquez, o fondo típico de paisaxe coa árbore ó lado, fáltall'o can qu'aparece no de Velazquez.</i>	MONTERROSO40
FALTAR	<i>unha casa moi boa, è un día que lla'nseñou cando a tiña tèrminada, díxolle Eliseo ó papa, dixo non lle falta detalle, que nunca na vida pensèi...</i>	LALÍN70
FALTAR	<i>vemos un remo flôtando, è saltoll'eu a Alfredo: hòstia mira p'aí un remo flôtando è nesto quèrolle botar o...quèrolle botar as mans ó remo pa vòkhar pa diante è fáltame un remo,...</i>	OGROVE28
FALTAR	<i>Xa be-las letras e as ver todo. Bueno, pois, a boa da colcha, mirei e mirei, e que lle me faltaba: a numeración.</i>	GUNTÍN54
FALTAR	<i>¡Qué va, ho!, que hasta o domingo non se daban conta que faltaba o cura.</i>	FEAS49
FALTAR	<i>tèn muitos problemas. Ta afortunadamente despertand'un pouco a xènte; pero falta muito inda camín que andar.</i>	PIANTÓN-A VEIGA
FALTAR	<i>mañá xa che lebarein unha cuadrilla. Pois mira que non me faltes si fai-lo fabore.</i>	OCEBREIRO
FALTAR	<i>antes do cabo do mes, en tres días aprendeu, os tres puntos que lle faltaban nos tres libros.</i>	OCEBREIRO
FALTAR	<i>¡Ai me cah'en dièz! Mètes'o flaire drènto e pasan lista, para saber se faltaban tres frailes.</i>	OCEBREIRO
FARTAR	<i>È entonsese día de San Blas, este ano dêrono ar mullères, sacáronllo ós hòmes è este ano dêrono ar mullères, fartáronse de traballar.</i>	VALGA54
FARTAR	<i>papá empezounos aí a amenazar de que nos ib'a dar, de que nos ib'a comere, ó chèkhar que nos iba'spelexar vivos, è total afartouse de rir despois.</i>	OGROVE59
FARTAR	<i>E eu íalle revolvendo tamén por unha peseta, ó millor fartábame de andar todo o día revolvendo eu e outras, cuitando gavelas,...</i>	VERÍN65
FARTAR	<i>son así as cousas de...nós fartámonos de rir.</i>	RAMIRÁS64
FARTAR	<i>vamos ir á cociña è, è tu fàrtaste de papas alí è trasme unhas poucas a min.</i>	CASTRELODOVAL50
FEDER	<i>Eu non quero o bico dos homes, ai que me fedén ó tabaco.</i>	TUI70
FENDER	<i>rebotab'a: zoca e marchaba, pero podía ser unha cosolidá . E cuando, e cando empecei, pois fendíanme moitas e pasábam'o trade pa fòra tamén.</i>	GUNTÍN73
FERBER	<i>I así que ferbeu a agua,...</i>	OCEBREIRO
FERMENTAR	<i>vamos supoñer pa un mèdio de viño se lle botan oito ou der litros d'aguardiente, pa darlle máis graduación, p'águantar mellor ese viño qu'è un pouco pòbre è pa que fermente millor.</i>	RIBADUMIA45
FERVER	<i>s'o tempo está frío è está orballando è porque choveu un pouco, porque bāixaron as temperaturas en ver de ferver o viño no ghavexo aí no mosto se chama, en ver de fermentar ôr dour días pois está tres ou catro días.</i>	RIBADUMIA45

FERVER	<i>Métense nunha pota asta que ferven, esí que ferben quítanse, i-ó día sigiente sálanse,...</i>	GUNTÍN52
FIAR	<i>cardábana è espois fiábana pa facer ar mantas. Fiaban as mullères, qu'aghor'às mullères non saben fiar, pèr'antes sabían todas fiar.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
FIAR	<i>fiabamos na nòsa corte, un ano na dun i-àutro ano na doutro.</i>	BAÑOSDEMOLGAS65
FIAR	<i>è despois poñela no lume, è cun candil de ghas è fiabas è espadelabas cun candil de ghas,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
FIAR	<i>Ai vén Pedriño Tosco por debaixo da porta decíndolle ás nenas que fien na roca.</i>	LANDROVE-VIVEIRO56
FIAR	<i>Tú non te fías de min, que eu contigo hei ser moi formal,...</i>	OURENSE60
FINAR	<i>Guiyèrmo quiría que descargásemos alí (na casa de Cabo, qu'inda ta'li un fiyu, qu'Indalecio finouse).</i>	OSCOS
FIRMAR	<i>Aire, s'estivèra así mañán xa firmabas nun papèl.</i>	OPEREIRO18
FIXAR	<i>ese periòdista que melena tan recortada tèn, dálle pró lado, tèn un còrte cuadrado. Xa me fighei máis veses què hoxe.</i>	CARNOTA50
FONDEAR	<i>Pola mañán cando lle tocou a el chamou Juan Lei è dixo a ver ala, estaba fondeaos ond'está o Castillo de San Antón, antes o castillo de San Antón estaba aislado, non tiña paso è fondearon alí è cando saieu cansados de dormir, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
FONDEAR	<i>Chejamos a Portonovo, fondeamos un pouco, pèro claro alí non había bon sitio pra larjar.</i>	SADA70
FORMAR	<i>nas casas fasían, formábase un baile nunha sala, nunha casa e coa mesma principiábase a toca-la pandereta.</i>	NOIA76
FORMAR	<i>È formouse unha brigada de khuventú femenina,...</i>	CARUCEDO72
FOZAR	<i>pèro sabían que había, xente que o denunciaba; iè tanto fozaban, tanto fozaban non llo encontraban,...</i>	TOMIÑO66
FOZAR	<i>Fozaron muitos toupos no prado. Ta todo toupiado.</i>	OSCOS
FOZAR	<i>Us toupos fozan pra buscar nas minòcas para manterse.</i>	OSCOS
FRACASAR	<i>pènso que a selètividade non filtra suficientemente os rapaces que chègan á Universidade, co cal todos eses mecanismos pensados para que os rapaces chegaran á Universidade con un cèrto nivèl pa poder empezar aí a contarlles cousas xa importantes pois fracasan ...</i>	SANTIAGO28
FRADAR	<i>sentín no castañeiral, ¡buuu! unha ruxida alí de, nos castañeiros -dixo. Alí fradaban, alí facían, alí eu non sei -dixo.</i>	FONSAGRADA65
FREAR	<i>había que atravesar unha carretèra na 'strada è no mirei pór lados è cando me dei conta casi tiñ'ò còche encima miña, o còche frenou alí, casi non-o conto.</i>	VEDRA16
FREGAR	<i>Tódalas noite a miña muller frega que frega con ese cepillo</i>	CENLLEOURENSE87
FUMAR	<i>È había un aquí da Marghalán de riba que fumaba, pèro o carto había pouco è decían que iballe rouba-los cartos, os patacós que tiña San Benito.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
FUMAR	<i>Pèro nós non fomos acostumbrados a eso è a min non me ghusta que fumen as mullères.</i>	FORCAREI45
FUMAR	<i>No, daquèla non se fumaba, buèno èu fumab'à'scondidas,...</i>	SOUTELO-FORCAREI42
FUMAR	<i>No, daquèla non se fumaba, buèno èu fumab'à'scondidas,...</i>	SOUTELO-FORCAREI42
FUMAR	<i>È fumei, ai canto fumei hoxe.</i>	BAIO18
FUMEAR	<i>Eu salín de alí, meus homes, fumando.</i>	NOIA76

FUNCIONAR	<i>O seguinte "A Trastenda" é a vista dunh'hàbitación que funciona como almacén da tenda qu'está cheo de cousas, de cachibaches,...</i>	MONTERROSO40
FUNCIONAR	<i>Eu non poño en duda que eso funcione, non o poño en duda, ...</i>	SANTIAGO40
FUNCIONAR	<i>É un valor añadido, pó cliente non, pa min. E si eu me autoanimo a min mesmo automaticamente eu funciono.</i>	SANTIAGO40
FUNCIONAR	<i>Esta funciona sobre si mesmo, porque, ¿non ves?, ten equí un eixe,...</i>	GUNTÍN60
FUNCIONAR	<i>dous ou tres radios qu'abía no pueblo acaparáronse deles, non deixaron que funcionaran radios,...</i>	GOIÁN79
FUNDIR	<i>a manteigha fundeuse coa calor.</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI40
FURAR	<i>cun barreno furábase un trado deses grandes, furábase por atrás è por adiante,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
FURAR	<i>cun barreno furábase un trado deses grandes, furábase por atrás è por adiante,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
FURAR	<i>ghastei polo menos dèz mil pesetas en traerlle cousas pa matalas è en ver de matala parèceme qu'inda enghordaban porque cada vez furaban máis,...</i>	VALGA65
FURAR	<i>Despois furábase cunh' ...ixola, cunha trencha, cuns trades, e despois abía que, cos alegres, abía que bañalas por dentro...</i>	OCORGO78
FURAR	<i>Est'é un tipo pequeneiro, pero, con todo eso, fura bastante ben.</i>	GUNTÍN60
FUXIR	<i>sei que algho nos comprou. Colleu e fuxiu.</i>	TOMIÑO66
FUXIR	<i>Botou a fuxir, ie onde se foi meter, no adro, alí estaba mitido no adro,...</i>	GOIÁN66
FUXIR	<i>Ie loho el non quedou la i-os outros fuxiron prá casa, i-ó outro día chehou el, ó mediodía, ...</i>	GOIÁN72
FUXIR	<i>Dixo el: "xa chehou, xa chehou", pero os outros fuxiron ie el chehoulle cun coello dentro do saco á casa,...</i>	GOIÁN72
FUXIR	<i>taba un día de tormenta, de tronada, qu'aquilo bueno iara terrible, ie fuximos sin dicirlle nada, sin pidirlle permiso ...</i>	GOIÁN44
GANAR	<i>aquí pois eso vivimos deso è má'r do que ghanan os hòmes,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
GANAR	<i>o nailon foi o peor xa do mundo. Se fora aparello de alkhodón coma antes non podían botar, porque se pudría è entón non khanaban pa el.</i>	OGROVE67
GAÑAR	<i>De broma, ó final acababamos sièmpre picándonos è, è despois xa èra má's duro, però, eu que sei, igual ca nos vaquèros un èr'ò bo è outro èra o malo, o bo sièmpre ganaba, è despois o outro enfadábase, tal è cual.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
GAÑAR	<i>as outras duascenas levounas el, ou sea qu'a el cubreulle, però nós non ganamos prá comida.</i>	FORCAREI66
GAÑAR	<i>cántase unha canción. Gaña o que di a canción toda è pèrde o que pise a còrda,...</i>	FORCAREI15
GAÑAR	<i>Se estaba a araña na súa tea a araña ganáballe á formija, pero se a formija estaba fòra è a araña non estaba na súa tela, gañáballe a formiga.</i>	FORCAREI10
GAÑAR	<i>Se estaba a araña na súa tea a araña ganáballe á formija, pero se a formija estaba fòra è a araña non estaba na súa tela, gañáballe a formiga.</i>	FORCAREI10
GAÑAR	<i>Ah, pois non teño nin idèa, sólo sei qu'o Compostèla fallou un penalti, que perdeu, que o Cèlta ganou i-o demais son todo elecións i elecións.</i>	ESTRADA32

GAÑAR	<i>ses cartos fixérome ir a Alemania porque as faturas había que paghalas è eu non daba ghanado pa pagha-la mercancia qu'había que ter aquí è tuven qu'ir à 'lemania,...</i>	VALGA65
GAÑAR	<i>para falar nesta última liga en concreto, pois estamos esperando a que o Deportivo gañe en Madriz por goleada ...</i>	LAROUCO30
GAÑAR	<i>O sapo decíalle que iba ganar el, e a zorra decíalle que ganaba ela.</i>	VERÍN70
GAÑAR	<i>E que antes os canteiros tamén ganaban moi pouco, Tamén ganaban pouco, eso, ganaban mui pouco. I-así foi progresand'a bida.</i>	GUNTÍN84
GAÑAR	<i>ghanou moito dende que casou, parece outra.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
GAÑAR	<i>¡moito ghanou a casa dende que lle puxestes ese tellado!</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
GAÑAR	<i>o noso ghánalle ó dela en estudioso, tenche bo ver!</i>	COVAS-FORCAREI64
GAÑAR	<i>I-entonces, claro, a clase obrera apoiou os da República, i-entonces ganou a República;</i>	OCORGO75
GASTAR	<i>È nós cando se ghabtaba unha, xa s'iba criando outra pró sitio.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
GASTAR	<i>porque polo camiño non se podía ir de zapatos que se lle hastaban suelas ie solo se compraba un par cada ano,...</i>	GOIÁN 79
GASTAR	<i>gastóuseme o forro do abrigo.</i>	COVAS-FORCAREI64
GASTAR	<i>È despois ese hai que lle poñer un fêro na punta que x'òs había nas ferretèrias porque se non a madeira enseguida se gasta, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
GASTAR	<i>È à grade pois tamén había que..., facías'hasta de madeira todo, hast'or dentes se lle facían de madeira. Gastábanse però non rompían.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
GOBERNAR	<i>i-entonces ganou a República; que realmente non foron os obreros os que implantan a República, que foron os mesmos qu' estaban gobernando co rei Alfonso trece,...</i>	OCORGO75
GOTEAR	<i>tapa ese aceite, que gotea.</i>	COVAS-FORCAREI64
GOTEAR	<i>a billa goteou toda a noite.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
GOZAR	<i>Loho o que hozaba a Maruja do Correo a faérno-los bistidos prós bailes, bueno,...</i>	GOIÁN44
GOZAR	<i>nós tiñamos qu'ir alí ca boca colle-la peseta ou a perra, unha perra, ie, ie salíamos como nehreros, pero faíamolo, nós hozábamos máis c'aquilo...</i>	GOIÁN66
GRABAR	<i>Tamos grabando en Porzún, en compañía dunhos señores mui amables,...</i>	PIANTÓN-A VEIGA
GRACIAR	<i>ibamos un pouquiño cansados, porqu'había unha briza do norte e non jraciaba qu'había que bojare,...</i>	SADA70
GRADAR	<i>nun prado tiñan que botarll'esterco è minèral, moi preparadiño, tiñan qu'ilos terrós moi preparadiños se non levantábas'a ghrade cando se ghradaban.</i>	OPINO67
GRADUAR	<i>Este ano vaise graduar en Filoloxía Galega.</i>	SANTIAGO30
GUIAR	<i>¿Como vai a ter mal camiño? Xa guiei por aí, xa tes unha pista aí a dèr metros. Se fora antighuamente, pòs si.</i>	ROSAL64
GUSTAR	<i>È ghústame moito qui- a consèrven è ghústame moito os que falan ghallegho.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
GUSTAR	<i>resulta è ó caso que se puxo à come-lo caldo è ma'los chourizos è a carne è ó que se lle botou, è a rapaza comeu com'un sabañón, nunca comeu comida que lle ghustase tanto.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73

GUSTAR	<i>A caza gústame tamén, però gústame menos que à pesca.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39
GUSTAR	<i>A min gústame a partida, ¿no?, os sábados ou os domingos a parte, ¿no?,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
GUSTAR	<i>Depènde, por exemplo os chourizos de casa no me justan moito,...</i>	FORCAREI10
GUSTAR	<i>È aquí pois como eu non quería estudar, pois, miña nai dixo, vas a unha pasantía para sacar o certificado de estudos primarios è logo pois aprendes de modista ou algo que che guste así.</i>	PONTEDEUME41
GUSTAR	<i>È dábanlle moito chocolate por èjemplo á mañán. A min tamén xa que no me gust'ò chocolate èu fixen unha vida nòrma,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
GUSTAR	<i>viño romano que din que tèn un grado menos que a auga, è si que sabe rico, pero o malo è que è bastante ácido, è senta así un pouco mal ó 'stómago, pero nós para consumo nòso pois polo menos os homes da casa gústalles è si vèn unha visita è tal pois tamén din que si que 'stá ben,...</i>	PONTEDEUME41
GUSTAR	<i>despois fun con unh 'àmiga que vivía por alí na calle Santander è ibamo-las dúas xuntas è como èla lle gustaba un rapaciño que vivía por Juan Flórez ...</i>	PONTEDEUME41
GUSTAR	<i>A min a verdá è que no me gusta moito a forma de ser dos galegos,...</i>	ESTRADA32
GUSTAR	<i>Hòme si, eu nunca fun porque nunca justei deles, però supoño que o Curro Romero ou aljo así.</i>	NOIA26
GUSTAR	<i>A min gústame máis Descartes. Pènsolo estudialo eu pola miña conta.</i>	MUROS17
GUSTAR	<i>Gústanch 'os depòrtes.</i>	OPEREIRO18
GUSTAR	<i>xa tía dèz ou docí anos; xa me gustaban as nenas máis qu'as obeyas.</i>	OSCOS
GUSTAR	<i>Le a min hustábame muito bailar, acórdome bian que bailaba mui bian,...</i>	GOIÁN44
GUSTAR	<i>Mociña, ¿qué che gusta desta miña tendiña toda que teño?</i>	AMES86
HABER	<i>No estranxeiro o gordo è o que trunfa, eso haino que mirar nas estadísticas è en tódolos sitios è hai medidas jrandísimas, pantalós para todo jordo canto haba.</i>	RIBEIRA55
HABITAR	<i>Chistes que decía que o decían antes os frades, mais os crègos qu'habitaban aí no mostèiro.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI11
HUMEDECER	<i>Había veces qu'en casa había que poñela polas airas que secara un pouco porque se non humedeciase è despo's non-a comía o ganado.</i>	RUBIÁ67
IMPOÑER	<i>sèmpr'estab 'habituad'à eles è cuando probei en Madriz que non o conocía, tiña vintèdous anos, non saíra nunca da casa nin vira nada entonces claro impúxome un pouco ver unha cidade tan grande...</i>	OURENSE25
IMPOR	<i>O modèlo aquí impòn, ou ò menos dá a impresión de que è o que trata o pintor, de que impoña a quèn-o mira,...</i>	MONTERROSO40
IMPORTAR	<i>eu aquí veño ós cartos, que non veño ós honores, a min os honores no m'impòrtan, ...</i>	VALGA65
IMPORTAR	<i>Ti arregla a túa vida, que a miña nada che importa.</i>	VIVEIRO86
IMPORTAR	<i>eles viven tranquilos, non se importan por ninguén.</i>	COVAS-FORCAREI65
IMPRESIONAR	<i>Dis ti, jo mamá porqu'están alí as monxas metidas, porque non pòden saír, a parte tiñan colex'o, non se veían para nada, eso si que è algo que me impresionou.</i>	NOIA26
INCHAR	<i>eu teñ'un martillo è unha unque è un ventilador, antes era un barquín, non sabes, que se tiraba por un pau co el è inchaba,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
INCHAR	<i>sóplalle pa que se inche, burro.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70

INCHAR	<i>iou non sei como non se esnafrou porque co peso diala, ie claro, ó outro día xa iaran os carnabales, inchoulle a cara de tal maneira qu'os ollos tiños cerrados da inchazón,...</i>	GOIÁN44
INCORPORAR	<i>Ós dazaoito incorporèime ó servicio militar, á guèrra nacional.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
INFLUÍR	<i>sería estupendo que en cada pobo de Galicia houbèra un alcalde que fora coma este señor en canto ó tema que tocou que foi o da emigración. Este é un tema que a min tamén m'influye moito, non,...</i>	MONFORTE53
INGRESAR	<i>eu estouche por apostar que o Iglèsias ingresa na Real Acadèmia Española.</i>	BAIO18
INGRESAR	<i>Si. Despois ingresei no Majisterio Nacional, i-empezamos a subir o majisterio,...</i>	OCORGO75
INSTALAR	<i>è despois foron pó País Vasco, 'pois no País Vasco naceu meu irmau, viñeron p'aquí, instalárons'aquí è eu nacín aquí.</i>	SOUTELO-FORCAREI20
INSULTAR	<i>A Vanesa chámanlle Vanesa Marquesa, a Sara insúltanlle con que lle gusta un neno que se chama Martín;</i>	FORCAREI10
INTERESAR	<i>Eu cando teñ'un èsamen è hai un partido non lle prèsto moit'atención, interèsome sólo polo resultado è nada máis.</i>	VEDRA16
INTERESAR	<i>pá lonja èr'ás sète è a lancha entre unhas cousas è outras chegab'á Ferrol ás nòve ou nòv'è pico, dependía è xa non interesaba.</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
INTERESAR	<i>È o que ll'interès a èla, moreno, físico..., èla quèr facer matemáticas.</i>	MUROS17
INTERESAR	<i>bótase según pra que seña: s'é erba pra, pra secar, pos interesa más a erba do peís;</i>	GUNTÍN52
INTERESAR	<i>Interésall' a el porqu' está 'studiando.</i>	GUNTÍN54
INTERESAR	<i>Ben sei, ben sei, pero iso a min que m'interesa, iso non m'interesa nada,...</i>	GOIÁN82
INVITAR	<i>non envitabas tanta xente como s'envit'àhora, envitabas familiares è à'lghún amigo ghrande, que non è com'àghora, qu'àghora envitan pra que lle, pra que dean reghalos è paghen a voda,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
IR	<i>A denuncia vai no xulgado.</i>	SANTIAGO78
IR	<i>Entráronlle na casa e fóronlle ós cartos.</i>	FORCAREI50
IR	<i>a min dixérome que iba pa cura, non sei se é certo ou non.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
IR	<i>decían que ó médico lle iban as mulleres.</i>	COVAS-FORCAREI64
IR	<i>o motor xa non vai, agora cansou.</i>	COVAS-FORCAREI40
IR	<i>chegar tarde é algo que vai moito con el.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
IR	<i>ovella que vas pró monte, co rabo tápa-la cona e pa que o demo non te leve unha centella te coma.</i>	COVAS-FORCAREI65
IR	<i>os mozos daquela iban de traxe e corbata.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
IR	<i>sempre foi moi formal e vai na súa maneira de ser.</i>	COVAS-FORCAREI70
IR	<i>a cousa non vai con eles.</i>	COVAS-FORCAREI38
IR	<i>o que dixeron alí iba por el.</i>	COVAS-FORCAREI38
IR	<i>o negro vai con moitas cousas.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ34
IR	<i>cando se vai de festa gústame que a xente vai ben.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
IR	<i>e nos meses que van de maio a ajosto non fai mal o sol.</i>	VILAGARCÍA40

IR	<i>a blusa non vai con esa saia.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI32
IR	<i>Se cadra inda ibamos durmir un anaco e levantabámonos e ibamos ó muíño.</i>	CORISTANCO85
IR	<i>Esa anda no aire, vese, unhas veces vai máis alta e outras vai máis baixa.</i>	CORISTANCO85
IR	<i>E non iba; porque entonses ti currias toda a noite tragh do carneiro e o carneiro non iba prá casa.</i>	MAZARICOS46
IR	<i>esperade aquí, que vou polo coche.</i>	SANTIAGO38
IR	<i>as nenas das Casas Novas van todas xuntas á misa.</i>	SANTIAGO78
IR	<i>Hoxe non hai vergonça: tanto lle tèn que lle dighan que vaia coma que non vaia. Se vai, vai, e se non vai queda.</i>	NOIA76
IR	<i>á misa vaise no coche, antes íbase andando.</i>	COVAS-FORCAREI64
IR	<i>Velaí a vai, xusto á hora que che dixer.</i>	CACHAFEIRO- FORCAREI40
IR	<i>Non ven máis que un ó outro. Tropesan nun e tropesan en calquera, porque non ven, cando van.</i>	NOIA76
IR	<i>levan unhas cuantas bestas, xa, domésticas, mansas, e aquelas van diante, hacia ó pueblo, e os outros van dor lados, dor lados, e hai moito quen lle axude.</i>	CERDEDO55
IR	<i>Como é así unha festa, así salvaghe, van os forasteiros tamén, e levan pois, un pau ghrande, e un torna dun lado e outro torna do outro,...</i>	CERDEDO55
IR	<i>Mira, aí o vai</i>	LOUREIRO- COTOBAD80
IR	<i>ese día tamén vou nas barcas.</i>	CERDEDO10
IR	<i>còlles ó mellor, còlles, dous quilos, dous quilos è medio, vamos o quilo vai a dúas mil, non è coma o pulpo que o quilo vai, vai a quinientas...</i>	CANGAS14
IR	<i>còlles ó mellor, còlles, dous quilos, dous quilos è medio, vamos o quilo vai a dúas mil, non è coma o pulpo que o quilo vai, vai a quinientas è tamén agora vai, vai a catrocentas, tamén vai mui barato.</i>	CANGAS14
IR	<i>...vai a catrocentas, tamén vai mui barato. ¡O ghrande èh! Que ten ido asta catrocentas è pico</i>	CANGAS14
IR	<i>Tiñas que ir asta alí, però mandábante pá casa,...</i>	BARREIROS20
IR	<i>Vai vello e pensa no máis</i>	COVAS-FORCAREI70
IR	<i>però tamén a usté lle dixer do nido do mèrlo è tamén lle me foi polos chichorros, así que unha cousa quedalle pola outra.</i>	SCOMBALUGO69
IR	<i>gracias a Diòs, non fai falta porque xa van os tratores è xa vai todo ár viñas.</i>	SOBER52
IR	<i>Vai un día chamou òn chaval, desconfiaba dun tío è dicelle...</i>	CHANDREXA23
IR	<i>tamén había moito menor vacas, qu'agora non vai unha vaca pró monte;</i>	ACIVEIRO- FORCAREI82
IR	<i>È non quería que fose de canteiro, è despois adeprendeum'o oficio de zapateiro,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
IR	<i>È onde son bastantes hermanos, coma por eghèmplo èu que somos seis, un día vais'à casa dun, outro día vai...,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI75
IR	<i>Iba nor zòques, nor zòquiños.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI60
IR	<i>Fun dunha vez ó San Ramón a Bustèlos, andando todo polo Candán, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI60

IR	<i>Ás veces tamén iban xente d'èda, xente xa maior,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI39
IR	<i>na nòsa casa houbo dèz persoas. Ahora somos tres. Nòrmalement'a xente vaise, non lle gusta esto,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI29
IR	<i>Vanse ós cardos è ós xanxoás qu'è o típico das fogueiras, è despois saltamos así na fogueira...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI25
IR	<i>Despo's elevounos o precio ese Jesús Còrme,[d]o bar Vitoria, xa subeu ó xornal, e'si fomos.</i>	FORCAREI92
IR	<i>Per'èlas así com'àghora á taberna non iban. Eso èra o que había antes.</i>	FORCAREI66
IR	<i>eu vou tódolos domingos, tódolos domingos tocar á misa è márchome d'aquí pois xa che digho casi un par d'hòras anter da misa...</i>	FORCAREI66
IR	<i>hai que ter tod'a punto, estar alí è o cura vaiche a outro sitio è chegha è tèslle que ter todo preparado,...</i>	FORCAREI66
IR	<i>Entonces mèu irmau vaimè casi sièmpre el prás campanas, se vou eu na procesión,se vou eu coa bandexa na procesión ...</i>	FORCAREI66
IR	<i>tès qu'esperarlle a que levede o seu tempo correspondiente è hai alghún panadeiro que pa acabar pronto ou lle bota moita levadura de máis por culpa de que apure máis a fornada, è'ntonces eso xa non vai no seu.</i>	FORCAREI45
IR	<i>Antes se non ibas ti a unha fèsta, se non te deixaban ir teus pais a unha fèsta os compañeiros tampouco non iban,...</i>	FORCAREI45
IR	<i>porqu'a xente xòven xa non vai alí pa nada, vaise toda para baixo è arriba non queda nada,...</i>	FORCAREI32
IR	<i>a gasolina foise..., será porque fixestes quilómetros.</i>	FORCAREI50
IR	<i>Hai misa, vaille xente á casa súa, do que lle morreu.</i>	FORCAREI12
IR	<i>tamén xògo no tío vivo, nas cadeas que hai que poñer un seguro por diante porque se non caes, tamén vou nas barcas.</i>	FORCAREI10
IR	<i>Fôronm'à miña voda foron má's de cincuenta mozos è mozas...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
IR	<i>Cólle-lo carro i-às vacas, vaste pó monte è co fouciño apáña-lo toxo è valo empaveando</i>	SOUTELO- FORCAREI60
IR	<i>Ahora xa non fas nada deso porqu'ahora xa o pouco que teñan libre xa van pá tabèrna, toma-lo cafè con leite,...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
IR	<i>Po'r vaise os domingos á misa normalmente.</i>	SOUTELO- FORCAREI22
IR	<i>Ô Changüi porque a min no me deixaban ir a outro sitio,...</i>	SOUTELO- FORCAREI42
IR	<i>os cartos vanse de contado se non tes tino deles.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
IR	<i>tamén fastidiaría que fora miña nai è má's mèu pai, non porque non lle gustara ir a miña nai que xa non è a primeira vez,...</i>	SOUTELO- FORCAREI42
IR	<i>Vamos, hoxe porque lle tocou. Hast'à hòra de face-la comida irei.</i>	SOUTELO- FORCAREI22
IR	<i>Pois, irei ó toxo á tarde tamén.</i>	SOUTELO- FORCAREI22
IR	<i>Meus primos foron todos a'scòla aquí porqu'èran todos bastante má's pequenos ...</i>	PONTEDEUME41
IR	<i>pero claro como todo dependía de Madrí pois o contrato foi a Madrí e de Madrí pois non sei por que medio de trasporte veu porque tardou unhos catro meses en chegar de novo á Coruña...</i>	PONTEDEUME41

IR	<i>eu cruzèime con èla, o que pasa qu'eu debía de vir por unh'acèra è èla pola outra. Èu non contaba con qu'èla fose,...</i>	PONTEDEUME41
IR	<i>teño un piso aquí en Santiago è vivo con miñ'abuèla, un tío è mais miña ermán è polo fin de semana vou a Vèdra,...</i>	VEDRA16
IR	<i>Despois cando fun para sèsto, que empezaron a..., empezou os profesores mistos, è despois xa no me gustaba xa tanto estudar ...</i>	VEDRA16
IR	<i>Ar vacas bāixaban bèn, pèro despois cheghand'aquí á còsta máir ghrande cerca da carretèra, vai moi de pino è s'ar vacas che dan en beixar, pèsall'o carro ...</i>	LALÍN70
IR	<i>Ar vacas bāixaban bèn, pèro despois cheghand'aquí á còsta máir ghrande cerca da carretèra, vai moi de pino è s'ar vacas che dan en beixar, pèsall'o carro è van de fuciños e vai carro è vacas è todo pá...,</i>	LALÍN70
IR	<i>I-eso formaba parte dos recòrdos. Lògo un bon día, dixèrome qu'había qu'estudia-lo bachillèrato, fume pa Lugo, fume facer os esámenes d'ingrèso, ...</i>	POL68
IR	<i>unha película suave en calquèr caso, non, ò sea debería estar concienciada para eso, non creo que ll'influlla moito, eso máis bèn vai en cada persona, ...</i>	OURENSE27
IR	<i>è quedas bèn è vai meu abuèlo, o bisabuèlo de Conchi è colleuno nun brazado pa tirar con el ô mar, que vivía ô lado do mar o mórto ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
IR	<i>ese mirmo dente rompino ôs trece anos outra vez, que è o que teño pòst'ahora que o tuven que pór ôs dazasète anos, cando fun pá música.</i>	VALGA65
IR	<i>Non teño morriña de Ourense, de vez en cando tamèn vou alí,...</i>	OURENSE25
IR	<i>Aínda saliches domingo pasao, ou non fuche a Follateira.</i>	LUINTRA21
IR	<i>Por eso que entonses montan a media...a media...sólo, entèrisas sólo son as que van da quilla, que son as que pèkhan na quilla,...</i>	OGROVE67
IR	<i>Alá foi o Alfredo, foi co cuñado, foron abaixo,...</i>	VERÍN44
IR	<i>despois veu o lobo e díxolle (...) Déixame quentare. Pois vai buscar un carneiro, e despois quéntaste. E foi por un carneiro.</i>	VERÍN70
IR	<i>eu traballei moitos anos con este home que tuvo un final trágico e se afogou, tal Vidasol que estaba en Televés, entonces el iba conmigo neste tema e tal</i>	SANTIAGO40
IR	<i>van metidos un por un lado è outro por o outro lado do cuello da vaca, entonces o apear ese vai por debaixo do cuello è non solta o xugo a vaca,...</i>	MONDOÑEDO60
IR	<i>na vida tod'à vida hubo gordos è delgados, guapos è feos, è moitas veses a mellor fermosura è a que vai por dentro, eso è o mellor dunha persona.</i>	RIBEIRA55
IR	<i>outra bez, fumos entre dúas ou tres, e fumos cabo dunha señor' e fixémola bailar,...</i>	OCORGO69
IR	<i>e ib' ... señora 'n Lugo, e comía muito, e despois fun eu, e sabía qu'iba en Lugo, e tirei cas zocas, ...</i>	OCORGO69
IR	<i>o Entruido xa bai bello, xa bai cheo d'arrautare,...</i>	OCORGO77
IR	<i>Muito non daba, que daquela... Tiña de todo, tiña xabón, tiña de tod' esas cousas. E despois fun a madeira.</i>	OCORGO78
IR	<i>Buen' ome, bueno, pois ireime ca túa idea.</i>	GUNTÍN84
IR	<i>Tèn qu'ir usté mañá polo xato. ¡Sen romedio, è!</i>	NEGUEIRA
IR	<i>díjoll'eu áquela mullèr: ¿quèr sardiña? Non vaite qu'hoxe non damos limósna.</i>	SADA68

IR	<i>ó outro día xa se foi, con medo è todo, xa se foi ó mare porqu'o mare non se podía deixar, éramos rapaces nòvos è daquèla vivíamos sólo deso.</i>	SADA70
IR	<i>èra un carjamento pelijroso porque, siascaso, podíase vir carjado è cás'irse a pique, íbas'un pouco a lancha,...</i>	SADA70
IR	<i>¿Únde vai ese? - Pos, anda por aí.</i>	NEGUEIRA
IR	<i>había na miña parroquia un cura e tiña un sacristán que lle iba a caixa das ánimas e mais íballe tamén o viño.</i>	FEAS49
IR	<i>A pesar de que as cousas non nos ban bèn nel campo, tan as casas con èlètrodomésticos, ...</i>	PIANTÓN-A VEIGA
IR	<i>El amo chegóu á finca y èu despòis deixèi-nas obeuas è funme por detrás d'úa parede d'un zarro de xestas, è despòis...</i>	OSCOS
IR	<i>è despòis nun me deixaron ir pra unde taba a pulabila, qu'abía alí rapaces...</i>	OSCOS
IR	<i>despòis d'amaña-las cargas, nosoutros fòmonos pra dèntro da casa, è comèmos è bebèmos bèn.</i>	OSCOS
IR	<i>us rapaces que nos dixèron que taban os guindiyas esperándonos al sòn d'un zarro nó camín que bai para Nunide,...</i>	OSCOS
IR	<i>É indo no camín, encontrouse con outr'òme.</i>	OCEBREIRO
IR	<i>E despois díxoll'ahudo ó tolo, ¡Bámonos ò!</i>	OCEBREIRO
IR	<i>Pois aora dáme tu a min seis mil pesetas. Se non, bas preso aora mesmo, ti ía todos.</i>	OCEBREIRO
IR	<i>qu'íara un ordoñista acérrimo, pois tiña unha pasión tremenda polo Ordóñez porque disque fora o que fixara a carreteira que bai ó muelle,...</i>	GOIÁN79
IR	<i>O cura foi ó muiño e meteu a cabeza dentro.</i>	OUIROL68
IR	<i>Vádelle valer mociñas que vai polo río abaixo.</i>	VIVEIRO86
IR	<i>O cura e maila criada foron ós garabullíños.</i>	TORDOIA83
IR	<i>Costureiriña bonita, ¿onde che van as cores?</i>	LAMAS DE CUALEDRO-VERÍN77
IR	<i>Miña nai e maila túa, van xuntas no Xubileo, a miña vai de mantilla, a túa vai de chapeo.</i>	A BAÑA68
IR	<i>Ei che vai o desafío, nena do pano marelo.</i>	SANTIAGO78
IR	<i>desde a carretera vai unha vereas, así unha corredoira coma dun camiño de carro</i>	CENLLEOURENSE87
IR	<i>Tenme conta desa galiña... E mais das ovellas, que non me vaian á horta.</i>	MUIÑOS68
IR	<i>Na alba do día, bota un, unhas cuantos fuèghos, è tocan a campana; è entonces vai o puèblo todo.</i>	CERDEDO55
IR	<i>Mira, aí o vai.</i>	FORCAREI30
IR	<i>Cuando xa estaban arrodillados todos el foise detrás da novia,...</i>	TRIACASTELA41
IR	<i>pèro ár veces un, cando se van, queda, queda rindo è queda pensando co rollo i-ò significado das conversas que eiquí ten habido.</i>	RAMIRÁS64
IR	<i>Levantábámonos è almorzabamos è ibámonos pró monte a traballare.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
IR	<i>adeprendeum'o oficio de zapateiro, pèro o oficio de zapateiro no me daba, fume de cantèiro.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
IR	<i>Buèno abr'a pòrta que me vou.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78

IR	<i>xogando ó tute gustábame moito ir co papá porque ganabamos sempre.</i>	COVAS-FORCAREI64
IR	<i>fóiselle o trator e non o pudo dominar.</i>	COVAS-FORCAREI64
IR	<i>ibaselle a cabeza e a pouco máis cae se non a agarro.</i>	FORCAREI50
IR	<i>o tempo vaise e non facemos nada.</i>	CERDEDO60
IR	<i>Tanto andas voume, voume, xa te puideches ter ido.</i>	OUIROL84
LAIIAR	<i>entonces dixo: Bueno, home, bueno. E ela laiaba, e entonces dixerlle eu:...</i>	FEAS49
LAREAR	<i>onte María encheuse de larear con nós.</i>	XINZO-PONTEAREAS
LARGAR	<i>non sei cantos quilos serían de nécoras, que máis ben viñan nécora, porque largábase á tarde e collíamso á mañán,...</i>	CANGAS14
LARGAR	<i>Ademais que hai unha lei no mar que non a respetámo-los mariñeiros, eu non, eu xa hai anos que non ando ó mar, però hai unha lei qu'os aparellos lárkhanse antes da pòsta do sòl è hai que colle-los antes da saída do sòl ...</i>	OGROVE67
LARGAR	<i>E ó día, collen o día para larjar è si non pescan vèñen prá casa, però si larjan botan tod'à noite.</i>	SADA68
LARGAR	<i>È despòis dixerll'eu...Buèno. Bin bir el xato. I èu laguéi.</i>	NEGUEIRA
LARGAR	<i>fumos indo, è fumos hat'à boca de Cedeira, è alí antes de chejar a Cedeira, na praia pequena larjamos è non matamos nada.</i>	SADA70
LARGAR	<i>Pòis mira tu qué cabilou. I èu larguéime por non saber nada i espòis dice:...</i>	NEGUEIRA
LARGAR	<i>Entonses sácase o marisco e lárgbase,...</i>	CAMARIÑAS63
LARGAR	<i>E vén o cativo e colle os zapatos e o carneiro e foise, largouse, largouse.</i>	RIOBARBA81
LAVAR	<i>Esas camisas de alghodón lavan moi ben</i>	COVAS-FORCAREI65
LAVAR	<i>as mullèrs tan aí ó lado, lávanse as tripas...</i>	LOVIOS48
LAVAR	<i>Lavábas'a lan è vareábase bèn vareada,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
LER	<i>Si, ahora non leo mòito porque os profesores esti-ano non mandaron libros pa ler,...</i>	VEDRA16
LER	<i>liu nun papel, liu alí na peneda aquela.</i>	AMES86
LERIAR	<i>estiveron leriando toda a tarde.</i>	COVAS-FORCAREI65
LEVANTAR	<i>Ó palanghre do conghrio, poi ighual...Pola mañán, aí ás catro da mañán lovantán.</i>	CAMARIÑAS63
LEVANTAR	<i>Teñen que traballar en area, nos lombos de area, e levantan pa arriba e vén o espadín todo.</i>	CAMBADOS49
LEVANTAR	<i>Non tiñamos hòra figha, levantabámonos a calquèr'è hòra,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
LEVANTAR	<i>è despoise cando viñ'à calore, poi levantábans-'os torrós, è..., è despois facíanse...,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
LEVANTAR	<i>Cand'empecei a traballar, empecei a traballar pa Larsa, è levantábame, pois ás sète da mañán.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
LEVANTAR	<i>Ás dúas da mañán levántom'eu è mailos fillos porqu'un sòlo non dá,...</i>	FORCAREI45
LEVANTAR	<i>Mira que levantábase de noite è decía "ven comigho qu'ai ándanlle fozand'a casa",...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
LEVANTAR	<i>xa pensaron que quedaba inútil è Juan Leis xa non ch'èra nada, èra unha miniatura è botou quince días tamén sin ir ó mar, o dazaoito que non podía, non podía levantarse da cama ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71

LEVANTAR	<i>è tódalas vèllas bailando, levantáronse tódalas vèllas, hasta miña tía Helena, que non tiña quèn a quitara a bailar de fea que era.</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
LEVANTAR	<i>Ô día sijiente, levantábamonos para ir traballar ô que fose, nas fincas, na casa, ô monte, ...</i>	CARNOTA50
LEVANTAR	<i>El se levanta pa preparar o desalluno pás oito, dách'o desalluno todo, còlle, lava todo, deixa todo listo.</i>	RIBEIRA28
LEVANTAR	<i>nun prado tiñan que botarll'esterco è minèral, moi preparadiño, tiñan qu'ilos terrós moi preparadiños se non levantábas'a ghrade cando se ghradaban.</i>	OPINO67
LEVANTAR	<i>O mar de fondo que se di, non se sabe, pòde haber un temporal se cadra donde sea, però aquí levántase un mar ènòrme que non sabes...è está calma que non hai vento nincún...</i>	OGROVE67
LEVANTAR	<i>canto máis ruído sentía, máis metía'scape aínda, però viñen pá casa, è xa non cenín nin nada, metime na cama co medo, è no outro dí'a: mañán, levantime è fun mirar, è caíra un pedazo de muro, ...</i>	OGROVE28
LEVANTAR	<i>n'o: deixaron pasar, è estuvo alí hasta que amañeceu, è despois levantouse o sarkhento de khuardia, vén alí, reconoceuno, è mandouno pá casa.</i>	OGROVE59
LEVANTAR	<i>E marchou, púxose a segar e sentíu un golpe nun nicho e levantouse e mirou, pero non viu nada.</i>	VERÍN70
LEVANTAR	<i>o que aí é mal de ollo, que te lebantas pola mañá, è decían que si, ...</i>	LUBIAN
LEVANTAR	<i>È nesto, o outro com'estaba bibo, lebántase de medio corpo e dice..</i>	OCEBREIRO
LEVANTAR	<i>Entonces levantabas'o maio è baixaba o golpe aquel do mallo è...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
LEVANTAR	<i>Nòrmalmente sièmpre, cada un reza así a súa oración, nòrmalmente cando vai pá cama è cando se levanta.</i>	FORCAREI15
LEVANTAR	<i>O que queira vivir san que se levante temprán.</i>	TUI70
LEVAR	<i>Levabámonos mes arriba mes abaixo, però decire tès vinte anos..., de vintècatro.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
LEVAR	<i>a roupa de liño habíaa antes, pero aghora xa se leva outra vez.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI80
LEVAR	<i>O meu traballo principalmente e nos vinte anos que levo na empresa foi de atención ó público, nada máis un ano è medio que estuwen c'a ispèción, ..</i>	PONTEDEUME41
LEVAR	<i>Lèvo aquí en Santiago desde o ano mil novecentos oitenta, que vin a 'studiar entre comillas a carreira de dereito.</i>	ESTRADA32
LEVAR	<i>inda qu'aghora as mullèrese, ás máis xóvenes van aljunhas ás fàbricas, però bueno, è así lèvase o campo è mais lèvase a industria.</i>	VALGA54
LEVAR	<i>No mer de òtubre o primeiro que facemos ô apañalo è estrughalo, lèvase pá casa no ghavexo ou en capachos ou en caixa ...</i>	RIBADUMIA45
LEVAR	<i>Mate aínda se lèva porque si sabes, sabes, però física se che tòca un problèma chungo...</i>	MUROS17
LEVAR	<i>A xente igual márchase asta Berín co còches, com'aora casi todo mundo tèn còche,...- Que tal se levan cos de Hermisende. Nò, nò, lèbanse bèn, ¡si, hè, buèno!</i>	LUBIAN
LEVAR	<i>este ano lèvase moito o rubio.</i>	LOUREIRO-COTOBADA32
LEVAR	<i>todo era xènte nòva i-hàbía moita xènte i-èntonces pois, claro, todo se levaba.</i>	SOBER52
LEVEDAR	<i>despois da formadora xa vai pó forno, però nós non, nós aínda temos eso de que levede o pan nos armarios è todo eso;</i>	FORCAREI45

LEVEDAR	<i>è o panadeiro coa mirma fariña fai millor pan ca outro porque tès qu'esperarlle a que levede o seu tempo correspondiente è hai alghùn panadeiro que...</i>	FORCAREI45
LIAR	<i>Téñoll' oído esí contar a miña nai, per' estes son contos antigos. Qu' unha bez, unha... unha qu' era mui bella, e tiña sete nobios. E despois, liarons' unha bez todos por ela.</i>	OCORGO69
LIBRAR	<i>O ano vintè...dous marcheime, intrei ó Servicio, librèi por corto definitivo è mais por ochènta pesos que lle dèi ó médico militar.</i>	FORCAREI92
LIBRAR	<i>entonces aí foi cuand' o colleron as quintas. E librei por corto.</i>	OCORGO90
LICENCIAR	<i>acôrdome que botei vinte meses na mile voluntario, licencieí un vènres è caseime un luns.</i>	SOFÁN42
LICENCIAR	<i>Eu xèmpre digo de que eu non licencieí, que debo ser agora teniente coronel ou coronel,...</i>	SOFÁN42
LINDAR	<i>Ese comentario linda coa aberración.</i>	SANTIAGO35
LINDAR	<i>a nosa veigha da Fonte linda coa deles, eso seino eu.</i>	COVAS-FORCAREI65
LOITAR	<i>outras din “que tendrá esta casa que hai algo al trasponer el umbral de esa cancilla, algo te aprisiona”, a alma de Rosalía, esa sombra galega que loitou tanto por Galicia è que deixou tanta humanidá.</i>	PADRON70
LOSTREGAR	<i>Decimos a santa... cando lostrègha así moito decimos Santa Bárbara bèndita è eso.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86
LUCIR	<i>Aqueles cambios de luses, nin che luse roupa nin che luse nada, en cambio as salas de fèsta véxoas coma máis animadas,...</i>	CARNOTA50
LUCIR	<i>Si, xa contamos un relato ben feito, pero todas son berdades. I-as berdades sempre lucen en tódalas partes.</i>	GUNTÍN84
MADRUGAR	<i>è entonces, claro, madrugábamor moito, había que ir a pê, levaba dúas horas o camiño...</i>	SOBER
MADRUGAR	<i>È tamên tebo... Tebo tamên algo descomposto, còño, por eso madrugou así.</i>	NEGUEIRA
MADURAR	<i>ibamos cand'èr'ò tempo das uvas, habí'àll no Forno unha viña que as uvas non maduraban siquèra, però ibamos fastidiarll'alghunha de vez en cando ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
MADURAR	<i>Despoise cando x'à uva vai vindo, xa madura, que vèn sendo xa aproximadamente no mer d'agosto, últimos de Julio, nos últimos de Julio damos sulfate de pèdra,...</i>	RIBADUMIA45
MALLAR	<i>Pois èra a motor è unha polea è sèrraba un tambor è mallaban así; mallaban cun tambor.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
MALLAR	<i>Aquèlas mallaban sólo. Èra unha máquina, un motor.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
MALLAR	<i>Despois cando viñ'à máquina pa mallar mallábase è despois había que limpalo è despois metíase noutro pendello...</i>	OPINO67
MALLAR	<i>E despois os homes mallaban e nós revolvíamolo todo, todo.</i>	VERÍN65
MALLAR	<i>abía que malla-lo pan. Mallaban-unhas máquinas destas antigas con motor.</i>	OCORGO70
MALLAR	<i>Si viña unha nêcora na rede, que viñan, que se mallaban è todo, machacabámola, machacabámola cos pés.</i>	CERVO71
MALLAR	<i>O centeo è ò trigo mallábase con mallos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
MALLAR	<i>è valía seis pesetas, è pr'aforrar daquèla seis pesetas non se mallaba coa máquina.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
MALPARIR	<i>eu cómprolle a mula -dixo-, però tènme que responder que non malpaira. Se malpaira, non lla quèro.</i>	VILARDEVÓS20

MAMAR	<i>Xa saliran de cuas madres, xa nun mamaban.</i>	OSCOS
MANCAR	<i>E qu'a cencia das zonas é que traten ben os pes. Porque, se cadra, hai unhas zocas ben feitas e, e mancan...,</i>	GUNTÍN73
MANCAR	<i>Según caín, pof, non me manquei, è. Abíache bon sito.</i>	NEGUEIRA
MANCAR	<i>¡Ai, que paus che dein ònt'à noite! ¡E, se cuadra che manquein!</i>	OCEBREIRO
MANDAR	<i>Miña nai de pequeniño, mandoume polas ovellas</i>	GALDO-VIVEIRO61
MANTER	<i>Pênso que se mantên o da comida, 'hòra o de vivir a fèsta non, non se vive como antes.</i>	FORCAREI32
MANTER	<i>España èra un país neutral, non tomou partes a ONU, entón España mantiñase a ralla sobre o conflito, neste caso è un país máis da ONU...</i>	LAROUCO30
MANTER	<i>sabe mui ben ese touciño. Incluso se pode comer no lume, nun espeto, no lume, como churrasco. È mui sano, e mantén mui ben.</i>	OCORGO70
MANTER	<i>biben casi desta cousa de, do contrabando, ¿non?, È do que se mantein máis, do contrabando.</i>	LUBIAN
MAQUIAR	<i>E, e moitos pagharon que non querían que lle maquiase.</i>	MARÍN60
MARCAR	<i>Cunha plantilla marcábase a forma do pê, buscábase pola plantilla doutro zòco vèllo ou dun zapato ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
MARCHAR	<i>Non, marcharon de aquí todos, non hai nada, deso.</i>	CORISTANCO85
MARCHAR	<i>E ó desarneghalo marchábatche; tirábatche cagh paredes e marchaba.</i>	MAZARICOS46
MARCHAR	<i>¡E marchánome as vacas!</i>	MAZARICOS46
MARCHAR	<i>Collía, poñíase as cirolas de estopa, collía a vara que tiña pa ir cas ovellas e marchaba dereito á misa.</i>	ESTRADA55
MARCHAR	<i>pelexan, mátanse; e cada un marcha coa súa, chámanlle a ghrea, si.</i>	CERDEDO55
MARCHAR	<i>vaille levar á , á tía Lucinda, á tía Lucinda de Troncoso, iè vaslle levar iè, porque vai marchar pó Brasil.</i>	TOMIÑO66
MARCHAR	<i>Despois en inviernò pos nada; á parte que a xènte marcha toda a estudar i-òs fines de semana pòs queda a xènte de sièmpre, mui mal.</i>	CANDÍN9
MARCHAR	<i>¡Marche, señor cura, márchese antes de que veña!</i>	BECERREÁ14
MARCHAR	<i>È cuando o, o outro marchou á cociña, è foi o compañeiro è cambioulle o fio i-àtoullo á tarima da cama da vèlla, è do vello.</i>	CASTRELODOVAL50
MARCHAR	<i>Despois derd'ai marcheime-me, o ano sasent'è tres marcheime d'ai è fun a...Andorra,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
MARCHAR	<i>facía falta pr'aquí pra esta zona èr'à parcelaria que sin-a parcelaria estes novos todos tèn que marchar polo mundo...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
MARCHAR	<i>tiñamos cun motorioño díquel è unha bièla è unha bandexa que tiñamos de madeira, è estáball'entrand'a augha è'ntonce-lo barro marchaba è como o wolfram è pesado quedábas'ai,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
MARCHAR	<i>O ano vintè...dous marcheime, intrei ó Servicio,...</i>	FORCAREI92
MARCHAR	<i>È marchèime, èr'ò primeiro do ano. È o día dous viñèron os mozos de Loureiro è felicitárome,...</i>	FORCAREI92
MARCHAR	<i>"se lle pegaras ibas á cárcel porque morría, decían que morría á conta, á causa das bofetadas, è como non lle peghaches salváche." È èla marchou o día tres pró cementèrio pa Dosilesias ...</i>	FORCAREI92
MARCHAR	<i>eu vou tódolos domingos, tódolos domingos tocar á misa è márchome d'aquí pois xa che digho casi un par d'hòras anter da misa...</i>	FORCAREI66
MARCHAR	<i>Aghora individualmente, agora unha chica còlle o seu mozo è márchase con el, non se impòrta das amigas nin dos amigos nin de nada.</i>	FORCAREI45

MARCHAR	<i>porqu'aquí as mullères non viñan ó cine sòlas porque lle marchaban os hòmes por aí,...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
MARCHAR	<i>se cadra polas mozas porque as mozas se cadra dábanlle palabra a dous ou a tres è despoise marchábanse con un i os outros quedaban a la luna de Valencia...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
MARCHAR	<i>èran familias grandes, tiñan moitos fillos è viñèran pr'àquí è'ntonces unha filla dus caseiros qu'estuvèran aquí, estuvo aquí na nòsa casa moitos anos hasta que despois marcharon,</i>	SOUTELO-FORCAREI70
MARCHAR	<i>èran familias grandes, tiñan moitos fillos è viñèran pr'àquí è'ntonces unha filla dus caseiros qu'estuvèran aquí, estuvo aquí na nòsa casa moitos anos hasta que despois marcharon, marcháranse pa Lalin è un irmau.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
MARCHAR	<i>Dunha ve fixèmos unha carròza, coa dichosa carròza marchamos con un còche remòlcado dun amèricano que viñèr' àquí...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
MARCHAR	<i>Faciámolos as mullères, aquí os hòmes marchaban polo mundo adiante ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
MARCHAR	<i>facíam'ár veces vintèito mil pesetas ou trinta de leite, èu viñ'ò cabo do mes è paghaba, pèro despois miña nai púxos'enferma, o rapa marchoume porqu'èu os meus rapaces viñan ó sábadu...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
MARCHAR	<i>A cuñada marchouse toda'nfadada d'alí , è estuvo dereita así ó pé da cociña, ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
MARCHAR	<i>Púñanche por aí un vestido vèllo ou calquèra cousa è marchabas por aí pasalo bèn ou que che dèran cinco pesos ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
MARCHAR	<i>non son capaz de poñerme dereito, márchame a cabeza e caio.</i>	COVAS-FORCAREI64
MARCHAR	<i>se non lle chaman o médico a muller marchaba, ela marchaba.</i>	COVAS-FORCAREI64
MARCHAR	<i>tuvéronlle que facer unha cesárea antes de chegar a término o embarazo; a parte despois tuvo complicaciós de corazón, tuvo que marchar a Madrí, a poñer unha válvula ...</i>	PONTEDEUME41
MARCHAR	<i>Andábamos tod'ò día na sacha, despois viñamos da sacha das patacas ll-è marchábamos á fèsta.</i>	RUBIÁ67
MARCHAR	<i>salíase c'a vírghen do rosario da capilla ó encontro en Barreros, de Barreros xuntábanse tres e marchábanse a bendici-los campos á vara do pendón,...</i>	RUBIÁ67
MARCHAR	<i>Os jrandes estes que hai en Portosín xa van ó xurèlo, á sardiña. Marchan ás dès da noite è cando pescan vòltan ó pòrto.</i>	NOIA26
MARCHAR	<i>non sèi do qui-èra è entonces marchamos enfrente á capilla do Corpiño, a ver s'a Virghen do Corpiño nos salvaba, ...</i>	LALÍN70
MARCHAR	<i>È despo's marcharon os ghuardias è foi cando nos dixèron así è entonces dimos mèdia vòlta...</i>	LALÍN70
MARCHAR	<i>'tuven en Òrènze tamèn nunha carretèra que s'abreu nòva, è despois de Valladolid marchei pa Santo Domingo de Silos pa Burgos pa contratar un choio, ...</i>	VALGA65
MARCHAR	<i>Vou ás oito, ás onse marchou para traballar, è depois pola tarde vou, despois de comer xa vou,...</i>	MUROS17
MARCHAR	<i>nada non encontramos a chave, mira que faena. Ó final elas marcháronse è nós quedamos n'hàbitación, ...</i>	OPEREIRO18
MARCHAR	<i>Marchamos á mañán è chegabas alí è poñíanch'unha pegatin'àquí no brazo...</i>	OPEREIRO18
MARCHAR	<i>Tiña a tía María cesteira un galo moi bo, e veu un día a zorra e marchoulle cuel;...</i>	VERÍN70
MARCHAR	<i>Fun e baixei; alá lle marchamos ca muda.</i>	VERÍN44
MARCHAR	<i>Marchou a zorra e tróuxolle a pita.</i>	VERÍN70

MARCHAR	<i>Cuando marcha o Modesto encargar a comida, ehí me aparecen o Ruinciño, o Nicolás e o Gumersindo.</i>	VERÍN65
MARCHAR	<i>Andabamos co pan, e claro, como os rapaces sabían o que faguíamos, pois iban alí, marchaban cas bicas.</i>	VERÍN65
MARCHAR	<i>Pois a min no me teñas medo, qu'eu déixote marchar por onde ti queiras.</i>	GUNTÍN84
MARCHAR	<i>O mariñeiro march'ás cinco da tarde è bota tod'à noite no mar.</i>	SADA68
MARCHAR	<i>intrei na corte e vin el xato e gustoume el xato. Digo eu: non podo marchar sen el.</i>	NEGUEIRA
MARCHAR	<i>Bamos belo, ala. Ie marchou cun candil desto de gas, delante de min.</i>	NEGUEIRA
MARCHAR	<i>È buèno marchamos prá cama è, lougo pòis, claro, abía así como se fôra us durmir alí i outros aquí.</i>	NEGUEIRA
MARCHAR	<i>inda é millor, ahora vanse todos po pueblo, marchar nós tamén.</i>	FEAS49
MARCHAR	<i>E colleu José axiña que a maestra se marchóu, foi pola chaqueta.</i>	FEAS49
MARCHAR	<i>A xente igual márchase asta Berín co còches, com'aora casi todo mundo tèn còche,...</i>	LUBIAN
MARCHAR	<i>al lebartarme pr'abotona-los calzòis, podía mais a cabeza qu'eu è marchei al rebolón com'us tres metros por pouco.</i>	OSCOS
MARCHAR	<i>Marchamos entr'èu e Guiyèrmo un día pola tarde prà Manceba,...</i>	OSCOS
MARCHAR	<i>e despòis desque pasóu'l trono, marchó dar parte al juzgado y-al parroco do Fermin,...</i>	OSCOS
MARCHAR	<i>e fôrono subindo i ó meter, a da-la bolta o tordo, rebentou a trebuna e a orca, e marchou o aróz è a trebuna, è todo marchou ó suelo</i>	OCEBREIRO
MARCHAR	<i>¡And'ò tu marcha prá casa, baite tranquilo!</i>	OCEBREIRO
MARCHAR	<i>Meteuno nun saco, ó tolo, meteuno nun saco o ahudo, è marcha con el atrás, ás costillas.</i>	OCEBREIRO
MARCHAR	<i>Èra un mätrimonio nõbo, èran ambos nõbos. I èl marchab'à traballare.</i>	OCEBREIRO
MARCHAR	<i>È'ntõnces, sendòutro día, colleu a'scopeta, e marchou de caza.</i>	OCEBREIRO
MARCHAR	<i>Si non m'arrespondes, si non estás despèrto, èu marchó ó fondo do mar e tu tamèn quedas perdido.</i>	OCEBREIRO
MARCHAR	<i>¿Que conto Mari?... que sei iou, a min acórdanme por momentos pero loho por momentos márchanme...</i>	GOIÁN66
MARCHAR	<i>Marchemos rapaces, pé do gaitero que xa redobla o tamborileiro.</i>	MELIDE85
MARCHAR	<i>Celebraron unha voda, marcharon de veraneo</i>	CENLLEOURENSE87
MARCHAR	<i>¡Marche, señor cura, márchese antes de que veña!</i>	BECERREÁ14
MARCHAR	<i>Entonces, claro, o outro tuvo que se marchar, pòbriño, èra tan buèno. E marchouse.</i>	BAÑOSDEMOLGAS65
MARCHAR	<i>Entonces, claro, o outro tuvo que se marchar, pòbriño, èra tan buèno. E marchouse.</i>	BAÑOSDEMOLGAS65
MARCHAR	<i>Habí'algún que estaba se cadra sentado na cociña ond'òs outros, è que se marchaba sin saberen os demais nada nin eso, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
MARCHAR	<i>dou en correr tragh do, da lus, pensando que era o vello; pero despois aquela lus arraiou todo e el tuvo que se escapar. E non soubo o que fora. Marchouse e maigh nada.</i>	MAZARICOS46
MASIFICAR	<i>si un rapaz non está preparado para entrar na Universidade non debería entrar porque entón temos o problèma de que a Universidade se masifica,...</i>	SANTIAGO28
MATAR	<i>El matábase todo por casar con ela, pero ela non o quixo.</i>	COVAS-FORCAREI65

MATAR	<i>Os pòrcose puñamos un día prós matar è as familias xuntábanse è mataban un día nunha casa è outro día noutra,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
MATAR	<i>Alghús mataban aquí por unha costèla, èu por unha costèla non sei matar,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
MATAR	<i>Matábanse dous pòrquiños è comías'a carne tod'ò ano.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
MATAR	<i>somos moi sentimentalistas na nòsa casa, entèndes, è un can qu'è vèllo non se mata, déixase morrer porque querémorll'ós animales que temos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
MATAR	<i>Despois viñanos así acordeonistas, un que lle chamaban Unillara? qu'era de Carballiño que se matou tamén cun còche ...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
MATAR	<i>Matábas 'un cordeiro, traían unhas ovellas, había unhas ovellas por alí así polos prados è aquelas òvellas engordábans 'è matábanse na fèsta.</i>	RUBIÁ67
MATAR	<i>Eu anduven a mair do tempo, por aí pola parte de Teruel. (...) È quèn sabe se matabas ou non matabas, eu tuven a ametralladora, è quèn sabe...</i>	OGROVE75
MATAR	<i>E empezou unha muller aló embaixo a choros que se mataba.</i>	FEAS49
MATAR	<i>o pulpo...hai que matalo. Hai un espicho que se lle mète pola boca è mátase,...</i>	CANGAS14
MATAR	<i>Matábase un pòrquiño ó ano, i-àora mátanse tres,...</i>	ROSAL64
MATUTIAR	<i>Y us guindiyas tíanme setas de cuyerme porqu'eu matutiaba muito praus taberneiros de samartín.</i>	OSCOS
MAZAR	<i>ó darlle a pancada do manlle, o fruto saltaba, o fruto estaba solto, o fruto abríase antes pa que o quèntase o sòl bèn, pa que estuvèse bèn solto, entonces mazaban aí, è'staban acalorados de beber ...</i>	OGROVE59
MEDIR	<i>O Compostela medirase co Celta na próxima xornada.</i>	SANTIAGO38
MEDRAR	<i>aquí a tèrra è moi fría è vèn a hèrba moito máis tarde, que hasta que vèn o calor a hèrba non mèdra coma nos outros sitios.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI42
MEDRAR	<i>Os que máis mèdran aquí son os bidros, son os bidros, ¿non?, porque nas zonas húmedas è eso.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
MEDRAR	<i>Hai xente que o tèn en conta. Poise espèra a qu'a lúa mèdre ou qu'a lúa tal pa botar repolos ou que cambi'a lúa,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
MEDRAR	<i>Si, pèro o máis mèdra pa que enraíce, o máis è ó contrario,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
MEDRAR	<i>ó non ter agua nin ter eso, a vide queda moi pequeniña, en cambio da outra maneira se a regas con outra cousa o único que fai...medra máis pa que teñas mellor vara pa cando veñ'ò tempo de podar.</i>	RIBADUMIA45
MEDRAR	<i>Buèno, o rapaz foi medrando, e chegou o tièmpo que tiña que s'ir confesar.</i>	OCEBREIRO
MELLORAR	<i>sea polo que queira, a pequena mellorou è sanou è.</i>	CEDEIRA
MELLORAR	<i>È d'aquí non se levaban, ar d'aquí poir no as compraban, compraban eses..., iban pa outras zonas, èran vacas esclavas è...è iban pa unhas zonar boas è espois a vaca pois millorab'ò cèn por cèn,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
MELLORAR	<i>O emprego hoxendía è algo precario è que parece ser que non mellora co paso do tempo.</i>	REDONDELA30
MELLORAR	<i>ferbèronme o tazada d'augua con sal. E despòis meyoréime.</i>	OSCOS
MENTIR	<i>I-èsta è a copla dor mangantes, que o Pèpe a descurriu, è no seu corto talènto bèn pouco nela mentiu.</i>	A MEZQUITA65
MENTIR	<i>O que chufa e mente, a bolsa llo sente.</i>	OUIROL55
MERCANTILIZAR	<i>Desde o momento que a xente vexa que un anuncio, como sea, que se utiliza..., se se mercantiliza a nosa lingua e tal, eu creo que è totalmente negativo.</i>	SANTIAGO(40)

MERENDAR	<i>Porque con seis raás xa comías, xa merendabas...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
METER	<i>Cando sarabiaba caían as sarabias así por entr'as tellas è metíanse na cama onda un.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
METER	<i>ar vacas o que lle põñen tiran è na máis è díxenlle poir deixa que, eu era com'un cabaliño, igual, o carro metíase á mirma corte,...</i>	LALÍN70
METER	<i>ie loho un deles un día seica lle caíu da cama, loho unha dialas emborrachábase muito, loho eles metíanse con iala, ...</i>	GOIÁN79
METER	<i>Lavábas'a lan è vareábase bèn vareada, enxughábase è despois metiasell'ó colchón.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
METER	<i>Nós se cadra unha vez cada ano aínda cocemos, è mêtes'o pan no forno è sácas'a pa,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
METER	<i>Ti non te metas comigo, que eu contigo non me meto.</i>	AMES86
MEXAR	<i>Pero ela levantouse de noite e mexoulle a el no rabo, e cuando se levantaron díxolle ela:...</i>	VERÍN63
MEXAR	<i>liarons' unha bez todos por ela. E despois, foi, e dixo ela:</i> <i>-Pois non bos lieis, non bos lieis, que poñeibos todos a mexar, qu' o que máis lexos mexe é o que quero.</i>	OCORGO69
MEXAR	<i>...sólo que mexas na cama, cochona por non te ergueres.</i>	OUIROL55
MINGUAR	<i>a señora Eulalia minguou moito dende hai us días a hoxe.</i>	LOUREIRO- COTOBADE80
MIRAR	<i>Po disque bota lume pola boca, e nos bueno, tamén non miramos moito, pa riba.</i>	CORISTANCO85
MIRAR	<i>o cura miraba pa tras e meteu na boca, en ver do calis, meteu un candeeiro, polo, polo que facía a xente.</i>	ESTRADA55
MIRAR	<i>È miraron pola lumieira, porque era unha casa desas dos puèblos antigas, i-èstaban abaixo facendo nas fillògas.</i>	CASTRODEREI30
MIRAR	<i>chamou ó señor cura, non sei que razón lle iba levar, è saliu o señor cura polo balcón, i-el mirou pa riba è ve as chikorosas metidas nunha xaula.</i>	SCOMBALUGO69
MIRAR	<i>Pois ve, señor cura, tanto lle tèn, eu mireille pás pèrnas do cura, ...</i>	SCOMBALUGO69
MIRAR	<i>Aghora non. Antes si. Antese mirábase moito pra bota-lo fruto, poise que resultase no crecente, è pra colle-la hèrba can-do...,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI75
MIRAR	<i>Coma min máis ou menos, aquí somos todos ighuales, pèro mira aí, por aí arriba que haiche máis nóvos è...,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI34
MIRAR	<i>nunha árbore ou nun sitio mui escondido, miras por alí è sèmpre hai algún.</i>	FORCAREI10
MIRAR	<i>había que atravesar unha carretèra na 'strada è no mirei pór lados è cando me dei conta casi tiñ'ò còche encima miña,...</i>	VEDRA16
MIRAR	<i>Eu daquèla fumaba tabaco rubio, un Chèster ou algo así è bueno mirèi pá rapaza, a outra miroume, non dixo nada, eu tampouco,...</i>	POL68
MIRAR	<i>fixèmos a copia da chave, pèro perdémola, poir buscádea. Volvemos a buscar en tódolos sitios, pèro como xa miramos non-a encontramos.</i>	OPEREIRO18
MIRAR	<i>fuman puros así dun braso de larkho; è despòr din que vamos a mirar polo òbrèro, polo òbrèro se non mira el non mira nadie,...</i>	OGROVE67
MIRAR	<i>colliamos tanto pa dentro, pa dentro da khamèla coma pa dentro de nós, è dunha vòlta, non sei como miramos así pó mar è vemos un remo flòtando,...</i>	OGROVE28
MIRAR	<i>E chegou e mirou para un prado, e andaba unha besta e unha mula, e dixo...</i>	VERÍN70

MIRAR	<i>E marchou, púxose a segar e sentíu un golpe nun nicho e levantouse e mirou, pero non viu nada.</i>	VERÍN70
MIRAR	<i>busquei todo elí nos armarios, mirei debaixo da almofada, alí estaba a roupa toda.</i>	VERÍN44
MIRAR	<i>Peró entréi na cuadra; miréin. Guapísimo. I èu...</i>	NEGUEIRA
MIRAR	<i>èu lebantei a cabeza al sòn d'úa xesteira por ver se me bía, y èl nun miraba p'acía mín nin menos pensado, miraba pa outro lado.</i>	OSCOS
MIRAR	<i>inchoulle a cara de tal maneira qu'os ollos tiños cerrados da inchazón, i-antón cando íbamos a probar, iala casi non miraba, claro, non podía mirar,...</i>	GOIÁN44
MIRAR	<i>miroume, iou miei pra ele, iou crucei dereito polas casas baratas desd'o Eduardo, e Bén ele enriba de min, alí a correr, a correr.</i>	GOIÁN82
MIRAR	<i>'O chehar alí á man dereita do portal qu'íe do Lebí, non sei como me descuidei da bista, cuando mirei xa non o bin, dixer: "-ai!, ¿onde foi o can?"</i>	GOIÁN82
MIRAR	<i>Pasei pola túa porta e mirei polo cerrollo</i>	BRION68
MIRAR	<i>E dicíalle a criada, como miraba para arriba, señor cura un neno...</i>	SANTIAGO77
MIRAR	<i>E a muller, claro, mirouse nun compromiso porque tiña o home na cama...</i>	CALDELASDEUI67
MOCEAR	<i>È moceabamos derd'ar nòve da noite pa riba, hestr'à unha da mañán,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
MOCEAR	<i>O que lle tiña medo èr'à lobo, que despois ultimamente cando moceei, qu'eu troughe-a mullèr de Millèrada, pasaba esta montaña toda p'àlá de noite,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
MOER	<i>pero dispoise empesei a ir, e de noite tamén e dormía no muiño, e, e muía toda a noite e había que levantarse muiar veces...</i>	MARÍN60
MOER	<i>È naquel tempo moías'o...o couso, a fariña.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86
MOER	<i>nôs temos muiño de nòso aínda è inda moemos nel,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
MOER	<i>Había que ter forza d'augha se non non moían, sabes.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
MOER	<i>O que pasa qu'aquí había que moer cando chovía ou d'inverno porque de vrau casi non hai aghua, è non, casi non moían xa.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
MOER	<i>Había qu'ir ô muiño de noite levar sacos de ghrau, ilo ver a ver se moía ou se parara.</i>	OPINO67
MOER	<i>eu salín da casa è eu no me dei conta se non sa me podía dar idèa de que non moía o muiño porque ib'ò río moi cheo...</i>	OPINO67
MOER	<i>banye muitos moler d'aquí, que tein augua abònda. Alí nun mòlen a banzanadas, mòlenye de còte.</i>	OSCOS
MOLESTAR	<i>poñíase tamén así unhas manòplas nas maus para cando s'apantillaban os zapatos porqu'entonces, como te digo enghanchab'aquelo nas maus, pois molèstaba bastante,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
MOLESTAR	<i>A min non hai nada que me desagrade de Santiago, se acaso un pouco pois a chuvia, tanto chòve è tal, però bueno cando un s'acostumbra molèsta bastante porque sèmpre tè s'andar co paraguas...</i>	OURENSE25
MOLLAR	<i>eu levei un traxe neghro, è un zapato..., unhar bòtiñas, estab'un día de nève, è así è cun paraghuas abèrto tornad'a nève da cabeza, è mais inda nos mollamos Bén.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
MONTAR	<i>Traen atraciòns è pola nòite èu è algúns amigos imos por aí, montámonos nas atraciòns,...</i>	FORCAREI12

MONTAR	<i>Nalgunhas veces que imos a Pontevedra monto no gusano que tapa, con unha capa de seda tapa as persoas.</i>	FORCAREI10
MONTAR	<i>cortab'ò pelo alí, ll-èla fòrall'a nai dèla xa pa ir con èl'ó mēdico, tiña unha moto, montou na moto è foi por onda nai...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
MONTAR	<i>Marchamos á mañán è chegabas alí è poñianch 'unha pegatin 'aquí no brazo è enseñábaslla è xa montabas en tódolos sitios,...</i>	OPEREIRO18
MONTAR	<i>enganchas as axadas i a correr. El outro mōnta na mula iè Perras en galòchas.</i>	NEGUEIRA
MONTAR	<i>Mismo así, e despóis montamos no coche.</i>	FEAS59
MONTAR	<i>Parexa de bacas ¡¡buenas!!, un carro nobo, ¡nuevo! E alí montaba tod'à mocedá.</i>	LUBIAN
MONTAR	<i>Pois tu corres, iou monto na bicicleta, a correr, pero loho cuando chehei la á carretera de Soutelo, bin xente,...</i>	GOIÁN82
MONTAR	<i>Mira que ter o burro e ir a pé. Bueno, montou o pai,...</i>	TUI70
MORDER	<i>Tiran a orquilla, enclávana na terra, e ten uns dentes moi khrandes, moi xuntos, espalanca e morden.</i>	CAMBADOS49
MORDER	<i>collimos un rato entre unhos amigos è metémolo nunha xaula è mordía è sangrabamos polor dedos,...</i>	SOUTELO- FORCAREI12
MORRER	<i>así que, disque tiña meu pai, seique, seis anos, cando lle morriu súa nai.</i>	CORISTANCO85
MORRER	<i>Miña abuela xa morrera.</i>	TEO60
MORRER	<i>Era un vèllo do meu puèblo è morreulle a mullèr.</i>	TRICASTELA41
MORRER	<i>Si, volveu, foi catro veces no vrao a san Andrés, por catro personas que lle morreran.</i>	CEDEIRA
MORRER	<i>. O ono pasado tiña dèz cortizos è morrérrome todos, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
MORRER	<i>È, dunha ocasión vèu unha señora que xa morreu a pòbre,...</i>	RAMIRÁS64
MORRER	<i>nós morremos, o nòso corpo mòrre, pèro o esperito no mòrre.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI82
MORRER	<i>nós morremos, o nòso corpo mòrre, pèro o esperito no mòrre.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI82
MORRER	<i>Nós falabamos como falamos aghora, eu outro falar no aprendín, è morrerèi con el.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
MORRER	<i>¡O que morría, morría è o que non, vevía è ó carallo!</i>	ACIVEIRO- FORCAREI78
MORRER	<i>A mòrte èra com'àhora, sòlamente qu'habí'à costumbre de..., de chorar cando morrían.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
MORRER	<i>na miña casa èra unha familia buénísima, per'è que meus irmaus, èramos sèt'irmaus è quedamor dúas, morreron todos moi nòvos, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73
MORRER	<i>morreron todos moi nòvos, unha de trint'è sèt'anos, outro de cincuent'è tres, outro de corent'è nòve è foron morrend'así todos.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73
MORRER	<i>Despois vivimos poucos, morreron, pèro...morreron de ghrandes, buèno dúas morreron de pequenas;</i>	ACIVEIRO- FORCAREI73
MORRER	<i>Eu tiven aquí sala de baile, aínda teño o permiso, pèro...derde que morreu meu pai, o ano satènt'èe un non tuven máir baile,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
MORRER	<i>No, aquí non, había: en Silleda, na Bandeira, había unha aí en Acibeiro, pèr'esa morreu, ...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
MORRER	<i>Non lle pòdo decir porque, que m'eu acòrde, dendes qu'eu acòrdo que tiven os meus fillos por aquí non morrèu ningún.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI60

MORRER	<i>si qu'ê verda que non iban, pèro despois do rèsto, eu xa lle digho, eu nunc'òin que morrera ningún nin cousa ningunha, por aquí...mòrr'o qu'estará de Diòs, si, pèro despois do rèsto...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
MORRER	<i>Cando tòc'à campana è fai un ruído moi fino, din qu'está chorand'a campana por èjemplo è que xa è señal de que vai morrer alghên.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
MORRER	<i>Nôse, èu maise... miña nai, claro, tuvo dous porque... èu tiña dous anos cando morreu meu pai,...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
MORRER	<i>Tocab'à caixa moi bèn è cantaba qu'èr'unha marabilla, è o que canta, è ese irmau morrera do pulmón ...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
MORRER	<i>Había un paragüero, èu daquèla non traballaba de paragüero pèro unha ve que morreu o paragüero do puèblo tuven qu'arreglar os meus paraguas.</i>	SOUTELO-FORCAREI68
MORRER	<i>non quería saber nada de San Ròque porque tiñ'òs dous fillos morreronll'os dous polo San Ròque,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
MORRER	<i>De'pois hasta os sete anos que morreu meu pai poise vivín alí nesa aldea na casa dos meus avós, ...</i>	PONTEDEUME41
MORRER	<i>primeiro pisámosll'a cabeza è mòrrèn è 'pois andamos así con èla ...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
MORRER	<i>ela morre por lle falar, pero Manuel non lle fai caso ningún.</i>	COVAS-FORCAREI65
MORRER	<i>Meu pai morreu cando eu tiña sete anos, è logo miña nai pois cando eu tiña vintecatro,</i>	PONTEDEUME41
MORRER	<i>Dòña Áurea tuvo mellizos, morréronlle de pequeniños è dòña Gala morreu sin descendencia...</i>	PADRON70
MORRER	<i>Dòña Áurea tuvo mellizos, morréronlle de pequeniños è dòña Gala morreu sin descendencia è os outros tres morreron solteiros...</i>	PADRON70
MORRER	<i>Pois mira eso conserváb'ò dòña Gala, dòña Gala è a última filla que morreu, morreu no sesént'è catro, ...</i>	PADRON70
MORRER	<i>Resulta de que morreu alí un veciño que tocábache bastante bèn o acordeón.</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
MORRER	<i>tiña que lavar as mans por culpa de que non deixaran huèlla or dedos na past'àquèl, è espois deixei aquilo porqu'eu morría c'a fame alí, non era capá de comer.</i>	VALGA65
MORRER	<i>Ese morreu dunha sobredòsis fijo, è todo è polo aquel da nai.</i>	RIBEIRA28
MORRER	<i>Pois que guai, a ver s'aprobamos, eu s'apròbo morro. Menudo verán.</i>	MUROS17
MORRER	<i>velos aquí estamos, somos duros (...) è comiamos, è velos aquí estamos todos è non morremos nincún...</i>	OGROVE67
MORRER	<i>Cando foi que morreron eses vascos nós viñamos por alá por fôra con calma podre è o mar metía medo, ...</i>	OGROVE67
MORRER	<i>unhas hòras destas así a escureser, saleu pó mar, èntroulle o mal tempo, è o hòme por naufragou, viñan dour xuntos, un consikheu salvarse pèro outro morreu, ...</i>	OGROVE60
MORRER	<i>Aquelo que era de coiro, chamábanll'a denokheira à'quelo ¿non che?// non sei, eu o que sei qu'aquelo era moi esclavo, un calor que se morría.</i>	OGROVE59
MORRER	<i>Ai xa se sabe que daquela era un llanto, porque xa decían se iban morrer, è todos non morreren, inda que morreu alkhún todos non morreren,...</i>	OGROVE75
MORRER	<i>Ai xa se sabe que daquela era un llanto, porque xa decían se iban morrer, è todos non morreren, inda que morreu alkhún todos non morreren,...</i>	OGROVE75
MORRER	<i>È quèn sabe se matabas ou non matabas, eu tuven a ametralladora, è quèn sabe se matamos se non matamos, como xente morreu moita,...</i>	OGROVE75

MORRER	<i>según ib 'a:ndando, iba recollendo os cadabres do desastre. Porque no desastre morreu a guarnición toda, todo cuant' abja, colunas, jenerales;</i>	GUNTÍN84
MORRER	<i>E dispois eu rigresei pra' spaña porque me morreu un irmau no desastre.</i>	GUNTÍN84
MORRER	<i>Hoxe, hai tempo, morréu o meu meniño ó amanecer, ás dúas da mañán.</i>	SADA82
MORRER	<i>O caso é que morréu cand'o mar desfix'o bôte contr'ás pèdras.</i>	SADA70
MORRER	<i>¿Pero usté non ve que morre co frío esta muller? E entonces dixo...</i>	FEAS49
MORRER	<i>¿E que sóñache? E hoxe e o día un, mañá que morro eu, e o día cinco mamá,...</i>	FEAS49
MORRER	<i>¡Ay comadre, morréulle o home á tía Manuela de Cotos!</i>	FEAS49
MORRER	<i>tebo a justicia qu'ir buscalos, aus poltros y a elos, que morrían de fame.</i>	OSCOS
MORRER	<i>Buèno, este òme está morrendo è, è debe muitos cartos.</i>	OCEBREIRO
MORRER	<i>Morreu unha taberneira qu'abía aí no pueblo.</i>	OCEBREIRO
MORRER	<i>¿Le loho o outro, entón morriu o outro, morréronlle dous?.</i>	GOIÁN66
MORRER	<i>Loho miou pai morriu, loho miña nai morriu, i-aquí estamos...</i>	GOIÁN82
MORRER	<i>Teño unha pena no peito non sei se me morrerei.</i>	TUI74
MOSQUEAR	<i>cando empezaron a vir as rapazas de Dosiglesias aquí á'scòla, nós ibamos detrás dèlas è tal è os rapaces mosqueábanse e, buèno, a pèdradas contra nós,...</i>	FORCAREI32
MOSQUEAR	<i>como meu tío tiña... amigos en Pontevèdra no Gobierno Civil cansouse, cansouse è cada vez as multas viñan máis pequenas è entonces el mosqueouse;</i>	SOUTELO-FORCAREI70
MOVER	<i>non è que coñeza moito, moito o ambiente en Vigo porqu'está moi dividido así por zonas, sèmpre te mòves máis nunhas que noutras,...</i>	VIGO27
MOVER	<i>.è entonses está quieto, pèro entonses se se vai a pica-lo mar entonses xa ves que se mòve moito, è entonses...vaise a pica-lo mar;...</i>	OGROVE67
MOVER	<i>xa levanta òlas de catro ou sinco mètros, porque xa se ve que vèn vindo ¿non?, xa se ve que se mòve aquilo por baixo,...</i>	OGROVE67
MOVER	<i>estase..., baise mobendo, mobendo, asta que se pon a madeira toda granulada ¿non?</i>	GUNTÍN60
MOVER	<i>dáslle nun nervio è cambian de color estes raxos, despois danlle nos outros, noutro nervio è cámbianlle de color tamén, entón sa o matas. Môvese, pero sa non se mòve tanto porque se está, se está, se non lle mètes o pau pola bòca pois, escapa.</i>	CANGAS14
MOVER	<i>veña, vamos, dille que se mova.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
MOVER	<i>dáslle nun nervio è cambian de color estes raxos, despois danlle nos outros, noutro nervio è cámbianlle de color tamén, entón sa o matas. Môvese, pero sa non se mòve tanto porque se está, se está, se non lle mètes o pau pola bòca pois, escapa.</i>	CANGAS14
MULTAR	<i>Despo's había que os untar, había qu'untarl'l'a rodas pa que non cantaran porque se non multaban os guardias,...</i>	RUBIÁ67
NACER	<i>Este naceu pa fubolista e non pensa noutra cousa.</i>	FORCAREI38
NACER	<i>parece que naceron un pró outro.</i>	COVAS-FORCAREI65
NACER	<i>vendei todo canto teñades, asta quedar sin camisa, que tampouco Cristo a tiña cando naceu,...</i>	ESTRADA55

NACER	<i>Porqu'os meus nêtos xa foron, xa foron nacer a Pontevèdra; pèro os fillos naceron todos na casa.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
NACER	<i>pèr'ante-la xente èramos moito máis atrasados qu'è aghora, qu'a xente aghora xa nace moi lista.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
NACER	<i>Pèr'antes non había outro mèdio. Había us que nacían aquí è non tiñan outra saída,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
NACER	<i>No, eu tiven un fillo, a primeira filla naceu na casa, a seghunda naceu na casa, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
NACER	<i>Nós nacemos na casa, si, todos, pèro agora xa non, jeh!, agora xa, a xente que tèn fillos, pois xa vai a hósptales è a eso.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
NACER	<i>È èu xa digho, cando eu nacín xa había o forno.</i>	FORCAREI45
NACER	<i>Despois a Virghen da Franqueira din que è..., eso pa cando nace alghún rapaz pa que franquee.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
NACER	<i>è despois foron pó País Vasco, 'pois no País Vasco naceu meu irmau,...</i>	SOUTELO-FORCAREI20
NACER	<i>è despois foron pó País Vasco, 'pois no País Vasco naceu meu irmau, viñeron p'aquí, istalárons'aquí è eu nacín aquí.</i>	SOUTELO-FORCAREI20
NACER	<i>Nacín no mesmo día que naceu miña nai, que me lèva xustamente vintèùn anos,...</i>	PONTEDEUME41
NACER	<i>Nacín no mesmo día que naceu miña nai, que me lèva xustamente vintèùn anos,...</i>	PONTEDEUME41
NACER	<i>como así nas aldeas, porqu'eu nacín nunh'aldea, non había..., non asistían os mèdicos ao parto, normalmente, pois tardei un pouquiñ'en nacer è nacín un pouquiñ'así amorotada ...</i>	PONTEDEUME41
NACER	<i>non asistían os mèdicos ao parto, normalmente, pois tardei un pouquiñ'en nacer è nacín un pouquiñ'así amorotada</i>	PONTEDEUME41
NACER	<i>O meu home xa dixer qu'èra de Burgos, unha vila mui bonita. Ten un castelo alá riba con moita pedra è nesa vila naceu Félix Rodríguez de la Fuente.</i>	PONTEDEUME41
NACER	<i>Èla èra d'alá de Camariñas è èla cando nasera non vivía, a medida que pasab'ò tempo quedábase sin aire, ...</i>	NOIA26
NACER	<i>Hòme xa viña de pequeniña, non, porque eu nasera aquí en Santiago,...</i>	NOIA26
NACER	<i>Eu nacín na Terra Cha, a miña casa está na cima do río, ...</i>	POL68
NACER	<i>eu non daba ghanado pa pagha-la mercancia qu'había que ter aquí è tuven qu'ir à lemania, è despois ô pouco tempo xa cerramos, xa ti naceras cando cèrrámo-la tabèrna.</i>	VALGA65
NACER	<i>Eu nacín no ayuntamiento de Valgha è pertenece á provincia de Pontevèdra.</i>	VALGA65
NACER	<i>O motivo de casar foi que ôs tres meses ou catro xa naciunha nena, èran cousas naturais ...</i>	SOFÁN42
NACER	<i>Eu son unha persona que nacín nun barrio de aquí a tres quilómetros, ...</i>	SANTIAGO40
NACER	<i>esa xente que vên eiquí è ten que voltar porque aquí non acaba d'adaptarse, porque moitas veces síntese a xente máis estranxeira aiquí ca cando estaba no país que non èra donde naceu.</i>	MONFORTE53
NACER	<i>è despois lèvan un apear, eu chamoll'apear porqu'eu nacín no medio dèlas è meu pai en pa descanse pois chamáronlle sèmpre apeares,...</i>	MONDOÑEDO60
NACER	<i>è aí vên unha enfermédá moi grande, entèndes, è a xente cando nase para ser gordiña tèn que ajuantarse,...</i>	RIBEIRA55
NACER	<i>Si que pasen unhes días, bolbel'a:rar pra metelas no suco. E logo, antes de que nazan aí que gradalas.</i>	GUNTÍN52

NACER	<i>setentetres e 'ntrando no setentecatiro. E serbín na Coruña; son da, son da quinta do, da quinta do once. Fun nado no ano once.</i>	GUNTÍN73
NACER	<i>i entonces dixo: prá nòsa casa vèn bèn esta que sap'atar no aparello i è jobernaduriña, ca conozo desde que nacèu (que nacín cand'ò fillo).</i>	SADA82
NACER	<i>bon buscar un padrín par'apadriñar un pequeno, que naseu è, como son pòbre, non teño quen mo boutise.</i>	OCEBREIRO
NACER	<i>ó faltar festas, ó faltar tudo isto pois non abía umor, ie naciunha hubentú mui apahada, ...</i>	GOIÁN79
NACER	<i>A noitiña de Nadal, noite de grande alegría, naceu un reiciño novo, fillo da Virxe María.</i>	OUIROL55
NADAR	<i>khústame a pesca, khústame ir pescar tamén, nadar non que non sei.</i>	O GROVE28
NADAR	<i>estiveron moitos anos en Suíza e hoxe nadan en cartos.</i>	MILLERADA-FORCAREI60
NAUFRAGAR	<i>nunha dorniña com'a miña, saleu unha noite, unhas hòras destas así a escureser, saleu pó mar, èntroulle o mal tempo, è o hòme por naufragou, viñan dour xuntos, ...</i>	OGROVE60
NAVEGAR	<i>pòden disir ou que dikhan o que sea, pèro nós que o vivimor no mar, non eu non dikho que non; porque eu navekhín è vin mares non como din eles de tres è catro mètros, ...</i>	OGROVE67
NECESITAR	<i>¿Que ferramentas ten un zapateiro?- Tiña as cousas, esto..., que se necesita ter un zapateiro,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
NECESITAR	<i>Hai fornos que non se necesitan palas porque son os de balancís.</i>	FORCAREI45
NECESITAR	<i>est'é o cortapuntas, un corta:lambres. Este tamén se necesita.</i>	GUNTÍN60
NECESITAR	<i>Esta ferramenta necesítase moito, son ferramentas pequiniñas pero finas,...</i>	GUNTÍN60
NECESITAR	<i>Poucos, home, necesítanse poucos. Ibamos eu è ma's meu pai, moitas veces iba miña nai tamén,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
NEGOCIAR	<i>Pèr'eu sei face-lo carbón de canotillo a ma's de ferrèiro, traballar do ferreiro, das dúas maneiras. Porque despois faciámolo nós, que nós neghociabamos antes nel,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
NEVAR	<i>Ia este ano pois caiu úa pancada ghrandísima, aquí nevou muchísimo.</i>	CANDÍN15
NEVAR	<i>Pèro nò, nunca, nunca nevara tanto desde hacía muchísimos años.</i>	CANDÍN15
NEVAR	<i>pèro durante o invèrno non pòdes...bóta-las pa fôra, pèro se chòve ou nèva ou eso, porqu'aquí nèva tamén è fai de todo, non pòdes botar ar vacas,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI42
NEVAR	<i>Acórdome que nevaba moito alí, nevaba moito en Forcarei daquèla, agora non nèva tanto.</i>	FORCAREI32
NEVAR	<i>a veces iban a moitos quilómetros, tiña unha bicicleta e alí cargaban tódolos instrumentos que había que cargar e eles andando, pois cando era no invèrno pois iba polo mèdio da nève porque claro, alí a verdade è que nèva bastante.</i>	PONTEDEUME41
NEVAR	<i>ala! ó choio, ó traballo, metéronme alí nunha calle, -rapás!, faía un frío qu'aquilo nebaba por riba de min, ...</i>	GOIÁN72
NIFRAR	<i>pónselle a comida diante e inda lle nifra, mira que soberbia.</i>	COVAS-FORCAREI65
NORMALIZAR	<i>ó haber un pouco máis de escuela, un pouco máis de mundo, non cabe duda de que normalisouse un pouquiño esto, normalisouse bastante, en fin.</i>	OGROVE60
NOTAR	<i>Moita xente, ó millor personas mallores que viñèron d'aldea a vivir cos fillos, que vènen è que se lles nòta que tènen que facer un grand'esforzo para falar en castelán,...</i>	PONTEDEUME41

NOTAR	<i>comparado con este ano que veu profesorado nòvo è apretáronos un pouco máis nos estudos. Eso notouse porque a xente suspendeu moitor máis asinaturas...</i>	VEDRA16
NOTAR	<i>A ría nótase mòitísimo, suaviza moitísimo as temperaturas è aquí non,...</i>	NOIA26
NUBRAR	<i>estase nublando o día.</i>	LOUREIRO-COTOBAD32
OBEDECER	<i>Cala, cala, que me mandou aquí a túa ama, e o can obedeceulle.</i>	BOQUEIXÓN78
OBRAR	<i>aínda non lle obrou o remedio que lle dei.</i>	COVAS-FORCAREI64
OBRAR	<i>estamos obrando na casa dende onte.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
OBRAR	<i>non obra ben dende hai días.</i>	XINZO-PONTEAREAS
OBSESIONAR	<i>obsesiónome demasiado cos exames</i>	VIGO27
OCORRER	<i>Hòme que te equivoques de me dar pemento dulce a dar-me pemento picante tamén pòde òcurrir,...</i>	RAMIRÁS64
OCORRER	<i>Ocorriu en Verín. Antes a xente creía na cruz.</i>	VERÍN70
OCORRER	<i>eu creo que esperar que poida ser máis beneficioso debe ser un plantexamento que jamás a min se me ocurriría. Ese planteamiento non o podes poñer, joder.</i>	SANTIAGO(40)
OCORRER	<i>Escondeuse detrás do santo... a ver si ocurría algo.</i>	VIVEIRO77
OCUPAR	<i>¡Mira se ll'acup'ò portal abèrto!</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
OFRECER	<i>unha vendía unha cousa, había a típica que vendía perfumes, de azar, òpiun, estín, buèno, varias, è ofrecíache è tal, è dábatche, mira proba iste è tal,...</i>	CHANTADA25
OÍR	<i>ad'mais nós mentras èr'así pequeno tiñamos un pouquiño de medo porque claro óense tantas cousas pola televisión è pola radio que non sei, ...</i>	PONTEDEUME41
OÍR	<i>E con aqueles boces, òien os da casa, lebántanse.</i>	OCEBREIRO
OIR	<i>Que o viñèran chamar è que tiña que salir. Oíanse relatos deses dos antepasados.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
OLVIDAR	<i>Non sei que che bou contar. Non teño outro, tiña moitos, pero, olvidáronsem' os contos. Aor' ... miña cabeza.</i>	OCORGO69
OLVIDAR	<i>Pèro buèno, con todo eso, eso acórdase sèmpre è non se òlvida nunca.</i>	SOBER52
OPERAR	<i>òpèrárona però morreu na òperación, xa... èra eu rapaza pequena è despo's a miña nai tamén lle pasou eso è òpèrouse è quedou traballando,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
OPERAR	<i>a miña nai tamén lle pasou eso è òpèrouse è quedou traballando, è miñas irmás o mirmo, a que morreu tamén s'òperara en Venezuèla da mirma cousa i-eu tamén xa m'òpereí,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
OPERAR	<i>a miña nai tamén lle pasou eso è òpèrouse è quedou traballando, è miñas irmás o mirmo, a que morreu tamén s'òperara en Venezuèla da mirma cousa i-eu tamén xa m'òpereí,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
ORBALLAR	<i>Se o tempo está frío e está orballando, porque choveu un pouco, porque baixaron as temperaturas, en vez de ferver o viño no ghavexo...</i>	RIBADUMIA45
ORBALLAR	<i>recolle a roupa pola noitiña antes de que orballe.</i>	LOUREIRO-COTOBAD80
ORDENAR	<i>E bámonos marchar. Ordenaron e marcharon, colleron ò'scurecido.</i>	OCEBREIRO
ORDENAR	<i>desque senaron, deixaron o macuto ó pè da cosíña i èles foron durmir ande lles ordenaron.</i>	OCEBREIRO

ORIXINAR	<i>Cuando s' orijinou a gerra, biñ' abendo tendencias políticas como n' ...tualidá máis ou menos;</i>	OCORG075
OUVEAR	<i>Pèro o ouveo dos cas é diferente de cando é unha persona é moi diferente doutro porque ouvean moi delorido,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
OUVEAR	<i>Cand'ouvea un can ou así cousas desas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
OUVEAR	<i>è dixerll'eu "pois alá no meu puèblo cando ch'ouvea así un can..." que tiñamos aquí o do tío José María...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
OXIDAR	<i>Darlle brillo ó cuitelo i ó fouciño igual, (...), ter cuidao de non volver a mollalo porque se se mola osídase.</i>	O CORGO56
OXIDAR	<i>despois bótasell'unha pouquiña terra po riba, todo bèn pisadiño pa qu'ese baghazo non colla nunca aire, porque se còlle aire, pèrdesse, òsida, entonces fai mofo ...</i>	RIBADUMIA45
PADECER	<i>estivo moi maliño; padeceu moito hasta morrer.</i>	COVAS-FORCAREI65
PAGAR	<i>E conte como, como lle paghaban.</i>	MARÍN60
PAGAR	<i>E, e moitos pagharon que non querían que lle maquiase.</i>	MARÍN60
PAGAR	<i>E ce non paghábanche, claro, en cartos.</i>	MARÍN60
PAGAR	<i>iban hasta que se topab'à terra aquí no cementèrio d'aquí, è'ntonces se era competente o sancris-tán pois faci'à o sancristán, pa eso se lle paghaba ó cabo do ano.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
PAGAR	<i>Viña non sólo os da voda, que viñan todos ó baile como era de gratis, paghaban os da voda è entonces viña todo, todo...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
PAGAR	<i>era de moita libreta, apunta è àpunta è àpunta, xa che pagharei cando venda ur ghuèvos ou cando vend'ar ghaliñas ...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
PAGAR	<i>faciam'ar veces vintèoit mil pesetas ou trinta de leite, èu viñ'ò cabo do mes è paghaba, ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
PAGAR	<i>Van estar nunha mesa eletoral desas. Páganlle è despois aind'òs invitan a unha cena.</i>	RIBEIRA28
PAGAR	<i>fumos comer ó peor restaurante que había en Pontevèdra, comemos fatal, fatal, pèro pakhar pakhamos coma leóns, pèro mal comemos, ...</i>	OGROVE28
PAGAR	<i>Beña!, toca. Xa che pagaremos.</i>	OCORG090
PAGAR	<i>Veñen según-o compramos no comercio; pero prepárenolo 'sté que despois xa lle pagaremos.</i>	GUNTÍN54
PAGAR	<i>Quelaro, pagáballes, bueno, pagáballes unha pequena cousa porque se lles pagara moito, pois, quelaro, eles dábanm' un tant' a min.</i>	GUNTÍN60
PAGAR	<i>¿E logo o cura non che paga? - Ho, o cura pouco me dá.</i>	FEAS49
PAGAR	<i>A dinamita poñèrona entr'un delos y-outro que lle pagaban, qu'era de Grandas.</i>	OSCOS
PAGAR	<i>Eu nunca teño con que paharll' estes labores; Anda ò, qu'esto xa se pagará!</i>	OCEBREIRO
PAGAR	<i>A cunca, non era por ferrado nin por nada, paghábase por maquia.</i>	MARÍN60
PARAR	<i>Tiñamos media hora, pèro normalmente era unha hora, è ás doce parábamos.</i>	BARREIROS20
PARAR	<i>è à'lbarda casi cubría dend'atrás adiante, no sabes, cubría moito máis, è'ntonces parábanlle moi bèn os pelexos aí,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
PARAR	<i>paghabámosll'un tanto, un tanto por cèn de suèllo cada un á patrona donde parabamos por dormire ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39
PARAR	<i>Esto non è que sea seco, è que non par'à água, agora chòve por èghemplo un día enteiro fuèrte è pas'ò río po riba dos prados è tarda dour días en chover è xa non hai aghua,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36

PARAR	<i>falábase castellano, falabamos castellano, 'pois ós dazaoito anos que parei de ir ó colegio è volvin a falar gallego, pero m'è indifereente,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
PARAR	<i>concrètement è bastante grande è ntêrrase, marca moito è déixache moitas ròdèiras è mais, a parte d'estropears'o prado, pois, xa pararía o trator de tirar por èla,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
PARAR	<i>aí pola tardiña xa paran as vacas no prado, se non pola calor moscan.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
PARAR	<i>tès que apreta-lo brazo un pouco pra qu'èla non pare de tocar,...</i>	FORCAREI66
PARAR	<i>è eso que nòs, paraban aquí, este cóche do Industrial que par'ái na panadèria parou aquí na nòsa casa máis de cincuenta anos,...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
PARAR	<i>ti unha vaca tès que mirala na corte, tès que irlle ó ubre se che para quièta, verlle as condicións do animal.</i>	SOUTELO-FORCAREI32
PARAR	<i>chegando a Orense parounos o coche e tivemos que chamar unha grúa.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
PARAR	<i>...alí paraba Amparito dor Ghuardias, è paraba a Carrera, Cándida paraba na mirm'áldea nun puèbliño que lle chaman A Brea.</i>	LALÍN70
PARAR	<i>¿en que parou logo a cousa do outro día?</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
PARAR	<i>como mirado cos ollos de alguén qu'está facendo unha viaxe por distintos países, è que unicamente se para a mirar por placer todo aquilo que lle produce ese placer.</i>	MONTERROSO40
PARAR	<i>O seguinte è "Xardín d'inverno" que cambia un pouco de tèma è párase coas plantas un pouco máis, anque tamén se para coa construción do edificio do xardín...</i>	MONTERROSO40
PARAR	<i>unha ves dixèmos vamos ir á fruíta á manía qu'había, èra en tempo de verán en ajosto è pasábamos ind'ándando pola beira da carretèra parábamos a roubar a fruíta...</i>	CARNOTA50
PARAR	<i>en toda Galicia chòve moito, pèr' aquí cand'empèza non para è un día está bèn, dous tamén, pèro cando lèvas dúas semáns...</i>	VIGO27
PARAR	<i>Había qu'ir ó muíño de noite levar sacos de ghrau, ilo ver a ver se moía ou se parara.</i>	OPINO67
PARAR	<i>apretaron todos a correr, hasta hoxe non pararon de correr.</i>	VERÍN70
PARAR	<i>Os ferreiros paraban de traballar, no brao paraban de traballar. Esí qu' empezaban a segar, xa paraban.</i>	OCORGO70
PARAR	<i>empalmábanse os zapatos pa poñers'as biras, qu'era o traballo más fuerte qu'abía. Poñer biras (...), mui duro e mui rápido, que se parab'o fíu no medio xa rompía, ...</i>	GUNTÍN84
PARAR	<i>Ves, para, que lle quito un, qu'esto non bale pa nada.</i>	GUNTÍN54
PARAR	<i>I-entonces leba máis adiante, ó largo do banco, ten unha que lle chaman a 'spiteira pa garda-las ferramentas ou pa que paren as ferramentas alí.</i>	GUNTÍN60
PARAR	<i>O groucho fai a mención de, de sujeción das pezas, donde paran as pezas p' a:garlopalas, cepillar e pa polillas e pa tod' esa cousa.</i>	GUNTÍN60
PARAR	<i>I èu paraba 'n grandas. Unde Colás de Grandas.</i>	NEGUEIRA
PARAR	<i>De ves en cando parábamos a botar un pitillo è con todo, cansado todo o mundo botab'unha risada.</i>	SADA70
PARAR	<i>e tapárona así, cunha colcha de trapos, e taba alí un día de frío que non se paraba.</i>	FEAS49
PARAR	<i>Hastra o cruce das Castiñeiras non paramos máis.</i>	FEAS57
PARAR	<i>Mismo así, e despóis montamos no coche. Paramos un nada, pouca cousa.</i>	FEAS59

PARAR	<i>cuando chegaba a fònte de Balías èu, iban tres ou cuatro cuas pèrnas rotas. E despois pararon de chamarme porqu'acababa cuas obeyas.</i>	OSCOS
PARAR	<i>Antes de chehar a mais ou menos ande lle dixèra, deull'o alto, è parou.</i>	OCEBREIRO
PARAR	<i>E foi a'nde chegou a Pepa Loba co cos doce que traría con ela. E foi ande pararon pa reparti-lo diñeiro.</i>	OCEBREIRO
PARAR	<i>Biña de Beserreá, o Silbelo de Berraheira, e parou nos Nohales a comer.</i>	OCEBREIRO
PARAR	<i>Ai!, paraban tamién la na casa da rúa... abía cuatro pedros naquel antón.</i>	GOIÁN66
PARAR	<i>Chehei la ó final do Rehatiño i-el parouse a mirar pra min e iou lebaba un saco detrás, un saco de fariña,...</i>	GOIÁN82
PARAR	<i>Pois tu corres, iou monto na bicicleta, a correr, pero loho cuando chehei la á carretera de Soutelo, bin xente, parei, dixo: "a ber que lleba usté,</i>	GOIÁN82
PARECER	<i>pai e fillo parécense bastante.</i>	COVAS-FORCAREI65
PARECER	<i>è a xente á noite xuntábase, è enchíase o salón de xente moza, però akhora non, akhora, vai cada un onde lle parece ¿non sabes?,...</i>	OGROVE75
PARECER	<i>Queríanme facer zarrar xunt'a elos, porque parecíalles que debía aquilo.</i>	OSCOS
PARIR	<i>No, no, o toxo è pa...pa estrar así algh'ár vacas, a àlghunha cando paire ou eso,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
PARIR	<i>Co gato recòrdo agora mirmo unha cousa que me pasara unha vez, tiña unha gata è pareume è non, non lle daba de mamar ór gatos, entonces collinll'èu or gatos ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
PARIR	<i>Prendíanse xuntas è levaban-o carro xuntos, è non sei se èra que unha parira è despois non había ar dúas xughadas,...</i>	LALÍN70
PARIR	<i>Èra un matrimònio è tiñan un fillo. Pariu a muller è tiñan un fillo.</i>	OCEBREIRO
PARTICIPAR	<i>non debía ser eso, è as sètas qu'a min eso paréceme unha cousa que non sirve pa nada porqu'a malloría dèlas aprovéitanse das persoas que participan nesa sèta àd'mais cambianll'a mentalidá ...</i>	VEDRA16
PARTICIPAR	<i>pènso que nós animamos ós alumnos a que comente co nós os problemas, a que veña ás hòras de tutoría, a que fagan seminarios, a que participen, però temos pouco èxito.</i>	SANTIAGO28
PARTICIPAR	<i>Aquí fixo moito daño este nacionalismo, esta forma que eu nunca participei nela, vaimos a min explicar calquera tío destes dun partido un pouco radical o que è fala-lo galego...</i>	SANTIAGO(40)
PARTIR	<i>Gastábanse però non rompían. Hòme algunha vez se cadra levaban un gòlpe mal levado è partían, però..., però aínda torcían or de fèrro ás veces.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
PARTIR	<i>Ó outro día máis pàrtes'o pòrco è despois è cando se pic'à carne dos chourizos</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
PARTIR	<i>Parteu de meu irmau, ¿non?, de facelo así típico, ¿non?</i>	SOUTELO-FORCAREI20
PARTIR	<i>ó caír dou contra a chanta e o dente aquel parteulle.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
PARTIR	<i>ie s'abía máis ca dúas qu'íaran as que estaban no extremo da fiada, que tiña mozo, pois partíamonos en dous bandos, ie chehar á casa, ...</i>	GOIÁN 79
PARTIR	<i>Había xente qu'iba cavando, partíans'unhas leiras no monte, è cavábans'aquèlas leiras...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
PARTIR	<i>A xente que había alí, toda se parteu á risa.</i>	VIVEIRO66

PASAR	<i>E metéronse alí nunha caseta que había alí, deixárona pasar pa baixo, pasou pa baixo.</i>	CORISTANCO85
PASAR	<i>E metéronse alí nunha caseta que había alí, deixárona pasar pa baixo, pasou pa baixo.</i>	CORISTANCO85
PASAR	<i>Papá, un día que viña das mosas tamén lle pasou un, unha cousa desas...</i>	MAZARICOS46
PASAR	<i>e que tal e que sei eu, pero el ese susto pasoulle porque o sei eu mullere, eso seino eu.</i>	MAZARICOS46
PASAR	<i>¿E xa pasaba o medo?</i>	MAZARICOS46
PASAR	<i>e ti tes o conocimiento todo de falar e eso inda me pasa a min tamén.</i>	MAZARICOS46
PASAR	<i>e despois pasaron con eles por aí arriba, con ela por aí arriba ó lombo,...</i>	TEO60
PASAR	<i>A poder de que viron a falta que tiñamos i-a boa moral que tiñan aqueles que o podían facer pois chegouse a conseguir. É pasou muto tièmpo.</i>	CARUCEDO72
PASAR	<i>I-èntonces cando eles viron aquello chamaron á pòrta, è dixo: -¡Pasen, pasen, pasen!</i>	CASTRODEREI30
PASAR	<i>Recôrdoas porque pasei por èlas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
PASAR	<i>Buèno pèr'eu pasárome praticamente pola mau.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
PASAR	<i>Despois pa seis menos xa, despois pa catro menos, è con catro 'pois pasei a dúas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
PASAR	<i>se me dicen: pasas sin viño ou traballas as viñas, pasaba sin viño.</i>	SOBER52
PASAR	<i>è púñans'aquèlas anguexuèlas è chupaban a mala sangre qu'un tiña no corpo è xa pasaba;</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
PASAR	<i>Estabamos aquí ,si. Daquèla pasouse moita fame, moita misèria.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
PASAR	<i>Colliamos unhas xèstas ghrandes que tuvèra cheo de ramas è ò morcegho pasaba por alí è collíalo así...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
PASAR	<i>A venta èra moita pèr'a còbra èra pouca, porqu'iba todo pá libreta è dispoise pasaba á èternida,...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
PASAR	<i>Considérome bastante espèrto en digamos, en ativida, en tódalas atividades, sin embargo en estudio carecía dunha memòria que se me pasaba, pasábaseme dun momento pa outro.</i>	SOUTELO-FORCAREI68
PASAR	<i>òpèrárona pèro morreu na òperación, xa... èra eu rapaza pequena è despo's a miña nai tamén lle pasou eso...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
PASAR	<i>Entrabas, arrodillábaste è rezabas, doutra forma que non agora, agora a xente pasa moito, èu pènsa que pasa moito da misa,...</i>	SOUTELO-FORCAREI42
PASAR	<i>as castañas esas tíranse, porque axiña se pasan</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
PASAR	<i>hai que ter coidado que non se pase a carne.</i>	COVAS-FORCAREI64
PASAR	<i>ter que pasar por esa vergonza zúmballe a pertenera.</i>	COVAS-FORCAREI64
PASAR	<i>bota ti, eu paso.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
PASAR	<i>pasa por conquistador, pero nunca tivo unha moza.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
PASAR	<i>o can pasou hoxe sin comer.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80

PASAR	<i>como me convalidaban asignaturas estudiei perito mercantil que é o título que teño hoxendía, nun ano e logo paseime a empresariales,...</i>	PONTEDEUME41
PASAR	<i>O meu home tèn dous irmás, è despois tèn unhos primos que tamén lle pasara com 'a min, pois son como irmás, ...</i>	PONTEDEUME41
PASAR	<i>mezclaría mitá unha cousa mitá outra, è moitas cousas de feito e inda pasa hoxe que moitas palabras temos asumido para nós que como falamos habitualment 'en castelán que son palabras castelás...</i>	PONTEDEUME41
PASAR	<i>Ó millor, que soubèras ou non a lección daba o mesmo, non, però esas cousas si, è que non te durmiras cando che tocaba a misa obligatoria, qu 'èr 'ò que me pasab 'à min, que sèmpre me durmía,...</i>	PONTEDEUME41
PASAR	<i>Ó millor botabas un mes de castañas, un frío, unhas heladas, nieve, chovendo, qu 'ahora non chove ni nada, pèr 'entonces mira que se pasaban fríos.</i>	RUBIÁ67
PASAR	<i>Eso foi unha temporeada que pasou, gracias a Dios, i vòltamos a Santiago, despois d 'estar tres anos polo mund 'adiante,...</i>	ESTRADA32
PASAR	<i>Èla èra d 'alá de Camariñas è èla cando nasera non vivía, a medida que pasab 'ò tempo quedábase sin aire, ...</i>	NOIA26
PASAR	<i>despois o que fai a xente è abrillo en canal, cóljase è está alí a secar hasta que pase un día, ó día sejinte è xa cando s 'empès 'à partir</i>	NOIA26
PASAR	<i>È cando pasaron os outros da 'scursión, tía, ai mi madre, us tipos mirando para nós cunha careta è Tamara decíndolle, vós estudiade, vós estudiade,...</i>	BAIO18
PASAR	<i>Cuando estabamos alí as cuatro sentadas, sabes, que tamén pasou aquel chico este de pelo largo, que decía eu que èra guapiño, pois a min tiñame pinta de qu 'estaba pensativ 'è tal, ...</i>	NOCELO18
PASAR	<i>Cuando estabamos alí as cuatro sentadas, sabes, que tamén pasou aquel chico este de pelo largo, que decía eu que èra guapiño, pois a min tiñame pinta de qu 'estaba pensativ 'è tal, però non tiña pinta de que lle pasara algo.</i>	NOCELO18
PASAR	<i>Despois máis arriba, cando pasábamos por alí pasábamos correndo, primèiro iba sólo, despois iba con miña irmá,...</i>	POL68
PASAR	<i>o pòbre de Juan Lei, pois doente com 'un can, entonces pois Angelito è a outra viñeron a pê como si non pasara nada, qu 'iban tódolos anos, alá, a San Andrés a pê,...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
PASAR	<i>pèro non dimos escapado, è eu claro cada un metíase por onde pudo, però alghunhos botáronse arredor è pasaron pó outro lado,...</i>	LALÍN70
PASAR	<i>Cando foi da brea pasáronse moitas è moitos fixèron moito,...</i>	LALÍN70
PASAR	<i>Se o vran estuvo moi bo è todo eso vèn antes, s 'o verán non estuvo bo vèn un pouquiño má 's tarde, o mirmo que pasa cand 'empèz 'à brotar a viña,...</i>	RIBADUMIA45
PASAR	<i>Despois ese baghazo derfaise todo coar mans moi derfeitiño è pásase a outro ghavexo que se bot 'àlì è cálcase cos pés,...</i>	RIBADUMIA45
PASAR	<i>pasa os sábados, iba a pasar antes, però sabe Dios o que tèn que faser, pèr 'os sábados pasa tódolos sábados, vièrnes non sale.</i>	RIBEIRA28
PASAR	<i>Dará aljo para selètividá. O de física xa pasa de todo, èh.</i>	MUROS17
PASAR	<i>Téño eu xa, eu xa pasei de buscar as fotocopias.</i>	MUROS17
PASAR	<i>O nòso profesor de mate dá clase en Coruña de óptica è en química, (...), debe de levantar máis pèlas, ese pasa de mèdio millón de pèlas ó mes,</i>	MUROS17
PASAR	<i>teño grandes recòrdos de cand 'èra chaval, traballaba alí nun gran lugar que tiñ 'àlì meu abuèlo, è bueno pasábas 'esclavamente, però tamén se pasaban ratos bons,...</i>	SOFÁN42

PASAR	<i>teño grandes recòrdos de cand'èra chaval, traballaba alí nun gran lugar que tiñ'ali meu abuèlo, è bueno pasábas 'esclavamente, però tamèn se pasaban ratos bons,...</i>	SOFÁN42
PASAR	<i>volveulle a preguntar è verdá que o sancristán rúballe na cèsta das ánimas ó cura, non se òlle nada señor cura, non se òlle nada, però pas 'ustê aquí pa fôra è compróbeo aquí por afôra,...</i>	SOFÁN42
PASAR	<i>bèn, pènso que as medidas pasan un pouco por facerlle caso aos especialistas na matèria, ...</i>	REDONDELA30
PASAR	<i>ô estar mollados inda verbalabas máis è eu co saco ghrande de ghrao è pô lado d'ali pasei porque non vi'à augha debaixo da ponte,...</i>	OPINO67
PASAR	<i>aquel día pensei en marchar por aí abaixo, hò, è bueno pasei ghraces a Dios, pasei è non pasou nada, ...</i>	OPINO67
PASAR	<i>Eu pasaba de todo, eu èra o cabecilla dunha banda, ...</i>	LUINTRA21
PASAR	<i>Ê un puèblo que por alí Cristo nunca pasou, así remoto.</i>	LUINTRA21
PASAR	<i>Cando empecei a traballar tiña moito medo, però eso pasa cada vez que cambio de traballo, ...</i>	VIGO27
PASAR	<i>È os ollos asules. Xa èra rara, así èra a khata (...) Por èkhemplo os mēdicos d'aquí daban aprobado eso, esa...onde tocaba unha ferida esa pasaba ¿eh?, ...</i>	OGROVE67
PASAR	<i>Sēmpre, sēmpre hai, a min pasoum'un quite dun caso dunha vese, andábamos ó racú, á sardiña ...</i>	OGROVE67
PASAR	<i>è no Castro, vira na vòlta de tèrra, è pasamos polo sur dos Mēsos, pasamos polo nòrte dos Mēsos, però chekhábamos aquí ás pēdras, vento ó lēste, ...</i>	OGROVE67
PASAR	<i>pasaba todo però hoxe eso xa non se pòde facer, pasamos dunha ditadura ònha democracia, anque aquilo sea peor è esto sea millor ou a viceversa,...</i>	OGROVE68
PASAR	<i>comparada á nòsa de antes, eles a nós chámanos, ou chamádenos anticuados,sin embarkho eu hoxe vexo que xa se pasa a xuventú un pouquiño máis ca da conta, ca do normal...</i>	OGROVE60
PASAR	<i>desenkañime que no: vira, sòlamente fora o medo, eso è o que pasaba que hoxe en día xa non pasa,(...) estes detalles xa non pasan.</i>	OGROVE60
PASAR	<i>na cancèla, taba xunt'á ventana, quedoulle unha palla enkhanchada, eu estaba a cenar sentado frente á ventana, è vía como a palla pasaba frente á ventana,...</i>	OGROVE59
PASAR	<i>è a xente, comía. È'ntonces despois, volvían outra ves á malla, á malla ó millor do veciño, axudarill'ó outro, è dunha eira, pasabans'a outra,...</i>	OGROVE59
PASAR	<i>A min pasoume que cando foi da khèrra tuven qu'ir dous anos è pico a èla tamèn, è lòkho,...</i>	OGROVE75
PASAR	<i>Bourábase tanto cos mallos que nalgunhas partes quedaba picada a palla como se pasase por un muiño.</i>	VERÍN65
PASAR	<i>E dixo, bueno déixamo aquí a ver..., ademais todo cheo de libros..., e estáballe chamando tódolos días porque tiña certa ilusión a ver qué pasaba.</i>	SANTIAGO40
PASAR	<i>Onte fun ô teatro, fun a ver a obra que tèn bastante polémica do Centro Dramático Galego, entonces sólo quèro decir unha cousa, qué está pasando, ...</i>	MONFORTE53
PASAR	<i>Non hai moito tempo pasou unha señora por diante de min è quedoume mirando así,...</i>	RIBEIRA55
PASAR	<i>a xente cando nase para ser gordiña tèn que ajuntarse, si casa è se bota a engordar hai que tratar de desir non, eu non pòdo pasarme daquelo porque son propènsa a engordar.</i>	RIBEIRA55

PASAR	<i>X.- A fame, no fronte non se pasou fame. Pasábase cuando non abía... estábas' en operaciós, ...</i>	OCORGO75
PASAR	<i>¿Que che pasa?. Coño tiben algo aí...</i>	NEGUEIRA
PASAR	<i>I-entonces pásasell' o pantógrafo e vaise quitand' a talla, e dispois no papel, por exemplo, pásas' on papel, e dispós cálcase no mueble.</i>	GUNTÍN60
PASAR	<i>Eses tres cribos leb'os pola, polo asunto de que pas' a gra dunhes pa outros.</i>	GUNTÍN60
PASAR	<i>como son diferentes cribos, ¿non?. Pó pan son unhos, pás fabas leban un cribo solo por arriba (...)</i>	GUNTÍN60
PASAR	<i>Non sei que me pasa pola cabeciña que se me vai a vista è non vexo nada,...</i>	SADA82
PASAR	<i>Un a chorar, outro a jritar...en fin que pasamos sin cena è mais mòrtas de frío, ...</i>	SADA82
PASAR	<i>Baxando por uas escaleiras que tèn, mui còstas (...) entr'a luz i a borrachèra que tía de viño, pòis boto para'ncima del lombo de Pèpa è pasèi por encima del lombo de Pèpa co'l chambrón...</i>	NEGUEIRA
PASAR	<i>Ahora vouno confesar eu a usté. Pase pa fôra.</i>	FEAS49
PASAR	<i>levaban cinco cabalos os carromatos que tiñan; e tiña unha tralla moi larga, e pasaron por un puebliño, e andaban as galiñas sueltas e entónces...</i>	FEAS49
PASAR	<i>Traio o meu estomaguíño vacío de todo. Dixen eu, cala ho que eso xa che pasará, e se che facía mal, está ben alí.</i>	FEAS57
PASAR	<i>Pasaron pola pòrta dunha iglesia, e diselle Nuèstro Señore:...</i>	OCEBREIRO
PASAR	<i>iaran outros tempos mui diferentes!, ie pas base mui bian anqu'iaran máis retraídos, pasábase mui bian.</i>	GOIÁN79
PASAR	<i>Pasei pola túa porta, pedinch'auga e non ma deches.</i>	AMES86
PASAR	<i>Ai pasei pola túa porta, aí por ver qué estabas facendo.</i>	TUI70
PASAR	<i>Se prestades atención polo que vos vou contar, o que pasou co gueiteiro qu'había no meu lugar.</i>	OPINO101
PASAR	<i>A nai abriulle o portal e o mozo pasou pa onda a rapaza</i>	CENLLEOURENSE87
PASAR	<i>E entónces queixouse á nai de: sua filla toleou, qué lle pasou.</i>	CENLLEOURENSE87
PASAR	<i>Pasou onda o médico e o médico dícelle...</i>	MONTEDERRAMO75
PASAR	<i>Pois heille de contar un caso que lle pasou a meu pai,...</i>	BOQUEIXÓN78
PASAR	<i>Xa virá, que o vello sen carneiro non pasa.</i>	RIOBARBA81
PASAR	<i>Buèno, na vendima pasábase bèn asta un punto hò.</i>	SOBER
PASEAR	<i>aqueles dicían, leban anos a ser nobios, xa leban polo menos seis ou siete anos, ie sempre paseaban un por unha cuneta i-o outro pola outra,...</i>	GOIÁN44
PASEAR	<i>...x'o camiño bota herbas onde nós paseabamos.</i>	AMES86
PASTOREAR	<i>Eu iba tamén facer de pastor, pero realmente non era pastor. Non pastoriei nunca, non.</i>	OCORGO75
PECHAR	<i>hai a ijrexa de Santa María, Santa María a Nòva qu'èra onde está o cementèrio de Noia, que agora xa se pechou, ...</i>	NOIA26
PEDIR	<i>Podía ser a mesa sola, ou chinero solo,ou aparador, o que fora. I-entónces facíase según pedían.</i>	GUNTÍN60
PEDIR	<i>Que, cand'andubèron por aí pedindo pra pinta-lo demo de Zanfoha, naide quixo dar nada.</i>	OCEBREIRO
PEGAR	<i>Había que saber á forza è canto máis peghaban menos un sabía.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78

PEGAR	<i>sacamos unhas cancelas qu'estaban pòstas è fómolas tirar ó meio dun prado è despoise o señor estaba segand'a hèrba non-as encontraba, pegou coa máquina contra elas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
PEGAR	<i>pegouse a min toda a noite e non poden derfacerme del.</i>	SOUTELO-FORCAREI50
PEGAR	<i>Había cocido...como era así má's bèn d'inverno èr'à comida que más pèghaba.</i>	FORCAREI33
PEGAR	<i>seica pèghou o lume na chousa deles e ardeu en tote.</i>	COVAS-FORCAREI64
PEGAR	<i>pegóuselle moito o acento de Venezuela.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
PEGAR	<i>Despois deixárono, pèr'el tuvo qu'ir pá casa. Dixo que non podía traballar, pègháranlle moito, aquel iba ár minas de noite.</i>	LALÍN70
PEGAR	<i>viñamos con medo de noite, xa con esa cousa que se nor metía no corpo, non con medo a que te asaltaran, non con medo a que che pekhasen, senón con medo a esas tontería a esas inorancias,...</i>	OGROVE60
PEGAR	<i>un que se chama Ramón, que agora está no Brasil, entrou eí e pegaba da porta pra que anque despechase non podían salir.</i>	VERÍN44
PEGAR	<i>-Aber, cóntam' a berd .-Ai se cha conto pégasme muito!.</i>	OCORGO69
PEGAR	<i>Nunca lle pegaba, porque, se lle pegaba, despois no' me contaba máis.</i>	OCORGO69
PEGAR	<i>S' er' on calzaio dun ome, pois, botabamos a nobe fios. Nas... nas dúas puntas botábaselles pez pa que pegasen, e cóstase,...</i>	OCORGO90
PEGAR	<i>nun me deixaron ir pra unde taba a pulabila, qu'abía alí rapaces da Còba algo robolosos è tían mèdo cumu èu iba chispo, que me pegasen.</i>	OSCOS
PEGAR	<i>sáca-na tèrra para fòra para'ncima del campo. È malo pra segar el èrba porque derrama a gadaña, porqu'ai muitas arías, se pega n'ua toupieira, ai que crabuñá-la c'o incre de fèrro y un martèlo y a incre,...</i>	OSCOS
PEGAR	<i>E había muita xiada è pègháronselle os pés.</i>	SALVATERRA40
PELAR	<i>vai un frío que pela</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
PELAR	<i>o can está pelando.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
PELEXAR	<i>o carneiro marchaba, e, e peleabas e peleabas cuél, pero prá corte non o mitías,...</i>	MAZARICOS46
PELEXAR	<i>E se vén alghunha de afóra, bótana; e se, se xurden dous cabalos, pelexan, mátanse.</i>	CERDEDO55
PELEXAR	<i>viña cada olada que lle zapateaba a auga á cara e mais entraba polo barco. Pero el xa peleara pa metè-la cabeza,...</i>	FEAS59
PERDER	<i>Èu desde lògo que desde que estudiei filosofía, máis ou menos planteamientos do mundo è d'esplicar'to ser humano è de todo eso, pois perdeu bastante, antes si que creía, qu'había ese Diòs que m'enseñaron ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
PERDER	<i>ti tiñas que ir saltando que non pisaras a còrda porque se pisabas a còrda perdías.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
PERDER	<i>incluso tirábamos un carballo, un bidro deses qu'había ó lao, atravesaba dun lado a outro do río è tirábamonos derd'o mèdio do carballo è o que caía perdía.</i>	FORCAREI32
PERDER	<i>A feira perdeu moitísimo, tanto è así que xa non hai feira d'animales.</i>	FORCAREI32
PERDER	<i>Púñanse dúas a'stirar a goma è ibas saltando, si pisabas a goma perdías,...</i>	FORCAREI20
PERDER	<i>cántase unha canción. Gaña o que di a canción toda è pèrde o que pise a còrda,...</i>	FORCAREI15

PERDER	<i>Pois dous dábanll'á corda è todos saltábamos, è o que perdía daba.</i>	SOUTELO-FORCAREI22
PERDER	<i>o sea cada vez iba tirand'un coa súa chapa, iballe dando un gòlpe co dedo, consistía en que, claro, qu'o primeiro en qu'acabase o circuíto era o que gañaba. Perdía o último que chegase.</i>	SOUTELO-FORCAREI20
PERDER	<i>Ah, pois non teño nin idèa, sólo sei qu'o Compostèla fallou un penalti, que perdeu, ...</i>	ESTRADA32
PERDER	<i>despois bótasell'unha pouquiña tèrra po riba, todo bèn pisadiño pa qu'ese baghazo non colla nunca aire, porque se còlle aire, pèrdese, ...</i>	RIBADUMIA45
PERDER	<i>fun a ver a obra que tèn bastante polémica do Centro Dramático Galego, entónces sólo quèro decir unha cousa, qué está pasando, pènso que s'están perdend'os papèles,...</i>	MONFORTE53
PERDER	<i>non lles pasa nada, nin que lles boten lejía, nin que lles boten nada. E sabes que son de lana, as de lana perden ó labalas, per'as que son de lana...</i>	GUNTÍN54
PERDER	<i>un día ó ahuèho e xogou, o diñeiro, e xogou todo cuanto tiña, è perdeu.</i>	OCEBREIRO
PERDER	<i>Je loho el non quedou la i-os outros fuxiron prá casa, i-ó outro día chehou el, ó mediodía, que se perdeu nun monte ie deixárono alí.</i>	GOIÁN72
PERDER	<i>...perdiu a gaita no monte, agora chora por ela</i>	AMES86
PERDER	<i>Entonces aquelas palabras que, meus abuèlos, por ekhèmplo, usaban, hoxe xa non as usamos; i-è unha pena que se perdan.</i>	HERMISENDE60
PERDER	<i>Manuel dunhos anos pá acá perdeu moitísimo, está desconocido.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
PERDER	<i>as laranxas non se che perden.</i>	XINZO-PONTEAREAS
PERDER	<i>con esa lesión Ronaldo pèrdese pó fútbol.</i>	SANTIAGO35
PERDER	<i>repite outra vez, que me perdín.</i>	SANTIAGO35
PERDOAR	<i>E deloutro día díxolle mña mai a meu pai, -Dios lles perdone!, díxolle: -Domíngo, on cocho debèuchelle dar un mal, que che ten a cabeza toda torta.</i>	OCORGO69
PERDOAR	<i>Pèpa, perdona, òmbre, que taba algo bebido. Perdónalle.</i>	NEGUEIRA
PERDOAR	<i>Estaba eu e Ramón de Porto, Dios lle perdone, e Manolo de Goras e Castiñeiras, solos.</i>	FEAS74
PERDOAR	<i>chamoume dúas ou tres beces por personas, que quiría pedirme perdón, y-eu perdonéille para que me perdóne Díos a min.</i>	OSCOS
PERFORAR	<i>èramos once, un morreu, tería sète anos ou...qu'inda non fixèr'à Primeira Comunión. Morreu da pendiz, perforouse.</i>	OPINO67
PERNEAR	<i>mètesell'o coitèlo è entre dous xa s'arreglan, con ese chirme que se còlle pola boca, mèteselle na boca, è'ntónces despois derde que tal déixanse è pernean alí.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
PERSISTIR	<i>i-ò recòrdo así máis axeitado que teño do Vèrsílides è que me tirou unha pèdra nun òllo è partiume..., afortunadamente no me deu no òllo è deixoum'unha mancha qu'inda persiste.</i>	POL68
PERTENCER	<i>os asuntos de papeleos iè médico iè todas estas cousas temos que o facer con, con Zamòra, Zamòra capital; porque, xa vos digo, pertencemos así.</i>	HERMISENDE60
PERTENCER	<i>De Vèdra, un concello que pertenece aquí a Santiago, ...</i>	VEDRA16
PERTENCER	<i>un mariñeiro, qu'è de Boa, como a tres quilómetros de Nòia, na jèrra sivil no ano 36, un hòme que pertencía ó bando republicano è que o mataran,...</i>	NOIA26
PERTENCER	<i>Eu pertenezco ó club Alén Nós tamén e me encantou unha conferencia que dou Pujol, è clavado,...</i>	SANTIAGO40

PERTENCER	<i>Na guerra estuben en barios sitios. Pertencía ó rejimiento d' Artillería.</i>	OCORGO78
PESAR	<i>A forma era igual, unicament'a medida, demai-la forma era igual ou parecido. Matèrial o mirmo, matèrial que non pesase, podendo ser, è mais que fose consistente.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
PESAR	<i>¡A...i! quèntaban moi bèn as mantas è pesaban moito encima dun.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
PESAR	<i>O lighón era má'r ghrande cá sacha, tamén pesa máis.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
PESAR	<i>O último que matamos, concrètamente pesaba cento cuarent'è oito quilos en canal, èr'unha femia,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
PESAR	<i>Cando se mataban pesábase a forofa de unto a ver cual era má'r grande porque había que facer unto pró caldo.</i>	RUBIÁ67
PESAR	<i>Ar vacas bāixaban bèn, pèro despois cheghand'aquí á còsta máir ghrande cerca da carretèra, vai moi de pino è s'ar vacas che dan en beixar, pésall'o carro è van de fuciños e vai carro è vacas è todo pá...,</i>	LALÍN70
PESAR	<i>aquí iba o filón do vòlfran. Había pèdras, buèno, eu aínda nunha mesa de nòche aínda teño o recuèrdo pa que viras que pouquiña cousa è è o que pesaba.</i>	LALÍN70
PESAR	<i>Subíamos ós pinos máis altos, como pesábamos pouco, a beces doblan' o pino, parecía qu' iba romper, ...</i>	OCORGO78
PETAR	<i>basta que nunha ocasión estábamos os dous traballando no andamio, è petaron, dèron or ghòlpes no andamio è miramos è èr'ò cura,...</i>	FORCAREI92
PETAR	<i>habí'áquí unha mullèr, ¡pòbriña que morreu qu'era mala coma su sòla! è petábamosll'á pòrta de noite.</i>	SOUTELO-FORCAREI42
PETAR	<i>A outra petando na pòrta, pèr'abride, è que non temos a chave, empezamos a revolver tod'hàbitación, ...</i>	OPEREIRO18
PETAR	<i>E iba petando esí na auga, pero, claro, coscobellos non abía, qu' aquilo er' on conto que lle fixeran por se rir d' el.</i>	OCORGO48
PETAR	<i>e cand' o cura lle preguntaba, foise casar e fixeron o requisito todo, e cand' o cura lle preguntaba, decía ela, petaba no peito, e 'mpezaba:...</i>	OCORGO48
PETAR	<i>Nasoutros témolo de torno, aora, pero tamén ebía que se lle petaba porriba cun macico e apretab' a:s madeiras. Er' on ferro dobrado ¿non sabes?. O barrilete.</i>	GUNTÍN60
PETAR	<i>cuando teñas hana de comere, petas na mesa, xa che se poñerá de comer.</i>	OCEBREIRO
PETAR	<i>I arrodillouse è petoulle tres beses na espalda.</i>	OCEBREIRO
PETAR	<i>Petou e tal e saliulle unha muller...</i>	CENLLEOURENSE87
PETAR	<i>E cando iba chegou ó portal e petou ó portal.</i>	CENLLEOURENSE87
PETAR	<i>Chegou á porta e petoulle na porta á muller para que a muller lle abriera a porta.</i>	CALDELASDETU64
PETAR	<i>hai que petarñe, non hai, que non hai buratos, entonses pétase cos pés, e botan pa arriba akhua.</i>	CAMBADOS49
PICAR	<i>carnada é un determinado peixe, que se lle mete pa que o peixe pique, lò, pa que o peixe en cuestión que vas pescar pique.</i>	RIBEIRA24
PICAR	<i>carnada é un determinado peixe, que se lle mete pa que o peixe pique, lò, pa que o peixe en cuestión que vas pescar pique.</i>	RIBEIRA24
PICAR	<i>Ó outro día máis pártas'o pòrco è despois è cando se pic'à carne dos chourizos</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
PICAR	<i>Se pican bèn ó millore, pois inda boto un bo pedazo de tiempo, se pican bèn as troitas pois parece qu'animan máis què...,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39

PICAR	<i>Si moitas veces, coa caña, agora xa non hai moitas troitas, per'hai qu'esperar moito se pican,...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
PICAR	<i>non lle digas así que se pica.</i>	COVAS-FORCAREI35
PICAR	<i>È es'è por non teres a oportunidad de traballar, qué pena, hòmbre supoño que cando pica unha cousa terédelo que faser, però vaivos custar muito...</i>	CARNOTA50
PICAR	<i>tamén par vacas, polo xukho, a mas cando criaba a formikha a vaca nos pés (...) èra coma unha mosca que picaba è fasíañe llakha nas pesuñas è dábañe aseite de khata.</i>	OGROVE67
PICAR	<i>que lle fagan uns zapatos, que lle pican as espiñas</i>	AMES86
PICAR	<i>Ese viño levaba aí moito tempo e picouse.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
PICAR	<i>A semana pasada fun ó dentista, que se me picou unha muela.</i>	COVAS-FORCAREI70
PILLAR	<i>Miña sobriña, unha sobriña miña que che lle lebaba bintedous meses, quiriámonos xuntas, pillámosche polas Searas abaixo car'o muiño d'Airexe de Santouxea e non che fomos bailar con eles,...</i>	GUNTÍN84
PINGAR	<i>Hasta San Martiño aínda pinga o ramalliño.</i>	TUI70
PINTAR	<i>as primeiras vallas que se pintaron, e non é unha inmodestia, eu creo que hai que dicir o bo e o malo, e as primeiras que se pintaron en Galicia foron as que eu pinteí,...</i>	SANTIAGO40
PITAR	<i>Despois de èlí, pó outro día, pítase a carne, cuando se desfán os pòrcos,...</i>	LOVIO548
PODAR	<i>È no tempo de, de podar, por este tempo, por èkhemplo, pódase, átase, cávase è lògo...</i>	MONDARIZ62
PODER	<i>È, ó millor, xuntábanse entre dúas cuadrillas, empezaban a dicir cal èran os que pudían máis, botábanse a correr cor cestos ó lombo por a ribeira arriba.</i>	SOBER
PODER	<i>Pèr'aghora tamén xa quedou todo a monte, ¿canto se traball'àghora? Aghora eu xa non pòdo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
PODER	<i>Èran bos de colghar qu'èran pequenos, podíase bèn con eles.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
PODER	<i>parece que tèn tamén atitudes pá música como tèn seu pai è mais o seu avó, porque o meu sogro tamén è músico, non è músico d'estudios porque non poido,...</i>	PONTEDEUME41
PODER	<i>ao dichoso de Juan Leis ocurréuselle comprar unha 'mpanada de mèrlón è a jarnacha non lla quixo levar porque non podía xa con as patas,</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
PODER	<i>eles xa se quedaron arriba no monte, xa non veron ao San Andrés, non o viron, xa non puidèron baixar, è cando chegaron a Cedèira de vòlta mal como puidèron, había unhos còches de línea,...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
PODER	<i>Se tíña-lo carné non viñan or guardias è entonces como non tiñámo-lo carné ibamor roubar un saco de tèrra onde pudíamos, ...</i>	LALÍN70
PODER	<i>parece ser que padecía unha pneumonía durante vinte anos, estivo loitando contra èla, però vamos ó final puido con ela.</i>	OURENSE27
PODER	<i>Nós ibamos ós cartos, traballabamos me cagh'n san Dios canto pudíamos, ...</i>	VALGA65
PODER	<i>Nós ibamos ós cartos, traballabamos me cagh'n san Dios canto pudíamos, non traballábamos máis porque non se podía è àlí botábamos outra vez hast'ò prósimo vrau,...</i>	VALGA65
PODER	<i>Estades cansados que anque quirás faser unha cousa xa non podés.</i>	CARNOTA50
PODER	<i>prefièr'estudiar de noite è dormir de día, è eu non pòdo porque pola mañán teño que traballar è teño que dormir pola noite,...</i>	MUROS17

PODER	<i>María non botes máis pedras que non podio.</i>	VERÍN70
PODER	<i>Pero eu, fun lista, que pequena era, pero fun, abrí a porta, e metinos como puiden na corte;</i>	OCORGO69
PODER	<i>tamén quèro ir á misa, e non houbo maneira que ma dixèran. O cura non poido, que é moi cumprido.</i>	SADA82
PODER	<i>Eu fixen, pero a cando non poiden, deixeiño ir. Entonces, pasóu un pouco por alí e dixo...</i>	FEAS67
PODER	<i>èu esbarei è cayín, porque podía mais a cabeza qu'us pés,...</i>	OSCOS
PODER	<i>pero loho ós poucos, cando se sientaba, dicía: "eu xa non podo máis, eu bou ter que marchar prá casa, ...</i>	GOIÁN44
PODRECER	<i>O do silo è hërba que se còlle è mètese è depois tápase con lonas è está alí ó millor dous ou tres meses, è podrece è depois eso ghústalle moito ás vacas, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI11
POÑER	<i>vendía-lo leite è vendías è vendía-lo que tiñas, è hoxe non-o pòdes vender, porque che pòn con tantos requesitos que xa no n-o pòdes vendere.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
POÑER	<i>- Pois igual, a vaca se poñía pa parir è si non daba parido se tiraba polo becerro ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
POÑER	<i>xa non se sègha coa seghadora, xa se sègha con outros aparatos que se pòn ó trator,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
POÑER	<i>claro que ll'afètaría, pèr'el tamén ll'afètou despois a mullèr tamén, qu'a mullèr púxose inútil,...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
POÑER	<i>È viñ'ò invèrno ll-è agora pòñense zapatos, pèr'antes pa poñer unhas zapatillas i-unhas madroñas aquilo si qu'èra bonito,</i>	RUBIÁ67
POÑER	<i>Ti viches como se puxo a ratoncita.</i>	BAIO18
POÑER	<i>en dous minutos póño me contigo.</i>	SANTIAGO30
POÑER	<i>empezamos a pensar que as òposicións qu'èra un bo momento, qu'estaban saíndo bastantes plazas è puxémonos, puxémonos è ò final acabamos todas máis ou menos collend'algunha plaza ...</i>	VIGO27
POÑER	<i>Ár fèstas ibamos unha e hòra, pouco máis, cando se puñ'ò sol xa viñamos pá casa,...</i>	OPINO67
POÑER	<i>Cando foi que morreron eses vascos nós viñamos por alá por fòra con calma podre è o mar metía medo, poñíase o barco de pé.</i>	OGROVE67
POÑER	<i>E despois o burro púxose abaixo, o can púxose onda á porta e o gato púxose tras do lume,...</i>	VERÍN63
POÑER	<i>Compraba na rampla è salía aquí ás oito da mañán è nunha hòra puñíam'en Betanzos.</i>	SADA67
POÑER	<i>ibamos en bandadas, as que tiñan mozo púñanse nos extremos pra que o mozo a acompañara, ie agora xa... a pasear, ...</i>	GOIÁN 79
POÑER	<i>Pois sachádo's, revolvéndo's cunha sacha è coidalos, è cando se puñèron houbo que botarl'ànguina è todo, se non secábanse, è así.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86
POÑER	<i>púñas'a plantill'álí encima do pau, cuand'estaba derbastado, marcábase cun lápiz è despois ibas'àmòldando à'quèla plantilla.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
PÓR	<i>Os zapatos solo iaran pra pór ó chehar alá , pra da-la entrada na fiasta,...</i>	GOIÁN 79
PÓR	<i>Hai que limpa-la leña moi limpa, despois picala, è despois pònse nunha palleira como facían alghún tempo</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
POUSAR	<i>esa ranura que leba, e ferrame..., e trenchas, i-esa cousa, ¿non?. Donde se pousan eí as ferramentas...</i>	GUNTÍN60
PREDICAR	<i>Èfètivamente. Chèga o domingo, o cura estaba predicando todo furioso:...</i>	CHANDREXA23

PREGUNTAR	<i>dixenlle qu'iba pa 'spaña è levoum 'a 'staciòn de Barcelona, è tuven que poñerm 'à còla pa ir coller un TER, alí preghuntei en recèción è dixèrome que me puxèra à còla ...</i>	VALGA65
PRENDER	<i>por esa cost'abaixo cus fachucos de palla alumbrando è má'r non ardí'ò monte, tiraban os fachucos è o monte quedaba com'estaba, è mir'àghora, aghora prèndenlle è arde que rabea.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
PREOCUPAR	<i>Tamèn outros temas que me preocupan bastante son o racismo porque a xente non respèta a outra xente de outras razas, cores, etnias,...</i>	VEDRA16
PREOCUPAR	<i>gustariame moito ir a unha 'scuèla d'idiòmas a estudar inglés, però vamos estou así pènsa que te pènsa, è vamos è algo que tampouco me preocupe demasiado,...</i>	OURENSE25
PREPARAR	<i>Buèno a pataca se cadra non se preparaba tan bèn porqu'è..., aghuàntas'èla máis,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI75
PREPARAR	<i>è decamiño, pekhaban outra ves, è acababan aquela teaxe, è'mpezaban outra, perparábanse as eiras en condicións,...</i>	OGROVE59
PRESTAR	<i>Eu non poño en duda que eso funcione, non o poño en duda, agora eu personalmente non me presto a eso.</i>	SANTIAGO40
PRESTAR	<i>se me deras un pouco de xamón dese, e colle deste, que ese está quente e préstame millor.</i>	FEAS57
PRESUMIR	<i>falamos distinto ie sehimos falando ca nas outras parroquias, o que pasa agora xa se fala muito castellano porque agora o que máis i-o que menos presume de castellano.</i>	GOIÁN79
PREXUDICAR	<i>O sea, eu personalmente entendo que non me perjudica en absoluto. Decir que me beneficia, pois eu penso que si;</i>	SANTIAGO40
PROBAR	<i>Sèmpr'estaba na casa cos meus pais è sèmpre che decían, sèmpr'estab 'habituad' à eles è cuando probei en Madriz que non o conocía, tiña vintèdous anos, non saíra nunca da casa ...</i>	OURENSE25
PRODUCIR	<i>È àghora dendes que se vendeu o rabaño pois aghora produce o monte d'aquí,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI82
PRODUCIR	<i>Aquí vivimos algh'atrasados aínda, porqu'è un sitio moi pòbre, non produce esto.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI36
PRODUCIR	<i>porqu'as pradeiras qu'había antes á parte que non producen un eso, non producen como, son hèrbas malas, ¿no?, non producen par'o que nós queremos par'à produción do leite,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI29
PROGRESAR	<i>as tendencias políticas case ben sendo as mesmas qu' as que aí aora. O que pasa è que aora esto progresou máis en tódolos sentidos,...</i>	OCORGO75
PROHIBIR	<i>Si, si, si fumaban, aunque tiña un letreiro que se prohibía fumar però...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
PUNTUAR	<i>Mira, ese examen non puntúa para esta avaliación</i>	BAIO17
QUECER	<i>pesábalos è facía-los moletes è despo's durant'unha hòra tiña que volver outra vez à star a levedar mentes quècía o forno con leña,...</i>	FORCAREI45
QUECER	<i>ten moza, ten, aghora queceu por fin.</i>	FREIXEIRA- FORCAREI70
QUEDAR	<i>subiu pó ceo, e os ánxeles que estaban no aire quedaron no aire,...</i>	CORISTANCO85
QUEDAR	<i>E despois abuliuse aquilo e quedou, a xente botou man dos terrenos e quedaron as paredes solas.</i>	CORISTANCO85
QUEDAR	<i>comeramos as papas e non-os acordara que quedaran dous platos delas,...</i>	MARÍN60
QUEDAR	<i>à vez que están prendidas, ou faise unha parra ghrande ou faise unha, por èkhemplo, a viña pòde quedar en espaller.</i>	MONDARIZ62
QUEDAR	<i>Despois en invièrno pos nada; á parte que a xènte marcha toda a estudar i-òs fines de semana pòs queda a xènte de sièmpre, mui mal.</i>	CANDÍN9

QUEDAR	<i>pèro tamên a usté lle dixen do nido do mèrlo è tamên lle me foi polos chicanos, así que unha cousa quedalle pola outra.</i>	SCOMBALUGO69
QUEDAR	<i>había outro, tamên era vèllo è tamên iba cansado, è espuis quedei eu, cuando había unha nècesida pois a min recurrían.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
QUEDAR	<i>Antes da guèrra, sin farramenta, cun cepillo que quedara de meu abuèlo .</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
QUEDAR	<i>Pèr'aghora tamên xa quedou todo a monte,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
QUEDAR	<i>habí'álghunhas que se cadra estaban má's preparadas ca è outras, pèro gheneralmente estaban cheas de fume, porqu'o fume non salía bèn, è'ntonces quedab'àli,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
QUEDAR	<i>na miña casa era unha familia buénisima, per'è que meus irmaus, èramos sèt'irmaus è quedamor dúas, morreron todos moi nòvos, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
QUEDAR	<i>è despois tamên tiñamos así us partidos de fútbol, aquí mirmo había un equipo de fútbol, despoise acabouse porque us marcharon pra un lado è outros marcharon pra outro, i-àquí poucos quedamos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
QUEDAR	<i>despoise volvías'à revirare pra lle dar outra gradadura bèn dada po riba, se non quedaba de còstas, xa de còstas quedaba, pèro millor quedaba da outra maneira.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
QUEDAR	<i>despoise volvías'à revirare pra lle dar outra gradadura bèn dada po riba, se non quedaba de còstas, xa de còstas quedaba, pèro millor quedaba da outra maneira.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
QUEDAR	<i>había moitos que..., que o mazaban naquèlas olas è despois o que quedaba sacáball'a manteigha i-ò que quedaba comíase,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
QUEDAR	<i>Buèno èu son a máis nòva è ma's quedei èu. Pèro non tèn nada que ver, noutras casas quedaba o má'r nòvo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
QUEDAR	<i>eu sei qu'aínda hai alghún, poucos, pèr'alghún queda.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
QUEDAR	<i>Fun dous anos á'scuèla a Xèstoso, qu'èr'unha merenda de negros, tódolos cursos xuntos, aquilo...¡buèno!, è despois fun, xa... agrupamos, fun pa Silleda, quedábame má's cerca.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
QUEDAR	<i>Un grupo de, de rapaces d'aquí, un quedaba, ò sea dormía, ò sea o que lle chamamos dormir è os outros agachábanse,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
QUEDAR	<i>Cando chòve quedámonos embaixo è cand'está bo tempo subimos arriba.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
QUEDAR	<i>quédache moi ben a camisa azul que compraches.</i>	COVAS-FORCAREI64
QUEDAR	<i>porqu'a xente xòven xa non vai alí pa nada, vaise toda para baixo è arriba non queda nada,...</i>	FORCAREI32
QUEDAR	<i>No sei, empezárons'a facer así alcumes unhos ós outros è despois quedaba.</i>	FORCAREI20
QUEDAR	<i>Sèmpre che queda do mèdiodía, sèmpre còmes algo á noite.</i>	FORCAREI15
QUEDAR	<i>quedar ben non costa nada.</i>	FORCAREI45
QUEDAR	<i>Si, era millor fèsta, qu'ahora xa non quedan á fèsta que marchan por 'i-àdianta.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
QUEDAR	<i>o profesor non podía discutir con el porqu'ese cuanto vía è cuanto oía quedáballe na mente è non había forma de que...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
QUEDAR	<i>Pèro pa facer unha vida de dicir vida nòva è aquí non pòden, è un chaval nòvo que se quede aquí mòrre de fame, porque non pòde,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
QUEDAR	<i>valía oito mil pesetas cada vez que viñan, è pagharll'o còche por velo ver, porque doulle tromposis è daquel lado quedou que non s'entèrou máis.</i>	SOUTELO-FORCAREI60

QUEDAR	<i>Di el " mamá eu quedei máis pequeno por eso, meu irmau é má'r ghrande".</i>	SOUTELO-FORCAREI60
QUEDAR	<i>por esa cost'abaixo cus fachucos de palla alumbrando è má'r non ardí'ò monte, tiraban os fachucos è o monte quedaba com'estaba,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
QUEDAR	<i>Agora despois cando chegaba..., nestes tempos non quedan carros pa quitar por aí, ò sea, o que se facía antigamente...</i>	SOUTELO-FORCAREI20
QUEDAR	<i>veñen xentes de outros sitios que non è de Galicia è falan con eles è... è algúns quédans'a vivir.</i>	SOUTELO-FORCAREI12
QUEDAR	<i>fixen moitos esámenes de oposiciós para un sitio e mais pa outro. En algunhos quedab' con aprobado así à espèra de plaza,...</i>	PONTEDEUME41
QUEDAR	<i>o pai e mais o tío aínda acordan cando as salinas estaban en plena produción. A min explicárome todos os restos das salinas que quedan por aí,...</i>	PONTEDEUME41
QUEDAR	<i>aínda quedan así..., a verdade è que non están mui ben cuidadas as ruínas, pero si que queda bastante aínda do que houbo, non.</i>	PONTEDEUME41
QUEDAR	<i>hai moitas cousas è moitas anédotas que quedaron por alí, pero ó millor pois aínda saen ó largo da conversa, non.</i>	PONTEDEUME41
QUEDAR	<i>acórdome que foi unha das profesoras da pasantía comigo è díxome, ui mira que desde lógo queda lonxe, èh.</i>	PONTEDEUME41
QUEDAR	<i>Quedábamos hasta sin uñas na monda, todos os días, todos os días na monda.</i>	RUBIÁ67
QUEDAR	<i>O máis seguro que si porque o má'r seguro que me queden para setiembre matemáticas, historia è física,...</i>	VEDRA16
QUEDAR	<i>Èla èra d'alá de Camariñas è èla cando nasera non vivía, a medida que pasab'ò tempo quedábase sin aire, morría,...</i>	NOIA26
QUEDAR	<i>non as veías è veías todas as rexas aquèlas, entón eso cando ères pequena quédache moi jravado na mente.</i>	NOIA26
QUEDAR	<i>Non queda nadie, totalment' estinguida a familia, qued'à súa òbra, è estr'òrdinaria,...</i>	PADRON70
QUEDAR	<i>caeu a'mpanada co mèrlón, con todo rodando pola carretèra è a outr'apañando, miña nai, è entonces pois chegaron è eles xa se quedaron arriba no monte, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
QUEDAR	<i>a ver o carnê, señora, quedoume no río, è dixo non sei cómo s'arrèghlan ostedes porque todos lle queda no río, ...</i>	LALÍN70
QUEDAR	<i>È cando despois vèu a vaca p'àquí a nòsa comíall'a cadrèn'à outra, ll-à outra quedábase è empezáballe Ghésús ...</i>	LALÍN70
QUEDAR	<i>se saca ese viño è se vai botando no medio, despois o mosto que qued'ái se pasa a unha prènsa, s'aprèta, ...</i>	RIBADUMIA45
QUEDAR	<i>Á morte de dònna Gala quedou estinguida totalment'a familia, porque da familia qu'è esta casárase...,</i>	PADRON70
QUEDAR	<i>è entonces foi, è foi è lle dixo a viúva, cantos nenínos che quedan mullèr, è me quedan catro nenas è foi tocarlle à barrija</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
QUEDAR	<i>è despois viña delgadiño, sète quilos è mèdio que non è broma, è quedeim'aquí, dixen nada nin cartos nin hòstias,...</i>	VALGA65
QUEDAR	<i>- Que vas facer estas vacaciós.</i> <i>Quedarme c'a miña filla, c'a miña mullèr non, x'ò pensarei, igual collo oítra.</i>	RIBEIRA28
QUEDAR	<i>O vièrnes quedaremos na miña casa, chamarnos por teléfono alí.</i>	RIBEIRA28
QUEDAR	<i>Eu prefiero que repase porque total sólo lle queda distribusiós è sólo entra nunha osiós, non entra nas dúas.</i>	MUROS17

QUEDAR	<i>A escola quedaba cerca, había varias escolas, eu de chaval fun alí a varias que quedaban díganos a un quilómetro ou dous ...</i>	SOFÁN42
QUEDAR	<i>Entonces ese dí'á noite quedamos en qu'as outras compañeiras nos viñèran chamar a nós,...</i>	OPEREIRO18
QUEDAR	<i>dixèranos qu'abríramos, entonces a miña compañeira abriu un queixón è quedouse tod'àsomburada porque èla pensaba que me traía chave ...</i>	OPEREIRO18
QUEDAR	<i>Ese día leváronos por aí è ô final non chamaron ôs pais ni nada è quedamos máis días aí.</i>	OPEREIRO18
QUEDAR	<i>se voltara para Orènze seguramente pois tería qu'estar cos meus pais porque casi m'òbligarian, però non indo para Orènze quedaríam'en Santiago, ...</i>	OURENSE25
QUEDAR	<i>sèmpre hubo rivalidades na mosedá por èkhemplo os pueblos coma o Khròbe è Cambados, naquelas èpocas tuvèron así unha sèrta rivalidá, però chèkhaba o momento da verdá è ikhual quedaba en nada se dabas con xente comprensiva,...</i>	OGROVE60
QUEDAR	<i>è meu pai botárall'as vacas, botáralle palla branca, è na cancela, taba xunt'à ventana, quedoulle unha palla enkhanchada,...</i>	OGROVE59
QUEDAR	<i>As enciñas son máis bèn pá hèrba, pá hèrba seca è pá hèrba verde, pa caña-los prados dendes que xuntan a hèrba, pa que non quede hèrba seca por, por...</i>	MONDOÑEDO60
QUEDAR	<i>na xente gorda hai que tratar de fase-la roupa á medida, non è solamente chejares alí è poñeres unha chaqueta, alá, estame bèn da manga è que che queda de delantèra pequena.</i>	RIBEIRA55
QUEDAR	<i>chamoullas pro medio da terra, e despois pegoull' unhes palazos, e tiñ' onha xarra de nabos, e tiroulla ó aire, e quedouse sin nabos,...</i>	OCORGO69
QUEDAR	<i>chamoullas pro medio da terra, e despois pegoull' unhes palazos, e tiñ' onha xarra de nabos, e tiroulla ó aire, e quedouse sin nabos, e tirou cas zocas, e 'scapou, e dixo que non lle quedab' outro nabiño,...</i>	OCORGO69
QUEDAR	<i>chamoullas pro medio da terra, e despois pegoull' unhes palazos, e tiñ' onha xarra de nabos, e tiroulla ó aire, e quedouse sin nabos,...</i>	OCORGO69
QUEDAR	<i>e despois pegoull' unhes palazos, e tiñ' onha xarra de nabos, e tiroulla ó aire, e quedouse sin nabos, e tirou cas zocas, e 'scapou, e dixo que non lle quedab' outro nabiño, -ai b lgame Dios!.</i>	OCORGO69
QUEDAR	<i>Jubilous' a muller, unha irmá que morreu tamén con nosoutros, e 'ntonces xa nos quedamos sin ganao, bendemos todo,...</i>	OCORGO77
QUEDAR	<i>O alegre rompeum'eí, estaba pousado eí no faio, non sei quen foi que o rompeu. Eí quedou.</i>	GUNTÍN84
QUEDAR	<i>Pos baite cando queiras, i-eu quédocheme por equí.</i>	GUNTÍN84
QUEDAR	<i>Eso, bolbina facer de, de..., nobamente, i-aquela parte pequena, pois quedeim' eu con ela.</i>	GUNTÍN54
QUEDAR	<i>O meu hòme quedóu viudo, è o fillo'staba casado con Lòla de Bouza,...</i>	SADA82
QUEDAR	<i>quedei con Rafa mañán ás dez.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
QUEDAR	<i>quedou de vir e non apareceu.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
QUEDAR	<i>quedou de parvo diante de todos.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
QUEDAR	<i>quedou por parvo, pero è máis listo ca eles.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
QUEDAR	<i>E 'ntonces, despois, métolles esas barillas, i-ó meter esas barillas, rispo as cordas, i-ó rispa-las cordas xa queda eso.</i>	GUNTÍN54
QUEDAR	<i>Ti vaite máis adentro e eu quédome aquí. A ver cál vive millor.</i>	FEAS49

QUEDAR	<i>Foise un e quedouse o máis vello. E o máis novo foi pa dentro...</i>	FEAS49
QUEDAR	<i>trallóulles ás galiñas e envolvéuselle-la tralla nas patas, e tiróu por unha, a millor, e despois quedáronse nunha pousada, e comeron a galiña...</i>	FEAS49
QUEDAR	<i>e nos escondémonos entre as polas, e a min quedábame a chaqueta estendida alí con castañas, e despois os outros cativos botáronse á carreiras...</i>	FEAS49
QUEDAR	<i>despois axiña que se terminou a escuela, dixo ela: bueno, os que foran ás castañas, que se queden.</i>	FEAS49
QUEDAR	<i>Buèno, tu quédast'ái, qu'èu subirein tirar...</i>	OCEBREIRO
QUEDAR	<i>Colleu a roupa e marchou. Quedou alí o dèmo.</i>	OCEBREIRO
QUEDAR	<i>Er'ò arrieiro. Beuse prá casa o tolo. Quedou car bacas è quedou con todo,...</i>	OCEBREIRO
QUEDAR	<i>Quedábaseche con metá do biño e roubab'òs cuartos.</i>	OCEBREIRO
QUEDAR	<i>O cantinèro asetou. Quedouse co burro por un ano.</i>	OCEBREIRO
QUEDAR	<i>E è tu, estás condenado ós infèrnos. I o, o mozo quedábase calado.</i>	OCEBREIRO
QUEDAR	<i>Buèno quédast'èi, que bon por un còche que te lèbe. Que non quèro qu'entres andando no puèblo.</i>	OCEBREIRO
QUEDAR	<i>iso iara, taba bian, foi interesante, aquilo quedaron a mal o don Francisco mailo señor abade, si, quedaron a mataren.</i>	GOIÁN66
QUEDAR	<i>estaban a durmir todas, xa estaban a durmir, ie el que fixo, metiuse por detrás dos caixóns das rosquillas, aquíalas mulleres, -ois!, non quedou unha muller por alí,...</i>	GOIÁN66
QUEDAR	<i>ie decían eles "pois bamos", ie dixéronlle eles: "nós imos tocalos ie tu quedas aquí co saco".</i>	GOIÁN72
QUEDAR	<i>o Albarito quedou asustado, pensaba qu'eu faía casas de hrilos, pra meter hrilos, pero quedou la, fálaba solo.</i>	GOIÁN82
QUEDAR	<i>¡Pois inda hai un pouco eu vin de alá e quedábanlle dous novelos ben grandes!</i>	PARAMOS-TUI70
QUEDAR	<i>Pois mira, quedas aí e tes conta, que eu vou á feira e logo veño,...</i>	MUÍÑOS68
QUEDAR	<i>E o faro hundeu-se todo, non quedou nada.</i>	VIVEIRO66
QUEDAR	<i>Non creo, hò, eu aquí non me quedo.</i>	CHANTADA25
QUEDAR	<i>A Virgen quedouse alí cos pés e co neno, e os diste lado de acá vírona.</i>	APEROKA80
QUEDAR	<i>Bueno, onte quedeime medio dormida e xa non me enterei dos nomes que dixeron por aí.</i>	OURENSE48
QUEIMAR	<i>este San Ghuán a min inda me queimáron-o timbre, está fôra da pòrta, è'ntonces puñéronll'unha tabla pra que tocasse seghido, è nós non-o sentimos è mais estabamos na casa, è non-o sentimos è queimouse,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
QUEIMAR	<i>Pois cavábase, cavabábase d'inverno è despois de vrau por ghunio ou aghosto, ghulio ou aghosto, queimábase en fogheiras,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
QUEIMAR	<i>o traballo das plataformas queima moito, eh, queima moito. Meu tío queimouse traballando alí.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI70
QUEIMAR	<i>quisás non haixa outro porto onde se coiden tanto os barcos (...) tamén se levaba unha vida que se queimaba.</i>	OGROVE67
QUEIXAR	<i>Eso é bon. Un neno. Se tu te queixas qué farei eu con cincuent'è tres.</i>	MONFORTE53
QUEIXAR	<i>traía follas d'alcólito è tiñámo-las sèmpre na casa è botába: è fervía: è despois alí anque te queixaras era ighual,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
QUEIXAR	<i>El tropezaba coa nai na cociña e entonces queixouse á nai.</i>	CENLLEOURENSE87
QUENTAR	<i>Pèro moitar veces tamén, claro, quèntaba o sol,...</i>	SOBER

QUENTAR	<i>deixábanse bèn duriños, è despoise quèntabas'a lousa bèn quènte, è púñanll'un testo de lata por riba</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
QUENTAR	<i>¡A...i! quèntaban moi bèn as mantas è pesaban moito encima dun.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
QUENTAR	<i>È poñíase no lume è àli quèntabas'un àrredor.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
QUENTAR	<i>¡Podíasme deixar quentare! Pois se vas buscar unha pita déixote quentare.</i>	VERÍN70
QUENTAR	<i>Déixame quentare. Pois vai buscar un carneiro e despois quèntaste.</i>	VERÍN70
QUENTAR	<i>se non quentas antes pódecche dar un tirón.</i>	SANTIAGO35
QUENTAR	<i>a agua do caldeiro quentouse co sol.</i>	LOUREIRO-COTOBAD80
QUERER	<i>se a parroquia me axuda, se queren facemos, levantamos alí unha capilla.</i>	CORISTANCO85
QUERER	<i>è despois tiñamos que fiar. Pèro, claro, or mozos non querían, filla, porque como, enchíalos de tascos, èra unha cousa que tiña moito pólvo, è moito eso è...</i>	BAÑOSDEMOLGAS65
QUERER	<i>somos moi sentimentalistas na nòsa casa, entèndes, è un can qu'è vèllo non se mata, déixase morrer porque quèrémorll'ós animales que temos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
QUERER	<i>cand'empèzan à'ndar qu'están má's suèltos, non están enzarrados no piso; pèro despois quèrenlle máis ós animales porque conviven con eles xa derde pequeniños,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
QUERER	<i>èra igual foran hòmes ou foran mullères con tal de qu'houbèra dúas personas como mínimo, porque à parte deso podía ir quèn quixèra,...</i>	FORCAREI66
QUERER	<i>è despo's mandeino pra'strada, estivo nunha casa da'strada, è buèno, alí queríanlle moitísimo.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
QUERER	<i>o pai, o avó do meu home si que polo visto èra mui bo músico, tocaba o clarinete, è el foi o que lle ensinou ós seus fillos, ós que quixeron,...</i>	PONTEDEUME41
QUERER	<i>Hai mal de ollos, non, sèmpre hai xente que che quère mal, è se che quère mal por aljo será, envidias.</i>	NOIA26
QUERER	<i>as circunstancias obrigáronme a vir aquí porqu'estaba máis preto de Ourense è a parte alí non tiña plazas pa poder quedarme aínda que quixèra,...</i>	OURENSE25
QUERER	<i>e queríanlle dar os dou reais de falta, àquel coxo. È dixo: ¡Ai non, eu quèro com'ós outros!</i>	OCEBREIRO
QUERER	<i>ié que nós bibimos nunha época de muito retraimento, de que non abía libértá pra, pra, pra dibertirse com'un quiría,...</i>	GOIÁN79
QUERER	<i>Quéroche ben, non hai dúbida.</i>	AMES86
QUERER	<i>è dá muito leite. È dixo el, dixo: O que se queira, tódolor días.</i>	VILARDEVÓS20
QUITAR	<i>Estas tallas quítanse cun pantógrafo, se chama. O pantógrafo que saca do mueble.</i>	GUNTÍN60
QUITAR	<i>Bótase unha copiña, en fin, un caféño...porque frío faino, pèro ahòra xa non se quitan as zócas, qu'ahòra os mariñeiros non-as quèren tampouco.</i>	SADA70
RABEAR	<i>a fouz pra eles non naceu, dicen que rabeen as pallas, antes de segalas eu.</i>	A MEZQUITA65
RABIAIAR	<i>E iamos á palla todas as mozas, e o palleireiro rabeaba ó vernos no palleiro.</i>	VERÍN65
RABIAIAR	<i>Este pandeiro que toca, era de coiro de ovella, aínda onte comeu herba, hoxe toca que rabea.</i>	BRION68

RASCAR	<i>Claro que se ghraduaba n'altura pra que non rascara moito unha pèdra contra è outra è que salir'à fariña.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
RASCAR	<i>Andabades abrigados. -Andabamos è rascar tamèn rascaban dabondo.</i>	OPINO67
RASCAR	<i>akhora no: hai, desapareseu (...) È despois sècase eso, è despois pa rasca-las panas, pa rasca-las panas, eso rascaba máis cá likha. Èra coma papel de likha.</i>	OGROVE67
RASCAR	<i>esas panas ensusiábanse, pèro tódalas semanas ou un día si outro non, había que frekhar para que tuvèran a madeira blanca, curiòsa.// È o que non tiña khata, rascaba con pèdra.</i>	OGROVE67
RAZOAR	<i>non hai tantas peleas nor sines, nos bailes, como había daquela, daquela por calquèra cousa, x'habí'ònha pelea, hoxe non, rasónase máis,...</i>	OGROVE60
REACCIONAR	<i>tardei un pouquiñ'en nacer è nacín un pouquiñ'así amorotada è de resultas que os remèdios caseros parece que non conducían a nada e por fin metérome no forno da cociña de leña, qu'estab'encendida è claro aí reacionei, no me quedou má's remedio ...</i>	PONTEDEUME41
REBENTAR	<i>È despois levounos miña nai alá a comida è rebentáronll'ar maus todas ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
REBENTAR	<i>había que ripalo, èra unha tabl'así è tiña os clavos así car'arriba è despois facían así pa que lle caera a semilla p'ali, è despois aquèla semilla había que poñela ó sòl pa que rebentara, ...</i>	OPINO67
REBENTAR	<i>Ai, se a corda non rebenta e o lazo non se desata,...</i>	MIÑOTOS-OUROL70
REBENTAR	<i>rebentaba coa gana de mexar.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
RECACHAR	<i>mira que che recacha o vestido por detrás.</i>	COVAS-FORCAREI70
RECOLLER	<i>Èu empecèi, de primeiros anos, empecèi à traballar con bestas, recollendo a leite, è despois a última hòra xa recollín cun furghón.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
RECORDAR	<i>Un conto, ¿como quieres qu'iou sepa contos?, non sei, non m'arrecordan,...</i>	GOIÁN66
RECORRER	<i>había outro, tamèn èra vèllo è tamèn iba cansado, è espois quedei eu, cuando había unha nècesida pois a min recurrían.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
RECUPERAR	<i>No èsamen d'èvaluación quítei un un con setènt'è sinco, un ème de, è recupèrei cun oito con sinco, en tres días que preparei a recuperación, tío.</i>	MUROS17
RECUPERAR	<i>tuven un choio, deixino, tuven un choio bastante bo, túveno que deixar, tuven, buèno despois recupèrime, ...</i>	OGROVE28
REDUCIR	<i>o precio do gas reduceuse algo este ano.</i>	FORCAREI32
REFLEXIONAR	<i>O Almodòvar este reflesiona moito sobre a vida è sobre a súa òbra è trasmíteo moito a tod'à xente.</i>	OURENSE27
REFORMAR	<i>refórmase o mueble, e 'ntonces xa..., i-os mismos que mandan as láminas tamèn reforman pa que a casa teña benta sempre,...</i>	GUNTÍN60
REGAR	<i>Había motobombas è tiñas que axudar a regar. Se tirabas, ou tirabas pola manguèra pa, chegar ós outros pèro, namais.</i>	BARREIROS20
REGAR	<i>Cada un reghaba no sèu día.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
REGAR	<i>ahora xa non, ahor'à agua pois vèn..., xa non se règa, røgase moi pouco.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
REGATEAR	<i>vèn a popa de parrulo è todo eso, pèro o que èra antes, èra a trainèra, è da mirma fòrma que as trainèras que rekhatean pèro en máis, en máis..., noutra enverkhadura,...</i>	OGROVE67
REGRESAR	<i>cando un reghrèsaba è á casa èran as once da mañán.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82

REGRESAR	<i>había que facer cuatro p'alá è cuatro p'àcà è cuando regrèsabas èran as cinco da mañán ou as seis ou as sète.</i>	SOUTELO-FORCAREI68
REGRESAR	<i>E dispois eu rigresei pra' spaña porque me morreu un irmau no desastre.</i>	GUNTÍN84
REGRESAR	<i>emigraban casi todos os d'edá de dezaseis pa riba, asta que beu a célebre moratoria dos bancos en Cuba, que xa todos aqueles compañeiros meus, beciños aquí de Queizán, tuberon que regresar.</i>	OCORGO75
REINAR	<i>sales de Vikho, cando sales con mar por fôra case un nòventa por sènto, è os ventiños reinan do lèste, ...</i>	OGROVE67
RELAXAR	<i>non hai ese reto que faga que o alumno teña que traballar è sacar o mellor de si mesmo para avanzar è seguir adiante, as cousas vanse relaxando è cada ano resulta máis sinxelo avanzar...</i>	SANTIAGO28
RELEVAR	<i>e lógo eses cuatr'andibiduos, èran relebados: dous estaban unha semana, i òs domingos, relebábanse.</i>	LUBIAN
RELINCHAR	<i>unha mañá do vrau, aí de cara ár cinco, a mula estaba relinchando, por a cría,...</i>	VILARDEVÓS20
REMATAR	<i>claro por aqueles tempos a misa ind'èra bastante longa, non; agora en vinte minutos remata, però naqueles tempos, que va.</i>	PONTEDEUME41
REMATAR	<i>È eiquí remata o catálogo do que foi a devandita 'sposición ll-escomènzo agora co catálogo de Rogelio Puente,...</i>	MONTERROSO40
REMENDAR	<i>Andabamos confôrme podíamos, aghora que remendabamos máis ca hoxe,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
RENDIR	<i>Eu se as miñas raíces, o meu pobo se nota, se teño autoestima eu son a persona que rindo máis,...</i>	SANTIAGO40
RENEGAR	<i>quero meter baza porque no fondo lévoos a un terreno de decir: pero vós non vos considerades triunfadores, pois non o sodes, porque o que renega do seu non é triunfador.</i>	SANTIAGO40
RENOVAR	<i>Nós escollemos, antes casi se renovaba sièmpre non mes de abril, na primaveira è agora facémolo ó revê, na outra primaveira, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
RENUNCIAR	<i>dixéronlle que se vendían as bestas, que fundaban unha capilla de protestantes, e que renunciaban da relihiòn católica.</i>	CERDEDO55
REPARAR	<i>È presentábase un nos tallos, però bastante cedo, aí non se reparaba por horas nin por minutos, o que traballaba cuatro, cuatro; o que traballaba vinte, vinte.</i>	CARUCEDO72
REPASAR	<i>Eu prefìero que repase porque total sólo lle queda distribusiòn è sólo entra nunha osiòn, non entra nas dúas.</i>	MUROS17
REPETIR	<i>Ahora tomamos un café, repítese. Se fai falta unha cerveza tòmase ou o que faia falta.</i>	ROSAL64
REPIAR	<i>repíase o corpo sólo de pensar niso.</i>	XINZO-PONTEAREAS
REPRESENTAR	<i>Chamou á modista aquela de mèdrina. È bèu. È cuando iban desaiunar pra salir, prá iglesia pra se casar, así se lle representa a iel, qu'aquela qu'èra a muller del.</i>	OCEBREIRO
RESISTIR	<i>hasta que almorzaban fartábanse de mallar. E arresistían máis cos bois.</i>	VERÍN65
RESOAR	<i>O cantar do arrieiro é un cantar moi baixiño, cántase en Ribadavia, resoa no Carballiño.</i>	LAMASDECUALEDRO-VERÍN77
RESPETAR	<i>iban ond'às de menos precio par'à ver se as podían ghobernar como podían, porqu'ar de máis precio xa se respetaban doutra maneira...</i>	FORCAREI92
RESPIRAR	<i>Depènde pó que sea, n'àldea vívese moi bèn porque 'stase moito máis tranquilo, respiras moito mellor, no sei, todo máis natural.</i>	VALGA54
RESPONDER	<i>había mòita è boa, daquèla había:, había: i-èra buèna, èra ideal è a que respondía è...</i>	SOUTELO-FORCAREI68

RESPONDER	<i>todo eso responde á pouca educación que lle deron na infancia.</i>	FORCAREI32
RESPONDER	<i>bueno eu deso si que non respondo</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
RESPONDER	<i>e cand' o cura lle preguntaba, decía ela, petaba no peito, e 'mpezaba: -Responde zurrón, que se casan contigo, e comigo non!</i>	OCORGO48
RESPONDER	<i>A min a vaca gustábame (...). Se tiña que salir co carro pois a vaca non respondía.</i>	FEAS59
RESPONDER	<i>eu bèrra que bèrra que bèrra i as cabras no òrto, è non respondiche siquière.</i>	OCEBREIRO
RESPONDER	<i>Si non m'arrespondes, si non estás despèrto, èu marchó ó fondo do mar e tu tamén quedas perdido.</i>	OCEBREIRO
RESTAR	<i>eiquí combiña ademais a luz artificial coa luz natural, polo demais sigue moi na liña dos anteriores, como siguen tódolos que rèstan do catálogo.</i>	MONTERROSO40
RESUCITAR	<i>desd'o martes de Carnaval hasta domingo de Pascua èra Cuaresma è non podíamos bailar nin cantar porque... hasta que resucitaba Diòs o domingo de Pascua que nos volvían a ter baile,...</i>	FORCAREI45
RESULTAR	<i>Aghora non. Antes si. Antese mirábase moito pra bota-lo fruto, poise que resultase no crecente, è pra colle-la hèrba can-do...,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
RESULTAR	<i>ahora mismo hai un ou dous cines, os cines de Área Central que resultan máis impactantes para a xente porque pasan, proxèztan películas pois d'últimísima...</i>	OURENSE27
RESULTAR	<i>El neo tirou' n grito, e nun sbemos se quedara morto, se bibo. E despoís resúltall'un bulto mais grande qu'un òbo de pita na mioleira.</i>	OSCOS
RETIRAR	<i>O ejército do pueblo retirouse pr... baguada, i-o Comisario decía: al' ...rriba camaradas,</i>	OCORGO70
RETIRAR	<i>saliron a cenar á boca do pallar, e nós alí, e sin nos poder e as pulgas veña a picar en nós. E despoís retiráronse pa dentro.</i>	FEAS57
RETROCEDER	<i>non te daba unha palabra, aquilo serio, serio, cun punto fiho, embalábase desd'unha punta do salón ast'a outra, chehaba á outra, retrucidía, todo o tempo así.</i>	GOIÁN44
REUNIR	<i>cando nos cèrraran de noite nós tiñamos a cópia da chave, abríamos è pasábamos dunhas habitaciós a outras, reuníamonos todos nunhas habitaciós, non.</i>	OPEREIRO18
REUNIR	<i>cando chòve que tamên è moi a miúdo aquí gústame moito ler è reunirme cos amigos a tomar un viño por aí è tal,...</i>	OURENSE25
REUNIR	<i>Cando vou a Orènze cos meus amigos reunímonos nalgún cafè è cóntolle as cousas que me pasaron ...</i>	OURENSE25
REUNIR	<i>outros chamábanlle fiada porque iban fiar pr'alí, ie os mozos reuníanse alí malas mozas, ...</i>	GOIÁN79
REBENTAR	<i>Tuven así, po outro día nada. Pero, claro, gana de dar do corpo, nada. Eu non podía, que eu reventaba, e...</i>	FEAS67
REBENTAR	<i>e fórono subindo i ó meter, a da-la bolta o tordo, rebentou a trebuna e a orca, e marchou o aróz è a trebuna, è todo marchou ó suelo</i>	OCEBREIRO
REPARAR	<i>aí non se reparaba por horas nin por minutos, o que traballaba, cuatro, cuatro; o que traballaba vinte, vinte.</i>	CARRUCEDO72
REVIRAR	<i>tiña dès anos, è detrás dèla iba unha neniña de tres ou así, a penas andaba, querí'à axudar para darll'a man para que subira (...), è mirou pa elas para darll'a man, revirouse, resbalou das escaleiras,...</i>	MUROS17
REVOLVER	<i>Apoiábas' elí, cun cachiño de ferro, ou sin ser cun cacho de ferro, cun pao que fora algo aguzao pa que rebolbera e jirara sin esforzarse moito, sí.</i>	GUNTÍN60

REVOLVER	<i>E, i-ai outras que leban outro procedimientu, qu' apertan de difirente forma, pero, logo, esta é práctica p' eso, cunha mau sola métesll'o tornillo e xa ela rebole, ou calquera que necesitas mover.</i>	GUNTÍN60
REXER	<i>non lle fagades caso, que ese vello aghora non rexe.</i>	COVAS-FORCAREI64
REZAR	<i>Èr'à San-Antônio me parece. A San-Antônio era o que má's lle rezaban as mulleres pra casarse,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
REZAR	<i>despois do'ntierro á noite na cena, invítans'a, a tódolos veciños coma se fora unha festa; fan alí, rezan pola, pola alma do difunto è cousas así.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
REZAR	<i>rezába-lo rosario dúas veces na semana, o sábado xa, eso xa era tema, tódolos sábados se rezaba o rosario, ...</i>	SOUTELO-FORCAREI42
REZAR	<i>Aquí despois tuvo a xente, dende que se rezou o rosario e cousas desas, è, è como o tempo lles sobrava, pois didicárono, a contar cuéntos dunhos è doutros.</i>	FONSAGRADA65
RIFAR	<i>è dixer eu pra que ll'eu diría nada. 'po-lo meu home rifaba comigho. Però eso os vellos tiñano, no sabes, por esperencia,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
RILAR	<i>Anque nun saquen a terra pa riba òiseyes rilar por baxo porque ban al sòn da terra, ¿sabe?,</i>	OSCOS
RIPAR	<i>Botábase liño, cand'había qui-o arrancare ripábase nun ripo</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
RIR	<i>A xente ría que non tiña traza.</i>	ESTRADA55
RIR	<i>cando ch'empezab'à'ndar s'era un día de Navida ó millor por te rir dijo eu,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
RIR	<i>acórdome de sendo nena de virme de Cerdado p'àquí, que viña se cadra os fines de semana è vir pa Soutelo è a xente ríase de min porqu'eu falab'ò castellano è a outra xente falab'ò gallego.</i>	SOUTELO-FORCAREI42
RIR	<i>como non pensei pois dixérome, “ai que tarde llegas” è como non pensei dixer “llegué tiempo abondo”, è eu recordo eso moi bèn porque todos se riron de min”...</i>	PONTEDEUME41
RIR	<i>è unha casa sòla, buèno ó lao hai unha casa dun veciño que estívèra en Cuba, alí éramos once veciños, falábamos todos gallego è ríamonos dos que falaban castellano.</i>	POL68
RIR	<i>us vellos, desían “canto è a juventú, canto è o sangue, aí están bailando descalsas nin areas encontras siquèra è nós ríamos è entonses os vellos a botarnos piropos,...</i>	CARNOTA50
RIR	<i>xa non vaías á cama, veña pró monte, perdidas, è nós a cantarlle “despièrta, mi bien despièrta...” , pèr'a mullèr ríase, diante de nós non se ría moito, ...</i>	CARNOTA50
RIR	<i>eso pa que o vaías comunicando todo eso; eses señores de poltroas rinse “ha ha ha” è mair fuman púrur khordos, ...</i>	OGROVE67
RIR	<i>toulle pidind' un peso, e nin ese peso ten. Despois o señor Domingo ríase.</i>	OCORGO90
RIR	<i>Eu xa me ría moitas beces porqu, ..., eu acordei eso tamén,...</i>	GUNTÍN54
RIR	<i>Ó achaque rímonos un pouco. Bótase unha copíña en fin...</i>	SADA70
RIR	<i>I as outras, as nenoas aquelas, que dábame bergüenza das nenoas, pòis ríanse. E sintías èu. Cago na puta lèche.</i>	NEGUEIRA
RIR	<i>Tu teís un foco que non aluma mais qu'un coco. E Guiyèrmo riuse.</i>	OSCOS
RIR	<i>Usté se muère. Puès no muère. E dérons'en rir case todos del.</i>	OCEBREIRO
RIR	<i>de rapariha non me chehaba o tempo pra brincar, de moza non me chehaba o tempo pra me rir cas outras ie andar cos mozos...</i>	GOIÁN79

RIR	<i>entroulle polo saco, e loho os outros ríanse do conto, pero el cando chehou co coello, chehou casi a canda eles á casa,...</i>	GOIÁN72
RIR	<i>Íbamos á huardia, entón ríanse a matar cando nos oubían flar,...</i>	GOIÁN79
RIR	<i>Íbamos á huardia, entón ríanse a matar cando nos oubían flar, entón loho muitas beces pra que non se riran de nós, falábamoslle castellano.</i>	GOIÁN79
RIR	<i>È despois dicía que un que contara un cuénto que se riran todos, menos o mórto que non se riu porque, taba máis tièso có rabo dunha vasoira.</i>	FONSAGRADA65
RIR	<i>È despois dicía que un que contara un cuénto que se riran todos, menos o mórto que non se riu porque, taba máis tièso có rabo dunha vasoira.</i>	FONSAGRADA65
RIR	<i>Cuando xa estaban arrodillados todos el foise detrás da novia, è deulle en dar de señas á novia, i-èla dèuse en rir sen parar, è, è veña rirse.</i>	TRIACASTELA41
RIR	<i>Cuando xa estaban arrodillados todos el foise detrás da novia, è deulle en dar de señas á novia, i-èla dèuse en rir sen parar, è, è veña rirse.</i>	TRIACASTELA41
RIR	<i>ríome porque me fai gracia a min mesmo,...</i>	LUBIÁN35
RIR	<i>barroullas á vèlla no cu. È entonces o outro rapaz riuse, è cambiou de disco.</i>	CASTRELODOVAL50
RISCAR	<i>Nun abía tanta distancia como d'aquí àquela casa da Bouza cuando xa riscaba'l día.</i>	OSCOS
RISPAR	<i>As mozas alghunhase rispaban è non paghaban nada porqu'en tempo de tal non tiñamos taquilla nin nada.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
ROMPER	<i>Tiña así un vaso, ervaroume e rompeu.</i>	FORCAREI40
ROMPER	<i>È à grade pois tamên había que..., facías'hasta de madeira todo, has't'or dentes se lle facían de madeira. Gastábanse però non rompían.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
ROMPER	<i>Tiñamos unha taza de madeira pa que caíra è non che rompera, no sabes, unha taza de madèira qu'unque che caíra non rompía, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
ROMPER	<i>empatar unha ballena, meterll'un rodicio, esas cousas do Paraguas. Rómpech'o alambre da baixo tès que poñerllo, ...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
ROMPER	<i>levaban seis anos e romperon hai dous meses.</i>	COVAS-FORCAREI35
ROMPER	<i>entonces se pisas o viño no ghavexo cos pés a primeira vòlta por culpa de facer o ácido, por culpa d'ermaghar a uva pa que rompa,...</i>	RIBADUMIA45
ROMPER	<i>Traerei as caixas, os pocillos, as còpas, rompeume ayèr a da Còca Cola a que trouxèmos de Cancún.</i>	RIBEIRA28
ROMPER	<i>empalmábanse os zapatos pa poñers'as biras, qu'era o traballo más fuerte qu'abía. Poñer biras (...), mui duro e mui rápido, que se parab'o fíu no medio xa rompía, ...</i>	GUNTÍN84
ROMPER	<i>O alegre rompeum'eí, estaba pousado eí no faio, non sei quen foi que o rompeu.</i>	GUNTÍN84
ROMPER	<i>I-esto é unha piel d'obella, porqu'é pa que no me romp'a: min a roupa por atrás.</i>	GUNTÍN54
ROMPER	<i>parece que rompeu o cordón, que lle puxo outro. - Si, si, aí estes rompen mui fácil. Oi si, si, oi estes rompen, -ba!, continuamente.</i>	GUNTÍN54
ROMPER	<i>E'ntonces tiñ' a:quí unha manillña, que xa rompeu, e ten elí unha puntiña.</i>	GUNTÍN54
ROMPER	<i>Bueno, pero tamén bal' outro, igual. È que ten a barr' on pouco máis fina e rompe con más frecuencia, pero baler, bale.</i>	GUNTÍN60
ROUBAR	<i>¿Non iades roubar froita...?- No, fruta non se roubaba moito.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39

ROUBAR	<i>non se òlle nada, non se òlle nada, volveulle a preguntar é verdá que o sancristán róuballe na cèsta das ánimas ô cura, non se òlle nada señor cura, non se òlle nada, ...</i>	SOFÁN42
ROUBAR	<i>¿e conque o vou restituír? Toda a miña vida roubéi e outra cousa non teño.</i>	FEAS49
ROZAR	<i>marchabamos pró monte rozar ou cavar ou o que fixèse falta, è se non ir coar vacas, però de camiño que fose coar vacas tamén rozabas, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
RULAR	<i>ê moi escas'à'scuèla que temos, moi escasa de todo, pènsand'un pouco aquí polo país qu'eu conozo moita xente por aquí que rulèi con moita xente, è aquí no país non asiste máis ca envidia,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
RUMBAR	<i>Daquèla por un peso rumbábase máis ca hoxe casi co mil pesos,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
RUMBAR	<i>È nós rumbabamos de noite, però no había lobos com'hai hoxe;</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
RUXIR	<i>Entonces empezan as pulgas a traballar en nós, e nós non nos podíamos rascare porque senón ruxía o mainzo e sentíano-lo vello.</i>	FEAS57
RUXIR	<i>Cando o río roxe, auga leva.</i>	OUIROL55
SABER	<i>Había que saber á forza è canto máis peghaban menos un sabía.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
SABER	<i>È buèno, o viño sabía bèn, ou sabe bèn.</i>	SOBER
SABER	<i>esa comida non me sabe.</i>	XINZO-PONTEAREAS
SABER	<i>Aghora qu'ar da pèdra saben millor ca ningunhas, sabes, son delghadiñas è saben que nin Dios.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
SABER	<i>faciamos unhas bicas na larèira è poñíamorll'un testo dun pòte po riba è espois borralla è lume, è que bèn sabía, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
SABER	<i>despois cheghou á casa a Asturias è pintoull'as pòtas todas de neghro a súa nai pra que soubèse bèn-a comida, pèr'ó fin non lle soub'ighual.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
SABER	<i>è despoise botábaselle leite, è espois fervían è despois sacábanse è despois xa se comían, è sal, tamén se lle botaba, se non sos'à comida non sabe.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
SABER	<i>collerll'as mazás aí ós da Ferreira, esas mazás saben riquísimas, iamos os tres,...</i>	FORCAREI20
SABER	<i>Iba á'scòla, qu'è a'scola da tocha, son medio monxas medio seglares, non se sabe moi ben qué.</i>	PONTEDEUME41
SABER	<i>Tamén tèn unha parra por diante da casa è fai viño, que lle chaman viño romano que din que tèn un grado menos que a auga, è si que sabe rico,...</i>	PONTEDEUME41
SABER	<i>O Compos sabe Dios, terá que xogar a promoción á segunda división. Non che sei, tal como está xogando, ...</i>	ESTRADA32
SABER	<i>O libro que a avoa tèn nas mans é un libro grande, però que non se sabe nada máis, non aparece ningunha inscrición nin nada nel.</i>	MONTERROSO40
SABER	<i>cambiamos pa outra, pa outra'mpresa de construción, è àli despois o encargado que tiñamos non sabía moito, ...</i>	VALGA65
SABER	<i>pasábamos ind'ándando pola beira da carretèra parábamos a roubar a fruíta è que bèn sabía, estaba xa xiada, fría ...</i>	CARNOTA50
SABER	<i>Ai quería preghuntarche o das áreas, eu eso n-o sei facer.- Sei eu.</i>	MUROS17
SABER	<i>Eu sabía, però chejaba ós èjercicios è non, armábame un taladreo è non fasía nada.</i>	MUROS17
SABER	<i>ueno eso è algo que tampouco se sabe, a min aunque tuvèse a posibilidade de volver para Ourènse eu creo que non o faría...</i>	OURENSE25

SABER	<i>Eso non pòde ser, eso tiñano que èvitar, eso é pa que sèpas, que o vaías rodando...</i>	OGROVE67
SABER	<i>Pèro buèno, neste mundo, todo se sabe.</i>	OGROVE28
SABER	<i>pero nunha generaci3n que me colle que siempre o falei e se cadra os meus fillos pois xa saben máis, pero eu si teño máis forza que eles para predicar co exemplo, ...</i>	SANTIAGO40
SABER	<i>Esa é pa carga-la hèrba seca, pa cargar a hèrba verde, pa carga-lo estrume..., deso sabía muchísimo, pèro vais 'òlvidando as cousas.</i>	MONDOÑEDO60
SABER	<i>Despois baíse cortando a trozos, sabe mui ben ese touciño. Incluso se pode comer no lume, nun espeto,...</i>	OCORGO70
SABER	<i>Mitá das fábricas zarráronse, polo qui é non sei; así que, isto, isto, nunca un tèn tódalas cousas, pèro... Vexo unha cousa así que non se sabe, non se sabe.</i>	ROSAL64
SACAR	<i>Sacábas'o pan do forno è xa'staba, pan feito.</i>	FORCAREI45
SACAR	<i>O cine despois mèu tío non quixo, cansouse porque non sacaba pá película,...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
SACAR	<i>Os cedazos èran artes de pesca cas que se facía un Ò onde collían o peixe cerrándoo. Cun troieiro sacábase do Ò, dos cedazos.</i>	SADA86
SACAR	<i>e díxolle: ¡Sáquese de aí, hombre!</i>	FEAS59
SACAR	<i>È imos todo èilí, lébase música, lébase fuègos, sacas'a Birgen tod'àrredor.</i>	PARADASECABIERZO
SACAR	<i>Entonses sácase o marisco e lárghase,...</i>	CAMARIÑAS63
SACAR	<i>N3s se cadra unha vez cada ano aínda cocemos, è mètes'o pan no forno è sácas'a pa,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
SAÍR	<i>Eu vina aí na televisión, un día que saliu aí, nunha película.</i>	CORISTANCO85
SAÍR	<i>e cando cheghei vai ela e díxome, cheghabamos á porta da casa, salimos do baile e cheghamos á porta da casa,...</i>	NOIA76
SAÍR	<i>Entonses salíamolle alá.</i>	NOIA76
SAÍR	<i>Pèro, a poder de lle pelear, o chaval saliu para f3ra,...</i>	TRICASTELA41
SAÍR	<i>chamou ó señor cura, non sei que razón lle iba levar, è saliu o señor cura polo balcón, i-el mirou pa riba è ve as chikorosas metidas nunha xaula.</i>	SCOMBALUGO69
SAÍR	<i>Botouse a correr è cando chegou á p3rta da frauga, salía o señor da casa.</i>	BECERREÁ14
SAÍR	<i>Como che saíu o exame?, niquelado.</i>	LOUREIRO- COTOBADÉ15
SAÍR	<i>As n3ve è mèdia è saímos pa comer ás dúas è dez...</i>	FORCAREI15
SAÍR	<i>a nena é coma súa nai, sáelle a ela, caghada e mexada.</i>	COVAS-FORCAREI65
SAÍR	<i>cerra esa billa que xa sale a aghua do caldeiro.</i>	COVAS-FORCAREI65
SAÍR	<i>o quilo de xurelo sale a seiscentas pesetas.</i>	COVAS-FORCAREI65
SAÍR	<i>esa mancha de chocolate na camisa non sale nin con lejía.</i>	COVAS-FORCAREI65
SAÍR	<i>colleu por esa carretera que vai salir ó fondo do Cachafeiro.</i>	CACHAFEIRO- FORCAREI70
SAÍR	<i>non me gustan esas vigas que salen por f3ra da parede.</i>	FREIXEIRA- FORCAREI70
SAÍR	<i>non saleu o meu número na lotería deste ano.</i>	FREIXEIRA- FORCAREI70
SAÍR	<i>despois de tanto tempo sale con esas.</i>	FREIXEIRA- FORCAREI17

SAÍR	<i>o qu'ê agora nestes meses aí ás cinco è mèdia ó millor xa a cousa queda tranquila, digamos hasta que a xente xa sae do seu traballo.</i>	SOUTELO-FORCAREI20
SAÍR	<i>Había unha règra, se te saías, se saías fôra do qu'èr'ò circuïto tiñas que volver a'mpezar...</i>	SOUTELO-FORCAREI20
SAÍR	<i>se che pòden meter gható por lèbre evidentemente. Moitas vacas tamên pèrdes cartos porque che sae unha trampa ou unha chispa, entèndes, encendida,...</i>	SOUTELO-FORCAREI32
SAÍR	<i>Piraña porque saeu na tèle de "Verano Azul" un que comía moito qu'estaba moi gordo...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
SAÍR	<i>Vamos ó basurèro, alá detrás qu'hai un basurèro è alí cunha sacha pequena rebúscase è saen as miñòcas.</i>	SOUTELO-FORCAREI12
SAÍR	<i>Neses tres anos fixen moitos esámenes de oposiciós para un sitio e mais pa outro. En algunhos quedab' con aprobado así á espèra de plaza, plaza qu'aínda non saíu hoxendía, ...</i>	PONTEDEUME41
SAÍR	<i>hai moitas cousas è moitas anédotas que quedaron por alí, pero ó millor pois aínda saen ó largo da conversa, non.</i>	PONTEDEUME41
SAÍR	<i>Os grandes estes que hai en Portosín xa van ó xurèlo, á sardiña. Marchan ás dès da noite è cando pescan vòltan ó pòrto. Ás veces ás tres da mañán, lójo vòlven a saír,</i>	NOIA26
SAÍR	<i>Esa aventura con Melani Grifit non creo que sexa moi cèrta, porque tódalas cousas que saen acerca dos famosos tanto nos programas de televisión que botan agora que son moi daquèla maneira è incluso nas revistas do corazón eu creo que non se lle debe dar demasiao crèdito ...</i>	OURENSE27
SAÍR	<i>Cando cheguèi eu a Santiago pois a verdade è que non iba moit'ó cine, saía bastante de noite è practicamente tod'ò diñeiro que me daban meus pais gastábao...</i>	OURENSE27
SAÍR	<i>Eso fora nun ghuèves è no vièrnes ou no sábadó saíu a lotèría, è tocáronme cuarènta mil pesetas,...</i>	VALGA65
SAÍR	<i>Eu saio dun examen feita pòlvo, imáinate de catro.</i>	MUROS17
SAÍR	<i>tiña ganas de cambiar un pouco de aires, sèmpr'estiven alí è nunca saín da cidade è Santiago era un sitio que me chamab'atención ...</i>	VIGO27
SAÍR	<i>Eu tamên cando terminei d'estudiar, eu è unhas cantas compañeiras estabamos todas a colle-lo que saía, traballos de tres meses, ...</i>	VIGO27
SAÍR	<i>sèmpr'estab'habituad'à eles è cuando probei en Madriz que non o conocía, tiña vintèdous anos, non saíra nunca da casa nin vira nada entónces claro impúxome un pouco ver unha cidade tan grande...</i>	OURENSE25
SAÍR	<i>Eu tamên penso presentarme a algún grupo superior cando saían as oposiciós, però vamos non sei...</i>	VIGO27
SAÍR	<i>pèro vamos como case sèmpre saio alí porque vou casi tódolos fins de semana, aquí sólo estou pola semana è algunhas veces saes un xòves ou así,...</i>	VIGO27
SAÍR	<i>Foi buscar tres ou catro quilos, cando viñèron buscar xa nós, xa comeramos todo pan (...) però o mar malo foi despois, que cando salimos, salimos con vento, ...</i>	OGROVE67
SAÍR	<i>Puxéronse nun sitio, pra ir ver hasta onde iban chegar. Sairon, e cando a zorra chegaba...</i>	VERÍN70
SAÍR	<i>Alí non sei o que che hai nun nicho, que saíu esí unha cousa branca.</i>	VERÍN70
SAÍR	<i>Salín da casa porque trazaban de mañá faguer o arroz comigo, e cueso salín.</i>	VERÍN63
SAÍR	<i>e despois por tras a iauga, e o pan quedaba moi limpiño. Saía un pan como o trigo.</i>	VERÍN65

SAÍR	<i>Dérons' en rir d' el, e 'ntonces saliu do río. E diciámosll' os pequenos:...</i>	OCORGO48
SAÍR	<i>Chovera que jranizara salias'ó mar.</i>	SADA68
SAÍR	<i>I-entonces pois, dispois leb' a:lí tamén un bocil, por onde sal' a gra, leb' a:lí unha trampilliña que se ll' abre e se lle cerra,...</i>	GUNTÍN60
SAÍR	<i>Ié sale á bacinilla: ba, tiraba unos peidarrazos.</i>	NEGUEIRA
SAÍR	<i>e sacar saqueina -dixo-, pero dende as orellas pa tras saléume a piel toda da cara.</i>	FEAS49
SAÍR	<i>Despois salíralle Ricardo de Couceiro, Jenaro de Souto e no sei se fora o Manolo de Brajaña. Salíronlle a Antonio na agra.</i>	FEAS74
SAÍR	<i>pois fais'unha festa mui bonita. Sale San Juan, salen, cuatro òmes agarrando a el,...</i>	PARADASECABIERZO
SAÍR	<i>salen cuatro òmes agarrando a el, iè salen unhos do puèblo, pois tirando tiros, fuègos, unha gran festa.</i>	PARADASECABIERZO
SAÍR	<i>Xa saliran de cuas madres, xa nun mamaban.</i>	OSCOS
SAÍR	<i>Y èu por arrogante'ntrèi. Y entòncias él lebantouse e salíuse para fôra,...</i>	OSCOS
SAÍR	<i>as monôcas desque lus sinten sálense para riba pra'ncima da tèrra, as que pòden.</i>	OSCOS
SAÍR	<i>As pèdras da gadaña bein de fôra (...) Ai delas que sòn ruías è nun balen nada. Ai outras que salen búas.</i>	OSCOS
SAÍR	<i>Nada, sal'o cura do confesonario, péhall'unha bofetada, e tira coela pol'ihlesi'àbaixo.</i>	OCEBREIRO
SAÍR	<i>ie naciunha hubentú mui apahada, pero agora non sei onde saliu ese espabilamento, espabilaron, agora xa nor hanan a todas da miña época,...</i>	GOIÁN79
SAÍR	<i>¿Que quieres, alhún refrán?... non me salen agora,...</i>	GOIÁN66
SAÍR	<i>Botou a fuxir, ie onde se foi meter, no adro, alí estaba mitido no adro, i-antonces aqueles de Amorín atacáronlle ie non o deixaban salir, ...</i>	GOIÁN66
SAÍR	<i>Ahora non, non metas, agora non me fales, non fales senón tamién saes na embrullada, non fales, non fales...</i>	GOIÁN66
SAÍR	<i>Loho no lunes salíamos polo pueblo a correr, a recoller obos ie o que nos daban,...</i>	GOIÁN82
SAÍR	<i>Sempre había o vivacho de turno que pescaba, que salía o mariñeiro para o mar e viña o outro para xunto a muller.</i>	CALDELASDETUI64
SAÍR	<i>Tu aínda saliras, pero eu non salo nunca de aquí.</i>	AMES86
SALTAR	<i>facemos unha cacharèla; è despois saltan os mozos por riba dèla.</i>	OROSO63
SALTAR	<i>È saltabamos po riba dèla, ár veces caíamos de fuciños nèla,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
SALTAR	<i>Depois quedaba un sòlo è depòis salta p'àquí è salta p'àlí, non vexas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
SALTAR	<i>è despoise ó que che daban unha bèrra, pois o que che decían..., ofrecíanch'eles a fròita. Però primeiro saltabas, intèntabas que non te pillaran,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
SALTAR	<i>metíamono nun bôte cheo de aghua è metíamos un saltamontes ou así è despois o saltamontes saltaba pa fôra.</i>	FORCAREI10
SALTAR	<i>mira que non che salte o aceite nun ollo.</i>	FORCAREI50
SALTAR	<i>Tiñan qu'estar collidos da man en círculo è un qu'estaba no centro tiña qu'ir saltando a pata coxa ...</i>	SOUTELO-FORCAREI12

SALTAR	<i>Ô millor estabas así un pouco aburrida na festa, però puñan aqueles merèngues è puñan aquèla cumbias, mi madre querida, saltábamos no aire.</i>	CARNOTA50
SALTAR	<i>parese que viñan todas quènlhas doutro mundo atrás de minhe, òe, tan pronto collín a chalana, saltín na chalana, empesín a temblar, a temblar,...</i>	OGROVE67
SALTAR	<i>non sei como miramos así pó mar è vemos un remo flòtando, è saltoll'eu a Alfredo: hòstia mira p'ai un remo flòtando...</i>	OGROVE28
SALTAR	<i>è como tiñan viño nas tripas bastante, encaprichábanse è veña, a ver quèn facía saltar máis o fruto, ó darlle a pancada do manlle, o fruto saltaba, o fruto estaba solto,...</i>	OGROVE59
SALTAR	<i>Empezaron a batalla e empezaron a picar neles, un salta deiquí, o outro salta dalí, e o outro sala do outro lado.</i>	VERÍN70
SALTAR	<i>as pulgas veña a picar en nós. E despóis retiráronse pa dentro. Eu fun o primeiro que saltéi no medio da eira e veña corre que te corre.</i>	FEAS57
SALTAR	<i>¡Coño Balbina que me desangro! Y ela salta a 'scape en ròpas menores a coller cagayòis de pita cuas maus, para'stancarm'a sangre,...</i>	OSCOS
SALVAR	<i>- O Compostela vaise salvar.</i>	VEDRA16
	<i>Espèro que se salve, que consiga establecerse na primeira división</i>	
SALVAR	<i>Bueno, veño da guerra e salvéime da guerra e véñenme cortá-la cabeza ó barco.</i>	FEAS59
SALVAR	<i>o conto foi así, entramos no Centro, no Centro qu'andaba o páharo pinto, iara a moda do páharo pinto, o qu'iou pasei pra, pra que aquiála biella se salbara e mirmo así non.</i>	GOIÁN66
SANDAR	<i>È a chavaliña sanou è fóronllo lovar è tèno san Andrèsiño pòsto.</i>	CEDEIRA
SANDAR	<i>A mamá xa sanou, está sentada na cama fiando na roca.</i>	RIOBARBA81
SANGRAR	<i>collimos un rato entre unhos amigos è metémolo nunha xaula è mordía è sangrabamos polor dedos,...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
SANGRAR	<i>A cousa do patexo èra mui esclava, moito. Sanjrábanlles as más ós cinco qu'andaban na buceta.</i>	SADA70
SARABIAR	<i>Cando sarabiaba caían as sarabias así por entr'as tellas è metíanse na cama onda un.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
SARAIBAR	<i>Anque chova e sarabee para mín é primavera</i>	TRAZO73
SATISFACER	<i>botarei en blanco ou..., os partidos pòlíticos paréceme todos iguais è no me satisface nada dos partidos.</i>	VEDRA16
SECAR	<i>o pai e mais o tío aínda acordan cando as salinas estaban en plena produción. A min explicárome todos os restos das salinas que quedan por aí, como se trasportaba auga, como se secaba ó sol para que quedar' o sal,...</i>	PONTEDEUME41
SECAR	<i>Había veces qu'en casa había que poñela polas airas que secara un pouco porque se non humedeciase è despo's non-a comía o ganado.</i>	RUBIÁ67
SECAR	<i>depois de botarlle todo eso deixamos a tèrra sin acabar de tapar o burato, se non cando vên o verano seca moit'a cepa è entonces nin se pòde regar ...</i>	RIBADUMIA45
SECAR	<i>dábaselle á eira un baño de bòsta de vaca con akhua, despois cunhas escobas estendíase todo è secaba, è eso facía un encerado,...</i>	OGROVE59
SECAR	<i>Eu estaba cos calcetíns, alí nun castiñeiro colgados pra que se secaran, porque caquelas neblinas estaban todos mollados.</i>	VERÍN65
SECAR	<i>Bueno, as zocas secábanse.</i>	GUNTÍN73
SECAR	<i>E alí, pois, des qu'está todo bièn arreglado, pois colgámolos asta que secan.</i>	PARADASECABIERZO

SECAR	<i>En agosto secan os montes e en setembro as fontes.</i>	TUI70
SECAR	<i>se non prendíalle fogo no eixo, è tiñan que lle botar sebo, por[porque] se lle botaban con grasa, a grasa derretíase è secábase è ardía igual,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
SECAR	<i>Pois sachándo's, revolvéndo's cunha sacha è coidalos, è cando se puñeron houbo que botarl'l'aughiña è todo, se non secábanse, è así.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI86
SECAR	<i>Botábase liño, cand'había qui-o arrancare ripábase nun ripo è púñas'en feixes è lovábas'ó río è botaba uns cuantos días no río è despois estendíase nun prado è secábase.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI82
SEGAR	<i>Despoise eu sègho co fouciño coma antes, porque se vas a pagharll'à todo non che dá a camisa prá lavadura.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
SEGAR	<i>ô outor día si que ô facer por aquí este movemento a cadèra doíame bastante, però eu botaba tod'ò día co papá seghando na hèrba.</i>	LALÍN70
SEGAR	<i>Seghabamos case un mes seghido co fouciño, è no monte silvas por non decir o trigho ...</i>	OPINO67
SEGAR	<i>è despois ô qu'estab'ese tempo, sacábase, traíase po un prado ou pa unhas restrebas donde se seghar'ò trigho ou o centeo ...</i>	OPINO67
SEGAR	<i>Eu non sego máis, non vou que alí non sei que hai no nicho.</i>	VERÍN70
SEGAR	<i>eu bou a segar mañá. O que máis sègue, mais lèba.</i>	OCEBREIRO
SEGUIR	<i>un está casado na casa i outro está casado aí abaixo en Fièstras, nunha parròquia que lle chaman Fièstras, è andan tamèn, eles seghiron ó leite,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
SEGUIR	<i>È despois aínda seghín coa ghaita tamèn, ibamos à'lghunha fèsta;</i>	FORCAREI66
SEGUIR	<i>neses catro meses pois fixen oposicióis para o emprego que teño hoxe, aprobei, entrei no mes de agosto do ano setent'e catro, è bueno, nesa empresa sigo hoxendía.</i>	PONTEDEUME41
SEGUIR	<i>O meu home xa dixen, ten dous irmás, unha rapaza qu'è a que lle sigue a el, e logo un rapaza que è catorce anos máis novo có meu home.</i>	PONTEDEUME41
SEGUIR	<i>O Sr. Lendoiro parece ser que sigue de opositor.</i>	ESTRADA32
SEGUIR	<i>porque inda non eles botaron as patas fôra xa se cerrou o filón, è despois seghimos alí casi unha semana, sacando tèrra,...</i>	LALÍN70
SEGUIR	<i>Bèn pois o cambio que houbo para min non foi tal cambio, è dicir, as cousas siguen com'estaban, ...</i>	REDONDELA30
SEGUIR	<i>È espois o que lle sighe está na casa, está casado en Eirís,...</i>	OPINO67
SEGUIR	<i>Tèn dúas, catro, seis oito è nòve, nòve. que son quilla, táboas da quilla è a que ñe sikhe doèla, despois tabla de medio, ...</i>	OGROVE67
SEGUIR	<i>o que hai que lanzar e eses mensaxes, eses exemplos, e dicirlles bueno ti canto darías pola casa donde ti naceches, nunha aldea onde aínda sigue a corredoira, ...</i>	SANTIAGO40
SEGUIR	<i>no mes de nabidá , pos é un traballo mui parcido ó de, ó de samartiño. O traballo de, de..., sigen o conto das matanzas, sige o atende-lo ganado.</i>	GUNTÍN52
SEGUIR	<i>Seguín, e eu seguín pa dónde iba, e el siguéu e tal. Adiós.</i>	FEAS59
SEGUIR	<i>è metínm'asta'l medio del xestal. El amo seguíu tras de min.</i>	OSCOS
SEGUIR	<i>E ó deixalo quedar seguía o tiroteo, seguían tiroteando por un lado e por outro.</i>	RIOBARBA81
SEMELLAR	<i>Ay home, qué desfigurado estás, non te semellas en nada ó que eras antes.</i>	FEAS49
SENTAR	<i>È había ur bancos è sentábase alí a xente, ar familias.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI75

SENTAR	<i>eu non tuven moito tempo porque había qu'ir coar vacas, è'ntoncese non tiñas moito tempo, hòmbre se cadr'ò domingo sentábaste así nun campo è alí os rapaces todos xuntos è andar xogando us cos outros,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
SENTAR	<i>È nin as orquèstas querían, tocab'à òrquèsta è sentábanse todos.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
SENTAR	<i>Eu aquí os chavales de Soutelo véxo:s aí qu'inda se sentan aí è aí contan chistes d'inverno...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
SENTAR	<i>Tamên tèn unha parra por diante da casa è fai viño, que lle chaman viño romano que din que tèn un grado menos que a auga, è si que sabe rico, pero o malo è que è bastante ácido, è senta así un pouco mal ó 'stómagu, ...</i>	PONTEDEUME41
SENTAR	<i>parábamos hòrta que víamos, hòrta qu'entrábamos è papábamos da mellor frutiña è á mellor cheghábamos un pouco máis adiante è sentábamonos a comela tranquilamente.</i>	CARNOTA50
SENTAR	<i>Despois sin ser así a nivèl de cumpleaños è tal pois as catro reunímonos è sentámonos no sofà así tranquilamente è vemos a tèle, ...</i>	VIGO27
SENTAR	<i>E despois chegaron ó alto dun monte e sentáronse alá e díxolles a zorra...</i>	VERÍN70
SENTAR	<i>pasa aí prá sacristía que eu ás rapazas conféseas todas na sacristía. E pasou è sentouse.</i>	OCEBREIRO
SENTAR	<i>andaba así cos brazos abiatos polo medio do salón, pero iala bailou, pero loho ós poucos, cando se sientaba, dicía:</i>	GOIÁN44
SENTAR	<i>Sentáronse enriba dunha peneda,...</i>	AMES86
SENTIR	<i>¿nunca sentiches berra-la raposa?, ¿a raposa das ghaliñas? Ai, si alghunha ves sentín.</i>	CORISTANCO85
SENTIR	<i>Pro eu nunca me cadrou de vela, nunca, nunca; menos cando ibamos ó muiño de noite, aló ás tantas da noite, sentiamos por aquí.</i>	CORISTANCO85
SENTIR	<i>¡Dios nos libre que hoxe sentiran tanto as cousas como sintíamos nós daquela!</i>	NOIA76
SENTIR	<i>eu síntome moito millor no galego ca no castelán.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
SENTIR	<i>botei pouco tèmpo porque xa sabía que iba vir para Galicia i entón quizais tamên por eso sentime mellor en Madrí porque sabía qu'iba regrèsar a casa,...</i>	OURENSE25
SENTIR	<i>O que pasa que a maioría da xente, do empresario que pon a disculpa das catro pesetas e das cinco non fondo el síntese máis seguro, crea unha barrera no medio falando castelán</i>	SANTIAGO40
SENTIR	<i>esa xente que vén eiquí è ten que voltar porque aquí non acaba d'adaptarse, porque moitas veces síntese a xente máis estranxeira aiquí ca cando estaba no país que non era donde naceu.</i>	MONFORTE53
SENTIR	<i>pero aqueles anos pra nós, con saber mui pouco do mundo porque estábamos en donde non podíamos sabelo, ind'así sentiamonos mui felices.</i>	GOIÁN79
SENTIR	<i>dendes que se fixo aí a capilla, non, non, eu non creo, que non se sentiu máis eso.</i>	CORISTANCO85
SENTIR	<i>Aghora non se sinte nada, nin se sinte moucho, nin se sinte curuxa nin se sinte nada.</i>	CORISTANCO85
SENTIR	<i>A campana quedou no fondo, e dicen que moito tempo aquela campana se sentía.</i>	VIVEIRO66
SEPARAR	<i>pèro a min nada eu xa tivèra unha bofetada na cara, è díxolle a miña tía, “vouche dar a ti tamên como non te separes, déixam 'à min”.</i>	PONTEDEUME41

SEPARAR	<i>non podía levantarse da cama è Jarnacha non ll'interèsaba moito porque ò fin è ò cabo iban separarse, separouse è o pòbre de Juan Lei, pois doente com'un can,...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
SEPARAR	<i>Entonses sácase o marisco e lárghase, se non se collen aquí poise sepárase se cadra dousentogh metros...</i>	CAMARIÑAS63
SER	<i>...pero agora os colchóns serán de espuma, pero as sedas son pós cepillos,...</i>	CERDEDO55
SER	<i>Esto, eu chámome Khosé Alfaia è son de Mondariz è dedícome alkho á cosècha da viña.</i>	MONDARIZ62
SER	<i>Èran dúas vèllas do meu puèblo, è ibanse confesar.</i>	TRIACASTELA41
SER	<i>Unha vez era un chaval, è tiña unha novia.</i>	TRIACASTELA41
SER	<i>asta que despois en Còvas, un puèblo que hai aíquí inmediato que, está a tres quilómetros, ese è da provincia de Òrense, pois empezaron a traballar, ...</i>	CARUCEDO72
SER	<i>Tèn unha oficina en Monterroso, montada, è tèn outra en Melide. È a, a principal è aquí en Melide.</i>	MELIDE38
SER	<i>è eu dígolles: ¡Ei, paisanos! ¿onde sodes? è tal.</i>	CHANTADA25
SER	<i>Buèno pregunteille de onde era è tal. È dice ela, que era francesa, que era de Francia.</i>	CHANTADA25
SER	<i>Hai casos célebres, è tamén porque non dicilo, tamén hai èsí, tamén hai os seus calòtes però buèno, non son os tèmpor de antes.</i>	RAMIRÁS64
SER	<i>Derían que "en tal sitio hai tal cousa", però se cadra era lonxe d'aquí è non se sabía.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86
SER	<i>O nòso era nòso sólo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
SER	<i>na miña casa era unha familia buénísima, per'è que meus irmaus, èramos sèt'irmaus è quedamor dúas, morreron todos moi nòvos, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
SER	<i>na miña casa era unha familia buénísima, per'è que meus irmaus, èramos sèt'irmaus è quedamor dúas, morreron todos moi nòvos, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
SER	<i>A dar mullères era a un lado è as dos hòmes noutro.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39
SER	<i>èran unhas das hèrbas máis importantes que s'utilizaban pra mezclarlle unhas ás outras è'ntonces pois púñanse todas nun montón è è donde se faci'à fogheira,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39
SER	<i>poñíall'un mètro ou mètr'è mèdio, ou...máis ou menos, eu son por oídas qu'eu nunca lle..., ás troitas nunca ll'arrei, non ll'arrei nin me ghusta que ll'armen tampouco, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39
SER	<i>Despois encañaron a agua è agora, ¡ah! o da, perdona, o da agua era, o lunes è ò martes era nòsa, o mièrcoles è ò juèves è ò vièrnes era doutra casa,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
SER	<i>Despois encañaron a agua è agora, ¡ah! o da, perdona, o da agua era, o lunes è ò martes era nòsa, o mièrcoles è ò juèves è ò vièrnes era doutra casa,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
SER	<i>din que o pasaban millor eles polo camiño è cousas así; o que pasa que tamén creo qu'un pouco que è..., buèno, non creo que fora tanta cousa,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
SER	<i>total o que nos intèntan meter polas narices de que o cristianismo è así, è andando, è unha relihiòn máis i punto,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
SER	<i>d'esplicarte algo máis alá è punto pa non ser com'òs animais è meterte debaixo da tèrra, è acabouse; pero non è tan importante nin..., è máis pá sòcièda que pó que crees ti pa dentro, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31

SER	<i>me gust'ò gallego que falan agora, non o que falo eu, o que falo eu é unha chapurrada, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
SER	<i>tiña un mango pa sughétalo bastante bèn, arriba èr'unha uve, è àtábas'unha goma en cada...parte da uve...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
SER	<i>Os que máis mèdran aquí son os bidros, son os bidros, ¿non?, porque nas zonas húmedas è eso.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
SER	<i>No, agora son pouca xente nas casas, nòrmalmente está o pai è como máximo un fillo...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
SER	<i>s'estamos en Galicia è a lèngua è o galego por que non falar todos galego, ho, por moito que un sea de ciuda è outro sea de puèblo...,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
SER	<i>pènso qu'è moito millor falar todos o galego, por algo somos de Galicia, non sei, es'è a miñ'opinión.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25
SER	<i>Nada, ese día nada, son eu sòlo da miña èdaz è non facemos nada.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
SER	<i>despois do'ntierro á noite na cena, invítans'a, a tódolos veciños coma se fora unha fèsta;</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
SER	<i>Algunhas veces chamamos, chamamos por telèfono è decimoslle que somos da televisión.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI12
SER	<i>O oit'è o nòve è a máis importante, è o dous è o tres son as fèstas da Candelaria.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI11
SER	<i>traballei moito en Bilbao, pèro donde aprendín a vevir è a andar polo mundo foi en Pamplona,...</i>	FORCAREI92
SER	<i>ninguìen se quère someter a esa batalla, a esa esclavitu, porqu'ahora hai grúas, hai aparatos qu'èlèvan o material hast'onde sea,...</i>	FORCAREI92
SER	<i>teño tocado en sitios qu'èran cubèrtos de carros;</i>	FORCAREI66
SER	<i>A feira do ghando èra alá riba ond'ò cuartel vèllo,...</i>	FORCAREI45
SER	<i>Buèno, si, si. Agora co conto de qu'abriron esas carretèras, no sabes, porqu'antes sòlo èra esta carretèra, a carretèra de Vilapouca á strada, è aghora claro xa'stá aí a calle da carretèra de Dòsiglesias,...</i>	FORCAREI45
SER	<i>Había desd'a mañán á unha è de tarde èra das tres ás cinco, me parece.</i>	FORCAREI33
SER	<i>Pois èra cand'èr'à sèga da hèrba, xa digho, qu'èra o traballo más fuèrte qu'había,...</i>	FORCAREI33
SER	<i>eu os que traio son para matar.</i>	SOUTELO-FORCAREI32
SER	<i>un salón aquí que non èra este o qu'hai agora, èra un salón, è aquí èra ond'èr'ò... baile,</i>	SOUTELO-FORCAREI70
SER	<i>vales, mazurcas, tangos, antes èra outro baile è outro...ll-outro ambiente.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
SER	<i>Despo's os millores bailes èran por fin de ano, primeiro de ano.</i>	SOUTELO-FORCAREI70
SER	<i>Tiñamos vacas, tiñamos alghún criado porque daquèla cando fora da guèrra viñèran moitos d'aí de Marín, mariñeiros,...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
SER	<i>Hoxe è moita comodida pèro daquèla non èra, entonces había que lucharlle,...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
SER	<i>Hoxe è moita comodida pèro daquèla non èra, entonces había que lucharlle,...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
SER	<i>Aquí precisamente èra onde xogábamos...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
SER	<i>Nòsoutros èramos cuatro hermanos, pèro chegaba a haber incluso oito è à dez,...</i>	SOUTELO-FORCAREI68

SER	<i>A da parròqui'èra por Navida, èra Santa María Madalèna,...</i>	SOUTELO- FORCAREI68
SER	<i>pèr'eso xa viñan alá de mui lonxe, más bèn son de pèdra, jeh!, os fornos nòrmalment'èran de pèdra de cantèria.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
SER	<i>Nacín no mesmo día que naceu miña nai, que me lèva xustamente vintèun anos, así que como daquèla a malloría d'edá das mulleres èra ós vintèun anos, po's miña nai cumpriu a súa malloría d'edá tend'unha filla.</i>	PONTEDEUME41
SER	<i>Iba á'scòla, qu'è a'scola da tocha, son medio monxas medio seglares,...</i>	PONTEDEUME41
SER	<i>cando nos daban así algús cartos, pois ó millor íbamos ó cine, que había un cine así è moitas veces era gratis porqu'èra cine parroquial,...</i>	PONTEDEUME41
SER	<i>Pèro nós aquí tamên, o baile era aí onda gasolinèra è nós viviamos aquí, ...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
SER	<i>No bar Avenida era onde se facían as vodas, agora xa van todos a Forcarei ...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
SER	<i>Antes os matrimònios menos de seis ou sete non eran en ningunha casa.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
SER	<i>nunha èda un pouco tal x'à cousa cambia un pouco, entèndes. Depende da èda que sea o que esté alí depòsitao.</i>	SOUTELO- FORCAREI42
SER	<i>Eu os que traio son para matar.</i>	SOUTELO- FORCAREI32
SER	<i>Ê aí abaixo na praza è bailamos alí è despois ...</i>	SOUTELO- FORCAREI12
SER	<i>é millor que llo digas canto antes, xa sabes que el é así.</i>	COVAS-FORCAREI60
SER	<i>pois sete por catro son vinteoito, así que subiranche dúas mil oitocentas este ano.</i>	COVAS-FORCAREI65
SER	<i>foi cando coñecín ó meu atual, ó meu home, ó atual è ó de sèmpre, que foi unha forma mui curiosa de coñecelo porque resulta que foi nunha voda,...</i>	PONTEDEUME41
SER	<i>O meu home tèn dous irmás, è despois tèn unhos primos que tamên lle pasara com'a min, pois son como irmás, que son dúas rapazas ...</i>	PONTEDEUME41
SER	<i>Tiñamos unha monxa que veu, non sei de que sitio, me parece qu'èra estremeña e tiña por costume estar masticando un chicle...</i>	PONTEDEUME41
SER	<i>ad'mais me gusta fala-lo galego, non, è na miña oficina dos sete que somos, cinco somos de aldea.</i>	PONTEDEUME41
SER	<i>Despois cuando era pá fèsta traían us gaiteiros de Biobra, cinco gaiteiros,</i>	RUBIÁ67
SER	<i>ti sabes por onde van, non, non tènhen problemas para decirche que esto è así ou è doutra forma, ...</i>	ESTRADA32
SER	<i>Depènde pó que sea, n'aldea vívese moi bèn porque 'stase moito máis tranquilo, ...</i>	VALGA54
SER	<i>Èla era d'alá de Camariñas è èla cando nasera non vivía, a medida que pasab'ò tempo quedábase sin aire, ...</i>	NOIA26
SER	<i>Oi tía que son trinta mil pesetas.</i>	BAIO18
SER	<i>se leva o bajazo, se bota na pòta do aguardienteiro, èso tèn unha fermentación è dese vapor è despois de donde sale a propia aguardiente do viño,...</i>	RIBADUMIA45
SER	<i>èso tèn unha fermentación è dese vapor è despois de donde sale a propia aguardiente do viño, qu'è a propia aguardiente,...</i>	RIBADUMIA45

SER	<i>ademaís tès a dispoñibilidade de ir ás tutorías, nas cales estamos sempre animándoos a qu'acudan ás tutorías por si xurde algún problema, que nós estamos dispostos a axudarlle no que sexa, ...</i>	SANTIAGO28
SER	<i>Quèro decir con esto qu'eu son da zona de Ribadumia, Barrantes, qu'è unha zona donde hai unhas poucas viñas tintas e albariños, ...</i>	RIBADUMIA45
SER	<i>Nós que non somos de tanto atrás, dos anos sesenta e setenta, pero bueno dos anos sesenta, íbamos ás festas, ...</i>	CARNOTA50
SER	<i>Ó día sijiente, levantámonos para ir traballar ó que fose, nas fincas, na casa,...</i>	CARNOTA50
SER	<i>todo era a base de pedra, e a xent'era moi boa, ...</i>	VALGA65
SER	<i>As seis e media e lingua, despois hai mate.</i>	MUROS17
SER	<i>teñen relación con outros alumnos, outros compañeiros que veñen do rural ou que viven na cidade, pero son de clase social baixa ou media, non.</i>	LAROUCO30
SER	<i>gústame moito ler e reunirme cos amigos a tomar un viño por aí e tal, pero vamos que d'ausiliar pa tod'a vida espéro que non sex'así.</i>	OURENSE25
SER	<i>Cofete, e a parte da popa, o panel o que ñe sikhe pa diante car'a proa, despois a cadeira que e no medio.</i>	OGROVE67
SER	<i>Porque non sei quen foi aquí que llo dou ón labrador ¿non sabes?, dixo : Á ¿coño!, ¿por que non lle das aseite de khata?...</i>	OGROVE67
SER	<i>O mar de fondo que se di, non se sabe, pode haber un temporal se cadra donde sea, pero aquí levántase un mar enorme ...</i>	OGROVE67
SER	<i>Foi buscar tres ou catro quilos, cando viñeron buscar xa nós, xa comemos todo pan (...) pero o mar malo foi despois,...</i>	OGROVE67
SER	<i>entóns viramos na outra, fomos costeando, pero neso xa era de noite, neso xa era de noite ¿non?, ...</i>	OGROVE67
SER	<i>Os pais daquela eran castigativos, eh, castigante</i>	PORTO DO SON70
SER	<i>dícelle o galo á zorra: dílle que son teu, que non son dela.</i>	VERÍN70
SER	<i>Bueno, eu son, pero ca condición de que cando estea co rabo levantado que nadie escape.</i>	VERÍN70
SER	<i>Os engazos eses de ferro valen pa moitas cousas. As enciñas son máis ben pa herba, pa herba seca e pa herba verde, ...</i>	MONDOÑEDO60
SER	<i>A guerra é dura, non?</i> <i>B.- Pra eso é gerra, pra eso é gerra.</i>	OCORGO70
SER	<i>As baras son de salgueiro e de gimia, e d'abellaneira,...</i>	GUNTÍN52
SER	<i>É do once tamén, somos dunha quinta os dous.</i>	GUNTÍN73
SER	<i>non lles pasa nada, nin que lles boten leña, nin que lles boten nada. E sabes que son de lana, as de lana perden o labalás, per'as que son de lana...</i>	GUNTÍN54
SER	<i>non che fumos moi contentos, porque o mare érach'un pouco vivo e había quenhe non lle justaba moito.</i>	SADA70
SER	<i>Unha vez tamén era un individuo que viña da guerra de Cuba, ...</i>	FEAS59
SER	<i>E'l outro bibe. Però agora tá manso. ¡Xa lle chegará súa ora! È que súa lougo.</i>	OSCOS
SER	<i>Aberá qu'esperar un día ou dous, qu'eu xa sabes que son sólo e non teño xente,...</i>	OCEBREIRO
SER	<i>O tempo mais feliz meu foi do binte ó bintetrés, ó binte por alí,...</i>	GOIÁN79
SER	<i>As vivencias de cada un son de eu.</i>	MONFORTE53

SER	<i>el iara paleta cen por cen, iara de non sei que sitio onde Cristo perdiu o mechero, ...</i>	GOIÁN44
SER	<i>...un lereiro que dicía que ti non es para min.</i>	AMES86
SERVIR	<i>todo sirve e todo é bo pa ghaña-lo ceo, pero hai cousas que teñen preferencia.</i>	ESTRADA55
SERVIR	<i>È no tempo de, de podar, por este tempo, por èkhemplo, pôdase, átase, cávase è lògo, unha vez que as, que a viña xa sirve, vendímiase.</i>	MONDARIZ62
SERVIR	<i>¿Como foron esas escolas, tiñan un só mestre, verdade?- Si, no, había unha mista è servía pra todo</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
SERVIR	<i>As cociñas de lareira pois, queimaban, ind'às hai, queimábase de todo, aghora prás outras xa non sirv'a leña miúda como toxos è carqueixas è todo eso.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
SERVIR	<i>son hèrbas malas, ¿no?, non producen par'o que nós queremos par'à produción do leite, sirven para tere ganado en bas'à carne ou eso, però pá leite non, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
SERVIR	<i>Ad'mais non lle servía calquèra ghaita porque xa téño: visto probando algunha ghaita è decir "esta ghaita non vale un can".</i>	FORCAREI66
SERVIR	<i>non debía ser eso, è as sètas qu'a min eso paréceme unha cousa que non sirve pa nada porqu'a malloría dèlas aprovéitanse das persoas que participan nesa sèta ...</i>	VEDRA16
SERVIR	<i>todo bèn pisadiño pa qu'ese baghazo non colla nunca aire, porque se còlle aire, pèrdese, òsida, entonces fai mofo è entonces non sirve pa nada.</i>	RIBADUMIA45
SERVIR	<i>è ibámoslle traballar ós sábados, però despois claro veu que servíamos pa traballar è entonces díxome que me paghaba máis è paghábame máis, ...</i>	VALGA65
SERVIR	<i>o que teñen è qu'aprender or d'aquí a facer as cousas com'òr d'alá, se son capaces, però non sei se chegarán a eso, porque non sirv'a xente pa eso,...</i>	VALGA65
SERVIR	<i>no panèl de medio tèn unha tapa que se abre que è onde se mète o hóme pa durmir, a tilla.È nas dõrnas khrandes xa servía de cosiña,...</i>	OGROVE67
SERVIR	<i>Hai un peixe que desapareceu, que non se ve, que èra a khata, que ese non servía pa comer, non tiña máis ca fikhado ...</i>	OGROVE67
SERVIR	<i>nós tiñamos aquí no Khròbe tiñamos xarkhóns con saco è follato porque è millo-lo saco, outra cousa non sirve, porque o saco è máis quènte, anque estea húmedo,...</i>	OGROVE67
SERVIR	<i>Eu estaba na infantería. Qu'eu ben bin onde serbiu teu pai.</i>	GUNTÍN84
SERVIR	<i>setentetres e 'ntrando no setentecatro. E serbín na Coruña; son da, son da quinta do, da quinta do once.</i>	GUNTÍN73
SERVIR	<i>Este solo sirbe pá madeira, dispois ai o taladro que tamén s'utiliza máis ben pa ferro i-esas cousas.</i>	GUNTÍN60
SERVIR	<i>Peró si nos aumentan, se siguen aumentando os precios de costo de produción, pouco nos sirbe producir máis.</i>	PIANTÓN-A VEIGA
SERVIR	<i>dibertinme toda a nòite como se nun fòra nada. È serbín d'armonía a familia da casa.</i>	OSCOS
SERVIR	<i>Non pidas a quen pideu nin sirvas a quen sirveu.</i>	OUIROL55
SITUAR	<i>En Santiago situeime moi bèn porque bueno relacioneino un pouco con Ourènse,...</i>	OURENSE25
SOAR	<i>a min a cara dese rapaz sonábame bastante.</i>	FORCAREI34
SOBAR	<i>Outra ve levará un carro de tòxos pa Eliseu pa prado è díxenll'á mamá sóbemos bèn, porque eu presumía levando así un carro bèn feito...</i>	LALÍN70

SOBRAR	<i>Aquí despois tuvo a xènte, dende que se rezou o rosario e cousas desas, è, è como o tèmpo lles sobrava, pois didicárono, a contar cuèntos dunhos è doutros.</i>	FONSAGRADA65
SOBRAR	<i>pèro ghegeneralment'èra carne de pòrco è us chourizos è patacas è verdura. È despoise se cadra inda sobrab'algún è comías'ó... día sighiente.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
SOBRAR	<i>alí no salón vèllo do Ghaiteiro, ó lado da miña casa, ar botellas que sobran poñianas alí detrás da casa do ghaiteiro è o nètto do ghaiteiro vèllo è mais eu,...</i>	FORCAREI32
SOBRAR	<i>Alí metía-lo pan, alí metías un guichiño de carne se che sobrava,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
SOBRAR	<i>se te fijas bèn unha 64 non è no ancho da 'spalda senón o peito que teña unha mullèr, entonses tèn que ter ó mellor sóbrache de manga è no peito a delantèra non che vale,...</i>	RIBEIRA55
SOBRAR	<i>Esto fago-i-o así, fá golle..., pa facerll' esta separación, bes, mira, est'é unha migiña que me sobrou doutras.</i>	GUNTÍN54
SOBRAR	<i>se me deras un pouco de xamón dese, e colle deste, que ese está quente e préstame millor. Colle de ahí, ho, que pa min ben me sobra, e come de ahí.</i>	FEAS57
SOBREVIVIR	<i>È o recòrdo que teño. Despois deso miña avòla si, sobreviviu unhos cuantos anos, morreu no cuarènt 'è òito,...</i>	POL68
SOLTAR	<i>porque, ¿non ves?, ten equí un eixe, i-entonces ela..., tìras' esí e x' a:per' ela sola ¿non?. Quelaro, unha bez enganchao xa non solta.</i>	GUNTÍN60
SOLTAR	<i>A muller díxolle que si, entonces a mullèr soltouse a chorar.</i>	BECERREÁ14
SOLTAR	<i>cando se solte eu che direi.</i>	FORCAREI40
SOÑAR	<i>Bueno, muller, bueno, ti soñas.</i>	CENLLEOURENSE87
SOPRAR	<i>Non lle soples que xa están frías.</i>	CASTRELODOVAL50
SUAR	<i>volvían outra ves á malla, á malla ó millor do veciño, axudarll'ó outro, è dunha eira, pasabans'a outra, è tiñan que andar así, todo día, sudaban coma tòros, ...</i>	OGROVE59
SUAR	<i>Tuven así, po outro día nada. Pero, claro, gana de dar do corpo, nada. Eu non podía, que eu reventaba, e...pero pó outro día eu sudaba.</i>	FEAS67
SUBIR	<i>din que eses que eran santos, cando, ánxeles cando, Nostro Señor subiu pó ceo,...</i>	CORISTANCO85
SUBIR	<i>Peró resulta que taba el xabaryl, el macho ia, empezou detrás de nós, subimos a un pinar,...</i>	CANDÍN9
SUBIR	<i>È habí'álgunha, ó contrario, tuvèmos unha dunha vez que pra que èu me subir'à èla, èla puñíase así mèdia xorobada, pra qu'eu pudèra subire.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
SUBIR	<i>È habí'álgunha, ó contrario, tuvèmos unha dunha vez que pra que èu me subir'à èla, èla puñíase así mèdia xorobada, pra qu'eu pudèra subire.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
SUBIR	<i>así se subían as pèdras da mampostèria, despoi-las de cantèria eso non se subían así, subíanse xa doutra maneira. Había un ballarte pa trasportalas, facians'unhas ramplas è por esas ramplas subía,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
SUBIR	<i>así se subían as pèdras da mampostèria, despoi-las de cantèria eso non se subían así, subíanse xa doutra maneira. Había un ballarte pa trasportalas, facians'unhas ramplas è por esas ramplas subía,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
SUBIR	<i>foi el è mais aquí un veciño del è foron escarvar, è despois picáronos as abellas ór dous, despois subians'ás maceiras, tiraban coas mazás das maceiras.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI25

SUBIR	<i>Cando chòve quedámonos embaixo è cand'está bo tempo subimos arriba.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI15
SUBIR	<i>Despo's elevounos o precio ese Jesús Còrme,[d]o bar Vitoria, xa subeu ó xornal, e'si fomos.</i>	FORCAREI92
SUBIR	<i>Había xa alghún especialista en subir ós carballos, qu'eu por èghemplo non subía moi bèn,...</i>	FORCAREI32
SUBIR	<i>non temos cuota ningunha, pero polo xeneral a xente vèn dando o mesmo que daba fai catro ou cinco anos è as òrquèstas subiron todas,...</i>	SOUTELO- FORCAREI22
SUBIR	<i>Despois subes a comer aí ás dúas, temos dous turnos pa comer,...</i>	SOUTELO- FORCAREI20
SUBIR	<i>Despois subes a comer aí ás dúas, temos dous turnos pa comer, primeiro subimos eu è meu pai, baixamos, è despois vai meu irmau...</i>	SOUTELO- FORCAREI20
SUBIR	<i>como è mui traste, sèmpre foi mui traste, tamén de pequeno, pois sèmpre tès medo a que, eu que sei, que se suba por algún sitio,...</i>	PONTEDEUME41
SUBIR	<i>xa nos metíamos nos váteres para fumar pensando que no nos iban coller, o típico, subíaste á taza do váter pa que non che visen os pés por debaixo sin darnos conta de qu'o fume salía por encima,...</i>	PONTEDEUME41
SUBIR	<i>è lògo despois pola tapia os rapaces, pois eses me parece qu'èran os do instituto, èh, subíanse polas tapias è cando nós estábamos no recreo que normalmente xogábamos ó brilé ...</i>	PONTEDEUME41
SUBIR	<i>è lògo despois pola tapia os rapaces, pois eses me parece qu'èran os do instituto, èh, subíanse polas tapias è cando nós estábamos no recreo que normalmente xogábamos ó brilé ou así sèmpre te caías, pois víasech'o cu porque subíansech'as faldas pa riba è os rapaces estaban todos polas tapias ...</i>	PONTEDEUME41
SUBIR	<i>Si, teatro galego, eu subín ó 'scenario por restituír a Galicia, na máis, porque nunca me gustou ese ambiente,...</i>	PADRON70
SUBIR	<i>No mirmo monte habíach'unhor ghuècos así, mira como èran que viña subind'a xente cos codos, mira ti como èran,...</i>	LALÍN70
SUBIR	<i>Na casa inda tiñan os colchós de palla, como se foran xarbós è despois recubríanos con tèrra, pèro cando un caño da palla se che subía pa riba chuzábate.</i>	LALÍN70
SUBIR	<i>Hai un día no cal o cine è máis barato, creo qu'è os mércores, è bueno o cine subiu muchísimo, agora còsta quinientas setèntècino pesetas,...</i>	OURENSE27
SUBIR	<i>axudábans'eles moito, se qued'alghún embaixo è sub'outro arriba è volve abaixo xa non se sabe,...</i>	LALÍN70
SUBIR	<i>tiña dès anos, è detrás dèla iba unha neniña de tres ou así, a penas andaba, querí'à axudar para darll'a man para que subira è as escaleiras non tiñan pasamanos,...</i>	MUROS17
SUBIR	<i>Tortilla cun taza de òvos è paxaros que pillaban meus irmaus. O qu'está no Brasil subía hast'à punta do pino máis alto qu'houbèse.</i>	OPINO67
SUBIR	<i>Cortábaseñ'a cabeza cand'as pescabamos nós; è tèn, èra dunha fôrma que... a fôrma da cabeza èra dun khato, así, cuadrada com'on triángulo, è despôs subía cun pico pa riba, com'on funico,...</i>	OGROVE67
SUBIR	<i>cando empesaba poñías máis baixo, pèro cando xa empesaba a ferver entonses poñías máis arriba, è entonses subías a outro de riba ...</i>	OGROVE67
SUBIR	<i>Eu subín pola ventana, el andaba cuelas, levounas pró curral acomoda-las vacas.</i>	VERÍN44
SUBIR	<i>Non, eu vouche subindo por este monte arriba e espérote alá no alto;...</i>	VERÍN70
SUBIR	<i>Eles suben alá arriba, á serra, e ó chegare á pista seguiron a pista hasta arriba.</i>	VERÍN65

SUBIR	<i>O caso é coller a tempo a obesidade, si còlles a tempo a gordura non che sube para riba,...</i>	RIBEIRA55
SUBIR	<i>Subíamos ós pinos máis altos, como pesábamos pouco, a beces doblan' o pino, parecía qu' iba romper, ...</i>	OCORGO78
SUBIR	<i>Pero xa sabes que hox' está mui caro, i-o azúcar tamén subiu.</i>	GUNTÍN84
SUBIR	<i>e bai metida no rostro; pasa polo, pola parte da rabela qu' asenta no rostro, i-o resto sube pa riba, qu'è donde s'engancha ó timón.</i>	GUNTÍN52
SUBIR	<i>Bueno, pois vamos. Subimos no coche.</i>	FEAS57
SUBIR	<i>Despóis José e mais Pepe, subíronse todos, cada un o seu carballo, bueno, a seu carballo ou a seu castaño.</i>	FEAS49
SUBIR	<i>Y èu desqui a bin en coiros, subinm'ancima da casa è púxenm'a slousar nas lousas.</i>	OSCOS
SUBIR	<i>na pònte nun taban, no mulín tampouco, subín às casas da Còba, alí fun á capiya de Santa Marina,...</i>	OSCOS
SUBIR	<i>i èu non sein se sabereín enfornar. Baia, súbas'usté á pala, tire polo forno arriba.</i>	OCEBREIRO
SUBIR	<i>Pero chegaron a aquel punto, que se lles fixo escurecido. E subírons'òn árbol, hrande.</i>	OCEBREIRO
SUBIR	<i>ou como iara aquel bistido pra descubri-lo secreto, i-alá entrábamos sin chamar, subíamos alá arriba, ó cuarto da custura,...</i>	GOIÁN44
SUBIR	<i>...anque me poñan murallas por elas hei de subir</i>	BRION68
SUBIR	<i>Subeu un ánxel ó ceo, cantando un Ave María.</i>	OUIROL55
SUBIR	<i>as uvas subíanse en cestos,...</i>	SOBER
SUBIR	<i>E vai un rapaz, un non foi, pero o outro subiuse á figueira,...</i>	SANTIAGO77
SUFRIR	<i>ahora apartámolo è deixamos que o laman, non lle deixamos mamar, quitámolo è dámoslle a tomar nun bibèrón, nun caldeiro, con un chupete, así a vaca non sofre,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
SUICIDAR	<i>Suisidouse Antonio Flores. Vistes a Lolita, tío, na tèle,...</i>	MUROS17
SUICIDAR	<i>Despós hai, neste valle así de Ancares hai un dato moi, así en Candín, que se suicida muchísima xente.</i>	CANDÍN15
SUICIDAR	<i>Este ano suicidáronse dúas personas,...</i>	CANDÍN15
SULAGAR	<i>Viñan andando, cantando è marchaban de noite andando, è no invèrno chovendo había noites que sulaghaba è mais eles...</i>	SOUTELO-FORCAREI70
SUSPENDER	<i>Si, gustábanlle è quitou un sufi en COU en matemáticas, casi suspènde.</i>	MUROS17
SUSPENDER	<i>se non asistiran-as matemáticas eu iba 'ncantada ó colexio, però è que non me gustaban nada tía, èra 'asintura que menos me gustaba è sèmpre suspendía, derde quinto sèmpre suspendín,...</i>	OPEREIRO18
SUSPIRAR	<i>è dixo, òe, ¿de que serán estes pòlvos?, entonces el que tiña as ventanas do narís khlandes, suspirou fuerte, así pa ver se lle cheiraban a alkho, ...</i>	OGROVE59
SURXIR	<i>a guèrra do fletán en Canadá èra máis bèn unha pesca de nòva creación, porque foron caladeiros nòvos que surxiron a partir da destrucción doutros caladeiros.</i>	LAROUCO30
TAPAR	<i>È entonces, cunha vez metidas ar cepas dentro do buraco tápanse con tèrra.</i>	MONDARIZ62
TARDAR	<i>a mullèr estaba preocupada è dixo: - Òi, ¡canto tardaches è tal!</i>	CERVO71
TARDAR	<i>Despois xa'mpezou hà'ber así sitios de baile tamén, però coas pandeiretas, jeh!, con alcordión tardou moitos anos aínda.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
TARDAR	<i>ahora chòve por èghemplo un día enteiro fuèrte è pas'ò río po riba dos prados è tarda dour días en chover è xa non hai aghua,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36

TARDAR	<i>pilla un invèrno qu'è un pouco máis duro, però a hèrba pois ó final é millor, ¿non?; tarda máis en nacer è en cubrir, però despois bota máis anos,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI29
TARDAR	<i>xa eu había probado o tèclado anter de... o do harmònio anter de te-lo acordeón è vin que me iba bèn pois non tardei moito en compra-lo acordeón.</i>	FORCAREI66
TARDAR	<i>depende tamén do tempo, s'está bo curan antes è s'está así meio de choiva pois tardarán máis en curar,...</i>	SOUTELO- FORCAREI22
TARDAR	<i>como así nas aldeas, porqu'eu nacín nunh'aldea, non había..., non asistían os médicos ao parto, normalmente, pois tardei un pouquiñ'en nacer ...</i>	PONTEDEUME41
TARDAR	<i>E buèno, el tardou en lebandarse è tal è hum, preguntóull'al duèño i á duèña.</i>	NEGUEIRA
TARDAR	<i>Meteu. O irmao tamén doeull'a barriga e tardou en bir. È lògo chigou...</i>	OCEBREIRO
TARDAR	<i>Buèno. Marcharon e tardaron.</i>	OCEBREIRO
TARDAR	<i>Vai busca-lo gas pá noite, xa me parece que tarda.</i>	VIVEIRO66
TATEXAR	<i>è alá por Campo Lonco, atrapouno, entonces mandoull'unha mo..., uns surdazos como fai Òtèro ¿non?, como di el mandoull'unhas hòstias, è'ntonces o fulano xa co medo, tatalexaba.</i>	OGROVE59
TENDER	<i>È si ll'aprètas moi fuèrte o sonido tènde à subir,...</i>	FORCAREI66
TERCONTA	<i>cólloa e fágoll' así, e póño' a: sí, non sabes?. I-o poñela eu así, pos quédanm' os fíus, claro... Tenme ti cont' a: ora aí, Eujenio, así.</i>	GUNTÍN54
TERCONTA	<i>¡Ay tenme conta aquí, que vou ó vatre, que me encontro moi mal.</i>	FEAS57
TERMAR	<i>salí o can, non tiña máis que güesos, salí o cabalo: non termaba de si.</i>	FEAS49
TERMINAR	<i>Estiven estremando con eso, cand'eles terminaron foi cand'eu comprèi o cameón,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI72
TERMINAR	<i>Había mallas qu'empezaban no sábado è terminaban no dominco ou duraban dous días, ...</i>	OGROVE59
TERMINAR	<i>entonces mazaban aí, è'staban acalorados de beber unhas xèrras boas de viño, que rara, rara èra a malla que terminaba sin alkhún borracho,...</i>	OGROVE59
TERMINAR	<i>Si, normalment' os nabos bense terminando desqu' entra marzo, unhes días arriba ou abaixo, pero nese mes siempre.</i>	GUNTÍN52
TERMINAR	<i>Entonces eu, aproveitando a ocasión, fíxenme maestro. Pro ano mil nobecentos trintetrés terminei eu, por libre;</i>	OCORGO75
TERMINAR	<i>Loho empezou, terminou a herra, empezou a bi-la forme, o tempo das cartillas de racionamiento,...</i>	GOIÁN79
TERMINAR	<i>Como me concedían pròrroga de primèra clase por fillo de viúda , ó terminars'a guèrra dêrom'a pròrroga,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
TIRAR	<i>Había motobombas è tiñas que axudar a regar. Se tirabas, ou tirabas pola manguèra pa, chegar ós outros però, namais.</i>	BARREIROS20
TIRAR	<i>non lle tira moito a aldea.</i>	LOUREIRO- COTOBADÉ80
TIRAR	<i>È ó sali-la punta do fío despois tiraban polo fío porque o fío había que metelo á mau,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI76
TIRAR	<i>Porque naquel tempo arrèghlábase moito calzado, hoxe mirmo non s'arrèghla moito porqu'hoxe son desa suèla sintética, i-ó acabalos tíranse con eles,...</i>	ACIVEIRO- FORCAREI63
TIRAR	<i>èran así longos è nas puntas tiñan unhas asas è metíasl'alí un pau è despo's ti tirabas por un lado è eu tiraba polo outro.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI86

TIRAR	<i>è èue ind'ó que vaia d'aquí ind'à vou prender, porqu'a de fêrro non tira.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
TIRAR	<i>Despois tirar por unha còrda con dous èquipos a ver quèn tiraba máis è..., non sei, no m'acòrda má'r nada.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI15
TIRAR	<i>tan pronto como salín da 'scuèla botei...acabei òtavo, pois xa me puxen a coser, xa me tiraba moito.</i>	FORCAREI33
TIRAR	<i>Ó millor pasaban por detrás túa è tirábanche dos pelos ou así pèro en plan broma,...</i>	FORCAREI15
TIRAR	<i>Aghora coas tèlevisiós xa quitou a fala en familia porque nós xuntabámonos, antes tiñamos aquí unha larèira nesta cociña que tiraba moi bèn è viñ'àquel veciño d'invèrno, ...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
TIRAR	<i>Cada vez que tirabas tiñas que pór a man estirada diante da túa bòla,...</i>	SOUTELO-FORCAREI20
TIRAR	<i>Como unha hòrca ou algo, que è así un gancho è póñeno no fuciño è tiran è despois aprètall'aquí ...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
TIRAR	<i>o noso trator valeu coma daquela un piso. Aghora que... aí o tes, con vinte anos tira coma a primeira hora.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
TIRAR	<i>díxom'o papá, "máis ou menos a unh'hòriña heiche salir eu porque se lle dá o olor da fábrica ar vacas xa non che tiran pa diante"</i>	LALÍN70
TIRAR	<i>conócese que sabían o sitio i-el saleu, pèro saleu por outro lado è vírono è encima del è date, date que che tiramos, i-el claro non se dou è despois tiráronlle ...</i>	LALÍN70
TIRAR	<i>pèro as xughadas èran buènas è dixo el..., ai porque dixo que podía carghar sin medo que ar vacas que tiraban,...</i>	LALÍN70
TIRAR	<i>È eles como tèñen ar mans tan señòriales tiraban hasta que as tres ou catro veses x'ar mans se lle puñían de ampoias...</i>	OGROVE67
TIRAR	<i>As urilleiras, e despois biñ' o... o timón qu' abía qu' enganchalo na rabela pra que tirasen as bacas por el.</i>	OCORGO80
TIRAR	<i>Tiróus'a egua enfrente a Quintá al riu è tal...</i>	NEGUEIRA
TIRAR	<i>Est'é unha contrapesa pa que tire, pa que non se beña pa baixo.</i>	GUNTÍN54
TIRAR	<i>O carro componse de, da cabezalla, onde tiran as bacas, e das chedas que leb' ó longo,...</i>	GUNTÍN54
TIRAR	<i>E 'ntonces a chabella é a que, a que sujeta, fai sujeción ó, ó loro, i entonces xa as bacas tiran polo xugo.</i>	GUNTÍN60
TIRAR	<i>non m'iba ir a palabras cos hòmes, porqu'estaba nun sitio forasteiro, è sòio tiña que me tirara ô mar,...</i>	SADA82
TIRAR	<i>Êrach'à brava, que daquèla había qu'andar á brava, è os rebalos pra collelos había que tirars'ó mare.</i>	SADA70
TIRAR	<i>cuando bían òmes así pròbes que tían mala cara, chamábanyos us da manta, que tirábanse às muyeres, e por eso nun yes daban pousada.</i>	OSCOS
TIRAR	<i>As chispas dèronm'a min na bidaya dereta. Y-entonces tírome polo cuarto è digo...</i>	OSCOS
TIRAR	<i>e díxome que se lle tiraban muit'os bois. E díxome qu'èran capados, que lle tiraban mais cós outros.</i>	OCEBREIRO
TIRAR	<i>Botou a man á cabeza, tirou por un pelo,...</i>	BOQUEIXÓN78
TIRAR	<i>Este ano suicidáronse dúas personas, còlganse de còrdas è tíranse al río, fain, vamos de todo.</i>	CANDÍN15
TIRAR	<i>tírase o figado, tíraselle os bòches,...</i>	LOVIOS48
TIRAR	<i>Aquil día tíraselle as tripas, quedan os pòrcos así limpos,...</i>	LOVIOS48
TIRAR	<i>È tíranselle as frebas.</i>	LOVIOS48

TITULAR	<i>Teño que informarme a ver cómo se titula a película porque pòde ser mui importante para o espectador ver a Bibi Andersen c'a súa desnudez a ver se realmente dicen cómo é o asunto,...</i>	OURENSE27
TITULAR	<i>asta que se chegou a conseguir para unha estación. Dende o cual estuvo estaquillada, xa preparada con cuatro estacas, i-a ferramenta en Ponferrada onde se titulaba Obras Nuèvas pra vir a traballar,...</i>	CARUCEDO72
TOCAR	<i>A ver este ano en que lle tòca.</i>	BARREIROS20
TOCAR	<i>tomabas unha còpa, cargháball'os pelexos ó lombo è veña, carretèra car'ó Paraño, non sabes, cando tocaba polo Paraño, ás veces tocaba polo Paraño outras veces tocaba por un lado de Lalín.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI69
TOCAR	<i>fiabamos na nõsa corte, un ano na dun i-àutro ano na doutro. È entón aquil ano tocou na nõsa corte.</i>	BAÑOSDEMOLGAS65
TOCAR	<i>parece que, buèno, que que qu'entr'àlá adentro unha cousa que di jai a quèn lle tocará!,</i>	ACIVEIRO- FORCAREI82
TOCAR	<i>Se iba tornar è punto, cada un xa sabía o seu..., cada un xa sabía o día que lle tocaba.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI31
TOCAR	<i>Cando tòc'à campana è fai un ruído moi fino, din qu'está chorand'a campana por èjemplo è que xa è señal de que vai morrer alghên.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI25
TOCAR	<i>Tocábasll'así un pouco aquí detrás no lombo è xa saltaban.</i>	ACIVEIRO- FORCAREI15
TOCAR	<i>despois a terminar de comer facían baile por alí nun cubèrto è eu tocab' àlí sentado encima dun carro.</i>	FORCAREI66
TOCAR	<i>formábanos alí a todos arredor do harmònio è poñíase diante è el dirighía però tocar tocaba eu.</i>	FORCAREI66
TOCAR	<i>El tamên tocaba, però, ou sea qu'el xa èra un pouco máir vèllo ou eso,...</i>	FORCAREI66
TOCAR	<i>È despois xa toquei xèmpre aí no harmònio, tódolor domingos,...</i>	FORCAREI66
TOCAR	<i>è despo's empèzan a preghuntar por aí quèn morreu; fanse señales è despo's síghese tocando a difunto, ...</i>	FORCAREI66
TOCAR	<i>Tocaban a dúo, dúas gaitas.</i>	SOUTELO- FORCAREI70
TOCAR	<i>Meu tío Avelino tocaba cunha gaita i o outro con outra, ...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
TOCAR	<i>comprábamo-lo reghalo todos xuntos, no sabes, se cadra unha manta boa, daquèla, tocabamos a dèz pesos cada un è ibamos todos á voda.</i>	SOUTELO- FORCAREI60
TOCAR	<i>ti tiñas un campo è ó millor tiña catro ou cinco hòras de agua, ll-ò outro tiñ'òutras tantas, tocábache por èjemplo da unh'ás catro, tiñala qu'ir tornar á unha...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
TOCAR	<i>Vamos, hoxe porque lle tocou. Hast'à hòra de face-la comida irei.</i>	SOUTELO- FORCAREI22
TOCAR	<i>Ó millor, que soubèras ou non a leción daba o mesmo, non, però esas cousas si, è que non te durmíras cando che tocaba a misa obligatoria,...</i>	PONTEDEUME41
TOCAR	<i>èra vèllo è nada agraciado o pòbre do home, pero como èra o único home con pantalós que víamos por alí, non vexas, o día que nos tocaba estábamos máis atontadas...,</i>	PONTEDEUME41
TOCAR	<i>Pola mañán cando lle tocou a el chamou Juan Lei è dixo a ver ala, ...</i>	CasteloSFELIPE- FERROL71
TOCAR	<i>xa lle dixo Juan Lei non te vas quedar dormido, però entón Tatarín s'envolveu na manta è durmiu máis cós outros è tocaron os pitos das doce è inda Tatarín estaba durmindo cos calamares alí,...</i>	CasteloSFELIPE- FERROL71

TOCAR	<i>chegou o maquinista tarde, mal è arrasto è chegou è dice, buèno, Pèpe, buèno, que bèn tocaches ayèr, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
TOCAR	<i>è despois de Valladolid marchei pa Santo Domingo de Silos pa Burgos pa contratar un choio, però n-o contratèi, è alí foi donde me tocou a lotèria.</i>	VALGA65
TOCAR	<i>Mate aínda se lèva porque si sabes, sabes, però física se che tòca un problèma chungo por moito que sèpas as fórmulas nada, ...</i>	MUROS17
TOCAR	<i>Entonces ese dí'á noite quedamos en qu'as outras compañeiras nos viñèran chamar a nós, estábanos n'hàbitación è tocaron á pòrta ll-èra èlas ...</i>	OPEREIRO18
TOCAR	<i>E 'n cambio 'stubhen tod' o frente d' Asturias, no' me tocou nada. Elí no' me tocou nada.</i>	OCORGO70
TOCAR	<i>Tocoulle para 'Africa? - Noo, tocoume pra Barzalona.</i>	GUNTÍN84
TOCAR	<i>Fixèron moitos cartos, sète mididas que son unhos cèn mil pesos, è tòcan a unhas quince mil pesetas a cada un.</i>	SADA70
TOCAR	<i>Dixo: bueno, a usté tócalles dez reás.</i>	FEAS49
TOCAR	<i>apañ'èu úa pèdra è tireina así por debaxo da pèrna pa dentro da pèza. É tocouye cayer a Xuquina no pico da cabeza,...</i>	OSCOS
TOCAR	<i>Este pandeiro que toca, era de coiro de ovella.</i>	BRION68
TOCAR	<i>A gaita, miña Micaela, deíxeicha na foliada, porque era moi velliña, de vella xa non tocaba.</i>	OPINO101
TOLEAR	<i>Que toleen as estrelas, é noite de troulear.</i>	VIVEIRO66
TOLEAR	<i>E entonces queixouse á nai de: sua filla toleou, qué lle pasou</i>	CENLLEOURENSE87
TOLLER	<i>coa artrosis que ten tóllese de todo.</i>	COVAS-FORCAREI65
TOMAR	<i>È'ntraba pa outra se cadra había tres ou catro, sèt'a òito è xa entraba, uns atraían-ós outros (...) anque non tomaran todos, alkhún había de tomare, ...</i>	OGROVE75
TOMAR	<i>èche coma nunha tabèrna que antes eu sèmpre lle senti'òs tabèrneiros que eles o que querían ter xente dentro, non tomaba eu però tomabas ti,...</i>	OGROVE75
TOMAR	<i>A bruxa, é unha ameixiña así pequena, pero en forma de, un pouquiño máis abolada. E esa aquí tómase alkhunha e mándana para fresco,...</i>	CAMBADOS49
TOMAR	<i>E esas tómanse aquí, trabállanse aquí na ría, contra a, contra A puebla, contra un faro que hai,...</i>	CAMBADOS49
TOMAR	<i>Se fai falta unha cerveza tómase ou o que faia falta.</i>	ROSAL64
TOMAR	<i>cantos anos non pasaron por eles e mira se se toman [os garfos].</i>	XINZO-PONTEAREAS
TOMAR	<i>e as visagras cando empezan a coller orín, a tomarse...</i>	XINZO-PONTEAREAS
TORCER	<i>Gastábanse però non rompían. Hòme algunha vez se cadra levaban un gólpe mal levado è partían, però..., pèr'aínda torcían or de fèrro ás veces.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
TORNAR	<i>Como é así unha festa, así salvaghe, van os forasteiros tamén, e levan pois, un pau ghrande, e un torna dun lado e outro torna do outro,...</i>	CERDEDO55
TRABALLAR	<i>¡Traballamos, bueno non, non traballamos nada, que nós nunca frío na cama pasamos!</i>	TEO60
TRABALLAR	<i>Traballades e comedes coma bestas, sin vos acordar de que tendes un mighallo dunha alma,...</i>	A ESTRADA55
TRABALLAR	<i>È'entonces, porque a nêcora de día non entra, é mui raro tèn que haber moitas pa que entre, de día non traballa.</i>	CERVO71
TRABALLAR	<i>Buèno èu levántome tarde porque èu aghora non pòdo traballar coma un nòvo</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86

TRABALLAR	<i>ás feiras antes íbase andando è íbase traballar todo sin maquinaria è aghora xa se traballa con maquinaria, así.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86
TRABALLAR	<i>traballaban moitos, porque en Bustèlos è Ghròvas, Ameixedo, Portamartiño, Zòbra è todo eso, facían carbón todos casi.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
TRABALLAR	<i>Èr'à..., à'ghricultura, traballábase con vacas,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
TRABALLAR	<i>As mullères tamên, eu traballei moitar veces na mina è máis carrexei moitos sacos ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
TRABALLAR	<i>Èra facer paredes de, de pèdra, paredes coma esas ordinarias. Despois traballei d'albañil.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
TRABALLAR	<i>È inda fun èu ár mozas con zòcos tamên, confòrme traballaba por aí.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
TRABALLAR	<i>basta que nunha ocasión estábamos os dous traballando no andamio, è petaron,...</i>	FORCAREI92
TRABALLAR	<i>Había un paragüero, èu daquèla non traballaba de paragüero ...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
TRABALLAR	<i>No, na cociña má's bèn, traballei sièmpre na cociña.</i>	SOUTELO-FORCAREI42
TRABALLAR	<i>È despois eu non sei si xa estaba traballando, eu penso que si, que xa estaba traballando,...</i>	PONTEDEUME41
TRABALLAR	<i>Na casa de meus sògros èran labradores è tiñan tres vacas, unha casi è sólo a dedicaban a dar leite, as outras dúas traballábase con èlas.</i>	RUBIÁ67
TRABALLAR	<i>Eu non teño ningunha desas persoas que traballan comigo que falan castellano a maioría, outros non, en fin, ...</i>	SANTIAGO(40)
TRABALLAR	<i>estuben de jefe de cuciña, de cuchiñeiro. Traballei de cuchiñeiro.</i>	OCORGO77
TRABALLAR	<i>Nasoutros traballábamos por nosa cuenta.</i>	GUNTÍN73
TRABALLAR	<i>sentín iou por radio que aí unha nación non sei donde, solo traballan os bellos de cincuenta anos pr'arriba, ...</i>	GOIÁN72
TRABALLAR	<i>E trabállase toda a noite, asta pola mañán.</i>	CAMARIÑAS63
TRABALLAR	<i>despoise, cando se traballaba ighual se daba outro lanse pola tarde.</i>	CAMARIÑAS63
TRABALLAR	<i>E esas tómanse aquí, trabállanse aquí na ría, contra a, contra A puebla, contra un faro que hai,...</i>	CAMBADOS49
TRABAR	<i>Dicían us amos que sería o culòbra que yes trabara.</i>	OSCOS
TRAER	<i>E xuntaba millo e traía pa, pa coser ou pa, pa os serdos ou pa, pár ghaliñas e traía,...</i>	MARÍN60
TRAER	<i>è despois ó qu'estab'ese tempo, sacábase, traíase po un prado ou pa unhas restrebas donde se seghar'ò trigho ...</i>	OPINO67
TRAER	<i>O ferro traise ás costas, home, traise ás costas...</i>	MUIÑOS68
TRAER	<i>A maior parte do que se còlle cos, consumímolo nós a maior è muitar veces non chekha. È, è claro; pois, lògho unha vez collida tráese pá casa,...</i>	MONDARIZ62
TRAER	<i>Tamên se traía un viñiño, non moito, oito cuartillos de viño,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
TRALLAR	<i>e entonces foise e vaise o carrero e trallóulles ás galiñas e envóléuselle-la tralla nas patas, e tiróu por unha, a millor, e despois quedáronse nunha pousada, e comeron a galiña...</i>	FEAS49
TRANCAR	<i>[A cancela] lebaba un..., así po cierre unha que lle chamabamos unha serra, corría..., e pa trancare, trancaba nun canto, no balao, no que fose.</i>	GUNTÍN60

TRANSCORRER	<i>Xa sun dos tempos mui antihuos, porqu'a miña mocidade transcurriu alá polos anos binte.</i>	GOIÁN79
TRANSCORRER	<i>Despois transcurriron aqueles anos todos do binte ó trinta, pero loho cando chehou, iara polos tempos daquialas artistas que se cunucían mui mal ...</i>	GOIÁN79
TRANSPORTAR	<i>o pai e mais o tío aínda acordan cando as salinas estaban en plena produción. A min explicárome todos os restos das salinas que quedan por aí, como se trasportaba auga, ...</i>	PONTEDEUME41
TRANSPORTAR	<i>E despo-lo peixe, pois, ou se vende no porto que se ta ou se transporta pa Coruña, ou pa Vigho ou pa onde sea.</i>	CAMARIÑAS63
TRASTORNAR	<i>coa morte de seu pai trastornouse completamente.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ90
TRATAR	<i>Pois tratei en todo. Tratei nos cochós, tratei nos burros, e tratei nas bacás.</i>	OCORGO90
TRATAR	<i>(construcción dun apeadoiro) Tratouse xa aló polo mil novecèntos trinta è dous, ...</i>	CARUCEDO72
TREMER	<i>animoume moito, è fomos defendendo a comida donde iban dúas mullères vexetarianas que temblaban solamente con pensar en qu'iban entrar no plató,...</i>	RIBEIRA55
TREMER	<i>donde iban dúas mullères vexetarianas que temblaban solamente con pensar en qu'iban entrar no plató, poñians 'a temblar è dixelle, vós non temblades de medo, vós temblades que non comedes como debedes.</i>	RIBEIRA55
TRIUNFAR	<i>Referente ó de Antònio Bandeira que ultimamente está triunfando moito ultimamente no panorama cinématográfico, incluso en Jòlivut, eu alègrome moito xa que è español.</i>	OURENSE27
TRIUNFAR	<i>pos quíria que todo o mundo fora polo Ordóñez fillo, qu'iara o que se presentaba, iara a única razón qu'el tiña pra que fora Ordóñez o que triunfara.</i>	GOIÁN79
TRONAR	<i>onte moito tronou.</i>	COVAS-FORCAREI65
TROPEZAR	<i>Tropesan nun e tropesan en calquera, porque non ven, cando van.</i>	NOIA76
TROPEZAR	<i>è colghado o pòte na ghramalleira, pois o pòt'estaba...ou o burro, chamábanll'o burro d'reito. Unha vez que se tèrminaba d'usar arrimábase pra que non estòrbara nin tropezar'à xente nel.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
TROPEZAR	<i>convén non tropezar demasido cos compañeiros de traballo.</i>	FORCAREI35
TROPEZAR	<i>toda alporizada saeu da casa, è claro como èra monte, non se vía, estaba todo cheo de pèdras, pois tropezou, derfixo unha rodilla,...</i>	PONTEDEUME41
TROPEZAR	<i>viña do viño cunha botella desas de Sansón, è viña lendo a història, viña todo entusiarmado ¿non? è na pòrta pòs hai unha soleira, tanto foi que tropesín è caín è clavín a muñèca, ...</i>	OGROVE67
TROPEZAR	<i>Ònte tropecín contikho è non te entèrabas, debías ir bo ¿eh?...</i>	OGROVE28
TROPEZAR	<i>o outro día estaba eu aí ó portal, è baixou tamén por aí unha parexa, è pasaron a ronzar comikho, ou seica inda tropezaron alkho na roupa è, è nin palabra dixerén,...</i>	OGROVE75
TROPEZAR	<i>Oi tuben! -Buf! Tiña nobias, pero nunca lles tropecei pa nada; non deixei a sangre derramada, qu'es', mui bunito, non sabes.</i>	OCORGO78
TROPEZAR	<i>Ei sálío i entòncias pòis tropèzo cun Fulano, non da casa, pèro tab'àlì na polabila tamén è tal.</i>	NEGUEIRA
TROPEZAR	<i>E coa misma el levantouse e marchouse; e entonces, claro, el tropezaba coa nai na cociña.</i>	CENLLEOURENSE87
TRUNFAR	<i>No estranxeiro o gordo è o que trunfa, eso haino que mirar nas estadísticas...</i>	RIBEIRA55

TUMBAR	<i>O bôte tumbara è a rede 'stab'à bordo e podía dar vòltas por debaixo e liá-lo a el.</i>	SADA70
TURRAR	<i>Dámo, nena, dámo, nena, que non che pido diñeiro, esa túa ña negra, pa turrar co meu carneiro</i>	FIGUEIRAS-SANTIAGO75
ULIR	<i>estou facendo o caldo è teño, con unto vèllo, por eso òle tan bèn.</i>	BECERREÁ14
ULIR	<i>E cuando bolbimos cargar ulía mal, è bimos que enchèramos as maus de mèrda.</i>	OSCOS
USAR	<i>È despois habi'ò neumático, por aghemplo, o neumático que s'usaba pa face-lo tacós dos zapatos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
USAR	<i>No, no, de roupa vèlla da que topabas pola cas'àdianta, roupa que non se usaba.</i>	SOUTELO-FORCAREI42
USAR	<i>justaríame porque tès unhas fasilidades pa salir a comprar, tès todo o que neseitas por èjemplo mismo pá cosiña qu'è o que máis se usa nas aldeas tès sèmpre o tradicional, ...</i>	VALGA54
USAR	<i>Hoxe... trabállase en nailon cáseque todo eso, eso úsase moito aquí, ...</i>	OGROVE67
USAR	<i>è entonses fasiase unha arkhòlla de cabo para apertala è ese èra o risón qu'había de primitivo, è aínda sendo eu rapás, aínda moso se usaba moito a poutada ...</i>	OGROVE67
UTILIZAR	<i>O berbiquí utilízase pa taladrar madeira, pa face-los buratos,...</i>	GUNTÍN60
UTILIZAR	<i>¿que outras cousas para pescar se utilizan, pu pa coller marisco?</i>	CAMARIÑAS63
VAGUEAR	<i>estiveches vagueando toda a mañán, nin a cama fixeches.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
VALER	<i>E entonsese vale pa carnada, vale pa vendere, e magh vale pa comere, se se colle, se non se colle pois, xa nada.</i>	CAMARIÑAS63
VALER	<i>O boliche é máis ben pa, pá lura, pa coller lura, porque a lura vale bastante.</i>	CANGAS14
VALER	<i>querían no puèblo de Frieira levárnolo a un punto que se chama Mumao; però claro, non valía o perfil da vía de ningunha forma.</i>	CARUCEDO72
VALER	<i>I-èntonces ese mesmo perfil, pois, valeu; esas cuatro milésimas, ó levanta-la vía, ó andar na vía pois, quedou con dúas milésimas nada máis.</i>	CARUCEDO72
VALER	<i>Ié valeu, valeu; eso valeu muchísimo.</i>	CARUCEDO72
VALER	<i>non vale colle-la pelota coas maus.</i>	COVAS-FORCAREI16
VALER	<i>nós tiñámolas d'espato, ar de xèsta pra varre-la fariña non valían,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
VALER	<i>os ròbles anque non sean así moi jordos è millor, que se tèn moita cèrna estala máis, no sabes; però valer vale todo, vale de xèstas, vale de todo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
VALER	<i>porque è sin fume è vale pa braseiros</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
VALER	<i>è ó millore chovendo coma hoxe ou máis è hàbia qu'ir levar o zapato alto, porqu'ó millor nin o zapato alto valía que ó millor mollábas'un bastante.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
VALER	<i>faciall'outra máis ou menos parecida ¿non?, però cousas fáciies, claro, porque nunca me dediquei a eso, èu quizá valera pa eso estand'ó lado dalghén, quizá valera...</i>	FORCAREI66
VALER	<i>tiña un pó...pó trigho do país outro pó millo è outro pó centeo. Porqu'estes do río, estes das aldeas me parece que non valían pó trigho do país, porque tènén que ser outra clase de pèdra.</i>	FORCAREI45
VALER	<i>Hòme, porque a xente douse de conta de que valía máis ter dour bèn que sète ou oito mal,...</i>	FORCAREI32

VALER	<i>tuven a Carlos no colegio de San Narciso catro anos porqu'eu non podía ir con el è eles valían había qu'axudalos,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
VALER	<i>A xente quedou moi contenta, pensaron que ar mullères non valían pa nada, però inda che valen pa aljo è todas èlas traballaron moi bèn,...</i>	VALGA54
VALER	<i>botaba nòve días, nòve ou oito no río, è había que prendelo con croios è había que ter tiño que non collera días lúas que se non estropeábase que non valía,...</i>	OPINO67
VALER	<i>Non hai nadie, esar fèstas non valen pa nada, ...</i>	LUIINTRA21
VALER	<i>o tempo qu'estiven è qu'estou fôra da casa veume moi bèn porque espabilei moito, coñecín outras cousas, váleste máis por ti mësma,...</i>	VIGO27
VALER	<i>Antes èra un peixe dor de máis mêrito aquí, è en cambio agora pois non vale nada ...</i>	OGROVE67
VALER	<i>Os engazos eses de fêro valen pa moitas cousas.</i>	MONDOÑEDO60
VALER	<i>se te fijas bèn unha 64 non è no ancho da 'spalda senón o peito que teña unha mullèr, entonses tèn que ter ó mellor sóbrache de manga è no peito a delantèra non che vale, eso è o que pasa ...</i>	RIBEIRA55
VALER	<i>-Se miña mai sabía máis contos!, pero eu, querido, pros contos nunca balín nada, nunca.</i>	OCORGO69
VALER	<i>Se miña mai sabía máis contos!, pero eu, querido, pros contos nunca balín nada, nunca.</i>	OCORGO69
VALER	<i>O meu estómago non balía pr' eso. Ib' ...lí casa do Cego, que lle chamaban, elí en Fonteó, abí' onha tabern' ...lí,...</i>	OCORGO78
VALER	<i>outra que se chama pata de cabra pra, pra dar lustre por baixo ó..., á suela, quitarll'o brillo, que se cadra quítasll'un brillo que bale d'espello, eso.</i>	GUNTÍN84
VALER	<i>As miñas pernas aora pra bailar non balen, porque changelean ós lados.</i>	GUNTÍN84
VALER	<i>poñíansell' unhas cancelas e cunhas trabesas, (...) Calquera madeira balía, claro, unh' è más dura c' outra, ¿non?</i>	GUNTÍN60
VALER	<i>ai p'aquí quèn le compra aquí us cuartillos de leite, e non o bènde (...)porque dedícanse a qu'o coman os ternèros; coman os ternèros, porque despois os ternèros balen muto.</i>	LUBIAN
VALER	<i>Y-èu díxenlles qu'èu me balía de bús abogados, que quiría sièmpre balirme da lei de justicia,...</i>	OSCOS
VALER	<i>aquilo iara unha marabilla, por iso qu'ahora a min as fiastas, diho iou, as festas agora non balen nada</i>	GOIÁN44
VALER	<i>Vádelle valer mociñas que vai polo río abaixo</i>	VIVEIRO86
VALER	<i>...teño un amor montañés, vale máis un no val, que non na montaña tres.</i>	OUIROL84
VALER	<i>Bueno, total xa non vales para nada, a ver...</i>	BOQUEIXÓN78
VAREAR	<i>Lavábas'a lan è vareábase bèn vareada,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
VARIAR	<i>Praticamente è unha vida..., tódolor días a mesma cousa, si non que varía según as estaciós do ano,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
VARRER	<i>Buèno, limpab'à farramenta è mais varría è todo, ò sea, cousa dun aprendiz, ¡va!</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
VENCER	<i>el dixo que este mes lle vencían as letras do coche.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
VENDER	<i>É un tipo de roupa que vende moito.</i>	OURENSE25
VENDER	<i>A veces tamên sae pola noite pá nêcora, tamên pa despois vender ó día.</i>	CANGAS14

VENDER	<i>Vendíans'ar ghaliñas, vendíans'or ghüevos è vendíase do que se podía,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
VENDER	<i>è entonces foron levalos á Coruña è chegaron á noite á Coruña è entonces di, bueno hai que reparti-la guardia hast'ò outro día que vendían pola mañá è...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
VENDER	<i>ar xardas era do que máis valía. Valía a 3 pesetas cada unha cando eu era rapás è andaba a pescar.nò: è pá fábrica, vendíase por sesta, de sesta, ...</i>	OGROVE67
VENDER	<i>Tod'à miña vida anduven na rampla, è sejún compraba tamén vindía.</i>	SADA67
VENDER	<i>E despo-lo peixe, pois, ou se vende no porto que se ta ou se trasporta pa Coruña, ou pa Vigho ou pa onde sea.</i>	CAMARIÑAS63
VENDER	<i>E esa xente de Sabucedo, uneuse toda, foron onda o arzobispo a Santiagho e dixéronlle que se vendían as bestas,...</i>	CERDEDO55
VENDER	<i>È àghora dendes que se vendeu o rabaño pois aghora produce o monte d'aquí,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI82
VER	<i>¡Ai, despois veremos!</i>	NOIA76
VER	<i>Tropesan nun e tropesan en calquera, porque non ven, cando van.</i>	NOIA76
VER	<i>Asta outros tempos, ha de haber tempos mellores que estes e mais máis malos. Pero, polo de pronto, eu nestes xa vexo.</i>	NOIA76
VER	<i>Ahora xa non fas nada deso porqu'ahora xa o pouco que teñan libre xa van pá tabèrna, toma-lo cafè con leite, sin embargo antes non, antes non se vía unha moza nun bar nin por unh'àpòsta.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
VER	<i>Si, que atábase un paño ós ollos pa que non vira, despois dábaselle vòltas...</i>	SOUTELO-FORCAREI12
VER	<i>Tamén temos así algunhas árbores, cereixas, pero o que pasa qu'as cereixas ultimamente poucas se ven, porque entre o mal tempo è que as cerdeiras xa van un pouco vèllas,...</i>	PONTEDEUME41
VER	<i>As aplicaciós que nós lle podemos ensinar en primèiro son mui limitadas porque non coñecen casi nada, è son exemplos incluso tontos nalgúns casos, però nós esperamos qu'eles vexan è se motiven, ...</i>	SANTIAGO28
VER	<i>Hoxe deses peixes vense poucos porque está moi despescado, ...</i>	OGROVE67
VERRAR	<i>aghora non se lle fai caso qu'aghora vèñen ás casas, as peghas i-òs còrvos. Cando verraban as peghas i-òs còrvos, ll-à raposa cando viña verrar, tamén.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
VERRAR	<i>había cousas que a xente non-as cre pèr'èran cèrtas, porque che mira, cando morría aquí unha persona verraban, salían chorando è botando a de Dios.</i>	SOUTELO-FORCAREI60
VERRAR	<i>è digho eu "aghora Pèp'está bèn", "buèno pois, bèn estará pèr'eu sentina verrare,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
VER	<i>Meu, meu abuèlico cunta antes de, das nevadas grandes que había que se veían lobos, ia víanse osos, nas nevadas è todo eso.</i>	CANDÍN15
VER	<i>Despois, aí en chegando finais de agosto xa, ás sète xa non se vía, cambiaba o día,...</i>	BARREIROS20
VER	<i>Era unha noite, conócese que algo oscura e xa non se vía moito.</i>	CENLLEOURENSE87
VESTIR	<i>Eu casi vestín casi com'àhora, nòrmal y corriente,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI60
VESTIR	<i>- Eu nunca me vestín, bueno vestím'unha vez...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI31
VESTIR	<i>Vestían millor c'àhora, js'ahora que vestidos andan!, parecen tolos.</i>	SOUTELO-FORCAREI70

VESTIR	<i>despo's xa veu meu pai d'Estados Unidos eu xa quedei sòla, no sabes, eu xa vestín bèn,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
VESTIR	<i>È despois ela bistíus'axina (pouca roupa tía que bistir...)</i>	OSCOS
VIAXAR	<i>non, o equipaxe viaxaba comigo.</i>	FORCAREI40
VIAXAR	<i>È no carromato viaxábase moito millor ca coar bestas,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
VIAXAR	<i>había un còche de línea, o Cartón, que lle chamábamo-lo Cartón II-ò Auto Industrial è èran os còches qu'había nada máis è hoxe hai infinida de ónibus que viaxan,...</i>	SOUTELO-FORCAREI42
VIR	<i>Como está a media hora a xente vai e vén tódolos días.</i>	NOIA26
VIR	<i>vamos de aquí que velái vén a raposa.</i>	CORISTANCO85
VIR	<i>E as vacas viñan de diante e entonses dixo ela...</i>	MAZARICOS46
VIR	<i>Vente, home, vente, vente.</i>	A ESTRADA55
VIR	<i>e colíamos pola mañán. E viña bastante nécora.</i>	CANGAS14
VIR	<i>È tamén cando vén pulpo pequeniño entonses sa o soltamos ó mar.</i>	CANGAS14
VIR	<i>os médicos de España enteira èh, que era unha familia moi rica è, è todos viñan á mesma opinión de que non había salvación pá chavala.</i>	CEDEIRA
VIR	<i>Despois o lunes, pois tamén; facémolas.</i>	OROSO63
VIR	<i>Pois, ven aquí, lógo, bonito, ven que te confeso eu,...</i>	SCOMBALUGO69
VIR	<i>sujeta a escada, que non se veña.</i>	COVAS-FORCAREI64
VIR	<i>ind'havía qu'esperar por un día que fixèse aire pró ir limpiar donde facía aire; però despois xa viñèron eses ventiladores.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
VIR	<i>Viñamos todos aí polo Paraño ese, todos unha rècua de carallo.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
VIR	<i>Primeiro comprámoslos, ós porqueiros que vén, por aquí.</i>	LOVIOS48
VIR	<i>A augha, a augha partida. Èra que viña toda xunta è despoise cada un tiña a súa, a súa tasa,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI86
VIR	<i>E todo viña en castellano, os libros todos en castellano.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
VIR	<i>porque se lle caía moito, claro, chamábanll'emboutarse; è'ntoncese, claro, non resultaba, è había que ghradualo. È deghepois ti viñaste prá casa.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
VIR	<i>xuntábans'as familias è matábas'o pòrco, ibanse lava-las tripas è ó que se viña comíase è despois comend'alí tod'à tarde è bebendo ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
VIR	<i>È us viñan por el aquí no carro è outros leváballo eu despois no trator.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
VIR	<i>Viña cada un cando podía. Viñan como podían porque viñan andando, viñan andando todos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
VIR	<i>Despois veu unha sementadeira que iba tirada por dúar vacas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
VIR	<i>Naquel tempo facíanse de ghoma è de suèla, non è com'àghora, qu'aghora xa fan de suèla sintética. A última hòra viñan de suèla sintética,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
VIR	<i>aquí a tèrra è moi fría è vén a hèrba moito máis tarde, que hasta que vén o calor a hèrba non mèdra coma nos outros sitios.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI42
VIR	<i>aquí a tèrra è moi fría è vén a hèrba moito máis tarde, que hasta que vén o calor a hèrba non mèdra coma nos outros sitios.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI42
VIR	<i>Eu lin aí o libro do rapaz que vén en ghalleghe è mita das cousas inda no as sei lere,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36

VIR	<i>È marchèime, èr'ò primeiro do ano. È o día dous viñèron os mozos de Loureiro è felicitárome,...</i>	FORCAREI92
VIR	<i>Ahora xa vên os compradores, ou sean os tratantes polas casas ...</i>	FORCAREI92
VIR	<i>se quedas sòla nunha fèsta, queda è preparate è vente con quèn quèiras, pèro se non nada.</i>	FORCAREI45
VIR	<i>primeiro faise o magosto è despois do magosto a continuación vên a fèsta.</i>	FORCAREI15
VIR	<i>á unha vou comer á casa, despois de comer veño ó colegio outra vez,...</i>	FORCAREI15
VIR	<i>ese cabo dábaselle por vir p' aquí è tocarnos aquí a...de que non quería deixar entrar se non eran películas tal,...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
VIR	<i>como meu tío tiña... amigos en Pontevèdra no Gobierno Civil cansouse, cansouse è cada vez as multas viñan máis pequenas è entonces el mosqueouse;</i>	SOUTELO- FORCAREI70
VIR	<i>daquèla non iban as mozas, non cruzaban así car'i ond'òs mozos nin... os iban buscar èlas nin nada, nin viñan ó bar con eles, ...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
VIR	<i>Tiñamos vacas, tiñamos alghún criado porque daquèla cando fora da guèrra viñèran moitos d'aí de Marín, mariñeiros,...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
VIR	<i>Viñèronse derde Madri, pasáronse como qu'iban tocar a Francia ...</i>	SOUTELO- FORCAREI70
VIR	<i>Buèno os pais iban alghús os que viñan dos puèblos, no sabes,...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
VIR	<i>Buèno os pais iban alghús os que viñan dos puèblos, no sabes, viña se cadra a nai con èla porque non había luz èlètrica polos camiños...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
VIR	<i>eu tiñ'à meu pai estaba en Estados Unidos, pèro miña nai viñanlle dèz mil pesetas daqueles tempos de Estados Unidos ...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
VIR	<i>se morrera meu tío è non pasara nada deso, vouch'ó caso, è era unha mullèr fuèrte è viña robusta è viña toda co seu pelo,...</i>	SOUTELO- FORCAREI60
VIR	<i>Antes había vacas, había de todo, agora vèñen tamèn pòrcos ou así, tres ou catro pulpeiras.</i>	SOUTELO- FORCAREI22
VIR	<i>como unha tía miña tamèn quedou viúda como miña nai, è tiña tres fillos, pois entr'as dúas decidiron vir para Coruña, colleron aquí un traspaso dun negociete è viñémonos todos, miña nai, miña tía, meus tres primos mais eu.</i>	PONTEDEUME41
VIR	<i>Levámo-la comida è a merenda, despois ó anoitecer vimos pá casa.</i>	SOUTELO- FORCAREI12
VIR	<i>Veu aquí a súa familia. A súa familia a verdade è que x'a fora conocer eu en...,</i>	PONTEDEUME41
VIR	<i>viño romano que din que tèn un grado menos que a auga, è si que sabe rico, pero o malo è que è bastante ácido, è senta así un pouco mal ó 'stómago, pero nós para consumo nòso pois polo menos os homes da casa gústalles è si vên unha visita è tal pois tamèn din que si que 'stá ben,...</i>	PONTEDEUME41
VIR	<i>Os que viñèmos das aldeas èramos aldeaniños per'a tope, iso qu' àldea está a tres quilómetros evidentemente, non.</i>	PONTEDEUME41
VIR	<i>Houbo unha promotora, non sei si èra dunha mutualidá ou así, non sei porque cando nós viñemos par' aquí esas casas xa 'staban feitas.</i>	PONTEDEUME41
VIR	<i>chegou donde tiña eu a 'cademia qu' èra por médico Durán. Alí claro, nós xa nos viñèramos, eu cruzèime con èla,...</i>	PONTEDEUME41
VIR	<i>Moita xente, ó millor personas mallores que viñèron d' àldea a vivir cos fillos, que vèñen è que se lles nòta que tèñen que facer un grand' esforzo para falar en castelán,...</i>	PONTEDEUME41
VIR	<i>Despois viñan as castañas, tamèn había qu' ir ás castañas, ...</i>	RUBIÁ67

VIR	<i>Pá semana que vén se non está “Muèrt’en Granada” vamos a ver “Tesis”.</i>	BAIO18
VIR	<i>O comenzo viñen tres anos, traí’à comida à’brir esta casa, ib’è viña no trèn a Santiago, ...</i>	PADRON70
VIR	<i>nunca me gustou ese ambiente, però si gustoume porque servín a Galicia a través primeiro dunha pequena vòz que tiña, è lògo vèu o teatro, a escena, a òbra de Castelao “Os vellos non deben de namorarse” en Arxentina è tamén en Uruguai.</i>	PADRON70
VIR	<i>coas cestas na cabeza hast’à Jraña e na Jraña collían a lancha è viñan à plaza, à lonja è despois viñeron os motores, xa empezou a modèrnizarse a cousa ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
VIR	<i>os outros non os quixèron; qu’iba vender se llos levaron, armaron un demònio è viñéronse pó Castillo con todo è Juan Lei a desembarcar, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
VIR	<i>A mellor poda pa min è ènèro, febreiro pa qu’as viñas veñan un pouquiño máis tarde ...</i>	RIBADUMIA45
VIR	<i>cando a primavèra vén mala entónce hai xiadas è outra cousa a ghomariza vén un pouco máis tarde,...</i>	RIBADUMIA45
VIR	<i>o tipo de matemáticas que nos planos de estudo está pensado para xente de económicas e empresariales è moitísimo máis esixente è require máis coñecementos que o que tènén os rapaces que vèñen das matemáticas de letras, ...</i>	SANTIAGO28
VIR	<i>Pois a afición vénme de cando eu era..., tería sobre tres, catro, cinco anos è mèu pai me levaba a ver películas de indios è vaqueiros.</i>	OURENSE27
VIR	<i>è dixo, pois cando vexas paras, con que che valgha pa unha ‘stradura chéghache bèn è despois xa se virá por eles.</i>	LALÍN70
VIR	<i>nas navidades com’alí xa vai moito frío non se pòde traballar na construción, entónce nas navidades viñémonos, però dèronos un mes sólo de permiso,...</i>	VALGA65
VIR	<i>Vamos ó Gareí hast’às oito ou así. Ás oito vèñome pá casa è listo.</i>	RIBEIRA28
VIR	<i>Temos esta semana que vén è hast’ò miércoles da semana.</i>	MUROS17
VIR	<i>Eu viñen a Santiago porque aprobei as oposicións è na verdade è que na miña meta non era vir a Santiago,...</i>	OURENSE25
VIR	<i>Á mañán cedo vèñen os profesores, faced’as maletas que nos vamos por face-lo que fixèstes è dádem’a chave.</i>	OPEREIRO18
VIR	<i>Despós hai raeiras, raeiras...as raeiras que son dun pano sólo que van nunha angòla de dúar mallas, son dedicados sòlamente ó sentolo.</i>	OGROVE67
VIR	<i>¿sabes o que se fasía a pòta?, èran papas con akhua, unto è asucar.// No, as papas vén máis tarde (...) era o pan fervido,...</i>	OGROVE67
VIR	<i>se cadra dentro dun cuarto de hòra, dentro de dúas hòras, xa levanta, xa levanta òlas de catro ou sinco mètros, porque xa se ve que vén vindo ¿non?,...</i>	OGROVE67
VIR	<i>o mar está chan, òe, inda non acabara de falar, veu un mar que era máis alto ca ese edifisio, xa nos pekhhou un lintèrnaso,...</i>	OGROVE67
VIR	<i>sales de Vikho, cando sales con mar por fòra case un nòventa por sènto, è os ventiños reinan do lèste, entón viñèmos en popa, ...</i>	OGROVE67
VIR	<i>fala-lo gallego tal como se escribe, bèn sea com’a: escritura gallega. Que che vou a desi-la verdá, falo khallekho, ou falámolo porque xa vén de nòsos pais, però pa min com’ò castellano.</i>	OGROVE60
VIR	<i>però viña aquí por baixo, por estas carretèras de baixo, è xa sinto unha vòs, Ròsa, vente, dixo teu pai que te veñas,...</i>	OGROVE59
VIR	<i>eu quedín asustada de todo aquilo, asombrada. (...) È bailamos, è de todo, è despois viñémonos con eles outra ves p’acá.</i>	OGROVE75

VIR	<i>había deses barcos que xa lle chamaban do xeito, dornas do xeito, a pilla-la sardiña esa, è'ntonces claro, xa non viñan a terra, se lla compraban por aí xa non viñan a terra,...</i>	OGROVE75
VIR	<i>akhora xa a xente non vai pás tabèrnas coma antes, porque todo mundo tèn televisión per'antes ó que viña a noite, tod'a noite a tabèrna chea de xente,...</i>	OGROVE75
VIR	<i>Este è un tema que a min tamèn m'influye moito, non, como esa xente que vén eiquí è ten que voltar porque aquí non acaba d'adaptarse,...</i>	MONFORTE53
VIR	<i>Deron a boz: "prepararse pr'...banzar". E 'ntonzas eu lebanteim' esí, e mirei o que pasaba... entonces xa beu un tiro, xa caín.</i>	OCORGO70
VIR	<i>Aí!, despois da gerra, claro, beñen todos os males, beñen as pestes,...</i>	OCORGO75
VIR	<i>Si pesca vén d'asexo, sobre da noite, ás nòve ou dès, è si non còlle vén sin nada prá casa.</i>	SADA68
VIR	<i>non quèro que pases eses traballos, vèste pra aquí è xa'stá.</i>	SADA82
VIR	<i>i entonces dixo: prá nòsa casa vén bèn esta que sap'atar no aparello i è jobernaduriña,...</i>	SADA82
VIR	<i>cando paso p' a:lí, bes, vira, bense, bense. I-así, pa que non se beña, pos entonces non se ben.</i>	GUNTÍN54
VIR	<i>Dimos vòlta dalí è viñèmos vindo pouco a pouco è metémonos na praia grande, na Frouxeira,...</i>	SADA70
VIR	<i>E veu así un pouco e douse en poñé-lo mare mal e viña cada olada que lle zapateaba a auga á cara e mais entraba polo barco.</i>	FEAS59
VIR	<i>E decir, mandeille e tal. Pero o home non veu ó trato e tal.</i>	FEAS59
VIR	<i>era así unha muller, moi boa muller, tiña moitas comadres. E entonces un día veulle un recado e díxolle...</i>	FEAS49
VIR	<i>Despóis vimos vir á maestra.</i>	FEAS49
VIR	<i>e ti non levas un pano pa limpa-los ollos, e ves ahí con eles todos legañosos, que aínda dás noxo.</i>	FEAS49
VIR	<i>bai muta familia de Billafranca, de todos sitios bein còches con muta xènte, a pesar èilí a fèsta.</i>	PARADASECABIERZO
VIR	<i>E despois cuando bèn-a noite pois axíntanse iè fain-a fèsta,...</i>	PARADASECABIERZO
VIR	<i>Despois bèn a sementeira; despois asta que bèn tempo da sèga...</i>	LUBIAN
VIR	<i>Nun abía tanta distancia como d'aquí àquela casa da Bouza cuando xa riscaba'l día. Però detrás de nosoutros no bèron.</i>	OSCOS
VIR	<i>As pèdras da gadaña bein de fòra, nun sei d'unde...</i>	OSCOS
VIR	<i>Er'ò arrieiro. Beuse prá casa o tolo.</i>	OCEBREIRO
VIR	<i>a penas biña o Faro de Biho pr'ái cas noticiñas que andábamos todos sin saber nin o qu'abía polo mundo,...</i>	GOIÁN79
VIR	<i>Viu a raposa, comeulle a galiña,...</i>	MUIÑOS68
VIR	<i>O Miño vén por aí, polo lade de alá.</i>	APEROA80
VIRAR	<i>empesou a tirar nòrdeste è fumos indo, fumos indo, è ó chèkhar a Melide, viramos hasta debaixo do Monte de Medio, aquí car'à Caneliñas,...</i>	OGROVE67
VIRAR	<i>os mozos marchaban todos prá herra, non abía mozos, non abía fiastas, non abía nada, antonces xa a cousa se birou mui triste.</i>	GOIÁN79
VIRAR	<i>Aquelo virábaselle ouro se el soubiera dicir as palabras</i>	AMES86
VIR	<i>ór dous anos despois da guèrra vime prá casa porque sòlamente vivía connmigo unha tía è miña nai, ...</i>	ACIVEIRO-FORCARE176
VIR	<i>Xubilouse e veuse pá súa casa.</i>	CENLLEOURENSE87

VIR	<i>Bueno, e el non sei alá qué se lle veu á idea cando veu meter algo estraño...</i>	BOQUEIXÓN78
VIUVAR	<i>Eu non me quero casar cun home que viudou</i>	AMES86
VIVIR	<i>Antes por aquí vivíase moi míser.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
VIVIR	<i>¡O que morría, morría è o que non, vevía è ó carallo!</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
VIVIR	<i>O Entroido vevíase familiar, de comidas.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
VIVIR	<i>Buèn'a mòrte aquí vívese bastante triste, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
VIVIR	<i>tiraba por un caldeir'arriba è quitab'ò barr'arriba jè ala! Or d'aghora vevides de señores.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI73
VIVIR	<i>è teño unhas doce ou trece vacas è..., è así de que vivimos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
VIVIR	<i>facía falta pr'aquí pra esta zona èr'à parcelaria que sin-a parcelaria estes novos todos tèn que marchar polo mundo se non aquí non viven xa no mundo qu'imos.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
VIVIR	<i>Non, non, deso nada, trasnadas non. Vívese bastante con pen'ò chòio, sí.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
VIVIR	<i>preguntábache calquèra chorrada e... o fin èra os güèvos è os cartos, è na máis. Però si que se vivía a relixión, moito, è tiñas qu'ir á misa obligatòrio,...</i>	FORCAREI32
VIVIR	<i>por aí cada semana unha, porque ela vive moi lonxe.</i>	FORCAREI10
VIVIR	<i>el vive pó seu fillo e non pensa noutra cousa.</i>	COVAS-FORCAREI64
VIVIR	<i>quèn non-as tiña èr'aquí o médico que vivía aí nesa casa, èra o único que non tiña vacas, que vivía da súa profesión como médico, ...</i>	SOUTELO-FORCAREI68
VIVIR	<i>èu conocín aquí unha familia de dazasète, non viviron todos però tuvo dazasète.</i>	SOUTELO-FORCAREI68
VIVIR	<i>vivín alí nesa aldea na casa dos meus avós, qu'eran os pais de meu pai con meus tíos qu'estaban solteiros porque meu pai era o irmán mallor è vivíamos todos alí.</i>	PONTEDEUME41
VIVIR	<i>È logo alí vivín pois hast'os dez anos.</i>	PONTEDEUME41
VIVIR	<i>Meu abuèlo tamén tuvo carnicèria, meu abuèlo foi carniceiro tamén, però cando vivía meu abuèlo non había cámaras.</i>	SOUTELO-FORCAREI32
VIVIR	<i>È presentáronmo alí na voda, despois pouco nos vimos porque el vivía en Ferrol e eu vivía na Coruña è casi nunca coincidíamos.</i>	PONTEDEUME41
VIVIR	<i>Depènde pó que sea, n'aldea vívese moi bèn porque 'stase moito máis tranquilo, ...</i>	VALGA54
VIVIR	<i>a xente que vai a marisquear tèn qu'ir cun carné, xa non pòd'ir calquèra, è moito máis difísil; però Noia realmente do que viv'è do comèrcio, Nòia vive do comèrcio.</i>	NOIA26
VIVIR	<i>Pòis na casa somos sinco ajora è teño un irmán è viven meus pais è miña avò.</i>	NOIA26
VIVIR	<i>As anécdotas que se viven nesta casa de èmoción, xentes estranxeiras que din "Rosalia nosotros aquí Rosalia, sin palabras", ...</i>	PADRON70
VIVIR	<i>Todos éramos pescadores en San Felipe, todos vivíamos do mar.</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
VIVIR	<i>A casa está restaurada, consèrvando cando viviu Ròsalía nèla,...</i>	PADRON70

VIVIR	<i>è quedas bèn è vai meu abuèlo, o bisabuèlo de Conchi è colleuno nun brazado pa tirar con el ó mar, que vivía ó lado do mar o mórto è iba collelo è tirar con o maquinista, non ó mórto, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
VIVIR	<i>è a xent'èra moi boa, se por èghempro tuvèra que cambiar de naciòn eu iría p'álemanía, viviri'àlì con eles, ...</i>	VALGA65
VIVIR	<i>A verdá è que non fan nada, però. Os profesores son os que millor viven, sin duda.</i>	MUROS17
VIVIR	<i>conosiamos moito alá na.. alí mismo en San Visente, entón viñèron pedirnos a nós que viviamos aí na plasa, viñanos buscar aseite de khata par vacas;</i>	OGROVE67
VIVIR	<i>Ai xa se sabe que daquela èra un llanto, porque xa decían se iban morrer, è todos non morreren, inda que morreu alkhún todos non morreren, viveu alkhún, ¿non sabes?....</i>	OGROVE75
VIVIR	<i>Pois eu si teño sido máis vèlla, cando inda non vivira tanto e me agobiaba con cousas que dispois me parecían...</i>	MONFORTE53
VIVIR	<i>algús que xa están eiquí que chamen è que falen porque hai xente, señores mayores è señoras mayores que viviron noutros países que poden contar moitas cousas,...</i>	MONFORTE53
VIVIR	<i>Aora non aí nada. I-así ch' è que... oxe bíbese bien. Ai que falalo esí, que se bibe ben en comparación d' antes.</i>	OCORGO78
VIVIR	<i>I-as castañas axudaban ben antes. As castañas, daquel' ... xente bibía dos castiñeiros.</i>	OCORGO70
VIVIR	<i>Sin atender á propiedade nin á casa?. Nada, porque bibían os pais i-on tiu qu'abía na casa.</i>	GUNTÍN84
VIVIR	<i>E dispós fallaron eles, oubo que deixar esto porqu'eu con esto non bibía, non mantiñ' a : xente ...</i>	GUNTÍN84
VIVIR	<i>A pantalla faich'a propaganda, pero da pantalla non che bibimos.</i>	GUNTÍN84
VIVIR	<i>Si, bibía meu padre, e bibía miña madre, pero ensegida meu padre moriu,...</i>	OCORGO75
VIVIR	<i>ó outro día xa se foi, con medo è todo, xa se foi ó mare porqu'o mare non se podía deixar, éramos rapaces nòvos è daquèla vivíamos sólo deso.</i>	SADA70
VIVIR	<i>A Castra era irmá de Culasa do Monte, e vivía na casa de Vinculeiro da Feira.</i>	FEAS49
VIVIR	<i>e ta vivindo con ela, ¡Ai, vivo, pero cada un vive do seu!</i>	FEAS49
VIVIR	<i>A Matilde do Cascallo ié aquiala que bibe la ó pié da casa da Benilde.</i>	GOIÁN66
VIVIR	<i>pero a berdá como non se bibía a pulítica así aquí no pueblo, loho non podía sabela mui bian ...</i>	GOIÁN79
VIVIR	<i>Vivan os probes, vivan contentos.</i>	VIVEIRO66
VIXIAR	<i>Un ou dous vixiaban è os outros iban, 'pois os qu'iban quedaban vixiando è iban os outros, è así, o típico.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI29
VOAR	<i>colliámolas vivas, cun vaso ou así tapabamos è despois quitabámosll'as alas pa que non voaran,...</i>	FORCAREI20
VOAR	<i>deixábano caír, è o fruto como tiña máis peso, caía nunha manta que lle poñían embaixo, è os lixos voaban todos co vento,...</i>	OGROVE59
VOAR	<i>Foi a zorra abri-la boca e o galo voou pro alto dun carballo e deixou moitas plumas alí.</i>	VERÍN70
VOAR	<i>Paxaro que vas voando, por riba daquel convento...</i>	AMES86
VOAR	<i>poslle diante us chourizos e voan enseguida.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI75
VOLTAR	<i>Voltamos a Santiago despois de estar tres anos polo mundo adiante.</i>	A ESTRADA32

VOLTAR	<i>Acababa de voltar de Caracas no ano 70 e para min Monfôrte era hórroroso.</i>	MONFORTE53
VOLVER	<i>Mira, non volvas máis.</i>	NOIA76
VOLVER	<i>Si, volveu, foi catro veces no vrao a san Andrés, por catro personas que lle morreran.</i>	CEDEIRA
VOLVER	<i>este inverno volveulle a gripe.</i>	COVAS-FORCAREI64
VOLVER	<i>Aqueles mundos que non volvan.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI69
VOLVER	<i>xogabamos á pelôta, ó que fora, ó fútbol, ó que fora. Despo's á noite volvíase pá casa andando, non era com'ághora no côche.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39
VOLVER	<i>súa nai rífalla e seu pai volve por ela, así que ó final fai o que quere.</i>	SOUTELO-FORCAREI42
VOLVER	<i>èla marchou o día tres pró cementèrio pa Dosilesias è i-èu o día tres marcheime directamente pra Bilbao è nunca máis a Loureiro ás mozas volvían.</i>	FORCAREI92
VOLVER	<i>Marchabamos d'aquí ás oito da mañán è volvíamos ás sète da tarde,...</i>	FORCAREI45
VOLVER	<i>á unha vou comer á casa, despois de comer veño ó colegio outra vez, ás catro è media volvo pra casa,...</i>	FORCAREI12
VOLVER	<i>volve a chuvia e o frío.</i>	LOUREIRO-COTOBAD80
VOLVER	<i>entonces pois Angelito è a outra viñèron a pê como si non pasara nada, qu'iban tódolos anos, alá, a San Andrés a pê, è volvían a pê polo monte, ...</i>	CasteloSFELIPE-FERROL71
VOLVER	<i>eu quixen vir aquí a Jاليا porqu'eu tiñ'aquí apareghos pa subir, però o jèfè non me deixou vir a Jاليا, dixo se vas pa Jاليا xa non vòlves è entonces mandoum'a Bilbao,...</i>	VALGA65
VOLVER	<i>Eu volvería para Vigo como xa dixeran, però vamos, tamèn depènde un pouco, ...</i>	VIGO27
VOLVER	<i>jarre la virkhen que cacho de casadora!, mandároncha de Buenos Aires ¿non?, si hòme. Se chovera, a roupa de baixo volví de color nekhro, ...</i>	OGROVE67
VOLVER	<i>E berráballe a zorra desde abaixo: ¡Farroupeiro, vulve pola roupa!</i>	VERÍN70
VOLVER	<i>Tamèn van ô amanexo, sobre do día, è volven ás doce da noite.</i>	SADA68
VOLVER	<i>Tamèn iban outras veces (...) a coller unhas xibas è pra Sada pola tard'a vendelas pola calle para janá-la peseta para comprá-lo pan è volví pola noit'á casiña.</i>	SADA68
VOLVER	<i>E entonces foise o cura e fíxolle seña ó frade que volvese pa dentro,...</i>	FEAS49
VOLVER	<i>cantaban os galos para'maicer. È despòis bolbèmos polas bestias.</i>	OSCOS
VOLVER	<i>Pèro, ache mandar bolber, à outra noite, e teis que bolber.</i>	OCEBREIRO
VOLVER	<i>¡Burro te bòlbas! Bolbeuse'un burro, è collèrono de ramal e marcharon con el.</i>	OCEBREIRO
VOTAR	<i>por min que lle vote a quen queira, eso é cousa del</i>	CACHAFEIRO-FORCAREI40
XOGAR	<i>Antes, xugábamos os nenos, en alparagatas, al marro, á patèfa i-al agua, khuègos que agora non se conòcen porque, aora todos tein motos pra correr nelas.</i>	AVEIGA65
XOGAR	<i>È despois ós bòlos lle chamabamos nós, xogabamos ós bòlos è así,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI63
XOGAR	<i>è ài èran onde se poñían as tres pèdras, xogabamos cada un con tres pèdras, cada chaval, con tres pèdras,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI39

XOGAR	<i>È despois ó fútbol, è eghpois xogabamos ós còches è xogabamos a, eu que sei, ós niños,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI36
XOGAR	<i>Eu tamên xògho cun paxaro que teño na casa, cun pegho, ...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI11
XOGAR	<i>Xògo coa miña prima nos xoguetes,...</i>	FORCAREI10
XOGAR	<i>Tamén había que facer na Semana Santa o Vía Crucis, pero bue, pásámolo ben porque despois xogábamos ó clavo cor rapaces,...</i>	PONTEDEUME41
XOGAR	<i>Nós èramos aquí, moitas xa tiñan qu'ir hasta Millèrada, è'ntonces iban polos camiños cantando è iban cor mozos xoghando,...</i>	SOUTELO-FORCAREI60
XOGAR	<i>È ás veces xogamos así contra nós, un de sèsto contra òutros.</i>	SOUTELO-FORCAREI12
XOGAR	<i>que mire ben, co nós que non xogue, que lle pode salir caro.</i>	FREIXEIRA-FORCAREI70
XOGAR	<i>Gústame practicar baloncesto, xògo no èquipo de fubito en Boqueixón,...</i>	VEDRA16
XOGAR	<i>Xugábamos muito, que daquel' éramos muitos pequenos.</i>	OCORGO77
XOGAR	<i>i-o que non era ferreir' era zapateiro. Por eso, inda sig' esa cousa, cando se xog' onha partida de birisca, -ui! -que te bamos lebar a Queizán!,...</i>	OCORGO90
XOGAR	<i>Antes, jugábamos, os nenos, en alparagatas, al marro, á patèfa...</i>	PIANTÓN-A VEIGA
XUNTAR	<i>tiñan que dar unha separación de centímetro ou centimetr'è mèdio entre cada unha porque se non coa dilatación de cuando iba calor è iba mal tiempo, pois xuntaban as láminas esas è entonces floxaban.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI76
XUNTAR	<i>xuntanse a fame coas ganas de comer.</i>	LOUREIRO-COTOBADÉ80
XUNTAR	<i>È entonces, pois, claro, xuntábase muchisema xènte porque, unhos levaban dèz, outros doce ou, en fin.</i>	SOBER52
XUNTAR	<i>È, ó millor, xuntábanse entre dúas cuadrillas, empezaban a dicir cal èran os que podían máis,...</i>	SOBER52
XUNTAR	<i>Ás veces xúntanchese èquí tres ou catro hòmes,...</i>	RAMIRÁS64
XUNTAR	<i>Xuntábase unha pandilla de mozas a esfollar,...</i>	GOIÁN79
XUNTAR	<i>seica se van xuntar a Caixa de Vigo e maila de Pontevedra.</i>	FORCAREI40
XUNTAR	<i>se eles se queren que se xunten, despois xa se casaran.</i>	COVAS-FORCAREI65
XUNTAR	<i>agora non damos, xuntóusenos todo: o coche, a casa....</i>	COVAS-FORCAREI64
XUNTAR	<i>Os pòrcose puñamos un día prós matar è as familias xuntábanse è mataban un día nunha casa è outro día noutra,</i>	ACIVEIRO-FORCAREI78
XUNTAR	<i>nós inda botamos algún esti ano, però xuntámonos tres familias è botámo-lo deles todo nunha tarde.</i>	ACIVEIRO-FORCAREI75
XUNTAR	<i>Xuntábans'aquí as mullèriñas de todas estas aldeas,...</i>	ACIVEIRO-FORCAREI72
XUNTAR	<i>Ademais tiñamos o aliciente de que iban de outros institutos, po's tamên iban rapaces è er'à cousa de que claro xuntámonos con rapaces que no colex'o non tiñamos,...</i>	PONTEDEUME41
XUNTAR	<i>estudias máis ou menos este galego chamémosll'académico, però lógo claro, vas para a 'ldea o fin de semana, xuntaste c'a xente d'àldea è si falas o galego que máis ou menos ti aprendiche así parece que te miran...</i>	PONTEDEUME41
XUNTAR	<i>è entonses vèñen eles è danlle è vèñen as mullères c'as sextas polas aldeas, en cad'àldea xuntan pó fuejo, andar a ver quèn xunta máis cartos ...</i>	VALGA54

XUNTAR	<i>cando se mata o pòrco, non, sobre todo no mes de desèmbro. Xuntanse case todas as familias.</i>	NOIA26
XUNTAR	<i>Xuntáronse as avésporas e as abellas e as moscas e os mosquitos, contra o lobo, e a zorra, o oso, e o gato e eses bichos do monte.</i>	VERÍN70
XUNTAR	<i>pèro antes non, antes aquí había baile, è en Reboredo tamén había outro baile, è a xente á noite xuntábase,...</i>	OGROVE75
XUNTAR	<i>non lle podes botar a culpa a nadie porque diche, home pois vaite a un curso, bueno pois si, pois vou, e xúntome cun rapaz de vinte anos que vai a esto e vai a outro, pero non é así ...</i>	SANTIAGO40
XUNTAR	<i>Iè äbía un, nunha aia -aquí chamámoll'unha aira- donde se xunta o centeno prä mallar e pra eso.</i>	OCEBREIRO
XURDIR	<i>ademais tès a disponibilidad de ir ás tutorías, nas cales estamos sèmpre animándoos a qu'acudan ás tutorías por si xurde algún problèma, ...</i>	SANTIAGO28
ZANFONEAR	<i>estivo toda a mañán zanfoneando no cuarto.</i>	COVAS-FORCAREI65
ZUMBAR	<i>Dixo que lle zumbaran os outros rapaces</i>	COVAS-FORCAREI65

ÍNDICE

<i>Construcións intransitivas. CORPUS de mostras</i>	<i>739</i>
<i>Introdución.....</i>	<i>743</i>
<i>Galego escrito.....</i>	<i>747</i>
<i>Galego oral.....</i>	<i>907</i>
<i>Índice</i>	<i>1051</i>